De Belgische Illustratie. Jaargang 5

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 5. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1872-1873

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187201_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

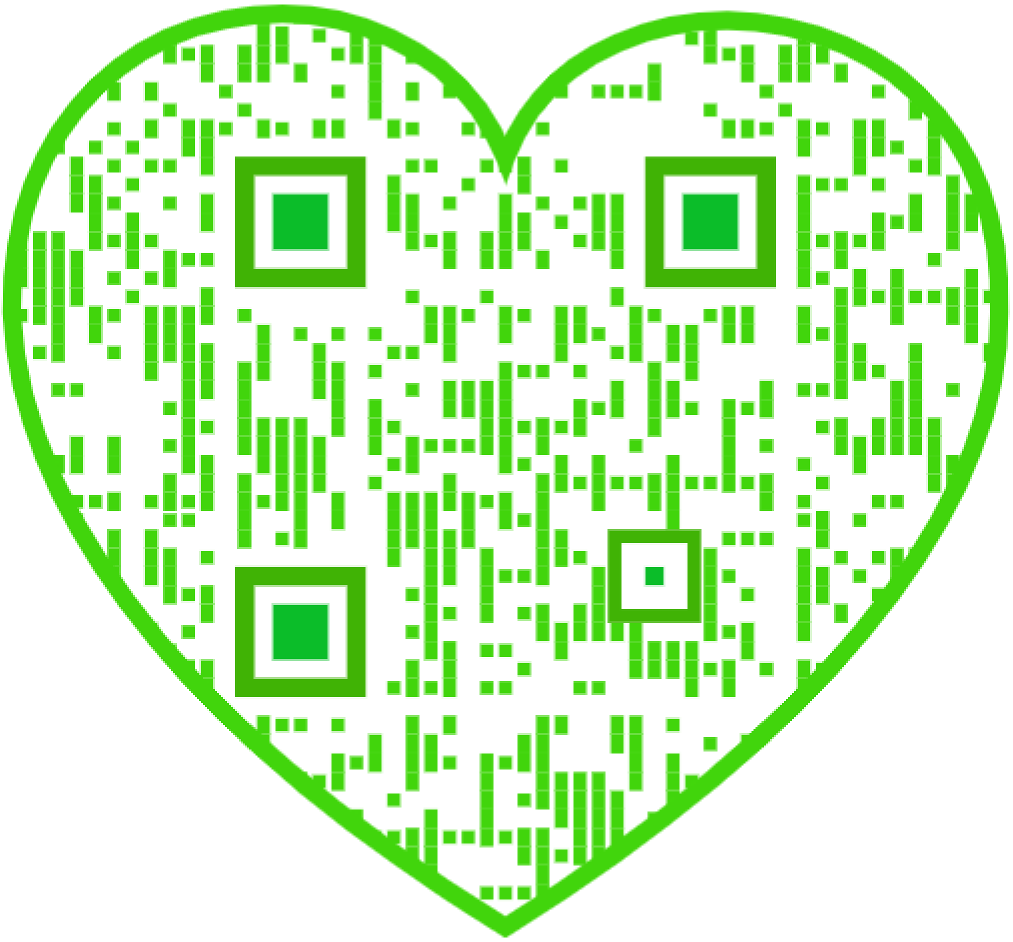

[Nummer 1]

Aan den lezer.

De belangstelling en ondersteuning, die de *Belgische Illustratie*, ook dit jaar zoo ruimschoots van onze landgenooten mocht ondervinden, verdient voorzeker waardeering en dankbetoon.

DE HAND AAN DEN PLOEG.

Wat ons tijdschrift is en vermag, erkennen wij geheel aan de gunst onzer katholieke landgenooten verschuldigd te zijn. Hun ijvervolle deelneming was 't, die, als een levenwekkende zonneschijn en koesterende morgendauw, aan de *Illustratie* groei en bloei van af haar eerst ontstaan verleende.

Zeker van den beginne af aan werd er arbeid, volhardende arbeid gevorderd.

Schier onbebouwd lag de grond. De bodem scheen zoo vast en ongeschikt, dat men 't bijna meende te moeten betwijfelen, of de teedere planten der katholieke pers er wel wortel zouden kunnen schieten.

Niet zonder inspanning doch ook niet tevergeefs is die grond met ploeg en spade bearbeid; in stede van 't allerwegen verspreid onkruid, ontstond in een tijdverloop van weinige jaren de rijkste oogst van bloemen en vruchten.

De zegen, die onzen arbeid heeft bekroond, moedigt ons aan om met nieuwen lust en moed den aangevangen arbeid voort te zetten. Op 't voorbeeld van den landman, die ieder jaar een ruimen oogst van zijn akker wenscht te vergâren, slaan ook wij weder de hand aan den ploeg.

Met de scherpe ploegschaar andermaal den grond doorwoelend, zullen wij ons best doen, zorgvuldiglijk 't onkruid uit te roeien, dat ook op onzen vaderlandschen bodem zoo vaak menig letterkundig en artistiek voortbrengsel ontsiert.

Want, ofschoon wij ons volstrekt blijven onthouden van alle politiek en polemiek, zal 't echter steeds ons streven zijn, door gravuren en inhoud de aantrekkelijke bekoorlijkheden van godsdienst, onschuld, eenvoud, huiselijk leven en al wat onzen katholieken landgenooten heilig en dierbaar moet zijn, ten toon te spreiden en door den invloed van ons tijdschrift de onzedelijke en onchristelijke geschriften onzer dagen uit de huisgezinnen te verdrijven.

Kortom, met volhardenden, krachtigen arbeid willen wij het doel van ons tijdschrift pogen te verwezenlijken en ziedaar waarom wij bij de intrede van den nieuwen jaargang het beeld van den ploeg uitkozen.

De kleurendruk, die deze eerste gravure siert, moge tevens een proef wezen van de vlucht, die wij onder artistiek opzicht, ons tijdschrift wenschen te doen nemen.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen,)
door Dr. J. Renier Snieders.

I.
Van een engel.

Wil ik u nog eens iets vertellen? Nu, ik begin met het schoonste; het is van een Engel; ja, ik vertel u, hoe een mensch hier op de wereld eens een Engel werd.

Het is veertig jaren geleden.

Baron Korloo was een jonkman van vijf en vijftig jaren. Hij was lang en zeer mager, hij had dunne lippen, de kleur van een Chinees, en kleine ronde oogen, die onophoudelijk met omzichtigheid rondkeken en oplettend afloerden, wat er rondom hem gebeurde.

Hebt gij Harpagon van Molière gekend? Neen? Ik ook niet; maar zulk een man moet Cyprianus Korloo bijna geweest zijn.

Ik heb daar gezegd dat de baron zoo mager was; misschien zoudt gij daaruit opmaken evenals de boeren doen, (neem niet kwalijk; ik weet wel dat gij geen boer zijt) dat Korloo een arme drommel was.

Neen hij was niet arm, ook niet schatrijk, maar voorbeeldeloos gierig.

Was het daarom dat er eene zekere gelijkenis tusschen hem en Harpagon van Molière bestond? Ik denk ja; al de gierigaards moeten bijna dezelfde gelaatstrekken en dezelfde oogen hebben; zegt men niet dat zekere hartstochten zich op den duur op het gelaat van de menschen afprenten?

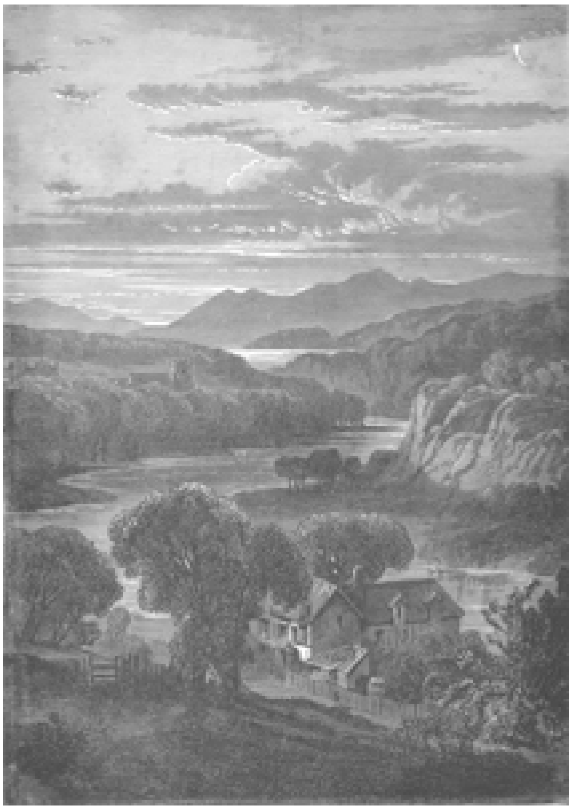

HET KASTEEL KROUSSAC.

Korloo had geheel zijn leven al de buitengoederen van den omtrek afgeloopen om een rijke, maar zeer rijke freule, zij mocht dan een schoone paradijsvogel of een nachtuil zijn, ten huwelijk te krijgen.

Maar alsof er de droes mêe speelde, de baron trof wel schoone en leelijke freules aan; doch nooit vond hij er eene, die de hoedanigheid sine qua non bezat, en er tevens in wilde toestemmen mevrouw Korloo genoemd te worden.

Op zijn vijf en vijftigste jaar, kreeg hij eindelijk kennis met een freule, eene eenige dochter, Aglaë de Kroussac genaamd.

Sedert eenige jaren had zij haar geboorteland, Frankrijk, verlaten, waar haar kasteel in een schilderachtig landschap op den steilen oever eener rivier was gelegen en zij had in de nabijheid van Antwerpen een buitengoed gekocht, om er in 't Zomergetij haar verblijf te houden.

De freule was in haar jeugd schoon geweest; hoe zij op haar vier en veertigste jaar was, behoef ik u niet te zeggen dewijl op dien ouderdom bijna al de vrouwen dezelfde zijn.

Maar indien zij het gebrek had, dat zij vier-en-vcertigmaal de boomen had zien kaal waaien, en daarbij het uitzicht van een bejaarde huismoeder met aschkleurig haar te hebben, dan toch had zij eene hoedanigheid, welke wel tegen eenige gebreken kan opwegen; Aglaë was oneindig rijk en meer had baron Korloo nooit gevergd.

Trouwen gaat in kringen, waarin zich barons en freules bewegen, niet zoo gemakkelijk als in mindere standen.

Alles geschiedt daar met duizenden omwegen, met geheim gehouden berekeningen en de nauwkeurigste navorschingen aangaande afkomst, stand en inkomen.

Daarna komen zijdelingsche verklaringen van de eene - berekend, twijfelachtig aannemen van de andere zijde; niet zelden aanvallen van onrustbarend verdriet en wanhoop, en wanneer er soms slechts van verre een mededinger opdaagt, dan kletteren de degens of kraken de pistolen bij het tweegevecht op leven en dood.

Langzamerhand waagt men een albumversje of een ruiker, waarop alles wederom wordt afgebroken en ook weêr aangeknoopt met geschenken van allerlei aard.

Later komen de bezoeken en tegenbezoeken, diner's, danspartijen, kleine pleziertochtjes en men verzoekt eindelijk een notaris, die komt beletten dat later een der contractanten den anderen in de luren zou leggen.

Met zooveel omslag ging het echter hier met baron Korloo en freule de Kroussac niet toe. Beiden gevoelden dat men op vijftigjarigen onderdom niet meer mag talmen en elk tijdverlies een ernstige zaak is; beiden schenen zooveel haast te hebben dat men met wederzijdsche toestemming besloot, binnen eenige weken elkander de huwelijkskluisters om handen en voeten te leggen.

Van dat oogenblik af, werd baron Korloo onrustig, reed bekommerd van zijn buitengoed naar dat zijner verloofde en herhaalde tienmaal daags, waarom de freule er niet in wilde toestemmen op staanden voet te trouwen. Waarom was baron Korloo dan toch zoo ongeduldig?

Cyprianus wachtte met onoverwinnelijk ongeduld naar den dag, waarop hij in bezit zou treden van Aglaë's vermogen, hetwelk vijf en twintigmaal aanzienlijker was dan het zijne.

Mijnheer Cyprianus Korloo geleek niet slecht op den boer, die een vet varken in de kooi heeft, en uit vrees of het eens mocht sterven, geen oogenblik meer durft wachten het dier terstond de keel af te steken.

Op zekeren morgen, terwijl de baron met zijn rijtuig voor de kasteel poort van zijne verloofde stilhield, berichtte men hem dat de freule zich ernstig ongesteld gevoelde.

'Wat zegt gij daar?' riep de baron verbleekend, 'is de freule ziek?'

'De twee dorpsdokters hebben geheel den nacht bij haar bed vertoefd,' was het antwoord van een der bedienden.

'Is het zoo erg?' riep Korloo, terwijl hij bij dat onverwacht nieuws met den voet in de trede haakte en op den grond viel.

Wordt vervolgd.

De opwekking van de dochter van Jaïrus, door Gustave Doré.

De H. Schrift behoeft de versiering niet der beeldende kunsten. ‘Ofschoon God zich vernederde,’ zegt Chateaubriand ‘om de taal der menschen te spreken, Hij blijft en toont zich in de H. Schrift altoos God.’

't Is daarom waarlijk een hulde, die 't kunstgenie zich zelf brengt, wanneer 't die goddelijke taal op waardige wijze poogt te vertolken.

Ook Gustave Doré kreeg de zending om een deel der kunstschatten van zijn teekenstift in dat heiligdom ten offer te brengen. De kostbare kleinoodiën, door zijn geniale hand aan de illustreering der H. Schriften gewijd, zullen steeds de schitterendste parelen zijner kunstkroon wezen. De gravure op pag. 4 strekt hiervoor mede tot bewijs.

't Is de voorstelling van 't liefdewonder: ‘De opwekking der dochter van Jaïrus. Alles in dit beeld getuigt, volgens 't oordeel van bevoegde kunstrechters, de hand eens meesters. Uit alle deelen der groep spreekt waarheid, waardigheid, leven, bezieling. Treffend bovenal is 't beeld des Zaligmakers, die 't koude voorhoofd der pas ontslapene met zijn levenwekkende hand zachtelijk aanraakt, terwijl geheel zijn persoon innige deelneming, diepen ernst en volkomen zekerheid van 't geen gebeuren zal uitdrukt.

‘Ziet, daar kwam een van de oversten der synagoge, met name Jaïrus’ zoo verhaalt ons de evangelist Mattheus, ‘en Jesus ziende, viel hij aan zijn voeten en bad hem zeer, zeggende: ‘Mijn dochtertje is in haar uiterste, kom, leg haar uwe hand op, dat zij gezond worde en leve.’ En hij ging met hem.....

‘Er kwamen (intusschen) eenigen van het huis des oversten der synagoge, zeggende: uw dochter is gestorven, wat doet gij den Meester nog moeite. Maar Jesus, het woord dat gesproken werd gehoord hebbende, zeide tot den overste der synagoge: ‘Vrees niet, geloof alleenlijk.’

‘Hij liet niemand toe hem te volgen dan Petrus en Jacobus en Joannes den broeder van Jacobus. Zij kwamen in 't huis van den overste der synagoge. En hij zag het gewoel en degenen, die zeer weenden en luide jammerden.

‘En ingegaan zijnde, sprak hij tot hen: ‘Waarom tiert en weent gij? Het kind is niet gestorven maar slaapt.’

‘En zij bespotten hem. Doch hij, als hij hen allen had uitgedreven, nam bij zich den vader en de moeder van het kind en die met hen waren, en ging binnen, waar het dochtertje lag.

‘En hij vatte de hand van het kind en sprak tot haar: Talitha cumi! hetwelk vertolkt is: ‘Dochtertje, ik zeg u, sta op!’....

Die de eenvoud en waardigheid in 't verhaal van den evangelist bewondert, beschouwe tevens het beeld van Doré en oordeele of Nicolaas Beets te veel heeft gezegd als hij vol geestdrift over dit meesterstuk aan den franschen kunstenaar de getuigenis reikte: ‘Ary Scheffer heeft niets beters.’

Clermont d'Amboise in bezwijming.

Nachtelijke stilte en duisternis lag over de straat Saint-Antoine uitgespreid. De steenen beelden op de buitenmuren der woningen staarden blind in den zwarten nacht en behalve hier en daar het geritsel der boomen, welke een oud kasteel in zijn eenzame deftigheid omgaven, verbrak niets de nachtelijke stilte dan 't spookachtig geluid van den nachtuil.

'Een mooie karwei,' mompelde de ridder bij zich zelven, die in deze akelige stilte langzaam de straat kwam doorgereden. 'Stapvoets in 't pikdonker van den nacht een uur op en neer te rijden. En dat uit louter liefhebberij van koning Hendrik, om eens de proef te nemen, of Louis de Clermont soms ook droomgezichten zou kunnen krijgen!'...

Grilzucht, gelijk bekend is, was de hoofdtrek in 't karakter van koning Hendrik III van Frankrijk.

Week en weelderig in den hoogsten graad voor zich zelven, stonden zijn onderdanen elk oogenblik van den dag ten dienste aan 't rad zijner luimen en, als dat maar draaide, bekreunde hij er zich weinig om, of zij al dan niet zoo gelukkig waren, hun eer, hun leven, hun beenderen en vel er ongeschonden af te brengen.

Nu eens waren zijn grillen wreed, dan weder meer laf en kinderachtig, ja 't gebeurde soms, dat hij al zijn hovelingen midden in den nacht deed wekken en in gala-costuum in zijn slaapkamer beval te verschijnen om er eenige voorgeschreven honneurs aan een nest met jonge honden te bewijzen of de moeder der jonge diertjes te sarren.

Zoo kreeg 't ook eens koning Hendrik in zijn zin, om de stoutmoedigheid op de proef te stellen van den ridder Louis de Clermont, meer bekend onder den naam van Bussy d'Amboise, die wegens zijn dapperheid onder de roemrijkste krijgshelden der 16^{e} eeuw in de geschiedenis staat aangeteekend.

Het Parijs van die dagen verschilde veel van het tegenwoordige. Thans weêrklinkt uit de opera omstreeks 't middernachtelijk uur het bruisend finale; in dolle lust golft zwierend en tierend de menigte dooreen. Ernstiger en donkerder was toenmaals de nacht en als een dreigend spookverschijnsel verhief zich de toren der Bastille, in staat om zelfs den moedigste schrik aan te jagen.

De Clermont was echter voor zoo'n beetje niet bang. Nog een knaap zijnde, werd hij door de lezing van Plutarchus' 'Beroemde Mannen' zoozeer in geestdrift ontstoken, dat hij van de schoolbanken opsprong als wilde hij extra-post nemen om terstond een groot man te worden. Later had hij in gevecht op gevecht zijn vijanden getoond, dat het raadzaam was op een genadigen afstand van den dapperen Bussy te blijven, indien zoo iemand althans van zijn kling niet een houw wilde krijgen, waar hij niet veel van na zou vertellen.

's Konings broeder, de hertog van Anjou, had voor zijn trouwen dienaar meer ontzag dan genegenheid; evenals de dierentemmer den leeuw voedt en dient uit vrees dat hij hem zal verslinden, op gelijke wijze slechts konden de hertog van Anjou en diens broeder, koning Hendrik, de meesters van Bussy d'Amboise genoemd worden.

'Koning van Frankrijk wil en kan ik niet zijn' placht Bussy te zeggen, ''k wil en zal ten minste koning zijn van hen, die koning willen wezen.'

Dat zoo iemand niet bijzonder in den smaak viel van den weelderigen koning, laat zich begrijpen.

'We moeten dat wilde dier eens voor goed temmen,' zeide hij op zekeren keer, en om zijn voornemen ten uitvoer te brengen, verzon hij een bloedige en helsche list.

Op een avond, dat Bussy aan 't hof was en 't gesprek over allerlei spookverschijningen liep, deed Hendrik den dapperen ridder het verwijt, dat hij niet

den moed had om in 't pikdonker van den nacht alleen in de rue Saint-Antoine in haar gansche lengte gedurende een uur op en neder te rijden.

‘Wanneer gij hiertoe niet te bang zijt,’ voegde de vorst er bij, ‘dan kunt gij van mij als belooning alles krijgen wat gij verlangt.’

Ofschoon innig gekrenkt door 's konings beleedigende woorden, nam Bussy toch 't uitdagend voorstel aan. Zijn ridderlijk hart vermoedde zelfs in de verste verte de laagheid niet in 't plan des konings verholen.

Hendrik gaf intusschen een twintigtal edelen last, om zich gemaskerd en goed gewapend ter hoogte van de straat Sainte-Cathérine in een hinderlaag te plaatsen, ten einde den ridder van daar aan te vallen en hem liever dood dan levend nog denzelfden nacht naar de Bastille te voeren.

Op den hoek der rue Sainte-Cathérine verhief zich het kasteel der markiezin Diane de Méridor; 't was ter zijde van de groote voorplaats, die met twee steenen trappen tot den hoofdingang van 't gebouw leidde, dat de adellijke sluipmoordenaars hadden post gevat.

Nauwelijks is Bussy de zwarte schaduwen, die hij reeds op eenigen afstand zich heen en weder had zien bewegen, genaderd, of als 't ware uit één mond weerklinkt de kreet: ‘Dood aan 't wilde dier! Ter neder met den dapperen spokenzoeker!’.

‘Dat zal zoo goedkoop nog niet gaan, vriendjes,’ hernam de ridder kalm, terwijl hij onder zijn mantel de hand aan 't gevest sloeg; ‘als iemand onder de heeren door den degen van Bussy d'Amboise gediend wil zijn, hij heeft het maar voor 't zeggen.’

‘Om uw grootspraak bekreunen we ons niet, Bussy,’ voegde hem een der gemaskerden toe, ‘maar als ridder behoordet ge te weten, dat het niet gemanierd is op zijn paard te blijven zitten, wanneer men tot voorname lui spreekt, die te voet gaan.’

Te gelijk met deze woorden troffen twee dolken zijn trouwen klepper tusschen de ribben. Het dier stiet een dof gehinnik uit en zonk voorover op de knieën neder. Bussy gleed over den hals van 't paard en zijn degen in 't rond zwaaiend, riep hij:

‘Lafaards, dat zal ik u betaald zetten.’

Gelijk het zilveren bliksemvuur fonkelt eensklaps in 't nachtelijk donker het moordstaal. Als een leeuw, door honger voortgeprikkeld, vliegt de moedige ridder op zijn belagers aan.

Heel de schaar voelt zich bij zijn naderen den eersten moed ontnomen en wijkt beangst terug, om 't veege lijf te sparen. Doch ijdel is hun pogen. Met stroomen bloeds omplast, doet zijn blinkend staal den een na den ander ontzield ter neêr zijgen of heenstuiven.

Dol van spijt en heet naar wraak dringen onverhoeds drie der moordenaars ter zijde op den held aan. Onfeilbaar van gezicht gelijk de adelaar heeft 's ridders blik zijn buit ontdekt en voor zij nog den tijd hadden te naderen ploffen twee der verraders reeds machteloos ter neder.

Door wanhoop gedreven, neemt de derde de kans waar en stoot ijlings zijn zwaard in de borst des ridders.

Evenals de ontembare woudkoning noch kracht noch moed verliest, al heeft de speer getroffen, zoo vliegt Bussy, terwijl het bloed hem uit de opengesperde wond gutst, den verrader te gemoet en snel als 't flikkerend luchtvuur heeft hij hem zijn eigen moordstaal in 't diepst van 't ingewand gedrukt.

Ademloos en schier uitgeput door den ruimen oogst van lijken, stelt hij zich ruggelings tegen den muur van 't kasteel, waar de verwoede strijd is gevoerd, terwijl

hij met spottenden blik zijn belagers gadeslaat, die als honden zijn gevlucht voor het wild dat zij zoo roekeloos waagden te vervolgen.

Door 't moordgeschreeuw uit den slaap gewekt, is de jeugdige eigenares van 't kasteel, de markiezin de Méridor, van geheel het tragisch voorval getuige geweest. Met geestdrift had zij van uit een

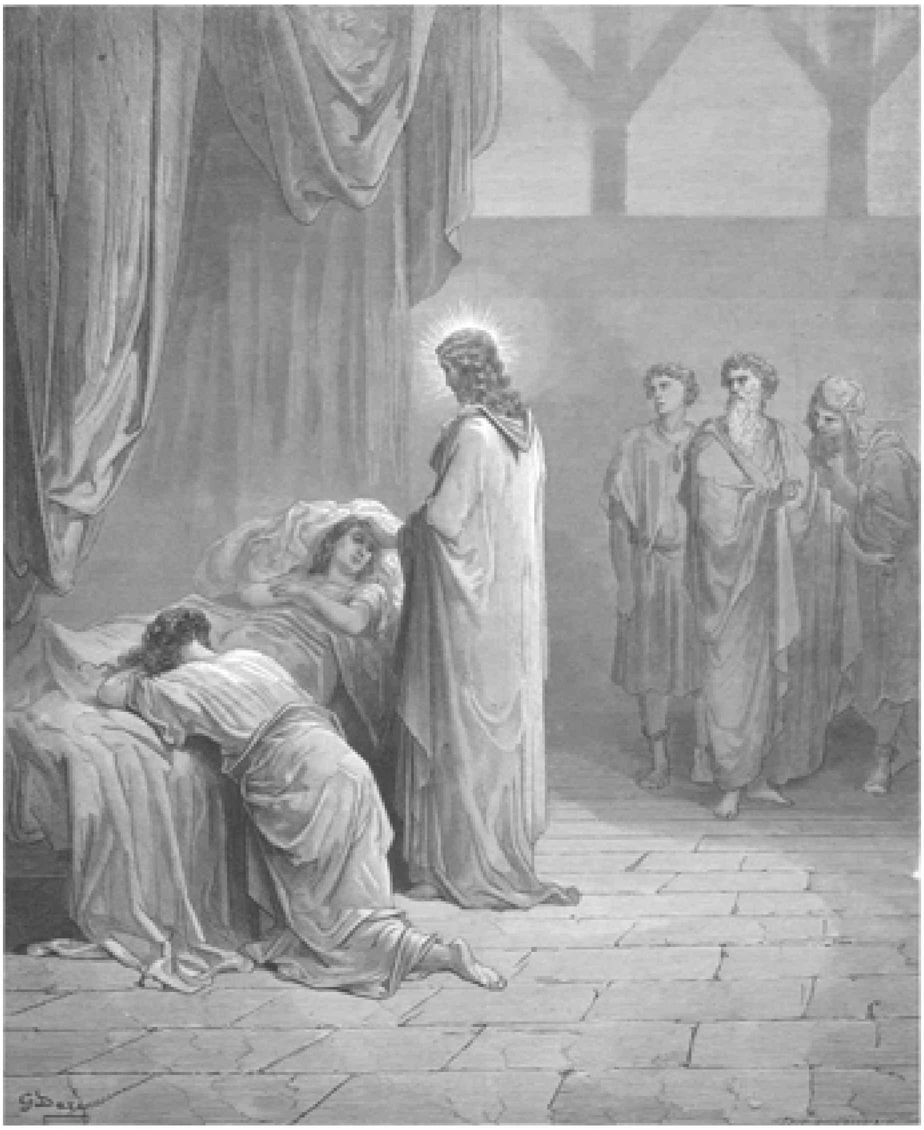

DE OPWEKKING DER DOCHTER VAN JAÏRUS, DOOR GUSTAVE DORÉ.

CLERMONT D'AMBOISE IN BEZWIJMING, DOOR DE NEUVILLE.

venster de onversaagde dapperheid van den ridder tegen zulk een overmacht en snood verraad gadegeslagen. Gaarne had zij haar leven ten offer gebracht, om zooveel moed te beschermen en te vergelden.

Toen zijn vijanden geweken waren en Bussy tegen den muur van 't kasteel stond geleund, ging zij met haar dienstmaagd Gertrudis naar beneden en deed de slotpoort openen.

Nauwelijks had echter de ridder eenige schreden op de voorplaats gesteld, of uitgeput door 't bloedverlies zijner wonde, viel hij machteloos in bezwijming neder.

't Is dit oogenblik dat de beroemde fransche teekenaar De Neuville voor het tafereel der gravure op pag. 5 van dit nommer heeft uitgekozen.

Bussy ontwaart niets van de weldadige zorgen, waarmede zich de beide vrouwen voor zijn verpleging opofferen, Roerloos en onbewust bespeurt hij niets van hare toewijding.

Doch voor zijn verhitte verbeelding rijst eensklaps een verrukkend droomgezicht.

De zon rees aan de kimmen. De nevelen vloden gelijk spoken bij 't derde hanengeschrei.

Onbezorgd op 't groen van een heuvel uitgestrekt, scheen hij zelf een herder en tevens koning te zijn. Zilveren wateren ruischten, woudvogelen kweelden, kostbare parelen schitterden aan bloemen en grashalmen, de boomen spreidden hun takken uit en bewogen zich op en neêr alsof zij door gebaren hun koning huldigden, de kudden stapten deftig als ridders om hem heen... en eindelijk naderde hem zijn koningin en sprak:

‘Ridder wees zoo moedig en dapper tegenover u zelven als gij in 't nachtelijk gevecht tegenover anderen waart. Dan zult ge van niemand de speelbal meer zijn, maar met de kroon van huiselijk geluk en vrede zal mijn hand u beloonen.’

De verwezenlijking dezer voorzegging bleef inderdaad niet uit. Door de zorgvuldige verpleging op 't kasteel herstelde de ridder weldra van zijn bekomen wonde; de roem, die zich Bussy door zijn dapperheid tegenover de overmacht der nachtelijke aanvallers had verworven, deed zijn naam in aller achting en eerbied stijgen. Diane de Méridor werd zijn gelukkige echtgenoote.

Op een buitengoed nabij Parijs bracht Bussy met zijn gade nog menig jaar in huiselijk genoegen door en de spookverschijning, die hij in de rue Saint-Antoine had gehad, bleef bij hem in dankbare herinnering.

Uitstapjes in Nederland door H.A. Banning.

Toen ik een kind was heb ik mij dikwijls uren lang vermaakt in een zeer oud, maar ook zeer stichtend boek vol prenten. Het behoorde tot de huisbibliotheek van den goeden ouden tijd en was gedrukt en *geprint* bij een boekverkooper te Antwerpen, die nu wel meer dan een eeuw lang in den hemel kan zijn, wanneer hij de deugden heeft beoefend die in de boeken, welke hij de wereld inzond, werden aangeprezen.

Nog staat het mij duidelijk voor den geest hoe op een dier prenten een man werd afgebeeld, die met een grooten stok in de handen, blijkbaar in een zeer onpleizierige stemming, langs een weg ging, waar hem van alle kanten allerlei gedrochtelijke beesten het leven onaangenaam maakten. Men zag er draken die vuur spuwden,

kronkelende slangen met twee en meer koppen, schorpioenen met ik weet niet hoeveel staarten en zoo al meer. Onder die prent stond: *Peyst eer gij Reyst.*

Of de schrijver van dat stichtelijk boek heeft willen waarschuwen voor de gevaren in 't algemeen, die den mensch op zijn levenspad ontmoet, of tegen het reizen in 't bijzonder, dit kan ik mij niet meer herinneren, want het is reeds zeer lang geleden. Om het onderschrift zou men aan het laatste moeten gelooven, doch dan durf ik er voor instaan dat die schrijver, wanneer hij nu nog leefde en werkte, voor doove ooren zou preêken, want bij rijk en arm, bij groot en klein schijnt tegenwoordig het reizen een levensbehoefte te zijn geworden.

Wanneer een onzer voorouders - wij behoeven daarbij niet eens op te klimmen tot onzen overgrootvader - eenmaal in zijn leven de grenzen van het vaderland had overschreden of er zich op kon beroemen dat hij zoowel Friesland als Gelderland en Noord-Brabant had bezocht, werd zulk een man als een Livingstone van zijn tijd beschouwd en er was geen lid der familie, die daarmede niet pronkte. In onzen tijd is het zoo ver gekomen dat een werkman niet mag meêpraten wanneer hij niet meer dan eens Scheveningen, Kleef en Luik heeft bezocht; er zijn er zelfs die met de handen hun brood moeten verdienen en er zich toch op kunnen beroemen dat zij Napoleon III op de Tuilerieën en koningin Victoria op Windsor Castle hebben gezien.

Waar zonder geweldige ebbe in de beurs al de duizenden en duizenden, die zich dagelijks in alle richtingen bewegen, het geld van daan halen, moet voor velen wel een raadsel zijn, maar 't is een boer niet aan 't verstand te brengen hoe een soldaat aan den kost komt.

‘Er gaat niets om,’ zegt de koopman zuchtend, doch dit neemt niet weg dat een wereldtentoonstelling hem honderden uren ver van huis weet te lokken. ‘Wat is tegenwoordig alles peperduur,’ roept de zuinige huisvrouw, en reeds gedurende den hooibouw, als de dagen nog aan het lengen zijn, vindt men haar te Kleef of in het Gooi, haren tijd in *dolce far niente* doorbrengende. ‘Ik kan met mijn weekgeld niet meer toekomen,’ zoo klaagt de vrouw van den werkman, en toch moet zij minstens eens in 't jaar gelint en gestrikt het ver afgelegen Scheveningen of Arnhem bezoeken.

Als onze voorouders dit konden zien, zouden zij van verwondering de handen ineenslaan, doch - ik herhaal het - 't is een boer niet aan 't verstand te brengen hoe een soldaat aan den kost komt.

Al klaagt men steen en been over den duren tijd, over de drukkende belastingen, er schijnt altijd nog genoeg voor reisgeld over te schieten; want zoodra doet de Zomerzon de stedelingen niet buitengewoon gevoelen dat zij in 't zweet huns aanschijns het brood moeten verdienen of er komt een buitengewone beweeglijkheid onder de menschen: de familiën gaan naar buiten, de badplaatsen worden bevolkt, de pleiziertreinen sleuren eiken Zondag duizenden dwars door het land, - in één woord de gansche wereld is op reis,..... aan het *Peyst eer gij Reyst* denkt niemand.

Wanneer onze dichter Tollens nog leefde zou hij waarschijnlijk niet het zingen, maar het reizen als een der hoogste genietingen verheerlijken en uitroepen:

> Al wat leeft en braaf is *reist,*
> *Reizen* is de lust van 't leven,
> 't Zij de blijde veldjeugd springt,
> Of de grijsheid zit te beven;
> *Allen reizen, als men ziet*,
> Slechts de *lammen* reizen niet.’

Als nu daarom iemand mocht denken dat ik ook zelfs den werkman het genot van een aangenaam uitstapje zou misgunnen heeft hij zich deerlijk vergist.

Al ben ik ook een vijand van de pleiziertreinen op Zondag, toch acht ik zulk eene aangename uitspanning aanbevelenswaardig, wanneer ten minste alles in eer en deugd plaats heeft en de beurs een kleine aderlating kan verdragen. Doch er bestaat tegenwoordig een manie om het genoegen en het genot in 't buitenland te zoeken; alsof het eigen vaderland niets bekoorlijks bezat.

Dat is een groote dwaasheid, dezelfde dwaasheid, die velen van den huiselijken haard verdrijft om daarbuiten het geluk te zoeken. Fanny Lewald, de bekende pedante duitsche dame, die in haar geschriften de geschiedkundige feiten zoo deerlijk mishandelt, heeft jaren achter elkander op een muilezel in de bergen van Zwitserland en Tyrol alsmede in Italië rondgezworven en weet wellicht beter wat in Herculanum en Pompeji dan wat in haar geboortestad te vinden is.

Onze landgenoote, freule Tinne, liep in een ruime turksche pantalon, omgeven door kameelen en half naakte negers en negerinnen, in de binnenlanden van Afrika rond. 't Is echter zeer te betwijfelen dat zij ooit het heerlijke Gooiland met zijne sneeuwwitte boekweitheuvels, of de bekoorlijke geldersche dreven heeft gezien.

't Is waar dat ik hier uitzonderingen opnoem, want ons land levert gelukkig niet veel zulke ultra-geëmancipeerde dames op, doch 't is ook niet te weerspreken dat de meeste onzer landgenooten steeds het oog gevestigd houden op Duitschland, Frankrijk en Zwitserland, terwijl het grootste gedeelte van het eigen land hun geheel onbekend is.

Dat is te betreuren, want o! er zijn in ons land zulke bekoorlijke oorden, ook zelfs daar waar men ze het minste zou zoeken; er zijn gebouwen, kasteelen, lusthuizen en ruïnen aan te wijzen, voor ons van veel meer belang dan die, waarvan men met zorgvuldigheid photographieën in het buitenland verzamelt, dewijl de gedenkwaardigheden dier gebouwen gedeeltelijk zijn saamgeweven met onze geschiedenis, met dagen uit het verleden, die dankbare of treurige herinneringen opwekken.

Daarom heb ik mij voergenomen uitstapjes in Nederland te doen, wat ik zie, ontmoet en gevoel in de *Illustratie* mede te deelen en daarbij gravuren te voegen van kerken, voorname gebouwen, bevallige landschappen en wat den Nederlander het meeste belang kan inboezemen.

De lezer kan dus met mij een reisje door Nederland maken zonder zich te vermoeien, zonder geldelijke offers te brengen; wij zullen gemeenschappelijk verschillende steden en dorpen bezoeken en zoo zal dan te eeniger tijd elk inteekenaar ook de voornaamste bijzonderheden uit de plaats zijner inwoning in de *Illustratie* kunnen vinden.

En nu eerst

Naar Nijmegen,

naar de eerwaardige, oude stad van Karei den Groote in het boeiende en bloeiende Gelderland, waaraan zulke grootsche herinneringen verbonden zijn, waar zelfs overblijfselen gevonden worden uit den tijd toen ons vaderland nog in de duisternis des heideudoms lag gedompeld. 't Gaat intusschen met Nijmegen als met zeer veel wat oud en eerwaardig genoemd mag worden: de vooruitgang schijnt die stad langen

tijd niet waardig geacht te hebben om in de voorrechten van den nieuweren tijd te deelen, de spoorwegen hebben hare armen nog niet van wijd en zijd tot haar uitgestrekt; ik moet haar dus opzoeken langs de rivier waarin zich waarschijnlijk reeds Claudius Civilis heeft gebaad en de romeinsche ruiters hun paarden lieten drinken. Doch een watertochtje in de warme dagen van Juli is waarlijk niet te verwerpen, ofschoon de mannen van het ‘time is money’ het als een kwaden post op rekening zouden stellen.

‘Wenn Einer eine Reise thut
So kann er was erzählen’

zegt het duitsche liedje, doch over een watertochtje naar Nijmegen valt zeer weinig mede te deelen; er komen daarbij in den regel geen schipbreuken of andere levensgevaarlijke dingen voor. Verkwikkend is het echter op de rivier en werkelijk schoon ook wanneer de veelvuldige schepen met hunne wit ontplooide zeilen, die in de Juli-zon blinken, zich in alle richtingen bewegen en elkander kruisen als de schaatsenrijders in den Winter. Er is wel geen spraak van indrukwekkende natuurtafereelen, doch desniettemin doen de grasrijke oevers, de ernstige torenspitsen boven het lachende groen en de badende koeien denken, dat Wouwerman niet zelden een tochtje op de rivier heeft gemaakt, alvorens hij aan zijn penseel de kalme landschappen wist te ontwoekeren, die zoo vaak onze bewondering opwekken.

't Is intusschen bekend dat de menschen op reis zeer verschillende indrukken ontvangen, al naarmate zij daarvoor vatbaar zijn of er zich vatbaar voor maken. Onpleizierige menschen vindt men overal; de Engelschen gapen wel van verveling bij de Niagara en den Vesuvius. Het mag dus niet aan de bescheiden oevers van Maas en Waal worden toegeschreven dat een dame, die een vervaarlijke chignon en een vrij jeugdig toilet als een valschen pas bezigde om haar veertigjarigen leeftijd voor de helft der waarde binnen te smokkelen, zich zelve en anderen het leven onaangenaam maakte.

Die dame leverde het bewijs dat er voor sommige menschen slechts zeer weinig noodig is om in een onaangename stemming te geraken. Aan boord komende vond zij alles o! zoo allerliefst, 't Was vroeg in den morgen, er waaide een heerlijk koeltje dat haar scheen te betooveren, waut zij begon al spoedig te reciteeren en te gesticuleeren; zij haalde verzen aan van Petronella Moens en Bellamy over bloemtapeten, zephir's-zuchtjens en den geurigen adem van den uchtendstond, een bewijs dat onder het pijnlijk samengesnoerde keurslijf een sentimenteel hart klopte. Eensklaps echter verdwenen al die poëtische droomerijen. Zoekende in haar zeer prozaïsche hoedendoos werd zij meer en meer onrustig en eindelijk hoorde men haar zuchtend uitroepen: ‘Hemel, ik heb mijn breikous vergeten!’

Hoe de voorliefde voor sentimenteele gedichten en breikousen in één hart kunnen samenwonen zal wellicht Betsy Perk weten te verklaren; ik maak slechts melding van het feit.

Met dien kreet, dien rukwind van haar humeur vlogen plotseling Moens en Bellamy met rozengeur en maneschijn, al over boord. Ik heb nooit geweten dat een breikous zooveel invloed op het zieleleven kon uitoefenen. Was tot dusverre alles allerliefst en karakteristiek tot den stuurman toe, die met opgestroopte mouwen op zijn troon onophoudelijk het wiel draaide, nu was het blaadje geheel omgekeerd.

Als een raam werd opengeschoven tochtte het, als men dat raam bereidwillig dichtschoof, werd de dame benauwd. Een aanvallig kind, dat allerlei naïeve vragen deed over de koeien, die aan den oever in het water plasten en de namen van alle dorpen moest weten, scheen haar vreeselijk te hinderen. Ik hoorde haar zelfs zeggen dat voor zulke snaterende kinderen een afzonderlijke kajuit behoorde te zijn. Men kon zien dat zij inderdaad veel leed onder het gemis van haar breikous.

In de sluis St. Andries, nabij het dorp Rossum, dat in 1813 getuige was van een veldslag tusschen frausche en pruisische troepen, werd onze vaart belemmerd door hooischepen en gemakzuchtige sluiswachters. 'Hoe lang moeten wij hier wel blijven liggen?' vroeg een stem in de nabijheid van een groote chignon, die zich met moeite een weg door het raam van de kajuit baande. 'Dat kan wel middag worden dame,' klonk het plaagzieke autwoord van een hooischipper. 'Hemel, dat ik toch mijn breikous vergeten heb!' kermde dezelfde stem, en de chignon dook naar onder en het aanvallige kind, dat juist vroeg waartoe eigenlijk de sluizen dienden, kreeg een vinnigen blik, alsof het met de breikous in samenspanning was.

Waarom dacht de dame er liever niet aan hoe gelukkig het voor ons geweest is, dat in '70 de Franschen en Pruisen niet weder onzen dierbaren nederlandschen grond hebben opgezocht om elkander te plukharen? Wanneer de menschen wat meer hart en oog geopend hielden voor de rozen des levens, die God zoo mild laat groeien, zouden zij zich minder steken aan de doornen van zelfbehagen en ontevredenheid.

Zoo vervolgde de boot haar weg, voor de dame met klimmende verveling, voor mij met klimmend genoegen, want het weder was onvergelijkelijk schoon.

Er staat geschreven dat de mensch met al zijn kennis zijn lengte geen el kan vergrooten, iets wat na de invoering van den franschen meter ook waarlijk geen kleinigheid zijn zou. Even zeker is het echter ook dat men met een slecht humeur of met het grootste ongeduld zijn reis geen oogenblik kan verhaasten, althans niet op een stoomboot, en ik acht het wel gelukkig dat vervelende menschen ten minste op dat punt hun zin niet kunnen krijgen.

Voor mij liep de reis ten einde, want daar lag Nijmegen, het oude *Castellum Noviomagum* van Caesar, op de vijf heuvelen, terrasvormig als Algiers van de zeezijde gezien. Op het oogenblik dat ik mijn bagage in de kajuit bijeenzocht, was de dame met de groote chignon in haar hoedendoos aan het snuffelen en ik hoorde haar tot mijn niet geringe verwondering zeggen: 'Wel, Wel,.... mijn breikous was er toch in.' De onmisbare reisgenoote kwam werkelijk te voorschijn; zij had zich verscholen in een nachtmuts, die een hoekje scheen te hebben gezocht om in te dommelen. Gelukkig voor de dame dat zij eerst te Arnhem de boot zou verlaten, er bestond dus nog gelegenheid om weder in eene betere stemming te geraken. Of Bellamy en Moens te Nijmegen weder aan boord zijn gekomen kan ik niet zeggen.

En nu verzoek ik den lezer mij te volgen naar het *Valkhof* die bekoorlijke wandelplaats, waar de Nijmegenaars gewoon zijn den avondgroet te brengen aan de Betuwe. Alvorens van de stad zelve te spreken willen ook wij onzen groet gaan brengen, doch niet aan de Betuwe maar aan de carlovingische kapel, het indrukwekkend gedenkteeken uit den tijd toen het geloof in zijn schoonen bloeitijd was, toen het Christendom zich ontwikkelde onder begunstiging van den machtigsten monarch. Half verscholen voor het oog van den wandelaar achter het hooge, schaduwrijke geboomte, staat daar eene achthoekige kapel, waaraan de tand des tijds en het vandalisme wel hebben geknaagd, doch die om hare hooge oudheid en de merkwaardige bijzonderheden, aan haar ontstaan en bestaan verbonden, een bezoek ten volle waardig is.

Velen hebben beweerd dat deze kapel, ook wel de heidensche genoemd, eertijds eene opene offerplaats zou zijn geweest aan den God Janus gewijd, doch het kan wel voor ontwijfelbaar gehouden worden dat zij door Karel den Groote is gebouwd. Den bouwstijl ziende denkt men onwillekeurig aan de Munsterkerk te Aken, die omstreeks 769 - 804 op last van keizer Karel gebouwd is. Zeker is het dat de kapel in het jaar 799 door Paus Leo III is gewijd, welke voortreffelijke Paus destijds uit Rome gevlucht was en het volgende jaar door Charlemagne weder op den troon hersteld werd. De plattegrond der kapel is een gelijkzijdige achthoek. Deze zijden, die ieder een lengte hebben van 2,6 meters, bezitten open bogen, zoodat de binnenste achthoek op acht kolommen rust en er twee galerijen boven elkander gevormd worden, ieder ter breedte van 2,6 meters.

Nog op dit oogenblik vindt men, zoo boven als beneden, aan de oostzijde niet alleen eene plaats voor het altaar bestemd, maar ook de altaarsteenen, met hunne vijf kruisen; ook kan men boven, onder den altaarsteen, in den muur nog de holte zien waar de reliquieën geplaatst waren. 't Is inderdaad treffend voor den Katholiek, die geheiligde plek te bezoeken, gewijd door een Paus, die door de *Congregatio Rituum* in de XVIIe eeuw op de lijst der heiligen geplaatst is en alwaar de machtige beschermer der Kerk, Karel de Groote, neerknielde om het heilig Misoffer bij te wonen. In de bovengalerij ziet men aan de westzijde de keizerlijke loge. Er zijn geen sporen te vinden van een trap, die naar deze galerij heeft gevoerd; men acht het daarom zoo goed als zeker dat zij door middel eener brug gemeenschap had met het hoofdgebouw, waarover ik later zal spreken. Die bovengalerij was dus alleen voor de vorstelijke personen bestemd, terwijl het overige hofpersoneel beneden bleef.

Tot op de hoogte der vensters boven de tweede galerij zijn de muren van vierkanten tufsteen; zij zijn verder opgetrokken uit baksteen; men acht het waarschijnlijk dat dit in het laatste der XIV eeuw is geschied. Boven deze vensters lag het gewelf dat eertijds de kapel dekte en met fresco's beschilderd was, zooals ook de muren hiervan nog de sporen dragen; dat gewelf is echter ingestort en toen heeft men een planken vloer, als van een graanzolder, op die muren gelegd en de kapel van een leien dak voorzien.

Is het in 't bijzonder voor den Katholiek de moeite waard dit monument der oudheid te bezoeken, dat bijna elf eeuwen heeft getrotseerd, de oudheidkundigen moeten zich wel doodelijk ergeren over de weinige zorg, die aan de instandhouding besteed, den weinigen eerbied die er voor aan den dag gelegd wordt, 't Is zeer natuurlijk dat men in het gemis van een trap, om op de bovengalerij te komen, heeft moeten voorzien en het zou zeker bijna onmogelijk geweest zijn zulk een trap in harmonie te brengen met het gebouw, doch de tegenwoordige toegang tot die galerij is waarlijk monsterachtig: een gewone ladder zou minder aanstoot geven. Ook het hek aan den ingang maakt een pijnlijken indruk; fatsoenlijke kippen zouden zich geneeren wanneer zij achter zulk latwerk moesten wonen, terwijl de raampjes, die men, ofschoon met goede bedoelingen, in de vensters heeft aangebracht, doen denken aan een poffertjeskraam. Het kan er mede door dat men in de kapel urnen met beenderen en andere voorwerpen uit den romeinschen tijd vertoont, zij staan in verband met sommige steenen der kapel, waarop men nog de stempels der romeinsche legioenen aantreft, doch de buitengewoon groote kaak van een walvisch zou men beter elders kunnen vertoonen. 't Zal voor velen wel een raadsel zijn

hoe te Nijmegen ooit een walvisch en nog wel van buitengewone grootte, gevangen is, de reusachtige kaak zou daarom beter op 't stadhuis bij het bekende raadsel dan in de carlovingische kapel geplaatst zijn.

Ik zou den lezer gaarne eene gravure van de kapel hebben aangeboden doch de beschreven vaders van Nijmegen hebben goedgevonden de muren schier geheel met klimop te doen begroeien wat op de wandelplaats er wel zeer frisch uitziet, doch van weinig goeden smaak en eerbied voor de hooge oudheid en de oorspronkelijke bestemming van het gebouw getuigt. In de plaats der carlovingische kapel geven wij eene getrouwe afbeelding van de ruïne der romaansche kapel, die eveneens op het *Valkhof* gevonden wordt. Het wordt voor zeer waarschijnlijk gehouden dat die kapel is gebouwd door keizer Frederik Barbarossa, toen hij in 't jaar 1155 het *Valkhof* heeft hersteld. Was de oorspronkelijke vorm reeds in de XVe eeuw verloren gegaan bij de verbouwing van het *Valkhof* door Catharina van Cleef, het bombardement der Franschen in 1794 heeft er de vernietigende hand aan geslagen. Ik acht het onnoodig deze ruïne te beschrijven, daar de gravure haar getrouw weêrgeeft en er geen andere historische bijzonderheden aan verbonden zijn.

Doch nu wordt het tijd om te spreken over den oorsprong, de bestemming en de geschiedenis van het *Valkhof.* Er zijn schrijvers die beweren dat het *Valkhof* reeds ten tijde van Julius Caesar gebouwd en door Claudius Civilis met de stad der Batavieren in brand gestoken is; dit wordt echter in twijfel getrokken, ofschoon de heuvel, waarop het *Valkhof* gebouwd is, waarschijnlijk reeds door Batavieren en Romeinen versterkt is geweest.

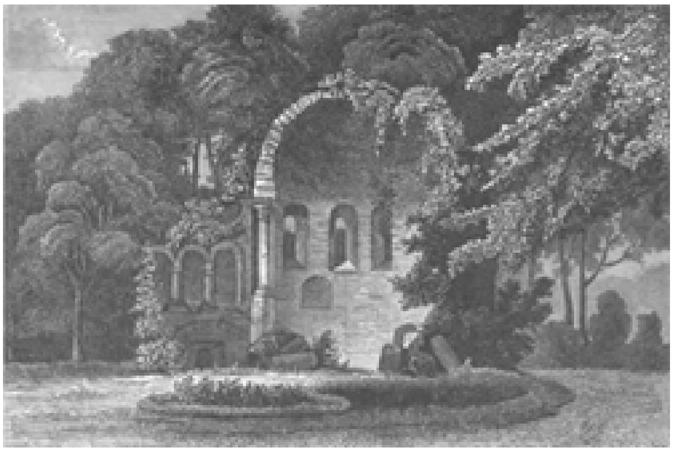

DE RUÏNE OP HET VALKHOF.

't Is buiten allen twijfel dat Karel de Groote het *Valkhof* tot een rijkspaleis heeft gebouwd, en hij daar vaak zeer gaarne vertoefde om het schoone gezicht over de Betuwe uit zijn burcht te genieten. Ook Paus Leo III heeft daar in 799 eenigen tijd verblijf gehouden. Het is ook op het *Valkhof* geweest dat keizer Karel de rijksverdeeling tusschen zijne zonen Karel, Lodewijk en Pepijn deed bezweren. Herhaaldelijk heeft het *Valkhof* de rampen van den oorlog ondervonden. In 800 werd het door de Noormannen in brand gestoken, doch spoedig weder hersteld. Ruim tweehonderd jaren later onderging 't hetzelfde lot, doch Frederik Barbarossa deed het met ongemeenen luister herbouwen. Toen de Franschen eindelijk in 1794 Nijmegen belegerden, is het *Valkhof* zoo zwaar geteisterd dat een jaar later het schandelijk voorstel werd gedaan om den burcht te sloopen. Voor 90,400 gulden

offerde men dat heerlijk monument der oudheid op, onder voorwaarde dat de beide kapellen gespaard zouden blijven. Na de slooping is het *Valkhof* tot wandelplaats ingericht. Nog moet vermeld worden dat vele keizers van Duitschland op het *Valkhof* vertoefd hebben; Hendrik III vierde er met ongemeene pracht zijne bruiloft en Hendrik VI werd er in 1165 geboren.

Het mag gezegd worden dat de grond, waarop het *Valkhof* heeft gestaan een der meest verrukkende wandelplaatsen in ons vaderland is. Het oog strekt zeer ver over de welige landen der Betuwe en de veluwsche bergen, het blijft rusten op den hoogen Eltenberg, op welks top men duidelijk de Abdij met de kerk kan onderscheiden. Begeeft men zich echter naar het onmiddellijk daarbij gelegen *Belvedère*, dan ontplooit zich aan het oog een nog veel schooner panorama. Men ziet daar niet slechts een aantal steden van 's Hertogenbosch tot Arnhem, maar ook vier rivieren, de Waal, de Maas, den Rijn en den IJssel, die de bekoorlijkheid van het landschap buitengemeen vergrooten.

Thans moet ik afscheid nemen van den lezer; de volgende week zullen wij de stad bezichtigen en ons dan naar Arnhem begeven.

Rebus N°. 1.

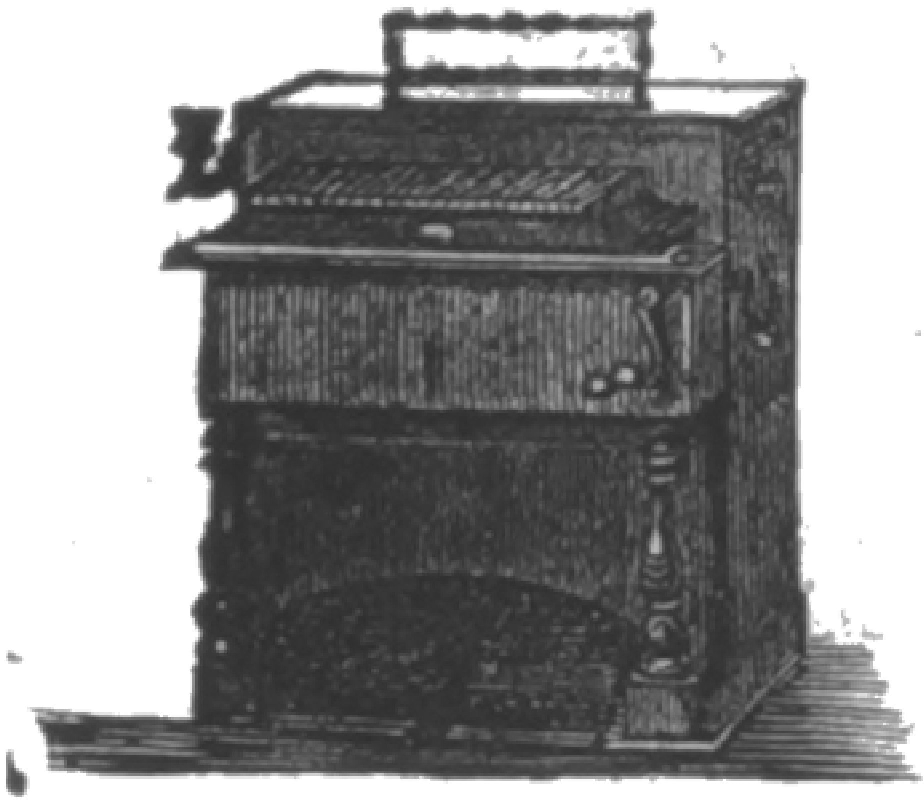

Als prijs aan dezen rebus is verbonden een muziekinstrument van geheel nieuwe vinding. Dit buitengewoon kunstig speeltuig, dat een waarde heeft van ruim 500.00 fr., draagt den naam van Fluit-harmonium of Piano-orgel en is in nevensstaand vignet voorgesteld. 't Wordt door deskundigen evenals een piano bespeeld, terwijl het tevens door hen, die in de muziek onbedreven zijn, tot muzikaal genot kan aangewend worden. No. 2 der *Illustratie* zal een beschrijving dezer nieuwe uitvinding bevatten.

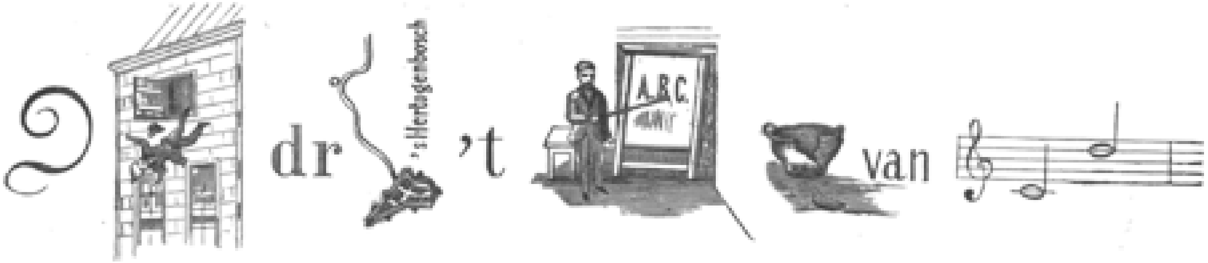
dr
's Hertogenbosch
't
A.B.C.
van

[Nummer 2]

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Van Nijmegen naar Arnhem.

Aan de Waalkade te Nijmegen bevindt zich in een der huizen op aanmerkelijke hoogte een steen, die aan den voorbijganger bekend maakt dat in het jaar 1861 het water tot daar gestegen was.

Voor iemand, die de eerste maal deze stad bezoekt, is dit om van te rillen, want die onheilspellende steen ziet er uit alsof hij tot grafzerk voor de halve bevolking moet dienen. In een zeer gezwollen gedicht wordt lof en dank gebracht aan Z.M. den Koning, die, als altijd, troost en hulp bracht, toen de ‘verbolgen vloed’ zoo ondeugend op de huizen beukte.

HET KASTEEL BILJOEN.

Dat zulke steenen niet altijd de zuivere waarheid spreken, heb ik eens te Bolsward in Friesland ondervonden. Daar zag ik ook een steen, die getuigde van eene buitengewone overstrooming. Toen ik echter mijn cicerone de opmerking maakte dat wel niemand bij dit ongeval in zijn huis veilig moest geweest zijn, antwoordde hij zeer laconisch:

‘Die steen heeft eerst lager gezeten, Mijnheer, maar de jongens lieten hem niet met rust en daarom heeft het gemeentebestuur hem zoo hoog geplaatst.’

Ik zeg dit niet met het oog op Nijmegen, want daar stond werkelijk in 1861 het water ongeveer 1½ meter in de huizen, doch niet overal, want de stad is op vijf heuvelen gebouwd, zij heeft een hoog en een laag gedeelte, wat haar hier en daar een zeer pittoresk aanzien geeft. Zoo heeft men in de stad zelve een schitterend vergezicht over de huizen op

de Betuwe. Voor den vreemdeling is 't echter in die op- en afgaande straten zeer vermoeiend, vooral in de maand Juli, wanneer de zon aan een helderen hemel staat.

Wanneer men in straten, die op de helling van een der heuvels gebouwd zijn, naar een adres vraagt, krijgt men een zeer eigenaardig antwoord. In elke andere stad van ons land zegt men: ‘Twee of drie huizen verder.’ Te Nijmegen antwoordt men echter: ‘Twee of drie huizen naar beneden of naar boven.’

Als de bewoners des Winters, wanneer het plaveisel met sneeuw bedekt is, zich niet van ijssporen bedienen, begrijp ik niet hoe zij zich buiten durven wagen, want sommige straten zijn inderdaad zeer steil.

Men verhaalt dat eens gedurende een stortregen een wieg, met een kind er in, boven van de *Groote Straat* tot aan de Waalkade is gespoeld. 't Is waar dat in ons waterig land een aantal legenden bestaan, waarin wiegen en kinderen een voorname rol spelen. Zoo spreekt men ook te Utrecht van een soortgelijke aandoenlijke, doch zeer onbegrijpelijke historie, die vereeuwigd te vinden is in een huis op de Neude, dat tot op den huidigen dag *Kijntgenshaven* heet. 't Is dus wel mogelijk dat die voorliefde voor wiegen en kinderen ook deze treurige legende in 't leven heeft geroepen, doch dit neemt niet weg dat de mogelijkheid bestaat, want verschillende straten zijn inderdaad buitengewoon steil.

Toen Nijmegen gebouwd werd, waren de menschen vrij wat minder materialistisch dan in onzen tijd. Daarom zorgden zij in de eerste plaats voor hunne kerken. Zoo is dan ook de groote of St.-Stephanuskerk te Nijmegen op den hoogen *Hundisberg* gebouwd. Hare stichting dagteekent van het jaar 1254 en in 1272 stond zij voltooid met haar 30 altaren. Het schoone gothieke gebouw rust op 35 kolommen. In het koor ziet men de graftombe van Anna van Bourbon, de gemalin van Adolf van Gelder, omgeven door de beelden der twaalf Apostelen.

In het jaar 1579 werd dit kerkgebouw ontheiligd; van dien tijd af is binnen hare muren het H. Misoffer niet meer opgedragen. Men noemt haar nog wel de St.-Stevenskerk, doch de eerste martelaar van het Christendom wordt er niet meer als patroon vereerd; want zij die daar samenkomen om godsdienstoefening te houden, gelooven niet aan de tusschenkomst der heiligen, die het klaar in 't goddelijk wezen zien, wanneer wij hen aanroepen.

't Is inderdaad zeer te betreuren dat de Katholieken van Nijmegen dit schoone kerkgebouw missen, want de katholieke kerken laten daar, in verhouding tot de bevolking, veel te wenschen over. Men vindt er nog kerkgebouwen, die doen denken aan den tijd toen het den Katholieken in ons land niet vergund was openbare godsdienstoefeningen te houden. Van Nijmegen had men met grond mogen verwachten dat die oude vervallen gebouwen, zooals elders, door prachtige of voor 't minst doelmatige tempels vervangen zouden zijn. De kerken van de H.H. Ignatius en Dominicus maken intusschen eene uitzondering; aan eerstgenoemde kerk vooral zijn in den laatsten tijd belangrijke kosten besteed en goed besteed. Ik wil slechts spreken van het overhuifd altaar, door den eerw. pater Heijnen S.J. uitvoerig beschreven, de biechtstoelen en de geschilderde ramen achter het hoogaltaar, tafereelen uit het leven van den H. Ignatius voorstellende. 't Is waarlijk te bejammeren dat die kerk geen flink front aan de straat heeft.

Onder de openbare gebouwen zal ik alleen het stadhuis noemen. Het staat in de Burgstraat en is van hoogen ouderdom. In den voorgevel ziet men eenige standbeelden van keizers en koningen, die daar in 1554 geplaatst werden. 't Was in dit gebouw dat

op den 10^{en} Augustus 1678 de bekende nijmeegsche vrede tot stand kwam. In het voorportaal vindt men een kunstig uurwerk waarop men den loop van zon en maan, den dierenriem en den evenaar ziet voorgesteld. Daar hangt ook het wijd vermaarde nijmeegsche raadsel, betrekking hebbende op eene bloedverwantschap, zoo ingewikkeld voorgesteld, dat men duizelt bij het ontcijferen.

Wie zou te Nijmegen kunnen zijn zonder te denken aan den gelukzaligen Petrus Canisius, die daar geboren werd en wiens naam door gansch Europa heen beroemd is om zijne schitterende deugden en de uitstekende gaven van zijn geest. De Nijmegenaars zijn er dan ook te recht trotsch op, dat zij zich stadgenooten kunnen noemen van dezen heiligen en geleerden priester; zij hebben in den laatsten tijd een gesticht tot verpleging van zieken opgericht, dat zijn naam draagt.

Tot vóór korten tijd werd het den belangstellenden vreemdeling vergund de kamer te zien, waarin Petrus Canisius geboren is. De Broerstraat afdalende vindt men op de hoek van *Bijnum-Gas* een huis, welks eigenaar, ofschoon Protestant, groote waarde hechtte aan genoemde kamer. Van ouder tot ouder was het in die familie gebruikelijk om in gevallen van ziekte of in andere omstandigheden, waarbij men gewoon is in 't bijzonder de hulp van God in te roepen, de kamer van Canisius - waarin ook de eigenaar geboren was - als een bevoorrechte en geheiligde plek te beschouwen. Ik deel dit alles mede, zooals het mij door een aantal ingezetenen werd verhaald. De eigenaar is vóór eenigen tijd gestorven; 't mocht mij niet gelukken toegang tot die merkwaardige kamer te krijgen. Er is mij intusschen een ander geluk te beurt gevallen dat ik zeer op prijs stel. Door zeer welwillende bemiddeling ben ik in 't bezit gekomen van een eigenhandigen brief van Petrus Canisius aan zijn zuster, geschreven in het jaar der rampen 1572; ik hoop te eeniger tijd van dien brief in de *Illustratie* een *fac-simile* te kunnen geven.

Nog moet ik zeggen dat de stad Nijmegen, die, wanneer men de dorpen welke met de stad het zoogenaamde schependom uitmaken mederekent, 22,000 inwoners telt, in de laatste jaren aanmerkelijk verfraaid is, vooral wat de winkelhuizen betreft. De omstreken zijn van alle zijden zeer schoon. Eene wandeling naar de bevallige dorpen Hees, Hatert en Neerbosch, aan den straatweg naar Grave, is zeer aan te bevelen. Men vindt daar hoog en lommerrijk geboomte, uitgestrekte korenvelden, deels op een heuvelachtigen grond, en fraaie, ofschoon niet zeer uitgestrekte buitenplaatsen. Het schijnt mij toe dat in die streek groote behoefte aan paarden of trekossen bestaat, want men spant er ezels voor den ploeg. De langooren sukkelen vrij gedwee voort, als altijd met den kop schuddende; 't kwam mij echter voor dat de ploegdrijver niet onophoudelijk: ‘Langzaam! langzaam!’ behoefde te roepen, zooals in het paardenspel van Carré.

Hees ligt bekoorlijk en het logement aldaar biedt een uitmuntende gelegenheid aan om wat uit te rusten. 't Hinderde mij echter dat de protestantsche kerk, aan den weg gelegen, met toren en al vol spierwitte kalk bestreken was, zoo koud en kil als de modernen alleen in onzen tijd eeu kerk kunnen maken, 't was alsof ik eene kerk van wit karton voor mij zag.

‘Gaat gij niet naar *Berg en Dal*?’ vroeg mij iemand toen ik vermoeid van mijn landelijk tochtje in het logement teruggekeerd was.

‘Wordt de moeite beloond?’

‘Zeker, zeker! Het hotel is prachtig gelegen en biedt een uitzicht aan dat in ons land zijn weêrga haast niet vindt. Gij kunt morgen ochtend ten elf ure met den omnibus

bij Hamerslag vertrekken en, zoo ge wilt langs Beek en Ubbergen terugwandelen, dat is heerlijk!'

'Verplicht voor uwe inlichting, ik zal er eens op slapen.'

De lucht was den volgenden morgen bewolkt, de dampkring drukkend, doch ik moest mijn tijd besteden en nam daarom plaats in den omnibus, die precies ten elf ure door twee schimmels in beweging werd gebracht. Het voertuig, niet slechts van binnen maar ook bovenop volgeladen, sukkelde, log en zwaar als de dampkring, uit de poort den berg op.

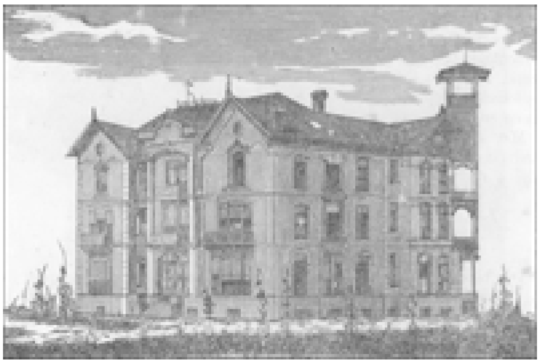

HET HOTEL BERG EN DAL.

De oude Kleefsche Baan biedt aanvankelijk weinig natuurschoon en de hitte werd meer en meer ondraaglijk, zoodat de dames tevergeefs troost en verkwikking bij de *Eau de Cologne* zochten. Langzamerhand begonnen ook pikzwarte wolken met ons den berg te bestijgen en het bleek weldra dat men zich bovenop met paraplui's begon te wapenen.

Dat was een slecht vooruitzicht. 'Ik had het moeten weten,' sprak een dame, met een gezicht zoo wrevelig alsof de donderbuien het alleen op haar gemunt hadden. - 'Wat zal mama ongerust worden, zij is zoo bang voor donder,' riep een jong meisje. - ''t Is of ik het altijd even slecht moet treffen,' zeî een derde, terwijl een vierde als zijne meening te kennen gaf dat men tegenwoordig geen ouderwetsche Zomers meer had, - alsof donder en regen tot de nieuwste uitvindingen behoorden. Onder al de pleizierreizigers waren er maar enkelen, die er niet even beklagenswaardig uitzagen als gevangenen, welke getransporteerd worden.

Hoe meer wij stegen des te donkerder werd de lucht en toen wij eindelijk *Berg en Dal* bereikten was van het anders zoo bekoorlijke vergezicht weing of niets te zien, want er hing een gordijn van regen voor het uitgestrekte dal. Tot overmaat van ramp kwamen meer en meer onheilspellende buien opzetten, die wel voorbijdreven, doch niet zonder ons geduchte salvo's toe te zenden.

Sommige dichters schijnen erg ingenomen te zijn met ratelende donders en flikkerende bliksems op bergen; onze eerzame jufvrouw Post heeft in het sentimenteele tijdvak onzer letterkunde menig week hart van aandoening doen trillen en de dichter Feith zou nu ook op *Berg en Dal*

ongetwijfeld hebben uitgeroepen: ‘Julia, zoo spreekt de donder!’ doch mij zou het veel meer pleizier gedaan hebben als de donder zijn mond had gehouden en een alledaagsche heldere hemel gelegenheid had geschonken om een blik te werpen in de onafzienbare schilderachtige omgeving.

Uur op uur ging voorbij doch de regengordijn bleef hangen, de toeschouwers werden te leur gesteld; er ontbrak slechts een régisseur aan, die bekend kwam maken dat, wegens onvoorziene omstandigheden, de natuur heden geen voorstelling zou geven. Yan mijn uitstapje langs Beek en Ubbergen kon dus niets komen; ik moest tot laat in den middag wachten alvorens met den omnibus naar de stad terug te kunnen keeren.

Intusschen mag ik niet nalaten te zeggen dat het nieuwe hotel *Berg en Dal* een bezoek dubbel waardig is. 't Is in 1869 gebouwd naar het plan van den amsterdamschen architect Oudshoorn en thans aanmerkelijk vergroot. De wandelingen zijn daar zeer bekoorlijk, het uitzicht is er zoo schoon als men ergens in ons land zal aantreffen. Vlak aan den voet van den berg waarop 't hotel gebouwd is, ligt het bekoorlijke dorp Beek; men ziet den spitsen toren der kerk even boven het geboomte uitsteken.

Aan ieder die Nijmegen bezoekt kan ik een uitstapje naar *Berg en Dal* aanbevelen, doch ofschoon de bediening er niets te wenschen overlaat en het tarief betrekkelijk matig gesteld is, moet ik den liefhebbers van bier aanraden het spreekwoord: ‘Verzint eer gij begint’ niet uit het oog te verliezen, dewijl voor elke flesch niet minder dan een gulden in rekening gebracht wordt.

De half mislukte tocht naar *Berg en Dal* was oorzaak dat ik nog een dag langer moest vertoeven, want het zou even ongerijmd zijn Nijmegen te verlaten zonder Beek te bezoeken als te Rome te zijn en den Paus niet te zien. Ik nam dus den volgenden morgen mijn *Wanderstab* op en begaf mij zeer vroeg naar buiten om zoo min mogelijk blootgesteld te zijn aan de gloeiende stralen der Juli-zon.

Het onweder had de lucht geheel gezuiverd, de regen het groen een jeugdiger tint gegeven en als met een vernis overgoten; 't was of er geurige dampen uit den frisschen grond opstegen, en de vogels dartelden en zongen en tjilpten op de takken der boomen. 't Is inderdaad een voorrecht zulk een verrukkelijken morgen in dit schilderachtig landschap te genieten. Men moet het zien hoe daar de wandelaar geboeid wordt door de meest verrassende tafereelen, door watervallen, bosschages en waterpartijen, te midden van het gebergte. Vooral Beek is allerschilderachtigst gelegen. Daar dalen van den Hunenberg tallooze uit den grond wellende bronnen en beken neder, die aan de bleekers een bestaan verschaffen en tevens aan de bosschen, velden, heuvels en dalen, landgoederen en tuinen een schier onbegrijpelijke bekoorlijkheid bijzetten.

Met dit schoone Ubbergen en Beek zullen wij voor het oogenblik afscheid nemen van Nijmegen en omstreken en ik verzoek nu den lezer mij te volgen naar

Arnhem.

Die beide voornaamste steden van het bekoorlijke Gelderland zijn nog niet door een spoorweg met elkander verbonden, een gemis dat zeker erg te betreuren valt en maar al te zeer overeenstemt met de jalousie die de zustersteden bezielt. Want al spreekt

ook de Geldersman gewoonlijk in één adem van Aorem en Nimwêgen, die beide bevallige dochters van Gelre dragen elkander geen zusterlijk hart toe.

In de middelen van vervoer tusschen beide steden is intusschen ruim voorzien, doch ofschoon de afstand door de diligence zeer verkort wordt, koos ik de stoomboot om op de verkoelende rivier met volle teugen de zuivere lucht te kunnen inademen.

Die waterweg biedt een prachtig gezicht op de stad Nijmegen, op het Belvedère, op den bergrug tusschen Nijmegen en Kleef en den hoogen Eltenberg. Verder stoomt de boot langs Bemmel, Gent, Hulhuizen en Millingen, het laatste nederlandsche dorp. Dan volgen Pannerden, Doornenburg, Angeren en het oude stadje Huissen, dat ik later wil bezoeken, want daar ligt de bekoorlijke hoofdstad van Gelderland voor ons met haar bergen, haar onvergelijkelijke wandelwegen en schilderachtige vergezichten.

't Is zonnig en zeer warm, daarom willen wij heden geen kennis gaan maken met de stad, maar ons liever op de vleugelen der locomotief laten dragen naar het lommerrijke Velp, naar het beroemde *Biljoen*, dien grootvorst der landgoederen, om verkwikking te zoeken onder de eeuwenoude eiken- en beukenboomen. Men behoeft slechts een kleine wandeling te maken van het station om zich in de onmiddellijke nabijheid te bevinden van het kasteel, waarvan ik den lezer eene afbeelding aanbied. Alvorens wij ons in dit waarlijk aardsch paradijs verlustigen, wil ik een korte beschrijving van het kasteel geven, dat tegenwoordig niet meer voor belangstellende vreemdelingen geopend wordt, zooals door een zeer onvriendelijk bord bij de brug is aangeduid. Biljoen dagteekent reeds van het jaar 1076 en was eene bezitting van keizer Hendrik IV. Het droeg toen den naam van Broke of Broekerhof en werd later door hem aan het aartsbisdom van Utrecht geschonken. In het jaar 1530 werd hertog Karel van Egmond bezitter, die het tegenwoordige kasteel deed bouwen en daaraan den naam gaf van Bouillon of Biljoen; zijn wapen prijkt nog in den gevel. In het jaar 1661 kwam het aan 't geslacht van den vrijheer A. van Spaen en werd er 't aangrenzende Nederhage bijgevoegd, terwijl het in de vorige eeuw nog werd vergroot met Overhage, Herkhuizen, Heuven en Beekhuizen.

In latere jaren ging Biljoen aan de familie Hardenbroek over, doch werd in 1867 voor een millioen guldens aangekocht door een Duitscher, den heer Lups, die, naar het schijnt, Biljoen zijn millioen wil laten opbrengen. Na den oorlog tusschen Pruisen en Oostenrijk ging het gerucht dat de koning van Hannover eigenaar was geworden van het landgoed, welk gerucht zich echter niet heeft bewaarheid. Ik betreur het dat 't hatelijke bord aan de brug ons den toegang tot het kasteel ontzegt. Onder de vroegere eigenaars was het op aanvrage altijd te bezichtigen, en ik herinner mij nog zeer goed hoe vooral de prachtige groote zaal met haar hoogen koepel en keurig half verheven pleisterwerk mijn aandacht boeide. In die zaal vond men ook kostbare mozaïeken, marmersoorten, handschriften, tafels van lava en meer andere kostbaarheden, die naar men zegt, door den heer Lups reeds aan Engelschen verkocht zijn.

De sloopingsmanie van den tegenwoordigen eigenaar schijnt nu vooral voedsel te gaan zoeken in het onvergelijkelijk geboomte van het landgoed, want overal vindt men heerlijke, eeuwenoude stammen, die fier hun kruinen tot de wolken verhieven middelerwijl verschillende geslachten voorbijgingen; zij zijn thans genommerd met het merkteeken des doods.

Terwijl ik daar zoo rondliep en eenige aanteekeningen maakte, viel het mij op, dat een hoog bejaard man mij met een nijdigen blik aanzag.

‘Wat staat hier heerlijk hout, vader,’ zeide ik om een gesprek met den ouden man aan te knoopen.

‘Mijnheer spreekt over deze boomen als een slachter op de markt over de vette koeien,’ antwoordde hij wrevelig. ‘Meer dan zeventig jaren lang heb ik hier de menschen de handen vol bewondering ineen zien slaan, nu komen zij om zich in den ondergang van Biljoen te verheugen.’

‘Gij vergist u, oude man,’ hernam ik, ‘'t Is om mij te verlustigen dat ik hier gekomen ben. Zullen al die heerlijke boomen geveld worden?’

‘Men zegt van ja,’ antwoordde hij zuchtend ‘en daarom dacht ik dat Mijnheer gekomen was om er zijn voordeel meê te doen.’

‘Woont gij reeds lang hier in de nabijheid?’

‘Lang? . . . . . . Ik speelde hier als kind, ik ben hier krom geworden van het werken, ik ken al de boomen alsof zij mijne kinderen waren en heb ze ook bijna zoo lief.’

‘Dan zou het u zeker veel leed doen wanneer ze werkelijk geveld werden.’

‘Spreek daar niet van,’ zeide hij en ik zag een traan in zijn oogen blinken; ‘iedere bijlslag aan die stammen zal mij in 't hart treffen en ik hoop ze niet lang te overleven. Mijn vrouw en mijn kind zijn reeds lang dood, ik ben alleen op de wereld en bezit niets meer dan de boomen, waaronder ik eens op de knieën van mijn grootvader heb gezeten. Waarom gaat men nu mijne boomen wegnemen? 't Is meer dan vijftig jaren geleden dat mijn vader onder gindschen eik, waarop men nu dat nommer gespijkerd heeft, den laatsten adem uitblies. De man was stokoud en zeer verzwakt; hij wilde voor de laatste maal nog eens onder dien eik rusten, maar bezweek en stierf in mijne armen. Vijf jaren later was ik hier met vrouw en kind; het was een vreeslijk onweder en wij konden niet verder komen. Op eens schiet een bliksemstraal van den hemel en doodt mijn kind daar aan den voet van dien boom, die slechts aan eene zijde een vollen kruin heeft, omdat de andere zijde ook werd weggeslagen, te gelijk met mijn kind. Mijne vrouw gaf een akeligen gil en viel op den grond en toen zij opstond kende zij mij niet meer, ... zij was gek. Ik heb haar nog een jaar bij mij gehad en toen is ook zij heengegaan. Begrijpt ge nu Mijnheer, waarom ik aan Biljoen gehecht ben? Ik heb onder die boomen het dierbaarste verloren wat ik bezat, het leven van mijn leven, mijn geluk; doch als ik die takken al hooger en hooger zie klimmen en daar boven het geritsel der bladeren hoor dan is het mij alsof zij mij, ouden man, toeroepen dat ik de mijnen daar boven eens zal weêrvinden. En die boomen willen ze nu gaan vellen,’ zoo eindigde hij, nogmaals diep zuchtende; ‘mocht de lieve God mij voor dien tijd maar uit dit leven halen.’

Zoo zal men op Biljoen met de boomen niet slechts merkwaardige herinneringen wegnemen, maar ook nog een oud man het leven verbitteren - zoo dacht ik toen ik den grijsaard een bemoedigend woord toegesproken en de hand gedrukt had.

Wanneer het gerucht waarheid spreekt, zal dus ieder, die Biljoen nog in al zijne heerlijkheid wil zien, niet lang meer moeten wachten. Men vindt buiten het kasteel heerlijke fonteinen en waterwèrken, wandellanen, vijvers, bosschen, weilanden en akkergronden, zooals natuur en kunst ze slechts zelden aanbieden.

Ik moet ook thans den lezer de hand drukken, want mijne taak is weder geëindigd, doch ik noodig hem nu reeds uit om de volgende week met mij een wandeling langs den bekoorlijken Velperweg te maken; wij zullen alsdan een bezoek brengen aan Bronbeek, het voortreffelijke invaliedenhuis, vóór eenige jaren het verblijf van den graaf de Chambord, om zóó het bloeiende Arnhem te bereiken.

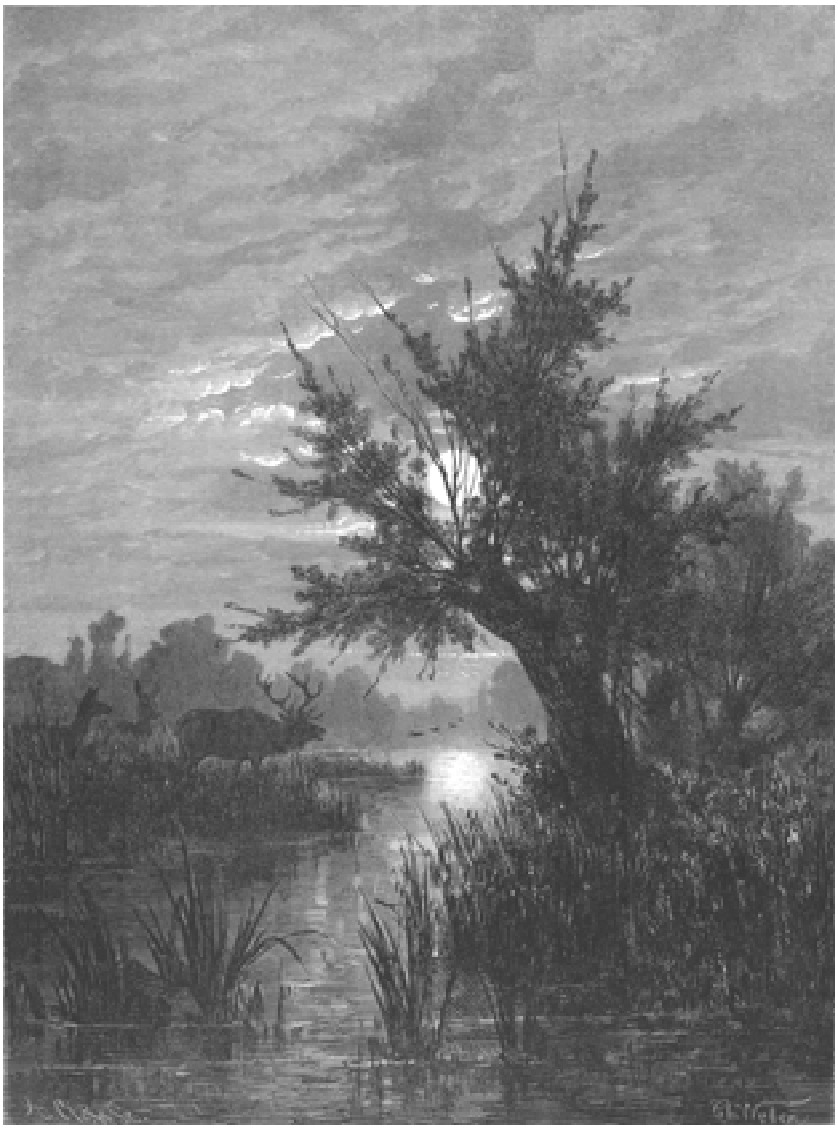

BUITEN IN DE SCHOONE NATUUR.

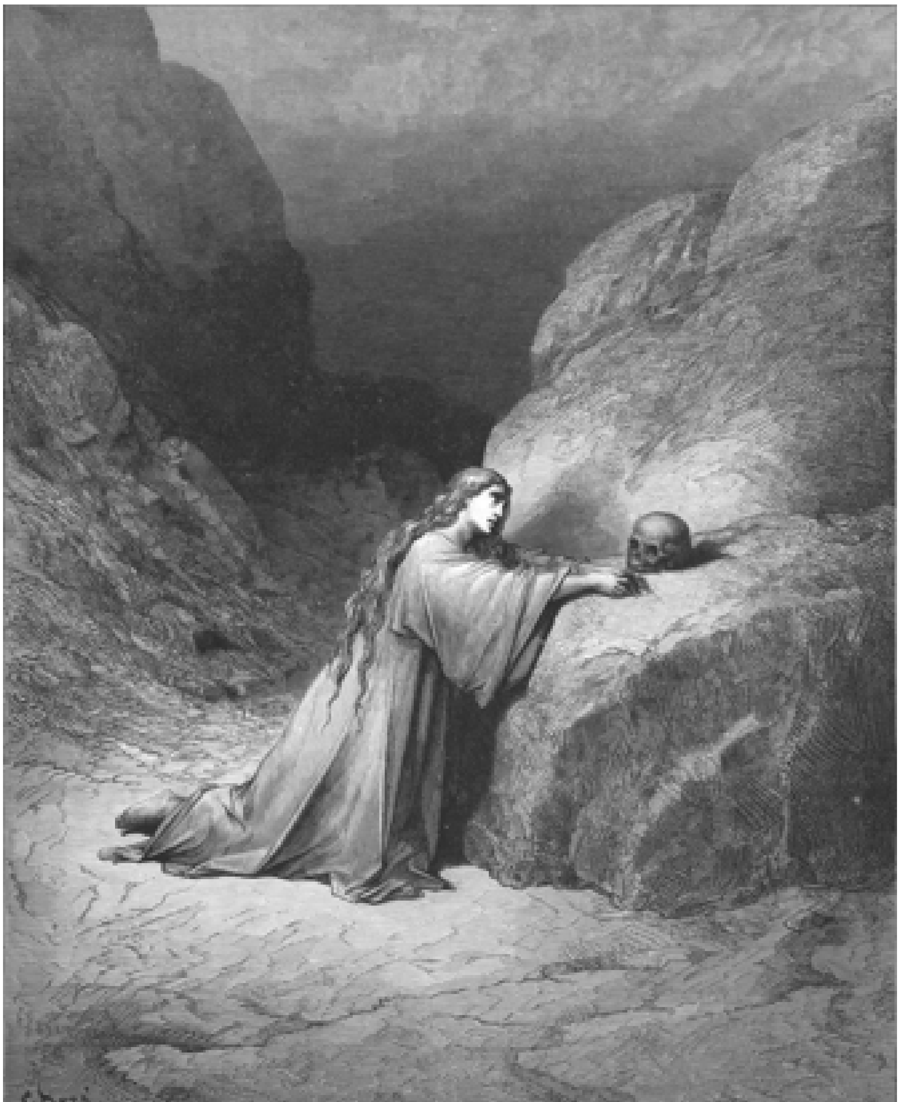

MARIA MAGDALENA, DOOR G. DORÉ.

Buiten in de schoone natuur.

‘Hoe genoeglijk rolt het leven....’

Vader Cats noemde 't buitenleven:

‘Een leven ingevoerd ten goede van de menschen;
Men kan tot heden toe geen beter leven wenschen.’

‘Als ik rijk was,’ zegt een fransch schrijver, ‘dan ging ik buiten wonen; 'k moest een net, wit huisje hebben met groene blinden en een rieten dak; een moeshof zou mijn tuin, een mooie boomgaard mijn wandelperk wezen; gelijk een vogel, aan de kooi ontvlucht, zou ik in 't blijde groen zingen en springen,...’

Omtrent dit laatste punt zijn 't de buitenlui in den regel niet met den Franschman eens, tenzij 't bij geval boerenkermis is. Zij stellen echter altijd vermaak in 't:

Appels enten, peeren plukken,
Maaien, hooien, schuur en tas
Stapelen vol veldgewas,
Schapen scheeren

en meer dergelijke landelijke genoegens door Poot bezongen.

Rolt inderdaad 't leven van ieder landman zoo genoeglijk daarheen?

Eenigen tijd geleden bezocht ik een landelijk plekje bijna even bekoorlijk als 't landschap op de gravure van pag. 12 voorgesteld, al lag 't dan ook niet in Noorwegen of Schotland.

Aan de boorden van een vijver onder een zacht wiegenden boom zat de eigenaar van dat toovertooneel, 't welk opgesierd scheen met kleuren even schoon als die van den regenboog.

‘Hoe genoeglijk is toch 't buitenleven,’ voegde ik hem toe.

‘Genoeglijk,’ antwoordde de man knorrig, ‘ik voor mij hou er weinig van, om maanden achtereen op bloem, vee en loover te turen. Daarbij de rupsen schenden 't eikenloof, de andijvie zit vol slakken, de muggen die om mijn ooren gonzen en de kikkers in de gracht zijn al even vervelende gasten als de tortel en nachtegaal, die mij in den slaap storen. De zon is te gloeiend, de wind te guur, de grond te nat...

Ten laatste beweerde hij met een onzer hollandsche dichters:

‘Ik ruil voor heeten zonneschijn
Geen schouwtooneel en feesten,
Geen stad, waar lieve menschen zijn,
Voor 't veld met lieve beesten.’

'k Liet den ouden knorrepot ongemoeid voortgrommen en dacht aan van Kampen's versje:

‘Och, waren alle menschen wijs
En wilden allen wel!
Deez' aard was hun een paradijs,
Nu is zij vaak een hel!’

De H. Maria Magdalena,

door Gustave Doré.

‘Ge teekent de roos slechts in haar volle weelde,’ zegt Bernardin de Saint Pierre, ‘wanneer zij uit de spleten eener rots te voorschijn treedt, schitterend door haar eigen groen; haar geuren ten hemel verheffend, terwijl zij 't bloemhoofd op den door doornen stekeligen stengel beweegt en door den dageraad met een dauw van tranen wordt bevochtigd.’

Zweefden deze woorden Gustave Doré voor den geest, toen hij 't beeld schetste van haar, aan wie vele zonden zijn vergeven, omdat zij veel bemind heeft?

Als om strijd hebben de meesters van iedere kunstschool er in gewedijverd, om met den gloed hunner poëzie de beeltenis der heilige boetelinge te omstralen.

Gustave Doré stelde haar voor getooid met het sterkste wapen tegen de zonde: de levendige overweging van den dood. Doch te gelijker tijd is 't beeld zijner heldin als de bloem der gelukkige woestenij, ‘die’ gelijk de H. Hieronymus zegt, ‘door de liefde in een paradijs is herschapen.’

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen)
door Dr. J. Renier Snieders.

II.
Van een engel.

‘De pastoor is daareven vertrokken,’ sprak een kamermeisje; ‘wat was die berechting toch aandoenlijk!’

‘Spreek recht uit!’ stamelde de ontstelde baron; ‘is de freule overleden?’

‘Neen, de freule is op het oogenblik een weinig beter,’ verzekerde het kamermeisje.

‘Waarom ook niet vóór acht dagen getrouwd, iets waarop ik altijd heb aangedrongen? Indien dat ongeluk moet plaats hebben ben ik een geruïneerd man.’ Zoo mompelde Korloo terwijl hij de hooge arduinen stoep opklom, waar hem een der geneesheeren stond af te wachten.

‘De freule,’ zoo sprak deze, ‘heeft een hevigen aanval van aamborstigheid gehad, waaraan zij bijna is bezweken.’

‘De freule is al een heelen tijd min of meer verkouden,’ sprak de baron; ‘het was daarom dat zij altijd een zwanepels om den hals droeg.’

‘Mijnheer weet niet dat freule Aglaë een grooten vetknobbel aan den hals draagt?’

‘Wat is dat?’ vroeg de baron met zichtbare onrust.

‘Een vetgezwel, hetwelk zich sedert eenigen tijd merkelijk heeft uitgezet en eindelijk door de drukking op de luchtpijp het leven der freule in gevaar brengt.’

De baron trok bij dit verontrustend bericht, het onderst kinnebakken vier duim breed naar beneden en dacht bij zich zelven:

‘O ho! was het daarom dat de freule nooit haar zwanepels afdeed?’

‘Voor het oogenblik schijnt het gevaar geweken,’ vervolgde de dokter, ‘doch dewijl de oorzaak blijft bestaan, valt er weinig op de toekomst te rekenen.’

‘Kunt gij met het een of ander geneesmiddel dat ongelukkig gezwel niet wegnemen?’ vroeg de baron.

‘Neen,’ antwoordde de dokter kortaf.

‘Wat raad?’ vroeg Korloo en hij knaagde met zijn tanden den nagel van zijn duim af.

De geneesheer hief de schouders op, en liet de even opgetrokken armen tegen zijn beenen terugvallen.

Toen baron Korloo de ziekenkamer binnentrad, zat de freule, met het hoofd op ontelbare kussens rustend, in een grooten armstoel. Met een zachten glimlach reikte zij hem de hand toe, verzekerde hem, dat zij zich minder ziek gevoelde en verontschuldigde zich, nooit den moed gehad te hebben hem te openbaren, dat zij sedert jaren een ongeneesbaar gebrek had.

Korloo drukte hare hand, haalde een vloed van tranen naar boven, en ging die in een hoek der kamer staan afdrogen.

Daarna kwam hij knielend voor den leuningstoel liggen, bleef zijn verloofde een oogenblik aankijken en sprak haar moed en vertrouwen in het hart.

De zieke schudde mistroostig met het hoofd, en verzekerde, dat hare dagen geteld waren, waarop Korloo wederom begon te weenen en naar den even verlaten hoek ging om er zijn tranen af te drogen; daarna ijlde hij met de gebaren van een hopelooze de kamer uit.

Vijf minuten later zat hij weer in zijn rijtuig en beval den koetsier hem met allen spoed naar dokter Molm te voeren.

Baron Korloo had gewoonlijk oude, magere paarden, dat moet ik bekennen; maar om iedereen, zelfs een oud koetspaard recht te doen wedervaren, moet ik ook bekennen, dat dit maal de beste harddravers hen niet hadden voorbijgeloopen.

In minder dan een uur tijd stonden zij voor de woning van mijnheer Cleophas Molm, den wonderdokter.

Het was een fraai maar nederig huis, met een houten staketsel van den rijweg afgesloten.

Om van het hek tot aan de deur der woning te komen, ging men door een tuin, waar de eigenaar met de uiterste zorg schoone bloemen, zeldzame gewassen en vooral geneeskundige planten aankweekte.

Wij gaan slechts een enkel vertrek van den dokter binnen; het is daar dat wij honderden groote en kleine boeken tegen den muur zien gerangschikt, terwijl recht over de bibliotheek een menigte menschenschedels en geraamten van dieren ten toon hangen. Rechts en links valt het oog op glazen kasten, waarin natuur- en vooral heelkundige werktuigen bewaard worden.

Denkt gij ook dat de dokter een toovenaar of iets dergelijks is?

Neen, Cleophas Molm is een der kundigste geneesheeren der Alma Mater, een diep geleerd natuurkundige, die zich wel veel met de uitoefening van zijn beroep, maar nog meer met de studie bezig houdt.

De dokter is niet rijk; hij wil het niet worden. Hij acht zich dubbel gelukkig wanneer hij, zooals men het noemt, zijn brood verdient, en waant zich in Gods goeden hemel, wanneer hem nu en dan een kleine som overblijft, ten einde zijn studeervertrek met boeken of werktuigen te verrijken.

Molm is reeds een bejaard man; hij heeft een indrukwekkend voorkomen en iets wat hem een zonderling aanzien geeft, is zijn sneeuwwit haar dat wonderbaar afsteekt tegen zijn dikke, pikzwarte wenkbrauwen en lange wimpers.

Bij de boeren in den omtrek had hij den naam iets meer te kunnen dan gewone stervelingen, en als een natuurlijk gevolg van dat algemeen verspreid gevoelen, noemde men hem doorgaans den wonderdokter.

Op het oogenblik dat de koets van baron Korloo voor het hek stilhield zat de dokter voor een groote tafel, waarop eene karvracht reusachtige beenderen lagen uitgespreid. Het was het onlangs uitgegraven gebeente van een mammouth, welks stukken de

dokter zich beijverde aaneen te brengen, ten einde het geraamte te vormen van het onbekend merkwaardig dier uit de voorwereld. Niet alleen de tafel maar zelfs de wijde vloer en de stoelen waren letterlijk bedekt met beenderen, aardkluiten en steengruis, die sinds zoo vele eeuwen het graf waren geweest van den mammouth.

Op het klingelen der bel, waarbij de dokter een ontevreden blik door het venster wierp, stoof baron Korloo het studeervertrek binnen.

'Mijn waarde dokter!' riep hij, terwijl hij struikelde over een der ribben van den mammouth.

'Baron, wat zijt gij toch onvoorzichtig; indien gij volstrekt iets wilt en moet breken, ga dan liever in de keuken en werp daar den boel het onderste boven, maar in s' hemels naam, blijf van mijn geraamte'. . . .

'Dokter, mijn oude vriend!' hernam de baron hijgend; 'er is een groot ongeluk op handen!'

'Voorzichtig, werp de beenderen niet dooreen; het zijn de ruggewervels, die' . . . . .

'Een groot ongeluk!' herhaalde de baron, die geen acht sloeg op de woorden van den dokter.

'De ruggewervels van mijn mammouth!' zeide de dokter, die niet luisterde naar den uitroep van den baron.

'Gij alleen, mijn beste dokter, kunt misschien dat ongeluk nog afweren,' riep Korloo.

De dokter had het oog gestadig op de handen en de voeten van den baron, die zonderlinge gebaren en zeer verontrustende bewegingen maakte rondom de beenderen van den mammouth.

'Om 's hemels wil! baron, houd toch uwe handen van de tafel,' sprak de dokter, terwijl hij hem de twee armen vastnam en ze omhoog hief.

'Och, laat mij gerust, met al die leelijke ossebeenderen.' . . . . .

'Ossebeenderen!' riep de dokter met groote verontwaardiging.

'Gij moet terstond met mij vertrekken,' sprak de baron.

Hij had den dokter bij den arm en hem voorttrekkende, baande hij zich een doortocht met rechts en links de beenderen van den mammouth ter zijde te schoppen.

De lijder, die bij het afzetten van een been het mes van den heelkundige plotseling door de huid voelt heendringen, geeft geen harder schreeuw dan Cleophas Molm, toen hij zag, hoe de profane baron met de kostbare overblijfsels der voorwereld omging.

Hij nam hem bij de twee armen vast, en duwde hem, ten einde zijne natuurschatten buiten gevaar te brengen, zachtjes buiten het studeervertrek naar de keuken.

'Zijt gij gereed?' vroeg Korloo, 'stap dan maar in mijn rijtuig.'

'Mag ik weten waarheen?' vroeg de dokter, die nu eerst bemerkte dat Korloo hevig ontsteld was.

'Freule de Kroussac bevindt zich in stervensgevaar,' stamelde de baron; 'gij alleen kunt haar redden.'

'Ik ben gereed,' zeide de dokter. Hij nam zijn hoed en volgde den loopenden baron naar het rijtuig dat aan het staketsel stond te wachten.

Even spoedig als zij gekomen waren, liepen de paarden naar het kasteel van freule de Kroussac terug.

Molm onderzocht de zieke met de meeste nauwgezetheid en deed zich tot in de kleinste bijzonderheden inlichtingen geven over den toestand van haar vroegere gezondheid. Zijn vorschende blikken drongen tot in het verborgenste hoekje van het lichaam der lijderes door, en lieten geen enkel werktuig van den lichaamsbouw ondoorzocht.

Lang bleef hij met zijn vingeren in alle richtingen drukken op het gezwel aan de keel, en bevestigde het gevoelen der twee dorpsgeneesheeren, die de verschijnselen van een dreigende stikking, gedurende den afgeloopen nacht, aan de drukking der luchtpijp hadden toegeschreven.

'Daar sterft men van,' zeide de dokter op drogen toon, terwijl hij zijn langdurig onderzoek eindelijk staakte.

'Ik hoor liever de waarheid, dan min of meer geruststellende omwegen,' antwoordde de zieke met een langen zucht.

'Bestaat er geen redmiddel, dokter?' vroeg de bevende, bijna onhoorbare stem van Korloo.

'De natuur is machtig,' was het korte antwoord.

Het was een oogenblik doodstil in de ziekenkamer.

'Heb ik nog eenige dagen te leven?' vroeg de lijderes den dokter met een blik beziende, die niemand teekenen noch schilderen kan.

De dokter zag haar aarzelend aan.

'Vrees niet,' hernam zij met moeite sprekend; 'mij de waarheid te zeggen, ... ik wist niet dat ik den dood zoo vlak in het oog zou durven zien . . . . ., neen, ik ben volkomen gerust . . . en daarbij Gods wil is de mijne . . . . Ik ben altijd bang geweest, wanneer ik aan den dood dacht; nu echter ben ik tot mijne groote verwondering volkomen gerust. Hoe dichter de mensch bij zijn scheiden komt, hoe meer verlangend hij wordt het eeuwig geluk te smaken; doch ik herhaal het, Gods wil is de mijne.

'Welnu, de Heer is machtig,' sprak de dokter bemoedigend; 'ik heb in mijn leven honderden zieken van den grafboord zien wederkeeren.'

'Gij wilt den al te harden schok, door de uitspraak van mijn doodvonnis veroorzaakt, eenigszins wegnemen, dokter,' zeide de zieke met een zachten glimlach.

'Zoo toch was dat niet gemeend,' hernam Molm; 'ik wilde enkel zeggen' . . . .

'Bedrieg mij niet dokter,' sprak de freule met vastberadenheid; 'ik meen gehoord te hebben dat men mij van daarboven geroepen heeft.'

'Wie weet?' zuchtte de dokter.

'Indien dat gezwel konde weggenomen worden' sprak de zieke; 'dan . . . . . ja' . . . . .

Molm zat denkend te staren naar het gezwel aan de keel, onderzocht het nogmaals en scheen met den vinger over de huid schuivend, de ligging der zenuwen en aderen af te teekenen. Eenige oogenblikken had hij de geopende hand tegen zijn voorhoofd, en toen hij dezelve met een langen zucht liet vallen, sprak hij:

'Zoudt gij gaarne sterven?'

'Ik heb het u gezegd, de wil des Heeren is de mijne.'

'Het leven is zoet.'

De zieke veegde een traan uit het oog en knikte met het hoofd.

'Zoudt gij u durven blootstellen aan het gevaar van eene lange en pijnlijke kunstbewerking?'

'Ja,' was het antwoord der zieke, in wier oog eensklaps een straal van hoop blikkerde.

'Dokter, mijn waarde vriend,' riep de baron in vervoering de hand van den dokter grijpende.

'Ik herhaal u dat de operatie moeielijk, langdurig en pijnlijk is,' hernam deze; 'denkt gij den moed te hebben dezelve te doorstaan?'

'Ik zal mijn best doen, dokter,' antwoordde de zieke, die bij de hoop op leven eene poging deed om zich recht te zetten.

‘Hebt gij vertrouwen in mij?’ vroeg Molm.
‘Oneindig veel vertrouwen,’ was het antwoord, ‘en twijfel er niet aan dat mijne dankbaarheid het vertrouwen zal evenaren.’
‘Dokter, mijn waarde vriend, o, red haar, met heel mijn fortuin zal ik te kort schieten, om u te beloonen!’ riep Korloo, hem weenend bij de hand nemend.
Doch deze stiet hem zacht terug, en hernam, tot den zieke sprekend:
‘Ik vroeg u daar, of ik u een zeker vertrouwen inboezem?’
‘Ik heb het u reeds gezegd, een oneindig vertrouwen.’
‘Geef u dan volkomen aan mij over; ik ga een middel beproeven om de kunstbewerking zonder pijn te doen afloopen.’ De zieke gaf haar toestemming met een langzamen hoofdknik.
De dokter trok den baron bij den arm voort tot in een aangrenzend vertrek en sprak:
‘Kent gij het magnetisme?’
‘Ja, en neen; doch rechtuit, ik ben tamelijk ongeloovig,’ glimlachte de baron.
‘Nu, dat is ook onverschillig,’ hernam de dokter; ‘ik wilde u slechts vooruit met mijn plan bekend maken.’
‘Ik heb wel eens gehoord, dat de magnetiseurs de menschen doen slapen en allerhande gekke dingen doen zeggen, maar . . . .’
‘Maar dat gelooft gij niet?’ vroeg de dokter.
‘Och, mijn waarde Molm,’ lachte Korloo, ‘al die dingen zijn goed voor bijgeloovig straatvolk; maar beschaafde lieden . . . .’
De dokter liet hem niet uitspreken.
‘Beschaafde lieden,’ grinnikte hij, ‘die geen onderscheid weten te maken tusschen ossebeenderen en de overblijfselen van een mammouth, en die de kunst van den grooten Mesmer gelijkstellen met de behendigheid van een goochelaar!’
‘Dokter, neem mij niet kwalijk,’ hernam Korloo; ‘van al die dingen ken ik weinig, dan van hooren zeggen; doch indien gij er toe kunt geraken de zieke door een magnetischen slaap van haar ongemak te Bevrijden. . . . . . .’
‘Ja, ik hoor wel dat gij geen ingewijde zijt,’ onderbrak hem Molm even lachend; ‘zie hier, wat ik u wilde zeggen: ik ga terstond beproeven, of het niet mogelijk is de freule in den magnetischen slaap te brengen; indien ik de overtuiging krijg dat zulks mogelijk is, wilde ik daarvan morgen gebruik maken, ten einde haar langdurige en wreede pijnen te sparen; begrijpt gij mij nu?’
‘Zeer wel, handel naar uw goedvinden, mijn waarde dokter; mijn geluk en dat mijner verloofde is in uwe handen,’ antwoordde de baron.
‘Volg mij dan in de ziekenkamer,’ hernam de geneesheer fluisterend; ‘zie zoo, ga daar zitten, verroer u niet te veel en vooral spreek geen woord, wat gij ook hooren of zien moogt; of liever tracht u in den geest te vereenigen met de welwillende inzichten, waarmede de dokter bezield is.’
De baron ging zitten; Molm nam plaats voor den armstoel der lijderes.
‘Geef u geheel aan mij over,’ sprak hij zacht en innemend; ‘denk aan niets, indien zulks mogelijk is en vooral houd u niet bezig met u te willen verklaren wat gij hoort of ziet . . . . . wees niet ongerust, en ontstel u niet, wanneer het mocht gebeuren dat ik u hier of daar eenige voorbijgaande pijn veroorzaak.’
De zieke antwoordde met een vriendelijken glimlach.
‘Zie mij aan ., . . zie mij recht in de oogen,’ sprak de dokter.
Zijn stem had een bevelenden toon gekregen, zijn scherpe blik bleef onveranderlijk in het oog der freule gevestigd.
Gedurende een paar minuten bleef hij zoo de zieke aanstaren.

De baron, aan wien geen enkele beweging bij den leuningstoel ontging, gevoelde eene lichte rilling terwijl hij het oog had op den dokter; zijn sneeuwwit haar scheen rechtop te rijzen; zijn oogen schenen onder zijn zwarte wenkbrauwen te branden, in de trekken van zijn gelaat lag eene vreemde, wonderlijke uitdrukking.

(*Wordt vervolgd*.)

Wetenswaardige verscheidenheden.

Fluit-Harmonium.

Dit muziek-instrument, uitgevonden gedurende het beleg van Parijs, is van zeer eigenaardige constructie en doet den maker alle eer aan. Het wordt bespeeld als een gewoon harmonium, is voortreffelijk van toon en heeft twee registers, die aan het geluid een verrassende afwisseling bieden. 't Merkwaardige van dit instrument is, dat het ook kan worden bespeeld door hen die niet het minst geoefend zijn in piano- of orgelspel. Door het aanbrengen van een slinger wordt namelijk een cylinder in beweging gebracht, die zes verschillende air's ten gehoore brengt, 't Is alsdan of eene onzichtbare hand over de toetsen gaat.

Deze instrumenten, welke voorzeker een grooten opgang zullen maken, zijn uitsluitend te bekomen in de magazijnen van den heer W.L. Straatman te Arnhem en te 's-Hertogenbosch. Wij hebben er een uitgeloofd voor de oplossing van den eersten rebus. Ten einde onze lezers met de samenstelling bekend te maken, laten wij omtrent de wijze, waarop dit instrument bespeeld wordt, ter nadere verklaring 't een en ander volgen.

Om het Fluit-Harmonium te bespelen, moet men beurtelings op beide pedalen werken.

De cylinder, dien men bij de keuze van het een of ander air noodig heeft, moet op een schuif in het instrument geplaatst worden. Men opent een deurtje, dat zich aan den linkerkant van het instrument bevindt, haalt de schuif uit, plaatst den gekozen cylinder er op, en zet de stift naar boven, ter plaatse waar de veer van de schuif wordt aangetroffen. De cylinder wordt zoodanig vastgezet, dat hij geheel in de holten aan de beide uiteinden van de schuif vervat is.

Wanneer men den cylinder geplaatst heeft, brengt men den hefboom B. figuur 2, in beweging, men doet weder de schuif met den cylinder in het instrument, aan den kant waar zich de bovenvermelde stift bevindt, die steeds naar boven gericht is, voor den aanvang van het air. Men licht het kleine loquet C. figuur 2 op, terwijl men zorg draagt het zoo hoog te houden, dat de stift van den cylinder niet tegen het loquet stuit en het breke. De cylinder moet zoo ver mogelijk ingeschoven worden om het deurtje weder te kunnen sluiten.

De cylinder moet vervolgens naar den linkerkant bewogen worden, terwijl het loquet nog geopend blijft, dat men daarna laat terugvallen in de schalm, die het air aanwijst, dat men wil spelen. De hefboom B. figuur 1, wordt alsdan neergelaten. Om de aria's te verwisselen, gaat men op gelijke wijze te werk, den cylinder rechts of links verplaatsende en het loquet latende terugvallen in een der zes schalmen, die de zes aria's van den cylinder aanduiden.

Zoo de cylinder door een schroef gedreven wordt, behoeft men slechts het loquet in de eerste schalm bij het uiteinde van de stift te plaatsen en door de handkruk de schroef te laten werken.

Het inschuiven van den cylinder kan soms verhinderd worden door het getande rad, indien dit niet juist ingrijpt, alsdan moet, in plaats van te duwen, de cylinder even naar den rechter- of linkerkant verschoven worden, opdat het raderwerk goed vatte.

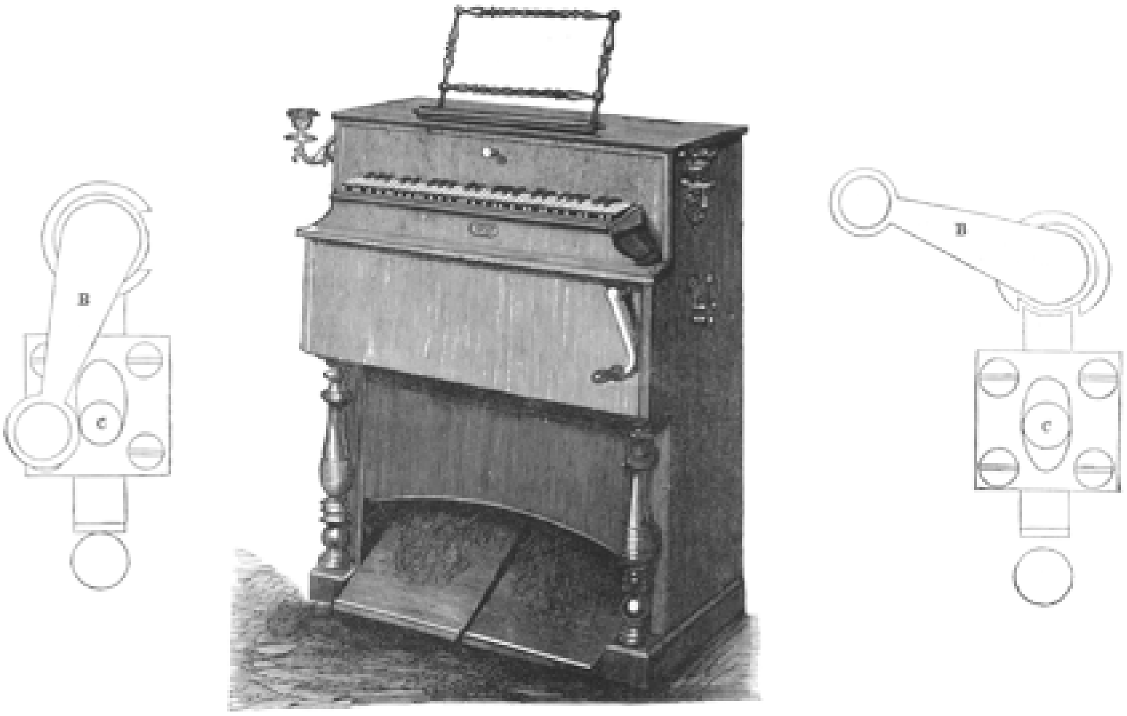

FLUIT-HARMONIUM.

Veiligheid op spoorwegen.

Op de centraal-spoorlijn van Michigan (Vereenigde Staten) is gedurende de laatste zestien jaren geen enkel der reizigers eenig ongeval overkomen.

Dit gelukkig resultaat is grootendeels het gevolg van een uitmuntenden maatregel, waardoor men den geregelden loop der treinen weet te verzekeren. Op een station, te midden der lijn gelegen, bevindt zich namelijk dag en nacht een beambte, die steeds per telegraaf 't bericht ontvangt van 't vertrek en de aankomst der treinen aan alle stations over geheel de lijn. Hij kan naar gelang van omstandigheden elken trein doen stilhouden of den een of anderen trein laten vertrekken. Men kan dus zeggen, dat de geheele baan wordt overzien en wijl dit voortdurend zonder onderbreking geschiedt, is een botsing van treinen bijna een onmogelijkheid. Hierdoor is deze groote spoorweg, die slechts één lijn heeft, even veilig alsof er meerdere lijnen naast elkander waren aangebracht. Voeg hierbij dat door 't gebruik van zeer groote twaalf- of zestienradige waggons 't derailleeren, ten gevolge van 't breken van een as of veer, voorkomen en zoodoende tot de veiligheid der reizigers nog meer bijgedragen wordt.

Gebruik van collodion om zilveren voorwerpen in goeden staat te bewaren.

- Het verlies van zilver, dat uit de aanwezigheid van zwavelige dampen in de atmosfeer voortspruit, vooral op plaatsen welke door gas verlicht worden, is niet onbeduidend; men rekent dat het jaarlijks een zeer hooge som beloopt.

De heer Strolberger, goudsmid te Munchen, heeft tot voorkoming van dit nadeel eerst de proef genomen met een doorschijnend en kleurloos vernis over de zilveren voorwerpen te strijken, maar weldra zag hij ze een gele tint aannemen, die zeer aan 't fraaie uitzicht schaadde. Vervolgens gebruikte hij, doch andermaal zonder gunstigen

uitslag, een oplossing van silicaat en potasch en eindelijk na nog eenige mislukte proeven een dunne laag collodion; ditmaal zag hij zijn doel volkomen bereikt.

De heer Strolberger laat de voorwerpen eerst warm maken, en legt er daarna met een breede en zachte kwast voorzichtig 't laagje collodion overheen. Stukken, waarop die bewerking was toegepast, hadden na een jaar in de glazenkas ten toon gesteld te zijn geweest hun zuiveren glans behouden, terwijl andere, die niet met dat vernis bestreken waren, binnen eenige maanden zwart waren geworden.

[Nummer 3]

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Over Velp naar Arnhem.

Men behoeft zich slechts weinig van het kasteel Biljoen te verwijderen om op Beekhuizen te komen, het bekoorlijke landgoed dat aan Biljoen behoort en waar zich gedurende den Zomer duizenden en duizenden zoo van Arnhem als elders gaan verlustigen. De breede lanen voeren er ons van zelf heen en mochten wij ook juist den kortsten weg niet vinden, het zal ons weinig leed veroorzaken, want het bosch van Beekhuizen is onvergelijkelijk schoon en inderdaad wel een vermoeidheid waard. Voor 't overige biedt daar de uitspanning, die als een zwitsersch landhuis zoo bevallig te midden van het dennenwoud verscholen ligt, een uitstekende gelegenheid aan om uit te rusten.

DE GROOTE MARKT TE ARNHEM.

Het is de geschiedschrijver van Spaen, die op talentvolle wijze partij heeft weten te trekken van hetgeen de natuur hem daar met kwistige hand aanbood. Beekhuizen is uit vier heuvels of hoogten gevormd, die Sterrenberg, Kamerdalsche Berg, Ossenberg en Michaëlsberg genoemd worden. Men heeft van daar de heerlijkste vergezichten, want het oog van den bezoeker wordt beurtelings in verrukking gebracht door groote vijvers, prachtige watervallen, verkwikkende fonteinen, sombere bosschen en donkere lanen. De Sterrenberg, die het dichtst bij Biljoen ligt, biedt het uitzicht op zestien

lanen, die allen op den top uitloopen, terwijl de Kamerdalsche Berg aan de eene zijde een diep dal, aan de andere een breeden weg over golvend terrein doet zien.

Historische bijzonderheden zijn aan Beekhuizen niet verbonden, daarvoor is het van te jonge dagteekening; 't is een kind onder de landgoederen, het heeft nog geen verleden.

Zooveel te meer is dit echter het geval met Rozendaal dat men van Beekhuizen terugkeerende kan bezoeken, ofschoon slechts vluchtig, want

zij die van natuurschoon houden, zullen in één dag niet verzadigd kunnen worden van 't geen beide landgoederen aanbieden. Rozendaal is zeer oud; in het jaar 1314 stond er reeds een kasteel, zooals uit oude oorkonden blijkt, graaf Reinold onthaalde er zijn bondgenoot Willem den Goede bij gelegenheid van een steekspel, en toen kwamen daar ook de vorsten van heinde en ver met hun gevolg. De hertogen uit het huis van Gulik hebben het slot geheel verbouwd en verfraaid. Onder die heeren waren er echter die zich aan verkwistende liefhebberijen overgaven. Zoo werden o.a. op Rozendaal eenige leeuwen onderhouden, die jaarlijks ruim driehonderd schapen oppeuzelden. Eindelijk had hertog Arnold zich zoo diep in schulden gestoken dat hij genoodzaakt was zijn zilveren huisraad en kostbaarheden te verkoopen. Met den eigenaar kwam ook het slot in verval en toen kort daarna de burgeroorlog uitbrak, werd het na een kort beleg door den hertog van Kleef veroverd.

Aan dat alles denken de bezoekers niet, die op het schoone Rozendaal ronddolen, evenmin als aan de vernedering die Karel van Egmond gevoelde, toen hij daar in 1505 een voetval moest doen voor zijn grootsten vijand, Philips den Schoone.

Toen ik, alvorens mijn tocht voort te zetten, nog eenige oogenblikken bij het zwitsersche gebouw vertoefde, vroeg mij een jong Duitscher, dien ik reeds in een der lanen had ontmoet, hoe ver hij nog van Velp verwijderd was.

‘Het heet twintig minuten,’ antwoordde ik, ‘doch bij deze tropische warmte zal men wel wat ruimer mogen rekenen. Zoo gij wilt, zullen wij gemeenschappelijk die wandeling doen.’

‘Zeer gaarne,’ antwoordde hij, ‘doch hoe spoediger hoe liever, want op 't midden van den dag zal de hitte ondraaglijk worden.’

Na nog een kleine verversching te hebben genomen begaven wij ons op weg.

De zou stond gloeiend aan den hemel, geen blaadje verroerde zich, men hoorde geen vogel zingen. 't Is zeker zeer onaangenaam wanneer men op een wandeling door een regenbui overvallen wordt, doch ik zou er mij voor dit maal gaarne aan gewaagd hebben, want er was geen wolkje zichtbaar en de thermometer van Fahrenheit teekonde 86 graden. Men zag dan ook geen enkelen wandelaar. Desniettemin gevoelden twee werklieden, die een plekje uitgezocht hadden om wat uit te rusten, nog lust om luidkeels de *Wacht am Rhein* te zingen.

Ik zag mijn reisgezel van ter zijde glimlachend aan.

‘Dat zal u goeddoen,’ zeî ik.

De Duitscher haalde de schouders op. ‘Heeft Holland geen nationale liederen?’ vroeg hij.

‘Zeker en zeer schoone ook. Vroeger hoorde men *Wien Neêrlands bloed* zingen en *Wij leven vrij*, *wij leven blij.* Tegenwoordig worden echter zelfs onze nationale feesten opgeluisterd, of laat ik liever zeggen ontsierd met de *Wacht am Rhein.* Als vader Arndt nog leefde zou hij dit als een goed voorteeken beschouwen, want hij noemt in zijn lied alles ‘Vaterland’

‘So weit die deutsche Zunge klingt,’

‘De menschen zijn zeer dwaas,’ antwoordde mijn reisgezel.

‘Dat geloof ik ook. Onze geleerde mannen schrijven en spreken hartstochtelijk over den vrede en zij buigen toch dagelijks de knie voor Wilhelm den veroveraar en koning Krupp, terwijl het volk al vast de duitsche veroveringsliederen leert zingen. Ik geloof dat een Duitscher te recht trotsch mag zijn op zijn wapenroem, doch wat

hebben wij daarmede te maken. Gij zult mij die opmerking ten goede houden; leeuwen te streelen, dat acht ik altijd gevaarlijk.'

'Wisten de Hollanders te beseffen hoe duur die roem gekocht is, zij zouden zich gelukkig achten dat zij er niet in gedeeld hebben. Er is een tijd geweest dat ook ik in verrukking kwam wanneer de *Wacht am Rhein* werd aangeheven, tegenwoordig klinkt dat lied mij als een grafgezang in de ooren.'

'Hebt gij deelgenomen aan den krijg?'

'Van het begin tot het einde; ik heb onzen intocht te Parijs bijgewoond; die eer was groot, doch mijn familie heeft haar gekocht ten koste van haar geluk. Als men van zulke wapenfeiten in de geschiedboeken leest, denkt men er maar zelden aan hoeveel kostbaar bloed zij gevergd hebben. Toen de oorlog uitbrak had ik vier broeders, de lust en vreugde onzer moeder. Een mijner zusters was gehuwd met een jong fabrikant, zij had haar eersteling op den arm toen wij naar het veld togen. Zij heeft haar echtgenoot niet weder gezien; hij sneuvelde bij Sédan. Van mijn oudsten broeder heb ik afscheid genomen in het veldhospitaal, kort voordat hij den laatsten adem uitblies. Mijn jongste broeder is bij Saarbrücken gedood, slechts ik ben heelhuids teruggekeerd, want mijn eenige overgebleven broeder zal zijn gansche leven op krukken moeten gaan.'

'Dat is inderdaad verschrikkelijk,' sprak ik diep getroffen.

'Kan ik nu een overwinning zegenen, die zooveel onheil over mijn familie gebracht heeft? Wij waren gelukkig voordat een heillooze staatkunde twee natiën in een afschuwelijken oorlog wikkelde. Dikwijls heb ik mijn goede moeder hooren zeggen dat zij den hemel dankbaar was voor het geluk 't welk zij in haar oude dagen mocht genieten; toen ik terugkwam, geheel alleen, herkende ik haar nauwelijks en toen de keizer zijn intocht te Berlijn deed was de brave vrouw reeds van verdriet ten grave gedaald.'

''t Is niet te verwonderen dat gij de overwinning duur gekocht acht.'

'Hoeveel voorbeelden van dien aard zijn er niet aan te wijzen sedert de onzalige krijg tusschen Pruisen en Oostenrijk uitbrak, en wie zal durven zeggen dat het bloedige drama geheel afgespeeld is? Bismarck is zeker een buitengewoon man, hij heeft Pruisen groot en machtig gemaakt, doch ik betwijfel 't of Duitschland daarvan wel goede vruchten zal plukken. Nu Oostenrijk en Frankrijk vernederd zijn, zal hij niet rusten alvorens geheel meester te zijn van den toestand, zelfs ten koste der godsdienstvrijheid, ten koste der nationaliteiten. Laat nu op het nieuwe keizerrijk roemen wie wil, ik kan het niet doen en acht het een groote dwaasheid dat zelfs in naburige landen het pruisische overwinningslied wordt gezongen.'

'Gij hebt nog van een vierden broeder gesproken,' zeide ik toen de Duitscher zweeg; 'was hij nog niet dienstplichtig?'

Hij aarzelde eenige oogenblikken, toen antwoordde hij: 'Mijn vierde broeder was priester, hij was en is nog Jezuïet en heeft gedurende den oorlog in het veld den zieken en stervenden geestelijke hulp verleend. Ter vergelding voor zooveel opoffering en ter vergoeding van het vergoten bloed en het leven zijn er broeders zal hij nu weldra als een booswicht uit het vaderland verbannen worden; het verheugt mij dat mijn goede moeder ten minste dit offer niet meer behoeft te brengen.'

Ik gaf den jongen Duitscher te kennen dat ik evenzeer deelde in zijn leed als in zijn rechtmatige verontwaardiging, en nu ontspon zich een gesprek dat voor mij zeer belangrijk was, maar waarvan ik mijn lezers niets kan meêdeelen.

Wij naderden het bekoorlijke

Velp.

dat in het begin dezer eeuw uit slechts eenige aan den grooten weg verspreide huizen bestond, thans tot een aanzienlijke plaats aangegroeid is en waarschijnlijk na eenige jaren met Arnhem vereenigd zal zijn.

Velp is fraai en ruim gebouwd en heeft een heerlijke ligging. De woningen in de nabijheid van het dorp zijn meestal geheel of gedeeltelijk des Zomers verhuurd aan voorname familiën, die even ruim over hun geld als over hun tijd kunnen beschikken.

De weg van daar naar de stad wordt met den dag belangwekkender en is inderdaad eenig in zijn soort. Men behoeft slechts weinige voetstappen buiten Velp te doen en men komt als het ware in een straat van heerlijke zomerverblijven en prachtige landhuizen, die in bekoorlijke verscheidenheid aan weêrszijden den Velperweg omzoomen. Slechts hier en daar ziet men nog een stuk bouw- of weiland, waarop wellicht over eenige maanden een villa wordt aangelegd, want het schijnt dat men den ganschen Velperweg in een villa-stad wil herscheppen.

't Is mij niet mogelijk de namen der veelvuldige landgoederen en lusthuizen op te noemen of daarover in bijzonderheden te treden, wij zullen ons enkel een oogenblik bezig houden met Bronbeek, het bekende koloniaal invalidenhuis. Dit landgoed, dat zoo bevallig tusschen het groen ligt en van alle zijden omringd is door fraaie lanen, vijvers, watervallen en fonteinen werd in het jaar 1854 door den Koning aangekocht. In 1859 werd het gedurende eenige maanden bewoond door den graaf de Chambord, Frankrijk's wettigen koning, in September van hetzelfde jaar stond de Koning het voor f. 190,000 aan den Staat af, onder voorwaarde dat er een invalidenhuis zou gesticht worden.

Wanneer men van den straatweg de oud-gedienden in hun lange blauwe jassen door de lanen wandelen of bezigheden verrichten ziet, denkt men omwillekeurig aan een doos met nürnberger speelgoed, zooals de kinderen ze soms op de tafel uitstallen.

‘Die jongens hebben ook kruit geroken,’ zeide ik tot mijn duitschen reisgezel; ‘en zij zullen de 86 graden Fahrenheit waarschijnlijk beter kunnen verdragen dan wij.’

‘Zulk een vorstelijk gesticht strekt Holland tot eer,’ antwoordde hij. ‘Zouden wij toegang kunnen krijgen?’

‘Ik meen dat die bereidwillig wordt gegeven,’ zeide ik, naar het hek stappende.

Al dadelijk trokken de beide groote lantarens aan den ingang mijn aandacht; zij bestaan uit veroverde koperen kanonnen van zeer buitengewoon model.

‘Het ware te wenschen,’ zeide ik glimlachend, ‘dat von Bismarck al de veroverde kanonnen zulk eene metamorphose deed ondergaan, dat zou niet slechts de verlichting maar ook den wereldvrede kunnen bevorderen.’

Wij werden met den gewonen militairen groet ontvangen door de invaliden, die zich bij het portiershuisje bevonden, en op ons verzoek vergezelde ons een hunner naar het gebouw, dat een weinig op den achtergrond ligt.

Het was Zaterdag en er heerschte dus groote bedrijvigheid. Overal zag men invaliden aan het werk: hier met hark en schoffel om de bloemperken van onkruid te zuiveren, ginds met wateremmer en bezem de vestibule en stoep schrobbende. Bij het binnenkomen wordt de aandacht gevestigd op een aantal wapenen van allerlei soort, die als tropeeën aan de muur geplaatst zijn, op kanonnen die op wacht schijnen te staan en andere die weder als lantarenpalen dienst doen.

Wilde men op Bronbeek alles wat merkwaardig moet worden genoemd nauwkeurig bezichtigen, er zou een halve dag voor noodig zijn en voor

de beschrijving zou ik een gansch nommer van de *Illustratie* behoeven; de lezer zal zich dus moeten vergenoegen met een vluchtige schets. Op dit oogenblik worden er 200 invaliden verpleegd, die inderdaad een leven hebben als een vischje in 't water. In elk der ruime en luchtige slaapzalen staan 16 ledikanten, de eetzalen zijn getooid met deels zeer prachtige schilderstukken van voorname meesters, met portretten van al de gouverneurs-generaal van Oost-Indïë en krijgslieden van den spaanschen tijd af. Alva en Filips II vindt men daar in gezelschap van de Ruyter, papa Chassé en van Speijk. Bronbeek heeft ook een kerk en een bibliotheek. In de zaal waar de godsdienstoefeningen gehouden worden ziet men een klein doch zeer net altaar; eiken Zondag wordt daar ten half elf ure het H. Misoffer opgedragen. Vlak tegenover dit altaar staat een preêkstoel voorzien van den Statenbijbel; ten twaalf ure treedt de predikant op om de godsdienstoefening der Protestanten te leiden. Achter den preekstoel hangen, in lijsten, met doodshoofden versierd, de medailles en andere eereteekenen van invaliden, die op Bronbeek overleden zijn: een voortdurend memento mori voor de oudjes. In de bibliotheek zijn werken in verschillende talen voorhanden; dat mijn oog het eerst viel op *Les Mystères de Paris* van Sue maakte juist geen gunstigen indruk op mij; waarom moeten die oude krijgers kennis maken met zulke socialistische, anti-christelijke en zedelooze werken! Men vindt daar ook verschillende dagbladen, zoodat de invaliden geheel op de hoogte kunnen zijn van 't geen hier en in Oost-Indië voorvalt.

Gaat men de fraaie breede trappen op, dan komt men op een corridor die het gansche gebouw bestrijkt. Ook daar vindt men een aantal indische wapenen; er zijn dolken of krissen onder met massief gouden gevesten, en lansen, rijk met edelgesteenten omzet. Vergis ik mij niet dan zijn dit meestal geschenken van inlandsche opperhoofden.

Ieder die Bronbeek bezoekt zal moeten erkennen dat daar de eer der hollandsche zindelijkheid buitengewoon gehandhaafd wordt. Nergens vindt men een stofje of smetje; 't is overal even frisch en zooals het liedje zegt:

‘Zolder, keuken, kelder,
Alles even helder.’

En toch wordt het huiselijk werk daar geheel alleen door mannen verricht en wel deels door zeer bejaarde mannen. Als onze zindelijke hollandsche huisvrouwen eens konden źien hoe die ien hoe die veteranen met een boezelaar om de lenden, wasschen en plassen, schrobben en schuren, hoe zindelijk en vaardig zij in de keuken het eten bereiden, hoe handig zij boterhammen smeren en met borden en glazen omgaan, zij zouden van verbazing de handen ineenslaan. Er wordt tegenwoordig vrij algemeen over de vrouwelijke dienstboden geklaagd, die - zoo zeggen ten minste de huisvrouwen - haar eischen hoe langer hoe hooger stellen en van tucht en ondergeschiktheid niets meer willen weten; welnu, ik heb op Bronbeek, in een huishouden van 200 personen, geen enkele vrouw of meid gezien en alles gaat daar zeer ordelijk, alles blinkt u tegen. Wellicht zou het denkbeeld niet te verwerpen zijn om, bij eene eventueele werkstaking der vrouwelijke dienstboden eens de proef te nemen met mannen.

De invaliden hebben ook een eigen harmonie, een kapel; toen ik daar was werd er juist repetitie gehouden. Als te Arnhem groote parade plaats heeft, trekken de

veteranen, met hun muziekkorps aan het hoofd, stadwaarts, om nog eens met den pink op den naad van de broek aan dien militairen luister deel te nemen.

Wanneer mijn lezers of lezeressen eens een bezoek aan Bronbeek brengen moeten zij vooral niet verzuimen de boerderij, de konijnenteelt, de vijvers met forellen, snoek enz. en den keurig aangelegden tuin te bezichtigen; mij ontbreekt plaatsruimte om daarvan een beschrijving te geven.

Wij schreven onze namen in een daartoe bestemd boek, namen afscheid van onzen vriendelijken geleider en stapten tusschen de twee lantaren-kanonnen den straatweg naar Arnhem op.

Hoe nader men bij de stad komt, des te weelderiger en rijker worden de villa's en tuinen, schitterend van bloementooi. Mijn tochtgenoot verzekerde dat hij zelden zulk een reeks van prachtige lusthuizen had gezien.

‘'t Zijn dan ook de schatten van Insulinde, die daartoe veel hebben bijgedragen,’ zeide ik, toen ik op het Velperplein afscheid van hem nam.

Het is voor heden te laat geworden om een begin te maken met onze wandelingen in en om de stad, ik zal dus eindigen met een beschrijving van de gravure op de eerste bladzijde. Zij stelt de groote markt te Arnhem voor, een der schilderachtigste pleinen uit ons land. Het zal wel niet noodig zijn te zeggen dat de kerk, die de noordzijde van dit plein begrenst, eertijds aan de Katholieken behoorde. Zij heette destijds St.-Eusebiuskerk en wordt thans de groote kerk genoemd. 't Is hertog Arnold geweest, die in 1452 den eersten steen voor dit gebouw heeft gelegd, dat met 18 altaren prijkte, voordat de beeldstormers er hun schendende handen aan sloegen.

Een protestantsche kerk biedt in den regel inwendig weinig aan, dat vermelding waardig is; ik kan hier dan ook slechts spreken van het monument van Karel van Egmond, den laatsten hertog van Gelderland. Het bestaat deels uit wit, deels uit zwart marmer. Op den deksteen ligt in wit marmer het beeld van den hertog in volle wapenrusting; de tombe is omgeven door wit marmeren bas- reliefs, de twaalf apostelen voorstellende. De zes leeuwen, die hem omringen, zijn de schildhouders van de wapens met hun kwartieren.

De villa d' Este.

Is Rome rijk aan merkwaardigheden van kunst en oudheid, haar omstreken zijn 't niet minder aan natuurschoon. Haar villa's bezitten te recht een wereldberoemdheid en dwingen zelfs een woord van hulde af aan hen, die in de golf van Napels 't verrukkelijkst schouwspel hebben genoten. Aan de meeste zijn bovendien geschiedkundige herinneringen verbonden, die niet zelden tot een zeer hooge oudheid opklimmen.

Een waardige plaats onder deze lustverblijven bekleedt de Villa d' Este op een afstand van ongeveer zes uren van Rome aan den ingang van Tivoli gelegen. Zij werd in 't jaar 1549 door kardinaal Ippolito d' Este volgens de plannen van Pirro Ligorio gebouwd.

De reizigers die Tivoli, 't oude Tibur, de zoo geroemde verblijfplaats van Horatius, Propertius, Catullus, Maecenas en andere groote mannen van 't oude Home, bezoeken, roemen om strijd de schoonheid zijner villa, die de glans van zijn oudheidkundige monumenten verduistert en schromen niet haar den eereprijs boven vele van haar gezusteren toe te kennen. De slanke, eeuwenheugende cypressen en 't vergezicht dat

men van haar terrassen op de Campagna Romana geniet, wekken vooral hun levendige bewondering.

Ons oog over die landstreek te doen weiden, daartoe was de teekenstift niet bij machte; zij kon slechts even den verren gezichteinder schetsen; maar de reusachtige stammen en sierlijke kruinen der cypressen, welke nevensgaande teekening voorstelt, kunnen een denkbeeld geven van den betooverenden aanblik, die gansche lanen van dit geboomte aan de villa verleenen.

De componist Auber.

‘Amis la matinée est belle: Ziet, vrienden, welk een schoone morgen!’

Dat lustig lied der visschers van Portici, door duizenden en duizenden is 't sedert ruim vijftig jaren gezongen, toch heeft de tijd der melodie niets van haar frischheid ontroofd.

Dat is 't kenmerk der oorspronkelijkheid. De gansche opera: ‘La Muette de Portici’ draagt daarom den stempel der volksgunst. 't Is een muzikaal monument, dat den franschen componist, wiens portret de gravure op pag. 21 biedt, de hulde en bewondering zoowel van 't volk als van den kunstkenner verzekert.

De samenzwering van Masaniello, diens verheffing en val, ziedaar 't onderwerp dezer muzikale compositie. Wat intusschen vooral een even gelukkige als stoute inspiratie moet genoemd worden, is dit, dat de hoofdrol in 't muziekstuk vervuld wordt door een doofstom meisje, de zuster namelijk van Masaniello, Fenella genaamd. Zelve is zij onmachtig haar gevoelens uit te drukken, doch de begeleidende muziek spreekt voor haar, welsprekend en treffend en duidelijk.

‘De stomme van Portici,’ zegt een bevoegd kunstrechter, ‘is de roem van Auber. Had hij ook niets anders gemaakt, toch verdiende hij hierdoor alleen een eereplaats in de rij der fransche componisten.’

Behalve dit zijn voornaamste werk, leverde Auber echter nog een schat van andere muzikale voortbrengselen o.a. Fra Diavolo, Le Domino noir, La Fiancée, Le Lac des Fées, Zanetta, La Porte du Diable, La Barcarolle, enz.

‘Auber componeerde altijd’ zegt Jouvin van hem. ‘Wandelde hij langs de boulevards, hij werkte. Zat hij in 't theater schijnbaar zoodanig te droomen, dat men vreezen mocht of de slaap hem niet van zijn stoel zou doen rollen, hij werkte. Na middernacht, wanneer alles in de straat St. George in rust scheen, zeide een raam in 't midden der duisternis door een eerzaam lampje verlicht, dat de toonkunstenaar nog aan 't componeeren was. Schelde men 's morgens ten zes ure aan zijn woning, dan wees een afgeleefde portierster u naar de eerste verdieping. Een stokoude huishoudster welke u daar ontving en een niet jeugdiger kamerdienaar, die u naar de gastvrije salon bracht, deden u aan Philemon en Baucis denken, maar de tonen der piano, die van uit het salon u tegenklonken, getuigden 't, dat Auber werkte. De groote com ponist zag er echter niet tegen op om u met de meeste vriendelijkheid en gastvrijheid te ontvangen, doch wees er zeker van, dat gij door uw bezoek de oorzaak waart, dat er een melodie minder van den componist ter wereld kwam.

‘Die meester, de jongste en werkzaamste van alle, bekende openhartig, wanneer hij dienaangaande ondervraagd werd, dat hij bij 't componeeren geen andere Muze dan de verveling gekend had.

‘Men vindt mijn muziek vroolijk’ zeide hij eens, ‘ik begrijp niet hoe dat komt en hoe 't mogelijk is. Er is geen enkel thema, onder diegene, welke men zoo goed is gelukkig te vinden, dat ik niet al geeuwende ben begonnen te schrijven en al

geeuwende heb geëindigd. Ik zou u plaatsen kunnen aantoonen, waar mijn pen langs een aanmerkelijke lengte zigzagvormig over den notenbalk heeft gegleden, op 't oogenblik dat mijn oogen dichtvielen en mijn hoofd zwaar van den slaap op mijn partitie neerzeeg. En 't zijn evenwel die treurige kinderen der verveling, die men misschien de contredansen van Auber noemt.'

Is er echter wellicht niet wat al te veel dansmuziek in Auber's composi-

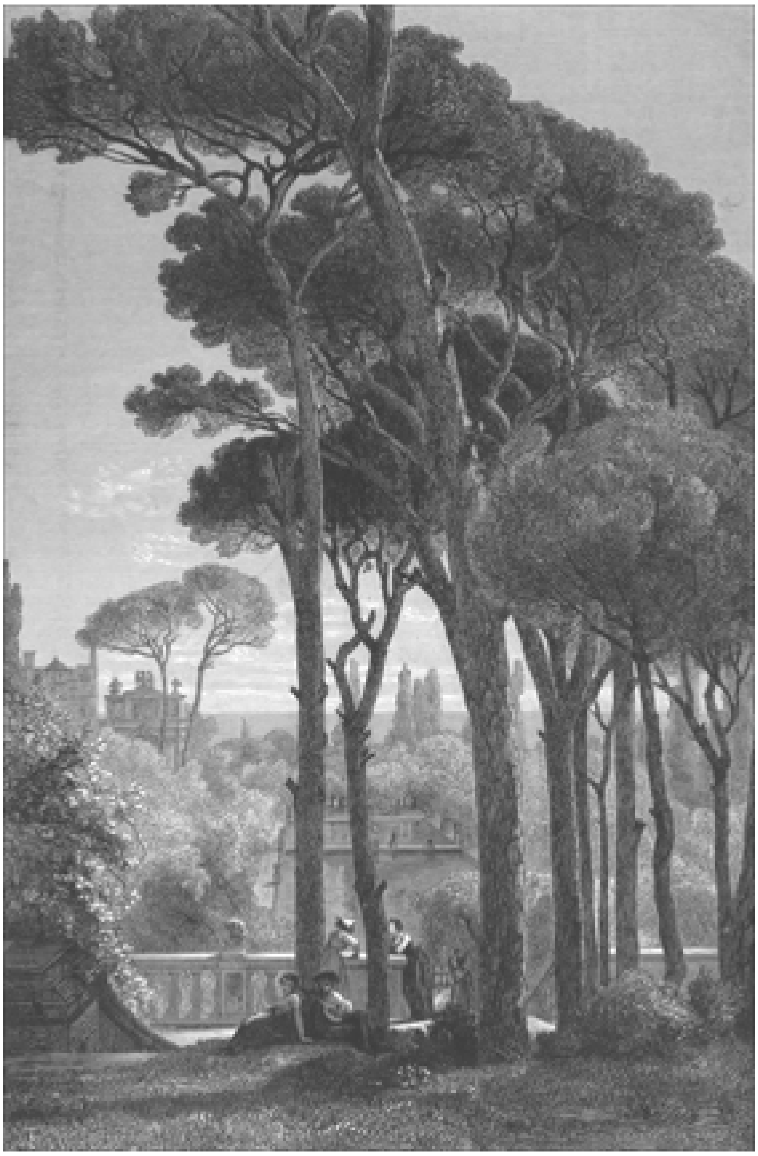

DE VILLA D' ESTE.

DE COMPONIST AUBER.

tiën?.... Midden in de wufte parijsche wereld verkeerend, wordt de fransche componist zeker niet geheel ten onrechte beschuldigd, dat hij zijn kunsttalent soms te zeer aan den lichtzinnigen geest van 't theater, waarvoor hij schreef en aan de zucht om geld te verdienen, ten offer bracht.

Ofschoon van zeer bemiddelde ouders te Caen den 29^en^ Januari 1782 geboren, werd hij ongeveer dertig jaren oud, door 't verlies zijner fortuin genoodzaakt een bestaan te zoeken in de kunst welke hij tot dusverre slechts uit liefhebberij had beoefend. Scribe leverde hem veelal den tekst voor zijn compositiën, en daar deze schrijver gewoonlijk slechts werkte om 't publiek van 't parterre onder den duim te hebben, ontstonden veelal stukken, gelijk Louis Veuillot zegt, ‘waarvoor de acteurs geen genie en 't publiek geen letterkundige beschaving noodig hadden, daar 't de hoofdzaak was om zonder veel machinerieën en costumes, 't geheel makkelijk te doen slikken.’

Over 't algemeen steekt intusschen Auber's muziek zeer gunstig af bij de lettervruchten van zijn medewerker en 't is zeker niet te ontkennen dat de muzikale wereld door 't verlies van Auber tijdens den franschpruisischen oorlog een der grootste kunstenaars der laatste jaren heeft te betreuren.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen,)
door Dr. J. Renier Snieders.

III.
Van een engel.

Toen nam hij de twee duimen der zieke tusschen zijn duim en wijsvinger en bleef gedurende eenige minuten zijn brandenden blik op haar gevestigd houden.

Langzaam trok hij daarna zijn handen terug, hief ze tot boven het hoofd op en liet ze nedervallen op de schouders.

Eenige oogenblikken bleef hij zoo roerloos zitten, en liet daarna met eene lichte wrijving zijn handen langs de armen en de handen der zieke afglijden.

Na deze bewegingen eenige malen herhaald te hebben, plaatste de dokter zijne handen op het hoofd der freule, deed ze langs haar gelaat nederdalen en liet ze eene korte wijl stil op haar hart verwijlen.

Terwijl hij haar slechts even aanraakte, liet hij de handen langzaam over het lichaam tot aan de voeten nederzakken en herhaalde deze wrijvingen gedurende verscheidene minuten.

Van tijd tot tijd plaatste hij zijn handen achter op de ruggegraat der zieke en kwam, stil wrijvend, langzaam naar beneden.

Twee- of driemaal zag de baron, dat de dokter dicht op het wezen der freule kwam liggen terwijl hij haar zacht over het voorhoofd blies.

Op dit oogenblik begonnen de oogleden der zieke neder te zakken, en het hoofd helde langzaam naar beneden. Er liepen eenige tranen over de wangen, waarna de oogen toevielen.

De baron ontstelde toen hij bespeurde dat er zich een zonderlinge uitdrukking in de gelaatstrekken der zieke vertoonde, en haar tanden begonnen te klapperen. De

ademhaling ging sneller, de zieke geeuwde aanhoudend bij een voortdurend en stootend zuchten, en terwijl zij een kleinen gil gaf, liep er een stuiptrekking door geheel haar lichaam.

De baron zag met schrik dat de stuiptrekking der zieke den dokter eenigszins deed ontstellen; hij sprong onwillekeurig van zijn stoel op en vroeg bevend:

'Kan ik u helpen?'

Voor antwoord ontwaarde hij een kouden blik van Molm, die hem, evenals de drukking eener reuzenhand, op zijnen stoel terugduwde.

Naarmate de stuiptrekkingen aanhielden, verdubbelde de dokter de wrijvende bewegingen over het lichaam der zieke, die weldra beweegloos in haar stoel nederzakte.

'Dood!' gilde de baron.

'Blijf zitten!' beval de dokter, die roerloos voor de zieke zat.

Hij nam haar hand in de zijne en sprak:

'Slaapt gij?'

'Ja dokter, ik slaap,' antwoordde de zieke.

De baron werd koud als ijs; de ongekende, vreemde toon der stem van zijn verloofde drong hem door het merg van zijn gebeente.

Is dokter Molm geen toovenaar?' dacht hij bij zich zelven; 'indien men hem twee honderd jaren geleden, dergelijke dingen had zien verrichten, zou ik niet voor zijn leven hebben durven instaan....' Zulke menschen werden in den ouden tijd gevonnisd en levend verbrand.'

'Slaapt gij?' vroeg de dokter nog eens.

'Ja,' was het antwoord der zieke.

Molm lichtte met moeite haar oogleden op; de baron zag niets dan het wit der oogen; de oogappels waren onzichtbaar.

'Ziet gij mij?' vroeg de dokter.

'Zou ik u niet zien?' antwoordde de freule.

Hij liet de oogleden dichtvallen, en herhaalde zijn vraag:

'Ziet gij mij nog?'

'Wel zeker zie ik u; welke vraag?'

'Uwe oogen zijn gesloten.'

'Dat is wel mogelijk; toch zie ik dokter Molm, met zijn sneeuwwit haar en zijn brandende oogen onder die zwarte wenkbrauwen.'

'Lijdt gij op dit oogenblik?'

'Volstrekt niet; ik zou heel mijn leven wel willen slapen.

'Waarom?'

'Om bevrijd te blijven van die afschuwelijke drukking aan de keel.'

'Kent gij de oorzaak daarvan?'

'De oorzaak ligt in die uitzetting, welke zich sedert eenige dagen zoo erg ontwikkeld heeft.'

'Hoe kan dat gezwel u hinderen?'

'Het drukt op de luchtpijp, die zoo eng wordt dat de ademhaling weldra onmogelijk zal zijn.'

'Verder?'

'Er loopen dikke bloedvaten bezijden de keel; indien het gezwel voortgaat, moet het die aders immers platdrukken, en dan. . . . . .'

'En dan? ga voort!'

‘Zou het leven ophouden, wanneer de bloedstroom in de halsaders onmogelijk werd.’

‘Ziet gij het gezwel, wanneer gij spreekt?’

‘Zeer goed.’

‘Ziet gij de aders bezijden den hals?’

‘O, ja, ik zie er van de dikte gelijk een dun potlood, die rechtop loopen; ik zie er ook kleine die dwars door het vleesch kronkelen.’

‘Ziet gij ook het bloed dat er doorheen stroomt?’

‘Zeker; in sommige aders ziet het gloeiend rood, in andere is het donker, bijna zwart; . . . Groote hemel, wat is dat wonder!’

‘Ziet gij nog iets anders in de nabijheid dier aders?’

‘Ja; fijne, dunne, witte draden; zijn dat ook zenuwen?’

‘Luister aandachtig toe: loopen er ook aders door het gezwel?’

‘De dikke, roode en zwarte aders liggen onder de vetknobbels; twee of drie fijne adertjes kronkelen er dwars doorheen.’

‘Gij spreekt daar van vetknobbels, wat bedoelt gij daarmede?’

‘Dat groot vetgezwel is samengesteld uit misschien twintig knobbels van verschillende grootte, die alle in vliezen of celletjes zitten.’

‘Kunt gij geneesmidelen aanduiden om die zwelling, welke u zoo hindert, weg te nemen?’

‘Het mes van dokter Molm.’

De baron, die beweegloos op zijn stoel het gesprek tuschen den magnetiseur en de slaapwandelaarster had afgeluisterd, sprong bij de laatste woorden omhoog en bracht onwillekeurig de hand onder zijn kin alsof hij daar het mes van den dokter wilde terugstooten.

Molm vervolgde:

‘Wat verlangt gij?’

‘Een spoedige heelkundige bewerking.’

‘Terstond?’

‘Morgen.’

‘Zijt gij sterk genoeg? Ik vrees voor een buitengewone uitstorting van bloed.’

‘Dat kan immers niet, wanneer gij die kleine adertjes maar terstond toebindt?’

‘Maar die groote achter het gezwel?’

‘Indien gij die aanraakt, is freule de Kroussae verloren.’

‘Wat denkt gij van de smarten, welke gij gedurende de lange operatie zult moeten uitstaan?’

‘Dokter Molm zal mij morgen in den toestand, waarin ik mij op dit oogenblik bevind, terugbrengen.’

‘Hoe noemt gij dien toestand?’

‘Den magnetischen slaap.’

‘Zal die slaap beletten pijnen en smarten te gevoelen?’

‘Zonder twijfel.’

‘Denkt gij dat de heelkundige bewerking gunstig zal afloopen?’

‘Indien het den Heer behaagt.’

‘Wilt gij nog langer slapen?’

‘Een oogenblik, dokter; waarom hebt gij vuur aan uw vingeren?’

‘Dat zal ik u later uitleggen.’

‘En waarom is er een lichte vuurkrans rondom uw lichaam?’

‘Ook dat zeg ik u later.’

‘De baron, die daar ginds zit te luisteren, is evenals gij met dat licht omgeven.’
‘Wist gij dat de baron hier in de kamer was?’
‘Zeker, waarom is hij heden zoo stil, is hij ziek?’
‘Neen, volstrekt niet; wilt gij nu wakker worden?’
‘Een oogenblik; mag ik nog eens naar binnen in mijn lichaam zien?’
‘Zeer goed.’
‘Hoe wonderlijk is dat toch daar binnen . . . . . . ? Zie, daar ligt mijn hart . . . . . het slaat onophoudelijk . . . tok, . . tok . . . tok . . . hoe zonderling loopt dat alles door elkander! Aan de eene zijde stroomt rood bloed; aan de andere is het zwart . . . . . .

En waarom loopt er bloed naar de longen? Bij elke ademhaling wordt hetgeen zwart was, plotseling rood! Hoe zonderling! Er zijn kleppen binnen in mijn hart die open- en toeslaan, en . . . . . O dat is onbegrijpelijk schoon!’

Baron Korloo stond op zijn teenen ten einde alles des te beter te

kunnen afzien; hij beefde van ontroering bij het hooren van al die vreemde, geheimzinnige dingen, en terwijl hij het zweet dat van zijn voorhoofd parelde, afdroogde, vroeg hij bij zich zelven of hij niet de speelbal der begoocheling was.

Bij een gebiedend teeken dat de dokter met de hand deed, ging hij zitten.

‘Wilt gij nu wakker worden?’ vroeg de magnetiseur.

‘Indien gij verkiest.’

‘Vereenig u dan met mij om daartoe te geraken.’

‘Ik zal mijn best doen.’

De dokter bleef eenige polsslagen lang beweegloos zitten in de houding van iemand, die in diepe gedachten verzinkt.

Langzaam legde hij zijn twee handen met het buitenste naar de zieke gekeerd, op haar gelaat en trok dezelve in eene horizontale richting van elkander.

Hij herhaalde verscheidene malen dezelfde beweging terwijl hij langzaam langs de middellijn van het lichaam tot aan de voeten afdaalde.

Korloo bemerkte dat hij na elken horizontalen streek een slag buitenwaarts met de handen deed, alsof hij iets, dat hem aan de vingeren kleefde, er wilde afschudden.

Eensklaps kwam dezelfde stuiptrekking, welke wij den magnetischen slaap hebben zien voorafgaan door de gelaatsspieren geloopen.

De dokter deed minder langzaam eenige lange, horizontale streken over het lichaam en sprak op een gebiedenden toon:

‘Ontwaak!’

Onmiddellijk hief de zieke het hoofd op en opende diep zuchtend de oogen.

Lichte zenuwtrekken bleven echter de lidmaten bewegen en de borst ging, evenals bij eene nakende verstikking, met snelheid op en neder.

‘Doe de vensters open!’ verzocht de dokter. Er kwam onmiddellijk eene koele luchtstroom door het vertrek.

‘Een glas suikerwater!’ vervolgde hij.

De ontroerde baron had in de overijling een ruit gebroken; nu liet hij het glas aan stukken vallen.

‘Spoed u langzaam,’ sprak de dokter half lachend; ‘een glas water!’

Hij goot uit een klein fleschje eenige witte, doorschijnende droppelen in het water en liet de zieke eenige teugen drinken.

‘Zijt gij daar dokter?’ sprak de zieke, bij wie zich eensklaps een volkomen kalmte opdeed; ‘ik meende dat gij reeds lang heen waart?’

‘Neen, ik was bij u,’ antwoordde Molm, haar met toegenegenheid de hand drukkend; ‘hoe bevindt gij u thans?’

‘Niet slecht, ik gevoel mij geheel verkwikt.’

‘Weet gij wat er sedert een paar uren is omgegaan?’

‘Neen; heb ik geslapen? mijn hoofd is geheel in de war.’

‘Gedurende twee uren waart gij in een magnetischen slaap . . . . . herinnert gij u wat wij daareven gezegd hebben?’

‘Geen enkel woord . . . . . maar mijn beste dokter nooit heb ik geloofd aan het magnetisme . . . . . hoe wonder komt mij heden alles toch voor! En waarom bracht gij mij in den magnetischen slaap?’

Dokter Molm zag haar aarzelend aan, en sprak, daarna haar vorschend aanziende:

‘Ik heb het dierlijk magnetisme willen beproeven, om morgen zonder het minste lijden, uwe genezing te bewerken.’

De zieke drukte met hare twee handen de hand van den geneesheer, en stamelde weenend:

‘O, mijn redder!’

‘Mijn redder!’ herhaalde baron Korloo. Hij omhelsde zijn verloofde, en gaarne had hij een kus van erkentelijkheid gedrukt op het hooge, gladde voorhoofd van den dokter.

‘Tot morgen!’ sprak deze bemoedigend; ‘en denk totdat ik wederkeer met moed en betrouwen aan dokter Molm, die alles wil aanwenden om u te redden.’ Hij wees met den vinger naar boven, en voegde er bij: ‘Denk echter niet alleen aan mij, denk ook aan Hem; Hij alleen is de groote, de eenige Heelmeester!’

Hij nam afscheid van de zieke freule en vertrok. Eer hij in het rijtuig stapte, gaf hij den baron een menigte bevelen voor den dag van morgen, en drong vooral aan op de aanwezigheid zijner twee collega's van het dorp, wier hulp hij volstrekt niet kon missen.

Een uur later was hij in zijn studeervertrek terug, waar hij zich onmiddellijk aan het werk zette, om de wanorde, door het binnenkomen van baron Korloo veroorzaakt, zoo spoedig mogelijk te herstellen.

Terwijl hij de dooreengeworpen beenderen van den mammouth wederom bijeenbracht, mompelde hij gedurig:

‘Lomperd! waarom past gij niet op uw handen en voeten?’ en hij voegde er bitter bij: ‘Die oningewijde! zag hij het kostbaar ge raamte van mijn mammouth niet voor ossebeenderen aan!’

Langzamerhand bracht Molm alles wederom in de vorige orde terug en riep, een dreigende beweging met den opgestoken vinger makende, dat voortaan niemand, en voornamelijk die onvoorzichtige baron niet, de eer zoude hebben een voet in de kamer te zetten.

Weldra raakte hij in een betere luim en sprak half lachend tot zich zelven: ‘Baron Korloo gelooft niet sterk aan het magnetisme; omdat hij daar niets van begrijpt? En wat begrijpt gij, mijn waarde baron? Heeft uw verstand al ooit kunnen bevatten, hoe gij leeft, en welke geheimzinnige verstandhouding er bestaat tusschen uw ziel en uw lichaam?

‘Hebt gij er wel ooit aan gedacht om eens te weten te komen, wat eigenlijk het licht is?

‘Neen, baron, nooit komt gij daar achter, zoo min als gij ooit zult bevatten, welk ondoorgrondelijk wezen daarboven al die onmeetbare hemelbollen door elkander slingert, zonder ooit de minste wanorde te stichten in de eindelooze ruimte.’

Cleophas Molm bleef een oogenblik zitten denken en hernam:

‘Begrijpen! O, waarde baron, die mijn kostbaar geraamte uit de voorwereld voor ossebeenderen aanziet, wat begrijpt gij van de duizenden dingen die u omringen? Laat mij u eens een vraag doen: Wat is de zandkorrel, dien gij onder uw voeten treedt? Dat weet gij niet, en geen wonder! Of zoudt gij soms ook weten waarom de zon altijd juist op haar tijd opkomt? Waarom er van tijd tot tijd niet een of andere ster naar beneden valt, die onze kleine, nietige aarde evenals een vlieg onder een smidshamer komt verpletteren? Daarop kunt gij ook al niet antwoorden! Of zoudt gij soms ook weten hoe de kleur op de vederen der vogels komt en hoe de kleine grashalm uit de aarde opschiet? Neen, dat raadt gij ook al niet, baron! Maar ofschoon gij daarvan niets begrijpt, komt het geheimzinnig penseel van den grooten schilder den vogel toch wel zijn schitterend kleed aantrekken, komt toch het graspijltje wel uit den grond en laat op zijn puntig hoofdje duizenden diertjes wiegen, die gij, baron,

nooit gezien hebt! Ha! ha! die geleerde baron geloofde niet aan het bestaan van het magnetisme omdat hij daar niets van begrijpt!

‘Nu, wat er van zij, freule de Kroussac is een persoon onder duizenden! Hoe spoedig de verschijnselen van den magnetischen slaap zich bij haar opdeden! Nooit ben ik er in geslaagd dien heerlijken uitslag, bij de eerste proef, waar te nemen.

‘Maar is het wel mogelijk al de voorwaarden tot het verkrijgen van de magnetische verschijnselen bij andere vrouwen zooals bij de freule vereenigd te zien?

‘Welk verfijnd gevoel van zenuwgestel, welk geloof en betrouwen! Ook bezit zij weinig of geen wilskracht, en is zelfs, indien ik mij niet bedrieg, aan kleine toevallen der vallende ziekte onderhevig.

‘Wanneer ik daarbij aanmerk, dat de freule een verzwakt en voor het odgenblik eenigszins ziekelijk gestel heeft, dan moet men bekennen, dat men dergelijke personen zeer zeldzaam ontmoet.

‘Ook verklaar ik, nooit in mijn leven meer helderheid te hebben opgemerkt; haar ontleedkundige beschrijving van de ligging en de richting der bloedaders van den hals was treffend; en wat mag de geleerde baron wel gedacht hebben toen hij zijn verloofde hoorde zeggen dat zij haar hart zag liggen, zag kloppen, en de beweging van het bloed gadesloeg? Ik ben waarlijk benieuwd tegen den dag van morgen! Doch is het geen tijd alles in gereedheid te brengen?’

Daarop ontsloot de dokter eene groote kast, en liet zijn oog rondgaan op de honderden werktuigen van allerlei vorm en grootte, die daarin bewaard werden tegen het stof en den roest. Er hingen voor hem lange glinsterende messen van verschillende breedte en lengte, nevens groote en kleine zagen, die elkander meer dan eens behulpzaam waren geweest in het doorsnijden en afzagen van armen en beenen. Aan de zijde der vreeselijke schedelboor glinsterden de geduchte steenbrekers. Men voelde eene rilling door het gebeente loopen, wanneer men al die trek- en nijptangen, scharen en haken natelde, en onwillekeurig tastte men naar zijn armen en beenen, ten einde zich te overtuigen, of men nog wel in het bezit was van zijne lidmaten.

(*Wordt vervolgd.*)

Hoeden en daken.

Gelijk menige tas thee gedronken en veelal een nankingsche broek gedragen wordt, zonder dat men juist aan 't land denkt 't welk aan gene zijde van den hoogen chineeschen muur is gelegen, van waar die producten afkomstig zijn, zoo bestaat er tusschen vele zaken op deze wereld soms een zeer innig verband, hoewel 't door menigeen onbemerkt blijft.

Wie bijv denkt er aan, eenige overeenkomst tusschen de hoofddeksels der menschen en de daken hunner woningen te zoeken? En toch is deze overeenkomst vrij opmerkenswaardig.

Het dak is als 't ware een hoofdsieraad voor 't gebouw. Evenals een hoed of muts is samengesteld uit twee deelen: de bol A die 't hoofd dekt, en de rand of klep B, die 't gelaat beschermt, zoo bestaat ook 't dak uit twee deelen A' en B', die te gelijk de bovenverdieping en den gevel beschutten.

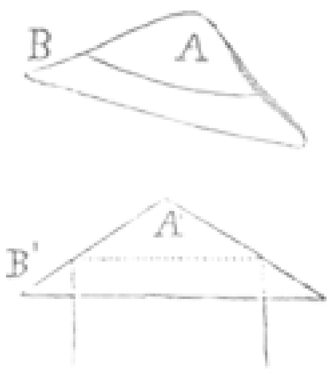

Ten allen tijde en bij alle volken treft men deze twee voorname bestanddeelen aan. Opmerkenswaardig echter vooral is 't de overeenkomst in de wijzigingen na te gaan, die naar gelang van tijd en plaats tusschen hoofdsieraden van menschen en woningen bespeurd worden.

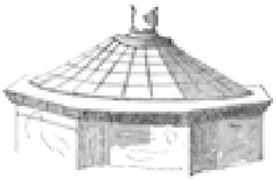

Is er niet een sprekende overeenkomst tusschen 't hoofddeksel van den Griek en 't hierbij afgebeelde dak van den Windtoren te Athene?

De Chinees mankt zich hoeden met opgeslagen rand, schoenen met omgebogen neuzen en daken met opstaand uitstek, gelijk ook opwaarts geheven oogen en oogbeenderen aan zijn gelaatsvorming eigen zijn.

Waarom houdt de Kabyl er geen hoed op na? Omdat hij de weelde niet kent van een huis te bezitten. Maakt hij zich echter een hoed, dan heeft deze den vorm zijner tent.

Waarom droeg men in de vijftiende eeuw, in 't Noorden van Frankrijk vooral, die hooge kegels, die als hoofddeksel zoo hinderlijk en ondoelmatig zijn? Zagen de vesting- en slottorentjes in de middeleeuwen er niet even spits en puntig uit?

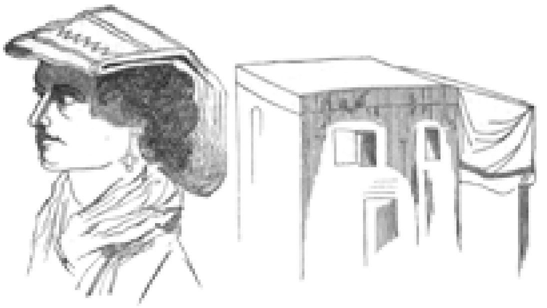

Waarom dat terrasvormig hoofdsieraad dezer inboorlinge van Terracina? De woning der italiaansche vrouw geeft 't antwoord op deze vraag.

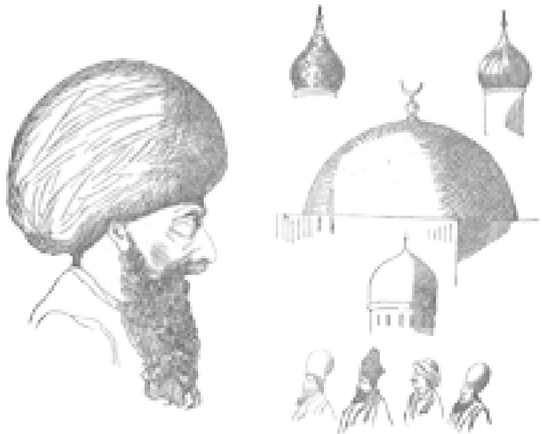

Waarom die bolvormige tulbanden op 't hoofd van den Pers en andere bewoners van 't Morgenland? Bezie hun neuzen eens. Zijn deze met de koepels en tulbanden niet in volkomen evenredigheid? Naarmate de trekken van 't wezen fijner zijn, zooals bij den Arabier en den Pers, is ook de koepel van zijn tempel en zijn hoofdsieraad fijner.

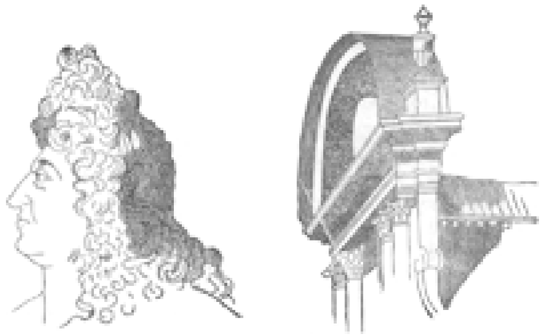

Waarom maakte men onder Lodewijk XIV die valsche gevelpunten, welke ver boven 't dak uitstaken, dat zij eigenlijk meet voor den dag moesten doen treden? Hoe kon 't anders! Immers toonde koning Lodewijk zelf niet een bijzonderen smaak en ingenomenheid voor valsche pruiken?

En zeg mij eens, gelijkt het huis dezer marseillaansche vrouw niet geheel op de muts, die de mode en usance van haar land haar voorschrijven te dragen?

Eindelijk, oordeel zelf of die lastige, hooge hoeden, welke wij thans de eer hebben op 't hoofd te torschen, niet gansch volgens de eischen zijn van de eeuw der gazometers, kachelpijpen, fabriek- en locomotiefschoorsteenen?....

[Nummer 4]

De hond.

Wat vreemde kostgangers zijn er al niet op de wereld! . . .

WILDE EN TAMME HONDEN

't Zijn allemaal leden eener zelfde familie, die op de eerste gravure in kleurendruk van dit nommer staan afgebeeld.

En toch 't vleiend, speelziekeschoothondje of de kunstig gedresseerde poedel en dat logge gevaarte van een australischen Dingo, zij gelijken voorzeker nog minder op elkander dan de reus Gulliver op de kleine bewoners van Lilliput.

‘Hij kwispelstaart en loopt in 't rond en springt op mijnen schoot,’ zong van Alphen eens van zijn trouwen Ami.

Verbeeldt u, dat onze hollandsche kinder- en hondenvriend eens in Australië of Afrika had rondgezworven en dat een der wilde confraters van zijn Ami zoo vrij was geweest, hem op zijn schoot of om zijn hals te springen, - 't had goed kunnen gebeuren dat de man er niet veel van na had verteld; althans 't is hoogst waarschijnlijk, dat hij 't kwispelstaarten en op den schoot springen van zoo'n viervoetigen gastvriend door de snaren zijner lier op geheel andere wijze had vereeuwigd.

De hond toch, zooals hij in eenige streken van Azië en van de genoemde werelddeelen in zijn wilden natuurstaat voorkomt. laat volstrekt niet met zich spelen.

Gelijk de wolf in Roodkapje meent hij zijn groot mondwerk en vreeselijke snijtanden niet voor niets gekregen te hebben. Hij maakt er geen bezwaar uit, zoo zijn maag niet in orde is, om 't vleesch en de beenderen van andere dierer, schapen, vogels, ja zelfs van den een of anderen inlander of verdoolden Engelschman als versterkende middelen aan te zien. Vandaar dan ook dat eenige natuurvorschers den houd om deze alles behalve huiselijke eigenschappen niet ten onrechte als een verbindingslid tusschen de hyena en den wolf hebben gerangschikt.

Strekt dit verwijt echter in geenen deele tot onze tamme, trouwe huisvrienden uit!... De arme beesten hebben 't vaak toch al hard genoeg te verantwoorden.

Ja, wordt soms een hond ook al dik en vet gevoederd, 't is dikwijls de verkeerde en die zulks 't allerminst verdient; bijv. de dashond, die de hand likt, 't vleizieke Bouloneeshondje, dat zich in den schoot der huisdame laat wiegen en aaien, of de geduldige poedel, die een broodwetenschap heeft geleerd en apporteeren, opzitten en pootjes geven, dansen en trommelen kan. . . . .

Hoe vaak daarentegen blijft de belangelooze trouw miskend van zoo menigen mops, die zijn meester innig lief heeft, die hem begeleidt in nood en gevaar, ja

trouw tot aan 't einde, zou willen sterven op zijn graf.

Door hoe vele feiten is die trouw van den hond niet gestaafd! Wie vernam o.a. van 't door tal van getuigen bevestigde voorval niet, dat kort geleden te Londen plaats had?

Een voornaam inwoner van Engeland's hoofdstad had een hond, die sinds jaren lief en leed met hem deelde. De meester komt te overlijden; de hond is van de lijkbaar niet te weren en met jammergehuil begeleidt hij zijn heer tot aan 't graf. Zoodra 't lijk in de aarde is neergelaten, kruipt de hond in een holte, die hem een vervallen nabijzijnd graf aanbiedt; 't is die sombere groef die voortaan zijn woning uitmaakt. Slechts als de uiterste honger hem foltert, verlaat hij dit verblijf om bij den doodgraver een weinig voedsel te bedelen. Tien jaren rekt hij aldus op 't kerkhof zijn leven. Op zekeren keer wacht de doodgraver omstreeks etenstijd tevergeefs op 't arme dier; men gaat uit om den hond op te sporen en vindt hem dood op 't graf van zijn meester.

Een ander merkwaardig feit wordt in 't leven van den beroemden Franschman, Duval, verhaald. Uit geldgebrek namelijk had die tooneelspeler te Hâvre zijn trouwen hond, Furet, verkocht en was vervolgens over zee naar Brest vertrokken, terwijl de houd door zijn nieuwen bezitter naar Parijs vervoerd werd. Doch wat gebeurt? Nauwelijks ziet de hond, na drie weken strenge bewaking, de kans klaar om te ontsnappen of hij onderneemt den terugtocht en komt waarlijk te Hâvre aan. Vergeefs echter zoekt er 't dier geruimen tijd zijn meester. De hond geeft intusschen den moed niet op. Wat schier ongeloofelijk schijnt doch door vele getuigen is bewaarheid, hij weet zich in een aan de haven liggend schip te verbergen en komt gezond en wel bij den acteur die vrij openhartig verklaarde, nog nooit in zijn leven een zoo edele rol als zijn hond te hebben gespeeld.

Wat roerend voorbeeld van trouw staat ons eindelijk in de H. Schrift zelve niet geboekt! ‘Helaas, waarom hebben wij u laten reizen, licht van onze oogen, staf van onzen ouderdom, troost van ons leven, hoop van ons geslacht!’ zoo klaagt de moeder van Tobias wegens 't lang uitblijven van haar zoon. Door allerlei onrustige gedachten gefolterd, zit de oude Anna aan den weg om van verre te zien of haar kind toch eindelijk weder zal komen. In allerijl komt op eens de hond aangerend, die den jongeling op zijn reis is gevolgd. Lang was 't dier afwezig, toch herkent het terstond zijn ouden blinden meester, ja, zijn kwispelstaarten en vreugdeblijken zijn voor den ouden man de eerste boden der gelukkige tijding.

Voorzeker deze en soortgelijke voorbeelden van trouw verdienen bewondering en waardeering. Een van Engeland's grootste dichters overdreef echter gewis deze bewondering toen hij aan 't graf van zijn Newfoundlander een zijner meest misanthropische liederen wijdde, en Frederik de Groote had ongetwijfeld op zijn sterfbed wel iets meer mogen verlangen dan om op het terras van Sanssouci in de onmiddellijke nabijheid zijner hazewinden begraven te worden.

De bloemenvriendin.

In een bekend gedicht van een onzer vlaamsche dichters vraagt een boer aan zijn meisje:

> Maar al die schoone bloemen dan,

Zeg, Lijsje, zeg, hoe kom je er an?

Wellicht lokt de beschouwing der tweede gravure van dit nommer ook bij onzen lezer een dergelijke vraag uit.

Welnu, gelijk 't herderinnetje, geve mede onze bloemenvriendin hem ten antwoord:

Mijn vriend, hoe gij u ook moogt noemen
En wat uw levensdeel ook zij,
Uw hart gloei steeds voor schoone bloemen,
Waardeer haar schoon! Doe als de bij,
Neem 't honigzoet der bloemen mêe -
En nu, mijn vriend, ade!

De houthakkers in de Vogeezen.

Een vreemdsoortige gewaarwording moet den toerist overvallen, als hij daar, op die eenzame hoogten der Vogeezen, te midden van 't wild en krachtig opgeschoten geboomte, eensklaps een slede ziet aankomen, in haar vaart bestuurd door den houthakker, wiens voeten afwisselend tegen de dwarsbalken van 't spoor steunen. Een mistred op een steile plaats, een stam of tak, welke op 't spoor gerold is, kan een noodlottige tuimeling tengevolge hebben, maar de houthakker, hij minacht dat gevaar; zulk een sledetocht behoort nu eenmaal tot zijn beroep.

Op sommige plaatsen wordt de slede door haar eigen gewicht naar beneden gevoerd, terwijl de houthakker, gelijk op de gravure van pag. 29 is voorgesteld, geheel alleen den gang regelt en, om een te vlugge daling te verhinderen, moet werken, alsof hij met zijn lading tegen den berg op wil. Hij steunt met alle macht tegen den houtstapel en tegen de sporten van de bergladder, waarlangs zijn voertuig afdaalt en moet daarbij tevens den tijd kunnen vinden om steenen of twijgen, die op den baan liggen, weg te ruimen.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen)
door Dr. J. Renier Snieders.

II.
Van een engel.

Cleophas Molm bleef eenige oogenblikken voor de kast staan, maakte in den geest de optelling der benoodigde werktuigen, en nam daarna een klein kistje, waarin hij gewoon was al de voorwerpen te plaatsen, welke bij een heelkundige bewerking te pas komen. Op den bodem van het kistje pakte hij zwachtels, linnen en pluksel, groote en kleine sponsen, wasdraden en fleschjes met geneesmiddelen.

Toen nam hij uit de kast een tiental kleine messen, waarvan deze puntig als naalden, gene stomp maar scherp als scheermessen en andere die aan de punt voorzien waren van een bolvormig knopje.

Na elk mes in het bijzonder met oplettendheid bekeken en zich van deszelfs scherpte overtuigd te hebben, legde hij zijn snijgerief in het kistje, waarin hij nog een aantal rechte, kromme en gebogen scharen, allerhande soort van kleine haakjes, tangetjes en andere werktuigen wegborg.

Terwijl hij het kistje sloot, mompelde hij dat hij hoopte de freule hoegenaamd geen smart te veroorzaken, en vooral dat de betrekkelijke ligging der zieke en gezonde deelen hem niet te veel mocht hinderen.

Des anderen daags in den morgen, op het gestelde uur, stond het rijtuig van Korloo wederom voor het houten hek; een uur later was dokter Molm in de ziekenkamer van freule de Kroussac, waar hij zijn twee collega's, de geneesheeren van het nabijgelegen dorp aantrof.

‘Hoe bevindt gij u?’ vroeg de dokter terwijl hij een oog wierp op de wezenstrekken en de houding der zieke, en zijne vingeren op de slagader van den arm drukte.

‘Niet slecht dokter, zult gij mij heden dat vreeselijk gezwel wegnemen?’

‘Dan hebt gij u sedert gisteren niet bedacht?’

‘Volstrekt niet, nooit in mijn leven had ik meer haast, dan op dit oogenblik.’

‘Ook is uw vertrouwen niet verminderd?’

‘Integendeel.’

‘Zult gij mij, evenals gisteren, behulpzaam zijn om u in den magnetischen slaap te brengen?’

De freule zag hem vragend aan.

‘Ik wilde u zelfs de minste smart sparen, ...

‘Ja, ik zal mijn best doen; en toch komt het mij zoo vreeselijk voor in dien slaap te vallen, waaruit ik, God weet het, wellicht nooit meer zal ontwaken.’

‘Uw vertrouwen is niet zoo sterk als ik meende.’

‘Dokter, ik zie geene toebereidselen voor de operatie, geene werktuigen, geene . . . . . .?’

‘Stil . . . . . mag ik beginnen?’

‘Mijn waarde dokter, verlaat mij toch niet, ... ik geef mij geheel aan u over . . .’ Zij zegende zich met het teeken des kruises en bad.

Molm zat voor haar; de twee dorpsdokters stonden op eenige schreden van den armstoel.

Dit maal wilde de magnetiseur met spoed te werk gaan, en had daarom besloten een methode te gebruiken, waarvan hij een krachtdadig en oogenblikkelijk uitwerksel verwachtte.

Hetgeen hij vooral beoogde was, de zieke geen tijd te vergunnen, ten einde zich over te geven aan bedenkingen, welke haar nutteloos zouden doen lijden en misschien hem in zijn operatie hinderen.

Molm maakte eenige lange streken over de armen, over het gelaat en over de borst, langs de middellijn van het lichaam, waarna hij het hoofd der zieke, met zijn twee handen vastnam.

Van tijd tot tijd liet hij zijne handen nu even rechts, dan even links schuiven, bleef een oogenblik drukken op het achterhoofd, totdat de freule met dezelfde voorloopende verschijnselen van den vorigen dag in slaap viel. Molm was met zijne methode volkomen geslaagd; in minder dan vier minuten had zich de magnetische slaap opgedaan.

‘Waarom maakt mijnheer Molm nu nog streken over de knieën en de beenen?’ fluisterde een der dorpsdokters zijn collega in het oor.

‘Denkelijk om de al te sterk in het hoofd bijeengetrokken magnetische vloeistof, gedeeltelijk naar beneden te brengen,’ was het antwoord; ‘ten minste zoo leggen de schrijvers dat uit, want ik voor mij versta daar geen woord van.’

‘Ik ook niet. Wat doet mijnheer Molm nu?’

‘Hij prikt haar met een speld in de huid; iets waarvan zij volstrekt niets schijnt te gevoelen.

‘Zonderling!’

Met een teeken der hand verzocht Molm stilte.

‘Slaapt gij?’ vroeg hij stil.

‘Ja.’

‘Hoelang wilt gij slapen?’

‘Lang, zeer lang dokter.’

‘Mijne Heeren,’ sprak Molm, zich tot zijn collega's wendend; ‘laat ons geen tijd verliezen; is alles gereed?’

‘Mag ik u eene korte opmerking maken?’ vroeg een der twee helpers.

‘Zeer gaarne.’

‘Is het niet gevaarlijk de magnetische vloeistof op een der edelste deelen, zooals de hersenen bijeen te trekken? Meer dan eens heeft men daaruit zeer verontrustende toevallen zien voortspruiten.’

‘Wanneer het somnambulisme zich opdoet, heeft men niets te vreezen, vooral niet wanneer de hersenen gezond zijn,’ verzekerde Molm; ‘niet lang geleden magnetiseerde ik een zinnelooze vrouw en volgde dezelfde methode; er volgde eene plotselinge schokking der zenuwen en een aanval van onbeschrijfelijke woede. Gelukkiglijk kreeg ik den inval onmiddellijk omgekeerd, dat is van de voeten naar het hoofd te magnetiseeren; op hetzelfde oogenblik hield de dolzinnigheid op, en maakte plaats voor een volkomen kalmte. Zoude er in het zenuwgestel, even als in de bloedaders een vastgestelde stroom bestaan, en had ik dien door de bijeentrekking der vloeistof verhinderd? Wie zal dat verklaren? Al wat wij in het magnetisme zien plaats grijpen, is zoo wonder, zoo . . . . doch het is nu geen tijd, heeren, om ons met dergelijke vraagstukken bezig te houden; laat ons beginnen.’

Een der dokters bracht kommen met koud en warm water binnen; de andere een komfoor met gloeiende kolen, waarin lange ijzers staken, die niet slecht op soldeerbouten geleken.

‘Uw voorzorg is zeer voorzichtig,’ sprak Molm; ‘toch denk ik niet dat wij een brandmiddel zullen noodig hebben.’

Terwijl hij dit zeide, ontsloot hij het kistje, waarin wij hem den vorigen dag zijn vreeselijk snijgerief en verdere onontbeerlijke dingen zagen bijeenpakken, haalde den inhoud er uit en legde alles op een tafel nevens den armstoel, waarin de zieke beweegloos zat gedoken.

‘Gij, Mijnheer,’ zeide hij een zijner collega's toesprekend; ‘heb de goedheid het hoofd der zieke vast te houden, iets wat toch denkelijk wel niet noodig is . . . . . gij Mijnheer,’ sprak hij tot den andere; ‘zult u wel willen belasten mij aan te geven wat ik mocht noodig hebben, tevens de wonden uit te wasschen en de doorgesneden aders af te binden....... Zijt gij gereed?’

Hij kreeg een tweevoudigen hoofdknik ten antwoord.

‘Laat ons bedaard en langzaam te werk gaan,’ vervolgde Molm, ‘en vooral Mijne Heeren, blijven wij kalm, indien er bij ongeluk, hetgeen God verhoede, iets mocht gebeuren, wat plotseling een noodlottig gevolg kon hebben.’

Molm ontblootte den hals der zieke en spreidde een grooten, rooden doek over hare borst, ten einde met het kleurend bloed haar kleederen niet te besmeuren.

‘Slaapt gij nog?’ vroeg hij zacht tot de zieke sprekend.

‘Ja, dokter.’

‘Hebt gij gehoord wat ik daareven gezegd heb?’

‘Ik heb niets gel oord.’

‘Weet gij dat ik niet alleen ben?’

‘Zeer goed.’

‘Willen wij beginnen?’

‘Zooals het u belieft.’

Dokter Molm nam een zijner messen van de tafel, hield met de linkerhand de huid van het gezwel gespannen en deed door de huid een insnede, welke op het midden

der keel begon en bijna aan het linkeroor eindigde. Er stroomde een zekere hoeveelheid bloed, dat een der dokters met de spons gedurig wegveegde.

De zieke bleef beweegloos zitten.

Molm bracht zijn linker wijsvinger onder de doorgesneden huid en met zijn mes op den vinger geplaatst, vergrootte hij aan de twee einden de gemaakte wonde; het bloed stroomde met verdubbelde hevigheid.

‘Heb ik u pijn gedaan?’ vroeg Molm.

‘Ik gevoel niets,’ was het antwoord, bijna op onverschilligen toon gegeven.

‘Hebt gij mijn mes dan niet door de huid voelen dringen?’

‘Ja wel, maar ik weet niet hoe het komt, dat mij die lange, diepe wonde geen zeer doet.’

‘Mijne Heeren,’ sprak Molm tot zijn twee collega's, ‘gelieft op te merken, dat er noch in de stem, noch in de wezenstrekken der zieke het minste bewijs van ontsteltenis of lijden is op te merken.’

‘De ademhaling gaat niet sneller dan daareven,’ voegde een der dokters er bij.

‘De polsader slaat kalm,’ sprak de andere.

‘Laat ons voortgaan,’ zeide Molm, en hij drong met zijn mes dieper in het gezwel. Eensklaps spoten er twee of drie dunne stralen bloed met geweld uit de wonde.

‘De zieke heeft het goed geraden,’ sprak Molm; ‘haar voorzegging komt nauwkeurig uit; gisteren heeft zij mij de ligging dier adertjes juist aangeduid.’ Hij nam zijn bebloed mes tusschen de tanden, en zocht met een klein tangetje de opening der doorgesneden bloedvaten op. Een zijner helpers bond met een fijnen wasdraad de ader af.

‘Wasch nu even met uw spons het bloed weg,’ verzocht Molm zijn collega, waarna hij voortging: ‘Het zijn werkelijk vetknobbels en zooals de zieke in haar magnetischen slaap van gisteren verzekerde, zit elke knobbel in een bijzonder celletje . . . ik ga beproeven of ik ze met de vingers er kan uitduwen . . . . . ik breng nooit dan met tegenzin de punt van mijn mes in onbekende deelen.’ Terwijl hij sprak, haalde hij met zijn twee vingeren een bolvormig wit lichaam ter grootte van een duivenei uit de wonde, en legde het met zichtbare voldoening op de tafel.

Achtereenvolgens trok hij een voor een verscheiden knobbels uit hunne vliezen en mompelde tevreden, dat tot hiertoe alles naar wensch uitviel. Terwijl hij met den vinger diep in de wijde wonde rondzocht, kwam er eensklaps eene uitdrukking van teleurstelling op zijn wezen.

‘Heeren,’ sprak Molm, bijna moeite doende om kalm te blijven, ‘de laatste knobbel rust onmiddellijk op de halsader.’

Zijn woorden hadden het uitwerksel van een onverwachten, vreeselijken donderslag. Het was een oogenblik doodstil rondom den leuningstoel, men staarde elkander met vragende blikken aan; Molm legde zijn mes neder.

‘Wat raad, heeren?’ sprak hij terwijl zijn blik in de diepe wonde gevestigd bleef. Hij kreeg twee lange zuchten van zijne collega's ten antwoord.

‘Toch laat ik dien laatsten knobbel daar niet zitten,’ hernam hij; ‘half werk is geen werk.’ . . . . .

‘Is er volstrekt geen middel, den knobbel hetzij met den vinger, hetzij met een stomp werktuig los te maken?’ vroeg een der dokters.

‘Neen,’ schudde Molm; ‘hij zit vast tegen de slagader.’

‘Het lossnijden is een gewaagd werk,’ merkte de tweede dokter aan; ‘de minste aanraking der slagader.’ . . . . .

‘O, ik weet wel dat, indien mijn mes de ader raakt, de zieke onder mijn handen dood blijft,’ sprak Molm,

‘Ga niet verder,’ raadde de eene dokter aan.

‘Zeer wel,’ glimlachte Molm, ‘maar ik heb 't u reeds gezegd: half werk is geen werk.’

‘Een lijk hier op den vloer laten liggen, is toch afschuwelijk,’ sprak de andere dokter; ‘zal men niet zeggen dat drie moordenaars het kasteel zijn binnengedrongen?’ Molm glimlachte en scheen door het trekken zijner gelaatsspieren te kennen te geven, dat hij zich daarom weinig bekreunde.

‘Maak de wonde dicht . . . . . stel het leven der freule niet verder in gevaar . . . . Zet uwen en onzen goeden naam niet op het spel’ . . . .

Zoo drongen de twee dokters aan.

‘Maar mijn operatie is niet ten einde,’ sprak Molm; ‘indien die ongelukkige laatste knobbel daar blijft zitten, heb ik het leven der zieke slechts verlengd, niets meer; binnen korten tijd zult gij het bewijs hebben dat het leven der arme freule op nieuw bedreigd is.’

‘Welke verantwoordelijkheid!’ zuchtte een der dokters.

‘Weldoen en niet omzien,’ mompelde Molm in gedachten.

‘Welk een verschrikkelijk oogenblik, indien’. . . . .

‘Heeren,’ sprak Molm, eensklaps een besluit nemend, ‘de verantwoordelijkheid wil ik gaarne op mij alleen laten rusten . . . . . . neen, zoo trek ik de handen niet van het werk.’ . . . . .

Hij nam een lang ijzeren haakje, plaatste de fijne punt in den knobbel en haalde hem zoo even naar voren, waarna hij met een mes dat hij onder vele andere uitkoos, langzaam zijn moeielijke operatie langs de halsader begon.

De twee dokters gingen met bonzend hart, met ingehouden adem, elke beweging van de bewerking na; de minste afwijking van het mes, al ware zij dan ook niet meer dan de dikte van een haarpijl, de minste beving van de hand des heelmeesters, konde oogenblikkelijk de noodlottigste gevolgen hebben. Doch de geoefende hand van Molm beefde niet; langzaam maar met vastheid drong zijn mes dieper de wonde in, en even bedaard alsof hij een zwachtel om een arm had gelegd, sprak hij:

‘Het is gedaan,’ en hij hief den vetknobbel, die aan den ijzeren haak hing, in de hoogte.

Er kwam een tweevoudige uitroep van bewondering en van blijde gelukwensching uit den mond zijner twee helpers, die gedurende eenige minuten de kunstbewerking van den stoutmoedigen heelkundige, met een doodelijken angst hadden staan afzien.

Molm pijlde met zijn vinger de gapende wonde, waarin men wel bijna een kinderhoofd had kunnen bergen, en verzekerde zijn twee collega's, dat er volstrekt geen spoor van ziekelijke deelen meer aanwezig was.

‘Dan zullen wij de wond maar dichtmaken?’ sprak een zijner helpers.

‘Een oogenblik,’ sprak Molm. ‘Bij kunstbewerkingen van dien aard acht ik het raadzaam, eenige minuten te wachten eer men het verband legt . . . . er kan nog licht een of ander toeval plaats hebben. . . .’

De drie dokters zaten zwijgend te staren op de wonde, welke met zwartachtig, stollend bloed bedekt was.

‘Ziet gij wel,’ zeide Molm, ‘daar hebt gij het al!’

Terwijl hij sprak, begon er bloed uit den bodem der wonde te vloeien.

Met zijn kleine, fijne tang zocht hij de geopende ader tusschen de vleeschdeelen, maar gelukte er niet in, dezelve te vatten. Na vruchteloos gedurende eenige minuten

getracht te hebben, of door toedraaiing of door afbinding, het bloed te stelpen, wees Molm naar het komfoor met gloeiende kolen. Terwijl een der dokters, met de spons gedurig het bloed wegnam, reikte de andere aan Molm een gloeienden bout over. De heelkundige streek snel met het ijzer over het bloedend deel; bij de aanraking siste de bout; er vloog een dunne damp uit de wonde omhoog; maar de bloedstorting hield oogenblikkelijk bij de toeschroeiing op.

'Hebt gij daar iets gevoeld?' vroeg hij tot de zieke sprekend.

DE BLOEMENVRIENDIN.

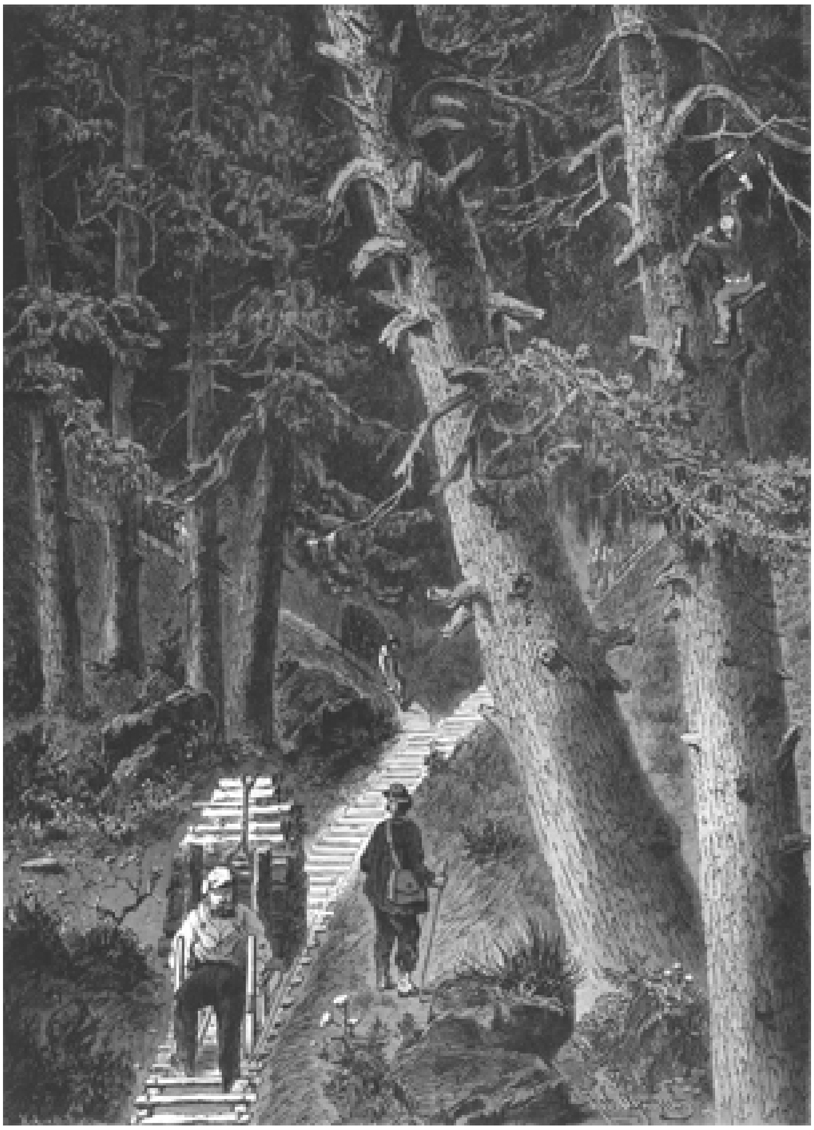

DE HOUTHAKKERS IN DE VOGEEZEN.

‘Ik gevoel wel dat gij mij met een gloeiend ijzer aanraakt; doch dat veroorzaakt mij volstrekt geen pijn,’ was het antwoord.

‘Geef mij nu pluksel en linnen,’ verzocht Molm.

Hij maakte kleine bolletjes van pluksel, vulde er de wond mede op, legde verscheiden ineengevouwen stukken linnen op het pluksel, en bevestigde het verband met lange, breede zwachtels, welke hij om den hals en het hoofd rolde en met spelden vastmaakte.

‘Indien de heeren mij een oogenblik willen helpen, gaan wij onze zieke te bed leggen,’ sprak Molm.

‘Laat gij den magnetischen slaap voortduren?’ vroeg een zijner collega's.

‘Zoo aanstonds ga ik haar wakker maken,’ gaf Molm ten antwoord.

Met omzichtigheid hief men de zieke uit den leuningstoel omhoog en droeg haar op een ledekant, hetwelk tot dat einde in de kamer gereed stond.

‘Freule, alles is gedaan,’ sprak Molm; ‘ik ga u wakker maken,’ en evenals den dag te voren maakte hij zich gereed om de magnetische verschijnselen te doen ophouden.

‘Al uw pogingen zijn vruchteloos, dokter,’ antwoordde de slaapwandelaarster; ‘op dit oogenblik is het niet in uw macht mij wakker te maken.’

‘Waarom niet?’

‘Dat is mij onbekend; laat mij nog een half uur rusten, ik zal van zelf ontwaken.’

‘Het is half tien,’ sprak Molm, op zijn uurwerk ziende, en legde het op de tafel, ten einde niet te vergeten zich te overtuigen, of de ontwaking ook op het aangeduide oogenblik zou plaats grijpen.

Ondertusschen was het nieuws der welgeslaagde kunstbewerking reeds aan de huisgenooten bekend gemaakt.

Baron Korloo was de eerste, die de trappen opvloog, en half weenend, half lachend wilde hij zich aan de voeten van dokter Molm nederwerpen.

Met een gebiedend toeken zijner hand hield deze hem terug.

‘Een oogenblik, mijn waarde baron!’ sprak hij. ‘Blijf staan aan het voeteneinde van het ledekant; de freule bevindt zich nog steeds in den magnetischen slaap, laat ons haar niet hinderen; binnen eenige minuten zal zij ontwaken.’

De drie geneesheeren zaten zwijgend nabij het ziekbed; baron Korloo, bleek en bevend als een doode, staarde angstig dan op de gelaatstrekken zijner verloofde, die hem bijna onkennelijk voorkwam, dan op de bloedvlekken, welke op haar kleederen en het verband zichtbaar waren; freule de Kroussac scheen in een diepen slaap gedompeld. De dokters hadden het oog op het horloge, de wijzer ging op het oogenblik tien uur aankondigen. Nauwelijks was hij aan het aangeduide cijfer, of de zieke bewoog haar handen en voeten, opende de oogen en werd met een lang gerekten zucht wakker.

‘Waar ben ik?’ vroeg zij. ‘Hoe laat is het? Wat doet gij allen hier?’

‘Hoe bevindt gij u thans?’ vroeg Molm.

‘Onverbeterlijk, dokter,’ glimlachte de zieke.

‘Weet gij niet wat er gebeurd is?’

‘Ik weet niets . . . . . wat komt mij alles wonder voor! Waar zijn mijn zinnen? En van waar komt dat bloed op mijn kleederen? En wat voel ik daar aan mijn keel? Wat brandt daarin mijn vleesch?’

‘Stil . . . . . verontrust u niet,’ sprak Molm; ‘de operatie is afgeloopen . . . freule de Kroussac is gered!’

‘Gered!’ herhaalde baron Korloo, terwijl hij weenend de hand zijner verloofde vastgreep.

‘Gered!’ zeide de zieke; dan heeft de goede God mijn bede verhoord’ . . . .

‘Dokter, mijn waarde vriend, gij zijt meer dan mensch,’ riep de baron; ‘gij zij teen Engel! Al wat ik bezit, stel ik ter uwer beschikking! ja gij zij teen Engel!’

Ik had den lezer immers beloofd iets schoons te vertellen van een Engel?

‘Reken op mijn grenzenlooze erkentelijkheid,’ sprak de zieke de hand van den dokter naar zich toetrekkend. Zij weende van aandoening, welke zoo hevig, zoo verontrustend werd, dat Molm het geraden vond haar terstond weder in den magnetischen slaap te brengen.

Dit maal gelukte hij hierin, enkel door de kracht van zijn scherpen, doordringenden blik en de werking van zijn onweêrstaanbaren wil.

‘Slaap!’ gebood hij.

De zieke liet het hoofd zijdelings nedervallen en bleef roerloos liggen, evenals iemand, die in den diepsten slaap is gedompeld.

Dokter Molm verliet de ziekenkamer geen oogenblik; in persoon bewaakte hij de zieke, die tot groote opspraak der dienstboden van het kasteel, den derden dag na de kunstbewerking nog altijd in denzelfden toestand lag.

‘Dokter, moet de freule zoo blijven liggen?’ waagde baron Korloo te vragen.

‘O, neen, baron,’ was het half lachend antwoord.

‘Kan een lang voortdurende magnetische slaap geen kwaad gevolg hebben?’

‘Zeker; 't is ook daarom dat ik hier blijf.’

‘Indien ik iets betreur dan is het, dat wij u zoo lang van uw practijk, uw geliefkoosde studie afhouden,’ vervolgde de baron, die volstrekt niet meende wat hij daar zeide.

‘Ik ga terstond het verband lichten,’ was het antwoord. ‘Ik wacht slechts op mijn collega's; wanneer deze operatie, zooals ik hopen durf, goed afloopt, keer ik terstond huiswaarts.’

‘Is de tijd nog niet daar, dokter, dat gij mij de stellige verzekering kunt geven van haar genezing?’ vroeg Korloo.

‘Wat is er zeker in de wereld?’ antwoordde de dokter.

‘Zoo was mijn vraag niet gemeend,’ hervatte de baron met een kleinen glimlach.

‘Luister; zonder toevallen, welke niemand voorzien kan, doch die mij niet waarschijnlijk voorkomen, hoop ik uw verloofde te redden.’

‘Dokter, ik heb het u reeds gisteren gezegd, en laat mij 't u heden bevestigen, al wat ik ter wereld bezit, is ter uwer beschikking,’ sprak de baron met ontroerde stem.

Molm maakte een lichte buiging; daarna naderde hij het ledekant waarop de zieke lag en vroeg zacht.

‘Hoe bevindt gij u?’

‘Zeer wel.’

‘Wat gevoelt gij aan uw keel?’

‘Niets.’

‘Wat gaat er thans in uw wonde om?’

‘Sedert eenige uren begint er zich rondom het pluksel een witte, geelachtige stof te vormen; ik weet niet hoe ik die stof noemen moet.’

‘Etter . . . . Wordt het geen tijd u wakker te maken?’

‘Ja, ik ben erg verzwakt; ik gevoel dat ik volstrekt eenig voedsel noodig heb; kunt gij mijn slaap niet doen ophouden?’

‘Zoo aanstonds, na het lichten van het verband; elk oogenblik verwacht ik mijn collega's. Zoudt gij door uw eigen wil uit dien magnetischen slaap niet kunnen opstaan?’

‘Op het oogenblik ware mij zulks onmogelijk; met een enkel woord van u kan ik terstond ontwaken.’

‘Dokter, hetgeen ik hier sedert drie dagen gezien en gehoord heb maakt mij half zinneloos,’ fluisterde baron Korloo.

‘Gelooft gij nu aan het magnetisme?’ lachte Molm.

‘Daartoe hebt gij mij gedwongen’ bekende Korloo, de hand op zijn hart leggend; ‘doch nu ik geloof, wilde ik ook wel begrijpen.’ . . . .

‘Dat ware voorzeker een groote voldoening; doch gij zult verplicht zijn u met het geloof alleen te behelpen.’

Baron Korloo ging aandringen, ten einde eenige ophelderingen te bekomen aangaande het geheimzinnige magnetisme, toen de twee dorpsdoctoren binnentraden.

Molm richtte de zieke in haar bed omhoog, deed de zwachtels van het hoofd en den hals, en nam een voor een de stukjes linnen weg die de wonde bedekten.

Daarna bevochtigde hij met lauw water het pluksel dat in de wonde stak, en toen hetzelve week was geworden, nam hij er met een fijne tang al de proppen uit, waarmede hij onmiddellijk na de operatie de wonde had opgevuld.

Gedurende eenige minuten wiesch hij met een spons, of met een plukselprop, dien hij met zijn kleine tang vasthield, de wond uit, en mompelde met een genoeglijken hoofdknik:

‘Allerbest, overheerlijk!’

Eenige minuten later had hij een nieuw verband op de wonde gelegd.

‘Nu wordt het tijd,’ sprak hij, ‘de zieke aan de werking der magnetische vloeistof te onttrekken . . . . Dat iedereen zich verwijdere . . . . bij 't ontwaken moet zij kalm blijven.’

Hij nam de hand der zieke, bleef haar eenige minuten scherp aanstaren, en sprak toen op een gebiedenden toon:

‘Ontwaak!’

Nauwelijks had hij die woorden gesproken, of de zieke bracht de hand over haar voorhoofd en haar gelaat en opende de oogen. Zij wilde spreken, doch Molm nam haar het woord af.

‘Luister,’ sprak hij zacht en innemend; ‘ik ga u zeggen wat er sedert eenige dagen gebeurd is . . . . . . vermoei u niet met vragen, welke in uw verwarde geestvermogens wellicht ontsteltenis konden veroorzaken.’

(*Wordt vervolgd.*)

Uitstapjes in Nederland door H.A. Banning.

Arnhem en omstreken.

In een *Beschrijvinghe van Ghelderlandt* meer dan twee eeuwen oud, wordt de ‘heerlijckheidt van Aernem’ genoemd ‘een wonder fraay landeke; so datter een schoone visscherij is; desgelijcken oock lustige boschkens van wilt ghedierte.’ Bij

die *Beschrijvinghe* is een gravure gevoegd, Arnhem voorstellende met zijn wallen en muren, even afschrikkend als Naarden of Bergen op Zoom.

Wat zou die auteur wel zeggen wanneer hij thans Gelderland's hoofdstad voor zich zag liggen met haar prachtige lusthuizen en weelderige natuur. Zoo men mij ook zou willen tegenspreken als ik zeide dat Arnhem het pronkjuweel is der vaderlandsche steden, de ruim tien duizend inwoners waarmede die stad in het laatste decennium vermeerderd is zouden voor mij getuigen. Er is een nieuwe stad naast de oude verrezen en beiden maken het middelpunt uit van een heer-

lijken lusthof. Onze geograaf Witkamp zeide reeds vóór meer dan twintig jaren: ‘De hoogtens die hier ten westen den Rijn en ten oosten den Yssel bezoomen, zijn door de onvermoeide vlijt van eeuwen in een paradijs herschapen, waarvan ons vaderland nergens de wedergade kent.’ Kon men twintig jaren geleden zoo spreken, wat dan nu te zeggen van een stad waar de prachtige gebouwen als uit den grond oprijzen.

Ik zal mij niet verdiepen in de oudheid der stad; dit zou trouwens ook niet veel baten, want zij is haar doopceêl kwijt en wordt niet ten onrechte vergeleken bij een oude coquette, die niet wil weten hoeveel jaren zij telt. Zooveel is intusschen zeker dat hare meerderjarigverklaring dagteekent van het jaar 1233, toen graaf Otto II haar met stedelijke rechten begiftigde. Haar geschiedenis is - evenals die van de meeste onzer steden - doorweven met oorlogsbedrijven en wapenfeiten van velerlei aard, die haar aan verschillende lotsverwisselingen prijs gaven. Zij, die deze bijzonderheden willen leeren kennen, zullen daartoe in verschillende werken gelegenheid vinden. 't Is mij slechts te doen om een blik te werpen in het Arnhem, dat tegenwoordig de bewondering van gansch Nederland tot zich trekt, en daartoe is 't niet noodig kennis te dragen van de vroegere ‘mueren ende vesten,’ noch van den ‘schadelijcken tocht van Langhe Pier,’ of van de heldhaftigheid der inwoners, toen zij ‘cloeckelijk de Borgoensche tegenstonden.’ Ook mag niet uit het oog verloren worden dat, om Arnhem te kunnen waardeeren, men zich meer buiten dan in de stad moet bewegen.

Wij zijn de vorige week op de groote markt ons vluchtig bezoek begonnen; alvorens dat plein te verlaten willen wij het stadhuis, dat daar staat, bezichtigen. Kan Nijmegen te recht op zijn raadhuis pronken, met Arnhem is dit geenszins het geval. 't Schijnt dan ook dat de Arnhemmers dit zeer goed gevoelen, want wanneer men daar vraagt naar het gebouw welks voorgevel aan een zonderlinge gril zijn ontstaan te danken schijnt te hebben, krijgt men tot antwoord: ‘Dat is het Duivelshuis.’

Inderdaad een leelijke naam voor een stadhuis. Het is echter van ouder tot ouder onder dien naam bekend geweest en eerst in het jaar 1830 door de gemeente aangekocht en tot raadhuis ingericht. De beruchte Maarten van Rossum heeft het vóór drie eeuwen doen bouwen. Oorspronkelijk moet de gevel vol kopstukken van menschen en monsterachtige dieren geweest zijn; de laatste zijn weggenomen, van de eerstgenoemden zijn er nog een aantal gebleven. Een overlevering zegt dat de beruchte krijgsoverste van Karel van Egmond daardoor hulde heeft willen brengen aan zijn vrienden; moet men die kopstukken echter als hun busten beschouwen dan heeft hij al zeer zonderlinge vrienden gehad.

Aan dezelfde zijde van het marktplein bevindt zich het paleis van Justitie. Het werd in 1833 gebouwd, als het ware op de grondslagen van het paleis dat in 1648 door de Staten voor den graaf van Nassau, stadhouder van Friesland werd aangekocht.

Zoo rijk de natuur rondom Arnhem is, zoo arm moet de oude stad genoemd worden aan merkwaardige gebouwen, ik zal dus de beschrijving daarvan niet verder voortzetten. Vermelding verdienen echter de twee katholieke kerken St. Walburgis en St. Eusebius. Eerstgenoemde kerk dagteekent reeds van 1421. Toen de hervormers der XVIe eeuw met annexatie- en vernielingslust bezield werden ging zij voor de Katholieken verloren. Later werd er een arsenaal van gemaakt, doch in het jaar 1818 kwam zij weder aan de Katholieken. De kerk heeft twee torens en is in den laatsten tijd belangrijk gerestaureerd. De predikstoel en de altaren zijn bijzonder fraai. De St.-Eusebiuskerk is van zeer jeugdigen oorsprong. Zij is gebouwd naar het plan van

den bekwamen architect M.J. van den Brink en werd in de maand October 1865 ingewijd. De altaren zijn in gothieken stijl en geheel in harmonie met het gebouw, wat ook het geval is met de beide tronen van de H. Maagd en St. Jozef, de beschermheilige der Kerk, terwijl de glasschilderingen over dit alles een bezielenden gloed werpen. Onze gravure kan doen zien hoe de nieuwe St. Eusebius met haar slanken toren het nieuwe plein beheerscht.

Van de oude stad verdient alleen de Rijnstraat vermelding. Zij doorsnijdt met haar verlengingen de gansche stad en munt uit door een rijkdom van winkels en magazijnen, die waarlijk in de hoofdstad niet misplaatst zouden zijn. De Rijnstraat geheel ten einde gaande komt men aan het Velperplein, tegenwoordig een der sierlijkste pleinen van ons land. Daar vereenigen zich de verschillende singels, daar vindt men ook het fraaie gebouw Musis Sacrum, waar concerten gegeven worden en tentoonstellingen plaats hebben. Een wandeling aan de schoone Rijnkade, die een lengte beslaat van 400 meters, is ook zeer aan te bevelen. 't Is duidelijk aan de huizen te zien dat zij van zeer jonge dagteekening is. Aan het uiteinde van die kade ligt de schipbrug, die de Veluwe en Betuwe met elkander vereenigt.

Doch verlaten wij de stad, ook zelfs de nieuwe met hare regelmatige straten en schoone gebouwen, want daar buiten wacht ons een natuur, die kan wedijveren met alles wat ons land in dat opzicht aanbiedt. 't Is mij echter niet mogelijk een volledige schets te geven van die wonderschoone panorama's, van de landgoederen, die elken bezoeker van Arnhem's omstreken in opgetogenheid brengen.

In de eerste plaats willen wij ons naar Sonsbeek begeven, de prachtige heerlijkheid, die vroeger zoo verrassend op den voorgrond trad, wanneer men 't oude station van Gelderland's hoofdstad bereikte. Dat schilderachtig landschap ziet men tegenwoordig bij de aankomst van den trein niet meer, doch wanneer men de stad door de St.-Janspoort verlaat, ontwaart men al spoedig het heerenhuis te midden van het rijke geboomte.

't Is inderdaad geen wonder dat Sonsbeek een geliefkoosde plek is voor ingezetenen en vreemdelingen, want het oog wordt er langs alle kanten geboeid. Er zijn zware boomen en priëelen die een verkwikkende schaduw bieden, 't is of het geklater der fonteinen, die zich uit de beek verheffen, de atmosfeer verfrischt.

Er waren pleiziertreinen aangekomen op den dag dat ik Sonsbeek bezocht, overal bewogen zich dus een aantal vreemdelingen. Hier en daar hadden zich groepjes neergezet, die een *pick-nick* hielden, meestal bestaande uit boterhammen met worst en eenige kruiken bier. De menschen zaten in een kring; de mannen zeer huiselijk in boezeroenen, de vrouwen met kinderen op den schoot, die 't voornemen schenen te koesteren om een groote bres te schieten in de boterhammen met worst.

'Meneer, weet uwé ook hoe laat 't is?' vroeg mij een der geboezeroende toeristen.

''t Zal haast zes uur zijn,' antwoordde ik.

'Zoo, bij sessen al, dankje wel Meneer.'

Dat moest een Amsterdammer zijn.

'Hoe bevalt het je hier?' vroeg ik.

'O, Meneer, 't is overheerlijk mooi! En ziet uwé, Meneer, wijlui mense sien dat niet alle dagen,' hernam de man terwijl hij opstond en met de hand aan de pet een soort van militairen groet maakte.

'Gij hebt zeker een potje schoon gemaakt?'

'Ja Meneer, om u te dienen; we leggen alle weken een dubbeltje uit, dat maakt voor den man vijf gulden vier in 't jaar, en dan nemen we er een prettigen dag voor, want 'n mens is geen aardappel en zoo'n dubbeltje gaat anders toch maar door 't

keelgat. Ik sta, dag in, dag uit, aan 't Rijnspoor om pakjes te dragen en den weg te wijzen, en nu wil ik ereis ééns in 't jaar ook een heer zijn. 't Is zoo aardig als ik hier aankom en ik hoor dan roepen: ‘Wegwijzen Meneer? Dragen, Meneer?’ Ik denk dan, je moest eens weten wie je voor hebt, maar ik hou me goed, hoor. En als ik 't dan op een accoordje gegooid heb, zeggen ze: ‘Asjeblief Meneer,’ tegen me, en dat vind ik zoo prettig, want het is of ze door mijn eigen mond spreken. En dan geef ik een riale fooi, Meneer, want dat doet me goed.’

‘Nu, van zulk een potje kunt ge, dunkt me, nog al wat doen.’

‘Ja Meneer, maar luister ereis, we maken 'm niet op eenmaal leêg, want als 't er zoo langs moest gaan dan daan ik niet meê. Met de Pinkster zijn ze al eens naar Scheveningen geweest, maar toen heb ik niet gekeunen, 't was te drok aan 't spoor.

‘Zoo zoo . . . . . . nu, ik wensch je verder veel pleizier.’

‘Wel bedankt Meneer; als Meneer eens te Amsterdam komt, houd ik me gerecommandeerd; ik ben altijd aan het hek te vinden.’

De mensch is en blijft toch een groot kind, zoo dacht ik. 't Ging dien man als den jongens, die in de vacantie meestertje spelen, of als kleine meisjes, die de wijze lessen en ook wel eens de knorrige buien van mama op de pop overdragen.

Doch laat ons de wandeling voortzetten. Wanneer men op Sonsbeek een matig drinkgeld wil besteden, vindt men in een der tuinknechts een zeer goeden cicerone. Gemeenlijk brengt hij den bezoeker het eerst naar den heerlijken waterval, den grootsten uit ons land, want hij is niet minder dan drie en een halven meter hoog. Als men door de kunstmatig aangelegde grot wandelt ziet men het bekoorlijke landschap als door een kristalhelderen spiegel. Er bevinden zich steenen aan die grot, welke niet minder dan 7000 kilo wegen. Achter de grot is een groote en zeer schoone vijver, die door het heerlijkste groen omringd wordt. Wanneer des Winters dat water in een ijsveld herschapen is, staat Sonsbeek voor het publiek open; men vindt daar dan talrijke schaatsenrijders.

Een der schoonste punten op Sonsbeek is intusschen de Belvédère, gebouwd op een heuvel die zich 70 meter boven den waterspiegel verheft. Het bestijgen wordt dubbel beloond, want van die hoogte heeft men een prachtig uitzicht op het heerlijk panorama dat zich daar aan 't oog ontplooit. Ook verdient de hertenkamp vermelding; 't is zeer aangenaam zich daar eenige oogenblikken met die buitengewoon tamme dieren bezig te houden.

Sonsbeek is nog vrij algemeen bekend onder den naam van Hartjesberg. Vroeger, toen het landgoed veel kleiner was, droeg het dan ook den naam van Hartgersberg, 't werd echter in 1821 aanmerkelijk vergroot door bijvoeging van een deel van het buitengoed de Zijp.

De hellende straatweg, die zich om Sonsbeek heen kronkelt, voert naar het koninklijk lustslot te Apeldoorn en verder naar Zwolle. Er is zeker in ons land geen eentoniger weg te vinden en sinds het spoorwegnet zich meer heeft uitgebreid ligt hij dan ook schier geheel verlaten. Menigeen zal zich nog wel herinneren hoe traag de diligence zich in de dagen van olim langs dien weg scheen voort te sleepen. 't Was of men een tocht door de Sahara maakte. Op halfweg Apeldoorn werd halt gehouden aan een huis de Woeste Hoeve geheten, die daar waarschijnlijk nog wel te vinden zal zijn. Dat was de oasis in de woestijn, want zoo ver het oog strekte zag men niets dat aan levende wezens herinnerde; 't was overal hei en zand en zulk een tochtje van Arnhem naar Zwolle duurde niet minder dan acht uren. Wat heerlijke herinneringen!

Er is in de nabijheid der stad nog een landgoed dat voor iedereen open staat, namelijk Mariëndaal, dat gemakkelijk te vinden is, wanneer men den utrechtschen straatweg volgt. 't Is vooral van den koepel dat men een heerlijk vergezicht heeft over de Betuwe en de Veluwe, doch om dien te bestijgen heeft men een geleider noodig, die in de tuinmanswoning te vinden is. Men zal intusschen het bezit van een gids niet betreuren bij het bezichtigen van dit uitgestrekte landgoed, want het is daar zeer moeielijk den weg te vinden naar de verschillende berceaux, en 't is zeker dat men zulk een gids noodig heeft wanneer men het landgoed naar waarde wil leeren kennen.

Mariëndaal was eertijds een klooster; het werd gesticht in het jaar 1392 toen hertog Willem van Gulik regeerde. Toen in de XVIe eeuw de Katholieken in ons land en vooral de priesters aan een ‘oedende vervolging blootstonden, werden ook de kloosterlingen van Mariëndaal verjaagd, en het klooster met de kerk verwoest. De steenen dezer godgewijde gebouwen zijn nog gebezigd aan de muren der stad, die nu ook geheel verdwenen zijn.

Zoo gaat alles voorbij.

DE NIEUWE ST.-EUSEBIUSKERK TE ARNHEM.

Het spijt mij dat ik den lezer niet langer kan rondvoeren in het dorp Oosterbeek, naar den Duno, naar het kasteel Dorenweerd of Doorwerth, met de nabijgelegen vrij hooge bergen en uitgestrekte bosschen en meer andere schilderachtige oorden in de nabijheid van Arnhem. Wij komen daar later, doch zijn thans volgens belofte, een bezoek schuldig aan het stadje Huissen en het klooster der E.E. P.P. Predikheeren.

Een kleine wandeling over Malburgen leidt naar de eertijds belangrijke plaats, die vroeger tot het hertogdom Kleef, later tot het koninkrijk Pruisen behoorde en eerst in 1816 bij Nederland gevoegd is. Vraagt echter nergens in die streek naar de stad Huissen, want men zal de schouders ophalen en u laten staan; zegt Husen, en laat de *u* zoo lang mogelijk hooren, dan zal iedereen u begrijpen.

Huissen bezat reeds vóór 1266 tolrecht op den Rijn; het tolhuis was gelegen ongeveer twintig minuten ten Noorden van de stad aan de monding van den IJssel.

In de middeleeuwen was Huissen een zeer welvarende stad, door de voordeelige ligging voor den handel op Rijn en IJssel. Doch destijds besproeide de Rijn nog de wallen; sinds vele eeuwen is echter de bedding van den stroom van de stad verwijderd en in de eerste jaren dezer eeuw zijn ook de wallen geslecht en de poorten weggenomen. De bevolking, die ruim 3500 inwoners telt, bestaat meerendeels uit Katholieken. In het begin der XVIIe eeuw waren aldaar jansenistische geestelijken ingeslopen, zij hadden er zelfs een seminarie gevestigd, doch er is bij de katholieke bevolking geen spoor van hun invloed en onzaligen arbeid achtergebleven.

De reeds oude parochiekerk wordt als een verdienstelijke tempel geprezen; nu en dan ontdekt men nog muurschilderingeu onder de dunne kalklaag, als zoo vele getuigenissen van 't geen onze voorvaderen aan hun kerkgebouwen besteed hebben. Tot aan de fransche overheersching bezat Huissen ook een klooster van Franciscanessen, die zich met het onderwijs der jeugd bezig hielden; zij werden verdreven en hare goederen tot domeinen gemaakt. De Voorzienigheid heeft daar echter weer ijverige dochters van den H. Franciscus heen gezonden; zij behooren tot de afdeeling Heijthuijsen en bezitten weder een stichting met scholen.

Het was aan de zuid- oostzijde der stad dat weleer eene zeer hechte burcht stond met wallen, torens en grachten. Dit kasteel behoorde aan den landheer, en werd van 1369 tot 1380 of 1382 bewoond door de krijgshaftige Mechteld, weduwe van graaf Jan van Cleve en echtgenoote van den graaf van Blois. Op eenige meters afstand van de plaats waar vroeger de burcht prijkte bevindt zich eene kolk, de *diepe Blom* genaamd, ontstaan bij een doorbraak van den Rijndijk. Een oude overlevering zegt dat daar bij dit ongeval een aanzienlijke tempel verzwolgen zou zijn.

Bij het einde der XVIIIe eeuw bevond de burcht zich in zulk een vervallen toestand dat nog slechts een gedeelte voor schuur kon worden gebruikt. In het jaar 1809 werd die ruïne als domein verkocht voor 2000 gulden. Zeven jaren later werd de heer van Erpens Roijaards, ontvanger, eigenaar; hij was toen reeds in het bezit van een hof, noordwestelijk van het kasteel gelegen, de Hazenberg genaamd, waarop zich vroeger een versterkte toren bevond. Een dergelijke toren bevindt zich nog op het oogenblik ten Zuid Oosten van het goed, die vroeger van groot gewicht moet zijn geweest, want 't is zeer waarschijnlijk dat hij in den Rijnstroom, of althans aan den oever gebouwd is geweest. Men heeft hem in een molen herschapen, die er even vredelievend als verdraagzaam uitziet en met alle winden maalt. Genoemde heer Roijaards deed de overblijfselen van den burcht slechten en bouwde een fraai kasteel, terwijl de Hazenberg met vruchtboomen beplant werd.

Het was in het jaar 1856 dat de E.E. P.P. Predikheeren voor de som van 10,500 gulden in het bezit van het gansche buitengoed kwamen, dat sedert 1832 eigendom was geworden van den heer Fabricius.

Ik heb zoo uitvoerig de geschiedenis van dezen eeuwenouden burcht willen mededeelen dewijl op de plaats waar hij eens stond thans een klooster is verrezen dat als een monument van bouwkunst en een schatkamer van geleerdheid tevens alle aandacht waardig is. Daar wonen en arbeiden de ootmoedige zonen van St. Dominicus in voortdurende versterving volgens de voorschriften van den verheven stichter hunner orde.

In vele plaatsen van ons land herinneren nog de namen van straten en pleinen aan kloosters die bewoond werden door de volgelingen van den H. Dominicus; tijdens de hervorming werden zij verwoest of ontheiligd, doch de priesters dier orde bleven hun heilige bediening te midden der vervolging voortzetten en zij hebben niet weinig bijgedragen tot het behoud van 't geloof onder onze voorvaderen. Drie eeuwen

moesten voorbijgaan alvorens die volhardende ijver werd bekroond door het stichten van een gebouw zooals er tijdens de vervolging velen werden vernietigd.

De eerste steen van het klooster te Huissen is gelegd op den 30en October 1856 door den Z. Eerw. pater Albertus van de Burgt, wiens achtenswaardige familie tot de voornaamste weldoeners behoort, en op den 1en October 1858, den feestdag van O.L. Vrouw der Overwinning, werd in tegenwoordigheid van een talrijke priesterschaar de plechtige inzegening verricht door wijlen den hoogw. pater Raken, toenmalig provinciaal der Predikheeren in Nederland. Klooster en kapel zijn toegewijd aan Maria, de Koningin van den H. Rozenkrans. Beiden zijn gebouwd naar het ontwerp van onzen genialen architect Cuypers, volgens de beginselen der XIIIe-eeuwsche bouwkunst, doch met inachtneming der XIXe-eeuwsche behoeften. Het geheel doet den bouwmeester inderdaad alle eer aan.

Op den 23en Augustus 1859 bracht de graaf de Chambord met zijn gemalin en huiskapelaan een bezoek aan het klooster. De edele Bourbon werd daar ontvangen met al de onderscheiding aan zijn rang en geboorte verschuldigd.

't Mag wel eene merkwaardigheid genoemd worden dat een prior van dit klooster, eerst in 1858 gesticht, tot de bisschoppelijke waardigheid verheven is, namelijk Mgr. H.J.A. van Ewijk, vic. apost. van Curacao.

In het volgend nommer zal den lezer een afbeelding van het klooster te Huissen worden aangeboden.

[Nummer 5]

Uitstapjes in Nederland door H.A. Banning.

In Kennemerland.

‘Och kom, gij zoudt nooit te Haarlem geweest zijn!’
‘Inderdaad niet.’

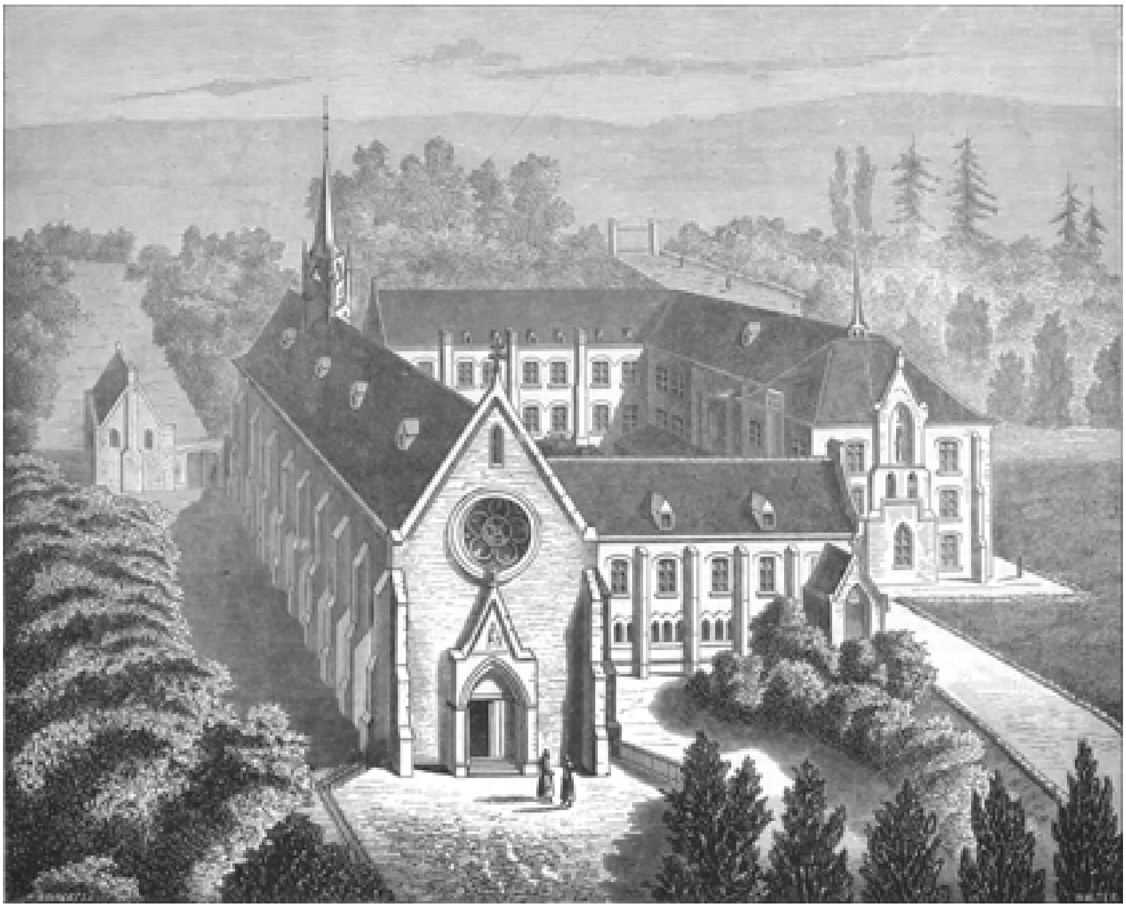

HET KLOOSTER DER EE. PP. PREDIKHEEREN TE HUISSEN.

‘Maar, mijn jeugdige vriend, dat is onverantwoordelijk. Gij zijt te Kleef geweest, gij hebt op den Drachenfels rondgedoold, te Wiesbaden aan de groene tafel gezeten, te Brussel een proefje gehad van de fransche lichtzinnigheid en de parijsche weelde en gij zoudt het bekoorlijke Haarlem niet kennen, 't Gaat tegenwoordig onzen jongeluî als mevrouw Jellyby uit *Het Verlaten Huis* van Dickens: zij hebben alleen hart en oogen voor 't geen ver afgelegen is, met hetgeen bij de hand ligt bemoeien zij zich niet.’

't Kan wel zijn dat gij gelijk hebt, maar ofschoon ik over al het bekoorlijke van Haarlem, niet kan oordeelen, zult gij toch wel niet beweren dat die stad de vergelijking met Wiesbaden of Brussel kan doorstaan.’

‘In geenen deele, evenmin als dat het Vondelspark met het Bois de Boulogne kan wedijveren; doch het lustoord, dat Amsterdam rondom Neerland's

grootsten dichter doet verrijzen, moet ons dierbaarder zijn. Zoo levert ook Kennemerland voor ieder, die niet ongevoelig is voor natuurschoon en waarde hecht aan historische herinneringen, meer op dan wat vaak ten koste van veel tijd en geld in 't buitenland moet worden gezocht.'

'Gij zijt en blijft toch een echte Hollander.'

'Verplicht; ik hoop dat gij waarheid spreekt, en wenschte wel dat mevrouw Jellyby in ons land wat minder navolgers vond; wij zouden er beter om zijn.'

'Maar Haarlem, Haarlem . . . . 't moet toch een onbeduidende stad zijn!'

'De stad heeft ruim een uur in den omtrek en is in stede van onbeduidend zeer belangwekkend, vooral om haar verleden. Onze groote bouwmeester van Campen werd er geboren, Bilderdijk is er begraven en'. . . . . . .

'Daar zal tegenwoordig bitter weinig van te zien zijn.'

'Zien, zien . . . . . dat toeristen-woord is al zeer onbeduidend. Men gaat in onzen tijd alleen uit om te zien, zelfs naar concerten, en als dan het oog verzadigd is, valt de geest in slaap;dat noemt men genieten. Ik heb onlangs hooren zeggen dat in Engeland een vereeniging zou worden opgericht met het doel om een reusachtig beweegbaar panorama te doen vervaardigen. De Engelschen kunnen dan, geheel op hun gemak op een stoel zittende, al de merkwaardigheden van Europa zien voorbijgaan. Gij moest lid worden van dat kijkgenootschap; wellicht is in een halven dag de geheele wereld te zien.'

Mijn jonge vriend glimlachte. 'Gij zult mij toch wel niet kwalijk nemen dat ik meer aan het tegenwoordige dan aan het verledene hecht,' zeide hij. 'Ik ben te practisch om een bloeiende roos niet hooger te schatten dan een gansch museum van versteende voorwerpen uit de voor- en nawereld.'

'Maar Haarlem is werkelijk een bloeiende roos, jongelief, een lusthof, die door velen het paradijs van Holland wordt genoemd. Vraagt het den Amsterdammers maar eens, of zij niet met Haarlem dweepen; zij weten beter den weg in den Hout, naar Bloemendaal, Overveen en Velzen dan in de Jordaan of den Jodenhoek.'

'Nu ja, de Amsterdammers!'

'Wilt ge liever een getuigenis uit den vreemde hooren; welnu zeker duitsch schrijver zegt o.a: 'Keine Stadt der Niederlande hat in ihren Umgebungen mehr Pracht und Reichthum aufzuweisen als Harlem, indem hier die reichsten Kaufleute von Amsterdam Landhäuser besitzen. Ein reizender Aufenthaltsort is der grosze *Harlemmer Busch* oder das *Harlemmer Hout* mit prächtigen Buchenalleen, Parks, Gesellschaftshäuser u.s.w.'

'Dat klinkt inderdaad uitlokkend. Zoo gij 't mij veroorlooft wil ik aan uw uitstapje deelnemen.'

'Recht gaarne.'

Dit gesprek werd te Amsterdam gehouden en den volgenden morgen werd ik met mijn jongen reisgenoot naar de Spaarnestad gevoerd, over den spoorweg, die zoo eentonig langs de lijnrechte vaart loopt, als ware hij aangelegd ter beantwoording der eerste vraag in de wiskunde: 'Wat is de kortste afstand tusschen twee punten?'

Het heugt mij nog zeer goed, hoe ik in 1838, slechts weinige dagen na de opening der eerste spoorweglijn in ons vaderland, eveneens een uitstapje naar Haarlem maakte. Wat een opgetogenheid heerschte onder de Amsterdammers toen zij 't geliefkoosde Haarlem in een half uur konden bereiken, wat een nijd en afgunst bestond er onder de schippers die met hun trekschuiten het monopolie hadden bezeten. Menigeen

beefde wanneer hij zag hoe dicht de trein langs het Y ging; het volk kwam overal, langs den weg uitloopen en de kinderen kozen verschrikt het hazenpad, zooals nu de paarden en koeien somwijlen nog wel eens doen. Een eigenlijk stationsgebouw was er te Amsterdam evenmin als te Haarlem; men werd op een grooten afstand van beide steden door de locomotief in een ding gesleept dat hulpstation heette en veel overeenkomst had met een kolossale turfschuur.

De tijd van den overtocht wil ik besteden aan 't mededeelen van eenige bijzonderheden betreffende de geschiedenis der beroemde Spaarnestad.

Haarlem is een der oudste en was tot vóór ruim twee eeuwen de grootste, ofschoon niet de voornaamste van alle hollandsche steden. Reeds in de XIIe eeuw en misschien nog wel vroeger was zij door wallen en grachten omringd. De oudste edelen van Holland gevoelden zich naar Kennemerland getrokken, bekoord door de schoone landstreek. Zij bouwden daar kasteelen, legden er jachthuizen aan en lokten er een aantal neringdoenden en handwerkslieden heen, die hun hutten aan den oever van het Spaarne opsloegen.

Langzamerhand kwam er dus eenig vertier, doch een soort van welvaart begon eerst te heerschen, toen de graven van Holland van tijd tot tijd daar hun hof hielden. Er is een tijd geweest waarin Haarlem voor de Leidenaars een doorn in 't oog was om de lakenweverijen en de bierbrouwerijen, die er als uit den grond verrezen. Naarmate de welvaart toenam, werd ook de stad uitgebreid, want in de eerste helft der XIVe eeuw stroomde het Spaarne nog langs den buitenwal.

Zoo nam de hoofdstad van Kennemerland, in weerwil van alle binnenlandsche beroeringen, in bloei toe, totdat in 1572 een beleg, dat ruim een half jaar duurde, haar dreigde te zullen vernietigen. Er werden toen wonderen van dapperheid, doch ook daden van ongekende onmenschelijkheid verricht. Binnen Haarlem's muren heerschte een schrikbewind, niet ongelijk aan de commune van Parijs.

Doch ik wil geen oude koeien uit den sloot halen. Als de lezer daarvan iets meer wil weten, verzoek ik hem mijn werkje: *Passiebloemen in Kennemerland geplukt*, te lezen.

De stad had door en tijdens de belegering veel geleden en de schade aan geld bedroeg niet minder dan 1,382,000 guldens, benevens een brandschatting van 200,000 guldens, een bedrag dat voor dien tijd hoogst aanzienlijk moet geacht worden. Doch er zat geestkracht in de Haarlemmers, zij hebben aan die rampspoeden fier het hoofd weten te bieden. In 1672 begon men dan ook volgens een regelmatig plan de zoogenaamde Nieuwstad aan te leggen, waar meestal wevers gingen wonen. Ruim een halve eeuw later, dus in de eerste helft der XVIIIe eeuw, telde Haarlem dan ook bijna 50,000 inwoners; ongeveer 10,000 menschen vonden hun brood alleen in de zijdeweverijen.

Doch toen had de Spaarnestad ook het toppunt van bloei bereikt; na de omwenteling van 1795 scheen het eertijds zoo welvarende Haarlem geheel in verval te zullen geraken. Dit moet in de eerste plaats worden toegeschreven aan de stremming in den handel, doch het kan ook wel zijn, dat de heeren fabrikanten, wat al te gewoon aan groote winsten, aan de concurrentie het hoofd niet wisten te bieden. Haarlem werd langzamerhand verlaten; waar men vroeger onophoudelijk het gegons en gekletter der weefgetouwen hoorde, heerschte nu een doodsche stilte, en tijdens de overheersching van Napoleon I werden gansche straten gesloopt, die niet meer zijn verrezen. Toen in het jaar 1815 de algemeene volkstelling plaats had, bleek het dat 't getal ingezetenen nog slechts ruim 17,000 bedroeg. In 83 jaren was de bevolking

dus met 33,000 zielen afgenomen. Van zulk een verval is wellicht in ons land geen tweede voorbeeld aan te wijzen.

Doch nu schenen ook de magere jaren voorbij te zijn, want sedert dien tijd werd het verdere verval gestuit, handel en nijverheid begonnen te herleven, men zag weer uitgestrekte werkplaatsen verrijzen, er werden nieuwe bronnen van welvaart geopend, in geheel ontvolkte wijken nieuwe straten aangelegd - en thans is Haarlem weder een der fraaiste steden van ons land en mag zich verheugen in een bevolking van bijna 30,000 zielen.

Een schel gefluit doet zich hooren, de ademhaling der locomotief wordt zwaarder en trager, haar gang langzamer en eindelijk staat het ijzeren monster, dat nog kort te voren onstuimig voortholde, stil; het laat nog wel een diepen zucht hooren doch verroert zich niet, - gedwee gehoorzaamt het aan den wil van den menner.

De portieren vliegen open, ‘Haarlem! Haarlem!’ roepen de conducteurs en er heerscht eenige oogenblikken groote bedrijvigheid; dan wordt een sein gegeven, de locomotief slaakt een hartverscheurenden kreet en sleurt den trein weder hotsend en bonzend voort over het gladde spoor.

‘Wat is hier een heerlijk station,’ zeî mijn reisgenoot,

‘'t Is nog nieuw en zeker een der schoonste in ons land. Wel wat weelderig voor zulk een onbeduidende stad, niet waar?’ vroeg ik glimlachend.

‘Ik wil gul bekennen dat ik al die fraaie woorden van gisteren in mijn geheugen terug heb moeten roepen om te blijven gelooven dat Haarlem een bloeiende roos kan zijn. Tot aan de onmiddellijke nabijheid der stad is daarvan waarlijk zeer weinig te zien; 't ziet er overal zelfs vrij onaanzienlijk uit en al die hooge schoorsteenen doen denken aan een fabriekstad.’

‘Geen roos zonder doornen, vriendje! nog een weinig geduld en gij zult er wel anders over denken; doch eerst moeten wij de voornaamste merkwaardigheden bezichtigen.’

‘Dan maar terstond naar Laurens Koster, den uitvinder der drukkunst met beweegbare letters. Nu, hij heeft waarlijk beweging genoeg in de wereld gebracht met zijn ‘gevleugeld woord.’ Sedert men getracht heeft van dien man een mythe te maken, moet hij voor de boekdrukkers wel eens zoo belangwekkend zijn geworden, want nu hebben zij een eigen god op den Olympus.’

Eenige oogenblikken later stonden wij voor het metalen standbeeld van Laurens Janszoon Coster, vervaardigd naar het model van onzen onvergetelijken Royer; het strekt tot sieraad van de fraaie Groote Markt.

In een zeer oud werk over Haarlem wordt o.a. van Koster het volgende verhaald. ‘Dese by gevalle wandelende in het Haarlemmer Bosch, heeft begonnen Boecken schorssen tot letteren te formeren, de welcke hij averechts op papier heeft ghedruckt, uit ghenoechten.’ Daarna wordt verhaald hoe Koster ‘alsoo hij een vernuftich man was, vond practijcke om de inckt propijs te maecken,’ hoe de eigenlijke drukkunst het levenslicht zag en hoe Koster bedrogen werd door een der dienstknechten die, ofschoon hij gezworen had ‘de conste secreet’ te houden, op een Kerstnacht, ‘als een yegelijk ter Kercken was gegaen,’ het gereedschap zijns meesters bijeenpakte ‘ende liep nae Amsterdam, van daer op Ceulen ende voort op Ments,’ alwaar hij, ‘wesende buiten scheut, begost de ontstolen conste te wercke te stellen.’

‘'t Is toch haast niet te gelooven dat de gansche Koster-geschiedenis een fabel zou zijn,’ sprak mijn reisgezel, nadat hij langen tijd het beeld had aangestaard. ‘Albrecht

Beijling is al voor goed verloren, Laurens Koster staat voor de vierschaar der historische critiek en mis-

schien krijgt de broek van van Speyk, die te Amsterdam bewaard wordt, ook nog eens een beurt. Wat zal er ten lange leste van onze vaderlandsche historie overblijven?'

'Het ontleedmes der critiek is een gevoelloos werktuig, doch het heeft in de laatste jaren groote diensten bewezen, want ik verzeker u dat de partijzucht ons vroeger menige historie op de mouw heeft gespeld, die nu blijkt tot de fabelen te behooren. Dat wij echter 't geloof aan onzen Koster zouden moeten opgeven, wil er zoo gemakkelijk bij mij niet in.'

'Maar men heeft toch bewezen dat het verhaal van Laurens Koster krielt van ongerijmdheden. Zoo zou hij aan zijn kleinkinderen hebben leeren lezen en nog wel in 't Latijn, in een tijd dat zij, volgens het doopregister der stad, ongeveer een jaar oud waren; dat kan toch niet.'

'De fantasie zal ongetwijfeld een groote rol in de Koster-geschiedenis gespeeld hebben, doch daarom geef ik nog het geloof aan Koster niet op. Onlangs zag ik op de Waal voor Nijmegen twee stoombooten elkander kruisen, de een heette Laurens Koster, de ander Gutemberg, twee mededingers naar de eerekroon; de kapiteins der stoombooten knikten elkander vriendschappelijk toe, wat zooveel zeggen wilde als dat Koster en Gutemberg elkander salueerden. Ter wille der verdraagzaamheid vond ik dit zeer aardig, doch laat ons ten minste aan onzen Laurens Koster blijven gelooven, zoolang de critiek niet de laatste waarschijnlijkheid omver heeft gestooten.'

Wij staan thans voor de Groote Kerk, vroeger St. Bavo geheeten. Droevige herinneringen rijzen in ons op, want het is juist drie eeuwen geleden dat die tempel ontheiligd, van haar 35 altaren en menigvuldige beelden beroofd werd door de beeldstormers, die met goddelijke en menschelijke wetten den spot dreven. 't Was in Juli van 't jaar 1572 dat een opgeruide menigte, aangevoerd door den hoofdman der Watergeuzen, Foxus, bijgenaamd Houtebeen, met bijlslagen op de hoofddeur der kerk beukten, die eindelijk voor 't geweld bezweek. Als hongerige raven wierpen zij zich op de kostbaarheden en zongen daarbij de spotliederen op het H. Sacrament, door Marnix van St. Aldegonde vervaardigd. Onder de kostbare voorwerpen in de kerk bevond zich ook een zilveren beeld van St. Bavo, den patroon der stad, alsmede een zilveren kast, waarin de reliquieën van dien heilige rustten. Dat alles werd buit gemaakt.

Ofschoon aan haar bestemming onttrokken en van alle gewijde sieraden beroofd, blijft de kerk, om haar architectonische waarde, nog altijd een sieraad der stad. Wij zullen haar binnentreden. Verbeeldt u nu, waarde lezers, dat de 28 zuilen, die de eerbiedwekkende gewelven schragen, met evenveel beelden prijken, dat 35 altaren en drie orgels de eentonigheid wegnemen, die thans het gansche gebouw beheerscht, en gij zult u een denkbeeld kunnen maken van hetgeen de St. Bavo geweest is voordat het koude Protestantisme daar zijn zetel opsloeg. Want al heeft men ook getracht het gebouw op te luisteren met gedenkteekenen voor waterbouwkundigen, het heeft niets gebaat; met St. Bavo door Neptunus te vervangen is het alsof men de kerk in een ijskoud bad heeft gedompeld.

't Moet gezegd worden dat het gebouw met zorg onderhouden wordt en men tegenwoordig veel besteedt aan het restaureeren van hetgeen langen tijd veronachtzaamd of moedwillig verminkt werd. Zoo zien de zetels in 't presbyterium er uit, alsof zij nauwelijks een paar dozijn jaren tellen; men heeft ook de wapens

weder te voorschijn gebracht der kanunniken, die daar vóór drie eeuwen zitting hadden.

'Wat heeft men toch aan sommige kolommen uitgevoerd?' vroeg mijn jonge reisgenoot. 'Zij zien er uit alsof ze gezwachteld zijn.'

Ik haalde de schouders op, doch een heer die naast mij stond vroeg glimlachend:

'Zijn de heeren katholiek?'

Wij maakten een buiging.

'De kolommen dezer kerk hebben vroeger het *Credo* gedragen,' antwoordde hij, 'elk der kolommen vertegenwoordigde een geloofspunt. Zooals in meer oude kerken het geval is, ging de kalklaag hier en daar los en er kwamen schitterende kleuren te voorschijn. Met prijsbaren ijver ging men aan 't werk, om te voorschijn te roepen wat de vandalistische witkwast had verborgen, doch hoe stonden de toeschouwers verbaasd toen de eerste kolom de beste hun toeriep:

'Et Unam Sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam.'[1)]

'Dat is een treffend voorval,' zeî ik; ''t moet wel geweest zijn of zij de woorden in hun ooren hoorden klinken: 'Ontschoei uwe voeten! want de plaats, waar gij staat is een heilige grond.'

'Het schijnt dat men de kolommen niet heeft willen schenden' zoo vervolgde de vreemde heer, 'want men heeft ze met foudralen van ijzer of blik bedekt; zij komen mij nu ook inderdaad als zwachtels voor, waarmede men de wonden heeft willen bedekken, die de kerk geslagen zijn.'

Het orgel in de voormalige St. Bavo is een waar kunstgewrocht en het grootste dat in ons land gevonden wordt. Het is geplaatst in het jaar 1738 en heeft 4 pedalen, 68 registers en niet minder dan 5000 pijpen. Op 't oogenblik dat ik de kerk bezocht, werd het bespeeld door den voortreffelijken organist Bastiaans, een groot vereerder van Bach, die zoo uitstekend den klassieken maestro weet te doen herleven. Elken Donderdag wordt het orgel door hem een uur lang voor het publiek bespeeld

'Nu ligt het stadhuis aan de beurt,' zeî ik tot mijn jongen vriend; 'doch om daar alles wat merkwaardig is te bezichtigen, wordt tijd vereischt. Wij willen dus eerst bij van den Berg in den Hout wat uitrusten; daar begint de roos, die Haarlem heet, haar bladeren reeds te ontplooien.'

Toen wij langs de groote Houtstraat wandelden, bleef mijn reisgenoot eensklaps voor een der huizen staan. Zijn aandacht werd geboeid door een langwerpig vierkant tafeltje dat hij aan den deurstijl bevestigd zag. Het was bekleed met roode zijde, waarover geplooid kantwerk was gespannen.

'Wat beteekent dit ding?' vroeg hij.

'Dat daar een kraamvrouw in huis is,' antwoordde ik.

''t Is om te gillen,' antwoordde hij, en ik vreesde werkelijk dat hij in een schaterlach zou zijn uitgebarsten.

'Schort uw oordeel op,' antwoordde ik, 'en vergeet niet dat de zonderlingste dingen de meest eigenaardige beteekenis kunnen hebben. Het plaatsen van zoodanige 'kraamkloppers' dagteekent uit den spaanschen tijd; alle huizen waar men ze vond, waren vrij van plundering, ingevolge 't bevel van Alva, die wel onverbiddelijk streng, maar niet onmenschelijk was, zooals men wil doen gelooven.'

Zoodra wij 't hek voorbij waren en de lusthof van Haarlem zich aan onze oogen ontsloot, wees mijn reisgenoot met verbazing op een prachtig gebouw dat ter linkerzijde op korten afstand van den weg lag.

'Dat schijnt wel een koninklijk lustslot te zijn,' sprak hij.

1) En (ik geloof) in Eene, En (ik geloof) in Eene, Heilige, Katholieke en Apostolische Kerk.Heilige, Katholieke en Apostolische Kerk.

‘Vroeger was het zulks ook. Koning Lodewijk heeft het aangekocht en 't werd later door de princessen douairières van Oranje en Brunswijk bewoond. Paviljoen Welgelegen is de naam, die er door den stichter Henry Hope aan gegeven is, sinds 1835 heet het Koninklijk Museum van Moderne Kunst. Daar zijn inderdaad kunstschatten vereenigd, wij zullen ze morgen gaan zien.’

In een volgend nommer kom ik op dit voortreffelijk gebouw terug, waarvan den lezer tevens een afbeelding zal worden aangeboden. Wij gaan nu wat rusten bij van den Berg.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen,)
door Dr. J. Renier Snieders.

V.
Van een engel.

‘Ik luister, dokter,’ sprak de zieke, hem met een nieuwsgierigen blik beziende.

‘Twee dagen geleden heb ik u in den magnetischen slaap gebracht, en u gedurende dien staat van gevoelloosheid, door een anders zeer pijnlijke kunstbewerking ontlast van uw keelgezwel, dat uw leven in gevaar bracht. . . . . .’

‘Is het mogelijk!’ riep de zieke.

‘Luister . . . . . kort na de gelukkig uitgevallen operatie, zijt gij een oogenblik in uw gewonen toestand teruggekeerd.’. . . . . .

‘Och ja, ik herinner mij daar iets van.’

‘De hevige gemoedsaandoeningen, waaraan gij ten prooi waart, boezemden mij een zekere vrees in, en ten einde u tegen gevaarlijke zenuwtoevallen, waaraan gij sedert jaren zijt blootgesteld, te vrijwaren, bracht ik u tot na het lichten van 't eerste verband in den magnetischen slaap terug.’.

‘Dan zal ik niet sterven?’ vroeg freule de Kroussac.

‘Neen,’ was 't antwoord; ‘doch dewijl er nog verscheiden dagen moeten verloopen, voordat de wonde is toegeheeld, is het noodig, gedurende dat tijdsverloop met de stiptste nauwgezetheid mijn raadgevingen op te volgen.’

‘Gelief slechts te bevelen, dokter,’ sprak de freule.

‘Gebruik dan een weinig voedsel, dat zooals ik. meen hoogst welkom zal wezen; vermijd zorgvuldig al wat eenige prikkeling in de werktuigen der spijsvertering kan teweegbrengen, en vooral stel u niet bloot aan oorzaken, die uw al te gevoelig zenuwgestel zouden kunnen Schokken . . . . . Ik ga vertrekken; morgen om dit uur ben ik wederom bij u, teu einde een ander verband te leggen, hetwelk dagelijks moet vernieuwd worden; vaarwel, freule’. . . . .

‘Dokter, wij zijn alleen geloof ik . . . . . later zal ik u bedanken, maar van heden af wil ik’. . . . .

‘Stil, freule, al die dingen konden u ontstellen.’

‘Neen, laat mij voortspreken . . . . . Gij weet dat ik rijk ben, zeg mij eens vrijmoedig, nooit zal er een sterveling een woord van weten, met hoeveel duizenden guldens kan ik u genoegen doen?’

‘Stil, freule, spreek zoo veel niet.’

‘Wacht, mag ik u verzoeken, dokter, mij papier, pen en inkt over te reiken?’

‘Waartoe hebt gij dat noodig?’

‘Ik wilde u een briefje voor mijn bankier geven.’

‘De freule mag zich niet vermoeien.’. . .

Zij nam papier van haar nachttafel, schreef er eenige woorden op en reikte het den dokter over.

‘Later spreken wij over dit alles,’ zeî de dokter, de hand der freule terugstootend.

‘Dokter, gij zijt waarlijk al te fijngevoelig.’

‘Freule, gij zult u ziek maken;zie daar begint gij al wederom te weenen . . . nu vaarwel, tot morgen!’ Dokter Molm was de deur uit.

ROMEINSCHE KINDEREN.

Op de trap, die naar de ziekenkamer geleidde, ontmoette hij baron Korloo, die beangst voor een ongunstig antwoord hem toeriep:

‘Is er een ongeluk, mijn waarde dokter?’

‘Integendeel; de zieke bevindt zich allerbest,’ luidde het antwoord. ‘Vaarwel, tot morgen.’. . . . .

‘Een woord, dokter! Mag ik nu goede hoop hebben?’ vroeg Korloo op een smeekenden toon.

‘Een min of meer verwijderd herstel valt bijna niet te betwijfelen’ sprak Molm.

‘Is de gasthuisnon aangekomen?’

‘Daar op 't oogenblik.’

‘Dat zij zich geen voet van 't ziekbed verwijdere . . . . . bij 't minste toeval verzoek ik u mij terstond met het rijtuig te laten al halen . . . . . vaarwel, ik heb groote haast.’

Korloo liep met hem de trappen af, en zijn hand niet loslatend, herhaalde hij telkens in meer overtuigende bewoordingen:

‘Gij hebt mij tot den gelukkigsten mensch der wereld gemaakt; zoolang mijn adem gaat, blijft de dankbaarheid in mijn hart.’

Molm maakte een beleefde buiging en vertrok.

Cyprianus Korloo zag hem een oogenblik achterna en mompelde:

‘Welk een braaf man! ja, dat is waarachtig een Engel!’

Wil ik nu mijn verhaal maar wat spoediger vervolgen? Ja, ik ga u in 't kort vertellen, wat er op het kasteel van freule de Kroussac in de twee maanden, die op de kunstbewerking van dokter Molm volgden, voorviel.

Binnen twintig dagen was de wonde geheeld, de genezing volkomen geslaagd en alles deed met grond vooronderstellen, dat er volstrekt geen hervoortbrenging van het keelgezwel meer te vreezen was.

Eenigen tijd geleden, toen de zwanepels onafgebroken om den hals der freule lag, drong baron Korloo er op aan, om het huwelijk niet te lang uit te stellen; thans nu zijn verloofde, dank aan de bekwaamheid van den geleerden dokter, haar volle gezondheid had weergekregen, liet hij niet meer af en gaf hij bij elk bezoek zijn verlangen te kennen om op staanden voet te trouwen.

Hij drong met alle soorten van bewijsredenen zoo lang aan, hij bad en smeekte zoo aanhoudend en verzekerde zoo dikwijls dat hem de lust tot het huwelijk langzamerhand weleens kon overgaan, dat freule de Kroussae eindelijk toegaf.

Dien dag wreef Korloo bij 't naar huis rijden, blijde in de handen en gedurigsprak hij bij zich zelven:

‘Indien dat leelijk ding aan haar keel maar niet weêrkomt, voordat ik haar het huwelijksjuk op de schouders gelegd heb; later is dat minder erg . . . . want wat maakt het mij of de barones Korloo heel haar leven een zwanepels om den hals draagt? 't Is immers die pels niet, welke de vrouw van veertig jaren haar schoonheid beneemt?’

Nu, wat er van zij, eenige weken later werd het huwelijk ingezegend, en denzelfden dag vertrok het gelukkig paar naar Parijs, ten einde er de wittebroodsdagen door te brengen.

Een paar weken na hun vertrek, kwam er een akelige tijding op het kasteel aan, de baronesKorloo was overleden.

Later vernam men, dat op een pleziertochtje op de Seine, het bootje dat door baron Korloo en een paar vrienden voortgeroeid werd, was omgeslagen, en dat men vruchteloos alle pogingen had aangewend om de barones te redden. Korloo en zijn vrienden waren niet dan bij een wonder aan den dood ontsnapt.

Had de baron om het verlies zijner gemalin veel geweend, of liever had hij er wel een enkelen traan om gestort? Ziedaar wat ik niet kan zeggen; zeker is het dat hij kort daarna in het land terugkeerde en bij het rouwbeklag zijner vrienden niets anders wist te zeggen, dan het koudvoohtige:

IN DE KEUKEN.

'God gaf, God nam.'

De kwaadsprekers beweerden dat baron Korloo heimelijk blijde was, dat de gedienstige Seine hem van zijn vrouw zoo knap had ontslagen. En dit gezegde vond algemeen des te meer ingang, daar het weldra bleek dat hij alleen de eenige erfgenaam was van 't aanzienlijk vermogen der freule de Kroussac.

II.
Hoe die engel wederom mensch wordt.

En nu ga ik u verder verhalen hoe die Engel wederom in een zeer gewoon mensch veranderde.

Evenals de vorige is het een schoone geschiedenis, en zij is waar ook.

Ik heb u reeds gezegd dat baron Korloo gierig was. Tot voor zijn huwelijk met freule de Kroussac, was zijn gierigheid echter niet veel grooter dan die van menig ander rijk heer; maar niet zoodra was hij in 't bezit van 't onmeetbaar fortuin zijner vrouw, of hij werd erger dan Harpagon van Molière.

Reeds voor zijn huwelijk had hij meer dan eens gezegd, dat het volstrekt noodzakelijk was geworden zijn oude familiekoets te laten opschilderen, de kussens te vernieuwen en vooral de voering, die reeds hier en daar aan flarden hing, door een nieuwe stof te doen vervangen; ook had hij sedert lang het plan gevormd om zijn versleten paarden tegen jonge dieren te verwisselen.

De eerste maal dat hij, na zijn terugkomst uit Parijs, uitreed, hoorde de koetsier hem zeggen:

'Wat blijft mijn rijtuig er toch fraai uitzien! 't Is bijna of het nooit zal verslijten! Dat trijp met zijn zilveren leliën vooral blijft zoo frisch van kleur! Mijn paarden loopen als hazen; het is bijna of zij dagelijks een dag jonger worden! Het zijn waarlijk onbetaalbare dieren, zij eten weinig of geen haver en nooit een pijltje hooi . . . . Nu, stroo is oneindig gezonder!'

Dat de paarden van den baron geen hooi en weinig haver gebruikten, was waarheid, of zij echter de voorkeur aan stroo gaven, valt te betwijfelen; zeker is 't dat de arme dieren er mager en zwak uitzagen, dikwijls op de knieën in het zand zaten, en met zichtbaren tegenzin zich het haam aan den nek lieten steken.

Driemaal daags stond Korloo in den paardenstal, ten einde zich te overtuigen of de stalknecht het reeds zoo kleine havermaatje niet te hoog oplaadde en reeds meer dan eens had bij met zijn zakmes den rand van 't houten bakje een weinig weggesneden, om zoodoende nog een handvol haver uit te sparen.

Zooals hij met zijn paarden handelde, ging hij ook met zijn dienstboden te werk; van den eerste tot den laatste had hij 't jaarlijksch huurgeld verminderd, en eindelijk allen behalve de oude Fanny, zijn gouvernante, de keukenmeid en den koetsier afgedankt.

Voorheen dronk hij wel eens gaarne een glas Bourgogne wijn, thans hield hij water voor den gezondsten drank, en ging viermaal in de week in den kelder de wijnflesschen, een rijke nalatenschap zijner echtgenoote natellen, en daarna uitrekenen, hoeveel jaren zijn voorraad nog toereikend zou wezen.

Men behoefde geen Willem Bartjens te zijn, om hem voor te rekenen, dat zijn kelder onveranderlijk dezelfde bleef; doch de gierige baron cijferde het anders uit

en herhaalde met toenemende bekommering dat, ofschoon hij nooit wijn meer proefde, toch zijn flesschen in getal afnamen.

Op zekeren dag hoorde hij de meid zeggen dat dokter Molm, in de nabijheid van het kasteel, weder een zeldzame heelkundige bewerking had ondernomen. Bij het hooren van den naam des dokters, was de baron plotseling nadenkend geworden, en toen hij voor het venster staande Cleophas Molm zag voorbijrijden, schoof hij haastig het gordijn dicht en ging op de hurken zitten om niet gezien te worden.

Heb ik vroeger niet hooren zeggen, zoo denkt de lezer, dat Korloo den dokter zijn vriend heette, en zelfs meer dan eens herhaalde dat hij een Engel was? Ja, de dokter was een Engel voor den baron, zoolang hij hem niet kon missen, om de fortuin van Aglaë de Kroussac meester te worden; doch daar hij hem op dit oogenblik volstrekt niet meer noodig had, kwam hem de bovenaardsche eeretitel, dien hij vroeger voor den redder zijner verloofde gestadig in den mond had, minder gepast voor.

De grootste bekommering van den baron was voor het oogenblik de rekening van dokter Molm, en nooit kon hij er aan denken, of hij werd koud als ijs. Hij wist dat dokters- en apothekersrekeningen somtijds ontzettend hoog oploopen, en de beste rekenmeester zelfs er geen oog op kan houden. Het was hem bekend dat een voornaam heelkundige te Parijs eens zeven duizend franken vroeg voor het uithalen van een nietig steentje uit de blaas van een rijken grondeigenaar.

‘Zeven duizend franken!’ morde de baron. ‘Die professor dacht gewis dat men het geld van de straatsteenen kan opscharrelen? Hoe moet men iemand heeten, die zoo'n armen zieke, het mes op de keel zet? Een baanstrooper!’

Daar hij het onderwerp, hetwelk hem zoo vreeselijk bekommerde gedurig op het tapijt bracht, was hij in de gelegenheid, steeds anekdoten te hooren verhalen, die hem meer dan eens het haar recht op zijn hoofd deden rijzen.

Een zijner vrienden verhaalde gelezen te hebben, dat het uitsnijden van een kankerachtig gezwel, aan een dokter te Amsterdam tien duizend gulden had opgeleverd.

‘En wie was de zieke, die dergelijke fabelachtige som betaalde?’ vroeg Korloo haastig.

‘Een man, die niet meer dan honderd duizend gulden rijk was,’ luidde het antwoord.

Baron Korloo was op het punt een bastaardvloek uit te werpen.

‘De zoon van een bankier te Parijs,’ hernam een ander, ‘brak eenige jaren geleden zijn arm; raadt eens, hooveel de vader voor de genezing van zijn kind den heelkundige aanbood? - Honderd duizend franken.’

Korloo deed bijna als iemand, die bij het neerzitten door een speld wordt geprikt, en riep dat de dokter een lage afzetter en de bankier een gek was.

Men merkte hiertegen aan, dat de kunst moest betaald worden, en dat het toch altijd meer verkieslijk was zijn geld dan de gezondheid of het leven af te staan.

Korloo was van gevoelen dat 's lands wetten dergelijke misbruiken beletten moesten en kwam er gedurig op neer, of er voor de geneeskunde, evenals voor andere vakken, geen tarief bestond.

‘Ja, dat bestond er,’ werd hem geantwoord; ‘doch men moest zich wel overtuigd houden dat de wetten, rakende het honorarium der geneesheeren, buitengewoon rekbaar waren.’

‘Rekbaar!’ had de baron uitgeroepen;‘is recht dan geen recht?’

‘Zeker! doch wie legt er een rechtsgeding in tegen iemand, die u het leven gered, of ten minste alles in het werk gesteld heeft, om hetzelve te verlengen of uw lijden te verminderen?’

Een oude, rijke freule van het gezelschap beweerde te weten, hoe de geneesheeren er over dachten bij 't opmaken hunner rekeningen.

Er was hier niets stelligs over te zeggen, dewijl het honorarium geregeld werd in evenredigheid van gedane moeite en tijdverlies en vooral volgens den meer of minder gunstigen uitslag der behandeling en 't vermogen van den lijder. En dat was recht, meende de oude freule; want ware het niet ongerijmd, dat men een kamermeisje op dezelfde lijn zoude plaatsen als een burggraaf, die tonnen gouds bezit?

Baron Korloo trok bij deze woorden een scheef gezicht en hield met moeite een verwensching binnen aan 't adres der freule, die de geneeskunde zoo innig scheen toegedaan.

Den volgenden nacht kon baron Korloo geen oog sluiten, en sluimerde hij eens even in, dan droomde hij van de rekening van dokter Molm. Eensklaps sprong hij gillend uit zijn bed; in zijnen droom had hij een spook gezien, dat met zijn lange nagels op een stuk papier wees, het was de rekening van den dokter.

‘Hoeveel nullen heb ik daar geteld?’ zuchtte hij, terwijl hij een kommervollen blik wierp naar den kant van het alkoof, waar hem zoo even het afzichtelijk spook met het papier in de hand verscheen.

Van dit oogenblik af, had Korloo geen rust meer, en waar hij ging, overal volgde 't spook van den vorigen nacht hem op, en plaagde hem met gedurig een nul achter 't bedrag der rekening van Molm te voegen.

Hoe gaarne hij ook 't betalen van Molm's honorarium op de lange baan zou geschoven hebben, wilde hij toch zulks niet langer meer uitstellen; dewijl hem gedurig het hoofd draaide van het ontzaglijk cijfer dat het spook maar altijd grooter en grooter maakte.

Den volgenden dag deed hij inspannen en reed naar den dokter Terwijl hij in zijn rijtuig zat, mompelde hij ongedurig:

‘Kan zoo iets dan zoo verbazend hoog loopen? Wel, neen.’ Hij zweeg een oogenblik en hernam:

‘Hoorde ik daar niet: neen zeggen?’

‘Hoe dikwijls is Molm wel bij de freule geweest? Dertigmaal? Wat zou hij wel vragen voor een bezoek op het kasteel?’

‘Heb ik niet gehoord dat men een transche kroon voor een uur gaans rekent? Ik reken zelfs twee kronen; vanwaar krijg ik dan die ontzaglijke som? Tweemaal dertig is toch maar zestig.’

Met zijn potlood rekende hij eenige minuten lang op een stukje papier uit zijn brieventasch.

‘Maar dan nog de heelkundige bewerking . . . . . kan dat snijden met een klein mesje zooveel geld kosten? Molm had toch spoedig gedaan . . . .laat ik nu eens tien kronen voor dat snijwerk bijschrijven . . . . . tien kronen! Wie verdient in zoo korten tijd tien kronen! Hoeveel maakt dat te zamen? Zeventig kronen. Wacht, laat ik liever een enkele kroon voor een bezoek rekenen; dat maakt slechts veertig kronen.’

Korloo had een glimlach van voldoening op de lippen, terwijl hij de weinig oploopende rekening van den dokter opnieuw nacijferde.

‘En dan de magnetische slaap! Daaraau dacht ik niet eens meer! Wat mag het wel kosten om iemand te doen slapen? Zou ik niet te mild zijn, indien ik daarvoor een paar kronen bijschreef? Neen, hooger kan zoo iets niet loopen;is het magnetisme niet een bloote liefhebberij? Dat maakt dus een totale som van twee en veertig fransche kronen . . . En wat reken ik voor de twee dagen en twee nachten, welke de dokter bij het bed der zieke doorbracht? Aan een ziekendienaar zou ik vragen: ‘Zeg eens hoe

hoog loopt uw daggeld?' Ik zou mij schamen daarvan te spreken aan een dokter; aan iemand van hoogen rang . . . . . Laat

mij nog eens zien, of ik geen abuis heb in het opmaken der rekening.' Hij bleef een oogenblik cijferen, of hij geen abuis had en hernam:

'Heeft Molm ook geneesmiddelen aan de freule geleverd? Eenige pleisters, misschien een paar potjes zalf en een klein, zeer klein fleschje met een bruin vocht er in, dat hij op de bijna toegeheelde wonde legde . . . . . nu, volgens een apotheker, wien ik het overschot van een en ander ter bezichtiging gaf, was de zalf enkel een weinig boomolie met was gemengd en het donker vocht in 't fleschje niets anders dan een aftreksel van aloë, hetwelk volstrekt geen waarde heeft. Nu wil ik voor pleisters, zalf en aloë een kwartkroon bijschrijven?'

En Korloo schreef het vierde eener fransche kroon bij de rekening.

Het rijtuig stond voor de woning van dokter Molm.

Toen baron Korloo binnentrad, stond de dokter boven op een tafel tegen 't gedeeltelijk ineengezette geraamte van den mammouth, en paste en herpaste de reusachtige ribben, om die door middel van koperdraad aan de ruggewervels vast te hechten.

'Baron Korloo!' riep hij eensklaps, even verschrikt alsof er in de buurt brand ontstaan ware; 'spoedig de deur dicht!'

Hij sprong op den vloer met gevaar van zich te bezeeren, doch eer hij de kruk van de deur in de hand had, stond Korloo voor hem.

De dokter plaatste zich voor de deur; met de beenen wijd van elkander en de armen lang uitgestrekt, verbeeldde hij een groot Andreas-kruis, hetwelk den doorgang volkomen belette.

'Laat mij maar binnen, dokter,' glimlachte baron Korloo;'ik beloof u, dit maal niets aan te raken.'

Het Andreas-kruis plooide ineen.

Molm nam een stoel en zeide geheel gerust gesteld door de woorden en de houding van den baron:

'Ga zitten!'

Korloo meende dat hij voorzichtig zou handelen, een kleine inleiding te maken, zijn schuldeischer een weinig te vleien en hem door een praatje in een gunstige stemming te brengen; wellicht werd op die wijze de rekening nog wel een paar kronen kleiner.

De baron wierp het eene been over het ander, kruiste de armen overeen en bleef zoo met gespannen aandacht 't gedeeltelijk ineengezette geraamte van den mammouth zitten bezichtigen.

'Verwonderlijk schoon!' sprak hij. 'Dokter gij zijt een echt liefhebber . . . . . ik maak u mijn oprecht compliment.'

Molm maakte een lichte buiging met het hoofd en wierp daarna een genoeglijken blik op 't geraamte.

'Hoe reusachtig,' vervolgde de baron, schijnbaar opgetogen van bewondering; 'maar hoe zonderling! Dat dier had slechts drie pooten! En bijna geen ruggegraat!'

De dokter glimlachte.

'Welke zeldzame lichaamsbouw! Zijn er nog meer dieren, die slechts zeven of acht ribben hebben?'

Molm had op de lippen om te zeggen dat de baron een ezel was, maar vergenoegde zich met hem in korte woorden uit te leggen, dat hetgeen hij daar zag, slechts een

gedeelte van het geraamte was, hetwelk men bij het diep omgraven van den grond in de nabijheid ontdek[t had].

(*Wordt vervolgd.*)

Romeinsche kinderen.

Het zijn romeinsche kinderen, die ons aanstaren van de gravure op pag. 36; deze afbeelding werd genomen naar een schilderij van een hedendaagsch kunstenaar, Lodewijk Passini, die te Rome zijn talent verder ontwikkelde en zijn gewooulijk zeer vroolijke schetsen bij voorkeur in de kinderwereld kiest.

Lodewijk Passini is ondanks zijn italiaanschen naam en zijn italiaansche tafereelen alles behalve een Italiaan, maar een Weener van geboorte en thans te Berlijn gevestigd.

Zoon van een graveur, begon hij zijn kunstenaarsloopbaan op de academie van Weenen, vertrok echter weldra, om zijn talent in het teekenen van monumentale gebouwen beter te kunnen oefenen, naar Venetië, waar hij door zijn voortreffelijke aquarellen zich reeds onderscheidde. Aldus voorbereid trok Passini naar Rome om zich verder te bekwamen.

Hij bepaalde zich echter vooral tot alledaagsche tooneelen en heeft vele, door originaliteit uitmuntende aquarellen geleverd. Sinds hij zich te Berlijn vestigde, woont hij afwisselend aldaar en te Rome.

De beide romeinsche kinderen, de kleine oppasster met een kleine nog in de luren, die zij, als hadde zij een pop in de armen, te kijk houdt, werden door Passini in een van Rome's straten geschetst. Doch waar hij ook dit alledaagsch tooneel aantrof doet weinig ter zake, want in welke stad of plaats men zulk een kinderlijk tafereel ontmoete, 't zal wel overal hetzelfde zijn. Men behoeft daarnaar niet ver te zoeken.

Dit neemt echter niets weg van de bekwaamheid van den schilder, die ons een voorstelling biedt, waarvan ieder terstond de getrouwheid zal erkennen.

Hij schijnt bij deze gelegenheid zijn tafereel in een der achterbuurten van Rome te hebben gezocht; althans het huis, dat deze kleinen het hunne mogen noemen, is niet het paleis van den een of anderen senator.

Even goed kon hij in achterbuurten als in voorname wijken zijn gezichtspunten kiezen, zonder veel verschil daarin te ontwaren. Want het stijve deftige, het gedwongene, dat men elders soms in de ‘beau monde’ aantreft, vindt men te Rome niet. Het ongeneerde, dat der jeugd eigen is, ziet men ook daar bij allen, die de kinderschoenen ontwassen zijn.

In de keuken.

Aan den disch met lekkren wijn
   Op de fulpen stoelen
Zat de heerschap. De arme Trijn
   Mocht de glazen spoelen.
‘Rijk zijn,’ sprak ze, ‘heeft veul veur!’
      ‘Hola!’ klinkt het aan de deur.
‘Draagt er een zoo'n mooie kleeren,
   ‘Hoed met veeren,
‘Snorren, die je liever ziet?’. . . . .
   Vraagt de schalksche keukenpiet.

Trijn deed eerst als had ze schrik
   Voor den man met snorren,
Zocht naar pook en tang en blik,
   Zet. den mond tot knorren . . .
't Onweer wijkt. 't Wordt zonneschijn.
   't Maagdlijn schenkt een roemer wijn.
En hij speelt dien fluks naar binnen.
      Blij van zinnen
Vraagt hij aan het maagdelijn:
   'Trijn, waar kan men beter zijn?'

J.v.d.B.

Wetenswaardige verscheidenheden.

Om een vat ledig te doen loopen,

is men meestal verplicht het aan de eene zijde op te heffen; want daar de kraan niet in 't laagstliggend gedeelte van het vat, zelfs niet van den bodem kan aangebracht worden, kan een deel van den inhoud, dat lager dan de kraan ligt, niet wegvloeien, zoolang het vat in horizontalen stand blijft. Bij vaten met wijn gevuld levert dit vooral moeielijkheid op, wijl men door ze op te heffen de moer naar boven doet stijgen.

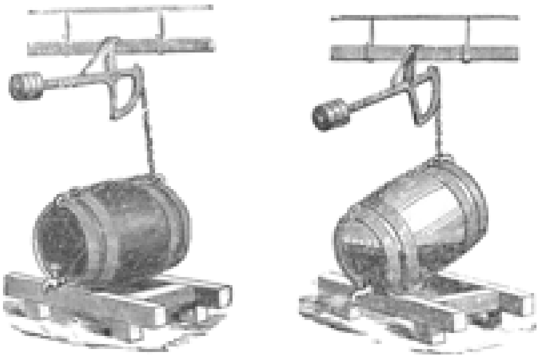

Het doelmatig toestel van Schaeffer en Budenberg te Maagdeburg, door de bovenstaande gravuren afgebeeld, doet deze moeielijkheid verdwijnen.

Gelijk men ziet, is het een soort van hefboom, een unster, dien men aan 't gewelf van een kelder kan vasthechten. De eene arm is met gewicht beladen, welks kracht men kan regelen, door 't meer of minder nabij 't steunpunt te plaatsen, aan den anderen arm, die in een neerwaarts gebogen beugel eindigt, is een ketting bevestigd. Deze is aan de fust zoodanig vastgehaakt, dat zoodra 't gewicht, dat aan den langen arm van den hefboom hangt, haar kan lichten, het achterste deel zich opheft en 't voorste blijft rusten.

Wanneer men de kraan opent, ontvloeit het vocht en de zwaarte van 't vat vermindert. Geleidelijk en zonder schokken wordt het nu door 't gewicht van den hefboom uit zijn horizontale ligging getild en in den gewenschten stand gebracht. Hetzij de vloeistof in eens of met gedeelten wordt afgetapt, het toestel verricht zelf, nadat men het eenmaal met het vat in behoorlijke verbinding gebracht heeft, zijn albeid tot het einde, zonder dat men er een hand behoeft aan te slaan.

In de kelders, vooral van wijnhandelaren of bierbrouwers, kan dit toestel goede diensten bewijzen.

Modellen van hooipersen.

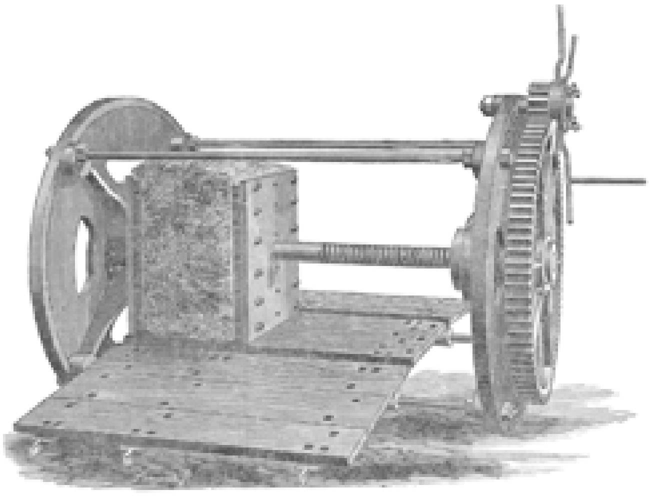

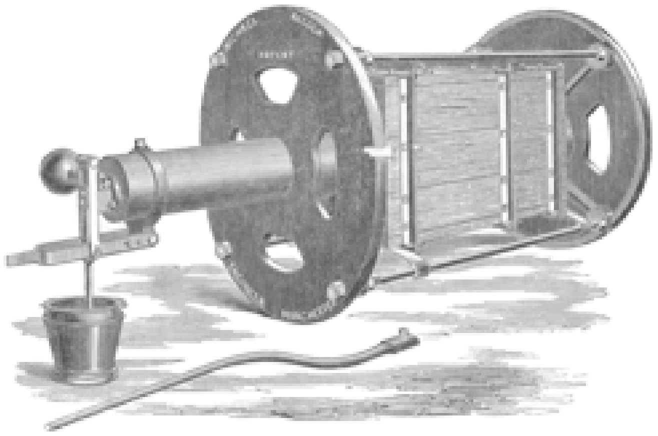

De eerste der nevensgaande afbeeldingen stelt een hooipers met horizontale schroef voor. Deze pers bestaat uit twee cirkelvormige platen, die tevens tot raderen dienen, om het werktuig gemakkelijk te kunnen vervoeren. In een dezer platen loopt de schroef uit, die tegen een der beide vierkanten platen drukt welke het hooi samenpersen, en die in beweging wordt gebracht door middel van het getande rad, dat aan de cirkelvormige plaat bevestigd is en met een handkruk rondgedraaid wordt. De beide cirkelvormige platen zijn door stangen verbonden, zoodat het voldoende is de handkruk en het getande rad af te nemen, om geheel het werktuig met inbegrip van de persplaten, op zeer gemakkelijke wijze, alsof het een soort van schuifwagen ware, te vervoeren.

De tweede afbeelding stelt eene pers voor, op dezelfde wijze ingericht maar door middel van de hydraulische drukking of waterperskracht werkende.

De hydraulische cylinder loopt door een der cirkelvormige platen. Een draagbare perspomp is aan een der uiteinden van den cylinder aangebracht, zij put het noodige water uit een emmer of eenig ander vat. Evenals de eerste pers is ook deze zeer licht vervoerbaar.

Beide werktuigen zijn oorspronkelijk vervaardigd door een werktuigkundige van Manchester, den heer M. Alcock.

Deze toestellen kunnen, wegens hun eenvoudige samenstelling, op zeer gemakkelijke en gereedelijke manier, doordien men de verschillende gedeelten afzonderlijk inpakt, verzonden worden.

Photographisch toestel voor de duikerklok.

Onlangs is in Italië een toestel uitgevonden, waarmede men photographieën onder water kan nemen. Deze uitvinding is van zeer veel belang voor de waterbouwkunde. Wanneer de ingenieur zich van de gesteldheid van den bodem eener rivier door een nauwkeurige afbeelding rekenschap kan geven, zal zijn studie van het terrein niet weinig vergemakkelijkt worden. Ook voor 't ontdekken van averijen aan schepen en van voorwerpen op den bodem van diepe wateren kan zij van groot nut zijn.

Bevriezing.

- In een der laatste zittingen van de Académie des Sciences heeft de heer Boussingault verslag gegeven van eenige merkwaardige proefnemingen door hem over de bevriezing van 't water gedaan tijdens de strengste dagen van den vorigen Winter. 't ls bekend dat het water bij 't bevriezen zich uitzet met een kracht gelijk aan die, welke noodig zou wezen om het ijs tot denzelfden omvang torug te brengen, die het als water had.

De heer Boussingault heeft zich voorgesteld te onderzoeken of, indien men de uitzetting van het water met een gelijke kracht tegenging, ook de bevriezing niet tot een zekere mate kon tegengegaan worden.

Hij nam te dien einde een stalen cylinder van 45 centimeters lengte en 28 millimeters middellijn, waarin een opening van 23.7 centimeters diepte en 13 millimeters middellijn geboord was. Het open uiteinde van den cylinder werd met een plaatje, door een schroef gedreven, gesloten. Deze vaas werd gevuld met water, gedistilleerd op ruim 39° Fahrenheit, dat weder tot diezelfde temperatuur was gebracht; zij werd vervolgens gesloten na 't inlaten van een stukje metaal, aan welks beweging men zou kunnen erkennen, dat het water nog niet bevroren was. Het toestel werd toen, zonder dat het water bevroor, aan een temperatuur onderworpen van ruim 8°, 10°, 11° en 15° onder nul.

Het water werd echter terstond tot ijs, zoodra men de drukking verminderde. Deze proefnemingen werden herhaalde malen met denzelfden uitslag genomen.

Vooral opmerkelijk zouden ze wezen, indien ze voortgezet werden met een toestel, dat juist de mate van drukking aangaf, welke er noodig is om de bevriezing van 't water bij verschillende temperaturen tegen te gaan.

Straatverlichting te Londen.

Hiertoe worden niet minder dan 630000 lantarens gebruikt. De hoeveelheid gas, die daartoe in 24 uren tijds wordt gevorderd, bedraagt omstreeks 630500 kubieke meters. Wanneer de straten van Londen één rechte lijn vormden, zou deze zich omstreeks

6500 kilometers ver uitstrekken. Men heeft dus gemiddeld op de honderd meters één lantaren.

Rebus N°. 2.

Aan dezen Rebus zijn als prijs verbonden:

De volledige werken van den kanunnik C. von Schmid; 18 deelen. Prijs 18 franken.

[Nummer 6]

Uitstapjes in Nederland door H.A. Banning.

In en om Haarlem.

‘En is dat nu het beroemde stadhuis?’ vroeg mijn reisgenoot glimlachend, toen wij op de Groote Markt teruggekeerd waren.

‘Als stadhuis heeft het zeker zeer weinig aanzien, doch de historische bijzonderheden, die aan dit gebouw verbonden zijn, verdienen wel de aandacht. Het was o.a. hier dat in het noodlottig jaar 1572 de aanslag op de kerken en kloosters werd beraamd en een aanvang nam. Het komt mij voor, dat men zulk een gebouw niet kan zien zonder door al die herinneringen uit het verleden getroffen te worden.’

HET PAVILLIOEN IN DEN HOUT.

‘'t Is mogelijk dat ik te practisch en prozaïsch ben voor zulke gewaarwordingen, doch ik wil wel bekennen dat dit gebouw mij zoo koud laat als een steen.’

‘Inderdaad, er zit al bitter weinig poëzie in u.’

‘Volkomen waar; het kleinste kalfs-coteletje interesseert mij meer dan het grootste gedicht. Doch laat ons binnengaan, wellicht krijg ik nog appetijt in historische merkwaardigheden.’

De aandacht van mijn jongen vriend was eensklaps geheel in beslag genomen door de groote schilderij in de voorzaal, een periode uit

het beleg voorstellende.

‘Het moet daar warm zijn toegegaan,’ sprak hij, met de grootste verwondering. ‘Wat vreeselijke troniën! Zie dat wijf eens, met dien ketel met kokende olie ..... een echte Megaera, hoor!’

‘Zulke dingen doet men ook niet met een zoetsappig gezicht, vriendje! Er is hier met onvergelijkelijke dapperheid gevochten doch 't is te betreuren dat die dapperheid door zoovele onedele en onmenschelijke daden bezoedeld werd.’

‘Daar hebt ge ook

Kenau Hasselaar,
Met heldenziel in 't lijf,
Stoutmoedig in het bangst gevaar
En nooit gehoord bedrijf.’

‘Mij dunkt de poëzie begint reeds bij u te ontkiemen.’

‘Overblijfselen uit den tijd der prijsuitdeelingen en andere schoolfestiviteiten, anders niet.’

‘Men heeft ons inderdaad in dien tijd dikwijls op een valschen toon doen zingen. Die Kenau Hasselaar is ongetwijfeld een flink wijf geweest, doch laat ons toch geen Jeanne d'Arc of zoo iets van haar maken. Dat zij haar op de tanden had en lang zoo belangeloos niet was als men ons wil opdringen, bewijst het proces, door haar na het beleg tegen de regeering gevoerd, wegens geleverd hout gedurende het beleg.

‘lk geloof waarlijk dat gij vandaag alle haarlemsche grootheden overboord wilt werpen,’ sprak mijn reisgenoot glimlachend.

‘Toch niet, ik neem slechts het verguldsel weg, dat hier en daar is aangebracht, om dingen te bedekken, die het daglicht niet kunnen verdragen. Doch laat ons verder gaan; dat schilderstuk heeft Zeker groote verdiensten, maar ik ben geen vriend van zulke barricaden-tafereelen, waarin bloeddorst de hoofdrol speelt.’

Men moet zich aanmelden om in de zalen te worden toegelaten, waar de verzameling van schilderstukken en oudheden te zien is. Niemand zal zich echter over de fooi, die daarvoor gesteld is, beklagen, want de merkwaardigheden, daar bijeengebracht, zijn alleen een uitstapje naar Haarlem waardig. Men vindt er schilderijen van onze voornaamste oude en nieuwere meesters, de oudste drukken in beweegbare letters, waarvoor nog niet lang geleden op de verkooping der nalatenschap van den heer Enschedé schatten betaald zijn. Ook het kabinet van oudheden verdient alle aandacht. Er zijn helmen en zwaarden bij, die getuigen hoeveel spierkracht onze voorouderen bezeten hebben.’

‘Wat zit daar voor een gedrocht aan het spinnewiel,’ vroeg mijn jonge vriend, voor een zeer oud schilderij stilstaande.

‘Dat is het zeewijf van Haarlem,’ antwoordde ik.

‘Heeft die ook al meêgedaan bij het beleg?’ vroeg hij schertsend.

‘Men heeft haar in de XVe eeuw in de Purmer gevangen.’

‘Och kom! .... met den hengel of met het net?’

‘De overlevering zegt, dat in den tijd waarvan ik gesproken heb een vrouw gevangen werd, die den staart had van een visch en dan ook in het water leefde. Zij had lange blonde haren.’ ....

‘En een chignon van wier en zeegras, waarschijnlijk! Hoe komen de menschen aan zulke dingen?’

‘Laat mij toch uitspreken. Men bracht haar in het huis van een weduwe, waar zij langen tijd geleefd heeft.’

‘Maar hoe maakte zij het dan met haar staart, zwom zij op het droge?’

‘Dat weet ik niet. De legende zegt dat zij leerde spinnen en zeer gedwee was, doch zij bleef zoo stom als een visch. Men heeft haar natuurlijk kleêren aangetrokken zoodat zij er geheel als een gewone vrouw uitzag.’

‘En gelooft men hier werkelijk dat die meermin heeft bestaan?’

‘Ik zou het niet denken, doch. het is waar dat oude schrijvers zich beroepen op schriftelijke getuigenissen van burgemeesters, schepenen of soortgelijke overheidspersonen.’

‘En heeft zij nooit verteld of er nog familie van haar in de Purmer woonde?’

‘Zij was en bleef immers stom, doch langen tijd daarna heeft men ook nog een zeeman in de friesche wateren gevangen.’

‘Dat schijnen dus zoetwater-meerminnen te zijn geweest, ik heb daar vroeger nooit van gehoord. Men zal wellicht in dien tijd reeds gezongen hebben:

> ‘O moeder, die zeeman!’

‘Het schijnt dat men met u onmogelijk ernstig over een zaak kan spreken, vriendje!’

‘Maar noemt gij dan die historie van het zeewijf een ernstige zaak? Ik voor mij geloof dat men haar zeer goed onder de sprookjes van Moeder de Gans kan rangschikken.’

't Kan wel zijn dat hij gelijk had.’

Er is nog een ander museum waarop Haarlem te recht trotsch mag zijn, namelijk Teyler's Stichting. Wanneer men in aanmerking neemt dat het oorspronkelijk bestemd was: 1° ter verdediging van den christelijken godsdienst, 2° ter ontwikkeling van natuur-, dicht-, historie-, teeken- en penningkunde, dan verdient het zeker in onzen tijd alle aandacht, want in den regel wordt tegenwoordig vooral de natuurkunde beoefend met een partijdigheid, die zeker geen liefde voor het Christendom op den voorgrond stelt.

Pieter Teyler stierf in het jaar 1778 en moet wel groote schatten hebben nagelaten, want de verzameling, die zijn naam draagt, is inderdaad rijk te noemen, evenals het gebouw waarin die schatten worden bewaard. In de groote zaal, een juweel van bouwkunde, ontvangt men het licht door een koepel; op een elegante gaanderij bevindt zich de uitgebreide en kostbare bibliotheek; beneden zijn natuurkundige werktuigen en voorwerpen ten toon gesteld. Onder eerstgenoemden munt vooral uit een electriseermachine, de grootste die men kent, een kostbare luchtpomp, enz.

‘Die Teyler moet een benijdenswaardig man zijn geweest,’ zeî mijn reisgenoot, ‘daar hij over zulke groote schatten kon beschikken om aan zijn weetgierigheid te voldoen. 't Is toch maar niet weg te cijferen dat geld ontzaglijk veel meêwerkt om den mensch gelukkig te maken.’

‘Toch moet Teyler zoo gierig zijn geweest dat hij voor niemand te genaken was en nauwelijks van zijn schatten zooveel durfde nemen als noodig was om het leven te behouden.’

‘Hoe is het mogelijk!’

‘Men verhaalt daarvan de volgende welsprekende bijzonderheid. Het huis van Teyler had twee ingangen. Nu nam hij persoonlijk tweemaal per dag aan iederen ingang melk van twee verschillende melkboeren, zoodat elke melkboer de helft leverde van hetgeen hij dagelijks noodig had.’

‘Stak daar dan eenig voordeel in?’

‘Zeker, in plaats van één kreeg hij twee scheutjes melk toe.’

Het wordt tijd dat wij eens een bezoek gaan brengen aan de katholieke kerken. De cathedraal, in 1841 gebouwd, heeft belangrijke restauratiën ondergaan sedert de onvergetelijke Monseigneur van Vree den bisschoppelijken zetel besteeg, die zoo lang onbezet was gebleven. Te betreuren is het intusschen dat dit gebouw zoowel in stijl als omvang veel te wenschen overlaat; vooral na het bezichtigen der oude St. Bavo valt het in 't oog dat het bisdom van Haarlem een schooner cathedraal verdiende.

Haarlem heeft drie parochiën en een bijkerk. De kerk van den H. Antonius van Padua is een zeer ruim en met veel zorg onderhouden gebouw, dat op een prachtigen preekstoel kan roemen.

Op elken vreemdeling zal de stad Haarlem een goeden indruk moeten maken, want de straten zijn regelmatig en ruim gebouwd, men vindt er flinke pleinen en grachten, die vooral om het frissche groen der boomen een schilderachtig aanzien hebben, terwijl de hollandsche zindelijkheid bijna overal goed vertegenwoordigd is.

Zooals ik reeds gezegd heb, heerscht in de Spaarnestad in den laatsten tijd groote ontwikkeling. Men heeft eenige grachten, die minder doelmatig en alles behalve fraai waren, gedempt en ze vervangen door flinke straten. Het Kenau-park vooral is een bekoorlijke plek geworden, verrezen ter plaatse waar vroeger een onaanzienlijke gracht bestond. Sierlijke huizen, in modernen stijl gebouwd, flankeeren die wandelplaats, prijkende met den heerlijksten bloementooi. Het mag tot voorbeeld strekken dat men te Haarlem zoodanige bloemperken, even kunstig als smaakvol geschakeerd, aan den openbaren weg kan aanleggen. 't Is een bewijs dat de Haarlemmers, oud en jong, rijk en arm, de bloemen liefhebben, dat zelfs de straatjongens zich niet schuldig maken aan het beschadigen van 't geen tot algemeen sieraad strekt.

De wandelingen en omstreken van Haarlem zijn beroemd, want het zijn juist de prachtige natuurtooneelen en vergezichten, de weelderige villa's en uitgestrekte velden, welke de omstreken van Haarlem tot den lusthof van Holland maken. Wanneer men zich langs de Groote Houtstraat door de bekoorlijke dreef naar buiten begeeft en zijn schreden naar den Hout richt, wordt het oog van alle zijden geboeid. Men bevindt zich daar te midden van overblijfselen der groote wouden, waaraan ons land eertijds zoo rijk was. Als ik mij niet vergis is de uitstekende wandelplaats, bekend onder de naam van den Hout, ongeveer 48 bunders groot. Eertijds was zij nog uitgestrekter, de belegering van 1572-73 heeft veel boomen doen vallen. De tegenwoordige schilderachtige wandelplaats heeft men voornamelijk te danken aan het plan van den heer Zocher, wiens naam ook te Utrecht en elders zoo gunstig bekend is. Zocher heeft den Hout in een engelsch park veranderd, waarvan de hertenkamp een groot deel uitmaakt, dat de meest schilderachtige vergezichten oplevert.

't Is dan ook geen wonder dat men daar altijd vreemdelingen aantreft en de Amsterdammers er soms bij honderden te tellen zijn. Ik meen ook vooral de aandacht te moeten vestigen op de Spanjaardslaar., die prachtige dreef. waaraan zoovele historische herinneringen verbonden zijn en die reeds aan zoo vele geslachten een heerlijk lommer heeft geschonken. 't Is dan ook zeer goed aan die boomen te zien, dat zij onder den last der jaren gebukt gaan, want van sommige zijn de reusachtige takken met ijzeren banden aan de eeuwenoude stammen bevestigd.

Aan den ingang van den Hout vindt men het paviljoen ‘Welgelegen,’ waarvan ik in het vorig nommer gesproken heb. Dit paleis is door den bankier Henry Hope in italiaanschen stijl gebouwd. Op het voorplein, door een ijzeren hek omgeven, prijkt

de beroemde groep van Laocoon met zijn zonen. in lood gegoten. De hellend oploopende toegang wordt door twee sfinxen bewaakt.

Groot is het aantal schilderstukken daar aanwezig en de verzameling wordt steeds uitgebreider, zoodat men dan ook in den laatsten tijd nieuwe zalen heeft aangebouwd. Mijn bestek gedoogt niet dat ik in bijzonderheden treed over de schilderstukken, die vooral de vermelding waardig zijn, doch Pieneman's 'Veldslag van Waterloo' verdient toch een

bijzondere verm ing en niemand zal voorzeker het museum bezoeken zonder geruimen tijd al zijn aandacht aan dat kunststuk te besteden. Onze te recht beroemde schilder heeft het oogenblik der voorstelling gekozen toen het aanrukken der pruisische legermacht de overwinning zeer waarschijnlijk maakte. De prins van Oranje is gewond en wordt met behulp van militairen vervoerd. Het museum prijkt ook met een marmeren buste van Paus Leo XII, vervaardigd door onzen Royer.

‘'t Is inderdaad hier alles uitstekend schoon,’ sprak mijn jonge reisgenoot, ‘doch ik snak naar de buitenlucht, naar het heerlijke groen, naar de gevleugelde zangers en de geurende bloemen.’

‘Wij zullen vandaag hiermede eindigen,’ zei ik; ‘morgen gaan wij naar het bloemenland, naar de Flora van het Noorden, naar het bekoorlijke Bloemendaal en Overveen.’

De twee weduwen.

Een tweede vroolijke oogst van halmen
Tooit de akkers, waar de dood den grond
Heeft roodgekleurd. Tiert, vredepalmen,
Alsof nooit krijg noch moord bestand!

De lauwer sier' de krijgstropeeën!
De roos omkrans' bokaal en glas!
Milliarden delgen de oorlogsweeën
En op de graven groeit het gras.

Het leed der Weduwen en weezen
Bedekke 't zijden rouwgewaad,
Toch doet haar wezen 't lijden lezen,
Dat in haar hart geschreven staat.

Door smart tot medelij gedreven
Spreekt zij, waar zij een arme vindt:
‘Wil de arme vrouw een aalmoes geven,
Rampzalig is ze, als wij, mijn kind.’

Jacob's worsteling met den engel.

De vrede en eendracht was tusschen Jacob en den hem vervolgenden Laban hersteld. Een dubbele rij engelen beschermde den aartsvader op zijn wegen. Rouwmoedig en getroost besloot hij ook den diepgekrenkten broeder om vergeving te smeeken.

Vijandschap en wraak in 't hart, trekt hem Esau te gemoet. Doch Jacob voelt zich sterk door de belofte des Hemels. Alleen op middelen tot verzoening bedacht, zendt hij zijn broeder de rijkste geschenken; midden in den nacht, die den dag der beslissing voorafgaat, doet hij zijn vrouwen en kinderen over de beek Jabbok trekken. Zich op de knieën nederwerpend, poogt hij zich door 't gebed te sterken tegen 't komend gevaar en tegen de aanklacht van zijn geweten, 't welk hem verwijt, hoezeer hij Esau's wraak en toorn verdiend heeft.

Ziet! daar dringt in 't donker van den nacht een man op hem aan en noodzaakt hem tot een worstelstrijd. . . . . God zelf is 't, die tegen Jacob om diens zonden als vijand optreedt. Zijn wil is 't, dat hij in den heeten strijd van geloof en gebed zijn zelfzuchtige natuur overwinne, zich den naam waardig make van Israël en als zegevierend strijder een toonbeeld worde voor zijn volk en een afbeelding des Verlossers.

Jacob blijft vast in 't geloof en laat zich niet ter neder werpen. Slechts aan de heup verwondt hem zijn tegenstander, ten teeken dat hij hem, zoo 't noodig ware, kon overwinnen, ja zelfs vernietigen.

Als de dageraad aanbreekt, wil de engel zich verwijderen. Doch Jacob laat hem niet los, dan na zijn zegen te hebben afgesmeekt.....

Ziedaar 't onderwerp door Doré in de gravure van pag. 45 geschetst. Achter de bergen dagen reeds de eerste boden der opgaande zon, die 't bergachtig landschap en den Jordaan weldra met hun gouden gloed zullen tooien. Op den heuvel worstelt Jacob met de lichte hemelgestalte. Hoed en mantel heeft hij van zich afgeworpen; aan zijn voeten ligt de staf; wild en moedig en als met onverwinbare kracht gordt hij zich aan tot den strijd.

Het kalme beeld en de rustige houding van zijn bovenaardschen tegenstander getuigt het intusschen op treffende wijze, hoe nietig elk pogen, ook zelfs van den sterkste, tegenover de hemelmacht zij.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen)
door Dr. J. Renier Snieders.

VI.
Hoe die engel weder mensch wordt.

‘Jammer, zeer jammer!’ hernam Korloo. ‘Nu, dat moet . . . . . . of was het ook een stier?’

‘Een stier!’ riep de dokter, terwijl hij half lachend de hand ophief om den oningewijden baron op het hoofd te slaan.

‘Geen stier?’ vroeg de baron naïef.

‘Een stier!’ lachte de dokter.

‘Gij ziet wel dat ik in het vak van natuurkunde niet beter ervaren ben dan in het dierlijk magnetisme . . . . . maar wat ik u vragen wilde, dokter, gedurende haar magnetischen slaap heb ik de arme freule de Kroussac, God heeft hare ziel, hoop ik, hooren zeggen dat gij vuur aan uw vingeren, hadt en uw lichaam met een soort van vuurkrans was omgeven? Wat beteekende dat?’

De dokter verklaarde hem zoo goed hij kon dit zonderling verschijnsel, door menig slaapwandelaar waargenomen, en verhaalde hem verder zooveel zonderlinge dingen over het dierlijk magnetisme, dat de baron de handen samensloeg en uitriep:

‘Verwonderlijk!’

‘Alles is wonder hier in de wereld,’ antwoordde de dokter. ‘Gij breekt u het hoofd, baron, om verschijnselen van 't magnetisme te verklaren, doch begrijpt gij beter honderden andere dingen, welke gij dagelijks hoort en ziet? Weet gij ook Waarom uw hood zwart en niet rood of geel is!’

‘Daaraan heb ik nooit gedacht.’

‘Ik zou u zulks kunnen verklaren, doch indien ik een heel jaar spreek van de breking der lichtstralen zoudt gij toch hot eigenlijk waarom en daarom nog niet begrepen hebben.’

‘Zeer aardig,’ lachte de baron; ‘daaraan heb ik nog nooit gedacht.’

‘Gij weet of weet niet,’ vervolgde de dokter met een fijnen spotlach, ‘dat de huid van een mensch schubachtig is, gelijk die van een visch, en dat ze doorboord is met millioenen zweetgaatjes. . . . . . Welnu met een enkelen zandkorrel kunt ge tweehonderd en vijftig dergelijke schubben en meer dan vijfhonderd zweetgaatjes bedekken; verstaat gij dat?’

‘Verbazend!’ riep de baron, om den dokter te believen, want dewijl hij overtuigd was dat hij zelden of nooit zweette, scheelde 't hem ook weinig hoeveel zweetgaten de mensch in de huid heeft.

‘Neen, dat verklaart men evenmin als de versteening van een dier.’. . . . . . .

‘Nu gij van versteening spreekt’....... viel de baron hem haasfig in de rede; ‘ik heb iets voor u medegebracht . . . . . wacht, een oogenblik, het ligt in mijn rijtuig.’

Hij stond op om naar buiten te gaan en sprak, den dokter bij de twee handen vastgrijpend:

‘Mijn waarde Molm, tot hiertoe heb ik er nog niet aan gedacht het bedrag van uw honorarium te voldoen.’. . . . .

‘Honorarium!’ sprak Molm met een glimlach, die wel aanduidde hoe weinig waarde hij aan het geld hechtte; ‘meent gij de rekening van freule de Kroussac? Ik heb voor 't oogenblik geen geld noodig. . . . neen, daar is geen haast bij.’

De baron was reeds de deur uit; hij liep naar 't rijtuig dat aan het hek stond en kwam spoedig in, de kamer terug.

‘Ziehier, wat ik altijd voor u bewaard had,’ sprak hij, den dokter een klein voorwerp, in een papier gewikkeld, overreikend.

‘Een versteende kikvorsch!’ riep Molm op den toon van aangename ver rassing. ‘Dat is een zeldzaam stuk!’

‘Een zeldzaam stuk?’ herhaalde de baron, terwijl hij dicht over het versteende natuurwonder kwam liggen.

‘Hoe komt gij daaraan?’ vroeg Molm.

‘Van toen ik nog een kind was, lag die kikvorsch reeds in de eetkamer voor den schoorsteen,’ luidde het antwoord. ‘Zegt gij daar niet dat dergelijke dingen zeldzaam zijn? Misschien heeft die kikvorsch wel eenige waarde?’ voegde hij er bij terwijl hij den dokter vorschend aankeek.

‘Voor een liefhebber is die kikvorsch zoo veel goud waard als hij zwaar weegt,’ antwoordde de dokter, terwijl hij het gewicht van het versteende dier op de uitgestrekte hand scheen te willen bepalen.

‘Maar de innerlijke waarde?’ vroeg Korloo, die bij het hooren van hetgeen de dokter hem zeide, de oogen wijd openzette.

‘Geene, mijn waarde baron,’ sprak Molm schokschouderend. ‘Dergelijke voorwerpen zijn niets anders dan bloote liefhebberij.’

‘Nu, ik sta u den kikvorsch met genoegen af; ik ben verblijd u een geschenk van dien aard te kunnen aanbieden.’

‘Hartelijk dankbaar, mijn waarde baron,’ sprak de dokter, even verblijd als de schoolknaap, die zijn vlieger pijlsnel ziet opstijgen; hij draaide den kikvorsch tienmaal op zijn platte hand om, bewonderde deszelfs schoone vormen en herhaalde gedurig dat men in geen, verzameling zulk een ongeschonden en prachtig exemplaar kon aantreffen.

‘Hartelijk dankbaar,’ herhaalde hij en verzekerde dat, indien men hem zooveel Napoleon's aanbood, als de kikvorsch zwaar woog, zijn geschenk toch niet te koop was.

Baron Korloo was niet minder voldaan dan de dokter; hij wandelde twee of driemaal met gemaakte belangstelling rondom het geraamte van den mammouth, en vond geen fraaie woorden genoeg om de reusachtige vormen van het dier der voorwereld te bewonderen. Hij roemde de bekwaamheid van den dokter, die al deze stukken en brokken bij elkander had weten te voegen, om er een geheel van te maken en beloofde hem weldra weder te keeren, om het geraamte nogmaals te zien, wanneer het zou afgewerkt zijn.

Terwijl hij sprak, was hij zichtbaar afgetrokken; hij dacht aan de rekening van freule de Kroussac, Waarom hij eigelijk gekomen was, en vroeg zich zelven of hij maar niet zou heengaan zonder nog op het doel van zijn bezoek terug te komen.

Zou dokter Molm reeds niet oneindig meer dan het bedrag zijner rekening ontvangen hebben? Ongetwijfeld, zie eens dien kikvorsch welke meer waard is dan hij in gouden Napoleons zwaarte heeft!

DE TWEE WEDUWEN.

Zoo dacht baron Korloo; hij drukte den dokter de hand, liep snel naar buiten, ten einde geen gevaar te loopen, nog op freule de Kroussac terug te komen en stapte haastig in 't rijtuig.

Nadat hij door het portier geroepen had, Waarom de dokter hem toch de eer niet aandeed, van eens bij gelegenheid zijn Bourgognewijn te komen proeven, stiet hij met zijn wandelstok den koetsier in de lenden, om hem maar spoedig te doen heenrijden.

'Heb ik daar den dokter niet uitgenoodigd bij gelegenheid mijn Bourgognewijn te komen proeven?' sprak de baron, terwijl het rijtuig zich

spoedig verwijderde.

Hij ontstelde even bij het denkbeeld, dat zijn uitnoodiging voor gevolg kon hebben dat er een bres gemaakt werd in de dikke laag van zijn zoo dikwijls getelde en hertelde wijnflesschen; doch bijna even spoedig sprak hij blijde:

'Och neen, ik dacht er niet meer aan: Molm drinkt noch wijn, noch sterke dranken . . . . . de man heeft geen ongelijk; koud water en koffie zijn al ruim zoo gezond.'

JACOB'S WORSTELING MET DEN ENGEL.

'Baron Korloo gevoelde zich van een zwaar pak ontlast; de, rekening van freule de Kroussac, die hem zoo langen tijd, evenals een hevige jichtpijn in den rug had gezeten, beschouwde hij als vereffend; ten minste besloot hij de zaak maar op haar beloop te laten en voortaan noch aan het keelgezwel der arme barones, noch aan het honorarium van den dokter meer te denken.

Nog een gansche maand lang echter ging hem de onvoorzichtige uitnoodiging aan Molm gedaan geen oogenblik uit het hoofd.

Gedurig stond hij voor het raam en keek door de lange beukendreef, of hij in de zeldzame bezoekers van het kasteel soms den genoodigden dokter niet herkende, en dikwijls bracht hij zijn verrekijker aan het oog ten einde bij de verschijning van Cleophas Molm zich spoedig uit de voeten te maken.

De handelwijze van den baron, hoe fijn en listig ook berekend, ontging toch niet geheel en al aan 't doorzicht van den dokter.

Meer dan eens, zoo dacht hij, heb ik Korloo hooren roepen dat ik meer dan een mensch, dat ik een Engel was; zou zijn gevoelen aangaande mijn bovenaardsch bestaan niet min of meer gewijzigd zijn? Indien ik mij niet bedrieg, trekt hij langzamerhand den Engel de slagveeren uit de vleugels . . . . . nu, het zou niet de eerste maal zijn, dat men vandaag bij een dringend gevaar smeekend aan de voeten van den dokter kruipt, en zich later niet meer schijnt te herinneren met hem in aanraking te zijn geweest.

Wie Cleophas Molm gekend heeft, moet overtuigd zijn dat hij niet gewoon was met bemerkingen van dien aard zich lang het hoofd te breken; neen, na zich een paar keeren hartelijk vermaakt te hebben, omdat baron Korloo, bij het naderen van den gewezen Engel, zich zoo behendig uit de voeten wist te maken, scheen hij zijn vroegere betrekkingen met hem geheel vergeten te hebben.

In het volgend voorjaar moest er een groot nieuws ophanden zijn; iedereen scheen bevreesd voor de toekomst.

Zoo dikwijls baron Korloo uitreed, haalde hij zijn dagblad voor den dag, en met dagelijks klimmenden angst las en herlas hij het verontrustend nieuws, hetwelk uit verre landen werd toegezonden. Men sprak van een machtigen vijand, die uit Indië kwam en reeds in Europa was verschenen.

Het was een veroveraar zonder leger; en nogtans lieten de groote krijgsmachten van den czaar hem ongehinderd het land binnentrekken. Even gemakkelijk als iemand over een stroopijl heen gaat, stapte hij zegepralend over vesten en wallen de steden binnen.

Noch de stikkende hitte van den Zomer, noch het ijs en de sneeuw van den hardsten Winter vermochten iets tegen hem; geen rivieren, moerassen, gebergten, bosschen of andere hinderpalen, die gewone veroveraars in hun tocht belemmeren, hielden hem tegen.

Waar hij verscheen, werd alles akelig en doodsch; in ieder huis lagen de rouwkleederen gereed. De gevreesde vreemdeling bezocht het paleis der koningen en de nederige woning van den arbeider, en wanneer hij heenging, waren de kerkhoven te klein om zijn vernielingswerk te bedekken.

Geen land ontsnapte aan zijn bezoek en de dagbladen waren algemeen van gevoelen, dat hij, na den ganschen aardbol te zijn rondgegaan, wederom naar Indië zou terugkeeren, na de stellige verzekering te hebben achtergelaten, dat hij zijn afschuwelijk bezoek eenige jaren later nog wel eens zou hervatten.

Op zekeren dag, in 't begin van den Zomer, hoorde de koetsier den baron bij het lezen van zijn nieuwsbladen, verschrikt uitroepen, dat de. gevreesde vijand te Parijs was aangekomen, van waar door heel het land een algemeene kreet van angst was opgestegen; iets later verscheen hij hier in het land.

Wie was die onweerstaanbare vijand, die zegepralende volksbedwinger?

Ga met mij mede naar dokter Cleophas Molm; daar zult gij het weten.

't Is middernacht, de dokter ligt ziek te bed. Hij heeft een doek vast om het hoofd gehonden, ten einde het kloppen der aders minder pijnlijk te maken; de oude meid wascht hem van tijd tot tijd het hoofd met een scherp vocht en geeft hem een aftreksel in van pijnstillende kruiden.

Nu en dan schijnt Molm een oogenblik in te slapen, doch telkens wordt hij met een diep gesteun wakker.

‘De dokter moet ernstig lijden,’ mompelde de oude meid; ‘hij klaagt niet licht. . . . . . . Waarom moest hij zich ook gedurende twee volle dagen en nachten zoo aftobben? Wat zal het hem baten, iedereen te genezen en zich zelven in het graf te helpen?’

Zij ging even door het raam zien en sprak stil:

‘Welk een verschrikkelijk onweder! en waaien . . . . en regenen. . . . en donker!. . . . . Zoo daar wordt nog gebeld. . . . . . toch kan mijnheer niemand helpen.’

‘Er ligt daar iemand doodelijk ziek, ginds achter het kasteel van den graaf,’ riep een man naar boven tot de meid, die door het venster lag; ‘is mijnheer thuis?’

‘Dat is te zeggen’. . . . . .

‘Er is haast bij; gisteren stierf er bijna plotseling een vijftienjarige knaap, nu is de vader ziek, ja, er is haast bij.’. . . . .

‘De dokter is zelf onpasselijk en’. . . . .

‘Groote haast, een oogenblik is te lang.’. . . . . . .

‘Indien dat zoo voortgaat, zal hij, eer het morgen is, doodelijk ziek zijn.’

‘In de buurt was men van gevoelen dat hoe snel ik ook liep, de dokter toch nog te laat zou komen.’. . . . . .

‘Ja, doodelijk ziek; denk eens dat hij te bed ligt en geneesmiddelen gebruikt.’

‘Ik heb den afstand van een half uur in tien minuten tijds afgeloopen.’

‘Zoo toch houdt mijnheer het niet lang vol.’

De meid, die in het venster lag, verdedigde de gezondheid van haar heer; zij gaf weinig of geen acht op de dringende boodschap, waarmede de man daaronder zich beliast had.

De boer bekommerde z[i]ch weinig om de gezondheid van den heer Molm, wat ging hem die aan? Dat hij door bliksem, wind en regen zoo hard geloopen had, was enkel om zijn buurman plezier te doen.

‘Nu, laat ons geen tijd verliezen,’ zeî hij harder; ‘roep den dokter!’

‘Hoort gij dan niet, dat hij ziek, zeer ziek is?’

‘Mijnheer zal spoedig zijn bezoek hebben afgelegd; de zieke woont geen half uur van hier.’

‘Geen half uur! en dat door een weder, waar men geen hond door zou jagen!’

‘Indien mijnheer te paard springt’. . . . .

‘Wel, lieve Hemel, te paard! de dokter kan zelfs niet lijden, dat hij zich een oogenblik recht in zijn bed houdt.’

‘Met den man, voor wien ik naar hier ben geloopen, is het veel erger gesteld.’

‘Zeer troostend voor den dokter, dat hij zelf niet het ergste ziek is.’

‘Met al dat praten gaat de tijd voorbij; het zou me oneindig meêvallen, indien bij mijn terugkomst de man nog leefde.’

‘Nu, mijnheer kan volstrekt niet meegaan, of moet hij zich dan, om anderen genoegen te doen, in het graf helpen?’

‘Dan moet die arme kerel daar ginds maar sterven als een hond, evenals gisteren zijn zoon?’

‘Dat is de gewone aanmerking wanneer de dokter niet vliegend gereed is.’

‘Arme kerel! er was in huis noch vuur, noch licht, en God weet of hij sedert een paar dagen niet op een stuk brood geleefd heeft, niemand verdient er een. rooden duit, tenzij de oudste jongen, die leert timmeren.’

‘Zoo zoo, een arm huishouden! En wie zal den dokter betalen voor zijn moeite en zijn geneesmiddelen? Dat volkje denkt misschien dat die dingen hem zelf geen geld kosten? Maar om het even, mijnheer is ziek en niet in staat om uit te gaan.’

In het aangrenzend vertrek klonk de stem van den dokter, die de meid riep.

‘Marie, zeg dat die man daar buiten even wacht,’ sprak de dokter, ‘ik wou eens beproeven om op te staan.’

‘Gevoelt Mijnheer zich dan beter?’

‘Integendeel; mijn hoofdschedel barst in stukken . . . . . trek mij bij den arm overeind.’

De meid weende omdat haar zieke heer iets wilde beproeven, waartoe hij niet in staat was, en zijn kostbare gezondheid aan een groot gevaar ging blootstellen.

‘En dat voor een armen drommel, die u nooit in zijn leven kan betalen,’ voegde zij er wrevelig bij.

‘Een reden te meer, Marie, ik zou het mij eeuwig verwijten, indien ik in dit geval niet liefdadig ware.’

‘Liefdadig!’ spotte de meid; ‘het is niet van den geneesheer maar wel van de samenleving dat de liefdadigheid moet uitgaan. Waarom zorgt het gemeentebestuur, of wien zulks aangaat, niet daarvoor? Of is de dokter dan de trekhond der maatschappij?’

‘Ofschoon gij maar een meisje zijt, zegt gij daar iets dat wel degelijk raak is; doch die arme zieke is de schuld niet, dat de bevoegde overheid zoo slecht voor hem zorgt . . . . . God, wat is mijn hoofd duizelig! Marie, laat er eens een paar scheuten uit die flesch met ether op vallen . . . Wat hebt gij daareven gezegd dat de dokter de trekhond der maatschappij is?’

‘Is dat zoo niet? Meer dan de helft uwer zieken hier in het dorp en in de omstreken zijn arme duivels; een groot deel staat onder de bescherming van dezen of genen grooten heer, die u verzoekt veel zorg voor hen te dragen, maar u naderhand nimmer vraagt naar de rekening of liever u zelfs niet eens bedankt.’

‘Marie, gij hebt in uw leven sommige kleinigheden zeer nauwkeurig waargenomen.’

‘Hebben uw studiën ook geen geld gekost? Moet de dokter dan maar slaven voor het genoegen van anderen!’ knorde de oude meid. ‘Zie, dat woord liefdadigheid kan mij zoo boos maken dat ik . . . . Ja, ik herhaal het, een dokter, voornamelijk ten plattelande, is maar een trekhond!’

‘Jammer dat mijn hoofd zoo ziek is, Marie; ik zou anders met genoegen naar u luisteren,’ zeide Molm terwijl hij even poogde te glimlachen. Ga nu naar beneden en laat dien man binnen . . . . . . wat moet die arme kerel wel nat zijn! ga ook den knecht wekken en zeg hem dat hij mijn paard zadelt.’

‘Te paard uitrijden!’ riep de meid, de handen ineenslaande; hoe zou Mijnheer zich recht houden met ziek hoofd?’

‘Mischien gaat het beter dan ik denk. Is het onweer voorbij?’

‘Ja, maar het regent ontzaglijk, de nacht is pikdonker; indien Mijnheer nog een paar uren wilde wachten, en’. . . . . .

‘Neen, Marie, ik ga terstond; het minste uitstel kan somtijds de noodlottigste gevolgen hebben . . . . . geef mij mijn mantel en laarzen.’

‘Kunt gij dien man niet een of ander geneesmiddel voor den zieke meêgeven?’

‘Zou ik dat durven? En indien de behandeling eens verkeerd uitviel? Welke verantwoordelijkheid, een zieke behandelen gelijk een blinde naar 't ei slaat!’

‘Nu, kortaf, indien ik dokter en zelf ongesteld ware, kreeg men mij uit mijn bed niet,’ knorde Marie, terwijl zij met weêrzin haar heer den mantel onder de kin toehaakte en den pelsen kraag omhoog zette.

‘Denk eens aan dien armen zieke, die, God weet, misschien reeds met den dood ligt te worstelen . . . . . Kom, is mijn paard gereed? In een goed uur ben ik terug.’

Een paar minuten later zat dokter Molm in den zadel; zijn knecht leidde het paard bij den toom, terwijl de ruiter, die veel zieker was dan hij voorgaf, zich aan de manen vasthield om niet te vallen.

De man, die de nachtelijke boodschap voor den zieke deed, stapte voorop met een brandende lantaarn in de hand.

Zoolang het flikkerend lantaarnlichtje tusschen de donkere heggen zichtbaar was, bleef de meid voor het raam eener bovenkamer, door de duisternis over den weg staren en herhaalde met een angstig voorgevoel dat het niet anders kon, of de afgetobde dokter zou zelf gevaarlijk ziek worden.

‘Wat sprak de dokter daar van liefdadigheid!’ spotte de oude Marie! ‘Ja, wees maar liefdadig en ga, na een heelen dag gesloofd te hebben, gelaarsd en gespoord te bed, ten einde spoedig gereed te zijn, om voor den eerste den beste door wind, regen, sneeuw en slijk te draven! Stel u maar bloot aan besmettelijke ziekten, die u voor altijd uw gezondheid wegnemen en u misschien naar het kerkhof sleepen!

‘Wees maar liefdadig, op uw vijftigste jaar, indien de loop, de rotkoorts of andere aanstekende ziekten u al gespaard hebben, zijt gij kortademig, jichtachtig en tot op den naad versleten! En wat blijft er u dan voor al uw liefdewerken over? Een groot fortuin? Ha! ha!’ lachte de meid.

Een vijftigjarig, versleten en doodarm plattelandsch heel- en vroedmeester zou niet met meer bitterheid gelachen hebben, dan de oude Marie.

‘Fortuin! Neen, de domme winkelier hier naast de deur, die geen letter geleerd is, had in tien jaren tijd zijn schaapjes op 't droog, en mijnheer Molm, de man van uitstekende bekwaamheden, die heel zijn leven opoffert om anderen niet te laten sterven, houdt bij slot van rekening geen stuiver over! Mag men zoo iemand geen trekhond der maatschappij heeten? En wat schooner is, om zijn gezondheid en leven voor 't behoud van anderen te mogen opofferen moet hij nog voorzien zijn van een patent! Ja, hij moet een patent hebben om gemachtigd te zijn als een trekhond voor den maatschappelijken wagon te loopen!’

De geneeskundigen van alle graden zullen met mij instemmen dat de doktersmeid oneindig veel verstand had.

Doch de oude dienstmaagd voor het venster der bovenkamer heeft nog niet uitgepraat, luister:

‘En dan, indien de gepatenteerde trekhond nog al kon rekenen op de bescherming der wet, wanneer hij aanhoudend met zijn trekwagen tegen honderden onderkruipers van allerlei soort aanstoot! Maar neen; de mannen van de wet loopen zonder om te zien, hier nevens een tandentrekker, ginds nevens een pintmeester, die het volk schandelijk de duiten uit den zak kloppen. Hier woont een hoefsmid, die de kunst kent om de fijt te genezen, daar een dorpskoster, die een geheimmiddel bezit ter afwering der polderkoorts, ginds een oude grootmoeder, die een onfeilbaar recept heeft voor tering, maagziekte en waterzucht, maar niemand denkt er aan, om aan al die misbruiken een einde te maken en den gepatenteerden trekhond tegen al die aftroggelaars en onderkruipers te beschermen.

‘Heeft de tandentrekker, de hoefsmid, de dorpskoster of een ander wijsneus hier of daar zijn patient naar de andere wereld geholpen of hem aan den praat gehouden totdat de beste dokter der wereld er geen dag meer door ziet, geen haan kraait er naar. Maar pas op! wanneer de arme geneesheer het ongeluk heeft er eens neven te boeren, o, steenig hem dan maar, den dommen trekhond!

‘Ik maak er somtijds zonde uit, zoo kwaad maak ik mij, wanneer ik zie, hoe men den armen Molm vleit en streelt en fleemt, zoolang men in 't nauw zit en zijn hulp volstrekt niet kan missen, en hoe men hem voor al zijne moeite beloont, wanneer het gevaar voorbij is. Ik heb hier in huis meer dan eens menschen gezien, die bij een dringend gevaar voor den dokter op de knieën lagen en hem hemel en aarde beloofden, indien hij er toe geraakte dezen of genen zieke te redden . . . Dat heb ik meer dan eens gezien, maar ook heb ik gezien, dat diezelfde menschen, nadat het onweder voorbij was, schenen te vergeten, dat de goede dokter mijnheer Molm heette, aanmerkingen maakten op zijn zeer redelijke rekening, of somtijds in 't geheel niet betaalden. Denk eens, hoe die gierige baron Korloo hier kwam aanloopen, alsof zijn kasteel in brand stond, toen het leven zijner aschgrauwe freule in gevaar was! Toen was het beste dokter voor, lieve dokter na . . . . . mijn vriend, mijn redder, ja gij zijt meer dan een mensch, een Engel, dat zijt gij! En zou baron Korloo wel eens zijn rekening betaald hebben? Neen, ik heb in 't register van den dokter gesnuffeld, en - hoe schaamt die rijke rekel zich niet! - de rekening van freule de Kroussac, die reeds een heelen tijd van de wereld is, staat nog open! En intusschen heeft mijn arme heer wel juist geen gebrek, maar bij het einde van 't jaar geen rooden duit over.’

De oude meid van den dokter, ik roep al de geneesheeren tot getuigen, had een zeldzaam verstand.

Terwijl zij nog altijd het lantaarnlicht dat in de verte over het akkerpad langzaam heendreef, in het oog had, vervolgde zij:

‘En dan, wat mij razend maakt, is dat voornamelijk de slechte betaler daar zoo gebiedend komt aanbellen, alsof hij met een betaalden arbeider te doen had. Verbeeldt zich dat volkje, dat een dokter zijn dienst niet kan, niet mag weigeren? Kwam er, veertien dagen geleden, niet een van die onbeschaamde kerels hier aan de deur staan roepen en dreigen dat hij dokter Molm, die doodziek te bed lag, wel gerechtelijk zou weten te dwingen, onmiddellijk een bezoek te komen afleggen bij een zijner knechten, die jichtpijn in den rug had en daarom geen slag kon werken?

‘Wat heeft de dokter zich dien dag vermaakt, omdat ik dien schreeuwer zoo rap van de deur joeg en hem toeriep: ‘Wat denkt ge! Een dokter neemt aan of weigert naar goedvinden, en al de rechtbanken der wereld kunnen hem niet dwingen tot het geven van een raad, het schrijven van een recept of iets wat enkel uit zijn verstand komt. Wat denkt ge! De zieke kiest zijn dokter, de dokter kiest zijn zieken.’

De meid van mijnheer Molm hield op te spreken en ging weg van het venster; het lantaarnlichtje, ginds ver op het akkerpad, was verdwenen achter den omdraai van het kleine dennenbosch.

Alles bleef stil op de bovenkamer; doch ik ben overtuigd dat er een donder van toejuiching ware opgerezen, indien een deputatie van geneeskundigen de woorden der oude meid had kunnen afluisteren.

Wij gaan het langzaam vorderend lantaarnlichtje daar ginds achter het kleine dennenbosch inhalen.

De kleine groep staat stil voor een uitgeholden kruisweg, die bij den aanhoudenden stortregen diep onder water is geloopen. Het paard staat pal voor de diepte; snuivend staart het op den waterplas, waarin het lantaarnlicht spookachtig terugkaatst, en loopt

verschrikt achteruit. Gewis ware de half slapende dokter uit den zadel gevallen, indien zijn knecht en de lantaarndrager hem van weêrszijden niet in evenwicht hadden gehouden. Na herhaalde pogingen wil de kleine ardenner er wel toe besluiten voorwaarts te stappen; en rechts en links door de twee mannen, die tot over de heupen door het water gaan, bij den toom gevat, brengt hij den dokter aan den overkant.

Molm die het paard om den hals knelt, is van de voeten tot de dijen en van de handen tot de schouderplaten even doorweekt als zijn knecht en de lichtdrager.

'Brr . . . . .' doet de zieke dokter, en vraagt met een langen zucht, of het huis nog ver af is.

'Een kwartier gaans,' is het antwoord van den geleider, die de lantaarn achter zijn rug verbergt, opdat de wind het licht niet zou uitblazen.

'God! wat is de nacht koud!' zucht de dokter. 'Ach, mijn hoofd! houdt mij van weerszijde stevig vast . . . . . ik kan mij volstrekt niet meer recht houden.'

Achter den hoek van een kreupelbosch komt een rukwind uitgeschoten en blaast nijdig het licht uit.

De knecht van den dokter laat zich een bastaardvloek ontvallen; de man met de uitgedoofde lantaarn roept dreigend dat hij voor niets zou durven instaan, indien iemand van vleesch en beenderen gemaakt, het gewaagd hadde hem die poets te spelen.

'Wat raad!' roept de knecht; 'ik zie geen hand voor oogen.'

'Wat nu aangevangen?' morde de slecht gezinde boodschapper.

'Is er nergens een boerenwoning in de nabijheid om licht te vragen?' zucht de dokter achter zijn omhoog getrokken pelsen kraag.

'Neen,' is het antwoord van den boodschapper; 'doch geef mij den toom van het paard; in den blinde vind ik hier den weg. . . houd mijnheer stevig vast of liever spring achter op het paard en neem hem vast om zijn midden.'

Het zonderling voorstel van den boer wordt gevolgd en de kleine groep vervordert zijn weg.

Eenige oogenblikken later houdt het paard voor de hut van den zieke stil.

Met behulp van vier armen wordt de dokter uit den zadel geheven, en evenals een groot pak winkelwaar op den grond nedergezet.

Op den dorpel van het arme hutje staat een vrouw uit de buurt, die den dokter bij den arm vasthoudt en hem zegt, dat de zieke een arbeider is van een in de nabijheid wonend groot heer, die dezen avond uitdrukkelijk bevolen had, terstond een geneesheer te halen en den zieke met de grootste zorg te doen behandelen, en'. . . . .

'Staat die heer voor de betaling in?' vraagt de knecht van den dokter, de vrouw haastig onderbrekend.

'Denkelijk niet, maar.'. . . . . . .

'Dan heeft de dokter zijn uitdrukkelijke aanbeveling ook niet noodig.'

'St . . . . . een geneesheer, die zijn zending goed begrijpt, heft niemand's aanbeveling en ook niemand's borgtocht noodig,' zegt Molm glimlachend, terwijl hij met een beweging der hand de gedienstige buurvrouw en den knecht, die de belangen zijns meesters behartigt, tot zwijgen brengt.

De dokter treedt de arme woning binnen. Het is een klein donker huisje; met de band reikt men aan den zolder, waar de koude regen doorheen droppelt. Met de voeten glijdt men uit op den oneffen en met slijk bemorsten vloer.

In een gemetselde alkoof, die niets dan eenige ijzeren staven noodig heeft, om op een panterhok in den dierentuin tegelijken, slapen half of niet gedekt, drie kleine kinderen, die evenals schapen door elkander liggen.

In een hoek van het huis, op een stroozak, ligt de zieke; er staat nevens den stroozak op een houten stoel een klein olielampje, welks lichtstraaltje een der muren niet eens kan bereiken; nevens het lampje knielt een vrouw, die de ijskoude hand van den zieke in de hare tracht te verwarmen.

In den tegenovergestelden hoek over een paar stoelen hangt een beddelaken en daaronder ligt het lijk van een vijftienjarig jongeling. Nevens het lijk is de oudste broeder, die leerjongen is bij den timmerman, bezig met het maken van een doodkist.

Hij schaaft en boort en hamert alsof hij zich gedurende de lange winteravonden voor tijdverdrijf met het maken eener vogelkooi onledig hield[1].

Bij het zien dier drie kleine, akelige groepen, welke men in een treurspel als eene overdreven voorstelling zou beschouwen, voelt de dokter een huivering door al zijne leden loopen. Terwijl hij een verstomden blik werpt naar de alkoof met de slapende, bijna naakte kinderen, en van daar naar het ziekbed en den koelbloedigen timmerman bij het lijk, ontvalt hem een lange, diepe zucht en het is alsof met dien zucht van verbazing en medelijden zijn ontzettende hoofdpijn heenvliegt.

In een oogenblik schijnt Molm een geheel ander mensch te worden; de ellende welke zich aldaar voor zijn oog opdoet, schijnt hem de veerkracht des lichaams weder te geven en zijn geest, door het lijden ter neêrgedrukt, op te beuren. Hij neemt een stoel en zet zich neder bij het ziekbed.

Op dit oogenblik geeft de zieke een ontzettenden schreeuw en wringt zijn lichaam krampachtig ineen. Er volgt een vreeselijke braking van een overvloedige dunne, witachtige stof, waarna de lijder die gedurende eenige seconden omhoog heeft gesprongen, in ommacht ter neder valt.

Langzamerhand komen zijn krachten eenigszins weder en met de de grootste moeite zegt hij bijna onhoorbaar:

'Ach, dokter, help mij!'

Zijn flauwe, heesche stem heeft een zonderlingen klank en komt met moeite uit zijn keel.

1) Waargenomen tooneel en letterlijk beschreven.

GEZICHT OP HET SPAARNE TE HAARLEM.

Molm neemt zijn hand vast en tast hem op verschillende deelen van het lichaam; de blauwe huid is koud als een ijsklomp en in de polsader is bijna geen beweging meer op te merken.

Vreeselijk diep staan de waterachtige oogen in hun holten teruggetrokken, en de loodkleurige krans, die er om loopt, geeft den lijder een allervreemdst aanzien.

Op het voorhoofd van den dokter vertoont zich een veelbeduidende fronsing, welke met een angstig voorgevoel door zijn knecht wordt opgemerkt.

Zwijgend treedt Molm naar het lijk dat op de twee stoelen in den hoek van het huis ligt, en werpt bij het flauwe lamplicht een vorschenden blik onder het lijkkleed.

'Geen twijfel meer over den aard der zickte,' mompelt hij, en gaat weêr terug naar het ziekbed.

'Wat raad, dokter?' smeekte de geknielde vrouw.

'Luister, mijn knecht gaat terstond te paard springen en mij zekere geneesmiddelen, welke ik hem zal aanduiden, hier brengen. . . . . God geve dat het niet te laat zij,' voegt hij er fluisterend bij; 'Hebt gij niet een paar teugen wijn?'

'Wijn!' zegt de vrouw op een toon, die den dokter doet uitroepen:

'Och ja, ik dacht er niet aan, dat gij doodarme menschen zijt; hebt gij brandewijn, jenever, of?'. . . . .

'Niets!' roept de vrouw hopeloos.

'Laat ons beproeven het lichaam te verwarmen . . . . . . spoedig, geef kruiken met kokend water, heetgemaakte steenen.'. . .

Hij rukt een stuk van de oude wollen deken, en maakt zich gereed om den lijder wrijvingen over de huid te doen, doch schijnt zich, bij een zonderlinge uitdrukking, die zich eensklaps op diens gelaat vertoont, te bedenken.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 7]

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

In het bloemenland.

‘En zoo zullen wij dan eindelijk het Arcadië van Holland gaan bezoeken,’ sprak mijn reisgenoot glimlachend, terwijl hij met vluggen tred in het rijtuig wipte, dat ons naar buiten zou voeren.

DE AMSTERDAMSCHE POORT TE HAARLEM.

‘Gij schijnt nog altijd aan mijn woorden te twijfelen,’ antwoordde ik; ‘doch lees hier eens wat onze geograaf Witkamp vóór 25 jaren in zijn *Gids voor Reizigers in Nederland* gezegd heeft. ‘De natuur is in Haarlem en omstreken gelijk aan eene liefelijke bruid, wier lach en ernst onweerstaanbaar boeijen, wier bevalligheid en schoonheid, te meer uitkomen, hoe langer het oog haar beschouwt. Geene hemelhooge bergen, geene oogverblindende pracht, maar stille vriendelijke schoonheid, verscheidenheid van kleuren, in bevallige verwarring geschakeerd, balsemgeuren, die evenzeer verkwikken als doen genieten, landelijke tooneelen, die de arkadia's van vroegere eeuwen terugroepen, die het oog bekooren, nooit vermoeijen, eene ruischende zee, die als een toovermuzijk verleden dagen voor den geest terug roept. . . . . . . Zoo zijn Haarlem's omstreken.’

‘Zooveel poëzie had ik nooit in een geograaf mogen verwachten,’ zeî mijn reisgenoot.

‘Des te meer vertrouwen diendet gij in mijn woorden te stellen,’ antwoordde ik. ‘Weet gij wel eens, dat Haarlem door gansch Europa heen beroemd is om zijn bloemenhandel?’

‘Och kom!’

‘Reeds vóór eeuwen was dat het geval en ook nu nog worden de haarlemsche bloembollen en tuinzaden over geheel Europa verzonden, en niet slechts in het Noorden, maar ook in het Zuiden van ons wereld-

deel. Van Noordwijk tot Uitgeest liggen een aantal bunders grond, die uitsluitend voor den bouw van hyacinten worden aangewend. Wanneer men zich daar in de Lente heen begeeft, ziet men gansche velden met hyacinten, tulpen en andere bolgewassen als overdekt. Gij kunt u niet voorstellen, welk een schitterende kleurenpracht zulke velden aanbieden en hoe aangenaam de geur is, die deze bloemen wijd en zijd verspreiden. Er is een tijd geweest, dat de handel in haarlemsche bloembollen in een soort van razernij ontaardde. Men verkocht elkander bloembollen op tijd.'

'Er werd dus windhandel in gedreven.'

'Juist. Menigeen heeft zich daarmede geheel in den grond geboord, want de bollen werden soms voor fabelachtige sommen gekocht. Zoo bracht omstreeks het midden der XVIIe eeuw een Admiraal Enkhuizen *f* 5000, een Semper Augustus *f* 13,000 op.'

'Hoe is het mogelijk!'

'Men heeft mij eens een aardig geval medegedeeld in betrekking tot die kostbare tulpenbollen. Zoo als gij wel zult weten, zijn het onaanzienlijke dingen, die een oningewijde al zeer gemakkelijk voor gewone uien zou aanzien. Een rijk koopman en reeder van Amsterdam had hier ergens een buitenplaats, alwaar hij met zijn eenige dochter gemeenlijk den Zomer doorbracht. Reeds lang bestond een innige betrekking tusschen dit meisje en een kantoorbediende, die even rijk was aan bekwaamheden als arm in vermogen, doch de vader weigerde zijne toestemming tot een huwelijk. De jongeling moest over een vrij aanzienlijk vermogen kunnen beschikken, alvorens zijn wensch vervuld zou kunnen worden. Door tusschenkomst van een scheepskapitein was de reeder in het bezit gekomen van een aap, die aan een ketting geklonken in zijn kamer zat. Eens was de bewuste bediende met een buitengewone tijding naar buiten gekomen. De koopman zat ernstig nadenkend in de brieven te lezen, die hem gebracht waren, en de bediende zag er niet minder ernstig uit; hij dacht aan de onmogelijkheid om tot fortuin te geraken en zuchtte zoo akelig als jonge menschen in zijn positie dat kunnen doen. Op eens geeft de aap een schreeuw. Hij is los, springt op de tafel, neemt een bloembol, die daar op een porceleinen schotel ligt, in zijn poot, en snelt er mede naar buiten. Niet zoodra ziet de koopman wat er gaande is, of hij laat een akeligen gil hooren en steekt de armen naar boven, als iemand die in de grootste wanhoop verkeert. Mijn Semper Augustus! 'Mijn Semper Augustus!' roept hij uit.

'De aap is intusschen in een zwaren eikenboom geklauterd, die in de nabijheid van het huis staat, en schijnt met welgevallen den angst van zijn heer en meester gade te slaan.

'Mijn Semper Augustus! Mijn Semper Augustus!' zoo klinkt andermaal de wanhoopskreet van den reeder. Zijn dochter en het gansche personeel der dienstboden komen naar buiten stuiven. Men zet een ladder tegen den boom, doch zoodra de aap dit ziet, klimt hij al hooger en hooger, zet zich eindelijk op het uiterste einde van een tak neder en begint doodbedaard Semper Augustus van zijn overkleederen te ontdoen. De oude man geeft een gil, hij looft een aanzienlijke som uit aan hem, die den aap machtig wordt, doch niemand durft er zich aan wagen. 'Ik geef duizend. . . . . twee duizend gulden,' roept de reeder, doch niemand verroert zich.

'En wat zal mijn belooning zijn, wanneer ik Semper Augustus red?' vroeg de bediende.

‘Twee duizend. . . . . drie duizend gulden!’

‘Voor geld waag ik mijn leven niet; geef mij de hand uwer dochter en ik klim onmiddellijk in den boom.’

‘De oude heer scheen niet geneigd dit aanbod aan te nemen, doch daar begon de aap weder aan den bloembol te schillen en in zijn angst riep hij uit: ‘Welnu gij zult haar hebben, als ik de Semper Augustus terugkrijg.’

‘De bediende zat in een wip in den boom; hij klom van tak tot tak, waagde het uiterste, zoodat de toeschouwers stonden te beven en het jonge meisje in bezwijming viel, pakte eindelijk den aap bij zijn staart en bracht hem niet zonder veel moeite met de Semper Augustus beneden.’

‘Conscience zou er op laten volgen: ‘En toen kwam er een varken met een langen snuit en het vertelsel is uit,’ zeide mijn jonge reisgenoot lachend. ‘Dergelijke mopjes doen hier in 't bloemenland waarschijnlijk dienst als legende.’

‘'t Kan wel zijn; men spreekt ook nog van een matroos, die in vergissing een Admiraal Enkhuizen van *f* 5000 bij een nieuwen haring oppeuzelde, meenende dat hij een gewonen ui voor zich had. Het is intusschen zeker dat werkelijk zulke hooge prijzen voor de bloembollen van dien naam betaald werden. Deze windhandel duurde echter niet zeer lang; Semper Augustus verloor weldra kroon en staf om plaats te gaan nemen - onder het plebs der bloembollen.’

Er vertoonde zich nu spoedig een prachtig panorama aan ons oog. Een heerlijk vergezicht, omzoomd door een veelkleurig groen, reusachtige boomen en torenspitsen en daarachter de hooge duinen, wier gele toppen in 't zonlicht blonken - dat alles deed mijn reisgezel onrustig worden in het rijtuig. Hij scheen geen oogen genoeg te bezitten om zich te verzadigen aan het heerlijke landschap en bekende eindelijk dat zijn verwachting ver overtroffen werd. De bouwval van het Huis te Kleef wekte echter geen de minste belangstelling bij hem op. Of ik hem ook al vertelde dat daar de spaansche voorposten hadden gestaan, dat de kogel, die men nog in den muur der voormalige St. Bavo vindt, van die voorposten geworpen was, dat geheel Haarlem sidderde voor 't geen daar werd beraadslaagd - hij bleef doof voor 't verledene.

Heerlijk kronkelt zich de weg langs de prachtige landgoederen Sparrenheuvel, Hartelust, Wildhoef en andere. Men moet den schoonen wandelweg, de schaapskooi, achter het aloude Aelbrechtsberg, kennen om zich van alles een goed denkbeeld te kunnen maken; ik kan er slechts ter loops van spreken. In weerwil der antipathie van mijn reisgenoot voor alles wat tot het verleden behoort, mocht ik echter niet nalaten een bezoek te brengen aan de ruïne van het beroemde slot Brederode, die daar ligt als ware zij zóó gebouwd om aan het bekoorlijke landschap een romaneske tint te geven. Men heeft in den laatsten tijd dien bouwval meer beklimbaar gemaakt en voor algeheel verval behoed. Wanneer men zich boven op die kolossale muren bevindt kan men uren ver in den omtrek zien; de nijdige hooge duinen blijven echter het gezicht op de zee belemmeren.

‘Is dat een koepel, daar ginds op die ongastvrije zandbergen?’ vroeg mijn reisgezel, naar de duinen wijzende.

‘Ik geloof het wel, men moet van dat punt een prachtig uitzicht hebben op de zee.’

‘Hoe kan het in iemand opkomen, om daar voor zijn pleizier te gaan zitten. Als de man, die dat nest gebouwd heeft, aan de zielsverhuizing gelooft, denkt hij zeker eenmaal een zwaluw te worden.’

‘Altijd vol dwaasheid. Zoudt gij kunnen gelooven dat dit zomerverblijf meer dan drie tonnen gouds heeft gekost?’

‘Och kom!’

‘Ik zal u zeggen wat er mij van verhaald is. Er werd daar eens door den eigenaar een feest gegeven, ik geloof een bruiloft. Men had er een schitterende verlichting aangebracht en er werd ook vuurwerk afgestoken. Het moet een stormachtige avond geweest zijn en zoo kwam het dat een schip daar strandde; de kapitein was door het licht verleid, het schip liep met volle zeilen in de branding en ging daar ten gronde. Dat grapje ('t vuurwerk namelijk) kostte niet minder dan driemaal honderd duizend gulden; althans zoo heeft men mij verhaald.’

Men wordt door een zonderling gevoel bevangen bij het bezichtigen der ruïne van het slot Brederode. Drie aanzienlijke muurbrokken - ziedaar alles wat overgebleven is van het eens zoo beroemde slot der machtige heeren van Brederode. De slotgracht is nog zeer goed te onderscheiden, en men kan ook hier en daar aan het roet, dat in de muren gedrongen is, zien, waar de ridders en adellijke juffers bij den haard hun beker malvezij dronken.

Op deze plek werd het allereerst een slot gebouwd, ongeveer in 't jaar 1000 door graaf Arnoud, die het echter niet voltooide; zijn zoon, de vermoedelijke stamvader der Brederodes, legde er de laatste hand aan. Tweemaal werd het verwoest; het eerst in 1204, ten tweeden male door de Haarlemmers, die als zeer kabeljauwschgezind te boek stonden. Sedert 1472 is het in verval geraakt; het staat dus reeds vier eeuwen onbewoonbaar. Wanneer men die schoone ruïne wil bezichtigen, behoeft men zich slechts aan te melden bij den kastelein aan het zoogenaamde Velzerend, waar tevens een goede gelegenheid wordt aangeboden om wat uit te rusten.

Het landschap, waarin wij ons verlustigen is zeker nergens bekoorlijker dan in de nabijheid van of liever achter het landgoed Meerenberg, dat in het jaar 1843 tot gesticht voor krankzinnigen werd ingericht. Herinnert de ruïne van Brederode aan de vergankelijkheid van al wat aardsche grootheid genoemd wordt, Meerenberg roept ons toe, hoe nietig de mensch is, die zoo vaak in zijn hoogmoed meent alles te kunnen beheerschen. Er worden daar op dit oogenblik 800 ongelukkigen verpleegd. Men ziet velen hunner zich in den tuin bewegen; sommigen wandelen, anderen werken. De kalme en gezonde landstreek, de zorgvuldige verpleging, welke zij daar genieten, zal ongetwijfeld veel kunnen bijdragen tot verzachting van hun lijden.

Men is gewoon Bloemendaal en Overveen in één adem te noemen, omdat beide fraaie dorpen als door een laan van lusthuizen met Haarlem verbonden, gelijkelijk de paarlen zijn van de bekoorlijke omgeving dezer stad. Overveen is intusschen veel grooter dan Bloemendaal; er schijnt welvaart te heerschen en de bloemenpracht die men daar ziet, zal men elders tevergeefs zoeken. Te midden van dien lusthof verrijst een heerlijke kerk, die haar torenspits ver boven het geboomte verheft. Zij werd gebouwd kort nadat Pius IX de kerkelijke hiërarchie in Nederland hersteld had. 't Is aan de onvermoeide zorgen van den waardigen pastoor te danken, dat Overveen een katholieke kerk bezit, waarop geheel Nederland trotsch mag zijn. Het is de eerste kerk waarvan de onvergetelijke van Vree, eerste bisschop van Haarlem, na de herstelling, den eersten steen heeft gelegd. De plechtige wijding had plaats op den 24^{en} September 1856; Maria Onbevlekt Ontvangen is de schoone naam dien zij draagt. Er heerscht een bewonderenswaardige harmonie in alles wat tot versiering van dit gebouw is aangebracht; de preêkstoel en beelden doen onzen Veneman alle eer aan en de Kruisweg-statiën van Brouwer zijn inderdaad bewonderenswaardig. Doch men moet dien schoonen tempel zien, wanneer hij in den Zomer op een kerkelijken feestdag

getooid is met hetgeen de natuur daar met zoo milde hand aanbiedt; dan gevoelt men inderdaad eerst dat men

zich in het bloemenland bevindt. Er worden soms in ons land tentoonstellingen gehouden, die niet kunnen wedijveren met hetgeen daar wordt bijeengebracht ter verheerlijking van Christus en zijn onbevlekt ontvangen Moeder. Moge de waardige herder nog lang zijn krachten blijven toewijden aan het duizendtal zielen, dat aan zijn zorgen is toevertrouwd.

Wij keerden van ons uitstapje terug.

'Zijt gij nu voldaan?' vroeg ik mijn jongen reisgenoot, toen wij in het rijtuig gezeten waren en onze oogen nog lang gevestigd bleven op het bekoorlijk oord.

'Ik moet bekennen dat mijn verwachting verre overtroffen is,' antwoordde hij; 'Haarlem heeft waarlijk de behoefte in mij opgewekt, om meer van ons land te leeren kennen.'

'Goed, dan gaan wij binnen kort naar Maastricht en omstreken, om ons in 't kleine Zwitserland te verlustigen.'

Er pakten zich onheilspellende wolken samen, er vielen dikke droppels, die ons noodzaakten den kortsten weg te kiezen en door de donkere Spanjaardslaan naar de stad terug te keeren. Voor 't oogenblik moeten wij dus afscheid nemen van Kennemerland, wij willen er later terugkeeren.

Een gevaarlijke rit.

Niet alleen door betaalde waaghalzen ziet men soms allergevaarlijkste en dwaze toeren verrichten, want een waagstuk, zooals op de gravure van pag. 52 wordt voorgesteld en door een hongaarsch graaf als een zijner gewone liefhebberijen werd uitgevoerd, zou men zelfs van de stoutste kunstenmakers van beroep niet licht verwachten.

Aan dezen rit met een vierspan over een steile trap, werd door den schilder Johan Prestel, die later dit dolle waagstuk schetste, zelf deelgenomen.

Prestel, toen als rijder en als schilder evenzeer bekend, was een Frankforter van geboorte; hij bracht zijn jongelingsjaren te München door, vertrok later naar Hongarije, en kwam daar in kennis met een zekeren graaf Sandor, een zonderling in den hoogsten graad. Deze maakte er zich een vermaak uit om allerlei vermetele en vreemde toeren in het rijden en mennen te verrichten.

Het was Prestel, die een tijd lang zich ook met die onzinnige toeren ophield en ze tevens afbeeldde.

De rit over de steile trap, die de stad Ofen met een der voorsteden verbindt, was op verre na niet het grootste waagstuk van den zotten graaf. Geen weddenschap gaf hiertoe eenige aanleiding, het was enkel om een zijner grillen in te volgen, dat hij heel deftig, met koets en vier paarden, deze passage afreed.

Zijn grillen gingen soms al zeer ver, te oordeelen naar de voorstellingen die Prestel van sommige zijner dolzinnigheden leverde. Rijtochtjes over den ijsgang in den Donau, sprongen te paard over ijzeren hekken en hooge muren, over smalle rivieren, van rotshoogten, dat alles maakte den graaf tot iemand met wien het niet verkieslijk was eens uit rijden te gaan.

Want de zot beschouwde het b.v. als een grap, wanneer hij met voordacht het rijtuig liet omkantelen, ten einde weer een avontuur, zooals hij zeî, te hebben, of bij

uitstapjes te paard zoo wild te werk ging, dat onbedreven ruiters weldra in het zand lagen.

Wat Prestel betreft, die later achtereenvolgens in Engeland, Frankrijk, Italië, Nassau, Duitsch-Oostenrijk, Hessen, hetzij korter of langer tijd woonde, zijn verblijf in Hongarije had hem tot een eerst paardenkenner gemaakt. In het schilderen van paarden was hij bijzonder bekwaam geworden. Het was in het jaar 1827, dat hij aan den gevaarlijken rit te Ofen deelnam.

Afrikaansche spreeuwen.

De gepluimde tweevoeters, die ons de gravure van pag. 53 te zien geeft, behooren eigenlijk in Afrika thuis. 't Zijn een soort van spreeuwen, door de natuur echter met zulk een schitterende kleurenpracht in den vedertooi bedeeld, dat de groene weerschijn en 't purper, welke hun europeesche naamgenooten boven en op de borst dragen, er volstrekt niet bij te vergelijken zijn.

‘Te midden van 't donker loover der landen achter de Sahara,’ zegt een toerist, ‘ziet ge in hun vleugelen, als in metalen en glazen spiegels, de gouden zonnestralen schitteren, en een zwerm dezer spreeuwen verspreidt bijwijlen zulk een weerschijn, als ware 't gansche woud in vlammen gezet.’

Overigens, wat van onze spreeuwensoort geldt, is ook grootendeels op de afrikaansche van toepassing. Zoowel hier als ginder is de spreeuw geenszins kieskeurig, wat zijn mondbehoefte betreft; toch doet hij liefst zijn maal met insecten en woont daarom gaarne in boomgaarden, weiden en moerassen, waar hij naar hartelust jacht kan maken op dit soort van wild.

Vooral tegen den avond houden de spreeuwen van familie-uitstapjes in de bovenlucht. Evenals wolken zweven zij dan daar zoo hoog mogelijk en maken een geluid en beweging, alsof er een wervelwind passeert.

Tot aan 't jaar 1865 was 't een buitengewone zeldzaamheid een volière met een exemplaar dezer afrikaansche vogelwereld gemeubeld te zien. Slechts de zoölogische tuin te Londen telde een paar dier spreeuwen onder zijn rariteiten.

In gemeld jaar kwamen zij echter eensklaps op de europeesche vogelmarkten in de mode. Een Franschman, in West-Afrika woonachtig, had namelijk een honderdtal er van naar Bordeaux overgebracht; het succes, dat hun in deze stad te beurt viel, deed weldra ook de parijsche liefhebbers met deze élite van Afrika's binnenland kennis maken; van Parijs naar 't overige Europa ging 't natuurlijk evenals met andere mode-artikelen.

Trek hieruit geenszins verkeerdelijk 't gevolg, dat deze vogelsoort nieuw is. Neen, 't gaat met de vogels geheel anders als met de menschen. Veel is in den loop der eeuwen bij deze anders geworden, menig rijk ontstond en ging te niet, doch de vogelen hebben over 't algemeen zelfs geen veertje veranderd.

't Kan daarom best zijn, dat wellicht reeds Troje's zanger en de attische blijspeldichter ook deze afrikaansche spreeuwensoort kenden en bezongen, en 't is niet onwaarschijnlijk, dat de spreeuw, die door Plinius om zijn bedrevenheid in 't Grieksch en Latijn praten geroemd werd, een der vooroudere is derzelfde familie, tot welke de in onze gravure afgebeelde vogels behooren.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen,)
door Dr. J. Renier Snieders.

VI.
Hoe die engel weder een mensch wordt.

Hij legt nog eens de vingeren op de slagader en spreekt stil tot de omstanders:

'Spoedig, een priester!'

De knecht zat nog niet in den zadel, ten einde het hem gegeven bevel te volvoeren, of de dokter riep hem door de geopende deur toe:

'Stijg af, het is reeds te laat.'. . . .

Er lagen twee lijken in de woning van den armen arbeider.

'Wat is dat voor een vreeselijke ziekte?' vroeg een der omstanders.

'De cholera morbus,' luidde het antwoord van den dokter.

De cholera morbus! Dat was de onweêrstaanbare vijand, de zegepralende volksbedwinger, die uit Indië kwam en zijn schrikwekkende intrede ook hier in het land had gedaan.

Dokter Molm beval de lijken niet lang boven aarde te laten en drong er op aan, dat de vrouw met haar vier kinderen, ter voorkoming van verdere besmetting, terstond het huis zou verlaten.

Noch de eene noch de andere raadgeving werd gevolgd. Alvorens de week uit was, had de dood haar vernieling in het huis van den armen arbeider voleindigd; de vrouw, die eenige dagen geleden bij den stroozak van haar stervenden echtgenoot knielde, de drie naakte kinderen in de gemetselde alkoof, en de koelbloedige doodkistmaker, heel het huishouden was door de vreeselijke cholera weggerukt.

Willen wij eens even opwandelen naar het kasteel van baron Korloo?

Nu denkt gij zeker dat ik u ga zeggen: 'Ook daar heeft die afschuwelijke reiziger in rouwkleederen, een bezoek afgelegd.' Neen, de baron zit bij de oude Fanny, die haar kousen stopt, een pijp te rooken.

'Is er beter nieuws vandaag, Fanny?'

'Neen, Mijnheer, evenals een heibrand loopt de ziekte voort, er zijn huizen, die tot den laatsten man uitsterven.'

'Weten de dokters geen raad?'

'Neen, wat dokter Molm beweert, kon wel waar zijn.'

'Wat beweert Molm?'

'Dat de ziekte in de woning van den arme zoo veel helpers aantreft, dat het overbodig wordt eenig geneesmiddel aan te wenden.'

'Welke helpers bedoelt hij?'

'De dompige, kleine woningen, van licht en lucht beroofd; het gebrek aan gezond en overvloedig voedsel, kleederen en beddegoed; en vooral de verregaande onzindelijkheid der landlieden.'

'De cholera is de ziekte van het gemeen volk.'

'De geneesheeren beweren dat zij liefst nestelt in de woning der armen; doch ook wel het paleis van de machtigen der aarde binnendringt. . . . . door het toedoen van dokter Molm heeft men de groote dorpsschool tot ziekenzaal ingericht.'. . . . .

'Een goede gedachte; Molm is een knap man.'

'Elke behoeftige lijder zal er toegelaten en kosteloos verzorgd worden.'

'Overheerlijk! Ja, dokter Molm is een knap man!'

'Morgen verwacht men twee gasthuiszusters, aan wie de bewaking van het ziekenhuis zal worden toevertrouwd.'

'Goddank! nu zal wellicht dat bedelen voor zieken aan de deur ophouden.'

‘Zeker; zoo men zegt, heeft men zorg gedragen dat men geen gevaar loopt gebrek te hebben aan kleederen, bedden, geneesmiddelen en voedsel.’

‘Zeer wel. Het was hier ook niet meer om uit te houden, het bede-

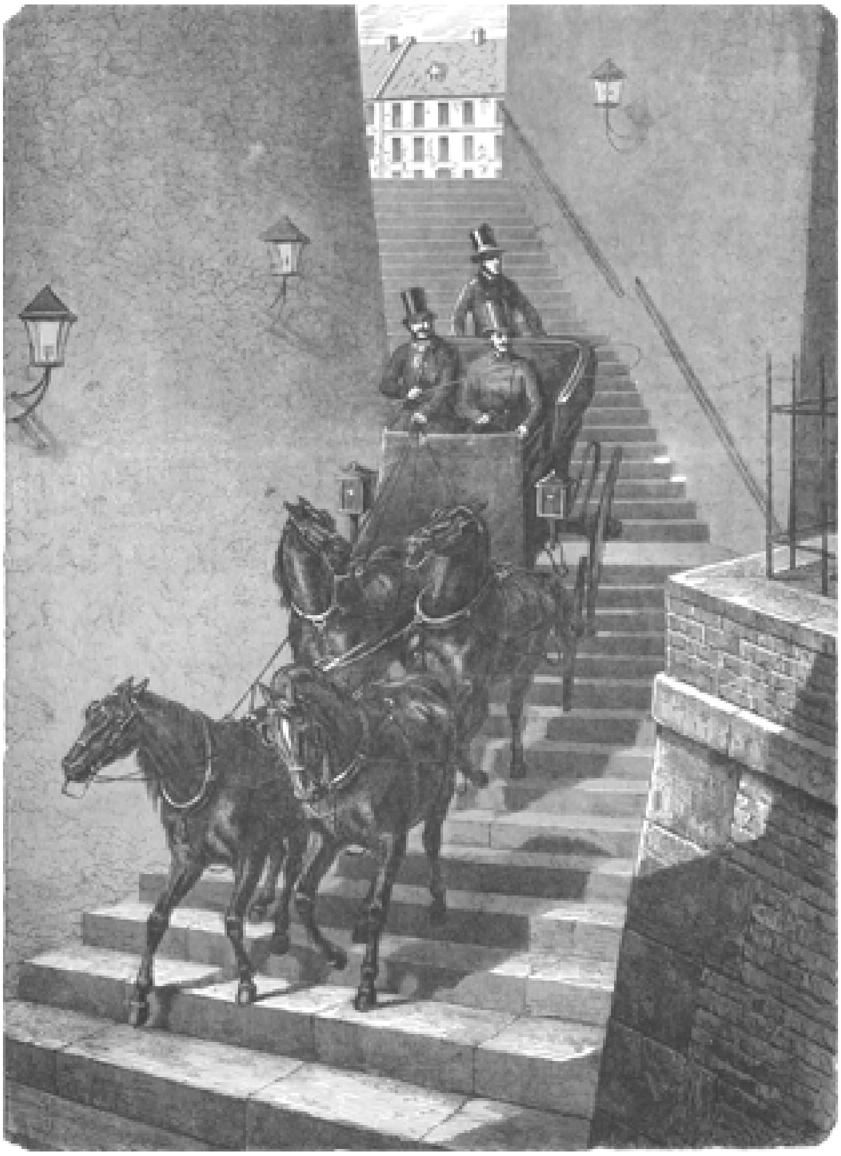

EEN GEVAARLIJKE RIT.

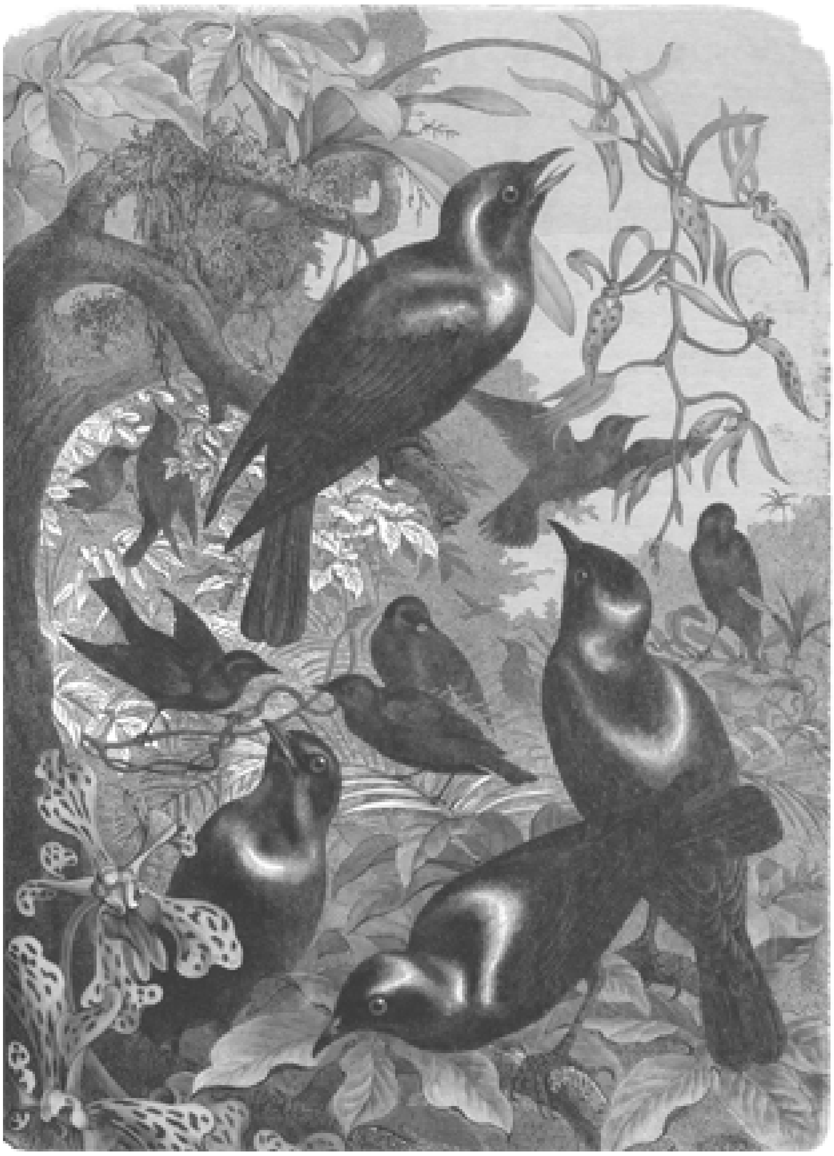

AFRIKAANSCHE SPREEUWEN.

len hield niet op; moest dat zoo nog een tijd lang voortgaan, dan had men baron Korloo letterlijk uitgeplunderd.'

'Dokter Molm heeft zich wel willen belasten met het bestuur van het nieuwe gasthuis en.'. . . . . .

'Zeer loffelijk, zeer menschlievend!'

'Hij is van gevoelen dat die maatregel de eenige is ter uitroeiing der ziekte.'. . . . . .

'Ongetwijfeld . . . . . hoe liefdadig . . . . . ja, dokter Molm is een knap man.'. . . . .

'Raad eens, Mijnheer, wat die nieuw opgerichte ziekenzaal wel zal kosten?'

'Om het even; het gemeentebestuur zal hierin voorzien.'

'Voor een klein gedeelte, het overige zal bij inschrijving gedekt worden.'

'Bij inschrijving?'

Er loopt eene koude rilling langs de ruggegraat van den baron.

'Sedert een paar dagen, zoo vertelde men daar even, meldt de burgemeester, vergezeld van den pastoor en dokter Molm, zich op de omliggende buitengoederen aan, om'. . . . .

'Om te bedelen, zeker?'

Nieuwe rilling door den rug van baron Korloo.

'Juist niet om te bedelen, maar om bij inschrijving de benoodigde gelden in te zamelen en'. . . . . .

Baron Korloo sprong haastig op, en ging voor het venster staan kijken, of hij de verwenschte afgevaardigden der ziekenzaal in de lange beukendreef nog niet zag aankomen.

'De graaf van Leeuwenstein heeft, naar men zegt, voor twee duizend gulden ingeschreven.'

Korloo voelde in zijn gelaatsspieren een ontzettenden zenuwtrek, die hem door de teenen uitging.

'Jonker van Bernveld liet zich inschrijven voor twaalf- en freule de Rijksdaal voor negenhonderd gulden.'

'De freule zou beter handelen, als zij met wat meer nauwgezetheid de huur van mijn weiland voldeed, en jonker Bernveld heeft geen rooden duit in kas,' grinnikte de baron.

'Hetgeen er van de algemeene inschrijving mocht overblijven, is bestemd om later aan de behoeftige klas te worden uitgedeeld.'

'Ja, ja, de zaak komt mij zóó voor, dat wij gedurende eenigen tijd bedelaars in lompen gehuld aan de deur hadden, doch thans schooiers aan huis krijgen, die u met veel beleefdheid een groote som weten af te troggelen.'

De baron hield een kleinen schreeuw binnen; ver in de beukenlaan, die naar zijn kasteel geleidde, verschenen eensklaps drie heeren.

Het moesten de drie schooiers zijn, van wie hij zoo even had gesproken, want met zijn kleinen verrekijker bemerkte hij dat de middelste der naderende heeren een driekantigen hoed op het hoofd had; het was de dorpspastoor met twee gemeenteraadsleden.

In een oogenblik had Korloo zijne kamermuilen tegen zijn schoenen verwisseld; hij nam zijn wandelstok en sloop langs de achterpoort het kasteel uit, de oude Fanny toeroepende, dat hij zijn werkvolk in de bosschen ging opzoeken en niet voor laat in den avond kon terug zijn.

Des anderen daags zat Korloo met zijn verrekijker gewapend wederom voor het venster en loerde onafgebroken door de lange beukenlaan.

Eensklaps verscheen er voor zijn vergrootglas een driekantige pastoorshoed.

‘Daar zijn zij wederom!’ riep Korloo; hij liet zijn verrekijker op den grond vallen, liep, evenals hadde hem de brandende schaapherder op de hielen gezeten, de trap op naar boven, waar hij zich in de torenkamer, voorheen het hok der dieven, opsloot.

De heeren met de inschrijvingslijst kwamen tot driemaal toe op het kasteel terug, doch konden er niet in gelukken, iemand anders dan de oude Fanny aan te treffen.

Gedurende een heele week had baron Korloo geen aangenamer leven dan de losgebroken galeiboef, die onophoudelijk door de gendarmerie vervolgd, verplicht is in bosschen of in moerassen, tot den hals onder water gedoken, een schuilplaats te zoeken.

Intusschen had de vreeselijke ziekte zich op een ontzaglijke wijze uitgebreid; de doodklok bomde onophoudelijk, het kerkhof was bijna te klein om in zijn zwarten schoot al de dooden te bevatten, welke men er heen voerde. Ook was het hoog tijd geworden, dat men de ziekenzaal ter opneming van de behoeftige lijders in gereedheid bracht. Nu, men bood elkander ook trouw de hand; in weinige dagen waren de schoolbanken weggevoerd, de muren gewit, en was de vloer geschuurd en met helder zand bestrooid. In der haast sloegen een paar timmerlieden een aantal ledikanten ineen, en van alle zijden van het dorp voerde men beddegerief en mondbehoeften aan.

Aan helpers ontbrak het niet; iedereen wilde een hand uitsteken, iedereen het zijne bijdragen om een lijdenden broeder bij te staan, allen beijverden zich om het voornaam gebod: ‘Helpt elkander’ te volbrengen.

Er waren bijna handen te veel in de nieuwe ziekenzaal, waar iedereen het hooge woord had, waar iedereen de bedden zóó en niet zóó wilde geplaatst zien en den dienst der gasthuisnonnen en zelfs dien van den geneesheer, zóó en niet anders wilde inrichten.

Ginds in de verte op het akkerpad komen vier mannen aan, zij naderen het in der haast opgerichte hospitaal.

‘Wat dragen die vier mannen daar ginds op een draagbaar?’ vraagt iemand, die door het venster langs het akkerpad uitkijkt.

‘Den, eersten choleralijder voor ons gasthuis,’ luidt het antwoord van dokter Molm.

Bij het woord choleralijder had er een ontzettende beweging plaats in de dorpsschool. Rechts en links stoven de groepen uiteen, in een wenk was het lokaal, zoo even nog met dienstvaardige helpers opgevuld, als bij tooverslag schoongevaagd; dokter Molm en de twee gasthuisnonnen bleven alleen.

Eenige dagen later lag het dorpsgasthuis vol choleralijders.

De buren kwamen de zieken op den dorpel nederzetten, verder durfde zich niemand wagen.

Dokter Molm en de twee gasthuisnonnen deden den dienst der ziekenzaal en droegen tegen den avond de dooden naar het aangrenzend kerkhof.

Geheel den dag was Molm op de been; hij stond aan het bed der zieken, of zat in den zadel ten einde zijn veelvuldige bezoeken af te leggen bij de lijders, welke zich in alle richtingen en op verren afstand van het dorp verwijderd bevonden.

De man gunde zich geen rust meer, dacht bijna niet aan eten of drinken en legde zich des nachts, niet in een bed op zijn slaapkamer, maar op een paar stoelen in het gasthuis, tusschen zieken, stervenden en dooden neder.

‘Aan dergelijke vermoeienissen weerstaat zelfs het sterkste gestel niet,’ zuchtte de oude meid, zoo dikwijls zij haar heer in de dorpsschool eten en drinken kwam brengen.

‘De ziekte neemt merkelijk af,’ antwoordde Molm; ‘weldra worden de bedden weggeruimd en de schoolbanken wederom op hun plaats gebracht en dan mag de dokter, die het nu wel wat zwaar heeft, eens op zijn gemak uitrusten.’

En dokter Molm had het wel goed geraden; een maand later stond het gasthuis ledig en zooals het bijna altijd na eene epidemische ziekte gebeurt, werd de toestand der algemeene gezondheid zoo gunstig, dat de dorpgeneesheer geen enkelen lijder meer telde in zijn volkrijke gemeente.

Ja, de liefdadige man kon nu, zooals hij voorzien had, van al zijn vermoeienissen op zijn gemak uitrusten.

De rust kwam echter al te laat, want reeds sedert eenige dagen was de naar geest en lichaam afgetobde dokter niet meer gezond; gedurende een paar weken hield hij zich nog op de been en beproefde op alle mogelijke wijze het hoofd te bieden aan de ziekte, welke in zijn bloed rondwoelde, doch moest eindelijk bezwijken voor de zuster der vreeselijke cholera, welke zoo pas het dorp had verlaten.

Die zuster was de typhus.

Een maand lang worstelde dokter Molm tegen den dood en had het slechts aan zijn ijzeren gestel te danken, dat hij eindelijk aan het dreigend gevaar mocht ontsnappen.

Doch hoe lang kon het nog duren eer hij zijn vorige sterkte zou weêrkrijgen?

Molm gevoelde maar al te wel, welke verwoestingen de ziekte in zijn levensorganen had aangericht, en voorspelde nog ruim zes weken noodig te hebben, om zich in zoo verre te herstellen, dat hij zijn gewone bezigheden wederom kon hernemen.

‘Zes weken!’ herhaalde de oude keukenmeid met een diepen zucht. ‘Ook moest ik Mijnheer iets zeggen,’ voegde zij er bij.

‘Zeg maar, Marie.’

‘Ik moest Mijnheer zeggen,’ sprak zij aarzelend, ‘dat mijn beurs ledig is geworden.’

‘Hebt gij geen geld meer?’ lachte de dokter; ‘o, dat is niet erg, Marie!’

‘Niet erg!’ zuchtte de meid; ‘al mijn spaarpenningen en ook die van den knecht zijn in het huishouden verteerd . . . . . heeft Mijnheer hier of daar nog iets geborgen?’

‘Trek die lade daar ginds in mijn boekenkas open; daar moet nog geld liggen,’ zeide de dokter achteloos.

De meid ontsloot blijde de lade, doch trok een lang gezicht, terwijl zij bij 't rondschommelen tusschen papieren en nietige voorwerpen geen schijn van geld kon ontdekken.

‘Er ligt hier geen enkelen rooden duit,’ morde zij. ‘Niets vind ik dan dit leelijk versteend dier.’

Dit zeggende, stak zij den versteenden kikvorsch omhoog en wilde het geschenk van baron Korloo door het venster in den tuin werpen.

‘Voorzichtig! voorzichtig!’ riep de dokter zich van zijn lederen armstoel oprichtend; ‘wat gaat gij beginnen? Die kikvorsch is zooveel goud waard, als hij zwaar weegt.’

‘Wanneer ik dat leelijk steenen ding daar zie liggen, word ik zoo boos dat’ . . . .

‘En op wien wordt gij dan boos?’ glimlachte de dokter.

‘Op dien vrek van een baron Korloo, die u zijn rekening niet betaalt,’ riep de oude meid, terwijl zij den kikvorsch in de lade wierp en deze toeschoof.

‘Baron Korloo is niet van de vlugsten,’ mompelde de dokter, met het hoofd schuddend.

Er was een oogenblik stilte; dokter Molm dacht aan den baron, die hem meer dan eens een Engel genoemd had; hij dacht ook aan de nog onbetaalde rekening en vroeg bij zich zelven, of het ook als een onbeleefdheid kon beschouwd worden, indien hij in dezen toestand naar zijn geld vroeg.

Molm was een fijngevoelig mensch, die liever gebrek leed dan de quaestie van honorarium te behandelen.

‘Weet Mijnheer niet aan geld te komen?’ vroeg de keukenmeid.

‘Indien er in die lade geen geld ligt, zal de schatkist voor het oogenblik ledig zijn,’ antwoordde Molm even glimlachend, en hij voegde er bij op den toon van iemand, die eensklaps een redmiddel meent gevonden te hebben. ‘Verkoopt men in de winkels niet op krediet?’

‘Op krediet?’ herhaalde de meid; ‘reeds sedert een paar weken heb ik kruidenierswaren, brood en vleesch zonder geld gekocht, ... kan dat zoo langer duren? Is dat geen schande voor een dokter?’

Molm werd nadenkend en zuchtte half lachend:

‘Weet gij geen raad?’

‘De brouwer moet nog van verleden jaar betaald worden,’ antwoordde de meid op treurigen toon; ‘de wijnkooper kan elken dag komen aanbellen . . . . . er moet haver voor het paard gekocht worden . . . . . de hooischelf is ledig’ . . . .

‘Weet gij geen raad?’ herhaalde de dokter, die zich toch minder dan de huishoudster om den ellendigen staat der geldkas bekommerde.

‘Gij hebt hier in het dorp en omstreken met duizenden te goed, waarom zoudt gij geen maanbriefjes rondzenden?’

‘Och, de menschen zijn zoo arm geworden door 't mislukken van den oogst, en daarbij is bijna groot en klein ziek geweest.’

‘Indien gij er niets tegen hebt, zou ik wel een bezoek willen brengen aan den deurwaarder, welke met al die slechte betaalders wel raad weet,’ sprak de meid, alsof zij de woorden van den dokter niet verstaan had.

‘Geen geweld!’ antwoordde Molm; ‘volstrekt geen dwangmiddelen, liever wil ik mij nevens mijn paard aan de ruif zetten en stroo eten.’

‘Heb ik u niet gezegd dat er zelfs geen stroo meer is en er moet gezorgd worden voor hooi en haver?’ vroeg de meid op grinnikenden toon.

De dokter wreef zich aanhoudend met de platte hand over aangezicht en voorhoofd en zocht naar een of ander redmiddel, doch vond er geen dat hem beviel.

De meid had den versteenden kikvorsch wederom uit de lade genomen.

‘Heeft Mijnheer daar niet gezegd, dat dit leelijk steenen ding zijn gewicht aan goud waard is?’ vroeg zij.

‘Voor een liefhebber, ja.’

‘Kan Mijnheer dien kikvorsch niet verkoopen aan baron Korloo, die zooveel met dat geschenk ophad?’

‘Korloo is geen natuurkundige; neen, iemand die mijn mammouth voor een stier aanziet, zou geen rijksdaalder geven voor een dergelijk voorwerp,’ lachte de dokter.

‘Mag ik aan baron Korloo zijn rekening brengen?’ vroeg de meid.

‘Zoudt gij dat durven?’ vroeg de dokter. ‘Komaan, geef mij eens een blaadje papier.’

Molm schreef de rekening van baron Korloo, vouwde het papier dicht en sloot het met een ouwel.

Tien minuten later was de meid de deur uit en sloeg den weg in, welke naar het kasteel geleidde.

‘Wat mag de oude meid van den dokter Molm hier op het kasteel komen doen?’ vroeg de baron, die voor een bovenraam stond en langs de beukendreef naar buiten

keek. ‘Komt zij mij ook verwittigen dat de dokter, wien ik wel eens op een fijne flesch heb verzocht, mijn uitnoodiging eindelijk aanneemt?’ Hij was op het punt zich haastig uit de voeten te maken, doch oordeelde zijne gewone voorzorg dit maal overbodig, dewijl hij de overtuiging had, dat dokter Molm nooit wijn dronk.

De meid belde aan en maakte mejufvrouw Fanny, de oude gouvernante van het kasteel, met de beweegreden van haar bezoek bekend.

Mejufvrouw Fanny kwam op de bovenkamer van den baron de boodschap der doktersmeid herhalen.

‘Wat zegt gij daar?’ sprak de baron. ‘Een rekening van dokter Molm? Sedert jaren heb ik, Gode zij dank, geen dokter of artsenijmiddelen noodig gehad! Een rekening van dokter Molm? Dat is een abuis!’

Terwijl hij sprak, liep er een ijskoude huivering door zijn ledematen, en met opgetrokken wenkbrauwen en half gesloten oogen keek hij de gouvernante in verslagenheid aan.

‘Indien Mijnheer wilde beneden komen’ . . . . . .

Hij liet haar niet uitspreken.

‘Neen, neen,’ zeide hij; ‘zeg aan de meid dat ik niet thuis ben.’

‘Wil ik de rekening dan maar aannemen?’ vroeg de gouvernante.

‘Volstrekt niet!’ riep Korloo; ‘ik ben den dokter zoover ik weet niets schuldig. Neen, neen, pas op, volstrekt niet!’

Hij zette een paar oogen op, zoo groot als die van een zeevisch en stak zijn twee opengespreide handen wijd voor zich uit.

Des anderen daags vroeg in den morgen stond baron Korloo, die des nachts geen oog had gesloten en zich onophoudelijk in den geest had bezig gehouden met de rekening van dokter Molm, wederom voor het venster zijner slaapkamer, en loerde met zijn verrekijker door de laan.

‘Wat zie ik ginds in de verte?’ riep hij eensklaps en liet zijn verrekijker verschrikt uit de hand vallen. ‘Daar is wederom die drommelsche meid van den dokter.’

In twee sprongen was hij buiten de kamer, vloog als een wind de trap op, die naar een der torens geleidde en sloot zich daarop in het klein, bijna ontoegankelijk kamerke, dat, zooals wij reeds gemeld hebben, eertijds voor een gevangenhok gediend had.

De gouvernante zocht dien morgen geheel het kasteel van onder tot boven af en riep rechts en links den baron bij zijn naam; doch Korloo, die boven in het oude dievenhok alles hoorde, hield zich als ware hij stom, doof en lam geweest.

Daags daaropvolgende was het Zondag.

Baron Korloo reed naar het dorp en terwijl hij de Hoogmis bijwoonde, werden de twee oude ruinen op stal gezet, de koets wier kas, kap en raderen bij het voortrollen, evenals een honderdjarige grijsaard steunden en zuchtten, kon een uur lang uitrusten voor de deur van de uitspanning.

Nu, de Mis was uit, de paarden waren ingespannen, het rijtuig wachtte voor de deur der herberg op den baron, die ginds in de verte, aan de kerk, kwam aanwandelen.

Eensklaps ging het portier van het rijtuig open; er stapte haastig een vrouw in, die na de deur wederom te hebben toegetrokken, in een hoek ging zitten en haar hoofd onder de neergetrokken mantelkap verborg.

Wie was de vrouw, die daar op de bank zat? Zou de baron er nog aan denken om in 't huwelijk te treden? Was dat een oude vrouw of een jong meisje, die daar zoo vlug naar binnen sprong en zich zoo behoedzaam in den hoek verborgen hield?

O, daar schiet mij eensklaps iets te binnen! Zou dat ook freule de Kroussac niet kunnen wezen?

Freule de Kroussac was immers reeds een heelen tijd overleden!

Nu, freule de Kroussac was volgens geloofwaardige berichten, reeds lang dood en begraven, doch eenige maanden geleden, hadden een paar nichten van baron Korloo hem afgeluisterd - en weet gij wat een dezer beweerde? Dat freule de Kroussac niet dood was; dat de arme Aglaë zinneloos was geworden van louter verdriet haar door haar gierigen, kwaadaardigen echtgenoot aangedaan; dat zij in een volkomen geestverstomping, waaruit zij nooit meer kon opstaan, was vervallen; dat baron Korloo met behendige streken meester van geheel haar fortuin was geworden en meer andere onwaarschijnlijke dingen.

Daar gaat het portier open en de baron treedt in het rijtuig, dat oogenblikkelijk voortrolt.

'Houd stil!' roept baron Korloo, die na zich op zijn gemak te hebben nedergezet, eerst gewaar werd dat hij niet alleen was.

Doch het rijtuig was reeds op den steenweg, onder het geratel der raderen hoorde de koetsier niet dat er achter hem werd geroepen.

De verschrikte baron wilde de koets openen, doch de vrouw hield hem bij den arm tegen en sprak:

'Neem mij niet kwalijk, heer baron, dewijl ik u nooit thuis vind, heb ik de vrijheid genomen, hier een oogenblik op u te wachten.' Zij wierp de kap van haar hoofd en herhaalde beleefd:

'Neem mij niet kwalijk, heer baron, neem mij niet kwalijk.'

'Neen, volstrekt niet,' was het antwoord van den gerustgestelden Korloo, toen hij de keukenmeid van dokter Molm erkende.

'Ik had den heer baron iets te vragen,' hernam de meid; 'ik ben blijde de boodschap aan hem in persoon te kunnen doen.'

Korloo had reeds begrepen welke boodschap de meid bedoelde; hij trok een afschuwelijk lang gezicht en keek de meid met gapenden mond aan.

'Dokter Molm is sedert lang erg ziek,' hernam de meid! 'en' . . . .

'Dat heeft men mij verteld . . . is hij aan de beterhand?'

'Gode zij dank! een maand lang heeft hij tegen den dood geworsteld . . . . . op dit oogenblik verzekeren de dokters, zijn vrienden, dat hij zonder verdere ongelukken, het leven zal behouden.'

'Nu, dat doet mij oprecht genoegen . . . . . zeg, aan den dokter dat ik hem van harte gelukwensch met zijn genezing.'

'Dank u; doch er kunnen nog wel een paar maanden verloopen, eer hij zijne gewone bezigheden kan hervatten.'

'Nu, hij moet zich maar stilhouden, lang uitrusten en' . . . . . .

'De dokter ligt nog bijna altijd te bed' . . . . .

'En zich warm inbakeren en versterkend voedsel gebruiken. Hoe jammer dat hij geen wijn drinkt!'

'O, de dokter drinkt zeker wijn; de krachtigste wordt hem aanbevolen!'

Korloo dacht aan de uitnoodiging, die hij eens deed aan den dokter, en verbeeldde zich dat de aangeboden honderdjarige Bourgogne wel eens kon aangenomen worden.

'Ik heb hier op deze pachthoeve een boodschap te doen,' zeî Korloo, en maakte zich gereed het portier te openen.

'Een oogenblik, mijn boodschap is nog niet afgedaan,' zeî de meid, hem bij den arm terughoudend.

'Nu, dan spoedig, want ik heb geen tijd,' zeide Korloo, die met tegenzin bleef zitten.

‘Dokter Molm is niet rijk, dat weet Mijnheer de baron wel!’

‘O, een dokter moet verbazend veel geld winnen!’

‘Veel geld winnen! Wat zou dat baten, dewijl de meeste zijner patienten doodarme menschen zijn; niet meer dan een vierde van hetgeen hij verdient komt te recht.’

‘Ja, de betalingen gaan gebrekkig; niemand weet dat beter dan ik . . . . er is maar aan geen geld te geraken.’

‘Dokter Molm heeft daar ongelukkiglijk maar al te veel ondervinding van . . . . . . op dit oogenblik vooral heeft hij geld noodig.’

De baron zat op gloeiende kolen.

‘Het was eigenlijk om geld te hebben, dat ik een boodschap bij Mijnheer den baron te doen had,’ hernam de meid.

‘O, geld leenen is mij op dit oogenblik niet mogelijk,’ sprak de baron, op zijn zitbank achteruitschuivend. ‘Spreek mij niet van geld leenen.’ . . . . .

‘Ik kwam niet om geld te leenen, maar wel om Mijnheer den baron vriendelijk te verzoeken de verschuldigde rekening te willen voldoen.’

‘Een rekening! Wel menschlief, hebt gij geen abuis? Sedert jaren heb ik, Gode zij dank, geen dokter noodig gehad!’

‘Ik bedoel de rekening van freule de Kroussac.’

‘O, die is sedert lang vereffend! Of heeft de dokter dat op zijn register niet aangeteekend?’

‘Mijnheer de baron bedriegt zich, deze rekening is tot nu toe nooit betaald.’

‘Zeker, die is vereffend. Vraag eens aan den dokter, welk een kostbaar geschenk ik hem daarvoor gaf.’

‘Een geschenk?’

‘Een geschenk dat zijn gewicht in goud waard is!’

‘Bedoelt Mijnheer dien steenen kikvorsch?’

‘Juist, dat voorwerp is, God weet, hoeveel duizend francs waard!’

‘Die leelijke kikvorsch!’ riep de meid.

‘Ja, die leelijke kikvorsch,’ antwoordde de baron. ‘Ik merk wel dat gij in de natuurkunde niet thuis zijt.’

‘Dat is wel mogelijk, maar’ . . . . . .

‘Nu, om het even, de dokter heeft dat kostbaar voorwerp in betaling voor het verschuldigd honorarium aangenomen.’

DE R.K. KERK TE OVERVEEN.

‘Zoo toch kan de dokter dat niet gemeend hebben!’

‘Moet ik dan de boodschap in dien zin overbrengen?’

‘Juist in dien zin.... waarheid blijft immers altijd waarheid?’

‘Al wat hij gedaan heeft voor freule de Kroussac blijft dus zonder belooning?’

‘Heet gij dat zonder belooning?’

‘En die schitterende heelkundige operatie, waarvan iedereen den mond vol had, wordt betaald met een steenen kikvorsch?’

‘Denk zoo licht niet over dien kikvorsch!’

‘Wil Mijnheer den kikvorsch ook koopen?’

‘O, ik ben geen liefhebber, zooals mijnheer Molm.’

‘Zonder thuis baas te zijn, verbind ik mij toch, u den kikvorsch voor twintig francs af te staan.’

‘Voor twintig francs! de dokter zou u wat anders leeren!’

Een oogenblik stilte. De meid brandt van verontwaardiging en toorn; de baron wordt ongeduldig en vraagt bij zich zelven, of hij zijn koetsier niet zou roepen om de meid uit het rijtuig te werpen.

De huishoudster van den dokter hernam:

‘Dus, met iets wat u geen twintig francs waard is, betaalt gij een dokter, die stellig het leven uwer echtgenoote gered heeft?’

‘Juist zóó is de zaak niet gemeend . . . Ik kan niet alles zeggen wat ik weet . . . . . de dokter sla zijn register open en ik verzeker u dat hij zal bevinden’ . . . . .

‘Dat de rekening voldaan is?’

‘Ja, zeker.’

‘Neen, die staat nog open.’

‘Nu, dat is mijn schuld niet; mijnheer Molm moest dat aanteekenen . . . . . hoe onvoorzichtig van mij, geen quitantie gevraagd te hebben!’

‘Quitantie!’ grinnikte de meid, die zich moest inhouden, om den baron niet in het aangezicht te krabben.

‘Het is al wederom een les voor baron Korloo, die de ongelukkige gewoonte heeft, met al te veel goede trouw te werk te gaan . . . . maar toch is het woord van dokter Molm wel even voldoende als een geschreven quitantie.’ . . . . . .

‘Het woord van den dokter?’ onderbrak de meid.

‘Ziehier letterlijk zijn woorden, toen ik hem het kostbaar natuurgeschenk in belooning voor zijn operatie van freule de Kroussac aanbood: ‘Indien men mij zooveel Napoleons aanbood als de kikvorsch zwaar weegt, was hij toch niet te koop.’

‘Wil Mijnheer het rijtuig doen stilhouden en mij laten uitstappen?’ vroeg de meid op den toon van iemand, die hoogst ongeduldig wordt.

‘Volgaarne,’ antwoordde de baron, zeer tevreden dat zijn lastige bezoekster eindelijk wilde heengaan.

‘De rekening wordt dus niet betaald?’ vroeg zij uitstappend.

‘Dewijl zij reeds betaald is.’

‘Welke ondankbaarheid opzichtens iemand, wien men meer dan eens een Engel genoemd heeft!’

De baron gaf geen antwoord.

Toen het rijtuig, na het uitstappen der meid, wederom voortreed, mompelde hij:

‘Een Engel? Wie heeft dokter Molm een Engel genoemd? Toch ik niet . . . . . een Engel! De dokter handelt als een gewoon mensch!’

III
Hoe men een duivel wordt.

En nu ga ik u voor 't laatst verhalen, hoe dokter Molm, die eens een Engel was en daarna wederom een Mensch werd, in een levenden Duivel veranderde.

De oude dienstmeid vertelde bij haar terugkomst omstandig haar ontmoeting met baron Korloo, met het vuur der diepste verontwaardiging er bijvoegende, dat indien het haar persoonlijk aanging, de zaak onmiddellijk voor de rechtbank zou afgedaan worden.

'Neen, indien de baron waarlijk meent zijn rekening met een versteenden kikvorsch te hebben vereffend, wil ik daarvan niet verder hooren spreken,' sprak de dokter.

Hij glimlachte met bitterheid, iets wat hij niet gewoon was te doen.

'Neen, die ondankbaarheid gaat al te ver,' sprak een heer, een oude kennis, die den zieken dokter een bezoek kwam brengen.

Die heer was een beroemd rechtsgeleerde uit de stad.

'Neen, die vrekkige baron moet een goede les hebben,' hernam de advocaat. 'Laat mij die zaak voor u uitwerken; ik heb er steeds een waar genoegen in gevonden, dergelijke rekels in hun hok te jagen.'

'Liever geef ik den vrek het beloop mijner rekening ten geschenke,' sprak de dokter. 'Zulk geld zou ik toch niet willen bezitten.'

'Kom, kom, die fijngevoeligheid is overdreven,' meende de advocaat.

'Wat maakt mij dat geld?' sprak de dokter met onverschilligheid. 'Het is u bekend wat ik om geld geef.'

'Ja, dat is mij sedert lang bekend, doch die vrek van een baron moet en zal een les hebben, voor dien schelmentrek moet hij in 't openbaar gestraft worden. O, die aartsdeugniet met zijn versteenden kikvorsch!' riep de advocaat verontwaardigd uit.

'Menigeen zou het naïef vinden, dat een patient zijn dokter met een versteenden kikvorsch betaalt,' glimlachte Molm.

'Ik voor mij vind het volstrekt niet naïef,' zeide de advocaat en drong er op aan dat zijn vriend, de dokter, hem zou machtigen, baron Korloo gerechtelijk te vervolgen.

'Nu, indien het dan volstrekt moet gebeuren, wil ik mij daar verder niet tegen verzetten,' sprak Molm. 'Ik stel slechts éène voorwaarde, namelijk, dat ik persoonlijk mij met de zaak zoo weinig mogelijk zal bemoeien.'

'Het is niet moeilijk u deze voorwaarde toe te staan,' sprak de rechtsgeleerde. 'Zulke gaffels krijg ik wel alleen aan den steel.'

'Ziedaar de rekening,' sprak de dokter; 'doch vooral laat u niet overhalen er een duit af te trekken; de som moet ten volle betaald worden.'

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 8]

De herdersknaap in de Romeinsche campagna.

Mag de Eeuwige Stad, op zich zelve beschouwd, reeds onvergelijkelijk en eenig genoemd worden, zij is zulks zooveel te meer door haar onmiddellijke omgeving, vooral door dat uitgestrekte veld van graven en ruïnen, 't welk onder den naam van ‘de romeinsche Campagna’ bekend is.

DE ROMEINSCHE HERDERSKNAAP.

In de nabijheid slechts van enkele poorten der Eeuwige Stad treft men eenige verspreide woningen, villa's, tuinen of iets dergelijksaan, wat gemeenlijk tot de omgeving onzer moderne steden behoort. De meeste poorten daarentegen van Rome worden, zoodra men de aureliaansche muren achter den rug heeft, als 't ware begrensd door de onafzienbare grasvlakte der Campagna, welke door de stilte en verlatenheid, die er heerschen, den indruk op ons maakt, alsof er op uren en uren afstands geen samenzijn van menschen denkbaar is, terwijl men inderdaad slechts weinige minuten van een stad met honderd en tachtig duizend inwoners is verwijderd.

Zoover uw oog reikt, ontwaart ge ruïnen, verouderde en vervallen muren, middeleeuwsche torens en overblijfsels van heidensche tempels, uitgestrekte gewelven en gangen van aquaeducten en de meest schilderachtige en indrukwekkende afwisseling van diepten en hoogten.

De dorre Campagna, door de albaansche, selijnsche en volscische bergketens omringd, wier kruinen met de liefelijkste kleine steden prijken en op wier zacht glooiende hellingen de witte villa's en huizen zich afteekenen, biedt in den glans der Herfstzon een treffenden aanblik. Hoog schilderachtig en eigenaardig als deze Campagna, zijn ook de weinige menschen, die men hier en daar ontmoet.

Soms stoort in de nabijheid van Rome nog een enkele moderne gestalte op onaangename wijze de dichterlijke stemming. Elegante toeristen doen te voet of in een rijtuig hun wandelingen, jonge dandy's rijden op hun paarden ons spoorslags voorbij, photografen richten hun toestellen, dames zijn op veldstoeltjes gezeten en schetsen tafereelen in hun album, romeinsche lediggangers vervolgen met het geweer in de hand den armen leeuwerik; doch dat alles verdwijnt, wanneer wij al verder en verder Rome achter ons laten, zoodat alleen de koepel van den St. Pieter ons zegt, waar de Eeuwige Stad is gelegen.

Hier is alles wat wij aanschouwen eigenaardig; op geen enkele plaats zouden wij het terugwenschen en toch in de Campagna schijnt het onmisbaar. Maar menig uur kunnen wij ronddwalen zonder een enkel menschelijk wezen te ontmoeten, ja somtijds werkt die eenzaamheid huiveringwekkend op 't gemoed. Eindelijk zien wij dan van een eenzame, spelonkachtige hut een dunne rookkolom op-

stijgen en een paar ellendige, ziekelijke gedaanten vertoonen ons hun vaalbruine aangezichten. Wanneer wij verder gewandeld zijn en de stille woestenij zonder eenig menschelijk wezen of boomgewas ons omringt, draaft ons op een muilezel in een hoogen zadel gezeten, de statige figuur van een zwart gebaarden Campagnees met spitsen hoed, fluweelen wambuis en lederen rijschaften voorbij, die zijn landerijen, zijn ‘tenute’ (pachthoeven) en grazende runderkudden gaat bezoeken. Eindelijk nog verder voortwandelend zien wij een kleine rieten hut met een ronden muur en spits bijloopend dak, op welks top zich meestal drie houten kruisen verhellen. Rondom weiden kudden van grijze, zwaar gehoornde runderen, of schapen met korte wol begroeid, omringd en bewaakt door ruigharige, half wilde honden, die met vervaarlijk geblaf, zich op iederen vreemdeling werpen, die hen nadert. Gevaarlijk is 't, alleen en ongewapend in hun nabijheid te komen, menigeen heeft daardoor op jammerlijke wijze het leven verloren. Gelukkig evenwel is de herder, aan wiens stem zij onmiddellijk gehoorzamen, zelden verre verwijderd.

Daar staat hij op een langen staf leunend en laat, in een droomend gepeins verdiept, zijn blikken door de stille woestenij dwalen. Op 't weelderige, zwarte hoofdhaar rust een door 't weder gebruinde hoed, die 't bijna even bruine aangezicht beschaduwt, welks trekken ons menigmaal door hun edele, antieke schoonheid verbazen. Een schapevel met armgaten, om de schouders geslagen, een hemd van grof linnen en een korte broek maken zijn kleederdracht uit, de bruine beenen zijn tot aan de knie ontbloot, de voet is met lederen sandalen geschoeid. Zoo staat hij daar of ligt in 't lommer der oude puinen, als een echte, vreedzame zoon der stille Campagna. Zijn behoeften zijn garing. Droog maïsbrood is bijna zijn eenige spijs. Melk of een teug wrangen, donkeren wijn lescht zijn dorst. Menigmaal mist hij zelfs de weelde van een hut. Een hol of een oude grafplaats is dan zijn woning en toevlucht.

De eerste gravure van dit nommer, die naar een teekening van den duitschen aquarellist Passini vervaardigd werd, biedt ons 't beeld van een dezer bewoners der Campagna.

Een commentaar is bij deze voorstelling bijna geheel overbodig. Een enkele oogslag zal een ieder de voortreffelijkheid er van doen inzien. Gelijk een zangvogeltje zit de bruine jongen op 't hek zijner weide en doet van daar op de rietfluit zijn eentonige melodieën door de stille, uitgestrekte eenzaamheid weerklinken. De groote, ruige hond aan zijn voeten, de dorre doorn- en distelstruiken op den voorgrond, in de verte de spitse, kegelvormige hut met het rookend vuur aan den ingang, de wolkenlooze zuidelijke hemel, die 't geheel met zijn glans tooit, dat alles doet Passini's beeld van waarheid en natuurgetrouwheid als 't ware overvloeien.

De rustende jager.

De jacht is eene hartstochtelijke, genotvolle, maar vermoeiende uitspanning. Zij vordert al de lichamelijke krachten van den mensch. Het is den oningewijde dan ook onverklaarbaar, dat dit afmattend bedrijf zoo vele vereerders telt. Maar ook hier moet men niet aan de schors hechten, maar tot de kern en pit doordringen. De jager toch smaakt, hoezeer dikwerf onbewust, een waar dichterlijk genot. Zijne schreden leiden niet op veelal eentonige, gebaande wegen, maar in het hart der wildernissen, gelijk Bilderdijk zegt in zijn *Buitenleven,* is hij in zijn sfeer. De vrije natuur, afgewisseld

door bekoorlijke landelijke tafereelen, de frissche adem van den wind, die de borst, doet zwellen, den geest verkwikt, en opwekt, het gekweel, gezang en gejoel van de dieren, die woud en landouw bevolken, dit een en ander is gelijk aan den geur, dien de bloem verspreidt en die hare bekoorlijkheid verhoogt. Zij overstelpen den jager met een rein en daarom onverzadelijk genot, waarnaar hij tracht en smacht, en dat in groote mate opweegt tegen de afmatting en ontberingen welke de oningewijde zoozeer ducht. Hetzij hij bergen beklimt en afdaalt, of in het moeras, wegzinkend onder zijne schreden, zich beweegt, hetzij hij het woud diep indringt of de onafzienbare heide doorkruist, hetzij hij bovendien is blootgesteld aan brandende zonnestralen of sneeuw- en hageljacht, al die hinderpalen schrikken hem, niet af. Intusschen alles heeft zijn grenzen, overspanning is altijd verderfelijk. Bij het krieken van den dag reeds heeft hij den tocht aangevangen, uren zijn verloopen, en de dag is reeds ver gevorderd, honger en dorst doen hunne eischen gelden, en beladen met wild, neigt het afgematte lijf tot rust. Ook de jachthonden, hijgend en smachtend, verlangen verpoozing en verademing. Die rust is zoet en verkwikkend, een genot den oningewijde vreemd.

De graveerstift heeft in deze gravure een schoon landelijk tafereel gemaaid, waarin het beeld van den rustenden jager treffend op den voorgrond treedt. Het geheel ademt kalmte en vrede. Diepe rust is over het landschap verspreid, geen blad trilt zelfs aan den boom. Hij, die daar neerzit aan den voet van den berg, door hooge opgaande boomen beschaduwd, hij geniet.

Hij is, getuigen de diepe maar vriendelijke trekken van zijn gelaat, blijkbaar de oude, goede, vergenoegde jager van het adellijk sticht, dat het boschrijk oord aan den blik onttrekt. Ontheven van den last, het jachtgeweer en den haas, besteedt hij zijn eerste zorgen aan zijne honden, ware en verknochte vrienden, die door honger gekweld, gretige blikken slaan op de bete broods, die hij hun gaat aanbieden.

Toegenegenheid jegens de dieren kenmerkt zijn houding. Het is blijkbaar dat zij hem, als een zachtzinnig, zorgzaam meester erkennen. In stede van vrees aan den dag te leggen, dringen zij zich als 't ware op; uitnemend is de teekening van de houden, vooral van dien, aan zijn rechterzijde geplaatst, wiens lichaamsgestalte den echten duitschen jachthond verraadt. De houding dezer dieren is te welsprekend dan dat ze eenige toelichting zoude behoeven. Het geheele tafereel, met één woord, is vol leven en goed geschetst, en verdient eene plaats in de rij der schoone gravuren, die de *Illustratie* gewoon is haren lezers aan te bieden.

MR. HUBERT SASSEN.

Het honorarium.
(Uit mijn dagboek van geneeskundige aanteekeningen)
door Dr. J. Renier Snieders.

VIII.
(*Slot.*)

‘Neen, neen, heb daar geen zorg voor,’ zeide de advocaat, die de rekening in zijn brieventasch wegstak.

Drie dagen daarna stond baron Korloo wederom voor zijn venster en keek de dreef in:

‘Is dat die duivelsche meid van dokter Molm weer?’ vroeg hij bij zich zelven, en greep naar zijn verrekijker. Neen, indien ik mij niet bedrieg, is het de deurwaarder uit de stad . . . . . Wat mag die ongeluksvogel hier te maken hebben?’

Vijf minuten later werd de deurwaarder binnengeleid.

De ambtenaar kwam aan den heer baron vanwege zijn vriend A.B. duizenden groetenissen en ook een briefje brengen, hetwelk hij den heer baron verzocht met aandacht te willen lezen, dewijl hetzelve zaken van het hoogste belang bevatte.

Baron Korloo las het briefje.

Een oogenblik werd zijn aangezicht vuurrood; onmiddellijk daarop werd hij zoo ontzettend bleek, dat de deurwaarder op het punt was om hulp te roepen.

‘Twintig duizend francs!’ riep de baron. Zijn stem had den toon van iemand, die plotseling door het grootste levensgevaar wordt overvallen, zijn aangezicht was stuipachtig ineengetrokken.

Er kwam een spotlach zijn dunne lippen en kleinen mond wijd uiteenrekken, en met gemaakte bedaardheid sprak hij:

‘Zeg aan mijn vriend den advocaat, dat ik aan dokter Molm volstrekt niets schuldig ben.’

‘Mijnheer A.B. had mij gelast het geld te ontvangen en mij tevens gemachtigd u een behoorlijke quitantie te geven.’

‘Zeg aan mijnheer dat ik aan den dokter volstrekt niets schuldig ben . . . . . de eer van u te groeten.’

Dit zeggende ging baron Korloo de deur uit en liet den deurwaarder alleen staan.

‘Twintig duizend francs!’ riep hij uit, terwijl hij in een ander vertrek voor het venster ging zien naar den deurwaarder, die langs de beukenlaan het kasteel verliet. Korloo was koud als ijs geworden en sidderde gelijk een misdadiger, die naar de galg gaat.

‘Zoo, zoo,’ vervolgde hij bij zich zelven; ‘de rekening van den dokter beloopt zoo maar even twintig duizend francs!. . . . . Ik heb Molm altijd voor een braaf man gehouden, doch nu heb ik een sprekend bewijs dat hij een schelm, een baanstrooper, een duivel, ja een echte duivel is . . . . . twintig duizend irancs! nu, hij beproeve maar om die los te krijgen.’

De baron was zoodanig uit zijn lood geslagen ten gevolge van den overdreven eisch van dokter Molm, dat hij eten noch drinken meer aanraakte van den morgen tot den avond, als een door de gerechtelijke macht voortgejaagde, losgebroken gevangene, zich in zijn bosschen verborg, en des nachts aanhoudend de akeligste droomen had, waarin hij gansche benden baanstrooper zijn kasteel zag binnendringen, om het uit te plunderen.

Reeds was er een maand sedert het bezoek van den deurwaarder verloopen en baron Korloo begon eindelijk te gelooven, dat heel de zaak op niets zou uitdraaien en enkel ten doel had gehad om den grooten heer behendig wat geld af te troggelen.

Langzamerhand verdween dan ook zijne gejaagde onrust gedurende den dag, en des nachts kreeg hij zijn slaap van vroeger weder.

Terwijl hij. echter op zekeren dag voor zijn venster stond, ontviel hem eensklaps een schreeuw van angst, dewijl hij ginds ver in de laan door zijn verrekijker een man zag aankomen.

‘De duivel hale al de deurwaarders van het koninkrijk!’ grinnikte de baron, terwijl hij zijn verrekijker daar neerlegde en zich scheen te bezinnen, of hij wilde blijven of de vlucht nemen naar het dievenhok in den kasteeltoren.

Als een gejaagd dier vloog hij de enge torentrap op, doch kwam. toen hij eenige oogenblikken in het dievenhok had gezeten, wederom naar beneden, dewijl hij, na alles rijpelijk overwogen te hebben, oordeelde

toch voorzichtiger te handelen, indien hij den gerechtelijken boodschapper maar bedaard afwachtte.

‘Indien gij komt voor de twintig duizend francs’.... sprak hij eer nog de deurwaarder binnen was.

‘Neen, neen, ik kom niet om u geld te vragen, heer baron,’ was het antwoord van den binnenkomende.

‘Des te beter.’

‘Neen, ik kwam Mijnheer dagvaarden.’ . . . . .

‘Mij dagvaarden!’ riep Korloo terwijl hij verschrikt een voet in de hoogte sprong.

‘Den tienden dezer maand, 's morgens om elf ure, wordt de zaak tusschen baron Korloo en dokter Molm opgeroepen.’

‘Is dat nu een kinderspel?’ vroeg de baron hijgend.

‘Dat is gemeend,’ luidde het ernstig antwoord van den gerechtelijken ambtenaar; ‘en ik zou Mijnheer raden juist op het gestelde uur aanwezig te zijn.’

‘Maar ik heb u reeds gezegd dat ik aan dokter Molm geen rooden duit schuldig ben; sedert tien jaren heb ik noch dokter, noch geneesmiddelen noodig gehad.’

‘Indien Mijnheer zulks kan bewijzen, zal de zaak zeer spoedig en ten zijnen voordeele afloopen,’ meende de deurwaarder, die daarna zijne geschrevene dagvaarding aflas, haar aan den baron overhandigde en heenging.

De baron viel hevig uit tegen de advocaten, de gerechtelijke macht en dokter Molm. De eersten schold hij uit voor bedriegers en schelmenpak, den laatste voor een gemeenen aftroggelaar, een lagen afzetter.

De tiende dag der maand was aangebroken; het rijtuig werd ingespannen; baron Korloo reed naar de stad.

Hij lag in zijn rijtuig, woeste en dreigende gebaren makend, en de koetsier hoorde hem uitroepen, dat hij door geen afzetter van een advocaat voor den rechter wilde geholpen worden, dat hij zelf wel bekwaam was om de verdediging zijner rechtvaardige zaak voor te dragen en wel verzekerd, dat hij zijn tegenpartij zoude vernederen en diep beschamen.

‘lk zal voor den rechter het bewijs leveren,’ riep hij zóó hard, dat hij het geratel van het rijtuig overstemde, ‘dat Molm, in plaats van freule de Kroussac te redden, de kiem der ziekte niet uit de wonde haalde, dat de freule sedert de operatie haar hoofd nog scheever hield dan te voren en dat de onrustbarende vetknobbels zich stellig opnieuw ontwikkeld hadden, indien de ongelukkige nog een tijd had mogen leven.

‘Ook wil ik den rechter kenbaar maken, hoe Molm, enkel uit gevoel van persoonlijke eerzucht, het leven der freule in gevaar bracht. Hebben de twee dokters, zijne helpers, mij niet verklaard, dat de freule oogenblikkelijk een lijk ware geweest, indien het mes van dien duivel van een Molm de halsader slechts even had aangeraakt? Mag een dokter het leven zijner zieken zoo maar straffeloos wagen?

‘Ook wil ik wijd en breed uitweiden over dien geheimzinnigen, magnetischen slaap, waarin de onvoorzichtige geneesheer mijn arme verloofde gedurende drie dagen liet liggen. Ik heb de bewijzen in handen, dat de verlengde magnetische slaap een allergevaarlijkst ding is, hetwelk noch door de gezonde rede, noch door de kerkelijke overheid wordt goedgekeurd.

‘Wat moet ik nog meer zeggen?

‘Laat zien:

‘Vooreerst, dat die heelkundige bewerking in een oogenblik was afgeloopen, dat Molm niet meer dan dertig bezoeken op het kasteel aflegde en slechts twee potjes zalf aan de zieke leverde; kan dit alles te zaâm genomen, zóó belangrijk zijn, dat men daarvoor de som van twintig duizend francs eischt?

‘Wacht; ik mag niet vergeten te zeggen, dat de twee andere dokters, die evenveel gedaan hebben als Molm, voor hunne vijftig bezoeken op het kasteel slechts het billijk honorarium van tweehonderd schellingen in rekening brachten.

‘Daarna kom ik neer op het kostbaar geschenk, dat dokter Molm van mij aannam . . . .

‘Zou ik mijn eed doen, dat hij mij duidelijk te verstaan gaf, voor dit versteend natuurwonder de rekening van freule de Kroussac te vernietigen? Waarom niet?’

Zoo redeneerde baron Korloo, zoo herhaalde hij zijne pleitrede totdat hij voor het gebouw, waar het gerecht zetelde, stilhield.

Een uur later stapte de baron wederom in het rijtuig, liet zich in een hoek nedervallen en weende als een kind.

Uit zijn houding en gekerm kon men opmaken, dat hij zijn proces moest verloren hebben.

Des anderen daags vernam men, hoe de zaak voor den rechter was afgeloopen.

De koetsier moest Fanny, de oude gouvernante, naar de stad brengen, om het een en ander, in de keuken benoodigd, daar aan te koopen; de meid die even praatziek was als de oude Fanny, zou haar vergezellen.

Onderweg kon men het volgend gesprek afluisteren:

‘De baron is zoo mistroostig sedert een paar dagen,’ zeide de meid.

‘Geen wonder!’ antwoordde de gouvernante; ‘hij heeft zijn proces verloren, wat hem twintig duizend francs uit den zak haalt.’

‘Twintig duizend francs! Is dat niet verbazend veel?’

‘Ja, doch de rechter kon niet anders handelen bij de vertooning van een geschrift, waarin freule de Kroussac haar bankier gelastte twintig duizend francs uit te betalen aan dokter Molm voor geneeskundige diensten aan haar bewezen. Van dat oogenblik was de aanspraak van dokter Molm recht en billijk en de zaak liep, in weerwil van al de bewijsredenen van baron Korloo spoedig af.’

‘Twintig duizend francs! Dat is een fraaie som voor den dokter, die zelf niet rijk is, zooals men zegt.’

‘Dokter Molm is voorzeker niet rijk en ik heb de overtuiging, dat die som hem op dit oogenblik zeer goed te pas zoude komen; doch weet gij wat de rechtschapen man gedaan heeft? Hij verzekerde, dat honorarium, hetwelk hem een ondankbare echtgenoot geweigerd had te betalen, nooit te zullen aanvaarden.’. . . .

‘Dat heet ik al te fijngevoelig.’

‘Heet dat zooals gij verkiest, doch zeker is het, dat dokter Molm zich van den rechter regelrecht naar het armbestuur begaf, en verklaarde de twintig duizend francs te storten in de kas van het bureel van weldadigheid.’

‘Dat is eene recht menschlievende daad.’

‘Dokter Molm verklaart, dat hij eveneens zonde gehandeld hebben, indien freule de Kroussac hem eene schuldbekentenis van veertig duizend francs hadde afgeleverd.’

‘Vele navolgers zal de brave dokter toch nooit hebben.’

‘Hij denkt nooit spijt te zullen hebben, dat hij het geld van een ondankbaren vrek als een aalmoes aan de armen heeft rondgedeeld: ‘Liever,’ zegt hij, ‘wil ik geheel mijn leven als een trekhond in den wagen loopen, dan mijne vingeren aan het geld van een vrek te bezoedelen.’

En nu heb ik uitverteld, mijn waarde lezer.

Een oogenblik. - Weet gij ook wat er met den versteenden kikvorsch gebeurde?

O ja, baron Korloo reed eenige dagen later naar het dorp en ging zijn geschenk terugeischen. Zonder een woord te spreken reikte de dokter hem den kikvorsch toe, zonder te antwoorden nam de baron het versteende dier aan en vertrok.

Korloo wierp bij het heenrijden eerst een dreigenden blik en daarna eene verwensching naar de woning van den dokter; hij was zichtbaar te leur gesteld, en zou wel van droefheid geschreeuwd hebben, dat Molm niet had gevraagd om zijn kikvorsch te koopen, iets waarop hij stellig gehoopt had.

Nog een enkele vraag: Weet gij wat er van baron Korloo is geworden?

O ja, eenige jaren later (Korloo had toen reeds een hoogen ouderdom bereikt) verscheen de vreeselijke cholera wederom in het dorp. Het was bijna alsof de straffende hand des Heeren het kasteel had aangewezen, waar de millionnair leefde, die bij het woeden der ziekte, eenige jaren geleden, den noodlijdende van zijne deur had weggejaagd en geweigerd had een penning bij te brengen tot het oprichten van een gasthuis. De cholera morbus maakte dit maal slechts één slachtoffer in het dorp: het was de hardvochtige vrek, baron Korloo.

En de wonderdokter?

O, die liep tot het einde van zijn leven in den kruiwagen; maar hoe hij zich ook aftobde, toch was altijd zijn geldkist ledig.

Dr. Livingstone en de Nijl.

De naam van Livingstone verkreeg in den laatsten tijd zulk een vermaardheid, dat wij 't niet onbelangrijk achten eenige bijzonderheden omtrent dezen reiziger mede te deelen. Een Schot van afkomst, werd hij in het jaar 1817 te Blantyre, nabij Glasgow, van behoeftige ouders geboren. Reeds met zijn tiende jaar werd hij op een wolspinnerij geplaatst, doch de talenten, die in hem lagen en hem tot meer dan een gewoon fabriekarbeider zouden maken, werden den knaap tot een prikkel voor de studie, waaraan hij zich buiten de werkuren wijdde. Voor de spaarpenningen, die hij van zijn gering loon overlegde, kocht hij zich boeken aan, vooral wetenschappelijke werken en reisverhalen.

Hij zette later zijn studiën niet alleen op zijn eigen manier voort met nu en dan aangekochte boeken, maar volgde de lessen op de voornaamste scholen te Glasgow en maakte zoo snelle vorderingen, dat hij weldra, met de vereischte kennis voorzien, zich bij het groote londensche zendelingen-genootschap kon aanbieden. Hij stond zijn examen met glans door en werd in 1840 naar Zuid-Afrika gezonden.

Sinds dien tijd, dertig jaren lang, heeft hij Afrika doorreisd en deed verscheiden voor de wetenschap belangrijke ontdekkingen, terwijl hij zijn zendelings-taak ten leste liet varen, om slechts op ontdekkingstochten uit te gaan. Tweemaal keerde hij in zijn vaderland terug, verwijlde er een betrekkelijk korten tijd om het resultaat zijner bevindingen openbaar te maken en hervatte dan weder zijne zwerftochten door die streken, waar wellicht nooit vóór hem een blanke den voet had gezet. In het jaar 1865 ondernam hij opnieuw een ontdekkingsreis, inzonderheid tot opsporing van de Nijlbronnen, van welke reis hij nog niet is wedergekeerd.

Dr. Livingstone was tot britsch consul bij de onafhankelijke opperhoofden der negerstammen in Oost-Afrika benoemd met een jaarwedde van vijfhonderd pond sterling, terwijl vijftienhonderd pond sterling aan

DE RUSTENDE JAGER.

vrijwillige bijdragen hem mede ter beschikking stonden. Met deze voor zijne onderneming geringe middelen begaf hij zich op weg om de bronnen van de Nijl te zoeken, en hij is thans nog zoekende.

Uit enkele der authentieke bescheiden van Livingstone over zijn jongste tochten is hier het een en ander merkwaardige en tot nog toe minder bekende saâmgevat.

In een brief uit Bambarre, ten Westen van Ujiji, November 1870 gedateerd, beschrijft hij eenige der moeilijkheden, die het ongebaande der wegen en andere hindernissen eener reis in de binnenlanden hem veroorzaakten.

Hij en zijn gezelschap hadden zich een weg te banen door velden, waarop het gras, een halven duim dik; tot een hoogte van tien à twaalf voet was opgeschoten, die dus enkel door olifanten konden bewandeld worden. Het gras was daarenboven zeer puntig en dus uiterst lastig, wanneer het met aangezicht of handen in aanraking kwam. Ten gevolge van den regentijd was daarbij de bodem zeer slijkerig.

Voorzichtig moesten zij op een nauwen, den eenig vasten weg, voortsukkelen; want niet zelden, waar de wilde plantenmassa het pad versperde, zonk een hunner tot een zekere diepte als in een moeras. Op sommige plaatsen troffen zij over een gansche uitgestrektheid een soort van palmboom, wiens bladeren met stengels ter dikte van een arm voorzien zijn. Als deze afvallen, is daardoor de geheele passage als gebarricadeerd, behalve langs een baan, door olifanten en buffels ingetrapt. Deze palmsoort, zoo merkt hij op, is dezelfde als die op Madagascar gevonden wordt en waarvan kleederen worden geweven.

Hier en daar is de vaste grond geweken onder het verpletterend gewicht van een olifant; de ontstane holte is een modderkuil, waarin de reiziger zich heeft te wagen. Dikwijls, als hij denkt niet verder dan tot aan de knieën in te zakken, zinkt hij halverlijve weg en komt wel zacht maar alles behalve aangenaam te recht. Op zulk een wijze verre tochten te maken zou elken toerist, hoe verzot ook op het zien van vreemde plaatsen, wel afschrikken, doch de tijd zal dan ook waarschijnlijk nog verre zijn, dat die streken door toeristen worden bezocht.

Sommige der talrijke rivieren zijn overdekt met bruggen van levende gewassen; donker, glanzend gras is tot een tapijt ineengegroeid, dat den geheelen stroom bespant. Als men er over loopt, geeft het twaalf à vijftien duim toe en bij elken tred moet de voet zoo hoog opgelicht worden, dat men daarmede de nog ongebogen massa bereikt. Dit aanhoudend hoog stappen is even vermoeiend als het loopen door dikke sneeuw.

Ongezond water en de weersgesteldheid van het regenseizoen haalden Livingstone een ziekte op den hals, waarvan hij echter spoedig weer herstelde. Hij trok vervolgens met nog slechts drie gezellen verder, maar inziende dat het voortzetten van dien tocht hem voor 't oogenblik niets zou baten, daar niemand hem inlichtingen kon geven over de groote rivier, strompelde hij naar Bambarre terug, waar hij verscheiden maanden bedlegerig was. Voor de eerste maal ln zijn leven hadden zijn voeten hun dienst geweigerd. Zij waren met pijnlijke gezwellen overdekt.

Het behoeft niet gezegd, dat de gevaren, zelfs levensgevaren, die Livingstone bedreigden, gelijk ieder ander, die zich in woeste, onbekende streken waagt, vele en verscheidene waren; er wordt hier slechts op de bijzondere landelijke gesteldheid gewezen.

In een correspondentie uit Ujiji, van ongeveer een jaar later gedateerd, zegt hij tot de zekerheid te zijn geraakt, dat het gebied der Nijlbronnen tusschen de 10 en 12 graden Zuiderbreedte, 4 à 5000 voet boven de oppervlakte der zee is gelegen. Op

verschillende punten vertoonen zich bergen, die, hoewel schijnbaar niet zeer hoog, 6 à 7000 voet boven den waterspiegel zich verheffen. De bronnen, welke in dit gebied opwellen, zijn bijna ontelbaar, althans iemand zou een groot gedeelte van zijn leven er aan moeten besteden om ze te tellen. Een overzicht bij vogelvlucht van sommige punten dezer streek zou veel gelijkenis hebben met de winterbloemen op vensterruiten.

De bergen zijn waarschijnlijk dezelfden, die in de oudheid reeds, om thans onbekende redenen, het Maangebergte genoemd werden. Op deze, het lijdt geen twijfel, ontspringen de bronnen van den Nijl.

Alleen het denkbeeld, dat hij dit geheele gebied nog niet doorreisd had, hield Livingstone terug om zoo mogclijk den oorsprong van de groote rivier te vinden, hij gevoelde overigens na zooveel teleurstellingen en gevaren, als hij aanhoudend onderging, een sterk verlangen eens naar zijn land weer te keeren, hij had bereids meer dan genoeg van vreemde landen, van bergen en valleien, van bosschen, meren, rivieren, enz.

In een schrijven van Februari dezes jaars zegt hij echter met genoegen en hoop zijn tochten te willen voortzetten, al is ook het werk van een ontdekkingsreiziger een zware taak.

Men begrijpt, dat de correspondentiën van Livingstone zeer lang onderweg bleven.

Inmiddels was in genoemde maand eene expeditie, waarbij zich Livingstone's zoon Oswald bevond, uit Engeland vertrokken om zekerheid omtrent het lot van den grooten reiziger in te winnen. Een amerikaansch dagblad-correspondent Mr. Stanley echter, die voor rekening van een new-yorker blad met hetzelfde doel een tocht naar de binnenlanden van Afrika had ondernomen, was de engelsche expeditie reeds vóór geweest.

In April 1871 was hij van Zanzibar naar Unjamjembi op reis gegaan; na eindelijk aldaar te zijn aangekomen en berichten over Livingstone te hebben ingewonnen, trok hij naar Ujiji, waar deze, volgens het zeggen der inboorlingen, zich moest bevinden. Reeds zeven maanden lang had hij gezworven, toen eindelijk in 't begin van November het einde van zijn tocht bereikt was. De rechte weg van Zanzibar tot daar is niet meer dun honderd en veertig mijlen; het is dus genoegzaam af te leiden met welke moeilijkheden en hindernissen hij te kampen had. Hij kon zich eenigszins een voorstelling maken van hetgeen Livingstone moest ondervonden hebben.

Bij zijn intocht (want hij was met zijn escorte, de amerikaansche vlag voorop, tamelijk feestelijk binnengetrokken), in die afrikaansche stad, zoo verhaalt Stanley, ontwaarde hij, te midden van een groep Arabieren, een bleek uitzienden blanke met grijzen baard: het was dr. Livingstone. Eenige uren later konden de beide reizigers elkander afzonderlijk spreken, en in het lang en breed hun avonturen verhalen.

De jongste berichten van den grooten reiziger, door bemiddeling van Stanley wereldkundig geworden, maken gewag van de ontdekking van een rivier, welke hij voor de hoofdbron van den Nijl houdt; doch dit is niet meer dan een gissing, die door vele deskundigen niet gedeeld wordt.

Het zoeken naar de Nijlbronnen is dus nog niet ten einde en dr. Livingstone verwijlt steeds in het uitgestrekt gebied der bronnen, waarvan hij reeds vroeger gewaagde, om ze zoo mogelijk eindelijk te vinden.

Wetenswaardige verscheidenheden.

Een groote maatschappij voor den verkoop van ijs.

De ‘Knickerbocker Ice-Company’ is de oudste en bloeiendste der ondernemingen van dien aard, welke te New-York bestaan.

De ijskelders dezer maatschappij strekken zich uit langs de geheele Hudson-rivier tusschen New-York en Albany. Zij heeft het monopolie van 't ijs op 't Rockland-meer, dat haar 30,000 tonnen per dag kan opleveren. Wanneer de kelders geheel vol zijn, gelijk dit jaar het geval was, bevatten zij niet minder dun 550,000 tonnen.

De maatschappij bezit bovendien 30 vaartuigen van 500 à 1500 tonnen inhoud, waarmede zij de stad New-York genoegzame hoeveelheid ijs voor haar eigen consumptie toevoert.

In 1870 was de voorraad geringer dan sinds verscheiden voorgaande jaren, en geheel ontoereikend om aan de vraag naar ijs gedurende de Zomerhitte te voldoen. De ijshandelaars beweren dat de verbruikers van New-York alleen dientengevolge aan dagbladen en correspondenten een voordeeltje van 500,000 dollars bezorgden. Alle dagen deden zij in de dagbladen navraag om ijs en telegrafeerden zelfs naar den staat Maine, welks kelders alleen in de behoefte voorzien konden, Geen wonder dat daardoor de prijs van het artikel niet weinig steeg en er dat jaar zeer groote winsten mede gemaakt werden.

In 1871 werd, ten gevolge der veranderlijke temperatuur, niet veel ijs verbruikt, zoodat een aanmerkelijke hoeveelheid in de bewaarplaatsen overbleef. Vandaar die overvloedige voorraad, waarmede de inwoners van New-york dit jaar zijn gezegend. Gelijk de dagbladen meldden, hebben zij gedurende de brandende hitte, die hen dezen Zomer bezocht heeft, dien overvloed niet onbenut gelaten. De kelder, behoorlijk van ijs voorzien, diende bij de deftigste familiën niet alleen tot woonvertrek, maar ook tot salon, waarin men bezoeken ontving.

Een nieuw stelsel van spoorweg-seinen.

In Massachussets (Vereenigde Staten) is onlangs een nieuw stelsel van seinen op de spoorwegen in toepassing gebracht. Het signaal bestaat uit een glazen bol, verdeeld in sectiën van verschillende kleuren, roode, groene en witte. Elk dezer sectiën is weder in vijftig vakken afgedeeld. De trein zelf brengt het signaal in beweging: wanneer de locomotief den bol passeert, draait de bol terug naar een bepaald punt en herneemt zijn gewone beweging zoodra de laatste waggon voorbij is. Het signaal blijft dan geregeld voortdraaien gelijk een uurwerk, en de cijfers, die achtereenvolgens zich in een kleine opening, ten dien einde aangebracht, vertoonen, wijzen den tijd aan, die er verstreken is sinds het voorbijgaan van den laatsten trein. Die cijfers zijn overdag zeer goed zichtbaar en ook des nachts zijn ze duidelijk te bespeuren, ten gevolge van een licht, dat binnen het signaal geplaatst wordt. De machinist kan dus, bij het passeeren van zulk een sein, nauwkeurig te weten komen, hoeveel de vorige trein in afstand dien, waarop hij zich bevindt, voor is.

Koffie-Siroop.

Men doe een half pond beste koffie in een kan met drie pinten water en late dit koken totdat het op een pint is verminderd. Wanneer 't verkoeld is, moet het door een goed filtreertoestel in een andere koffiekan gegoten en daarin opnieuw gekookt worden.

Vervolgens voege men er een genoegzame hoeveelheid suiker bij om 't tot denzelfden graad van vloeibaarheid als siroop te brengen.

Nadat het van 't vuur genomen en verkoeld is, moet het in een flesch overgegoten en deze behoorlijk dichtgelakt worden. Wil men op reis een tas goede koffie gebruiken, dan behoeft men slechts twee lepels dier siroop in een tas kokend water te doen en er melk bij te voegen.

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Met den processie-trein naar Kevelaar.
I

Kevelaar - wat klinkt dat woord welbekend in katholieke nederlandsche ooren, wat klinkt het zoet in de diepte van het katholieke nederlandsche hart.

Kevelaar - daar trokken onze voorvaderen in godsdienstige geestdrift henen, daar vloeien nog jaarlijks gansche scharen, duizenden in getal, te zamen, die belast en beladen zijn, om verkwikking te zoeken door de tusschenkomst van Haar, die de Troosteresse is der Bedrukten.

Meer dan twee eeuwen zijn voorbijgegaan sinds als door den vinger Gods de plek werd aangewezen, waar de onbevlekte Moeder des Heeren als het ware hare woontent had opgeslagen, waar zij meer dan elders bereid was de verzuchtingen der geloovigen te brengen tot voor Gods troon. Talrijk zijn de mirakelen, welke daar hebben plaats gehad, ontelbaar de verleende gunsten. Wie weet hoe vele rampen en onheilen van ons vaderland, van onze hoofden zijn afgewend, door offers welke onze ouders daar gebracht hebben; wie weet welke zegeningen wij te danken hebben aan de krachtige voorspraak van Maria, te Kevelaar ingeroepen!

Wellicht zal een oningewijde vragen: 'Wat is dan toch dat Kevelaar? Wat voert daar de devotie zoo hoog op, dat men er meer dan elders de genade Gods kan bekomen? Staat daar misschien een dier oude cathedralen, een dier echte paleizen van den Heer onzen God, waarin alle beuken, bogen en lijnen schijnen voort te loopen naar het oneindige en waarin de, geheimen van den godsdienst met goud en in kleurenpracht op de muren en vensterglazen geschilderd staan, zoodat er de zinnelijke mensch wordt overmeesterd en de verbeelding opgevoerd tot binnen den grooten tempel der hemelen?

'Of treden er de priesters in volle kerkelijke pracht, in lange hiërarchische rijen en in meer vrije ontwikkeling van die geheimzinnige ceremoniën op, welke ons het heilig dienstwerk van de hoogste hemelgeesten te aanschouwen geven en zoo nabij mogelijk brengen voor den troon van den Almachtige?

'Of is er daar ten minste een enkele uit hun midden, die optreedt met het meesterschap van het gewijde woord, als een andere Chrysostomus, om al wie hem aanhooren aan te grijpen in geest, gemoed en gebeente en ze met zich opwaarts te slingeren, als in adelaarsvlucht, bovon alle rijen van sterren en engelen tot voor het aanschijn van den drieëenigen God?'

Deze vragen werden vóór eenige jaren gedaan door een uitstekend priester, die thans, naar ik hoop, reeds de eeuwige heerlijkheid geniet, en ik antwoord met hem: Niets van dat al vindt men te Kevelaar. Wel is daar een groote, schoone kerk opgetrokken, doch zij staat er slechts korten tijd en is geenszins van zulk eene imposante constructie, dat zij volken en geslachten in vervoering brengt. Het eigenlijke heiligdom van Kevelaar is eene kapel, klein en doodeenvoudig, zooals de lezer op de laatste bladzijde van dit nommer zal kunnen zien. Slechts enkele bezoekers kunnen te gelijk er binnen, het grootste gedeelte moet achterblijven op den publieken weg. Het groote sieraad bestaat in een oud, van ouderdom zwart geworden prentje, waarop

zonder kunstvorm of waardij, Maria, de Moeder des Heeren, als Troosteresse der Bedroefden afgebeeld staat.

Doch God, die altijd het geringe dezer wereld heeft uitverkoren om de grooten te beschamen, en met datgene, wat de wereldlingen eene dwaasheid toeschijnt, hunne wijsheid tot schande maakt, - God heeft die kleine, onbeduidende plek uitverkoren tot wonderbare verheerlijking zijner H. Moeder, en bestemd tot miraculeuze uitdeeling van genaden aan hare vrome vereerders. Dat weten, dat gevoelen en ondervinden allen, die in vreedzame pelgrimsscharen naar het kapelletje van Kevelaar opgaan en daar van goeden wille nederknielen om er tot glorie van God en zijne lieve Moeder te bidden.

Ik wil mijnen lezers eenige bijzonderheden mededeelen betreffende de bedevaart van 's-Hertogenbosch naar Kevelaar, op den 7^{en}, 8^{en} en 9^{en} September jl. gehouden. Alvorens echter daartoe over te gaan, acht ik het nuttig, in 't kort de geschiedenis van het wonderbeeldje van Onze Lieve Vrouw van Kevelaar te verhalen, want er zullen er zeker nog velen zijn, die daarvan weinig of niets weten.

Kevelaar ligt in Pruisen, en wel in 't regeerings-district Dusseldorf, in de kreits en het dekenaat van Gelder, onder het bisdom van Munster. Dit groot en welvarend dorp was vóór omstreeks 370 jaren slechts een gehucht uit enkele ellendige huizen bestaande, met eene kapel, toegewijd aan den H. Antonius, behoorende tot de parochie van het nabijgelegen Wees. Ofschoon de gemeente in het jaar 1472 tot een parochie verheven werd, toch bleef Kevelaar een onbeduidend vlek en gedurende 170 jaren leverde zijne geschiedenis niets noemenswaardigs op, behalve een enkele treurige gebeurtenis. Op den len Augustus van het jaar 1635 werd het overvallen en vreeselijk geteisterd door de Croaten, die bijna 100 inwoners op de zoogenaamde Oude Schans gruwzaam Vermoordden. Een steenen kruis dat vijf minuten van de oude parochiekerk verwijderd staat, herinnert nog den wandelaar aan deze treurige gebeurtenis, met de volgende woorden, die er op gegrift zijn. ‘Anno 1635 den eersten Augustus, alzoo dezen dato verklaert, zijn hier op deze Schanz bie de 100 Menschen vermoort. Bidt voor de Ziele, opdat God haar in eeuwigheid genadig zijn wil.’ Al de bedevaartgangers kennen dat kruis; zij gaan er gewoonlijk voor de zielen der vermoorden eenige oogenblikken bidden.

Dit verlies, 't welk voor deze kleine gemeente zeer aanzienlijk was, heeft destijds uit menig bedroefd en beducht harte een vromen wensch, een vurig gebed voor Kevelaar doen opstijgen, en de goede God, die het geknakte riet niet breekt, maar veeleer het gebogene weder opricht, zag in genade en ontferming op Kevelaar neder. Zes jaren na den gemelden moord had een gewichtig feit plaats, dat Kevelaar van gedaante ging veranderen. Op wonderbare wijze werd het raadsbesluit des Heeren geopenbaard, dat Kevelaar onder vele was uitgelezen om eene plaats van verheerlijking te worden der Moeder Gods, een oord, waar de goddelijke Verlosser aan de menschen, die zijne H. Moeder kwamen vereeren, op hare voorspraak geheel buitengewone genaden zou schenken.

Dit geschiedde op de volgende wijze.

Een onbemiddeld, eenvoudig burger van Gelder, Hendrik Buschmann genaamd, die met een geringen handel voor zich en zijne vrouw het brood verdiende, en daarbij een godvruchtig leven leidde, kwam in 't jaar 1641, vlak voor het Kerstfeest, voor zijn bedrijf reizende, van Wees over de heide van Kevelaar, ter plaatse waar toen een kruis stond. Daar vermoedelijk in een vurig gebed neergebogen, hoorde bij, zonder iemand te zien, eene duidelijke stem, die hem toeriep: ‘Hier zult gij voor mij

een heiligenhuisje[1] bouwen.’ In 't eerst sloeg hij daarop geen acht, doch toen hij na verloop van eenige dagen op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden ten tweeden en ten derden male dezelfde stem en dezelfde woorden hoorde, nam hij het besluit om van zijn kleine winst dagelijks iets af te zonderen, ten einde zóó de som bijeen te sparen, die voor het bouwen van zulk een huisje noodig was. Hiermede liep de Winter van dat jaar ten einde.

In de daarop volgende Lente kreeg de vrouw van Buschmann een nachtelijke verschijning, welke op dezelfde zaak betrekking had. Zij zag eensklaps hare kamer helder verlicht worden en in dat licht een heiligenhuisje of kapelletje met een Mocder-Godsbeeld, volkomen gelijkend aan datgene, wat zij kort te voren in handen van een soldaat gezien had.

Twee soldaten namelijk, van Luxemburg komende, hadden voor een luitenant, die destijds te Kempen gevangen zat, twee plaatjes medegebracht, waarop het Moeder-Godsbeeld was afgeteekend, dat in hunne stad onder den titel van Troosteres der Bedrukten hoog vereerd werd. Door geldgebrek gedrongen, hadden zij een dier prenten aan de vrouw van Buschmann te koop geboden voor een blaumeuser (omstreeks een dubbeltje), welke prijs haar echter, bij hare toenmalige spaarzaamheid, te hoog was.

Nu echter begon Buschmann, die eene volmaakte overeenstemming had ondervonden tusschen de verschijning, welke aan zijne vrouw was geschied, en de woorden, welke hem herhaaldelijk in de ooren hadden geklonken, een heiligenhuisje op te bouwen en zond onderwijl zijne vrouw uit om de bedoelde soldaten te zoeken en een der twee beeldjes hun af te koopen.

Doch de soldaten hadden ze reeds aan den luitenant, die thans zijne vrijheid bekomen had, ter hand gesteld. Laatstgenoemde was in den beginne geenszins geneigd een der prenten af te staan; toen echter de vrouw niet ophield hem daarom te bidden en de reden van haar dringend verzoek openbaarde, stond hij haar de keus van een der beiden toe.

Hoogst verblijd spoedde zij zich nu met haar beeldje tot haar man terug, die 't met niet minder blijdschap in bezit nam. Zij deden een houten tafeltje vervaardigen en het papieren beeldje daarop vasthechten, zoodat het geschikt in het kapelletje kon geplaatst worden.

Dit alles was intusschen te Gelder bekend geworden en het kwam ook ter ooren van de geestelijke zusters der orde van Carmelus, die zeer verlangden het beeld te zien. Het werd haar dan ook gebracht door den man, die het tafeltje gemaakt had, en zij behielden het met grooten eerbied dien dag en den volgenden nacht in haar klooster. Des anderen daags waren de religieuzen niet zeer geneigd om het beeldje af te geven, doch Buschmann deed met alle kracht en klem zijn recht van eigendom gelden en bracht het in persoon naar huis.

Op den weg ontstond reeds een groote toeloop van volk, dat het beeld met groote offers van waslicht en geld begiftigde. Buschmann, die dit niet zocht, verborg het beeldje en bracht het bij de paters Capucijnen, waar het bleef tot op den derden dag. De toeloop van menschen duurde echter ook hier voort en de paters cischten dat het uit hunne kerk weggenomen en naar de plaats zijner oorspronkelijke bestemming gebracht zou worden.

Toen nu middelerwijl het kapelletje in den vorm, door de vrouw van Buschmann in hare verschijning gezien, voltooid was, droeg de pastoor van Kevelaar, Joannes

1) Heiligenhuisjes, zoo heeten de kapelletjes met het beeld van den gekruisten Verlosser of van een der heiligen, welke men in katholieke landen overal langs den weg of aan de hoeken der straten aantreft.

Schink, op den laatsten dag der Meimaand des avonds in stilte het kleine Lieve-Vrouwebeeldje uit de kerk der Capucijnen weg en plaatste het den volgenden dag in het kapelletje.

Reeds op denzelfden dag kwam er een vloed van menschen, zoowel uit Gelder als uit de omliggende streken, naar die beeltenis van Maria

van Kevelaar, en er hadden eenige wonderen plaats. Die toevloed vermeerderde schier elken dag, van heinde en ver kwamen gansche scharen van bedevaartgangers naar Kevelaar; zij kwamen er bidden en werden verhoord, biechten en bekeerden zich, zij communiceerden er met buitengewone vertroosting des Heeren. En God scheen er zijn welbehagen in te vinden om daar de grootste en wonderbaarste genaden uit te deelen; genezing van allerlei ongeneeslijke kwalen, redding uit de moeielijkste omstandigheden, bekeering van de meest verharde zondaars - in één woord de zoete en volledige troost voor alle bedrukten naar lichaam en ziel.

DE MIRACULEUZE KAPEL.

Toen nu het Maria-beeld van Kevelaar op zoo ongewone wijze de devotie aantrok en er zulke wonderbare gunsten en genezingen van verhaald werden, meende de kerkelijke overheid de zaak eens ernstig te moeten onderzoeken. Er werd door den bisschop een diocezaan-synode uitgeschreven, waarop met Hendrik Buschmann een groot getal geestelijken en geneesheeren werden geroepen. Deze synode zou in October van 't jaar 1646 te Venlo, zoo dicht mogelijk bij Kevelaar, worden gehouden, doch daar de stad destijds door een aanval der Hollanders werd bedreigd, moest de synode tot den ll^en Februari verdaagd worden. In deze vergadering werd eerst Hendrik Buschmann onder eede gehoord over de verschijning en het verder gebeurde met het miraculeuze beeld der H. Maagd te Kevelaar, vervolgens werden de genezingen, bij de vereering der Moeder Gods aldaar verkregen, met alle omstandigheden waaronder zij hadden plaats gegrepen, even ernstig als langdurig onderzocht, en streng werd er overwogen, of ze ook door eenige natuurlijke middelen konden teweeggebracht zijn, dan wel aan de bovennatuurlijke en onmiddellijke werking van den Almachtige zelven moesten worden toegeschreven. En nu werd de geheele geschiedenis van Buschmann in alle deelen en onder alle opzichten waarheid bevonden en verklaard, terwijl acht miraculeuze genezingen als echt geconstateerd werden.

Mijn bestek gedoogt niet hier melding te maken van die treffende genezingen, welke later door zoo vele gevolgd zijn; men kan ze vinden in *Die Wallfahrt zu Kevelaer,* van pastoor Krickelberg aldaar, waaruit ook de meeste der door mij medegedeelde bijzonderheden ontleend zijn. De constateering en verklaring der synodale vergadering was on- derteekend door den vicaris-generaal van Roermond, door den officiaal, door zeven aartspriesters van verschillende districten, verscheidene pastoors, de gardianen der geestelijke orden, zes lectoren in de godgeleerdheid en

door vier doctoren in de geneeskunde. In genoemd werkje worden hunne namen aangegeven.

Van dien tijd af vermeerderde te Kevelaar op verbazende wijze de vrome vereering van Maria. Van afgelegen plaatsen en uit vreemde landen kwam men er heen om zijne toevlucht te nemen tot die machtige Troosteresse der Bedrukten. Geen dag brak aan zonder nieuwe pelgrims aan te brengen, geheele processiën met vanen en fakkels trokken voortdurend het anders zoo stille dorp binnen, en Kevelaar was weldra een der meeste bezochte, meest geliefde bedevaartplaatsen.

Daardoor ontstond al spoedig gebrek om in de geestelijke en lichamelijke behoeften der pelgrims te voorzien. De parochiekerk was te klein, een enkele pastoor, zonder assisteerende geestelijken voor den biechtstoel en de godsdienstoefeningen, niet voldoende. Evenmin konden de pelgrims daar herberging vinden. In dit alles werd echter spoedig voorzien, door de hulp van naburige pastoors en men begon op het veld woonhuizen te bouwen. Eer een jaar verloopen was, besloot men in de nabijheid van het heiligenhuisje eene grootere kerk (thans de *groote* kapel genaamd) te stichten.

In het jaar 1646 werd de zorg voor het heiligdom en de bedevaart toevertrouwd aan de geestelijkheid der Congregatie van het Oratorium, die daarvan op den 19^en^ April van genoemd jaar bezit nam. Uit de mildelijk toevloeiende offers werd een woning voor de priesters van het Oratorium vlak tegenover de kapel gebouwd. Het zuid-oostelijk gedeelte van het huis, gelijk het thans bestaat, was reeds in 1647 gereed, de noord-westelijke vleugel werd in 1752 voltooid.

Langen tijd bleef het heiligenhuisje te Kevelaar daar staan gelijk het door Buschmann gesticht was, doch in 1654 bouwden de heeren Oratoren de tegenwoordige zeshoekige kapel, die het geheel omvat, in dier voege echter dat aan de achterzijde, in een groote halfronde opening van den muur, het oude heiligenhuisje met zijne miraculeuze beeltenis voor ieder zichtbaar bleef.

Als nu de Lieve-Vrouwekapel een meer betamelijk aanzien had verkregen, begon de vrome vereering ook de wonderbare beeltenis zelve rijker te versieren. In 't jaar 1664 lieten de pastoor van Eindhoven en de goudsmid van der Laar van 's-Hertogenbosch het miraculeuze beeldje in een vergulde zilveren lijst plaatsen; zeventien jaren daarna schonk de rijksgraaf Wolfgang van Oettingen een groote zilveren met verguld beeldwerk versierde plaat, welke in genoemde lijst gevat werd en waarop het miraculeuze prentje moest gehecht worden. Het staat dan ook nog heden op dezelfde plaats en in die lijst ten toon gesteld.

Van de veelvuldige merkwaardige bijzonderheden, die op Kevelaar betrekking hebben, kan ik slechts enkele mededeelen.

Op den 16^en^ Juli 1714 verscheen onverwacht koning Frederik Wilhelm van Pruisen te Kevelaar. Hij bezocht met groote belangstelling en zichtbaren eerbied de groote en kleine kapellen en het Oratorium en ondervroeg den superior zeer gemeenzaam en vriendelijk omtrent de wonderen en het getal pelgrims. Hij verlangde de kaarsen te zien, die men gewoon was te offeren, koos er de grootste voor zich uit en droeg die zelf op ter offergave. Hij beloofde plechtig de privilegiën van Kevelaar en de bedevaart te zullen beschermen, begunstigen en handhaven, en zeide bij zijn vertrek ten aanhooren van meer dan 600 menschen: ‘Die kaars moet worden aangestoken ter eere der H. Moeder Gods.’ In het jaar 1738 bezocht de koning van Pruisen nogmaals Kevelaar, vergezeld van zijne beide zonen. Hij kocht bij die gelegenheid eenige rozenkransen en gebedenboeken, om ze tot een gedachtenis van Kevelaar te schenken aan katholieke soldaten, die zijne gunst verdiend hadden.

In het laatst der vorige eeuw toen de Franschen overal verdelgend en verwoestend rondtrokken, werd ook Kevelaar aan vervolging blootgesteld. In 1792 sloot generaal van Damme het Oratorium en maakte zich aan groote afpersingen schuldig. Twee jaren later ging het te Kevelaar nog erger toe, want de fransche soldaten joegen de pelgrims met geweld uiteen en in het jaar 1802 werden op den 18^{en} Juni de beide kapellen der Moeder Gods door een commissaris der regeering gesloten en verzegeld.

Op het oogenblik dat die gewelddaad gepleegd werd, bevond zich de groote processie van Amsterdam te Kevelaar. Misschien weten nog bejaarde Amsterdammers te verhalen, welke Vreeselijke verslagenheid deze gebeurtenis teweegbracht; ieder vreesde en wachtte in stillen angst wegens de dingen, die toen dreigden te gebeuren. Doch ook nu toonde zich weer eensklaps de vinger Gods en het bleek opnieuw ten duidelijkste hoe welgevallig Hem de vereering van Maria in hare miraculeuze beeltenis van Kevelaar is. Want reeds den volgenden dag werden de beide kapellen op last van den onder-prefect Dorsch van Kleef ontzegeld. Groot was de vreugde en dankbaarheid te Kevelaar, en de amsterdamsche processie trok het eerst onder het zingen van den lofzang *Te Deum laudamus* de kapel binnen.

Vóór eenige jaren heeft men, om in een langgevoelde behoefte te voorzien, te Kevelaar een nieuwe kerk gebouwd, in de onmiddellijke nabijheid van het Oratorium. Vooral gedurende de maanden Augustus en September was de zoogenaamde groote kapel, ofschoon een ruim kerkgebouw, veel te klein voor het getal pelgrims. Gedurende de godsdienstoefeningen moest het grootste getal op de markt nederknielen. De nieuwe kerk munt uit door haar eenvoud en maakt op ieder, die haar binnentreedt een goeden indruk. Zij kan duizenden pelgrims bevatten. In een volgend nommer zullen wij er een afbeeldsel van geven, en wel zooals zij zijn zal na de voltooiing, want op dit oogenblik ontbreekt de toren nog.

Ondanks de vele vervolgingen is de vereering van het miraculeuze beeld te Kevelaar op buitengewone wijze blijven voortgaan. En thans na ruim tweehonderd jaren en te midden van zooveel wat in dit tijdsverloop veranderd en vergaan is, staat het wonderbeeld van Kevelaar's kapelletje daar nog altijd in den ouden roem als de heinde en ver bekende, in vreemde landen zelfs geliefde, Troosteresse der Bedrukten. Waarlijk, wel zouden wij dan hier de woorden der Schriftuur kunnen toepassen: ‘Wanneer dit een raadsbesluit of een werk van menschen ware geweest, zou het zijn te niet gegaan, maar, omdat het van God is, heeft men het niet kunnen vernietigen.’

En nu verzoek ik den lezer den pelgrimsstaf op te nemen en in den geest met mij een bedevaart te doen naar Kevelaar, naar het wonderbeeld van Haar, die daar in 't bijzonder heeft getoond en voortdurend blijft toonen dat Zij is de Troosteresse der Bedrukten. Er zijn ook daar bloemen te gâren, veel schooner nog dan in Kennemerland, bloemen, die nimmer verwelken, en wier geur, meer dan eenige aardsche artsenij, den mensch verkwikt naar lichaam en ziel.

[Nummer 9]

De uiterste wilsbeschikking eener moeder.

I

In een der valleien van het Taunus-gebergte, niet verre van de oude ruïne Falkenstein, liggen eenige hutten verspreid, die te zamen een zoo onbeduidend gehucht of dorpje vormen, dat het zelfs geen naam draagt.

Voor 't grootste gedeelte wordt 't door kolenbranders en houthakkers bewoond. Wanneer 't ijs en de sneeuw op de bergen smelten en de eerste bloemen de naderende Lente aankondigen, verlaten deze hun armoedige woonsteden en trekken met vrouw en kind naar de wouden, om er den zwaren arbeid te volbrengen, die tot hun levenstaak behoort.

DE NIEUWE KERK TE KEVELAAR.

Dat leven blijft in 't algemeen niet zonder uitwerking op den mensch. De geheimzinnige kalmte, die 't hart nu en dan als 't ware inzwelgt uit de bladerrijke kronen, waarin de zachte adem des winds lispelt en fluistert; de majesteit en grootheid, waarmeê de natuur u toespreekt, wanneer der wolken bonte gestalten in ijlende vaart aan den hemel voortrennen, wanneer met duizendvoudige echo de donder door de

valleien en grotten, afgronden of rotskloven rolt, de bliksem door 't groene loofwerk trilt en den onbeweeglijken, eeuwenouden eik van zijn wortel onthecht, knakt en breekt alsof 't een riethalm was - dat alles oefent zijn invloed uit op 't hart van den mensch; onwillekeurig neemt hij iets over van den stillen ernst en de verhevenheid, waarin zich de natuur voor hem ontwikkelt.

Dien invloed ontging ook 't hart niet van Christina, de dochter van een der kolenbranders uit het dorpje, dat het tooneel is van 't verhaal dezer bladzijden.

De maand Februari van 't jaar 183* naderde haar einde en toch heerschte in't gebergte nog de volle kracht van den Winter. Met kronen van sneeuw waren de boomen versierd en lange, zilveren ijskegels schitterden aan de takken gelijk de glinsterende versierselen eener lichtkroon.

Twee personen bevonden zich op den eenzamen weg naar 't woud, een man in de kracht en bloei des levens en een meisje van ongeveer zeventien jaren. Zwijgend gingen zij naast elkander en 't eentonig kraken van de hard bevrozen sneeuw onder hun voetstappen was 't eenige, wat de stilte verbrak. Een sombere uitdrukking van smart lag over 't gelaat van den man uitgespreid, en een onheilspellend weerlichten scheen uit zijn oogen te stralen, 't Was of 't meisje, dat naast hem ging, zulks meer dan iemand bemerkte en zoo dikwijls zij een blik op hem wierp, parelde een traan in haar oog.

Die twee menschen waren de kolenbrander Hans en zijn dochter Christina.

Zij kwamen uit het dorpje daar ginds aan den voet van 't gebergte en hadden in een open graf geblikt, 't welk zich vervolgens voor hen sloot, om nooit weder geopend te worden. - Voorzeker, 't valt hard een innig geliefde vrouw, een dierbare moeder te verliezen! . . . . .

Naar hun gehucht wederkeerend, ontvingen zij aan elke hut, waarlangs hun weg ging, een vriendelijken groet, als een troostend bewijs van deelneming, doch door droefheid overstelpt, hoorden of zagen zij van dit alles zeer weinig en naderden langzamerhand eindelijk hun eigene woning. Deze lag op eenigen afstand van de andere huizen met een tuintje er voor, dat thans geheel met sneeuw bedekt was, terwijl de takken der ooftboomen, als met appelen van bevrozen sneeuw beladen, schitterden gelijk kristallen.

Christina ijlde haar vader vooruit, nam den sleutel van 't huis, die aan een hoek ter zijde van de deur hing, en binnentredend haastte zij zich haar zwarten rouwdoek af te leggen en naar haar kamer te brengen. Dan spoedde zij zich naar 't huisvertrek om er 't vuur aan te steken. Een woord uit te brengen, was haar echter onmogelijk en aanhoudend vloeiden tranen langs hare wangen.

't Was er ook zoo eenzaam en treurig in die kamer . . . . . Twee aan twee stonden er nog de stoelen, op welke de lijkkist der moeder gerust had en daarnaast stond de tafel met het kruisbeeld er op, de lijkkaarsen en 't wijwatersvaatje. Haastig ruimde 't meisje 't een en ander weg, om de droeve herinnering uit de oogen haars vaders te verwijderen, sloot de geopende vensters en dra knetterde vertrouwelijk en opbeurend het vuur in den huiselijken haard. 't Was alsof Christina plotseling meerdere jaren ouder was geworden, zoo kalm en rustig volbracht zij haar werk.

Middelerwijl zat de vader zwijgend in een hoek der kamer en staarde wrevelig naar den vuurgloed. Inderdaad, hij had veel verloren en toch was 't een zegen voor hem ongelukkig te zijn. . . . . .

Achttien jaren mocht hij zijn gade bezitten, en zij was hem van 't eerste oogenblik, dat hij haar leerde kennen, immer een beschermende engel geweest. In 't gansche dorp was geen meisje algemeen zoo geacht en gezien als zij, want vroom en rein was haar handel en wandel gelijk 't helder blauw harer oogen, uit welke geheel hare ziel straalde.

Toen de kolenbrander om hare hand aanhield, gaf zij hem deze gaarne, ofschoon zij wist dat hij ruw en onstuimig van aard was. Anna hoopte, dat dit wel anders zou worden, daar hij haar werkelijk liefhad.

En inderdaad, vóór Hans nog zijn Anna naar 't echtaltaar leidde, was hij reeds een geheel ander mensch geworden. Het scheen alsof de zachtzinnigheid en liefde zijner vrouw de ijsschors hadden doen smelten, welke zijn hart omgaf.

Hans was een uitmuntend echtgenoot, ja wijd en zijd kon men geen man vinden, die zoo werkzaam was en zoo goed zijn plichten jegens God en zijn evenmensch vervulde als hij.

Toch ontsproot deze deugd en zielskracht niet uit de bron, waaruit hij ze als Christen behoorde te putten. Hans deed zich geweld aan, om zijn vrouw niet te bedroeven. Zij toch alleen was hem 't heiligste van al 't geen hij op aarde bezat.

Anna gevoelde zulks en 't griefde haar. Meermalen onderhield zij hem hierover, doch hij wilde niet naar haar luisteren. Weinige weken nog vóór haar sterven had zij tot hem gezegd:

‘Sluit u meer aan God aan. Hij kan mij van deze aarde wegrukken. Dan staat gij alleen en verlaten. Wie weet wat er 't gevolg van zijn zal en wat er al niet kan gebeuren?’

‘God kan en mag dat niet doen,’ had hij daarop geantwoord, ‘'t Zou wreed van Hem zijn, daar ik u te zeer liefheb.’

Toch riep God zijn echtgenoote uit het leven en wel plotseling. Sinds acht dagen lag Anna op 't ziekbed; zij voelde den dood naderen en zag in welk een toestand van vertwijfeling haar man zich bevond. Zij liet Christina, haar eenig kind, - want haar beide jongens had zij door den dood vóór geruimen tijd reeds verloren - bij zich komen en sprak tot haar met snikkende stem:

‘Christina, mijn kind, zijt gij bereid een dringende bede uwer stervende moeder te vervullen?’

In stede van eenig antwoord sloeg 't meisje weenend de armen om den hals harer zieke moeder en drukte een kus op haar lippen.

Toen voer Anna voort:

‘Uw vader ziet dat mijn stervensuur nadert; hij wilde 't vroeger niet gelooven. Maar Gods wil geschiedt en zijn heilige wil zij geprezen . . . . . O, ik vrees, als ik er aan denk, hoe 't dan uw vader gaan zal. Wilt ge bij hem blijven en hem liefdevol ter zijde staan, gelijk ik gedaan heb? Groote offers zult ge moeten brengen, veel zult ge te verduren hebben. Wilt ge dat alles lijdzaam verdragen? Spreek Christina, mijn eenig, mijn dierbaar kind!’. . . .

't Meisje nam de woorden der stervende moeder ter harte. Wel was zij tot hiertoe nog immer een kind geweest. Doch op dit oogenblik, toen zij 't besluit nam de uiterste wilsbeschikking harer moeder ten uitvoer te brengen, voelde zij zich van stonde af aan met rijpe kracht en onverwinbare sterkte bezield. Dood en leven ontmoetten elkander aan 't sterfbed, en uit den dood sproot een nieuw, zegenrijk leven te voorschijn.

Anna stierf, en toen zij als een koud lijk daar uitgestrekt lag, kende de smart des vaders geen grenzen. Radeloos en schier waanzinnig scheen hij tot de uiterste wanhoop gebracht en morde tegen God en de wegen der Voorzienigheid.

Wat hielp het hem? . . . Zijn geliefde gade was en bleef dood. De hoop, welke alleen in staat was met haar troostenden balsem de wonden zijns harten te heelen, bleef immer verder en verder van hem verwijderd.

In gedachten van vertwijfeling verzonken, peinzend en jammerend zat hij ook thans weer, na afloop der begrafenis, in 't woonvertrek, waar zijn echtgenoote zoo vele jaren haar huiselijken arbeid verrichtte, en hij merkte er zelfs niet het minste van, hoezeer zijn goed kind haar best deed om de plaats harer dierbare moeder te vervullen.

Toen Christina intusschen alles in de kamer opgeredderd had, ging zij tot haar vader, sloeg de armen om zijn hals en weende, zoodat haar tranen op zijn harde, vereelte hand neervloeiden. Zonder een enkel woord uit te brengen, liet hij haar rustig begaan en staarde met wilden blik voortdurend in 't knetterend haardvuur.

Haar eigen smart overwinnend, sprak eindelijk 't meisje:

'Vader, vader, wees nu niet meer bedroefd! Moeder is immers gelukkig.'

'En wij ellendig en rampzalig, diep rampzalig!' voegde hij haar met de uitdrukking van 't vreeselijkst smartgevoel toe.

Haar vader, den forschgespierden, sterken man van 't gebergte, zóó door 't lijden gebroken te zien, was een gewaarwording, pijnlijk voor 't meisje, alsof men haar met een mes door het hart sneed. Eerst zweeg zij een wijle, daarop vatte zij weder moed en zeide:

'Neen, vader, wij zijn niet rampzalig, niet ongelukkig. Moeder is in den hemel, en van daar ziet zij troostend en zegenend op ons neêr. Ook wij, vader, zullen haar eens wederzien. God schikt alles ten beste.'

'God! . . .' herhaalde de kolenbrander, terwijl zijn vuist zich krampachtig balde en zijn fonkelende oogen gelijk die van een waanzinnige in 't rond waarden, 'God!.. Er is geen God!'...

Toen hij deze godslasterende woorden geuit had, zweeg hij eensklaps stil, en met vragenden blik bleef hij een wijle zijn kind aanstaren. Vervolgens verzonk hij van lieverlede weder in zijn vorig hartstochtelijk en somber mijmeren.

Er werd aan de deur geklopt. 't Was een der dorpsbewoners, die zijn twee door God zoo zeer beproefde buurlieden een troostend woord wilde toespreken en hun een bewijs zijner deelname met hun lot wenschte te geven.

''k Wil geen troost!' had de vader gezegd, en Christina was, nadat zij eenige vriendelijke woorden ter verontschuldiging met den dorpeling had gewisseld, naar de huiskamer wedergekeerd.-

De zon verdween achter de bergen, de nevelen verstrooiden zich en de avondhemel wierp zijn rooskleurigen weerschijn over 't sneeuwkleed, waarmede de aarde bedekt was. Fonkelend als edelgesteenten, schitterden de ijskegels thans nog meer dan des daags. Een ijskoude nacht was in aantocht.

Christina bracht het avondeten op. Doch de vader wilde er geen mond aan steken. Ook 't meisje was te zeer bedroefd, om van 't sobere maal als naar gewoonte te kunnen gebruiken, en, na alles weder op zijn plaats te hebben gezet, zeide zij haar vader goeden nacht en begaf zich naar haar slaapvertrek.

Daar knielde zij voor 't kruisbeeld neer, dat op de lijkkist harer moeder gestaan had, bad voor de dierbare afgestorvene en . . . . . voor haar vader.

Zij had 't erfdeel der overledene aanvaard en gevoelde er al de zwaarte en 't drukkende van . . .

Was zulks niet de uiterste wilsbeschikking der moeder geweest? . . .

II

Een jaar was sinds 't overlijden der moeder verstreken en even drukkend bleef voortdurend de last door de stervende vrouw op de schouderen harer dochter gèlegd.

Geruimen tijd reeds had het aangehouden, vóór de smart des vaders eenigszins verminderde; en toen zulks 't geval was, trad koude onverschilligheid in de plaats van de droefheid en 't hartzeer.

Wel bleef de kolenbrander zijn vroegere zaak aanhouden, maar toch, met zijn lust tot werken en arbeidzaamheid was 't uit. Dag aan dag zat hij in de herberg, en, terwijl hij zich vermeidde in 't genot van de bierkruik, liet hij de zorg van zijn kolenbrandersoven aan een knecht en zijn dochter over. Zijn vorige ruwheid van zeden en karakter keerde weder, en 't was alsof zijn hart nooit door eenig heilig vuur was ontgloeid.

Christina echter bleef zich immer gelijk, altijd toonde zij denzelfden geest van zelfopoffering. Op al 't geen zij deed, sloeg haar vader evenwel weinig of geen acht. In 't begin gelukte 't zijn dochter nog van tijd tot tijd, hem door de herinnering aan zijn overleden gade van 't pad der buitensporigheid terug te houden, maar spoedig maakte al 't geen zij zeide niet den minsten indruk meer op hem. Zijn hart was weder met de ijsschors van vroeger omhuld.-

Het jaargetijde van 't overlijden der moeder naderde; op de bergen smolt de sneeuw, met een nieuw en lustig Lente-kleed tooide zich 't woud; houthakkers en kolenbranders paarden hun vroolijke liedjes aan den wildzang der vogelen, in ieders hart ontkiemde een nieuw leven, gelijk daar buiten in de ontwakende natuur.

Ginds op een open plek van 't woud, nabij een kronkelpad, door een twintigtal beuken omgeven, steeg walmend de rook van een kolenbrandersoven ten hemel. Niet verre van den oven lag een hut tusschen de boomen verscholen, die uit hout en leem samengesteld en met dennetakken en graszoden overdekt was.

De middagzon wierp haar stralen over deze plek, zoodat men de omhoogstijgende rookwolkjes kon zien trillen en uiteendrijven. Geen grashalmpje verroerde zich en in geen blad van een boom was beweging.

Uit de hut trad een meisje; 't was Christina. De bloeiende levenslustige natuur rondom haar, 't helder hemelblauw, dat als een sluier aan den horizont hing, de pracht, die 't haar omgevend natuurschoon ontvouwde, schenen den blik van 't meisje hemelwaarts te trekken en uit haar geest alle aardsche gedachten te bannen.

Opeens echter was 't of zij tot de aarde wederkeerde en een tint van angstige zorg overtoog haar gelaat. Zij bleef een wijle stilstaan en scheen op iemand te wachten.

Alles bleef intusschen rustig gelijk zoo even en met klimmenden angst zag Christina naar den kolenbrandersoven terug. Geen verandering bespeurde zij daar; slechts de rookwolkjes waren zoo licht en doorschijnend geworden, dat zij ter nauwernood meer in den glans der zon waren te onderscheiden.

Wat was de reden, die 't meisje op dit oogenblik zoo beangstigd deed zijn en haar anders zoo blij en opgeruimd gelaat met het floers der vrees en bedruktheid omhulde?

Reeds sinds acht dagen had haar vader haar verlaten, en waar hij gebleven was kon zij zelfs in de verste verte niet gissen. Op 't oogenblik had zij bovendien vooral zijn hulp noodig, daar de kolen bijna geheel uitgebrand waren en niemand 't meisje ter zijde stond, om met haar den oven te dekken. De knecht immers, dien zij vroeger hadden, was kort geleden door den kolenbrander uit zijn dienst weggejaagd.

Zoodoende stond Christina geheel alleen en haar angst werd nog vermeerderd door de gedachte dat haar vader misschien eenig ongeluk was overkomen, 't geen des te lichter kon plaats hebben, daar hij zich in den laatsten tijd meermalen aan den

drank te buiten ging en niet zelden, wanneer hij te veel gedronken had, met den een of anderen in twist en aan 't vechten geraakte.

Radeloos en verlaten nam Christina haar toevlucht tot God, knielde voor een houten kruisje neder, 't welk op een kleine verhevenheid te midden der beuken geplant was, en stortte haar hart in een vurig gebed uit.

Toen zij een goed kwartier ongeveer geknield had gezeten, hoorde zij plotseling eenige stemmen van mannen en herkende duidelijk onder deze de stem van haar vader. Blijde sprong Christina op en ijlde den komende te gemoet.

‘Wel kind, daar deedt ge wel aan, dat ge wat hebt zitten te paternosteren,’ voegde Hans zijn dochter toe met een soort van vriendelijkheid en opgeruimdheid, waaraan zij best merkte, dat hij meer dan genoeg had gedronken. ‘Ja, meid, ge moet maar goed voor ons bidden,’ voegde hij er spottend bij, ‘dan behoeven we 't zeker zelf niet te doen.’

't Viel Christina hard haar vader aldus in de tegenwoordigheid van vreemden te hooren spreken; de blos der verlegenheid overtoog haar wangen en vergeefs wendde zij 't gelaat van haar vader af, om hem den treurigen indruk te verbergen, dien zijn gedrag op haar maakte.

‘Zie me nu dat malle ding eens aan,’ riep de kolenbrander op verwijtenden toon, ‘het schreien staat haar al weer nader dan 't lachen. Kom Christina, o 't zal alles veel beter gaan dan ge denkt. Kijk maar eens, wat een knappen jongen ik voor je meêgebracht heb. Niet al te verlegen, meid! Ze liggen zoo alle dagen maar niet opgeschept. 't Is een heel ander soort als 't arme vrijersgespuis, dat hier in 't dorp rondkruipt. Geld heeft en verdient hij als water. Nu, Christina, wat zegt ge er van? Zou dat niet’. . . . .

't Ontging den kolenbrander niet, hoezeer zijn dochter als op een pijnbank van verlegenheid door zijn lichtzinnige taal werd gefolterd; onwillekeurig bleef hij in zijn woorden steken, en Christina maakte van deze kleine pauze gebruik, om haar vader met vriendelijkheid op te merken, hoezeer zijn tegenwoordigheid vereischt werd, daar 't hout in den oven bijna geheel was uitgebrand.

‘Allemaal gekheid, Christina,’ viel haar Hans in de rede. ‘Naar den oven zullen we later wel eens gaan kijken. Zorg nu maar eerst dat onze vriend en ik 't een en ander te bikken krijgen. En goed ook hoor! Houd u ferm en toon dat ge er slag van hebt om den pot klaar te maken en een goede huisvrouw te worden.’

Christina haastte zich om aan den last haars vaders te voldoen. Toen zij al eenige schreden voort was, hoorde zij den kolenbrander nog roepen: ‘Kom eerst nog eens hier, kind, en geef onzen vriend eens een hand!’ Zij deed echter juist of zij van deze woorden niets merkte en verdween in een oogwenk tusschen de boomen.

De kolenbrander mompelde eenige onverstaanbare woorden en zeide vervolgens tot zijn metgezel:

‘Ge moet maar wat geduld met haar hebben, die verlegenheid zal er met den tijd wel af gaan.’

De aangesprokene was een krachtig gebouwd jonkman van zes en twintig jaren. De kleederen, die hij aanhad, waren veel sierlijker en nieuwmodischer dan die, welke de bewoners dezer bergstreken gewoon zijn te dragen. Doch over geheel zijn wezen en gelaatstrekken lag zulk een walgelijk waas van buitensporige zinnelijkheid en iets zóó terugstootends, dat elk onbevlekt gemoed zijn tegenwoordigheid moest schuwen.

Nadat Christina den maaltijd in de hut klaar gezet en de beide mannen tot den disch genoodigd had, verwijderde zij zich, en, 't aangezicht met haar handen bedekkend, zette zij zich in 't woud onder een boom neder.

Ernstige gedachten doorkruisten haar geest. De woorden haars vaders, al waren zij door hem in een kennelijken toestand van bedwelming gesproken, wekten in haar een somber voorgevoel van 't geen nog de toekomst omsluierde. Wat den vreemden man betreft, die haar vader bij zich had, reeds bij den eersten oogopslag had zij een afkeer van hem gevoeld. En de eerste blik van een onschuldig hart bedriegt nooit. . . . . .

Toen de beide mannen zich ter deeg aan den maaltijd te goed gedaan hadden, stapten zij beiden 't woud in, en bij den oven gekomen, sloegen zij de handen aan 't werk, om 't geen er aan mankeerde, in orde te brengen.

Ook Christina voegde zich bij hen en bood hun de behulpzame hand.

't Meisje voelde weldra haar vermoeden hoe langer hoe meer bevestigd en haar voorgevoel bewaarheid. Menig loszinnig en ongepast woord liet de vreemde zich in haar bijzijn ontvallen, en de kolenbrander Hans liet hem vrij in alles begaan.

Zoodra haar aanwezigheid niet meer noodzakelijk was, sloop 't meisje ongemerkt weg en onttrok zich aan hun blik door zich diep in 't woud te verschuilen.

Stilte en eenzaamheid ademde alles rondom haar. Zij voelde 't wat het zeggen wil, alleen te zijn op de wereld en een brave moeder verloren te hebben. Zij dacht aan 't erfdeel der stervende, door haar ruim een jaar geleden aanvaard. De wereld scheen haar een doodenakker te wezen.

Zeker, op dien doodenakker groeit en bloeit een keur van bloemen. Ieder, die hem betreedt, lijdt, heeft geleden en zal lijden. Doch, al die tegenheden en onspoed zijn gouden draden, welke de engelen samenvlechten tot een onvergankelijken stralenkrans.

(*Wordt vervolgd.*)

De visschersvrouw.

Sinds uren en uren ziet moeder en kind
Met angstig gemoed naar de zee.
Woest bruisen de golven, wild buldert de wind,
Vergeefs zoekt haar oog, dien haar harte bemint;
Dat pijnigt en doet haar zoo wee.

Hoe beiden bedroefd naar het hutje toe gaan,
Dat eenzaam daar ligt aan de kust!
Heb deernis doch biedt haar uw aalmoes niet aan;
Dat waar eene schande den man aangedaan,
Die ginder in 't blauwe graf rust.

Scheld vrij haar een zeewijf. Doch eer haren moed,
Die storm en gevaar overwint.
Zij werkt tot ze er neêrvalt. Al druipt ook het bloed,
Bij 't loopen aan 't strand, van haar spiernaakten voet,
Zelf wint zij het brood voor haar kind.

En keert zij des avonds vermoeid tot de rust,
Dan zweert zij den doode nog trouw,
Herdenkt vroeger dagen vol kommer en lust,
Haar laatste gedachte is voor hem, die daar rust. -
Houw en trouw is de hollandsche vrouw!

J.V.D.B.

Het kasteel te Armainvilliers.

Te Armainvilliers in de nabijheid van Parijs is 't heerlijk kasteel gelegen, dat in de teekening op pag. 69 is voorgesteld. Door een fransch schrijver wordt het bij 't Louvre vergeleken en, hoewel 't kleiner in omvang is, de schoonheid van zijn vormen boven die der wereldberoemde verzamelplaats van kunstschatten geprezen.

't Is nogtans geen telg uit edelen bloede, die een adellijken naam met de historische herinneringen van een roemrijk voorgeslacht aan het trotsch gebouw heeft verbonden; de gebroeders Emile en Izaak Péreire, aan wie het toebehoort, waren eenmaal eenvoudige makelaars te Parijs, terwijl zij thans een onmetelijk vermogen bezitten.

DE VISSCHERSVROUW.

Ook in den aanleg van park en tuinen, die de villa omgeven, verloochent zich 't ontzaglijk fortuin dier groote geldmannen niet. In een terrein, geheel van water misdeeld, heeft men een meer, rivieren en beken weten te scheppen, die te zamen een ruimte van meer dan vier hectaren beslaan. Moestuinen en plantsoenen strekken zich over een aanzienlijke oppervlakte uit; een daarvan bevat vier broeikasten, die met veel smaak en kennis ingericht en met keur van uitheemsche planten voorzien zijn.

In de nabijheid van 't kasteel is een vrij opmerkenswaardige echo. De al te uitbundige lof echter, door Izaak Péreire eens aan deze gegeven, heeft de volgende anekdote op zijn rekening gezet. Bij gelegenheid namelijk, dat de rijke Franschman eenige zijner vrienden op zijn kasteel onthaalde, had hij ook met veel ophef gesproken van de echo op zekere plaats in den tuin en vertelde o.a., dat deze de woorden, die men uitte, minstens twaalf- of veertienmaal herhaalde. Natuurlijk wenschte ieder door ondervinding dit wonderbare feit te zien gestaafd. Péreire begreep dat hij door zijn grootspraak de kracht van de echo had overdreven; zijn woorden intrekken, zulks deed hij niet graag en daarom nam hij zijn toevlucht tot een list. Aan een

zijner knechts gaf hij den last zich in den tuin te verschuilen en gebood hem de woorden, die men hem zou toeroepen, twaalf- à veertienmaal op verschillende tonen te herhalen. Zoo gezegd, zoo gedaan. Op den gestelden tijd begeven zich de genoodigden naar den tuin, om van 't zonderling natuurverschijnsel de proef op de som te hebben. Péreire zelf wil de reeks der proefnemingen openen en roept: ‘Piet, zijt ge daar?’ - ‘Ja, Mijnheer,’ antwoordt de echo, ‘ik zit hier al bijna een uur op u te wachten.’

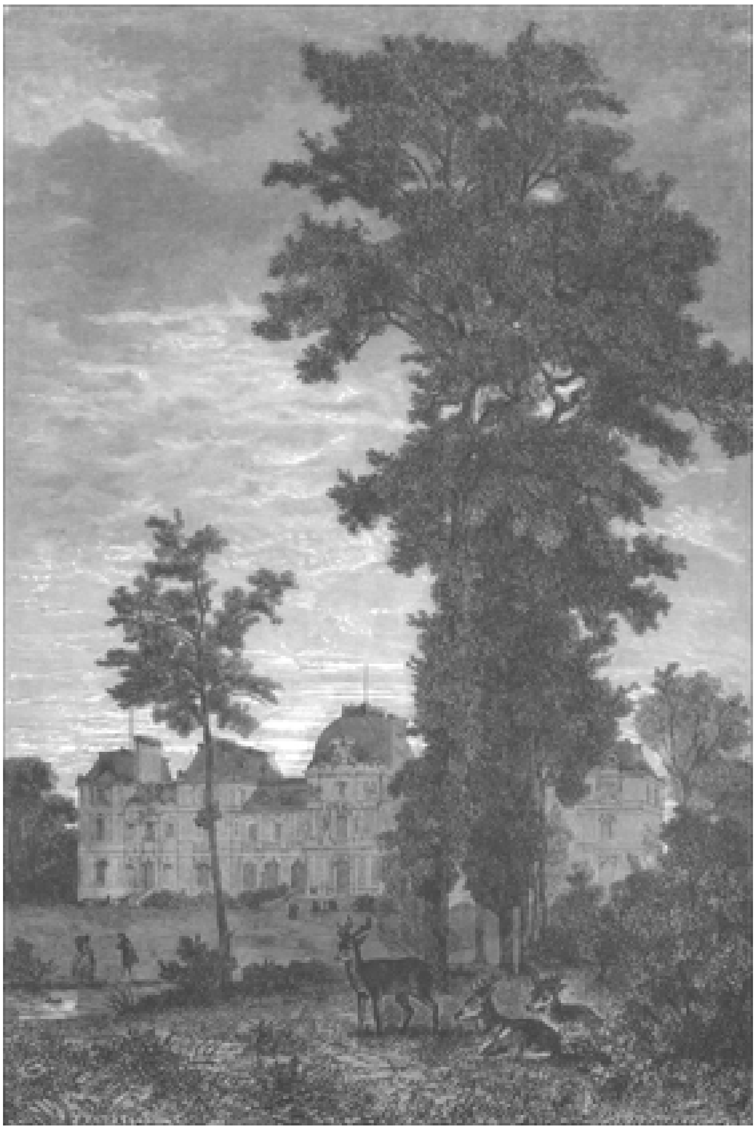

HET KASTEEL TE ARMAINVILLIERS.

Wetenswaardige verscheidenheden.

Het verkoelingstoestel

van Merryweather en Zonen, door nevensgaande gravure voorgesteld, is onder meer dan één opzicht de belangstelling van heeren bierbrouwers waardig. Het dient om

op een gemakkelijke en doelmatige wijze, door gelijkmatige afkoeling, de gisting van het bier te doen plaats hebben. De samenstelling en werking is als volgt:

In de kuip van het toestel bevindt zich een spiraal (6) van plaatkoper,

die aan den bodem is bevestigd. Het bier wordt door de kraan 1 in de kuip gelaten en loopt vervolgens langs de spiraal, totdat het eindelijk door de trechtervormige opening 2 in het middelpunt wegvloeit. In den bak 4 wordt het water gepompt of gegoten, dat de verkoeling teweegbrengt. Wanneer men de kraan 3 opent, loopt het door een buis, die insgelijks spiraalvormig gelegd is, in tegenovergestelde richting van het bier, d.i. van het middelpunt naar den omtrek, terwijl de buis bij 5 zich ontlast.

Daar de kuip van boven ongedekt blijft, kan men de gest van het bier scheppen.

't Valt al aanstonds in 't oog, dat de verkoeling langs een aanmerkelijke oppervlakte wordt aangebracht, en het toestel, dank aan de wijze waarop de waterbuis gelegd is, nogtans zeer weinig plaats inneemt. Men kan het op een houten voet plaatsen, gelijk de gravure aantoont, en desverkiezende aan den muur hangen.

Papieren vaten.

De papieren vaten, een amerikaansche uitvinding van jongen datum, zijn eigenlijk een binnenbekleedsel voor andere vaten. Zij dienen om bij de bewaring en verzending van vaste waren, als meel, suiker, verfsoorten, enz. vervalsching, verandering van fabriekmerk en verlies aan hoeveelheid te voorkomen.

Deze papieren vaten worden binnen de houten vaten geplaatst, terwijl hun bodem voorzien is van 't fabriekmerk, dat op de buitenvlakte kon uitgewischt of veranderd worden. Zulks kan echter dan niet plaats hebben, zonder 't vat te breken of liever te verscheuren en den inhoud geheel te verplaatsen.

Op dezelfde wijze wordt dus ook de vervalsching belet, tevens 't onwillekeurig verlies aan hoeveelheid door de openingen tusschen de duigen van 't houten vat. Dit laatste toch kan soms aan de handelaars en verbruikers niet weinig schade berokkenen. De afmetingen van 't papieren vat zijn zoodanig dat het juist in 't houten vat past; zijn losse bodem wordt met gom weder vastgemaakt aan de zijden, die uit één stuk bestaan of uit verschillende aan elkander gelijmde deelen zijn samengesteld.

De straatreiniging te New-York

heeft op zulk een grooten voet plaats, dat de commissie der straatreiniging er een som van niet minder dan 1.019.952 dollars voor het volgende dienstjaar aanvroeg. Een dollar heeft, gelijk men weet, ongeveer de waarde van een rijksdaalder.

De posten op dit budget zijn aldus verdeeld: Bezoldiging der ambtenaren 87.900 dollars; der vegers, conducteurs en verzamelaars 681.400 dollars; aan hen, die 't vuil in karren en schuiten laden, worden 102.320 dollars afgestaan; terwijl men aan exploitatie- en andere kosten 148.332 dollars besteedt.

Er wordt een uitgebreide administratie op na gehouden. Tot deze administratie behooren, behalve den hoofd-directeur, den hoofd-inspecteur en vier districts-directeurs, een chef die voor schoppen, bezems en dergelijke zorgt, twee en twintig onderbazen, een directeur voor de vervoermiddelen in de stallen, twaalf inspecteurs, die op het geregeld schoonhouden der straten moeten letten, een directeur

en vijf onderbazen voor de schuiten en bewaarplaatsen, vijf boekhouders en een drietal boden.

Het overige personeel, dat onder het opzicht staat der genoemde ambtenaren, telt 700 vegers, die 10 dollars per week verdienen, 300 karrelieden, die een daggeld van 2 dollars hebben, 250 verzamelaars, die ook per week 10 dollars ontvangen en 15 conducteurs, welke hetzelfde daggeld als de karrelieden krijgen.

De prijs van 't materieel wordt geschat op 421.700 dollars.

De rook op stoomschepen.

Onlangs zijn bij de oostenrijksche marine proeven genomen, om de rook door middel van een blaas-machine onder water te doen vervliegen, waardoor de hinderlijke pijp van zelf overbodig wordt. De uitslag dezer proefnemingen wordt als zeer voldoende opgegeven. Het steenkolenvuur wordt ten gevolge der veranderde rookleiding krachtiger en meer gelijkmatig, terwijl tevens het gevaar van brand veel minder te duchten is. Mocht deze verandering algemeen worden ingevoerd, dan hebben de stoombootpijpen voor goed hun tijd gehad.

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Met den processie-trein naar Kevelaar.
II

Het zal wel niemand verwonderen, dat gedurende dit jaar het getal pelgrims naar de verschillende bedevaartplaatsen buitengewoon groot is geweest. Sinds geruimen tijd worden de gemoederen door vrees en angst beheerscht, omdat de maatschappij op hare grondslagen waggelt. De regeerende vorsten, de politieke grootheden, de leiders der woelende volksmenigte, de philanthropen en wereldwijzen - zij komen bijeen om middelen op te sporen ten einde de maatschappij voor volslagen ondergang te behoeden, doch de toekomst blijft even somber en dreigend, en ieder voelt de waarheid der woorden van de H. Schrift: ‘Zij roepen vrede! maar er is geen vrede.’

Aan dien onzekeren toestand paart zich bezorgdheid voor Kerk en godsdienst. Het ongeloof zetelt in ministeriën, in raadzalen en scholen, het tracht de maatschappij te overheerschen. Het zichtbaar opperhoofd der Kerk, de Paus, is van zijne wereldlijke macht beroofd en wordt in de uitoefening zijner verheven bediening belemmerd, de bisschoppen en priesters staan aan vervolging bloot en worden verbannen, omdat zij hun plicht vervullen jegens God en de menschheid.

Wat is er natuurlijker dan dat de ware Christen, wiens rechten miskend worden en die het dreigend gevaar niet kan bezweren, zijn toevlucht neemt tot het gebed, dat krachtige wapen in het uur des gevaars? Wat is er natuurlijker dan dat de Katholiek zich nederwerpt voor de Troosteresse der Bedrukten, de Hulp der Christenen, om hare veelvermogende voorspraak in te roepen?

Lourdes en Salette kunnen getuigen, hoe groot het vertrouwen der Katholieken is op den bijstand van 's Heeren Onbevlekte Moeder. In lange, in onafgebroken rijen heeft men gedurende de laatste maanden de pelgrims bij duizenden en duizenden naar die bedevaartplaatsen zien optrekken en zij hebben uit de wonderen, die daar

voor hunne oogen plaats grepen, het vertrouwen geput, dat hulp zal komen van Haar, die onder het kruis ons tot moeder is gegeven, die altijd was en blijven zal de ‘Oorzaak onzer Blijdschap.’

Ook Kevelaar en Scherpenheuvel, die beide geliefkoosde bedevaartplaatsen der Noord- en Zuid-Nederlanders, hebben dit jaar een buitengewonen toevloed van pelgrims gezien. Mannen en vrouwen uit alle standen hebben zich bij duizendtallen daarheen begeven, om redding af te smeeken voor het beminde Opperhoofd der Kerk, voor de Kerk zelve.

De stad 's-Hertogenbosch, die altijd. getuigenis heeft gegeven van hare bijzondere devotie voor Maria, is niet achtergebleven bij deze plechtige manifestatie tegen het heerschend ongeloof, bij die verheven daad van boete en ootmoed. De Bosschenaren hebben willen bewijzen hoe onbesmet zij gebleven zijn van ongeloof en onverschilligheid, zij hebben willen toonen hoe diep bij hen het vertrouwen in Maria is geworteld.

Het was een schoon denkbeeld van de commissie tot regeling der bossche processie, om de bedevaart te doen plaats hebben met een extraspoortrein, want daardoor werden storende onregelmatigheden vermeden en de eenheid in de godvruchtige oefeningen zeer bevorderd. Reeds spoedig na de aankondiging meldden zich zooveel deelnemers aan dat geene plaatsen meer beschikbaar waren. Achthonderd personen hebben van den processie-trein kunnen gebruik maken, nog tweehonderd anderen hebben zich te laat aangemeld.

Het was uitstekend weder in den morgen van den 7^{en} September, en zoo kwam het dan ook dat in de omgeving van het station een groote toeloop plaats had, lang voordat de processie-trein ging vertrekken. Men vergezelde de pelgrims tot de plaats, waar de bedevaart aanving; ook zij, die haar niet konden volgen, wilden ten minste zooveel zij vermochten, aan de plechtige manifestatie deelnemen.

Er waren niet minder dan 22 personen- en twee goederenwagens noodig tot vervoer der pelgrims en der benoodigdheden voor de processie; allen zaten, zonder aanzien van rang of stand, broederlijk bijeen.

Daar klinkt het schel gefluit der locomotief, en nauwelijks heeft de trein zich in beweging gezet of het *Veni Creator Spiritus* wordt door achthonderd monden aangeheven.

Inderdaad dat was een treffend oogenblik. Middelerwijl de trein zich pijlsnel van de stad verwijderde, weerklonk langs de velden de lofzang tot den Gever aller gaven.

> ‘Kom, Schepper, kom, o, heil'ge Geest,
> Bezoek ons all' van minst tot meest,
> Kom en stort uw genadekracht
> In de harten door U voortgebracht.’

Tot Hem, die de Trooster wordt genoemd, de Vinger van Gods rechterhand, werd het smeeklied opgezonden om licht en liefde voor ziel en hart, om afwending van alle kwaad en alle gevaar.

Spoedig werd het dorp Vught bereikt. Het gezang was geëindigd en werd vervangen door het bidden van den rozenkrans, om den zegen van God over de bedevaart af te smeeken. Alvorens Eindhoven te bereiken werd de litanie van Lorette gezongen en zoo werd als van station tot station gebed en gezang afgewisseld, volgens het programma, waarvan ieder pelgrim in het bezit was en dat zooveel heeft bijgedragen om eenheid te brengen in de godvruchtige oefeningen.

Aan de grenzen scheen men veel lust te gevoelen om de pelgrims één voor één aan de visitatie der douanen bloot te stellen, doch wij ontkwamen gelukkig aan die lastige formaliteit. Wat had men ook bij ons kunnen vinden? Zeker wij waren allen voorzien van een wapen, waartegen nooit een geweldenaar bestand is geweest, een wapen, dat Bismarck en zijne sbirren trotseert. Doch behalve den rozenkrans, het wapen waarmede wij tegen de kerkvervolgers strijden en dat ons zeker eens de overwinning zal schenken, viel er niet veel bij ons te zoeken.

Zoodra wij de grenzen overschreden hadden, weerklonken langs den ganschen trein de tonen van het nederlandsch volkslied. 't Was of ieder van ons op den duitschen bodem wilde doen hooren dat hij Nederlander en Katholiek was, want krachtiger dan eenig ander lied klonk de

hulde en bede aan de H. Maagd, op de melodie van het *Wien Neêrlands bloed:*

‘Komt heffen wij een loflied aan,
   Ons lied klimme op van d'aard
Tot voor Gods troon, waar d'englen staan;
   't Zij met hun lied gepaard.
Wij buigen needrig ons in 't stof
   Al knielend, zingend neer,
En staamlen dankbaar uwen lof
   O Moeder van den Heer.’

Zoo vervolgde de processie-trein zijn weg langs de gladde ijzeren staven en de achthonderd pelgrims bereidden zich al biddend en zingend voor tot het bezoek aan het wonderbeeld van de Troosteresse der Bedrukten. Men bad voor het Opperhoofd der Kerk, voor hetgeen een ieder het meest dienstig is, voor de broederschap, die sinds bijna anderhalve eeuw bestaat en zooveel zegenrijke vruchten heeft opgeleverd, en ook voor hen, die zich in de gebeden der pelgrims hadden aanbevolen.

Wij stoomden Kaldenkirchen, Lobberich, Grefrath en Kempen voorbij. Ik dacht aan den grooten schrijver der *Navolging van Christus,* die daar geboren werd, ik dacht aan zijne woorden: ‘Zoek den waren vrede niet op de aarde, maar in den hemel; niet in de menschen of in andere schepselen, maar in God alleen. Meent gij, dat gij altijd de geestelijke vertroosting volgens uwen wensch zult hebben? Wilt gij terstond bezitten, hetgeen vele anderen nauwelijks na vele tranen en na groote moeite verkregen hebben?’

Wij gingen dien vrede zoeken, in ootmoed des harten; vereenigd in het gebed, bezochten wij de plaats, waar reeds zoo vele tranen gestort, zoo vele gunsten verleend zijn, ontferming afsmeekende voor de Kerk en haar zichtbaar Opperhoofd, die door de goddeloozen in boeien geslagen zijn. En mocht ons gebed ook niet verhoord worden, God zou met welgevallen op ons offer nederzien, daarvan waren wij overtuigd.

Nog een korte wijl slechts en hoort! daar gaat een juichtoon op; de geheiligde plek, waar Buschmann voor meer dan twee eeuwen het heiligenhuis oprichtte, lag vóór ons.

Nu nog eens uit volle borst het lied van hulde tot Maria aangeheven:

‘Needrig kind, in Salem's tempel,
   Arme maagd in Nazareth,
Vrouw, verschopt van Bethel's drempel,
   Moeder onder 't kruis verplet!
Liefste Moeder, in uw leven
   Zoo gemarteld, zoo gehoond,
En zoo roemvol thans verheven,
   En zoo glorierijk gekroond!’

Wij hadden de ‘heilige stede’ bereikt, alwaar schier dag en nacht lofzangen weergalmen ter eere van Jezus en zijne Onbevlekte Moeder. Er toog eene processie door Oud-Kevelaar naar het zoogenaamde roode kruis; verre over de velden klonk het lied der pelgrims, - dat was onze welkomstgroet te Kevelaar.

Een uur later was de plechtige optocht geregeld; het kruis voorop en met ontplooide banieren trok de processie van 's-Hertogenbosch Kevelaar binnen met het jubellied:

‘Kind'ren van Maria
   Zwaait de zegevaan,
Zingt het alleluja,
   Nooit zult gij vergaan!’

Wij trokken opwaarts tot Haar, ‘uit wier geopende handen een zegenstroom vloeit, tot de voorbodinne der zon, het licht in de duisternis, op wie wij allen het oog gevestigd houden.’

En bij beurtreien klonk het telkens in heilige opgetogenheid:

‘Kind'ren van Maria,
   Zwaait de zegevaan,
Zingt het alleluja,
   Nooit zult gij vergaan!’

Zoo naderden wij de groote kapel, dat gedenkteeken van zoo vele offergaven gedurende meer dan twee eeuwen. Op de markt neergeknield, dewijl de kapel reeds met pelgrims gevuld was, ontvingen wij den zegen met het Allerheiligste.

Het is voor ons Nederlanders, die gedwongen zijn de godsdienstige plechtigheden binnen de tempelwanden te beperken, een even ongewoon als treffend schouwspel, wanneer daar honderden, laat mij zeggen duizenden, geknield liggen om den zegen te ontvangen. Want het waren duizendtallen, die zich eerbiedig om ons heen schaarden. Het *Tantum ergo* weerklonk over de markt en toen de bel het oogenblik aankondigde, waarop de zegen werd gegeven, knielden ook de menschen in de naburige woningen eerbiedig neder. In de winkels bogen de koopers en verkoopers het hoofd, de rondtrekkende processiën staakten voor een oogenblik haar gezang en er heerschte eene plechtige stilte.

Ik spreek van duizendtallen en dat zal niet overdreven zijn, want het getal pelgrims was op dat oogenblik meer dan tien duizend.

't Was niet te verwonderen dat de meesten onzer reikhalsden, om hun eerbiedige hulde te brengen bij het wonderbeeld, doch slechts met moeite kon men zoo ver doordringen. En wie zou de godvruchtigen willen storen, die daar in heilige verrukking neergeknield lagen. Men kon aan velen zien dat zij naar Kevelaar waren gegaan beladen met smarten, die door geene aardsche middelen te genezen waren. Wie weet hoevelen daar genade kwamen vragen voor een zoon of dochter, die de wegen der lichtzinnigheid bewandelen, voor een vader of moeder, die met een ongeneeslijke kwaal aan het ziekbed liggen gekluisterd. Er welden dankbare en troostrijke herinneringen in mij op. Op die plaats werden gebeden voor mij gestort, toen ik nog een kind was, dat wist ik. Geen aardsche schatten waren daar afgesmeekt, maar hemelsche gunsten en genaden en wie weet welke zegeningen ik gedurende mijn leven aan die gebeden te danken heb gehad.

O, dat niemand vrage wat men te Kevelaar gaat doen; men gevoelt daar meer dan elders den waren vrede, waarvan Thomas van Kempen spreekt, men bidt daar vuriger dan elders voor de zijnen en voor de zielerust dergenen, die ons eens, toen wij nog jong waren, op dezelfde plaats hebben aanbevolen in de bescherming van Haar, die ons aller Moeder is.

Zou het ook mogelijk zijn, dat Kevelaar reeds meer dan twee eeuwen lang het lievelingsoord der godvruchtige zielen was, wanneer men daar geene zoete vertroostingen, geen zielevrede erlangde, zooals de wereld niet geven kan?

Het was avond geworden. Ten half negen ure zouden wij een plechtigen optocht met fakkellicht houden naar Oud-Kevelaar, doch er pakten zich donkere wolken boven onze hoofden samen en eenige oogenblikken later moest ieder een onderkomen

zoeken. Dat was een groote teleurstelling, doch zij duurde slechts kort, want een half uur later flikkerden de sterren weder aan den hemel en ten negen uur verliet onze processie, met het verlichte kruis voorop, het Oratorium; de honderden fakkels bewogen zich golvend in een lange rij door de straten en zoo trokken wij naar Oud-Kevelaar, alwaar onze eerwaarde en ijvervolle geleider in de open lucht eene toespraak hield, waarin wij werden aangespoord, om ons voor te bereiden tot een waardige Communie, opdat deze bedevaart zou strekken tot ons tijdelijk en eeuwig welzijn, tot heil der Kerk en van haar zichtbaar Opperhoofd.

Op den terugtocht werd de rozenkrans voor Zijne Heiligheid gebeden en alvorens uit elkander te gaan werd op de markt ook nog de zoogenaamde slangen-processie gehouden.

Men verhaalt dat eens - 't is mij onbekend wanneer - sommige nabijgelegen oorden zeer door kleine slangen geteisterd werden. De bewoners, die daarvan niet ontslagen konden worden, trokken op naar Kevelaar, naar de Troosteresse der Bedrukten en hielden daar al biddend een optocht, die zich kronkelend rondom de boomen bewoog. De plaag hield op, doch toen later het godvruchtig gebruik verslapte vertoonden zich de slangen andermaal en verdwenen eerst weder, nadat men den bijstand der H. Maagd had ingeroepen. Van dien tijd moet het houden der zoogenaamde slangenprocessie dagteekenen.

Nog een paar gezangen werden voor het Oratorium aangeheven en daarna ging men uiteen. Zoo eindigde de eerste dag.

Nog was op den volgenden morgen de zon niet aan den hemel verschenen, of het werd reeds levendig in de straten. Ten vier ure begonnen de H. diensten in de nieuwe kerk; honderden schaarden zich aan de biechtstoelen, om daar belijdenis hunner zonden af te leggen. 't Was treffend om te zien hoe gedurende vele uren lang duizenden en duizenden nederknielden aan de tafel des Heeren om zich te voeden, te versterken met het brood des levens. Niet minder dan acht duizend pelgrims hebben op dien Zondag te Kevelaar dat geluk gesmaakt, en waarlijk het was blijkbaar, want er heerschte dien dag allerwegen eene stemming, die duidelijk deed kennen dat de ware zielevrede, die de menschen tot kinderen Gods maakt, in de harten was neergedaald.

Het was nog vroeg in den morgen toen reeds processiën langs de straten trokken; de vanen blonken in de stralen der zon, die schitterend opsteeg aan den wolkenloozen hemel en de gezangen weergalmden heinde en ver. Het waren duitsche pelgrims uit naburige oorden, die hun bezoek aan het wonderbeeld van de Troosteresse der Bedrukten kwamen brengen. Krachtig en welluidend klonk het zondagslied der herders aan de H. Maagd: *O sanctissima, O piissima, Dulcis Virgo Maria*.

Dat was betooverend schoon! *Mater amata, intemerata...... Ora pro nobis,* zoo smeekten die stemmen, en in de nabijheid der kleine kapel gekomen zijnde knielden allen in diepe godsvrucht neer.

Welk een heerlijk schouwspel! 't Was nog nauwelijks zeven uur en er lagen reeds honderden geknield voor het wonderbeeld dat Buschmann daar eertijds op eene ingeving des hemels geplaatst had. Ik zag er die de armen naar den hemel hieven, anderen gevoelden zich gelukkig dat zij het voorhoofd konden drukken tegen de kapel, waar zooveel gebeden verhoord waren. Ook ik boog ontroerd de knieën, gedachtig aan de belofte: ‘Als gij u zult vergaderen om te bidden zal ik in uw midden zijn.’

't Was tegen half negen ure dat de pelgrims der bossche processie waren opgeroepen om zich voor het Oratorium te vergaderen ten einde eene plechtige processie met het Allerheiligste rondom de kapel te houden en vervolgens de solemneele Mis in de nieuwe kerk bij te wonen. Den prior en overigen leden der commissie komt inderdaad alle lof toe voor het organiseeren dezer plechtige processie. De vaanen kruisdragers waren in koorkleed, de bruidjes in het wit getooid, het hoofd met bloemen omkranst, en de optocht had werkelijk ‘in statige orde’ plaats, zooals door het programma was voorgeschreven.

Zoo trok de processie van 's-Hertogenbosch het ruime tempelgebouw binnen. Ik heb reeds in 't vorig nommer gezegd dat die kerk een voortreffelijken indruk maakt; vooral is dit echter het geval wanneer zij, zooals op dezen Zondag het geval was, met geloovigen is gevuld. Het gebouw mist intusschen alle versiering; de wanden zijn zelfs nog ruw, zij worden door geen enkel beeld getooid. Slechts ziet men aan een der hoofdkolommen een kruis, waarop met groote letters te lezen staat:

'Rette deine Seele.'

't Is of dit kruis u toeroept: 'Zoek eerst het rijk Gods en het overige zal u toegeworpen worden.'

Na de solemneele Mis hield de onvermoeide herder, aan wien de leiding der processie was toevertrouwd, eene treffende predikatie, die in de harten, zoo goed voorbereid, zoo ontvankelijk voor de woorden des levens, voorzeker een vruchtbaar zaad heeft gestort.

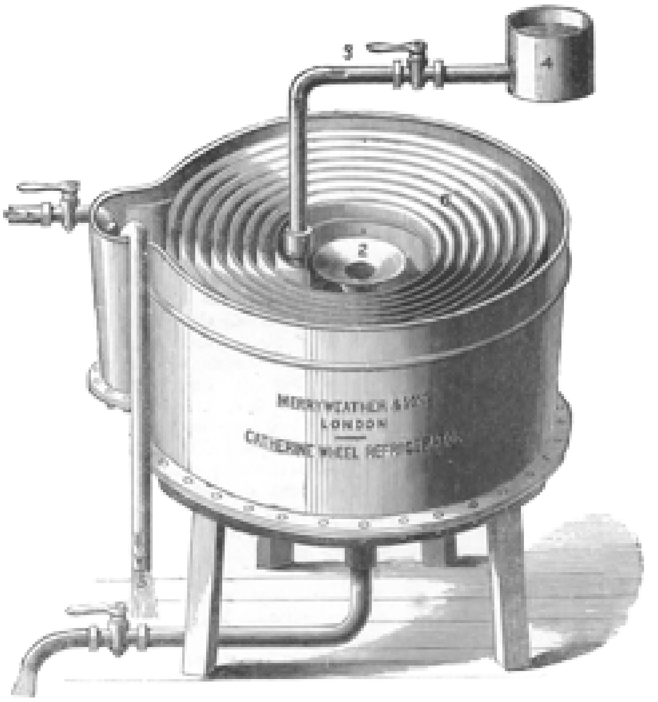

AFKOELINGSTOESTEL.

Nog altijd nam het getal pelgrims aanmerkelijk toe. Uit Kirchenrade kwam een processie binnentrekken, niet minder dan 1300 personen sterk; zij had een flink muziek-korps aan het hoofd. Eene processie vooral trok de aandacht, dewijl uit hare banier bleek dat zij bestond uit 'Handwerkmeister.' Sterk gespierde en zwaar gebaarde mannen trokken met treffende ingetogenheid zingend en biddend naar de miraculeuze kapel. Welk een heerlijke manifestatie in onzen tijd van ongeloof en materialisme! 'De mensch vermag alles door zich zelven,' zoo leeren de wereldwijzen. Deze fabrikanten en werkbazen legden in 't openbaar getuigenis af, dat het handwerk niet kan gedijen zonder den zegen, die van boven komt.

Alle straten, schier alle huizen waren met pelgrims gevuld en overal hoorde men loftiederen ter eere der H. Moedermaagd weerklinken. Inderdaad Kevelaar is een heilige plaats; men aarzelt er zelfs om den hoed op het hoofd te houden, te midden der biddende bevolking.

Des namiddags ten drie ure werden de solemneele Vespers gezongen.

De plechtigheid was geëindigd, de duizenden, die zich in het kerkruim bevonden, zouden huiswaarts gaan keeren. Doch hoort, daar ruischt een krachtige toon langs de beuken! 't Is Neêrland's gevierde baryton, die in de eigen moedertaal van Paesschen's jubellied ter eere van den onsterfelijken Pius aanheft.

Niemand bewoog zich, een heilige trilling overmeesterde allen, toen het plechtig en ernstig door de gewelven weerklonk:

> ‘Tweede Petrus langs de baren,
> Trotst gij noodweer en gevaren,
> Blijft uw oog steeds moedig staren
> Op het eenig havenhoofd.
> Derwaarts zult gij 't kerkschip voeren,
> Zonder aarz'len of ontroeren,
> Sterk in 't krachtwoord u beloofd.’

Onnavolgbaar schoon werd dat lied gezongen. 't Was of men bazuingeschal hoorde, toen de zanger er op wees dat de orkaan, die met dood en verderf dreigt niet zal verwinnen, en die zelfde stem klonk weder zoo bemoedigend, zoo troostend, toen zij voorspelde hoe de Opperherder veilig zijne kudde zou binnenvoeren, vóór nog de dag ten avond neigde.

Diep ontroerd stond daar de talrijke schaar. Toen de laatste tonen weggestorven waren zou zij gaarne in geestdrift zijn uitgebarsten, doch de heiligheid der plaats gedoogde dit niet.

‘Das war auszerordentlich schön,’ zeide een Duitscher bij het verlaten der kerk. Hij had de waarheid gesproken. De heer Dekkers verdient zeker de erkentelijkheid der bossche processie, want dat zoo het kunsttalent zich dienstbaar maakt aan den godsdienst, is waarlijk geen alledaagsch verschijnsel.

Na de Vespers bezocht onze processie het zoogenaamde roode kruis, buiten Kevelaar, om, volgens gewoonte, het kruisgebed te bidden. Ook daar waren beide wegen, die tot het dorp voeren, als met pelgrims bezaaid. Bij het terugkeeren hoorden wij in de verte een plechtige muziek; het was de processie van Kirchenrade, die met ontplooide banieren optrok naar het roode kruis.

Ten half zeven ure riep ons het programma naar de nieuwe kerk, om daar voor de overledenen te bidden, en ten half negen ure had voor de laatste maal een plechtige optocht naar Oud-Kevelaar plaats. Met het verlichte kruis en de gothieke lantaren, ter verheerlijking van Pius IX en zijn roemrijk pontificaat, voorop, de fakkels in de handen - zoo togen de pelgrims, lofzangen zingende, door de straten. Onze eerwaarde geleider hield andermaal een treffende toespraak en toen knielden wij allen neder om deelachtig te worden aan den pauselijken zegen. Bij onze terugkomst aan het Oratorium werd nog een tweetal liederen gezongen daarmede was de dag, zoo vol hemelsche gunsten en zegeningen, geëindigd.

Op den volgenden morgen werd nog een gebed voor den Vader der geloovigen gestort en nadat de zegen met het Allerheiligste gegeven was, verliet de processie van 's-Hertogenbosch in plechtigen optocht, onder het aanheffen van de bekende ‘Hulde en bede aan de H. Maagd,’ het geliefde Kevelaar en keerde al biddend naar huis terug.

Tot slot nog een enkel woord Heeft het jaar 1872 zich door talrijke bedevaarten onderscheiden, gedurende de maand September vooral heeft Kevelaar kunnen getuigen hoe groot het vertrouwen der Katholieken is in de voorspraak van Maria.

Van den 5^{en} tot en met den 8^{n} dier maand waren daar niet minder dan 53 processiën. Ik heb reeds gezegd dat op laatstgenoemden dag het getal pelgrims meer dan 10,000 man groot was. Op den 14^{en} Augustus trok de processie uit Essen, bijna 2000 personen sterk, Kevelaar binnen. Van Bonn en Keulen waren er 1000 voetgangers. Onze geloofsgenooten aan den Rijn zijn diep bedroefd over de heiligschennis, die in hun midden gepleegd wordt, over de vervolging waaraan zij blootstaan; zij komen den bijstand afsmeeken van de Troosteresse der Bedrukten.

Toen wij op onzen terugtocht het station Geldern bereikt hadden, stond daar een lange trein, waaruit ons lofzangen ter eere van Maria tegenklonken. Het waren pelgrims uit Keulen, die ten tweeden male naar Kevelaar togen. Mogen hunne vurige gebeden verhoord worden en een einde komen aan de hemeltergende heiligschennis, die daar wordt gepleegd.

Zijn er nu nog, die vragen wat ons naar Kevelaar voert, zij nemen den pelgrimsstaf op en brengen het antwoord mede.

Rebus No. 3.

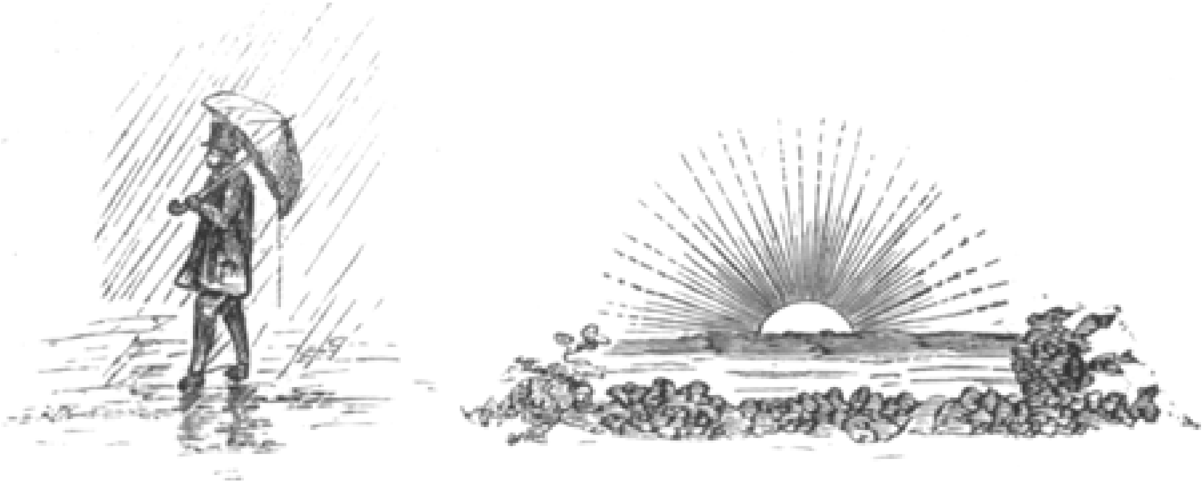

Aan dezen Rebus is als prijs verbonden:

Een sierlijke buste van Z.H. Paus Pius IX.

[Nummer 10]

De uiterste wilsbeschikking eener moeder.

III

Ook den volgenden dag meed Christina zooveel mogelijk 't gezelschap der beide mannen. Toen zij na 't middagmaal weder alleen op een harer geliefkoosde plekjes in de nabijheid van den oven was gezeten, ging haar vader tot haar en zeide:

HET PALEIS VAN DEN MOGOL TE DELHI.

‘Christina, laat ons nu eens verstandig met elkander praten. Ik meen 't inderdaad zeer goed met u. Ge weet bovendien, dat, wanneer ik eenmaal iets besloten heb, het er ook door moet. Welnu, de jongeling, dien ik meêgebracht heb, is in staat ons beiden gelukkig te maken. Zijn naam is Frans. Hij is buitengewoon goed bedreven in 't kolenbrandersvak en, wat ons vooral te pas kan komen, is dit, dat hij ten naastenbij over zooveel geld kan beschikken, als hij zelf maar wil. Daarom mijn kind, 't is in ons beider belang, dat wij hem tot vriend houden en ik verzoek u, dat ge hem zoo vriendelijk en voorkomend mogelijk behandelt.’

'Dat is alles goed en wel,' antwoordde Christina, 'als hij in zijn manier van doen niet al te vrij was en zoo'n lichtzinnigen praat maar niet uitsloeg.'

'Daaraan kan men nu weer zien, dat ge niet veel meer dan een kind zijt,' hernam de kolenbrander. 'Ge schijnt nog volstrekt geen begrip te hebben van 't geen er zoo al in de wereld omgaat. Omdat ge nooit verder zijt geweest dan ons dorp, hebt ge ook nooit iets anders gehoord of gezien dan onze lompe boerenjongens. Frans is niet van dat soort; zoo iemand is er niet aan gewoon een blad voor den mond te nemen, en een meisje dat haar wereld kent, moet ook zoo heel nauw altijd niet zien. Bij menschen, die manieren kennen, komt al die kwezelarij niet te pas.'

Blozend van schaamte, sloeg Christina, bij 't hooren dezer woorden haars vaders, de oogen neder. Zij wist niet, wat hierop te antwoorden. Eerst na eenige oogenblikken zeide zij:

'Neen, vader, voor iemand gelijk die vreemde, die zoo vrij is in zijn spreken en met heilige zaken den spot drijft, kan ik onmogelijk genegenheid koesteren.'

Wrevel en ongeduld teekenden bij deze woorden 't gelaat van den kolenbrander. 'Gij wilt mij ongelukkig maken,' riep hij toornig uit, 'maar weet wel, dat ik mij niet door mijn eigen kind laat regeeren. Als ge niet den zachten weg op wilt, dan zal ik u wel op een andere manier toonen, wie er baas is.'

Christina zweeg. 't Onweer, dat zij van af den eersten dag der aankomst van den vreemdeling voorzien en gevreesd had, begon thans in werkelijkheid en van nabij haar te bedreigen.

De vader sloeg met aandacht den indruk gade, die zijn woorden op 't meisje maakten, en, daar hij geen antwoord van haar bekwam, vervolgde hij met toenemende heftigheid:

'Ik zie, dat ge mijn woorden in den wind slaat. Maar ge hoeft niet te denken, dat wij om uw jawoord verlegen zijn. Ge wondt het niet geven, toen ik er om verzocht. Welnu, thans verzoek ik 't niet meer, maar beveel, dat ge Frans tot uw echtgenoot zult nemen. Hij heeft u gezien, toen ge op een keer Zondags uit de kerk kwaamt, en kreeg terstond zin in u. Eenige dagen geleden heeft hij mij om uw hand gevraagd, en daar ik weet, dat gij een goede partij aan hem doet, heb ik mijn toestemming gegeven. Ge weet even goed als ik, dat onze zaken in den laatsten tijd erg zijn achteruitgegaan. 't Eenige redmiddel, dat ons overblijft, is, dat gij een man ziet te krijgen, die geld heeft. Deze gelegenheid hoeft zich nu van zelf aangeboden. Dus, ge zult hem tot man nemen, of . . .'

Bij deze laatste woorden was de kolenbrander opgestaan en staarde met fonkelenden en dreigenden blik naar 't onder den indruk zijner woorden schier bewusteloos meisje. Beweegloos bleef zij op den grond zitten, bleek en wit als een muur werden haar wangen gekleurd en haar lippen beefden van angst.

Meerdere oogenblikken bleef Christina sprakeloos. Onschuld en de liefde tot haar vader voerden in haar hart den hevigsten strijd. Eindelijk met weemoedigen maar toch vastberaden blik hem aanstarend, sprak zij:

'Vader, altijd zal ik u liefhebben. Thans mag en kan ik echter niet gehoorzamen. Want, boven ons leeft een God, aan wien ik meer dan aan iemand gehoorzaamheid ben verschuldigd.'

Wel parelden er bij deze woorden tranen in de oogen van 't meisje, toch tintelde haar blik van een vuur, dat getuigde van een onherroepelijk besluit.

De toorn van den kolenbrander kende schier geene grenzen en dreigend hief hij de hand omhoog.

Kalm en smeekend bleef Christina hem aanstaren. Die blik ontwapende eenigszins zijn gramschap, en met doffe stem zeide hij:

'Ongelukkig zult gij mij niet maken; daar blijf ik u borg voor. Tot morgen hebt ge tijd om u te bedenken. Dan zult ge uw jawoord geven, of ik zal weten wat ik te doen heb.'

Met deze woorden verliet hij zijn arm in tranen badend kind. -

De maan goot haar licht over berg en dal en 't eenzaam plekje, waar 't weenend meisje de oogen hemelwaarts richtte. Een plechtige avondstilte heerschte alom in 't woud, slechts in de woning van den kolenbrander bleven verwarde gesprekken, bij welke de toornige stem van Christina's vader vooral hoorbaar was, de stilte verbreken. Eindelijk keerde ook daar alles tot rust.

Dan stond Christina op, richtte haar angstige schreden naar 't kruisbeeld, dat bij de beuken geplant was en knielde neder. Na een wijle gebeden te hebben, was 't alsof een hemelsch licht zijn stralen in haar hart had geworpen; met lichten tred sloeg zij den grooten weg in, die naar de pastorie leidde.

Toen zij in 't dorp aankwam, was reeds de dageraad aan de kimmen gerezen en 't klokkengelui verkondigde 't begin van de vroegmis.

Christina belde aan de pastorie. De oude dienstmaagd deed haar open, en verwonderd 't meisje zoo vroeg reeds te zien, zeide zij:

'Hoe, Christientje, zoo vroeg al uit de veeren? Er is zeker iets gaande, wat niet goed is.'

'Ach, toch niet,' antwoordde 't meisje, ''k wou mijnheer pastoor maar eens graag spreken.'

'Welnu, ge weet den weg, niet waar?' hernam de praatlustige oude, 'als er zoo'n haast bij is, ga dan maar gauw de trap op; ik hoor mijnheer pastoor juist in zijn kamer op en neer loopen.'

Christina deed 't geen haar gezegd werd. De oude wierp haar, terwijl zij de trap opklom, 't hoofd schuddend een mcdelijdenden blik achterna en zeide:

'Arm kind! uw vader zal er nog wel eens spijt van hebben, dat hij u zooveel leed aandoet. 'k Heb in mijn leven al meer van die ongelukkige ouders gezien, maar 't er goed afbrengen, dat doen zij nooit.'

'Al zoo vroeg hier,' zeide de pastoor, toen hij Christina zag binnentreden, 'er is toch geen ongeluk in 't woud gebeurd, hoop ik.'

't Meisje wilde antwoorden, maar de droefheid belette haar in 't eerst te spreken. Langzamerhand echter vatte zij moed en verhaalde 't geen was voorgevallen.

'En wat is na dit alles uw besluit?' vroeg de priester, toen Christina hem 't gebeurde van 't begin tot het einde verteld had.

Vast en beraden antwoordde 't meisje: 'Naar 't woud keer ik niet meer terug. Doch, wat er van mij zal geworden en waar ik heen moet in de groote, wijde wereld, dat weet ik voor 't oogenblik zelf nog niet. Door uw raad bijgestaan, eerwaarde heer, hoop ik hieromtrent een beslissing te kunnen nemen.'

Het klokkengelui gaf andermaal het teeken tot den heiligen dienst. De grijsaard nam zijn barret en zeide:

'Wij zullen straks zien, mijn kind, hoe wij in 't een en ander behooren te werk te gaan. Beveel intusschen gedurende de H. Mis God en zijn H. Moeder uw zaak eens goed aan; ook ik zal u aan 't altaar indachtig wezen.'

Dan ging hij naar de kerk, en Christina volgde hem. Zij knielde voor de communiebank neder en bad met innige godsvrucht voor zich zelve en voor haar vader, die nog ongelukkiger was dan zij. Toen viel haar een oud gebedeken in, dat zij van haar moeder zaliger geleerd had. Hoe eenvoudig en zelfs gebrekkig ook van vorm, de woorden van dat gebed oefenden op haar een weldadigen invloed uit en vervulden haar hart met troost. 't Was aan de H. Maagd gewijd en luidde aldus:

Wees gegroet, Gij ster van 't meer,
Vruchtb're Moeder van den Heer,
Altoos Maagd gebleven,
Gulden poort der hemeldreven.

Toon den Moedernaam U waard;
Dat Hij onze bede aanvaard,
Die, om ons geboren,
Uwer wilde toebehooren.

Maagd, der maagden reinste bloem!
Zachte Maagd, der zachten roem!
Wierd' ik, vrij van zonden,
Zacht en kuisch als Gij bevonden!

Louter Gij ons levensbaan,
't Pad beveil'gend, dat wij gaan;
Zoo, dat w' U ter zijden
Jezus zien, met d' eeuwig blijden!

Toen de H. Offerande geëindigd was en ieder de kerk verliet, bleef Christina nog eenige oogenblikken zitten, om door niemand aangesproken te worden, en vervolgens keerde zij naar de pastorie weder.

Na zijn dankzegging verricht te hebben, ging de grijze priester met opgeruimd gelaat tot het meisje en zeide:

‘Welaan, ge hebt goed gebeden, niet waar, mijn kind? Mijn vraag is thans, of ge bereid zijt alles te doen, wat God van u verlangt, ja zelfs om 't dorp en uw vader te verlaten, wanneer zulks noodzakelijk is.’

‘Ik ben tot alles bereid,’ antwoordde 't meisje vastberaden. - Het viel haar zwaar 't dorp harer geboorte vaarwel te zoggen en van 't graf harer moeder, van haar vader, dien zij ook nu nog zoo innig liefhad, van 't groene woud en de blauwe rookwolkjes met al hun vreugde en leed te scheiden. Doch de zorg voor de onschuld haars harten vorderde deze offers; de liefde tot dezen kostbaren schat behaalde de zegepraal en bezielde haar met heldhaftigen moed om de smarten der scheiding te dragen.

Toen de grijze herder zag dat Christina's besluit ernstig was en zij zich tot alles bereid toonde, deelde hij haar zijn plan mede. Hij beloofde 't meisje zorg te zullen dragen, dat het haar onder de vreemden goed mocht gaan. In een klein stadje aan den Rijn gelegen had hij familie wonen; aan deze beloofde hij haar toe te vertrouwen tot het gevaar zou geweken zijn. In 't dorp mocht intusschen niemand, ook haar vader niet, 't allerminst omtrent haar verblijf te weten komen.

Daar Christina met zijn plan volkomen instemde, werd terstond de hand aan 't werk geslagen, en de verstandige priester wist zijn maatregelen zoodanig te nemen, dat alles kon gezegd worden binnen een uur tijds reeds in orde te zijn.

In 't eenvoudig gewaad van de boerenmeisjes der streek gekleed, nam Christina afscheid van den eerbiedwaardigen grijsaard. Een zilveren kruisje, dat haar moeder vroeger gedragen had, schitterde op haar borst. Onder den arm droeg zij een pakje

met eenig ondergoed en noodzakelijke kleedingstukken. De pastoor had haar een en ander weten te bezorgen, daar zij op haar vlucht uit het ouderlijk huis niets had medegenomen.

Dankbaar en hartelijk drukte zij den ouden man de hand.

'God zij met u, Christina,' zeide hij, 'blijf vroom en braaf. Een harde beproeving hebt ge te doorstaan, maar God zal u beschermen en de plaats van een vader bij u vervullen, - Maria zal uw goede moeder zijn.'

Christina weende, 't hart was haar zoo vol. Zij knielde neder en verzocht den priester om zijn zegen. De goede oude heer nam 't kapje van de sneeuwwitte haren en vouwde de handen. De oogen ten hemel heffend zegende hij 't onschuldige kind, dat hij ook eens met het heilig water des Doopsels besproeide, niet vermoedend dat het zoo spoedig reeds aan zoo zware beproeving en strijd zou zijn blootgesteld.

'Amen,' zeide Christina, toen hij den zegen had uitgesproken. 'Vaarwel, eerwaarde heer, bid voor mij en mijn vader.'

'Moed en vertrouwen,' hernam de grijsaard. En zoo iemand bij deze woorden 't gelaat van den ouden man had beschouwd, hij zou opgemerkt hebben, wat een moeite 't hem kostte zijn tranen te bedwingen.

Christina vertrok; zij sloeg den weg in naar 't kerkhof en bad eerst nog een Onze Vader aan 't graf der moeder. Daarop had zij nog bijna twee uur te loopen, eer zij in 't dorp X...... kwam, van waar zij per diligence en vervolgens per boot, de reis naar de plaats harer bestemming voortzette.

Toen zij haar dorp uit het gezicht verloor, hief zij andermaal oog en hart ten hemel, om opnieuw God het offer toe te wijden, 't welk onschuld en reinheid van geweten haar deden brengen. Nog eenmaal wierp zij een blik op 't overheerlijk landschap, glinsterend in de gouden stralen der zon. Bergen en heuvels en dat woud, waar zij zoo menigen voetstap had staan, traden terug; uitgestrekte weilanden en velden, vreemde torens en dorpen - een vreemde, onbekende wereld rees voor haar oog.

IV.

Dagen gingen voorbij en weken en maanden. Herfst en Winter verschenen en verdwenen. Eindelijk naderde ook de Lente, om opnieuw leven en bloemen over 't aardrijk te strooien.

Weder brandde in 't woud de oven van den kolenbrander Hans. Hij zelf zat er naast en scheen, in gepeinzen verdiept, de rookwolkjes gade te slaan, die uit den oven omhoog rezen.

't Was niet meer de krachtige, forsch gespierde man van vroeger. Zijn rug was gekromd; voren en rimpels waren als teekenen van 't lijden op zijn voorhoofd gegrift; zijn grijze haren eindelijk getuigden 't, hoezeer hij in één jaar was verouderd.

Meermalen slaakte hij een diepen zucht, alsof zware zorgen hem drukten. Hij scheen 't verleden te herdenken en in zijn geweten een verwijtende stem te hooren, die hem toesprak: 'Gij zelf, gij alleen zijt de schuld van al 't geen voorgevallen is.'

Op eenmaal klonken van uit de hut de Vroolijke tonen van een liedje. 't Was een jonge kolenbrander, die van tijd tot tijd den ouden Hans in zijn werk kwam helpen en nu, terwijl hij 't maal voor hem klaar maakte, de gelegenheid waarnam om uit volle borst een lustig kolenbrandersliedje aan te heffen.

Zingend trad eindelijk de jonge man uit de hut en zeide tot den kolenbrander:

‘Vriend Hans, de maaltijd is klaar. Ik heb honger en dorst gekregen - en 'k geloof dat ik ze zal raken,’ voegde hij er schertsend bij.

‘Dan maar gauw aan den slag,’ hernam de kolenbrander. ‘We zullen ook wat voort moeten maken, want 'k heb gezien, dat de kolen bijna uitgebrand zijn. Gij zoudt met uw zingen alles vergeten. Ik begrijp niet, hoe ge den heelen dag zoo'n goeden zin kunt hebben.’

‘Wel Hans, zeg gij me dan eens, waarom ik zou moeten treuren. Ik leef zoo maar uit den korf zonder zorg. Doch al had ik ook zorg, dan, dunkt mij, zou ik nog mijn best doen om vroolijk te wezen. Om u de waarheid te zeggen, vriend Hans, ik kan 't niet goedkeuren, dat ge altijd zoo mismoedig en treurig zijt. Daar kan niemand reden voor hebben. Moet ge 't zelf niet bekennen, dat ge veel goeds in 't leven genoten hebt, waarvoor ge dankbaar behoort te zijn? Wie weet bovendien, hoe gauw, in weerwil van al uw morren, door Gods goedheid alles weder te recht komt.’

‘Ja maar,’ hernam de kolenbrander, ‘'t is toch hard, dat ik mijn kind zoo opeens kwijt ben geraakt. Dag en nacht denk ik aan haar, en de gedachte dat ik haar misschien nimmer weder zal zien, pijnigt mij allerverschrikkelijkst.’

‘Kom, meester,’ hervatte de jonge man, ‘zet die muizenissen uit uw hoofd. Christina zal zeker terugkomen, gelijk zij u nog onlangs geschreven heeft. God wil dat wij Hem met een vroolijk hart dienen. Daarom, wees opgeruimd. Doe als ik en zing er maar op los!’

En wederom zong hij 't refrein van zijn vorig lied:

‘Wiede wouw, wiede wouw, wiede woe, woe, woe!’

‘Al wie er niet kan zingen, is nog dommer dan een koe.’

De kolenbrander lachte. ‘Antoon,’ zeide hij op vriendelijken toon, ‘ge zijt een goede jongen. Blijf altijd moed houden in 't leven en opgeruimd zijn. God gave, dat ik 't ook wezen kon.’

‘Dat is al veel gewonnen, wanneer gij inziet, hoe 't eigenlijk wezen moet, vriend Hans; de rest zal ook wel komen, daar twijfel ik niet aan,’ hernam de jongeling en meteen nam hij den kolenbrander bij den arm en stapte zingend met hem naar de hut.

Hoe was 't middelerwijl Christina gegaan?

Na 't verlaten van 't dorp harer geboorte kwam zij op de plaats harer bestemming, het stadje nabij de oevers van den Rijn gelegen, gelukkig aan, en, dank de voorzorgen door den goeden ouden pastoor genomen, werd zij op bijzonder liefdevolle en vriendelijke wijze door diens familie ontvangen.

Niemand maakte er haar een verwijt van, dat zij slechts een eenvoudig boerenmeisje was, 't welk zich niet kon verbeelden, dat er iets schooners en prachtigers op de wereld was te zien dan 't woud en de bergen van 't oord harer geboorte. Integendeel haar kinderlijke eenvoud, natuurlijkheid en naïeve onschuld deden Christina door iedereen, die haar leerde kennen, hoogschatten en liefhebben.

‘Draag zorg voor 't meisje, alsof 't uw eigen kind is. Want zij is rein en onschuldig en heeft een hart blank en glinsterend als zilver,’ zoo had de pastoor met vaderlijke zorg aan zijn bloedverwanten geschreven en deze behandelden haar geheel dienovereenkomstig.

Christina verzuimde niet de liefdevolle bejegening, die haar ten deel viel, door wederkeerig dienstbetoon te vergoeden. Zij verlangde niemand eenigen last aan te doen, maar wenschte door werken haar brood te verdienen, gelijk zij van jongs af aan in de ouderlijke woning gedaan had.

Zoodoende geraakte zij in een betrekking bij een bejaarde en vrome dame, die genegenheid voor 't eenvoudig meisje had, haar bij zich in dienst nam en gelijk een dochter behandelde.

Christina had het daar in huis, zoo goed als 't slechts kon. - Toch leed zij veel. Altijd dacht zij aan haar vader terug, die nu geheel verlaten was en niemand meer op de wereld had, die zich zijn lot aantrok. Menig vurig gebed stierde zij voor hem ten hemel, wanneer zij 's avonds voor haar bed knielde of in de kerk haar hart aan God blootlegde. Meermalen dacht zij aan haar dierbaar dorp; 't plekje grond bij 't graf der moeder, die lieve, kleine ouderlijke woning daar ginds bij dat heerlijk woud, die kolenbrandersoven met zijn doorzichtige, blauwe rookwolkjes, dat alles stond haar nog zoo helder en duidelijk voor den geest, alsof zij er zoo even nog geweest was. Haar hart immers had dat alles met zich medegevoerd.

Zoo ging het Christina in den vreemde. Haar vader werd intusschen immer meer en meer naar den afgrond voortgestuwd.

Toen hem de vlucht zijner dochter ter ooren kwam en hij niet wist, waar zij zich heen had begeven, geraakte hij in den hevigsten toorn. De vreeselijkste vervloekingen en verwenschingen stiet hij uit tegen haar en den grijzen zielzorger, die hem de plaats niet wilde bekend maken, waar zich Christina ophield.

Zijn slechte, jeugdige metgezel, Frans, liet niet na hem in 't kwade meer en meer te stijven. Van den vroegen morgen tot den laten avond zaten de beide mannen schier dagelijks in de herberg, en dat zulks voor den kolenbrander niet de weg was om er beter op te worden, laat zich lichtelijk begrijpen.

De vroegere levensgeschiedenis overigens van den jongen losbol Frans, met wien de kolenbrander op zoo goeden voet stond, was alles behalve die van een heilige. Geheel onbekend en vreemd was hij in deze streek aangeland, en niemand wist wat hij was of waar hij van daan kwam. Eerst later hoorde men vertellen, dat hij uit het Schwarzwald afkomstig en de zoon van een rijken kolenbrander was; wijders, dat hij 't in 't oord zijner geboorte zich zeer slecht had gedragen, meermalen met de politie kennis maakte en ten laatste gedurende een jaar in de gevangenis had gezeten. Toen hij in vrijheid was gesteld, kwam hij, men wist niet hoe, naar het Taunus-gebergte verzeild en was alhier van lieverlede met den kolenbrander Hans in kennis gekomen.

Iedereen in 't dorp had een afkeer van den man, maar Christina's vader had hij door zijn sluwe streken en verkwistende vrijgevigheid zóódanig voor zich weten te winnen, dat hij den kolenbrander ten laatste geheel onder den duim scheen te hebben en alles van hem gedaan konde krijgen, wat hij wilde. Blakend van een vurigen hartstocht voor diens dochter, hield hij zich steeds overtuigd, dat de dag nog wel eens zou aanbreken, waarop hij haar de zijne mocht noemen. En al wist hij ook nu nog niet, waar 't meisje zich ophield, de booswicht twijfelde er geen oogenblik aan, of hij zou er eerstdaags wel achter komen. Intusschen bleef hij weken en maanden met Hans den kolenbrander samen huizen en leidde een leven, gelijk boven gezegd is.

Eindelijk kwam de eerste tijding van Christina in de woning haars vaders aan, en met bevende hand opende de kolenbrander den brief zijner dochter.

De vriend uit het Schwarzwald zat juist met den kolenbrander te praten, toen de brief werd gebracht.

Lees mij, als je blieft, hardop voor, wat mijn bruidje zoo al schrijft,' zeide Frans spottend, ''k wed, dat het ding zeker de complimenten aan mij niet heeft vergeten.'

't Rood der gramschap overtoog bij deze woorden 't gelaat van den kolenbrander; hij scheen de woorden op zijn lippen te hebben om den spotter een antwoord te geven, doch de moed ontbrak hem hiertoe, en na zich een oogenblik bedacht te hebben las hij luide 't volgende:

'Innig geliefde vader! Wees niet boos op mij, dat ik u heb verlaten. God wilde 't, en daarom mocht of kon ik niet anders, lk weet, dat gij thans geheel alleen en verlaten zijt. Zeker zulks doet mij innig leed. Maar toch om uwentwil mocht ik mijn ziel niet met

zonde bevlekken. O! vurig verlang ik u weder te zien, en, wanneer de stonde genaakt, waarop God u tot zich roept, dierbare vader, dan ten minste hoop ik aan uw zijde te staan, om uw stervende oogen te sluiten en u om vergeving te smeeken voor 't geen ik ooit tegen de kinderliefde, die ik u verplicht ben, misdreef. Geloof mij, vader, hoe verre ook van u verwijderd, dagelijks ben ik bij u en geen uur gaat er voorbij, waarin ik niet aan u denk. Wees overigens zonder zorg omtrent mij; 't gaat mij zoo goed als maar wezen kan, en beter menschen dan die, bij welke ik woon, kan 'k onmogelijk verlangen. Ik zend u hierbij een klein geschenk, 't is het driemaandelijksch loon, 't welk ik verdiend heb sedert ik de ouderlijke woning verliet. Men heeft het mij zoo even uitbetaald en ik haast mij u dit geld over te zenden, omdat ik nu thuis niet meer met u werken en u uw vaderlijke liefde vergelden kan. Een dringende bede voeg ik er evenwel bij. Neem twee franken van 't geld, dat ik u zend, en geef dezen aan den eerwaarden heer pastoor om een heilige Mis voor moeder zaliger te lezen. Dierbare vader, ik bid en smeek u er om, woon zelf ook die H. Mis bij. Vergeet mij niet en wees overtuigd dat ik u bemin en altijd zal beminnen. Mogen we elkander spoedig wederzien. Uw dankbare en innig liefhebbende dochter, Christina.'

Zoo schreef 't meisje. Frans, de ellendige losbol begon luide te lachen.

De kolenbrander echter vouwde peinzend den brief samen, zette zich op een steen neder en bedekte 't aangezicht met beide handen. Reeds onder 't lezen had hij eenige malen stilgehouden, omdat hij zijn tranen niet kon bedwingen. Op 't einde van den brief liet hij dezen den vrijen loop; zoozeer had het schrijven van zijn kind hem getroffen. Driemaal achtereen las en herlas hij den brief, en met hartstochtelijkheid de hand tegen 't voorhoofd drukkend, herhaalde hij de woorden: ‘om uwentwil mocht ik mijn ziel niet met zonde bevlekken.’

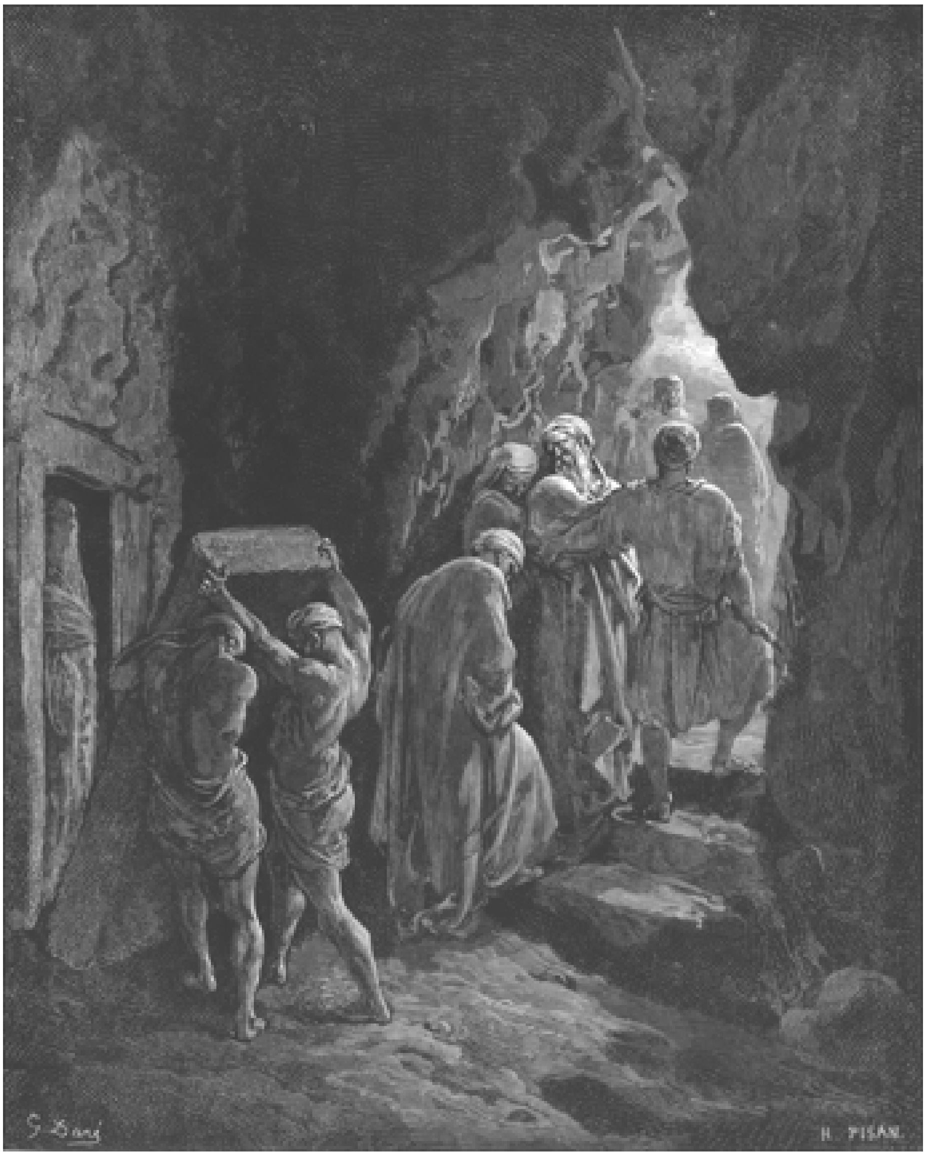

ABRAHAM BEGRAAFT SARA, DOOR G. DORÉ.

Hoezeer zijn vriend Frans spotte en welke middelen hij ook al mocht aanwenden, om het te beletten, 't hielp alles niets; nog denzelfden dag ging de kolenbrander naar de pastorie, om aan de twee franken de bestemming te geven, die zijn dochter er voor bepaald had.

De grijze priester was verwonderd den man bij zich te zien, die sinds geruimen tijd reeds den drempel der kerk Zelfs niet meer betrad. Maar

hoe groot was zijn verbazing, toen hij den kolenbrander de woorden hoorde stamelen: ‘Neem dit geld, eerwaarde heer, 't is van mijn kind. Ik ben een arme, ongelukkige vader.’

Hij barstte in tranen uit, doch de eerwaarde grijsaard troostte hem en zeide: ‘Moed en vertrouwen, mijn vriend. Hoe dieper wij gevallen zijn, des te edeler is 't weer op te staan. De goddelijke Heiland heeft zoowel voor u als voor mij zijn bloed gestort. Om den wille van uw kind zal Hij u vergeving schenken.’

Toen wederom smolt de ijskorst, welke 't hart van den kolenbrander omklemde; openhartig en vol vertrouwen gaf hij zich aan den priester, gelijk een kind aan de hand der moeder, over. Lang bleef hij alleen met den eerbiedwaardigen grijsaard, en toen hij eindelijk afscheid van hem nam, kon men 't in zijn oogen en in heel zijn wezen bespeuren, dat hij getroost en rijk aan genade huiswaarts ging. De vrede, dien hij sinds 't overlijden zijner trouwe gade niet meer kende, was in zijn hart wedergekeerd. . . .

Dat was een onuitsprekelijk gelukkig oogenblik voor den goeden ouden zielzorger, en niet minder tevens voor Christina, toen zij de blijde tijding van 't gebeurde ontving. Alles scheen zich nu ten goede te wenden, maar toch was 't in 't geheel nog zoo ver niet.

Gelijk een booze geest begon Frans van 't zelfde oogenblik zijn vroegeren vriend te vervolgen. Nu eens trachtte hij door spot en bedreigingen, dan weder door vleierij en verleiding den kolenbrander tot den weg des verderfs terug te voeren. Maar Christina's vader bleef volharden in 't goede. - Ginds in 't stadje aan den Rijn bad voor hem eene dochter. . . . .

De eene maand verliep intusschen na de andere, een jaar reeds was voorbij, en, hoezeer ook vader en dochter elkander verlangden weder te zien, de terugkeer van 't meisje was voorshands niet aan te raden, daar de slechte metgezel haars vaders nog immer in 't dorp verwijlde, ja van tijd tot tijd zelfs dusdanige taal uitsloeg, dat men voor 't levensgevaar der kolenbrandersdochter beducht mocht zijn.

Op zekeren avond kreeg Christina intusschen een brief van den pastoor. Hij meldde haar daarin, dat Frans sinds eenige weken uit het dorp en de omstreken was verdwenen. Niemand wist waarheen hij zich had begeven, doch men hoopte dat hij niet weder zou komen. De pastoor drukte daarom zijn verlangen uit, dat Christina naar 't dorp terug mocht keeren, om gelijk vroeger de huishouding haars vaders waar te nemen. Want de kolenbrander Hans was in korten tijd veel verouderd en allervurigst verlangde hij zijn dochter weder te zien.

Christina was als 't ware buiten zich zelve van vreugde, toen zij deze goede tijding vernam en gaarne had zij terstond de stad verlaten, om naar 't groene woud, de bergen en haar dierbaren vader te ijlen.

Opofferende liefde en dankbaarheid echter hielden haar terug. De weduwe, bij welke 't meisje diende, was sinds eenige weken aan 't ziekbed gekluisterd, en de toestand der lijderes werd van dag tot dag erger, zoodat een zorgvuldige en liefdevolle oppassing een noodzakelijk vereischte voor haar was.

Vandaar dan ook, dat Christina, Zoodra zij den brief gelezen had, naar de kamer der zieke vrouw ging en haar het schrijven van den pastoor voorlas.

‘Welnu, mijn kind,’ zeide de weduwe treurig, ‘gij gaat mij dus verlaten?’

‘Neen, ik blijf bij u,’ viel Christina haar in de rede, ‘ten minste tot ge weer beter zijt.’

‘Wees om mij niet bekommerd,’ antwoordde de zieke, ‘ik ben oud en mijn tijd is daar, om uit het leven te scheiden. Het zal met mij niet lang meer duren. Gij hebt nog een vader thuis. Keer dus naar de ouderlijke woning weder, om hem met uw zorgen en troost bij te staan.’

‘Neen, 'k mag of kan u thans niet verlaten,’ hernam 't meisje, ‘ik zal mijn vader schrijven, welk een dankbaarheid ik u verplicht ben. Wees er zeker van, hij zal 't niet willen, dat ik u alleen laat.’

Tranen van vreugde blonken bij deze woorden in de oogen der zieke vrouw. Geheel alleen immers was zij op de wereld; haar kinderen rustten in 't graf, naaste bloedverwanten had zij volstrekt geene, de opofferende liefde van 't onschuldig kind uit het woud was voor de goede vrouw te midden van haar lijden als een heelende balsem.

‘Ach, mijn kind,’ herhaalde zij op haar ziekbed meermalen tot het meisje, ‘nooit of nimmer kan ik u de zorgen vergelden, die gij mij betoont. Doch wees er zeker van: God laat nooit na onbaatzuchtige naastenliefde te beloonen.’

(*Wordt vervolgd.*)

Het paleis van den mogol te Delhi.

In 't Oosten, waar onder de onbeperkte heerschappij der vorsten alle macht en rijkdom in hun handen was, waar een drom van slaven hun steeds ten dienste stond, waar de bodem en 't klimaat edele metalen, marmer, weelderige planten en de schoonste dieren in overvloed voortbrengen, daar konden lustverblijven en tuinen verrijzen, waarvoor alle europeesche pracht moet onderdoen. 't Is als spiegelt zich daar de macht en grootheid der vorsten af in hun uiterlijke weelde.

Geen wonder, dat het paleis van den machtigen mogol van Delhi, zooveel mogelijk de pracht van andere indische vorsten moet verduisteren, want Delhi was eens zeer machtig.

In de ‘Mahabarata,’ het groote heldendicht der Hindoe's, wordt het onder den naam van Indraphrastha als de residentie der Pandoe's of ‘Kinderen der Zon’ voorgesteld, wier rijk als 't machtigste en voornaamste van Indië gold. De straten waren, gelijk de sage verhaalt, met goud geplaveid, werden met de kostbaarste reukwerken besproeid, de bazars waren met kostbaarheden opgevuld en 't paleis der Pandoe's straalde van diamanten en ander edelgesteente. Doch de heerlijkheid der Pandoe's en de macht en luister van 't oude Delhi zijn verdwenen, evenals de pracht van 't paleis van den mogol waarvan thans slechts ruïnen overig zijn. Na vele lotsverwisselingen werd Delhi in 1803 door de Engelschen bezet; thans wordt het tot de britsch-indische provincie Calcutta gerekend.

In 1857 barstte er een opstand los, op 't oogenblik dat de stad van europeesche troepen ontbloot was. Christenen en Europeanen werden vermoord en hun huizen verbrand, kantonnementen, wapenmagazijnen en 't arttillerie-park vielen in de handen der opstandelingen. Toen riepen zij den negentigjarigen Padischah Badahur tot koning uit. De Engelschen, 6000 man sterk, moesten zich tegen een tienmaal machtiger vijand maanden lang verdedigen. Doch niettegenstaande de uitvallen der vijanden, de cholera en koorts groote verwoestingen in hun gelederen aanrichtten, hielden zij toch hun stellingen voor de stad bezet. Eindelijk kwam er hulp opdagen. Den 29^{en} Augustus begon general Wilson offensief op te treden en eindelijk den 14^{en} September werd de stad na een hevig bombardement bestormd. Toen begon een moorddadige

strijd; iedere poort, iedere straat, ieder gebouw moest veroverd worden. Eerst zes dagen later was de stad geheel onderworpen.

Buiten het gewoel der wereld.

Wel heeft de beroemde schrijver en kloosterling Thomas van Kempen in zijn alom bekend werk een taal gesproken, die weerklank vindt bij allen, tot welken rang of stand zij ook behooren.

Hetgeen hij met zoo schoone woorden over den vrede des gemoeds, niet alleen voor religieuzen, maar voor alle Adamskinderen schreef, heeft aan een zeer verdienstelijk dichter, P.J. Koets, de stof geleend tot niet minder heerlijke dichtregelen:

> De mensch genaakt zijn God te meer,
> Naar hij zich van 't geschaapne los kan woelen,
> Gelijk hij oprijst tot zijn Heer,
> Naardat hij zinkt in needrig zelf-gevoelen.
>
> Maar, die zich zelf in 't minst vereert,
> Belet aan Gods gena hem toe te stroomen;
> Dewijl Gods Geest een hart begeert,
> Dat needrig is, en anders niet wil komen.
>
> Maar, als gij op de schepslen ziet,
> En door 't vergankelijk schoon u vast laat boeien;
> Dan trekt gij 't oog des Scheppers niet,
> En, meer en meer, zal u de rust ontvloeien.
>
> Verwin om God dan uw gemoed,
> Zoo leert ge wis de bron van vrede smaken;
> Maar 't minst dat ge ongeregelds voedt,
> Moet eerlang u van 't hoogste afkeerig maken.

Sara's begrafenis.

Den leeftijd van honderd zeven en twintig jaren had Abraham's echtgenoote, Sara, bereikt; toen stierf zij te Kiriath Arba in Kanaän, en de aartsvader toog naar 't vreemde land, om zijn vrouw te beweenen en haar de laatste hulde te bewijzen.

‘Gij zijt een vorst Gods in 't midden van ons,’ voegden hem de vreemdelingen toe, ‘begraaf uwe doode in de keure onzer graven.’

Toen stond Abraham op en boog zich neder voor 't volks des lands en zeide: ‘Is 't uw wil, dat ik mijn doode begrave, zoo spreekt voor mij bij Ephron, den zoon van Zohar, opdat hij mij de spelonk geve van Machpela, die in 't einde van zijn akker is.’

Ephron verheugde zich dat hij den aartsvader, tegen een vergoeding van vierhonderd sikkelen zilvers de gevraagde plek gronds mocht afstaan, en Abraham begroef zijn huisvrouw Sara in de spelonk des akkers van Machpela, tegenover Mamre, 't welk is Hebron, in 't land Kanaän.

Contrôle-uurwerk.

In uitgebreide etablissementen vooral is 't van gewicht, dat de betrekking van waker stipt worde waargenomen, doch wie zal kunnen nagaan of de waker al dan niet zijn plicht doet.

Sinds ruim een jaar reeds is echter een werktuig uitgevonden, 't welk in dit gemis van contrôle op bijzonder voldoende wijze voorziet.

Dit werktuig is een uitvinding van een Engelschman, den heer Pratt.

Nevensgaande afbeelding stelt den achterkant van het werktuig voor. Links bevindt zich een electro-magnetisch toestel. Een gewoon uurwerk brengt een cylinder in beweging, die om een verticaal geplaatste as draait. Deze cylinder is bedekt met een strook papier, welke door middel van eene veer er om gespannen wordt gehouden, zoodat men ze gemakkelijk telkens door een nieuwe strook kan vervangen. Dit papier bevat afdeelingen voor de uren en zoo noodig voor onderdeelen der uren, tevens voor de verschillende plaatsen, welke de waker moet bezoeken. Zooveel vertrekken, als de waker te doorloopen heeft, zooveel afdeelingen ook van de laatste soort op de papierrol van den cylinder. Voor elk dezer laatste afdeelingen is een bijzondere stift, die door het teeken, op de rol nagelaten, aangeeft, op welken tijd de waker de plaats, die met de stift in verband staat, gepasseerd is. Deze stiften worden in beweging gebracht door 't electro-magnetische toestel. In elk vertrek bevindt zich een knop, waarop men slechts behoeft te drukken om den electro-magnetischen stroom te doen werken. Wanneer de waker in 't voorbijgaan op een dier knoppen drukt, begint 't genoemde toestel te werken en brengt de stift in beweging, die door middel van een zwart gemaakt stuk papier, een stip op een der afdeelingen van de rol nalaat.

In nevensgaande gravure is de cylinder niet zeer hoog voorgesteld, doch men kan er eene van meer omvang nemen, evenals er meerdere electro-magnetische toestellen kunnen aangebracht worden. De grootte van 't etablissement, de hoeveelheid der vertrekken moet hierbij in aanmerking genomen worden.

Het nut van 't contrôle-uurwerk is zeer licht af te leiden. Gesteld een groot etablissement, zooals dat der heeren Noble en Hoare te Londen, die onlangs ook zulk een uurwerk hebben aangeschaft, waar een dertigtal vertrekken zijn, welke de waker heeft te doorloopen. Op de papierstrook van den cylinder zijn dus dertig afdeelingen, behalve die voor de uren. De waker moet aldaar elk uur alle vertrekken bezoeken en telkens op een der knoppen drukken, welke in ieder vertrek aanwezig zijn; daardoor wordt de tijd, waarop hij in de verschillende plaatsen geweest is, nauwkeurig opgeteekend. Als hij om de een af andere reden in een der vertrekken langer moet verwijlen dan den tijd, dien de cylinder noodig heeft om een afdeeling verder te draaien, moet de waker, ingevolge de ontvangen instructiën, nu en dan op de knop in 't vertrek, waar hij opgehouden wordt, drukken, ten einde er op de rol meerdere stippen komen te staan. Deze wijzen aldus aan, waar de waker gedurende den tijd, dat hij niet in de volgende vertrekken was, zich ophield.

Dat het contrôle-uurwerk buiten bereik van den waker is, behoeft niet gezegd, men kan 't b.v. op het bureau een plaats geven, waar 't dan des morgens wordt nagezien, terwijl men tevens de afgediende strook papier door een andere vervangt.

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

In de residentie.
I.

Ieder, die ooit in de gelegenheid is geweest, om gedurende de Zomermaanden zich in 't vorstelijk 's-Gravenhage en zijne prachtige omstreken te vermeien, zal zeker al licht de gelukkigen benijden, die daar hunne woontenten hebben opgeslagen.

Men behoeft waarlijk niet uit de Peel, van Marken of Schiermonnikoog te komen om in verrukking te geraken over 't geen den Haag aanbiedt. Amsterdam heeft zijne pittoreske grachten, zijn indrukwekkend woud van masten aan het Y, Arnhem zijne bekoorlijke heuvelen, Utrecht zijn maliebaan en het uitstekend plantsoen, dat die stad omzoomt, - dit alles verdwijnt echter naar den achtergrond bij het verrukkend schoon, dat den bezoeker der residentie wordt aangeboden.

‘'s-Gravenhage is het ideaal eener schoone, aangenaam gebouwde stad.’ zeide reeds vóór vele jaren een beroemd duitsch reiziger, en die getuigenis geldt tegenwoordig veel meer dan vroeger. Men is in ons land sinds lang allerwegen aan 't werk met het sloopen van oude gebouwen, het dempen van grachten en het aanleggen van nieuwe straten en wandelplaatsen, doch nergens is de herschepping zoo groot als in den Haag.

Intusschen dagteekent de goede naam van 's-Gravenhage niet van den jongsten tijd. In een zeer oud geschrift wordt den ‘Haghe’ genoemt: ‘een heerlijeke schoone vleeke beneffens een bosch van plaisance, tot een Hof der Graven van Hollant geworden, doe Graef Willem, Roomsch Coninc gekozen, aldaer bouwen dede een seer heerlije Hof, beneffens eenen claren suyveren Vyver van soet water: wesende een heerlijek ghebouw van Yrlants houtwerck, vrij van gewormte en Spinnekoppen. Beneffens het Hof, zoo is den Haghe rontsom heerlijck betimmert, so met hooge Heeren huysen en Hoven van plaisance als ooc met bequame huysen der ghemeyn borgeren, welekers welvaart aen het Hof meest hanght.’ Na eene beschrijving van de parochiekerk, het raadhuis en een klooster, vervolgt die auteur; ‘Om cort te maecken, hier en ontbreeckt niet van al het gene dat tot vermaeckinge ende lust der inwoonderen dienen can: hebbende de vermakelijkcste wandelplaetsen van Hollant, uytmuntende de heerlijcken groenen Viverberch neffens den Viver, waer op het Hof zijn uitsien heeft, tot het Voorhout ordentlijck met Lindeboomen cierlijck beplant. Welck Hout vrij is van schadelijcke ghedierten, vol lieffelijck ghesangh der voghelen by Somertijdt, beneffens de ruysschende rivierkeus uyt den Sandtduynen nedervloeyende.’

Men ziet hieruit dat de residentie reeds vóór eeuwen een lustoord was gedurende den Zomer-tijd. Toch heeft dat bekoorlijk oord menige bange stonde gekend, en weinig scheelde het, of 't werd, nu drie eeuwen geleden, geheel aan de verwoesting prijs gegeven.

De stad is niet oud, want in het midden der XIIe eeuw stond daar slechts een jachthuis, midden in het bosch, dat toen veel grooter was. Graaf Willem, boven genoemd, liet er een ridderslot bouwen en zijn zoon Floris V, die zich te Haarlem niet zoo thuis scheen te gevoelen als zijn voorzaten, kwam daar dikwijls verblijf houden. Van dien tijd dagteekent eigenlijk de opkomst van ‘den Haghe.’

Een eeuw later was 's-Gravenhage een zeer aanzienlijk dorp, dat meer en meer uitgebreid en verfraaid werd, doch in het jaar 1528 kwam Maarten van Rossum aan het hoofd der Gelderschen daar een vreeslijken strooptocht houden; er werd gemoord en geplunderd en het aanzienlijke dorp ging gedeeltelijk in vlammen op. Betrekkelijk korten tijd daarna, gedurende de nederlandsche beroerten, werd 's-Gravenhage herhaaldelijk door de Spanjaarden bezet, en was toen zoodanig in verval geraakt, dat prins Willem I er niet wilde wonen, maar zich met vele edelen en voornamen te Delft ging vestigen.

De ondergang van den Haag scheen nabij, het oude lustoord der graven was een puin- en mesthoop geworden, het zou gaan verdwijnen. Zoo wilde het zelfs de magistraat of ten minste de *haute volée* van Delft, want Delft - men kan het tegenwoordig nauwelijks gelooven - zag destijds met vrij wat minachting op den Haag neer. Er werd dan ook een voorstel gedaan om datgene, wat in den strijd met de Spanjaarden gespaard of behouden gebleven was, maar eenvoudig te verbranden en zoodoende 's-Gravenhage voor altijd te doen verdwijnen; doch de prins wist dit te verhinderen.

Wie had ooit kunnen denken dat ruim een eeuw later de machtige Lodewijk XIV in het eens schier geheel vernietigde 's-Gravenhage den vrede zou komen afsmeeken!

Nog eenmaal heeft de tegenwoordige koninklijke residentie een harden strijd te verduren gehad, namelijk in den tijd der fransche overheersching. De stadhouder was vertrokken; koning Lodewijk schonk wel stedelijke rechten aan 's-Gravenhage, doch vestigde zijn zetel te Utrecht en bracht dien later naar Amsterdam over. Dat was reeds noodlottig voor 's-Gravenhage, maar het zou nog erger worden, want toen de inlijving bij Frankrijk een feit geworden was, werd de stad andermaal met ondergang bedreigd. Schier dagelijks werden huizen gesloopt en gansche buurten voor spotprijzen verkocht. Doch op den 30^{en} November 1813 stapte de prins van Oranje te Scheveningen aan wal, Nederland werd tot een koninkrijk, 's-Gravenhage tot eene koninklijke residentie verheven en sedert dien tijd is het steeds in bloei toegenomen. Wat men eertijds het fraaiste dorp van Europa noemde, is de schoonste stad van Nederland geworden.

Er zou een geheel boekdeel noodig zijn, om een uitvoerige beschrijving te geven van al 't geen 's-Gravenhage aan historische en andere merkwaardige bijzonderheden oplevert. Elk plein, elk paleis of bejaard gebouw heeft zijn verleden, allen spreken van glorievolle of smartelijke herinneringen, die innig met de geschiedenis van ons vaderland en ons volksbestaan zijn samengeweven. Ik beweeg mij echter binnen zeer beperkte grenzen en kan daarom slechts in 't kort over een en ander spreken.

't Is niet meer dan billijk dat wij tot uitgangspunt van ons vluchtig bezoek het Binnenhof nemen, de wieg en bakermat der residentie. Daar gelastte graaf Willem in de XIIIe eeuw zijn bouwmeesters, voor hem een slot te bouwen; daar, in die oude beroemde ridderzaal, stelde Floris V de ridderorde van St. Jacob in; daar werd de eed aan den koning van Spanje opgezegd; daar zag men eens een Oldenbarneveldt door beulshanden vallen; daar . . . . wordt thans de staatsloterij gehouden.

Heb ik ten onrechte op glorievolle en smartelijke herinneringen gewezen? Slechts in het beroep van den tooneelspeler, die heden met kroon en schepter getooid is en morgen als dobbelaar optreedt, kan men de geschiedenis der oude ridderzaal terugvinden.

Men heeft eeuwen lang met vrij wat overdrijving van die zaal gesproken. Zij werd een wonder der bouwkunst genoemd, slechts met Salomon's tempel te vergelijken. Men zeide dat de zoldering vervaardigd was uit cederhout, dat van den Libanon gehaald was. Zooals wij gezien hebben sprak onze oude kroniekschrijver van iersch hout, en men heeft inderdaad langen tijd gemeend, dat het geheel vrij was van ‘gewormte en spinnekoppen,’ en daarom nimmer vermolmen kon; de ondervinding heeft echter geleerd dat onze voorvaders ook wel eens met spek geschoten hebben.

Het Binnenhof heeft drie poorten, de Stadhouderspoort, de Mauritspoort en de Hofpoort. Zooals men weet worden daar ook de vergaderingen der Staten-Generaal gehouden; daar wordt dus door 's lands vaderen gezorgd en gezwoegd voor de gemeenschappelijke belangen, maar daar

woelen en zieden ook de politieke hartstochten, die zoo vaak trachten de gemeenschappelijke belangen aan partijbelangen ten offer te brengen. Eens zong van der Does van de vergaderzaal der Eerste Kamer:

‘Hier klinkt de wysheit van ons Land. Hier syn de oogen
Die toesien, dat het niet werd door verraet bedrogen,
Niet door geweld verdrukt.’

Als van der Does in onzen tijd leefde, zou hij niet slechts spreken van oogen die ‘toesien,’ maar ook van oogen ‘die toe zijn,’ want op den scherpen blik der Eerste Kamer valt in den laatsten tijd vrij wat af te dingen.

Doch ik hoor den lezer mij het oude spreukje toeroepen:

‘Och, 'k bid u, zwijg van politiek.
Dat maakt mij gram, dat maakt mij ziek.’

De lezer heeft gelijk; op dat woelige vaarwater moet onze *Illustratie* niet zeilen.

Wanneer men op het Buitenhof komt, valt het oog terstond op het standbeeld van Koning Willem II, wiens heldendaden, al waren zij ook niet op het voetstuk gebeiteld, toch in de harten van alle Nederlanders blijven voortleven. Ofschoon dit standbeeld weinig aantrekkelijks heeft, moet het toch ieder verheugen dat hij den monarch aan de vergetelheid ontrukt ziet, die zich in de liefde van al zijne onderdanen mocht verheugen. 't Is thans drie en twintig jaren geleden dat Willem II door den dood aan Nederland werd ontnomen, doch zijn naam blijft in dankbare herinnering voortleven, en jaarlijks wordt op zijn sterfdag in de stilte van den nacht, een immortellen-krans aan zijne voeten gelegd; 't is de hulde van een onbekende aan den ridderlijken koning gebracht.

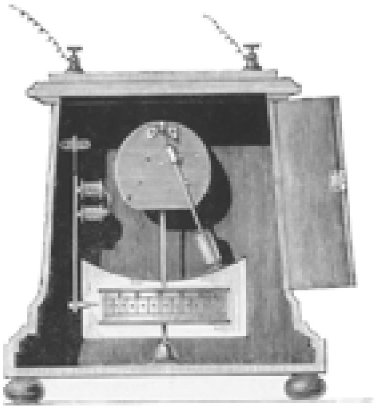

CONTRÔLE-UURWERK.

Wij bevinden ons thans bij de Gevangenpoort, eertijds een der voorpoorten van het kasteel van graaf Willem II. Die poort heeft in de geschiedenis van ons vaderland eene droevige vermaardheid verkregen, want daar had de schandelijke aanslag op het leven van Johan en Cornelis de Witt plaats. Beide mannen werden op de Gevangenpoort door het opgeruide grauw gewond, naar beneden gesleurd en niet ver van daar, bij het zoogenaamde Groene Zoodje, vermoord. Men ziet dat de tijden wel veranderen doch de menschen niet. De kamer, waarin beide broeders het laatst vertoefden is nog te zien, en in de nabijheid, op den hoek van den Kneuterdijk in het Hartogstraatje, staat nog het huis, waarin Johan de Witt woonde.

Door de Gevangenpoort gaande, komt men op de Plaats, een der meest uitstekende punten van 's-Gravenhage, waar prachtige gebouwen met fraaie wandelwegen naar de erekroon dingen. Doch alvorens verder te gaan willen wij een bezoek brengen aan het Prins-Mauritshuis, aldus genoemd naar den stichter Maurits van Nassau, die gouverneur was van Brazilië. Dit paleis is ingericht tot museum en voor ieder toegankelijk van des morgens 9 tot des namiddags 3 ure. Men vindt daar in vijf zalen niet slechts eene kostbare verzameling schilderijen, echte pronkjuweelen der kunst, maar ook tallooze voorwerpen, die om hunne geschiedkundige waarde of zeldzaamheid zeer de aandacht trekken. In de schilderijzalen wordt men in verrukking gebracht door meesterstukken van Guido Reni, Salvator Rosa, Caracci en andere corypheeën der italiaansche school, ook de duitsche, fransche en spaansche scholen zijn er rijk vertegenwoordigd, doch 't zijn vooral enkele kunstgewrochten van onze oude meesters, die eene onschatbare waarde schenken aan deze verzameling. Zoo vindt men er de beroemde Stier van Potter, die eens door de Franschen geannexeerd werd, en destijds in het wereldberoemd museum op het Louvre als de vierde schilderij in rang werd beschouwd, alsmede de Ontleedkundige Les, dat onschatbaar voortbrengsel van Rembrandt. Men moet het zien hoe opgetogen de kunstkenners uit den vreemde zijn, wanneer zij voor deze meesterstukken staan, welk een genot zij smaken, hoe zij 's-Gravenhage het bezit van deze meesterstukken benijden. Geen wonder dan ook, want vooral de Ontleedkundige Les is een schier ongeëvenaard meesterstuk. ‘De schoone behandeling van licht en bruin,’ zegt een alleszins bevoegd beoordeelaar, ‘waarvan de tooverkracht in zulk eene alles overtreffende mate aan Rembrandt bekend was, het groepeeren der beelden, hunne trapsgewijze vermindering naarmate van den afstand, de schoone carnatie, zoowel der levende personen als van het lijk, de breede en tevens uitvoerige penseelbehandeling, de juiste teekening der verkorting van het lijk, wanneer men het uit het ware oogpunt, zijnde aan de rechterzijde van de schilderij beschouwt, verheffen dit kunstwerk tot een meesterstuk van Rembrandt.’

Het kabinet van zeldzaamheden, beneden in het Mauritshuis, is voorzeker ook een bezoek waardig, doch men dient zich daar vooral van een catalogus te voorzien, want men bevindt zich daar te midden van een mengelmoes van allerlei vreemdsoortige voorwerpen: Chineezen van top tot teen in 't pak gestoken, chineesche soldaten en rechters, japansche instrumenten, japansche gedrochten, japansche kinderen, japansch speelgoed en zoo al meer. Vooral de dames schijnen in de japansche huiskamers en in de japansche potjes en pannetjes veel behagen te vinden. Een der zalen van dit kabinet bevat intusschen merkwaardigheden van een geheel anderen aard. Daar ziet men het gewaad dat prins Willem I droeg, toen hij op den 10^{en} Juli 1584 te Delft door Balthazar Gerards werd doodgeschoten. 't Is een grauwe lederen kolder, waaraan nog de sporen van bloed en buskruit zichtbaar zijn. Het pistool en de kogels liggen er bij, alsmede de kopie der origineele sententie van Balthasar Gerards. Verder vindt men daar de gouden medaille, door den koning van Denemarken aan onzen zeeheld de Ruyter geschonken, het harnas van Tromp, den staf van Piet Hein en meer andere voorwerpen, die historische waarde hebben. 't Komt mij echter voor dat het Mauritshuis er niets onder zou lijden, wanneer de haarlok van van Speyk, het geuzennapje en de melkkan van Chassé ontbraken. De afbeelding van een rijk oud hollandsch koopmanshuis met toebehooren, met opzettelijk daarvoor gedrukte boeken en vervaardigde meubelen en schilderijen, waaraan 25 jaren en niet minder dan 30,000 guldens zijn besteed, is aardig om te zien, doch 't is onbegrijpelijk hoe iemand

zooveel geduld, tijd en geld ten beste heeft kunnen geven aan iets, wat noch kunstwaarde bezit, noch eenig practisch nut heeft.

Van het stadhuis is reeds een afbeelding gegeven in den 4^{en} jaargang der *Illustratie*, ik zal over dat gebouw dus niet spreken. In de nabijheid er van staat echter een ander merkwaardig gebouw, de oude St.-Jacobskerk, een der grootste kerken van ons land. Groote lotgevallen heeft dat gebouw ondergaan; het werd meermalen door brand vernield en eindelijk in de XVIe eeuw geheel aan zijne oorspronkelijke bestemming ontrukt. Men wil dat de St -Jacobskerk in het jaar 1399 door Albrecht van Beieren gesticht is. In het jaar 1402 - dat weet men zeker - werd zij een prooi der vlammen; nog tweemaal onderging zij hetzelfde lot in 1528 en 1539; de tegenwoordige bouw dagteekent van 1548.

Zooals schier overal, heeft men ook deze kerk ontdaan en beroofd van alles wat aan hare vroegere toewijding herinnerde, en in een soort van pantheon herschapen. Waarom mogen toch die gebouwen niet meer aan een hoogere bestemming doen denken? Zelfs de engelenfiguren waar men soms concertzalen en andere openbare gebouwen mede tooit, worden er niet geduld. Wat men nog vindt, herinnert aan aardsche grootheid, aan krijgsroem, die waarlijk niet altijd geheel vlekkeloos was. In de oude St. Jacob bezit de luitenant-admiraal van Wassenaar, heer van Obdam, die in 1665 met zijn schip in de lucht sprong, een prachtige graftombe. De zeeheld staat in volle wapenrusting onder een verhemelte, dat op vier zuilen van rood marmer rust. Op de hoeken zijn vrouwenbeelden geplaatst, die de dapperheid, voorzichtigheid, wakkerheid en getrouwheid voorstellen. Er zijn nog andere zeer fraaie graftombes in die kerk. 't Is hier ook van toepassing, wat zeker dichter zeide:

> ‘. . . . . . . Men rukt de outers uit Gods tempel
> En gaat aan aardsche grootheid offers biên.’

's-Gravenhage heeft zes katholieke kerken, die wel niet in bouwstijl uitmunten, doch meerendeels zeker een bezoek waardig zijn. De zoogenaamde Hofkapel, op het Binnenhof heeft een zeer merkwaardige geschiedenis. Zij is waarschijnlijk reeds door graaf Willem II gesticht en werd door de latere graven met aanzienlijke voorrechten begiftigd. Jacoba van Beieren werd er begraven. Sinds 1580 aan den katholieken eeredienst onttrokken, werd zij in 1642 gedeeltelijk door brand vernield. Na herbouwd en vergroot te zijn, deed zij tot 1807 den dienst van fransche kerk, sedert laatstgenoemd jaar echter is zij weder aan de Katholieken gekomen.

Deze kerk is in 't bezit van voortreffelijke beelden, die door onzen Royer vervaardigd en daar in 1837 geplaatst zijn. Verder onderscheiden zich nog de kerk van de St. Theresia in 1841, en die van St. Antonius, in 1844 gebouwd.

De buitengewone uitbreiding der stad heeft de stichting van een nieuwe parochie noodzakelijk gemaakt. Waarschijnlijk zal men dus te eeniger tijd in het zuidelijk deel, niet zoo heel ver van het spoorwegstation, een nieuwe katholieke kerk zien verrijzen; de noodkerk staat er reeds.

In het volgend nommer willen wij een bezoek brengen aan het koninklijk paleis. Wij zullen dan gelegenheid vinden om over de verschillende monumenten te spreken en tevens eene wandeling maken naar het Bosch, het sieraad van den Haag, het pronkjuweel van alle openbare wandelplaatsen.

[Nummer 11]

Uitstapjes in Nederland, door H.A. Banning.

In de residentie. II

Wanneer men zich van het Buitenhof door de meer gemelde Gevangenpoort naar de Plaats begeeft, die met den Vijverberg een voortreffelijk geheel uitmaakt, komt men op den Kneuterdijk, in de nabijheid van het Lange Voorhout.

Hier staat het paleis van den prins van Oranje. Dit gebouw werd vroeger bewoond door de graven van Wassenaar-Obdam, doch is eerst in 1720 in den tegenwoordigen staat gebracht en sinds 1813 eigendom van het vorstelijk huis. Koning Willem II, die daar resideerde, heeft dat paleis aan de achterzijde aanmerkelijk doen vergrooten en er de schilderijzaal doen oprichten, die om haar prachtig gothisch frout tot sieraad der hofstad strekt.

'S-GRAVENHAGE VAN DE TREKVAART GEZIEN.

Vlak tegenover dit gothische front, in het Noordeinde, is het zoogenaamde Oude Hof, de residentie van onzen tegenwoordigen koning. Dit paleis, het grootste dat de koninklijke familie in den Haag bezit, heette eertijds het Huis van Brandwijk. Het werd in het jaar 1595 door de Staten van Holland aangekocht, is reeds eenmaal herbouwd en in 1815 met een achtervleugel vergroot. Het paleis staat in het Noordeinde op den achtergrond, doch de twee zijvleugels springen tot aan de straat

uit, zoodat daardoor een vierkant pleintje gevormd wordt. Al maakt nu ook dit gebouw om zijn bekrompen ligging geen buitengewonen indruk, toch zal ieder onmiddellijk gevoelen, dat hij zich voor het verblijf bevindt, waarin het hoofd van den Staat woont; de schildwachten en de vorstelijk getooide lakeien vertellen dit zonder een woord te spreken. Ik heb

het paleis niet bezichtigd, doch 't is bekend dat het verscheidene prachtige zalen bevat; de groote eet- en danszaal is bij uitstek geschikt voor het geven van hoffeesten. Achter het paleis bevindt zich een langwerpig vierkante tuin, die vier bunders groot is; hij werd aangelegd door Frederik Hendrik en is bekend onder den naam van Prinsessentuin.

Wanneer men nu in het Noordeinde een blik werpt op het koninklijk verblijf en het tegenover gelegen gothische front, omvat men ongetwijfeld het prachtigste gezicht, dat 's-Gravenhage aanbiedt. Een gravure in het volgend nommer zal den lozer daarvan eenig denkbeeld kunnen geven. Vlak voor den hoofdingang van het gothische gebouw, midden voor het plein verheft zich het ruiterstandbeeld van Willem den Zwijger. Het werd in 1845 opgericht door koning Willem II en is van kolossale afmeting. Het kostuum van het beeld is voortreffelijk behandeld en het paard uitstekend schoon. Op het voetstuk bevinden zich de wapens der zeven provinciën.

Aan monumenten ontbreekt het in de residentie niet. Prins Willem I heeft nog een ander standbeeld, namelijk op het Plein, in de nabijheid van het Binnenhof. Daar staat de Zwijger in het karakter van staatsman, met den traditioneelen hond aan zijn voeten. Dit standbeeld werd in 1848 onthuld.

In het Korte Voorhout is in 1866 een gedenkteeken opgericht voor den hertog van Saksen-Weimar. Het is een achthoekige zuil, waarop een wapentropee prijkt; op het pedestal staan de opschriften. Hertog Bernard van Saksen-Weimar was jaren lang een zeer populair krijgsman in ons land en bekend om zijne gehechtheid aan onze dynastie; zijne laatste lauweren heeft hij in onze oost-indische bezittingen geplukt.

Eindelijk bevindt zich in het Willemspark het nationaal gedenkteeken, opgericht ter herinnering aan Neêrland's onafhankelijkheid. Op den 17^{en} November 1863 werd met groote plechtigheid door den Koning de eerste steen voor dit monument gelegd.

Voor zoover mijn bestek gedoogt, meen ik melding te hebben gemaakt van hetgeen de stad het merkwaardigst aanbiedt, doch daarmede mag ik geen afscheid nemen van 's-Gravenhage. De residentie is schoon, onvergelijkelijk schoon om hare ligging, hare regelmatige straten, prachtige gebouwen en bekoorlijke wandelplaatsen. Ook is er geen stad in ons land, die - ten minste gedurende de Zomermaanden - zooveel gelegenheden aanbiedt om zich in en naar alle richtingen te bewegen. Behalve de veelvuldige spoortreinen vertrekken elk uur rijtuigen van de tramwaymaatschappij naar Delft en Scheveningen. Ook staan gedurende den ganschen dag op verschillende punten een aantal rijtuigen gereed om de vreemdelingen in de stad rond te voeren, ten einde haar in korten tijd in hare gansche uitgestrektheid te bezoeken, een blik te werpen op de veelvuldige pleinen en paleizen, en de prachtige gebouwen te bewonderen, die de nieuwe straten als door een tooverstaf te voorschijn roepen.

Wanneer men het schoonste gedeelte en de merkwaardigste gebouwen wil bezichtigen, beginne men, na het Binnenhof bezocht te hebben, aan het Buitenhof, alwaar altijd rijtuigen gereed staan. Van daar begeve men zich naar den Kneuterdijk, waar het paleis van den kroonprins gelegen is, en naar het koninklijk paleis. Als men nu langs het Noordeinde terugkeert, komt men in de Hoogstraat en verder in de Veenestraat. Hier en ook in de Spuistraat, Vlamingstraat en Schoolstraat vindt men de voornaamste magazijnen en winkels, waarin alles wat tot mode en luxe behoort met kwistige hand wordt aangeboden.

Zij, die belang stellen om een bezoek te brengen aan de ijzergieterij, de lood- en koperpletterij van de firma Enthoven en Co. moeten de Wagenstraten volgen om zoo langs het Groene Wegje op het Zieken te komen. De uitgestrekte etablissementen, de reusachtige machines, de torenhooge schoorsteenen, die men daar ziet, het eeuwigdurend gebons en gestamp, de vervaarlijke hamerslagen, die men hoort, dit alles kondigt ten duidelijkste aan dat men daar het gebied van Vulcanus nadert, dat de Cyclopen aan het werk zijn. Hier en daar schijnt de grond onder de voeten te dreunen en 't is of de laaie gloed verzengend en verterend om zich heen grijpt. Onwillekeurig denkt men aan Schiller's *Gang nach den Eisenhammer:*

'Die Werke klappern Nacht und Tag,
lm Takte pocht der Hämmer Schlag,
Und bildsam von den mächt'gen Streichen
Musz selbst das Eisen sich erweichen.'

Langs het Spui, dat aan een amsterdamsche gracht doet denken, terugkeerende, ziet men daar de Nieuwe Kerk (prot.), een gebouw dat in het midden der XVIIe eeuw gesticht is en volgens de conscientieuze opgave in de oude archieven 441,640 guldens en 7 stuivers gekost heeft. Men noemt die kerk een meesterstuk van bouwkunst. Ik mag niet zeggen hoe ik daarover denk, want men zou mij wellicht toeroepen: 'Schoenmaker, blijf bij uw leest;' ik durf echter vrij als mijn gevoelen te kennen geven dat iemand, die tegenwoordig een half millioen voor het bouwen van een kerk of raadhuis bijeen weet te brengen, nog veel grooter meesterstuk zou verrichten.

Van het Spui de Lange Pooten, een der woeligste straten, doorgaande, ziet men op den hoek aan de linkerzijde het huis, door Constantijn Huygens gebouwd. Zooals men weet was Huygens 'Eerste Raad ende Rekenmeester van S. Hoocheit den Heere Prince [Frederik Hendrik] van Orange.' Hij werd te 's-Gravenhage op den 4^{en} September 1596 geboren. Zijn vermaardheid als dichter heeft hij niet weinig bezoedeld door zijn vinnigen haat en hevige uitvallen tegen het Catholicisme. Zijn huis maakt thans een deel uit van het departement van Binnenlandsche Zaken.

Het standbeeld van prins Willem I voorbij zijnde, komt men aan den Vijver, waarvan in den 3^{en} jaargang der *Illustratie* eene afbeelding is gegeven. 't Is een water, waarin de blanke zwanen rondzwemmen, met een eilandje in 't midden. Die vijver is waarschijnlijk reeds op last van Floris V gegraven en wordt door kunstmiddelen met water uit de duinen ververscht. Nu kan men over het tornooiveld langs den schouwburg, die daar zeer fraai gelegen is, en het paleis van prins Frederik, dat inwendig bijzonder schoon is, naar het Bosch gaan, doch dit pronkjuweel der stad willen wij straks bezoeken en eenvoudig onzen weg vervolgen langs de heerlijke Prinsessengracht naar het Korte en Lange Voorhout. Deze plek is altijd een sieraad der stad geweest. Huygens heeft er een groot gedicht aan toegewijd, waarin hij o.a. zegt:

'Laet ick dan mijn ooghe weiden
   Over d'een of d'ander kant,
'k Vinder altijd-groene weiden,
   Met gestichten om geplant;
Yemand sal mij konnen thoonen
   Of meer huysen, of meer houts,
Maer waer sagh men oyt bewoonen
   Soo veel Stads, in soo veel wonds?'

Langs den Kneuterdijk en het Noordeinde komt men aan het meer gemelde Willemspark en de beroemde bazar van de Boer, die een uitstekende verzameling japansche en chineesche voorwerpen aanbiedt en waar een ongekende weelde wordt ten toon gespreid. Alvorens te gewagen van het Bosch en zijne naaste omgeving, heb ik nog melding te maken van twee inrichtingen, die het bewijs leveren dat de Hagenaars nog al iets voor hunne verpoozing over hebben. De leden der zoogenaamde Witte Sociëteit hebben in den laatsten tijd een nieuw gebouw voor zich doen oprichten. 't Staat op de oude plaats, aan het Plein, en trekt reeds om zijn prachtig uiterlijk de aandacht, doch inwendig overtreft het alles wat ons land van dien aard bezit. Er heerscht eene buitengewone weelde in de verschillende zalen en het leven wordt daar den leden zoo behaaglijk gemaakt, dat zij er zich wel geheel thuis moeten gevoelen, want met uitzondering van slaapkamers is daar alles te vinden. Toen dit nieuwe sociëteits-lokaal geheel gereed was bracht de Koningin er een bezoek. Zij prees de uitstekende architectuur, de smaakvolle inrichting, doch gaf, naar men verhaalt, glimlachend en op haar gewone geestige wijze te kennen, dat die uitstekende sociëteit den heeren wel wat te veel gelegenheid bood om uithuizig te worden. Of het gerucht waarheid heeft gesproken is mij onbekend.

'S-Gravenhage is in de laatste jaren ook in 't bezit gekomen van een zoölogischen botanischen tuin, met een smaakvol gebouw dat een zeer ruime gezelschapszaal aanbiedt. Voor de wetenschap levert die inrichting tot dusverre nog niet veel op, doch het terrein is vrij groot en de aanleg sierlijk, zoodat de Hagenaars daar menig gezellig en aangenaam uur kunnen slijten. Vooral is dit het geval wanneer het muziek-corps onder directie van den bekwamen kapitein-kapelmeester daar concert geeft, wat gedurende den Zomer geregeld geschiedt.

Bij zulke muziekuitvoeringen is het in dien schitterend verlichten tuin recht aangenaam, doch vele leden der sociëteit herdenken nog dikwijls met huivering den schrikwekkenden avond, toen daar eene verwarring ontstond, die de grootste ongelukken ten gevolge had kunnen hebben. Het was een warme Zomeravond, heerlijk klonken de tonen van Dunkler's kapel, doch eensklaps begon zich boven in de lucht een muziek te doen hooren, die minder aangenaam was, er vielen zware regendroppels en de talrijke menigte, die buiten wijd en zijd verspreid was, stoof met de grootste onstuimigheid naar de koffiezalen. Hoe onmogelijk het ook geacht moest worden, verlangden al de aanwezige heeren hunne dames en kinderen onder dak te brengen; door dit gedrang werden tafels en stoelen omvergeworpen en de theeserviezen vlogen kletterend op den grond. Inmiddels barstte een onweder los, zóó hevig als men slechts zelden had bijgewoond; het gebouw scheen op zijne grondvesten te waggelen, de lucht was in een zee van vuur herschapen, men hoorde van alle kanten angstkreten opgaan. Daar wordt eensklaps: ‘Brand! brand!’ geroepen. In de zaal, te midden der dicht opeengedrongen menigte, stijgt een rookkolom naar boven. Ontzettend is de verwarring, die nu ontstaat; iedereen tracht den uitgang te bereiken, dames vallen in bezwijming, kinderen geraken onder den voet, sommigen, door een radeloozen angst voortgezweept, verbrijzelen de glasruiten en trachten zich zoo te redden, - in één woord er heerscht een ontzettende wanorde. Later bleek het dat een omgeworpen theestoof en ketel de gedachte aan brand had doen ontstaan, doch bij de heerschende verwarring was het niemand mogelijk de ontstelde menigte tot kalmte te brengen. Menige dame is erg gehavend en gekneusd naar huis moeten gaan, tot laat in den avond heeft men naar kinderen gezocht, die in 't gewoel verloren geraakt waren en sommigen zijn zelfs in hun angst in nabijzijnde sloten geloopen. Groote ongelukken zijn niet te betreuren geweest, doch als men daar op die aangename

plek duizenden menschen bijeen ziet, kan men zich best voorstellen, in welke ontsteltenis vele familiën verkeerd hebben.

Laat ons nu naar het Bosch gaan. Dit uitgestrekte lustoord omvat

een oppervlakte van ongeveer 91 banders. Reeds toen de hollandsche graven daar met ridders en jonkvrouwen gingen jagen, werd er buitengemeen veel zorg besteed aan dit bosch, dat destijds nog veel uitgestrekter was. Zelfs de Spanjaarden hebben het ontzien in de tijden toen een verbitterde strijd gevoerd en zooveel aan de vernieling prijs gegeven werd. Toch is er een oogenblik geweest dat het Bosch, 't welk zooveel stormen had getrotseerd, dreigde vernietigd te zullen worden. In het jaar 1576 heerschte groot geldgebrek en ten gevolge daarvan besloot de hooge regeering het gansche Bosch uit te roeien en de boomen te verkoopen. Gelukkig werd het gevaar afgeweerd doordien de stedelijke regeering het Bosch kocht. Wel mag men den mannen dankbaar wezen die door hun geestkracht het heillooze plan den bodem hebben ingeslagen, want anders zou het pronkjuweel der wandelplaatsen voor altijd verloren geweest zijn; de stad 's-Gravenhage, die vorstelijke jonkvrouw, was voor altijd van haar bruidstooi beroofd geworden.

Toen de jammerlijke tijden der fransche overheersching voorbij waren, heeft men weder de handen aan het Bosch geslagen en 't is vooral sinds het jaar 1820, dat men onvermoeid bezig is geweest om door het aanleggen van bekoorlijke wandelplaatsen, het graven van uitgestrekte vijvers en het verfraaien der veelvuldige prachtige gezichtspunten het Bosch te maken tot de meest aanlokkelijke wandelplaats van ons Vaderland. Opgetogen staat men voor de eeuwenoude boomen, die trotsch hunne kruinen ten hemel verheffen; heerlijk verfrisschend is het te wandelen langs den oever der groote waterkommen, waarin de bloeiende heesters zich schijnen te spiegelen, en 't is of de stormen hier en daar een ouden eik geknot hebben om aan het geheel een nog meer schilderachtigen aanblik te geven. Inderdaad men voelt zijne voeten geboeid aan dien bekoorlijken grond, wanneer het rustig is in de natuur en het gezang der veelvuldige vogels door niets wordt gestoord.

Te midden van dit lustoord staat het vorstelijk landgoed, bekend onder den naam van het Huis ten Bosch en beroemd om den kunstsmaak, die daar heerscht. 't Is het buitenverblijf onzer beminde Koningin. Daar zag op den 24^{en} Augustus van 't jaar 1772 Koning Willem I het levenslicht. Frederik Hendrik liet het bouwen voor zijne gemalin Amalia van Solms.

In al den rijkdom, in al de kunstschatten, op die plaats bijeengebracht, kenmerkt zich de aantrekkelijke eenvoud, het ware schoonheidsgevoel dat onze Koningin bezielt. Alles staat daar op zijn rechte plaats, in alles heerscht harmonie. Als mijne lezers een bezoek brengen aan de residentie, mogen zij niet verzuimen zich naar het Huis ten Bosch te begeven.

Wanneer gedurende de Zomermaanden des Woendags 's avonds in de Buiten-sociëteit concert wordt gegeven door Dunkler's kapel, biedt het Bosch een eigenaardig tooneel aan. Dan begeven zich duizenden Hagenaars naar buiten om natuur- en kunstgenot te smaken. De tuin der sociëteit is behoorlijk verlicht doch daarbuiten zijn over eene groote uitgestrektheid stoelen geplaatst, waarvan men tegen eene geringe vergoeding gebruik kan maken. Aan vele boomen hangen lampen, die een twijfelachtig licht verspreiden en aan den donkeren achtergrond eene buitengewone bekoorlijkheid bijzetten. De menigte, die hier zit, staat of zich beweegt, is niet te overzien; als ooit het spreekwoord: ‘Men kan over de hoofden loopen,’ gebruikt mag worden, dan is het zeker hier. Het getuigt ook van den goeden smaak en de waardeering der Hagenaars dat het stil, men zou haast zeggen doodstil, is

gedurende de uitvoeringen; doch is een stuk geëindigd, dan doet zich over de gansche uitgestrektheid een daverend handgeklap hooren, dat eerst op verren afstand uitsterft, als werd het nagebauwd door de echo's in het bosch. Die toejuichingen zijn dan ook wel verdiend, want de meesterlijke uitvoeringen laten niets te wenschen over; Dunkler heeft het muziekkorps van het regiment grenadiers en jagers een naam doen verwerven, zelfs in het buitenland, waarop de Hagenaars met recht trotsch zijn.

't Is merkwaardig om te zien hoe die ontzettende menigte in beweging komt wanneer het concert geëindigd is. Zachtkens beweegt de golvende massa zich vooruit in een breeden stroom; honderden echter, misschien wel duizenden, spoeden zich dwars door het bosch naar den Bezuidenhoutschen Weg. Daar heerscht dan een egyptische duisternis, slechts nu en dan weggenomen door enkele flikkerende lichtjes, die als glimwormpjes aan de boomen zitten. Is men daar vreemdeling dan moet men maar met den stroom mede; men is op genade en ongenade aan zijn gezelschap overgeleverd. Onwillekeurig denkt men aan Klein Duimpje en zijne broertjes, doch in plaats van het huis van den Wildeman ontdekt men eindelijk het licht van den Bezuidenhoutschen Weg, dat in de verte opduikt. Wanneer er maanlicht is, moet zulk eene wandeling in het bosch intusschen wel verrukkend zijn.

Ik noemde daar den Bezuidenhoutschen Weg. 't Is hier en in de omgeving vooral, dat in de laatste jaren eene groote herschepping heeft plaats gehad, die waardig wordt bekroond door het station van den Rijn-spoorweg, zeker het schoonste, dat in ons land gevonden wordt.

Een gansche rij gebouwen, uitmuntende door rijkdom en goeden smaak, is daar als uit den grond opgerezen. Flinke, breede straten worden te voorschijn geroepen, men blijft er altijd en altijd voortbouwen en na weinige jaren zal dit gedeelte van 's-Gravenhage nauwelijks meer te herkennen zijn. De nabijheid van het Bosch, de ruime, frissche lucht, die men daar inademt, heeft ongetwijfeld veel tot die bouwplannen bijgedragen.

De uiterste wilsbeschikking eener moeder.

V

't Was in de maand Augustus. Een blauwe wolkenlooze hemel lag over de stad uitgespreid, in welke Christina woonde. De morgenzon wierp haar stralen over de daken en gluurde door de vensters en gordijnen, als was zij nieuwsgierig te zien, wat de menschen daarbinnen uitvoerden.

Aan een dezer vensters zat Christina in zwaren rouw gekleed. Rood van 't weenen waren haar oogen, want zij had haar tweede moeder verloren. Met trouwe dankbaarheid bleef zij de zieke tot het uiterste oogenblik ter zijde staan, en 't was of zij haar hart voelde vaneerrijten, toen zij den laatsten liefdeplicht jegens haar weldoenster vervulde en haar de matte, koude oogleden sloot.

Toen men het testament der overledene ontzegelde, werd bevonden, dat aan Christina als erfgename de helft van haar vermogen was vermaakt, terwijl de andere helft tot verschillende goede doeleinden moest besteed worden.

Juist acht dagen waren sinds 't overlijden der weduwe verloopen; alles, wat op de uiterste wilsbeschikking der rijke dame betrekking had, was geregeld, en Christina besloot denzelfden dag nog te vertrekken, om naar 't oord harer geboorte en naar haar dierbaren vader weder te keeren.

Juist luidde de klok in de O.-L.-Vrouwekerk en noodigde de geloovigen uit tot het bijwonen der heilige Offerande. Christina spoedde er zich heen, ten einde voor den laatsten keer in die kerk, welke zij gewoon was bij voorkeur te bezoeken, haar gebeden opwaarts te zenden en God te bedanken voor de vele weldaden, welke Hij haar tijdens haar verblijf in den vreemde deed toestroomen.

Toen zij de kerk binnentrad, werd er juist een Mis gelezen aan 't altaar der Heilige Maagd. Christina knielde er neder en in een oogwenk scheen haar 't half uurtje vervlogen.

Terwijl zij echter na 't einde der Mis nog eenige oogenblikken voor 't beeld der Lijdensmoeder zat te bidden, bewoog zich achter een der pilaren een mannegestalte.

Onwillekeurig sloeg Christina de oogen op en ontstelde niet weinig, daar zij terstond den vroegeren metgezel haars vaders, den jongen losbol Frans, herkende. Haar hart klopte van angst en meerdere oogenblikken duurde 't, eer zij weer tot zich zelve kwam en in staat was voort te bidden. Haar besluit, om de stad zoo spoedig mogelijk te verlaten, was nu nog sterker dan ooit, en Zoodra eenige personen de kerk uitgingen, sloot zij zich bij deze aan en spoedde zich naar haar woning.

Een goed uur daarna zat zij geheel reisvaardig op de boot, en tegen den avond van den volgenden dag zag zij reeds de heuvels, wouden en kolenbrandersovens van de plek harer geboorte.

Op een klein uur afstands van haar dorpje legde zij den verderen weg te voet af; het verlangen naar 't ouderlijk huis gaf haar als 't ware vleugelen, en, voor 't nog donker was, stond zij reeds aan de deur der pastorie.

‘Wel, Christina, zijt gij 't mijn kind,’ riep de grijze herder verheugd uit, toen hij 't meisje bemerkte.

De kolenbrandersdochter antwoordde den priester op zijn vragen en liet niet na terstond van hem te vernemen, hoe 't haar vader maakte.

‘Hij heeft een anderen oven gekregen,’ hernam de pastoor, ‘deze ligt op een paar minuten afstands van zijn vorigen. Ik zal den goeden man oogenblikkelijk laten roepen, want gij zijt zeker te moê van de reis, om er van avond nog heen te loopen. Ga hier nu maar wat uitrusten, dan kunnen we van avond met ons drieën nog eerst eens vertrouwelijk praten.’

Onder 't spreken dezer woorden wilde hij naar achter gaan om den knecht te roepen en dezen naar 't woud te zenden. Doch Christina liet zulks niet toe.

‘'k Wil zelf liever gaan, eerwaarde heer,’ zeide zij, ‘'k ben volstrekt nog niet moê en den weg kan 'k wel blindelings vinden. Ik verlang er naar, de ouderlijke woning en 't woud weder te zien. Want 't is mij juist of ik wel honderd jaar afwezig geweest ben.’

De grijsaard glimlachte en meende haar verlangen niet verder te mogen weerstreven. Hij bleef met het meisje nog een oogenblik zitten praten. Christina verhaalde hem in 't kort zooveel mogelijk datgene, wat zij nog niet had geschreven, en eindelijk ook van de zonderlinge ontmoeting gewagend, die zij daags te voren in de O.-L.-Vrouwekerk gehad had, voegde zij er bij: ‘Als die slechte Frans maar niet wederkomt, dan is alles goed.’

‘Vertrouw op God, mijn kind,’ hernam de grijsaard bemoedigend. ‘God heeft u tot hiertoe altijd op bijzondere wijze beschermd. Hij zal u ook in de toekomst niet alleen laten. Er is geen beter weg door 't leven, dan aan de hand der goddelijke Voorzienigheid.’

De wijzer der klok stond op half zeven, en 't werd dus hoog tijd, dat Christina er aan dacht om verder op te stappen. Zij nam haar korf en reistasch, beloofde den

pastoor hem met haar vader den volgenden dag te komen bezoeken en begaf zich op weg.

Voor zij aan 't woud kwam, sloeg zij nog even 't zijpad in, dat naar 't kerkhof leidt en bad op de rustplaats harer moeder. Het graf was met bloemen gesierd en aan 't boveneinde stond een eenvoudig zwart kruisje. Deze hulde was 't werk van den kolenbrander, want dierbaar-

der dan ooit was hem in den laatsten tijd de herinnering aan zijn overledene gade.

Door een haar bekend binnenpad sloeg Christina vervolgens den weg in naar 't woud. In dichte duisternis was middelerwijl geheel de omgegeving gehuld, donker grauwe wolkjes pakten zich aan den hemel samen, een dreigend onweder was in aantocht.

't Meisje scheen echter weinig of in 't geheel niet hiervoor bevreesd te zijn; zich in de blijde gedachte vermeidend van aanstonds haar vader weder te zien, stapte zij rustig voort en opnieuw een binnenpad door 't bosch inslaande, was zij weldra dan ook weinige schreden meer van de ouderlijke woning verwijderd.

ONDER DE PARAPLU.

Daar dreunde plotseling een hevige donderslag boven haar hoofd, een bliksemstraal schoot door de takken en spreidde een licht over de plaats, waar Christina stond, alsof 't klaarlichte dag was. 't Meisje maakte een kruis, maar op 't zelfde oogenblik toog een rilling van angst door al hare leden.

Achter een der boomen in haar nabijheid zag zij een man naderen, en, eer zij zich nog eenige rekenschap van 't gebeurde kon geven, voelde zij zich in den rug door een krachtige hand aangegrepen.

‘Dwaas, schijnheilig ding, nu ontspringt ge den dans niet meer,’ voegde haar spottend een schrille stem toe, in welke zij terstond die van den ellendeling, Frans, herkende. ‘Steden en dorpen heb ik om u doorreisd, alles stelde ik in de waagschaal, om u te bezitten. Thans zijt ge de mijne. Zweren moet ge mij, mijn vrouw te zullen worden.’

‘Nooit of nimmer!’ gilde Christina.

‘Gij moet!’ schreeuwde de jongeling in hevigen toorn, ‘of gij komt niet levend meer uit mijn handen. . . Nogmaals, geef uw jawoord!’. . .

‘Liever sterven!’ hernam Christina met angstig hulpgeschrei.

De booswicht zweeg. - Wederom flikkerde er een bliksemstraal, in stroomen viel de regen neder; Christina sloot de oogen, omklemde met

HET GROOTHERTOGELIJK SLOT TE SCHWERIN.

haar hand 't zilveren kruisje, dat op haar borst hing en beval hare ziel God aan.

Gansch in de nabijheid werden eensklaps de stemmen van een paar mannen vernomen en door de omgevende boomen drong 't matte licht van een lantaarn.

't Was de kolenbrander Hans met zijn jongen metgezel Antoon. Zij hadden 't hulpgeschreeuw vernomen, maar vermoedden 't niet, dat het Christina zou zijn, die om hulp riep.

De booswicht zag de beide mannen naderen, - slechts nog enkele schreden waren zij van hem verwijderd, en in een hoonend en wild gelach uitbarstend, riep hij:

'Levend zult gij haar toch niet meer zien!'

'Jezus! Maria!' zuchtte ter aarde zijgend het meisje.

'Vriend Hans, nu hebben we voor goed afgerekend!' schreeuwde de woesteling, en meteen sprong hij over een bijliggend boekje en verdween in 't donker van 't woud.

Dat was een treurig wederzien! . . . .

De kolenbrander scheen door de laatste woorden van den moordenaar geheel en al ingelicht, omtrent datgene wat voorgevallen was.

Met den smartelijken kreet: 'Christina, mijn kind, mijn eenig, dierbaar kind!' boog hij zich over 't lichaam van 't zieltogend meisje.

Schier bewusteloos van ontsteltenis legde de vader zijn bevende hand op de wond, waaruit in borrelende stroomen het bloed spoot, doch plotseling vol vreugde opspringend, riep hij:

'Zij leeft nog! . . . Om Gods wil, Antoon, spoed u! Haal oogenblikkelijk den dokter en den pastoor. Neem de lantaarn mede, opdat u geen ongeluk overkome!'

Doch Antoon hoorde bijna zelfs deze woorden niet meer. In aller ijl was hij reeds door 't woud naar 't dorp heengesneld, om de gezegde hulp te ontbieden.

Intusschen stilde de kolenbrander 't bloed zooveel als hij vermocht; dan nam hij 't meisje in zijn armen, droeg haar naar de hut en legde haar te bed.

Naast haar legerstede zette zich de arme man neder en blikte angstig, of hij geen beterschap in haar mocht bespeuren.

Eindelijk naderde de pastoor met den dokter. De geneesheer onderzocht de wonde en na deze verbonden te hebben, drukte hij 't als zijn meening uit, dat men de hoop op haar levensbehoud niet behoefde op te geven, dewijl 't mes van den moordenaar eenigermate door 't zilveren kruisje was teruggestooten en dientengevolge niet zoo diep, als wel anders 't geval zou geweest zijn, had kunnen doordringen. Deze woorden strekten tot een bijzonderen troost voor den armen vader.

Na een paar recepten te hebben voorgeschreven, ging de dokter weg, en de pastoor bleef alleen met den kolenbrander bij de lijderes achter.

Reeds glinsterden de eerste zonnestralen in den ochtenddauw, toen zich eensklaps in de wezenstrekken van 't meisje meer leven en beweging begon te openbaren; zij loosde een diepen zucht, haar oogen openden zich en blikten in de hut in 't rond.

Zij zag haar vader aan 't bed zitten, en terwijl een vreugdelach om haar mond speelde, stamelde zij: 'Vader! lieve, beste vader!'

'Christina, mijn kind,' riep de kolenbrander verheugd en boog zijn hoofd over 't zieke meisje. 'Christina mijn kind, wilt gij uw ongelukkigen vader vergeving schenken?'

'Ach, vader, spreek zoo niet voor ik sterf,' fluisterde 't meisje met bevende stem.

'Neen, gij zult niet sterven,' hervatte de kolenbrander, 'de dokter heeft het gezegd.'

'En wanneer ik desniettegenstaande moet sterven?' . . .

Een vloed van tranen stroomde den ouden man uit de oogen, en hij kon geen woord uitbrengen. Eindelijk zeide hij: ‘Dat dan Gods wil geschiede, en gij mijn kind, bid voor mij in den hemel, opdat ik spoedig bij u mag zijn.’

Een straal van vreugde glinsterde bij deze woorden over Christina's gelaat en als tot dankbetoon voor die troostende bede staarde zij vol liefde en erkentelijkheid den ouden man aan.

‘Ik ben blij, eerwaarde heer, ook u hier te zien,’ hervatte vervolgens de zieke zich tot den pastoor wendende, ‘en ik verzoek u mij voor te bereiden tot het groot offer, 't welk God wellicht spoedig van mij verlangt.’

De kolenbrander verliet de kamer en Christina sprak haar biecht, waarna de grijze herder haar 't Lichaam des Heeren toediende.

Een uur later kwam een ijlende koorts opdagen, die bijna vier dagen aanhield.

In dien tusschentijd werd door eenige houthakkers aan den voet eener rotsachtige diepte 't verpletterd gebeente van een man gevonden, aan wiens zijde een met bloed besmeurd mes lag. 't Was 't schier onkenbare lijk van Frans, den moordenaar. Waarschijnlijk was hij, zonder op weg of steg te letten, in 't donker van den nacht voortgevlucht en zoodoende onverhoeds in den afgrond neergetuimeld.

Gods gerechtigheid had den misdadiger gevonnisd! . . .

Na verloop van een week ongeveer begon de koorts eenigszins af te nemen. Nu eens scheen de toestand der zieke beterschap te beloven, dan weder was er minder hoop. Kwijnend en immer meer in krachten afnemend kwam zij den Winter door en haalde langzamerhand den aanvang van 't voorjaar.

Onzeglijk was de zorg, die de kolenbrander ter oppassing van zijn dierbaar kind aanwendde. Door 't lijden gelouterd was de goede man een geheel ander mensch geworden.

Verdwenen, ja! was de overmoed en uitbundige kracht van vroeger jaren; diepe sporen had de smart in zijn voorhoofd en wezen gegroefd; geen haar op zijn hoofd, dat niet wit was als sneeuw; maar in 't hart van dien stokouden, afgeleefden grijsaard was de vrede wedergekeerd. 't Lijden schonk hem de palm der zelfoverwinning. Hij had zich aan de goddelijke Voorzienigheid onderworpen en was bereid ook 't dierbaarste, wat hij nog op de wereld bezat, ten offer te brengen, wanneer Gods wil zulks van hem zou verlangen.

Gelijk een bloem, die geknakt is, zich nooit meer tot de frischheid en den bloei des levens kan verheffen, zoo ook was voor Christina geen herstel meer te hopen.

Voor 't laatst zag zij 't woud groenen en de bloemen bloeien; dan stierf zij, vroom en in volkomen overgeving aan den goddelijken wil, gelijk zij geleefd had, en werd naast haar moeder begraven.

Haar nalatenschap werd natuurlijk 't eigendom haars vaders. Toch vermaakte zij een legaatje van ruim tweehonderd gulden aan den goeden Antoon, die haar en haar vader immer zooveel vriendschap en toewijding betoond had.

‘'t Is lief van 't meisje,’ zeide de jonge kolenbrander, toen hij van Christina's vader de tweehonderd guldenstukken ontving, ‘dat zij zelfs op haar sterfbed nog zóó aan mij gedacht heeft; - maar toch,’ voegde hij snikkend en met zijn grove hand door de rood geschreide oogen wrijvend er bij, ‘'k had toch Christientje zelve liever gehad.’

En hoe liep 't eindelijk met den kolenbrander af? . . . . .

Niet weinig had de man geleerd in de school van onspoed en tegenheden. Hij hield veel van alle menschen, was mak als een lam en eenvoudig als een kind. Met kinderen vooral had hij gaarne te doen. Achter de kachel tegenover de groote kast in zijn kamer

zat de grijsaard, door een kring van kleinen omgeven, hun soms uren achtereen van zijn dochter Christina te vertellen.

Eens, terwijl hij aan 't vertellen was, sluimerde de oude man in en ontwaakte niet weder. Tusschen vrouw en kind werd zijn lichaam ter ruste gelegd.

Onder de paraplu.

De regen viel in stroomen neêr.
'Kom, Hans,' zeî Truitje toen,
'Kom, wees niet bang voor 't slechte weer,
Zet, jongen, u naast mij ter neer.'
Wat kon hij beter doen? . . .

Een paraplu beschermde beî
Voor regen en voor wind.
De trouwe Spits kroop aan hun zij,
Het drietal keek vernoegd en blij,
Zoo blij gelijk een kind.

Veel later, - Spits was reeds niet meer -
'Kom Trui,' zeî Hansje toen,
'Kom, zet u aan mijn zij ter neer,
Daar zit ge goed in wind en weer' . . .
Wat kon zij beter doen? . . .

J.V.D.B.

Het groothertogelijk slot te Schwerin.

Daar waar bij 't oude Schwerin het Burg- en Schwerinermeer zich vereenigen, verheft zich op een eiland, 't welk met de stad door een brug is verbonden, het slot van den groothertog Frederik Frans van Mecklenburg.

Met zijn talrijke gevelpunten en spitsen, in noordschen Renaissancestijl, en zijn rijk vergulden, tweehonderd voet hoogen koepel prijkt het ernstig en statig hoog boven den waterspiegel der beide meren.

'Geen schooner gebouw in 't hooge Noorden van ons vaderland,' roept een duitsch schrijver in geestdriftige bewondering over den trotschen burcht uit.

't Is intusschen niet de eerbiedwaardige ouderdom, die den aanschouwer boeit, wanneer hij 't oog laat weiden over 't hoofdfront met zijn rijken bouwstijl, zijn kolossaal ruiterstandbeeld van den slavischen vorst Niklot, en talrijke inscripties; de pracht en weelde, die ons van 't uitwendige toespreekt, dagteekent van onze dagen.

Toch heeft het slot een historie, die verscheiden eeuwen omvat. Het oord zelve, waar 't oprijst, speelt een voorname rol in de geschiedenis der beschaving van Duitschland: daar woedde de strijd tusschen de Saksen en heidensche Wenden van den stam der Obotriten; daar zegepraalde eindelijk 't germaansche zwaard en 't kruis over de Slaven; van daar vond de beschaving een punt van uitgang naar de heidensche

stammen. Op dezelfde plaats stond het oude slot Schwerin, waarin Niklot, de laatste vorst der Obotriten, woonde. Door de macht der Saksen bedreigd, verbrandde hij al zijne burchten, om 't gevaar eener belegering te ontgaan, dan trok hij met weinige getrouwen ten strijde en vond den dood op het slagveld. Schwerin werd een duitsche burcht, Saksen en Vlamingen vestigden zich in zijn nabijheid en zoo ontstond de stad, die denzelfden naam draagt.

Sinds dien tijd was het slot nog meermalen ter prooi aan brand en verwoesting; eindelijk omtrent vijf eeuwen later, in de eerste helft der XVIIe eeuw, vatte hertog Adolf Frederik het denkbeeld op om de verschillende deelen tot een trotsch monument van bouwkunst te vereenigen.

Een Nederlander, Ghert Evert Piloot genaamd, ontwierp het plan, waarvan slechts een klein gedeelte uitvoering erlangde. Toen evenwel hertog Frederik, die van 1756 tot 1785 regeerde, zich te Ludwigsburg een residentie deed bouwen, was 't vonnis van verval voor den alouden burcht geteekend.

Eerst in 't jaar 1842, toen de tegenwoordige groothertog aan de regeering kwam, brak een tijdperk van luisterrijk herstel aan. Hij zag de heerlijke ligging van 't slot, aan alle zijden door water omgeven, en reeds twee jaren later begon de restauratie, die onder de leiding van bekwame architecten volvoerd werd.

In 1857 was 't gebouw voltrokken, dat in schoonheid van uitvoering en pracht met de meest gevierde monumenten van lateren tijd kan wedijveren en door de Mecklenburgers met recht als 't pronkjuweel van hun land wordt geprezen.

Wetenswaardige verscheidenheden.

De tramways.

De invoering der tramways of paardenspoorwegen, die thans reeds in vele groote steden als een gewoon vervoermiddel beschouwd worden, stuitte in den aanvang nog al op tegenkanting.

De eerste proefnemingen, die b.v. in Frankrijk en bijzonderlijk te Parijs met de tramways werden genomen, waren dan ook niet zoodanig, dat men gunstig voor het gebruik van dit nieuw vervoermiddel zou gestemd worden. Zwaar en lomp materieel deed een verkeerde opvatting over de wijze van aanwending ontstaan. Later kwam hierin echter verandering, de rijtuigen werden lichter en ruimer gemaakt, men ging meer doelmatig te werk.

Een fransch ingenieur, de heer Oudot, die een verhandeling over het gebruik der tramways schreef, noemt dit transportmiddel voordeelig boven andere, in snelheid, veiligheid en goedkoopte. Wat hiervan ook zijn moge, de verhandeling bevat opmerkelijke bijzonderheden over deze amerikaansche uitvinding, die bereids te Weenen, Pesth, Brussel, Londen, Liverpool, den Haag, Madrid en andere voorname europeesche steden toegepast is.

Te Londen, gelijk te Parijs was de eerste proef mislukt. Bij het zien der gunstige resultaten in Oostenrijk, België en Nederland verkregen, werden in Engeland's houfdstad nieuwe ondernemingen op touw gezet en er ontstonden verscheidene tramway-maatschappijen in de jaren 1870 en '71. Reeds zijn verscheiden lijnen geopend en werken even voorspoedig als de eerste nadeelig werkten.

Toen de stadsspoorweg werd aangelegd, hoorde men dezelfde tegenwerpingen als later bij het aanleggen der tramways: men zeide, dat daardoor het gebruik der gewone rijtuigen, omnibussen en Theemsstoombooten aanmerkelijk zou minderen. De ondervinding heeft echter bewezen dat dit niet het geval was, maar dat integendeel de exploitatie van genoemde vervoermiddelen, na de opening van de tramways, nog is toegenomen.

Dit verschijnsel heeft zich ook elders opgedaan, zoo, b.v. heeft de maatschappij der kleine, gewone rijtuigen te Parijs haar dienst uitgebreid zonder dat die der omnibussen er onder leed en omgekeerd. Zoo ook heeft de spoorweg naar de voorsteden Passy en Auteuil, die jaarlijks ongeveer elf millioen personen vervoert, niet verhinderd dat de dienst der diligences en omnibussen over hetzelfde terrein behouden bleef.

De aanlegging van tramways zal derhalve, zoo besluit de ingenieur Oudot, ook niet hinderen aan den dienst der overige transportmiddelen en een snel, veilig en goedkoop vervoer aanbieden.

De ondervinding heeft bewezen, dat op een tramway een paard achtmaal meer last kan trekken dan op een gewonen weg, met een gestadige snelheid van zestien kilometers in het uur.

Deze snelle beweging zou voor de veiligheid der passagiers, der voorbijvarenden en voorbijgangers eenige vrees kunnen wekken; maar de tramway is blijkbaar 't veiligste èn voor den passagier èn voor de circulatie in 't algemeen. De rijtuigen der paarden-spoorwegen loopen langs een vaste lijn, de voetgangers en de gewone rijtuigen kunnen dus op een niet zeer grooten afstand van die lijn zich bewegen zonder gevaar van eenig ongeval door de onhandigheid of nalatigheid van den voerman of een zijsprong der paarden.

Verbetering van uitrustingen voor brandspuitgasten.

Nadat bij de blussching van een der jongste branden te Londen een brandspuitgast het leven had ingeschoten, was men aldaar zeer ijverig bedacht op het aanbrengen van verbeteringen in de reddingstoestellen. Er werd een prijs uitgeloofd voor de doelmatigste uitvinding.

In de maand Maart dezes jaars werd in tegenwoordigheid van deskundigen een proef genomen met een dezer uitvindingen, welke als de beste gekeurd was.

De voornaamste verbetering in deze nieuwe uitrusting voor brandspuitgasten bestaat in een voering van talk tusschen het katoenen doek en het buitenbekleedsel van gegalvaniseerde draden.

Het nieuwe kuras werd aan een sterk houtvuur onderworpen; men liet het gedurende eenige minuten te midden der vlammen.

Bij het einde der proefneming hadden de vlammen geen enkel zichtbaar uitwerksel nagelaten dan een gedeeltelijk zwart worden van het kuras en het losgaan der krammen op een zijner zijden. Dit laatste was hieraan toe te schrijven, dat de krammen te dicht aan den rand der bekleedingen zich bevonden, hetgeen de uitzetting tegenhield. Ook waren ze niet genoegzaam vastgeklonken.

De talk was, veertig seconden nadat het toestel uit het vuur werd genomen, reeds geheel en al koud.

De meest bevoegde der aanwezige deskundigen verklaarde zich voldaan over zulk een resultaat en men beschouwt deze uitvinding als eene bepaalde verbetering van het toestel, dat tot nu toe als wapenrok in den strijd tegen het vuur gebruikt wordt.

Een zinkende stad.

De stad Iserlohn, die sinds eenige jaren over een aanmerkelijk ge deelte het vreemde verschijnsel oplevert van allengs wegzinkende straten en gebouwen, is een der voornaamste fabriek- en handelsplaatsen van Westfalen. Ook in de omgeving der stad toont zich de nijverheid in ruime mate, tal van smederijen, molens en andere industrie-gebouwen worden er aangetroffen.

Zooals de naam Iserlohn reeds eenigszins aanduidt, wordt er vooral veel in ijzer gewerkt. Van ouds her wordt daar het ijzererts in massa aan den in dat opzicht rijken bodem ontwoekerd, en werd bereids in de middeleeuwen tot helmen, kurassen en andere wapenrustingen versmeed. In lateren tijd begon er ook de opdelving en verwerking van zinkerts een voorname tak van nijverheid te worden.

De bewoners dezer stad houden zich thans inzonderheid bezig met het vervaardigen van ijzer- geelkoper- brons- en nieuwzilver-waren, die meerendeels naar het buitenland worden verzonden. Ruim een zestigtal aanzienlijke handelshuizen bezorgen den verkeer met Frankrijk, Engeland, België, Nederland, Spanje, Italië, de noordsche landen, Amerika en het eigen land.

Iserlohn heeft eene niet zeer talrijke bevolking; het telt ongeveer zestien duizend inwoners.

De stad, die grootendeels haar welvaart en bloei te danken heeft aan de mijnen, welke men in den omtrek ontgint, wordt nu door die zelfde mijnen met een gedeeltelijken ondergang bedreigd, want de verzakking, die zich hier en daar voordoet, wordt aan de instorting van enkele der onderaardsche gangen toegeschreven.

Verscheiden jaren geleden reeds kon een schrijver, die van de wegzinking van sommige huizen te Iserlohn gewag maakte, waarschuwend opmerken: ‘Een voorzichtige Iserlohner gaat elken morgen met een peillood na, of zijn woning soms ook gedurende den nacht in een scheeve houding geraakt is.’

Hij vond o.a. bij een der poorten de ruïne van een huis, dat nog slechts even met den ingestorten gevel boven den grond uitstak. En toch waren het toen nog maar weinige huizen aan het oostelijk uiteinde der stad, die met den bodem verzakten. De verzakkingen van den grond waren een gevolg der mijnwerken van het ‘Märkisch-Westfälisch Bergwerksverein,’ dat zijn zoeken naar zink- en ijzererts bepaaldelijk te ver drijft.

Thans is ook de bodem reeds aanmerkelijk begonnen te wijken in het noord-oostelijk gedeelte der stad, waar geheele rijen huizen, een kerk, gansche straten verschoven en min of meer ingezakt zijn.

Hoe het er in die stadswijk, de ‘Lehmkuhle’ bijgenaamd, thans uitziet, wordt in achterstaande afbeeldingen voorgesteld.

De laatste gravure doet een blik slaan in de Sophia-straat, de tweede in de Louise-straat, die deze wijk doorsnijden, terwijl de andere een kerk vertoont, welke zich in die zinkende buurt bevindt.

Het is te dier plaatse nog enkel verzakking, die ondervonden wordt, of 't daar ooit tot verzinking zal komen, gelijk op de plek, waar 't zorgwekkend verschijnsel zich het eerst openbaarde, blijft de vraag. Ook is 't onzeker of de rechtstreeksche oorzaak dier latere verschuivingen wel in de mijnwerken ligt.

De plaats, waar het allengs verdwijnen van den vasten grond zich het eerst vertoonde, en wel in het oostelijk uiteinde der stad, bij de poort, die naar Menden

voert, gelijkt thans een grooten krater of liever een met aanslibbingen van geel zand en leem gevuld meer. Het volk noemt daarom die plaats, welke drie à vierhonderd schreden lengte heeft, gewoonlijk de gele zee.

De gangen eener zinkmijn, die onder deze vroeger gedeeltelijk bebouwde ruimte liepen, waren ingestort, de losgewoelde grond zonk en ook de huizen, die langs die gele zee stonden, zijn nu verzonken. Men ziet slechts hier en daar nog eenige takken uitsteken van de boomen, die

langs den telkens aangehoogden straatweg stonden, welke eens te dezer plaatse gevonden werd, waar nu slechts slijk en hoopen zand, dat van het erts gescheiden is, worden aangetroffen.

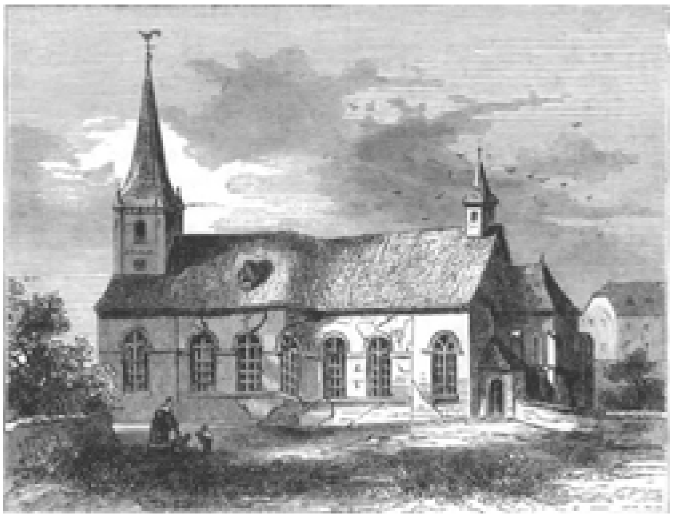

Eenige honderden passen verder, meer westelijk, ligt de buurt, die nu in zakkenden toestand verkeert. Hier bevat de bodem vele en rijke ertslagen, hoofdzakelijk kalamijnsteen of zinkerts, tevens zwavelkies en andere mineralen. Zuidelijker worden op geringer diepte de lagen ijzererts, welke met deze in verband staan, sinds jaren reeds uitgedolven; die zinkmijnen werden echter eerst omstreeks 't jaar 1868 gegraven.

De eigenaars van deze mijnen beweren, dat 't water, uit de stad in de kloven en spleten tusschen de ertslagen en het hooger liggend kalkgesteente gedrongen, den grond heeft losgewerkt en dientengevolge de verzakkingen ontstaan zijn. De eigenaars der beschadigde woningen en andere gebouwen echter houden staande, dat zulks het geval niet is, wijl Iserlohn, op een kalkplateau gebouwd zijnde, altijd gebrek aan water had; dat de oorzaak der verzakking moet gezocht worden in het instorten van mijngangen en dus dezelfde is als die, welke de zoogenaamde gele zee vormde.

De verzakkende wijk gelijkt in vorm veel op een kolossale kom van ongeveer tweehonderd passen doorsnede. In 't midden van die kom is de grond vier à vijf voet gedaald. Door deze buurt loopen, elkander kruisende, de Louise- en Sophia-straat, waarin de geleidelijke verzakking duidelijk in 't oog valt. De gebouwen, die nabij

het middelpunt van de groote holte staan, zijn tamelijk recht naar beneden gegaan, terwijl dezulke, die zich meer naar den rand van die holte bevinden, in scheeve richting zijn gezonken, en naar dat middelpunt overhellen. Reeds zijn verscheiden huizen afgebroken, daar zij niet langer konden dienen, vele andere zullen spoedig dien zelfden weg gaan en wellicht zal over eenigen tijd geen spoor van woning in deze wijk der stad meer te zien zijn.

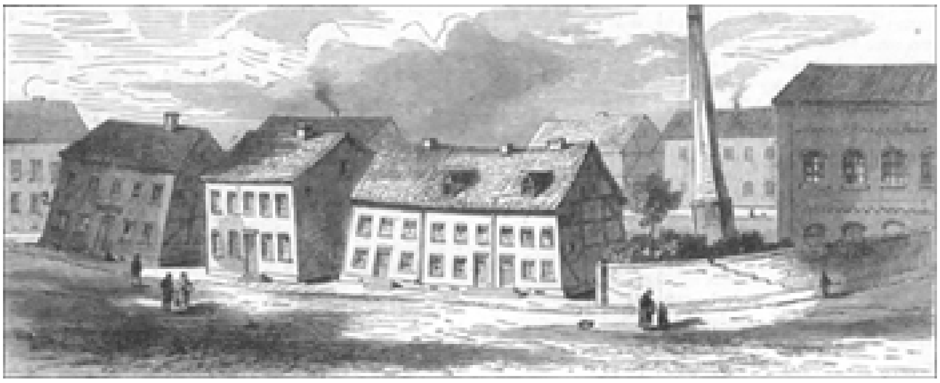

De bewoners van die buurt weten zich nog al in hun lot te schikken en zij trachten het ongerieflijke van hun scheeve woningen zooveel mogelijk te verhelpen. Daar de woningen dier wijk van hout zijn, worden deze, doordien de planken in de richting der beweging mede verschuiven, bij de verzakking van den grond minder beschadigd dan de steenen gebouwen. En hetgeen er nu in die houten huizen van zijn plaats geraakt of uit zijn verband wordt gerukt, poogt men voor zoover 't doenlijk is te herstellen. Als deuren en vensters in 't geheel niet meer sluiten, word hier of daar iets weggezaagd, als er groote spleten ontstaan in de wanden, wordt spoedigeen man van 't vak geroepen, om ook die lastige gevolgen der verzakking te doen verdwijnen.

Dat 't geen behaaglijk wonen is, als men op die manier zich telkens uit de verlegenheid moet redden, kan een ieder zich gemakkelijk voorstellen. Het aanhoudend knarsen en kraken van dak en wand en vloer moet ook een alles behalve aangenaam geluid wezen voor de bewoners, vooral daar zij weten, wat gewoonlijk op zulk een gerucht volgt. De vloeren deelen van zelf ook in de beweging, die de rest van het huis ondervindt, zoodat wanneer men in een der kamers op en neer loopt, het is alsof men een hoogte op- en afwandelt.

Met stutten en ijzeren banden wordt 't bestaan van die gebouwen nog gerekt. De bewoners zijn ondanks die voorzorgen, echter geenszins gerust en geen wonder, want de verzakkingen gaan voort en wel in die mate, dat de daling elke maand gemiddeld drie à vier duim bedraagt.

De steenen gebouwen lijden intusschen nog meer schade dan de overige, en een schade, die moeielijker te herstellen is.

Dit is b.v. te bespeuren aan een kerkgebouw, dat in deze zinkende wijk zich bevindt. De toren vertoont zich wel is waar nog in zijn vorigen stand, maar de oostelijke zijmuur der kerk is acht à tien voet verschoven, wijd gapende scheuren doorloopen de muren en het dak wordt slechts door een beschutting van planken tegen vallen bewaard.

Het langzamerhand wijken van den bodem, dat voor deze wijk hetzelfde lot doet vreezen als dat van 't reeds verzonken terrein, brengt reeds nu aanmerkelijke schade teweeg. Maar de schadeloosstelling, welke men al licht zou verwachten van hen, die in hun mijnen den grond onder de stad laten loswerken, waar blijft die? Zij schijnt niet zeer gemakkelijk verkregen te worden. Eerst wordt het bewijs, een moeielijk

bewijs, verlangd, dat de mijnwerken onmiddellijke oorzaak zijn der verzakkingen en vervolgens worden over de grootte der vergoeding zwarigheden gemaakt.

Elk Iserlohner kent het monster-proces, dat gevoerd wordt om de schadeloosstelling in zake van een der gezonken huizen, die aan het oostelijk uiteinde der stad, thans de gele zee, stonden. Dit geding is sinds jaren en jaren aanhangig. En zelfs het bewijs, dat de bergbouw oorzaak is der verzinking, behoefde hier niet geleverd te worden, de eigenaars der mijnen hebben zulks reeds lang mede erkend. Maar door een twist over de hoeveelheid van de som der vergoeding wordt de zaak voortdurend op de lange baan geschoven.

Moeten zij, wier eigendommen in het zinkende stadsgedeelte staan, met zulk een proces voor oogen, niet afgeschrikt worden om op schadevergoeding aan te dringen?

Wijl de particulieren aldus groote schade ondervinden, zonder tot nog toe veel vooruitzicht op herstel van het verlorene te hebben, heeft de stedelijke overheid van Iserlohn zich het lot der bewoners van het bedreigde gedeelte der stad aangetrokken en zich tot hooger hand gewend.

Geheel deze aangelegenheid zal nu wel worden onderzocht en indien werkelijk bewezen mocht worden, dat de uitbreiding van mijngangen tot onder de stad oorzaak is van het gevaar der verzakkingen, zoo verwacht men aan die werken paal en perk gesteld te zien, ten einde Iserlohn aldus behoed blijve voor algeheele verzinking.

[Nummer 12]

Twee moeders.

I
Geestdrift en smart.

Op een brandend heeten Juli-middag zat mevrouw Delgrange met hare 18-jarige dochter Octavie in haar keurige salon, gelegen op de eerste verdieping van een fraai huis der Rue de B . . . te Parijs. Met beide ellebogen op de breede vensterbank geleund, staarde mevrouw Delgrange bleek en ontsteld naar buiten. Octavie, tegenover haar gezeten onder de rijk met bloemen gevulde étagère, had een borduurwerkje in de hand, doch werkte niet en volgde haar moeders blikken. Zij was eenvoudiger dan anders, maar toch smaakvol gekleed, haar gezichtje, dat wel lief of mooi zelfs, maar niet schoon kon genoemd worden, was schier even bleek als dat harer moeder; de donker bruine krullen waren gisteren vrij wat beter in orde; iets pijnlijks moest ongetwijfeld vandaag beide vrouwen folteren. Helaas! niet alleen die twee maar ook duizenden anderen!

HET RUITERSTANDBEELD VAN WILLEM I TE 'S-GRAVENHAGE.

De straten waren levendiger dan gewoonlijk, troepen werklieden of dronken knapen trokken onder 't brullen van straat- en volksdeuntjes

onder de ramen. ‘Leve de oorlog! Leve de keizer! Dood aan de Duitschers!’ klonk het onophoudelijk.

‘Mijn God, mijn God,’ zuchtte mevrouw Delgrange ‘dat dolle volk weet niet wat het met die dwaze kreten vraagt;’ en zij drukte in vertwijfeling de hand op de oogen. ‘Moet ik hem nu verliezen, mijn zoon, mijn lieveling, mijn Albert!’

‘Lieve mama,’ zeide Octavie zacht, ‘bedroef u niet voor den tijd, het schreeuwen van die dronken lieden is nog geen oorlogsverklaring.’

‘De oorlog is verklaard, ik ben er zeker van, wat onder onze oogen gebeurt is slechts de echo van hetgeen in de Vergadering voorvalt. Wanneer zal die pijnlijke onzekerheid een einde nemen? Ziet ge Albert nog niet?’

‘Neen mama.’

‘Hoelang duurt dat nu al? Elk van die kreten drukt me een dolk in het hart. Die onverlaten, ze hebben zeker geen zoons, ze hebben niets bij een oorlog te verliezen,’ en jammerend nam de arme moeder haar eerste houding weer aan. Octavie wischte een traan uit haar oog, loosde eene diepen zucht en trachtte met haar werk voort te gaan. Zij was bedaarder dan mevrouw; geen wonder, driemaal jonger dan deze, was zij ook geen moeder.

‘'t Begint stiller te worden,’ merkte mevrouw Delgrange op en een straal van hoop flikkerde in haar matte oogen. Een treurige glimlach was Octavie's antwoord, want op 't zelfde oogenblik deed zich weer een luid gezang en geschreeuw hooren. ‘De oorlog is verklaard! Leve het Wetgevend Lichaam,’ gilde men, en die kreet werd onmiddellijk verdoofd, door 't uitkrijschen der Marseillaise.

‘Hoort gij, hoort gij! 't Is dus zoo,’ riep de moeder, en 't venster verlatende liet zij zich luid jammerend tegen den muur vallen.

‘In Gods naam, mama,’ bad Octavie ‘luister niet naar dat geweld; 't zijn dronken lui, wij weten nog niets zekers en zij evenmin. Laat ons naar uw kamer gaan, die ziet niet op straat uit; laat ons daar liever bidden.’

‘Bidden? Dat God mijn Albert spare? Ach, Hij heeft mijn zeven andere kinderen ook niet gespaard en toch hoe vurig, hoe hartelijk heb ik toen niet gebeden.’

‘Foei, mama! Gij hebt mij altijd verboden zoo te spreken of zoo opgewonden te zijn en nu geeft gij mij 't voorbeeld. Wachten we kalm af wat Albert ons komt zeggen.’

En met zacht geweld dwong zij de arme moeder zich op de canapé neer te zetten. Haar snikken alleen verbrak de stilte, die in 't vertrek heerschte. ‘Die wreedaards!’ . . . zuchtte zij nu en dan, ‘wat gaan hun twisten mij aan. . . . Waarom moet mijn arm hart daaronder lijden. O Heer! vergeef mijn baatzuchtigheid. . . 't Lijden heeft me zoo gemaakt . . . Albert, u verliezen, u, het evenbeeld uws vaders!’ . . .

‘'t Is nog niet zeker, dat hij sterft, al trekt hij zelfs ten oorlog. Hoe velen komen ongedeerd terug!’

‘Maar hij zal elken dag duizendmaal aan den dood blootgesteld zijn. Elke seconde zal ik voor zijn leven moeten beven, en 'k zal mij gelukkig mogen achten hem verminkt en rampzalig, doch levend terug te zien.’

Een vlugge stap deed zich in den gang hooren en een zacht neuriën der Marseillaise; angstig drukte mevrouw Delgrange de hand op 't kloppend hart en liet zich achterover vallen. Octavie sprong op en vloog naar de deur, juist toen die geopend werd door een jong, knap officier, met een hoogrood, verhit gelaat en schitterende oogen.

‘Foei!’ beet ze hem toe ‘ge verdient waarlijk niet dat’ . . .

‘Leve Frankrijk, mijn zuster,’ riep hij ‘de oorlog’ . . . . .

‘Zwijg,’ onderbrak 't meisje en wees naar de bijna in onmacht liggende moeder.

‘Wat is er? Mama, lieve mama, wat scheelt er aan?’ hernam Albert, want hij was 't, en viel op een knie voor haar neder. Zij hief zich op, nam zijn hoofd in de handen en verborg haar weenend gelaat in zijn haarlokken. O, op dat oogenblik vergat de jongeling zijn vreugde of liever geestdrift over de ongelukstijding en zijn kameraden, waarmee hij zoo even in 't koffiehuis op de overwinning hunner troepen en den onvermijdelijken intocht in Berlijn had gedronken; hij dacht niet meer aan al zijn droomen van roem en eer, de tranen der moeder hadden 't vuur der opgewondenheid gebluscht.

‘Mijn jongen,’ snikte zij, en Octavie zag met betraande oogen naar het tweetal. - Hartverscheurende gedachte, op dat oogenblik had zulk een tooneel in ontelbare vreedzame huiskamers van Frankrijk en Duitschland plaats! - ‘Gij gaat niet,’ riep mevrouw Delgrange plotseling op heftigen toon. ‘Ik wil niet dat gij gaat.’

‘Maar mama,’ waagde Albert te zeggen, terwijl hij naast haar plaats nam, ‘dat is immers onmogelijk, wij hebben reeds 't bevel ontvangen, de volgende week uit te rukken’. . . .

‘En ik sta 't niet toe. Heb ik niet het meeste recht op mijn kind. Zij, die u als kanonspijs voor 't vuur plaatsen, hebben u niet ter wereld gebracht, geen moeite en zorgen voor u gehad, tot op het oogenblik dat gij voor hun pleizier moet doodgeschoten worden. Ik verbied het u, Albert, gij blijft hier! Laat hen u komen halen als ze durven. Ik zal hen ontvangen.’

‘Mama, ik ben geen deserteur maar een trouw dienaar van mijn vaderland,’ en zijn bekoelde geestdrift kwam weer trapsgewijze terug.

‘Helaas, ja, gij zijt officier. Dwaze, die ik was, om u mijn toestemming te geven. Eerst hebben zij uw gezondheid verwoest door u naar Algiers te zenden en nu zouden zij u willen dooden. Neen, gij vertrekt niet! Ga naar 't ministerie van Oorlog en vraag uw ontslag.’

‘Mijn ontslag vragen op 't oogenblik van den strijd, in 't gezicht van het vuur! Nooit, nooit! Het zou mij nimmer worden toegestaan, 't zou geen ander gevolg hebben dan mij te onteeren.’

‘Wat kan uw eer mij schelen, als uw leven maar gered is. Gij moogt niet strijden. Ik laat u niet vertrekken.’

‘Foei, foei, zoo mag mijn moeder niet spreken. Die taal is harer onwaardig.’ Hij stond op en ging de kamer op en neder.

Octavie naderde hem en fluisterde: ‘Spreek mama niet tegen, gij ziet hoe zij buiten zich zelve is!’

‘Zulk een taal mag thans vooral niet over de lippen eener Fransche komen.’

‘Toon u liever dankbaar voor die liefde, welke haar schier krankzinnig maakt.’

‘Wilt ge niet gaan?’ vroeg mevrouw Delgrange heftig.

‘Waarheen?’

‘Naar den minister.’

‘Zoo dwaas zal ik mij niet aanstellen.’

‘Welnu, dan zal ik het doen. ‘Mijnheer Leboeuf,’ zal ik zeggen ‘ik weet niet of gij kinderen hebt, maar ik heb er tien gehad. Zeven heb ik er achtereenvolgens verloren. Drie slechts zijn nu overgebleven; ik wil ze niet missen, gij moogt ze mij niet ontrukken. Laat Albert dus bij mij.’

‘Ik kan u reeds voorspellen, wat men u antwoorden zal.’

‘Wil hij mij niet verhooren, dan ga ik naar den keizer! Hij ten minste weet wat een ouderhart gevoelt.’

‘Wat zouden we zeker zijn van de overwinning, als alle moeders zulke verzoeken deden en ze ingewilligd werden.’

‘Wreedaard, ik weet dat mijn smart u niet treft, dat gij met mijn tranen spot en dat’ . . . . .

‘Mama, mama,’ riepen beiden en sloten de schier ijlhoofdige vrouw in de armen.

‘Wees verstandig, moederlief,’ vleide Albert en maakte zijn zware stem zoo teeder mogelijk, ‘'t Is een ijzeren, on verzettelijke wet, wij moeten zwichten. Hoop liever 't beste; vertrekken moet ik, daar helpt niets aan; laat ons dan de treurige noodzakelijkheid waardig dragen, zooals het Christenen en Franschen betaamt. Niet alle kogels treffen. De scheiding is misschien kort, 't wederzien des te blijder.’

‘Neen, neen! mijn voorgevoel bedriegt mij nooit. Die oorlog zal mij een zoon kosten,’ en opstaande bewoog zij driftig de schel. Thérèse, de oude dienstmaagd, trad met roode oogen en bleek gelaat binnen.

‘Thérèse breng mijn hoed en mantel hier en bestel een rijtuig!’

‘Een rijtuig? Nu, Mevrouw? Er zal er geen te krijgen zijn. Alle koetsiers zijn dronken,’ antwoordde de goede vrouw, die de teekens, welke Albert en Octavie haar gaven, begreep.

‘Dan ga ik te voet! Gij zult mij vergezellen, Thérèse!’

Zij duwde de twee kinderen terug en wilde de kamer verlaten.

‘Wat nu te doen?’ vroeg Octavie, haar radeloos nastarend.

‘Ik ga met haar mede,’ zeide Albert.

Plotseling deed mevrouw Delgrange een paar stappen achteruit. Een jonge man in priesterlijk gewaad stond voor haar. Zijn edel gelaat droeg een sprekende gelijkenis met dat van Albert en Octavie. Het was hun oudste broeder Robert.

‘Ach mijn zoon! weet gij het al?’ vroeg zijn moeder en brak opnieuw in tranen los.

‘God moge Frankrijk genadig zijn. Van de menschen kan het niets hopen.’

‘Wat bedoelt gij daarmeê, broeder?’ vroeg Albert onstuimig.

‘Helaas, uw eerste gedachte is aan dat dolzinnige land!’ zuchtte mevrouw Delgrange.

‘Ja, mama, want het is 't meeste te beklagen.’

‘En Albert dan? Zijt ge zóó van de wereld losgerukt, dat de gedachte aan uw eigen broeder geen plaats kan vinden in uw hart? Ik ga naar den minister van Oorlog om zijn ontslag te vragen.’

Albert zag zijn broeder met een gedwongen lach aan. Doch deze leidde, met diepen ernst op 't gelaat, zijn moeder naar de canapé en verzocht zijn broeder en zuster 't vertrek te verlaten.

‘Welk een tooneel!’ riep Albert, toen beiden zich in 't kabinetje bevonden.

‘O, die oorlog! die oorlog!’ snikte Octavie en liet den vrijen loop aan haar tranen. Albert beet zich op de lippen om zijn aandoening te verbergen, 't Paste immers niet, dat een officier als hij gevoelig werd!

‘Gij hebt dwaze denkbeelden,’ ging hij voort, ‘gij allen, Robert ook. Er moet een oorlog zijn, 't kon niet anders. Nadat die ellendige pruisische koning onzen gezant den rug toegekeerd had, moeten wij den handschoen oprapen. Ze zullen er spijt van hebben, die dwazen. De Rijnoevers krijgen we, en wie weet welke provinciën nog er bij. Wat zal ik u van Berlijn meêbrengen, Octavie?’

‘Breng uw eigen lichaam behouden terug, dan ben ik tevreden.’

‘En 't legioen van eer bovendien. Hoe lang heb ik reeds gewenscht eens een veldtocht meê te maken. Maar die mama met’. . . . . Hij streek eens even door zijn

haar, doch de hand raakte in 't voorbijgaan zijn oogen aan, waarin Octavie iets vochtigs zag glinsteren.

'Wat Robert zoo even bedoelde? Zou hij aan de overwinning twijfelen? Die goede broeder ziet niet verder dan de muren van zijn studeervertrek.'

Een oogenblik later riep de jonge priester het tweetal terug. Mevrouw Delgrange weende bitter, maar zij was bedaard. Albert in de armen sluitend voegde zij hem toe:

'Ga, mijn kind, waar eer en plicht u roepen. Ik vertrouw u aan Gods bescherming, dat Hij met u doe, wat Hem 't beste toeschijnt.'

Wie mevrouw Delgrange ook van gebrek aan zielsgrootheid beschuldigen moge, - moeders, die zooals zij geleden hebben, zeker niet. Ze was geen Spartaansche, in het geheel niet! Jong gehuwd aan een man, die den Herfst van zijn leven reeds was ingetreden, had zij alle droomen der jeugd in zijn bijzijn zien verdwijnen. . . . . .

Dokter Delgrange was een goed mensch, doch die eenige kleine zwakheden had, waarvan zijn vrouw vooral de onaangename gevolgen moest ondervinden. Hij was knorrig en ontevreden als hij te weinig praktijk had. De opvoeding van zijn talrijk kroost liet hij geheel aan mevrouw over en bemoeide hij zich er mede, dan was 't alleen om zijn ontevredenheid over 't een of ander te toonen.

Parijs beviel hem niet. Men betrok een landgoed in 't dorpje Ramelles.

Hier genoot de goede man niet veel van den kalmen werkkring, dien hij zich had voorgesteld. Nog geen jaar later stierf hij in de armen zijner Henriette den dood der rechtvaardigen. Vier jaren later was van den grooten kring, die zich om de jonge weduwe gevormd had, slechts 't ons bekende drietal overgebleven. Zij ware onder de talrijke slagen bezweken, hadde zij niet een krachtigen steun en troost gevonden in haar nicht, mevrouw du Perne, die in de onmiddellijke nabijheid van haar huis te Ramelles een landgoed bewoonde. Deze krachtige vrouw, die zelf alles had geleden wat een dochter, echtgenoot en moeder lijden kan, stond de zwaar bezochte Henriette met raad en daad ter zijde. Geen wonder dat eenige dagen nadat de nieuwe slag de weduwe had getroffen en haar hevige aandoeningen voor een weinig kalmte plaats gemaakt hadden, mevrouw du Perne door een brief van haar nicht aangezocht werd, om 't huisje, waarin zij zooveel smart, maar ook zooveel vertroosting had ondervonden, te doen gereed maken. Parijs had ze slechts willen bewonen, daar Albert en Robert beiden in hun zoo verschillende betrekkingen daar werkzaam waren. De eene zoon was thans verre weg en de andere drong zoozeer op haar vertrek aan, dat zij 't besluit had genomen, 't gewoel der groote stad zoo spoedig mogelijk te ontvluchten.

II
Te ramelles.

Voor een der ramen, die op den grooten tuin van mevrouw du Perne's landgoed uitzagen, zat de eigenares in de lezing van een brief verdiept.

Zij was een rijzige vrouw; haar gelaat had in weerwil van hare 50 jaren zijn schoonheid behouden, evenals het haar, dat, hoewel vergrijsd, nog in dikke vlechten om haar hoofd lag. Zij was met een sierlijk zwart kanten kapsel gedekt, waarvan de twee banden, om de kin vastgeknoopt, op een zwart zijden kleed vielen. Tegenover haar stond eenige stappen verder een jong man. Hij hield een notitie-boekje in de hand, waarin hij iets scheen uit te rekenen. Welgebouwd van leest, was zijn open

gelaat aantrekkelijker door de edele uitdrukking zijner blauwe oogen dan 't door fijner gevormde gelaatstrekken had kunnen wezen.

'Ik heb slechte tijdingen voor u, waarde Paul!' zeide Mevrouw du Perne glimlachend, terwijl zij den brief toevouwde.

'Voor mij, Mevrouw?'

'Ja zeker, voor u zijn ze slechter dan voor mij. Gij moet uw huisje ontruimen!'. . . .

'Verwacht u dan mevrouw Delgrange?' vroeg hij, en een uitdrukking van blijdschap vertoonde zich in zijn blik.

'Dat hebt gij goed geraden! Mijn arme nicht, overstelpt van droefheid over 't vertrek van haar Albert, wil Parijs verlaten en haar huisje weer betrekken; juist zooals vroeger moet het er uitzien, schrijft ze er nog wel bij.'

'Daar zal ik voor zorgen, Mevrouw; 't zal niet veel moeite kosten, we hebben weinig veranderd. Ik vind het zeer verstandig dat mevrouw Delgrange Parijs verlaat. Wie weet hoe spoedig onze arme hoofdstad in staat van beleg zal verkeeren!'

'Gij maakt u geen illusies, Paul, en dat doet me genoegen! De hoofden van ons arm volk zijn geheel verward. Niettegenstaande alle klaarblijkelijke nederlagen, durft men nog van overwinningen spreken.'

'Ik verwachtte niets anders, Mevrouw, van 't eerste oogenblik af. Nooit is een oorlog met grooter lichtzinnigheid begonnen. Ik zou niet in de plaats willen zijn van hen, die de verantwoordelijkheid op zich hebben geladen.'

'Allen moed verloor ik na de brieven des keizers gelezen te hebben. Toen hij den moed liet zinken, voordat er een man was gevallen, verdwenen al mijn schoone droombeelden in rook. En helaas! ze zijn niet teruggekeerd.'

'En nu nog de terugroeping der troepen uit Rome!'

'Zwijg daarover, Paul! lk mag niet denken aan de nieuwe schuld, waarmede ons land zich bezwaard heeft. Het heeft al zooveel op zijn geweten. Waar zal het met ons heen, als alles afgeboet moet worden?'

'Hopen wij 't beste, Mevrouw, tegen alle hoop in, zou ik haast zeggen.'

'Hopen, ja! wat is 't leven anders dan een voortdurende hoop? Gehoopt heb ik van 't eerste oogenblik af, toen ik een zilveren rammelaar in plaats van een ivoren wilde hebben. Die eerste hoop is verijdeld en hoe dikwijls in 't volgend leven is de hoop ijdel gebleken!'

'De hoop op uw Alphonse ten minste niet.'

'Hij hoort mij niet meer toe. "Mama," schreef hij 't laatst "nu ons gouvernement den H. Vader verlaten heeft, moeten wij met nog onwankelbaarder moed pal staan naast zijn troon. Spoedig misschien zal het gevaar naderen; zegen dus uw zoon, die getrouw aan uw lessen wil sterven." Ik heb hem mijn zegen geschonken en op dat oogenblik van al mijn rechten op hem afstand gedaan. Ik mag dus niet eens meer treuren, indien hij sneuvelt.'

Paul zag met bewondering op die vrouw neer, wier gelaat thans zoo sprekend geleek op dat van een romeinsche Christin, die haar kind aanspoort om in 't aangezicht van tijgers en panters, te midden van vuur en foltertuigen den naam van Christus te belijden.

'O Mevrouw, hoe gelukkig is hij, die u zijn moeder mag noemen,' riep hij uit.

Een weemoedige trek verscheen om de lippen der dame.

'Uw moeder kan ik niet worden, Paul,' antwoordde zij 'maar ik heb nog één hoop, moge die ten minste vervulling erlangen.'

‘Ik zal zoo onbescheiden niet zijn, Mevrouw,’ hernam hij, ‘om naar uw gedachten te raden.’

‘Ik zou 't ook niet beproeven. Gij zijt de laatste, wien ik het zeggen zal. . . . . . Doch om thans op iets anders over te stappen, hebt gij 't verschil tusschen onze rekening en die van Gros-Jean kunnen vinden?’ vervolgde zij toen de jongeling blozend in 't zakboekje tuurde.

‘Neen Mevrouw, niettegenstaande al mijn pogingen heb ik niet de minste fout in zijn rekening gevonden. En toch meen ik zeker te zijn dat wij gelijk hebben.’

‘Vermoei er u dan niet verder meê. Wij doen ons best om in de kleinste zaken nauwkeurig te zijn, terwijl een regiment Pruisen in één uur ons al de vruchten van onzen arbeid kan ontrooven.

‘Mevrouw Delgrange heeft Albert jaren lang aan den dood betwist; zij heeft alle mogelijke middelen gebruikt om zijn gezondheid te versterken en thans’ . . . . .

‘Gij vervalt weer in het treurige, Paul! Laten wij ons niet verdiepen in dien vreeselijken, maar misschien noodzakelijken gruwel, den oorlog! Niemand, de geleerdste geneesheer zelfs, heeft het leven van een kind een enkele seconde kunnen verlengen, en elk jaar kondigt men eene nieuwe uitvinding aan, waardoor zeker en spoedig menschen als korenaren kunnen weggemaaid worden.’

‘En nog voor er iemand gewond is, beraamt men in alle landen de middelen om die wonden te heelen of te verzachten. Zou 't niet veel eenvoudiger en beter zijn, ze niet toe te brengen?’

‘'t Onnoozelste kind zou die vraag doen. Gruwelijker tegenspraak in de menschelijke natuur bestaat er niet, en juist daarin zie ik 't bewijs dat God den oorlog noodig heeft tot bereiking van zijn oogmerken; want alles daarin druist zoo rechtstreeks tegen onze gezonde begrippen aan, dat ik die dwaasheid niet bestaanbaar kan achten met onze tegenwoordige ontwikkeling. . . . . . Maar, om tot onze zaken terug te keeren, betaal Gros-Jean, wat hem volgens zijn berekening toekomt en tracht ook uw maatregelen te nemen, dat de oogst tegen Zaterdag ingehaald is.’

‘Zeer goed, Mevrouw! Niets meer?’

‘Neen, niets, van middag zal ik eens gaan zien hoe het met den bouw van de nieuwe schuren staat; Dinot talmt naar mijn zin te lang. Ga nu Mina op haar verhuizing voorbereiden. Morgenochtend verwacht ik Henriette, gij hebt uw tijd dus wel noodig.’

Paul greep zijn hoed, boog en wilde vertrekken.

‘Ik wilde eens zien hoe dat zou afloopen,’ voegde mevrouw du Perne hem lachend toe. ‘Als mijn nicht in uw huis komt, waar blijft gij beiden dan?’

De jongeling stond verlegen en antwoordde blozend:

‘Ik heb er nog niet aan gedacht, Mevrouw!’

‘Maar Mina zal er te meer om denken. Neem uw intrek in den linkervleugel van mijn huis, gij in de kamer van Alphonse en Mina daarnaast. Terwijl gij in uw huis bezig zijt, zal ik die twee of liever drie kamers in orde laten maken.’

Paul groette nogmaals en ging heen.

‘Een knappe, flinke jongen,’ zeide mevrouw du Perne tot zich zelve, terwijl ze zijne gestalte tusschen de kronkelende lanen van het park nastaarde.

‘'k Heb voor mijn ouden, dommen intendant een uitstekenden ruil gedaan. Gods zegen rust op hem, alles bloeit onder zijn handen. Wel beschouwd beeft hij er bij gewonnen, de balie voor den ploeg te hebben verlaten.’

Maar mevrouw du Perne had nooit tijd in overvloed om dien aan overdenkingen te verkwisten. Zij plaatste zich voor haar grooten lessenaar, waarop de dikke pachtboeken en de liassen rekeningen ordelijk op en naast elkaâr lagen, en begon

een kolom met cijfers op te tellen, die den ijverigsten leerling eener hoogste klasse zou afgeschrikt hebben. Zoo het waar is dat een kamer gewoonlijk de beste schildering is van 't karakter der bewoners, dan kon men dat zeker van mevrouw du Perne's studeervertrek, zooals zij deze ruime zaal noemde, zeggen.

Groote schilderijen in olieverf, tafereelen uit de H. Schrift voorstellende, versierden de met donkerbruin papier behangene wanden. Het waren volstrekt geen meesterstukken, maar toch zag zij steeds met aandoening naar de armen en beenen, die eer aan marionetten dan aan menschen schenen toe te behooren of naar de boomen met hun te zwaar, te donker of te licht loover. De tijd had al 't vernis weggevaagd; 't was ook al zoo lang geleden, dat haar lieve moeder ze had geschilderd. De stoelen en de canapé tusschen de ramen konden eer stevig dan elegant genoemd worden, de tafel met den kunstig gedraaiden voet was vol met linnen naaiwerk en pluksel. Rechts was de muur bijna geheel ingenomen door twee breede vensters met een groote glazenkas tusschen beiden, waarin zich een menigte kinderspeelgoed, zilver, antiek beeldhouwwerk en nog veel andere zaken in bonte mengeling bevonden.

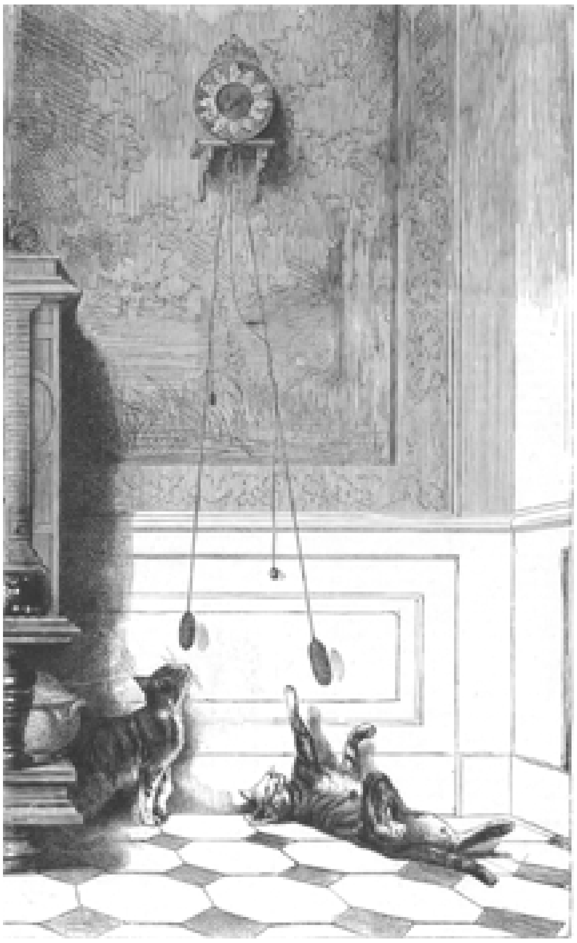

KATTENKWAAD.

Tegenover de tuinramen zag men den grooten schoorsteenmantel en den open haard, die thans met bloempotjes gevuld was; aan weerszijden stonden boekenrekken, de muur links was behangen met familieportretten.

De heer Rétibal, zijn vrouw met haar zacht en lijdend voorkomen, hun dochter, de ons bekende mevrouw du Perne, toen zij 18 jaar oud, in haar volle schoonheid was, haar echtgenoot jong, schoon en in zijn schitterend officiers-uniform uitgedost, hun drie kinderen, de kleine Theodoor, die nog geen 12 jaar oud was, Anna in den glans harer onschuld en 16 jaar oud, Alphonse met zijn kalm, breed voorhoofd, waarachter slechts edele gedachten konden opkomen. Tusschen die portretten hing een groot ebbenhouten kruis met ivoren Christusbeeld. Op dit alles, evenals op den daaronderstaanden lessenaar, viel door vier ramen een helder daglicht. Voor 't laatstgenoemd meubel, op den schrijfstoel, die door een eenvoudig mechaniek in een bidbankje kon herschapen worden, waren alle bedrijven van dit veelbewogen leven afgespeeld. Vijf en dertig jaren waren verloopen sedert Mevrouw Rétibal haar dochter hierheen gebracht had.

BIJ DE FONTEIN.

‘Als ik niet meer zal zijn,’ had ze gezegd ‘laat dit plekje in dit groote huis uw toevluchtsoord wezen. Hier vindt ge alles wat u kan troosten: het kruis en het werk. In bidden en werken, mijn kind, heb ik steeds troost gevonden en zoo zal 't ook met u gaan.’

Nog geen maand later trof haar een groote slag, die haar schier krankzinnig maakte; de vrouw die, als 't kon, meer dan een moeder, ja, tevens zuster en vriendin voor haar geweest was, werd naar 't stille graf gedragen. Wat scheen het leven met den ziekelijken vader haar toen lang en troosteloos toe, zij dreigde onder 't leed te bezwijken. Doch zij herinnerde zich de woorden der dierbare afgestorvene; haar besluit was genomen, zij nam bezit van deze kamer, van 't aangewezen plekje in 't bijzonder, en gevoelde zich gesterkt om 't zwaarste te dragen. Alles rustte op haar, de gansche administratie der uitgestrekte goederen, de zorg voor den zieke, het beheer van geheel zijn vermogen. En zij kweet zich goed van haar taak. Niemand, die de mannelijke geestkracht kende, waarmede zij de moeielijkheden, aan haar levenstaak verbonden, het hoofd bood, hadde iets vermoed van al die stille tranen, welke zij op de bladen van haar boeken gestort had.

De tijd spoedde voort, zij was reeds 23 jaar, toen zij in verrukking naar het kruisbeeld starende, niet meer begrijpen kon, dat het leven haar meermalen als een last had toegeschenen; toen zij eindelijk verloofd was aan den man, dien ze oprecht beminde en die haar liefde zoo onwaard was. Helaas! na dien tijd was zij weer dagelijks hier gezeten, en God alleen weet hoe vaak zij de betraande oogen naar het kruis ophief, ten einde kracht te putten om 't werk voort te zetten, dat als voorheen geheel op haar drukte, terwijl de plichtvergeten echtgenoot in den roes van 't zingenot haar vermogen verkwistte.

Hier was 't dat zij de tijding ontving dat du Perne den diep beleedigden Fautrin, Paul's vader, in een duel gedood had, en dat zij het besluit vormde Fautrin's kinderen als haar eigen kroost op te voeden.

Du Perne had Frankrijk verlaten. Eerst in de ure des doods herinnerde hij zich de edele moeder zijner kinderen; zij snelde naar hem toe en had den troost hem uit de wereld te zien scheiden, verzoend met God en met haar, wier leven hij had verbitterd. Van hier uit had ze ook haar oudsten lieveling uit den hoogen eik zien storten, waarin hij vol jeugdigen levenslust was geklommen. En nu elf jaar geleden had zij ook hier gezeten met gevoelens van haat en wraak in het harte: - hare dochter, de rijkbegaafde Anna, had het huis verlaten, om een man te huwen, in wien de moeder een verachtelijken schurk ontdekt had.

‘Dit is te veel, mijn God, dit is te veel!’ had mevrouw du Perne uitgeroepen en hare pen was reeds over 't papier gegleden om de dochter en haar roover te vervloeken; toen viel haar oog op 't kruis en de woorden van vervloeking veranderden in uitdrukkingen van zegen en verzoening. Op haar brief was nooit antwoord ontvangen; zij kende weinig van 't lot harer dochter, maar deze ten minste was overtuigd, dat, schoon alies verloren was, toch nog een moederhart liefdevol voor haar klopte. Hier had zij haar nicht Henriette heen gevoerd, telkens als een nieuwe slag de ongelukkige vrouw had getroffen; hier had ook de laatst overgeblevene harer kinderen, de geliefde Alphonse, geknield, toen hij de toestemming vroeg om als zouaaf voor den Paus te strijden en des noods te sterven.

't Werk had haar in alle omstandigheden verstrooiing geschonken, en waar afleiding niet voldoende was, had het kruis het overige gedaan. Geen wonder dus, dat mevrouw du Perne alles in dit plekje vereenigd vond om kracht en moed te verzamelen.

Paul had ondertusschen zijn huisje bereikt; het lag aan den ingang van 't park en was versierd met een veranda, die met weelderige klimop begroeid was. Groote bloembedden lagen als veelkleurige ruikers tusschen de graszoden; een jong meisje, blond als een korenschoof en met bevallig gelaat, zat onder het afdak bij een naaimachine; een groote groene papegaai sprong naast haar op zijn stokje en snapte onvermoeid voort. Kippen en kuikens speelden voor haar voeten in 't zand, terwijl twee prachtige hazewindhonden bij Paul's aankomst hem blijde te gemoet liepen. Alles was zonneschijn en ademde vreugde in 't stille verblijf.

‘Wilhelmine,’ riep Paul een bijzonderen klem op de twee eerste lettergrepen leggend. 't Meisje had hem lachend aangestaard, maar nu sloeg zij met een knorrige uitdrukking de oogen neer.

‘Wilhelmine,’ herhaalde hij harder dan zoo even.

‘Ik heet zoo niet,’ antwoordde zij en poogde tevergeefs haar stem barsch te doen klinken.

‘Wilhelmine, wilt ge luisteren, naar 't geen ik u zeggen zal?’

‘Neen!’

‘Nu, of ge wilt of niet, ik moet doen wat mij opgedragen is. Morgen om dezen tijd moet gij met uwe machine, met uwe vogels en kippen 't huis ontruimd hebben.’

‘Waarom?’ vroeg ze verschrikt.

‘Ha! De pruisische jufvrouw luistert toch.’

‘Paul!’

‘Och, kom, wees zoo vaderlandslievend niet. Een Jeanne d'Arc wordt gij toch nooit.’

‘Houd toch op met uw schertsen, en zog me spoedig waarom wij moeten vertrekken.’

‘Kunt gij het nog niet raden, dan ben ik vlugger dan gij, zusje!’

‘Mevrouw Delgrange toch niet!’

‘Toch wel!’

‘Wat een verrassing, dat had ik niet durven hopen! Mevrouw Delgrange en Octavie, mijne lieve, goede vriendin, wat doet me dit genoegen! Ze hebben gelijk, hun toevlucht hier bij ons te zoeken. Waar zouden zij ook trouwer vrienden kunnen vinden! En wanneer komen zij, Paul?’

‘Morgen, geloof ik!’

‘Morgen al, dan moet ik mij haasten, maar,’ en zij zag den jongeling aan, die, plotseling treurig geworden, zijn hond in de trouwe oogen staarde, als wilde hij het dier zijn zorg toevertrouwen, - ‘maar wat scheelt u, wat hebt gij Nestor te zeggen? O, vergeef mij,’ liet ze er dadelijk op volgen, ‘ik dacht er niet om, dat uw opgeruimdheid vervlogen is, dat uw smart weer terugkomt.’

Paul schudde weemoedig het hoofd.

‘Neen, lieve Mina,’ zeide hij ‘vrees niet, hij is voorbij, die schoone droom, waaruit ik eensklaps ontwaakte. Ik zal Octavie kalm en bedaard onder de oogen kunnen zien; ik ben er sterk genoeg voor.’

‘Ach kom! bederf mijn genoegen niet. Zie mij toch aan. Ik ben nooit voor den tijd bedroefd; ik hoop altijd 't beste; vervliegt mijn hoop, wat kan ik er aan doen? Maar te vroeg treuren! Wie weet hoe Octavie veranderd is, of zij nu eindelijk niet overtuigd

is, dat het bezit van een trouw, eerlijk hart zooals 't uwe, rijkdommen overtreft. Vertrouw, lieve broeder! Wie weet of die rampzalige oorlog u niet geluk aanbrengt.'

'Een droom, Mina, was het toen ik meende, dat zij wederliefde voor mij kon koesteren. Zij beminde mij, zooals zij u bemint, als een broeder, als een vriend, en toen ik om mijn dierbare weldoenster en ook om uwentwil een schitterende loopbaan vaarwelzeide, toen was 't gedaan.'

'Dwaze jongen altijd kwelt gij u met droomerijen. Wanneer ik eens wakker word na een mooien droom, dan doe ik mijn best weer om te slapen en dan komt die droom gewoonlijk weer terug.'

'Maar hij is toch geen werkelijkheid geworden?'

'Nu ja, alle vergelijkingen gaan mank. Vertoon morgen uw zondagsch gezichtje en alles zal goed gaan, leelijke Pruis!' Zij wierp hem ondeugend een slinger van 't klimop om den hals en snelde door een der glazen deuren naar binnen.

(*Wordt vervolgd.*)

Kattenkwaad.

Een kater en kat hadden pret met een muis,
Miauwden en maakten veel leven.
De meid, die 't vernam, zei: ''t Is ginder niet pluis.'
Haar buurmeisje meende, dat boven op 't huis
Een café-chantant werd gegeven.

Zij gooiden met steenen. - Zoo'n soort van critiek
Kan soms zelfs een kat overreden.
De dieren vergaten de rest der muziek
En zijn, met aan katten betamende chic,
Van 't dak naar beneden gegleden.

Daar kwamen ze beî in een kamer te recht.
En om zich hier niet te vervelen,
Heeft kater en kat op den rug zich gelegd
En pakte, bij wijze van spiegelgevecht,
Den slinger der klok, om te spelen.

Aan 't uurwerk heeft wis zulks geen voordeel gedaan,
Steeds is 't van den slag sinds gebleven;
Toch liet men de deugnieten rustig begaan,
Daar 't kattenkwaad nu werd in stilte gedaan. -
Zoo gaat het zeer dikwijls in 't leven.

J.V.D.B

Bij de fontein.

Tot de voornaamste meesterstukken van schilderkunst, welke de groote parijsche tentoonstelling van 1848 opleverde, behoorde mede de schilderij, wier kopie de gravure op pag. 93 van dit nommer aanbiedt.

De schilderij voerde den titel: 'Bij de Fontein' en werd door den franschen schilder Jules Breton vervaardigd.

‘Een weinig oorspronkelijk tafereeltje,’ zeide een bedilzieke Franschman tot een van de leden der jury, die met opgetogenheid deze schilderij scheen gade te slaan, ‘'t heeft wel iets gemeen met de geschiedenis van Abraham 's knecht en Rebecca.’

‘Wel mogelijk,’ hernam de aangesprokene, ‘maar 'k heb er toch altijd nog 20,000 franken voor over.’

‘Wanneer mijn schilderij de gouden medaille niet erlangt, dan geef ik ze u cadeau,’ onderbrak met rechtmatigen trots de eigenaar van 't meesterstuk den sprekende, dien hij op eenigen afstand had afgeluisterd.

De voorzegging des kunstenaars werd bewaarheid en de schilderij werd met den gouden eereprijs bekroond.

Blindheid.

Al wie ooit een blinden-instituut heeft bezocht uit belangstelling in het lot van hen, die daar hun bijzondere opleiding genieten, zal, terwijl hij het groote verlies besefte, dat zij lijden, verbaasd hebben gestaan over hetgeen door hen werd verricht.

En over het algemeen wordt niet zelden door degenen, die het zintuig van het gezicht missen, zulk een bekwaamheid en bedrevenheid aan den dag gelegd, dat zij in menige zaak hen, die het gebruik hunner oogen bezitten, verre achter zich laten.

Een treffend voorbeeld daarvan wordt aangehaald in een onlangs verschenen werk over blindheid, door een blinde geschreven.

Een Engelschman, Mr. Levy, geeft daarin o.a een korte levensschets van een zijner vrienden, insgelijks een blinde, Henry Brown genaamd, die op den jeugdigen leeftijd van achttien jaren overleed.

Deze jongeling was van zijn vroegste kindsheid af blind geweest. Het vak, dat hij zich koos, was dat van rechtsgeleerde, waarin hij het reeds zeer ver gebracht had, toen zijn loopbaan, zoo rijk aan verwachtingen, een einde nam.

Zijn geheugen was zoo sterk en zijn vermogen om zich beschrijvingen voor te stellen zoo wonderbaar, dat hij behalve in de kennis van zijn vak, ook in de wis- en natuurkunde uiterst bedreven was. Hij was in de scheikunde en in de leer der electriciteit zoowel thuis, dat hij daarover lezingen kon houden en tevens proefnemingen deed, die een buitengewone nauwkeurige behandeling, voor een ziende zelfs zeer moeielijk, vereischten. Even groot toonde zich zijn bekwaamheid in de werktuigkunde, zoo ook in de wetenschap der natuurlijke historie, met inbegrip van de natuurleer, de vergelijkende ontleed- en delfstofkunde.

Ook in zijne studiën der oude en nieuwere talen maakte hij bijzonder snelle vorderingen en wel zoodanig, dat hij b.v. na anderhalf jaar het duitsch, wel een der moeielijkste talen, volkomen machtig was.

Met zijn zeventiende jaar werd hem reeds vergund eenigszins voor de balie werkzaam te zijn; hij had dan ook bereids een ruime mate van rechtskennis verworven.

Hij was een eerste beoefenaar van de muziek en voerde op de piano en de viool de stukken der grootste meesters uit met meer tact en kunst dan men van een gewoon dilettant zou verwacht hebben. Bij verschillende gelegenheden nam hij in een concert een der voornaamste partijen op zich.

Met dat al had hij een zeer gering denkbeeld van zijn talenten en kunde, nooit vernam men van hem een woord, dat zelfs eenig bewustzijn verried van buitengewone bekwaamheden te bezitten.

Nimmer ook hoorde men uit zijn mond een bittere klacht over het groote gemis, waaronder hij leed. Hij was steeds vroolijk en opgeruimd en nam met groot vermaak aan het een of ander spel of tijdverdrijf deel, vooral aan zulke, die veel inspanning kostten. Bijgestaan door een knecht ging hij op de jacht en kon een levendige beschrijving geven van zijn tochtjes.

Mr. Levy verhaalt nog, dat zijn jeugdige vriend een trouw bezoeker was van de laatste tentoonstelling, welke te Londen gehouden werd en hem verschillende zaken, vooral in de wetenschappelijke afdeelingen, als b.v. nieuwe uitvindingen op het gebied der telegraphie zeer duidelijk verklaarde.

Beide blinden hadden dus bij hun bezoeken in het tentoonstellingsgebouw veel meer waargenomen en geleerd dan menig ziende.

Behalve de herinneringen aan zijn vriend Brown, heeft hij in zijn werk, tot bemoediging en tot nut van hen, die in gelijken toestand als hij zelf verkeeren, tevens tal van levensbijzonderheden opgeteekend omtrent blinde personen, die tot de arbeidende klasse behooren en wier voorbeelden van even opwekkenden aard zijn.

Wat de mensch gedaan heeft, kan de mensch doen; hetgeen door sommige personen, van het zintuig des gezichts ontbloot, ten uitvoer is gebracht, waarom zouden ook hun lotgenooten niet datzelfde in meerdere of mindere mate kunnen verrichten? De verwijzing naar hetgeen anderen hebben kunnen doen, zal een heilzame prikkel zijn voor diegenen, welke misschien meenen, dat zij, wegens hun blindheid van vele zaken verstoken moeten blijven.

In het door genoemden blinde geschreven werk komen mede zeer nuttige opmerkingen van bijzonderen aard voor, over blinden-instituten en dergelijke onderwerpen, zoo ook eenige statistieken.

Volgens deze laatste is de verhouding van het aantal blinde personen in de verschillende deelen der wereld het minst in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Aldus van het geringste getal opgaande in de reeks, vindt men Nederland, Duitschland, Denemarken, België, Zwitserland. Engeland staat ongeveer in het midden der reeks; voorts komen o.a. Oostenrijk, Frankrijk, Spanje, Portugal, terwijl in Egypte, uit hoofde van de aldaar heerschende ophtalmie (uitwendige oogontsteking) de meeste blinden worden aangetroffen. Ook in Japan is de verhouding zeer groot, inzonderheid ten gevolge van de schadelijke gewoonte onder het volk, om dagelijks de oogleden binnenwaarts met een staafje zoogezegd schoon te maken.

In Afrika bevinden zich op een bevolking van omstreeks honderd millioen, naar luid van die statistieken, niet minder dan driehonderd duizend blinde personen. In betrekking tot dat land wordt tevens gewezen op een zeldzame omstandigheid aangaande een afrikaanschen gids, die gewoonlijk de kooplieden door de woestijnen van Arabië vergezelde. De man was blind en hij leidde zijn gezelschap, terwijl hij enkel door het zintuig van den reuk den weg verkende.

Gelijk de anderen reed hij op een kameel, van tijd tot tijd werd hem eenig zand van den grond toegereikt en zijn reukorganen waren zoo fijn, dat hij door middel van het zand, hetwelk hem ter hand werd gesteld, kon bepalen, op welke hoogte men zich bevond. Hij gaf dan ook een getrouwe beschrijving en uitlegging van de plaatsen, die men voorbijtrok.

Wel opmerkelijk is het wat de verschillende landen van Europa betreft, dat b.v. in Zweden de verhouding van het aantal blinden op de hoeveelheid der bevolking is als een tot ruim veertienhonderd, terwijl in Noorwegen de verhouding is als een tot vijfhonderd veertig. Dit groote onderscheid in twee aangrenzende landen op nagenoeg gelijke breedte heeft men tot nog toe niet kunnen verklaren. Wellicht kan het eenigerwijze toegeschreven worden aan de groote massa sneeuw in Noorwegen, die, gelijk bevonden wordt, op den duur zeer nadeelig op het gezicht werkt. Op IJsland b.v. is de verhouding van het getal blinde personen tot dat der bevolking als een tot tweehonderd twee en negentig, een verhouding bijna zonder weerga, die aan de ligging van het eiland binnen den poolcirkel toegeschreven wordt.

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Naar Scheveningen.

Wanneer het mogelijk ware dat iemand in de residentie en in het bekoorlijk Bosch rondwandelde zonder bekend te zijn met de geographische ligging der stad, hij zou nauwelijks kunnen gelooven dat de zee den eigen gemeentegrond bespoelt en dat in de onmiddellijke nabijheid een visschersdorp met al zijne eigenaardigheden gelegen is, met inwoners, die er uitzien alsof zij van ver afgelegen streken komen.

Doch ook voor hem, die dat alles weet, is het zeer verrassend wanneer hij, nauwelijks 's-Gravenhage verlaten hebbende, de hooge, onvruchtbare duinen ziet oprijzen, die Scheveningen beschermen tegen het vaak zoo verwoestend element. 't Blijft altijd een zonderlingen indruk maken dat men daar, als het ware in de schaduw der paleizen, menschen ontmoet, die nationaal zijn en blijven in kleederdracht, in levenswijze en in taal.

Toch behoort Scheveningen aan 's-Gravenhage, het maakt er een onderdeel van uit, het deelde altijd in zijne lotgevallen, het is met zijne geschiedenis samengevlochten, terwijl de aanbouwing en verfraaiing der laatste jaren het dorp als het ware tot een buitenwijk der stad gemaakt hebben.

Bij de meer en meer toenemende welvaart, waarin het visschersdorp zich mag verheugen, ontkiemt ook daar de zucht tot zelfstandigheid. De Scheveningers willen zich emancipeeren, zij willen zich losmaken van de residentie. Nu, een dergelijk streven beheerscht geheel onzen tijd. Wanneer kinderen groot worden moeten zij ook iets te zeggen hebben, wanneer staten in aanzien stijgen, willen zij vaak den nabuur de wet voorschrijven. 't Is wel mogelijk dat het verlangen der Scheveningers aan de rechtvaardigheid, aan de billijkheid en nog veel meer kan worden getoetst, doch het komt mij voor dat zij ook niet mogen vergeten wat het arme visschersdorp aan 's-Gravenhage verschuldigd is, en 't is toch ook streelend te kunnen zeggen dat men tot de koninklijke residentie behoort.

Ik zeide daar dat Scheveningen zich in een toenemende welvaart mag verheugen. Ieder, die het dorp sinds jaren niet heeft gezien, zal zich daarvan met een enkelen blik kunnen overtuigen. Als gunstig en aangenaam gelegen badplaats biedt het voorrechten, die gewaardeerd en met goud beloond worden, terwijl de verbeterde middelen van vervoer, de versnelde gemeenschap, waardoor de versche visch naar vor afgelegen oorden kan worden verzonden, voortdurend nieuwe bronnen voor den handel openen. Scheveningen geniet dus welstand en gaat daarenboven eene schoone toekomst te gemoet; groote voorrechten, vooral wanneer men zich daarbij het verleden herinnert. Hoe vaak toch is dit dorp met algeheele verwoesting bedreigd. De geschiedenis vertelt dat in het jaar 1470 meer dan de helft der huizen door de zee verzwolgen werden. Dergelijke zeerampen zijn ook oorzaak dat het dorp geheel van ligging is veranderd. Na bovengenoemde ramp stond b.v. de toenmalige kerk niet minder dan 2000 schreden ver in zee. Wanneer men geen doeltreffende maatregelen genomen had, om het afslaan der duinen te voorkomen, zou de zee wellicht geheel Delfland verzwolgen hebben.

In het jaar 1570 beukte andermaal de vloed op de duinen en scheurde 128 huizen weg. Ten gevolge daarvan stond toen de tweede kerk, die men zeer ver van de zee achter de huizen gebouwd had, vlak aan den oever.

Nog andere stormen hebben Scheveningen geteisterd. In de laatste jaren der vorige eeuw werden de arme Scheveningers door de Engelschen van hunne vaartuigen beroofd, de visscherij, de bron van bestaan voor schier de gansche bevolking, moest ophouden; armoede en gebrek heerschten alom. Daar zat de nijvere vischer, met de handen in den schoot te midden der zijnen, aan troosteloosheid overgegeven. Wind en stormen had hij getrotseerd, de woedende zee kon hem niet in verslagenheid brengen, doch tegen de politieke stormen was hij niet opgewassen.

Doch die stormen gingen voorbij zoowel voor den scheveningschen visscher als voor het gansche vaderland. Hij was het, die het eerst koning Willem I mocht begroeten, toen deze op den 30^{en} November den voet op den vaderlandschen bodem zette en sedert dien tijd is er voor Scheveningen een schooner dageraad aangebroken.

Gedurende de Zomermaanden heerscht tuschen de residentie en Scheveningen een buitengewoon levendig verkeer. Schier den ganschen dag bewegen zich de rijtuigen der tramway-maatschappij tusschen beide plaatsen, terwijl bij fraai weder de weg somwijlen met schitterende equipages als bezaaid is. Daarenboven bestaat nog een regelmatig vervoer met barges door het kanaal.

De weg naar Scheveningen is bij uitstek schoon en biedt menig verrassend gezichtspunt aan. Hij werd ontworpen door Constantijn Huygens, die er mede dweepte, zooals uit zijne gedichten blijkt. Eeuwenoude boomen vormen daar een laan, die op zonnige dagen een verkwikkendeschaduw schenkt. Langs den weg verheffen zich prachtige lusthuizen, terwijl, behalve den grooten rij- en wandelweg menig half verscholen pad als 't ware natuurlijk daar heen slingert en daardoor de bekoorlijkheid niet weinig verhoogt.

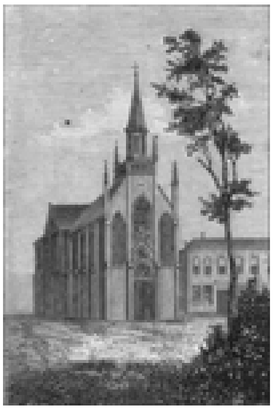

DE KATHOLIEKE KERK TE SCHEVENINGEN.

Zoo bereikt men Scheveningen. De tramway gaat midden door het dorp, door de volkrijke Keizerstraat, die menig landstadje het visschersdorp te benijden heeft. Achter Scheveningen beginnen de duinen, die bolwerken tegen het element, dat zooveel schatten in haren schoot verbergt, dat zooveel voordeelen oplevert, zooveel rampen veroorzaakt. 't Is een zandige, een dorre, kale uitgestrektheid, die men voor zich heeft, doch men behoeft niet lang naar een goed onderkomen te zoeken, want Scheveningen bezit verschillende goede logementen en koffiehuizen, die tevens een heerlijk uitzicht op de zee aanbieden.

Het getal badgasten was gedurende dezen Zomer buitengewoon groot. Vooral de Engelschen waren sterk vertegenwoordigd; die europeesche trekvogels schijnen tegenwoordig gaarne op onzen moerassigen bodem te verwijlen. In het badhuis (Groot

Bad-hotel) wemelde het van vreemdelingen en vooral op de Zondagen, wanneer duizenden van heinde en ver naar Scheveningen komen, heerschte daar eene buitengewone bedrijvigheid.

Het strand biedt eigenaardige tooneelen aan. Wanneer het zacht en droog weder is, staan daar een aantal teenen stoelen, die er aan de achterzijde als schilderhuizen uitzien; zij hebben twee wanden, die tegen wind en zonneschijn beschutten. De badgasten zitten als het ware in kooien, waarvan de openingen naar de zeezijde of langs het strand gericht zijn, al naarmate de stand der zon dit vereischt. Zij, die een buurpraatje willen houden, zijn verplicht het hoofd naar buiten te steken of hun zetel een weinig te verzetten. De dames houden zich gemeenlijk met eenig handwerk bezig, de heeren rooken een sigaar, of houden een boek in de hand dat hun in den regel weinig schijnt te boeien. Men moet gelooven dat de verveling daar een groote rol speelt, want zelden ziet men dat er een vertrouwelijk of onderhoudend gesprek wordt gevoerd en op de meeste wandelaars aan het strand maken die badgasten in kooien den indruk, alsof zij voor het publiek te kijk zitten. Ik zag daar drie Engelschen naast elkander, ieder in een kooi en met de beenen ver uitgestrekt. Zij droegen alle drie gele jassen, gele vesten en gele broeken en hadden ook alle drie gele bakkebaarden. Met een strakken, schier verstijfden blik staarden zij rechtuit in zee, waar niets te zien was, zelfs geen watervogel. Aan het strand ging het zeer levendig toe; kleine kinderen trokken miniatuur-schepen voort, of plasten, tot groote ergernis van mama, tot over de enkels in het water, jonge meisjes, die zich wat al te ver gewaagd hadden, sprongen met een eigenaardig gilletje uit elkander wanneer de ondeugende vloed eens een buitengewonen voorsprong maakte. De Engelschen bleven doof voor het gelach, dat in hunne nabijheid opging, en toen een bejaard heer, die zich niet spoedig genoeg uit de voeten kon maken, in het zand buitelde en het zeewater hem overspatte, bliezen zij alle drie een dikke rookwolk uit hun kooi; als de oude heer door een golf was meêgenomen zouden zij waarschijnlijk niets anders gedaan hebben. Zou dat nu gemaaktheid, verveling of levenszatheid zijn? In allen gevalle beklaag ik zulke menschen.

Voor het gebruik der baden bestaan verschillende gelegenheden. Behalve dat men zich daarvan natuurlijk kan bedienen in het badhuis, staan aan het strand een aantal badkoetsen zoo voor dames als voor heeren. Het levert een eigenaardig schouwspel op, wanneer die rijtuigen in de golven plassen, of wanneer men ziet hoe de baders bij het naderen van een golf den rug krommen en zich door het zoute water laten overspatten. Men meent somwijlen dat zij verdwijnen, doch spoedig duiken zij wederom op om een nieuwen golf af te wachten.

Het strand levert eene buitengewone bekoorlijkheid op, wanneer het weder zacht is en de zon gaat wegzinken in de onmeetbare watervlakte. Majestueus is het geklots der golven, die onophoudelijk in spattend schuim zich verbrijzelen; dat telkens vooruitschieten en weder terugtrekken der golven langs het uitgestrekte strand doet denken aan een monster dat zijne klauwen uitwerpt om offers te zoeken. Middelerwijl het onafzienbaar vlak langzamerhand in de duisternis gehuld wordt, giet de ondergaande zon een straal van licht over het waterveld, dat met millioenen diamanten schijnt bezaaid te zijn, en in die lichtstraal bewegen zich op onberekenbaren afstand visscherspinken, die huiswaarts keeren. Op zulk een oogenblik is een wandeling aan het strand onwaardeerbaar.

Geheel anders is het echter daar, wanneer een storm opsteekt en het gedonder der golven, die op het strand beuken, de doodsklok schijnt te zijn voor hen, die in een zwak vaartuig aan de woede van het element zijn prijs gegeven. Dan is Scheveningen

een oord van jammer, want hoevelen zijn er daar niet, die in de pijnlijkste onzekerheid verkeeren over het lot van hen, die zij het liefst hebben op deze wereld en wier dood hen soms in volslagen armoede dompelt. En het behoort niet tot de zeldzaamheden dat Scheveningen door dergelijke ramp wordt getroffen; onder de visschers aldaar zijn een aantal familiën, die verschillenden der naaste bloedverwanten aan de zee ten offer hebben moeten brengen.

Dat verhaalde mij eens een oude vrouw, die misschien wel tachtig jaren telde. Zij wandelde aan het strand met een knaapje van ongeveer vijf jaren, dat nu en dan een scheepje, van een ouden klomp vervaardigd, te water liet.

‘Die jongen schijnt voor visscher in de wieg te zijn gelegd, moeder,’ zeî ik.

‘Dat worden ze bij ons allemaal, Mijnheer,’ antwoordde de vrouw; ‘ze worden voor het water geboren, zoo goed als de eenden; maar eer Japik naar zee gaat zal ik wel lang dood en begraven zijn.’

‘Gij ziet er anders nog kras genoeg uit om hem met den zuidwester op te zien, en zijn vader zal hem wel vroeg meê aan boord nemen, want hij heeft nu al lust in het varen.’

‘Zijn vader is dood, Mijnheer, maar als 't God belieft zal zijn grootvader nog wel zoo lang leven om een visscher van hem te maken.’

‘Dat is dus uw man?’

‘Neen, neen, mijn zoon; ik ben Japik zijn overgrootmoeder.’

‘Gij moet dus al heel wat ondervonden hebben, moeder.’

‘Dat geloof ik, Mijnheer. Mijn vader verongelukte toen ik nog geen twaalf jaren oud was. Ik ben driemaal getrouwd geweest, doch er ligt maar één man van mij hier op het kerkhof, de twee anderen hebben hun graf in de golven gevonden. Toen ik voor de derde maal weduwe was geworden, bleef mij een zoon over, die voor ons het brood kon verdienen, hij is de grootvader van den kleinen Japik. De man is nu ook al een eind in de vijftig en hij zou zeker zoo hard niet behoeven te werken, als verleden jaar zijn oudste zoon niet in een storm was omgekomen. Nu moet hij voor ons allemaal het brood verdienen.’

‘Dat is verschrikkelijk; mij dunkt dat bij zulke afschrikkende voorbeelden de lust tot het varen wel moet overgaan.’

‘Toch niet, Mijnheer. Als dat waar was zouden de meeste jonge meisjes onder ons wel ongetrouwd blijven, omdat zij zoo licht weduwen worden. Op afschrikkende voorbeelden wordt in de wereld niet veel gelet, dat weet Mijnheer ook wel. Daarenboven kan een scheveningsche visscher zoo min buiten 't water leven als een visch; hij is er bij geboren en bij opgevoed, hij wil er bij leven en sterven. Ik zou doodgaan als ik de zee niet meer zag, al heeft zij mij ook meermalen diep ongelukkig gemaakt.’

't Is te wenschen dat alle scheveningsche visschers er zoo over denken, want waarlijk hun lot is niet benijdenswaardig.

Zooals ieder weet, werd Willem I het eerst te Scheveningen begroet, toen hij als souverein vorst in Nederland terugkeerde. Ter herinnering aan dat gedenkwaardig feit is op den 24en Augustus 1865 - de geboortedag van Neêrland's eersten koning - aan het strand een obelisk of gedenknaald onthuld. Zij is van blauwen escauzijnschen steen met een verguld koperen bol van 75 centimeter in doorsnede. Op de vier zijden van het voetstuk leest men: ‘God redde Nederland,’ - ‘30 November 1813.’ - ‘Het dankbare volk,’ - ‘24 Augustus 1865.’

[Nummer 13]

Een reis met de diligence.
door Nepos.

Haal niet minachtend de schouders op, goede lezers, bij 't aanschouwen van dit hoofd; ook in de diligence kan men lotgevallen hebben, die iemand de haren te berge doen rijzen - gesteld, dat hij ze nog niet verloren heeft.

DE DIERENTEMMER DOLICHAU TE MIDDEN DER ZIJNEN.

Het zou mij weinig moeite kosten, evenals zoovele anderen, u mijn heldendaden te beschrijven in veldslagen, die 'k nooit heb bijgewoond; ik zou u romaneske avonturen met poëtische aandoenlijkheid kunnen schilderen, die even schitterend den toets der waarheid konden doorstaan. Het zou mij zelfs geen moeite kosten, om mijn ontmoetingen te verhalen in ver verwijderde, al dan niet ontdekte gewesten, waar ik nooit geweest ben. Maar ditmaal blijf ik laag bij den grond - mijn geboortegrond.

Ik zal trachten, hier mijn merkwaardige lotgevallen en gemoedsbewegingen te schetsen bij een uitgestrekten tocht met de diligence; zoo'n echt oude, bedompte, ongemakkelijke, muffe diligence. Hij, die zich dus reeds illusiën maakt, dat ik in de bergstreken door bloeddorstige rooverbenden ben aangehouden, leeggeschud en onder de gebruikelijke stuiptrekkingen wreedaardig doodgefolterd; die ten minste verwacht, dat de diligence met mij en een oude jufvrouw met zes hoedendoozen aan

mijn groene zijde op hol is gegaan en dat ik jammerlijk den hals gebroken heb, zelfs hij zal zich deerlijk bedrogen vinden.

Tot mijn leedwezen moet ik al dadelijk verklaren, dat ik niet eens van den dijk ben gestort, terwijl, in mijn qualiteit van verhaler, ik schoorvoetend en met het schaamrood op de kaken de verklaring moet afleggen, dat zelfs niet eens het kreupele van-de-handsche paard, waarvan ik in een ommezientje van uit de diligence al de ribben gecontrôleerd had, is doodgevallen, hoewel ik daarvoor, ronduit gezegd, een rechtmatigen angst niet heb kunnen onderdrukken.

Dus geen enkele ontmoeting, geen

enkel feit, dat de algemeene meewarigheid of 'Schadenfreude' zou kunnen opwekken.

Hoe durf ik mij dan vermeten, mijn ontmoetingen en gewaarwordingen meê te deelen, als niets van dit alles heeft plaats gegrepen? Dat komt, omdat ik een man van den ouden stempel ben, die niet van al die nieuwigheden houd en nu ik pas weer gelezen heb, hoe te Carlisle een trein door een waggon met argelooze passagiers is gestoomd, bedank ik er nog hartelijker voor, om als een lam in een wagen opgesloten te worden, en met behulp der stoomkracht van mijn eigen vleesch en bloed gehakt of haché te zien maken.

En toch, groot zijn soms de gevaren, die iemand in de diligence bedreigen. Een halve eeuw geleden nog reisde iedereen met die thans verachte gelegenheid. Wie een verre reize met de diligence ging maken, b.v. van Amsterdam naar den Bosch, hij nam wel degelijk een hartroerend afscheid van zijn familie; er werden tranen naast het portier vergoten - in dien tijd waren man en vrouw in den regel nog aan elkaâr gehecht; conducteur en paarden waren maar al te dikwerf de stomme getuigen van aangrijpende en vermurwende familie-tafereelen, en menigmaal kon men niet op zijn tijd wegkomen, omdat een bezorgde huismoeder haar man voor 't laatst nog eens op 't hart drukte, niet te onvoorzichtig uit het raampje te kijken en toch vooral zijn bouffante niet af te doen, die zij zelve hem als om een kaapstander om den hals had gewonden, zoodat het niet alleen aandoening was, die hem zoo rood deed zijn. Hij moest dan beloven om, als hij aangekomen was, onmiddellijk een brief van vier zijdjes te schrijven; - zulke epistolaire schandalen komen in dezen practischen tijd slechts zeldzaam meer voor - en als dan eindelijk de postillon zijn evenzeer klassieke melodie liet weergalmen en het 'vort knol' beslissend van den bok klonk, dan werd het jongste kind hoog opgeheschen, om 'vader' zoo lang mogelijk na te kijken, totdat eindelijk vader aan den horizon met een stijven hals zijn hoofd terugtrok en moeder met lammen arm het zware wicht weer op dit tranendal neerzette.

Hoe gaat het thans! Men neemt een retourbiljet naar de Poolstreken, gaat en passant even iemand in Brussel of Parijs spreken, zonder zelfs zijn gezin te waarschuwen; men staat op in Amsterdam, ontbijt in Brussel, eet in Parijs, verveelt zich in Hâvre en ontwaakt te Londen.

Twee groote machten laten heden ten dage haar alvermogenden invloed gelden: de stoom en de statistiek. Snelheid is de groote factor, die meer en meer bij alle berekeningen op den voorgrond treedt; stoom is de genius, die alles mogelijk maakt - maar alle gevoel verdooft. Men schrijft, dorscht, bakt, recenseert, failleert, kapt en pakt zijn biezen met stoom. Weldra zal men ons met stoom, met zes dokters-kracht naar de andere wereld helpen; maar de gemoedelijkheid, waarop ik steeds zoo gesteld was, die is de wereld uitgestoomd. De stoomhamer schijnt het menschelijk gemoed te pletten en hard te maken, de schrille stoomfluit heeft het oor onvatbaar gemaakt voor al te zwakke indrukken. Dat is ook het geval met het gewone reizen. 'Voort,' gaat het maar! Nu en dan vliegen er een paar treinen tegen elkander op - zóóveel dooden; dat is niets. Men vestigt er nauwelijks de aandacht op; ik geloof, dat als mijn diligence in de sloot was gevallen, men er nog meer over gepraat zou hebben. De statistiek zegt met haar koude taal: zóóveel dooden per jaar, dat is zooveel per lijn of per mijl; alsof het mij, die armen en beenen breek, iets kan schelen, hoeveel beenen er in 't jaar per mijl gebroken worden; alsof de ongelukkige weduwe, de diep bedroefde weesjes, die door het verkeerd plaatsen van één enkelen wissel alles, alles verloren hebben, iets met lijn of mijl te maken hebben! . . . . . .

Neen, dan is de goede, oude diligence nog niet zoo te versmaden; dat stereotiep gele, logge voertuig, dat door zijn stabiliteit werkelijk een blind vertrouwen wettigt; de glibberige kussens, waarvan men toch niet kan afglijden, omdat er geen plaats voor is; het eigenaardig vertrouwelijk gezelschap, dat onveranderlijk de diligence bevolkt; de grommende en toch meestal goedhartige conducteur, die telkens het portier dichtslaat, alsof dit zijn paarden moed kan inspreken - want hij slaat meestal meer met de portieren dan met de zweep - 't is alles nog zoo'n toonbeeld van den goeden ouden tijd.

Ik ging dan in de diligence, na alvorens een vol kwartier in een rookende, lage wachtkamer mijn vermoedelijk reisgezelschap overzien te hebben. De paarden kwamen met hoorbare luiheid aanstappen, werden op hun plaats gesjord en geduwd; het goed werd opgeladen onder een drukke woordenwisseling van den conducteur en den knecht van 't kantoor; ik greep in gedachten nog eens naar 't kopje chicorei-nat, dat ik in mijn onschuld genomen, maar gelukkig niet uitgedronken had; ik bekeek werktuigelijk het kleine verfrommelde stukje geel papier, waarop eenige hiëroglyphen den ingewijde ontsluierden, dat ik het recht had om tot aan een zekere plaats meê te rammelen, en toen ik voor de derde maal naar buiten kwam, zag ik dat het ernst begon te worden.

Ik keek bezorgd naar de torenachtige bagage, die men boven op den wagen had gestapeld, zoodat ik met een zeker genoegen een zeer dikke dame zag aankomen, die mij een voldoende ballast beneden in den wagen toescheen.

Terwijl ik in stilte de zwaarte van die dame en de bagage vergeleek, spoedde zij zich naar het bureau en ontzag zich niet, in haar haast langs mij heen te schuiven, zoodat mijn buik bijna averij bekwam. Even gejaagd stoof zij weer uit de gelagkamer en met vastberadenheid stapte zij op de ijzeren trede; de conducteur, die haar daarop zag wankelen, had de délicatesse, zijn logge hand onder haar zitvlak te plaatsen en met beminnelijke hulpvaardigheid haar een flinken zet te geven, zoodat zij verraderlijk als een prop door de opening van het portier vloog.

Ik stapte onmiddellijk na haar de koets in, alsof ik een aanbidder van haar was; doch eigenlijk bekwam ik vleugelen door de vrees, dat als er twee zoo binnen in kwamen, er geen plaats voor mij meer zou overschieten. In een ondeelbaar klein oogenblik was de wagen vol en met adelaarsblik monsterde ik mijn reisgezelschap.

De bedoelde dikke dame zat schuins tegenover mij, met een uitpuilend hengelmandje teeder tegen haar maag gedrukt; zij had het zeer druk, zag naar alle kanten om en schudde op haar plaats heen en weer, zoodat de diligence een deinende beweging kreeg, die mij landziek dreigde te maken. Zij keek mij met een zekere majestueuze nijdigheid aan en nooit heb ik kunnen uitvorschen, waaraan ik dit verdiend heb.

Aan den anderen kant over mij zat een dame met twee kinderen, die, nog voordat de wagen zich in beweging had gezet, mij al onderzoekend betast en bevoeld hadden, alsof ik een vet varken en pa slager was.

Ik trok mij schuchter terug en beloofde mij weinig goeds van de gezellige aanwezigheid dier kinderen.

Naast mij aan den eenen kant zat een jong heer met wapperende lokken, die aan een sigaar van verdachte qualiteit zwolg; aan de andere zijde had een bejaard heer plaats genomen, in een jasje zoo glimmend als een leeren kantoorkruk; deze grijsaard had de onschuldige, maar lastige gewoonte van onvermoeid te snuiven, en binnen kort was ik alleen door zijn mildheid zoozeer van rappé doortrokken, dat de dandy naast mij begon te niezen.

Achter mij zaten drie natuurgenooten, waarvan twee door hevige gesticulatiën tegen den onvoldoenden afstand tusschen de banken protesteerden en zoo regelmatig beurt om beurt met de knieën tegen mijn bank zaten te rammeien, dat ik onwillekeurig aan een stoommachine achter mij begon te denken. De derde was een nog jonge vrouw van een somber, treurig uiterlijk; wanneer ik haar langer had aangezien, dan zou zij mij bepaald weemoedig gestemd hebben, zoo vreemd stond haar overigens vriendelijk oog. Doch ik kan niet juist zeggen, wat dit voor menschen waren, of hoe zij er uitzagen, want het was mij onmogelijk, om te kijken, wilde ik niet de beide kinderen uit het oog verliezen, dat zeer gewaagd zou geweest zijn. Er bestaat namelijk hier op aarde een geheele categorie van overigens lieve kinderen, die evenwel in zeker opzicht onuitstaanbaar zijn.

Zij voeren hun kleine arglistigheden het meest op stoombooten en in diligences uit en men treft ze daar altijd met wiskunstige zekerheid aan, omdat bezorgde moeders met haar lievelingen nog al licht van die kalme vervoermiddelen gebruik maken. Ik ben een ware kindervriend, maar iedere tocht met stoomboot of diligence heeft mij wreedaardig in die kinderlievende gewaarwordingen geschokt. De diligence-kinderen zijn geen kinderen meer; zij zijn iets vreeselijks.

Hoort mijn lotgevallen, goede lezers; verneemt, wat ik geleden heb en uw hart zal van meewarigheid krimp worden. Gij zult vergeven, dat ik mij ongunstig over kleine reisgenooten voor half of in 't geheel geen geld heb uitgelaten en bij dezen de getuigenis afleg, dat ik nog minder gesouffreerd heb door den ouden heer, die mij met behulp van zijn onuitputtelijke snuifdoos deerniswaardig besnoven heeft.

Zoodra waagde ik het niet, even steelsgewijze door 't raampje te kijken, zoodat mijn vlammende blik de aarzelende kinderen niet langer in bedwang hield, of de oudste, een knaapje met een aardigen maar vetten krullenbol, plantte de vijf vingertjes decisief op mijn lichte zomerpantalon en gaf door een half-cirkelvormige figuur een blijvend bewijs van zijn ongekunstelde bewondering.

'Meneer, houdt u van me?' vroeg daarbij 't aanvallige wicht. Die onschuldige vraag ontwapende mijn electrisch opgekomen gramschap en ik werd zoo eensklaps verteederd, dat ik geen antwoord gaf, maar het kleedingstuk begon af te vegen, 't geen de zaak nog verslimmerde. Door dit succes aangemoedigd, heesch het kind zich aan mijn horlogeketting tegen mij op en stak mij zonder eenige aanleidende oorzaak zijn vingertje in den mond, terwijl het kleinste kind mijn stok had weten machtig te worden en daarmeê met echt kinderlijke vrijmoedigheid krachtige slagen op mijn hoofd gaf. Daarbij zat de moeder van die telgen mij met een glimlach aan te kijken, alsof zij wilde zeggen; 'Vindt u dat nu niet heel aardig?' Die moederlijke vreugde nam nog toe, toen 't meisje den stok op den grond gegooid had en met een vrijpostigheid, die alleen bij de jeugd te vergeven is, op mijn knie sprong en op kluchtigen toon vroeg: 'Hèt u en u-evel?' waaruit ik weldra opmaakte, dat het kind op zoetigheid belust was. Het gezicht der moeder begon nu te glimmen; maar toen zij mijn donker, diepdenkend gelaat aanschouwde, matigde zij hare moederlijke ingenomenheid en verbood hare kleinen met de woorden: 'Foei Kareltje, - Keetje, niet zoo aan Meneer 's lijf hangen!' waarna zij onze schuld meende vereffend te hebben en mij zegevierend aankeek, alsof zij naging, hoe ik haar wel zulke gehoorzame kindertjes moest benijden. Ik trilde van ongeduld en vond mijn toestand afgrijselijk! Met beklemdheid zag ik nu de dikke dame haar hengelmand openen; zij nam namelijk het schuifje weg, zoodat door de elasticiteit van den inhoud het deksel tegen haar kin vloog. Zij woelde in 't mandje en een zwoele, iemands eetlust bedervende geur, die zeer aan opgewarmde worstebroodjes met kaas en pommade

deed denken, vulde den wagen. Wat ik vreesde, gebeurde; zij bood den kinderen eenige ver-

snapering aan, en elk met een glinsterend sancijzebroodje gewapend, namen zij ter zijde van de moeder plaats, daar deze mij de voorpanden van mijn jas zag inhalen en een wanhopigen blik werpen op mijn pantalon, die reeds na de kortstondige kennismaking van de lieve kleinen tijgerachtig gevlekt was.

Op dat oogenblik bood de oude mij een snuifje aan, en toen ik feestelijk bedankt had, nam hij een fabelachtige prise en keek toen over mij heen, zoodat ik een lading kreeg, alsof zijn neus een peperbus was. Met een gevoel van stille wraakoefening, waarvoor ik alle weldenkenden vergeving verzoek, blies ik die snuiflaag van mijn kleeren naar den kant van de zwaarlijvige jufvrouw, die de volle lading op 't broodje kreeg, waaruit zij precies een beteekenisvollen hap nam, die haar van beleedigde majesteit in de keel vloog.

Behalve dat ik mijn gewaad tegen de slinksche aanvallen van de twintig vette klavieren verdedigde, ging er een vol kwartier in ongekende rust voorbij; niets verstoorde mijn kalmte dan het schudden van de bank en de onaangename uitwerking, die de geur der proviand van mijn overbuurtje op mij teweegbracht. Ik zag thans nog eens naar de jonge vrouw, die mij juist door al het dwaze, dat mij omringde, een bijzondere belangstelling inboezemde. Zij had een innig treurig waas over haar zachte trekken verspreid; iets, dat sympathie inboezemde, men wist zelf niet waarom. Voorzeker had zij iets, dat haar diep getroffen had; wie weet, wat het doel van die reis was, - 't was duidelijk, dat haar een pijnigende gedachte bezig hield. Hadde zij tegenover mij plaats genomen, ik had mijn oog misschien niet van haar kunnen afwenden. Als haar schuwe, droefgeestige blik een oogenblik op mij rustte, dan sprak daaruit een kortstondig leven vol bittere smart en teleurstelling; dan was 't, als zocht haar vochtig, 'k zou haast zeggen, verwilderd oog een sterveling, die haar kon begrijpen; een enkel wezen onder die koele omgeving, dat een woordje van deelneming voor een zwaar beproefde over had. Zij deed mij denken aan een van die rampzaligen, welke alles, alles verloren hebben, die door allen verlaten zijn, die op jeugdigen leeftijd reeds aan de menschheid moeten gaan twijfelen en met bitterheid zich afvragen, of er nog wel één hart op de wereld is, dat met het hare kan gevoelen en een oogenblik uit de koele sfeer van levensproza zich kan losscheuren om een enkel woord, een enkelen blik van deernis over te hebben voor haar, die zoo nameloos veel leed te verkroppen hebben en een doornig levenspad bewandelen - tegenover anderen, die een gladden, met lachend, hoopvol groen omzoomden, breeden weg voor zich mochten vinden. . . . .

In 't ware lijden bedriegt men zich zoo zelden; het drukt zijn vaalkleurig zegel op de kaken, dat het geoefend oog onmiddellijk weet te ontraadselen. Ik voelde mij zonderling tot die vrouw aangetrokken; toch was zij verre van schoon. De smart, misschien de wanhoop had haar een stroef voorkomen gegeven, dat toch iets roerends had; want dit alles lag over dat gelaat uitgespreid. - ‘Is 't nu haast gedaan?’ riep ik eensklaps uit, nu werkelijk kwaadaardig tegen den jongen, die mij al zoo lang verveeld had en die, zonder zich aan 't nietsbeteekenend verbieden van de moeder te storen, op de bank was gaan staan, door een schok van den wagen 't evenwicht verloor en met een bons op mij neerviel; ten einde raad zette ik hem, misschien wat onzacht, overeind, hoewel ik nu nog de overtuiging koester, hem niet gekwetst te hebben, daar ik hem bij toeval in zijn broek greep en ophaalde.

Het jonge mensch scheen daar echter anders over te denken, want het zette een keel op, die in 't parlementaire leven benijdenswaardig zou zijn geweest; dit nu was

het zusje een aanleiding om hem te accompagneeren, waarna de moeder hare lievelingen afkuste en ik op staanden voet ook de dikke jufvrouw tegen mij kreeg, welke beslissend haar hengelmand als een verschansing tusschen ons beiden plaatste en mij uit wraak wegens haar gestoorden maaltijd 't leven fel onaangenaam wilde maken. ‘Foei, zoo'n arm wurm mishandelen!’ klonk het, terwijl zij den huilenden jongen door zijn geoliede lokken streek, dat haar spoedig zou berouwen. ‘Een klein kind zoo valsch te knijpen!’ ging zij voort, toen de jongen hierdoor aangemoedigd een nog vervaarlijker keel opzette.

Alles grijnsde mij aan; de oude heer snoof als een razende; de moeder mat mij van 't hoofd tot de knieën (van mijn voeten was niets te zien) de jufvrouw met de hengelmand hitste den balkenden jongen tegen mij op en tot overmaat lachte mij het jonge mensch naast mij uit. Dat was te veel! Gelukkig hield juist de diligence stil, terwijl ik wanhopig dacht, of er wel grooter ellende te bedenken was dan de mijne . . . . . Zacht wat - toen ik opstond, zag ik weer die tengere, lijdende vrouw, daar in haar hoekje gedoken; 't was mij, alsof zij mij antwoord op die vraag gaf. Ja, daar zat het ware lijden, de ware ellende. Wat in haar omging, ik wist het niet, ik zal 't nimmer te weten komen; maar ik gevoelde zoo levendig, hoe bitter weinig de zoogenaamde ‘petites misères de la vie’ te beteekenen hebben tegenover het ware, het folterende, grievende leed, dat sommigen 't hart verscheurt.

Het is zonderling; jaren zijn reeds vervlogen - en nog altijd zie ik dat gezicht voor mij en het spreekt tot mij een bestraffende taal. . . . .

De hen en hare kiekens.

Bij de beoefening van de natuurlijke geschiedenis der vogels, wordt men diep getroffen door den onverbreekbaren liefdeband, die moeder en kroost omstrengelt. - Het is alsof de moederliefde haar nieuwe levenskrachten instort, het instinct, het vernuft verscherpt en met heldenmoed, zelfopoffering en stalen geduld haar bezielt. - Een en twintig lange dagen en nachten heeft zij in eene eenzame, sombere plaats aan den broeitijd besteed, slechts enkele oogenblikken op den dag afzonderende, om het noodige voedsel te nemen. En nauwelijks zijn de jongen den dop ontloopen, of een nieuw leven van zorg en kommer vangt aan. - Het talrijk kroost krioelt en joelt, maar het is zoo teeder, zoo onbezonnen, zoo onervaren, en zoovele gevaren en vijanden omringen het. Een waakzaam oog is, angstig op de schaar gevestigd, noodzakelijk. Het gevaar voorzien en keeren, de aanslagen der vijanden verijdelen en trotseeren, pal staan en strijden tot den laatsten ademtocht, is de zware taak, die zij liefdevol opneemt. -

Door verschillende klanken en kreten, nu teeder en zacht, dan scherp, schril, angstig geslaakt, leidt zij de jongen op veilige wegen of verwittigt hen van het gevaar. Zij spreekt, om zoo te zeggen, eene krachtige taal, vol beteekenis, en goed begrepen. -

Maar hoe zal zij dat teedere en talrijke kroost, nog slechts door een luchtig dons gedekt, tegen het gure, vochtige weder beschermen? Twaalf, veertien en meer jongen omringen haar, die allen hulp en beschermen? vorderen. Geen nood: wen de zon ten ondergang neigt of het uitspansel slechts regen aankondigt, roept ze met teedere, zachte klanken hare jongen, geleidt ze naar eene droge, warme plaats, buigt het lichaam, spreidt de vleugels en vergadert ze allen onder haar lichaam, waar ieder eene zachte mollige plaats inneemt. Hoe talrijk ook, is er, hoe onbegrijpelijk, plaats

te over. Zoo vindingrijk, zoo vernuftig is hare moederliefde, maar hoeveel inspanning kost ze niet! Zij wringt en dwingt het lijf en blijft uren in die gedwongen houding des lichaams ten gerieve der jongen, die daar, als in dons gedompeld, eene zoete rust smaken. Maar bovendien voor haar geen nachtrust zelfs; de slaap schijnt haar te zijn ontweken. Neen, de nacht integendeel vordert dubbele waakzaamheid; de vijand, door de duisternis beschermd, kan ongemerkt naderen. Zij waakt.

Maar als de vijand nadert of de jongen bedreigt, dan vooral spreekt zij diep doordringende taal: scherp en schril en angstig weergalmen hare kreten. De jongen zijn als geëlectriseerd, de schrik slaat hen om het hart, en, de hen beantwoordend, snellen zij met uitgespreide vleugels naar de veilige schuilplaats, onder haar lichaam en vleugels bereid.

Het tafereel, in deze gravure ontrold, stelt ons levendig voor oogen het gevaar, dat dreigt en de wijze, waarop de hen het kroost daartegen beveiligt.

Boven haar op een vervallen muur heeft de oude, sluwe kater, sluipend genaderd, zich op de loer gelegd, om dit of dat kicken bliksemsnel te bespringen. Gretige en bloeddorstige blikken werpt hij op de prooi. Hij schijnt zijn slachtoffer te zoeken en schijnt zeker van zijn moorddadigen aanslag. Neen, de hen heeft zijn verraderlijken toeleg reeds lang bemerkt. Zij vlucht niet, o neen! zij vreest hem evenmin; maar zij kent hem en daarom wantrouwt ze. Immers, bewoner van hetzelfde erf, heeft zij bij menige ontmoeting zijn sluwen, wreeden, bloeddorstigen, maar laffen inborst leeren kennen: hij moordt, om in bloed zich te baden; hij bestookt slechts weerloozen, want de bloodaard deinst terug voor elken weerstand en siddert bij elk gevaar. Zij derhalve is slechts bezorgd voor hare jongen, zij verwittigt hen van het gevaar, en getrouw aan hare roepstem, stellen zij zich onder de bescherming der moeder.

MR. HUBERT SASSEN.

De dierentemmer J. Dolichau.

Met leeuwen, panters, wolven en beren weten om te gaan, alsof het tamme huisdieren zijn, ziedaar de zonderlinge begaafdheid, waardoor zich de dierentemmer Jan Dolichau bekend heeft gemaakt.

Niet echter op eenmaal bracht hij 't zoover. In een der achterbuurten van Juterbogk geboren, kende hij van kindsbeen af aan niets dan ellende en armoê. Zijn vader, een dronkaard van de ergste soort, scheen er van tijd tot tijd zelfs een zeker genoegen in te scheppen zijn uitgehongerd kind op een pak slaag te trakteeren.

Bij een dezer gelegenheden echter vond de knaap beter van deze vriendelijkheid zijns vaders geen gebruik te maken, en, zonder dat iemand wist waar hij gestoven of gevlogen was, verdween de kleine jongen uit de ouderlijke woning.

Jan Dolichau kwam bij een reizende kermistroep te recht. Hij leerde affiches rondbrengen, op den triangel spelen, kunsten maken en klom zoo van lieverlede hooger, tot hij eindelijk als waker in een wildebeestenspel werd aangesteld.

Hier scheen hij weldra in zijn eigenlijke sfeer en ontwikkelde zich

zijn verborgen talent op merkwaardige wijze. Een indisch luipaard, die in zijn geboorteland bij de driehonderd antilopen had verorberd, werd voor hem zoo mak als een lam. Wilde een ijsbeer niet naar zijn pijpen dansen. Jan trommelde hem met een ijzeren stang op zijn noordschen kop en 't dier verbande van stonde af aan elke revolutionaire gewaarwording uit zijn binnenste. Gebeurde 't nu en dan dat Dolichau, omringd van zijn onderdanen, een boterham maakte of eene hartversterking nam, dan vooral scheen aan 't legio zijner wonderen geen einde te komen. De wolf zette zich op zijn achterpooten en hunkerde om een stukje; de pelikaan liet zijn mooie veeren en zijn grooten, wijd openstaanden snavel zien; de apen putten, als volleerde bedelaars, zich uit in allerhande grimassen. Abdalla, de gedresseerde pony, was hun evenwel allen te slim af, en, zoo familiaar mogelijk den meester naderend, haalde hij hem zonder verderen omslag de brokken uit den mond. 't Is gedurende een dezer meest begunstigde oogenblikken, dat de gravure van pag. 97 den dierentemmer voorstelt.

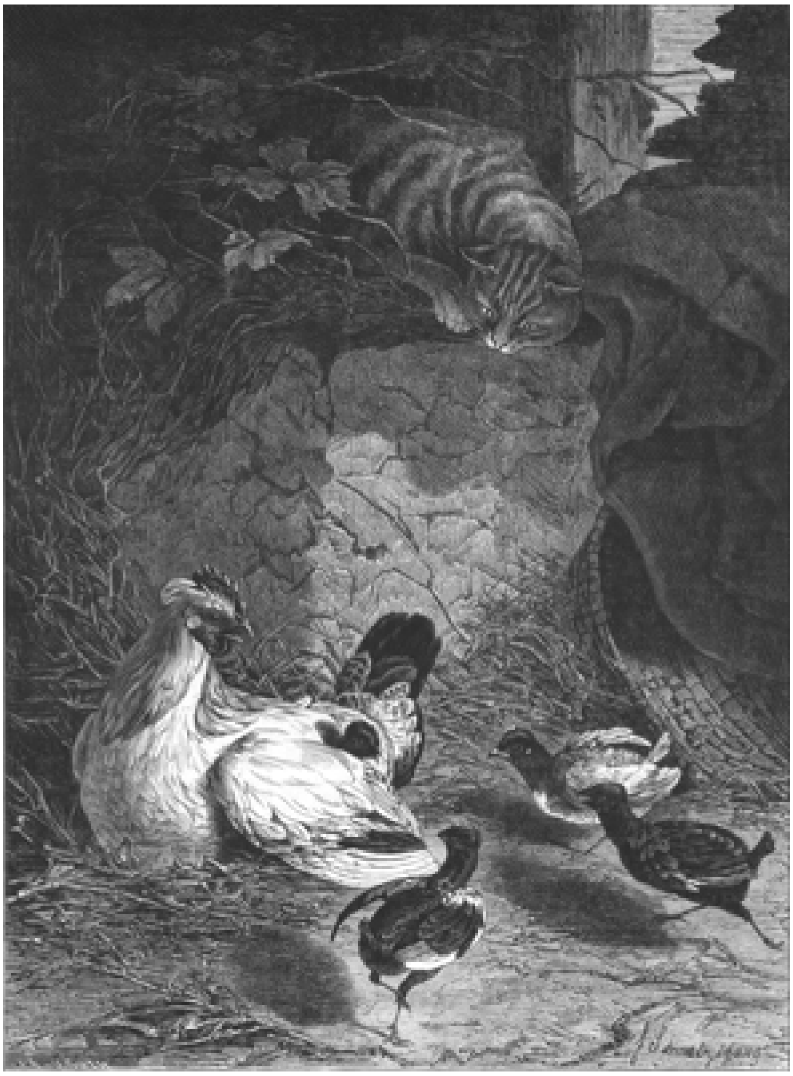

DE HEN EN HARE KIEKENS.

Dolichau's roem verbreidde zich langzamerhand over alle kermissen. Hij werd aan 't apen- en wilde-beestenspel van Cassanova geëngageerd, maakte met dezen een reis door verschillende landen van Europa en Azië, en mocht eindelijk, wat slechts

zelden met mannen van zijn vak 't geval is, hoog bejaard en met een aanzienlijke fortuin bedeeld, op een stille villa in Londen 's nabijheid zijn laatste levensdagen slijten.

Ook daar vergat hij de grondleggers zijner fortuin niet, en immer behoorden, Abdalla, de pony, een wolf en een tweetal uitverkoren exemplaren van 't apengeslacht tot zijn oude, trouwe vrienden.

De profetes, Debora.

Ten tijde, dat de Israëlieten, 't uitverkoren volk Gods, onder 't bestuur van rechters stonden en zij, in de laatste helft der dertiende eeuw vóór onze tijdrekening, door een hun vijandige natie in hun vrijheid bedreigd werden, gelastte een profetes, met name Debora, door hooger ingeving sprekende, aan een harer landgenooten, om met geringe strijdkrachten tegen de geduchte legermacht van den vijand op te trekken, als zeker van de overwinning.

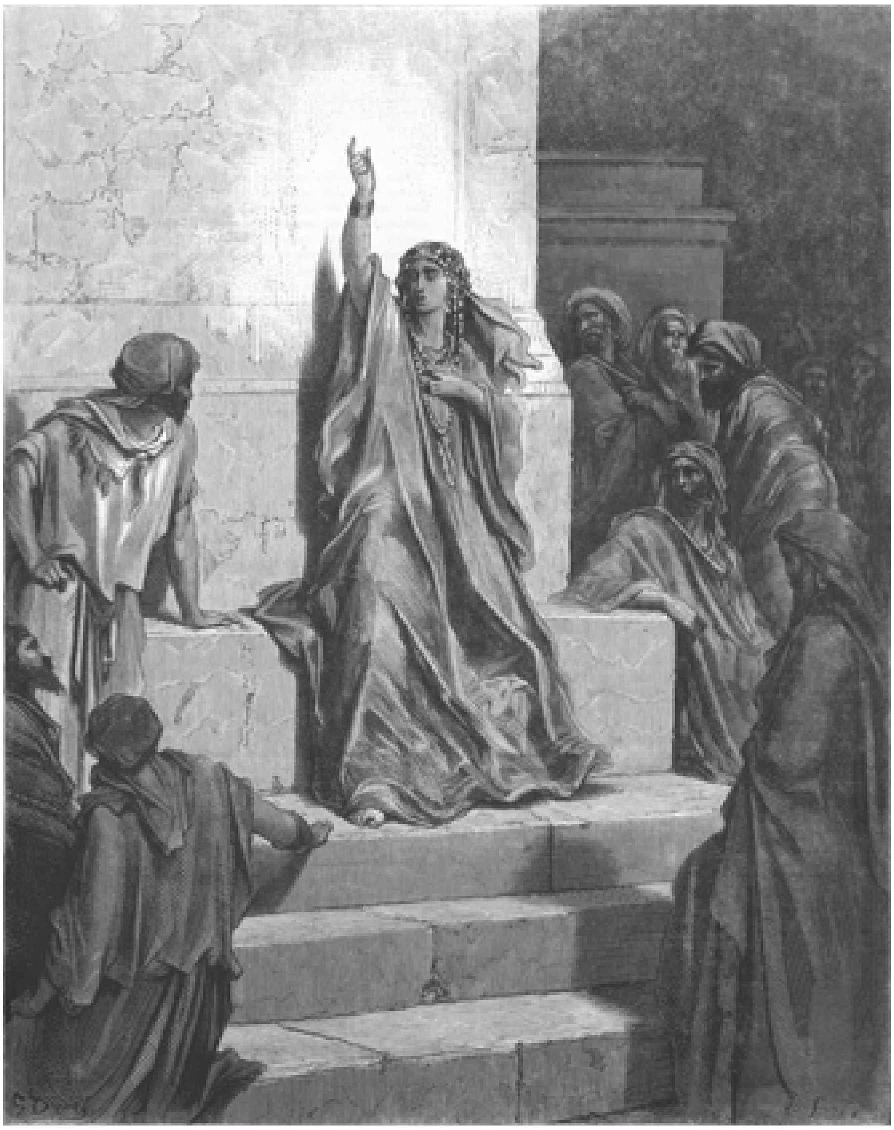

DE PROFETES DEBORA ZINGT HAAR DANKLIED.

Barac, de israëlietische aanvoerder, hoewel geen krijgsman, toog, op bevel der profetesse Debora, de vijandelijke heerscharen te gemoet en behaalde een volkomen zegepraal. Hij had geweigerd aan de woorden der profetes gevolg te geven, tenzij Debora het schijnbaar zwakke israëlietische leger vergezelde. Zij had daarin toegestemd en was dus tegenwoordig bij den strijd en bij den wonderdadigen triomf, dien zij voorspeld had.

Denzelfden dag vierden Debora en Barac dit feit met een lofzang, een danklied ter eere van den Allerhoogste.

't Is God, zoo klinkt de grondtoon van dit loflied, die den vijandelijken krijgsbevelhebber ter plaatse voerde, waar hij overwonnen moest worden; 't is God, die z[oo] talrijke oorlogsbenden heeft verslagen. Wat waren de in der haast bijeengebrachte tien duizend manschappen tegen een overmachtig en geoefend leger? Wat waren Barac en Debora, die niets van de krijgskunde verstonden, tegenover een veldheer, als de verslagene? Maar de Heer was aan 't hoofd der kleine schare. Hij dekte ze met zijn schild en daardoor was ze onverwinnelijk.

De jeugdige martelaar Tarcisius.

In 't beroemde werk van kardinaal Wiseman, ‘Fabiola of de Kerk der Catacomben,’ wordt met voortreffelijke kleuren 't beeld geschilderd van een knaap, zoo edel, zoo heldhaftig, als slechts het vurig geloof der eerste Christenen 't hart van een kind kon vormen.

't Was ten tijde der wreede vervolging van keizer Diocletianus. Terwijl voor een aantal Christenen de lang verbeide dag was aangebroken, dat zij de mamertijnsche gevangenis zouden verlaten, om in 't amphitheater door de tanden van tijgers en panters vermalen te worden, beijverden zich hun broeders om hen in staat te stellen de heilige Teerspijze te ontvangen, 't bespiedend oog der bloedgierige heidenen maakte het echter moeielijk den gevangenen dien schat te bezorgen.

Doch de liefde is vernuftig en sterk. Daar verzocht de jeugdige acoliet Tarcisius om 't gewijde onderpand te mogen dragen. ‘Gij zijt te jong, mijn zoon!’ zeide de priester, maar de jongeling sprak: ‘Mijn jeugdige leeftijd, heilige vader, zal mijn beste verdediging zijn. O, weiger mij toch die groote eer niet.’

‘Gedenk dan Tarcisius,’ was toen 't woord des priesters, ‘Welke schat aan uw zwakke zorgen wordt toevertrouwd. Vermijd op weg de openbare plaatsen en wees indachtig dat heilige zaken niet aan honden gegeven noch parelen voor de zwijnen geworpen mogen worden.’

‘Liever wil ik sterven dan 't mij toevertrouwde verlaten,’ antwoordde de godvreezende jongeling, en hij heeft dat woord gestand gedaan.

Met den dierbaren last op de borst vervolgt de knaap zijn weg. Getroffen door zijn schoonheid, spreekt een kinderlooze matrone Tarcisius aan en smeekt hem om in haar rijke woning te komen; 't weeskind antwoordt beleefd op haar vragen, maar zijn zending was hem te hoog, dan dat hij haar voor de gunst der edele dame een oogenblik wilde onderbreken.

‘Beloof mij dan morgen te komen; dit is mijn huis,’ sprak de rijke weduwe.

‘Zoo ik nog leef, zal ik komen,’ was 't antwoord van 't kind, dat een voorgevoel van zijn martelaarschap scheen te hebben.

Daar zien speelmakkers van vroegere dagen hem naderen. Tarcisius wordt aangezocht om in hun vermaak te deelen. De knaap betuigt dat hij met een taak belast is, die hem niet toestaat aan hun verzoek te voldoen. Doch zij dringen aan, grijpen hem vast, en terwijl zij ontdekken, dat hij zorgvuldig iets op zijn boezem verborgen houdt, willen zij 't hem ontrukken. Zij mishandelen hem met stooten en slagen, maar de teedere knaap, sterker dan al de jeugdige woestelingen, houdt de handen onbeweeglijk op de borst gekruist, waar 't gewijde Brood rust. Ondertusschen is een menigte menschen getuige van den ongelijken strijd, en terwijl zij elkander naar de oorzaak vragen, roept een uit hun midden:

‘Gij vraagt, wat dat is? Welnu, 't is een christen ezel, die de geheimen draagt.’

De nieuwsgierigheid der heidenen was opgewekt. Zij wilden de geheimen der Christenen zien en ze bespotten. Een woeste kreet ging onder hen op, eischende, dat Tarcisius 't hem toevertrouwde zou afstaan.

‘Nooit, nooit!’ was 't eenig antwoord van den jongeling.

Op dat woord was 't getal der beulen van den jeugdigen martelaar vermeerderd. De zware vuist van een smid daalde op 't hoofd van den acoliet neer en hij viel in bezwijming, terwijl 't bloed uit zijn wonden gutste. Nog was de woede der heidenen niet bekoeld, maar ook de kracht van het teedere kind was niet bezweken, en toen hij zijn strijd voleind had, was 't een ander opgedragen de wreedheid der heidenen te beschamen. De christen krijgsman Quadratus, met herculische kracht begaafd, had in een oogwenk wat hem in den weg stond ter aarde geworpen en ontrukte Tarcisius aan de handen der bloeddorstigen. Aan hem vertrouwde de jongeling zijn zending en gaf toen op zijn schouders leunend den geest; maar stervend en na zijn dood bleef 't gewijde Brood onder zijn kruislings gevouwen handen op de onschuldige borst rusten, totdat het de martelaren versterkte.

Ter aarde geworpen, den blik ten hemel gericht, maar altijd krachtig de handen drukkend op 't hart, ziedaar de passende houding aan 't standbeeld van den jeugdigen geloofsheld door den kunstenaar Falguière gegeven.

Twee moeders.
Episode uit den laatsten fransch-duitschen oorlog, door Mathilde.

III
Oude kennissen.

Den volgenden morgen reed mevrouw du Perne met Mina naar 't station van den spoorweg om haar familie af te halen. 't Duurde niet lang of de trein hield stil, en Mevrouw Delgrange wierp zich luid snikkend in de armen harer nicht. Ze was in rouwgewaad de arme moeder, Octavie daarentegen had een vroolijk zomertoilet aan, en zag er onder 't lief kanten hoedje met de frissche rozen beter uit dan Mina haar ooit gezien had. Zij trachtte door een onbezorgd, vroolijk uiterlijk de droefheid harer moeder te verminderen, maar dit ging zoo gemakkelijk niet.

‘Alweer een kind aan mij ontrukt,’ zuchtte zij, toen zij naast mevrouw du Perne in het rijtuig was gezeten.

‘Houd moed, Henriette, houd moed! Uw Albert leeft nog!’

‘Ach God! Wie zal mij daarvan de verzekering geven. Hij kan reeds den geest gegeven hebben, verre van mij, van zijn zuster, van alles wat hem dierbaar is. Uw Alphonse is ten minste veilig, en ver van dit ellendig land.’

‘Veilig? Octavie, uwe moeder is al zeer weinig bekend met den toestand. Elk oogenblik kunnen de Italianen Rome binnenrukken, en dan is Alphonse's dood zeker, want hun overmacht zal de zouaven verpletteren.’

‘Hoe kunt gij kalm blijven bij zulk een denkbeeld! O, mocht ik u gelijken!’

‘Wensch dat maar niet, 't zou u kunnen berouwen.’

Met een gemengde aandoening van smart en genoegen doorliep mevrouw Delgrange de kamers, waar zij zooveel lijden en troost had ondervonden. In de kleine zaal gekomen, waar eertijds haar beide zoons sliepen, werd zij door de droefheid overmand. Zij wendde de oogen af en verliet ijlings het vertrek, waarin zij nooit weer een schrede zette.

Octavie en Mina stonden in de kamer, die aan de beide meisjes had toebehoord. Bloemen versierden den schoorsteenmantel en het tafeltje, terwijl door de opengeschoven ramen de geurige lucht binnendrong. Met verrukking staarde Octavie naar het lachende dorpje, dat door den helderen zonneschijn bestraald, zich in al zijn bekoorlijkheid onder haar oogen uitstrekte.

‘Wat gevoel ik mij toch gelukkig,’ riep zij uit, ‘nu ik alles om mij heen zoo rustig en stil zie. Ik verbeeldde mij ieder oogenblik het uitbrullen der Marseillaise of de kreten der vischvrouwen te hooren. Ik kan mij niet voorstellen in mijn eigen lief kamertje terug te zijn. Alles staat nog op zijn oude plaats, het ledikant met de mouselienen gordijnen, het rozenhouten lessenaartje, de kleine boekenkast met mijn boeken. 't Spijt me alleen, beste Mina, dat gij om mijnentwille alles hebt moeten verlaten. Gij hadt hier gerust kunnen blijven, het huis is groot genoeg voor ons drieën.’

‘Denkt gij dan, dat ik niet verlang eens in het groote huis te wonen? Daarbij moet ik wezen waar Paul is.’

‘O ja, hoe maakt hij het?’

‘Zeer goed, elken dag verblijdt hij zich, het landleven te hebben verkozen.’

‘Zoo, dat doet me genoegen! Ik vind een leven zooals mijne tante leidt heel vervelend, maar elk zijn smaak.’

‘Ik niet Octavie, ik ben een echt landmeisje geworden, zooals gij het ook waart. Het land, de boomen, de bloemen, de frissche lucht, dat alles is thans een behoefte voor mij geworden. Ik zou in uw prachtig Parijs niet kunnen leven.’

‘Mijn Parijs? Wel Mina, gij denkt dat ik veranderd ben door de steedsche lucht, dat ik met weerzin het land terugzie. Wat vergist gij u! Ik geniet nu het eerste rustige oogenblik sedert weken. Mama is kalmer nu zij bij haar geliefde nicht is, ik doe mijn best om niet aan Albert te denken; 't is of al mijn zorg ineens verdwenen is.’

‘Maar hier moet u toch veel ontbreken, waaraan gij gewoon zijt geworden. Wij hebben geen uitspanningen, geen schitterende feesten, gelijk Parijs die aanbiedt.’

‘Mijn lief eenvoudig woudbloempje, gij kent Parijs slechts uit de boeken, die ge op school als prijzen outvingt. Parijs is voor u de wereld, de groote, bedorven wereld, waartoe ik ook behoor.’

‘Foei, Octavie!’

‘Spreek mij niet tegen, ik ken die gedachten, want ze waren ook eens de mijne. Welke genoegens had ik te Parijs, die ik hier niet kan hebben? De wandelingen in het bosch van Boulogne of in de parken vind

ik niet aangenamer, dan ik ze hier in de schoone natuur kan genieten. Naar bals, opera's of concerten ging ik weinig, daar mama er geen lust in had. Wat moet ik hier dus missen?'

'En zoo even zeidet gij, dat dit leven niet in uw smaak viel.'

'Op den duur, voor altijd! Ik zou den geheelen dag niet over een lessenaar willen gebogen liggen. Maar in een landstadje te wonen en een van de eerste dames te zijn, zie, dat is mijn ideaal.'

'Ik hoop dat die wensch vervuld zal worden,' hernam Mina eenigszins koel. 'Ik voor mij verlang niets anders dan in Ramelles te blijven bij de goede mevrouw du Perne en bij mijn braven broeder.'

'Gelukkig kind, dat met zijn lot zoo dubbel tevreden is! Ach wij mogen nu vooral geen luchtkasteelen bouwen, de mitrailleuses werpen ze allen omver. Gij hadt aan 't station te Parijs moeten zijn, Mina. Van morgen om vijf uur stonden wij er al en 't werd tien uur eer we konden vertrekken, zooveel drukte was er. Wat bonte mengeling van hartverscheurende en zonderlinge tooneelen heb ik gezien: een vader, o.a., die zijn geheel huisgezin wegbracht; - nooit vergeet ik de smart der vrouw, die zich aan zijn hals klemde en zoo luid snikte, dat mij 't hart van meêlij dreigde te breken; een moeder, die van haar zonen afscheid nam; winkelmeisjes met vroolijke gezichten, die wat blij waren dat zij naar haar familie terug mochten keeren. Hier in dit kalme dorpje merkt men niets van den oorlog.' . . . . .

'Toch wel, vele jongens zijn vertrokken, en dat maakt in even zoovele huisgezinnen een treurige leêgte.'

'Is Paul niet opgeroepen?'

'Goddank neen! Nooit heb ik den Hemel gedankt voor zijn te korten arm, maar nu doe ik het alle dagen.'

'Ik wilde, dat Albert's beide armen te kort waren. Wee dengene, die welgeschapen is! Maar Mina, hier zie ik geen koortsachtige opgewondenheid, geen plakkaten met valsche of ware berichten, geen mobiele gardes; men doet zijn werk en laat het overige aan de Voorzienigheid over.'

'Moge deze toestand nog lang duren. Ik ben zoo bevreesd voor een inval der Pruisen.'

'Een inval der Pruisen? Kind, wat zijt ge slecht met de aardrijkskunde bekend. Berlijn ligt aan den anderen kant.'

'Dat weet ik wel, maar gaan de Franschen naar Berlijn of de Pruisen naar Parijs?'

'Ge zoudt zoo niet spreken, Mina, als gij, evenals ik, het vertrek onzer troepen gezien hadt, als gij gehoord hadt welke geestdrift, welk vertrouwen op de overwinning hen bezielde.'

'Dwaze overmoed!'

'Ik bracht Albert weg, hij was lang niet vroolijk gestemd, niettegenstaande al zijn moeite om zich cordaat te houden. Maar toen wij die flinke soldaten zagen, die moedig afscheid namen van alles wat hun dierbaar was, toen verdween onze droefheid; ik was er fier op een broeder te hebben, die voor het vaderland mocht strijden. Helaas! die geestdrift is bekoeld.'

Des namiddags wandelden de meisjes door het dorp en brachten een bezoek bij den goeden pastoor. Aan 't einde van zijn tuin stond een klooster, door zes liefdezusters bewoond, die daarin school hielden voor de meisjes uit het dorp en eenige bejaarde lieden verpleegden. Ook daar brachten de vriendinnen een bezoek.

Een ieder en vooral Mina was verrukt over Octavie's ongekunstelde manieren. Zij was niets veranderd en alleen hare smaakvolle kleeding onderscheidde haar van de dorpsmeisjes. Bij het hek van la Chesnaye (zoo heette Mevrouw du Perne's landgoed) gekomen, zagen beiden een ruiter stilhouden voor het bordes, dat door een grasperk met een vijver van de poort was gescheiden.

'Ha, daar is Paul,' riep Octavie uit. 'Waar is hij heen geweest?'

'Naar een der hoeven van mevrouw,' antwoordde Mina, en zij zag eenigszins gejaagd naar den jongeling, die van 't paard steeg en haar te gemoet ging.

Drie jaren waren er verloopen, sedert Paul zijn bedeesdheid overwonnen had en iets van zijn liefde voor Octavie had laten blijken. Het meisje trok zich terug; zij had in den jongen intendant wel een broederlijken vriend willen zien, maar geen echtgenoot; vooral niet nadat hij onverwacht zijne studiën had vaarwelgezegd, zonder dat Octavie de reden daarvan kende. Het meisje was niet eerzuchtig, maar toch lachte haar de gedachte toe, eene der eerste dames van een stadje te worden, 't geen door een huwelijk met Paul had kunnen geschieden, wanneer hij advocaat of lid van 't gerechtshof geworden was. De jongeling wist het zeer goed en nogtans werd hierdoor zijn plan niet aan 't wankelen gebracht. Plicht ging bij hem boven alles. 't Smartte hem echter diep, dat het, sinds zijn onvoorzichtige verklaring, met de wandelingen te voet en te paard, de tochtjes over 't water en de genoeglijke uren aan de muziek gewijd, gedaan was. Hij leed in dezen tijd veel, en het was hem een verlichting, toen Albert uit Afrika kwam en de familie Delgrange het dorp verliet om te Parijs te gaan wonen.

'Hoe gaat het, Paul?' zoo begroette hem Octavie vriendelijk.

'Zeer goed, jufvrouw Octavie; u behoef ik 't niet te vragen. Gezondheid en opgeruimdheid staan op uw gelaat te lezen.'

'Gezondheid dat is waar! Maar opgeruimdheid! - helaas, hoe zou ik vroolijk kunnen zijn, terwijl Albert zich op het slagveld bevindt?'

Keuvelend trad het drietal de woning binnen, waar mevrouw du Perne het maal voor hen bereid had. 's Avonds kwam, zooals op alle Woensdag-avonden het geval was, de pastoor en de maire met zijn echtgenoote een partijtje whist maken. Paul en de meisjes maakten muziek en zoo verliepen de uren zelfs voor Mevrouw Delgrange op aangename wijze. Eens dat zij de plaats harer nicht aan het speeltafeltje had ingenomen, trok deze Octavie naar een der ramen.

'Zijt gij in den laatsten tijd niets van Ponchard en zijne vrouw te weten gekomen?' fluisterde zij haar toe.

Het meisje aarzelde te antwoorden.

'Zeg het mij, Octavie, ik ben op alles voorbereid,' drong mevrouw du Perne aan.

'Nu dan, tante, daar gij het volstrekt weten wilt, zal ik het u niet verbergen. Eens dat ik met Albert naar de kermis van Saint-Cloud was gegaan, kwamen wij bij een tooneel, waarop met groote letters geschreven stond: 'Argenice, de beroemdste zangeres van Europa en Amphion, de vermaarde lierspeler.' 't Gordijn werd opgetrokken en ik zag een vrouw, die een vaal zijden kleed droeg, 't welk met glinsterende loovers bezaaid was. Naast haar stond een man in grieksch costuum, met een viool in de hand. De viool klonk en beiden begonnen te zingen, toen plotseling' . . . .

'Ga voort kind. Ik begrijp het al.'

. . . . . . 'een kind in verwarde kleeding schreiend binnenliep en zich aan de vrouw vastklemde. Deze was onthutst, zij nam het kind in haar armen en snelde heen, terwijl de toeschouwers in een luid gelach uitbarstten en de vioolspeler op den grond stampte

van woede. Onder een oorverdoovend gesis en gefluit was het scherm gevallen, doch Albert en ik hadden de vrouw herkend en verlangden haar te spreken. Toen zij achter het tooneel gekomen waren, werd de arme vrouw op een onbarmhartige wijze door den man, die naast haar gestaan had, mishandeld; haar gegil drong tot de menigte door, die weldra toeschoot, om te zien wat er plaats vond. Albert behoorde onder de eersten, die de vrouw genaderd waren, en met behulp van eenige gerechtsdienaars gelukte 't hem, haar aan de handen van den wreedaard te ontrukken. . . . . . Het was Anna!'

'En wat sprak zij? Geen woord van dank voor uw tusschenkomst?'

'Integendeel ze was boos, dat men zich in zaken, die haar alleen aangingen, gemengd had.'

Mevrouw du Perne loosde een diepen zucht en drukte haar hand tegen 't hart als wilde zij 't hevige kloppen onderdrukken.

'Hebt ge toen haar spoor verloren?'

'Ja, tante, niettegenstaande alle moeite, hebben wij niets naders omtrent beiden vernomen.'

Mevrouw du Perne keerde met een kalm gelaat naar het tafeltje terug, en niemand vermoedde welke verschrikkelijke mededeeling zij ontvangen had. Toen het elf uur was, geleidde Paul de dames Delgrange naar haar huis. Octavie zag met genoegen hoe kalm haar moeder insliep, zij liet echter de ramen nog eenigen tijd openstaan en bleef op het balkon geleund naar buiten in den liefelijken maneschijn staren. Eensklaps dacht zij er aan, hoe diezelfde maan een slagveld kon beschijnen, waar Albert bloedend en zieltogend neerlag, hoe hij wanhopend wellicht om hulp riep, terwijl hem niemand hoorde. Zij zonk bijna ineen, toen die voorstelling zich in al hare akeligheid aan haar geest opdrong. Ze snelde naar binnen, sloot de ramen en viel weenend op de knieën.

'Was ik toch zoo moedig als mevrouw du Perne,' snikte zij. 'O mijn God schenk mij toch een weinig van haar geestkracht!'

IV
De postbode.

De gebeurtenissen volgden elkander met bliksemsnelheid op, alle nederlagen van 't fransche leger, de overgave van Sédan, het beleg van Parijs, alles viel zoo onverwacht op de arme Franschen, dat menigeen zich afvroeg of het geen akelige droom geweest was.

Mevrouw Delgrange leed na elken veldslag een nieuwen doodstrijd; gelukkig onttrok een brief of een telegram haar spoedig aan de akelige onzekerheid.

Albert was gezond, de kogels vlogen om zijn hoofd zonder hem te raken. 'Mama heeft mij in de Styx gedoopt,' zoo schreef hij, 'ik ben onkwetsbaar. Hare gebeden zijn voor mij de bron, waaraan ik dat geluk dank. Lieve mama, doop toch mijn dierbaar Frankrijk ook in dien stroom.'

Ja Albert mocht wel spreken van zijn moeders voorspraak; van den morgen tot den avond stierde de vrouw voor hem hare gebeden ten hemel. Mevrouw du Perne ried haar tevergeefs aan, zich met haar huiswerk te bemoeien en wat te naaien, of te schrijven. Het werk ontgleed hare handen en zij bleef spoedig half wezenloos vooruitstaren.

Hoe geheel anders hield zich Alphonse's moeder, toen het bericht kwam, dat de zouaven zich met zooveel dapperheid tegen de vreemde indringers hadden verdedigd

en slechts op het bevel des Pausen hunne wapens hadden neergelegd! Innig getroflen blikte zij opwaarts en zeide:

'Uw wil geschiede, Heer! Zoo Alphonse in uw dienst gevallen is, wees daarvoor gedankt.'

Daags daarna kwam een telegram met het bericht dat haar zoon, hoewel krijgsgevangen, ongedeerd was gebleven.

Eenige oogenblikken bleef mevrouw du Perne naar het papier zien,

hare oogen schitterden van geluk, de handen beefden en een ongekende zaligheid doorstroomde haar hart.

‘Mijn kind, mijn eenigste,’ fluisterde zij zacht, ‘zoudt gij gespaard zijn!’

‘Uw offer is niet aangenomen. Mevrouw!’ zeide Paul, die zich met haar alleen bevond.

Fier hief zij het hoofd op en vouwde het telegram toe.

‘Het is misschien een uitstel,’ sprak zij; ‘ik zal mij niet laten misleiden en met eene ijdele hoop vleien. Alphonse behoort U, o God! Doe met hem wat Gij wilt.’

En zij begaf zich met haar kalme gelatenheid tot mevrouw Delgrange en naar het dorp, waar twee huisgezinnen jammerden en klaagden om het verlies hunner zonen. Voor ieder wist zij toepasselijke woorden van troost te vinden. En toen men haar zeide: ‘Gij zijt gelukkig, Mevrouw, uw zoon is behouden,’ glimlachte zij zoo droevig en zoo geheimzinnig, dat niemand haar durfde benijden.

Omtrent Albert of Robert werd intusschen niets meer vernomen. De eerste was in Metz, de andere in Parijs opgesloten.

DE JEUGDIGE MARTELAAR TARCISIUS.

Octavie's gebed was verhoord. Hoe dichter het kanonvuur naderde, hoe langer de brieven wegbleven, hoegrooter de bedaardheid en geestkracht der moeder werd. Mevrouw du Perne verheugde er zich zeer over, en Paul zag haar steeds met bewondering aan. Hij vermeed haar echter, zeer zelden kwamen zij in gesprek en als dit gebeurde, was zulks immer in den huiselijken kring. Op een October-middag, toen 't na dagen storm en slecht weer een heldere lucht was, zaten Octavie en Mina op het balkon van het kleine huis; mevrouw Delgrange was een weinig ongesteld en lag te bed. Mina maakte van kruiden een drank, waarvan zij een onfeilbaar herstel verwachtte. Octavie zuchtte.

‘Kwam er maar een brief van Albert of Robert,’ sprak zij, ‘dat zou de beste medicijn wezen.’

‘Voor Robert vrees ik niet,’ hernam Mina ‘maar Albert’ . . . . .

‘Albert kan reeds lang dood en begraven zijn, terwijl wij er niets van vernemen. O, de verschrikkelijkste zekerheid is niet erger dan die twijfel.’

‘Zeg dat niet, Octavie, ik weet bij ondervinding beter. 't Is al lang geleden, dat ik op school de tijding ontving, dat de afschuwelijke mijnheer du Perne papa doodelijk had getroffen. Drie dagen gingen voorbij, voor de eerwaarde overste mij liet roepen om mij te berichten, dat papa berouwhebbend en met woorden van vergeving op de lippen gestorven was; gedurende die lange, verschrikkelijke dagen meende ik ook dat het beter was de juiste waarheid te weten; maar ach, daarna was het nog erger!’ En Mina snikte luid bij die akelige herinnering; Octavie liet haar hoofd op den schouder van 't meisje vallen en zag met betraande oogen voor zich.

‘O die akelige, ellendige mijnheer du Perne. Even zooveel als ik van mevrouw houd, verafschuw ik hem. Hoe blijde was ik . . .neen, dat mocht ik niet zijn, maar verdrietig ook niet, toen Anna met dien schilder verdwenen was.’

‘Waarom dan?’ vroeg Octavie.

‘Wel wist ge dan niet, dat zijn laatste wil was, dat al hetgeen hij tegen ons misdaan had, hersteld moest worden? Het was wel onbescheiden van mij, maar toen die brief open op den lessenaar lag, heb ik er in gekeken. Paul moest met Anna in 't huwelijk treden.’

‘Paul!’ riep Octavie verschrikt, ‘en wilde hij?’

‘Ponchard heeft er voor gezorgd dat Paul er niet over behoefde te denken; hij heeft het bovendien ook nooit geweten. Gij zijt de eerste wie ik het zeg. Ik zelf moest de vrouw van Alphonse worden. Maar al had ik dien goeden jongen ook duizendmaal meer bemind, ik zou het niet gedaan hebben. Wat tusschen mijn vader en mijnheer du Perne voorviel, hebben Paul en ik beiden vergeven, maar een schoondochter worden van den moordenaar mijns vaders, dat nimmer!’

Nooit had Mina dit onderwerp aangeroerd en nooit ook had Octavie haar zoo opgewekt gezien. Het zachte korenbloempje scheen een Minerva.

‘Is er dan ooit over zoo iets tusschen u beiden sprake geweest?’ vroeg zij.

‘Nooit; wij spraken weinig met elkander en toch,’ hier brak zij weer in tranen los, ‘zijn twee harten zelden meer in overeenstemming geweest. Ik bemin Alphonse; wat hij voor mij gevoelt weet ik niet, maar dat onze gevoelens, onze gedachten altijd dezelfde waren, dat heb ik steeds ondervonden.’

‘En waart gij dan niet bedroefd, toen Alphonse naar Italië vertrok?’

‘Neen, het was immers beter dat de groeve tusschen ons door een andere reden dan door mij ontstond.’

‘Mina, Mina, ik wist waarlijk niet dat gij geheimen hadt, dat er meer achter uw blozend voorhoofdje verborgen was dan er op te lezen staat.’

‘Waarvoor zou ik ze ook verraden, waarom treuren! Ik ben nooit bedroefd dan wanneer een wezenlijke ramp mij of hen, die mij dierbaar zijn, treft; tot zoolang ben ik vroolijk, of zelfs wild en uitgelaten.’

Zij lachte weder en geen spoor van tranen vertoonde zich op haar gelaat.

(*Wordt vervolgd*.)

Rebus No. 4.

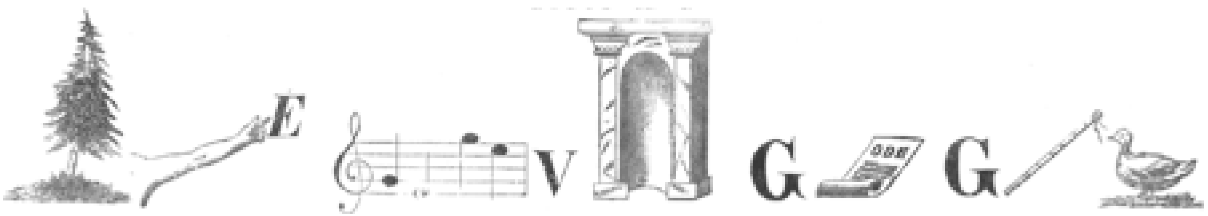

Als prijs aan dezen Rebus zijn verbonden: de Vier verschenen jaargangen der *Belgische Illustratie,* in prachtbanden.

Bij openbare trekking is de prijs van Rebus 1, het FLUIT-MELODIUM, toegewezen aan den WelE. Heer W. LUNTER te Franeker. De oplossing van Rebus No. 1 is: De val der Engelen, 't meesterstuk van Doré.

De premieplaat **'De Val der Engelen,'** is voor alle inschrijvers, ook voor die van den Vijfden jaargang verkrijgbaar tegen 75 centiemen.

[Nummer 14]

Twee moeders.
door Mathilde.
(Vervolg.)

'Paul treurig te zien,' zoo vervolgde Mina haar gesprek met Ootavie 'terwijl ik er niets aan doen kan, dat smart mij diep.'

'Doch ik zie Paul nooit treurig. Hij is wel ernstig, schrikkelijk ernstig soms, maar dat is zijne gewoonte.'

'Gij kent hem niet, Octavie, mijn goeden broeder; hij heeft veel geleden en hij is nog zoo jong. Met hart en ziel had hij zich aan zijn studiën gewijd, toen de oude intendant stierf.'

'Wat kon hem dat schelen?'

HET VRIJTHOF TE MAASTRICHT, NAAR EEN TEEKENING VAN BARON DE PEELLAERT.

'Te gelijker tijd hoorde hij, dat papa ons niets had nagelaten, en dat door de goedheid van onze lieve mevrouw hij zijne studiën voltooide en ik opgevoed werd. Toen was zijn besluit genomen, hij bood zich aan om de betrekking van intendant te vervullen en nam mij, tot mijne vreugde, bij zich aan huis. Zeg me nu, Octavie, heeft Paul niet edel gehandeld, toen hij een schitterende toekomst op die wijze ten offer bracht?'

'Ongetwijfeld, Mina, en dat zal ieder moeten erkennen, ik dacht eigenlijk dat gebrek aan... hoe zal ik zeggen, afkeer voor de ernstige, zware studiën hem dat besluit hadden ingegeven.'

‘Wat hebt gij u vergist! Die goede Paul, konde ik hem toch gelukkig maken, konde ik!’.....

‘Maar wie doet dat beter, wie kan het beter doen dan zijn lief zusje?’

Mina schudde het hoofd en zag hare vriendin eenigszins verwijtend aan.

Octavie hield hare hand voor de oogen en keek aandachtig de lucht in.

‘Zie, Mina, in die richting waarheen mijn vinger wijst, is dat een raaf?’ vroeg zij.

‘Onmogelijk. 't Is te klein voor een raaf, en zelfs voor een kraai; - een duif misschien!’

‘Een duif! Van waar zou die komen?’

De stip werd duidelijker en 't bleek nu een duif te zijn; het dier daalde neder, als om de plaats te verkennen, maakte eenige kringen in de lucht en vloog met snelle vaart naar de kleine landelijke woning. Zij fladderde nog een oogenblik rond, maar de beide meisjes op het balkon bemerkende, wipte zij snel op het hekwerk en toen op den schouder van Octavie.

‘Mijn duifje, mijn Lelie,’ riep deze opgetogen ‘ik heb u in uw kooitje vergeten en gij zoekt mij op; uit het belegerde Parijs zijt gij over de Pruisen en hun kanonnen gevlogen, om mij en uw oud huisje te zoeken. Ach, waarom kunt gij niet spreken?’

‘Zij heeft een bandje om den hals!’

‘Ja, dat heb ik haar omgedaan en mijne voorletters staan er op; nu scheiden we nooit weer van elkaâr. Gij hebt gelijk Parijs te ontvluchten; Thérèse, hoeveel ze van u en van mij ook houdt, zou u spoedig moeten oppeuzelen.’

‘Octavie, zie eens onder de vleugels! Wat zit daar?’

‘Een papier? Een brief, o mijn God! zou Robert het dier gezonden, hebben!’ En zij maakte het touwtje los, waaraan het kostbare stukje gehecht was. Hare handen beefden, en zonder de hulp van Mina had het arme duifje schrikkelijk van hare onhandigheid moeten lijden.

‘'t Is Robert's schrift. Ik herken het dadelijk. Lieve Lelie, nu zijt gij een bode des Hemels! Wat zal mama!’.....

Mevrouw du Perne trad met een vroolijk, geheimzinnig gelaat op het balkon.

‘Slaapt mama?’ vroeg zij.

‘Tante, weet u het al?’ vroeg Octavie op hare beurt.

‘Wat weten? Hoe zie ik u hier zoo vroolijk en opgewonden?’

‘O, mevrouw,’ riep Mina, bijna even gelukkig als hare vriendin. ‘Wat een verrassing! U heeft het zeker gezien.’

‘Ik heb niet alleen gezien, maar ook ontvangen!’ zeide mevrouw du Perne, een brief in de hoogte heffend.

‘Van waar komt die, tante?’

‘Van de post, geloof ik.’

‘lk begrijp het niet. Van wien is die brief? Ook van Robert?’

‘Van Robert? Wel neen, van Albert!’

‘Wie spreekt van Albert?’ riep Mevrouw Delgrange en kwam naar buiten gesneld.

‘Zacht wat, Henriette, neem u toch in acht, 't Doet u geen goed in uw ongesteldheid het bed te verlaten en zoo licht gekleed in de buitenlucht te komen. Mina, sluit de deuren, en ga gij nu heel bedaard op de canapé zitten.’

‘En de brieven!’

‘Bedaard zijn, anders krijgt gij ze niet! Octavie, kom wat nader bij. Uw mama spreekt van brieven en ik heb er slechts één. Wat beduidt dat?’

‘En ik heb er zoo pas een door mijn duifje ontvangen!’

‘Uit Parijs dus! Van Robert ook! O God, wat zijt gij goed! Laat mij eens zien!’ en met verrukking bleef mevrouw Delgrange op de adressen staren.

Octavie zat op een bankje aan bare voeten, Mina stond aan het raam met Lelie in de eene hand en broodkruimels in de andere.

‘Hij is in Duitschland’ sprak Octavie, die tusschen de vingers harer moeder den stempel van Albert's brief trachtte te lezen.

‘In Duitschland krijgsgevangen! Dus gered! O, lieve Moeder Gods, Gij hebt mijn kind bewaard! Nu is hij veilig voor kanonvuur en voor wonden. Hij is gered, mijn lieve, dierbare zoon.’

‘Zal ik de brieven openen, mama?’ vroeg Octavie ongeduldig.

‘Neen, nog niet; is het geen droom? Van nacht droomde ik het ook en toen werd ik wakker. Ach, als het nu maar niet weer zoo is.’

‘Komaan, gij zijt wel zeer goed wakker,’ zeî Mevrouw du Perne, de gelukkige moeder bij den arm schuddend. Mevrouw Delgrange lachte en omhelsde Octavie zoo vurig, dat het meisje een lichten kreet niet kon weerhouden.

‘Maak nu open!’ sprak zij.

‘Welken, mama?’

‘Dien van mijn apostel eerst. Arm kind, wat heeft hij uitgedacht om zijn moeder te troosten!’ Octavie wilde het toegevouwen papiertje openen, maar de hand der moeder hield haar tegen.

‘Van Albert eerst! Misschien is hij gewond en heeft hij zijn laatste krachten ingespannen om het adres te schrijven. O, zou 't waar zijn! Zou deze brief misschien zijn doodstijding behelzen!’

‘Octavie,’ zoo onderbrak mevrouw du Perne hare weeklachten, ‘open dien brief, ik zal den anderen te gelijk voorlezen.’

‘Nog niet Denise, nog niet, laat mij een oogenblik in die spanning, nu pas voel ik, hoe het beter is te twijfelen dan de schrikkelijke waarheid te weten.’

‘Geen overdreven gevoeligheid, Henriette! Gij ziet dat uw beide zonen nog leven, dat behoort u moed te scheuken! Laat ons lezen!’

Te gelijk werden de beide brieven gelezen. Maar nadat mevrouw Delgrange gehoord had, hoe beiden welvarend waren, moest Octavie Robert's briefje alleen voorlezen. Zij had er een lorgnet bij noodig, zoo fijn waren de letters op elkander geschreven.

‘Geliefde mama, dierbare Octavie,’ zoo schreef hij. ‘Ik hoop, dat Lelie u mijn briefje behoorlijk zal bezorgen. Mijn God, welke rampen hebben ons land getroffen, sedert wij elkaâr voor het laatst zagen, welke ellende heb ik gezien en ondervonden! Helaas, het zal nog maar een voorsmaak zijn van hetgeen ons in de toekomst wacht!

‘Tot nu toe ben ik gezond en sterk gebleven om alles te verdragen: vermoeienis, verdriet, ontberingen en vooral den aaublik van allerlei soort van smart en ellende. Parijs is onkenbaar; de magazijnen zijn gesloten, de menschen verdringen elkaâr thans voor de slagerswinkels, gelijk men het vroeger voor de schouwburgen deed. De theaters zijn in hospitalen veranderd: de gansche vorige week heb ik in de Porte Saint-Martin doorgebracht. Nacht en dag brengen wagens, met gekwetsten gevuld, nieuwen aanvoer in de gasthuizen. De ledikanten zijn te weinig in getal, men legt de gewonden op matrassen op den grond neder. Zonder te rusten moest ik van den een tot den anderen gaan. Ach, God weet met welk genot ik te midden der vreeselijkste wonden, der afgrijselijkste ziekten troost zou gebracht hebben, hadde ik van 't eeuwig heil der lijders verzekerd kunnen wezen! Maar helaas! hoe klein is het getal van hen, die met woorden van verzoening uit deze wereld scheiden, en hoe groot van degenen, die met vloeken en beschimping de zorgen beloonen der zusters van Barmhartigheid! O, telkens wanneer ik dit hospitaal verlaat, verwonder ik mij niet meer over den

ongehoorden rampspoed onzer legers; een land, waarin de Hemel zoo vaak wordt beleedigd, moet gestraft worden. Moge wat wij nu ondervinden ons tot leering strekken! Gisteren werd ik bij den bankier Colandier geroepen; het regende, geen regendroppels helaas! maar kogels en bommen. Hoe zal ik dien regen beschrijven! Gij hoort een sissend gedruis in de lucht, over uw hoofd, langs uw lichaam; onwillekeurig bukt gij u, een seconde later treft een vreeselijk gejammer uw oor. Voorbijgangers liggen als door den bliksem getroffen ter aarde; een huis, bijna een halve straat, is ingestort; rijtuigen, paarden, menschen, meubelen bezaaien den weg; gij wilt ter hulp snellen, opnieuw suizen de bommen door 't luchtruim en vallen op eene andere plaats neer; en zoo gaat het eenige uren lang.'....

'Arm kind,' snikte mevrouw Delgrange 'aan welke gevaren zijt gij blootgesteld!'

'Stil, ga voort, Octavie!'

'Bij het rijke hotel Colandier gekomen, bemerkte ik spoedig dat hier iets vreeselijks gebeurd was; de voorgevel lag in puin, de rook ontsnapte uit de ingestorte ramen, de voorplaats was bezaaid met steenen en hout, fontein en bloemen lagen verpletterd. Mevrouw Colandier snelde mij te gemoet, bleek, met verwarde haren. 'Mijne kinderen, mijne kinderen!' snikte zij. 'Kom boven, 't is bijna te laat!' Met moeite klom ik de ingevallen trap op en trad een der prachtige vertrekken binnen; daar lag op zijne knieën de rijke bankier, luid jammerend en kermend. Naast hem lagen twee armpjes, in een hoek een been; mejufvrouw Colandier, zijne zuster, ondersteunde het misvormde lichaam van Lucienne, zijne oudste dochter, dat schoone, deugdzame meisje, de engel van haar wijk. Gij kent haar immers wel.'....

'Of ik haar ken, arm, arm meisje!' zuchtte Octavie en ging voort.

'De beweging van haar lippen alleen gaf te kennen dat zij nog leefde, het bovenste gedeelte van haar gelaat was verbrijzeld, evenals hare geheele linkerzijde. Een weinig verder zag ik den romp van den kleinen Maurice, 't Waren zijn ledematen, die ik op verschillende plaatsen verspreid had gezien. Voeg hierbij den gehavenden toestand der kamer, de vernielde meubels, het klagen der ouders en der twee andere meisjes en gij begrijpt, welk tooneel ik voor oogen had. Ik had het geluk Lucienne de absolutie te geven. Ze scheen hierop gewacht te hebben, want terwijl ik de H. Woorden uitsprak, ontsliep zij met een zachten glimlach. Het geluk dezer familie is voor altijd verwoest, evenals van zoovele anderen, want ik heb uit de vele slechts één voorval verhaald, dat mij versch in 't geheugen ligt; alle dagen moeten wij zulke tooneelen aanschouwen. Onze schuld is groot, wij hebben veel, zeer veel te boeten, en het zijn onschuldige, reine offers, die de Heer verlangt. Laat ons dus, schuldig of onschuldig, gereed zijn, alles te verduren, te lijden voor de zonde van ons zelven of van onze broeders! Wat mij betreft, sedert lang behoor ik aan niemand dan aan God toe. Mocht het in zijne plannen liggen dit nietige leven op te eischen, hoe gelukkig zou ik mij gevoelen'....

Mevrouw Delgrange droogde hare tranen af, Mina liet ze den vrijen loop; Mevrouw du Perne vernieuwde nogmaals het offer, dat zij zoo menigmaal gebracht had en Octavie riep uit:

'Ik zie hem voor mij, mijn heldhaftigen broeder, terwijl hij die woorden uitspreekt. Altijd heb ik in hem een belijder of martelaar gezien. In de uitoefening van zijne priesterlijke bediening te sterven, scheen hem het hoogste geluk toe! Maar laat ons voortlezen.'

'Thérèse zorgt uitmuntend voor uwe woning, en de straat heeft nog weinig van het bombardement geleden. Het huis aan den hoek, is platgeschoten. Zonder Thérèse was ik niet op de gedachte gekomen Lelie los te laten en naar u te zenden. Wat verlang

ik naar tijding van u allen, van Albert en van Alphonse, mijn dierbaren vriend! Breng tante Denise, Paul en de kleine Mina, mijne hartelijke groeten over,

terwijl ik u allen aan de goddelijke Voorzienigheid aanbeveel. Vaartwel, vaartwel, als de storm voorbij is, zullen wij elkander tellen. Mogen er dan niet te veel ontbreken!

‘Robert D. pr.’

De brief van Albert was in minder treurigen toon gesteld. De twee eerste bladzijden hielden niets anders in dan uitvallen tegen de verraderlijke generaals en de onbarmhartige overwinnaars.

‘Die dwaze jongen!’ riep Mevrouw du Perne. ‘Welke redeneeringen! Waarom geeft hij niet eenvoudig de schuld aan hen, wie ze toekomt, aan onze eigen verslapte natie, die eerst, toen zij aan het hart gewond was, overeind sprong en hare waardigheid toonde, 't Is gemakkelijk alles aan verraad toe te schrijven! Helaas, de geschiedenis zal haar oordeel zoo lichtvaardig niet uitsproken!’

Vervolgens kwam 't verhaal van een uitval der belegerden, waarbij hij, door een tienmaal sterkeren vijand aangevallen, gewond in hunne handen viel; men had hem naar een lazaret gevoerd; een jong meisje met het Roode Kruis op den arm wilde zijne kwetsuren verbinden, doch zij was hiermede zoo onhandig te werk gegaan, dat hij het uitschreeuwde en alle verbanden had afgetrokken. Wanhopend was het meisje naar eene non geloopen om hare hulp in te roepen. Deze begon met de wonde te lachen en verklaarde, tot zijn groote ergernis, dat het een pleizier was te midden van zooveel ware ellende een kleinzeerig mensch te ontmoeten. Toch was hij bijzonder goed over haar tevreden, want zij had hem zulk een goed verband gelegd, dat hij van dat oogenblik schier geen pijn meer voelde en er bijna niet meer aan dacht, dat hij gewond was. Men voerde hem in een gemakkelijken wagen naar den spoorweg, van hier door België naar eene stad in Westfalen. Hij was bij goede menschen ingekwartierd; de Franschen waren zeer in aanzien, vooral bij de vrouwen, die meer ingenomenheid dan haat tegenover de vijanden aan den dag legden, zoodat de Pruisen er zelfs jaloersch over werden.

Mevrouw Delgrange lachte en haar gulle, vroolijke lach, die sinds lang niet gehoord was, deed allen goed. Zij zette zich neer om aan Albert te schrijven. Helaas! zij schreef ook aan Robert, maar de brief verliet de cassette niet; Parijs was te nauw bewaakt om die moederlijke zijdjes door te laten.

Paul had wel lust een ballon te maken en zoo eens naar Parijs te vliegen, maar Mina stak daar den draak meê, zoodat hij 't onuitvoerbare plan spoedig opgaf.

Ramelles werd hoe langer hoe ernstiger gestemd; de wapenen der vijanden naderden meer en meer; het Loire-leger, waartoe de pauselijke zouaven, ook Alphonse, overgegaan waren, versterkte zich langzamerhand. Wanneer het tot een treffen kwam, moest dat naar alle berekening in de nabijheid van 't dorpje gebeuren. Mevrouw du Perne bood haar huis als hospitaal aan en men wachtte vol angst en schrik de onzekere, duistere toekomst af.

V
Alphonse.

Op een der laatste dagen van November liep een man, in een donkeren mantel gehuld, over den straatweg, die van Orleans naar Ramelles voert, 't Was een koude Winterdag.

De hemel, met donkere wolken bedekt, scheen zich in een sluier te hullen om 't ongelukkige land niet te zien, dat onder 't witte lijkkleed als 't ware zijn schande trachtte te verbergen; de boomen stonden gebogen onder hun last van sneeuw en rijp, groote ijskegels hingen van de takken neder. Het ruischen van den wind door 't ontbladerd geboomte en 't kraken der dorre, op de sneeuw gevallen bladeren onder de voeten van den wandelaar verbraken alléén de stilte. Morgen zal de vlakte niet meer zoo eenzaam zijn; kanongebulder en wapengekletter zullen de vreedzame landbewoners doen beven, en als de nacht weder daalt, zullen zij huiveren van angst en ontzetting te midden van 't akelig gekerm der stervenden en gewonden.

Misschien hielden deze gedachten den voetganger bezig, toen hij met een diepen zucht stilstond en om zich heen blikte. Hij was op den top van een heuvel gekomen, waar zich een kleine kapel, aan de H. Maagd toegewijd, verhief. Van hier had men een fraai gezicht op het dal, waarin Ramelles lag, en den tegenoverliggenden heuvel, waarop de ruïnen van een oud kasteel stonden. De zon, die reeds tot de kimmen neigde, brak plotseling uit de wolken en wierp een rooskleurigen, betooverenden gloed op de sneeuw der daken, terwijl de grond en het heuveltje in de schaduw bleven.

'Wat is dat schoon, wat is dat schoon!' mompelde de reiziger, terwijl hij zich op de trappen der kapel neerzette. 'Hoe schoon is de aarde, en ik moet haar vaarwelzeggen. Morgen op dezen tijd zal die zon evenals heden schijnen. Millioenen zullen haar zien, maar ik..... ik zal haar zien opgaan en eer het avond wordt zal zij mijn lijk beschijnen! Kan ik dan met blijven leven, het leven is zoo zoet, zoo aangenaam. Mijne moeder, mijne lieve moeder en gij teeder wezen, dat zonder het te weten mijn hart beheerscht. God! laat mij leven! Ik heb al zooveel gewaagd voor uw dienst. Is het nog niet genoeg?' - En hij liet zijn schoon, jeugdig hoofd in de handen zinken. Eensklaps hief hij het weer op, nam zijn muts af en knielde neder.

'Vergeef mij die zwakheid!' riep hij uit. 'Ik behoor U, o God! Neem mij tot offer aan, mij, mijn moeder en ook haar. In den dienst des Pausen heb ik niet de minste wond ontvangen, in den niet minder heiligen strijd voor 't vaderland zal ik wellicht blijven. Spaar Frankrijk voor verdere rampen. Laat gelukkiger geslachten deze zon zien ondergaan. Laat de overwinning hunne harten verblijden en doe met mij wat U behaagt'

Hij stond op, sloeg den mantel, die een weinig opengevallen was en een schoon uniform liet zien, dichter om zijn lichaam, en liep vervolgens, zijn pas versnellende, den heuvel af. Beneden gekomen, zag hij een lichte gedaante naderbij komen en weldra stond hij voor Mina Fautrin. Het meisje was geheel in een mantel van witte wol gehuld, om haar hoofd had zij een kap van blauw en met bont omzoomde zijde geslagen; te midden der in 't wit getooide natuur geleek zij in den zonneschijn op een Winterfee, die met een slag van haar roede, alle sneeuw en ijzel kon doen verdwijnen. De jongeling bleef vlak voor haar staan.

'Mina,' zeide hij en greep haar kleine hand.

'Alphonse, gij hier! We dachten dat gij in 't leger waart. Is er dan al gestreden?'

'Neen, Mina! Morgen misschien, uiterlijk overmorgen zal de beslissende slag plaats hebben. Ik heb drie uren verlof gevraagd, om mama voor 't laatst te omhelzen.'

'Voor 't laatst? Dat moet gij niet zeggen, aan uw mama vooral niet.' . . . . .

'Mama is sterk, zij kan alles verdragen. Laten wij op 't ergst voorbereid zijn, Mina! . . . . . Maar waar gaat gij heen?'

'Naar den ouden Grimaud. Zijn zoon en schoonzoon zijn beiden in den oorlog gevallen. Zijne dochter is waanzinnig. . . Wat een ellende heerscht in dat huis, en ze waren zoo gelukkig!'

‘Ge moet zoo laat niet alleen over den weg gaan, Mina!’

‘'t Is niet laat. De zon is nog niet ondergegaan en straks komt Paul mij afhalen.’

‘Laat mij u dan geleiden, Mina, leun op mijn arm, zooals gij het vroeger deedt. Weet gij het nog wel? Robert en Anna wandelden steeds vooruit, dan volgden de bedaarde Paul en Octavie met den wilden Albert en eindelijk wij beiden. Dat was een gelukkige tijd, Mina!’

Zij knikte toestemmend en wendde het hoofd af om haar tranen te verbergen.

‘Hebt gij nog geen last van de Pruisen gehad?’ vroeg hij een poos later.

‘Nog niet, maar zij hebben hun nadering aangekondigd; morgen zullen eenige bataillons hier doortrekken; van middag zijn de wagens van het Roode Kruis aangekomen. Gij weet dat La Chesnaye een ambulance van het Roode Kruis is geworden?’

‘In alles herken ik die teedere, weldadige zorg mijner goede moeder. Moge Rameiles bevrijd blijven van de gruwelen, die zoovele andere dorpen hebben getroffen!’

‘Ach, ik vrees het ergste; de jonge heethoofden van ons dorp hebben zich met die der omliggende gehuchten vereenigd en dwalen door de bosschen rond, om de pruisische legers in hinderlagen aan te Vallen. De pastoor en mijnheer Jangui, de maire, hebben 't afgeraden, maar ze hebben niet willen hooren.’

‘Is Paul er ook bij?’

‘Neen; behalve dat hij tot den wapenhandel ongeschikt is, zou hij door zulk een onvoorzichtige handeling het leven van ons allen niet in gevaar willen stellen.’

‘Hij heeft gelijk. Maar zijn we er niet?’

‘Ja, hier is het.’

‘Vaarwel, Mina!’

‘Zie ik u dan niet meer?’

‘Neen, over anderhalf uur moet ik terug zijn. Mina, als gij hoort dat ik dood ben, zult gij dan voor mij bidden?’

‘Ach, spreek zoo akelig niet, Alphonse!’

‘Ach Mina, ik weet dat ik het slagveld niet levend zal verlaten. Zeg mij nogmaals, koestert gij nog haat en wrok jegens mijn vader?’

Mina weende.

‘Laat mij die verzekering in het graf medenemen, Mina. Ik weet, dat gij niet, gelijk Paul, vergeven en vergeten hebt. Gij ziet het, God heett den vader in zijn kinderen gestraft. Theodoor en ik zullen over eenige dagen beiden niet meer zijn, Anna is erger dan dood. Ach, laat dan die stem der kinderlijke liefde zoo luid niet meer spreken! Mijn vader heeft zich zwaar aan uw familie vergrepen, maar mijn moeder’.....

‘Zwijg, Alphonse. 't Is waar, ik kan den naam van uw vader niet zonder schrik hooren. Hij heeft ons ongelukkig gemaakt, maar ik heb hem toch vergeven; noch uwe moeder, noch u draag ik den minsten wrok toe. Wees dus gerust, zoo een vloek op uwe familie rust, zal ik bidden, dat die opgeheven worde en gij gespaard moogt blijven.’

‘Ik dank u Mina!’ Hij nam een lint uit zijn zak, waaraan eene zilveren medaille hing, en gaf die aan 't jonge meisje. ‘Draag die medaille, Mina, zij is door den Paus gewijd; dat zij nu en dan u herinnere aan Alphonse du Perne.’

Hij drukte haar de hand en sprak:

‘Wees gelukkig, zooals gij het verdient, Mina. Bid voor mij, en voor ons allen. Verlaat toch mijn moeder niet, zoolang het met uw geluk niet in strijd is.’ En haar voor 't laatst de hand drukkend, verwijderde hij zich.

‘Alphonse!’ snikte Mina en leunde tegen een boomstam. ‘Arme Al-

‘ZÓÓ GROOT ZAL HIJ WORDEN!’

DE H. ELISABETH VAN THURINGEN EN DE ARMEN.

phonse,! Mijn God, laat hem leven, dien goeden jongen. Doch,' en zij richtte zich op en drukte de medaille tegen haar lippen, 'doe wat U behaagt! Ik vrees, dat mij de kracht zou ontbreken om mijn kinderlijken plicht tot het einde te vervullen.'

In het salon van La Chesnaye zaten Mevrouw du Perne, Alphonse, Paul, Octavie en hare moeder treurig en ter neer geslagen bij elkander. Het waren plechtige oogenblikken; men verbeeldde zich aan de sponde van een stervende te wezen.

'Ach beste Alphonse,' zeî Mevrouw Delgrange, 'nu mijn Albert gered is, ben ik vol hoop. Gij zult het er zeker wel levend afbrengen.'

'Tante lief! Wij zouaven hebben ons verbonden te overwinnen of te sterven. De strijd is nu niet meer wat hij in het begin was. Toen waren de soldaten slechts instrumenten van onmenschelijke hartstochten; zij gingen ten strijde voor een zaak, die hun niet aanging. Nu is het anders, nu is 't een strijd voor onze eigene eer en haardsteden, 't is een heilige strijd!'

'Vreeselijk!' riep Paul, terwijl hij ontroerd opstond. 'Door de schuld van anderen zijn wij in dezen afgrond gestort en zij, de eigenlijke schudigen, zij laten ons aan onze rampen over. O, 't is om krankzinnig te worden; en nergens daagt er uitkomst. Al onze hoop is op het Loire-leger gevestigd, maar hoe spoedig zal deze weer vervlogen zijn!'

'Kom, Paul,' zoo viel mevrouw du Perne hem in de rede, 'vervelen wij onzen dierbaren gast niet met redeneering. Er ligt nog een flesch wijn in de kast; de andere heb ik tot latere tijden weggeborgen om ze te drinken op den vrede en de overwinning. Nu moeten we 't slechts doen om moed te verzamelen.'

'Sedert wanneer beu ik een gast in mama's huis?' vroeg Alphonse, en liet zijn hoofd op haar schouder vallen. Zij drukte een langen, vurigen kus op zijn voorhoofd en toen ze de oogen opsloeg, glinsterden deze van tranen.

Paul haalde de flesch en vulde de glazen.

'Op uw gelukkige tehuiskomst en de zegepraal onzer wapenen!' riep Octavie, toen zij zag dat niemand zijn glas opnam.

'En op uwe intrede in 't Roode Kruis,' antwoordde Alphonse. 'Men zou wenschen gewond te zijn, om door zulk een verpleegster verzorgd te worden; wat zegt gij er van Paul?'

'Foei,' sprak Mevrouw Delgrange, 'gij moogt zelfs schertsenderwijze zoo niet spreken!'

'Ach,' zeide Paul, 'ik mag niet vechten en zal dus ook nooit zoo gelukkig wezen.' Hij wilde vertrekken om Mina af te halen, Alphonse geleidde hem tot aan het bordes.

'Beloof mij, Paul,' zoo sprak hij, 'dat gij bij mama zooveel mogelijk mijn plaats zult bekleeden.'

'Ik zweer het u,' antwoordde Paul plechtig.

'Hartelijk dank, beste vriend, voor deze uwe belofte. God moge u uwe goedheid vergelden!'

Paul zuchtte, drukte Alphonse met warmte de hand en vertrok. Een half uur bleven de overigen nog praten, totdat de klok acht halve slagen liet hooren.

'Ik moet gaan,' zeide Alphonse. 'Vaarwel tante, vaarwel Octavie, tot wederziens!' Dit laatste woord trof moeder en dochter zoozeer, dat beiden in tranen uitbarstten.

'Ik breng u weg,' zeide zijn moeder tot hem. 'De laatste oogenblikken wil ik met u alleen zijn.'

'O, Mama, 't is zoo koud en guur, zorg toch voor uwe gezondheid.'

‘Bekommer u daar niet over, mijn kind, het zal mij geen kwaad doen.’

Zij wierp haar mantel om, en haar nichten vriendelijk groetend, verliet zij met haar zoon het vertrek.’

‘Laat ons even binnengaan,’ zeide zij, toen ze voor haar studeervertrek stonden. ‘Laat ons nederknielen voor het kruis, ik heb moed noodig.’

Zij knielden beiden, de onder zoovele smarten vergrijsde moeder en de onverschrokken krijgsman.

‘Nu kunnen we gaan,’ sprak Mevrouw du Perne, ‘ik kan alles lijden.’

Alphonse maakte haar mantel dicht en slingerde de wollen boa nog een paar malen om haar hals.

‘Gij moogt geen koû vatten, lieve mama, om mij vooral niet,’ zeide hij. ‘Ik ben blij, dat ge mij een eind weegs begeleidt, want ik heb u nog veel te zeggen.’

Zij gingen door de achterdeur, die op den gang uitkwam en tot het park toegang verleende. De avond was guur en onaangenaam, groote wolken dreven als ontzettende legers door 't luchtruim, hier en daar glinsterde een ster, die echter weer spoedig verdween. De jongeling verbrak het eerst het stilzwijgen en zeide:

‘Mama, ik wil niet hebben, dat zelfs 't allerminste in mijn hart omgaat, dat u niet bekend is. Sta mij dus toe u te zeggen wat mij op het hart ligt. . . . . Ik bemin Mina.’

‘Ik dacht het wel,’ hernam mevrouw du Perne. ‘Het moederoog bedriegt zich nooit.’

‘Ik heb tegen die neiging geworsteld, toen ik naar Rome vertrok.’ . . . .

‘Waarom, Alphonse, waarom? Wist ge dan niet dat die verbintenis mij gelukkig gemaakt had, dat uw vader’. . . . .

‘Juist mijn vader! Zijn schim verhief zich tusschen ons; Mina heeft nooit vergeten, dat ik du Perne heet. Ik heb toen gestreden meer dan gij vermoeddet, mama, tusschen hetgeen mijn plicht was en mijn geluk. Nu zal alles welhaast voorbij zijn, strijd en vrede, smart en vreugde. Ik heb overwonnen, ik ben mijn geloof en mijne wapens trouw gebleven. De liefde tot haar heeft mij niet kunnen verleiden. God zij geloofd! Ik bid u echter, laat het haar niet weten, wat zij voor mij geweest is, want ik wil geen beletsel voor haar geluk zijn.’

‘Gij hebt gelijk, Alphonse, Mina zou in staat zijn, indien zij alles wist, immer uwe weduwe te blijven.’

‘Dat wil ik niet. Gij alléén, gij moogt mij betreuren, u alléén zal dat droevige recht behooren, lieve, dierbare mama! Doch ik bid het u, sta mij nu ook nog een laatste bede toe.’

‘Spreek, Alphonse! Ik zal in alles toestemmen.’

‘Welnu, mama, ik heb geen testament gemaakt. Alles wat ik bezit komt aan u terug, doch gedenk den Paus, ons kerkje, het klooster, de gewonden en laat het overige aan haar toebehooren. Het zou mij een zoete troost zijn, als haar eerste kind mijn naam mocht dragen,’

‘Het zal geschieden, mijn zoon! Gij weet, hoe lief Paul en Mina mij zijn. Hun geluk zal mij steeds ter harte gaan.’

‘Maar, vergeet uw dochter niet, mama, hoe rampzalig zij ook is. Zeg aan Anna, dat ik steeds met broederlijke gevoelens jegens haar ben bezield geweest. Ach, kon zij u toch vergoeden, wat gij verloren hebt! Gij hebt uw deel in het lijden gehad, lieve moeder, hoe heerlijk zal eens uw deel in de glorie zijn!’

‘O kind, ware die stonde nu reeds daar! Er zijn oogenblikken, waarop ik mijne hooge jaren en sekse zou wenschen af te leggen, om deel te nemen aan den worstelstrijd! In al wat mij dierbaar is, ben ik getroffen. Ik lijd als echtgenoote, als

dochter, als moeder, als Fransche. Voor 't heil van mijn vaderland moet ik u zelfs gaarne ten offer brengen. Ach! mijn kind, mijn kind, als gij gelukkig zijt daar boven, vergeet dan uw moeder niet, bid dat zij u spoedig moge volgen.'

'En wanneer Anna dan rouwmoedig naar het ouderlijke huis wil terugkeeren, waar moet zij dan gaan, als gij er niet meer zijt? Moeder, zoo lang zijt gij moedig geweest, laat nu toch uw moed niet zinken.'

'O neen, Alphonse, maar soms ben ik zoo afgemat, dat ik uit alle kracht der ziel naar rust en kalmte verlang. Ik heb zooveel te strijden en te lijden gehad, - wanneer zal het volbracht zijn?'

De jongeling drukte haar inniger aan zijn boezem; de aandoening belette hem meer te spreken. Intusschen waren zij de poort reeds genaderd.

(*Wordt vervolgd.*)

Moederbede.

'Hoe groot zal hij worden? . . . Zóó groot wordt mijn Jan!'. . .
Dus spreekt tot haar kindje de moeder.
Dan tilt zij 't omhoog, ja, zoo hoog zij maar kan. -
Wat reus maakt haar moederlijk harte er niet van!
Wat hersenschim, dierbare moeder! . . .

Ach! stondt gij, na jaren, eens op uit uw graf.
En zaagt gij uw jongen eens weder! . . .
Smeek, moeder, daar boven één gunst voor hem af:
Zij 't hart van het kind, dat de Hemel u gaf,
Als eertijds, zoo rein en zoo teeder! . . . . .

J.V.D.B.

De H. Elisabeth van Thuringen en de armen.

De H. Elisabeth, een koningsdochter, landgravin van Thuringen en Hessen, die in de eerste helft der dertiende eeuw leefde, onderscheidde zich reeds vroegtijdig als eene weldoenster der armen en noodlijdenden.

Uit liefde tot de deugd van vrijwillige armoede legde de vorstin zich de ontberingen van den arme op. Zij droeg gewone kleederen, van ruwe stof vervaardigd, tenzij de vereischten van 't hof meêbrachten, dat zij in prachtgewaad verscheen, hare maaltijden waren uiterst sober en zij gebruikte slechts zulke spijzen, als men ook op de tafel van den behoeftigste zou kunnen aantreffen.

In haar jeugd besteedde de H. Elisabeth bijna alles, waarover zij beschikken kon, tot ondersteuning der hulpbehoevenden, en later, toen een vorstelijk vermogen haar ten dienste stond, waren nog steeds haar goederen ook der armen deel.

In alle bijzonderheden te treden van haar heilig leven, door een harer naneven, den beroemden schrijver de Montalembert, op meesterlijke wijze geschilderd, zou te ver voeren.

Met den diadeem gekroond, met den vorstelijken mantel omhangen, stelt nevensstaande gravure haar voor, echter niet op den troon, te midden eener luisterrijke schare van rijksgrooten, maar op 't plein van den hofburcht, terwijl zij als een eenvoudige dienstmaagd spijzen uitdeelt aan hen, die de liefdadigheid komen

inroepen. De hand, die wellicht zoo even nog den schepter voerde, houdt nu den korf met brooden, die de vorstin aan de geliefdsten harer onderdanen, de armen, uitreikt.

Toen in 't jaar 1225 Duitschland ter prooi lag aan een wreeden hongersnood, hielp de landgravin allen, die te midden der ellende haar onderstand verzochten. Haar echtgenoot was destijds afwezig en bevond zich met den duitschen keizer in Italië. Bij zijn terugkomst beklaagden zich eenige hovelingen bij den vorst over de buitensporige vrijgevigheid van Elisabeth, zooals zij hare werken van naastenliefde noemden. De landgraaf echter, die zijner heilige echtgenoote waardig was en in de geschiedenis den naam van den ‘godvruchtige’ verwierf, antwoordde aan de klagers met de vraag, of zij soms ook de domeinen had vervreemd. ‘Neen,’ mompelden de ambtenaren. ‘Welnu,’ hernam hij, ‘hare milddadigheid kan ik niet laken, deze zal over ons de zegeningen des Hemels afroepen. Wij zullen nooit gebrek lijden, zoolang wij haar laten begaan met 't bijstaan der armen, zooals zij 't doet.’

Onder den druk van den tegenspoed en der verongelijkingen, zoowel op den troon, als daarvan verdreven, en eindelijk bij en na haar troonsafstand, steeds toonde zich de H. Elisabeth waarlijk groot, en de geschiedschrijvers hebben dan ook aan deze hongaarsche koningsdochter en vorstinne van een voornaam duitsch gewest den verschuldigden lof niet kunnen onthouden.

Logica.

‘Goede vriend, pas op je hoed!’ -
Wip! daar rolt hij henen,
Zonder hoed staat de arme bloed,
Maar toch redeneert hij goed,
Schoon zwak op de beenen.

‘Raap ik je op,’ zoo spreekt de man,
‘Kijk! dan ben 'k er zeker van,
‘Dat ik kom te rollen.
‘Rol ik, jij raapt mij niet op:
‘Liever dus een blooten kop
‘Dan daar liggen sollen.’

‘Zie! dat noem ik logica!’
Zegt een oud heer tot zijn gâ,
Die er juist passeeren.
‘Manlief! heet zoo 't vak,’ vraagt zij,
‘Waarin onze Frits met Mei
Denkt te promoveeren?’ . . . .

J.V.D.B.

Uitstapjes in Nederland door H.A. Banning.

In Limburg. Maastricht. I.

't Is niet te ontkennen dat van al de provinciën, die gezamenlijk ons vaderland vormen, Limburg in 't algemeen het minst naar waarde wordt geschat. De oorzaak daarvan behoeft intusschen niet ver te worden gezocht. Het hertogdom is herhaaldelijk verbrokkeld en versnipperd en, gelijk het thans bestaat, dagteekent het eerst van 1830-1839. Het oude hertogdom Limburg, zooals dat bloeide in de middeleeuwen, toen het geslacht zijner hertogen nog niet was uitgestorven, had een geheel anderen omvang en bestond hoofdzakelijk uit eenige districten aan de Boven-Weze en omstreeks de samenvloeiing van Ourthe en Amblève. Gedurende den franschen tijd werd een deel aan het hertogdom ontscheurd. Maastricht, Valkenburg, 's-Hertogenrade en eenige andere districten werden vereenigd onder den naam van ‘Departement der Neder-Maas.’ Na de herstelling onzer onafhankelijkheid kreeg genoemd departement den naam van Limburg, in weerwil dat geen enkel dorp van het eigenlijke Limburg binnen deze grensscheiding was begrepen. De omwenteling van 1830 deed een nieuwe verbrokkeling ontstaan en deelde de in 1815 gevormde provincie in het tegenwoordige hertogdom Limburg en de provincie Limburg, die deel uitmankt van het koninkrijk België.

Ook de ligging van het hertogdom vooral, aan den zelfkant van ons land, draagt veel bij tot de vrij algemeene geringschatting. Het spreekwoord: ‘Onbekend maakt onbemind,’ laat zich hier vooral gelden. Honderd-duizenden zijn er in ons land, die Limburg slechts bij naam kennen, die er over spreken op een wijze, welke maar al te zeer getuigt van hunne onwetendheid in 't geen ons eigen vaderland betreft.

Dat is zeker te betreuren, daar het hertogdom Limburg in vele opzichten zeer belangrijk moet worden genoemd. De natuur is wel niet overal schoon, want men vindt er uitgestrekte heiden en moerassen, doch men zal ook tevergeefs in ons land een oord zoeken, dat in bekoorlijkheid kan wedijveren met de landstreek boven Maastricht, die den naam van Klein Zwitserland heeft verworven. De belangrijkheid van Limburg valt ook vooral in het oog wanneer men in aanmerking neemt, dat het getal inwoners ongeveer 225,000 bedraagt, dat de hoofdstad, Maastricht, de negende stad in rang is in ons land en de opbrengst der voornaamste veldproducten alsmede van den veestapel die van vele andere provinciën overtreft.

Doch vooral voor den Katholiek is Limburg merkwaardig, want in dat gedeelte van ons Vaderland werd het eerst de ‘Blijde Boodschap’ verkondigd, het kruis, dat teeken des heils, opgericht, - en het geloof is er ongeschonden bewaard gebleven. In weerwil van alle beroeringen en lotverwisselingen is Limburg onbezweken trouw gebleven aan het geloof der vaderen en het geeft daarvan nog dagelijks de meest ondubbelzinnige bewijzen. Op de 225,000 inwoners zijn er nauwelijks 6000, die tot verschillende andere geloofsbelijdenissen behooren. Het getal kerken levert ongeveer dezelfde verhouding op. Venray o.a., met eene bevolking van ruim 5000 zielen, heeft geen andere dan katholieke kerken, die zeven in getal zijn. 't Is dan ook schier overal langs de openbare wegen te zien, dat men zich te midden eener katholieke bevolking bevindt, want aan de kruiswegen en bij alle dorpen ziet men zoogenaamde kapelletjes of overhuifde kruisbeelden, veelal met bloemen omkranst, die gemeenlijk niet zonder eerbewijzing worden voorbijgegaan.

Limburg bezit ook een aantal gebouwen, die prijken als monumenten uit het tijdvak, toen het geloof zich zoo krachtig uitte. Binnen de muren, die eeuwen getrotseerd hebben, worden nog dagelijks, of liever schier dag en nacht dezelfde gebeden opgezonden, dezelfde lofzangen gezongen, die wel oud worden maar niet verouderen. Er zijn tijden van hevige vervolging geweest, koninkrijken zijn te niet gegaan, de gansche wereld is van gedaante veranderd, er wordt een andere taal gesproken, er

heerschen andere zeden, doch de taal der Kerk is dezelfde gebleven, zij is voor alle eeuwen en voor alle geslachten, zij is alles voor allen en vindt weerklank in elk godsdienstig gemoed. Andere gedenkteekenen der oudheid zijn onder den tand des tijds of onder geweld bezweken; de vreemdeling noemt ze schoone ruïnen, voor den katholieken Nederlander wekken zij herinneringen op aan een lang vervlogen tijdvak, toen nog alle Christenen verkwikking kwamen zoeken bij dezelfde bron, die zoo onuitputtelijk is in lafenis voor hen, die dorsten naar de rechtvaardigheid.

Eigenaardig is in sommige oorden van Limburg de taal, die men hoort spreken. Evenals den Nijmegenaar kan men ook altijd den Limburger herkennen aan zijn tongval. Neigt echter het nijmeegsch dialect alleen naar het hoogduitsch, in Limburg spreekt men een mengelmoes van hollandsch, Fransch en duitsch, een patois, dat soms voor den Noord- Nederlander even onverstaanbaar, ik mag er wel bijvoegen: even onuitstaanbaar is als het friesch, ofschoon het niet te ontkennen valt dat de toon van den Limburger aangenamer klinkt. In het gedeelte van Limburg, dat als het ware tusschen België en Pruisen gekneld ligt, kan men ook met alle muntspeciën betalen, wat dikwijls zeer geriefelijk is voor vreemdelingen. Men klaagt in sommige streken van ons land over den stortvloed van belgische centen, daar echter zitten thalers, groschen, franken guldens en kwartjes zeer verdraagzaam in dezelfde beurs. Hier rekent men bij franken, ginds bij guldens. Komt men b.v. te Maastricht of daar in den omtrek in een winkel, dan hoort men op zeer vriendelijken toon zeggen: ‘Wat zul dich bleeven as bleef?’ Vraagt men naar een of ander voorwerp dan klinkt het antwoord soms ‘'n nalven frang,’ en gaat men heen zoo heet het: ‘Geer zeet bedankt, menhier,’ of: ‘Om uch te bedanken,’

't Is een goed volk, vriendelijk jegens vreemdelingen en verdraagzaam jegens andersdenkenden, werkzaam en ondernemend, doch het laat zich de kaas niet van het brood nemen, zooals men wel eens zegt. Politiseeren, critiseeren en disputeeren is een zwak van den Limburger, en in die kitteloorige liefhebberij komt zijn waar karakter wel het meest te voorschijn. Hij vliegt op als buskruit, zelfs tegenover vrienden, wanneer zij in meening met hem verschillen, hij argumenteert en gesticuleert met buitengewone geestdrift en men denkt dat er hooge woorden zullen vallen, doch de opgewektheid zet geen kwaad bloed, zij laat niets na; de Limburgers hebben elkander eens de waarheid gezegd, doch blijven de beste vrienden.

Mijn eerste bezoek aan Limburg kon maar van korten duur zijn, daarom wil ik voor het oogenblik slechts spreken van de hoofdstad, die polsader van het hertogdom, en van de bekoorlijke landstreek, die men Klein Zwitserland noemt. Wij begeven ons dus naar Maastricht.

Het is een merkwaardige, een geheiligde grond dien wij betreden. In de noordelijke gewesten van ons land heerschte nog alom de duisternis des heidendoms, van Wodan's outers droop nog het bloed der geslachte offerdieren, toen de leer van het Evangelie daar reeds lang haar machtigen en gezegenden invloed deed gevoelen.

‘Eenige jaren vóór de geboorte van Christus gegrondvest,’ zoo spree een geleerd priester, aan wiens historische navorschingen het katholiek Limburg zooveel te danken heeft, ‘had Maastricht nauwelijks eene eeuw over zich zien heengaan, of reeds daagde voor zijne oogen het licht des Evangelies op, en hij die dat licht bracht, was een leerling van den Prins der Apostelen, de H. Maternus. Door Petrus naar Gallië en Germanië met Eucharius en Valerius afgezonden, was Maternus deze twee heiligen, die achtereenvolgens den bisschoppelijken stoel van Trier

bekleedden, tegen het einde der eerste eeuw opgevolgd, en had zijn apostolischen werkkring tot de hoofdstad der Ubiërs, Keulen, uitgestrekt. Van daar uit richte hij zijne schreden naar de hoofdstad der Tongeren. De romeinsche heerbaan, van Keulen naar Atuatica Tungrorum, geleidde hem over Maastricht, destijds eene romeinsche sterkte of vesting en van nog geringe uitgebreidheid. Hier het eerst in Nederland klonk de Naam van Jezus Christus en bogen zich voor dien aanbiddelijken Naam de knieën onzer voorouders, want het zaad, door Maternus uitgestrooid, vond leerzame harten, zoodat zich al ras eene kerk of christelijke gemeente vormde.'

't Is zeker alleszins merkwaardig dat een leerling van Christus' eersten Stedehouder als geloofsverkondiger in ons vaderland is opgetreden, doch nog een andere bijzonderheid is daarbij zeer vermeldenswaardig. De H. Maternus heeft het eerste kerkje, door hem gesticht, onder bescherming gesteld van den H. Petrus, den Prins der Apostelen, die, als zijn goddelijke Meester, den kruisdood had ondergaan. Met het geloof en de liefde tot Christus ontstond dus in de harten onzer voorouders ook het vertrouwen op den vorst der Apostelen.

'ROL IK, JIJ RAAPT MIJ NIET OP!'

Er mag wel eens aan herinnerd worden dat in ons vaderland de Limburgers de eerstgeborenen zijn in de Kerk van Christus. Toen Willibrordus, de Apostel der Friezen, in het laatst der VIIe eeuw voor het eerst onzen vaderlandschen bodem betrad, bezat het bisdom van Maastricht reeds een aantal kerken, het telde toen al een reeks van twintig bisschoppen, doorluchtige en heilige mannen, uitmuntende in geleerdheid en deugd. Het was bij den H. Lambertus, die destijds sinds twintig jaren lang den zetel van den H. Servatius bekleedde, dat de H. Willibrord zich kwam oefenen in de prediking van het Evangelie.

Het bedoelde eerste kerkje, door Maternus gesticht, was toen buiten Maastricht gelegen; binnen de muren der heidensche vesting was dat niet wel mogelijk. Het werd later de crypta onder het groote St.- Servaaskoor. Men kan dus zeggen dat dit nietig bedehuis bezijden de romeinsche heerbaan gesticht, de wieg en bakermat is geworden van Maastricht's glorievol bestaan. Want met roem kan Limburg wijzen op het getal heilige en eerbiedwaardige mannen, die daar den kromstaf hebben gevoerd; gedurende meer dan drie eeuwen lang behaalden allen, zonder uitzondering, de gloriekroon der belijders of den palmtak der martelaren.

Het was in het jaar 374 dat de H. Servatius, uit Tongeren verdreven door de verdorvenheid van zeden, die onder Juliaan den Afvallige herleefde, den bisschoppelijken zetel naar Maastricht overbracht, na eerst op het graf van den Prins der Apostelen zijne gebeden voor het behoud van Gallië te hebben gestort. Omstreeks het jaar 722 verplaatste de H. Hubertus, laatste bisschop van Maastricht, den zetel naar Luik. 'Deshalven Sint Hubrecht,' zoo leest men in een oude kroniek, 'vertoorent door des volcks ondankbaerheyt ende wreetheyt, heeft daer nae, met des Paus van Roome ghesach. de weerdicheyt des Bisdooms te Luyck ghebracht.'

De kroniekschrijver zinspeelt hier op den marteldood van den H. Lambertus. In heilige verontwaardiging had die bisschop den hofmeier Pepijn van Herstal streng berispt over de ongeoorloofde gemeenschap, waarin hij met Alpaïde leefde. Die bijzit, daarover in woede ontstoken, wist haar broeder te bewegen den kerkvoogd van het leven te berooven. Hij overviel hem in den nacht met eenige medeplichtigen en bracht zijn helsche taak ten uitvoer voor het altaar der martelaren Cosmas en Damianus. Dit had te Luik plaats. De volgelingen van den martelaar, die aan aan de beulen ontkomen waren, legden het lijk in een schuit, die de Maas afdreef. In het gehucht St. Pieter, het vaderlijk erfgoed van den doorluchtigen martelaar, in de onmiddellijke nabijheid van Maastricht, aan den voet van den berg, werd zijn lijk aan de aarde toevertrouwd. Op die plaats staat nu nog eene kapel aan den H. Lambertus toegewijd; zijn stoffelijk overblijfsel werd in het jaar 722 door zijn opvolger, den H. Hubertus, naar Luik overgebracht.

Heeft Maastricht een roemrijk verleden in kerkelijk opzicht, zijne geschiedenis is doorweven met belangrijke lotgevallen. Zooals reeds gezegd is, dagteekent het bestaan der stad reeds van vóór onze tijdrekening. Eertijds droeg zij den naam van Tricht (Trajectum ad Mosam) en in sommige naburige dorpen noemt men haar nog altijd zoo. De Noormannen hebben de stad in 881 verwoest; bij de herbouwing heeft men baar veel vergroot en van een zwaren muur met torens en grachten voorzien. De stad was destijds intusschen nog klein in omvang; eerst in 1459, toen een hooge muur werd opgetrokken, die ook de buitenbuurten omgrensde, is Maastricht geworden wat het thans is, althans wat den omtrek betreft.

Er is een tijd geweest dat Wijk, aan den linkeroever der Maas gelegen, met Maastricht scheen te zullen wedijveren. Beiden zijn schier te gelijker tijd ontstaan, doch de eerste wallen, die men rondom Wijk heeft opgetrokken, staan nog en thans maakt het met Maastricht één geheel uit, verbonden door een kolossale brug, zeker een der merkwaardigsten van geheel ons land. Tacitus spreekt reeds van die brug over de Maas; toen echter lag zij hooger op. Nadat zij door de Luikenaars in 1229 verbrand was, heeft men een tweede gebouwd, die in 1275 instortte, juist op het oogenblik dat er een processie over trok. Daarna heeft men de tegenwoordige brug aangelegd.

Maastricht was tijdens het bestaan der nederlandsche republiek, en ook nog later, een vesting van het hoogste gewicht en heeft daarvan dan ook eene droevige ondervinding opgedaan. De stad heeft niet minder dan zevenmaal een belegering moeten doorstaan. In 1576 heeft zij onder de Spanjaarden veel geleden, doch kort daarna kwam zij weder in handen der Staten. Toen trok de hertog van Parma met macht van troepen tegen haar op en veroverde haar na eene hevige belegering. Ontzettend was het bloedbad, daar grootendeels uit weerwraak aangericht. Maastricht bleef in het bezit der Spanjaarden tot aan het jaar 1632, toen Frederik Hendrik haar naeen kortstondig beleg overmeesterde.

Het was bij den vrede van 1648 dat aan de vesting in dit opzicht een beter lot beschoren scheen; zij werd toen aan de Staten afgestaan, doch reeds in 1673 was het uit met die kortstondige rust, dewijl Lodewijk XIV zich na een beleg van dertien dagen meester maakte van de belangrijke sterkte. Prins Willem III stelde alle pogingen in het werk om haar te heroveren, het mocht hem echter niet gelukken. De vrede van Nijmegen maakte een einde aan dien nieuwen toestand, doch in 1748 kwam de stad andermaal, ofschoon slechts voor korten tijd, aan de Staten terug.

Nog geen halve eeuw was sinds die onophoudelijke lotsverwisselingen voorbijgegaan of de Franschen lagen reeds weder voor Maastricht. Tevergeefs liet Miranda, de onderbevelhebber van den franschen generaal Dumouriez, in het jaar 1793 gedurende zeven dagen 5000 bommen in de stad werpen; hij moest afdeinzen. Pichegru was echter het volgend jaar gelukkiger, Maastricht droeg weder de fransche vlag.

Bij de herstelling onzer onafhankelijkheid mocht Maastricht zeker op een betere toekomst hopen; Napoleon was gevallen en onschadelijk gemaakt, Europa verlangde vrede. Nog nauwelijks waren er echter veertien jaren voorbijgegaan of daar breekt de revolutie in België uit en opent voor de zoo vaak geteisterde vesting andermaal een tijdperk van angst en bekommering. Gedurende 1830 en 1831 hebben de Belgen Maastricht omsingeld en geblokkeerd, doch de vesting is niet in hunne handen gevallen.

Dit zijn in 't kort de voornaamste lotgevallen van Limburg's hoofdstad, waarover ik niet in nadere bijzonderheden zal treden. In het volgend nommer willen wij allereerst een bezoek brengen aan de eeuwenoude St.-Servaaskerk en de beroemde reliquieën en kunstschatten, die daar bewaard worden, bezichtigen. Door zeer vereerende bemiddeling zijn wij in staat gesteld van de voornaamste dier onschatbare voorwerpen gravures te leveren.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 15]

Uitstapjes in Nederland.
door H.A. Banning.

Maastricht. - II.

Op het schoonste plein der stad Maastricht, het Vrijthof, verheft zich de beroemde kerk, die de asch bevat van den H. Servatius, waar ook de laatste afstammeling der Carolingers werd begraven. Die trotsche tempel met zijne vijf torens heeft alle bestormingen doorgestaan, en ofschoon hij veel heeft geleden door den storm der menschelijke hartstochten, hij verheft nog fier zijn kruin op de gezegende plek, waar eens de H. Maternus, een leerling van den Prins der Apostelen, het nederig houten bedehuis liet opslaan in de onmiddellijke nabijheid van de legerplaats der Romeinen.

DRAAGBAAR ALTAAR VAN DEN H. SERVATIUS.

DRINKBEKER VAN DEN H. SERVATIUS.

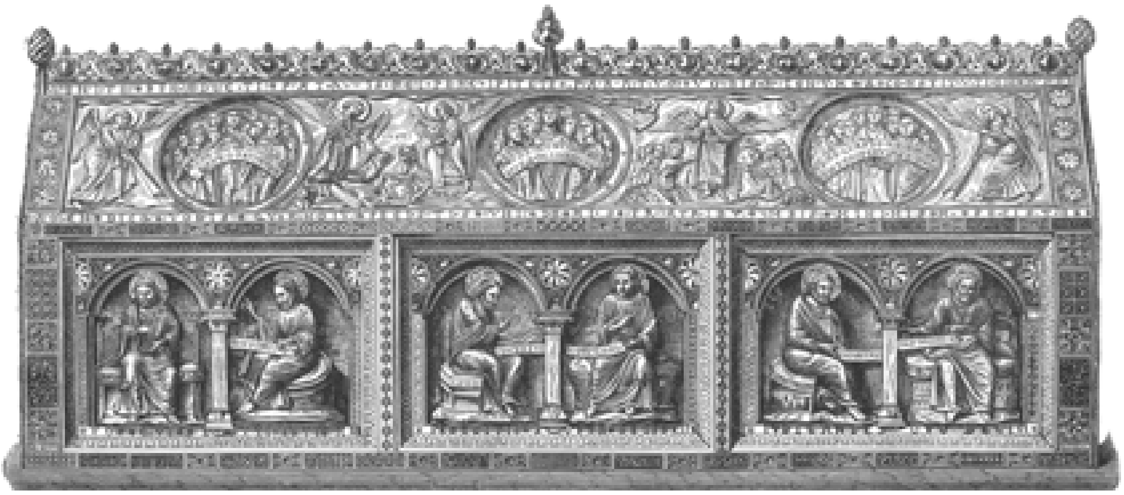

DE R. LIQUIEËN-KIST VAN DEN H. SERVATIUS.

Eerbiedwaardig is dat gebouw om zijne hooge oudheid, om de historische herinneringen, die er aan zijn verbonden, om de vele heilige bisschoppen, die daar zetelden. Hoe vele geslachten zijn niet voorbijgegaan, sedert de ijver voor den dienst van God er den grondslag voor legde. Geheel Nederland boven Rijn en Maas lag nog in de duisternis van het veelgodendom, Willibrord, de apostel der Friezen, had nog nauwelijks

het levenslicht gezien en het tijdvak van Karel den Groote, dat de wereld zou herscheppen, lag nog in een ver verschiet, toen op het tegenwoordige Vrijthof de muren werden opgetrokken van het gedenk vaardige gebouw, waar zoo vele vorsten van heinde en ver kwamen om hunne offers te brengen in schatten en gebeden, waar ook de H. keizer Henricus heen toog om op het graf van St. Servaas kracht te zoeken voor den strijd des levens.

Het was aan den H. Monulphus, twaalfden bisschop van Maastricht, die in de laatste dagen der VIe eeuw overleed, voorbehoudeu om den tempel te stichten, die zoo vele eeuwen zou trotseeren. Een *templum magnum* zegt zijn tijdgenoot, de H. Gregorius van Tours, die er ook vrij duidelijk bij te kennen geeft, dat het gansche plan der kerk met al zijne onderdeelen alsmede de rijkdom van versieringen geheel aan Monulphus te danken is, welke bisschop tot den voornaamsten adel van Austrasië behoorde.

Men meene nu echter niet dat de St.-Servaaskerk door den H. Monulphus in den ganschen omvang, dien zij thans heeft, is voltooid; 't is trouwens duidelijk te onderscheiden wat nog tot dat oude tijdvak behoort en wat er in latere eeuwen aan toegevoegd is. De oude kerk van St. Monulphus had den vierkanten vorm eener basiliek, in wier midden het gebeente van den H. Servatius rustte. De crypta, toegewijd aan den H. Petrus, besloeg de doorsnede van het groote langschip en het transsept; zij verhief zich terzelfder plaatse alwaar in het begin der IIe eeuw de H. Maternus, van Keulen naar Tongeren reizende, een houten bidplaats aan den H. Petrus had toegewijd. Uit deze oude crypta, welke half onder, half boven den grond was, ging men naar een geheel onder den vloer der kerk gelegen crypta, de oorspronkelijke begraafplaats van den H. Servatius. Het was daar dan ook dat tot het jaar 1811 de toevloed van pelgrims plaats had, ofschoon reeds in de VIe eeuw de H. Monulphus het lichaam van den beschermheilige er uit had verheven. Deze tweede crypta bestaat nog, doch de toegang er van is gesloten door het afbreken der groote crypta. Het was in dit kleine heiligdom dat men in de XVII$_{e}$ eeuw een looden plaat vond uit 't jaar 1001, welke aantoonde dat daar de grafplaats was geweest van den laatsten afstammeling der Carolingers.

In de XIe eeuw en wel vóór 1039 zijn de twee armen van het kruis aan de St. Servaas gebouwd, alsmede de koor-abside met de twee torens aan het Vrijthof. De heerlijke romaansche kapel aan den westkant is van de XII$_{e}$ eeuw, de verschillende zijkapellen zijn achtervolgens in de XIVe en XV$_{e}$ eeuw opgetrokken, terwijl het voortreffelijke portaal ten Zuid-Westen, zeker het prachtigste overblijfsel van dien aard in geheel Nederland, uit de XIIIe eeuw dagteekent.

Was de St.-Servaaskerk een verheven monument der christelijke bouwkunst te noemen, zij bezat ook groote inkomsten en er was een gansche schaar van geestelijken aan verbonden. Tot in de XVII$_{e}$ eeuw telde zij ongeveer veertig altaren binnen hare muren, in 1365 reeds meer dan dertig; verschillende hadden dubbele, sommige zelfs drie of vier fundatiën en telden dus evenveel priesters, die daar de H. Mis moesten opdragen. De eigenlijke geestelijkheid der kerk bestond uit 38 kanunniken, die het keizerlijk kapittel vormden, met den deken aan het hoofd. Vervolgens was in de XVe eeuw een corps geestelijken ten getale van 30 uit een andere kapel naar de St. Servaas overgebracht. Men noemde hen ook de kanunniken van St. Jan Evangelist; zij hadden

hun dienst in de kapel, welke Lodewijk XI in 1463 aan de kerk deed bouwen. Eindelijk waren er nog 60 priesters-beneficianten en verschillende andere personen, die aan de voorrechten der kerk deel hadden, zoodat de zoogenaamde *familie der kerk* meer dan 250 personen bedroeg. Sinds de oudste tijden bezat de St. Servaas dan ook elf dorpen of heerlijkheden, waarvan twee den proost en negen het gezamenlijk kapittel toebehoorden.

Maastricht heeft 21 bisschoppen geteld; zij zijn allen heilig verklaard. De 11 bisschoppen vóór St. Monulphus hadden hun stoel in de O.-L.-V.-kerk, de oudste kerk van Limburg's hoofdstad. Nadat de zetel naar Luik was overgebracht, werd de kerk bestierd door abten; onder hen telt men ook Eginhard, den geheimschrijver van Karel den Groote. Later is de abdij gegeven aan de bisschoppen van Trier, aan wie ze om hare rijkdommen soms weder door overweldigers werd ontnomen. In de XIe eeuw was de abt vervangen door een proost, die het tijdelijk beheer voerde. De laatste proost was een baron van Wassenaar-Warmond, een uitstekend priester; hij stierf te Luik in het jaar 1817.

Ziedaar de voornaamste bijzonderheden betreffende de beroemde St.- Servaaskerk van Maastricht. In de laatste jaren is men begonnen dit monument der christelijke kunst te restaureeren. Onder de leiding van den genialen architect Cuypers is zeker reeds veel verricht, doch er zal nog wel een lange tijd verloopen, alvorens de St. Servaas weder in vollen luister praalt, want het plan tot herstelling omvat de gansche kerk, ook de eerbiedwaardige crypta. Vóór korten tijd is door de hand van een bekwaam kunstenaar een beeld der H. Maagd gerestaureerd, bestemd voor een der kapellen. Bij het herstellen heeft men de oorspronkelijke polychromie, die onder twee lagen van later tijd verborgen was, terug kunnen geven. Er is eene merkwaardige bijzonderheid verbonden aan dit beeld, 't welk uit den bloeitijd der christelijke kunst dagteekent. Nooit heeft iemand eenig stof op het gelaat gezien. Wanneer alles rondom vol bestoven was, ook het hoofd en het gewaad van het beeld, bleef het gelaat daarvan vrij. De *Brabantia Mariana* van 1632 maakt daar melding van en de getuigenis van thans levende personen, die herhaaldelijk daaromtrent waarnemingen hebben gedaan, bevestigen het. Bij het restaureeren bleek dat het beeld, ook het hoofd, vol wormgaten was, het gelaat echter was geheel ongeschonden gebleven. Dezer dagen werd de St. Servaas verrijkt met prachtige glasschilderingen uit het atelier van de heeren Geb. Nicolas te Roermond, een geschenk van den heer Petrus Regout. Binnen kort zal nog een tweede raam geplaatst worden, eveneens in het transsept, dat met dit een geheel uitmaakt. Al de heilige bisschoppen en ook de H. Maternus staan er op afgebeeld. Het kunstwerk munt uit door onberispelijke vormen, sierlijke drapeering en harmonie en rijkdom der kleuren.

Laat ons nu eenige oogenblikken wijden aan de kostbare reliquieën, aan de kunstschatten, die der St.-Servaaskerk toebehooren.

De bekende offerwilligheid van den heer Petrus Regout te Maastricht, kommandeur der orde van den H. Gregorius, heeft in den jongsten tijd aanleiding gegeven tot het bewerken eener doorwrochte monographie, die in even rijk als elegant gewaad in het licht is verschenen onder den titel van *'Die mittelalterlichen Kunst-und Reliquiënschätze zu Maestricht.'* 't Is aan dit hoog verdienstelijk boek, bewerkt door Mgr. dr. Fr. Bock, kanunnik te Aken en den zeer. eerw. heer M. Willemsen, schatbewaarder der St. Servaas, dat ik de volgende bijzonderheden betreffende die reliquieën en kunstschatten ontleen.

Bekend is het dat Maastricht zich reeds in overoude tijden mocht verheugen in het bezit van een kostbare verzameling overblijfselen van heiligen en kerkelijke

voorwerpen van kunst. Zooals Karel de Groote zijn lievelingskerk te Aken met een schat van de rijkste reliquieën der Christenheid begiftigde, mocht ook Maastricht zich verheugen over de mildheid der vorsten en grooten, sedert de dagen van den H. Servatius. Wijd en zijd stonden die kerkelijke schatten in hooge vermaardheid, men had er den diepsten eerbied voor. De duitsche koningen der XIe en XIIe eeuw zouden dan ook nooit verzuimd hebben vóór of na hunne kroning te Aken met eene schitterend gevolg een feestelijken optocht te houden naar de reliquieën van den H. Servatius te Maastricht, en voor ieder is nog heden ten dage in de kerk, aan genoemden heilige toegewijd, de prachtvol gewelfde halle te zien, die volgens de overleveringen heeft gediend tot keizerlijke *loggia* bij het houden der rijksvergaderingen. Toen het een gebruik was geworden om te Aken eens in de zeven jaren de groote karolingische reliquieën ter vereering bloot te stellen, zag men de uit alle oorden van Duitschland toegestroomde pelgrims naar Maastricht trekken om bij het graf van den grooten Servatius te bidden, om ook daar hulde en eerbied te bewijzen aan de overblijfselen van hen, die met verzaking van alle aardsche grootheid voor het geloof hadden geleden en gestreden.

Helaas! de godsdienstige en staatkundige verwikkelingen der XVIIe eeuw waren oorzaak dat veel verloren ging van dien kostbaren schat; godsdiensthaat en roofzucht spanden samen en heiligschendend vergreep men zich aan hetgeen uit innige godsvrucht geschonken en met zooveel eerbied bewaard was. Zoo kwam het dat in 't laatst der vorige eeuw menig kostbaar voorwerp niet meer aanwezig was onder de kunstschatten van St. Servaas, en toen het nu bleek dat tijdens de fransche revolutie de Sansculotten nog minder het kerkelijk dan het bijzonder eigendom ontzagen, werden er plannen beraamd om aan eene algeheele plundering te ontkomen. Naar het voorbeeld der meeste belgische kerken besloten de proost en kanunnikken der St. Servaas, de reliquieën en voorwerpen van gewijde kunst onderling te verdeelen, onder de verplichting dat ieder hunner in kalmer tijden het hem toevertrouwde zou teruggeven.

Dit plan heeft noodlottige gevolgen gehad. Toen in het jaar 1804 de St. Servaas parochiekerk werd, bezat zij nog slechts een klein gedeelte van den voormaligen schat; de kostbare voorwerpen waren deels verloren geraakt, deels door het overlijden van kanunniken in andere handen overgegaan. Zoo komt het dat de schatkamer der St. Servaas te Maastricht tegenwoordig niet meer kan worden vergeleken bij die van Aken, doch dit neemt niet weg dat de daar aanwezige voorwerpen groote waarde hebben onder godsdienstig en oudheidkundig opzicht. Men wordt door een diepe ontroering bevangen bij het aanraken van hetgeen eens den H. Servatius behoorde: den sleutel, hem waarschijnlijk door den H. Paus Damasus geschonken, zijn bisschoppelijken staf, zijn drinkbeker; bij het zien der stoffelijke overblijfselen van heiligen uit de eerste dagen des Christendoms, bij het bewonderen der voortbrengselen uit het gulden tijdvak der christelijke kunst. Voor zoover mijn bestek dit gedoogt, wil ik de voornaamste bijzonderheden daarvan meêdeelen.

Het allereerst komt in aanmerking de kostbare kist, die het gebeente van den H. Servatius bevat. Zij is van verguld koper, heeft een lengte van 1,75, een hoogte van 0,74 en een breedte van 0,49 M. Reeds in de VIIIe eeuw werd voor het stoffelijk overblijfsel van dien eersten bisschop van Maastricht, den 13^en^ Mei 384 overleden, een prachtige kist vervaardigd. Toen namelijk Karel Martel op het feest van St. Servaas in het jaar 726 een glorierijke overwinning op de Saraceenen behaalde, zond hij bisschop Willigius naar Maastricht met de heuglijke tijding dat hij uit dankbaarheid de kerk van den H. Servatius zou laten restaureeren en verfraaien. Bij die gelegenheid

werd het lichaam van dien heilige te voorschijn gehaald uit de grafplaats, waarin het bij de verbouwing van de St. Servaas in de VIe eeuw op last van den H. Monulphus geplaatst was, en door de bisschoppen Hubertus van Maastricht en Willigius in een kist van verguld zilver overgebracht. Gedurende vier

eeuwen bleven de overblijfselen van den patroon der stad Maastricht in deze kist, die weldra den naam kreeg van *Noodkist*, uithoofde meermalen groot gevaar was afgeweerd, wanneer zij in processie werd rondgedragen.

Wat aanleiding heett gegeven om deze kist door een andere te vervangen is niet bekend. De tegenwoordige kist, waarin behalve de stoffelijke overblijfselen van den H. Servatius ook nog die van den H. Martinus van Tongeren worden bewaard, is een voortreffelijk kunstwerk, dat in meer gemelde monographie aan het laatst der XIIe eeuw wordt toegeschreven. Onze gravure geeft er eene afbeelding van; voor een beschrijving der verschillende figuren en versieringen zou ik te wijdloopig moeten worden.

De laatste plechtige opening heeft plaats gevonden op den 9^{en} November 1863 in tegenwoordigheid van Z.D. Hw. Mgr. Paredis, bisschop van Roermond, die zich ter vereering van zijn glorierijken voorganger naar Maastricht had begeven. Behalve de vier pastoors der stad waren ook bij deze plechtigheid tegenwoordig: de kanunnik Dr. Bock uit Aken, de rector der paters Jezuiëten te Maastricht, de president van het seminarie te Klosterrath, alsmede de geestelijkheid van St. Servaas en de overige parochiën, die zich gezamenlijk in koorkleed en met brandende kaarsen naar de sacristij begaven, alwaar de kist geplaatst was. Na een nauwkeurig ingesteld onderzoek bleek het dat de inhoud overeenstemde met het protocol, daarvan bij de opening in 1611 opgemaakt. Ik moet hier nog bijvoegen dat het hoofd van den H. Servatius afzonderlijk wordt bewaard in een buste van verguld koper, in het jaar 1579 vervaardigd, alsmede dat zich ook gebeente van den heilige in het hoogaltaar en in andere kerken bevindt.

Onder al de voorwerpen, door den H. Servatius nagelaten, zijn de pelgrimsstaf, de sleutel en zijn drinknap of de beker, waaruit hij zijn dorst leschte, altijd het meest gewaardeerd.

Op oude monumenten of in figuurlijke voorstellingen worden dan ook altijd deze voorwerpen, als een soort van waarmerk, hetzij afzonderlijk, hetzij vereenigd, gevonden. Zoo is de St. Servaas nog op dit oogenblik in het bezit van een agrafe of haakgesp, afkomstig van een koorkap of mantel, waarop de patroon van Maastricht staat afgebeeld met zijn pelgrimsstaf, terwijl een engel hem den drinknap brengt.

De legende zegt dan ook dat eens een engel dezen bokaal aan den H. Servatius heeft gebracht. Zeker is het dat oudtijds door tallooze pelgrims aan dit voorwerp de kracht werd toegekend om van de kwade koortsen te verlossen. Men dronk er uit in vertrouwen op de hulp van God en de voorspraak van den heiligen bisschop en werd genezen. De oud-duitsche dichter von Veldeke spreekt daar ook van als hij zegt:

‘Eynen nap hem d'inghel brochte,
daer hy des borns mede drincken mochte,
die noch in syn monster es;
ende die van den febres
sieck syn ende onghesont,
comen daer te mengher stont,
ende begheeren mit groten vlyt,
om de siecheit te werden quyt,
ende dat sy moghen daer met drencken;
want sy dan te ghenesen dencken,

alst ouch deckwyle gheschiet, dats waer;
daeromme soe comen deckwyle daer
voele volks van vrouwen ende van mannen.'

Deze drinknap is in een menigte kleine stukken verbrokkeld, hoe en wanneer is onbekend. Men vermoedt dat dit merkwaardige en eerbiedwaardige voorwerp tijdens de beroerten der XVIe eeuw, bij eene belegering of op de vlucht is beschadigd geworden. Men heeft intusschen de verschillende deelen zorgvuldig bijeengebracht en in eene zilveren bokaal of kelk gevat. Te oordeelen naar den uiterlijken vorm en de wijze van bewerking moet dit in het laatst der XVIe eeuw hebben plaats gehad. Men heeft vroeger gemeend dat deze nap van steen gemaakt was, doch deskundigen zijn van gevoelen dat hij uit glas bestaat, zooals dat door de Romeinen werd vervaardigd. Dit merkwaardige voorwerp is donker roodbruin, hier en daar purperkleurig en heeft, zooals op de afbeelding te zien is, zeer onregelmatig witte en zwarte vlekken.

Het is bekend dat de priesters in de eerste tijden des Christendoms, wanneer zij zich op reis bevonden om het geloof te verkondigen, zich voor het H. Misoffer van draagbare altaartjes bedienden. Deze gewijde altaarsteenen, waarvan er nog velen gevonden worden, zijn veelal in de overlevering ook daardoor geheiligd, dat zij afkomstig zijn van een beroemd kerkvorst, niet zelden van den beschermheilige der kerk waar zij berusten. Het metalen omhulsel intusschen, waarin zij zich bevinden en dat uit een artistiek oogpunt even merkwaardig als kostbaar moet worden genoemd, behoort doorgaans tot de XIe - XIIIe eeuw. Velen dezer *altaria portatilia* zijn overblijfselen uit het voor-carolingische tijdvak, althans voor zoover er spraak is van een geconsacreerden altaarsteen. Ook aan het draagbare altaar van Maastricht wordt door de overlevering een hooge ouderdom toegeschreven, dewijl zij zegt dat de H. Servatius zich daarvan op zijn pelgrimsreizen bediend heeft. Intusschen mag dit blijkbaar slechts gezegd worden van den eigenlijken altaarsteen, die de bovenste deksteen van het altaartje vormt, want al het overige kan niet verder dan tot de laatste helft der XIIe eeuw teruggevoerd worden.

(*Wordt vervolgd.*)

De ruïne van het kasteel Rochefort.

De bouwvallen van 't kasteel Rochefort, niet ver van 't stadje, dat denzelfden naam draagt, in de belgische provincie Namen gelegen, zijn ontegenzeglijk een der merkwaardigste ruïnen van kolossale, in hun tijd onneembare ridderburchten. Met verbazing staart de beschouwer thans op de reusachtige overblijfselen van de sterkte, die eens aldaar zich verhief. De vervallen torens, de muurbrokken van het slot staan op den top van een rots, die den verren omtrek beheerscht. Dreigend en ontzaglijk vertoonen zich nog die half verwoeste gevaarten, door de mokerslagen zoozeer gehavend, aan de verwonderde blikken van den bezoeker, vooral wanneer des avonds de maan haar bleek licht over de rots laat schijnen.

Tegenover die vervaarlijke steenmassa, thans zoo grillig van vorm, met klimop en varens wild begroeid, en bijna nog even hecht als het graniet, waarop zij rust; te midden van de stilte der schemering, terwijl de vage gloed door de scheuren en

bressen der ruïne breekt en lange, breede schaduwen zich uitstrekken, gevoelt men zich wel eenigszins beklemd, maar smaakt daarom niet minder het heerlijke van den aanblik. Onwillekeurig rijst een gedachte op aan het grijs verleden, aan tijden, die ook voor ons als.in schemering gehuld zijn, toen dat nu verlaten slot gebouwd werd.

Wanneer dit kasteel, met recht Rochefort genaamd, eigenlijk gesticht werd, heeft men in de verhalen der kroniekschrijvers niet gevonden. Alleen is daaruit met min of meer zekerheid op te maken, dat de plaats Rochefort gedurende de middeleeuwen vooral van aanzienlijk gewicht was als de hoofdstad van het graafschap der Ardennen, terwijl haar kasteel de zetel was van die graven, die zulk een voorname rol speelden in de geschiedenis van België gedurende geheel de tiende eeuw.

De vorsten van Luik en de hertogen van Luxemburg hebben elkander dikwijls de suzereiniteit betwist over dit gebied, dat tusschen hun landen als geklemd lag.

In den tijd vóór het uitbreken der fransche revolutie van '93, die ook in België haar werking deed ondervinden, behoorde het gebied van Rochefort bijna volkomen tot het vorstendom Luik; slechts eenige dorpen erkenden het beheer van Oostenrijk, waaraan bij den vrede van Utrecht in 1713 de Spaansche Nederlanden vervallen waren.

Het oude slot was tot in 't laatst der middeleeuwen nog al gelukkig gespaard gebleven, het had echter veel te lijden van de beroeringen, die het land in de vijftiende en zestiende eeuw teisterden. Later waren de veroveringstochten van Lodewijk XIV, die zelfs tot in de Noordelijke Nederlanden voortrukte, zeer noodlottig ook voor het kasteel Rochefort; het werd, gelijk de meeste der sterkten in de Ardennen, op last van den veroveraar ontmanteld. Verscheiden jaren was het daarna de zetel van een fransch gouverneur, totdat het in 1697, door den vrede te Rijswijk nabij 's-Hage gesloten, weder aan zijn vorigen eigenaar terugkeerde.

In den aanvang der vorige eeuw gerestaureerd op kosten van den vorst van Luik, ging de burcht kort daarop over aan de familie der graven van Stolberg, die tijdens de revolutie van '93 dit hun domein onteigend zagen. Het werd als nagelaten bezitting van emigranten in 't openbaar verkocht en viel in handen van geldwolven, die het gebouw gedeeltelijk lieten sloopen en het brachten in den staat, waarin men het thans aanschouwt.

Mlle. de Sombreuil.

't Zou overbodig zijn, de gruwelen der Septemberdagen, die in de geschiedenis een zoo treurige vermaardheid hebben verworven, nogmaals in herinnering te brengen. De namen Abbaye, Conciergerie, Châtelet, enz, zijn genoeg om te doen huiveren over den moord, gedurende drie dagen en drie nachten aan ruim tien duizend gevangenen te Parijs voltrokken.

't Is in den eersten der genoemde kerkers, gedurende die vreeselijke dagen, dat ons nevensgaande gravure verplaatst.

Als een wreede parodie op de beginselen, in den aanvang der omwenteling met zoo dolle geestdrift aangenomen en verkondigd, werden er tribunalen opgericht, waar de gevangenen een kort verhoor ondergaan moesten, alvorens onthalsd, in stukken gehouwen, of met pieken doorstoken te worden.

Schuld of onschuld kenden de rechtbanken niet, zij dienden alleen om de ongelukkige slachtoffers te beleedigen; hem die voor haar verscheen wachtte een wisse dood.

De geschiedenis wijst echter enkele voorbeelden aan, waarin de bloeddorst werd ontwapend door deugd. Aan een dezer voorbeelden is de naam van de Sombreuil, den gouverneur van 't Hotel der Invaliden, en die zijner edele dochter verbonden. Om zijn verknochtheid aan de zaak des

konings in de gevangenis geworpen, ging hij evenals zijn lotgenooten 't geheimzinnige doodvonnis hooren, toen zijn dochter zich om den hals haars vaders wierp, hem in haar armen sloot, en snikkend de beulen bad, hem, die haar 't leven had geschonken, te sparen. Deze kinderlijke liefde verteederde de ijzeren harten en de rechters spraken den grijsaard vrij, onder één voorwaarde...... zijn dochter zou in 't rookende bloed der koningsgezinden haar lippen doopen. Aan dezen kanibaalschen eisch gehoorzaamde 't meisje en mocht dan tot loon voor haar geestkracht de voldoening smaken, aan de zij van den geredde in triomf naar 't Hotel der Invaliden gevoerd te worden.

DE RUÏNE VAN HET KASTEEL ROCHEFORT.

Heldhaftige trouw aan 't voorwerp harer kinderliefde, die te midden der ijselijkheden de vrouwelijke weekheid verzaakt, 't onwankelbaar besluit, den vader te redden of met hem te sterven, - ziedaar wat uit de gelaatstrekken en houding der dochter spreekt, wanneer zij den grijsaard geleidt naar zijn rechters, ziedaar wat blijkbaar vermag in 't door bloedtooneelen verharde gemoed van wachters en beulsknechten een snaar van menschelijk gevoel te doen trillen.

De Hongaarsche herder.

't Is opmerkenswaardig: in die landen, waar 't woest geschal der krijgstrompet steeds met graagte gehoord werd, hoog in eere zijn daar tevens de streelende tonen der vreedzame herdersfluit.

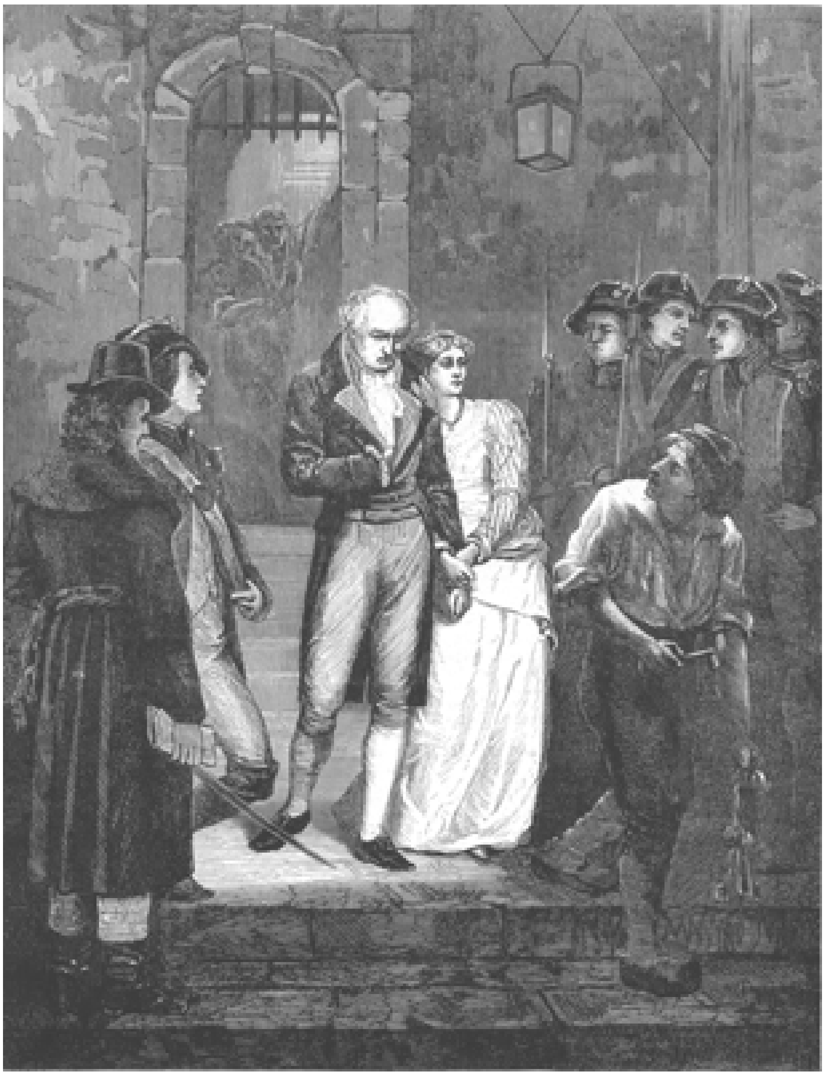

M[lle] DE SOMBREUIL.

De volken, die op de helden bogen, door Griekenland's en Rome's dichters bezongen, zij hoorden ook gaarne de liederen van Bion, Moschus, Theocritus, Virgilius, enz., die hun de bekoorlijkheden schilderden van 't herdersleven, te midden der beemden en lachende landouwen van hun vaderland.

Dat zelfde geldt van 't land der Magyaren. Krijgszuchtig en als een heldhaftige natie treedt het hongaarsche volk in de geschiedenis op; toch wordt ook nu nog geenszins door veleu van hen de zachte en kinderlijke inborst van 't herdersleven verzaakt.

Zoo'n soort van Menaleas, Damoetas of hoe ge hem anders wilt noemen, biedt de gravure op de achterzijde van dit nommer.

Tusschen berg en stroom, bosschage en grot, heuvel en beek, beemd en vallei, leeft hij stil en tevreden. Godsvrucht, ouderliefde, vriendentrouw, gastvrijheid, teêrhartigheid jegens zijn grazende kudde en zelfs

tegenover de onbezielde natuur ontbreekt hem evenmin als aan de herders der classieke poëzie.

Maar laat hij zich, even als genen, door zijn kinderen een bloemenkrans op 't hoofd zetten of met zijden linten en strikken behangen?

Dat durf ik juist niet te zeggen, maar toch, naar zijn beeld op onze gravure te oordeelen, heeft hij er niets tegen een pluim op zijn hoed te dragen, hij houdt van den noodigen opschik en schept er behagen in, er nog wel eens goed uit te zien, voordat hij sterft.

Twee moeders.
Episode uit den laatsten fransch-duitschen oorlog.
door Mathilde.
(*Vervolg.*)

‘Ik hoop, dat gij niet te veel van de Pruisen zult te lijden hebben,’ hernam Alphonse om het gesprek een andere richting te geven.

‘Wij zullen hun elk voorwendsel tot gewelddadigheden trachten te ontnemen. De meeste jongelingen van het platteland hebben zich bij het Loire-leger gevoegd; vele boeren zijn gevlucht, mobiele gardes hebben wij niet en over die paar dolle troepen, welke de wapens hebben opgenomen, behoeven wij ons niet te bekommeren. Wat zou gewapend verzet ook helpen? Wij zijn machteloos tegenover den sterken vijand.’

‘Helaas! Zal men over eenige dagen van de overwinning bij Orleans spreken?’

‘Doe gij er uw best toe, Alphonse, koop dien zegen desnoods met uw bloed of val anders als een offer voor het geluk van ons vaderland! In elk geval mag ik Alphonse, den christen held, niet betreuren.’

‘O mama, gij spreekt mij moed in! Laat ons dan met overgeving aan Gods wil scheiden.’

Een lange, sprakelooze omhelzing volgde die woorden.

‘Mijn eenigst kind,’ sprak Mevrouw du Perne ‘ik offer u op, geen grooter offer kan ik God en mijn vaderland brengen. Ga, vertrek, ik mag u niet weerhouden!’

‘Moeder, lieve moeder,’ sprak hij, zich uit hare armen losrukkend. ‘God zij met u; keer spoedig naar huis . . . . Uw gezondheid’. . . .

Hij kuste hare hand en vertrok, na een paar schreden gedaan te hebben, keerde hij zich nogmaals om en klemde hare hand in de zijne.

‘Mijn lichaam,’ zeide hij, ‘ik zou zoo gaarne willen dat het hier te Ramelles rustte tusschen de boomen van ons kerkhof!’

‘Wees gerust, Alphonse, ook deze uw wensch zal vervuld worden. . . . . Ga nu ijlings heen, het mocht te laat worden.’

Een minuut later stond Mevrouw du Perne alleen voor het poortje. De maan was opgekomen. Nog eenmaal wierp zij een blik op de slanke gestalte van haren zoon. Daarop sloot zij de deur en ging snel, zonder zich ergens op te houden, het park door, totdat zij hare kamer bereikte.

De lampen op den schoorsteenmantel waren ontstoken; het vuur in den haard brandde aangenaam en huiselijk, en toch viel de zwaar beproefde vrouw bevend en uitgeput op de canapé neder.

‘Wat is het hier toch veranderd,’ dacht zij, in 't rond starende. ‘Mij dunkt dat alles zoo verlaten en eenzaam is.’

Dwaasheid,’ vervolgde zij een oogenblik later. ‘Mijn hart is koud en eenzaam. Kom, in mijn werkzaamheden moet ik een heelmiddel tegen die droevige stemming zoeken. Morgen zullen de heeren Pruisen mij wel geen tijd geven om aan mijn zaken te denken.’

Na vervolgens haar mantel over een stoel gehangen te hebben, zette zij zich voor hare schrijftafel neer, wierp een blik vol vertrouwen op het kruis en was kort daarna geheel in haar werk verdiept.

VI
De pruisen.

Nagenoeg zonder tegenstand waren eenige regimenten Ramelles gepasseerd. Doordien het zich niet verzet had, ontving 't dorp van den pruisischen kommandant de vleiende getuigenis, dat het zich boven honderd anderen had onderscheiden. De dorpelingen waren echter met dezen lof weinig tevreden.

‘Als wij konden,’ zeiden zij, ‘wat zouden we 't dien lastigen gasten nog eens warm maken!’

De avond was gevallen, op nog geen uur afstand bulderde het kanon en s'middags waren eenige wagens met gekwetsten te la Chesnaye aangekomen. De zes zusters, de pastoor, mevrouw du Perne, Mina, Octavie en z[elf]s hare moeder wijdden hunne zorgen aan de ongelukkigen. Tegen zes uur stond mevrouw Delgrange aan een der ramen van het kasteel, zij had van Albert een brief ontvangen, die eenige weken oud was; hij maakte het goed, maar was alles behalve in zijn schik, dat het hem niet gegeven was meê te doen. Hij zou Frankrijk zoo gaarne van de indringers helpen verlossen, doch, helaas! zijn eerewoord hield hem nog v[aste]r gekluisterd dan ketens.

Zijn moeder glimlachte: ‘Des te beter,’ dacht zij, ‘nu is uw leven ten minste in veiligheid.’

Ze werd in hare aangename bezigheid gestoord door mevrouw Janguy, de vrouw van den maire.

‘O, Mevrouw,’ riep zij reeds van verre, ‘wat hebben wij een lastigen, akeligen commensaal gekregen! Die ellendige Pruis’ . . . .

‘Wien bedoelt gij? den kolonel?’

‘Die kolonel of majoor of overste, die baron von Habenichts met zijn snorren! 't Is of de man razend is! Verbeeld u, ik ben het huis uitgeloopen. Ik kan het niet meer aanzien. Wat een noten dat mensch al op zijn zang heeft, daar kunt ge u geen denkbeeld van maken, zoo ge 't niet zelf ondervonden hebt. Mijne kippen, mijne mooie vette kippen, hij heeft ze allen uit het hok gehaald en laten braden. De wijn, dien mijnheer Janguy bewaard heeft voor onze gouden bruiloft, staat op zijn tafel. Ons beste linnengoed was hem niet fijn genoeg. Ik zelf heb zijn bed opgemaakt, en tot belooning stiet hij onzen prachtigen spiegel stuk.’

En bij die herinnering begon de goede vrouw te weenen.

‘Maar lieve Mevrouw, de man is waarlijk razend, geloof ik!’ hernam mevrouw Delgrange.

‘Wacht, 't is nog niet alles! Hij heeft een paar van zijn kameraden verzocht en toen moest ik met mijnheer Janguy, die zoo oud als hij is nog nooit een schaal heeft vastgehouden, veel minder opgebracht, toen moesten wij hen bedienen, hij wilde niet dat Fifine binnenkwam, zij was te oud en te dom, - en toch heeft ze altijd met

eer bij echte baronnen en maires gediend. Maar hier bleef het niet bij, ik had hun van die heerlijke semoule-soep gemaakt; ik wil die opbrengen, daar vliegt onze baron op. 'Nein, nein,' roept hij, 'nicht so,' en hij trekt mijn goeden man, die als een kat in een vreemd pakhuis er bij staat, bij den arm, geeft hem de kom in de handen en beduidt mij dat ik in de keuken het andere eten moet halen. Nog geen minuut later hoor ik een verschrikkelijk geschreeuw; de maire komt jammerend binnen, de ellendeling heeft hem de gloeiende soep over den arm gesmeten. 'Dat verdraag ik niet,' roep ik woedend uit en vlieg naar binnen, om hun eens goed de les op te lezen; - daar springen er twee van tafel op en duwen mij met het gezicht op de sofa, die kletsnat is van de restantjes der soep.' . . . .

'Die mooie paarsche sofa?'

'Dezelfde, de mooiste van het heele huis; mijn chineesche kopjes hebben ze zonder eenige reden tegen den grond geworpen, die lieve étagère met rariteiten, welke uw Albert mij uit Algiers heeft meêgebracht, is verbrijzeld, 't Is om krankzinnig te worden; ik heb 't huis aan Fifine overgelaten en ben heengegaan; mijn eer stond op 't spel, de vrouw van den maire mag niet als dienstmeid achter de tafel staan.'

'Maar zijt gij de eenigste, die zoo behandeld wordt?'

'O Heer, neen! Onderweg ontmoette ik zoo vele jammerende vrouwen en kinderen, die uit hun huizen gejaagd waren. Hoe vreeselijk is 't te denken, dat dit nog maanden kan duren!'

'Ik weet niet eens hoe ze in mijn woning huishouden. Ik heb bijna niets in huis, al wat van waarde is, heb ik verborgen; laat hen met het overige doen wat ze willen, ik bemoei er mij niet meê. Wat zal ik tevreden zijn als ik er zóó nog maar af kom.'

Octavie trad binnen, gevolgd door Mina. Ze had een buitengewoon hooge kleur, hare sneeuwitte handen waren een weinig met bloed besmeurd en ook op haar zwart kleed lagen bloedvlekken.

'Mama,' zeide zij, 'ik ontvang zoo pas een boodschap van Grimaud, zijn dochter ligt op sterven en laat een van ons roepen. Vergunt gij mij even te gaan?'

'Nu in dit koude weer,' hernam mevrouw Janguy, 'en terwijl die duivels over den weg dolen? Zet dat idee toch uit uw hoofd, kind.'

'Ik mag niet, Mevrouw. Het arme mensch is krankzinnig en op dit oogenblik is zij juist bij haar verstand. Misschien wil ze ons iets over hare kinderen zeggen en dan zou 't haar laatste uur verbitteren, zoo zij dit niet doen kon. Ik ben niet bang voor de koû en nog minder voor die luî.'

''t Is toch beter dat gij niet alléén gaat, de avond begint te vallen,' zeî mevrouw Delgrange, terwijl de echtgenoote van den maire zich verwijderde, om ook bij mevrouw du Perne haar hart uit te storten.

'Wat zou dat, mama, ik ben er in een oogenblik!'

'Laat Paul met u gaan,' sprak Mina een weinig beschroomd.

'Neen, dan ga ik liever in 't geheel niet, ik wil niet met iemand loopen, wien mijn gezelschap onaangenaam is.'

'Foei, Octavie!' riep Mina geërgerd.

'Laat die preutschheid varen, kind,' sprak haar moeder; 'daar is 't nu zeker geen tijd voor. Ge moogt dankbaar zijn, als Paul u geleiden wil. Is hij thuis, Mina?'

'Ja, Mevrouw, hij is op zijn kamer.'

'Er is gevaar of geen gevaar,' hernam Octavie 'is er geen gevaar, dan heb ik geen geleide noodig, en zoo ja, dan wil ik niet dat mijnheer Fautrin voor mijn pleizier zich daarin begeeft.'

‘Hij zou wel meer voor u willen doen, als gij het slechts toestondt,’ antwoordde zijn zuster.

‘Waarom zou ik het toestaan? Hij heeft geen verplichting aan mij. Ik laat mij niet met zijn zaken in, dus heeft hij ook met de mijne niets te maken.’

‘Ach, Octavie, wat zijt ge toch hard voor mijn broeder,’ viel Mina haar in de rede, terwijl haar de tranen in de oogen kwamen.

‘Ik woû, dat ge een beetje anders waart,’ sprak mevrouw Delgrange; ‘'t gezicht van zooveel ongelukkigen en gewonden schijnt weinig of geen invloed op u uit te oefenen. Ge zijt altijd even bits en eigenzinnig.’

‘Mijn hoofd brandt, mama, ik wil in de vrije lucht zijn. Wees niet ongerust, ik zal een groote parapluie nemen en desnoods Clément verzoeken meê te gaan.’

‘Dan heb ik er niets meer op tegen. Ga dan maar!’

Octavie nam mantel en hoed, kuste haar mama goeden dag, kneep Mina in de wangen en liep snel de trappen af.

‘Waarom haat zij Paul toch zoo?’ vroeg Mina op klagenden toon. ‘Hij lijdt veel verdriet om haar, en zij is zoo onverschillig, zoo niet hatelijk tegen hem.’

‘Ge hebt weinig menschenkennis, Mina! Zij verbeeldde zich, dat Paul haar zou vleien, en daar hij dit niet doet, gevoelt ze zich gekwetst. Hij heeft de beste manier gekozen om haar tegenstand te overwinnen; ze mag hem gaarne lijden, anders had ze in Parijs zooveel partijen niet afgeslagen. . . . . . Zie eens, hoe die soldaten de groote boomen omverhakken, zelfs dien prachtigen eik.’

‘Hebben ze dan geen brandstof genoeg? . . . . Het kanongebulder begint weer.’ . . . .

‘Wie weet of dat schot Alphonse niet gedood heeft! Hoe kan Denise nog kalm blijven? Ik was van angst gestorven. Ach, mijn Robert, waar zijt gij thans?’

‘Men zou waarlijk van al de miseries, die men beleeft, grijze haren krijgen. 't Is overal een en 't zelfde treurlied. Ter nauwernood ben ik daar binnen 't gejammer ontloopen, of hier hoor ik weer kanonschoten en mevrouw Janguy weet mij niets dan akeligheid te vertellen. Mevrouw du Perne heeft gelijk, men moet zich tegen alle mogelijke rampen met een schild wapenen; doch de stem van het hart kan toch niet zwijgen;’ - en het jonge meisje begaf zich met langzame schreden naar de zaal, waar de gekwetsten lagen.

Octavie had hare liefderijke daad volvoerd, zij had het stervensuur der arme krankzinnige verzacht, en keerde nu snel huiswaarts. Eensklaps hoorde zij een geritsel ter zijde van den weg.

‘Wat is dat Clément?’ vroeg zij.

‘Het zal een haas zijn, jufvrouw.’

‘Neen, 't is te sterk voor een haas, ik vrees.’ . . . .

Zij werd onderbroken door twee uhlanen, die gearmd en zwaaiend te voorschijn kwamen.

‘Zeg eens, wie marcheert hier?’ vroeg de eene.

‘Goed volk, laat passeeren.’

‘Neen, zij passeeren niet! Hierrr!’. . . . .

‘Mijnheer,’ zeî Octavie in zuiver duitsch, terwijl de dappere Clément zich achter haar verschool, ‘ik ben een der bewoonsters van het huis, dat tot ambulance dient; den geheelen dag ben ik bezig geweest uw landgenooten te verbinden, nu ga ik er weer heen, houd mij niet op.’

De soldaten werden niet beleefder, tot groote teleurstelling van Octavie, die wel eens gelezen had, hoe vele wondervolle omkeeringen het spreken der moedertaal had teweeggebracht.

‘Al praat je nog zoo mooi duitsch, jelui gaat meê! Vooruit!’

‘Ik wil niet,’ riep Octavie en de paraplui bij den dikken steel opheffend, liet zij haar vallen op 't hoofd van een hunner, zoodat de uhlaan huilde van pijn.

‘Ga meê,’ riep de andere, ‘gij booze fransche heks, ik zal 't je afleeren; hier de paraplui!’

Zij worstelde tegen, Clément smeekte om genade en trachtte de uhlanen van 't lijf te houden; spoedig echter waren deze beiden meester; de eene greep den schreeuwenden knecht, terwijl de andere het meisje meêsleepte.

‘Help, mijn God, help!’ riep zij.

‘Naar 't cachot, ik zal je dat slaan afleeren.’ . . .

Een geweldige slag op het hoofd deed hem zwijgen en ter aarde zinken.

‘Schaam u, een weerlooze vrouw aan te vallen,’ riep een forsche stem, - het was die van Paul. Hij rukte Octavie uit hun handen en toen de ongedeerde soldaat hem aanviel en zelfs zijn wapen trok, maakte hij hem spoedig onschadelijk. Na een korte worsteling, waarin de Pruis zijn linkerhand verwondde, gelukte het den flinken jongeling, zijn tegenstander door een pistoolschot voor dood ter aarde te doen vallen.

‘Mijnheer Fautrin, gij zijt een reddende engel’ riep Clément in vervoering.

‘Hebt gij u bezeerd,’ vroeg Octavie, die doodsbleek van vermoeidheid en schrik onbeweeglijk was blijven staan. Paul scheen echter haar niet te hooren, hij boog zich over de beide Pruisen en hield het oor aan hun mond,

‘Ze leven beiden nog,’ zeide hij, ‘over een kwartier loopen ze weg. Ik zal ze maar stil laten liggen. Mag ik langs denzelfden weg als gij naar huis gaan?’ vroeg hij koel aan Octavie.

‘Gij zult mij genoegen doen,’ antwoordde 't meisje, terwijl ze verlegen op de lippen beet.

Hij stak het pistool in den zak en liep zwijgend naast Octavie.

‘Zoudt gij hierdoor niet in onaangenaamheden komen?’ vroeg zij een oogenblik later.

‘Ik weet het niet, misschien wel, doch gij zijt gered en dat is mij genoeg.’

‘Gij geeft mij de schuld toch niet van dit onaangename avontuur?’

‘Volstrekt niet; 't is een goede of booze geest geweest, die mij op dezen weg bracht.’

‘Gisteren hebt gij u beklaagd, van niet verwond te zijn en nu helaas! . . . . nu zult gij wel over die onvoorzichtige woorden berouw hebben.’

‘Ik had zonder dat gezegd te hebben wel die wond gekregen. Als het daarbij blijft, ben ik tevreden.’

‘Wat bedoelt gij Paul, zeg 't mij toch.’

‘Niets, niets, ik heb u slechts één verzoek te doen, jufvrouw Delgrange: zeg niemand een woord over 't voorgevallene; en gij, Clémont, ik verbied het u ten strengste; zoo ge 't allerminste uitbrengt, kunt ge er zeker van zijn, dat ge uw tijd bij mevrouw hebt uitgediend.

‘Ik weet er alles van, Mijnheer Fautrin; ik begrijp u, als die verwenschte kerels het zelf niet verklappen, zal niemand ter wereld het weten.’

‘Mag mijn moeder er ook niets van vernemen?’ vroeg Octavie.

‘Gij kunt het zeggen aan wie gij wilt, ik heb u slechts verzocht het niemand, niemand ter wereld, zooals Clément zegt, te verhalen.’

‘Ik zal aan uw verzoek voldoen. Wij zijn nu vlak bij huis, staat gij mij toe uw wond te verbinden?’

De dankbaarheid had een groote overwinning op Octavie's trots behaald met haar die woorden te doen uitspreken. Paul verloor zijne koelbloedigheid niet.

‘Dank u, ik wil het huis niet in opschudding brengen; doch als ik u een raad mag geven, jufvrouw Delgrange, maak uw toilet in orde voordat gij naar de ambulance gaat.’

Hij groette even en verwijderde zich. Octavie liep door een zijdeurtje het huis in, trok andere kleêren aan en trad de ziekenzaal binnen. Haar hoofd stond nog meer dan straks in vuur, zij gevoelde zich diep vernederd door Paul's handelwijze; klaarblijkelijk gaf zij hare eigenzinnigheid, om zoo laat nog uit te willen gaan, de schuld van het gebeurde. Het zou misschien gevolgen kunnen hebben, het dorp zou in de asch gelegd kunnen worden, hij doodgeschoten, - en dat alles door haar schuld. ‘Neen,’ riep haar een inwendige stem toe, ‘uw schuld kan het niet zijn. Gij hebt een liefdewerk verricht, dat wel in de smaak van uw avontuurlijken geest viel, maar waarvoor gij toch uw leven gewaagd hebt. Zoo de Pruisen het Paul als een misdaad aanrekenen dan kunt gij getuigen, dat zijn daad rechtmatig was.’ Maar al was zij van dezen kant half en half gerust gesteld, de gekrenkte trots bleef haar nog vervolgen, niettegenstaande zij zich schaamde over een gevoel, dat zoo weinig paste bij de groote gebeurtenissen rondom haar. Zij stond werkeloos met betraande oogen voor het raam te mijmeren, toen zuster Marthe de la Sainte Croix haar op de schouders tikte.

‘Zoo ledig, Octavie!’ zeide zij glimlachend. ‘Ik heb u noodig.’

‘Beschik over mij, goede zuster,’ antwoordde het meisje. ‘Ik ben pas thuis gekomen en nog wat. . .’

‘Nog wat geschokt over al die nare dingen, niet waar! Ach God! wat een ellende ziet men overal. Er zijn weer eenige zwaar gekwetsten aangekomen; de meeste brengt men naar het kasteel van baron de D., want, waarlijk, wij hebben er hier reeds genoeg van. De dokter heeft mij geroepen om hem in een operatie bij te staan, wilt gij nu even de wacht houden bij mijn zieke? Hij kan geen oogenblik alleen blijven, daar hij onophoudelijk opspringt en de dekens van zich afwerpt.’

‘Is het een Franschman, zuster?’

‘Neen, een pruisisch officier.’

‘Dan laat ik hem aan een ander over, ik wil geen Pruis oppassen.’

‘Octavie, is dat naastenliefde? Mag men in de ambulance van Pruis of Franschman spreken? Zoodra het schot gevallen is, houdt alle nationaliteit op; wij zijn hier als menschen, als kinderen van denzelfden God. Hoe grooter uw tegenzin is, hoe grooter ook de verdienste zal wezen. Geloof mij, een daad als deze brengt u dichter bij den hemel.’

‘In Gods naam dan, zuster,’ hernam Octavie met een diepen zucht; en het kruis, dat de religieuze aan haar rozenkrans droeg, aan de lippen drukkend vroeg zij: ‘Moet men op dit teeken allen haat en wrok uit het hart bannen?’

‘Ja, Octavie, alle afgekeerdheid zonder uitzondering. Doch behoef ik dit wel te herhalen aan de zuster van Robert Delgrange?’

‘Vergeven is goddelijk, maar tevens vrij lastig, ja soms zeer lastig,’ mompelde het meisje, terwijl de zuster haar naar een ziekbed leidde. Een man in de kracht van zijn leven lag er op uitgestrekt; zijn gelaat gloeide van de koorts, zijn ijzersterk lichaam hoewel doodelijk gewond, scheen met al de nog overblijvende krachten tegen den dood te worstelen. Het was een vreeselijke aanblik, die strijd tusschen het leven en den onverbiddelijken vijand. Zijn hand zocht naar een voorwerp en vond Octavie's arm.

‘Louise,’ riep hij, ‘zijt gij toch hier? Ik wist dat gij komen zoudt, mijn lieve, dierbare Louise! Hebt gij onzen Frans meêgebracht? Wat heeft die jongen mij een

mooien brief geschreven! Ik hield die in de hand, toen dat schot viel en alles duister werd. Kom naderbij, Louise, vrees niet, gij zijt nooit bang voor mij geweest; wij hebben elkaar altijd bemind, zelfs toen de geheele wereld tegen ons was. Ach, laat mij uw stem hooren.'

'Gij vergist u, Mijnheer,' antwoordde Octavie, diep bewogen, in het duitsch, 'ik heet geen Louise en ben u geheel vreemd.'

'En wie zijt gij dan, gij die zoo op haar gelijkt?'

'Een Française.

Een Française, een Katholieke dus?' en zijn bewustzijn scheen van lieverlede terug te keeren. 'Zeg mij, met de hand op uw hart, moet ik sterven?'

'Ik weet het niet, ik hoop van neen.' Zij drukte op de schel, om een der geneesheeren aan het bed te doen komen. 'De dokter zal dadelijk verschijnen. Wilt gij den priester spreken?'

'Ja zeker, als Christen heb ik geleefd en ook als Christen wil ik sterven.'

De geneesheer kwam: zijn oordeel was kort en stellig.

DE HONGAARSCHE HERDER.

'Over een paar uur is alles gedaan. De levensbronnen zijn gekwetst, slechts door zijn buitengewone sterkte leeft hij nog.'

'Welaan,' antwoordde de gewonde, den vinger op 't voorhoofd leggend; 'nu ben ik helder hier binnen, ik wil mijn zaken regelen. Mejufvrouw, zoudt gij u willen belasten met den laatsten wil, de laatste opdracht van een stervenden vijand?'

'Van ganscher harte. Wilt gij dat ik voor u schrijf?'

'Ja, ja, aan haar schrijven! Doch laat eerst den pastoor komen.'

De zieke sprak zijn biecht met volkomen tegenwoordigheid van geest, doch viel kort daarna weder in bezwijming. Octavie hield de wacht bij hem, nu en dan begon

hij opnieuw te ijlen en sprak van zijn familiebetrekkingen, die hem om zijn vrouws wille hadden verstooten; dan troostte hij haar, nam zijn kind op den schoot en zong het liedjes voor; hij streed voor zijn vaderland, wenschte met lauweren bekroond terug te keeren, de rozen in den tuin zouden dan bloeien en Louise voor hem een krans vlechten. Een oogenblik later viel hij moedeloos neder en vervloekte de bewerkers van den krijg, die hem zijn duur gekocht geluk ontroofden. Tegen middernacht sloeg hij de oogen op, zijn stem was zwakker en zijn gelaat reeds doodsbleek.

'Hoe laat is het?' vroeg hij.

'Vijf minuten over twaalf.'

'Al zoo laat, dan is 't bijna gedaan. Wilt ge nu schrijven? Maar gij moet u haasten.'

Octavie zette zich aan een tafeltje neder en hij begon:

'Lieve Louise, dierbare Frans!'

'Ik weet den naam niet eens van haar, die aan mijn doodsbed, - neen,' onderbrak hij zich zelf, 'aan mijn ziekbed is beter, - aan mijn ziekbed schrijft, Ik ben gewond, zwaar gewond. Misschien zal uw voorgevoel bewaarheid worden.'. . .

'O God, mijn borst!' riep hij. 'Zou dit het einde zijn? Spoedig, haast u! Wat zal ik nog meer zeggen? - Mijn oom zal na mijn dood wel toegevender worden. Zeg hem, dat ik zonder spijt voor 't vaderland sterf en hem vergeef. Louise, ween niet te veel, denk aan ons kind! Ik sterf in vrede met God en de menschen, mijn laatste gedachte'. . . . .

Hij kon niet meer en sloot uitgeput de oogen. Eenige minuten later begon hij weer.

'Schrijf alles wat ik gesproken heb, ik kan 't niet. O God, wat zal zij gevoelen, als zij dien brief ontvangt! Schrijf haar eerst dat ik gewond ben, een weinig, erger en eindelijk . . . . . . Geef dien brief hier, ik wil nog wat schrijven, - één woord'. . . . .

Met buitengewone inspanning en door Octavie geholpen, deed hij zijn best er onder te schrijven: 'Vaarwel, uw P.' Verder kwam hij niet, zijn krachten waren weg en de doodstrijd begon. Een half uur later las de priester bij zijn legerstede de gebeden der stervenden; hij scheen meê te bidden, plotseling begon hij te zingen, het bekende refrein van 't pruisische volkslied:

'Lieb Vaterland. . . kannst ruhig sein. . . fest steht und treu' . . . . .

Hij was dood, vast en trouw was hij gebleven tot den laatsten snik.

Toen de morgen aanbrak, lag Octavie op de canapé in de kamer harer moeder te slapen. Zenuwachtige trillingen doorliepen haar lichaam; zij scheen, hoewel slapend, nog alle gebeurtenissen van den vorigen dag te doorleven. Mevrouw Delgrange zag haar treurigaan.

'Slaap gerust, mijn kind! Gij moet krachten verzamelen. Wie kan zeggen wat rampen deze dag voortbrengt!' fluisterde zij. Mevrouw du Perne trad binnen.

'Nog geen tijding van Alphonse?' vroeg zij zacht om het meisje niet wakker te maken.

'Nog niets! Vandaag zal ik iemand naar Ognères zenden; daar is slag geleverd. - Waar Fautrin zijn mag? Hij heeft van nacht niet thuis geslapen.'

'Ik weet het niet, en Mina?'

'Mina zit van ongerustheid te weenen en doorzoekt alle hoeken, maar tevergeefs.'

'Alles doet mij de grootste rampen vreezen; ik weet niet of mijn voorgevoel bedrieglijk is, maar iets zegt mij, dat we nog veel zullen verduren.

'Daar heeft men geen voorgevoel toe noodig. Helaas! ik ben op 't ergste voorbereid. We hebben nu vier lijken in huis, menschen die dezen nacht zijn gestorven.'

‘Schrikkelijk! Octavie is zoo geschokt door den dood van dien pruisischen officier! Zie haar eens onrustig slapen!’

‘Paul!’ riep zij plotseling, ‘Paul!’

‘Wat is er?’ vroegen de beide dames.

‘Waar is Paul?’

‘Dat weet ik niet; hij is uit.’

‘Ik heb immers maar gedroomd, niet waar; de uhlanen hebben mij niet aangevallen. O God, wat was dat akelig!’

Zij trok de handen harer moeder over haar hoofd en viel weer in slaap.

‘Daar zit meer achter,’ zeî mevrouw du Perne. ‘Heeft zij u niets verhaald van haar bezoek bij Grimaud?’

‘Neen, niet het minste! Anders zegt zij mij alles wat haar overkomt.’

Mevrouw du Perne verwijderde zich en ontmoette Mina, die zoo pas een briefje van haar broeder had ontvangen, waarin hij haar schreef, dat zij niet ongerust zou zijn, daar hij door bijzondere omstandigheden gedurende eenige dagen van Ramelles verwijderd moest blijven.

‘Weet gij welke omstandigheden dat zijn?’ vroeg zij.

‘Neen, en gij, Mevrouw? Gisteren nog zeide hij, dat zijne tegenwoorheid hier in huis noodzakelijk was. Ach, was deze dag maar voorbij!’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 16]

Twee moeders.
door Mathilde.
(Vervolg.)

Tegen twee uren kwam er een wagen met tien gekwetsten aan. De verpleegsters legden hen op de versche bedden neer, en de geneesheeren begonnen hen te behandelen. Het kanongebulder scheen naderbij te komen. De bezetting was dien morgen vertrokken, maar eenige uren later door een andere vervangen, die volgens mevrouw Janguy nog roofzuchtiger was. Het was ongetwijfeld in die omstandigheden een bewijs van groote geestkracht, kalm en bedaard te blijven. Octavie, door den slaap verkwikt, had haar gewone veerkracht teruggevonden; mevrouw du Perne was, vlug en levendig als altijd, overal bij de hand, waar zij hulp kon brengen; mevrouw Delgrange en Mina waren geheel ter neer geslagen. En de religieuzen? Behoeft het gezegd te worden, dat zij juist in deze omstandigheden als in hun element schenen te zijn? Zuster Clara, die nog pas een en twintig jaren telde, maar zoo handig en onverschrokken was, als hadde zij geheel haar leven in een ambulance doorgebracht, stond bij het bed van een fransch soldaat, terwijl Mina sidderend de kom met frisch water in de handen hield, waarmede de zuster zijne wonden wiesch.

‘Pas toch op Mina,’ riep de zuster lachend, ‘die mooie kom zal breken.’

‘Ik beef zoo, zuster! Hoort gij die schoten niet?’

‘Wij zijn in Gods handen. Kom wat naderbij, hij opent de oogen; zijne wonden zijn zeker niet gevaarlijk.’

‘Ben ik te Ramelles,’ vroeg de gekwetste.

‘Ja, in 't kasteel la Chesnaye.’

HET STADHUIS TE MAASTRICHT.

‘Dáár moest ik zijn. Woont hier zekere mevrouw du Perne?’

‘Hier is zij,’ antwoordde de dame naderbij tredend.

‘Diende uw zoon bij de grijze zouaven?’

‘Juist! Wat weet gij van hem?’

‘Niet veel goeds: van morgen heb ik hem gesproken, hij was kalm en vol moed; den geheelen dag streed hij als een leeuw, het laatst zag ik hem, terwijl hij de vlag hoog boven zijn hoofd met de eene hand ophief en de andere de vijanden afweerde; hij was gewond en toch bleef hij overeind staan, totdat ik over een hoop lijken stapte en haar uit zijn hand nam. Toen maakte hij een kruis en zonk ner met het zwaard in de vuist.’

‘Moeder,’ hoorde ik hem zeggen, ‘zeg haar . . . . De Pruisen zijn gevlucht. Wij hebben de zege behaald! - Leve Frankrijk!’ riep hij vervolgens met forsche stem, toen bij zag dat onze troepen veld begonnen te winnen. Verder weet ik niets meer.’

‘Dat was mijn zoon,’ riep mevrouw du Perne, ‘zóó en niet anders moest hij vallen.’ En hare oogen schitterden van 't vuur der geestdrift. Mina was op hare knieën gevallen en verborg weenend haar gelaat in de dekens van het ledikant.

‘Ik dank u voor uw mededeeling,’ ging de heldhaftige vrouw voort; ‘ik ga naar het slagveld om mijn zoon levend of dood te halen,’ en zij verliet het vertrek. Weinige oogenblikken later reed zij in haar rijtuig door twee knechts vergezeld naar den pruisischen kommandant van Ramelles om een vrijgeleide te vragen, en sloeg vervolgens den weg naar Orleans in.

Nog geen uur na haar vertrek hoorde men een ijselijk gerucht in het dorp. Octavie snelde naar een der ramen en zag een menigte dorpelingen den weg naar la Chesnaye inslaan; luid en jammerlijk klagend, wierpen zij onder het vluchten wanhopige blikken naar hunne woningen.

‘Wat is er te doen?’ riep Octavie van het balkon, toen de vluchtelingen onder het bereik van haar stem waren.

‘Ons dorp moet verbrand worden, omdat men het lijk van een uhlaan heeft gevonden; de maire en de pastoor zijn gevangengenomen,’ jammerden de ongelukkigen.

VII.
De tocht naar het slagveld.

De nacht had met zijn dichten, zwarten sluier het slagveld verborgen, dat nog in al zijn akeligheid zich voor het dorp Loigny uitstrekte. Hoe vele dappere zonen der edelste geslachten van Bretagne en Normandië sliepen daar op den met sneeuw bedekten grond den doodslaap!

Vreeselijk is de dood, wanneer hij in 't Vroolijke huis binnentreedt en er de dierbaarste schatten wegrooft; vreeselijk als hij de schamele landelijke stulp bezoekt om er den eenigen steun van 't arme gezin op te eischen; vreeselijk, als hij in 't trotsche kasteel den stamhouder, de hoop van een oud geslacht, met zijn vernielende hand treft. Overal is hij verschrikkelijk, overal verstomt bij zijne nadering elke scherts, elke blijde gedachte, doch nergens vertoont hij zich meer als de koning der verschrikkingen dan op het slagveld!

Des morgens nog waren al die krijgers, zoowel de grijze veteraan als de jeugdige soldaat, die voor 't eerst den vuurregen ziet, vol levenslust, uit hun oogen schitterde de heldenmoed; en thans? Wie telt de droomen van roem, hoop, liefde en smart, die door 't kanongebulder zijn weggevaagd? Wie telt de tranen, gestort over al degenen, die hier eenzaam en verlaten liggen? Wie de verwenschingen door duizenden en duizenden tegen de bewerkers dier gruwelijke menschenslachting gericht?. . .

't Was ruim zeven uur's avonds, het veld was met lijken en gewonden als bezaaid. Hier en daar hoorde men een bangen zucht, een angstig gekerm door onbeschrijfelijke smarten afgeperst. In 't donker doolden engelen van liefde en barmhartigheid rond om de gekwetsten op te nemen en te verplegen, terwijl de toortsen, die hun werk verlichtten, een akelig rood licht over de vlakte verspreidden. Ja, uit de verte gezien, schenen het geesten der duisternis, die hun werk aanvingen op de door den vloek des Hemels getroffen aarde.

Een kleine groep bewoog zich langzaam en, zoo het scheen, zoekend tusschen de lijken. Eene vrouw in 't zwart gekleed ging vooruit. Ieder oogenblik bukte zij om bij de schemering van 't fakkellicht een der lichamen te onderzoeken; herhaaldelijk schudde zij het hoofd en zette haar treurige werkzaamheid voort. Het was mevrouw du Perne. Zij had eerst alle ambulances doorloopen om haar Alphonse te vinden, doch, helaas, tevergeefs! Toen begaf zij zich zonder aarzelen naar het slagveld. Duizendmaal brak haar hart, als zij de jammerkreten hoorde van een armen gekwetste, die om een dronk water smeekte. Zij had zich zoo gaarne bij allen opgehouden, allen verkwikt; doch de tijd ontbrak haar, zij brandde van verlangen naar zekerheid omtrent haar kind. O, indien hij slechts gekwetst ware, indien zijn wonden hem tot den strijd ongeschikt maakten, indien hij voortaan slechts leven mocht voor haar, voor haar alleen! Arme moeder! haar hart sprong bij die gedachten van vreugde op, doch een smartkreet, die uit de borst van een der gewonden opsteeg, deed haar tot zich zelf het verwijt richten, dat hare gedachten baatzuchtig waren.

‘Met mijn bloed wil ik de zege koopen,’ had hij immers gezegd, en zijn woorden waren door den gewonden krijgsman bevestigd. Een hooge muur versperde den weg; mevrouw du Perne deinsde ontzet terug, bij het fakkellicht ontdekte zij dat het een barricade van lijken was. Men zag nog eenige soldaten, die op hunne knieën liggende met het geweer tegen den schouder door den opgeworpen muur mikten; ook hen had de dood in die houding getroffen. Na een kleinen omweg eindelijk naderde men een drietal verschroeide boomen.

‘Hier is hij,’ riep mevrouw du Perne. ‘Ik vergis mij niet.’

Inderdaad toen de toortsen naderbij kwamen, wierpen zij hun spookachtig licht op een jong en schoon lichaam.

Alphonse du Perne lag tusschen een menigte vijandelijke lijken: de linkerzijde van zijn lichaam was geheel bebloed en verwond, de linkerarm, waarom hij een rozenkrans als armband had geslagen, lag bijna gescheiden naast hem, de rechter omklemde het zwaard; zijne trekken waren onveranderd, alleen was de sombere plooi, die in den laatsten tijd daarop uitgespreid lag, verdwenen, en een zoete glimlach speelde om zijn mond. Hij was de tijding der overwinning naar den hemel gaan brengen. Zijne moeder betastte zijn voorhoofd, - het was koud als ijs, sneeuw en rijp lagen tusschen de lokken; toen voelde zij naar het hart, - een gapende wonde vertoonde zich op die plek en hare hand werd door bloed besmeurd.

‘Neem hem op,’ zeide zij kalm tot de in stilte schreiende bedienden, ‘en geef mij de toortsen, ik zal ze dragen.’

Toen nam zij nog zijn zwaard en een met bloed bevlekten lap van het vaandel, vervolgens dekte zij 't ontzielde lichaam met haar kostbaren cachemir-shawl toe en ging den stoet met vasten tred vooruit.

Koud en scherp blies de nachtwind door de kale boomen; de sneeuw dwarrelde in grillige vlokken over de bloedige lijken; het gekerm der stervenden vermengde zich met het akelig gehuil van den wind. Een hond bij het lijk van zijn meester jankte nu en dan op hartverscheurende wijze; raven en kraaien krasten boven de prooi, die de menschelijke dwaasheid hun aanbood. ‘Morgen,’ schenen zij elkander toe te roepen, ‘morgen zal het te laat zijn; nu is het tijd, komt, laat ons feestvieren!’ - en zij daalden bij groote vluchten neder.

Mevrouw du Perne zag noch rechts noch links meer; zij wijdde al haar zorgen aan de fakkels toe, die onophoudelijk gevaar liepen van uitgebluscht te worden. Nu en dan perste zij de lippen krampachtig samen, wanneer een van die verschrikkelijke geluiden haar hart verscheurde. Zij leed niet meer als moeder; het offer, zoo lang geleden gebracht, was eindelijk aangenomen: Alphonse was gevallen, en als overwinnaar!

Wat kwamen haar gevoel, haar hoop en haar rouw hier nog te stade? Over eenige maanden zal men dit veld weer betreden; het gras zal groen zijn, bloemen zullen op den met bloed doortrokken grond bloeien, men zal het als een merkwaardigheid beschouwen en bijna niet meer denken aan de tranen, die er gevloeid zijn, aan al die helden, die er hun bloed gestort hebben. Na eenige jaren zal deze krijg tot de geschiedenis behooren; wijsgeeren zullen hunne gevolgtrekkingen en beschouwingen er over maken, eeuwen daarna zal men ze wellicht nog lezen, maar wie zal de moeder gedenken, die haar kind hier ten offer bracht voor het vaderland? Wanneer Frankrijk weer uit zijn rampspoeden en vernederingen is opgestaan, wanneer het zich nogmaals aan de spits der natiën zal verheffen en de slag van Loigny als een schoone bladzijde geboekt is, wanneer men dan de oorzaken dier verheffing opsomt, wie zal dien eenzamen stoet gedenken en die moeder, welke het lijk van haar zoon met brandende toortsen voorgaat? . . .

Men had het slagveld verlaten; op den weg stond het wagentje met het door koû verkleumde paard. Mevrouw du Perne liet het lichaam voorzichtig op de twee banken leggen, zij schikte den shawl met zorg over zijn verbrijzelde leden, als vreesde zij dat de nachtwind hem zou deren. Clément, die onophoudelijk weende, zette zich op het voorbankje neder, Thierry naast den koetsier op den bok, en weinige oogenblikken later ging de lijkwagen voort. Mevrouw du Perne zat met de handen gevouwen en haar oogen strak gevestigd op 't dierbare gelaat, 't welk nogtans de duisternis haar belette te zien. Zonderling, vroeger had zij wel eens gemeend, dat, wanneer de laatste hoop haar niet meer ondersteunde, haar krachten zouden falen, en zij eindelijk zou bezwijken, maar nu was ze als ongevoelig, en toch had ze 't volle besef van 't gebeurde.

‘Zijn we reeds aan het wachthuisje, Clément?’ vroeg mevrouw du Perne.

‘Het wachthuis is verbrand, Mevrouw; ik zie ginds slechts een rookenden puinhoop.’

‘Ach, die arme Dorant, waar mag hij met zijn familie gebleven zijn?’

‘Hoe kan mevrouw in zulke omstandigheden nog aan een ander man's ongeluk denken?’ dacht Clément.

‘Ziet gij 't kapelletje al?’ vroeg zij een kwartiertje later.

‘Nog niet, Mevrouw.’

Eenige oogenblikken later riep hij plotseling uit:

‘O mijn God, de vlammen slaan uit het kapelletje!’

‘Zouden de Pruisen . . . ja, 't zal waar zijn, ze hebben moeten vluchten! Arm Ramelles, wat zal uw lot wezen?’

‘Halt,’ riep een stem tegen den koetsier, die verschrikt zijn paarden inhield. Een pruisisch onderofficier, een lang man met knap voorko-

men stond met getrokken sabel midden op den weg, een soldaat stond naast hem met een brandende fakkel in de hand.

'Niemand mag hier voorbij!' riep hij. 'Waar moet het heen?'

'Naar Ramelles,' was Thierry's antwoord.

'En wat moet ge daar?'

Men zweeg en de twee militairen naderden het rijtuig. De onderofficier had de fakkel uit de hand van den soldaat genomen en opende het portier. Hij week verschrikt terug.

'Wat is dat?' vroeg hij.

'Ik heb mijn zoon van het slagveld gehaald,' antwoordde mevrouw du Perne, en zij sloeg den shawl, die het lijk dekte, een weinig terug.

'Uw zoon. . . . een lijk? Is hij te Loigny gesneuveld?'

'Ja, en gij zult mij den troost niet weigeren, hem de laatste eer te bewijzen!'

'Arme vrouw! . . . . Ik ben geen onmensch, ik heb ook een moeder. Helaas, vandaag hij, morgen ik! . . . . Doch gij zult Ramelles ijselijk veranderd vinden.'

'Ik vreesde er voor.'

'Sta mij toe naast uw portier te loopen, dan zult ge gemakkelijker passeeren.'

Hij bracht zijn toorts naderbij en zag met zichtbare ontroering naar Alphonse.

'Wat een schoon, kalm gelaat!' zeide hij na een oogenblik zwijgens. 'Was hij pauselijk zouaaf?'

Mevrouw du Perne knikte.

'Zij hebben ons doen vluchten! Ja, indien het geheele leger hun had geleken, waren wij niet zoo spoedig overwinnaars geweest. Het waren helden en martelaars, ik vereer ze!' En hij drukte zijn lippen met eerbied op de linkerhand, die buiten het kleed hing. De eerste beweging der moeder was om den vijandelijken soldaat af te weren, doch zij bedacht zich . . . . . menschelijke hartstochten hadden die twee wezens gescheiden, de godsdienst en de dood vereenigden hen.

'Gruwelijk,' zuchtte de onderofficier, 'ik acht en bemin uw volk, en de twisten van twee groote heeren doen mij 't haten en dooden! Wat kon die prins van Hohenzollern u en mij schelen? Mijn moeder en zusters wisten niet eens dat dit hoog personage bestond, totdat ik vertrekken moest! Ja nu weten zij 't en zij zullen het niet vergeten. . . . . Mevrouw, wees gerust, ik zal u tot het dorp begeleiden.'

'Ik dank u,' hernam mevrouw du Perne en gaf hem de hand; 'moge God u aan uw moeder teruggeven!' Twee tranen rolden over de wangen der kloekmoedige vrouw, en zij boog zich om het bebloede hoofd van Alphonse te kussen. Diep geroerd sloot de Pruis het portier en gaf den koetsier bevel voort te rijden; hij liep er naast aan de éóne, de soldaat aan de andere zijde, en het rijtuig vervolgde langzaam zijn weg. Hoe dichter men bij het dorp kwam, hoe luider het schreeuwen en tieren der vijanden werd; hier en daar stond een huis in brand, het gillen en kermen der bewoners klonk akelig tusschen het sissen van 't vuur en 't gekraak der balken. Het raadhuis was helder verlicht; een menigte menschen stonden angstig voor de breede trap en de gesloten deur. Mevrouw du Perne tikte aan het raam van 't portier en vroeg den onderofficier wat dat alles beduidde.

'Ramelles wordt gestraft,' zeide hij op doffen toon: 'Men heeft het lijk van een uhlaan in het veld gevonden. De pastoor is verdacht, dat hij den moord heeft bevolen of aangeprezen.'

'Dat is laster,' riep mevrouw du Perne.

‘Iemand der gemeente heeft het gezegd. . . . . De maire is verantwoordelijk voor zijn onderhoorigen en daarom is ook hij gearresteerd.’

‘Ach,’ riep Clément, als trof hem plotseling een gedachte, ‘dat zal de uhlaan zijn, dien mijnheer Paul’. . . . .

‘De zaak is nog duister; een ander uhlaan verklaart, dat de moordenaar van zijn makker op het buiten la Chesnaye woont.’

‘Daar hebt gij het al!’ jammerde de knecht.

‘La Chesnaye is mijn huis!’ zeide mevrouw du Perne.

‘Dan beklaag ik u nog meer! Verscheiden gewonden worden daar verpleegd. Men heeft er een huiszoeking gedaan, die tot niets geleid heeft. Bij die gelegenheid is er, door toeval of opzet, een brand ontstaan, die een deel van het huis in de asch heeft gelegd.’

‘Ze hebben jufvrouw Octavie dus niet gevonden, Goddank!’ hernam Clément. ‘Wat ontzettende gebeurtenissen in zoo'n korten tijd.’

‘Laat mij uitstappen,’ verzocht mevrouw du Perne. ‘Mijn familie is in deze zaak gemoeid, misschien dat ik eenig licht kan aanbrengen.’

Het rijtuig stond stil en de onderofficier hielp haar uitstijgen. Hij was van bewondering vervuld over zooveel zielsgrootheid en moed.

Zij naderde de stoep; op de eerste treden der trap zat mevrouw Janguy, overstelpt door smart.

‘Lieve Christine,’ zeî mevrouw du Perne haar naderend, ‘wat deert u?’

Radeloos sloeg zij de oogen op.

‘De maire,’ klaagde zij, ‘mijn goede man! Hij is ter dood veroordeeld, en ach, God weet hoe onschuldig hij is! En de pastoor, ze hebben hem zoo geslagen en door den modder gesleurd, dat hij thans half dood in de rechtzaal zit.’

‘Het is onze schuld niet, dat de uhlaan zich doodgedronken heeft, en toch is mijn arme zoon als schuldig aangehouden,’ jammerde een grijsaard.

‘De kerel was gewond,’ riep een ander, ‘doch niet doodelijk; hij had een flesch naast zich, maar daar kijken die bloedhonden niet naar.’

‘Ze willen een voorwendsel hebben, om Ramelles te plunderen en te verbranden.’

‘En dat wilde mijnheer Janguy niet gedoogen,’ hervatte de vrouw van den maire, als een getergde leeuwin opspringend. ‘Hij plaatste zich voor een der huizen, zeggende: ‘Gij hebt geen recht om ons te plunderen, ik sta het niet toe. Over mijn lichaam alléén zult gij binnentreden.’ En toen hebben ze hem gevangengenomen. Wat doet gij nu, dorpelingen, om hem te redden? Is dat een bewijs van mannelijken moed, werkeloos en verstompt toe te zien? Breekt de deuren in, doodt of verdrijft de indringers, en redt uw pastoor en uw maire. Toont dat gij den naam van lafhartigen niet verdient.’

De mannen zagen elkander besluiteloos aan, maar mevrouw du Perne bracht de opgewonden vrouw tot zwijgen.

‘Geen nutteloos bloedvergieten,’ zeide zij, ‘de grond is al rood genoeg! Ik zal binnentreden, ik zal tot den bevelhebber spreken en’ . . .

‘Wat helpt dat? Heb ik dan niet gesproken, heb ik mijn geheele fortuin niet aangeboden voor zijn leven! Gij spreekt gemakkelijk, gij! Gij hebt niemand te verliezen, gij hebt nog niets geleden!’ . . . .

‘Ginds staat het zielloos overschot van mijn zoon, Christine, en ik heb geen huis meer om er hem in afwachting van het graf te laten rusten! Geloof mij, geweld roept geweld: wij zijn te Loigny overwinnaars geweest, Ramelles zal voor die zege moeten boeten! Wacht even, zie, de deuren gaan open!’

Werkelijk trad de pruisische krijgsraad voor; in hun midden liepen geboeid tien gevangenen, met den maire en den eerbiedwaardigen priester voorop.

'Janguy, mijn man, mijn dierbare Marc, moet gij sterven?' riep de vrouw van den maire. 'Genade, genade! Hij is onschuldig!' en zij sleepte zich aan de voeten van den kommandant.

'Sta op, vrouw,' sprak de maire ernstig. 'Ik sterf niet voor een misdaad, waarvan ik geheel onkundig was, maar als offer voor dit dorp, voor mijn onderhoorigen. Verneder u niet, ik ben tot den dood bereid!'

'Ween niet, Mevrouw,' zeî de priester, 'ons lijden gaat eindigen, wij zullen spoedig bevrijd zijn.'

Mevrouw du Perne knielde neder en vroeg zijn zegen; haar voorbeeld werd spoedig door de geheele schaar gevolgd. Een luid snikken vervulde de lucht, doch het gelaat der Pruisen bleef onbeweeglijk, en toch, wie weet hoe menig hart van aandoening klopte, hoe velen hunner de ijzeren wet der krijgstucht vervloekten! Een koperen helm, een militair uniform kan zooveel edels en goeds bedekken! . . . .

Een officier las het doodvonnis voor. Na een uur, gedurende 't welk de gevangenen hun rekening met de eeuwigheid konden vereffenen, zou het voltrokken worden.

Mevrouw du Perne vroeg en verkreeg een gehoor.

VIII.
In 't aangezicht des doods.

Octavie had ongestoord haar werk voortgezet, mevrouw Delgrange lag ziek te bed, en Mina was onbekwaam om iets te doen. De brand had de ziekenzalen gespaard. Alleen twee achtervertrekken en een gedeelte der studeerkamer, benevens het kleine huis, waren een prooi der vlammen geworden. Octavie leed verschrikkelijk: zij vreesde dat de uhlaan dezelfde zijn zou, die daags te voren door Paul onschadelijk gemaakt was. Waar was Fautrin nu? Zou hij zijn schuilplaats verlaten en gestraft worden, of zouden onschuldigen voor hem sterven? Haar geestkracht hield haar staande, zij hielp de religieuzen, waar zij hulp noodig hadden, zij bezocht haar arme moeder en troostte Mina.

Eensklaps liep iemand snel het park op. 't Was Clément.

'Jufvrouw Mina,' riep hij, de kamer instuivende.

'Wat is er?' riep zij opspringend. 'Alphonse?'

'O hemel, mijnheer Alphonse! Ik had hem vergeten door dien samenloop van schrikkelijke dingen! Hij is dood, ja, dat was te verwachten, maar uw broeder' . . . . .

'Wat is er met hem gebeurd?' riepen beide meisjes.

'Mijnheer Janguy is ter dood veroordeeld en de pastoor met nog acht personen bovendien! Mevrouw vraagt een oogenblik gehoor bij den kommandant, en terwijl zij aan 't spreken zijn, komt er iemand als de wind naar onzen wagen, hij knielt even bij het lijk neer'. . . . .

'Moeder Gods, sta mij bij,' snikte Mina en drukte haar handen op het hart.

'Toen stond hij op en ging het raadhuis in. Het was mijnheer Paul. Hij wil zeker vertellen wat er is voorgevallen. Jufvrouw Octavie, gij weet het nog beter dan hij, misschien kunt gij hen redden.'

‘Ik zal gaan,’ hernam Octavie doodsbleek, doch vastberaden; zij ging naar de ziekenzaal om een der zusters te waarschuwen, wikkelde zich in haar mantel en wilde het huis met Clément verlaten, toen een zachte hand de hare vatte.

‘Octavie,’ zeide Mina, ‘ik weet niets van de zaak; maar mijn broeder is in gevaar, ik wil alles met hem deelen!’

'Mina,' riep het meisje, 'ik ben onschuldig oorzaak van de rampen! Aan mij is het ze te voorkomen, doch gij hebt daar niets te maken; blijf hier, waar gij veilig zijt.'

'Mag ik dan niet meer gaan, waar ik verkies? Is Paul mijn broeder niet? Voor u is hij een vreemdeling, dat weet ik wel; laat hem ten minste den troost, dat zijn zuster belang in hem stelt.'

'Kom dan!' hervatte Octavie, en zich met alle haast voortspoedend, sloeg het drietal den weg naar het dorp in.

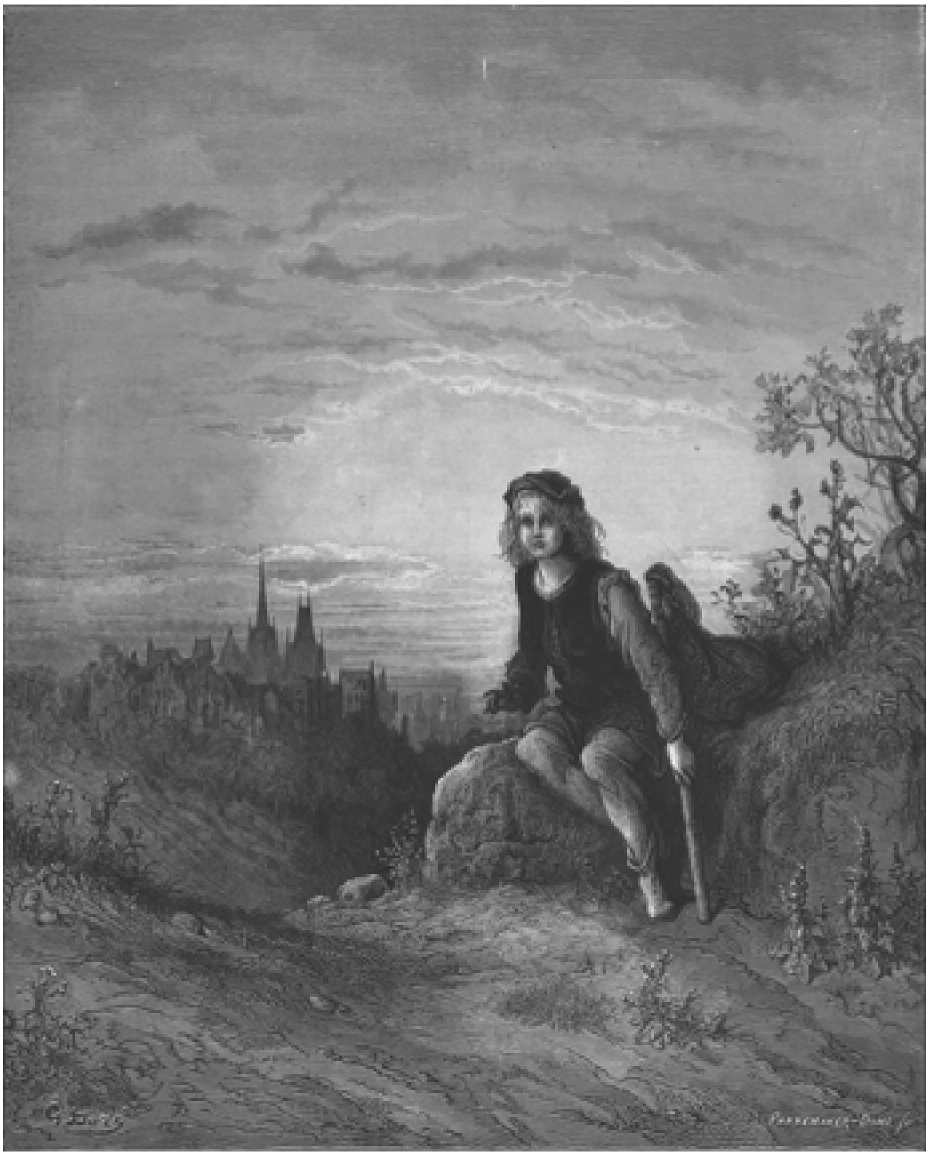

RICHARD WHITTINGTON.

De toebereidselen tot de executie waren reeds begonnen, de soldaten stonden op het marktplein in carré, de geweren waren aan rotten gesteld. De officieren, in groepjes bij elkander staande, schenen het bijzonder druk te hebben met allerlei vertelseltjes, die niet het minst op de executie betrekking hadden; sommigen dreven zelfs den spot met de weenende vrouwen en kinderen. Octavie en Mina slopen tusschen de soldaten en burgers, zonder dat iemand op haar lette, en drongen tot dicht bij de trappen van 't raadhuis, die door een overgroote menigte nieuwsgierigen en belangstellenden bezet waren.

‘Tante,’ riep Octavie, toen zij mevrouw du Perne bemerkte, ‘tante, zeg mij toch wat er gaande is!’

‘Mijn broeder!’ snikte Mina.

‘Gij hier? Kinderen blijft toch tehuis, 't is hier de plaats niet voor u. Paul is in verhoor; hij heeft zich aangegeven als de schuldige.’

DE OPROEPING VAN HET KAMP.

‘Neen, tante, hij is niet schuldig! Clément kan het getuigen, dat hij die eerlooze uhlanen slechts onschadelijk heeft gemaakt; gedood heeft hij hen niet. Of is het dan een misdaad, een weerlooze vrouw te verdedigen?’

‘Welnu, Octavie, het is uw plicht om getuigenis van die zaak af te leggen. Er zijn toch niet minder dan elf levens mede gemoeid.’

‘Daarvoor kwam ik hier,’ antwoordde het meisje eenvoudig.

Als een geknakt riet hing de arme Mina aan den hals van mevrouw du Perne, die haar met den arm ondersteunde.

O, Mevrouw,’ fluisterde zij, ‘alles wat mij dierbaar is, moet ik in één dag verliezen. Was ook ik maar dood!’

‘Arm kind, wij zullen leven om hem te betreuren, of zoo men ons dit zelfs niet toestaat, zullen wij althans zijn nagedachtenis in stilte eeren, en ons hart moge naijverig zijn op het lot, hem beschoren.’

Octavie was door de menschenmassa op de trap gedrongen en klopte aan de deur.

‘Wat wilt gij? Gij hebt hier niets te maken! Terug!’ riep een schildwacht.

‘Ik moet den kommandant spreken,’ zeide het meisje, en klopte zoo hevig tegen de ouderwetsche deur, dat het slot lossprong. De schildwachten hielden haar tegen, zij rukte zich los en vloog naar binnen, den mantel in hun handen achterlatend. 't Oude huis was haar door en door bekend: als kind had zij zoo dikwijls in de gangen gespeeld; snel als een pijl vloog zij door 't deurtje ter linkerzijde, 't welk langs een kronkelenden gang naar de raadzaal voerde. Zij schoof den grendel dicht, en weinige oogenblikken later was zij voor de kamer, waarin de gevangenen opgesloten waren. Duidelijk hoorde zij de stem van den priester, die de absolutie gaf en het gejammer van de mannen en vrouwen, die afscheid van hun betrekkingen kwamen nemen. Het geschrei van mevrouw Janguy klonk boven al 't schreeuwen en 't weeklagen der anderen uit. Door het sleutelgat zag zij de pruisische officieren met hun barsch en streng voorkomen in een halven kring gezeten; tegenover hen stond Paul. Hij was bleek, doch kalm en waardig. In het midden stond op een baar het lijk, waarin Octavie dadelijk een der uhlanen van den vorigen dag herkende.

‘Dus bekent gij, dien militair vermoord te hebben?’ vroeg de kommandant.

‘Neen, ik heb met hem en zijn kameraad gevochten op den straatweg, op de hoogte van den grooten eik. Zijn lijk heeft men in 't bosch gevonden, ik ben dus niet verantwoordelijk voor zijn dood.’

‘Hebt gij hem dan niet deze wond aan het hoofd toegebracht?’

‘Ja.’

‘Welnu, dan zijt gij schuldig, evenzeer als de maire en de pastoor. Gij kunt gaan!’

. . . .

Pro forma ging de krijgsraad daarop tot een soort van beraadslaging over, terwijl Paul weggevoerd werd.

‘Nu of nooit,’ dacht Octavie, en den verroesten sleutel omdraaiende, opende zij de deur en trad onverschrokken binnen. Haar verschijning maakte indruk. Zij was geheel in 't donkerblauw gekleed, een wit dasje was om haar hals geslagen, en hare lokken waren met een smal rood lint opgebonden; zonder het te weten droeg zij dus de kleuren der fransche vlag. Terwijl haar gelaat niet de geringste ontsteltenis verried, naderde zij het lijk van den Pruis en zich dan tot de vergadering richtende, sprak zij in het duitsch:

‘Mijne Heeren, door list ben ik hier binnengedrongen; men heeft mij gezegd dat elf inwoners van Ramelles voor een misdaad gingen boeten; die geen hunner bedreven heeft.’

‘Mejufvrouw, hoe komt gij hier?’ viel haar de president in de rede.

‘Door list, Mijnheer, ik heb 't u reeds gezegd! Wees zoo goed mij aan te hooren, weiger een vrouw deze gunst niet.’

‘Spreek, Mejufvrouw!’

‘Ik ben de schuldige, Mijnheer! Indien ik gisteravond niet op schandelijke wijze door twee uwer soldaten aangevallen was, zou de heer Fautrin in geen

onaangenaamheden zijn gekomen. Hij heeft mij geholpen en dat is zijn eenige misdaad. Hadt gij dan gewild, Mijne Heeren, dat uw zuster of uw bruid ongestraft door militairen beleedigd ware geworden? Daarenboven eerst later heeft hij den dood gevonden, en, gelijk men zegt, door zijn eigen schuld. Zie,' en zij wendde zich tot den anderen uhlaan, die als getuige met een verbonden hoofd op een bank zat; 'ziedaar den andere. Zeg mij de waarheid, gij zijt het in geweten verplicht. Is alles niet zoo geschied?'

De Pruis wilde spreken, doch de kommandant beval stilte.

'In elk geval, Mejufvrouw,' zeide hij, 'onze plicht gebiedt elk dorp, waarin verzet gepleegd wordt, streng te straffen; ik heb Ramelles van brand en plundering verschoond, en stel mij tevreden met den dood van enkelen. Er helpt niets aan; 't spijt me u te bedroeven, doch de wet wil het: wij moeten een guerilla-krijg verhoeden tegen welken prijs ook.'

'Uw manschappen hebben den guerilla-krijg begonnen, niet wij. Wees rechtvaardig, denk dat het bloed van onschuldigen ten hemel om wraak roept.' Zij had de hand opgeheven, en zooals zij daar in 't midden van den raad stond, bleek en statig, scheen zij een godin der wraak.

'Het is onze schuld niet,' ging zij voort, 'dat gij te Loigny moest vluchten, overigens zijt gij steeds overwinnaars geweest. Wil de door u behaalde lauweren niet bezoedelen; de overwonneling is te vreezen, zoo hij getergd wordt. Wie weet of hij niet eens als een gewonde leeuw opspringt, en dan zult gij het u beklagen. De pastoor is de vader van het dorp, sedert drie dagen heeft hij dag noch nacht rust gehad. Van bed tot bed doorkruiste hij de ambulances, om, zonder onderscheid van personen, zoowel vijand als landgenoot op te beuren en bij te staan. Terwijl die uhlaan stierf, stond hij naast de sponde van een uwer officiren. Steeds heeft hij gesproken tegen alle verzet, waarom veroordeelt gij hem ter dood?'

'Wij schenken hem genade!' riep de kommandant, die het meisje vol bewondering had aangestaard. 'De priester heeft op mij den indruk van een braaf mensch gemaakt.'

'Ik dank u,' antwoordde Octavie, 'maar wees niet ten halve edelmoedig, de maire is onschuldig en de jonge lieden'. . . .

'Hun schuld is ten volle bewezen, men heeft wapens in hun huizen gevonden. Hun vonnis is geveld, het zal voltrokken worden.'

'Genade voor den heer Fautrin ten minste; bevrijd mij van de folterende gedachte, oorzaak te wezen van zijn dood.'

'Dat de beschuldigde binnentrede en de dame vertrekke.'

'Neen, neen! Nog niet! Ik wil die daad van onrechtvaardigheid verhoeden. Fautrin was in veiligheid, doch toen hij hoorde dat Ramelles in brand zoude gestoken en zijn bewoners vermoord worden; toen heeft hij zich onverschrokken in 't gevaar begeven om geen onschuldigen te laten lijden. Heeft die handelwijze geen aanspraak op uw bewondering?'

Paul trad de raadzaal binnen; hij schrikte, toen hij Octavie in het midden der zaal ontwaarde. Zij zag hem niet aan, haar blik was op de vijanden gevestigd, die fluisterend schenen te onderhandelen.

'Beschuldigde,' zeî de kommandant na een poos, 'op grond der verklaring van deze getuige schenken wij u genade, u en den pastoor alleen. De anderen zullen sterven.'

Een plechtige stilte heerschte in de zaal. Octavie, wier oogen eerst van vreugde hadden geschitterd, zuchtte diep en staarde Paul aan.

‘Mijne Heeren,’ sprak hij met een heldere, vaste stem, ‘toen ik mij zelf aan u overleverde, was 't mijn doel, het dorp en zijne bewoners voor rampen te vrijwaren. Zoo gij mij alleen het leven schenkt, doet ge mij aan mijn voornemen ontrouw worden. lk kan daarom geen gratie voor mij alleen aannemen; schenkt ze den maire en den overigen gevangenen. Wat mij betreft, ik zal tevreden sterven!’

‘Welnu, wij kunnen u geen weldaad opdringen; gij zult samen uw vonnis ondergaan. Ik geef u een half uur tijd om uwe zaken te regelen.’

En hij stond op. Octavie naderde hem. Met de aan de vrouw veelal eigene scherpzinnigheid had zij den indruk opgemerkt, door haar plotselinge verschijning op hem teweeggebracht.

‘Laat mij nog twee minuten met u spreken,’ bad zij.

‘Mejufvrouw, ik brand van verlangen om u alles toe te staan, doch ik mag het niet. Ben ik niet reeds te ver gegaan, door uw beschermeling het leven en de vrijheid aan te bieden? Hij heeft ze verworpen, en ik acht er hem des te meer om, maar de ijzeren gehoorzaamheid, die mij even goed bindt als den geringsten soldaat’ . . . . .

‘Het is zoo schoon edelmoedig te zijn.’

‘Zeker is zulks schoon, verheven zelfs; doch beken het zelve, hoe hebben uwe landgenooten in Duitschland huisgehouden, telkens als het krijgsgeluk hen begunstigde?

(*Wordt vervolgd.*)

Richard Whittington.

‘Ik heb 't merkwaardigste gezien, wat er op de wereld te zien is. Nooit gaat het uit mijn gedachte, dat steenen woud van huizen en de er doorheen woelende stroom van levende wezens, die Beresina-brug, waarop in schier waanzinnigen angst om 't leven te rekken, de een den anderen ter neer trapt en verdringt, waar de ruiter den voetganger omverrijdt, waar hij, die op den grond ligt, voor immer verloren is, waar de beste kameraad gevoelloos over 't lijk van zijn vriend voortijlt, waar duizenden, zieltogend en bloedend, zich tevergeefs aan de planken der brug vastklampen, - waar noeste vlijt den burger adelt en wakk ‘re arbeid staalt ten strijd. . . . . . In phantasie-volle taal spreken uw legenden, wonderlijke boorden van de Theems, tot het hart des dichters. Maar toch, om u naar behooren gade te slaan, moet men wijsgeer zijn. Op een hoek van Cheapside valt meer te leeren, dan uit al de boeken der leipziger mis. ‘Vlijt en volharding wrocht wonderen!’ - ziedaar 't eerste woord, wat Londen's aanblik den vreemden bezoeker toespreekt.’

Zweefden deze gedachten, door een vermaard duitsch schrijver geuit, ook Gustave Doré voor den geest, als hij aan 't hoofd van zijn prachtwerk: ‘Het geïllustreerd Londen’ een greep deed uit het leven van den armen door de geheele wereld verlaten jongen, die door vlijt en volharding een der rijkste industrieelen en tot drie malen toe lord-mayor der britsche hoofdstad werd? . . . . .

Richard Whittington is een der voortreffelijkste typen van den engelschen volksaard. Zijn geschiedenis getuigt het opnieuw, hoe iedere daad in 't leven de eerste schakel is eener lange keten van nieuwe feiten, een keten zóó lang, dat geen menschelijke wijsheid 't einde er van kan zien: een en ander zeker reden genoeg, om ook de reeks van gravures, die wij aan 't beroemde werk van den franschen kunstenaar ontleenen, met de schets uit Whittington's leven aan te vangen.

Alles behalve in den schoot der weelde geboren, verloor Richard Whittington op zes- of zevenjarigen leeftijd nog bovendien zijn ouders.

't Was een weeskind, dat niets ter wereld bezat, van niemand gekend of bemind was, geheel alleen en verlaten rondzwierf in de groote handelsstad Londen. Na een wijle van aalmoezen te hebben geleefd, kwam hij bij een fabrikant om eenig loopend werk te verrichten. Doch 't loon, dat hij hier verdiende, was zoo karig dat de straatsteenen zijn bed en hongerlijden bijna zijn dagelijksch deel bleven.

Fitswarren, zijn meester, muntte bovendien geenszins door edelmoedige zachtaardigheid uit, ja, hij schepte er een helsch behagen in den knaap 't leven zooveel mogelijk te verbitteren.

Dat was voor den armen jongen niet langer om uit te houden. Op een mooien morgen, dat hij weder een pak slaag van zijn meester in 't vooruitzicht had, poetste Richard heimelijk de plaat. Na een halven dag ronddolen, zonder te weten waarheen, kwam hij eindelijk in Highgate. Uitgeput van honger en vermoeienis zette hij zich op een steen neder en viel weldra in slaap. De jongen zag in zijn droom een grooten steilen berg voor zich; toch besloot hij ernstig den top te bereiken. Stoutmoedig ging hij er op los; zacht als zijde werden in zijn hand, zoodra hij ze fiks aangreep, de brandnetels, die hem eerst den weg ontoegankelijk schenen te maken; gelijk dieven vloden spoedig al de andere bezwaren, zoodra hij maar toonde ze aan te durven; op den hoogen bergketen, die van verre gezien onbeklimbaar scheen, ontwaarde hij liefelijke en gemakkelijke paden, die zich langs en over de hoogten heenslingerden. - Ontsluierde dat droombeeld hem 't geheim zijner toekomst? . . . . .

Reeds begon de avond te vallen. Daar dreunt de torenklok der nabijgelegen kerk: bim, bam, bom, bam! . . . . ‘Richard Whittington, keer terug naar London!’ meent hij door de metalen stem zich te hooren toeroepen. - Het kind wordt er wakker van en loopt, zoo hard het loopen kan, naar de stad terug.

‘Jongen, ben je bang, dat je niet meer thuis komt van avond,’ voegt den knaap een zeekapitein toe, die hem toevallig aan 't strand ziet draven.

‘Thuis, 'k heb geen thuis, Mijnheer!’

‘Wil je dan bij mij op 't schip zijn en met mij naar de Oost varen!’

Dat was juist koren op den molen van den armen jongen. De goedhartige zeebonk en 't naïeve kind hadden niet veel woorden noodig, om 't spoedig met elkaâr eens te zijn. Richard paste op, en door vlijt en volharding wist hij na verloop van jaren zoodanige schatten te vergaren en tot zulk een eer en aanzien te stijgen, dat ook thans, na drie eeuwen, nog zijn naam in zegening is, wegens de weldaden, die hij in staat was zijn vaderland te bewijzen.

De volkslegende doet, wellicht om aan 't historisch verhaal meer kleur te geven, in Whittington's geschiedenis, behalve den zeekapitein nog een ander personage, namelijk een kat, optreden. Een kat zou de eenige schat van den armen fabrieksjongen geweest zijn; lief en leed deelde hij met haar en ook aan boord van 't schip voerde hij 't dier met zich mede.

Door bijzondere omstandigheden landde 't vaartuig aan de kust van Djokjokarta. Toevallig heerschte daar juist een vreeselijke plaag, wijl 't land door ratten en muizen schier geheel werd opgevreten. Susuhanan, de koning, kon 't in zijn eigen paleis bijna niet meer uithouden. Toen kwam Richard met zijn in die streken geheel onbekende rattenen muizenvriendin voor den dag. In een oogwenk was nu 't paleis van 't lastig gezelschap gezuiverd. Koning Susuhanan gaf uit dankbaarheid een handvol gouds aan den gelukkigen eigenaar van 't wonderbare dier - zegt de legende verder.

Wat er van zij, Whittington werd niet slechts een der rijkste, maar ook een der meest practisch geleerde en roemrijkste mannen, waarop Brittannië mag bogen, en, als lord-mayor tot den adelstand verheven, schreef hij op zijn wapenschild het devies: ‘Door vlijt en volharding!’

De oproeping van het kamp.

't Was in de tijden van den ongelukkigen koning van Brittannië, Karel I, en den oproerling Cromwell, dat in Engeland een bloedige omwenteling plaats greep, waarvan, evenals bijna anderhalve eeuw later, tijdens de groote revolutie in Frankrijk, ook de monarch als slachtoffer viel. Karel I, gelijk Lodewijk XVI, eindigde zijn leven op het schavot, de moordbijl deed het hoofd van den gekroonde vallen.

De benden van Cromwell hadden eindelijk den koninklijken troepen een beslissende nederlaag doen lijden; de revolutie zegepraalde. Een tafereel gedurende de strijden der getrouwen en der oproerlingen wordt in herinnering gebracht door de gravure van pag. 125 naar de schilderij van een britsch kunstenaar Mr. Ouston, welke een blik doet slaan op het kamp der koninklijke troepen, na een geleverden slag, waarin deze overwinnaars waren gebleven.

Op den voorgrond vertoont zich de krachtige figuur van eer krijger, wiens plicht het meêbrengt een der eersten te zijn in den strijd, een der eersten, waar onraad dreigt.

Het geschal der trompet wakkert zijn wapenbroeders aan in 't gewoel van het gevecht; nu wekt het hen uit de korte nachtrust, wellicht tot hernieuwde worsteling. Cromwell toch en zijn leger zijn niet verre.

De trompetter in zijn rijk uniform, dat eenig denkbeeld kan geven van de eigenaardige monteering der soldaten in dien tijd, beheerscht bijna geheel het tafereel, waar men in den achtergrond de legerplaats ziet opdoemen. De tallooze verstrooide tenten, de gerichte kanonnen, de enkele wakende militairen, die in het verschiet zichtbaar zijn en de schetterende tonen niet behoeven, het halfduister dat over het geheel verspreid ligt, dit alles maakt wel den indruk, die hier door den schilder bedoeld werd, toen hij de oproeping maalde van een moe-gestreden leger in een morgen van voorbereiding tot nieuwen, heeten strijd.

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Maastricht. - III.

Van de vroegste christelijke tijden af heeft men te Rome de ketenen in eere gehouden, waarmede de Apostel Petrus in den kerker gekluisterd was. Bewijzen daarvan zijn voorhanden uit den tijd van Paus Alexander, die in het jaar 116 of 117 den marteldood stierf. Toen Eudoxia, de echtgenoote van keizer Valentinianus III tegen het jaar 441 een der oudste kerken van Rome deed herbouwen, liet zij genoemde ketenen, die te Rome elders bewaard werden, daarheen overbrengen; ook de ketenen, door den H. Petrus in de gevangenis te Jeruzalem gedragen, werden het eigendom dezer kerk, die daarom den naam van *Ecclesia S. Petri in vinculis* ontving.

In de vier eerste eeuwen was de vereering der geloovigen in betrekking tot de overblijfselen der Apostelen Petrus en Paulus zoo groot, dat het door de Pausen niet werd vergund hun gebeente aan te raken, nog veel minder daarvan iets af te zonderen, zooals blijkt uit verschillende brieven van Paus Gregorius den Groote. Ook Paus Hormisdas weigerde het verzoek aan Justinianus, een bloedverwant van keizer Justinus I, die te Konstantinopel een kerk had gebouwd, toegewijd aan de Apostelen Petrus en Paulus. Justinianus moest zich, in weerwil van zijn eerbiedig verzoek, vergenoegen met linnen stoffen, die op het graf der Apostelen hadden gelegen, doch hij ontving tevens eenige fragmenten der ketenen van den H. Petrus. Verschillende

schrijvers van dien tijd verhalen dat een aantal wonderbare genezingen plaats vonden bij het aanraken dezer reliquieën en zoo kwam het dat men van alle kanten den Paus om een stukje van dien merkwaardigen keten verzocht. Koningen, vorsten en hooggeplaatste personen ontvingen nu somwijlen zulk eene reliquie, gevat in een ring, kruis of sleutel. Zoo zond Paus Pelagius II, die in het jaar 578 werd verkozen, den koning der Longobarden een gouden sleutel, bevattende een deel der ketenen van den H. Petrus. Nog eenige andere voorbeelden van dien aard kunnen worden aangehaald. Deze gouden of zilveren sleutels waren gemeenlijk *à jour* vervaardigd, zoodat men de reliquie kon zien en zij zich bij het hanteeren van den sleutel bewoog. Ook gebeurde het somwijlen dat men slechts een weinig roest of een nauwelijks zichtbaar deel van het ijzer in den sleutel verborg.

Zoodanige sleutel, waarvan onze gravure een getrouwe afbeelding geeft, bevindt zich onder de reliquieën der St. Servaas te Maastricht. Het was omsteeks het jaar 376 dat de H. Servatius zich op zijn pelgrimstocht naar het graf van de Prinsen der Apostelen te Rome bevond; men mag het dus waarschijnlijk achten dat hij deze kostbare herinnering aan die bedevaart van den toenmaligen Paus Damasus ontving. Over de authenticiteit van dezen sleutel kan intusschen geen de minste twijfel bestaan. Evenals men het lijk van Karel den Groote had omhangen met de insigniën der keizerlijke waardigheid, toen het ter aarde zou worden besteld, en behalve eenige kleinoodiën uit de keizerlijke schatkamer ook de gouden en zilveren voorwerpen er aan toevoegde, die hij als herinnering aan zijne tochten naar Rome van verschillende Pausen ten geschenke had ontvangen, zoo ook had men vier eeuwen vroeger bij het stoffelijk overschot van den H. Servatius niet slechts de kenteekenen zijner bisschoppelijke waardigheid, maar ook den St.-Pieterssleutel gevoegd, door hem als een kostbare herinnering aan zijn romeinsche pelgrimsreis naar Limburg gebracht. Toen de laatste bisschop van Maastricht het graf van zijn glorierijken voorganger liet openen, vond men aan zijn rechterzijde den bisschoppelijken staf, ter linkerzijde den St.-Pieterssleutel. Meergenoemde dichter Heinrich von Veldeke, uit de XIIe eeuw bezong dit feit als volgt:

'Hij lach voele scone
die Gods ghebenediede:
te sijnre rechter sijden
lach de buscop staff;
enn ane dander sijde, dat hoem gaff
sinte Peter, doen hij te Romen was,
den sloetel, dien hij gaff sinte Servaes.
van hiemelschen ghewerke,
die noch is in sijnre kerken,
des is gheeert alle dit lant.'

De beperkte ruimte, waarover de *Illustratie* te beschikken heeft, laat niet toe nog meer gravures op te nemen, doch ik wil een korte beschrijving laten volgen van de voornaamste reliquieën en kunstschatten der St. Servaas; zij zijn te merkwaardig om er niet al onze aandacht aan te wijden.

Ik heb er reeds vroeger op gewezen dat daar nog de pelgrimsstaf van genoemden heilige wordt gevonden. Deze staf heeft den vorm van

een T. Gelijk nog in de grieksche Kerk gebruikelijk is, hadden de bisschoppelijke herdersstaven vóór het carolingische tijdvak den vorm en de gedaante van een krukstok, ten gebruike bij voetreizen en bedevaarten. Eerst na den carolingischen tijd werd in het Westen de bisschopsstaf naar boven verlengd en kreeg 't verlengd gedeelte den gekromden vorm, zooals die thans nog bekend is.

De staf van den H. Servatius in de voormalige cathedraal van Maastricht heeft, wat het beeldhouwwerk betreft, geen kenmerkend kerkelijk karakter, iets wat geheel in overeenstemming is met de overlevering, welke hem als den pelgrimsstaf van St. Servaas aanduidt. Intusschen kan zoo groote oudheid niet aan den ganschen staf worden toegeschreven. Volgens het oordeel van oudheidkundigen is de punt van gesmeed ijzer niet ouder dan vijf eeuwen; het sierlijk bewerkt handvatsel van ivoor behoort eveneens tot een jonger tijdvak. Doch het grootste deel van den staf, dat een lengte heeft van ruim een meter, draagt alle kenteekenen van hooge oudheid, en niets verhindert, als zeker aan te nemen, dat de H. Servatius zich daarvan bij zijne apostolische voetreizen bediend heeft.

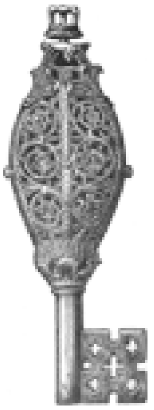

DE SLEUTEL VAN DEN H. SERVATIUS.

Ook de eigenlijke bisschopsstaf van den H. Servatius is nog te Maastricht aanwezig. Hij draagt insgelijks alle kenteekenen van hooge oudheid en is op vele plaatsen door de wormen en door den tand des tijds gehavend. De legende verhaalt dat de H. Valentinus van Tongeren kort vóór zijn dood dien staf op het altaar der H. Maagd nederlegde en dengene met zware straffen bedreigde, die het wagen zou, hem zich toe te eigenen, wanneer hij niet door God tot het bisdom was beroepen. Toen de H. Servatius te Tongeren kwam en aan het altaar der H. Maagd in gebed verzonken was, verscheen hem dezelfde engel, die hem in de stad had gevoerd en overhandigde hem, tot groote vreugde van het gansche volk, den bisschopsstaf van Valentinus. Het is dezelfde staf, die in het graf van den H. Servatius is gevonden, toen dit onder den laatsten bisschop van Maastricht werd geopend. Bij de opening in 1863, waarvan ik vroeger melding maakte, is een stuk van het pontificaal gewaad verwijderd; het wordt thans tusschen glas bewaard en is zeker alleszins merkwaardig te noemen.

Uit het archief der St.-Servaaskerk blijkt, dat hertog Hendrik van Beieren in 't jaar 1403 een levensgroote buste van den H. Servatius heeft doen vervaardigen, uit dankbaarheid wegens de voorspraak van dien heilige in ziekte. Deze buste van verguld zilver was getooid met 31 saffieren, 62 robijnen, 122 kleine edele steenen, 20 diamanten en 162 paarlen, zoo rijk dat de weerga er van niet gevonden werd. De cathedraal van Maastricht mocht zich echter niet lang in het bezit van deze kostbare

buste verheugen. Bij de belegering van Maastricht werd zij namelijk aan een schijnbaar eerlijk man toevertrouwd, doch toen, ten gevolge van de inneming der stad, verschillende in die zaak betrokken personen het leven verloren, bleven alle navorschingen betreffende de buste vergeefsch. Daarom liet de hertog van Parma een nieuw beeld vervaardigen, dat wellicht, ofschoon in een anderen stijl, dezelfde kunstwaarde had, doch in geen geval in kostbaar metaal en rijkdom van versiering met het vroegere kon wedijveren.

Deze buste, na 1579 vervaardigd, is van verguld koper en bevat het hoofd van den H. Servatius, met uitzondering van de onderste kakebeenen, die zich te Rome bevinden en het linkerbeen der bovenkaak, dat in 1372 aan keizer Karel IV geschonken en door dezen aan de kerk van Praag vereerd werd. De overlevering zegt, dat de heilige een hoogen ouderdom heeft bereikt; de schedel bevestigt dit volkomen.

Toen tijdens de kruistochten de ridders naar het Heilige Land togen, waren zij bezield met den wensch om tot herinnering reliquieën mede te brengen. Ten dien einde kochten zij in de oostersche handelssteden en zeehavens kostbare kistjes ter bewaring der geheiligde voorwerpen. Zij waren meestal van ivoor, door Muzelmannen vervaardigd, zeer verschillend van vorm en versierd met figuren en arabesken in bas-relief. Zulk een kistje van uitstekende schoonheid bezit de St.-Servaas, en daarin worden bewaard de reliquieën der H.H. Valentinus en Candidus.

Ofschoon het vandalisme gedurende de groote fransche revolutie de kostbaarste en meest gewaardeerde kunstgewrochten van edel metaal in den smeltkroes deed werpen, zijn er nog vele gered geworden. Zoo vindt men b.v. te Luik, te Aken en elders in de schatkamers der gewijde kunst nog levensgroote busten in gedreven zilver. De St. Servaas te Maastricht bezit er ook uit de XIVe eeuw, doch zij zijn zeer klein. Een derzelven stelt een abt voor uit de middeleeuwen. Het hoofd is geheel kaal geschoren en slechts aan de slapen en het achterhoofd bevindt zich een dichte krans van haren. Het is opvallend, dat aan dit borstbeeldje slechts de haren van het hoofd en de plaats, waar de baardharen zich moesten vertoonen, verguld zijn, terwijl overal elders de vergulding ontbreekt. Men vermoedt hieruit dat de buste vroeger, op alle plaatsen waar zich thans het zilver vertoont, met een vleeschkleurig glazuur beschilderd geweest is, waaraan de een of andere beunhaas in de kunst zijn schendende hand heeft geslagen.

Een tweede zilveren buste stelt den H. Joannes den Dooper voor. Deskundigen zijn van oordeel, dat men niet licht een kunstwerk van dien aard uit genoemd tijdvak zal aantreffen, waarbij de vervaardiger zooveel technische moeielijkheden heeft weten te overwinnen. Ook deze buste draagt de kenmerken van verminking uit een artistiek oogpunt. In eerstgenoemde buste worden de reliquieën van den H. bisschop en martelaar Livinus bewaard; zij zijn in zijde gewikkeld

Gedurende de stormen der groote fransche revolutie is gelukkiglijk een dubbel of patriarchaal kruis van hooge waarde aan het vernielend vandalisme ontsnapt. Deze in alle opzichten kostbare reliquie van verguld zilver heeft eene hoogte van 0.73 M. Uit een aanteekening in de registers der O.-L.-V.-kerk te Maastricht blijkt, dat dit kruis in het jaar 1490 door zekeren meester Ulrich vervaardigd werd. In dit kunstgewrocht dat bijna vier eeuwen telt, bevindt zich eene buitengewoon groote reliquie van het H. Kruis. Zij bestaat uit meer dan 35 kleine stukken ter breedte van 0,02 M., en is achter geslepen glas opgesloten. Gewis moet ieder, die deze reliquie ziet, een diepe ontroering en eerbied gevoelen; de reliquieën van het H. Kruis zijn wel niet zeldzaam, toch zullen er zeker weinigen zijn van zoo grooten omvang als die, welke de St. Servaas te Maastricht bezit.

Van denzelfden middeleeuwschen kunstenaar - men kan dit ten minste met genoegzame zekerheid zeggen - bestaat ook nog een reliquie in den vorm van een arm met uitgestrekte hand, waarin een geheel armbeen van den H. Thomas bewaard wordt. Dit hoogst merkwaardig overblijfsel van den Apostel tot wien Christus eens zeide: 'Zalig zijn zij, die niet gezien, en geloofd hebben,' is gedurende den eersten kruistocht aan het kapittel van St. Servaas geschonken, door den koning van Jerusalem, Godfried van Bouillon, die deze reliquie waarschijnlijk had ontvangen uit de door zijn broeder veroverde stad Edessa, alwaar de H. Thomas begraven was. De begeleidende brief van den godvruchtigen krijgsheld ging gedurende de fransche heerschappij verloren, de reliquie werd echter zorgvuldig bewaard en is in 1816 aan de St. Servaas teruggeschonken, onder voorwaarde dat zij jaarlijks op den feestdag van den H. Thomas voor de geloovigen ter vereering zou worden uitgesteld, wat dan ook sedert dien tijd regelmatig heeft plaats gehad. In het jaar 1823 verleende Paus Leo XII aan alle geloovigen, die op dezen dag de kerk van den H. Servatius bezoeken, onder de gewone voorwaarden een vollen aflaat.

In een monstrans uit de XIVe eeuw wordt een zeer merkwaardige reliquie bewaard, namelijk van de haren der H. Maagd. Zij is in drie hoofdafdeelingen verdeeld. In het onderste deel ziet men in den kristallen cylinder een zilveren engel in zittende houding, die de haren in de handen heeft, in het tweede vak een zwevenden engel, die eveneens een bundeltje haren draagt en eindelijk, onder een baldakijn, een uiterst fijn geciseleerd beeldje van de H. Maagd in verguld zilver. Op den voet zijn vier leliën gegraveerd, die waarschijnlijk als symbool der zuiverheid aan gebracht zijn, of wel aan de vrijgevigheid herinneren van Lodewijk XI van Frankrijk, die de St.-Servaaskerk zoo bijzonder heeft begunstigd. In denzelfden vorm, ofschoon minder uitvoerig en kleiner, bezit de St. Servaas ook monstransen, waarin reliquieën van de H. Agnes en de H. Lucia worden bewaard. Zij zijn beide uit de XIVe eeuw.

En hiermede moet ik de beknopte beschrijving van de voornaamste kunstschatten der St. Servaas eindigen, onder dankbetuiging aan den hoogwaarden heer deken, die mij in de gelegenheid heeft gesteld, daarbij enkele gravures te leveren. Moge het heiligdom van den H. Servatius in de toekomst gespaard blijven voor ontwijdingen, als waarvan het verledene heeft moeten getuigen; moge de voormalige cathedraal van Maastricht geheel verjeugdigd worden door de milde giften der geloovigen en de toewijding der mannen, die reeds zoo lang daarvoor onvermoeid werkzaam zijn, opdat de hoofdstad van Limburg nog na eeuwen zal kunnen getuigen van den luister, waarmede reeds het bisdom van Maastricht praalde, toen in het Noorden van ons land het kruis, dat teeken des heils, nog niet geplant was.

[Nummer 17]

Twee moeders.
door Mathilde.
(*Vervolg.*)

'Mejufvrouw,' ging de kommandant voort, 'één poging zal ik doen om hen te redden, een enkele! Ze zullen vrij zijn, onder voorwaarde dat zij onze vaandels volgen.'

'Vrij, noemt gij dat vrij? Dat woord is in dien zin een bittere, schandelijke ironie. Stel het hun niet voor, het zou hun laatste oogenblik nog meer verbitteren! Neen, dan liever duizendmaal den dood! Mijnheer, ik dank u voor de welwillendheid, die gij mij betoond hebt. Ik vraag u thans niets meer; in dit uur heb ik meer gesmeekt, dan gedurende mijn geheele leven!' - en fier zich omkeerend, verliet zij de kamer.

Mevrouw du Perne wachtte haar op.

'Welnu?' vroeg zij.

'De pastoor is gered!'

'God zij dank! En de anderen?'

'Over een half uur!'

Mina slaakte een hartverscheurenden gil.

'Waar is Paul nu?' vroeg zij met den blik eener waanzinnige.

'In de gevangenis. Wilt gij hem zien, volg mij dan!' Wezenloos nam het troostelooze kind Octavie's arm, mevrouw du Perne volgde haar. Zij traden een der kleine deuren binnen, waarvoor ook een schildwacht stond; men liet haar door en leidde ze naar een kleine kamer, waar Paul zich bevond. Hij lag voor een stoel geknield te bidden; toen de deur zich opende, sprong hij op. Mina trad alleen binnen.

P. REGOUT.

'Paul, mijn broeder,' gilde zij en sloeg hare armen

krampachtig om zijn hals. ‘Paul, Paul, 't is immers niet waar dat gij sterven moet!’

‘Mina, mijn zusje, maak zoo'n beweging niet; 't is zoo erg niet. Eens moeten we allen sterven; nu of over een paar jaren, dat komt op hetzelfde neer!’

‘Ik ben alleen op de wereld, geheel alleen! Ach mijn God, 't is zoo schrikkelijk. Paul, laat me hier blijven, ik wil met u samen’. . . . .

‘Komaan, dat zijn mooie woorden, die thans volstrekt niet passen. Wees verstandig, dan zal ik ook verstandig met u praten, Wilhelmine!’

‘Noem mij zoo niet, op dit oogenblik vooral niet. Gij weet hoe ik die Pruisen steeds gehaat heb, maar nu . . . . . nu vervloek ik ze! . . . dien Wilhelm en zijn Bismarck en zijn Moltke en zijn Augusta; vloek over hen, vloek, konde ik hen’. . . . .

‘Mijn zacht duifje, ik herken u niet meer; wees toch voor alles Christin. Wilt ge onze laatste oogenblikken nu verspillen met al die dolle praatjes? Laat ons kalmer spreken, ik heb niet veel tijd en nog veel te doen.’

Hij nam haar op den schoot, droogde hare tranen af en trachtte haar zoo goed mogelijk te troosten. Ze waren alleen; mevrouw du Perne en Octavie, hadden zich in den gang teruggetrokken. Alle opgewondenheid was uit het teedere meisje geweken; zij lag met het hoofd op zijn schouder zacht te snikken. Die met zooveel bitters vermengde eenzaamheid duurde niet lang. Er werd aan de deur geklopt en tusschen twee pruisische helmen vertoonden zich de gestalten van mevrouw du Perne en haar nicht. Zij trad binnen en sloeg de deur achter zich dicht. Paul stond op; hij ondersteunde nog steeds zijn zuster.

‘Mevrouw,’ zeide hij, ‘ik vertrouw haar aan u toe! Arm kind, ik wist niet, dat zij zóó aan mij gehecht was.’

‘Bekommer u daarover niet, Paul! Ik heb mijn laatste kind verloren, zij zal nu zijn plaats in mijn hart bekleeden. Op dit oogenblik wil ik u nogmaals danken voor uwe toewijding aan mijn lot, voor’. . . .

‘O, Mevrouw, spreek daar niet over; waart gij dan niet steeds mijn moeder? . . . . . Hoe menigmaal voelde ik niet een zekere jaloerschheid jegens diegenen, welke u dien naam mochten geven. Weiger mij uw zegen niet; geef mij dien, zooals aan Alphonse!’

Hij knielde neder, mevrouw du Perne strekte hare handen over zijn hoofd uit, toen omhelsde zij hem en zeide aangedaan:

‘Als gij Alphonse ziet, breng hem de groete zijner moeder. Ik zal nog slechts leven voor haar, die u beiden dierbaar was.’

Octavie was gedurende dit tooneel aan de deur blijven staan. Geen spier van haar gelaat vertrok zich; de uitdrukking van hare oogen was koud en schier gevoelloos. Paul had zich nog niet gewaardigd haar een blik te schenken. Eerst toen mevrouw du Perne met de half bewustelooze Mina zich gereed maakte om te vertrekken, naderde hij haar.

‘Jufvrouw Delgrange,’ sprak hij en reikte haar de hand. ‘Ik dank u voor de pogingen, die gij in het werk hebt gesteld om mij te redden. Wees gelukkig!’

Hij wendde het hoofd schielijk om. Zijn oog, dat droog gebleven was, toen de hartstochtelijke Mina in klachten was uitgebarsten, vulde zich met tranen. Octavie bespeurde het; de met zooveel moeite veroverde kalmte verdween, de ijskorst der onverschilligheid smolt weg en de energie scheen gebroken.

‘Vergeef mij! Vergeef mij!’ riep zij luid weenend.

Paul zag haar verrast aan, maar slechts voor een oogenblik. Hij meende haar zonder woorden te begrijpen.

‘Beste Octavie!’ - en zijn stem was nu teeder, als toen hij met Mina sprak, ‘ik heb u meer te danken dan te vergeven. Gij draagt niet de minste schuld van mijn lot. Vergeef mij liever, zoo mijn houding van gisteravond u dit deed vermoeden.’

‘Neen, dat niet, maar alles wat ik u deed lijden door miju grillen’. . . .

‘Door uw grillen? Octavie, zeg mij de waarheid: was uw koelheid dan slechts gemaakt? Kan ik hopen dat’. . . . .

‘Paul, ik ben schuldig! Mijn gekrenkte trots heeft ons ongelukkig gemaakt. Doch ik zal er voor boeten.’

‘Uw verklaring troost en bedroeft mij, Octavie! Ik had alles willen geven om die woorden uit uw mond te hooren. Thans verneem ik ze eindelijk, nu alles bijna voorbij is. Vaarwel! Groet uwe moeder en broeders voor mij en troost u. Het is Gods wil. Octavie, ik beveel u mijn weesje aan, bemin haar ter wille van u en van mij.

‘Laat ons nu vertrekken,’ zeî mevrouw du Perne, ‘de pastoor komt.’

Werkelijk opende zich de deur en de eerbiedwaardige grijsaard verscheen. Diepe smart lag op zijn gelaat, zijn gang was slepend en onzeker; hij had ook zooveel verduurd! Stilzwijgend drukte hij de hand van mevrouw du Perne en wierp een weemoedigen blik op de twee meisjes, die door Paul naar buiten geleid werden.

‘Vaarwel, vaarwel! Bid voor mij,’ riep hij terwijl hij Octavie's kille hand, die steeds de zijne omklemde, losliet.

Een Pruis maakte van 't oogenblik dat de vrouwen buiten de deur stonden gebruik, om ze dicht te trekken.

‘Paul!’ gilde Mina en zonk als verpletterd in mevrouw du Perne's armen.

‘Mijn leven is geëindigd,’ zeide Octavie op droevigen toon en trok het roode lintje uit het haar, als wilde zij nu al een begin maken met een eeuwigen rouw.

De pruisische kommandant en een officier liepen op en neêr in een der kamers van de mairie.

‘Nog vijf minuten,’ zeide de laatste.

‘Wij zullen er tien van maken. Dan is 't pas half negen. Mijn hemel wat een expeditie! Ik heb nooit zulk edel volk gezien, - zonder nog te spreken van die sirene, waartegen onze koning zelf niet bestand zou geweest zijn! Wat een vaderlandsliefde en opoffering!’

‘De pastoor heeft ook geweigerd genade te ontvangen.’

‘Dat wil zeggen dat hij mij gesmeekt, gebeden, bezworen heeft, om hem in plaats van een der veroordeelden te doen sterven. Ik heb het hem niet toegestaan. Die lange dame’. . . . .

‘De vrouw van den maire?’

‘Neen, die heks niet! Ik bedoel die statige vrouw met het gelaat en de houding van een moeder der Gracchen; - zij heeft mij tweehonderd duizend franken aangeboden, indien ik het leven wilde schenken aan de muitelingen.’

‘Potstausend, dat was niet te versmaden! En hebt gij het afgeslagen?’

‘Ongetwijfeld, neef, ik zal steeds aan het geld weigeren, wat ik aan de edelmoedigheid niet kan toestaan. Doch ik geef u dit als een staaltje tegen de bewering der wijsneuzen, die in 't fransche volk een verwijfde, verslapte natie willen zien.’

‘Die stelling is toch waar over 't algemeen. Uitzonderingen maken haar niet krachteloos.’

‘Te Loigny hebben wij ook zoo'n uitzondering gezien.’

‘Daar waren het vooral de oud-pauselijke zouaven, die ons deden wijken.’

‘Gij hebt gelijk, en wilt gij de reden kennen der tegenspraak, die wij vinden tusschen de werkelijkheid en den algemeenen roep? - Zij is deze: Wat wij in 't buitenland van Frankrijk zien en hooren, dat is het lichte, het meer oppervlakkige element, 't welk zich overal verspreidt, juist omdat het licht en beweeglijk is. In het hart van de natie alleen ziet men den eigenlijken aard, de ware deugden. Geloof mij, een volk, dat zóó kan strijden en lijden, is niet verslapt en bedorven; de kern is goed, slechts de schors kan verrot zijn. Naast het Frankrijk, dat wij meenden te kennen, naast het dansende, zingende, lichtzinnig en luidruchtig tierende Frankrijk staat een ander, dat ons meer onbekend is, maar desniettemin 't eigenlijke volk uitmaakt, 't welk zich opoffert, strijdt en bidt.’

't Oogenblik van de executie naderde allengskens; de veroordeelden werden ter strafplaats geleid, hun gelaat en houding duidden niet de minste vrees aan. Fautrin ondersteunde den grijzen maire, die van koude en zwakte beefde; hij behoefde hem geen moed in te spreken, want die ontbrak hem niet. Vijf minuten verstreken, de geweren waren geladen, de soldaten met de uitvoering van 't vonnis belast, stonden pal tegenover de ongelukkigen; men had hen geblinddoekt en doen knielen. Doodsche stilte heerschte over de markt; nu en dan hoorde men een gesmoorden snik. Daar werd het teeken gegeven, de loopen werden gericht en. . . . . .

‘Uitstel!’ riep een stem. ‘Wacht even, de krijgsraad is vergaderd!’

Een oogenblik later ware het te laat geweest, de vinger van velen drukte reeds tegen den haan. - Haastig stonden de veroordeelden op.

‘Wat voor marteling is dat nu weer?’ zuchtte de maire.

‘Onze doodstrijd is te kort geweest,’ antwoordde Paul bitter.

Er verliep een half uur, doch ieder meende dat het wel een dag duurde. Eindelijk verscheen de kommandant. Door zijn staf vergezeld trad hij in 't peloton en hield een aanspraak, waarin hij den doorgestanen angst als een verdiende tuchtiging meende te moeten aanmerken. Hij schonk den veroordeelden kwijtschelding van de doodstraf, en legde het dorp slechts de inkwartiering op van een bataljon Pruisen. Een levendig gejuich vervulde de lucht; de aan den dood ontsnapten werden in triomf meêgevoerd. Mevrouw Janguy nam haar man onder den arm en leidde hem naar de kerk.

‘Nu moogt gij wel: “Leven de Pruisen!” roepen,’ voegde een soldaat een der dorpelingen toe.

‘Neen,’ was het antwoord, ‘al moesten wij nu allen op dit oogenblik sterven, zouden wij nog roepen: “Leve Frankrijk!” - doch dank zij den kommandant!’

Vreeselijk was dit uur voor de bewoners van la Chesnaye geweest. Met de half bewustelooze Mina tusschen hen beiden legden mevrouw du Perne en Octavie den weg af tusschen het dorp en 't buitengoed. Geen hunner voelde de vochtigheid van den grond of den kouden guren wind, hun folterende gedachten hielden hen geheel bezig; deze, nieuwe ramp had de vorige bijna doen vergeten. Men legde Mina op de canapé; zij was aan hevige zenuwtoevallen ten prooi, het minste geritsel deed haar opspringen, als ware 't reeds het doodend schot. Mevrouw du Perne, op wier gelaat niet de minste ontroering te lezen was, trachtte haar eenigszi[n]s op te beuren, - vergeefs, de zoetste namen, de ernstigste vermaningen vermochten niets op het diep geschokte kind! Weenend en biddend staarde mevrouw Delgrange in het vuur, haar dochter stond voor het raam en liet haar blikken dwalen van het donkere landschap daarbuiten naar de pendule, die onverbiddelijk zijn loop voortzette.

Plotseling viel zij op haar knieën.

‘Half negen! O God, genade, genade! Red hem!’ en te gelijk klonken de eentonige slagen, en als tot bespotting speelde de pendule een Vroolijke wals. Doodelijke stilte

volgde gedurende eenige oogenblikken. Het waren vijf minuten van spanning, die hen allen jaren ouder maakten. Mina verborg het hoofd in mevrouw du Perne's schoot, mevrouw Del-

grange hield de koude handen van 't meisje in de hare. Octavie bleef niet lang in die afwachtende houding.

'Ik moet weten wat er gebeurd is!' riep zij. 'Misschien is er eenige hoop!'

Zij snelde de kamer uit en den gang in. De deur werd opengeworpen en zij stond voor Thierry, die een poos ademloos bleef zwijgen.

'Wat is er?' riep zij bevend.

'Uitstel, uitstel! Een seconde later, en het ware te laat geweest!'

Wat werd er in dat half uur gesmeekt, gebeden, den hemel geweld aangedaan! Eindelijk zagen de vrouwen den gloed der vuren langzamerhand verminderen; haastige stappen weerklonken op den kiezelweg en een oogenblik later bevond de als dood betreurde jongeling zich te midden van den blijden familiekring.

Mevrouw du Perne verwijderde zich, want, waar vreugde was, mocht zij thans niet verwijlen. Alphonse immers lag eenige stappen verder op de doodsbaar. Zij zocht hare kamer op; helaas, de helft was door de vlammen verteerd! Het kruisbeeld was verdwenen, de lessenaar lag verbrijzeld in een hoek en de papieren waren links en rechts verspreid, slechts de portretten waren gelukkig gered.

'De troost van vroeger ontbreekt mij,' zeide zij tot zich zelf. 'Ik kan hier niet meer bidden en werken, maar Gij, o God, Gij zijt alom tegenwoordig. Overal kan ik tot U gaan.'

Zij begaf zich naar het in haast gespreide bed, waarop Alphonse rustte, en nederknielend bleef zij den ganschen nacht bij den doode waken.

IX.
Argenice.

In een akelig, vochtig, koud, winderig krot van een der gemeenste buurten van Parijs zaten op een Januari-avond een half dozijn vrouwen bijeen. Twee waren op waggelende stoelen gezeten, een op een kist, een vierde op een hoop lompen, een vijfde liep woest de kamer op en neder, terwijl de laatste een weinig teruggetrokken in een hoek zat, omringd door drie kinderen, waarvan het kleinste in hare armen gerust lag te slapen; de twee anderen kibbelden en schreeuwden, totdat de twist der kleinen zóó hoog liep, dat de moeder met een pantoffel tusschen beiden kwam.

'Wat duivel blijft die Benard lang weg!' riep de wandelende schoone, en stiet in 't voorbijgaan met haar voet tegen een magere kat, die de heusche behandeling met een miauw beantwoordde.

'Laat dat beest niet te hard miauwen,' riep een der gezellinnen, 'of anders zal zij gauw het lot harer zusters deelen.'

'Ma, ik heb honger!' klaagde een der kinderen.

'Houd je snater, jong!' antwoordden hierop drie of vier stemmen. 'Als we je te veel hooren, dan zeg ik tegen je wat ik tegen poes zeî.'

'Wat dan?' vroeg de jongen.

'Vraag je dat nog? Je zult het vroeg genoeg ondervinden; als we geen katten of honden meer hebben, dan eten we kinderen en dan beginnen we met jou.'

'Daar zal ik voor zorgen!' zeî de moeder. 'Eerst zullen die heksen mij verslinden.'

Haar gelaat stak zeer af bij de galgentroniën der anderen; eens scheen het zeer schoon geweest te zijn, en nu zelfs, wanneer die walgelijke lompen door betere kleêren vervangen waren, zou ze nog den naam van een knappe vrouw verdiend hebben. Armoede, gebrek, bittere koude, verdriet, wroeging misschien, hadden haar vermagerd en misvormd. Een luid gelach beantwoordde haar uitroep.

'De tooneelspeelster komt boven. Heer, hoe schoon, hoe roerend! Zou men niet denken dat zij hare rol aan 't leeren was, in plaats van te meenen, dat zij het werkelijk zoo hoog met een paar smerige kinderen op heeft.'

'Het zijn mijn kinderen, 't is mijn eigendom, 't eenige wat ik bezit!'

'Wees maar niet bang, je kunt ze houden, wij zijn er volstrekt niet jaloersch om.'

'Maar, 't is niet waar, 't is haar eigendom niet. Er bestaat geen eigendom, er mag geen eigendom in een vrijen Staat zijn.'

'Kinderen ook niet?'

'Neen, ook niet! De kinderen behooren den Staat, dat wil zeggen aan mij, aan u, aan iedereen; 't geld behoort den Staat; de dieren, de goederen, de meubels, de gedachten zelfs behooren den Staat. Rosine geef mij de kruik met brandewijn eens aan. Zie zoo! Een slokje, zoolang ik dat nemen kan laat ik alles maar waaien! Een groote geest, ik weet niet uit welk land, heeft gezegd, dat bij een volle maag het lichaam geest en de geest. . . . . Neen, zoo was 't juist niet! Maar het komt er ook zoo prompt niet op aan. Ik heb in lang niet gegeten en veel gedronken van dat levendmakende water. Daarom is het hier binnen zoo helder, o, zoo helder!'

Zij wilde gaan zitten, doch de stoel was ter zijde geschoven, zoodat zij met hare gansche zwaarte op den grond tuimelde. Onder algemeen gelach trok men haar op, waarna zij zich weer nederzette.

'Ik verga haast van honger,' riep de vrouw, die in de lompen gedoken zat.

'Dat doen we allen,' grinnikte Rosine.

'Het is de schuld van de mannen!' riep, met een stevigen knoop er op, Perinette, een mager schepsel met vinnige oogen, die in haar donkergeel gelaat brandden als de geitenoogen in Robinson's grot.

'De mannen kunnen waarlijk niet meer doen dan zich dag en nacht op de verschansingen blootstellen aan twee tegenstrijdige dingen, vuur en koude!' hervatte de moeder.

'Teeder moedertje, teeder minnende echtgenoot! Al haar gedachten zijn op den afwezigen man gevestigd.'

'Haar rug is stijf geworden, en heeft weer wat wrijven noodig.'

'Camilla treurt om haar Curiatius.'

'Argenice, je schijnt het komediantenpak maar niet te kunnen uittrekken, zooals Perinette en ik. Wees toch niet mal, maar denk er verstandig over, gelijk wij. Zoo je dunne gazen japon je hindert, schop hem weg of maak er een vlag van!'

'Wil je naar mij hooren of niet?' viel Perinette in, die begonnen was een smerig papier open te vouwen.

'Wel ja, wel ja, wat wil je zeggen?'

'Een hongerige maag heeft geen ooren!' bromde Rosine.

'Wij hebben anders wel goede ooren noodig om te begrijpen wat Perinette ons zeggen zal. Ik zeî immers wat die wijze man, je weet wel, van oordeel was: lichaam wordt . . . . . Lievertje, geef mij de kruik nog maar eens aan.'

'Mij eerst,' riep Perinette en dronk er een vollen teug uit. 'Argenice, wil jij ook wat!'

'Dank je!' was 't minachtend antwoord.

‘Ook goed! Pak aan, Marteau! Zoo, hoor nu goed, ik heb deze redevoering gemaakt, om die in de clubs voor te dragen. In uwe hoedanigheid van vriendinnen, gun ik je er de eerste’. . . . .

‘Er is niets meer in de kruik,’ klaagde Marteau.

‘Stil, begin Perinette!’

‘Hoe schoon is het geleerd te zijn! Kon ik ook maar iets in een club voordragen, wat zou mijn man er pleizier van hebben!’

‘Zal ik beginnen?’

‘Ja, ja, we luisteren al.’

‘De kruik is leêg!’

‘St, st!’

‘Ik zeg je, dat het zoo is, we hebben niets anders meer in huis. Perinette, waarin heb je’. . . . .

De interpellatie werd niet beantwoord. Na eenige malen gehoest te hebben, begon de redenaarster:

‘Burgers en burgeressen!’

‘De brandewijn!’. . .

‘Houd je stil! Perinette ga maar voort, we doen haar zwijgen.’

‘Ja wel, maar ik wil niet.’

‘De tijden zijn hachelijk, nog nooit schijnt Frankrijk zoo nabij den ondergang geweest te zijn. We zijn opgesloten in onze eigene hoofdstad, de vijand begraaft ons onder een regen van kogels en bommen. Hoor, hoor, hoe ze boven uw hoofd sissen, zie daar gaat er een . . . . Pas op, wij sterven! Neen, nog niet, we leven!’

‘Hoe schoon, hoe treffend!’

‘Jammer dat de kruik . . . . . ik heb zoo'n dorst.’

‘Wij leven en wij zijn gespaard. De beschermgeesten van Frankrijk willen onzen dood niet! Wij moeten een voorbeeld geven, een verheven, een schitterend voorbeeld! Het moet schitteren en zijn glans verspreiden tot in de verste eeuwen over het heele laud, over de gansche wereld! Die taak is ons beschoren, burgers, burgeressen! Wij hebben haat gezworen aan alle keizers en koningen! Den ellendeling, den man van Sédan hebben we verdreven, we dachten geen vorsten te hebben en nu . . . . . nu regeert hier een vreemde, geen Wilhelm, neen, want voor hem zouden we niet behoeven te vreezen, wij zouden met hem handelen zooals we jaren lang gehandeld hebben met alle vorsten, die het waagden ons te regeeren. We zonden hem aan gindsche zijde van de zee, naar Berlijn.’ . . . .

Zij zweeg een oogenblik en bleef met uitgestrekte hand staan om het effect der rede te verhoogen. Dit was dan ook verbazend. Allen, de beleedigde Marteau zelfs, staarden haar met open mond aan; de kruik was op den schoot gevallen, en de oogen sloegen dicht. Argenice alleen wiegde haar kleine onverschillig in slaap; de jongen fluisterde haar toe: ‘Moeder, vader zeî dat men de zee niet over behoefde te gaan om in Berlijn te komen!’

‘Stil!’ sprak de moeder met heimelijken trots op het gelaat. ‘Gij hebt gelijk, gij weet het beter dan Perinette; doch zeg het haar niet, anders eten zij u op.’

‘Laten zij mij liever eten geven,’ mompelde het kind.

‘Doch,’ ging Perinette voort, ‘de vreeselijke monarch heeft een ander vorst in zijn dienst, schrikkelijker dan de oude god Neptunus, die bliksems schiet en den donder beveelt. Die vorst, wie kent zijn naam niet? Neen, 't is geen Bismark, 't is geen Moltke, geen van de drie Parcen. Neen, 't is het kanon, burgers en burgeressen, 't is de beruchte, de gevloekte koning Krupp I.’

Een daverend handgeklap onderbrak haar rede; zij glimlachte, kneep de oogen dicht en boog langzaam met het hoofd. Marteau was middelerwijl wakker geworden.

‘Perinette,’ zeide zij, ‘laat ons verstandig spreken! Geef mij mijn kruik, want ze is de mijne, ik heb ze gekocht.’

‘Er bestaat geen eigendom,’ viel Argenice haar in de rede, ‘gij hebt het zelf gezegd. Die kruik behoort ons allen.’

‘Wat praat ge nu? - en ik heb ze zelf gekocht!’

‘Dat doet er niet toe; uw geld behoort ook aan den Staat, jij hebt het gezegd.’

‘Neen, niet *mijn* geld, dat van de rijken!’

‘Waarom dat van de rijken juist? Er zijn geen voorrechten meer.’

‘Ben je bang, dat wij aan het geld van je moeder komen? 't Zal toch wel gebeuren, maak je daar maar niet ongerust over.’

‘Laat mijn moeder er buiten, ze heeft hier niets meê te maken! Heeft Perinette gedaan?’

GEZICHT OP STRUMONT.

‘Neen, ik ben nog niet eens aan de helft. Luister! Ook den honger heeft hij in zijn macht, den nijpenden, verterenden honger! Wie uwer voelt dien niet? Zooals het vuur de huid verschroeit, zoo verbrandt die eerste prins van den bloede de maag.’

‘Wat een mooie vergelijking!’

‘Keurig gezocht en zoo waar!’

‘Laat mij nu ook eens een woord zeggen,’ schreeuwde Marteau. ‘De brand, die in de maag ontstaat, kan slechts gebluscht worden door één ding en daar moet jij voor zorgen, leelijke mulattin! Mijn kruik, versta je, of ik steek je overhoop!’

‘Het werkwoord *mijn* bestaat niet meer,’ zeide de vrouw, die op de lompen zat.

Perinette's gelaat was blauw geworden van toorn.

‘Lafaards,’ zeide zij, ‘wat zul je voor het vaderland doen, als je zoo'n dronken wijf niet tot zwijgen kunt brengen.’

‘Ja wel, maar ze heeft ook gelijk, jij hebt haar onrechtvaardig behandeld.’

‘Onrecht beheerscht de wereld!’ hernam de vrouw op de lompen.

‘Zal ik voortgaan?’ vroeg Perinette.

‘Neen zwijg en geef den brandewijn terug!’ snauwde Marteau.

DE LANDELIJKE JEUGD.

‘Ze krijgt te veel verbeelding,’ mompelde Rosine, ‘en dat is ondraaglijk.’

‘Ga voort, ik bid er u om,’ riepen de twee anderen. Perinette liet zich gezeggen en declameerde opnieuw:

‘Maar Krupp is ten minste rechtvaardig.’

‘Jij bent ook niet rechtvaardig!’

‘Krupp verschoont niemand, noch armen, noch’....

'Je verschoont mij, arme duivel ook niet.'

. . . . 'rijken; allen treft hij, doch de prins van den bloede, hij heerscht slechts in de clubkamer, in de stegen; in de prachtige hotels verschijnt hij niet. Waarom? Omdat hij terugdeinst voor het geld. Wij moeten ook geld hebben, evenveel als zij. Waarom moeten wij minder eten? Zijn onze magen anders dan de hunne? Dus er moet gehandeld worden. Gelijkheid moet heerschen in alles. De hotels, de kloosters, de kerken, de paleizen, alles moet geplunderd worden, en eerst wanneer er volkomen gelijkheid heerscht, kunnen we voor de vrijheid vechten. Staat op dus, burgers en burgeressen, valt aan, brandt, plundert, eet, drinkt'. . .

(*Wordt vervolgd.*)

Gezicht bij Strumont aan de Bronze.

Gelijk wij reeds in een der voorgaande nommers bemerkten, zijn de omstreken van La Roche allerbekoorlijkst. Weilanden, bosschages, heuvels en valleien, tal van beekjes en de kronkelende zijpaden, langs welke de rivier de Ourthe, gelijk een spelend kind als 't ware, lacht en stoeit, - dat alles geeft aan de landelijke streek iets buitengemeen aantrekkelijks.

Naar een dezer landelijke tooneelen verplaatst ons de gravure van pag. 132, door onzen teekenaar Puttaert naar de natuur geschetst, 't Is namelijk een tafereel in de nabijheid van Strumont aan de Bronze, een zijtak der Ourthe. Dat ouderwetsche dak, 't heldervlietend water, die 't geheel overschaduwende hooge boomen, bieden een pittoresken aanblik, die 't oog verlustigt en 't hart goeddoet.

De landelijke jeugd.

Wie heeft ze niet aldus ontmoet, de nieuwsgierige kleinen, die zich langs den zoom van den weg terugtrokken, wanneer men een gehucht of boerendorp naderde. Met open, niet stouten, maar schalkschen blik zien zij den stedeling aankomen, die voor hen een bijna even zeldzame verschijning is als een chineesche of japaneesche gezanten-troep voor de bewoners der groote europeesche steden.

Onder die jeugd treft men den eigenlijken kwâjongen niet aan, den kleinen despoot, die in zijne guiterijen onschendbaar is, den snaak, die zelfs geen excuus behoeft, al kiest hij ook uw rug tot doelwit, wanneer hij zich oefent in 't werpen van sneeuwballen en andere losse projectielen.

Gerustelijk kan men hier zijns weegs gaan; men kan echter vrij zijn van de gedachte, dat de verwondering, die uit de vorschende oogen der kleinen straalt, bewondering is. Uit schuchterheid alleen zijn zij ter zijde geweken. Vraagt men hun iets, men krijgt op zijn hoogst een paar halve woorden.

Niet altijd echter blijven ze zoo onbeholpen, zoo linksch. Zij hebben hun laatste woord nog niet gezegd. Wie weet, welk toekomstig groot man hier in de vergetelheid schuilt en zou blijven schuilen, zoo hij niet later tot een ruimer veld werd geroepen, 't Leven van een Cincinnatus, een Washington, leveren hiervan een treffend bewijs.

Uitstapjes in Nederland, door H.A. Banning.

Maastricht. - IV. Een kijkje in de hoofdstad en daarbuiten.

't Moet mijne lezers niet verwonderen dat ik mij betrekkelijk lang heb bezig gehouden met de voormalige cathedraal van St. Servaas, want bij de vermaardheid, die deze eeuwenoude tempel bezit, moeten wij niet vergeten hoe groot en algemeen de devotie voor den beschermheilige van Maastricht was, sedert Karel Martel in het jaar 726 op zijn feestdag en onder zijne aanroeping de vijanden der Christenheid versloeg. Niet slechts te Maastricht, Luik, 's-Hertogenbosch, Mechelen, Antwerpen, en meer andere plaatsen maar ook in Noord-Nederland, te Utrecht en te Haarlem werd hij geëerd door de toewijding van kerken. Vóór de beroeringen der XVIe eeuw bestond te Utrecht voor dochters van adellijken huize een klooster van St. Servaas, naar den regel van den H. Benedictus. Het werd in 1233 gesticht door Utrecht's kerkvoogd, Willebrand van Oldenburg. In het bisdom van 's-Hertogenbosch alleen telt men thans tien kerken, die aan hem zijn toegewijd. Ook in het buitenland bezat de H. Servatius van Maastricht groote vermaardheid, want er zijn kerken ter zijner eer gesticht in Italië, Portugal, Bohemen, Frankrijk, Engeland en Duitschland.

Doch na de vermelding der voornaamste historische en andere bijzonderheden, in betrekking staande tot den naam van dien doorluchtigen nederlandschen heilige, zal ik slechts terloops kunnen spreken van de overige kerken en godsdienstige gestichten te Maastricht, want ik heb over eene zeer beperkte ruimte te beschikken en het veld, dat ter bearbeiding voor mij openligt, is zoo groot.

Maastricht heeft thans vier parochiën, twee bijkerken en verschillende kapellen. Vroeger hadden alleen de Minderbroeders daar drie kerken; zij werden er tijdens de verschillende revolutiën uit verjaagd en zijn nu in het bezit der vierde parochie. Ook de Predikheeren werden verdreven; hunne kerk is thans in een lyceum of hoogere burgerschool herschapen.

Het is den lezer reeds bekend dat de O.-L.-Vrouwekerk vóór de oude cathedraal van St. Servaas bestond. Volgens de overlevering zou zij in den tijd, toen het Christendom in Limburg meer en meer uitbreiding kreeg, een heidenschen tempel, aan Diana toegewijd, hebben vervangen. Dit oude, eerwaardige gebouw heeft groote lotverwisselingen ondergaan. Tweemaal brandde het grootendeels af, waarbij ongelukkig al de archieven verloren gingen. Nog grooter ramp trof die kerk in het laatst der vorige eeuw. In het jaar '93 werd zij ingericht tot tuighuis; op de plaats, waar zoovele eeuwen lang het onbloedig Offer werd opgedragen, hoorde men, in stede van de gebeden der geloovigen, het lichtzinnig gezang en gesnap der soldaten. Eerst in 1838 werd de kerk aan hare oorspronkelijke bestemming teruggegeven en prachtig gerestaureerd.

De kerk van den H. Matthias in de Boschstraat is in de XIIIe eeuw gebouwd op kosten van het gild der lakenwevers. In het rampzalige jaar 1566 werd zij door de beeldstormers geplunderd en behoorde beurtelings aan de Katholieken en de hervormden tot zij in 1794 in een kazerne herschapen werd. Zij bleef echter slechts acht jaren in dien staat, want sedert 1802 hebben de Katholieken haar teruggekregen. Deze kerk heeft het voorrecht van uitstekende kruisweg-statiën te bezitten; zij zijn van den kunstschilder Breuls, een Maastrichtenaar, die te Rome verblijf houdt. Ook

Wijk (spreek Wyk) mag zich sinds eenige jaren in een prachtige kerk verheugen; zij werd gebouwd door den architect Cuypers.

Eertijds bezaten ook de Jezuïeten te Maastricht een klooster; zij hebben het moeten verlaten; thans dient het tot schouwburg. Nog erger ging het met het klooster der zoogenaamde Witte Vrouwen, want op het oude terrein staat thans de loge der vrijmetselaars. Wie weet welke helsche plannen tegenwoordig tegen den godsdienst worden gesmeed op de plaats, waar vroeger de vrome maagden slechts voor God leefden. Twintig jaren geleden hebben de paters der Sociëteit van Jezus het gebouw betrokken dat zij thans bewonen.

De lezer zal gezien hebben dat op de gravure, voorstellend het Vrijthof, in een der vorige nommers opgenomen, zich in de nabijheid der voormalige cathedraal van St. Servaas nog een andere kerk met een flinken toren verheft; dat is de oude kerk van St. Jan. Zij werd in de XIIIe eeuw gebouwd, doch is sinds het jaar 1632 in het bezit der Protestanten, die daar nog hunne godsdienstoefeningen houden.

Maastricht is een ruime, frissche, aangename stad met fraaie pleinen en breede Straten; men gevoelt niet dat men zich in een vesting bevindt. Het Vrijthof met zijne twee rijen lindeboomen, omzoomd door flinke gebouwen, is een bekoorlijke wandelplaats en men zal ook tevergeefs in vele onzer voornaamste steden een plein zoeken, dat met de groote markt kan wedijveren. Midden op dit plein staat het stadhuis, waarvan wij reeds een afbeelding gaven. 't Is een groot, smaakvol, vierkant gebouw van blauwen steen, met een vierkanten toren, 't Spijt mij dat ik niet weet, wie de bouwmeester geweest is, want zijn naam verdient inderdaad vermelding; zooveel is intusschen zeker dat men in het jaar 1658 de grondslagen heeft gelegd en dat het gebouw zes jaren later kant en klaar was, met uitzondering van den toren, die twintig jaren later gebouwd is en er werkelijk jeugdiger uitziet. Het stadhuis te Maastricht doet denken aan den man, die grijs hoofdhaar en een zwarten baard had. Toen men hem de opmerking maakte dat dit zonderling was, antwoordde hij: ‘Gij vergeet dat ik twintig jaren ouder ben dan mijn baard.’

Wat al verschillende potentaten hebben in dat stadhuis Maastricht de wet voorgeschreven gedurende de lotverwisselingen, die de vesting heeft ondergaan. Franschen en Staatschen hebben daar om de beurt den heer gespeeld en decreten en plakkaten uitgevaardigd, die, eveneens om de beurt, den toejuichers van gisteren de haren te berge deden rijzen. Of de toren daarbij neutraal is gebleven, weet ik niet; wellicht kon Miranda, toen hij 5000 bommen in de vesting wierp en de vaders der stad ouder angst en beven in de raadzaal vergaderden, het ‘Wilhelmus van Nassouwe,’ hooren, wellicht heeft Pichegru den toren een jaar later de Marseillaise doen uitgalmen. Zooveel is intusschen zeker dat het met dien toren beter is afgeloopen dan met menig Maastrichtenaar, die wat luidruchtig was in 't uiten zijner politieke gevoelens. Moge hij voortaan slechts vredes-liederen doen hooren.

Er moet vroeger in het stadhuis een prachtige verzameling schilderijen en boeken geweest zijn; de Franschen hebben het beste en kostbaarste daarvan naar Parijs overgebracht, - meêgepakt, zou de Maastrichtenaar zeggen, want in Limburg maakt men een groot onderscheid tusschen pak-

ken en nemen: het laatste is iets geoorloofds, het eerste in strijd met wet en plicht. Het woord annexeeren tracht men tegenwoordig zeer onschadelijk, als 't ware in watten gehuld, de ooren te doen binnengaan; doch al spreekt een onvervalschte Limburger ook nog zooveel en zoo gaarne fransch, hij zal bij dat woord, in de moderne beteekenis, altijd aan pakken denken.

In het midden der stad heeft Maastricht een vroolijk en levendig aanzien, zoo om de bedrijvigheid, die er heerscht, als ter oorzake der vele winkelhuizen en magazijnen, die er deels zeer modern uitzien. Men behoeft waarlijk niet naar elders te gaan om kostbare voorwerpen te zien en aan te koopen, zooals de weelde van onzen tijd die weet te scheppen. De huizen zijn doorgaans hoog en ook ruim en veelal met leien gedekt, iets wat men in onze noordelijke provinciën zelden ziet. De Boschstraat, aan welks einde de établissementen van den heer Regout gelegen zijn, is ontzaglijk breed en biedt van de zijde der groote markt een prachtig vergezicht aan. De straten zijn meerendeels onberispelijk geplaveid, wat men waarlijk in 't algemeen van Limburg niet kan zeggen; ook vindt men schier overal trottoirs, doch 't is zonderling dat men die meer tot ongerief dan tot gemak schijnt te hebben gelegd. Overal elders worden zulke verhoogde voetpaden bij voorkeur door de wandelaars gebezigd, te Maastricht moet men ze vermijden, 't Is of men al de uitgediende straatkeien in het land heeft opgekocht om er in de hoofdstad van Limburg trottoirs van te maken. Die keien gelijken op versteende eindkorsten van tarwebrood, of liever zij hebben den vorm van suikergoed, bekend onder den naam van Janhagel, en zij schijnen zoo spits en nijdig uit den grond omhoog te zien, dat men huivert om er zijn voeten op te zetten. Voor de lastdieren, die vaak zware vrachten te trekken hebben, is dit stelsel van plaveien uit de verkeerde wereld zeker zeer prettig, en de maatschappij tot bescherming der dieren mag Maastricht wel een gouden medaille zenden, - doch ik begrijp niet hoe de jonge dames met het buitensporig schoeisel van onzen tijd het maken, vooral in de Boschstraat, waar de trottoirs hier en daar mogelijk wel drie meters breed zijn. En wie nu mocht denken dat de mode te Maastricht haar schepter niet zwaait, zou zich deerlijk vergissen. Wanneer men al eens hoort spreken over de eenvoudigheid der Limburgers, dan mag voorzeker de kleederdracht der dames daarbij niet in rekening worden gebracht.

Vergis ik mij niet, dan heeft Maastricht bijna honderd straten, waarvan de Boschstraat, de Brusselsche, de Tongersche Straat, de Groote Gracht, de Groote Straat en Breedstraat de voornaamsten zijn. In de Brusselsche Straat bevindt zich de ruïne van een klooster. Voor zoover het nog in zijne muren staat, dient het tot pakhuis, doch op de plaats, waar eens de kerk stond, is thans een r[u]me kweekerij. 't Maakt een zonderlingen indruk, dat jeugdige, frissche groen tusschen hooge muren, die er verweerd en verbrokkeld uitzien, en waarin de vroegere cellen nog kunnen geteld worden.

In Limburg's hoofdstad draagt alles een fransche tint. Men leest e[r] fransche boeken, men maakt er fransche muziek, men voert er bijna uitsluitend fransche tooneelstukken en opera's uit en de eenige fransche dagbladen in ons land zien daar het licht. Ook op de naambordjes der straten is de fransche taal vertegenwoordigd. Zoo leest men b.v. op een derzelven: ‘Brusselsche Straat’ en daar vlak onder: ‘Rue de Bruxelles.’ Met de opschriften voor winkels is dit ook het geval, en aan overdrijving ontbreekt het niet. Zoo zag ik een winkeltje, waarin klompen, potten en pannen, roggebrood en jenever werden verkocht; toch stond boven de deur met groote

letters te lezen: *Café.* Over café's gesproken: daar is te Maastricht waarlijk geen gebrek aan. 't Is café hier, café daar, café overal. Op het Vrijthof wemelt het van café's, en gedurende den Zomer ziet dat plein er uit alsof de menschen op de straat wonen, want overal staan tafels en stoelen.

Het koffiehuis-leven is dus te Maastricht zeer ontwikkeld; ik zal niet zeggen dat daar kwaad in steekt, evenmin als in de verbazende opgewektheid in de gesprekken, die soms aan een réunie van oudstudenten doet denken, doch het huiselijk leven moet er toch wel onder gebukt gaan. Meergenoemde kroniekschrijver, van Maastricht sprekende, - na de stormen van den spaanschen tijd - zegt o.a.: ‘Sints is deze stadt met sterck garnisoen beset gheweest, waer door sy seer bedorven is ende qualijck ghetracteert.’

Ik laat die woorden geheel voor zijne rekening en blijf bij mijne getuigenis: 't is een goed volk.

In de onmiddellijke nabijheid der stad, op het noordelijk uiteinde van den St.-Pietersberg ligt het fort St. Pieter, dat de gansche vesting bestrijkt en als de citadel der stad kan worden beschouwd. Het is in 1702 gebouwd en dus betrekkelijk nog van jonge dagteekening. In zulk een fort is niet bijster veel te zien, dat iemand genoegen kan doen. Die kille, sombere gewelven, die verbazende steenen trappen, die spievormige schietgaten en andere dingen om den vijand te bestoken en onvoorziens het licht uit te blazen, mogen uit een krijgskundig oogpunt zoo belangrijk zijn dat zij von Bismark doen watertanden, - ik voor mij zie Maastricht liever aan de andere zijde, buiten de Vrouwepoort, in het bekoorlijk park, dat zulke schoone vergezichten aanbiedt. Toch moet ik ieder bezoeker aanraden om die sombere gewelven te doorloopen en dan boven op het fort een kijkje te nemen op de stad, op den majestueuzen St.-Pietersberg, op de kronkelende Maas en het schier eindelooze panorama, dat zich daar aan de oogen ontplooit. De moeite wordt rijkelijk beloond.

Aan den voet van den berg ligt het dorp St. Pieter, waarvan ik reeds vroeger terloops heb gesproken. Daar wordt de grond allengs hooger, de beroemde St.-Pietersberg ontwikkelt zich meer en meer voor het oog, naarmate men den weg volgt langs het kanaal, dat naar Luik voert, en wanneer men eindelijk Slavante heeft bereikt, is de helling van den berg bijna loodrecht. Slavante is een sociëteit; vroeger stond daar een klooster der Minderbroeders, 't Is een bekoorlijke plek boven op den berg, die zich met zijn weelderige graanvelden en struikgewas 123 ellen hoog verheft. Het is waarlijk niet te verwonderen dat gedurende de Zomermaanden op Slavante een druk bezoek heerscht, want daar, in die vrije natuur, waar het oog zich van de eene schoone groep op de andere beweegt, heb ik een paar genotrijke uren doorgebracht, die mij niet licht uit het geheugen zullen gaan.

Van den St.-Pietersberg is in den vorigen jaargang der *Illustratie* door een zeer bekwame hand eene uitvoerige beschrijving geleverd, zoodat ik daarover nu niet meer in bijzonderheden zal treden. Ik wil ook wel bekennen dat mij de lust ontbrak, om gedurende een paar uren bewoner der onderwereld te worden. 't Was op een der wonderschoone, doch buitengewoon warme dagen van September, dat ik mij op den St.-Pietersberg bevond. De zon stond helder aan den onbewolkten hemel, zelfs op het terras van Slavante was het doodstil; ik kon mij ongestoord verlustigen in het prachtig panorama beneden mij, in de boschrijke heuvels, den kabbelenden stroom, de welige akkers en boomgaarden. Het kostte dus een overwinning op zulk een oogenblik in een hol te kruipen, dat aan den ingang van den Tartarus doet denken

en zich langen tijd aan een temperatuur van 10o Réaumur bloot te stellen, - die overwinning heb ik niet op mij zelven kunnen behalen.

Bij den ingang tot de onderaardsche gangen staat in 't hollandsch en fransch met groote letters te lezen: ‘F. Janssen, eerste kenner en eenige koninklijke wegwijzer der onderaardsche wegen van den St.-Pietersberg.’ De wandeling door de ingewanden van den berg duurt ongeveer drie uren.

Ik mag de stad Maastricht niet verlaten, zonder te gewagen van een harer meest waardige burgers. Niemand is in Limburg zoo populair, in de edelste beteekenis van dat woord, als de heer P. Regout, de man, die om zijne bewonderenswaardige talenten, om zijn beminnenswaardig karakter, om zijne geniale scheppingen op industrieel gebied, niet alleen in ons land, maar ver over de grenzen algemeen bekend is. Wat hij gewrocht heeft gedurende zijn loopbaan, gaat, volgens den algemeenen regel, ver boven de krachten van één menschenleven, en nu nog, in hoogen ouderdom, is hij onafgebroken werkzaam aan de uitbreiding zijner reusachtige stichtingen, aan de bevordering van waren kunstzin en maatschappelijk welzijn, aan de ontwikkeling van 't godsdienstig leven en 't verhoogen van den luister van 's Heeren Huis.

Maastricht mag er trotsch op gaan, dat van een zijner burgers kan gezegd worden: hij is de grootste op zijn gebied in gansch Europa; doch ook niet minder hierop, dat dezelfde machtige man op het veld der industrie tevens is een vader der armen en behoeftigen, blakende van ijver voor den godsdienst, vol verkleefdheid aan Rome en den Stedehouder van Christus. Op gevaar af van de grenzen der bescheidenheid te overschrijden, waag ik het, den heer Regout deze loftuiging te geven, gedachtig aan de woorden van den duitschen dichter: *‘Dem Verdienste seine Krone.’* Het was de heer Regout, die in de maand November van het vorige jaar den Koning een jaarlijksche bijdrage van *f* 3000 aanbood tot onderhoud van het gezantschap bij den H. Stoel, en die den H. Vader zijn kasteel *Vaeshartelt* beschikbaar stelde, wanneer hij Rome mocht verlaten. Nog dezer dagen mocht de St.-Servaaskerk van Maastricht getuigen van zijne onbekrompen milddadigheid, zoo ook de kerk van den H. Gerlachus te Houthem, die weldra hare gansche restauratie aan hem te danken zal hebben.

De heer Petrus Regout, op den 23^{en} Maart 1801 geboren, is de afstammeling eener familie, die reeds in 1680 in Limburg's hoofdstad gevestigd was. Op dertienjarigen leeftijd verloor hij zijn vader, wiens zaken hij later voortzette. Aan zijne omvangrijke kennis, vlijt en volharding zijn de ontzaglijke fabrieken en uitgebreide etablissementen te danken, die de bewondering van elken vreemdeling wekken en waaraan eerlang nog een groote uitbreiding zal worden gegeven. Onder voorbehoud van daarover en ook over de kasteelen van den heer Regout later eenige bijzonderheden mede te deelen, wil ik thans slechts aanstippen dat aan de verschillende fabrieken 2600 werklieden en 60 schrijvers en bedienden verbonden zijn.

Zooveel veelzijdige verdiensten en uitstekende hoedanigheden konden niet onbeloond blijven. De heer Regout, oud-lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, werd in 1842 benoemd tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, en ontving in hetzelfde jaar van koning Louis Philippe het Legioen van Eer. In 1869 werd hij door Z.H. Pius IX tot commandeur der orde van den H. Gregorius, en door den Groothertog van Baden tot ridder van den Leeuw van Zähringen benoemd, terwijl ook zijn borst nog werd versierd met het commandeurskruis der orde van het H. Graf.

Moge Maastricht en geheel Nederland zich nog een reeks van jaren verheugen in het bezit van dien waardigen stad- en landgenoot.

Diverse portretten.

Veracht geen rams- noch schapekop,
Men lijkent er soms sprekend op.

Een schoothondje en een jonge vrouw.
Ze is niet zoo lief maar net zoo trouw.

Er zijn meer uilen dan men denkt. Maar of ge er zulke ziet? . . .
Voor de eer van 't vrouwelijk geslacht, te hopen is 't van niet.

Zelfs bij de schoone sekse vindt
Men 't wezen van den hazewind.

Wat kop en haar en baard betreft, is 't smousje juist zijn heer;
Voor 't innerlijk gelijkt de heer zijn hond soms evenzeer.

Niet ied're vrouw, die klapt en snapt, gelijk dees vogel doet,
Krijgt daarom nog zoo'n mond en neus of veeren op haar hoed.

[Nummer 18]

Twee moeders.
Episode uit den laatsten fransch-duitschen oorlog.
door Mathilde.
(*Vervolg.*)

Een zware stap deed zich in den gang hooren, de vrouwen sprongen overeind en snelden naar de deur. Perinette zweeg en beet van kwaadaardigheid op de lippen. Argenice verroerde zich niet en trachtte haar zoontje bij zich te houden. Vergeefs, de machtige prins van den bloede had ook hem in zijn ketenen geslagen! Een log wijf, een type van gemeenheid, die alle dichters der schoone sekse tot wanhoop zou hebben gebracht, trad binnen; zij droeg eenige stukken vleesch in een courant gewikkeld. In de andere hand droeg zij een zemelenbrood, onder haar armen had zij een kruik, die er uitzag, of zij van 't zelfde vocht als de kruik van Marteau bevatte, terwijl zij in de hand, die het vleesch hield, bovendien een kleine kan melk droeg.

GEZICHT OP HET KLOOSTER TE WITTEM.

'Jij hebt ons lang laten wachten,' sprak Perinette bits.

'Ja, ja, maar ik breng je nu ook des te meer, zie maar,' en zij legde haar mondvoorraad op de tafel. Vier handen strekten zich uit naar 't papier. Vrouw Benard lachte luide.

‘Je bent nieuwsgierig en toch slim ook, mijn engeltjes! Dat is het beste wat ik heb.’

‘Neen, onder je arm hebt je het beste.’

‘Rotten en Spinnekoppen! Bravo Benard, wat een koninklijk maal verschaft jij ons!’

‘Niet waar? Ik wist dat je tevreden zoudt zijn; hebt je een mes om den boel aan stukken te snijden? Ziehier voorloopig het mijne,’ - en zij reikte Rosine een van bloed druipenden ponjaard over.

‘Wat is dat vuil, zit er ook rottenbloed aan?’

‘Neen, volstrekt niet! Er is een historie meê gebeurd, daar je pret in zult hebben. Maar laat eerst de kruik eens rondgaan! Zie zoo. Doch, as je blief, Marteau, alles niet!’

‘Ik moet een dubbele portie hebben, want ik ben er straks bij te kort gekomen.’

‘Kom, zanik niet, we hebben nu weer een volle kruik. En voor Argenice heb ik ook wat meêgebracht.’ Bij deze woorden reikte zij haar de melkkan over, terwijl ze den kleinen jongen met een stuk brood den schreeuwenden mond stopte.

‘Hoe komt jij aan die melk?’ vroeg Argenice bij wijze van dankzegging.

‘O ja, dat staat met den ponjaard in verband. Ik zal je die geschiedenis maar eens in 't kort vertellen. Dezen morgen heel vroeg ging ik naar 't klooster der ‘grijze zusters’ en spelde dat volkje daar eenige leugens op de mouw van een kindje, dat op sterven lag. Ik klaagde de zuster mijn nood, dat ik 't arme schaap niet kon voeden. De non werd door miju verhaal zoo aangedaan, dat wij beiden een deuntje gingen huilen. ‘Kom binnen’ zeide ze, ‘ik zal u brood en melk geven en een beetje geld, 't Is niet veel, wat ik u schenken kan, want we hebben zelf maar weinig, doch 't zal uw kind goeddoen en verkwikken.’ Je begrijpt dat ik niet naliet voor het heilig mensch op de knieën te vallen en haar gewijd kleed te kussen. Voorzichtigheidshalve haalde ik ook te gelijker tijd mijn mes uit den zak.’

‘Slimme vos!’

‘Ja, ja, dat moogt je wel zeggen! Als ik niet slim was geweest, dan hadt je allen met al je geleerdheid op 't oogenblik niets te peuzelen. Maar om op onze non terug te komen, de kwezel had zich zeker onderweg bekeerd, want zij bracht mij wel melk en brood maar geen geld.’

‘Ze had zeker geroken, dat jij een slokje hadt gedronken.’

‘Dat kan best zijn. In allen gevalle, de geestelijke dochter vergat den brandewijn en bracht mij in plaats daarvan wat flauwe melk. ‘Waar is 't geld, dat je mij beloofd hebt?’ snauw ik haar toe. - ‘Lieve vrouw,’ antwoordt ze met haar schijnheilig gezicht, ‘ge hebt vooreerst genoeg, kom morgen terug en ik zal u weer wat voor u en uw kindje geven.’ Toen kon ik mij niet meer bedwingen. ‘Jij vertrouwt mij niet, heks,’ riep ik, ‘je denkt dat ik het geld verzuipen zal. Nu, daar hebt jij niets meê te maken. Geef mij geld of brandewijn, of anders’. . . . ‘Ik kan niet, vrouw,’ zegt ze ‘waarlijk niet, ik zou me bezon’. . . . Maar voor 't heilig ding uitgesproken heeft, pak ik haar bij den kraag, gooi haar tegen den grond en geef haar met mijn mes een steek . . . . Of ze veel van dat grapje zal navertellen, weet ik niet, maar dat weet ik wel, dat zij op 't oogenblik, toen ik haar verliet, zoo stom was als een visch.’

Een onstuimig gelach steeg uit aller mond en getuigde van de algemeene goedkeuring; slechts Argenice zweeg en wendde vol afschuw haar gelaat van de spreekster af.

‘Moge 't alle kloosterlingen zoo gaan,’ zeide Perinette.

‘Die tijd zal dra komen. De dageraad van den scho nen dag der verlichting is reeds aangebroken. Wacht maar, als we eens een maand verder zijn!’

‘Argenice, mejonkvrouw, wat ben je stil!’ riep Marteau.

‘Zij treurt om haar man,’ spotte Rosine.

‘Haar man? Goed, dat ik er aan denk. Toen ik zoo even voorbij het hospitaal kwam, werd hij er juist in gedragen; zijn beenen waren yerbrijzeld en zijn kop’. . . . .

‘En dat zegt ge nu pas, monster!’ schreeuwde Argenice en greep haar bij den mouw.

‘In welk hospitaal is hij gebracht?’

‘Denk je, dat ik al die namen ken. Ik geloof, daar bij de ‘grijze zusters’ ergens in de buurt.’

‘Ik ijl er heen. Otto, Nisette, komt meê, vader sterft!’

‘Laat uw kinderen toch hier,’ zeide Perinette; ‘wat hebben die daar te maken?’

‘O ja, gijlieden zoudt er liever haché van maken!’

‘Domkop, als wij nog rotten hebben, eten we je bengels niet. Goede reis! Compliment aan je lieven man!’

Argenice wikkelde zich en haar kinderen in de stukken van een ouden shawl en snelde de kamer uit.

Op een der legersteden van 't groote hospitaal lag een ijselijk verminkt man uitgestrekt. Zijn ledematen schenen verpletterd en nog slechts een zwak levensdraadje scheen de vormelooze massa bij elkaâr te houden. Een zuster verbond zijne wonden.

‘Hei, zeg eens,’ riep hij plotseling met krachtiger stem dan men zou verwacht hebben, ‘is miju boezemvriend nog niet gekomen?’

‘Nog niet, Mijnheer,’ was 't zachte antwoord.

‘Gij zult hem den toegang toch niet weigeren?’

‘Volstrekt niet, Mijnheer. De dokter heeft verklaard, dat uw toestand’. . . . . .

‘Hopeloos is? Dacht je dat ik het niet wist? En nu zoudt ge mij een priester willen opdringen, doch dat verkies ik niet, geen zwartrokken als je blieft!’

‘Wij willen u niets opdringen, maar in zulk een verheven oogenblik verlangt ieder den bijstand van een priester om te troosten, te sterken en den weg naar den hemel te wijzen.’

‘Praatjes, ik heb nooit iets met priesters opgehad, nooit, en nu verkies ik er volstrekt niet meê te doen te hebben.’

‘Hebt gij geen moeder meer of geen familie, geen vrouw of kinderen?’

‘Neen, ouders heb ik niet, en, wat mijn kinderen betreft, daar bemoeide ik me niet meê. Mijn lust en levensdoel was de zaak mijner partij, en wanneer die partij zegeviert, dan kunt ge met al uw zusters, priesters en monniken uw biezen pakken, en zoo ge geen lust daartoe hebt, wordt ge eenvoudig een kop kleiner gemaakt.’

‘Gods wil geschiede!’ hervatte de zuster kalm, terwijl zij met haar werk voortging.

‘Ja, om dat te zien gebeuren, wou ik nog wel een tijdje leven. Maar 't is nu eenmaal zoo; ik zal van dat spektakel geen getuige kunnen wezen. Hé, daar is Raoul, ik wist wel, dat hij komen zou. Zuster, je zoudt goed doen, nu maar op te trekken. Ge hebt niets te maken met hetgeen wij praten.’

Een geheel naar den laatsten smaak gekleed heer naderde het bed en de religieuze verwijderde zich. De binnentredende was een mager, bleek jong mensch, met lang zwart haar, een fijnen knevel en een lorgnet op den neus.

‘Wel, Cyrille, hoe gaat 't? Slecht, niet waar?’

‘Ja, 't is haast gedaan. Drommels, jongen, 't spijt me, dat ik niet met jelui kan meêdoen; 't begint er zoo goed uit te zien!’

‘'t Spijt me ook! Ze kunnen den dans niet ontloopen! 't Bombardement gaat voort, men roept om vrede; sluiten ze dien, dan staan wij op, om het vaderland te redden, en zoo niet, dan nemen we bepaald hun de macht uit de handen.’

‘Juist; zoo moet het gaan. Nu, Raoul, ik ga heen; spoedig is dit verminkte lijf alles wat van den genialen Cyrille Ponchard, den dichter en schilder, overblijft. Adieu vriend! Wees voorzichtig en slim met onze zaken! Spaar toch vooral niet dat ellendig priestergebroed! Verpletter ze, dat ongedierte!’

‘Ongetwijfeld, - maar je ziet er akelig uit!’ en hij keerde zich met walging om.

‘Ellendige Pruisen, 't is hun werk! Wreek mijn dood op hen en allen! O welk een schoon rijk sticht gij! Raoul, ge zult uw naam beroemd maken en ik helaas!’ . . .

‘Houd je bedaard, Cyrille! - Hier is je oudste zoon.’

Een magere, uitgeteerde jongen van elf of twaalf jaar stond voor hem.

‘Tiburce, mijn jongen,’ zeide de zieke met roggelende stem, ‘ik vertrouw je aan burger, Rigault, miju boezemvriend, toe. Wees hem gehoorzaam!’

‘Vader, ik blijf liever bij de zusters; ze hebben mij eten beloofd en ze zijn zoo goed.’

‘Ellendige aap, verloochen uw vader niet! Gehoorzaam mij! Mijn vriend is een groot man, hij zal een heerlijk rijk stichten. Daar kan men eten, drinken, moorden en alles doen, waar men lust in heeft, zonder straf te vreezen. Dat is . . . 't ide . . . aal . . . dat ik ver . . . . volgde . . . Frankrijk . . . . . ik geef u . . . . in erfdeel aan Rigault . . . Uw . . . . schoonste . . . . tijd breekt . . . aan . . . . Tiburce gehoorza . . . . Ik sterf . . . ach . . . . 't is te vroeg’. . . .

Het schuim steeg hem op den mond, zijn oogen spalkten zich wijd open . . . hij was niet meer.

‘Ga je meê?’ vroeg de boezemvriend, terwijl hij een minachtenden blik op den knaap wierp.

Tiburce schudde 't hoofd. De heer draaide zich om en vertrok. Bij den ingang ontmoette hij Argenice met bare drie kinderen.

‘Je man is dood, ge hoeft u dus zoo niet te haasten,’ zeide hij.

De arme weduwe slaakte een angstigen gil en ijlde voort. Een religieuze was reeds bezig de dekens van het lijk af te nemen, en Zoodra de vrouw binnentrad, zag zij de droevige werkelijkheid voor haar.

‘Cyrille!’ snikte zij, ‘Cyrille, is het dan te laat? Cyrille, één woord, zeg nog dat enkele woord slechts, dat gij mij bemint!’ en hartstochtelijk bedekte zij het lijk met hare kussen. Haar zuigeling had ze op den grond gelegd, de kleine Nisette begon ook te weenen, omdat moeder het deed, Otto blikte zijn vader in 't gelaat en vroeg toen zachtjes:

‘Moeder, blijft vader altijd zóó?’

De zuster, die 't kleinste kind op den arm droeg, trok den jongen tot zich en trachtte hem aan 't verstand te brengen, dat vader nu dood was en nooit meer met hem zou spreken. De kleine bleef in diep nadenken verzonken.

‘Kan vader zich niet meer bewegen?’ vroeg hij. De religieuze schudde het hoofd.

‘Dus ook nooit meer moeder en mij slaan? Wat ben ik blij! Moeder,

gij moogt niet huilen; gij zult nooit meer slaag krijgen, vader kan niet meer slaan!'

Arge rice stiet den knaap van zich at; zij zette zich op den rand van 't bed neer en barstte in een schel en luid schreien los. Vruchteloos trachtte de zuster haar tot bedaren te brengen, haar smart was al te hevig.

'Ik heb alles, alles voor hem opgeofferd, alles van hem verdragen, en nu moet hij sterven, zonder mij een woord van afscheid te hebben toegevoegd. Zeg mij toch, heeft hij niet van mij gesproken? Heeft hij geen groeten aan mij verzocht?'

'Hij d cht alleen aan zijn vriend, dien mislukten student,' mompelde Tiburce. 'lk wil niets van dat goed weten; als ik hun zin niet doe, dan schieten zij mij dood.'

'Zonder groeten, zonder afscheid, zonder een woord van liefde! Cyrille, heb ik uit liefde tot u niet alles verzaakt! Rampzalige, die ik ben! Wat heb ik nu voor mijn liefde en opoffering gekregen!'

Zij wierp zich op den grond en men was genoodzaakt haar weg te dragen. In een kleine kamer gekomen, rukte zij zich uit de handen der ziekenoppassers los, opende met geweld het raam en wilde zich er uit werpen; men hield haar tegen, en dreigde haar te boeien. Als een wilde kat gleed zij uit de handen der mannen, 't was onmogelijk iets met de waanzinnige vrouw aan te vangen. Eensklaps werd de deur geopend en een jonge priester trad binnen.

'Mevrouw,' zeide hij met zachte doch ernstige stem, 'spaar die menschen, die in een ander gedeelte van dit gebouw zoo noodig zijn. Laat hen hun krachten niet verspillen.'

Wild en verward blikte de vrouw hem aan en streek de lange zwarte haren van het gelaat weg.

'Robert!' gilde zij plotseling, bedekte het gelaat met de handen en zonk op hare knieën. De priester naderde haar en scheen haar verrast aan te staren.

'Anna du Perne!' zeide hij een oogenblik later. 'Hoe zie ik u weder!'

'Als een ellendig, bedrogen schepsel! Maar hij, die daar dood neer ligt, heeft zich niet over mij te beklagen. Mijn moeder heb ik voor hem verlaten, mijn schoone toekomst, miju geluk, mijn godsdienst en, wat nog erger is, mijn trots!'

'En toch betreurt gij hem zoo! Wees kalm en verstandig, Anna! Uw lieve moeder leeft, uwe kinderen hebt gij nog, gij kunt nog gelukkig wezen!'

'Nooit meer! ik ben verstooten en verlaten, niemand wil mij meer kennen; met mijn kinderen zal ik verdwijnen in dien maalstroom, dien verschrikkelijken draaikolk. Want, Robert, het bombardement heeft opgehouden, doch vreeselijker dingen zullen volgen! Gij en uw ambtsbroeders, gij zijt veroordeeld!'

'Er leeft een God, Anna, die alles bestuurt. Wend u tot hem en al veracht en verstoot u de wereld, zijn armen zijn voor u geopend; in zijn wonden zult gij tegen alles veilig zijn. Een woord, Anna, een gebed, een zucht van liefde en berouw, dat is genoeg! Denk aan uw moeder, die uw vlucht met zulke heete tranen heeft beweend, aan den edelen Alphonse, uw broeder, aan uwe kinderjaren, toen wij in onschuld samen speelden en beiden het geluk smaakten, samen voor 't eerst tot de H. Tafel te naderen. Anna, hebt gij dien morgen vergeten, toen wij zoo gelukkig waren, toen de weg der deugd ons zoo effen, zoo gemakkelijk toescheen? Zie, die God leeft nog, hij ziet u met blikken van liefde aan. Keer tot Hem terug, Anna. Smeek Hem om hulp!'

De vrouw weende.

'Ik heb in zoo lang niet gebeden, ik kan het niet meer,' snikte zij.

'Beproef het, Anna! Beproef het!'

Zij schudde het hoofd en liet zich op een canapé nedervallen. Het koude zweet parelde op haar voorhoofd, zij scheen bewusteloos. De eerwaarde heer Delgrange liet een zuster roepen, die haar tot zich zelve bracht. Haar eerste woord gold haar zuigeling; men legde hem in haar armen; toen verzocht zij alleen te zijn. Daar zij tot bedaren gekomen was, stond men haar zulks toe. Spoedig viel zij in slaap. Maar den volgenden morgen was zij verdwenen, de twee kinderen in 't hospitaal achterlatende.

X.
Nieuw verdriet.

De ijzeren cirkel, die Parijs vier maanden omsloten had, was eindelijk geopend en van alle kanten stroomden de vluchtelingen binnen de wereldstad terug. Ook mevrouw Delgrange toefde niet lang. Verscheidene redenen dwongen haar Ramelles te verlaten: een vurig verlangen naar haar apostel, zooals zij Robert noemde, in de eerste plaats, en dan bekommering omtrent Octavie. Het pruisisch bataljon was nog steeds in 't dorp ingekwartierd; zwaar drukte de looden staf der overwinnaars op de dorpelingen, doch in la Chesnaye behoefde men niets te vreezen, de kommandant had hulp en bescherming verleend ter wille van Octavie. Hij vervolgde haar met zijne liefdebetuigingen en zelfs huwelijksaanvragen; het meisje weigerde standvastig; zij was immers reeds verloofd, en een vijand zou toch nooit haar keus zijn. Nu was Paul het doelwit zijner vervolging en dit liep zoo erg, dat de jongeling toegaf aan de dringende smeekingen der vrouwen en het dorp verliet; de kommandant werd hoe langer hoe vermeteler, Octavie's koele, vijandige houding prikkelde zijn hartstocht nog meer. Die toestand was ondraaglijk, en toen mevrouw Delgrange hoorde, dut Parijs gevallen was, nam zij terstond het besluit te vertrekken.

En inderdaad, zulks geschiedde! Zij kwamen in hun huis van de Rue de B. terug. 't Had weinig geleden, de vogels alleen waren geslacht en Thérèse was heel veel magerder geworden. Robert scheen nog minder dan vroeger tot de aarde te behooren; diepe ernst lag op zijn gelaat en soms konden zijne oogen een uitdrukking hebben zóó hemelsch, dat Octavie zich zelve afvroeg, of hij toch nog werkelijk onder de levenden behoorde.

Als er nu bericht van Albert kwam of, wat nog beter was, zoo hij in persoon terugkeerde, als de pruisische bezetting Ramelles verliet, Paul eveneens terugkwam, en Octavie trouwde, dan was alles weer in orde, meende mevrouw Delgrange. Helaas, zij wist niet, hoeveel er nog boven haar hoofd hing!

Een groote maand bracht zij in kalmte door, toen begon die vreeselijke ramp, welke zwaarder nog dan de doorgestane belegering op Parijs zou drukken. Gewoon om zich nooit met politiek in te laten, wist de arme vrouw niets van hetgeen reeds gebeurd was, toen, op een avond in Maart, Robert haar zeer voorzichtig aanried Parijs weer te verlaten, daar er alle kans bestond voor een tweede beleg.

Mevrouw Delgrange schrikte niet weinig; zij wilde de stad niet meer verlaten. Waarheen zou zij gaan? Naar Ramelles nooit, zoolang de gevreesde kommandant er was. Naar het buitenland nog minder. 't Was immers beter hier den dood af te wachten, dan had zij ten minste den troost in hare laatste oogenblikken door haar zoon te worden bijgestaan. Robert beproefde niet haar te overtuigen, ofschoon hij de meening niet deelde van hen, die dachten dat de opstand slechts zou leven, -

> Ce que vivent les roses, l'espace d'un matin.

(Wij vergelijken de bloedige commune natuurlijk niet met een roos.) Hij had de bedorvenheid gepeild van de laagste klassen der maatschappij, die naar boven blikte niet met eens Christens oog, maar met dat der begeerlijkheid. Overtuigd als hij was dat de arme zonder godsdienst niet dan met gedachten van verbittering en wraak aan de weelde en den rijkdom zijner hooger geplaatste naasten kan denken, vreesde hij alles van de daarenboven nog opgehitste en betaalde menigte. Lang had Robert het smeulen van 't vuur bespeurd, dat nu eindelijk in volle vlam overgaan, en Frankrijk en misschien geheel Europa verteren zou. Hij schiep zich dus geen droombeelden en bereidde zich op het ergst voor.

Zijn pastoor was kort voor de uitbarsting des oproers overleden, en nu werd hij tijdelijk met de betrekking van dezen belast. Zooals het gewoonlijk gaat met alle mogelijke ongeregelde bewegingen van een volk, vergreep men zich het eerst aan de bedienaren van den godsdienst en aan de kerken. Parijs wemelde van plaatsen, waar geschikt redevoeringen konden gehouden worden, en toch moesten de kerken daartoe worden ingeruimd. De partij der orde verzette zich tegen die maatregelen en soms met goed gevolg; Robert had tot nu toe geen last van de indringers gehad, zijn kleine, onaanzienlijke kerk was hun oog ontsnapt. Het klooster in de nabijheid, waar de meisjes van zijn parochie hun onderwijs ontvingen, was zoo gelukkig niet geweest; men had de meesteressen weggezonden en ze vervangen door geestverwanten. De geleerde Perinette stond aan het hoofd der instelling. Slechts weinig meisjes keerden naar de school terug, zoodat deze weldra gesloten werd. Madame Perinette was woedend, en nog meer toen zij vernam, dat een dertigtal, niettegenstaande alle moeielijkheden, welke men haar in den weg had gelegd, toch op Paschen de eerste H. Communie zouden ontvangen. Robert had de meisjes aan eenige vrome dames toevertrouwd, opdat deze haar nog voor 't laatst konden voorbereiden, terwijl hij zich met de knapen belastte. Zijne moeder en zuster had hij vijf der armste en meest verwaarloosden gezonden, en onder deze ook de dochter van Perinette's minnaar, een der gedelegeerden van de commune.

Op Goeden Vrijdag werd aan de deur der kerk hevig geklopt en men beval Robert te openen. Hij weigerde. Men zou reeds tot gewelddadigheden overgegaan zijn, indien op hetzelfde oogenblik niet een lange stoet ‘overwinnaars,’ van de wallen was teruggekeerd. Zij voerden in triomf eenige lijken der belegeraars rond. In het midden lag op een met roode vlaggen versierde draagbaar hun eenige gewonde. Om hen heen verdrongen zich lieden met verdacht uiterlijk en in de uniform der fransche officieren gekleed; het waren ‘patriotten,’ die eindelijk hadden ingezien, waar het geluk van Frankrijk te vinden was, en derhalve de zaak der ‘verraders’ hadden verlaten voor die van 't ‘Vaderland.’ Zonderling, dat zij zich allen onderscheidden door een bijzonderen gang en een zeker waggelen, alsof zij zich aan boord van een schip bevonden, welk een en ander in innig verband scheen te staan met hun hoogroode gelaatskleur. Want wie ook gedurende het tweede beleg zijn magazijnen moest sluiten, de wijnkooper niet! Het rood van den wijn paste ook zoo bijzonder goed bij de vlag der commune.

De lastige indringers meenden dat het hun plicht was zich bij de overwinnaars te voegen, en zoo was het gevaar voor den eerwaarden heer Delgrange een oogenblik geweken.

Op Paasch-Zondag verrichtte hij als gewoonlijk met zijn kapelaan den H. Dienst, en de plechtigheid der eerste H. Communie had zonder stoornis plaats. Mevrouw Delgrange en Octavie waren wel niet geheel

op haar gemak, doch meêgesleept als zij werden door den hartroerenden ernst van het oogenblik, vergaten zij spoedig alle bekommering, om in het gebed kracht te putten voor alles, zelfs voor het martelaarschap.

DE ONTEVREDENE.

Het was avond geworden. Eenzaam zat Robert Delgrange in zijn studeerkamer; hij had de deur gesloten. Het boek, waarin hij gelezen had, lag geopend, zijn hand ruste op een der bladzijden en zijn schoon, helder oog staarde naar het kruisbeeld vóór hem. Hij had het Evangelie van den dag willen overdenken, maar het blijde Allelujah was ver van zijn lippen; onwillekeurig had hij naar voren gebladerd en zijn hand was blijven rusten op die tooneelen van onbeschrijfelijke smart en oneindig lijden, die door een Godmensch alléén konden verduurd worden. Het scheen hem toe, dat thans de Lijdensweek verlengd was, dat het Paschen nog niet volgen kon, dat men nog geen Allelujah roepen mocht en eerst later de overwinning op den dood zou komen.

'De overwinning op den dood,' sprak hij, 'ja, die zal behaald worden maar door den dood zelf. Wanneer, o God, wanneer?' - en hij dacht aan den geliefden vriend zijner jeugd, aan hem, die zoo geheel zijn ziel verstond, die, zoo geheel doordrongen van zijn gevoelens, als het ware de spiegel was, waarin hij zich zelf terugvond. Hij dacht aan Alphonse, toen deze op het slagveld lag met het zwaard in de eene en den rozenkrans in de andere hand. Alphonse was gevallen als een offer, en ook hij zou misschien worden uitverkoren, zoo zijne ziel zuiverder en zijn bedoelingen oprechter waren. . . . .

Een zucht ontsnapte zijn lippen, een diepe zucht van smart, van ver-

langen, van vreugde misschien. Er werd snel geklopt. De priester stond op, sloot zijn boek en vroeg bedaard:

'Zijt gij daar Mijnbeer Sylier?

'Neen, ik ben het, eerwaarde heer! ik, Ootavie!'

'Octavie? Nu nog? Wat is er?' - en hij opende de deur. 'Mama?' vroeg hij angstig, toen het meisje bleek en gejaagd binnentrad.

Zij liet de kap van haar regenmantel vallen en haalde diep adem.

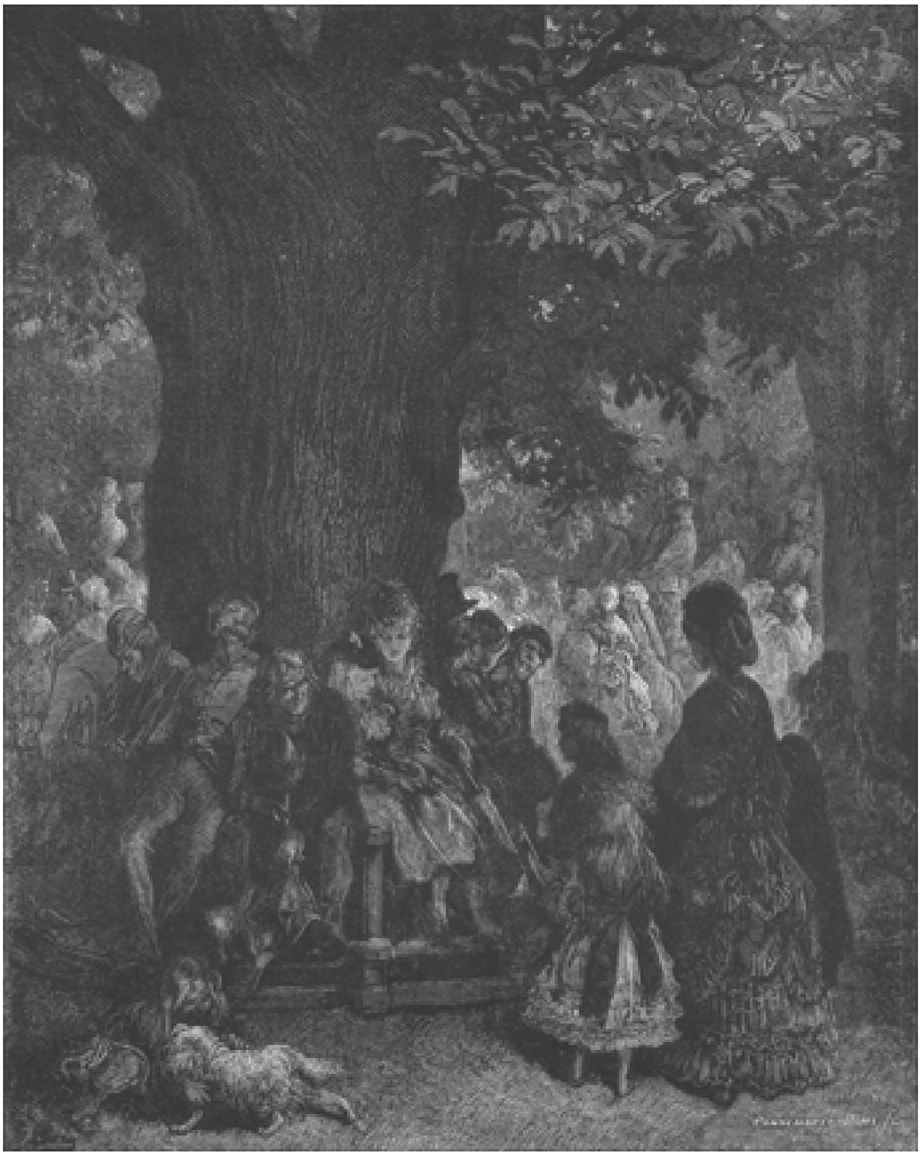

KENSINGTON GARDEN.

'Ik kom dus niet te laat, Goddank! Broeder, men wil u gevangennemen; de kleine Louise Guérin heeft mij gewaarschuwd, dat de afschuwelijke Perinette haar vader het bevel heeft ontfutseld, dat u gevangen moet doen nemen, 't Is nog tijd, ge kunt vluchten; doe miju mantel om en snel naar het huis van mejufvrouw Lachaire; zoo gij toeft, is alles verloren.'

Robert zweeg; met de oogen naar den grond gericht dacht hij na.

'Spoedig, draal niet!' drong het vurige meisje aan, terwijl zij den mantel afdeed.

(*Wordt vervolgd.*)

De ontevredene.

Wat ziet zij mijmerend en wrevelig in de vage ruimte, de persoon die op de gravure, pag. 140 wordt voorgesteld; onwillig langer den last te dragen, dien zij te torschen had, heeft zij een gedeelte er van neergeworpen, terwijl zij achteloos op de overige vracht leunt. De arbeid, het zwoegen valt haar te hard, en de ontevredenheid doet haar op middelen peinzen, om er van ontslagen te worden. Vergeefsche droomen!

Het onverduurbare van moeiten en lasten ligt juist in de ontevredenheid. Deze is gelijk aan de veelhoofdige slang van Lerna, die het leven vergalt en verbittert. Telkens rekt zij de venijnige koppen omhoog en geen afhouwen van die koppen baat hier; waar één wordt neergekapt, ontspringen er twee, de kiem moet uitgebrand worden.

Geen ontvluchten van moeielijkheden helpt den ontevredene, de kiem, de ontevredenheid, moet worden uitgeroeid.

Wat baatte het, gelijk de mythe verhaalt, een Hercules, dat hij tegen de hydra vocht, zoolang hij telkens slechts een der vele slangenhoofden afsloeg, - het aantal vermeerderde. Neen, niet voor hij met een gloeiende staaf den oorsprong der koppen had doen verteren, was de overwinning behaald, de slaug gedood.

Zoo ook, geen zegepraal over de ontevredenheid door het wegnemen van moeielijkheden, maar door hot vuur te brengen in de kern der wonden en deze dood te branden: men zij tevreden!

Kensington garden.

In een der voorsteden van Londen staat het hoogst eenvoudig lustslot Kensington House, waarin de tegenwoordige koningin van Engeland werd geboren. Is 't gebouw onaanzienlijk en schier onbekend, te schooner en beroemder is 't park, dat zich drie engelsche mijlen in 't rond er om uitstrekt. Den aanleg daarvan heeft de hoofdstad aan koningin Caroline, de gemalin van George II, te danken, en 't behoort thans met het Hyde Park en St. James Park tot de voornaamste der vele wandelplaatsen van Londen.

Zijn de bewoners der engelsche hoofdstad trotsch op hun wandelplaatsen, zooals de Parijzenaars? Ten minste zij maken er een veelvuldig gebruik van, gelijk een blik op nevensgaande natuurgetrouwe teekening aantoont. De menigte voetgangers en ruiters zouden haast aan 't schouwspel van een wedren of iets dergelijks doen denken, als 't zich van Londenaars niet zeer goed liet verklaren, dat zij voor hun pleizier kunnen wandelen op een wijze, die zeker geen onzer buitenlui zou bevallen. Overigens heeft de meesterlijke teekenstift van Gustave Doré zich ook hier niets laten ontsnappen, wat kenschetsend is voor 't londensche volkskarakter. Slaan wij slechts 't oog op de zitbank rondom den reusachtigen boom. Daar zitten een door verveling gekwelde soldaat, een afgeleefde grijsaard, grove arbeiders en een paar deftig gekleede jonge dames heel verdraagzaam naast elkander als waren zij leden van een zelfde gezin. Zou men zulk tafereel in de geïllustreerde beschrijving van een ander onzer hoofdsteden terugvinden?

Een muziek-avondje.
Humoreske door Nepos.

Ik houd veel van muziek.

Niet zooals mijnheer van Dalen, die dit ook zegt, maar onder een symphonic van Beethoven altijd van de dagen zijner jeugd droomt; ook niet, zooals mijnheer van den Broek, die nooit naar de Fidelio gaat, omdat er geen ballet in is; evenmin als mevrouw de weduwe Bomhof, die zenuwachtig wordt, als in de pauzeering van de comedie op hartverheffende manier wordt muziek gemaakt. Neen, ik houd oprecht veel van muziek, en als ik ten tijde van Orpheus had geleefd, dan zou ik hem bepaald minzaam toegesproken hebben, - als hij zich ten minste behoorlijk aan mij had laten presenteeren.

Hoe het komt, dat ik op de muziek zoozeer gesteld ben, is mij niet raadselachtig: op het voor mij niet onbelangrijk uur mijner gegeboorte stond er een draaiorgel voor de deur.

Daarom houd ik veel van muziekavondjes.

Als ik zes kinderen had, dan liet ik ze alle zes piano-les nemen; nu kan dit niet.

Een piano is een uitstekend en practisch instrument. Kan men zingen, dan accompagneert men zich zelf; kan men niet zingen, dan doet men het toch!

Men is vrij en onafhankelijk. Heeft men een zwaarmoedige bui, dan zinkt men treurig op de kruk neer en speelt een *Voix d'outre tombe* en een polka-mazurka; heeft men onaangenaamheden gehad met vrienden, of vrouw, of een kleinhandelaar in superfin postpapier, dan vindt men troost in zijn getrouw instrument; zelfs wanneer het eten aangebrand is of een brutale meid op staanden voet met latafel en al op straat is gezet, zelfs dàn kan een weemoedige barcarole het geschokt zenuwstelsel weer tot kalmte stemmen en het menschelijk gemoed voor meer teedere indrukken vatbaar maken.

Verbeeld u den violist, die van zijn telkens springende kattedarmen eigenlijk meer verdriet dan pleizier heeft, en die ónmogelijk eenige begeleiding kan missen, wil hij niet de overtuiging bekomen, dat een viool alleen zoo schraal is als een plattelands-onderwijzers bezoldiging. Fluit en klarinet ontmoet men gelukkig zeer zelden op muziek-avondjes; denkelijk omdat men daarop moeielijk kan spelen, als men aan 't lachen wordt gemaakt, en dit heeft nog al eens bij dergelijke gelegenheden plaats.

De piano is het instrument, dat zich het meest eigent tot muzikale uitspattingen; men vindt het overal; het is in alle beschaafde huishoudingen even onontbeerlijk als een kinderjufvrouw. Speelt men er op, men is altijd zeker van het succes; geeft men ten kenner iets ten beste, dan speelt men een zeer onbegrijpelijke, meer dan Chopin-achtige treurwals met niets dan kruizen en mollen; heeft men met minder ontwikkelde toehoorders te doen, dan verdient een zware variatie de voorkeur, met gruwzame loopen, onmogelijke trillers, - en drie kwart van de aanwezigen zijn verrukt.

Dit zijn, wat het instrumentale gedeelte van den avond betreft, de hoofdtrekken van een zoogenaamd muziek-avondje; als ik mij zoo iets voorstel, dan zie ik die beide uitersten altijd op den voorgrond treden. Er mogen uitzonderingen bestaan, een enkel meester moge ons eens een enkele maal weldadig aandoen, er mogen veel nuances ziju tusschen de beide door ons genoemde extremes - *die* ziju toch altijd te vinden.

Niet alleen de bovenvermelde heeren van Dalen en van den Broek en mevrouw de weduwe Bomhof ziju het, die zeggen, dat zij veel van muziek houden; de meeste menschen betuigen het en juist *dit* is een bewijs, dat zij het niet kunnen meenen!

Het bewijs voor die stelling is gauw gevonden; want ieder, die werkelijk een aanbidder van Apollo is, hij moet die ingenomenheid met de muziek verloochenen, wil hij zich niet tallooze folteringen bereiden.

Ik had *niet* zoo gedacht; met de argeloosheid der jeugd was ik er rond voor uitgekomen, dat ik muzikaal was en dat ik zeker een mooie stem zou hebben, als ik er maar toe kon komen, ze eerst te probeeren; dit was echter tot heden wegens luiheid of schuchterheid nog niet geschied.

Toen ik bij de familie Poot een thee-visite aflegde en voor mijn aanbidding der muziek uitkwam, werd mij dadelijk meêgedeeld, dat de oudste dochter als een engel op de piano speelde; de daaropvolgende - die nog jong was, maar een muzikalen aanleg had, als tot dusver hier beneden nog niet was voorgekomen, - bijna als een engel, en dat de zoon des huizes eenmaal Jaëll van de kruk zou dringen.

Ik hoorde alles met behoorlijke belangstelling aan, uit erkentelijkheid voor de thee, waarmeê men mij gelaafd had. Men vroeg mij nogmaals, of ik ook iets aan muziek deed. Evenals alle stervelingen, wie een dergelijke vraag gedaan wordt, begon ik met: 'Ik moet u zeggen, dat ik er veel van houd, maar zelf'. . . .

'Och kom, dit zegt u nu maar!'

'Waarlijk niet, Mevrouw; ik zou niet mijn eigen capaciteiten onder de korenmaat verbergen!'

'U speelt misschien wel een weinigje viool?'

Ik huiverde bij de gedachte: 'een weinigje' viool spelen is al meê het afgrijselijkste, wat men zich kan voorstellen: dàn nog liever een orgel - mits er toevallig geen tweede in de buurt is.

'Maar u zingt toch wel wat?'

'Dan zal mijn dochter u accompagneeren?'

Die jonge dame was reeds opgevlogen en had de kaarsen op de piano opgestoken, die mij uitnoodigend te gemoet flikkerden.

Ik wist niet, wat ik zeggen moest.

'Ik heb een stem als een gebarsten klarinet,' lag mij op de tong; maar luide vervolgde ik: 'Tot mijn leedwezen, Mevrouw, moet ik nogmaals bekennen, dat ik er zelf niets aan doe, maar dat ik het gaarne hoor.'

'Dan zal Mina u eens iets laten hooren.'

Mina had reeds met ongeduld op dit sein zitten wachten.

De oude heer maakte een eigenaardige beweging met de rechterhand, die hij een eind ophief, gelijktijdig wijsvinger en duim openende; mevrouw verdraaide de oogen ten hemel, alsof zij een ingeving kreeg. Doch niet zoo gauw was die mimieke introductie geëindigd of een zwaar accoord gaf aan, dat het muzikaal genot begonnen was.

Andere dames beginnen eerst, nadat er diepe stilte in het vertrek is; deze niet. Zij zat nog niet, of al haar tien roode vingers stonden op het blanke veld der toetsen. De opwelling en de uitvoering van het plan hadden plaats gehad met dezelfde beslissende haast, waarmeê men door een kwaden jongen gehoond wordt en hem instantané een klap om de ooren geeft.

Toevallig kende ik de sonate, hoewel ik op enkele moeielijke punten weer een rechmatigen twijfel niet kon onderdrukken. Toen het allegro uit was, wilde ik opstaan en de dilettante een compliment maken: maar zonder de pointe d'orgue de eer te geven, die haar van rechts-

wege toekwam, sprong zij snel als de gedachte op het adagio over, terwijl ik door een minzamen wenk van den ouden heer werd aangemaand, toch weer te gaan zitten. Op dezelfde wijze smolt het adagio met het menuet samen; maar ik wist niet, hoe spoedig ik den trek van verbazing weer zou wegkrijgen, toen ik het gelaat der verrukte oude luî zag bewolken.

Nadat ook het finale bovenal in een tempo van zeer oorspronkelijke opvatting was afgerammeld, stond zij op, alsof er niets gebeurd was.

Ik waagde het, haar nu een compliment te maken, dat zij met een majestueus besef van mijn verplichting in deze aannam: toen ik het klassieke toonstuk even in handen nam, zag ik met groote oogen, dat zij niet minder dan twee en zestig pagina's achter elkander zonder blikken of blozen had afgespeeld. De oude lui voornamelijk hadden met voorbeeldige aandacht zitten luisteren en enkel zich verwaardigd, mij nu en dan attent te maken op eenige der schoone punten, waar het een bepaalde chaotische verwarring was, - zoo *klassiek,* vonden zij! - of waar in het adagio gevoelvol met een enkelen vinger op een toets werd geslagen.

‘Altijd toch even schoon,’ kweelde mevrouw.

‘Maar 't is niet onverschillig, *hoe* het gespeeld wordt!’ merkte mijnheer aan, met een blik vol vaderlijken hoogmoed op zijn telg, die even *veel* vaardigheid als *weinig* bescheidenheid had.

Dit laatste was ik volkomen met hem eens.

Ik had juist mijn hoed in het oog gekregen en wierp een laatsten afscheidsblik op de piano, toen ik die zag ingenomen door n°. 2 in ouderdom en capaciteit, den zoon des huizes. Deze aanvaardde een tweede sonate van veertig pagina's, en toen ze gaandeweg ten einde begon te loopen, zag ik het jongste kind met een boek in de hand, om mede iets voor te dragen, en haar broeder opvolgen met dezelfde tusschenruimte, die de oudste zuster tusschen het allegro en het adagio had genomen.

Kennis der gymnastiek en lenigheid in de ledematen zijn benijdenswaardige eigenschappen.

Deze waren het, welke mij zoo spoedig mijn hoed deden vatten, en ouder de geveinsde mededeeling, dat ik geen oogenblik langer den tijd had en dus het genot, om ook de kleine te hooren, mij wreedaardig door de omstandigheden ontzegd zag, wilde ik afscheid nemen; doch reeds had het veelbelovende meisje een sonatine van Mozart onderhanden genomen, dat zij aftingelde, alsof de piano een speeldoos was.

Hoe ik teekenen van gejaagdheid gaf, het mocht niets baten.

En het was met iets koortsachtigs in mijn beweging, dat ik afscheid nam.

's Nachts kon ik in 't eerst den slaap niet vatten, en toen mijne oogen dichtvielen, droomde ik van sonates van tweehonderd pagina's en van dikke folianten, die elk slechts één sonate bevatten en door een plaagziek, menschenhatend componist voor dilettanten geschreven waren. En ik zag onafzienbare rijen kinderen met groote ingebonden boeken onder den arm, die haasje-over met de piano-kruk speelden. En toen ik 's morgens ontwaakte, meende ik nog altijd die laatste sonatine van Mozart te hooren, - het was de naastbijgelegen toren, die een melodie speelde, welke men in den regel niet zoo dadelijk kan herkennen.

Tot loon voor mijn geduld en zelfbeheersching werd ik een week later op een muziek-avondje gevraagd, en ik zou op staan den voet feestelijk bedankt hebben, wanneer mij niet ter oore ware gekomen, dat een paar zeer begaafde dilettanten de

soiree zouden opluisteren. In de hoop dus, van goede muziek te zullen hooren als compensatie voor de muzikale folterbank, waarop ik de vorige week gespannen was, nam ik met veel genoegen de uitnoodiging aan.

Prompt op den gebruikelijken tijd bevond ik mij in de woning, waar aan Apollo zou geofferd worden; dit was een heldere ingeving, want ware ik *iets* later gekomen, ik had mijn geliefde thee moeten derven, omdat, ten einde geen tijd te laten verloren gaan; de uitvoering al zeer vroeg was begonnen.

Den ouden heer kwam het meest gepast voor, dat de oudste dochter des huizes zou beginnen; want hij wees haar naar de piano, na eenige plichtplegingen met een dame gewisseld te hebben, die wel inzag, dat het niet geraden was aan de flauw gedane uitnoodiging tot opening van het feest gevolg te geven.

Een kil gevoel maakte zich van mij meester, toen ik de sonate van verleden week hoorde entameeren. Met een satansch welbehagen, dat ik nu ten minste lotgenooten had, leunde ik achter in mijn stoel en bleef met half gesloten oogen wachten, of niet de schim van Beethoven zou verschijnen.

‘Vindt u 't niet wat heel lang?’ fluisterde een dame met een kapsel, waarvoor men tegenwoordig in de Peters' editie alle sonaten van alle mogelijke componisten ter wereld zou kunnen koopen.

Een zacht sst . . . van den gastheer deed haar eensklaps voor zich kijken, alsof zij het lepeltje had ingeslikt, dat men in de muzikale voorpret vergeten had mij te geven.

Met dezelfde doortastendheid werd ook thans op het adagio overgesprongen; - een oude dame kwamen nu reeds de tranen in de oogen.

Ik zat het gezelschap aan te kijken, om te zien hoe het zich hield. Tevens overwoog ik in stilte, wie toch wel de bekwame dilettanten zouden zijn; want de weinigen, die in de stad waren, vond ik hier niet.

Zou het die heer met lange vingers wezen, die bijna al in den dut was? Slechts groote kennis der muziek of volslagen onkunde kon zulk een houding rechtvaardigen.

Of was het die dikke heer, welke nu en dan krampachtig de maat met zijn hoofd aangaf, waaruit ik moest afleiden, dat òf hij, òf de pianiste er uit was?

Ook dit zou wel opgehelderd worden, meende ik, en met verlichting hoorde ik het slot-accoord van het adagio, - toen mevrouw een der dames in haar moederlijke verrukking met zulke rollende oogen aanzag, dat deze niet kon nalaten te zeggen:

‘Prachtig, 't is mijn lievelings-sonate!’

‘En vooral daar in 't midden, niet waar?’ sprak mevrouw, terwijl de aanhef van het finale reeds dreunend klonk.

‘Toe, speel nog eens even die drie laatste pagina's, wil je?’ vroeg de gastheer aan ziju kind, dat dadelijk met de finale ophield, de bladen onverschillig omsloeg, alsof zij ze nooit gezien had, en op de aangeduide plaats begon.

‘Dat zijn er vijf en zestig!’ dacht ik en ik sloot weer de oogen.

Toen de sonate tot algemeene herleving geëindigd was, zag ik met afgrijzen den jongen met een boek gereed staan, die echter door een enkelen blik van den vader nog tijdig tot de orde geroepen werd.

Tot afwisseling zou er wat gezongen worden. Een der dames werd uitgenoodigd, zich te laten hooren.

Ik zag haar goed aan. Nog nooit heb ik mij op menschenkennis durven verhoovaardigen, maar toen ik haar naar de piano zag gaan en muziek voor den dag halen, had ik een voorgevoel, dat zij op het outer van Luigi Bordèse zou gaan offeren. Misschien zelfs zou mijn oor getroffen worden door het wel eens meer gehoorde Jeanne d'Arc.

Dit is wel een stuk, dat men gelukkig in beschaafde kringen niet meer hoort; maar deze jonge dame was blijkbaar tot het spelen van alle muziek in staat.

Daar begon het; de dochter des huizes had de welwillendheid, haar te willen accompagneeren, doch de chanteuse verklaarde, dat zij het bij verkiezing liever zelve deed.

Een grijns van genoegen en satisfactie kwam op mijn gezicht, - het *was* Jeanne d'Arc. Zij zong het met veel stemverheffing; nu eens lamenteerde zij, alsof zij zoo dadelijk naar den brandstapel moest, dan weer gilde zij, alsof die al aan 't branden was.

‘Een echt dramatisch onderwerp!’ zeide iemand, om toch iets te zeggen. Valsch gezongen had zij niet: enkel nu en dan wat te hoog of te laag.

‘Een groot voordeel, dat u zoo zuiver zingt,’ zeî ik daarom.

‘O ja, zuiver zing ik gelukkig altijd,’ klonk het bits.

Ik wist niet beter te doen, dan een goed heenkomen te zoeken.

Nadat nu de zoon even gauw de Mondschein-sonate had afgerammeld, werd vervolgens een der dames uitgenoodigd. Even snel beraden als de kinderen des huizes waren, even lang liet deze zich bidden, en de doortastendheid der familie kennende, wist ik niet, hoe gauw ik mij bij de smeekenden zou voegen, daar ik het jongste meisje beteekenisvolle blikken met papa zag wisselen.

Langzaam trok zij de handschoenen uit - en begon toen een zeer moeielijk stuk te spelen met een snelheid en vastberadenheid, waarvan het meisje nog geen denkbeeld had.

Wat het was, weet ik nog niet; wel noemde men mij een bekenden naam, maar ik kan nog niet gelooven, dat dit het was.

Zij haperde nooit; de moeielijkste passages werden te boven gekomen, evenals een escadron cavalerie een moeielijke positie berent.

Haar voordracht was het best te vergelijken bij een zak meel op een hollenden wagen; die komt op de bestemde plaats, maar er gaat nu en dan wel wat verloren.

Naarmate de technische moeielijkheden grooter waren, sloeg zij harder; zij vloog zoo snel over de toetsen, alsof zij telkens een aandrift kreeg om zich zelve de hand te geven; dat zij niet in haar eigen vingers verward raakte, begrijp ik nog niet.

Een oogenblik dacht ik, of het stuk ook een zeereis moest beteekenen met al de gewaarwordingen van een aangetast passagier in een stormachtigen nacht; zij bewoog zich zoo krampachtig en slingerde zoo heen en weer, dat ik een zucht van verlichting slaakte, toen ik dacht dat het gedaan was.

Toen het stuk eindelijk na een geducht gerammel, waarbij de handigheid aan de juistheid den genadeslag toebracht, was geëindigd, was het geduld van den gastheer uit. Te recht had hij gedurende de uitvoering meermalen met ironisch opgekrulde lip zijn dochter aangezien; en nadat deze, als in gedachte, nog even het finale overgespeeld had, begon zij schijnbaar zonder eenige aanleidende oorzaak, vele ‘Lieder ohne Worte,’ te spelen en Mendelssohn's nagedachtenis hare hoogschatting te betuigen.

Nimmer zal ik dien avond vergeten!

Een enkel lichtpunt werd nog verwekt, doordat de heer des huizes begon te zingen; - hij had een brullend orgaan. Vele lippen werden bij die gelegenheid aan bloeden en twee zakdoeken stuk gebeten, en toen ik mij even omkeerde en een plaat aan den wand bekeek, was dit bepaald een afleiding, die mij het leven redde.

De verveling was mij dien avond als een boa constrictor om de leden gestrengeld, terwijl zijn bek mij het venijn der verveling in de aderen had gebracht.

En altijd heb ik den heer naast mij benijd, die de verheven kunst verstond - om met open oogen te zitten slapen.

Diverse portretten.

Soms schijnt een mensch een olifant,
Met minder dan een vlieg verstand.

Zoo'n Pruis is evenmin heel pluis,
En geve men maar liefst niet thuis.

Een tronie, die den leeuw uittart,
En toch wellicht een hazenhart.

Zoo ge iemand als zoo'n doghond ziet,
Dan is 't de beste broeder niet.

Rebus No. 5.

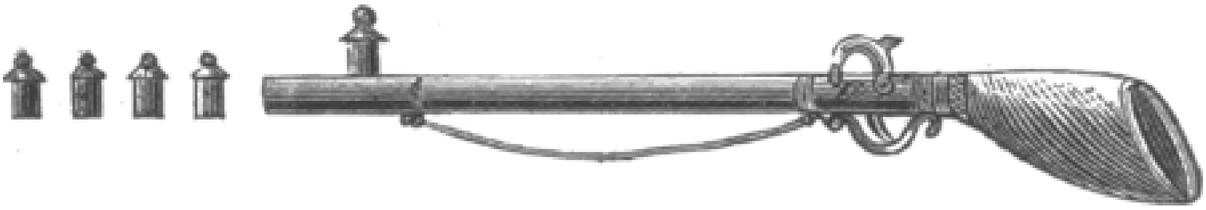

Als prijs voor dezen rebus kan ieder inteekenaar op de *Illustratie,* die eene goede oplossing heeft ingezonden, een exemplaar van een der verschenen jaargangen naar verkiezing bekomen, tegen den verminderden prijs van *fr*. 5.00 gebrocheerd, en *fr*. 7.50 gebonden.

Oplossing van Rebus N°. 2: Goede wijn behoeft geen krans.

[Nummer 19]

Twee moeders.
door Mathilde.
(*Vervolg*.)

‘Octavie,’ zeî Robert kalm, ‘ik dank u voor die hulp! Ik mag er geen gebruik van maken. De herder mag zijn schapen niet verlaten als de wolf nadert.’ . . . .

‘Maar moet hij wachten, totdat de wolf hem verslindt? Des te erger zal het met zijn schapen gaan! Verberg u, tot het gevaar geweken is.’

‘Mijn kerk, waarin het Allerheiligste rust, mag ik niet alleen aan de woede dier verdwaalden laten. De heer Sylier is niet tehuis, en door heen te gaan zou ik medeplichtig zijn aan alle heiligschennissen, die zij zullen begaan. Op mijn post zal ik blijven en zoo zij mij daarvan wegrukken . . . . . in Gods naam!’

‘En onze moeder dan? Denkt gij niet om haar? Zij weet dat men u gaat gevangennemen, en ze is eerst een weinig bedaard, toen ik haar beloofde u te redden!’

‘Maak mij niet week, kind! Ik ken mijn plicht, ik mag daartegen niet handelen.’

‘Vele priesters zijn gevlucht! Zijn dat huurlingen, zijn dat verraders? Wie het gevaar bemint, zal er in vergaan. Door hier te blijven, veroordeelt gij het gedrag van waarlijk heilige en verlichte mannen.’

‘Ver zij't van mij hen te gispen. Ieder handelt volgens zijn overtuiging! De mijne zegt dat ik blijven moet, en ik vraag niet wat anderen doen. Ga naar huis, zuster, en stel mama gerust! Zeg haar dat ik op mijn plaats blijf, totdat men mij komt wegrukken, en zoo ik vallen moet, dat zij mij betreure, gelijk mevrouw du Perne Alphonse betreurt.’

Octavie snikte en wrong de handen.

MADALENA EN LUIGI.

'Broeder, ik durf mama niet onder de oogen te komen; het zal haar dood zijn. Gij weet

hoe haar zenuwgestel in de laatste maanden heeft geleden; om harentwille zijt gij verplicht te vluchten.'

'Ik behoor mama niet meer, maar God alleen. Vaarwel, Octavie, gij weet mijn laatste woord!'

Hij was doodsbleek; een hevige strijd scheen onder zijn kalm voorhoofd te woeden.

'Uw laatste, Robert?' vroeg Octavie, terwijl zij zijn hand krampachtig drukte. 'Bedenk u goed! Uw moeder, uw zuster, Albert' . . . . .

'Ik ben priester, Octavie, de Kerk is mijn moeder, de menschen, zelfs de communards zijn mijn broeders. Roep die geheiligde namen dus niet op; zij verzwakken mijn moed, zij bedroeven mijn geest, doch het besluit is onverzettelijk. Haast u, ik zal den knecht gelasten u naar huis te geleiden!'

'Hoor, men schelt! Ze komen. Robert, laat ons vluchten door de kerk!'

Maar de priester hoorde niet; hij was op de knieën voor het kruisbeeld gezonken en bad. Octavie zweeg en ging een stap terug; het scheen haar toe of de stralen der lamp, die op zijn blonde haarlokken vielen, een lichtkrans vormden om zijn engelachtig gelaat.

Hij richtte zich dadelijk op.

'Ik ben weer sterk, zuster! Ik kan alles verdragen. Vaarwel, wij zullen elkander spoedig wederzien.'

'En ik zal u redden of gij wilt of niet!' riep zij onstuimig, snelde de deur uit en deed er de knip op.

'Doe niet open, Benoît!' riep zij den knecht toe, die langzaam naar de deur ging, waar het schellen heviger werd. 'Men komt den pastoor gevangennemen.'

'Genadige Hemel! Doch, jufvrouw, alle weerstand is nutteloos; zoo wij de deur niet openen, trappen zij die in.'

'Open dan in Gods naam!'

Bij het licht der lantarens herkende zij Guérin aan het hoofd der nationale gardes.

'Waar is de pastoor?' vroeg hij.

'Hij is niet thuis,' antwoordde Octavie.

'Wie zijt gij, meisje, die ons zoo nauwkeurig inlicht?'

'Dat gaat u niet aan!'

'Ja, ik weet het wel. Gij zijt dezelfde, die mijn Louise . . . . Niet waar, Perinette?' - en hij wendde zich tot een smerig gekleed persoon in de uniform der gardes, en uit wiens kepi een reusachtige chignon ontsnapte.

'Ja, zij is het, die . . . . . Ze liegt, de pastoor is tehuis! Ik weet zijn kamer, volg mij maar.' Octavie was verstandig genoeg om hun dit niet te beletten; met gebroken hart zag zij hen den gang doorloopen, en moest zich menige beleediging der beschonken lieden getroosten. Zij verliet het huis en bleef op de straat staan. Eenige minuten later verliet de stoet het huis; Robert liep in hun midden, bleek en als een beeld der waardigheid te midden dier ellendelingen.

'Waar brengt gij hem?' vroeg zij aan den laatste, die een weinig rechter liep dan de anderen.

'Ik weet het niet, burgeres, misschien naar de prefectuur van politie.'

De stoet was voorbij; Octavie stond als wezenloos; een kleine hand hield de hare vast.

'Jufvrouw,' zeide een zacht, weenend stemmetje, 'vergeef mijn vader!'

Het meisje zag om; daar stond nog steeds in haar wit jurkje met den krans om het hoofd de kleine Louise Guérin.

‘Arm, arm kind,’ zuchtte Octavie en sloot het meisje in de armen, ‘wij zijn allen even ongelukkig. Wij moeten lijden en vergeven.’ En de kleine bij de hand vattend, liep ze snel verder, eenige straten door, naar het huis harer moeder.

Mevrouw Delgrange was nog niet naar bed; aan een vreeselijke gejaagdheid ter prooi zat zij op dezelfde canapé, waar zij eenige maanden geleden even angstig de komst van Albert verbeidde. Haar oogen dwaalden van de pendule naar de deur en dan weer naar de deur. Thérèse zat voor den haard, met het oude, versleten kerkboek op den schoot, maar meer nog keek zij naar de grillige vlammen dan naar de letters.

‘Daar is zij!’ riep de oude dienstmaagd.

Mevrouw Delgrange snelde naar de deur.

‘Gered?’ riep zij.

Octavie antwoordde niet en trad zoo bedaard mogelijk binnen; doch haar hoogrood gelaat en bevende lippen zeiden genoeg.

‘O mijn kind, mijn apostel!’ snikte de ongelukkige moeder. ‘Het was dus te laat?’

‘Neen, niet te laat. Het was vroeg genoeg, maar de herder mocht zijn kudde niet verlaten. Hij heeft de gelegenheid verworpen en nu hebben zij hem weggevoerd.’

De nacht ging voorbij in tranen en gebeden. 's Morgens was Octavie reeds vroeg gekleed.

‘Mama,’ zeide zij, ‘ik zal eerst zien of er nog een kerk is, waar ik de Mis kan hooren en dan zal ik pogingen doen om iets naders van mijn broeder te vernemen. Ik zal niet thuis komen, voor ik iets weet.’

‘Kind, stel u niet te veel bloot! Ach, dat wij ook geen enkelen man hebben om voor ons te handelen!’

‘Waar de mannen ontbreken, moeten de vrouwen optreden. Wees onbezorgd, mama, ik loop niet het minste gevaar.’

Na de Mis te hebben bijgewoond in eene nog al verwijderde kerk, werd zij plotseling aangehouden door een vrouw met een kindje op den arm. Denkende dat zij een aalmoes vroeg, trok het jonge meisje haar beurs, maar de vrouw schudde het hoofd.

‘Ik wilde u iets voorstellen,’ zeide zij gejaagd. ‘Ik woon niet ver van Guérin. Hij heeft mij verhaald van de gevangenneming uws broeders, Zeg mij, wilt ge hem zien?’

‘Vraagt gij dat nog?’ vroeg Octavie met schitterende oogen.

‘Ik ben hem veel verschuldigd; ik zou voor hem den dood kunnen ondergaan. Ik ken de burgers Rigault en Protot van nabij’ . . . . .

Octavie maakte een beweging van afschuw.

‘Gelooft ge mij niet? Ik spreek ter goeder trouw. Vandaag zal ik aan het ministerie van Justitie zijn. Wees gij er ook of iemand, dien ge vertrouwt. Het is voor vrouwen, als gij, beter niet met die tijgers in aanraking te komen.’

‘Wien zal ik sturen?’ zuchtte Octavie moedeloos.

‘Kom dan zelf; ik zal u een toegangskaart verschaffen.’

‘Wie zijt ge toch, dat ge zooveel belang in ons stelt? Zeg het mij, ik bid het u!’

‘Ik kan het niet. Uw wachtwoord moet zijn “Commune.” Ik zal dan antwoorden, “Dwaasheid.” Bij den derden lantaarnpaal zult ge mij zien staan’ - en vóór Octavie haar bedanken kon, was zij verdwenen. Snel liep het verheugde meisje naar huis, om haar moeder een straaltje hoop te geven. Mevrouw Delgrange wilde echter niet hebben, dat zij alleen naar het ministerie ging en liet dus Thérèse met haar gaan.

‘Octavie,’ riep plotseling een bekende stem, en Paul Fautrin stond voor haar.

‘Gij hier, Paul?’ riep zij verheugd. ‘Welke goede engel heeft u hierheen gevoerd?’
‘Geen engel! De kommandant is met zijn bataljon vertrokken en in zijn plaats is er een ander gekomen, even edelmoedig en beleefd, doch die u niet kent. In naam van mevrouw du Perne en Mina kom ik dus u, uw mama en broeder verzoeken, dezen ellendigen modderpoel te verlaten voor ons heerlijk, bloeiend Ramelles.’
‘Ach, Paul, gisteren hadden wij uw aanbod aangenomen. Doch thans is het niet meer doenlijk, Robert is gearresteerd.’
‘En waarom?’
‘Waarom zijn de martelaren gevangengenomen? Gisteravond om acht uur is hij weggevoerd; en nu wil ik alles beproeven om hem te zien. Gaat gij mede?’
‘Ik verlaat Parijs nu niet! Gij en uw mama hebt geen beschermers, mevrouw du Perne heeft er genoeg, dus blijf ik hier, wat er ook gebeuren moge. Beschik over mij, indien ge ten minste door mij geholpen wilt worden.’
‘Ik dank u, volg mij slechts!’
Zij verhaalde hem onderweg hare ontmoeting van dien ochtend, en hij beloofde de noodige stappen te doen in hare plaats. Zij stonden eindelijk voor het gebouw, en Octavie herkende spoedig de vrouw, niettegenstaande deze het halve gezicht in een doek had gebonden.
‘Hier,’ zeide zij, ‘is een aanbevelingsbrief van burger Rigault. Ga naar binnen en op vertoon hiervan zal men u bij Protot brengen.
‘Mejufvrouw moet zelf gaan, want er staat: ‘van een jong meisje.’
‘Dank u, dank u!’ riep Octavie in vervoering. ‘Mag ik u een belooning voor uw dienst aanbieden?’ De vrouw schudde het hoofd en wendde zich om.
‘Ik heb die stem meer gehoord,’ zeide Paul nadenkend.
Fautrin toonde zijn brief aan een soort van officier. ‘Ga door,’ zeide deze onverschillig, en zij liepen de trap op, totdat men hen aanhield.
‘Waar moet gij heen?’ vroeg een man, die de borst met galons had behangen.
‘Naar den burger Protot!’
‘Daar komt men zoo gemakkelijk niet.’
‘Wij hebben een aanbevelingsbrief van Rigault.’
‘Dat verandert de zaak. Waar is uw brief?’
‘Hebt gij dien noodig?’
‘Natuurlijk, hoe kan ik u anders een onderhoud bezorgen?’
Hij liet hen een kleine kamer binnengaan en Octavie stopte hem een vijffrankstuk in de hand. Paul blikte door het raam naar het Vendômeplein, waar een verwarde menigte menschen aan het werken was.
‘Wat galgegezichten!’ zeide hij. ‘En aan hen is Parijs nu geheel overgeleverd.’
‘Parijs is door een vloek getroffen!’ antwoordde Octavie.
‘Helaas, ik begin het te gelooven. Ik heb Parijs meermalen bezocht en altijd bleef het mij voor den geest zweven, als het brandpunt ook wel van vele slechte dingen, maar voornamelijk van de beschaving, den vooruitgang, de kunst. Doch thans! Een blik op dat volk, hetwelk veel gelijkt op het schuim van een giftig vocht, verjaagt alle mogelijke illusiën.’
‘Maar op den bodem van dat vocht schuilt nog menige heilzame stof, die misschien genezing kan aanbrengen.’
‘Stil, ik meen iemand te hooren aankomen.’
‘Wel neen, het gaat zoo gauw niet.’
Ongeveer een uur verliep en nog niemand kwam hen roepen. Eindelijk verscheen de man met de galons, dien zij op de trap gesproken hadden, om hun de boodschap

te brengen, dat mijnheer Protot niet meer te spreken was. Zij moesten morgen wat vroeger komen. Ontmoedigd verliet het tweetal het gebouw. Toen zij buiten waren, kwam hun een tienjarige, magere knaap te gemoet.

‘Moeder laat u vragen of gij den burger hebt gesproken,’ sprak hij bedeesd.

‘Zijt gij de zoon van de vrouw, die ons het papier gegeven heeft?’ vroeg Octavie. De jongen antwoordde van ja, en Octavie deelde hem vervolgens den afloop van hun bezoek mede. Zij wilde hem nog de een of andere vraag omtrent zijn moeder doen, doch de jongen wist niets, dan dat zijn vader nog niet lang geleden gestorven en zijn moeder sedert dien tijd zeer afgetrokken en treurig was.

Mevrouw Delgrange was overgelukkig, Paul bij zich te zien; zij liet oogenblikkelijk Albert's kamer voor hem in orde brengen, en wilde volstrekt niet, dat hij ergens anders zoude logeeren. Geheel den middag zat men stil en treurig bijeen ten einde middelen te beramen om Robert terug te zien.

‘Kent gij Onésime Carré?’ vroeg Paul plotseling.

‘Ik heb zijn naam wel eens hooren noemen,’ zeide mevrouw Delgrange, ‘hij is ook lid van de regeering.’

‘Wij waren samen op de academie. 'k Heb wel niet veel omgang met hem gehad, want hij was, hoe goedhartig ook, een losbandige jongen, maar wij waren toch altijd goede vrienden. Morgen zal ik hem opzoeken, hij kan mij misschien van dienst zijn. De geheime beschermster van Octavie vertrouw ik niet erg.’

‘We moeten alles beproeven,’ sprak Octavie, ‘'t is wel verschrikkelijk tot zulke menschen zijn toevlucht te moeten nemen, maar indien het Robert verlossen of zijn gevangenschap verlichten kan, willen wij ons gaarne veel meer getroosten.’

‘Ik dank u, mijn kinderen, uit zijn naam,’ zeide mevrouw Delgrange weenend, terwijl zij Paul 's hand vol liefde drukte.

Den volgenden morgen begaf Fautrin zich naar het huis van Onésime Carré; het bestond uit een kamer op de derde verdieping. De meid liet hem in een armoedig voorkamertje wachten; de burger-generaal was nog niet op. Paul kon een glimlach niet weêrhouden: Carré was door geen zijner examens gekomen en toch was hij nu generaal. Eindelijk ging de deur open en de jonkman trad binnen; hij scheen zijn uiterste best gedaan te hebben om heel netjes en schitterend voor zijn ouden schoolkameraad te verschijnen. Zijn borst was geheel goud-galon, een lievelingsdracht van de grooten der commune; zijn sabel, die hem vrij scheef op zijde hing, kletterde vreeselijk tegen de meubels; overigens had Onésime een zeer gewoon voorkomen, zelfs een goedhartigen trek om de lippen, doch zwarte kringen om de oogen en een fletse kleur, - teekenen van zijn los leven.

‘Ha, mijn waarde . . . Fautrin niet waar?’ riep hij met een grappig mengsel van waardigheid en familiariteit. ‘Dek u en ga zitten; ik begrijp, waaraan ik de eer . . . het genoegen van uw bezoek te danken heb. Ja, ja’ . . . en hij knipte veelbeteekenend met de oogen. ‘Hoe is het u gegaan. Reeds advocaat, lid van den raad in een provincie-stadje of zoo iets?’

‘Och neen, ik heb mijn studiën laten varen.’

‘Evenals ik, dat is aardig. Maar ik ben er niets minder om zooals gij ziet. Ik heb nooit veel lust gehad in de rechten. Woordenzifterij, vriend, niets anders! Een mensch is vrij, hij kan doen en laten wat hij wil; wij mogen aan zijn vrijheid geen palen stellen. Dat is een verkorting der rechten van den mensch.’

Hij streek zijn knevel op en zag Paul zegepralend aan, als wilde hij vragen of dit niet heel mooi gezegd was.

‘We zullen niet kibbelen Carré, Onésime, generaal, - wat moet ik zeggen?’

‘Zeg generaal, dat is even kort!’

‘Nu, generaal, om u genoegen te doen. Ik kwam u een gunst verzoeken.’

‘Een gunst! Ha, ik dacht het wel! Gij hebt het niet zoo goed getroffen als ik, niet waar? Arme jongen! Maar 't is nog tijd, ik kan u wel helpen. Ik heb een heel aardig beetje invloed. Ik ken Rossel, Ferré, Rigault, Cluseret, Delescluze, Dombrowsky allen zeer goed; gisteravond nog ben ik bij hen geweest. Zeg dus wat voor betrekking gij hebben wilt, gij zult mij zeer bereidwillig vinden!’

‘Hartelijk dank voor uw vriendschappelijke herinnering, generaal,’ hervatte Paul, op de lippen bijtend om niet in lachen uit te barsten. ‘Vooreerst kan ik van dit milde aanbod geen gebruik maken; wat ik u kwam vragen is van heel anderen aard.’

‘Zoo, dat spijt me! Hebt ge geen lust om in dienst te treden bij ons gouvernement? Wij hebben nu nog hard werk; wij moeten eerst den tegenstand van die domooren, die chouans overwinnen, en als dat gedaan is, als wij geheel en al meester zijn van de hoofdstad, jagen wij de Pruisen over de grenzen; eerst dan zal Frankrijk beseffen, wat het aan de commune te danken heeft. Wacht maar tot’ . . .

Carré scheen van plan om nog een half uur op deze wijze voort te redeneeren, en Paul vond het dus niet kwaad dien woordenstroom te stuiten.

‘Neen, generaal, 't is mij vooreerst onmogelijk de eene of andere betrekking aan te nemen. Ik heb hier mijn familie, een jonge vrouw, en haar moeder, die van angst beven bij dat oorlogsgedruis.’

‘Wat hebben zij te vreezen? Doen wij dan iets anders dan aan Frankrijk zijn verloren geluk en zijn verbeurden roem teruggeven? Neen, de fransche vrouwen moeten zijn als de sybaritische’. . . . .

‘De spartaansche, bedoelt gij!’

‘Voor den drommel neen. Zij zijn als de spartaansche, laf en kinderachtig. Doch we hebben hier een soort, mijn waarde, die ieder man eerbied zal inboezemen; zóó moet, zóó zal het toekomstige menschengeslacht zijn.’

‘Ongetwijfeld. Doch mijn tijd is beperkt en de uwe ook, niet waar?’

Carré knikte, wierp zich achterover op zijn stoel en maakte met de hand eene beweging alsof hij Fautrin verlof gaf om voort te gaan.

‘Ter zake dan; t betreft een eenvoudige familie-aangelegenheid. Zij hebben den broêr van mevrouw’. . . . .

‘Van de burgeres, Fautrin!’

‘Juist, verschoon mij! Ik ben nog niet gewand aan die schoone gelijkheid tusschen alle klassen.’ . . .

‘Schoon, zegt gij? Gij hebt wel gelijk, het is een der beste uitvindingen onzer roemrijke moeder '93. En zij hadden bijna’ . . . . .

‘Alles, wat de commune heeft bevolen, is onverbeterlijk en verheven. Men kan zien dat gij in alles de hand hebt gehad.’

‘Juist, gij herkent mijn geest in dat alles. Ik dacht het wel. Ieder die mij kent, moet, dunkt me, dadelijk weten, welke voorstellen uit mijn brein komen. Onze regeering is voortreffelijk georganiseerd; maar voorloopig, dat begrijpt ge. Wij moeten nog veel afbreken vóór we kunnen opbouwen. Het zal wel bloed kosten, helaas! Ik haat het bloed, maar 't kan niet anders, 't kan niet anders! Doch, zooals gij zeidet, mijn geest spreekt uit alles. Als ik u eens vertelde’. . .

‘Een volgenden keer, waarde generaal! Nu, de broêr, mijn zwager dus, is een priester.’

De generaal schudde bedenkelijk het hoofd, stak de onderlip herhaaldelijk vooruit en speelde nadenkend met zijn galons.

‘Ze hebben hem eergisteravond gevangengezet en naar Mazas gevoerd. Nu zitten mijn vrouw en haar moeder te weenen en te jammeren, om hem ten minste te zien.’

‘Dat moeten ze niet doen. Een ware burgeres moet niet weenen, vooral niet wanneer het zoo'n ellendigen kerel geldt. Gij moet uw gezag doen gelden, vriend!’

‘Gij hebt goed praten, gij weet niet hoe 't mij thuis lastig gemaakt wordt. Men wil hem zien, 't koste wat het wil, en dus, waarde generaal, ik reken op uw invloed!’

‘We zullen zien! Het spijt me dat ge zóó iets vraagt. Die priesters deugen tot niets.’

‘Wat wilt ge toch met hen beginnen?’

‘Wel doodschieten, zooals de Versaillanen het onze gevangenen doen.’

‘Ze hebben gedurende het beleg wel hun diensten bewezen.’

‘Bah, het mocht wat, we kunnen het heel goed stellen zonder hen. Maar hoe laat is het?’

‘Half elf.’

‘Wat hebt ge een mooi horloge! Waar is het mijne? Zon ik het vergeten hebben?’

‘Mag ik u dit aanbieden?’ vroeg Paul.

‘Waarlijk? Wel, gij zijt te beleefd, ik dank u zeer. Ik zal het als een aangenaam souvenir bewaren. En nu wildet gij zeker wel gaarne eens uw broeder gaan zien.’

‘Ik niet, mijn vrouw!’

‘Ja wel, ja wel! Hoe heet hij?’

‘Robert Delgrange’. . . . .

‘Zoo zoo! Nu gij moet hem ook bezoeken en trachten hem te winnen voor de zaak der commune.’

‘Daar zal ik mijn best voor doen, zoo ik slechts het toegangsbiljet krijg.’

‘Dat moet gij van burger Protot hebben.’

‘Ik weet het wel, maar een goed woordje van u’. . . .

‘Ja, dat bewerkt veel. Zullen wij nu naar het ministerie van Justitie gaan?’

‘'t Is mij goed, zoo het u gelegen komt.’

‘O, ja, ik moet mijn compagnie aanvoeren tegen vanmiddag.’

‘En zoo gij het leven er bij inschiet?’ vroeg Paul bezorgd, en zacht voegde hij er bij: ‘Hoe krijg ik mijn toegangskaart dan?’

‘Wees daarover niet bezorgd. Ik zal mij niet laten dooden.’

‘Of gij gelijk hebt. De dood van één man baat de algemeene zaak niet veel.’

‘Wel zeker! Dat is mijn stelregel.’

's Middags was Fautrin in het bezit der vurig verlangde permissie-kaart, waardoor hij en de beide dames tweemaal in de week den armen Robert mochten bezoeken.

XI
Gekerkerd.

Den volgenden morgen reed mevrouw Delgrange met Octavie en Paul naar Mazas. Men liet hen op vertoon van het biljet dadelijk door, en zoo kwamen zij dan voor een traliewerk, waarachter de cel was, die den priester tot gevangenis strekte. Robert was kalm en bedaard als altijd; hij verhaalde mevrouw Delgrange weinig van zijn gevangenschap en wat hij in die twee dagen verduurd had; zoodra zijn toestand werd aangeroerd, sprak hij van zijne parochie en van dezen en genen, welken hij aan Octavie's zorg aanbeval. Plotseling viel het moederoog op de kruik

water en de ellendige soep, die Robert voor zijn ontbijt gekregen, doch onaangeroerd gelaten had. Dit verried haar alles, zij barstte in zulk een luid gejammer los, dat Paul genoodzaakt was haar weg te voeren.

DE KRONING DER H. MAAGD.

‘Arme moeder,’ zuchtte de priester, ‘indien zij alles wist!’ en hij vertrouwde zijne zuster liet verhaal toe van hetgeen hij geleden had in dien korten tijd, gedurende het vervoeren van de eene gevangenis naar de andere, en wat hij thans in die eenzaamheid van het ellendig hok had uit te staan. Toch ontglipte gedurende zijn verhaal geen klacht aan zijn lippen. Één gedachte alleen bezielde hem: liefde tot zijne medebroeders en voornamelijk tot zijne beulen. Ja, had men in zijn hart kunnen lezen, men zou daarin een vurig verlangen, een dorst hebben gevonden naar den marteldood. Doch dit liet hij de vrouwen

niet blijken, uit vrees, dat daardoor de laatste vonk van hoop uit haar hart zou verdwijnen.

JACOB'S DROOMGEZICHT.

Octavie maakte dikwijls van de gelegenheid gebruik om hem te zien; mevrouw Delgrange kwam minder, zij was zoo ziekelijk en zenuwachtig, dat de dokter haar dringend elke overspanning verbood. Hij ried haar aan Parijs te verlaten, doch zij weigerde zoo hardnekkig, dat hij van elke verdere poging afzag.

Paul had nog geen twee dagen te Parijs doorgebracht of hij werd opgeroepen om dienst te nemen in het leger der commune. Ten gevolge van zijn lichaamsgebrek werd hij echter afgekeurd. Kort daarna, toen hij in een der kerken, waar men het schandelijk werk der ontheiliging wilde beginnen, zich vol kracht en moed tegen de heiligschen-

ders verzette, werd hij gevangengenomen. Gedurende drie dagen verkeerden zijn verloofde en haar moeder in doodelijken angst. Octavie was Protot gaan spreken, doch toen zij onverrichterzake teruggekeerd was, vond zij Paul bij haar moeder zitten als ware er niets gebeurd. Hij was dien tijd opgesloten geweest, maar had zich door de tusschenkomst van den onbetaalbaren Carré weten vrij te koopen. Een volgenden keer werd hij nogmaals gearresteerd onder de verdenking, dat hij de baron de C. was. Een geheele ontkenning van het proces-verbaal redde hem terstond.

In de dagen der romeinsche keizers waren het de christen vrouwen, die in de best bewaakte gevangenissen wisten te dringen, en zoo den heldhaftigen martelaren troost en verkwikking brachten; gedurende de vervolging van Elisabeth van Engeland, in de revolutie van '93, altijd waren het de vrouwen, die de waakzaamheid der cipiers wisten te bedriegen, de priesters redden met gevaar van haar eigen leven of hun ten minste de harde gevangenschap verzachtten. Onder de commune was dit weer het geval. Onder allerlei voorwendsels traden vrome vrouwen in Mazas en la Roquette, en God alleen weet, hoeveel vertroostingen de arme gijzelaars aan haar verschuldigd waren.

Octavie was een dier engelen der gevangenis; met haar tegenwoordigheid van geest en onverstoorbare kalmte, die soms, als het te pas kwam, plaats maakte voor een aanval van toorn, was niemand beter dan zij voor die taak berekend. Robert 's gezondheid liet veel te wenschen over: zijn teeder gestel had in de laatste maanden, veel geleden door verdriet en vermoeienis; in de donkere, vunzige cel met de slechte matrassen, en het walgelijk voedsel kon het niet anders of hij moest doodziek worden.

‘Wat brandt uw hand!’ riep Octavie eens.

‘'t Is niets, zuster; de koorts verteert mijn ziel meer dan mijn lichaam. Ik brand van verlangen, ik zucht naar het einde. Bid voor mij; ik kan slechts het Te Deum bidden.’

‘Wanneer zult gij 't in uw kerk zingen?’

‘Niet in mijn kerk, Octavie, neen in die eeuwige, die heilige kerk, die niet ontheiligd kan worden, hoog boven de gewelven. . . . . O God, ben ik niet onwaardig? Neen, neen, het is een droom, een visioen, anders niet. Bid voor mij, zuster, opdat ik de groote genade van het martelaarschap moge waardig worden door dit lijden.’

‘Dat kan ik niet,’ antwoordde Octavie.

‘En ik smeek er u om, ik verzoek het u.’

Men deed alle pogingen om den zieken priester naar een hospitaal te doen overvoeren, doch zij mislukten, en toen Octavie met hare moeder eens haar gewoon bezoek wilden brengen, werden zij ruw afgewezen. De minister der Openbare Veiligheid had het noodzakelijk geoordeeld, dat de priesters geheel buiten gemeenschap ges[t]eld werden.

‘Dat is onmenschelijk!’ riep mevrouw Delgrange. ‘Heeft dan geen uwer een zoon? Waar is uw minister, hij zal mij moeten hooren. Ik zal hem vragen of hij’. . . . .

‘Wacht een oogenblik, mama,’ zeide Octavie, ‘Ik zal even naar den griffier gaan!’ - en met behulp van een paar Napoleons d'or, waarvan de communards, niettegenstaande hun afkeer van het gehate portret, volstrekt geen vijanden waren, gelukte het haar, het biljet te doen teekenen en zoo in de kleine spreekkamer te komen, waar de heer Delgrange haar wachtte.

(*Wordt vervolgd.*)

Kerstlied.

Er schiet uit den Hoogen
Een lichtstroom en daalt
In schitt'rende bogen
Naar de aard en bestraalt
Vol godlijken luister,
Vol hemelsche pracht,
Het sombere duister
In heilvollen nacht,
Waarin 't eeuwig godlijk Licht
Van den hemel nederdaalde
Met zijn glansen de aard bestraalde,
Mensch werd, in ons midden kwam,
Onze schulden op zich nam.
Vlammend schoot een straal omhoog
Uit den stal, waar de Albehoeder
Door zijn Onbevlekte Moeder
In een kribbe, arm en slecht,
Was in doeken neergelegd.

Gegroet, lieve Jezus,
In doeken gehuld,
Die Hemel en aarde
Met vreugde vervult!
O zalige windsels,
Waarin Gij U windt,
't Zijn banden der liefde
Waarmeê Gij ons bindt.

Er daalt naar den Heder[1)]
Bij de herders in 't veld
Een Engel ter neder,
Die juichend hun meldt:
‘Een Kind is geboren
‘In Bethlehem's stal,
‘Die 't Eden verloren
‘Weer openen zal!’
Aard en hemel breken los
In gejubel bij die woorden,
En in hemelzoete accoorden
Daalt een tal van 't hemelsch heir
Bij den hemelbode neer.
‘Glorie zij aan God omhoog!’
Zongen de Engelen, ‘en vrede
Brengt het godlijk Kind u mede,
Armen, rijken, groot en klein,
Die van goeden wille zijn!’

Gegroet, lieve Jezus,
In doeken gehuld,
Die hemel en aarde
Met vreugde vervult;
Wij jub'len met de Eng'len,

1) Een toren, omtrent duizend schreden ten Oosten van Bethlehem, de plaats waar Jacob zijn vee had laten weiden en waar de herders hun kudden hoedden.

O goddelijk Kind!
Wat zaligen vrede
Smaakt 't hart, dat U mint!

Er schijnt, helder flonkrend,
In 't Oosten, zeer ver,
En de and'ren verdonk'rend,
Een schitt'rende ster.
Haar glanzende klaarheid
Breekt 't heidendom door,
Geleidt het ter waarheid,
Gaat lichtend het voor
Tot de goddelijke Ster,
Die deez' aard kwam overschijnen,
Nacht en nevel deed verdwijnen,
In het hart zijn stralen schiet,
Dat zich vol geloof Hem biedt;
Tot de hoogste Majesteit,
God van Hemel en van aarde,
Die Zijn glorie openbaarde,
Die een stal verkoos tot woon
En een krib tot liefdetroon.

Gegroet, lieve Jezus,
In doeken gehuld,
Die hemel en aarde
Met vreugde vervult!
Stort in onze zielen
Uw goddelijk licht;
Wat heil, die het oog steeds
Op U houdt gericht!

Er wordt van de aarde,
Deez' heilvollen nacht,
Een offer, vol waarde,
Der Godheid gebracht;
In geurige walmen,
Met jub'lenden toon,
Die Glorie doet galmen,
Bereikt het Gods troon.
En aanbiddend, vol geloof,
Gaan we in ootmoed nederknielen
Voor den Redder onzer zielen,
Die uit liefde, naamloos groot,
Zich voor ons ten offer bood,

Voor het vlekloos godlijk Lam,
Dat zich zelven heeft gegeven,
Heeft vernietigd, ons ten leven;
Dat ons steeds vol liefde wenkt,
Zich als zielespijs ons schenkt!

Gegroet, lieve Jezus,
In doeken gehuld,
Die hemel en aarde
Met vreugde vervult!
O Loven, o Liefde,
O Jezus, gegroet!
Wij laten ons offer,

Ons hart aan uw voet!

O Jezus, waarachtig
En goddelijk Licht,
Uw stralen, zoo krachtig,
Versterken 't gezicht!
Uw lichtglans, zoo heilig,
Zij wijst ons het spoor;
Zij gaat ons zoo veilig
Ter zaligheid voor.
Door 't moeras des ongeloofs
Dat zijn dwaallicht gaat verspreiden.
Ons zoekt van den weg te leiden,
Vol bedrog zijn poel vernist;
Waar men 't veil'ge voetpad mist,
Blijft het oog niet steeds gericht
Op het Licht, dat niet kan falen,
Bij welks glans men niet kan dwalen,
Dat ons op het eind der baan
't Eeuwig leven in doet gaan.

Gegroet, lieve Jezus,
In doeken gehuld,
Wij jub'len, wij juichen,
Van vreugde vervuld!
Wij koestren, verwarmen
Ons hart, dat gelooft
Aan 't vuur uwer liefde
Welks gloed nimmer dooft.

Veendam, 1872.
HENDRIKA V. . . .

De geboorte des Heeren.

Wilt ge, o mijn ziel, op aard naar ware liefde zoeken,
   Dan Voert uw Engel U naar Bethlem's velden meê;
Daar vindt ge uw Heer op stroo, uw God in arme doeken,
   Uw Schepper in een stal bij 't redelooze vee.

Ach, Hij, wiens majesteit de hemelen doet beven,
   Vindt als paleis een grot, een schaam'le krib voor troon,
Hem is een koningskleed uit spichtig stroo geweven,
   En bitt're tranen zijn de paarlen van zijn kroon!

Mijn Jezus! lieflijk Kind, waar voert uw liefde U henen? . . . . . .
   Uw Eng'len sidderen, - en de aarde erkent U niet. -
Waarom niet neergedaald als 's Heeren Zoon, omschenen
   Van 't schittrend licht, dat U van 't godlijk wezen schiet? . . . .

Waarom? . . . O, 't is, als klinkt me uw minlijk antwoord tegen:
   ‘Zoo Ik als Koning kwam, dan vlood uw liefde heen,
‘Dan had Ik bange vrees als eenig loon verkregen,
   ‘Ik, die om liefde slechts in 't sterflijk vleesch verscheen.’

Mijn Jezus, lieflijk Kind, gij strekt uw bevende armen
   Van uit uw kribbe naar den armen zondaar uit;
Wil aan mijn kloppend hart uw teed're leden warmen,
   Geef, dat mijn tranenvloed uw droeve tranen stuit. -

Maar, schijnbaar macht'loos Kind, dat, met een wenk, de banen
   Der sterren regelt, en 't heelal aan wetten boeit,
Wasch eerst mijn zonden in die stroomen uwer tranen,
   Straks in den stroom van bloed, die op den Kruisberg vloeit.

Dan zal ik, lieflijk Kind, uw beeld in 't harte dragen,
   U dienen als mijn vorst, of U de wereld haat;
U volgen als mijn gids, als ik den strijd moet wagen:
   U danken als mijn God, als 't uur der zege slaat.

En U, o Moeder, die van af zijn kribje uw zorgen
   Tot aan zijn kruis gewijd hebt aan dat lieflijk Kind,
'k Beveel aan U mijn ziel, dan is haar heil geborgen,
   En heeft uw Jezus niet vergeefs die ziel bemind.

H.J. DOLMANS.

De kroning der H. Maagd.

De zinnebeeldige voorstelling der kroning van de Koningin der engelen en heiligen, gelijk de beroemde duitsche beeldhouwer J. Knabl in een zijner meesterwerken te aanschouwen geeft, is in zooverre bijtel of penseel zich aan de voorstelling der verhevenste feiten kunnen wagen, werkelijk schoon te noemen.

In de O.-L.-V.-kerk te München wordt aan een der zijden van het hoogaltaar dit heerlijk gewrocht van genoemden kunstenaar aangetroffen, hetwelk door kenners als een juweel van houtsnijkunst wordt geroemd en een eerste plaats inneemt onder

de vele verfraaiingen en restauratiën welke die cathedraal in de laatste jaren te beurt vielen.

Dit altaarstuk, waarin bij de nissen en het lijstwerk de spitsbogenstijl zoo nauwlettend is gevolgd, sluit zich bijzonder wel aan bij 't geheel van de oude, middeleeuwsche cathedraal, die een juist toonbeeld is van den zuiversten gothischen bouwtrant, welke men in onze dagen weer naar eisch is begonnen te waardeeren.

Jacob's droomgezicht.

Het was omstreeks 't midden der achttiende eeuw vóór onze tijdrekening dat de toekomstige patriarch Jacob, een der kleinzonen van den aartsvader Abraham, verplicht was op nog jeugdigen leeftijd 't land zijner woon te ontvluchten. Wegens tweespalt met zijn broeder verliet hij zijn geboortegrond, en trok uit Palestina naar Mesopotamië, waar Abraham vroeger gevestigd was, eer hij door den Allerhoogste naar het Land van Belofte werd geroepen.

Jacob had zijn verre reis nauwelijks aangevangen, hij was ongeveer twintig uren van 't ouderlijk huis verwijderd, toen hij zich zekeren avond onder den blooten hemel ter rust nederlegde, terwijl hij een steen tot steunsel voor zijn hoofd had gekozen. In zijn sluimering had hij een heerlijk droomgezicht, hij zag te midden van bovenaardschen glans een ladder, die van de aarde tot den Hemel reikte, tal van engelen stegen af en op; omhoog aanschouwde hij God zelven, die vol liefde de oogen op hem hield gevestigd. En de Heer sprak tot Jacob: ‘Ik ben de Heer, de God van Abraham en van Izaäk. Het land, waarop gij rust, zal ik u en uw geslacht geven, in u en in uwen Nakomeling zullen alle geslachten der aarde gezegend worden. Ik zal uw geleider zijn, waarheen gij gaat, en u terugvoeren in dit land en met u blijven, totdat Ik alles wat Ik zeg, vervuld heb.’

Toen Jacob ontwaakte, riep hij uit: ‘Voorwaar, de Heer is hier! 't Is hier waarlijk het huis Gods en de poort des Hemels.’

Den steen, waarop zijn hoofd tijdens 't visioen rustte, werd door hem tot een gedenkteeken opgericht, hij zalfde hem met oliën en noemde die heilige plaats Bethel, d.i. huis Gods.

Vol vertrouwen zette hij vervolgens zijn reis voort, en kwam behouden aan in de landstreek, werwaarts hij, op bevel zijner ouders, zijn schreden gericht had.

Madalena en Luigi.
Een Kerstvertelling.

‘Kerstmis! Die man moet wel een menschenhater zijn, in wiens borst niet iets, dat naar vroolijkheid zweemt, wordt opgewekt, in wiens geest niet eenige genoeglijke herdenkingen opkomen, als het weder Kerstmis wordt,’ zegt zeker schrijver.

‘Er zijn wel menschen, die zeggen dat de Kerstmis niet meer voor hen is, wat zij vroeger was, dat ieder Kerstfeest een geliefkoosde hoop of een gelukkig vooruitzicht van 't vorig jaar beneveld of verdwenen heeft gevonden.

‘Blijft niet aan zulke nare gedachten hangen! Weinigen zeker zijn er in de wereld of zij kunnen zich elken dag van 't jaar met zulke akeligheden 't leven verbitteren. Kies niet den vroolijksten van de driehonderd vijf en zestig uit voor uw kleingeestig gepeins. Schuif uw stoel liever bij 't vlammend vuur, schenk uw glas in, - en al is 't huis of de kamer, waarin ge woont, kleiner dan eenige jaren geleden, al moet ge u thans met warme pons behelpen, in plaats van den fonkelenden wijn van vroeger,

zet er een vroolijk gezicht bij, drink het ledig en dank den Hemel, dat het niet erger is.

‘Denk er niet aan, dat een jaartje geleden 't lieve kind, dat nu op den doodenakker rust, vóór u zat met den lach der kinderlijke onschuld in de vroolijke oogen. Denk aan de zegeningen, die gij nog geniet, - en iedereen heeft er vele - niet aan uw rampen, waarvan iedereen eveneens zijn deel bekomt.’

‘Houd u steeds aan dien raad!’ zeî een mijner beste vrienden. Jaren reeds is 't geleden, dat hij met ons de vreugde van 't Kerstfeest deelde; thans is hij daar, naar ik hoop, waarheen in den Kerstnacht onze beden en liederen opstijgen. De korte Kerstvertelling, die 'k u naar aanleiding der eerste gravure van dit nommer ga mededeelen, zij is ontleend aan een der herinneringen zijner veelzijdige levenservaring. Zij moge 't op hare wijze staven, wat de Engelen zongen: ‘Gloria in Excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Glorie in den Hooge aan God en op aarde vrede aan de menschen, die van goeden wil zijn!’

't Was op een uitstapje door 't land, waar de citroenen bloeien, zoo luidt het verhaal van mijn vriend, dat ik in 't overheerlijk schoone Napels mijn Kerst-vacantie doorbracht.

De ‘presepio’ vervult in dien tijd in Italië aller gedachten. Gedurende den Advent en de Kerstfeesten komen allen, in wier hart nog een greintje geloof en liefde woont, elken avond bijeen, ten einde neer te knielen en te bidden rondom de versierde en met licht omgeven kribbe van 't Kindje van Bethlehem.

Voor Italië's bewoners immers vooral is Kerstmis een feestdag bij uitnemendheid, een dag van aanbidding en familievreugde. De plaats, die bij ons te land Nieuwjaar inneemt, wordt in Italië tevens door 't Kerstfeest vervuld. Het ‘capo d'anno,’ heeft er weinig of niets te beduiden. Kerstmis is alles.

En inderdaad, kan men een beteren dag uitkiezen, om elkaâr wederkeerig zijn wenschen aan te bieden, dan den herinneringsdag der meest heilvolle gebeurtenis en bijgevolg den gelukkigsten dag, die er in de annalen der wereld geboekt staat? . . .

't Was Kerstavond. Terwijl mijn vriend door een der straten van Napels wandelde, richtte hij onwillekeurig 't oog naar een der nabijzijnde vensters.

De vensters in Napels hebben iets romantisch; vooreerst worden zij nooit gesloten; of 't koud is of wel heet, hoe sterk ook regen en wind mogen zijn, van 't eene einde der stad tot het andere blijven zij zoowel 's Winters als Zomers voortdurend openstaan. Voor 't venster is een balkon, waar de napolitaansche vrouw een groot deel haars levens doorbrengt. Veelal bemerkt gij er een van jongeren leeftijd, die haar te leur gestelden, onrustigen, angstigen, jaloerschen of wel toor-

nigen blik ergens strak op gevestigd heeft. Dat ergens is bijv. het venster, waar een zeker *iemand* zich ophoudt, een poort of een schilderhuisji, waar *hij* staat koud of druipnat van den uit den hemel stroomenden regen te worden, de hoek van een straat, waaruit een jonkman zoo aanstonds te voorschijn zal treden.

Onder een dier vensters waren eenige ‘pifferari’ aan 't muziek maken. De pifferari namelijk zijn herders uit de omliggende bergen, die gedurenden den tijd van den Advent de steden doorreizen, om onder begeleiding hunner landelijke muziek door hun liederen de naderende komst van 't Kindje van Bethlehem aan te kondigen.

DE GEBOORTE DES HEEREN.

Gewoonlijk zijn zij drie in getal: een grijsaard, een man van rijpen leeftijd en een kind. Hun muziek-instrurnenten zijn eenvoudig als die van herders, en bestaan gemeenlijk uit een hobo, een rietfluit en een triangel. De ‘canzonetta,’ die zij er bij zingen, is eenvoudig en minnelijk, gelijk zulks past bij de nederige geheimenis der Kribbe.

‘O Verginella, figlia di sant' Anna, nel ventre tuo portasti il buon Gesu. In cielo, in terra sia avocata. O H. Maagd, dochter van de H. Anna, in uw schoot droegt gij den goeden Jezus. In den hemel en op aarde wees onze voorspraak!’ - Zoo zongen de herders onder 't venster, en groot zoowel als klein, wat in de nabijheid was, vond opbeuring en genoegen in die vroolijke, kinderlijke tonen.

Onder de menigte bevond zich, behalve mijn vriend, ook een vrouw van een goede drie en twintig jaren, met een kleinen lieveling op haar arm. 't Was een schoone, rijzige vrouw, die met haar achteloos van haar hoofd afhangenden doek, het door haar zelve geweven en geverfd kleed, en vooral door haar klassiek profiel de echt napolitaansche type vertegenwoordigde.

Haar naam is Madalena, haar kleine heet Luigi. Men kan 't haar aanzien: hoe zindelijk ook gekleed, zij is arm, doch tevens van zeer goede afkomst. Een paar jaar geleden beging zij in de oogen harer familie een misstap, door tegen den zin van deze met een arm man of althans een man van minderen stand dan zij zelve was te huwen.

Dewijl de armoede geen genoegzame straf scheen voor haar misdrijf, werd zij door haar familie verzaakt en buiten den, omgang met haar dierbaarste betrekkingen gestooten.

Luigi, zoo heette haar echtgenoot, was ‘marinaro,’ d.i. visscher, van beroep. In den regel, dat wil zeggen een of anderen Zon- of feestdag uitgenomen, was hij matig en oppassend, en, ofschoon hij juist wel geen schatten verdiende, wist hij toch door zijn vischvangst in 't levensonderhoud van zich zelf en zijn vrouw te voorzien. Ja, toen na verloop van een jaar hun echt met een kind werd gezegend, schenen Luigi en Madalena de wereld te rijk.

Die kleine jongen, naar zijn vader Luigi genaamd, was 't, welken de jonge moeder op de armen droeg, toen zij te midden der menigte, om de drie pifferari vereenigd, de aandacht van mijn vriend tot zich trok.

Bij 't geluid der muziek en 't aanhooren der canzonetta vergat de vrouw haar jaren en danste vroolijk met het kind op haar arm, als was zij nog een meisje in de eerste jeugd. Noch de aanmerkingen noch het lachen van een paar omstanders weerhielden haar; ja, met den grootst mogelijken ernst der wereld danste zij ter eere di Gesu Bambino e di Maria santissima, zoolang als de nationale symphonie aanhield.

‘Goede vrouw,’ sprak mijn vriend bij zich zelven, ‘Gods zegen rust op u! Hij bemint, ik ben er zeker van, uw vurig, naïef geloof en de vreugde, die gij stelt in de onschuldige herinneringen uwer kindsheid.’ En zich vervolgens tot de vrouw wendend, zeide hij:

‘Vrouwfje, ge schijnt vandaag wel schik in je leven te hebben.’

‘Signore,’ hernam zij, ‘die op Kerstmis niet vroolijk God dient, hij meent het niet goed met zich zelven. Want op Kerstavond doet het Kindje Jezus altijd een of ander wonder aan hen, die blij en vertrouwend bij zijn Kribbe hun lief en leed aan Hem opdragen.’

Nauwelijks heeft de vrouw deze woorden gesproken, zie, daar komt een jonge, kloekgebouwde visscher, met een phrygische muts op 't hoofd en een roode sjerp om de lenden, door de menigte gedrongen. 't Was de marinaro Luigi, Madalena's echtgenoot.

‘Madalena,’ zeide d visscher verheugd, ‘ons gebed is verhoord. Één zaak ontbrak slechts aan ons geluk, de liefde en eensgezindheid met onze familie. Welnu, zoo even kwam ik voorbij 't huis van moeder. De oude lui zaten beiden aan 't venster. Gelijk altijd, groette ik hen beleefd, doch terwijl ik anders nooit eenig teeken van wedergroete ontving, stond nu de oude man snel op, ijlde naar de deur en riep mij om bij hem te komen. ‘Luigi,’ zeide hij, ‘wat gebeurd is, is gebeurd. De wrok, die reeds zoolang tegen betere gevoelens heeft geworsteld, is geweken, gelijk 't ijs voor de morgenzon. Zeg dat aan onze goede Madalena. Zeg, dat de ouders, die haar in een oogenblik van gramschap verstooten hebben, heden, op dezen dag van algemeene liefde en vreugde, haar de plaats aan den haard weergeven, waar zij op denzelfden feestdag als kind en als meisje heeft gezeten. Zeg dat zij ook haar kleinen Luigi met zich brengt, opdat hij onzen ouderlijken zegen ontvange en ons de nederigheid en liefde te binnen brenge van den goddelijken Bambino.’

Blijde God en zijne H. Moeder prijzend en dankend gingen Luigi met zijn echtgenoote en kind denzelfden avond naar de ouderlijke woning; snikkend viel de jonge vrouw haar ouders om den hals, de kleine Luigi moest den heelen avond op grootmama's schoot zitten en werd overladen met kussen en koekjes, al 't voorgaande was vergeten en vergeven, de liefde en vrede waren hersteld.

'Dat is de tooverkracht van 't Kersfeest,' zeide mijn vriend, toen hij mij deze geschiedenis vertelde; 'die op dezen feestdag alle geschillen en onaangenaamheden niet kan vergeten, die zijn hart niet voelt opgewekt tot gevoelens van nederigheid, liefde, gulheid en hartelijkheid, geloof mij vrij, hem ontbreekt de geest des geloofs of althans hij heeft den zin niet begrepen van dat hemelsch lied: 'Gloria in Excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Glorie aan God in den Hooge en vrede op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn!'

J.V.D. BOSCH.

[Nummer 20]

Twee moeders. Door Mathilde. (*Vervolg.*)

Robert was iets beter, hij was opgeruimd en niet zoo bleek als anders; de bezorgde moeder bracht hem ververschingen, die zij in haar zakken had kunnen binnensmokkelen, Octavie had een fleschje wijwater en eenige couranten uit Versailles, waarin hij lezen kon, hee Albert, uit zijn krijgsgevangenschap teruggekeerd, zich bij een gevecht tegen de opstandelingen roemvol had onderscheiden. Met opzet verborg zij deze bijzonderheden aan de arme moeder, die den dubbelen angst zou hebben bestorven.

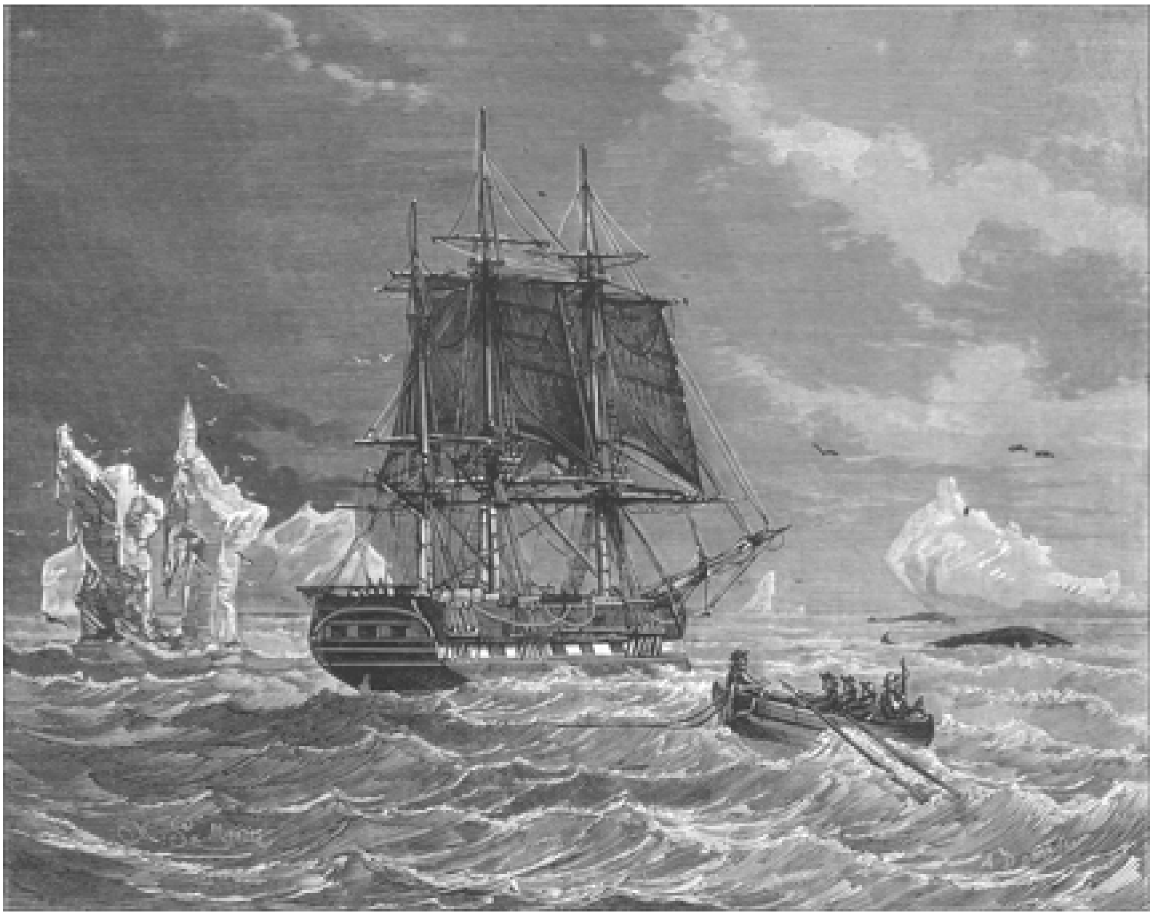

DE WALVISCHVANGST.

Robert bedankte vroolijk lachend voor al de ververschingen; hij zou ze, als mama het toestond, met eenige zijner medegevangenen deelen; hij verhaalde, dat hij daags te voren het geluk had gehad den zegen van den aartsbisschop te ontvangen en met hem een wandeling op de plaats te maken, en hoe hij met zijn buurman, den grijzen priester M., een taal had uitgevonden door middel van kloppen op den muur, Het

hart van mevrouw Delgrange gevoelde zich onuitsprekelijk verlicht door die ongekunstelde vroolijkheid, en toen men haar kwam waarschuwen, dat de tijd verstreken was, stond zij welgemoed op.

Robert had, als naar gewoonte, afscheid genomen en wilde zich reeds verwijderen, toen hij, als door een inwendigen drang gedreven, zich omkeerde en om den hals zijner moeder viel.

‘Vaarwel, mama,’ zeide hij, en zijn oogen waren vol tranen, ‘vaarwel, tot wederziens!’

Dit woord herinnerde mevrouw Delgrange plotseling aan Alphonse's afscheid en zij brak in luid snikken los. Hij drukte haar nog vaster aan zijn hart.

‘Bid voor mij, opdat ik niet bezwijke!’ fluisterde hij, en Octavie voegde bij toe:

‘Ik weet wat mijn lot is. Ween niet over mij! God verhoort mijn vurige, dagelijksche bede. Groet Paul voor mij en bedank hem voor alle liefde. die hij mij bewezen, en de moeite, welke hij zich voor mij getroost heeft. Vaarwel, mijn zuster, mijn goede Octavie, draag zorg voor onze moeder!’

Hij rukte zich los, en toen de troostelooze vrouw een weinig tot bezinning kwam, waren zij alleen. Octavie ondersteunde haar moeder. Om buiten het bouw te komen, moest men nog de cipiers-woning voorbijgaan.

‘Ze schijnen een voorgevoel te hebben, dat het voor het laatst is,’ zeide een man, die met zijn tabakspijp haar een mondvol rook in het gezicht blies. ‘Den volgenden keer zult ge dat heerschap niet meer zien.’

Mevrouw Delgrange voelde den grond onder haar voeten wegzinken, en zij Stortte bewusteloos in Octavie s armen. 's Avonds lag zij met een hevige koorts te bed.

Daags daarna trachtte Paul bij den gevangene te worden toegelaten; men weigerde het hem, daar het streng verboden was door burger Rigault.

‘Is er dan niet de minste kans om hem te zien,’ vroeg hij den cipier.

‘Beproef het bij den directeur! Als deze het u toelaat, zal ik u bij uw zwager brengen,’ klonk het antwoord.

Paul ging naar boven, waar de directeur Garreau twee vertrekken bewoonde; hij trad zonder plichtplegingen binnen, en daar de eerste kamer leêg was, begaf bij zich in de tweede. Garreau zat aan tafel te eten.

‘Wat doet gij hier?’ snauwde hij Paul toe.

‘Burger, ik wenschte mijn zwager te spreken.’

‘Ben ik uw zwager dan?’

‘Neen! Mijn zwager is in een der cellen opgesloten en ik moet hem noodzakelijk spreken.’

‘Waarover?’

‘Burger, als 't u van zooveel belang is dit te weten, zal ik het maar zeggen. Ik wil hem overreden aan zijn broeder te Versailles te schrijven, om zijn best te doen voor 't sluiten van den vrede en de erkenning der commune.’

‘Gij liegt, gij houdt mij voor den gek.’

‘Nu wanneer ge 't beter schijnt te weten, dan behoeft gij mij ook niet uit te vragen.’

‘Waar is uw toegangsbiljet?’

‘Hier, het is door Protot geteekend.’

‘Dat ding is niets waard. Rigault moet het nogmaals teekenen en nu basta! Kom nooit meer zoo brutaal in mijn vertrekken of anders’. . .

‘Nu, wat dan?’

‘Anders blijft gij voorgoed hier.’
‘Zoo? Dus moet ik opnieuw Rigault gaan smeeken?’
De man antwoordde niet en ging met zijn diner voort; Paul keerde zich verachtelijk om en balde zijn vuisten vol woede, toen hij uit de kamer was. Zoo dicht in de nabijheid te zijn van Robert en hem niet te mogen zien, dat was te erg. Hij besloot Carré weer op te zoeken. In diens huis gekomen was hij verwonderd, alles doodstil te vinden. Hij klopte, doch erlangde geen antwoord; eindelijk bespeurde hij een oude vrouw, die daarnaast woonde.
‘Moet gij den burger Carré spreken?’ vroeg zij.
‘Ja, ik meen dat hij hier woont.’
‘Woonde. Hij is nu in de Conciergerie.’
‘Gevangen?’
‘Ja, hij heeft een nederlaag geleden en het vaderland verraden.’
‘Arme jongen, arme Robert!’ riep Paul ontsteld.
‘Ja, hij was heel goed, Mijnheer, heel goed, ofschoon’. . . . .
Zij zweeg eensklaps en de deur ging op grendel en slot.
Paul verloor den moed niet spoedig. Hij deed alle mogelijke moeite om tot. Rigault toegelaten te worden. Vergeefs: een man belastte zich het biljet te doen teekenen, doch, toen Octavie en Paul bij den griffier van Mazas kwamen, deugde de handteekening niet, en zij moesten, met hoeveel tegenzin ook, de hoop opgeven om den geliefden broeder terug te zien.
Mevrouw Delgrange was iets beter, ofschoon zoo zwak en zenuwachtig dat zij haar salon niet meer kon verlaten. De commune naderde met reuzenschreden haar einde, doch haar stuiptrekkingen voorspelden een vreeselijken doodstrijd. Paul maakte zich geen illusies, noch met betrekking tot de commune, noch wat het lot van zijn aanstaanden schoonbroeder betrof.
Zoo was de groote feestdag van 's Heeren Hemelvaart genaderd; dien ochtend hadden Paul en Octavie de godsdienstplechtigheden in de kerk van Notre-Dame des Victoires bijgewoond; toen zij heengingen, bemerkte Octavie de vrouw, die haar op den tweeden Paaschdag had aangesproken en geholpen en die nu bij de kerkdeur neergeknield lag. Zij weende zoozeer, dat haar tranen den grond besproeiden; bij hun nadering sprong zij op.
‘Kom van avond niet terug,’ fluisterde zij, ‘er zullen schrikkelijke dingen gebeuren.’ Na 't uiten dezer woorden was zij ijlings verdwenen.
‘Wie is dat toch?’ vroeg Paul nadenkend. ‘Haar gelaat is verborgen, doch haar stem heb ik meer gehoord.’
Dien zelfden dag had de bekende plundering plaats van het beroemde heiligdom. Nu volgden de gebeurtenissen elkander met duizelingwekkende snelheid op.
Op den avond van den 22^{en} Mei zat de eerw. heer Delgrange in zijn cel; hij was in slaap gevallen, een verkwikking, die hij in langen tijd niet gesmaakt had. Een herhaald geklop aan den wand zijner gevangenis wekte hem.
‘Men komt ons halen!’ gaf de naast hem wonende te verstaan.
‘Met welk doel?’
‘Om ons te doen sterven wellicht!’
‘Laat ons dan voorbereid zijn!’ - en voor de duizendste maal misschien boog de jeugdige priester het hoofd en bracht het offer van zijn leven. De deuren werden opengeworpen, met zulk een geweld, dat de verroeste hengsels dreigden te breken.
‘Naar buiten!’ riep men.

In de akeligste onzekerheid zagen de gevangenen elkander aan. Niemand kende het lot, dat hem wachtte. Men kwam langs het bureau en hier moest elk zijn naam en qualiteit opgeven.

‘Wie zijt gij?’ was de telkens herhaalde vraag.

‘Ik heet Robert Delgrange,’ antwoordde Octavie's broeder kalm, ‘ik ben priester en pastoor der parochie St’. . . .

‘Zoo, ik dacht het wel. Zoo jong, en reeds bedorven voor de maatschappij, 't is waarlijk jammer. Priester en pastoor, zegt gij?’

‘Ja.’

‘Dat is een misdaad en wel een groote. Wat doet gij ook zoo'n ambacht te kiezen?’

‘Is dat een misdaad?’ vroeg Delgrange en zijn oog fonkelde van verontwaardiging. ‘God, ik dank U.’ Zijn handen waren gevouwen en hij scheen als in hemelsche vervoering.

‘Martelaar worden? Zou het dan waar zijn?’ lispelde hij. Een stoot in zijn rug wekte hem uit die troostvolle gedachte.

‘Vooruit!’ schreeuwde men. ‘Vooruit! Talm zoo niet!’

Buiten stonden groote gesloten wagens of karren, waarin de gijzelaars plaats moesten nemen. De heele boulevard Mazas was opgehoopt met een onbeweeglijke menschenmassa. Op het oogenblik dat Robert zijn voet op de trede zette, steeg een scherpe kreet uit de menigte op.

‘Mijn broeder!’ riep een vrouwestem.

Een man in de uniform der gefedereerden snelde naar de vrouw toe, die zich een weg trachtte te banen.

‘Zwijg!’ riep hij, ‘zwijg, of gij zijt des doods!’

‘Wat gaat u dat aan?’ sprak Octavie en rukte haar arm uit de sterke vuist los.

‘Maak geen leven,’ fluisterde de gefedereerde, ‘zoo God het wil, zal ik uw broeder redden.’

Voor den derden keer herkende het meisje die stem, zij wilde den geheimzinnigen vreemdeling naijlen, doch hij zat reeds boven op een der wagens. Een vonkje hoop werd door die woorden in 't hart van Octavie ontstoken, maar ach, zij had in de laatste maanden geleerd hoe bedrieglijk elke hoop is. Zij verhaalde Paul het voorgevallene, doch geen van beiden wilde eenig gewicht hechten aan de zonderlinge woorden. Fautrin vertrok echter dadelijk naar Mazas, om inlichtingen aangaande de gevangenen in te winnen. Zij waren naar de gevangenis La Grande Roquette gevoerd. Na een langen, vermoeienden rit kwamen de ongelukkigen er aan. Zij wisten niet of men hen ter dood of naar de rechtbank voerde; eerst toen de stoet stilhield en het bevel gegeven was om uit te stappen, begrepen zij wat het doel was dezer haastige overvoering.

Men bracht Robert, die half bewusteloos was door de onophoudelijke koorts, welke hem sedert drie weken verteerde, en door alle aandoeningen der laatste oogenblikken, in een akelig duister hol. Een ijzeren ledikant zonder bed maakte het eenige ameublement uit. Sidderend van koude zette de priester zich neder; als in een droom hoorde hij de hengsels der ijzeren deur kraken en de stappen der gevangenbewaarders in den gang weerklinken; hij liet het hoofd in de handen zakken en trachtte vruchteloos zijn neergeslagen geest op te beuren. Verwonderen wij er ons niet over, zelfs de heiligen hebben hun oogenblikken van ontmoediging en vrees. Hij dacht alleen aan zijn moeder, zijn zuster en broeder en aan Ramelles, het schoone Ramelles zijner jeugd. O, hij had nog zooveel kunnen doen, zoo gelukkig kunnen zijn, en door zijn hardnekkigheid op Paasch-avond gaf hij zich zelven en, wie weet, ook zijne moeder

den dood. Alle verheven gedachten van marteldood en opoffering waren verdwenen om plaats te maken voor den trek naar het leven.

Men legde een stroozak op het ledikant; hij merkte het nauwelijks,

en toen de cipier weer vertrokken en in de cel naast hem luid aan het spreken was, zat hij als ongevoelig op den rand van de legerstede met het moede hoofd tegen een der stijlen gedrukt en de handen om de knieën geslagen. Nu dacht hij nauwelijks meer, nu verlangde en verzuchtte hij alleen naar de vrijheid.

Voor de derde maal knarste de sleutel in het slot, en een flauw licht verspreidde zich door het vertrek. Robert sprong overeind.

'Wie zijt gij? Wie zijt gij?' vroeg hij met een verdwaalden blik. 'Brengt gij mij de vrijheid?'

Een soldaat der commune stond voor hem met een dievenlantaren in de eene en een pak in de andere hand.

'Ja, eerwaarde heer,' was het antwoord. 'Trek spoedig dit pak aan, en ik verzeker u de vrijheid.'

'De vrijheid, de vrijheid!' mompelde Robert en streek met de hand over het voorhoofd. 'En zonder voorwaarden!'

'Zonder de minste. Het is een daad van boete, van vriendschap, helaas! die ik vervul.'

Delgrange zag het door een flauwen glans verlichte gezicht scherp aan, en hij gevoelde dat zijn bewustzijn trapsgewijze terugkeerde.

'Anna!' zeide hij, 'Anna, zie ik u nog eens en op deze wijze terug!'

(*Wordt vervolgd.*)

De walvischvangst.

De walvischvangst, die hoofdzakelijk om het balein en de traan ondernomen wordt, eischt gevaarlijke en met veel kosten verbonden expeditiën naar de Noord- en Zuid-poolstreken.

In vroegere eeuwen werden de walvisschen zelfs op de fransche, nederlandsche en duitsche kusten aangetroffen, doch sinds de jacht op hen een aanvang nam, hebben zij zich meer en meer naar de ijsgewesten teruggetrokken, zoo zelfs dat zij thans niet verder dan tot den zes en zestigsten breedtegraad komen afzakken.

De vangst dezer machtige zeedieren werd reeds in de negende eeuw door de Noorwegers gedreven. Omstreeks het begin der zeventiende eeuw begonnen de Nederlanders de voornaamste walvischvaarders te worden; ongeveer honderd vijftig jaren later maakten echter de Engelschen van de omstandigheden gebruik, om zich het monopolie der vangst toe te eigenen. In de laatste, jaren, terwijl sedert 1815 Franschen, Amerikanen, Nederlanders en Duitschers insgelijks aan de walvischvangst deelnemen, is deze wegens het verdwijnen der walvisschen in de Noordpoolzeeën zeer afgenomen, doch heeft daarentegen in de Zuidzee een aanmerkelijke uitbreiding erlangd.

De walvischvaarders zijn op hun tochten aan vele en groote gevaren blootgesteld. Vlottende ijsbergen dreigen hun vaartuigen reddeloos in te sluiten of te verpletteren; de booten, uitgezonden om den walvisch te kunnen harpoeneeren, worden dikwijls door een staartslag van den kolos in stukken weggeslingerd. Niet zelden tracht men dan ook de harpoenen van af het schip door middel van raketten te werpen. Hongerige

haaien beloeren de matrozen, terwijl de zeelieden na een gelukkige vangst bezig zijn de baarden en 't spek van het geraamte van den walvisch te scheiden.

Dikwijls brengt de expeditie twee jaren in de woeste ijsstreken door zonder een enkelen walvisch te vinden; de enorme kosten der uitrusting zijn dan verloren. Het is derhalve zeer begrijpelijk dat men zich wel tweemaal bedenkt, alvorens zulk een weinig toelachenden tocht te ondernemen.

Montaigle.

Op een uur afstands ongeveer ten Westen van Dinant, aan de samenvloeiing der beekjes de Flavion en de Stave, welke de Molignée vormen, verheft zich een eenzame rots, welks top als met ruïnen omkransd is, die niet zonder belangrijkheid zijn voor de provincie Namen.

Ook 't oude fort Montaigle met zijn menigvuldige torens en dikke muren schijnt ten tijde van 't leenrecht een gewichtige rol te hebben gespeeld, ofschoon er weinig met betrekking tot zijn bouw en verwoesting bekend is.

De naam der sterkte wordt door sommigen wel eens afgeleid van ‘mons aquilae’ d.i. arendsberg; anderen daarentegen meenen dat zij in oude oorkonden Montaigre of Montaigu wordt genoemd. Zooveel is zeker, dat het kasteel reeds in 't begin der dertiende eeuw vrij sterk was, daar Waleran van Limburg het in 1206 gedurende geruimen tijd belegerde en in weerwil zijner geduchte troepenmacht niet in staat was het in te nemen.

Guy I, graaf van Namen, kocht het in 1289 van Gilles de Berlaymont en vereenigde het met zijn domeingoederen. Door de Luikenaars vervolgens in 1431 ingenomen en verwoest, ondergingen de overblijfselen een nieuwe verwoesting in 1554 door de hand der Franschen, en sinds is er niets meer van overig dan de tegenwoordige ruïne op de gravure van pag. 156 voorgesteld.

De geheime brief.

Te midden van zijn eentonig beroep denkt de brievenbesteller er wellicht niet aan, dat hij zooveel afwisseling teweegbrengt in 't leven; hij denkt er niet aan, dat in zijn brieventasch hoop, verrassing, vreugd en vertwijfeling liggen verborgen; dat, als hij zijn ronde gedaan heeft, 't een of ander studeerend jongmensch zich wellicht ontevreden op de canapé heen en weer wiegt, omdat zijn papa goedvindt zijn luchtkasteelen vooreerst af te breken; dat een rechtgeaarden zoon of dochter een traan uit het oog rolt, wegens de hartelijke liefde en zorg van moeder; dat een koopman of rentenier zich de haren uit het hoofd trekt, enz. enz..

O, dat nietige briefje is van zoo groote beteekenis! Wat de mond niet durft uitspreken, dat wordt aan de vrijmoedige bescheidenheid der enveloppe toevertrouwd; een brief wordt met evenveel spanning en onrust verwacht als een naaste bloedverwant; een brief is soms een evenement in 't leven.

De arme held van Nicolaas Nickleby, die, nadat hij aan den ellendigen schooltiran Squeers zijn eerlijk gemoed had gekoeld, drie dagen in 't akeligst weder te voet gereisd had, gevoelde geen dringender behoefte dan 't relaas van een brief te hooren, welks inhoud hem echter goed bekend was.

‘Morgen ochtend,’ zeide hem Newman Noggs, ‘wacht tot morgen!’

‘Wat zou dat baten?’ vroeg Nicolaas.

‘Gij zult beter slapen!’

‘Slechter zou ik slapen. Slapen! Hoe uitgeput ik ook ben, en hoezeer ik ook rust noodig heb, zal ik den ganschen nacht geen oog kunnen toedoen, als gij mij niet alles zegt.’

De jonge dame van nevensgaand tafereel schijnt ook wel een weinig het slachtoffer van een nieuwsgierigheid als Nicolaas Nickleby aan den dag legde. Waarom toch moet de dienstbode haar tersluiks toonen dat er voor haar een brief is gekomen, en dit in tegenwoordigheid van den wantrouwigen oom, die er niets van mag weten? Waarom niet gewacht tot een veiliger oogenblik?

De voorliefde van Otto Erdmann voor tafereel jes uit het leven der voorgaande eeuw is vooral hier op zijn plaats. Geeft aan de drie personages de tegenwoordige kleederdracht en ieder vraagt: ‘Wel als de aankomst van den brief geheim moet blijven, waarom is er dan niet eenvoudig: ‘Poste restante’ op geschreven?’

Uitstapjes in Nederland, door H.A. Banning.

Van Maastricht naar Wittem.

Tusschen Maastricht en Aken ligt een landschap, zoo vol poëzie, zoo verrukkend schoon, als ergens in Nederland kan worden aangewezen, want de bergketen, die daar kronkelt en op zijn vruchtbaren rug hier een kasteel of kerk draagt, ginds welig houtgewas doet groeien, biedt bij elken schakel de meest verrassende gezichtspunten. Somwijlen meent men in een woest, schier onbewoond oord te zijn, doch slechts weinige oogenblikken later wordt het oog geboeid door een liefelijke vallei, waar de natuur al haar rijkdom ten toon spreidt en de zacht murmelende beek een afspiegeling schijnt te zijn van de kalmte, de gemoedsrust, die daar wel moeten heerschen. Van Limburg's hoofdstad tot Simpelveld, het laatste station op nederlandschen bodem, doorsnijdt de ijzeren weg in bonte schakeering schilderachtige dorpen, vette akkers en rijke weilanden; hij gaat langs steile rotswanden en diepe krochten, nu eens dalend, dan weer rijzend, altijd vol afwisseling. Heerlijk is het Geuldal, die trots van Limburg, waar de vischrijke rivier, die haar naam aan het bekoorlijke oord leent, over mergelklompen en kiezelsteenen vloeit, waar sinds zooveel eeuwen de steenen uit de mergelbergen worden bewerkt, waarvan daar de huizen, kerken en kasteelen gebouwd zijn. Dichterlijk schoon zijn de ruïnen van het oud adellijk slot te Valkenburg, die puinen welke tijd en stormen trotseeren; verkwikkend de malsche weilanden van Houthem, de bekoorlijke vergezichten nabij Wittem, te Wijlre en te Simpelveld. Inderdaad, men heeft niet ten onrechte dit oord den naam van neerlandsch Zwitserland gegeven.

't Was op een der genotrijke dagen, waarmede de maand September zoo mild is geweest. De jeugdige vriend, die met mij Haarlem's omstreken bezocht, had woord gehouden; eer ik nog aan hem dacht, stond hij hijgend en blazend voor mij met een valies in de hand en een regenjas over den arm.

‘Dat is een wonderlijk land hier,’ zeide hij op een stoel neerzijgende, terwijl hij met een zakdoek het hoofd afveegde.

‘Hoe zoo?’

‘Sakkerloot wat een aardig land,’ herhaalde hij, al blazende en vegende. ‘Ik heb van mijn zevende jaar af allerlei levende en doode talen geleerd en toch sta ik met den mond vol tanden voor de Maastrichtenaars.’

‘Kom, kom, er is wellicht geen stad in ons land, waar men zoo gemakkelijk bij iedereen met vreemde talen te recht kun komen.’

‘Dat is alles goed en wel, maar men diende toch de menschen te verstaan om met hen te kunnen spreken.’

‘Hebt gij dan zooveel te praten gehad van het station tot hier?’

MONTAIGLE.

‘Meer dan mij lief was. Nauwelijks had ik een voet buiten het station gezet of daar komt een vent met een zweep in zijn hand naar mij toe en vraagt:

‘“Mehier, is die koutsje for uch?”’

‘Ik meende in Lapland te zijn en trok de schouders op.’

‘“Is die koutsje for uch?” herhaalde de man.’

‘“Wat blief? Plaît-il?” vroeg ik, niet wetende in welke taal ik den koetsier moest aanspreken; doch hij herhaalde nogmaals dezelfde vraag zoo rap en zoo aardig als een papegaai dat slechts kan doen. Gelukkig stond er een heer bij, die mij glimlachend zeî dat de man mij vroeg of het rijtuig voor mij was. Eerst meende ik dat mijn waarde vriend mij een plechtigen intocht te Maastricht had bereid, doch het bleek spoedig dat ik mij vergiste, want de “koutsje” werd door een bejaarde dame in beslag genomen, die vrij wat beter met den koetsier wist om te springen.

DE GEHEIME BRIEF.

Ik bedankte den welwillenden Maastrichtenaar en gaf te kennen dat ik van de omnibus gebruik wilde maken.'

'"Een omnibus is hier niet," zeide hij.'

'Geen omnibus!' riep ik verwonderd 'en nog wel in de hoofdplaats eener provincie .... Wat een aardig land is dat!' De vreemdeling scheen kwaad te worden; hij keerde zich om en ging heen.'

'Geen wonder waarlijk,' zeî ik, 'gij zijt ook altijd vol hatelijke aanmerkingen; denk aan het spreekwoord: lands wijs, lands eer.'

'Een oogenblik geduld, mijnheer de zedenmeester,' hernam mijn vriend, nog altijd blazende en vegende, 'laat mij eerst uitspreken. Ik vroeg aan een jongen, die daar stond, wat hij moest hebben om mijn valies naar de *Zwarte Arend* te brengen en mij op sleeptouw te nemen.'

'"'n Frank zal geer neet te veul ziin," antwoordde hij, en wat meent gij dat ik moest hooren toen ik te kennen gaf dat de helft meer dan genoeg was?'

'Mogelijk presenteerde hij je gratis in de Maas te smijten.'

'"Dan gaot, mehier," zeide hij, '"en laot uch scheeren."'

'Lands wijs, lands eer, niet waar?' hernam mijn vriend, toen hij zag dat ik mijn lachen niet kon bedwingen. 'De jongen stak de handen in zijn zakken en liet mij staan.'

'Inderdaad een aardige kennismaking met Limburg.'

'Niet waar? In weerwil van de ontzettende warmte besloot ik zelf mijn last te torschen en zoo zocht ik de wijd vermaarde vesting binnen te komen; een ellendige entrée hoor, dat mag ik toch wel even zeggen. 't Merkwaardigste van alles is dat men door een stad moet om in de stad te komen.'

'Hoe zoo?'

'In de eerste straat de beste vroeg ik naar de *Zwarte Arend*, doch men gaf mij te kennen dat daar geen logement van dien naam bestond, ik moest waarschijnlijk te Maastricht zijn. Ik ben nooit in mijn leven meer verwonderd geweest. Was ik aan een verkeerd station afgestapt? Wat moest ik nu beginnen?'

'Maar wist gij dan niet dat er geen spoorwegbrug over de Maas ligt en men door Wijk moet om in Maastricht te komen?'

'Hoe kon ik dat weten? Wie heeft er ooit van gehoord dat men door een stad moet om in de stad te komen? Waarom dan het station niet liever Wijk geheeten, of Wijk-Maastricht, zooals Zeist-Driebergen? 't Is een aardig land, een aardig land, inderdaad!'

'Maar men heeft ook niets met Wijk te maken, men kan er langs gaan.'

'Ik heb daarvan niets in de *Reisgids* gelezen, in Plantenga ook niet, en wie drommel kan dat weten. Ik stond met mijn valies tusschen menschen, die ik nauwelijks kon verstaan. Eindelijk beduidde mij iemand dat ik eerst rechts, dan weer links, dan rechtuit en weer rechts gaan moest, tot ik aan de groote brug kwam en daar moest ik maar verder vragen. Wat een aardig land! Zoo heb ik u eindelijk gevonden, en nu ben ik in de *Zwarte Arend* en geef mij nu wat te drinken want ik heb een gevoel als een kabeljauw op het droge.'

Dat was de aankomst van mijn vriend, die met mij het Zwitserland van Nederland zou gaan bezoeken.

Den volgenden morgen stond de zon weder even onbeneveld aan den strakken blauwen hemel. Wij namen plaats tot Wijlre, (spreek Wilre) het romantische dorp aan de Geul.

‘Vos coupons s.v.p. Messieurs!’ zeî de conducteur die de kaartjes kwam knippen.

‘Aha!’ riep mijn vriend; ‘'t schijnt dat we nu al onder de Franschen verzeild zijn. Wat een aardig land!’

't Is een heerlijk panorama dat zich opent, Zoodra men zich slechts op korten afstand van Maastricht bevindt. De spoorweg slingert kronkelend als een slang over den bergrug en levert een prachtig gezicht op de vruchtbare velden, het weelderige houtgewas en de veelvuldige kasteelen. Nu eens stoomt men een dorp voorbij, dat in de diepte ligt, zoodat men op den haan van den kerktoren neerziet, dan weder kan het oog zich vermeien in schier eindelooze vergezichten. Wij snorden Meersen met zijn 2600 inwoners voorbij en ook Valkenburg met de prachtige ruïne van het verwoeste kasteel, waarover ik later uitvoerig zal spreken.

‘Wat zegt gij nu van het land der bokkenrijders?’ vroeg ik mijn vriend.

‘'t Is heerlijk!’ riep hij opgetogen uit; ‘de taal der natuur klinkt vrij wat schooner dan het koeterwaalsch van Maastricht.’

Van het station Wijlre hadden wij een flinke wandeling te maken naar het klooster te Wittem. 't Is niet gemakkelijk den weg te vinden, doch een bejaarde vrouw, die een soort van huisbakken duitsch sprak, zeide dat wij eerst een wykje (weilandje) langs en dan maar *grad aus* moesten gaan.

De weg naar Wittem loopt door een vallei en biedt een aantal pittoreske gezichtspunten aan. Boerderijen, zoo als men b.v. in de Beemster of in onze noordelijke provinciën vindt, moet men daar echter niet zoeken. 't Is zeer goed te zien dat men in het zweet des aanschijns het brood moet verdienen. De ligging der woningen, hoe schilderachtig ook, heeft zelfs iets onbehaaglijks.

‘Ziet ge wel dat al de huizen het achterste voor staan?’ vroeg mijn vriend, terwijl hij zijn pince-nez voor de oogen drukte. ‘Dat 's drommels aardig; 't is of ik een prent van de verkeerde wereld voor mij heb. Niemand kan hier zeggen: ‘Ik ga eens aan de voordeur staan,’ want de ingang is overal op zij en de varkens, de kippen en de mestvaalten wonen hier voor aan de straat; 't is aardig.’

‘Men vindt dat meer in ons land; het dorp Rijssen in Overijsel is nog veel zonderlinger gebouwd. Daar ziet men schier geen enkele woning met den eigenlijken voorgevel aan de straat; 't is alles varkenshokken, koestallen en mestvaalten wat men ziet, en aan die stallen en hokken hangen de uithangborden waarop men kan lezen dat daar de bakker, de smid, de wagenmaker, enz. woont. Doch gij zult toch moeten bekennen dat het hier een bekoorlijk, schilderachtig oord is.’

‘Och, ik bid u, word toch niet sentimenteel, 't Is heel mooi om over zulk een idyllisch leven verzen te maken als men met een geïmporteerde havana-sigaar op de canapé zit, maar anders. . . . . Gesner en die vervelende Bellamy hebben er boeken over geschreven vol rozengeur en maneschijn, doch als zij de klompen hadden moeten aantrekken om die varkenshokken uit te mesten, zouden zij er wel anders over gedacht hebben.’

‘Bellamy was een verdienstelijk dichter.’

‘Larie, hoor! Ik had hem met zijn Filis wel eens op zulk een mesthoop willen zien zitten, hij zou dan niet zoo teerhartig gezongen hebben:

‘Och hoe zalig en hoe vreedzaam
Vloeien mijne dagen heen.’

‘Maar meent gij dan dat de menschen hier geen zalig, vreedzaam en gelukkig leven voeren?’

‘Dat spreek ik niet tegen; doch wie drommel zou in ernst kunnen gelooven dat een utrechtsche student als Bellamy werkelijk behoefte heeft gevoeld om met zijn bekoorlijke Filis achter de varkens te gaan loopen. 't Is te zot om van te spreken; al zijn zulke verzen nog zoo mooi gebouwd, zij getuigen in mijn oog altijd van een ziekelijke aandoening des geestes.’

‘Er steekt toch geen greintje poëzie in je, mijn jongen.’

‘Punctum. Mijn vader heeft mij wel honderdmaal gezegd: “Barend, vergeet nooit dat dichters en fransche koks dingen opdisschen die wel een mooien naam hebben en lekker ruiken, maar waaraan zij zelf den mond niet steken,” en daar hoû ik mij aan.’

Zoo voortwandelende bereikten wij het klooster te Wittem, die vreedzame verblijfplaats der ootmoedige volgelingen van den H. Alphonsus. Daar worden de missionarissen gevormd, die met ongekenden ijver rusteloos werkzaam zijn voor het zielenheil der geloovigen, die overal heen trekken om hen die in de aardsche beslommeringen als gedachteloos heenleven tot boete en bekeering aan te sporen. Wij werden met middeleeuwsche gastvrijheid ontvangen, wij bezochten de uitstekende en uitgebreide bibliotheek en de verschillende inrichtingen en brachten eenige oogenblikken in de fraaie kerk en bij het graf van den onvergetelijken pater Bernard door.

Middelerwijl mijn vriend en reisgezel de kolossale appelen en peeren en de uitstekende cultuur in den schoonen terrasvormigen tuin bewondert en wellicht weder zijn hart lucht geeft over de weinige waarheidsliefde en oprechtheid van dichters en fransche koks, wil ik mijn lezers eenige belangrijke bijzonderheden mededeelen betreffende Wittem en het klooster der eerw. paters Redemptoristen.

't Is niet mogelijk van het klooster te Wittem te spreken zonder ook te gewagen van de heerlijkheid van dien naam, een der vier voormalige rijksheerlijkheden in dat gewest; want beider geschiedenis is samengeweven, hunne lotgevallen staan met elkander in het nauwste verband.

De naam van Wittem had reeds in de middeleeuwen een goeden klank uithoofde van de wapenfeiten zijner heeren. Men vindt melding gemaakt van de rijksheerlijkheid Wittem in 't jaar 1125, toen zij door de edele Uda werd geschonken aan de abdij van St. Jacob te Luik. De eerste heeren van wittem stamden uit het adellijke huis van Julemont; de archieven van Godsdal en andere handvesten spreken van twee broeders, Willem en Winand en later van een ridder Arnold. De zoon van dezen Arnold woonde in het jaar 1268 te Aken het gevecht bij, dat den heer van Valkenburg het leven kostte: hij werd gevangengenomen en ontving later na den slag van Woeringen van den hertog van Brabant tot uitbreiding van zijn erfleen het landgoed van Epen, dat van dien tijd af met Wittem vereenigd is gebleven. Deze Arnold kinderloos gestorven zijnde, kwam de heerlijkheid aan zijn broeder Herman.

In de volgende eeuw was Wittem afhankelijk van Limburg en een eigendom der hertogen van Brabant geworden. Hertog Jan III, wiens regeering in 't jaar 1312 begon, schonk de heerlijkheid aan zijn natuurlijken broeder Jan van Brabant, bijgenaamd Cosselaer. Een achterkleinzoon van dezen Cosselaer verkocht in 1466 de heerlijkheid van Wittem, als een leen des hertogs van Brabant, aan Dirk van Pallant. In het jaar 1515 behaagde het keizer Karel V Wittem tot een graafschap te verheffen ten gunste van zijn bezitter Floris van Pallant.

Tijdens de nederlandsche beroerten was Floris II, graaf van Cuylenburg, heer van Wittem. Het was deze heer van Wittem, die destijds in de staatkundige en godsdienstige gebeurtenissen een voorname rol heeft gespeeld. Hij was gehuwd met een luthersche vrouw en zijn huis te Brussel diende tot vergaderplaats der ontevreden edelen. Men wil

zelfs weten dat die edelen in zijne woning het plan hebben opgevat om den naam van Geuzen aan te nemen. De graaf van Cuylenburg nam dan ook bij de aankomst van den hertog van Alva de vlucht en verliet Nederland. 't Was waarschijnlijk niet slechts uit vrees voor Alva maar ook voor de bewoners dat hij zoo spoedig op de vlucht ging, want het had veel kwaad bloed gezet dat door zijn toedoen reeds vóór de maand Mei 1566 te Wittem openlijk door een luthersch predikant werd gepredikt. Toen Alva in 1568 zijne handen in België meer dan vol had, keerde de graaf naar zijn slot te Wittem terug. Alva daagde hem voor zijn vierschaar en liet, toen hij niet verscheen, zijne woning te Brussel tot den grond toe afbreken. De heerlijkheid van Wittem werd nu verbeurd verklaard en weder met Brabant vereenigd; eerst in 't jaar 1604 nadat de toenmalige heer zich aan Albert en Isabella had onderworpen. werd zij weder ontslagen. De graaf van Cuylenburg stierf kinderloos en vermaakte de heerlijkheid van Wittem aan zijn bloedverwant, den graaf van Waldeck, in wiens geslacht zij meer dan een eeuw is gebleven. In 1717 werd zekere graaf Pretlach heer van Wittem; kort daarna stond hij de heerlijkheid af aan graaf van Geich en van hem ging zij over in het geslacht der graven van Plettenburg, die er de laatste bezitters van zijn geweest. 't Was Ferdinand van Plettenburg die in het jaar 1732 het klooster van Wittem slechtte. Alleszins merkwaardig is het zeker dat in hetzelfde jaar, waarin het klooster van Wittem, thans bewoond door de paters Redemptoristen, gesticht werd, de congregatie van den allerh. Verlosser in Italië werd opgericht door den grooten kerkleeraar den H. Alphonsus de Liguori.

Het klooster te Wittem is een flink vierkant gebouw, waarvan de kerk een vleugel uitmaakt. Het ligt aan den grooten weg en heeft een ruimen terrasvormigen tuin, omgeven door muren. Het was in 't jaar 1733 dat genoemde graaf bij akte het klooster en den tuin aan de paters Capucijnen schonk, onder dien verstande dat de kerk altijd als kapel van het kasteel zou worden beschouwd. Ook behield hij voor zich en zijne opvolgers het vrije gebruik van den voorvleugel, met bepaling echter dat, indien ooit het graafschap Wittem uit het huis Plettenburg in handen van andersgezinden mocht komen, hij alsdan de kerk en gemelden vleugel des kloosters tot onvervreemdbaar eigendom aan de paters Capucijnen afstond.

Deze graaf Ferdinand van Plettenburg overleed te Weenen. Het was zijn wensch geweest dat zijn hart in het geliefde klooster te Wittem zou worden begraven, en aan dien wensch is voldaan. In den tuin van het klooster daalt men met een twaalftal trappen in een langwerpigen kelder of liever onderaardsche kapel onder de kerk. Aan de linkerzijde vindt men openingen, gelijkende aan smalle bakovens en ingericht om elk een zerk te bevatten; het zijn de graven der paters Redemptoristen. Aan de rechterzijde bevindt zich een altaar, op dat altaar staat een eenvoudige bus van rood kooper, en in die bus wordt het hart bewaard, dat eens zoo gloeide van liefde voor God en zijne Kerk.

Niets getuigt meer van de oprechte godsdienstige gevoelens, die den graaf bezielden, dan zijn testament, waarvan ik hier het volgende opteeken:

‘Wij Ferdinand, graaf van het H. roomsche rijk, van Plettenburg en Wittem, baron Eysz en heer van Nordkirchen, erfkamerheer van den aartsbisschop van Keulen, erfmaarschalk van het bisdom Munster, ridder der orde van het Gulden Vlies, geheimraad van Zijne keizerlijke en koninklijke katholieke Majesteit, eerste minister van Staat, groot-hofmeester en grootkamerheer van den doorluchtigen keurvorst van Keulen, enz.

‘Aan het nageslacht willende doen kennen, dat, zoodra wij bij kooptitel het graafschap des H. roomschen rijks van Wittem verkregen hadden, wij een gedeelte en zeker niet het minste onzer zorgen tot die onderwerpen hebben uitgestrekt, die op eenigerlei wijze tot uitbreiding van den godsdienst en het heil der zielen konden strekken. . . . . . Zoo hebben wij na rijp berand besloten en vastgesteld, in ons graafschap Wittem een klooster te stichten voor godsdienstige mannen, die, aldaar wonende en het leven der H. Vaders navolgende, des daags en des nachts den lof des Allerhoogsten zouden kunnen zingen en door hunne onophoudelijke gebeden van de goddelijke barmhartigheid verwerven, dat zij goedgunstig van dit graafschap alle ketterij en andere kwalen gelieven af te wenden en onze onderhoorigen in den heiligen katholieken en roomschen godsdienst, buiten welken geene zaligheid is, te bewaren; overtuigd, dat de uitvoering van dit godvruchtig voornemen en besluit niet onaangenaam aan God zal wezen.

‘Dientengevolge handen aan dit heilzame werk willende slaan, hebben wij het bedoelde klooster gesticht uit onze fondsen, met behulp alleen der Voorzienigheid, en wanneer het voltooid is, staan wij het af en geven het aan de eerw. paters Capucijnen van de keulsche provincie, naauwkeurige opvolgers der religieuze tucht. . . . . opdat door hunne voorbeelden en omgang onze onderhoorigen gespijsd worden met het hemelsche voedsel en door middel der prediking van Gods woord bevestigd in den heiligen katholieken godsdienst, welken zij belijden..... Wij verlangen van de eerw. paters Capucijnen niets anders, dan dat zij ons en onze opvolgers plaatsen op de lijst van hunne weldoeners en zij alzoo voor ons en ons geslacht hunne gebeden storten in het koor en na den maaltijd, gelijk dit bij hen gebruikelijk is.’

De paters Capucijnen namen nu bezit van het klooster, doch de bevolking mocht niet lang den zegenrijken invloed van hun werkkring genieten, want na het uitbarsten der groote fransche revolutie ondergingen de domeinen van Wittem hetzelfde lot als de vorstelijke verblijven en heerlijkheden in andere landen, waar de revolutie den schepter zwaaide. Even als de rijksheerlijkheid werd ook het klooster te Wittem in beslag genomen en opgeheven. De paters moesten een goed heenkomen zoeken, doch eenigen hunner bleven daar nog als seculiere priesters. Het klooster werd te Maastricht in het openbaar geveild en voor geringen prijs aan den toenmaligen overste der abdij van Rolduc verkocht, zoodat de kloosterkerk voor vernietiging bewaard en voor den openbaren eeredienst bestemd bleef. Ongelukkig echter was deze overste buiten staat de kooppenningen te voldoen en zag hij zich genoodzaakt het klooster te verkoopen aan zekeren Baron van Pallandt, na wiens dood het 't eigendom werd van mevr. van Veldhoven, te Eindhoven woonachtig.

Het was op het einde van het jaar 1833, dat in ons land voor de eerste maal eene missie gegeven werd door de Eerw. paters Redemptoristen.

Reeds sinds eenige jaren was de congregatie des allerh. Verlossers in België gevestigd en bezat daar drie huizen namelijk te Doornik, te Luik en te St. Truien, doch het werk der missiën, het hoofddoel der congregatie was nog niet begonnen. Sedert de fransche revolutie waren de missiën in onze gewesten in onbruik geraakt en de nieuwe missionarissen waren vreemdelingen, bij de geestelijkheid en het volk weinig of niet bekend.

Doch de Voorzienigheid beschikte hierin op bijzondere wijze. Eene toevallige ontmoeting der paters Redemptoristen uit België en den hoogw. heer van der Velpen, deken te Gulpen, gaf aanleiding tot de gedachte om een missie te houden in de oude kloosterkerk van Wittem, die destijds door een secularieren rector bediend werd.

Ziedaar de eerste aanleiding voor de vestiging der eerw. paters Redemptoristen hier te lande, de eerste zaadkorrel, waaruit zoovele zegenrijke vruchten zijn voortgesproten.

Deze eerste en inderdaad alleszins merkwaardige missie duurde drie weken. De toeloop van geloovigen van heinde en verre was ontzettend. In weerwil van het barre seizoen - 't was in het hartje van den Winter - moesten meermalen de predikatiën onder den blooten hemel gehouden worden. Ofschoon niet minder dan 20 biechtvaders den geloovigen ten dienste stonden, moest bij de sluiting der missie de menigte, wier godvruchtig verlangen men niet had kunnen bevredigen, getroost worden met de verzekering dat de missionarissen eerlang zouden terugkeeren. De kerk werd zelfs des nachts opengelaten en doorgaans bleven niet minder dan tweehonderd menschen waken en bidden. De ligging van het klooster in deze stille eenzaamheid, zoo bevorderlijk voor de studie, lachte den overste der missie al te zeer toe om er niet aan te denken, dat de studenten der congregatie daar goed op hunne plaats zouden zijn. Er werden met mevrouw van Veldhoven ouderhandelingen aangeknoopt, en op het einde van het jaar 1835 werd de koop gesloten; het klooster kreeg zijne vroegere godsdienstige bestemming terug en de congregatie van den allerh. Verlosser had zich in ons vaderland gevestigd.

Door zijne bestemming tot studiehuis werd het klooster te Wittem als het ware 't centraal- of moederhuis der congregatie, zoodat de allengskens ontstaande provinciën der orde uit Wittem voortdurend haar contingent ontvingen en deze op hare beurt Wittem opnieuw bevolkten door er hare studenten heen te zenden, ten einde door wetenschappelijke en religieuze vorming te worden voorbereid.

Het klooster van Wittem ging dus opnieuw een grootsche bestemming te gemoet, toen zich andermaal zwarte wolken aan den gezichteinder samenpakten. Het klooster was gevestigd in het gedeelte van Limburg, dat, ten gevolge van het tractaat van 11 April 1839, aan de Nederlanden zou terugkeeren; daarom mocht men vreezen dat de paters Redemptoristen in hun werkkring belemmerd zouden worden. Het gevaar bleef dreigen en er werden vurige gebeden ten hemel opgezonden, toen een straal van hoop den volgelingen van den H. Alphonsus eene blijde toekomst voorspelde. Koning Willem II besteeg den troon, en ziet, op den dag dat die monarch plechtig werd gehuldigd in de hoofdstad des rijks verscheen het koninklijk decreet, waarbij het wettig bestaan van het huis te Wittem erkend en den paters Redemptoristen aldaar volle vrijheid werd verleend om hunne statuten te volgen en missie te geven. Op den 18en Juni 1841 mocht het klooster te Wittem zich ook verheugen in de eer van een bezoek des konings, die met eigen hand zijn naam schreef op het register der weldoeners en beschermers. Zoo werd het klooster te Wittem wat het thans is: de bakermat der gewijde wetenschap, de kweekschool der missionarissen tot glorie van God en heil der menschheid.

Onmogelijk is het te spreken van het tegenwoordige klooster te Wittem zonder tevens te gewagen van den beroemden en ijvervollen priester, wiens aandenken nog altijd zoo levendig is in de harten der geloovigen. Pater Bernard[1)] heeft daar gedurende zijn leven langen tijd verblijf gehouden. Hij kwam te Wittem in 't jaar 1842, keerde na zijne volbrachte zendingen in Amerika en Ierland in 1855 aldaar terug en bleef aan dat huis verbonden tot aan zijn dood. Sedert den 2^{en} September 1865 rust zijn stoflelijk overschot in meer gemelden grafkelder onder het hoofdaltaar.

1) Binnen kort zullen wij een doorwrocht biographie van pater Bernard, ons welwillend toegezonden, in de *Illustratie* opnemen.

Diverse portretten.

Ziet ge ergens zulk een heerschap staan,
Dan denk vrij aan een baviaan.

't Is of men haar en baard soms snijdt,
Om iets te hebben van een geit.

De poedel, hoezeer ook geleerd,
Is als zijn heer, die nooit studeert.

Een mensch, gelijk een kikvorsch, ziet
Men zoo maar alle dagen niet.

Was zulk een hoofd van wijsheid vol,
Dan was 't een zeer geleerde bol.

De smous gelijkt zijn meester zeer,
De heer zijn hond nog meer?

[Nummer 21]

Mr. S.P. Lipman.

Wij bieden onzen lezers in dit nommer het portret aan van een man, wiens naam een gedenkzuil is, wiens nagedachtenis in zegening zal blijven voortleven, omdat de vruchten van zijn arbeid tot het onvergankelijke behooren.

MR. S.P. LIPMAN.

Toen in de eerste dagen der maand Juli van 1871 zich onverwacht de treurige tijding verspreidde: 'Lipman is dood!' voer een smartkreet over gansch Nederland; Protestanten zoowel als Katholieken bogen treurig het hoofd bij die droevige mare, want aan Nederland was een groot man ontvallen.

Eengrootman was Lipman in den volsten zin des woords. Zijn diepe geleerdheid, zijn onvermoeide studie-ijver en werkzaamheid en zijne buitengewone welsprekendheid wekten de bewondering van geheel het beschaafde Nederland, terwijl zijn ontzagwekkende vastheid van karakter te midden der beginselloosheid van onzen tijd schitterend uitblonk.

'Ieder kende dien naam en dat leven,' zoo spreekt een zijner bewonderaars. 'Ieder wist te spreken van den beroemden joodschen pleitbezorger en rechtsgeleerde, wiens welsprekendheid tintelde, schitterde, verteederde en verteerde, bespotte of verhief, neersloeg of oprichtte, naar den eisch en de ingeving van het oogenblik; wiens

welsprekendheid slechts de dienares, wel de machtige, maar toch altijd gehoorzame dienares was van den scherpen geest, zoo klaar en zoo ver ziende, zoo koel en zoo vruchtbaar, zoo juist en zoo omvattend. Ieder kende den bekeerling, die op den dag van Kruisvinding 1852 voor het kruis van Hem, die den Joden een ergenis was, neerviel in geloof en aanbidding en weer oprees als een, nu echte en volle, zoon van het priesterlijk en koninklijk geslacht.'

Een uitvoerige biographie over den merkwaardigen man zou te veel ruimte van ons blad eischen, wij moeten ons daarom vergenoegen met slechts de voornaamste bijzonderheden uit zijn leven aan te stippen.

Mr. Samuel Philippus Lipman werd op den 27^{en} April 1802 te Londen geboren. In 1807 vertrok hij met zijne ouders naar Glückstadt in Holstein, alwaar hij de lagere school en later het gymnasium bezocht. Daar zijne ouders onbemiddeld waren, nam een broeder zijner moeder, die te Amsterdam woonde, de zorg voor de verdere opleiding van Lipman voor zijne rekening en zoo kwam hij in 't laatst van 1818, dus op zestienjarigen leeftijd, te Amsterdam. Reeds een jaar later werd hij als stu-

dent aan de hoogeschool te Leiden ingeschreven. Het bleek al aanstonds dat de jeugdige academie-burger met buitengewone talenten begaafd was, zoodat hij de aandacht der hoogleeraren tot zich trok, en in 1822 werd hij, na openbare verdediging zijner dissertatie, tot doctor in de beide rechten gepromoveerd.

Van dat oogenblik af begon Lipman's rechtsgeleerde loopbaan, zoo rijk aan welverdiende lauweren. Een aantal geschriften, die wij hier niet zullen opsommen, getuigt van zijn veelomvattende kennis, zijn diepen blik en meesterschap in de taal. Hij was monarchaal en een bestrijder van hen, die het heil der toekomst meenen te moeten zoeken in de verspreiding der moderne beginselen; zoo vond de doodstraf in hem een warm verdediger.

Lipman verklaart in een brief aan een zijner protestantsche vrienden, dat hij in zijn jeugd deïst was. Opgevoed naar streng israëlietische zeden, was hij tot op twaalfjarigen leeftijd een ijvervol opvolger van joodsche wet en traditie, daarna had hij op een protestantsche school, omringd door protestantsche leeraars, scholieren en vrienden, ook het godsdienstig onderricht bijgewoond, waarmede hij zich echter nooit heeft kunnen vereenigen. Desniettemin was hij een bewonderaar geworden van de christelijke zedenleer. ‘Ik was niet meer een Jood,’ zegt de groote man zelf, ‘want ik geloofde niet aan een bovennatuurlijke openbaring; ik was een eclectische wijsgeer, met krachtige overtuiging van de waarheid van het zuiver deïsmus. God zij dank, ik ben nimmer tot twijfel afgedwaald aan het bestuur en albestuur Gods, aan een leven van vergelding na dit leven, aan des menschen eeuwige bestemming. Ik geloofde veel meer dan de meerderheid van de ongelukkigen, die zich door de neologie laten verleiden, en zich nog Christenen noemen. Maar het Christendom meende ik te kennen, en kende het niet. De algoede God zij in eeuwigheid geprezen! ik heb het leeren kennen en ben Christen geworden.’

Het was op den 3^{en} Mei 1852 dat Mr. Lipman, bestraald door de goddelijke genade, het Doopsel ontving en in den schoot der Katholieke Kerk werd opgenomen. Een halve eeuw was voorbijgegaan sedert hij het levenslicht zag en nu, na jaren van diepe studie, ernstig onderzoek en vurig gebed, boog hij de knieën voor Hem, die gekomen is als het licht, dat de gansche wereld verlicht. ‘Hij was groot geworden onder de menschen als een spreker van en voor het recht. Toen, op den vollen middag van zijn leven, hoorde hij door de stemmen van den aardschen lof heen, de stem van dat hoogste, eeuwige Recht, van het Recht der Waarheid, het Recht van God. Dat recht eischte een vrijwillig ketenen van den geest in de banden des geloofs, een onderwerping, een nederig-gehoorzame, maar door volle vrijheid fiere en eerlijke onderwerping van geheel den mensch aan den menschgeworden God.’

Lipman was Christen, was Katholiek geworden uit volle overtuiging, en hij heeft met al de oprechtheid van zijn karakter die overtuiging blootgelegd in alles wat van hem uitging. Een zoon der Kerk geworden zijnde, werd hij een kloek strijder, die onverschrokken hare leer en rechten verdedigde. Zijn ook verschillende zijner geschriften, die de gebeurtenissen van den dag betroffen, op den achtergrond geraakt, in zijne vertaling van het *Nieuwe Testament*, heeft hij ons een kostelijk erfdeel nagelaten, en het kan gezegd worden dat hij nog in den avond van zijn leven op de bres stond, getuige zijn krachtig protest tegen de erkenning van Rome als hoofdstad van het koninkrijk Italië.

Een kostbaar erfdeel noemen wij de vertaling van het *Nieuwe Testament*, want het laatste deel verscheen eerst toen de groote man reeds ter ruste was gegaan. Laat ons dan dit erfdeel als een schat bewaren en de verspreiding er van zoo veel mogelijk bevorderen, uit dankbaarheid aan Mr. Lipman, die zoo vele jaren van zijn leven aan dien arbeid heeft toegewijd en om mede te werken tot het doel, dat hij daarmede beoogde.

Het was op den 7^en^ Juli 1871, dat Lipman plotseling door eene ongesteldheid werd overvallen, op het oogenblik dat hij met de pen in de hand voor zijn schrijftafel zat. Er bleef nog tijd over om hem de genademiddelen der Kerk toe te dienen, en toen stierf hij. Groot was de rouw, die over dat verlies heerschte, en de deelneming, welke zijn betrekkingen mochten ondervinden, getuigde van de hoogachting, die hem algemeen werd toegedragen.

Mr. S.P. Lipman was sedert 1841 ridder van den Nederlandschen Leeuw, van het Legioen van Eer, van de Poolster, en sinds 1860 van de orde van den H. Gregorius den Groote. In 1842 liet hij zich als Nederlander naturaliseeren. doch nooit heeft hij naar eenig staatsambt gestreefd.

Het portret, dat wij onzen lezers aanbieden, is vervaardigd naar eene photographie, ons daartoe welwillend afgestaan.

Rosa Nera aan de fontein.

Was 't niet reeds in de type en kleederdracht te zien, de naam van den schilder zou voldoende wezen, om het tafereel der gravure van pag. 164 een plaats onder den zuidelijken hemel van Italië aan te wijzen. In de kunstwereld immers is Antoine Hébert bekend als een artist, die zijn talenten schier uitsluitend aan de italiaansche natuur en 't italiaansch volksleven gewijd heeft.

‘Hébert,’ zegt een duitsch schrijver, ‘heeft behoefte aan een onbewolkten hemel, helder licht, scherpe zonnestralen, gebruinde gelaatskleur, en niemand geeft beter dan hij de sprekende melancholie terug der zuidelijke gewesten.’ Bovendien legt hij een bijzondere voorliefde aan den dag voor 't eenvoudige landleven van den schilderachtigen italiaanschen bodem. Rosa Nera, het Meisje van Alvito, de Hooikoopvrouw van San-Angelo, het Meisje aan de Bron, Pasqua Maria, zijn niets anders dan trouwe kopieën van 't geen werkelijkheid is in de omstreken van Napels en Rome.

Toch is Italië 't vaderland niet van den schilder, noch 't land, dat het grootste aandeel in zijn roem heeft. Die dubbele eer komt aan Frankrijk toe. In 't jaar 1817 te Grenoble geboren, kwam Hébert in 1835 te Parijs, om in de rechten te studeeren. Te gelijker tijd legde hij zich op de schilderkunst toe en bracht het onder de aanmoediging van zijn beschermer, Paul Delaroche, zóó ver, dat hij in 1839 aan 't academisch concours deelnam en den grooten prijs won. Op kosten van den Staat bracht hij daarop vijf jaren te Rome door en verbleef toen nog drie jaar in Italië, om schetsen voor toekomstige schilderstukken te verzamelen. Sinds de expositie in 't paleis Luxembourg (1850) dagteekent zijn naam, die door latere tentoonstellingen te Parijs meer word gevestigd.

Gezicht op de Theems.

De Theems, een betrekkelijk kleine stroom, doch wat het handelsverkeer aangaat, de drukste rivier ter wereld, heette oudtijds Tamesis en had dien naam, naar men wil, te danken aan de samensmelting van de benaming, welke het bovenste deel van den vloed draagt: Isis, en die van een der zijtakken: de Tame. Zij doorsnijdt in haren loop de wereldstad Londen, en wel over een lengte van meer dan anderhalve geographische mijl.

Ruim twee eeuwen reeds hebben hare golven aanhoudend de voortbrengselen van elk klimaat gedragen en veel van den rijkdom aller werelddeelen de groote stapelplaats doen toevloeien, die aan haar oevers verrijst.

Hoe meer men in een tochtje op de Theems het handeldrijvende Londen nadert, des te levendiger toont zich het gewoel op den breeden stroom. De booten en schepen en schuiten komen en gaan, zwenken langs en door elkaâr, en geven aan 't geheel een bijna verwilderd aanzien. Alom spat het water op bij den slag van boom of spaan, terwijl de lichte vaartuigen huppelen en duikelen in de zwellende, bruisende golving, die de talrijke stoomers veroorzaken. De voortgang van de stoomboot is als een moeielijke doorworsteling, waarbij de ruimte voet voor voet wordt betwist. De stuurman let nauwkeurig op de tallooze bootjes, die uit den weg moeten en aan weerszijden op nog geen twee palm afstands van de raderkassen voorbijsnellen. De vele schepen en schuiten vervolgen mede hun vaart door die schijnbare verwarring, en bij het schreeuwen en razen van den stuurman blijft de overige bemanning zeer koeltjes, schijnt zelfs niets daarvan te hooren. Elke minuut loopt men gevaar in botsing te geraken met alles wat rondom zich beweegt, terwijl de matrozen der geankerde vaartuigen aan beide oevers rustig over de verschansingen leunen, hun pijp rooken en om elke moeielijkheid lachen.

Wanneer men denkt aan de vele interessante gezichtspunten, die de Theems binnen Londen oplevert, aan de merkwaardige gebouwen en de prachtige kaaien, die zich langs zijn boorden verheffen, dan kan men wel aannemen dat ook de teekenaar Doré verlegen heeft gestaan, toen hij hier een of andere greep moest doen.

In een zijner londensche gravures, die op de Theems betrekking hebben, heeft hij een verrassend gezichtspunt gekozen, en wel op een dat ook de zoo drukke rivier in betrekkelijke rust verkeert. Die hooischuiten - een alledaagsch gezicht, zou men meenen - en op een dezer de groep rustenden, die voor een wijle de zorgen vergetend, zich op het hooidek hebben neergevlijd; op den achtergrond dat donkere, ondoordringbare woud van masten en tuigage, eindelijk het effect van 't maanlicht, dat door het net- en slingerwerk van het want breekt, dat alles vormt een eigenaardig geheel.

De ekster.

Deze schoone bezoeker onzer bosschen en landouwen stond vóór ruim twee duizend jaren reeds bekend om zijn vluggen aard, schalksche streken en radheid van tong. Ovidius, die meer kennis van vogelen had dan iemand van zijn tijd, geeft ons het verhaal eener familie praatzieke jonge juffers uit Macedonië, die allen in eksters veranderd werden, en hij zegt er uitdrukkelijk bij, dat zij haar kakelzucht behielden, ook na het afleggen van de damesjapon:

> Zoo roeien ze, op den arm gedreven, door de lucht,
> Als snaterende eksters; en nog heden is dees vlucht
> Van vogelen de lust van 't spreken bijgebleven,
> Een heesche snaterzucht, ter spraakkunde aangedreven.

(Vondel's vertaling)

Indien, wat zeker niet te hopen is, dergelijke gedaanteverandering ook heden ten dage plaats greep, zou menig huisvader zijn verloren dochter moeten gaan opsporen in de hooge takken der boomen van druk bezochte lanen en parken.

Ik bescherm den ekster, wellicht met meer voorliefde, omdat er maar weinigen zijn partij trekken. Velen toch hebben het zoozeer gemunt op allerlei vogelen en vogeltjes in den wildstaat en niet het minst op dezen prettigen gast, dat het mij verwondert hem nog zoo dikwerf en in zulk een vroolijke luim te ontmoeten. Landluî en landheeren onderteekenen eenparig het doodvonnis van mijn vriend, zij dagen hem voor hun bloedraad, omdat hij in tuinen of zaaivelden rooft en plundert, eieren uitzuigt, 't jonge wild wurgt en verslindt. Nu, aangenomen dat het zoo is - wat ik niet toegeef - waarom dan aanstonds de felle doodstraf toegepast en niet liever een ietwat zachter correctief gebruikt, vooral in onzen lieven tijd van zachte inschikkelijkheid. Daarenboven o, foei! hebben eene zekere soort van menschen een vervaarlijk vooroordeel tegen het ekstertje. Verbeeld u eens, lieve lezer, zij vertrouwen hem niet, hij is een ongeluksvogel, een zeker teeken van ramp en tegenspoed. Zij zullen u zeggen; dat zoo men vier van die leelijke vogels bij elkaâr ziet, er binnen kort een sterfgeval in de buurt te wachten is; negen eksters is bepaald een vreeselijk iets.

Wat mij aangaat, gaarne hoor en zie ik een ekster, want hij brengt mij steeds de gevleugelde bewoners der keerkringen te binnen. Daar ligt zulk een kleurengloed, zulk een metaalglans over zijn veeren verspreid, dat men hem schier voor een verdwaalde uit die zonnige streken zou houden. Zijn lange staart, die voortdurend op en neer wipt, de scherp witte en zwarte vlekken, staan hem zeer fraai in zijn zwierige en dartele beweging door de lucht.

Ik weet overigens zeer goed, dat hij een vrij sterke neiging tot stelen heeft, en deze is het voornamelijk, die hem bij beschaafden en onbeschaafden in minachting brengt; maar ook weet ik, en kan 't overtuigend staven, dat hij, evenals zijn broêrtje de kraai, in de Lente alleen en slechts gedurende twee maanden den dief speelt. Dan, ja, is hij zeer ijverig in de weer en op verboden kluifjes belust; Cacus zelf, die oude schelm, gaf geen grooter blijk van zijn handigheid en sluwheid, toen hij de koeien van Hercules stal, dan deze vogel, wanneer hij bij de boerderij hoendereieren of in de velden een patrijzen- of fazantennest ontdekt. Hij doorsteekt het ei met den snavel en vliegt er meê weg. Na den broeitijd echter wordt de ekster weer even onschuldig en schadeloos als te voren, tenzij men het verorberen van een of andere verloren vrucht of verwaarloosd graan als een kapitale misdaad beschouwe. Wat meer is, de rest van het jaar brengt hij in zeer nuttige bezigheden door, dan verslindt hij insekten bij duizenden, bevrijdt ons van allerlei rottende voorwerpen, die, zonder hem en de kraai, de lucht door hun schadelijk uitvloeisel en stinkende gassen zouden verpesten. Het vee wordt ook eenigermate door zijn vorschenden eetlust geholpen; dikwerf zult gij hem wellicht gezien hebben op den rug van schapen of koeien, hij was er, om ze van het ongedierte te zuiveren, dat bun zeer hinderlijk moet zijn. Gansch ander doel beoogt zijn stamgenoot, de kauw, wanneer zij de schapen een bezoek brengt - zij gaat er om de wol, de ekster om het ongedierte.

Ik ben het niet eens met eenige vogelkenners, die het er voor houden, dat de huif boven het nest van den ekster ter verdediging is gebouwd; immers de opening, waarlangs de vogel binnenkomt, staat altijd voor den vijand open, en de inhoud van het nest is door den koepel volkomen zichtbaar. Ik ben daarenboven ten volle overtuigd, dat de ekster, evenmin als eenige andere vogel, 't minste besef heeft, dat

zijn eieren kunnen geroofd worden, tot op 't oogenblik dat hij ze mist. Vreesden zij zulk een ramp, ekster, kraai en spreeuw zouden hun nest op eenzamer plaats en meer buiten 't bereik bouwen. Maar geen ondervinding, zoo zij die hebben, maakt hen wijzer. Om [u] hiervan te overtuigen, werp slechts een blik op de spreeuwen uwer daken, de kraaien, maar meer nog de roeken, uwer bosschen, en gij zult bevinden, dat zij jaarlijks schier ter zelfder plaats terugkeeren, al hebt gij ze ook verontrust. 't Is daarenboven, zooals ik reeds zeide, een feit, dat de ekster een open plaats, ja, die 't meest in het oog valt, voor zijn nest uitkiest; hij zet zijn werk voort, al bezoeken wij hem drie of viermaal daags, en verlaat het niet, maar broedt zijn eieren uit, al betast gij ze nog zoo dikwerf, wel te verstaan met eene zekere bescheidenheid en vogeltakt. Ja, wat meer is, gij moogt gerust zijn eieren wegnemen, die van een anderen vogel in de plaats leggen, hij zal ze uitbroeden en de jongen opkweeken. De ekster, en hetzelfde kan weer van al de andere vogels gezegd worden, heeft op verre na de gehechtheid niet voor zijn eieren, die hij voor zijn jongen aan den dag legt. De eieren, die gij uit zijn nest haalt en op den grond legt, zal hij voor immer verlaten, maar breng slechts de jongen naar een plaats, waar de oude vogel toegang kan verkrijgen, en hij zal ze geregeld voeden en verzorgen. Hij laat het vuile ei gedurende de broed- en opvoedings-periode in het nest liggen, vogelen echter, die in holle boomen of gaten van muren verblijf houden, reinigen hun woning met de meeste zorg en verwijderen bedorven eieren en alle verdere vuilnis uit het nest. De ekster nestelt in alle soorten van boomen, zelfs versmaadt hij den nederigen doornstruik der haag niet. De appelboom in den tuin, de eenzame esch in de weide, de els bij de beek en de eik te midden van het woud, allen hebben hun aantrekkelijkheid voor dezen ogel. Hij plaatst er zijn nest, dat hij van stokjes, klei of aarde maakt, alles samengevoegd door vezelige boomwortels. - Ik las onlangs in een boek over de vogelen, dat eksters hun nest met wol bekleeden; dit is eene vergissing, of wel hebben de tegenwoordige eksters, overeenkomstig de eischen van den tijd, een nieuw ‘comfort’ in hun huis gebracht. Hij legt van vier tot negen eieren, zeven schijnt echter het gewone getal. Deze verschillen onderling in grootte en vorm. De wijfjes-ekster is zoo sprekend het evenbeeld van haar gemaal, dat gij ze ter nauwernood van elkander kunt onderscheiden. Die gelijkenis treft men trouwens schier bij al de vogels aan, waar de fraai schitterende veeren zich vóór de eerste ruiing vertoonen.

Eksters leven gezellig, hoewel niet in den strengsten zin des woords. Waar zij niet verontrust worden, ziet men ze vaak bij troepjes van vijftien tot twintig in drukken kout van boom tot boom vliegen. Soms verheffen zij zich zeer hoog in de lucht en schieten er doorheen met buitengemeen snelle vaart, iets wat tot nu toe de aandacht van vogelkenners schijnt ontgaan te zijn.

Evenals al de vogels in den wildstaat, worden ook deze bijzonder luidruchtig bij 't vallen van den avond; en zoo gij er behagen in schept de bewegingen der organische natuur gade te slaan, zult gij opmerken, hoe zij bij zonsondergang snaterend en babbelend in kleine afdeelingen naar hunne gewone rustplaatsen vliegen. Daar zijn het de beste nachtwachten ter wereld; wie het boschje binnentreedt, is zeker hun aandacht te trekken, want als bij tooverslag weerklinkt er een koor, waarin de vreemdste tonen en akkoorden door elkander ruischen. Wanneer ik 's nachts of over dag zulk een eksterrumoer hoor, weet ik dat er iets gaande is. 't Is nu ruim drie jaren geleden, dat een mijner vrienden in Zuid-Holland mij verhaalde, hoe hij door toedoen der eksters den brutaalsten strooper van 't land te pakken kreeg. Hij werd ter plaatse gebracht, waar deze wilddief zijn praktijk uitoefende, door het luid en aanhoudend geschreeuw dezer vogelen in de toppen der boomen, juist boven de plek waar deze

aan 't werk was. In ‘flagrant délit’ gegrepen, verklaarde de strooper dat die gevloekte eksters 't hem ‘elapt’ hadden, anders ware men hem niet ‘aan 't laif ekomen.’ Waar de eksters dus al niet goed voor zijn!

Uitstapjes in Nederland
door H.A. Banning.

Limburg.
In het land der bokkenrijders.

I

De zon stond nog hoog aan den hemel, toen wij het klooster te Wittem verlieten om ons naar Simpelvelt te begeven. Het is een heerlijke weg, die daarheen voert, nu eens over vrij hooge heuvels, die een ruimen blik over de omliggende velden schenken, dan weer door vruchtbare en schaduwrijke dalen, waar het lachende groen, gemengd met de halfbruine najaarstinten, aan het landschap een betooverende schoonheid schonken. 't Was brandend heet, de wind scheen aan blad en loover een rustdag te hebben geschonken, en 't is niet onmogelijk dat hij zelf ingedommeld was bij de bekoorlijke hardnekkigheid, waarmede de maand September de natuur dwong om ons het leven te veraangenamen. Doch al was de wandeling ook vermoeiend, de lucht is daar onbesmet, men ademt er vrij en ruim, en nu en dan brengt een luchtstroom verkwikkende geuren, die zij aan bloemen en planten heeft ontleend en heinde en ver verspreidt.

Een der paters was zoo vriendelijk ons een eind wegs te vergezellen. Toen wij afscheid genomen en hem nogmaals onze erkentelijkheid betuigd hadden voor de genoten gastvrijheid, bleven wij getroffen staan. Daar, aan den voet van den berg te midden van schaduwrijk geboomte lag het klooster, zooals het door de gravure in een der vorige nommers is weergegeven. Overal had het oog den vrijen teugel over den golvenden bodem, over de uitgestrekte velden en de groene heuvels, doch dáár vond het een rustpunt, zooals ook de ziel er een rustpunt, een oase vindt in de woestijn des levens.

‘Als hier een bank stond, bleef ik minstens een uur zitten,’ zeî mijn jeugdige reisgezel.

‘Om te laat aan het station-Simpelvelt te komen.’

‘Dat zou ik er aan wagen. Het oude liedje zegt:

> Waar kan men beter zijn
> Dan bij zijn beste vrienden,

en de mannen, die daar op die stille, bekoorlijke plek wonen, zijn vrienden van God en van de menschen. Wilt gij wel gelooven dat ik minstens voor drie dagen bedorven ben, en dat zegt heel wat voor een weerhaan als ik. Wanneer ik er aan denk, hoe stil, hoe vreedzaam en zalig die mannen daar leven, kan ik slechts met walging denken aan de wereld met hare beslommeringen, met hare vermaken en genietingen, die ons opbreken als verzuurde spijs. Ik zou den pater kunnen benijden, die terugkeert naar het vreedzame oord, naar de haven, waar men beveiligd is tegen de stormen des levens. - Waarom glimlacht gij?’ zoo vervolgde hij na eenige oogenblikken, mij met groote oogen aanstarende.

'Denk aan de dichters en fransche KOKS, aan de geïmporteerde havana-sigaar en de canapé. Bellamy zong immers ook:

O, hoe zalig en hoe vreedzaam
Vloeien mijne dagen heen.'

ROSA NERA AAN DE FONTEIN.

'Maar kom, ge weet toch ook wel dat die vergelijking aan twee kanten mank gaat,' antwoordde hij knorrig. 'Wat Bellamy en alle vervelende dichters van die soort bezingen is klinkklare nonsens; dat zijn dingen uit Luilekkerland, die niet bestaan. Laat iemand het maar probeeren om dag in dag uit op een zodenbank te zitten met een rietfluit in den mond, een duifje op zijn schouders, een paar lammeren aan zijn voeten en zoo al meer, hij zal er spoedig den brui van geven. Er zit iets onmannelijks in dat eeuwige gekweel en getoereloer, daarom mag ik er niet van hooren; wat ik die paters daar benijd, is de kalmte en gemoedsrust waarin zij leven. Zij beoefenen de wetenschappen en verrijken zich met kundigheden, zonder daarin te worden gestoord

door allerlei dingen, die ons den ganschen dag het hoofd warm maken. Zij staan buiten de wereld en nogtans

voeren zij een hardnekkigen strijd tegen haar, en als wij, arme tobbers, nu en dan op het hobbelige pad des levens eens struikelen of het spoor bijster zijn, dan bieden zij ons de hand om op te staan of toonen ons aan dat wij afgedwaald zijn, en dat gaat dikwijls nog zoo heel gemakkelijk niet eens. Is dat geen edele, geen grootsche taak?'

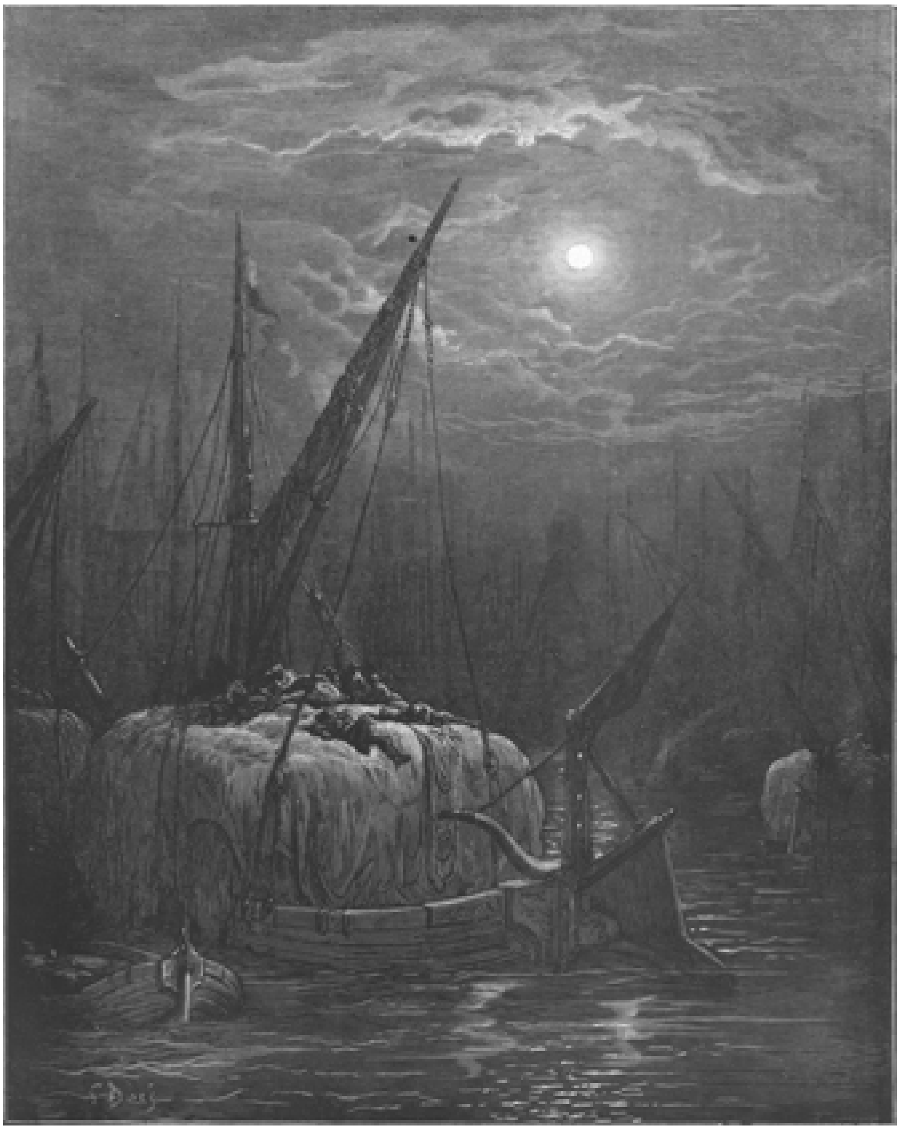

GEZICHT OP DE THEEMS.

'Bravo!' zeide ik, mijn reisgezel op den schouder kloppende, 'ik hoop dat gij langer dan drie dagen bedorven zult blijven, zooals ge 't noemt. En als gij nu weder midden in de beslommeringen des levens zijt en de een of andere wereldling zich op ongepaste wijze vroolijk maakt over 'boetpredikers,' en kloosters, wordt dan nog eens kwaad, gelijk nu, en laat uw tanden zien, dat zal u goeddoen en ook zijn nut hebben.'

Wij vervolgden onzen weg door dat bekoorlijke oord, een weg, die voortdurend rijst en daalt en altijd afwisseling biedt. Hier gaat men onder een spoorwegbrug door, ginds ziet men een trein, als een slang over den berg kronkelend, eindeloos ver. Het was overal stil en eenzaam, maar niet eentonig. 't Is of het geheel daar schooner is om de weinige

groepen woningen, die men er vindt; zij doen denken aan een doos met neurenberger speelgoed, door een kind op een groen tafelkleed uitgestald.

'Zouden wij hier of daar niet eens een oogenblik uitblazen?' vroeg mijn vriend, 'ik begin drommels warm te worden.'

'Zeer gaarne, zoo gij maar een gelegenheid weet aan te wijzen.'

'Niemand zal ons toch een stoel of bank weigeren, en wat hebben wij meer noodig. Als honger de beste kok is, zal vermoeidheid wel de zachtste canapé zijn. Maar dat huis daar moet wel een herberg of zoo wat zijn, want er hangt een groene krans uit. Drommels neen,' vervolgde hij na eenige oogenblikken, 'dat moet wat anders beduiden; er steekt een gansche boom uit het venster; wat zou daar aan de hand zijn?'

Onder die alleenspraak stak hij den weg over naar de aangeduide woning, die met een krans en een grooten tak prijkte. Er stond een jonge vrouw aan de deur.

'Moedertje,' zeî mijn reisgezel, 'mag ik eens even een sigaar opsteken?'

'Boeveur neet?' antwoordde de vrouw op vriendelijken toon.

'Moet dat ja of neen beteekenen?' vroeg mijn vriend, zich naar mij omkeerende.

'Zij vraagt eenvoudig, waarom gij dat niet zoudt mogen doen; mij dunkt dat is zeer vriendelijk.'

'Heel goed, doch men moet het eerst maar weten,' hernam hij en zich toen naar de vrouw keerende, vroeg hij: 'zeg mij eens, wat is hier te doen, is 't kermis of zoo iets?'

De vrouw glimlachte, zette een paar stoelen klaar en vertelde ons dat haar zuster de bruid was. Er kwam een gansche familie-legende voor den dag vol wederwaardigheden. Hare ouders, die te Maastricht gewoond hadden, waren dood, zij had twee zusters, de oudste was ook getrouwd, maar niet gelukkig. 'Het waor ermooi trouf in het hoes,' en men wist het wel dat 'boe de ermooi de deur in kump, de leefde de vinsters oetvluigt.' De jongste zuster was nu de bruid en ging onder goede vooruitzichten trouwen.

Nog was zij over die zuster aan het uitweiden, toen zij eensklaps naar de straat wees en zeî: 'Es me van der duvel sprikt, dan zuut me zene start.'

Van die sierlijke beeldspraak was de jeugdige bruid, die nu binnenkwam, het onderwerp. Zij was een flinke deern met een benijdenswaardig bewijs van gezondheid op de wangen, en armen zoo rood als beetwortelen. Wij wenschten haar geluk, iets waarmede zij zeer in haar schik scheen te zijn, want zij ging terstond glimlachend naar een kast haalde een fleschje en glazen voor den dag, en wij moesten op haar gezondheid drinken en klinken, al ons tegenspartelen mocht niet baten.

'En wat krijgt gij nu voor een man?' vroeg mijn jonge vriend, die zich niet weinig amuseerde, 'toch geen bokkenrijder hoop ik?'

'Een kolenkink,' antwoordde de bruid.

'Wat is dat voor een ding?' vroeg hij, zich tot mij wendende.

'Ik geloof, iemand, die met kar en paard de steenkolen vervoert, niet waar?'

De bruid knikte.

'En heeft hij nog al wat in de melk te brokken,' hernam mijn reisgezel, die vrij onbescheiden begon te worden.

De bruid hemelde haar bruidegom hoog op, zooals waarschijnlijk alle bruiden doen, en haar zuster voegde er bij dat zijn moeder niet onbemiddeld was. En toen nu de bruid beweerde dat haar aanstaande alleen goed genoeg was voor zijn brood,

liet de jonge vrouw zich niet uit het veld slaan en zeî: ‘De bis gelúkkig daste zoe'n mélkende kooi aon de hand hébs.’

‘Nu, nogmaals geluk,’ zeî mijn vriend, de bruid de hand schuddende, ‘maar maak het die mélkende kooi niet te lastig, want mans moeder is bij een jonge vrouw toch allicht voor een oortje thuis.’

De bruid glimlachte en vroeg:

‘Zeet geer van Mastreecht?’ doch zij liet er terstond op volgen: ‘Boe kós ich zoe stom ziin, ich kós aon eur taol weten dat geer oet Holland komt.’

Mijn reisgenoot scheen veel lust te gevoelen om het gesprek nog verder voort te zetten, doch ik herinnerde hem dat de trein te Simpelvelt niet op ons zou wachten. Toen wij de goede lieden bedankt hadden en reeds buiten waren, zag ik op mijn horloge dat wij ons daar te lang hadden opgehouden. ‘Nog ruim een half uur blijft ons over,’ zeide ik, ‘wij kunnen den trein immers wel halen?’

‘Jaowel, menhier,’ antwoordde de vrouw, ‘mer spoeit uch! spoeit uch!’

‘Dat is een slecht vooruitzicht,’ zei mijn vriend, ‘als de buitenluî van een half uur spreken, kan men er gerust nog de helft bijvoegen; wij moeten beenen maken.’

Dat moesten wij inderdaad, ten spijt van ons verlangen om wat meer van de schoone natuur te genieten. Wij hadden reeds meer dan twintig minuten flink doorgestapt, en nog was er geen station te zien. Wel zagen wij in de verte den spoorweg op den berg, en een huis, dat het station kon zijn, maar hoe moesten wij daar komen, onze weg voerde er niet heen.

‘Het loopt mis,’ zeî ik, ‘wij hebben slechts acht minuten tijd, en er is nog geen eind aan den weg te zien.’

‘Dan maar op een pruikenmakers drafje *linea recta* naar ons doel.’

‘Wat meent gij?’

‘Dat wij dwars het veld over en zoo de hoogte op gaan.’

‘Maar het zal niet geoorloofd zijn langs het spoor te loopen.’

‘Nood breekt wetten; het hoofd zal er niet meê gemoeid zijn, volg mij maar.’

Nu ging het over heg en struik, door dik en dun de hoogte op, en zoo bereikten wij den spoorweg en zagen op tamelijk grooten afstand werkelijk het station. Doch aan de andere zijde, niet ver van ons, stond iemand, die kennelijk meer recht had om op dat terrein te zijn dan wij.

‘Die vent daar ginds schijnt machtig veel lust te gevoelen om ons te dwarsboomen,’ zeî mijn vriend. ‘Welke taal zou hij spreken?’

‘Ik denk fransch, want wij zijn hier op de *Grand Central-Belge*, doch ik zou maar eerst met hollandsch beginnen, het schijnt een gewoon wachter te zijn.’

‘Zeg eens, vriend,’ riep mijn reisgenoot, doch hij kon niet vervolgen, want de ander viel hem in de rede met een barsch:

‘Was?’

‘'t Is jandorie een mof,’ hernam mijn vriend fluisterend, ‘zoo'n pruisische donnerwettersapperments-kerl, doch wij willen ons voor dit maal niet laten overbluffen.’

Toen stak hij den arm rechtuit naar het station en riep:

‘Ist das nicht der Bahnhof von Simpelvelt?’

‘Ja wohl, aber’. . . . .

‘Meinen besten Dank!’ riep mijn vriend en liet er zacht op volgen: ‘Nu maar vooruit, want wij hebben geen tijd te verliezen,’ en hij voegde bij zijn woorden ook de daad.

‘Halt!’ donderde het achter ons. ‘Auf den Eisenbahn darf man nicht’. . . . . .

'Danke, danke, wir sind schon fertig!' riep mijn vriend zoo hard hij kon, en zonder om te zien draafden wij nu over dwarsbalken, kruishouten en wissels naar het station; de wachter scheen te gelooven dat wij hem niet begrepen hadden en liet ons gaan.

Het was hoog tijd, want de locomotief kwam ons zuchtend en bonzend achterop. Schier geheel buiten adem namen wij plaats in de coupé en nog zaten wij te hijgen toen de conducteurs reeds: 'Fauquemont Fauquemont!' riepen.

Wij waren in het land der bokkenrijders.

(*Wordt vervolgd.*)

Twee moeders.
Episode uit den laatsten fransch-duitschen oorlog.
Door Mathilde.
(*Vervolg*.)

'Wat doet het kleed, zoo de meening goed is? Gij hebt mij het laatst gezien bij den dood van Cyrille. Ik heb u mijn twee kinderen achtergelaten, waar zijn zij?'

'Bij uw goede, miskende moeder, die ze met open armen heeft ontvangen.'

'Goddank, nu ben ik daarover gerust. Hoor mij thans aan! Ik heb mij nooit met eenige politiek bemoeid. Hij was mijn politiek, mijn leven, mijn alles! Ik kon alles van hem verdragen, wat van hem kwam was mij wèl, zelfs zijn verachting, zijn haat en zijn slagen! Doch hij is dood, de laatste band is verbroken, en meer dan ooit begrijp ik, hoezeer ik gedwaald heb en wat ik verbeurde door mijne moeder en mijne familie te verlaten. Ik heb mijn jongste kind pas zien sterven, ik heb het gedoopt eenige minuten voor zijn dood.'

Zij zweeg, door de smart overmand.

'Ik was aan zijn wieg! Ach God, hij had er geen, de kleinzoon van mevrouw du perne blies den laatsten adem uit op een hoop vuilnis: ik kon hem niet verlaten, mijn arm, mijn lijdend kind, mijn Cyrille, Cyrille, zijn naamgenoot. Ik was anders eerder gekomen, want ik had gezworen u te redden, om mij in geringe mate te louteren en eenigszins zuiverder te verschijnen voor mijn moeder of voor God.'

Robert zag de vrouw met verwonderden blik in de groote, bedroefde oogen.

'Mistrouwt gij mij?' vroeg zij.

'Neen, Anna, ik dank God dat Hij zijn stem in uw hart heeft doen hooren na zooveel jaren van dwaling. Verlaat spoedig Parijs en keer naar uw moeder terug!'

'Eerst zal ik u teruggeven aan uw treurende moeder.'

'Vluchten, zegt gij, vluchten?' - en hij zweeg, de oogen naar boven gericht. Links zag hij zijn moeder, zijn zuster, Albert, Paul en Ramelles, rechts een woedenden volkshoop, met geladen geweren, maar daarboven zweefde iets, eerst vaag en onbestemd, toen glansrijk en schitterender dan rozen en leliën, dan smaragden en diamanten. Het was een kroon, de kroon weggelegd aan de kampvechters, die volharden tot het einde. Een trilling van vreugde doorliep zijn lichaam, zijn oogen fonkelden van blijdschap, en toen hij tot Anna sprak, meende zij de stem van een engel te hooren.

'Wees gedankt vrouw,' zeide hij 'voor uw moeite. God zal u vergeven en beloonen, maar mij redden kunt gij niet, ik blijf hier'. . . . .

‘Waarom? Waarom?’

‘Ik mag niet. Binnen deze muren echter is de doorluchtige hoogepriester, de aartsbisschop, opgesloten. Ga naar hem, bied hem dit middel tot redding aan, en geheel Europa zal u dankbaar wezen nu en altijd, zoolang de namen van Parijs en Frankrijk in aandenken zullen zijn.’

‘Wat maakt mij die roem? Ik wil onbekend wezen. Ik wil vergeten zijn, daar ik niet vergeten kan! Volg mij, 't is nog tijd!’

‘Ga naar den aartsbisschop, Anna,’ gebood hij, ‘en red hem!’

Door zijn gebiedenden toon overmeesterd, boog Anna het hoofd en dacht even na.

‘Is dat de eenige voorwaarde tot kwijtschelding en vergiftenis?’ vroeg zij langzaam.

‘Ja’ antwoordde Robert. Hij zette zich weer neder, zijne krachten begaven hem.

‘Welnu, ik zal het wagen! Doch na hem is 't uwe beurt.’

Hij viel op de matras en hoorde nauwelijks de laatste woorden. Een stroom bloed ontsnapte zijn mond en verlichtte een weinig zijn beklemde borst.

Anna was heengesneld; niet lang daarna kwam zij terug. De priester sloeg de matte oogen op.

‘Gered?’ vroeg hij flauw.

‘Mijn God, hoe verschilt de lucht in deze cellen, met die, welke men daarbuiten inademt. Ik heb hem redding aangeboden, ik stond voor zijn vrijheid in, doch hij weigerde. ‘Neen,’ zeide hij ‘het bloed der martelaren moet vloeien; hoe onwaardig ook, ik heb het offer mijns levens gebracht. Ik mag mij niet aan mijn lot onttrekken. Evenals mijn voorganger, zal ik waarschijnlijk door de handen mijner kinderen vallen, moge dan mijn bloed eveneens het laatste zijn, dat gestort wordt.’ Toen zonk ik neder en vroeg hem den zegen, niet voor mij, onwaardige, maar voor mijn moeder en voor mijn onschuldige kinderen, - hij sprak woorden van zegening uit voor hen en ook voor mij. O God, o God, wat heb ik gedaan door alles wat schoon en verheven was te verlaten . . . . . 't Is reeds laat,’ vervolgde zij, ‘ik heb mijn plicht gedaan, de aartsbisschop wilde niet, dus gij moet mij volgen.’

‘Neen, Anna dit kan niet geschieden. Als de aartsbisschop weigert, hoeveel te meer moet ik het doen. Ik zou mijn plicht verzaken door anders te handelen dan hij. Anna, hoor wat ik u te zeggen heb! Gij wilt tot God terugkeeren, verlaat dan Parijs en keer naar Ramelles weder.’

Zij zag hem verward aan en riep met holle stem:

‘Zeker, over eenige dagen, als ik nog leef! Schrikkelijke tijden zullen aanbreken; de communards willen zich onder de puinhopen van Parijs begraven! Nu kunt gij u nog redden. Morgen is het te laat. Parijs zal een vuurzee gelijk worden. Alles wat eeuwen lang onzen roem uitmaakte, zal vernield en verteerd worden, en ik, ongelukkige, zal sterven met de schuldige stad.’

Zij verliet de kamer, en weder bleef Delgrange in de dikke, zwarte duisternis met zijn gedachten alleen.

XII
Geesels en martelkronen.

De troepen van het gouvernement naderden meer en meer. Met reikhalzend verlangen zagen de ongelukkige Parijzenaars uit naar het bevrijdende leger, doch elke stap om de bevrijding te verhaasten, werd hun belet. De oproerlingen wierpen barricades op in de straten en verdedigden zich met een moed, een betere zaak waardig. De geheele week door knetterden de mitrailleuses en de geweren; niemand genoot in dien tijd een oogenblik rust. Het gepeupel, tot het uiterste gedreven, dwong ieder de wapens op te vatten tegen hen, die men als bevrijders aanzag. Mevrouw Delgrange had nu alle kans verloren om de stad te verlaten. Haar toestand boezemde haar kinderen de levendigste ongerustheid in, zij sprak van niemand anders dan van haar zoon, dien zij wilde en moest zien. Paul had deuren en ramen doen sluiten, om zooveel mogelijk vreemd te blijven aan de beweging rondom hem en ook om de ijlhoofdige vrouw het ontvluchten te beletten. In hun tamelijk afgezonderde straat hoorden zij het vreeselijke wapengedruis slechts op een aanmerkelijken afstand. Soms meende Thérèse, dat het nader kwam, doch dit boezemde hun meer hoop dan schrik in. In een kamer, waarin nauwelijks het zonlicht kon doordringen, lag mevrouw Delgrange op de canapé, Thérèse zat vóór haar te bidden en Octavie stond gewoonlijk door de reten der jalousieën naar buiten te zien; s'avonds waren de straten verlicht door den schrikkelijken brand, die op verschillende plaatsen was uitgebroken. Paul liep heen en weer, al te onrustig om zich met iets bezig te houden. Soms knielden zij neer om gezamenlijk de barmhartigheid Gods in te roepen.

'Is Robert nog te Mazas?' vroeg mevrouw Delgrange den 23^{en} Mei.

'Neen, Mevrouw,' antwoordde Paul, 'hij is naar La Grande Roquette overgebracht.'

'Dat is niet ver van hier, niet waar!'

'Heel ver niet.'

'Maar zou er geen middel zijn om hem te zien?

'Onmogelijk, de gevangenen worden streng bewaakt.'

'Zeg mij de waarheid, Paul, waarom worden ze gevangen gehouden, wat is het doel dier opsluiting? Zijn ze gijzelaars? Zal men hen op de voorste rijen der strijders stellen om ze als schild te doen dienen?'

'Niemand weet er iets van, Mevrouw, gij evenmin als ik en de gevangenen zelven. Laat ons vertrouwen en bidden!'

De ongelukkige moeder zuchtte diep en zweeg. Dien middag was Fautrin de straat opgegaan, en Octavie, hoorende dat de Tuilerieën, het paleis van Justitie, de Notre-Dame en nog zoovele andere gebouwen brandden, had zich op een der zolderkamertjes begeven, om van daar een blik in de brandende stad te kunnen werpen. Thérèse was in de keuken bezig, denkende dat mevrouw Delgrange sliep. Toen ze echter in het salon terugkwam, was de weduwe er niet; Thérèse trof haar aan op het oogenblik dat zij haar doek omdeed en het huis wilde verlaten. Sedert dat oogenblik moest men met verdubbelde waakzaamheid op haar letten.

Den volgenden dag dreunde de woning heviger dan ooit door 't vreeselijk kanonvuur. De straat bleef echter gespaard, ofschoon bijna alle communicatie met het overige der stad was afgebroken.

Daags te voren hadden de gevangenen van la Roquette zich de oogenblikken, die zij op de wandelplaats doorbrachten, benuttigd om elkander tot den dood voor te bereiden en de absolutie te geven. Men dreigde hen van honger te doen omkomen; gelukkig dat medelijdender zielen zich over hen ontfermden en hun ten minste dien afgrijselijken dood bespaarden.

De eerwaarde heer Delgrange kon nauwelijks meer gaan, zoo zwak en uitgeput was hij. Op een bank der open plaats liet hij zich neervallen en bleef daar een geheel uur zitten. De aartsbisschop naderde hem.

'Mijn zoon,' sprak hij met vaderlijke stem, 'gij hebt mij willen redden; ik dank u voor dit blijk van genegenheid, doch ik mocht er geen gebruik van maken. Maar gij, waarom zijt gij niet gevlucht?'

'Monseigneur,' antwoordde Robert, 'gij hebt de martelkroon niet willen verliezen, ook ik durfde de gelegenheid niet laten voorbijgaan.'

'Maar wij zijn nog zoo ver niet. Er is iets wat mij zegt, dat God ons bloed niet noodig heeft, dat wij gered zullen worden. Tot wederziens dus, Mijnheer Delgrange, tot wederziens in uw pastorie!'

'Gods wil geschiede, Monseigneur! Ik ben bereid tot leven en dood.'

De aartsbisschop liet hem zijn ring kussen en drukte hem toen de hand, om vervolgens zijne wandeling voort te zetten.

De volgende dag, de 24^{e} Mei, staat met bloedige letters in de geschiedenis van Frankrijk vermeld. Overal, en niet het minst in de kerkers, heerschte een onbeschrijfelijke angst. Tot in de cellen drong het oorverdoovend geraas door der mitrailleuses, der kanonnen, der jammerkreten, der verwenschingen, der knetterende vlammen en der instortende gebouwen. Tegen 2 uur had men den gevangenen veroorloofd bijeen te komen; de leeken mochten zelfs de priesters bezoeken. Het was een waarschuwing!

Toen Robert weder in zijn gevangenis teruggekeerd was, stond hij verwonderd over zijn gelatenheid; de dood die hem gisteren, niettegenstaande zijn uitwendige kalmte, nog zoo schrikkelijk voorkwam, had al 't schrikwekkende verloren; het was hem onverschillig of een aanhoudend gedruis als van naderende, of zich verwijderende benden beurtelings hoop of teleurstelling scheen aan te bieden. Hij luisterde er niet naar; neergeknield voor zijn ledikant, had hij alles rondom zich vergeten om slechts aan den hemel te denken. Tegen acht uur werd het gedruis grooter en kwam het naderbij. Zijn het de Versaillanen of de communards? vroeg ieder zich angstig af. Helaas, spoedig bleef geen twijfel meer over; woeste kreten, vooral uit vrouwenmonden weerklonken door de gangen en vermengden zich met het onophoudelijk geluid van voetstappen. De directeur der gevangenis, die alle gewoonten en gebruiken in die huizen uitstekend kende, omdat hij verscheiden jaren zijns levens op de galeien had gesleten, begaf zich in de galerij met een aantal nationale gardes.

Geen der gevangenen of hij had zich voorbereid tot het schrikkelijke lot. Robert stond overeind, hij had al zijne krachten verzameld om tot het laatste toe moedig te blijven; een rilling voer door zijn leden, toen hij de geëerbiedigde namen hoorde uitspreken van den prelaat en nog vier andere priesters, benevens van den president Bonjean. De deuren der zes cellen werden opengeworpen; kalm en gelaten verschenen de veroordeelden, en hoorden zonder schrik hun doodvonnis aan. Guérin, de woeste Guérin, wakkerde het al te gewillige gemeen aan, om hen te bespotten en te beschimpen; als een furie stond zijn minnares naast hem. De chignon was in het gedrang gevallen en het verwarde, met bloed doorweekte haar, hing uit haar pet en langs het besmeurde gelaat.

'Waarom is die ellendige kerel, die galgebrok er niet bij?' riep zij. 'Heb ik dan niet gezegd, dat ze allen moeten doodgeslagen worden. Zoo'n afschuwelijk pestbuil, zoo'n Versaillaan, waar is hij? Dat ik hem'. . .

Niemand wees haar Robert's kamer, ieder had genoeg met zich zelf te doen. De stoet ging voort, Mgr Darboy en de president liepen vooraan, elkander ondersteunende; want al was de geest bereid en gewillig, het lichaam had te veel verduurd om sterk te zijn. Aan den voet der trap vielen zij in elkanders armen, elkander onderling moed insprekende. Het regende scheldwoorden op de onschuldige slachtoffers, op hen, die ten zoenoffer der afgedwaalden gingen sterven.

'Ik heb u niets dan goed gedaan,' zeide pater Allard, de engel der

ambulances. ‘Ik ben bereid tot den dood. Gij hebt dorst naar bloed, drink het mijne!’

De prelaat, met den zoeten glimlach der vergeving op de lippen, gaf zijn zegen aan de verdwaalde schapen zijner kudde.

‘Ik vergeef u,’ sprak hij, ‘ik heb u altijd bemind. Moge mijn bloed vrede brengen aan het rampzalige Frankrijk!’

Perinette sloeg hem met de képi in 't gezicht onder het uiten van een afschuwelijke godslastering. Hij bleef onverstoorbaar kalm. Eindelijk was men in den tuin der infirmerie, de strafplaats, gekomen. Het peloton, uit acht nationale gardes en een brigadier bestaande, stond reeds gereed en de gevangenen werden aan den muur op een rij gesteld. Vreeselijke verwenschingen lieten zich aan alle zijden hooren; men wierp op de zes martelaars de schuld van alle rampen: zij hadden de Versaillanen geroepen, het vuur ontstoken, het geld verteerd, door hen was de zoo duur gewonnen vrijheid verloren.

Toen verhief de prins der Kerk zijn stem.

‘Ontheiligt het woord “vrijheid” niet,’ riep hij met kracht, de hand ten hemel geheven. ‘Wij zijn het, die sterven voor de vrijheid en het geloof!’

Zoo ge een gelukking leven mint,
Paar trouw aan de onschuld van het kind.

Een oorverdoovend gebulder van ‘Ter dood! Ter dood, de moordenaars, het addergebroedsel!’ onderbrak zijne rede, en het sein tot vuren werd gegeven. Kwam het door de indrukwekkende houding der veroordeelden, door een overblijfsel van eerbied of dankbaarheid dan wel door de beneveling van den drank, dat de OLverlaten aarzelden en de een den ander afwachtte om vuur te geven? Hoe het ook zij, de akelige doodstrijd werd er door verlengd.

Pastoor Deguerry, de grijze herder der Madelaine zag al zijne makkers vallen. De heer Allard viel het eerst en na hem de heeren Ducoudray, Clerc en Bonjean. De aartsbisschop stond nog overeind, al zegenend hield hij de armen naar boven. Was

dit het laatste offer van zijn lang en nuttig leven? Wilde hij, wiens blikken wellicht reeds de heerlijkheid aanschouwden, een waarschuwend woord richten tot zijn geliefd volk? Wie zal het verklaren? Door twee losbrandingen gekwetst, leefde hij echter nog en zakte eerst bij de derde, dood ineen. Alweder had Frankrijk's bodem een kostbaar, heilig bloed gedronken.

Werpen wij een sluier over de afschuwelijke wreedheden, welke men aan de lichamen der martelaars pleegde. Mochten die gruweldaden toch nimmer aan 't licht gebracht zijn! De lijken werden op een wagen geworpen, naar père-Lachaise gevoerd en in een kuil begraven, waar zij bleven, totdat de dag der eerherstelling was aangebroken. Het scherpe licht der brandende gebouwen belette zelfs den nacht, alle afschuwelijkheden van die heillooze vier en twintig uren voor een korten tijd te verbergen.

Aan de geschiedenis is de taak, hetgeen op dien noodlottigen dag gebeurde, te oordeelen. Ontzettende wreedheden werden gepleegd en ongetwijfeld viel menige onschuldige onder den wrekenden arm der gerechtigheid.

De rosse gloed van den brand verlichtte ook de cellen der gevangenen; geen oog werd geloken, angstig luisterde men naar elk gedruis, en toen de geweerschoten in den tuin weerklonken, meende ieder het doodend lood zijn eigen boezem te voelen doorboren. Elke klokslag, die als een alarmkreet klonk over het onheilspellende oorlogsgeraas, scheen hun het laatste uur aan te kondigen.

Een jonge knaap, een kind nog, stond met zijn bijna eens zoo groot geweer voor een der poorten.

‘Zeg mij de waarheid, hebt gij ook medegeholpen om depriester rs te hoonen en te mishandelen?’ vroeg iemand in het kleed der gardes met een van ontroering bevende stem.

‘Neen moeder!’ zeî de jongen, treurig het hoofd schuddend, ‘ik heb gezwegen, en toen de priester in het violetkleurig kleed mij voorbij ging, heb ik zijn hand gekust.’

‘Des te beter! Wee u, zoo het anders ware geweest!’ - en met een dreigend gebaar snelde Anna, want zij was het, naar binnen.

Met een soort van looper opende zij het slot van Robert's cel. Hij stond voor het tralievenster en zag naar buiten; toen zij binnentrad, keerde hij zich echter om.

‘Alweder!’ zeide hij. ‘Het is te laat, niet waar?’

‘Ja, te laat! Al bracht ik u ook uit deze plaats, zoo waart gij toch niet gered. Morgen misschien, waneeer ik nog kan’. . . . .

Zij hield zich aan den muur vast, om niet te vallen, en Robert schrikte, toen hij de lijkkleur van haar gelaat bemerkte.

‘Wat scheelt u, Anna?’ vroeg hij met een bewogen stem.

‘Ik ben gewond, zie slechts!’ en den kraag losmakend, toonde zij hem een breede wond aan den hals. ‘Ik heb het geluk gehad eenige ongelukkigen te redden, priesters en leeken.’ . . . .

‘Goddank!’

‘Ja, 't is mij gelukt! Ik ben getrofen, doch ik mocht nog niet sterven.’

‘Neen, gij moet terugkeeren, en uw goede, lieve moeder tot troost en steun verstrekken.’ Anna zuchtte diep.

‘Dien troost verdien ik niet. Ik zal hier sterven, in de rampzalige stad. Mijn diep beleedigde moeder en 't ouderlijk huis zal ik niet meer terugzien, evenmin als mijn kinderen en de graven van mijn vader en broeders.

Neen, dat zou te veel geluk zijn voor de schuldige dochter. Maar laat hun weten, dat zij stervende minder slecht was, dat God haar vergeven heeft.’

‘Welnu, Anna, ik ben bereid! Spreek, belijd uw fouten en afdwalingen. Gods barmhartigheid wacht u!’

In tranen wegsmeltend zonk de boetvaardige zondares voor de voeten des martelaars neder en beleed de schulden van haar geheele leven.

‘Zijt gij un gelukkig, zijt gij nu kalm, mijn zuster?’ vroeg Robert met een hemelschen glimlach op 't gelaat, nadat hij de goddelijke woorden had uitgesproken.

‘Uw zuster, ik? O, mag ik u nog mijn broeder noemen, ik, schuldig, ellendig schepsel, u, den martelaar, den heilige?’ snikte zij.

De godsdienst alleen heeft het vermogen, de rouwmoedige te verheffen tot onschuld en heiligheid.

Anna besproeide zijn hand met haar tranen.

‘Kon ik u redden, o wat zou ik dan niet wagen!’ riep zij in vervoering.

‘Neen, mijn zuster, ik mag mij niet onttrekken aan den marteldood. God wil mij als een offer, ik zal vallen, evenals mijn doorluchtige kerkvoogd. Als ik daarboven zal zijn, Anna, zal ik voor u bidden! Vaarwel, zoo gij in Ramelles terugkomt, groet allen, die mij dierbaar zijn. Geef mijn moeder dezen brief en zeg haar’. . . . .

Zij sprong op en luisterde.

‘Ze komen! ik zal heengaan. Tot morgen misschien of anders. . . . Vaarwel!’ riep zij haastig en vertrok.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 22]

De miraculeuze bron te Lourdes.

Het was in Februari van het jaar 1858, dat in het Zuiden van Frankrijk, te midden der rotsen van Massabielle, nabij Lourdes, het miraculeuze feit geschiedde, hetwelk wegens de vele andere daarop volgende wonderen, in dat oord gewrocht, die stad der Pyreneeën tot een der meest bezochte bedevaartplaatsen gemaakt heeft.

Die feiten hebben als 't ware een vuurproef van onderzoek moeten doorstaan en schitterend doorstaan.

DE MIRACULEUZE BRON TE LOURDES.

De bevoorrechte persoon, aan wie op genoemd tijdstip en later nog herhaalde malen de wondervolle verschijning zich openbaarde, werd reeds terstond door een der voornaamste lokale overheidspersonen van bedrog beschuldigd, maar noch zijn sluwe, noch zijn schrikaanjagende pogingen vermochten iets op de waarheidsliefde van de veertienjarige Bernadette Soubirous. Het eenige, wat hij met zijn maatregelen won, was dat een zijner medeambtenaren ten volle overtuigd werd van de oprechtheid der getuigenis. Een verder middel, door de mirakelvrees uitgedacht, bestond hierin, dat men haar en heur ouders met goud wilde omkoopen; een vreemdeling vertoonde zich in de schamele woning der familie Soubirous, en terwijl hij belangstelling veinsde in hetgeen hem over het ge-

beurde werd meêgedeeld, kwam hij met het aanbod voor den dag om het huisgezin uit zijn kommervolle omstandigheden op te heffen en legde bereids een beurs met schitterende en klinkende goudstukken op tafel. Doch dit voorstel baatte zoomin als de bedreigingen met gevangenzetting, het geld werd volstrektelijk geweigerd en de onkreukbare goede trouw van dat arme huisgezin straalde nu voor ieder onbeneveld oog.

De aantijging van leugen werd vervolgens gekeerd tegen de priesters; spionnen werden aangesteld om hen overal na te gaan en te bespieden, ten einde zoo mogelijk hen te kunnen beschuldigen, dat zij, zooals sommige waanwijzen dat noemden, in de zaak der verschijning betrokken waren.

Het plan mislukte echter gansch en al. Geen enkel priester kon er aangetroffen worden, die zich met het gebeurde op bijzondere wijze had bezig gehouden; meer nog, de pastoor van Lourdes had van den aanvang at zich onthouden de weldra wijd vermaarde grot te bezoeken en de van hem afhankelijke geestelijken verboden zich te dier plaatse te begeven. Mgr. Laurence, de toenmalige bisschop van het diocees Tarbes, waartoe Lourdes behoort, had met dit verbod ingestemd en het uitgestrekt over geheel het bisdom, zoodat onder de tallooze personen van allen rang en stand, die naar de grot stroomden, alleen priesters niet werden gezien.

Tevergeefs raadpleegde men hen over het voorgevállene, zij allen hadden slechts één antwoord te geven, namelijk, dat het beter ware geen voorbarig oordeel te vellen, maar den gang der gebeurtenissen af te wachten.

Het stilzwijgen van den bisschop werd beschouwd als een argument tegen de mirakelen te Lourdes geschied, doch deze liet zich daarom niet tot een overhaaste verklaring bewegen. Hij benoemde een commisie van onderzoek en schreef haar de raadzaam geoordeelde gedragslijn voor. De uiterste voorzichtigheid werd door de commissie-leden in acht genomen, zij bezochten de plaats, en ondervroegen onder eede alle personen, die met de feiten in betrekking stonden. Van de velen, die door het water der bron genezen waren, werd een dertigtal uitgelezen, en aan het strengste onderzoek onderworpen, waarbij bekwame geneeskundigen waren aangesteld. Van de dertig gevallen werden er zes verworpen, omdat de genezing ook aan natuurlijke oorzaken kon worden toegeschreven; nog bleven negen andere buiten aanmerking, wijl er eenige onvolledigheid in de getuigenissen was, terwijl vijftien gevallen werden geconstateerd als voorzien van elk blijk van bovennatuurlijke genezing, en deze laatste werden den bisschop tot nader onderzoek aangegeven.

Desniettemin verliepen nog eenige jaren, alvorens Mgr. Laurence het goeddacht een oordeel uit te spreken. Het was eerst in Januari 1862 dat hij een herderlijken brief uitvaardigde, waarbij hij de miraculeuze feiten beschreef, de verschijning als wezenlijk aannam, de devotie tot O.L.V. der grot te Lourdes goedkeurde en zijn onderhoorigen uitnoodigde om mede te werken tot den opbouw van het heiligdom aldaar.

Doch de middelen van hen, die van geen mirakel willen hooren, waren inmiddels nog niet uitgeput, al was ook de aantijging van bedrog weggevallen, er werd weldra iets anders uitgevonden tegen Bernadette Soubirous: de helderheid van haar brein werd in twijfel gesteld. Nachtuilen van de voltairiaansche soort kwamen hun nesten opslaan in Lourdes' omstreken, zij maakten hun uitvindsels door de pers openbaar, richtten daartoe zelfs een bijzonder orgaan op, en weldra hoorde men onder zeker slag van lieden, wanneer zij over het gebeurde te Lourdes spraken, slechts van verstandsverbijstering, zinsbegoocheling, catalepsie, enz bazelen, en een zeker

coryphee van die bent verklaarde openlijk in een parijsch dagblad, dat, al kwam een der bewoners van zijn buurt, het plein Concorde, hem verzekeren, dat daar juist een mirakel was geschied, hij het der moeite niet waard zou achten, even in die richting om te zien.

Er was echter te Lourdes een geneesheer, met name Dorous, die het wel de moeite waard had geacht, reeds in den eersten tijd een nauwkeurig onderzoek in te stellen. Hij volgde de jeugdige bevoorrechte op haar wandelingen naar de grot, en was bij die gelegenheden vergezeld van iemand, die bepaaldelijk meende èn waanzin èn bedrog te kunnen ontdekken. Doch deze laatste zelfs moest eindelijk bekennen, - en hij deed dit openbaar en bij geschrifte - dat hij overtuigd was geworden van de geloofwaardigheid en de volkomen oprechtheid der als krankzinnig voorgestelde en van bedrog beschuldigde Bernadette.

Verdere tegenwerpingen bleven echter niet uit. De volle bron, die aan den dorren rotsgrond ontstroomde, werd aan kortstondige toevalligheid toegeschreven, en nadat de werkelijkheid van den spoedig aanwassenden stroom niet meer kon worden ontkend, was het gemakkelijk, deze aan een gril der natuur en de genezende kracht der wateren aan verbeelding toe te schrijven. Bij lieden, die aldus spreken, is, ingeval hun spot en valschheid doel missen, de eerste gedachte om de hulp van de wereldlijke macht in te roepen en met geweld te onderdrukken, hetgeen zij door argumenten niet kunnen overwinnen. Bernadette Soubirous werd voor der rijksprocureur gedaagd; het strafwetboek werd doorzocht om een punt van aanklacht tegen haar te vinden, maar tevergeefs. De zaak werd nu gebracht voor den prefect van het departement, waarin Lourdes is gelegen. De prefect, iemand met de mirakelvrees ook ten zeerste behept, verzocht van den bevoegden minister vergunning tot het nemen van maatregelen, die wel aan dat alles een eind zouden maken. Hij erlangde die vergunning en ging aan 't werk. Er werden rondom de grot wachten geposteerd, de geheele gerdarmerie alsmede de bezetting van die streek werden onder de wapenen gehouden. Zoo was men een wijle in staat om den toegang tot de bron te beletten en de bedevaarten daarheen onmogelijk te maken. Wederom werden alle pogingen aangewend om een wetsbepaling te vinden, waarbij de bezoekers der grot strafschuldig zouden wezen. Zij hadden de grot met kostbare versieringen, festoenen, exvoto's, opgeluisterd, zij hadden daarenboven bij den ingang een balustrade geplaatst. De prefect beval dus al hetgeen door de geloovigen daar geplaatst was weg te rukken. Slechts met moeite kon het volk zich van handtastelijk verzet weerhouden, toen het die lage plundering zag uitvoeren.

Hierbij voegde zich een acte van barbaarschheid, die zonder den moed van den pastoor te Lourdes, Peyramale, zou gepleegd zijn. De prefeet wilde de jeugdige Soubirous naar een krankzinnigengesticht doen vervoeren, hoewel twee geneesheeren, die als hij dachten, bij haar niet het minste spoor van wanorde in de verstandelijke vermogens konden ontdekken, desniettemin, daar zij het gebeurde niet wilde ontkennen, van zinsbegoocheling repten.

De wreede order van den prefect zou uitgevoerd zijn, zonder de tusschenkomst van den eerw. heer Peyramale. ‘Ga,’ zoo waarschuwde hij den maire van Lourdes, ‘ga en zeg den prefect dat zijn sbirren mij zullen aantreffen op den drempel van de hut dier armen, en alvorens zij een haar van het hoofd der onschuldige kunnen krenken, zullen zij mij in het stof moeten treden.’ De maire bood daarop zijn ontslag aan en de prefect was genoodzaakt zijn voornemen te laten varen. Zijn andere maatregelen, zoo kleingeestig en tevens zoo kwellend, moest hij na eenigen tijd op bevel van keizer Napoleon III staken.

Het aantal genezigen, door de heilzame werking van de wateren der bron verkregen, nam dermate toe, dat de ontkenners van mirakelen gedwongen waren hun toevlucht te nemen tot de meest uiteenloopende en onsamenhangende hypothesen. Wat onmogelijk aan verbeelding kon worden toegeschreven, dat zochten zij te verklaren door de genezende eigenschappen, welke volgens hen het water dier bron zou bezitten en die der minerale wateren van Barèges, Vichy en Cauterets verre zouden overtreffen. In waarheid bleek echter, dat de wateren der bron te Lourdes geen bepaalde genezende eigenschappen bezitten. Zij werden door een professor in de scheikunde aan de Universiteit van Toulouse wetenschappelijk getoetst en zijn bevinding luidde, ‘dat de buitengewone uitwerkselen, ontwijfelbaar door het gebruik van dat water verkregen, niet, althans niet in den tegenwoordigen staat der wetenschap, konden verklaard worden door de natuur der zouten, daarin bij oplossing ontdekt.’ Hij kon daarin geen enkel bestanddeel opsporen, hetwelk er therapeuthische hoedanigheden aan kon mededeelen.

De rotsen van Massabielle hebben thans een geheel ander uitzicht dan zij vijftien jaren geleden vertoonden.

Toen verrezen zij te midden eener doodsche woestenij, thans is het bergachtige gedeelte geëffend; een open vlakke ruimte, die duizenden personen kan bevatten, spreidt zich uit voor de grot. Een breede met olmen en populieren omzoomde weg leidt naar de geheiligde plek. Geen dag gaat er voorbij waarop niet tal van pelgrims de bron en het in de nabijheid opgerichte ruime kerkgebouw bezoeken. In April van het jaar 1864 bevond zich aldaar een processie, welke vijftig à zestig duizend leden telde en zich in statigen optocht van de kerk te Lourdes naar de grot bewoog. 't Is te betwijfelen of ooit vóór dien tijd zulk een massa pelgrims naar een bedevaartplaats optrok. Ook in de laatste tijden vooral was de toevloed der bedevaartgangers uit geheel Frankrijk naar de bron te Lourdes bijzonder groot. De lanen, valleien, bergpassen, tien à vijftien mijlen in den omtrek, waren gevuld met talrijke processiën, duizenden van pelgrims kwamen daar in godsvrucht bijeen, en zullen, naar het is te hopen, van Frankrijk vele verdere onheilen hebben afgewend. Uit alle oorden van Europa, ook uit ons land, reizen thans tal van pelgrims naar Lourdes heen.

Onder de geschriften, die omtrent de miraculeuze feiten te Lourdes het licht hebben gezien, verdient vooral het werk genoemd te worden van den bekenden schrijver Henri Lasserre, die een doorwrocht verhaal van die feiten en hun bijzonderheden heeft samengesteld; hij heeft geen moeite hoegenaamd ontzien om tot het wezenlijke der daadzaken te geraken, o.a. door mondelinge of schriftelijke getuigenissen van personen, die, gelijk hij zelf, wonderdadig genezen zijn door het gebruik van de wateren der bron. Dit onschatbaar geschrift is door den eerw. pater van Eupen op verdienstelijke wijze voor Nederlanders bewerkt.

Aan den vijver.

Dat de jeugd veel van 't water houdt, is een dier regels, waarop slechts zeer weinige uitzonderingen kunnen aangegeven worden. Varen, slootje springen, 's Zomers baden en 's Winters over het ijs glijden en schaatsenrijden, dat is eerst een leven voor onze jongens. De ouders mogen met hun liefhebberij minder gediend zijn, op dit punt is onze blauwgekielde spes patriae, gelijk Hildebrand getuigt, onverbeterlijk. Met een bloedenden neus, verstuikten voet, gescheurde pantalon of met een druipnat pak komt onze gast thuis, en, in stede van medelijden in te oogsten, wordt hij met een

fiks pak slaag verwelkomd, maar toch, bij de eerste de beste gelegenheid is de waterrot de les weer uit het geheugen kwijt.

Ook de jongen en 't meisje op de gravure van pag. 172 zijn alles behalve met de watervrees behept. Zij schept het water en hij schijnt geenszins bang om een natten voet te krijgen. Welnu aan 't water heeft Holland grootendeels zijn roem te danken, en waarom zou de hollandsche jeugd er dan ook bang voor zijn. . . . . .

Immers, welk Nederlander zegt het den dichter niet na:

‘O! wie mint de golven niet,
‘Die ons land gezegend ziet?
‘'t Water voerde eens aan ons strand
‘Troost en heil voor 't vaderland!’

De vlucht der gemalin van Jacob II.

De godsdienst- en partijtwisten, welke Engeland in 't begin en 't midden der zeventiende eeuw beroerden, maakten de regeeringstaak voor koning Jacob II buitengewoon netelig. Zijn gehechtheid vooral aan 't katholiek geloof werd door zijn tegenstanders als een middel aangewend, om 't misleide volk tegen hem op te ruien, en er ontstond een omwenteling, welke Jacob II van den troon dreef en in zijne plaats den hollandschen stadhouder Willem van Oranje tot koning verhief.

In den Winter van 't jaar 1688 vluchtte 't vorstelijk gezin in aller ijl raar Frankrijk. 't Is van de vlucht der koningin, Maria van Este, met haar kind, 't welk nog geen zeven maanden oud was, dat door den engelschen artist Johnstone het tafereel der gravure van pag. 173 is ontworpen, 't geen op de tentoonstelling van 't Kristallen Paleis te Londen met een der eerste prijzen bekroond is.

In 't donker van een guren December-nacht verliet de koningin, vergezeld van twee harer vertrouwde hofdames en een hoveling, haar paleis van White Hall. De koningin had een dichten mantel omgeworpen, waarmeê zij haar kind, dat zij in de armen droeg, tegen de koude trachtte te beschermen. Na in een schuitje de rivier overgestoken te zijn, kwamen zij behouden bij een herberg aan, van waar zij met een rijtuig haar vlucht verder zouden voortzetten.

De vluchtelingen moesten echter hier eenige oogenblikken verwijlen, daar de paarden nog niet waren ingespannen. Uit vrees van herkend te worden, durfden zij de herberg niet binnentreden en bleven bij den toren der kerk van Lambeth staan. 't Is dit oogenblik, waarin vooral 't moederhart zoo zeer tusschen hoop en vrees werd geslingerd, dat de schilder voor zijn schets uitkoos.

Hoe groot ook 't gevaar was van herkend te worden, de vorstelijke vluchtelingen kwamen behouden te Gravesend aan, van waar zij hun reis naar 't oord hunner ballingschap voortzetten. Koning Lodewijk XIV stond aan de bannelingen zijn lustslot St. Germain af, en 't was hier dat het geredde kind groot werd, aan 't welk, onder den naam van Pretendent, later zulk een leven vol stormen en tegenspoeden was beschoren.

Uitstapjes in Nederland.
door H.A. Banning

Limburg.
In het land der bokkenrijders.

II

Valkenburg is beroemd om zijn geschiedkundige bijzonderheden, bemind om zijn schoone ligging. Als gedurende de zomermaanden de toeristen het bekoorlijk Geul-dal bezoeken, verwijlen zij gaarne langen tijd op den rotsachtigen grond, die het stadje draagt, op de ruïnen van het oude slot en in de bekoorlijke omstreken. Evenals in het Gooiland en in Haarlem's omstreken komen ook jaarlijks talrijke familiën te Valkenburg om daar gedurenden eenigen tijd het landelijk leven te genieten, en geen wonder, want de omstreken zijn zoo verrukkend schoon, de lucht is daar zoo zuiver, dat men er waarlijk over verwonderd moet zijn, hoe zoo vele landgenoten in den vreemde kunnen gaan zoeken wat ons land in vollen rijkdom aanbiedt.

Het voormalige land van Valkenburg was zeer uitgestrekt en heeft vaak een belangrijke rol gespeeld in staatkundige gebeurtenissen. Het bestond, behalve de stad zelve, uit 35 dorpen en heerlijkheden en velen zijner heeren waren vrij oorlogzuchtig, zoodat Valkenburg meermalen veel te lijden heeft gehad en het kasteel herhaaldelijk belegerd werd. Zekere Gosewijn, die in de XIe eeuw leefde, wordt als de eerste heer genoemd; hij moet zijn gesproten uit het Huis van Wassenberg-Heinsberg, doch zijn geslacht is in 1214 uitgestorven. De volgende dynastie behoorde tot den stam der hertogen van Limburg, langs moederlijke zijde opklimmende tot Karel den Groote, die in Limburg dikwerf kwam jagen. Ruim een eeuw later, in 1364, werd het land van Valkenburg door de erfdochter Philippa verkocht aan hertog Wenceslaus en Johanna van Brabant, die er het volle bezit van kregen. Van verdere lotsverwisselingen zal ik niet spreken en nog slechts aanstippen dat het land van Valkenburg in 1661 bij tractaat tusschen de Staten en Spanje verdeeld werd en het thans geheel tot het koninkrijk der Nederlanden behoort. Op een tamelijk hoogen en zeer steilen berg, onmiddellijk aan het stadje grenzende, bevinden zich nog de ruïnen van het kasteel der heeren van Valkenburg. Na in 1672 door de staatsche troepen op de Franschen te zijn veroverd, werd dit merkwaardige slot verwoest.

Nadat wij het stadje hadden bezichtigd, deed mijn reisgenoot het voorstel om op de ruïne een fijne flesch te drinken; hij meende dat wij den tijd, die ons nog overbleef, niet beter konden besteden. Ik gaf mijne toestemming, en een oogenblik later stond hij met een flesch en twee glazen voor mij.

‘Wat zegt gij van die bekoorlijke *Fräulein* uit Germania?’ vroeg hij, mij de prachtige etiquette onder de oogen houdende.

‘Het toilet belooft veel, doch men kan geen dame beoordeelen naar de weelderige chignon die zij draagt. Denk aan den humorist Weber, die zegt: ‘Valsch haar zit *op* het hoofd, als er het valsche *in* zit, is het erger.’

‘Grootheid van ziel bezit zij in allen gevalle, zie maar eens.’

‘Inderdaad geen aanbevelenswaardige eigenschap in een flesch. Wij zullen haar straks het gemoed eens laten uitstorten en dan oordeelen; maar hoe komen wij op de ruïne?’

‘Dat zullen wij onder weg wel hooren, kom maar meê.’

Er stond niet ver van ons een bejaard man aan de deur, die ons zeide, waar wij moesten zijn om den sleutel van de ruïne te vragen. Hij was zoo vriendelijk en spraakzaam, dat mijn vriend hem vroeg of hij lust had om met ons de ruïne te bezoeken en daar eenige inlichtingen te geven. De oude man nam glimlachend het aanbod aan, en eenige oogenblikken later zaten wij op de puinhoopen van het aloude slot der graven van Valkenburg.

't Is zeer licht te begrijpen, waarom het getal bezoekers daar gedurende den Zomer zoo talrijk is, want de ruïne biedt op verschillende plaatsen inderdaad schilderachtige gezichtspunten aan; men krijgt het Geuldal lief als men daar zit en een blik in de ruimte werpt. Het doet mij leed dat ik den lezer geen afbeeling van dien inderdaad Schoonen bouwval kan aanbieden; al mijne moeite om een photographie machtig te worden is echter vergeefsch geweest. Intusschen geeft de ruïne den indruk alsof het daar tijdens de gewone voor- en najaarsstormen niet zeer aangenaam moet zijn en wel eens gevaarlijk zou moeten worden. De groote mergelblokken, waarschijnlijk uit den nabijzijnden berg afkomstig, die aan de overblijfselen der bogen als aan een zijden draadje schijnen te hangen, dreigen den bezoeker op het hoofd te vallen. Thans was het echter stil en bij uitstek fraai weder, de met mos begroeide puinhoopen hadden niets schrikwekkends.

‘Kom, laat ons Fräulein Germania eens aanspreken,’ zeî mijn reisgenoot, ‘Want een ruïne brengt mij altijd in een sombere stemming; 't is of ik mij op het kerkhof der aardsche grootheid bevind; ik zou in staat zijn om in Young of Feith te gaan lezen, en mijn vader heeft mij altijd gezegd dat menschen, die neiging gevoelen om in zulke boeken te lezen, op zijn minst een gevaarlijke maag- of leverkwaal moeten hebben.’

Hij schonk zijn glas in, hield het voor de oogen en hernam toen: ‘Zie eens wat heerlijke gele kleur, 't is of die wijn op een mergelberg gewassen is. Mij dunkt, de heeren van Valkenburg moeten die opmerking ook wel eens gemaakt hebben, want 't is bekend dat de ridders wisten wat pimpelen was en den ‘goudgelen wijn van den Rijn’ niet versmaadden. Zij dronken hem echter niet, zooals wij, uit glaasjes zoo klein dat een kanarievogel er nauwelijks zijn dagelijksch rantsoen in kan vinden, maar uit bokalen, grooter dan deze gansche flesch. Die geharnaste mannen moeten toch echte pooiers geweest zijn.’

‘Er zal wel niet weinig overdrijving zijn in 't geen men daarvan verhaalt,’ zeide ik.

‘Zijn dan de bokalen er nog niet om voor de waarheid te getuigen?’ hernam mijn vriend. ‘Die heeren ridders dronken emmers vol en namen dan nog een flesch tot afzakkertje op den koop toe. Men moet echter eerlijk zijn en bekennen dat hunne daden en handelingen veel van de onze verschilden. Wij zijn, bij hen vergeleken, ware kanarievogels en koolmeezen. Iemand als Godfried van Bouillon, die in één slag een geharnast ruiter met zijn zwaard tot op den zadel doormidden kloofde, zoodat het arme paard niet wist welke helft hij voor zijn meester moest houden, zal heel wat hebben kunnen verdragen.’

Toen hij zijn glas geledigd en mij met zijne oogen een teeken gegeven had dat Fräulein Germania hem goed beviel, schonk hij het nog eens vol en bood het den ouden man aan. ‘Drink dat nu eens uit op de gezondheid van de bokkenrijders!’ sprak hij.

De oude man schudde glimlachend het hoofd. ‘Neen, Mijnheer,’ antwoordde hij, ‘dat doe ik niet, want de bokkenrijders waren schavuiten en moordenaars.’

‘Maar zijn wij hier dan niet in het land der bokkenrijders?’

‘Ja wel, als Mijnheer dat zoo noemen wil, maar die goddelooze bende is al haast een eeuw geleden uitgeroeid; mijn grootvader wist daar veel van te vertellen, hij had ze nog gekend.’

‘En vlogen die kerels op bokken door de lucht, zooals de heksen op bezems naar den Bloksberg?’

‘Er valt niet mede te spotten, Mijnheer,’ antwoordde de oude man vrij ernstig, nadat hij met smaak het glas geledigd had. ‘Iedereen sidderde en beefde hier te lande voor de bokkenrijders, want niemand was veilig voor hen, niemand kende hen, niemand wist met zekerheid te zeg-

gen of zijn eigen broêr of vader niet tot de bokkenrijders behoorde. Geen politie kon hen opsporen of hunne vergaderplaats ontdekken; als zij des nachts huisbraak pleegden en soms al de bewoners om het leven brachten, waren zij gemaskerd; iedereen was er van overtuigd, dat sommigen der snoodaards tot de naaste familie behoorden en de begrafenis der slachtoffers bijwoonden, doch er was nooit eenig bewijs te vinden.'

'Kom, kom!' riep mijn jeugdige vriend lachend, 'wie zal zoo iets gelooven; gij doet mij denken aan den man met het kurken been.'

'De man met het kurken been?' vroeg de oude. 'Wie is dat?'

'Hebt gij nooit van den man met het kurken been gehoord? Nu, dan zal ik u eens een aardig geval vertellen, en daarna krijgen wij dan de bokkenrijders van uw grootvader. Doch eerst moet de flesch nog eens aangesproken worden, want het eerste glas smaakte naar de kurk.'

'Gij hebt een vroolijken reisgenoot, Mijnheer,' zeî de oude man zich tot mij wendende.

'Wat zal ik u daarvan zeggen, het jeugdige bloed is onrustig; als de jonge geitjes niet dartelen en springen, zijn zij niet gezond, niet waar?'

AAN DEN VIJVER.

'Zeker, Mijnheer, en er steekt ook geen kwaad in.'

Nadat wij ons nog eens verkwikt hadden, ging mijn vriend op een mergelblok zitten.

‘Daar was ereis een arme sukkel van een muziekmeester,’ aldus begon hij zijn verhaal; ‘de man bekleedde tevens het ambt van organist en klokkenist, doch daar hij met een rijkdom van kinderen gezegend werd, kon dit alles niet verhinderen dat bij hem in huis ‘ermooi trouf woar.’ Eens op een goeden, of liever een kwaden dag dat onze klokkenist boven in den toren de vroolijkste solo's van de wereld had zitten tingelen, terwijl zijn treurig gezicht duidelijk aantoonde dat het misère-ouverte bij hem was, viel hij van de ladder, die naar het carillon voert. De straatjongens waren nog nauwelijks verzadigd van de lustige deuntjes en herhaalden ze fluitend in alle toonaarden, toen de virtuoos bewusteloos aan den voet van de ladder werd opgenomen. Het bleek al spoedig dat zijn rechterbeen ernstig gekwetst was en geamputeerd moest worden.

‘Na verloop van tijd genas hij nu wel, en men liet ook een houten been voor hem maken, doch wat baatte hem dit? Hij kon het pedaal van zijn orgel niet gebruiken, de klokken in den toren bleven stom, want de man kon onmogelijk de ladder bestijgen, en zijne leerlingen woonden zoo ver uit elkander dat hij slechts nu en dan een les kon geven.

‘Tijdens deze treurige periode in het leven van onzen muziekmeester

verscheen onverwacht in de stad zijner inwoning een fransch werktuigkundige, die beweerde dat hij kunstbeenen van kurk kon maken, die met het beste been van vleesch en bloed konden wedijveren. Hij gaf zulke doorslaande bewijzen van bekwaamheid dat het kerkbestuur, gedachtig den ongelukkigen toestand van den organist en de onmogelijkheid om den beiaard te doen bespelen, een inschrijving opende om de kosten voor het kurken been te dekken. Een maand later was het kunststuk gereed, het werd in 't bijzijn van het kerkbestuur aangepast en ieder sloeg van verwondering de handen ineen over een werk, dat der natuur zoo nabijkwam. In het kunstbeen, 't welk een fraaie kuit had, want men droeg toen nog algemeen korte broeken, was een mechaniek aangebracht, dat elke verlangde beweging aan het been kon scheuken. Men behoefde slechts aan een knopje te drukken en het been bewoog zich, langzaam of snel, naarmate de knop meer of minder naar onder werd geschoven. Opdat zich de muziekmeester niet zou kunnen vergissen in de beweging van het been, had de werktuigkundige aan

DE VLUCHT DER GEMALIN VAN JACOB II.

de zijde een soort van schaal vervaardigd, waarop verschillende tempo's zooals deze in de muziek gebruikelijk zijn, waren aangegeven. Werd de knop op *andante* of *adagio* geschoven, dan bewoog het been zich langzaam, daarentegen ging het snel op en neer, wanneer de knop op *allegro* stond, en werd het vreeselijk ontstuimig bij *vivace*; in één woord, het werkte ongeveer op dezelfde wijze als de bekende metrometer.

'Nu meende onze muziekmeester de gelukkigste man van de wereld te zijn. Hij kon het pedaal weder gebruiken, zonder moeite de ladder bestijen en al zijne lessen, heinde en ver in den omtrek, waarnemen. Wanneer hij des Zondags naar de kerk ging, schoof hij den knop op *maestoso*, en de dominé zelf kon zich niet beroemen op zulk een statigen tred; ging hij zijne lessen geven, dan wipte hij vroolijk daar heen in den takt van een *allegretto*. Het kurken been kreeg een groote vermaardheid en menigeen, die met het *spleen* of met eksteroogen geplaagd was, benijdde den man zijn mechaniek lichaamsdeel.

'Eens echter, dat de muziekmeester buiten de stad les moest geven, zag hij tot zijne teleurstelling dat het veel later was dan hij gedacht had. Om den verloren tijd in te halen schoof hij den knop op *allegro* doch daar het hem nog te langzaam ging, gaf hij driftig een stoot aan het werktuig, dat nu eensklaps op *presto* stond. Verbijsterd door den schok dien hij kreeg, wilde hij het evenwicht herstellen, doch in zijn opgewondenheid schoof hij den knop in een verkeerde richting. Nu was het been niet meer te houden, de ongelukkige muziekmeester vloog als een pijl uit den boog vooruit en kon, wat hij ook deed, zijn vaart niet stremmen. Hij gaf een rauwen gil, wierp een paar kinderen omver en snelde als een levende velocipède voort. Er gingen twee paarden op hol, en een boerin, die juist over de onderdeur lag toen hij voorbijsnelde, bleef van schrik op de plaats dood. De gansche stad geraakte in opschudding, doch van den ongelukkigen organist was niets meer te vinden. Een week later werd hij in het hartje van Duitschland gezien, en alvorens een maand voorbijgegaan was, had men in Rusland jacht op hem gemaakt. De man was dood, maar het been sleurde zijn lijk mede voort. In sommige landen meende men dat de duivel losgebroken was, en ieder nam de vlucht als het vreeselijk voorwerp naderde. Dat heeft zoo jaren lang geduurd; ofschoon van den muziekmeester niets meer te vinden was, bleef het been maar altijd voortloopen. Eenige maanden geleden zeide men dat het in Siberië gezien was; er zat nog een stuk van den onderkous aan, wel een bewijs dat men in vroeger tijd goede sajet had.

'Ziedaar de geschiedenis van het kurken been,' zoo eindigde mijn vriend, 'zij zal, naar ik geloof, voor die van de bokkenrijders niet onderdoen.'

'Dat is een zeer aardig sprookje, Mijnheer,' zeî de oude man glimlachend, 'doch gij bedriegt u, wanneer gij meent dat de geschiedenis van de bokkenrijders ook een sprookje zou zijn. Dat zij bestaan hebben, is wel degelijk waar, menigeen heeft daarvan een droevige ondervinding opgedaan. Als ik er u pleizier mede kan doen, wil ik er wel eenige bijzonderheden van vertellen.'

Toen wij gereedelijk onze toestemming gaven, verhaalde hij ongeveer het volgende:

'In de eerste helft der vorige eeuw bestond in het land van Valkenburg een groote bende dieven en moordenaars, die men bokkenrijders noemde. Aan het hoofd dier bende stond iemand, die den naam van kapitein droeg; 't was gemeenlijk een geneesheer uit een der dorpen: men had zoo iemand noodig voor het verplegen der gewonden. De bokkenrijders waren groote schurken, doch zij huichelden brave

menschen te zijn, zij zaten vooraan in de kerk en waren nu en dan zeer milddadig, om de menschen te bedriegen. Wie onder de bende opgenomen wilde worden, moest een vreeselijken eed zweren en dien met zijn bloed onderteekenen. Dit geschiedde in hunne vergaderplaats, die voor iedereen verborgen was en waar bij nacht en ontijden de afschuwelijkste zwelgerijen plaats hadden. Daar oefenden zij zich ook onderling in het schermen en worstelen, waarbij het soms zoo ruw toeging, dat menige bokkenrijder met gekneusde ledematen tehuis kwam. 't Was ook daar, dat de aanvallen en rooverijen beraamd werden, en elke bokkenrijder was verplicht den kapitein onvoorwaardelijk te gehoorzamen, al moest hij ook geweld bij leden zijner eigene familie gaan plegen. Ongehoorzaamheid en ontrouw werden gestraft met den moord van hem en geheel zijn gezin.'

'Maar dat is ongehoord,' zeî mijn vriend. 'Was er dan geen politie om dat onkruid uit te roeien?'

'De vrees was zoo algemeen dat zelfs de politie zich nauwelijks durfde verroeren. Daarenboven had ook niemand de politie durven bijstaan, uit vrees ran het slachtoffer der bende te worden.'

'Juist zooals tegenwoordig in Italië.'

'Veel erger, Mijnheer, want men geloofde dat de bokkenrijders met den duivel een verbond gesloten hadden, dat geen mensch hunne schuilhoeken kon vinden, dat geen muur, geen ijzer of staal tegen hen bestand was, dat geen afstand hen een minuut kon ophouden en dat de duivel hen op een enkelen wenk op helsche bokken met vreeselijke horens door de lucht voerde, en het waren de bokkenrijders zelven, die de menschen in deze meening versterkten. Bij de nachtelijke aanvallen waren de bokkenrijders gemaskerd, opdat niemand hen zou herkennen. Na alle maatregelen van voorzorg genomen te hebben, wisten zij door middel van valsche sleutels of breekijzers de bestemde woning binnen te dringen. Daar knevelden zij de inwoners, maakten bij verzet onmiddellijk van hunne wapens gebruik en braken de kasten open om te ontvreemden wat maar waarde had; de buit werd verdeeld. Gebeurde het soms dat een der slachtoffers een gemaskerde aan zijn spraak herkende en zijn naam noemde, dan was het doodvonnis over al de huisgenooten geveld, er was geen genade te vinden.'

'Maar dat is afgrijselijk!' riep mijn vriend.

'Ja, wel afgrijselijk,' hernam de oude man. ''t Is later gebleken dat na zulke aanvullen den volgenden morgen de dokter werd gehaald, die dan groot medelijden aan den dag legde; men wist het niet dat de geneesheer als kapitein der bende den aanval beraamd en aangevoerd had.'

'En hoelang hebben die bokkenrijders hier huisgehouden?'

'Dat weet ik niet juist, Mijnheer, maar van het eene geslacht in het andere. Er werden groote sommen uitgeloofd om hen op heeterdaad te betrappen of hun vergaderplaats te ontdekken, maar tevergeefs. Ik geloof dat de Franschen er voorgoed een eind aan gemaakt hebben.'

'Dan zijn zij toch nog ergens goed voor geweest,' zeî mijn reisgenoot.

'Limburg bewaart nog meer dankbare herinneringen aan de Franschen,' sprak ik. 'Om u echter te bewijzen dat het verhaal van onzen Valkenburger niet overdreven is, wil ik u eenige regels voorlezen uit het bekende werkje van Ecrevisse, over de bokkenrijders; ik heb het bij mij gestoken omdat het eenige bijzonderheden behelst over het voormalige land van Valkenburg. De auteur beschrijft hier de geheime verblijfplaats der booswichten; luister: 'Slaen wy hier de oogen in het rond, want het is een afgryselyk verblyf! Hetzelve beslaet eene lengte van vier en twintig voet, op

twintig breedte; de mergelmuren zijn gewit; in het midden staat eene groote tafel; aen eenen hoek een kachel, welker pyp door den duisteren gang naer het huis loopt. Rondom de muren hangen zweerden, dolken, jachtmessen, schietgeweeren en honderde vermomsels naest de vreemste kleedingen, die men zich verbeelden kunne. Men ziet er eenen ruimen voorraed van booren, vylen, nyptangen, zagen, bylen, pikkels, yzeren hand- en hefboomen.” De schrijver verzekert dat nog in 1815 dit verblijf, waaraan onderaardsche kelders verbonden waren, bestond. Bij de opgravingen, die toen plaats hadden, zijn een menigte menschenbeenderen uitgedolven.’

‘Dat is waar,’ sprak de oude man, ‘mijn vader is er bij tegenwoordig geweest.’

‘Nu,’ zeî mijn reisgezel, terwijl hij de kurk nog eens van de flesch nam, ‘'t is maar goed dat die bokkenrijders voor goed verdwenen zijn, want ik zou hier op dit bekoorlijk plekje niet gaarne gestoord worden.’

‘Maar weet gij wel dat het tijd wordt om onze wandeling voort te zetten? Wij moeten nog naar Houthem en dan naar Meersen.’

‘Daar komt niets van. Ik wil hier op de ruïne de zon zien ondergaan, dat moet heerlijk zijn. Gij moet er niet boos om worden dat ik u alleen laat vertrekken, want waarlijk, ik kan dit plekje nog zoo spoedig niet verlaten. Ik zal zorgen dat ik met den laatsten trein te Maastricht ben, wij zien elkander in den *Zwarten Arend*.’

‘Kom, kom, wat dwaasheid zou dat zijn!’

‘Al praat gij als Brugman, ik ga niet meê. Als de zon ondergaat zal ik in den geest den ridderstoet met jonkvrouwen, jachthonden, en de valken niet te vergeten, het slot van mergelsteen zien uittrekken; wie weet hoe dichterlijk ik daarvan zal worden, en ik heb dat noodig, niet waar? Mijn oude vriend zal mij nog wat gezelschap houden, en als gij nu zoo goed wilt zijn in het logement te zeggen dat zij mij nog een flesch brengen, zullen wij ons best amuseeren.’

Er was niets aan te doen; wij dronken nog een glas op den valreep, zooals men het noemt, en toen sloeg ik alleen den weg in naar Houthem.

Twee moeders.
Episode uit den laatsten fransch-duitschen oorlog.
Door Mathilde.
(*Vervolg en Slot.*)

De volgende dag was, als het kon, nog schrikkelijker; de vlammen en de rook schenen te naderen, en dreigden het somber gebouw te verteren; in buitengewonen angst ging de dag om. Niets kondigde de bevrijding aan. Op den 26^en^ tegen den avond hernieuwde zich hetzelfde tooneel van twee dagen te voren. Meer dan ooit scheen ieders laatste uur aangebroken. De namen van acht en dertig leeken en twaalf geestelijken werden afgeroepen. Na elken naam meende Robert den zijnen te hooren. In 't gebed verzonken trachtte hij alles te vergeten, wat hem nog aan de wereld hechtte, doch men blijft altijd mensch; 't valt zelfs den grijsaard zwaar, de zucht tot het leven te onderdrukken.

Hij zag zijne lotgenooten één voor één van achter de tralies verdwijnen; voor het laatst gaf pater Ollivaint, die tegenover hem gevangen zat, hem de heilige absolutie. ‘'t Is volbracht,’ hoorde hij zijn buurman zeggen, en een oogenblik later riep de brigadier, die niemand anders was dan Guérin, met forsche stem: ‘Robert Delgrange!’

Toen zonk de jeugdige priester als verpletterd neer; het koude zweet brak hem van alle kanten uit. Vóór hem verscheen nogmaals zijn moeder, wanhopig jammerend, als op den dag, toen men Albert van haar hart wilde wegsleuren, achter haar de heldhaftige Octavie, Albert, Paul, al zijn vrienden, zijn bloedverwanten, zijn meesters! Het was te veel; de lijdenskelk scheen over te loopen en hij wilde het hoofd afwenden; nimmer nog had hij die vlijmende smart zóó gevoeld. Daar meende hij een ander beeld te zien. Het was Alphonse, zijn boezemvriend, die hem toewenkte.

‘Zal de moed u thans falen, gezalfde des Heeren?’ scheen zijn stem hem toe te roepen, ‘kom, draal niet! Gij zijt aan het einde. Gelukkiger dan vele anderen, scheldt de Heer u een lang, moeielijk leven kwijt, om u nu reeds te tooien met het witte kleed der martelaren en overwinnaars! Kom, moed, 't is bijna gedaan!’ De ontroering verdween, heilige kracht bezielde hem, de mensch was overwonnen door den priester. Met verheven moed gewapend als met een stalen borstharnas, stond de wakkere kampioen overeind. Geen spoor van angst lag meer op zijn gelaat en houding te lezen.

De kruisweg, welke deze martelaars moesten afleggen was nog langer en smartelijker dan die der eersten. Onder onophoudelijke mishandelingen en aanvallen schreden zij door de Rue de Paris naar de Rue Haxo. De priesters waren door een afdeeling gardes voorafgegaan, het gelaat van velen hunner was opengereten en bebloed. Perinette liep onophoudelijk naast den heer Delgrange, haar keel was schor van het schreeuwen en tieren; in de eene hand hield zij een pot petroleum, in de andere een kwast.

‘Wat heb ik u toch gedaan?’ vroeg hij zacht verwijtend.

‘Wat, wat? Vraagt gij dit nog, ellendeling? Gij hebt mij’ . . . en weder brak zij in een vloed van beschimpingen en verwijtingen los, te schandelijk en te onsamenhangend om neer te schrijven. Robert hoorde niet meer naar haar woorden; zijn geest behoorde niet meer aan de aarde. Plotseling verbleekte bij en trok krampachtig aan den toog van den priester, die aan zijn zijde ging; onder de havelooze troep vrouwen had hij er een gezien, bleeker dan de anderen, doch met nog verwarder blik en radeloozer uiterlijk. Haar oogen schenen iemand in den stoet te zoeken, en in wanhopige smart trachtte zij zich een weg door de menigte te banen, doch haar pogingen waren vruchteloos.

Met een onbeschrijfelijke uitdrukking van droefheid en onderwerping drukte de jeugdige leviet de handen op de borst en sloeg de oogen ten hemel. Weinige minuten later waren zij op het plein Vincennes aangekomen, en werden zij opeengepakt in een loopgraaf, omringd door de bandieten, die hun tot geleide verstrekten. Behalve die ellendelingen zag niemand wat hier gebeurde. Eenige oogenblikken verliepen in betrekkelijke stilte. Toen knalden eenige geweerschoten, en 't gedruis verstomde. Een snijdende gil ontsnapte de borst der vrouw, die wij zoo even zagen.

‘Mijn kind,’ riep zij, ‘mijn kind! Waarom hebt gij mijn apostel vermoord?’

Toen barstte zij in luid gelach los, danste en klapte in de handen tot groot vermaak van 't omringende gespuis.

‘Braaf gehandeld, mijn dierbare Guérin,’ riep Perinette, en viel den met bloed bemorsten kerel om den hals. ‘Laat hen ons nu vrij verpletteren en verbranden, wij zijn gewroken! De wereld weet thans hoe ware patriotten zich weten te verdedigen!’

‘Steek alles in brand,’ antwoordde hij, ‘alles, anders is het te laat.’ Zij lachte van genot en snelde weg, den petroleumkwast boven het hoofd zwaaiende. De vrouw vatte haar handen.

‘Laat ons dansen,’ riep zij, ‘laten wij ons verheugen, de tirannen zijn gestraft, het volk is vrij. Ha, ha, hij is dood, hoe kluchtig . . . . . Ik wist wel dat ik een zoon moest verliezen, en nu verlies ik ze beiden. Ha, ha, ha!’

Een forsche hand greep haar bij den schouder, en in een oogwenk, lag de waanzinnige vrouw op de armen van een jonkman, die haar door het gewoel heen wegdroeg met gevaar van hun beider leven.

Fautrin was na den 24^{en} Mei niet meer tehuis gekomen, men had hem een geweer in handen gegeven en voortgestuwd naar de barricades. Zoodra hij er kans toe zag, was hij weggeslopen en had zich vooreerst in een kelder verborgen; eerst den derden dag waagde hij het, naar buiten te komen. Over het plein Vincennes gaande, was hij den stroom der massa gevolgd, en wie schetst zijn ontzetting, toen hij mevrouw Delgrange in hun midden zag? Zij was, niettegenstaande alle zorg en omzichtigheid, ontvlucht.

Octavie, door het raam ziende, had haar juist den hoek der straat zien omgaan. Zonder nadenken ijlde zij het huis uit, haar achterna. Zoolang men door de stille straten ging, was het goed gegaan; bijna had zij hare moeder achterhaald, toen een groote, razende en tierende volksmassa zich tusschen haar beiden plaatste. In de naaste straat hoorde zij het gedruis eener vluchtende menigte en het donderen van 't geschut. Beangst plaatste zij zich zoo dicht mogelijk aan den muur, toen een bekend stemmetje haar van onder den grond toeriep:

‘Jufvrouw Octavie, kom hier in den kelder, anders zijt ge verloren!’

Snel liet het meisje zich naar beneden glijden, waar Louise Guérin met haar jonger broêrtje zich hadden verscholen. De beweging op straat werd hoe langer hoe grooter, het tooneel van den strijd kwam nader.

De onrust der arme vluchtelingen was onbeschrijfelijk. Elk oogenblik meenden zij de vlammen boven hun hoofd te hooren knetteren; Octavie was in de grootste ongerustheid over haar moeder, Paul en haar broeders; soms scheen het leven alle waarde voor het ongelukkige meisje verloren te hebben; een doffe wezenloosheid had haar bevangen, en noch het geschrei der twee kinderen, noch het helsche rumoer scheen eenigen indruk op haar te maken. De vlucht der communards werd thans blijkbaar; in wilde verwarring, schreeuwend en tierend, vlogen zij door de straten, vrouwen met hangende haren, en potten petroleum in de handen, drongen in de huizen rechts en links.

Tien dier furiën met Perinette en Rosine aan het hoofd wierpen zich in den kelder, waar Octavie zich bevond.

‘Laat ons naar boven gaan,’ riep Louise, ‘het is de booze geest van mijn vader!’

En Octavie volgde haar bijna werktuigelijk naar de benedenvertrekken van een verlaten, half verwoesten winkel.

Een oogenblik later kwamen de helsche pétroleuses in dezelfde kamer gillend en juichend.

‘Wrijft de muren, zeept ze in, dan vliegen we allen naar boven! Leve de commune! Wij verrijzen als de vogel Sphinx uit de vlammen!’ gilde Perinette, en stortte haar halven pot over de muren. ‘Leve de commune!’

‘Leve de commune!’ grijnsde Rosine, ‘of liever sterve de commune!’ Met een brandende lont stak zij de olie in vlam, en weinige oogenblikken later was het geheele vertrek in een vuurzee herschapen. Octavie vluchtte verder, Louise sprong het raam

uit, te midden der troepen van Versailles, haar broeder volgde dit voorbeeld. Doch de arme jufvrouw Delgrange gevoelde zich hiertoe niet meer in staat; zij verborg zich achter de deur en wachtte haar lot af.

‘Hier is de zuster van uw vriend Delgrange, Perinette!’ riep een der vrouwen.

‘Mooi, schooner konden wij niet sterven! Kom hier, duifje, kom hier!’

‘Sluit de deur!’ bulderde de dronken Rosine, ‘de troepen komen binnen!’

‘Steekt in brand, dan vernietigen wij alles met ons!’ De deur werd door kolfslagen gebeukt, de troepen, ziende hoe de vlammen uit de ramen stegen, hoopten hier een goede vangst communards te doen en stormden binnen.

Octavie knielde neder en beval haar ziel aan God, doch de woeste virago's grepen haar aan:

‘In het vuur!’ schreeuwden zij, ‘in het vuur! Wij gaan allen samen den dood in. Hoera, hoera!’

De achterkamer was een prooi der vlammen; van voren weergalmden het geschreeuw der soldaten en 't gekletter hunner wapenen. Alle redding scheen onmogelijk.

‘Leve de commune! Leve de commune!’ huilden de vrouwen, die reeds aan duivels gelijk waren. ‘Op onzen dood volgt roem en vergoding.’

Met bovenmenschelijke kracht rukte Octavie zich los en snelde naar voren, waar de deur juist bezweken was en de krijgers binnentraden.

‘Genade, genade!’ gilde zij, met uitgestrekte armen naar hen toe loopende.

‘Ha, hier zijn ze, de brandstichters, de pétroleuses!’ riep de officier, die met opgeheven sabel aan hun hoofd ging. Hij was jong en schoon; zijn oogen fonkelden van krijgslust en wraak. ‘Geen genade,’ riep hij, ‘steekt ze overhoop!’

Octavie voelde reeds de punt der bajonetten op het hart, boven haar schemerde de rosse gloed der vlammen, achter haar klonk het hoonende gehuil der vrouwen en vóór haar stond de onverbiddelijke gerechtigheid. In vertwijfeling zag zij rond en haar oog viel op het gelaat van den hoofdman.

‘Albert, herkent gij Octavie niet meer?’ kreet zij, en zijn voeten omklemmend zonk zij als levenloos ter aarde.

Albert Delgrange weerde zijne krijgers af, en doodsbleek van ontsteltenis richtte hij het jonge meisje op; een blik op haar gelaat overtuigde hem dadelijk.

‘Dood aan de anderen!’ riep hij, ‘doch spaar dit meisje, zij is geen pétroleuse, zij is mijn zuster!’ - en hij knelde haar in zijn armen.

Ondertusschen ijlden de soldaten voorwaarts naar de dolle vrouwen; zij stonden voor de vlammen, zingend en tierend, den petroleumkwast in de handen.

‘Leve de commune! Leve de dood!’ brulde Perinette. ‘Volgt mijn voorbeeld zusters! Alles is gedaan, doch wij zullen herleven!’ - en zij stortte zich in de vlammen, twee anderen deden hetzelfde en de overige vielen in handen der soldaten.

Dit was het einde van Perinette, 't welk spoedig door dat der commune gevolgd werd.

Twee dagen later bescheen de Pinksterzon de overwonnen, onteerde koningin der steden. De trotsche monumenten waren vernield, de rook steeg nog uit de puinhoopen, en een afgrijselijke brandlucht vervulde de straten. Een sluier van boete en schaamte scheen haar te overdekken, doch te midden der weergalooze verwoesting verhief zich de ranke spits der Heilige Kapel. Had de geest van den heiligen Lodewijk door de vlammen gezweefd om zijn kleinood te beschutten, of had het bloed der martelaars om genade geroepen? Was zij gespaard als een onderpand van vergeving en verzoening of als een teeken van uitstel? Wie kan de geheimen des Hemels

doorgronden! Zeker is 't echter dat de bedroefde en vernederde natie met hoop en verlangen de oogen richtte

naar het geheimzinnig gespaarde gebouw, als verwachtte zij van dien kant alleen de redding! Moge zij de blikken daarvan niet afwenden!

Toen de straten wat meer geopend waren, zag men een jonkman snel en gejaagd de schreden volgen van een jong meisje, een kind nog.

'Hier is het!' zeide zij, en wees hem een bijna geheel verbrand huis! Vlug als een kat klom zij langs de naakte steilen over de steenen en het verkoolde hout naar de benedenvertrekken. De jongeling volgde haar.

'O mijn God!' riep zij plotseling, en bleef staan voor drie verbrande voorwerpen, welke eenigszins naar menschelijke lichamen geleken. 'Dit is zij, mijn lieve, goede weldoenster,' en zij knielde weenend neder bij een der lijken, waarvan het bovengedeelte alleen verschroeid was.

'Dat is iets van haar kleed! Mijn Octavie, mijn goede vriendin!' jammerde de jongeling, terwijl hij den ongeschonden lap in de handen wrong, als ware er nog eenige twijfel mogelijk. 'Verbrand, verteerd door de vlammen, mijn God, wat een dood!'

Hij zweeg, door de smart overmand, en wilde zich op het lijk werpen, doch de minste aanraking deed het verkoolde lichaam in stof vallen.

'Dus heb ik niet eens den troost, u een waardig graf te bereiden!' snikte hij. 'Wat moet ik uwe moeder antwoorden, als zij, tot haar verstand teruggekomen, naar u vraagt'

'Louise, mijn kind, blijf hier waken, ik zal maatregelen nemen om, wat van haar nog aanwezig is, over te voeren en aan gewijden grond toe te vertrouwen.'

DE VERSCHIJNING VAN O.L.V. VAN LOURDES

Louise Guérin knikte weenend en hij spoedde heen, ter prooi aan de grootste wanhoop. Aan het huis van de Rue de B.... komend, dat er nog even kalm en netjes als voorheen uitzag, liep hij naar binnen, om de angstig wachtende Thérèse het vreeselijk nieuws mede te deelen. Hij hoorde bekende stemmen in het salon en daar zag hij op de canapé den kapitein Delgrange naast zijn moeder zitten, tevergeefs wachtend om een blik uit haar verglaasde en strakke oogen op te vangen.

Vóór haar zat Octavie, schoon en vol leven als altijd, doch met een uitdrukking in het gelaat van de diepste smart over den treurigen toestand der beminde moeder.

'Octavie, is het een droom? Zijt gij het of is het uw geest?' riep de jongeling vol verrukking, en eerst toen Octavie's hand in de zijne lag en hij haar stem hoorde,

verkreeg hij 't bewustzijn, dat thans ten minste de werkelijkheid aangenamer was dan de begoocheling.

XIII
Vrede.

De Winter was weer voorbij en de Lente had Ramelles, eindelijk van den indringer bevrijd, met groen en bloemen getooid als een bruid. De wonden, die de vreemdeling het had toegebracht, schenen geheeld; alles glimlachte weder, evenals eertijds in de schoone dagen, en de blijde jeugd danste en zong weder onder de groote linden van het marktplein. Zelfs la Chesnaye had den rouwdos afgeschud; het afgebrande, kleine huis was in een zwitsersch châlet herschapen met bloemen op 't balkon en voor de ramen en in het perk en overal. De omgehakte, oude boomen waren door jonge en door kreupelhout vervangen. Twee kinderen speelden onder het frissche lommer op de bloemrijke bedden, waar zij de vlinders van tak tot tak vervolgden.

Mevrouw du Perne zat in dezelfde kamer, waar wij haar het eerst aantroffen, met het hoofd in de linkerhand geleund, de rechter hield een meermalen gelezen brief vast. Een andere lessenaar stond onder een nieuw kruisbeeld, nieuwerwetsche stoelen hadden de plaats der verbrande ingenomen; overigens was alles nog hetzelfde. Zij scheen bij den eersten oogopslag ook niets veranderd, doch zag men haar eenige minuten nauwkeurig aan, dan bemerkte men dat haar kleur nog witter, haar oog nog dieper, haar glimlach nog zachter was geworden. Er moest veel omgegaan zijn in die ziel, doch de werking was diep, zeer diep in het gemoed geweest, te diep voor menschenoogen.

Op zekeren dag, reeds laat in den Herfst, had zij haar geliefkoosde wandeling naar het kerkhof gedaan en werd op de terugtocht aangesproken door een haveloozen knaap met een uitdrukking van ellende op 't mager gelaat, welke bij kinderen vooral zoo diep treft.

‘Zijt gij mevrouw du Perne?’ vroeg hij, en op haar bevestigend antwoord reikte hij haar twee verkreukelde, bemorste brieven en een haren kettinkje over. Snel liet mevrouw du Perne haar oogen over het papier gaan, toen verbleekte zij, en in tranen wegsmeltend knelde zij den knaap in de armen. Hij wist niet wat te denken, de arme jongen; het was ook zoo geheel verschillend, verstooten en veracht, zooals daareven, of, zooals nu, door zulk een deftige dame omhelsd en geliefkoosd te worden.

‘Mijn kind, mijn Tiburce,’ zeide zij, ‘ik ben uw grootmoeder! Doch zeg mij, waar is uw moeder, is ze waarlijk dood?’

Toen verhaalde de knaap een treurige geschiedenis. De communards hadden zijn moeder, die verwond en stervend was, voortgesleept, om haar te dwingen deel te nemen aan het duivelsche werk der brandstichting. Zij had zich losgerukt en in een eenzamen hoek, waar de krijgsbenden nog niet doorgedrongen waren, legde zij het moede hoofd op een steen. Daar had zij met den tienjarigen knaap alleen aan hare zijde rouwmoedig en biddend den geest gegeven. Eenige minuten te voren schreef zij met een potlood de half uitgewischte regels aan hare moeder en belastte haar zoontje die met Robert Delgrange's brief naar Ramelles te brengen. De politie had hem gevonden en in een gevangenis opgesloten, doch hij was gevlucht, en de laatste bede zijner moeder indachtig had hij den weg naar Ramelles ingeslagen.

Na vruchtelooze pogingen was het mevrouw du Perne gelukt het lijk van haar Anna terug te vinden, en dood keerde de schuldige dochter in het huis terug, dat zij in haar dwazen moedwil verlaten had.

Tiburce zag zijn broêrtje en zusje terug en werd spoedig op een uitmuntende school geplaatst, waar het slechte zaad, dat in zijn kindsheid op zijn gemoed gevallen was, door een veel beter zaad zou worden verstikt.

De brief van Robert Delgrange was zeer kort, doch zijner waardig.

'Moeder,' schreef hij, 'ween niet over mij. Ik ben waardig gekeurd, in en om mijn bediening te vallen. Ik heb het offer mijns levens in September reeds gebracht, God heeft het aangenomen. Geloofd zij zijn aanbiddelijke Naam. Vaarwel, ik zal voor u bidden, en voor u allen! Tante Denise, vaarwel! verstoot uw rouwmoedige Anna niet, zij heeft verscheiden malen haar leven voor mij gewaagd, haar schuld is uitgewischt. Octavie en Paul Weest gelukkig; Albert en Mina, nog stervend denk ik aan u. Moge mijn bloed eenig geluk aan Frankrijk brengen, moge dit geringe offer eenige verdienste hebben. Hoop en betrouw, vol hoop ga ik de eeuwigheid in!

'Uw zoon en broeder

'Robert.'

Bij het hooren van deze uit het graf gesproken woorden, die Octavie hare moeder voorlas, ontsnapten de eerste natuurlijke tranen aan het door waanzin versteende moederoog. Mevrouw Delgrange was gered, Laar verstand was teruggekomen!

Nu staarde mevrouw du Perne naar de spelende kinderen en naar het jeugdige paar, dat vroolijk langs de lanen wandelde. Het waren Paul en Octavie; zij had debruidskrans nog op het hoofd, want dezen morgen had Fautrin haar voor God en de menschen de zijne genoemd.

Onder het prieel zat mevrouw Delgrange; gelukkig en vroolijk volgde zij met de oogen nu eens haar dochter en dan weer haar zoon, die naast haar leuningstoel op de zodenbank gezeten, een hartelijk gesprek voerde met Mina.

'Zie mama lief,' sprak Albert, 'gij moogt over den oorlog niet klagen. Een zoon hebt gij wel verloren, doch gij hebt een ander in zijn plaats en een dochter bovendien,' - en mevrouw Delgrange glimlachte en antwoordde:

'Gij hebt gelijk. Wij zijn nog gelukkig, onze apostel en martelaar bidt voor ons en ook voor tante Denise, want zij heeft haar drie kinderen terug.'

Mevrouw du Perne zag dit tafereel van vrede en geluk, zij gevoelde een groote leegte in haar hart. Al hare kinderen waren dood; haar blik zweefde over den tuin en het kleine huis naar het dorp, naar den kerktoren, in welks nabijheid de hooge populieren stonden, die het familiegraf overschaduwden. De boomen schenen met hun zacht, teeder loof een wiegelied te zingen boven de graven; de weduwe meende het ruischen van 't gebladerte te hooren, het wuiven der takken sprak tot haar; zij gevoelde dat iets als een onweerstaanbare slaap haar beving. 't Was het heimwee naar een beter vaderland.

'O Felix, moeder, Théodore, Alphonse, Anna,' lispelde zij, 'gij allen, die ik liefhad, zie op mij, verlatene, neer - roep mij tot u - vereenig mij daar boven in uw geluk!'

[Nummer 23]

Uit het leven van een beroemd man.

De man, wiens beeltenis wij in nevensstaande gravure onzen lezers aanbieden, wie kent hem niet? Behalve in Holland, Duitschland, Groot- Brittannië, Ierland en Amerika, is 't ook vooral in ons België, dat zijn zegenrijke prediking is gehoord en zijn veelomvattende arbeid van ongeveer drie en dertig jaren de rijkste vruchten heeft gedragen.

Bernardus Josephus Hafkenscheid werd den 12^en^ December 1807 te Amsterdam uit brave katholieke ouders geboren. Zijn jeugd kenmerkte zich door bijzondere godvruchtigheid, gepaard aan een vroolijk en innemend karakter. Beelen, de hoogleeraar der Universiteit van Leuven, was zijn boezemvriend en studiegenoot; te gelijk met dezen deed hij zijn studie in 't Collegium Romanum te Rome, tot hij den 17^en^ Maart 1832 de H. Priesterwijding ontving.

P. BERNARD.

Na in de congregatie der Redemptoristen getreden te zijn, ving hij te St. Truijen zijn apostolische loopbaan aan, en het nederige Theunussen was de plaats, waar den 19^en^ Augustus 1834 die lange reeks van missiën, retraites en andere geestelijke oefeningen begon, welke, schier onafgebroken voortgezet, eerst eindigde, toen de dood P.

Bernard's lippen voor altijd had gesloten. 't Was geen ‘kleine veldslag!’ zooals hij 't noemde, maar 't was eene missie, die tien dagen duurde en tot gevolg had, dat na de eerste vijf dagen acht biechtvaders niet voldoende waren om alle boetvaardigen te hooren, en zij ten laatste, twaalf in getal, van den vroegen morgen tot diep in den nacht moesten arbeiden. Zoo begon de altoos volgehouden oorlog

tegen het ongeloof en de zonde, die reuzenstrijd, waaraan P. Bernard al zijne forsche krachten toewijdde, tot zoolang hij, om zoo te spreken, op het slagveld sneuvelde.

De laatste door P. Bernard gegeven missie begon den 27en Mei 1866 te Montzen, een dorpje niet ver van Aken, gelegen in het bisdom van Luik. Hier werd een val de eerste aanleiding tot zijn dood. Op den 31en Mei had de generale H. Communie der kinderen plaats, en na den kleinen een kort woord tot voorbereiding te hebben toegesproken, begon P. Bernard, in het middelpad der kerk heen en weder loopende, den rozenkrans voor te bidden. Toen hij zich wilde plaatsen op het altaar der H. Maagd, voor hetwelk de kinderen lagen nedergeknield, struikelde hij over een klein vooruitstekend bankje; hij dreigt links neer te storten, maar wil zich naar de rechterzijde staande houden met het ongelukkig gevolg dat de linker kniepees scheurt en P. Bernard machteloos nedervalt. Men kwam aanstonds toegeschoten en plaatste hem op een stoel; de val scheen hem niet gedeerd te hebben en hij ging met luider stemme voort: *Wees gegroet Maria*. Weldra echter begon hij zulk eene pijn te gevoelen, dat men hem, op zijn verzoek, naar de pastorie, schuins tegenover de kerk gelegen, dragen moest. Helaas! nooit meer zou zijn woord van den kansel weerklinken.

Aanstonds maakte hij aan zijne familie het droevig ongeval bekend door een brief welken hij dicteerde, maar zelf onderteekende. ‘Gods heilige en aanbiddelijke wil geschiede!’ was het laatste woord er van.

Ofschoon het eenparig oordeel der achtereenvolgens ontboden doctoren luidde, dat het been wel eerst na langen tijd, maar toch geheel genezen zou, bleef P. Bernard, terwijl hij zijne gewone opgeruimdheid behield, zijn toestand zwaarder dan iedereen inzien. Zoo b.v. zeide hij, toen men een paar dagen na het ongeval twee paters aanmeldde, die hem kwamen bezoeken: ‘O! dat is schoon, laten zij spoedig binnenkomen; het zal zoo heel lang niet met mij duren.’ Dergelijke uitdrukkingen waren hem in die da[g]en gewoon; ook wilde hij niet anders dan ascetische werken lezen, om zijne ziel voor te bereiden tot de eeuwigheid. Toen hij door de goede verzorging, welke hij aan de pastorie te Montzen genoten had, reeds in zooverre hersteld was, dat hij met een rijtuig stapvoets naar Wittem kon vervoerd worden, sprak hij wel in de eerste oogenblikken tot zijne bedroefde ordebroeders over een spoedig herstel, maar weldra over niets anders dan over zijn naderend levenseinde. Er was nog geen de minste schijn van doodsgevaar, toen den 21en Augustus de nieuwbenoemde rector van Wittem aldaar uit Amerika aankwam; het eerste woord, waarmede P. Bernard hem toesprak, was: ‘Wel zoo, pater, gij komt hier om mij te begraven?’ Weinig tijds vroeger zeide hij tot een zijner vrienden, met wien hij in den tuin nabij den grafkelder nederzat: ‘Zie eens goed in het nieuwe gedeelte der kelders, de eerste opening links, daar kom ik spoedig te liggen.’

Eerst na P. Bernard's afsterven is het bekend geworden, waarom hij zich zoo zeker gevoelde omtrent zijn naderenden dood. Op het einde der maand Maart van hetzelfde jaar had hij te St. Truijen zijne retraite gehouden, waarvan hij bij de bediening sprak. Van daar te Wittem wedergekeerd in de eerste dagen der maand Mei, ging hij op zeker oogenblik met tranen in de oogen naar den pater provinciaal, welke te Wittem vertoefde, en binnenkomende riep hij uit: ‘Pater, ach, pater wat ben ik gelukkig!’ Toen de ontstelde provinciaal naar de reden vroeg, openbaarde P. Bernard hem, dat hij nooit eene retraite zoo vol zegeningen als deze gemaakt had, ‘en,’ voegde hij er

bij, ‘'t is eene voorbereiding tot mijn dood.’ Hij had dan ook aan den hoog. eerw, generaal der congregatie te Rome nederig en onderworpen het verzoek gericht om den laatsten tijd zijns levens alleen voor God te mogen doorbrengen in het klooster te Rome; hij wilde zoo gaarne zijn priesterlijke loopbaan gaan sluiten in de Eeuwige Stad, waar God hem onder zoovele zegeningen tot den priesterlijken staat had geroepen; ‘maar,’ zeide hij tot den provinciaal, ‘indien de hoogwaardige generaal wil dat ik hier blijve, dan is het mij even goed.’ Het antwoord uit Rome kwam eerst aan na den val te Montzen, toen ook deze reeds te Rome was bekend geworden. Hierop doelde P. Bernard, toen hij, nauwelijks in de pastorie van Montzen binnengedragen, deze woorden sprak, welke toen nog voor iedereen duister waren: ‘Ziedaar dan het antwoord uit Rome;’ hij zag dit ongeval aan als de stem van God, die verlangde dat hij hier zijn arbeid voleinden en sterven zou. Wat er in de retraite te St. Truijen tusschen God en hem is omgegaan, heeft hij niet medegedeeld; zooveel echter is zeker, gelijk het uit zijne woorden en handelingen gedurende zijne gansche ziekte blijkt, dat hij voor zich de vaste overtuiging had van spoedig te zullen sterven, en God hem op welke wijze dan ook, deed kennen, dat hij weldra het loon van zijn arbeid ontvangen zou.

Dit loon viel den beroemden missionaris op Zaterdag den 2^{en} September 1865 ten deel, toen hij, in den ouderdom van bijna 58 jaren, zijn reine ziel aan zijn Schepper weergaf.

Een visschersvoorval.
Door Rudolf Vranks.

I

In het jaar 179., tijdens dat België onder de beheersching der fransche republiek was, stond er in het dorp B . . . bij Oostende een groot, verlaten huis. Het bevond zich geheel dicht bij de duinen en was nog al ver van de andere woningen van het dorp verwijderd. Dit gebouw moest eertijds zeer schoon geweest zijn; het had twee verdiepingen en, alhoewel het nu gansch verlaten en vervallen was, kon men nog erkennen dat het met eene sierlijke smaak was gebouwd.

Dit huis had voorheen toebehoord aan den doctor van het dorp, die er jaren lang alléén met eenen knecht in gewoond had. Over eenige jaren was de doctor gestorven. De knecht ging van B . . . weg en het huis werd gesloten. Later vernam men, dat al de goederen van den overledene, het huis medebegrepen, geërfd waren door eenen neef, die te Parijs woonde. Deze kwam niet eens naar B . . . om zijn eigendom te bezoeken, doch de dorpelingen verwonderden zich daar niet veel over, daar zij wisten, dat de omwenteling te Parijs losgebarsten was en bijgevolg, dat de erver in de tegenwoordige omstandigheden op andere zaken dan op zijn erfdeel te denken had.

Het huis bleef dus gesloten. Jaren verliepen op jaren, en de eigenaar kwam niet. Intusschen begon het gebouw, bij gebrek aan onderhoud, in een deerlijken staat te verkeeren. De wind en de regen hadden hun best gedaan, om den gevel te bederven en eenige pannen uit het dak te rukken; het zand der duinen had zich van den hof meester gemaakt en dreigde geheel het huis te bedekken. De inwoners van B . . ., telkens dat zij daar omtrent moesten gaan, konnen niet nalaten van zeggen, dat het jammer was van zoo een schoon gebouw te laten in puinen vallen. Allengskens nogtans dacht men er niet meer aan, de verledene en de tegenwoordige eigenaar

werden vergeten en het huis werd aanzien, alsof het nooit bewoond geweest was of nooit meer bewoond moest zijn.

Eensklaps gebeurde er iets, dat het oude verlaten huis van den doctor het voorwerp van aller aandacht maakte. Zonderlinge geruchten begonnen rond te loopen: het spookte in het vervallen gebouw! . . .

Het spookte, ja iedereen had zich er van kunnen overtuigen, iedereen had kunnen zien dat daar aardige dingen gebeurden. Ook, wanneer de schemer gevallen was, had niemand van het dorp dicht bij durven gaan, en wanneer het soms voorviel, dat een visscher, 's avonds laat van zee komende, langs daar huiswaarts moest gaan, haastte hij zich met snelle schreden voorbij, onder het maken van een groot kruisteeken.

Wat had er dus oorzaak gegeven aan al die geruchten? Ziet hier: Sedert eenige dagen had men eenen man, gansch in het zwart gekleed, des nachts eenzaam in de duinen zien wandelen. Wanneer er iemand naderde, verdween hij. Verschillige jongelingen, de hardhoofden van het dorp, hadden het gewaagd den zwarten man te overvallen. Zij zagen hem klaar en duidelijk wandelen, doch, op het minste gerucht dat zij maakten, was hij weg zonder dat zij konnen zien hoe of waarheen. Daarenboven hadden zij geheimzinnige en vreemde lichten achter de luiken van het huis zien flikkeren, doffe geruchten waren tot hunne ooren gekomen: Kortom, men had besloten dat de duivel er mede moest bemoeid zijn, of dat het verlaten huis de bijeenkomstplaats van eene bende mannen van de ander wereld geworden was.

Het is met deze omstandigheden, dat wij ons verhaal beginnen.

Op eenen Zomeravond, kwam een schuitje, door twee visschers gevoerd, naar de haven van Oostende aangevaren. Het was laat en zeer donker. De twee visschers roeiden onophoudend voort, onder het zingen van een deuntje, toen de voorste der twee roeiers eensklaps stilhield en op iets aandachtig scheen te luisteren.

‘He, Cies, wat scheelt er?’ vroeg de andere visscher, over de beweegloosheid van zijnen makker verwonderd.

‘Stil, Ko,’ antwoordde Cies, ‘en luister.’

Een oogenblik stilte heerschte rond het schuitje, men hoorde slechts het geklots der baren tegen het licht bootje. Nogtans in de verte vernamen de visschers welhaast een dof gerucht van riemslagen, dat scheen te naderen.

‘Hoort gij, Ko?’ fluisterde de eerste.

‘Ja, het is een boot die nadert, en, navolgens ik kan oordeelen aan het gerucht, moet zij door kloeke armen voortgetrokken zijn. Kom aan, wij gaan voort!’

‘Stil, zeg ik u!’ morde Cies met dringende stem.

‘Maar wat den duivel hebt gij, Cies?’ vroeg Ko verwonderd. ‘Men zou zeggen dat gij iets vreest?’

Cies antwoordde niet, maar recht in het schuitje staande, trachtte hij de duisternissen te doorboren in de richting van waar hij het gerucht gehoord had. De nacht was te donker, hij kon niets ontwaren. Intusschen was het vreemde vaartuig op weinigen afstand van hen geloopen en had zijnen weg naar de haven voortgezet. De visschers luisterden nog naar de riemslagen, die zich verwijderden en langzaam in de verte verstierven.

‘Oef, ze zijn weg!’ zeide Cies eindelijk, zwaar zuchtende.

‘Maar wie dat?’ Vroeg Ko ongeduldig. ‘Ik ben zeker dat het visschers van Oostende zijn.’

‘Er was geen ander visschersboot dan de onze buiten vandaag,’ sprak Cies. ‘Ik zou durven wedden, dat het een boot is van dit schip, dat wij in de verte aan anker hebben zien liggen.’

‘Wel, dat het nog zoo ware, waarom moest gij bevreesd zijn?’

‘O, gij sukkel, meent gij dat ik goesting heb van een tiental jaren op de fransche oorlogsschepen te gaan verslijten!’

'Hoe, wat wilt gij zeggen?'

'Ik wil zeggen dat het schip, dat ginder ligt, een fransch schip is, alhoewel het geen vlag uitwaait, en dat deze boot uitgezonden is om visschers te kapen en mede aan boord te nemen, om tegen de Engelschen te vechten. Herinnert u wat over een jaar aan Jan Raaps en zijne twee zonen gebeurd is. Zij steken op een Schoonen dag in zee en, goede reis, zij zijn nog niet weergekeerd.'

'Ja maar, Cies, zij kunnen overboord gevallen zijn.'

'Overboord gevallen? In het schoonste weer van de wereld! Neen, neen, ze zijn goed en wel overvallen geweest van een franschen kaper, die ze gebruikt heeft om zijne bemanning te vervullen. En tot betuig is het schuitje twee dagen daarna aan Blankenberghe aangeslagen, geheel in goeden staat gelijk het weggegaan was, niet anders dan zijne bemanning missende.'

'Goeden hemel!' zuchtte Ko verschrikt.

'Ja, ja, Ko, mijn jongen,' ging Cies al schertsende voort, 'gij moogt van dezen nacht nog eene keers voor het beeld van Onze-Vrouw aansteken, zoo dik als eene riem, want gij hebt nog nooit in grooter gevaar geweest dan vandaag.'

De twee visschers staken hunne riemen weer in en roeiden met spoed voort. In weinigen tijd bereikte zij de haven. Zij legden hun schuitje vast en na elk eenen korf, de vangst van den dag inhoudende, op den rug vastgemaakt te hebben, sprongen zij aan kant en begaven zich op weg.

Cies Spelt en Ko Vannier, waren twee visschers van het dorp B . . . Gelijk vele visschers aan de vlaamsche kusten, hadden zij een schuitje in gemeens met twee of drij, warmede zij dagelijks in zee staken. Cies Spelt was een man van rond de veertig jaren, mager en taai gelijk een stok. Hij was gekend voor de geestigheid van zijn karakter en zijne stoutmoedigheid. Wanneer de wind fel waaide en dat de zee hooge baren liep, was er niemand anders dan Cies, die op de vischvangst dorst gaan. Het was licht te raden ook, dat hij niet veel tijd mocht verzuimen, daar hij zijne oude vader en moeder te onderhouden had. Hij werkte dus voor drij en, dank aan zijnen moed, kon de opbrengst van zijne vangst mildelijk aan hun bestaan toereiken.

Ko Vannier was een jongeling van twintig jaren. Hij werd opgevoed door eene moei, die hem teederlijk beminde. Het was nog niet lang, dat hij zich op de vischvangst begaf. Hij was vreesachtig van natuur en had zich geern van het visschersleven willen onthouden, maar er viel niets anders te doen en Ko moest tegen zijnen dank visscher worden. Zijne moei had hem dus aanbevolen bij Cies Spelt, in wien zij groot betrouwen had, daar hij bekend was als de behendigste matroos van de kust.

Cies en Ko stapten snel langs het zand voort en geraakten welhaast in de duinen, die zij moesten doorgaan om hun huis te bereiken.

'Wij hebben niets meer gehoord,' zeide Ko, toen zij eenigen tijd hadden gegaan; 'waar maggen die mannen met hunne boot gegaan zijn, Cies?'

'Naar stad, zeker,' antwoordde Cies werktuiglijk.

'Ja, naar stad,' bemerkte Ko het hoofd schuddende, 'zij zouden ook wel langs hier kunnen komen.'

'Langs hier?' vroeg Cies, 'wat zouden zij hier komen doen.'

'Gij kunt al niet weten van wat die mannen in staat zijn. Zij zouden ons hier ook durven nemen.'

‘Ja inderdaad, zij zouden het zeker durven!’ bevestigde Spelt met spotachtigen toon.
‘Och, Cies, gij spot weer met mij,’ morde Ko spijtig, ‘gij doet het om mij bang te maken.’
‘Ik? En ik doe niet anders dan uwe eigen woorden herhalen. Gij vindt dat de Franschen ons zouden durven achtervolgen en ik zeg dat het wel mogelijk kan zijn.’
‘Op welken gerusten toon zegt gij dit, Cies! Gij spot met alles.
‘Dat zijn nu grappen,’ lachte Cies, ‘zou ik daarom moeten krijschen misschien.’
‘Ik zou zoo gelukkig willen zijn van met alles te kunnen lachen, maar ik ben bang Cies, ik kan het niet helpen.
‘Och, zwijg, bloodaard, gij maakt u zelven bang, stel u gerust, de eerste Franschman die komt, trek ik den kop af.’
Niettegenstaande het vertrouwen dat Ko in zijn makkers behendigheid en spierkracht had, ging hij met benepen hart voort. De twee visschers hadden met moeite een twintigtal stappen gedaan, of een scherp gefluit kwam hunne ooren treffen.
‘Cies, lieve Cies, ze zijn daar!’ riep Ko zich aan zijnen gezel vastklempende. ‘Help, help!’
‘Laat mij gerust, domkop,’ snauwde Cies ongeduldig, terwijl hij zijnen makker achteruitstiet. ‘Laat ons luisteren.’
Ko zweeg, maar zijne tanden klibberden en hij beefde uit al zijne lidmaten.
Een tweede gefluit liet zich welhaast hooren. Deze maal werd het beantwoord in een andere richting en kort daarop kwam een derde gefluit, ook uit eene verschillige richting. Dit duurde slechts een oogenblik, daarna werd alles weer stil in de duinen.
Cies Spelt had aandachtig op deze drij seinen geluisterd. Hij liet den korf van zijnen rug afglijden en kwam dicht bij Vannier:
‘Luister, Ko, fluisterde hij hem in 't oor, ik zal eens gaan zien wat daar omgaat. Blijf hier op mij wachten.
‘Alléén wachten!’ kermde Ko, ‘alléén! Maar ik zal sterven van schrik!
‘Ik geloof het niet,’ sprak Cies koel weg. ‘Ik ben aanstonds terug.’
‘Cies, Cies, om de liefde Gods, verlaat mij niet.’
‘Zwijg, dwazerik, of anders hebben wij ze op den nek.’
Ko's stem smoorde in zijne keel en hij liet zich weemoedig op den grond vallen, terwijl Cies langs de zandheuvels wegsloop.
Toen Ko gewaar werd dat hij alleen was, greep de vrees hem feller dan te voren aan. Niet wetende wat doen, trok hij zijnen korf af, sleepte hem bij dezen van zijnen gezel en legde zich plat er achter, zich de vingers in de ooren stekende, om niets meer te hooren dat zijne benauwdheid nog zou vermeerderen.
Tusschentijd was Cies langzaam genaderd tot de plaats, van waar hij het gefluit had hooren komen. Eensklaps meende hij eene zwarte schim te zien, die voor hem ging. Hij kroop er stil achter. Een nieuw gefluit liet zich zeer nabij hooren. De man, dien Cies achtervolgde, haastte zijne stapte en verdween achter eenen heuvel. Cies klom op deze hoogte en ontwaarde duidelijk onder hem vier mannen, die schenen te zamem te spreken. Hij verdook zich zoo wel hij kon en luisterde: de stemmen kwamen tot hem. De vier mannen spraken fransch; Cies had in zijn zwervend leven genoeg woorden van deze taal opgeraapt, om hen te kunnen verstaan.
‘Is alles klaar?’ vroeg een stem.
‘Ja,’ was het antwoord.
‘En de visschers?’

‘Zij zijn op weg naar huis. En daarbij ik geloof niet dat zij zich op dees uur in de nabijheid zouden durven wagen.’

‘Goed zoo,’ hernam de eerste stem, ‘gaan wij vooruit.’

De vier mannen gingen voort.

‘Wat mag dat zijn?’ dacht Cies. ‘Ik ben nieuwsgierig, ik zal ze volgen.’

Dit besluit genomen hebbende, zette hij zich weer op de achtervolging, zich zoo goed mogelijk verbergende.

‘Ha’ bemerkte Cies, ‘zie eens, ze gaan naar het huis! Zoo waar als ik hier ben, ja, ze gaan er naar toe. Zonderling, zeer zonderling! Zouden die Franschmannen in gemeenschap met de spoken liggen? Ik heb reeds lang goesting van omtrent dit gewaande spook de waarheid te vernemen; deze gelegenheid zal ik niet laten verloren gaan.’

Cies volgde de vier mannen kort op de hielen en overtuigde zich meer en meer, dat zij naar het verlaten huis gingen. Een ander dan onzen visscher had het niet durven betrouwen van daar omtrent te gaan, maar Cies had zich nooit kunnen gewennen aan de geruchten, die over het huis van den doctor liepen. Hij was verwonderd over de verschijnsels, die hij er aan gezien had, maar hij had in zijn leven zooveel dingen gezien, dat hij aan geen spoken meer geloofde.

De kleine bende kwam nu in het plein, dat zich voor het gebouw uitstrekte. Cies Spelt kwam stout achter, toen hij eensklaps tegen eenen steen schopte, waarover hij struikelde. Het gerucht dat hij maakte, werd zeker door de vier onbekenden gehoord, want zij keerden zich om. De zeeman liet zich plat ten gronde vallen en sloop achter eene kleine verhevenheid. Van daar zag hij dat de vier mannen waren blijven stilstaan en dat eene zekere aarzeling tusschen hen scheen te heerschen.

‘Zij beraadslagen of zij mij zullen achtervolgen,’ dacht Cies. ‘Bah, zij hebben mij nog niet, en dan nog, Cies Spelt is geene kat om door Franschen zonder handschoenen vastgegrepen te zijn.’

Tot zijn groote verwondering zag hij de bende weer haren weg voortzetten, doch in eene verschillige richting. Zij ging nu van het gebouw weg. Cies kwam van zijne schuilplaats en ging opnieuw achter. Eensklaps bij eene plaats gekomen, die dicht met doornen bewassen was, verdwenen de vier mannen als bij tooverij. Cies wachtte nog een beetje, meenende dat het eene list was, maar niets vertoonde zich. Hij kroop stil tot bij de doornen, onderzocht alles: geene mannen meer te vinden.

De visscher sprong recht en sloeg zich met ongeduld de vuist tegen het voorhoofd.

‘Jandorie! waar maggen zij nu gekropen zijn? Ik zag ze daar zoo even voor mijne oogen, en in een, twee, drij, ze zijn weg. Ik heb de andere kerel van het oude huis ook zoo eens zien verdwijnen. Jongen, jongen, dat is niet klaar,’ zeide Cies, zich achter het oor krabbende, ‘dat is in het geheel niet klaar. Daar steekt iets onder, al zoo waar of dat ik geen ezel ben.’

Cies zocht nog eens in het ronde, tastte en voelde, scheurde zich aangezicht en handen aan de doornen, zonder eenigen uitslag.

‘Ze zijn weg, wat nu gedaan?’. . . .

Terwijl hij zich deze vraag toestuurde, keek hij werktuiglijk in het ronde. Een kleine lichtstraal, die van achter eene luik kwam van het verlaten huis, waarvan hij geheel dicht bij was, kwam zijne aandacht wekken.

‘Zie,’ sprak hij, ‘alweer dit licht, wie weet wat daar omgaat. Indien ik eens door het spleetje ging kijken, hé? Nu, waarom niet; ik heb goesting van met dien aardigaard kennis te maken. Ik ben er niet veel bang van, want het is hij, die altijd de eerste

wegloopt, wanneer hij s'avonds iemand tegenkomt gedurende zijne wandeling. Komaan, Cies, geen gerucht gemaakt.'

En hij stapte voorzichtig in de richting van het lichtstraaltje.

'Die arme Ko,' dacht hij onderweg, 'ik ben zeker dat het angstzweet hem uitbreekt langs alle kanten, omdat hij mij niet hoort komen. Hij is in staat van er voor veertien dagen de koorts van te krijgen.

Welhaast was hij aan het venster. Na eens zorgvuldig rondgekeken te hebben of niemand naderde, legde Cies zijn oog aan het spleetje. Wat hij zag, ontrukte hem bijna eenen kreet van verrassing.

Hij zag eene kamer, zuiver doch eenvoudig gemeubeld, welke door eene lamp glanzend verlicht was. In het midden dezer kamer, vóór eene tafel, zat een man te schrijven. Van tijd tot tijd hief hij het hoofd op, als scheen hij zijne gedachten te verzamelen en daar hij juist met zijn aangezicht naar het venster gekeerd was, kon Cies hem nauwkeurig aanschouwen.

DE RUÏNE VAN HET KASTEEL AMBLÈVE.

Het was een man in de volle bloei des levens, met fier gelaat enernstig opzicht; hij droeg prachtige knevels en bakkebaarden, die zwart als git waren. ‘

‘O, o,’ dacht Cies aan zijn venster, ‘dat ziet er toch geen spook uit, maar wie mag dat zijn! . . . . Dat ik maar in het huis kon geraken, ik zou het hem zelf gaan vragen . . . . . ach!’. . .

Deze laatste uitroeping werd veroorzaakt door een gerucht dat hij vernam. Het scheen hem dat hij hoorde kloppen. Inderdaad, de man stond van de tafel op en ging eene deur opendoen. Drij mannen traden binnen en groetten den zwarten man met grooten eerbied.

‘Drij mannen,’ telde Cies, ‘ik zou bijna zweren dat het de mijnen

IN VERLEGENHEID.

zijn. Maar langs waar zijn ze hier gekropen? En de vierde man, waar is hij?'

In plaats van antwoord tot deze vraag, kreeg Cies, al met eens, zulken. fellen slag op het hoofd dat hij al de sterren zag. . . . Daarna zag hij niets meer.

II

Vijf jaren na dit voorval zijn verloopen.

Op een Schoonen Zomerachternoen, zat een visscher aan het breien van netten bezig, voor de deur van een huisje, dat dicht bij de duinen stond. De visscher zag er bekommerd uit, want hij sprak binnensmonds en soms kwam een krachtig gebaar zijn werk onderbreken.

Niet ver van hem zat eene stokoude vrouw, met de handen onder den voorschoot gewikkeld. Zij hield hare oogen onafgewend op het gelaat van den visscher gevestigd, en telkens dat deze een gebaar maakte schudde zij spijtig het hoofd.

'Cies' sprak de oude vrouw eindelijk, 'op wat denkt gij dan nog eens?'

De visscher hief verrast het hoofd op.

'Och, op niets, moeder,' antwoordde hij.

'Toch wel,' drong de vrouw aan, 'gij zijt opnieuw bezig met het voorval van ginder, niet waar?'

De man scheen een weinig te aarzelen.

'Het is waar,' sprak hij eindelijk met besluit, 'ik kan dit uit mijn hoofd niet krijgen. Zie, moeder' ging hij voort, zijn werk onderbrekende, 'ik weet niet wat ik zou geven, om daar het fijne van te weten.'

'Wel, Cies,' zuchtte de vrouw, 'gij moet dit uit uw hoofd steken. Hebt gij nu nog niet genoeg gestraft geweest, om de bovennatuurlijke dingen te willen doordringen?'

'Wat bovennatuurlijke dingen!' morde Cies de schouders ophalende 'ik zeg dat het menschen waren gelijk gij en ik. Ik heb ze immers duidelijk genoeg gezien.'

'Ja maar, jongen,' hernam de oude vrouw, 'die geesten kunnen alle slag van vormen aannemen.'

'Och, zwijg, moeder, met uwe geesten; het waren mannen van vleesch en beenen. Wat dat zij waren, weet ik niet. Altijd is het, dat zij bang waren van gezien te worden, want gij ziet wel, dat zij nu weggegaan zijn, omdat zij weten dat men hen ontdekt heeft. Daarbij, hebt gij ooit gehoord van spoken, die fransch spreken en met stokken slaan?'

'Ik heb al veel daarover hooren vertellen, Cies,' bemerkte de moeder. 'Daar was eens'. . . .

'Ja, vertel maar op, moeder, maar ik blijf bij mijn gedacht! Dat ik dezen, die mij die slag gegeven heeft, bij zijn vel had, zou ik hem eens aardig doen dansen al ware hij spook of duivel.'

'Zwijg, Cies,' zeide de vrouw, van schrik een kruis makende, 'en spreek zulke leelijke woorden niet uit; dat zijn geen woorden van een christenmensch.'

'Ja, maar het is ook geen doen van een christenmensch, van iemand bijna den kop in te slaan,' morde Cies in zich zelven. 'Het is toch zonderling, niet waar, moeder,' vervolgde hij luid, 'dat sedert dit voorval al deze aardige dingen gestopt zijn in het verlaten huis. Ik ben er met opzet des avonds laat voorbijgegaan en ik heb niets meer gezien.'

‘Hoe durft gij dit doen, Cies!’ riep de oude vrouw.

‘Bah, ik ben er zelfs in geweest; van wien zou ik moeten bang zijn?’

‘Wel, wel, hoe is het mogelijk! Cies, Cies, gij zult mij nog van benauwdheid doen sterven!’

‘Kom, kom, moeder, er was niemand in. De vogels zijn gaan vliegen en zij hebben mij op een bijzonder manier hun vaarwel gezegd.’

Het gesprek was daar, toen Cies Spelt op eenigen afstand een schoon rijtuig met twee peerden op de zandige weg zag, die voorbij hun huisje leidde.

‘Zie eens, moeder, een rijtuig! Dit moet iemand zijn, die zijnen weg verloren heeft; ik zou anders niet weten, wat hij langs hier mag komen doen.’

Moeder en zoon bezagen nu aandachtig de koets, die langzaam naderde.

‘Schoon tuig,’ mompelde Cies bij zich zelven, ‘prachtige peerden. De knecht, die op den bok zit, ziet er uit als eene goudvink met al die blinkende strepen aan zijnen hoed en jas. Dat moet een rijke kerel zijn, die er in zit . . . . Ei, ei! zie eens’ riep Cies verwonderd tot zijne moeder, ‘zij blijven stilstaan.’

Inderdaad het rijtuig hield stil, recht voor het huisje, en de koetsier sprong af en kwam tot bij den visscher, die hem verwonderd in het aangezicht stond te gapen.

‘Zeg, vriend,’ vroeg de knecht in 't fransch, ‘het is hier wel het dorp B . . .?’

‘Ja,’ antwoordde Cies; ‘indien gij boven dezen zandheuvel daar wilde klimmen, zoudt gij de kerk vlak voor uwen neus zien.’

‘Goed zoo,’ vervolgde de knecht. ‘Het is dus hier omtrent dat er een verlaten huis is?’

‘Wat zegt gij?’ riep Cies verschietend opspringende, ‘een verlaten huis?’

‘Wel ja, een huis, dat in de duinen staat en sedert lang onbewoond is.’

‘Wat den duivel willen zij van dit huis hebben,’ dacht Cies bij zich zelven, ‘ik zal het weten, ik zal het weten.’

‘Hemel, vriend,’ zeide de knecht, ‘gij antwoordt niet?’

‘Ja, ik weet wat gij zeggen wilt,’ sprak de visscher. ‘Er is hier zulk een huis dicht bij. Indien gij wilt, zal ik u herwaarts geleiden.’

‘Allerbest, ik zal het eerst aan mijnen meester laten weten.’

‘Wat vraagt hij?’ vroeg de oude vrouw toen de Franschman verwijderd was.

‘Hij vraagt naar zijnen weg,’ antwoordde Cies onachtzaam. ‘Het verlaten huis, het verlaten huis,’ vervolgde hij stil, ‘ik ben nieuwsgierig om te weten wat zij er gaan doen.’

Ondertusschen was de knecht tot aan eene der vensters van het rijtuig genaderd en gaf verslag aan iemand, die van binnen zat, van hetgeen de visscher hem had gezegd. Welhaast deed hij de koetsdeur open, en er stapten uit het rijtuig eenen heer van hooge gestalte, een schoone jonge vrouw en twee bevallige kinders. De vreemdelingen kwamen in de richting van Cies Spelt.

Deze laatste, die geheel dit tooneel gadegeslagen had, scheen eensklaps als door eenen zenuwslag getroffen en verkropte met moeite eenen gil, dien hem de verrassing ontrukte. Met verstomd gelaat en wijdgeopende oogen, zag hij den heer aan, die nu gansch dicht bij hem gekomen was. De vreemdeling bemerkte zeker de zonderlinge verwondering, die op des visschers gelaat te lezen stond, maar hij schreef ze toe aan de zeldzaamheid voor dergelijke eenvoudige menschen van het bezoek te ontvangen van heeren, die met peerd en koets komen aangereden.

‘Vriend,’ zeide de heer, ‘mijn knecht komt mij te zeggen dat het huis hier bij is. Op verzoek van mijne vrouw zou ik een weinig in uw huis willen komen, om de kinders wat te laten drinken. Ik zal er u goed voor loonen.’

Cies bleef steeds gapend in het aangezicht van den vreemdeling zien.

(*Wordt vervolgd*).

De ruïne van het kasteel Amblève.

In de heerlijke vallei der Amblève, die een der meest pittoreske oorden is van de provincie Luik, verrijst op een kalkrots van zeshonderd voet hoogte, de ruïne van een burcht, welks stichting tot een verre oudheid reikt.

Deze sterkte, die in verscheiden oorkonden het Nieuw Kasteel wordt genoemd, was waarschijnlijk in den aanvang een romeinsch fort, dat deel uitmaakte van de linie van defensie, door de zuidelijke overheerschers opgeworpen; later was zij een carolingische residentie.

De Neustriërs waagden na den dood van Pepijn van Herstal een poging om zich van de heerschappij der Austrasiërs te ontheffen; in bondgenootschap met de Friezen, sloegen zij, onder aanvoering van der laatsten hertog, Radboud, en hun hofmeier, het beleg voor Keulen, waar toen de regentes zetelde. Doch Karel Martel of Martin dreef hen terug en achtervolgde hen tot door het Ardenner-woud. De vluchtelingen kampeerden op de oevers der Amblève, nabij het Nieuw Kasteel, waar eindelijk de onvermoeide overwinnaar hun nogmaals een geduchte nederlaag toebracht. Nog tot op den huidigen dag zijn aan de beide punten, bij den voet van den berg, die het kasteel draagt, welke tot legerplaatsen werden gekozen, de namen Radbod-rive en Martin-rive bijgebleven

Van het eene geslacht op 't andere overgegaan, werd het ten tijde van Filips II door de bewoners van Sprimont, die het aangekocht hadden, zoo goed als gesloopt. In de laatste honderd jaren werd de burcht toch niet meer door de eigenaars bewoond, want het was er, naar sommige spookverhalen af te gaan, lang niet pluis; er lag echter aanhoudend een wacht soldeniers in garnizoen, die zich minder aan de schrikbeelden zullen hebben gestoord.

In verlegenheid.

Gelijk thans nog sommige heeren met slopkousen en gegaloneerde rokken tot de onmisbare leden der maatschappij behooren, zoo had men in de dagen van olim ook dienstmeiden, die zich in 't fantastisch pakje, 't welk zoo bevoorrecht was in den smaak van haar meesteres te vallen, moesten kleeden, 't Was, het moet gezegd worden, zeker een dier grillen van mevrouw, waarover de meiden zich 't minst beklaagden, en waaraan een groot deel zich nog heden ten dage misschien zonder misnoegdheid zou onderwerpen.

Een exemplaar dier dienstboden van vroeger tijd stelt nevensgaande gravure voor, echter in een niet zeer benijdenswaardige omstandigheid: zij heeft een porseleinen vaas van 't presenteerblad laten glijden en den vloer met den inhoud bemorst. Dit ongeval gevoegd bij de noodzakelijkheid om mevrouw nog een paar malen tevergeefs te laten schellen, 't is waarlijk genoeg voor 't meisje om een storm van verwijten te vreezen Doch er komt nog iets anders bij: haar meesteres is 's avonds te voren op een gemaskerd bal geweest, en na den vroolijken zonneschijn der vastenavondvreugde is mevrouws humeur toch reeds vrij buiig gestemd.

‘Rom! rom! wat maal ik er om!’ pleegt zij anders nog wel eens te zingen, maar in 't onderhavige geval, men kan 't haar aanzien, schijnt zij den tekst en de wijs van dit haar lijfdeuntje geheel en al te zijn vergeten.

Uitstapjes in Nederland, door H.A. Banning

Limburg. Houthem en de H. Gerlachus.

Doet Valkenburg met zijne trotsche puinhoopen, hoe romantisch en schilderachtig ook gelegen, onwillekeurig denken aan het vergankelijke van alle aardsche grootheid en roem, het nederige, doch daarom niet minder bevallige Houthem wekt geheel andere herinneringen op uit het ver verleden, uit den tijd, toen dat oord geheiligd werd door het gebed en de tranen van den ridder en kluizenaar, die daar zoovele jaren in versterving heeft doorgebracht. De mergelblokken van Valkenburg's vorstelijke bouwvallen zullen eens geheel door den tand des tijds vernietigd en de namen der bezitters aan de vergetelheid prijsgegeven worden, doch de herinnering aan den H. Gerlachus kan niet worden uitgewischt, zij zal blijven voortleven tot in het verste nageslacht.

Houthem en St. Gerlachus, dat zijn namen, die niet gescheiden kunnen worden. Daarom wil ik, alvorens van het dorp te spreken, eenige bijzonderheden mededeelen uit het leven van den ridder, die zijn wapenrusting verwisselde voor het boetekleed, dat hij tot aan zijn dood droeg.

Gerlach werd in het begin der XIIe eeuw geboren. Hij was sterk en groot van lichaamsbouw en zijn naam had een goeden klank onder de dapperste ridders van dien tijd. Tuk op glorie en tijdelijk gewin, was Gerlach altijd te vinden, waar wapenroem kon worden ingeoogst. Was zijn wapenschild onbevlekt, van zijn geweten kon dit niet gezegd worden, want ridder Gerlach gaf zich met zijne losbandige vrienden aan ongeoorloofde vermaken over, hij was een wereldling in den volsten zin des woords

Omstreeks de jaren 1143-1148 liet de graaf van Gulik in de steden en dorpen van het hertogdom Limburg bekend maken, dat in zijn hoofdstad een prachtig steekspel zou worden gehouden, waartoe hij alle ridders uitnoodigde. Gerlach beantwoordde aan die uitnoodiging. Aan het hoofd eener dappere bende reed hij op zijn fier strijdros, met het hart vol eerzucht, langs de oude heerbaan over Glimmen, Heerlen en Rimburg naar het grijze Gulik. Gerlach zou in een moorddadig gevecht zijn krachten gaan meten met de bloem der dapperen. Reeds was hij het strijdperk binnengetreden, toen een bode de droevige tijding kwam brengen, dat zijne gemalin plotseling overleden was. Volgens de overlevering zou zij met haar rijtuig van de wallen des kasteels van Valkenburg gestort en verongelukt zijn.[1)]

Dit noodlottige bericht maakte op ridder Gerlach zulk een verpletterenden indruk dat hij onraiddellijk de plaats der vermaken verliet; er was een lichtstraal in zijn hart geschoten: hij zag nu in, hoe ijdel aardsche roem en grootheid was en hij beloofde

1) Deze bijzonderheden heb ik ontleend aan het belangrijke werk van den eerw. heer Jos. Habets over Houthem en het voormalig land van Valkenburg. Wat ik over Houthem zal mededeelen heb ik grootendeels aan de oudheidkundige kennis van dien schrijver te danken.

plechtig aan God, voortaan zijne zinnen niet meer aan de ijdelheid der wereld te hechten, maar boetvaardigheid te doen zoolang hij leefde. Die belofte is hij tot den dood toe getrouw gebleven. In een haren boetekleed, met een ijzeren harnas bedekt, ging hij barrevoets naar Rome, alwaar hij de kerk der H.H. Apostelen bezocht, zijn biecht sprak en van Paus Eugenius III een zware boete verzocht om te voldoen voor zijne zonden.

De Paus zond hem voor den tijd van zeven jaren naar Jeruzalem. Het was in dien tijd, dat de bloem der edelen van het Westen, met niet minder dan tweemaal honderd duizend strijdbare mannen ter kruisvaart was getogen, om de heilige plaatsen uit de handen der ongeloovigen te bevrijden. Gerlach kwam te Jeruzalem, toen keizer Koenraad en Frankrijk's heilige koning zich daar bevondan, doch hij droeg het boetekleed en verzocht als een gunst dat hij de broeders der orde van St. Jan behulpzaam mocht zijn in het verplegen der armen en zieken in de hospitalen.

Het werd intusschen spoedig bekend welk een dapper en deftig ridder de boeteling was; toen ten gevolge daarvan de broeders aan Gerlach slechts gemakkelijk werk opdroegen, verdroot hem dit; hij achtte zich onwaardig voor zulk een bezigheid en verlangde dat men hem het vee zou laten hoeden, wat hem eindelijk werd toegestaan. Zeven jaren bracht Gerlach bij de varkens door, onder strenge versterving, gebed en zelfkastijding.

De jaren van opgelegde boetvaardigheid waren verstreken, en nu keerde Gerlach naar Rome terug, alwaar hij van Paus Adriaan IV de gunst verzocht, om als kluizenaar te mogen leven. De Paus gaf hem een *breve* behelzende de goedkeuring zijner geloften alsmede een levensregel. Dit merkwaardige stuk is langen tijd bewaard gebleven in de later gestichte abdij te Houthem. Gerlach bleef bestierder zijner goederen, met het recht om de inkomsten daarvan aan armen, aan kerken en andere godvruchtige instellingen uit te deelen.

In het schoone Geul-dal stond in dien tijd een oude eik van verbazenden omvang. Heinde en ver kende men dien boom en de nabijgelegen gronden droegen dan ook den naam van den *Eyck*. Toen ridder Gerlach, na den Pauselijken zegen ontvangen te hebben, uit Rome terugkeerde, maakte hij het voornemen om dien boom tot zijne woonplaats te nemen en daar, te midden zijner bezittingen, de overige dagen van zijn leven als kluizenaar door te brengen. Hij liet den eik, die door ouderdom van binnen vermolmd was, uithollen en er een aantal steenen in werpen. Over deze steenen spreidde hij een mat uit, die hem moest dienen tot, zit- en rustplaats. Men moet hierbij wel in aanmerking nemen, dat hij altijd een haren kleed op het naakte lichaam droeg en daarover een ijzeren harnas. In die enge cel wilde hij zijn leven doorbrengen in gebed, verstervingen en boete Een vrouw, die tot zijn maagschap behoorde, bezorgde hem dagelijks brood, dat met asch gemengd was, en hij haalde zijn drank uit de nabijgelegen put.

Zoo leefde daar de eens zoo roemruchtige ridder Gerlach in een hollen boom, op hetzelfde grondgebied, dat vroeger getuige was van zijne buitensporigheden; de opbrengst zijner uitgestrekte bezittingen schonk hij aan armen en reizenden. Nogtans hij verborg zich niet, noch schuwde het oog der menschen. De geschiedschrijver meldt dat de vrome Gerlachus dagelijks het graf van den H. Servatius te Maastricht bezocht. Noch koude, noch storm, noch sneeuw konden hem van die geliefdkoosde bedevaart terughouden, ofschoon de weg, die over de steile hoogte van Bergh liep, zeer slecht was en het vaak gebeurde dat het bloed uit zijne naakte voeten sijpelde. Zoodra de dag aanbrak, begaf hij zich op weg, en men vond hem dikwijls reeds aan de deur der St.-Servaaskerk alvorens de klok ter metten riep. Slechts des Zaterdags

verscheen Gerlach niet te Maastricht, want alsdan trok hij met reiszak en pelgrimsstaf ter bedevaart naar de kerk van O.L. Vrouwe te Aken, door Paus Leo III gewijd, om daar Maria te danken voor de gunsten, die hij door hare tusschenkomst van God verwierf.

Voor de wereld is zulk een leven van boete en onophoudelijke versterving een raadsel, en velen zullen wellicht daarover den schouder ophalen in plaats van den man te bewonderen, die alles wat de wereld biedt uit zuivere liefde tot God ten offer bracht. Ook tijdens het leven van den heilige was dit het geval, en de geschiedschrijver meldt dat zelfs de monniken van een klooster te Meerssen die levenswijze al te zonderling achtten. Zij boden hem daarom een plaats in hun klooster aan, waar hij volgens de regelen hunner orde zou kunnen leven. Gerlach, wiens levenswijs door den Paus was goedgekeurd, en die zich overigens door verschillende geloften verbonden had, weigerde en bleef in zijn boom wonen.

Toen begon men den heilige te wantrouwen, men meende dat bij Gerlach slechts schijndeugd moest worden gezocht, men beschuldigde hem dat hij geldgierig was en onder de steenen in den boom groote schatten verborgen had. Dit liep zoo hoog dat men den kluizenaar eindelijk bij den bisschop te Luik aanklaagde. Deze sloeg zonder achterdocht gehoor aan die aanklacht en beval dat de boom zou worden omgehakt, wat dan ook geschiedde, doch men vond geene schatten, de onschuld van den kluizenaar werd ten volle bewezen. 'Als hy' [de bisschop], zoo leest men in een oud boekske, 'niet en vondt dan teekenen van een streng leven, soo is hy bedroeft geweest dat hy sulck eenen onnooselen en rechtveerdigen Man hadde bedroeft.' De bisschop gaf nu bevel dat men uit de planken en takken van den eik twee cellen zou maken, 'een in de welcke de H. Man nacht en dag den Heere soude bidden, ende een in welcke hy syn moede leden soude mogen rusten; welcke cellekens soo leeg waren, en soo ter aerden gemaekt, dattet meer een graf dan een wooninge gelyck was.' Ook vergunde de bisschop dat in de bidcel van tijd tot tijd de H. Mis mocht worden opgedragen; Gerlach liet die dan ook tot kapel inrichten.

Het is mij niet mogelijk de vele merkwaardige bijzonderheden omtrent dezen kluizenaar uit het Geul-dal mede te deelen, één feit wil ik echter nog vermelden. Eens, het was op Passie-Zondag, verzocht Gerlach den priester, die daar het H. Misoffer opdroeg, water te halen uit de nabijgelegen put. Tweemaal bracht de priester het verlangde water, doch als de kluizenaar proefde, bleek het hem dat het wijn was. Gerlach meende dat men er op uit was om hem tegen zijne geloften te doen handelen, hij riep bedroefd uit dat hij in geen veertien jaren wijn of verhittende dranken had genoten. Hij begaf zich persoonlijk naar de bron putte het water, doch zie, het was andermaal wijn geworden. Dit wonder is meergemelden schrijver medegedeeld door den zoon eener zuster van den kluizenaar, die te Maastricht woonde. De put bestaat nog; zij is te Houthem in een weiland te vinden en prijkt met een klein beeldje van den heilige; menigeen begeeft zich in godsvrucht daarheen om daar een kort gebed te doen en dan van het water te drinken.

Toen nu Gerlach veertien jaren lang in strenge boetvaardigheid te Houthem had geleefd, heeft God hem tot zich geroepen. Op den 5en Januari 1172 lag hij stervend op zijn harde legerstede en verlangde niets vuriger dan versterkt te worden met de genademiddelen der H. Kerk; de priester, die hem gewoonlijk de H.H. Sacramenten toediende, was echter afwezig, en men zond wel boden naar de abdij van Kloosterrade, doch die abdij was drie uren van Houthem verwijderd. Op verzoek van Gerlach ging men nu naar Meerssen, doch de kloosterlingen meenden

dat zij niet bevoegd waren, uithoofde de bisschop een anderen geestelijke tot zijn zielbestierder benoemd had.

Dat was een treurige toestand voor den kluizenaar, die gevoelde dat zijn einde naderde, doch hij richtte het oog ten hemel en sprak de overtuiging uit dat God hem in het uur des doods niet zou verlaten. En ziet, daar verscheen een eerbiedwaardig grijsaard in een wit kleed, vergezeld van een koorknaap. De grijsaard sprak den stervende woorden van troost toe en voorzag hem van de genademiddelen der Kerk. Toen weder groetende verliet hij met den koorknaap de cel. Niemand der aanwezigen had beiden ooit gezien.

Zoo stierf de H. Gerlachus en na zijn dood hadden talrijke wonderen plaats en duizenden togen ter bedevaart naar zijn graf. Daarom was men spoedig verplicht om de houten kapel, waarin hij begraven lag, door een ruime kerk te vervangen. Men vond bij die gelegenheid nog verdroogde wortelen van den eik, waarin de boeteling had gewoond, en fragmenten van de mat, waarop hij gerust had, en twee of drie karren werden bevracht met de steenen uit zijn cel; zij zijn gebezigd in de fondamenten der nieuwe kerk.

DE H. GERLACHUS.

Niemand in het Geul-dal spreekt nog van de wapenfeiten der ridders in de XIIe eeuw, doch de naam van Gerlachus blijft voortleven, de devotie voor dien ootmoedigen zoon van Limburg heeft eeuwen getrotseerd, en nog altijd hebben jaarlijks talrijke bedevaarten naar zijn graf plaats.

Men behoeft slechts de tegenwoordige parochie-kerk van Houthem binnen te treden om tot de overtuiging te komen, dat de devotie tot den heiligen kluizenaar daar onafgebroken is blijven voortleven. De wanden van dien tempel vermelden den lof van den grooten boeteling in reusachtige frescoschilderingen. Tot vóór korten tijd moest men het betreuren dat die herinneringen aan het leven van den gevierden heilige langzaam gingen verdwijnen, gesloopt door den tand des tijds, die er rusteloos aan knaagde, doch zij worden thans in het leven teruggeroepen, en geheel de kerk wordt prachtig gerestaureerd. 't Is de heer Petrus Regout, die met zijne gewone vrijgevigheid geheel op eigen kosten dit kostbare werk laat verrichten. Toen ik mij te Houthem bevond, stond de kerk vol steigers, een gedeelte van het werk was reeds verricht; nog slechts korten tijd, en Houthem zal, dank zij den edelen Maastrichtenaar, zijn parochie-kerk vernieuwd en de gedachtenis van den H. Gerlachus verlevendigd zien.

Het was in de jaren 1720-1725 dat dit gebouw, toen nog stiftskerk, werd opgetrokken. De eerste steen is gelegd door de gravin de Renesse d'Elteren, weduwe van den graaf Gerard Ernest Hoen tot Cartils, heer tot Schaloun en Schin-op-Geul, en door haar oudsten zoon, graaf Maximiliaan Hendrik. De kerk bestaat uit één schip zonder pilaren; zij is in modernen, doch sierlijken stijl gebouwd. In het midden bevindt zich een draagaltaar, een geheel vormende met de graftombe van den H. Gerlachus. Het graf verbeeldt een praalbed van hout, waarop de heilige in levensgrootte, met gevouwen handen, het Oostersch kruis op de borst, den pelgrimsstaf in den arm, gebeiteld ligt. Gerlachus is gekleed in het habijt der Norbertijnen en zijn hoofd, door een nimbus omstraald, rust op een kussen.

Vroeger stond aan het hoofdeind van dit praalbed een zeszijdige kist, bevattende de gebeenten van den heilige. Deze kist is in de maand Maart 1869 verplaatst naar het linker zijaltaar. Bij die gelegenheid is zij in tegenwoordigheid van onderscheiden priesters en leeken geopend en zijn de verschillende relipuieën, na onder een grooten toeloop van volk ten toon gesteld te zijn geweest, eerbiedig in zijde gewikkeld, en van het bisschoppelijk zegel voorzien wederom in de kist gesloten. De gordel van den H. Gerlachus, uit een gevlochten snoer van wol of kemelshaar bestaande, zooals dit door de kluizenaars in de middeleeuwen werd gedragen, is echter door de zorg van den eerwaarden heer Beckers, pastoor te Houthem, in een nieuw gothiek ostensorium geplaatst.

Wanneer de kerk van Houthem geheel gerestaureerd is, zal zij wel eenig zijn in ons land, want er wordt, behalve het houtwerk, geen plekje aan gevonden, dat niet door het penseel is opgeluisterd. De muren van het schip bevatten de volgende tafereelen in reusachtige medaillons:

1. Gerlachus, omgeven door edelen, op weg naar het tornooi van Gulik. Als hij de hand naar een gesloten rouwbrief, hem door een bode gebracht, uitsteekt, vestigt hij tevens de oogen naar een lichtstraal, die uit den hemel schiet. Op den voorgrond staat een bedelaar, op den achtergrond ziet men de wallen en torens van Gulik.

2. Na het voornemen te hebben gemaakt van zich tot God te bekeeren, verlaat Gerlachus het steekspel, zittende op een ezel. Zijn vrienden en wapenbroeders leggen hunne verwondering over deze plotselinge verandering aan den dag. De meesten hunner verlaten hem, doch in 't verschiet vertoont zich een engel om hem aan te moedigen.

3. Gerlachus knielt in ootmoedige houding voor den Paus, die op zijn troon zit, omgeven van zijn hof.

4. De boeteling hoedt het vee in de nabijheid van Jeruzalem. Bij een prachtige gedenkzuil naast hem wroeten de varkens in het gras. In het verschiet de heilige stad in puin vallende.

2. De holle boom te Houthem. Gerlachus knielt naast zijn nederige verblijfplaats voor een crucifix, hij heeft een geopend boek voor zich.

6. Gerlachus het Evangelie en de zedenleer aan zijne gewestgenooten predikende. Op een eenvoudig, klein altaar staat een kruisbeeld en doodshoofd, er is veel volk rondom geschaard.

7. De kluizenaar deelt vleesch en andere spijzen aan de armen uit.

8. Gerlachus wordt op zijn bedevaart naar de St.-Servaaskerk te Maastricht door den duivel bekoord. In 't verschiet de muren en wallen van Maastricht.

9. Het wonder der verandering van water in wijn: Gerlachus staat bij de put en houdt de oogen ten hemel gevestigd.

10. Sterfbed van Gerlachus. De heilige ligt op een bundel stroo. Terwijl de heilige Teerspijze hem door den onbekenden priester wordt toegereikt, heft een engel zijn hoofd omhoog. Er schiet een lichtstraal uit den hemel op het gelaat van den stervende.

Behalve deze reusachtige schilderingen vindt men in de kerk nog de hemelvaart van Christus, de tenhemelopneming van Maria en Abraham's offer, die de gewelven versieren.

Onze gravure, voorstellende den H. Gerlachus in den boom, bevindt zich ook in de eerlang een bezoek meer dan waarding zal zijn.

Ik heb gemeend eenigszins uitvoerig te mogen zijn betreffende den kluizenaar beroemden kluizenaar uit het Geul-dal; in het volgend nommer zal ik eenige merkwaardige bijzonderheden aangaande Houthem mededeelen

Rebus N°. 6.

Als prijs is aan dezen rebus verbonden: De nieuwe, zeer vermeerderde uitgave der Bolemlezing uit nederlandsche prozaschrijvers en dichters van Hooft en Vondel tot op onze dagen. Twee deelen. Prijs *fr*. 9.00.

Oplossing van Rebus N°. 3: Na regen komt zonneschijn.

Bij Openbare trekking is de prijs van rebus N°. 3: toegekend een den heer J.T. HOFFMAN te Heerenveen.

[Nummer 24]

Napoleon III.

De banneling van Chislehurst is niet meer. Den 9^{en} Januari dezes jaars werd uit een dorp, niet ver van Londen, de onverwachte tijding vernomen, dat Napoleon III, de gewezen keizer der Franschen, was overleden.

NAPOLEON III.

Welk een sensatie zou deze tijding niet verwekt hebben, zoo zij drie jaren vroeger ware gekomen! De machtige potentaat, aan wien eens de souvereinen van Europa als om strijd hun hulde kwamen aanbieden, is van het tooneel der wereld verdwenen, zonder dat het levend geslacht er schier zijn aandacht aan wijdt, terwijl 't aan de onverbiddelijke geschiedenis blijft overgelaten, zijn leven en streven te beoordeelen.

Niet weinig avontuurlijk en zonderling was intusschen voorzeker zijn levensloop. Derde zoon van koning Lodewijk en Hortense de Beauharnais, bracht hij, toen er na den beslissenden slag van Waterloo, geen plaats meer was in Frankrijk voor de Bonapartes, achtereenvolgens in Beieren en Zwitserland verscheiden jaren door en erlangde daar een groot deel van zijn staatkundige en militaire opleiding.

Hij mengde zich in 1830 persoonlijk in de revolutie, die toen bijna geheel Europa teisterde en voegde zich bij hen, die destijds in de pauselijke staten de oproervaan verhieven. Naar Ancona gevlucht, kon hij zich wegens ziekte niet aanstonds uit de voeten maken, doch wist later en in 't geheim naar Frankrijk te ontvluchten; hier echter kon hij niet blijven en zocht daarom weldra in Engeland een verblijf.

De hertog van Reichstadt, de eenige zoon van Napoleon I, was in 1832 gestorven; vier jaren later trad Karel Lodewijk Napoleon, zijn neef, als pretendent voor de fransche kroon op. De eerste gewapende poging van den pretendent haalde, evenals zijn tweede in 1840, maar weinig uit. Van Baden uit wilde hij Straatsburg veroveren, om vervolgens in triumfnaar Parijs op te trekken. Hij rekende sterk op den invloed, dien de klank van den raam Napoleon bij het fransche volk heeft. De totale mislukking van zijn plan, zijn arrestatie en die van velen zijner aanhangers zullen wel eenigszins zijn vurige voortvarendheid bekoeld hebben. Eenige jaren nadien verscheen hij echter weer op franschen bodem met een zelfde doel.

Had hij de eerste maal een gemakkelijke gelegenheid gevonden om verder ongemoeid naar Amerika te vertrekken, den tweeden keer bracht de onstuimige pretendent het er niet zoo gaaf af. Hij werd toen tot levenslange gevangenis veroordeeld en in een fort te Ham opgesloten.

Na zes jaren opsluiting gelukte het hem, als metselaar verkleed, te ontsnappen en hij nam wederom de wijk naar Brittannië.

Nog geen twee jaren waren verloopen, of hij kon, ten gevolge der Februari-revolutie naar het presidentschap der fransche republiek dingen, en wel met succes: in December van 't jaar 1848 werd hij met eenige millioenen stemmen als zoodanig gekozen, voor den tijd van vier jaren. Eer echter die tijd was verstreken, waagde de president Napoleon zijn bekenden staatsgreep van 2 December 1851 en een jaar later werd hem door middel van een plebisciet de titel van keizer toegekend.

Bijna twintig jaren lang heeft hij als keizer den schepter gezwaaid over een der machtigste volken van Europa en er was een tijd, waarop het lot van ons werelddeel scheen af te hangen van zijn besluiten. Doch sinds hij zijn bekende valsche staatkunde in Italië aanving, waren al zijn plannen en ondernemingen als met den stempel van onverstand geteekend. De eertijds zoo schrandere vorst, door vele anderen als een Mentor beschouwd, beging misgreep op misgreep. Vooral in de buitenlandsche verwikkelingen bleek dit. Zijn veldtocht tegen Oostenrijk, die in Mexiko, en eindelijk die tegen Pruisen brachten ziju val van den troon nabij. Het jaar 1870 zag het einde van zijn regeering en wel op bijzonder tragische wijze. Terwijl hij te midden van het overschot zijner eens zoo fiere legerscharen zich krijgsgevangen gaf en zijn degen aan den overwinnaar bood, was het parijsche volk reeds niet verre meer van het beginnen dier bloeddagen, welke met de schromelijke verwoesting zou eindigen, die ook de Tuilerieën, waar Napoleon was geboren en waar hij zoovele jaren zijner grootheid had doorgebracht, in vlammen deed opgaan. Als balling trok hij weer naar dat zelfde Engeland, hetwelk hem reeds meermalen een toevluchtsoord was geweest. De beide laatste levensjaren, die jaren van vernedering en deemoediging waren voor Napoleon gewis ook een leerrijke school. Moge hij er in geleerd hebben, wat hem in 't glansrijkste tijkperk van het tweede fransche keizerrijk onbekend bleef!

De grootmoeder.

In 't algemeen hebben de menschen 't er niet erg op begrepen voor oud door te gaan; maar toch ‘grootmoeder’ is een eeretitel, gelijk zeker schrijver zegt, ‘door geen dichter uit te drukken, door den schilder flauw gemaald.’

De zegen der moedervreugde, dubbel daalde hij op haar hoofd neder, en, wie de oude vrouw ook zij, zeker heeft zij reden om met vreugde de bloemen te herdenken, die eens zoo vol geuren in 't Zomergetij voor haar ontsproten.

Daarom, ouden van jaren, al staat wellicht reeds uw eene voet in 't graf, toch, gelijk 't oude moedertje onzer gravure, met lust de hand gelegd aan de dagtaak, door God u gegeven, en denkt er vooral aan, wanneer gij in 't midden der jeugd zit:

‘Uw haar moog al wat grijs zijn, uw voorhoofd niet zoo glad,
‘Maar als het hart nog jong is, hoe weinig deert u dat?’

Bij 't uitgaan der school.

‘De school is uit!’ Dat is de vreugdekreet der jeugdige slachtoffers van 't A B C. Sledevaren, glijden en met sneeuwballen gooien zijn verboden vruchten tot op 't oogenblik dat de meester den schepter tijdelijk neerlegt. Ja, 't wordt als een strafbaar

feit aangerekend, wanneer de knaap den schat van kennis, op de schoolbank vóór hem uitgestald, een oogenblik uit de oogen verliest, om ze naar buiten te wenden, waar de sneeuwvlokjes zoo prettig door elkander dwarrelen en bergen van geluk beloven. In welke goede hoedanigheden de maatschappij der kleinen, die op pag. 189 vertegenwoordigd wordt, zich moge verheugen, het spelen ligt haar nader aan 't hart dan het leeren. Men mag zooveel schrij ven als men wil over 't nut van 't onderwijs, onze helden gelooven er niets van en beschouwen 't als hun grootste sociale ramp. De paedagogen, die dagelijks in de weer zijn om hun verhard gemoed te bekeeren, prediken meestal voor doove ooren. Spreekt men hen over de noodzakelijkheid van 't schoolgaan, daarvan zijn zij overtuigd als een dief, die veroordeeld is om te zitten.

Hiermeê zij evenwel niet gezegd dat zij, die op straat altijd haantje de voorste zijn, en op school door hun houding 't meest tegen die noodzakelijkheid protesteeren, tot de slechtste onderdanen van den schoolmonarch behooren.

De Drususberg te Herten.
(Limburg.)

Men vindt in Nederland talrijke grootere en kleinere heuvels, die door menschenhanden opgeworpen zijn en den stempel van hoogen Onderdom dragen. Jammer dat hun oorsprong meestal in 't onzekere blijft! Gewoonlijk zijn aan die heuvels volkssprookjes of sagen verbonden, door den dichterlijken geest der bevolking in de meest verschillende vormen gehuld. Die volkssprookjes geven leven aan de velden, heiden en moerassen. Waarom ook zouden zij alleen bekend moeten staan volgens de stijve cadastrale indeeling van den schatheffer, of naar de stoffelijke waarde, die de grondbezitter er aan hecht? Heeft niet de Rijn zijne bekoorlijkheid veelal te danken aan de sprookjes en legenden, die, onder den naam van Rijnsagen, duizenden nieuwsgierige reizigers naar zijne oevers lokken! Ieder ridderslot, iedere rots heeft er zijne sage; en waarom zou dan ook de nederlandsche landman niet in de lange Winteravonden, bij den hoek van den haard, aan zijne kinderen en kleinkinderen verhalen van de heidensche oudheden en de romeinsche overblijfselen, van de aardmannetjes en de spoken, die met zijn ruïnen, heuvels, velden en moerassen in verband staan? Aan die vertelseltjes ligt dikwijls, meer dan men oppervlakkig meenen zoude, eenige historische waarheid, of althans eene zedelijke les, ten grondslag. Zeer dikwijls zelfs bewijzen latere ontdekkingen en opdelvingen, dat de grijze, daar in den hoek van den haard, zoo geheel mis niet was in zijne opgesmukte vertelseltjes van den ouden tijd.

En wat nu in het bijzonder de heuvels betreft, zij waren zeer dikwijls begraafplaatsen van veldoversten, van hoofden van volksstammen, soms ook slechts van eenvoudige lieden. Niet echter al die oude verhevenheden, door menschenhanden opgeworpen, zijn grafheuvels of ‘tumuli’ Hier of daar zal eene hoogte zijn aangebracht, om tot toevluchtsoord bij overstroomingen te dienen; elders zal zij misschien een uitkijk geweest zijn voor den ouden burcht, die in de nabijheid ligt; hier zal zij een verdedigingspunt gevormd hebben tegen de vijandelijke horden; ginds zal de romeinsche soldaat onder het uitspreken van de prozaïsche spreuk van den hedendaagschen solidair: ‘De aarde zij u licht!’ zijn strijdschild vol aarde op de lijkbus van zijn makker hebben omgeschud, of wel de Menapiër of Batavier of Fries zal er eene offerplaats hebben gewijd, of . . . . ja, wie zal alles kunnen uitleggen, wie het ‘waarom’ beantwoorden, dat den mensch hier of elders deed handelen? Is het

niet soms een gril van het brein, die de handeling van den mensch bestuurde? Wie geeft dan eene verstandige of beredeneerde uitlegging van den zin en de beteekenis dier gril?

En onze Drususberg dan, die kleimassa van 10 el hoogte 20 el lengte en 14 breedte, door den teekenaar zoo getrouw wedergegeven, wat was die dan wel in zijn oorsprong? . . . De sage zegt, dat daar, onder die zware massa de romeinsche veldheer Drusus, die 10 jaar vóór onze tijdrekening deze streken bezocht, begraven ligt. Een zeker schrijver heeft zelfs een anoniem brochuurtje gewijd aan de waarschijnlijkheid dier sage. Die schrijver ziet daarenboven in eene nabijliggende ruïne van een middeleeuwsch ridderslot der heeren van Cuyck en Mirlaer een altaar der druïden, de bekende offeraars der Galliërs. . . . . Na die brochure, en na die onderstellingen moge iedereen van den Drususberg denken en oordeelen wat hij wil, en zelfs vertellen, dat Drusus op het kasteel gewoond en de druïden op den berg geofferd hebben, niemand zal zulks ten kwade duiden. Wat met zekerheid van den Drususberg te vermelden valt, is, dat reeds sedert jaren de taaie klei, waaruit de heuvel is opgeworpen, wordt verwerkt tot tichelsteenen, en dat zoodoende allengskens ten toon komt, wat de kleine berg sedert eeuwen in zijn binnenste verscholen hield. Had het wegnemen dier klei onder leiding van oudheidkundigen plaats, er zouden wellicht belangrijker ontdekkingen gedaan worden dan thans, nu dit door den bikhamer en het houweel van den forschen steenbakker gebeurt. Echter zal het niet van alle belang ontbloot zijn te weten, wat vóór ruim een jaar nog bestond en misschien het toekomende jaar verdwenen is.

Over de geheele kruin des heuvels, één voet onder de oppervlakte, schijnt eene dunne kiezellaag verspreid te zijn, die aan de oostzijde uit kleine steentjes bestaat en aan de westzijde in een plaveisel van keisteenen eindigt. Op de oostzijde werden grijze urnen of vazen gevonden, waarvan de stukken, zelfs op elkander gestapeld, waren nedergezet op twee platgeslepen beenderen van een voet lengte, welker uiteinden insgelijks platgeslepen waren. Fijne, zwarte asch, met vegetalische bestanddeelen vermengd, was hier of daar in lagen en op fragmenten der urnen voorhanden. Op de westzijde bevonden zich urnen, uit witte aarde vervaardigd en met ruwe, roodgekleurde figuren versierd, terwijl daar tevens een fragment van eene grijze urne met ingeprente rijen vierkante stippen werd uitgegraven, en eenige ijzeren voorwerpen als een lans, spoor, roskam en hoefijzer, die zouden doen denken dat daar een strijder met zijn ros begraven lag. Ten Noorden werd eene groote menigte beenderen, meerendeels van koeien en varkens, gevonden, en ten Zuiden een oven, die een nadere beschrijving verdient. Op eene onderste laag van sponsachtigen steen is het gewelf van zorgvuldig uitgekozen keisteenen gevormd, die met een platte zijde den inwendigen wand des ovens vormen en, zonder kalk of metselstof, door de klei van den heuvel aaneengesloten blijven. Naast dezen oven is in de klei een vierkaut schoorsteentje gevormd van een palm doorsnede. De oven zelf bevatte eene dikke laag zwarte en grijze asch, waartusschen zich een halfverbrand schouderblad van een dier bevond.

Waartoe werd nu de Drususberg opgeworpen, door wie, wanneer? was hij een toevluchtsoord tegen overstroomingen? Schoon hij in eene lage weide ligt, die jaarlijks door de Maas overstroomd wordt, is dit niet waarschijnlijk, want in de nabijheid bevindt zich een uitgestrekt

plateau, dat toevlucht verleenen kon. Was hij een verdedigingspunt in den oorlog? Och neen, want de omliggende diepten, die dit konden doen vooronderstellen, ontstonden waarschijnlijk slechts uit de ontgravingen ten behoeven van den berg. Was hij dan een begraafplaats? Wellicht ja, want de urnen, asch en andere voorwerpen duiden iets dergelijks aan. Of was bij veeleer eene offerplaats? Wellicht ook dit nog, en dan zal het eene offerplaats der Franken geweest zijn, en dan waren de beenderen in de noordzijde des heuvels zeker overblijfselen van geofferde koeien en varkens.

En wanneer werd die heuvel opgeworpen? Misschien vóór onze jaartelling, maar meer waarschijnlijk, naar de gekleurde urnen en ijzeren voorwerpen te oordeelen, in lateren, en wel in den frankischen tijd, tusschen de 6^{e} en 9^{e} eeuw, zoodat hier mogelijk de laatste stuiptrekkingen der frankische afgoderij op limburgschen bodem gezien werden. Wie weet, hier mogen wellicht de Linner-heidenen hunne bijeenkomsten gehouden hebben, die, zooals de sage zegt, het langst weerstand boden aan de prediking van het Evangelie, dat hun door de H.H. Wiro, Plechelmus en Odgerus van uit het nabijgelegen St.-Odiliënberg in het begin der 8^{e} eeuw werd verkondigd.

Een visschersvoorval.
Door Rudolf Vranks.

II
(*Vervolg en Slot.*)

‘Verstaat gij mij dan niet,’ hervatte deze; ‘mijne knecht zegde mij nogtans dat gij fransch verstondt!’

Cies begon nu van zijne verwondering wat terug te komen. De gewone spotlach kwam weer rond zijnen mond spelen en het was met den half spottenden toon, die hem eigen was, dat hij antwoordde:

‘Zeker, zeker, Mijnheer, ik versta zeer goed wat gij zegt. In mijn leven heb ik genoeg Franschmannen bij den nek gepakt, om hunne taal zoo wat te verstaan. Treedt binnen, Mijnheer en Mevrouw, alles is aan uwen dienst.’

De heer wisselde eenen glimlach met zijne gezellin op het hooren van het gezegde van Cies, doch beiden traden met de twee kinders binnen. Cies en zijne moeder onthaalden hunne gasten, zoo goed het in hun vermogen was, met geitemelk, brood en kaas - het was alles dat zij in de hut hadden.

‘Vergeef ons, Mijnheer,’ zeide de visscher, ‘van u dit geringe maal aan te bieden; het is alles wat wij hebben.’

‘'t Is wel, 't is wel,’ onderbrak de Franschman, ‘het bevalt ons allerbest. Hongerige magen van reizigers zijn zoo zinnelijk niet, uw maaltijd smaakt ons heel goed.’

Ciss zette zich in eenen hoek en hield het oog strak op den vreemdeling, terwijl hij in zich zelven mompelde.

‘Wij zijn van zin,’ sprak de vreemdeling weer, ‘van dezen dag nog een bezoek in het Verlaten huis af te leggen. Gij hebt gezegd dat het niet ver van hier is?’

‘Het verlaten huis?’ antwoordde Cies met zonderlingen glimlach; ‘zijt gij dan niet bang van de spoken, die men zegt er in te zijn.’

De heer keerde zich al lachende tot de jonge vrouw, die stilzwijgend dit gesprek afluisterde.

‘Neen, neen,’ zeide hij. ‘ik ben niet bang van spoken. En dan nog. zijt gij wel zeker dat het waar is?’

‘Daar ben ik zeker van.’ sprak Cies ernstig wordende, ‘en ik zal er zelfs bijvoegen, dat ik ze gezien heb.’

‘Dat gij ze gezien hebt!’ kreet de heer met eenen schaterlach. ‘Hoe en wanneer?’

‘Ik spreek van spoken,’ vervolgde Spelt immer ernstig weg, ‘omdat het de dorpbewoners van B . . . zoo beliefd heeft de bezoekers te noemen van het huis van den ouden doctor. Wat mij aangaat, daarover heb ik een geheel ander gedacht.’

‘Zoo,’ sprak de heer, door de koele stem van den visscher getroffen, ‘gij hebt daar een ander gedacht over. En zou ik het mogen kennen?’

‘Zonder twijfel,’ antwoordde Cies Spelt, terwijl hij zijnen ondervrager naderde. ‘Mijn gedacht is, dat het huis van den doctor over vijf jaren tot schuilplaats gediend heeft van eenige kwaaddoeners, of ten minste menschen, die redens hadden om de tegenwoordigheid van eerlijke lieden te schuwen. De menschen heb ik gezien en gij waart er de overste van, Mijnheer!’

‘Ik?’ riep de heer met hevige ontsteltenis. ‘Wat zegt gij?’

‘Ja, gij,’ hernam Cies, ‘gij hebt verbleven op dit huis, en door het rondstrooien van zonderlinge dingen hebt gij uwe schuilplaats met eene geheimzinnigheid weten te omringen, die haar ongenaakbaar maakte. De visschers zijn lichtgeloovig, Mijnheer, doch allen niet. Ik heb willen weten wat daar achter schuilde en ik heb het geweten. Ik wilde u geen kwaad, ik kende u niet; waarom moest gij mij dan door een ander verraderlijk het hoofd doen inslaan?’

‘Welhoe, gij zijt de man, die’ . . . . .

‘Ja,’ onderbrak Cies, ‘ik ben de man, dien men verraderlijk langs achter geslagen heeft. Nu wil ik daarover geene wraak meer nemen, Mijnheer, het is te lang geleden. Maar wilt gij weten wat voor eenen uitslag uwe schoone daad gehad heeft? Ik had een schuitje, waarmede ik het leven voor vader, moeder en ik moest winnen. Door dien, slag, die mij toegebracht is geweest, bon ik lang ziek gebleven. Intusschen moesten wij ook brood hebben. Het schuitje is verkocht geweest, Mijnheer, en toen ik genezen was, waren wij doodarm. Ik kon seffens geen werk krijgen in dit arm dorp, de ellende werd grooter: ik heb mijnen ouden, zieken vader voor mijne oogen van gebrek zien vergaan. Later kreeg ik eenige netten te breien. Het is nu wat ik moet doen van 's uchtends tot 's avonds voor ons bestaan.’

‘Maar, vriend, gij misgrijpt u,’ sprak de vreemdeling diep ontroerd; ‘hetgeen u gebeurd is, heb ik maar later geweten. Ik zweer u, dat het zonder mijnen wil gedaan is geweest.’

‘Bah,’ spotte de zeeman, ‘het is toch voorbij.’

‘Neen,’ vervolgde de heer, ‘dit wil ik zoo niet laten. Ik zal u goed beloonen, ik beloof het u.’

‘Zoo, gaat gij mij misschien een nieuwe schuit geven?’

‘Ja, en meer ook, indien gij wilt.’

‘Zeker?’

‘Zeker!’

‘Goed zoo,’ juichte Cies gansch blijde, ‘gij ziet er nog al een braven man uit. Dit maakt mij gansch vrienden met u; maar had ik u over eenige jaren kunnen krijgen, het had misschien zoo goed niet gegaan. - Moeder,’ riep hij, zich tot de oude vrouw wendende, ‘de heer geeft ons eene nieuwe schuit. Wat zegt gij er van?’

De vrouw sloeg de handen te zamen en vestigde hare oogen, waarin tranen van dankbaarheid blonken, op hunne edelmoedige bezoekers.

‘Nu,’ sprak de Franschman, ‘daar gij weet dat ik het spook van het verlaten huis ben, wil ik u mijne geschiedenis verhalen. Gij zult zien dat gij u over mij misgrepen hebt.’

‘Ik ben de graaf de Saint-Urbain. Ik ben geboortig van Vendée in Frankrijk. Ik woonde daar met mijnen vader in een kasteel, waar ik gelukkige dagen sleet, toen opeens de omwenteling losbrak. Bretagne en Vendée zagen met groote misnoegdheid dezen opstand van het volk tegen den koning, ook werd er weldra besloten van zich tegen deze omwenteling te verzetten. Deze opstand, reeds in 1792 voorbereid door den graaf de la Rouairie, borst eindelijk los. Gelijk meest al de edelen van Bretagne en Vendée, nam ik er hartelijk deel in. In weinigen tijd hadden wij een leger op de voet gebracht, dat tegen de republikeinen te velde trok. In het eerst hadden wij veel geluk, menigmaal wonnen wij groote slagen tegen hen. Ongelukkiglijk, de kans draaide welhaast. De republiek zond grootere legers tegen ons af en het gelukte haar eindelijk, van ons in eenen slag, bijna geheel overhoop te werpen. Van dan af werden wij vervolgd als roofdieren. Wij waren in kleine benden verdeeld en poogden nog, zooveel mogelijk, wederstand te bieden.

‘Op het laatst moesten wij toch onze onmacht erkennen. In 1796 werd geheel Bretanje en Vendée onderworpen. Doch dit was nog de rust niet voor mij. Ik was gekend als een der warmste hoofden der opstanders geweest te zijn, en gelijk veel anderen, was mijn hoofd ten prijze gesteld. Ik moest vluchten. Nogtans, vooraleer mij daaraan te begeven, wilde ik nog eens mijnen vader terugzien, dien ik alleen in het kasteel gelaten had. Helaas, ik vond mijne woning geplunderd en half in puinen en ik vernam, dat mijnen vader door de republikeinen vermoord was geweest! . . . . Er viel niet te jammeren, ik moest vluchten. Onder eene verkleeding bereikte ik Nantes. Mijn gedacht was van met de eerste gelegenheid de beste naar England te varen. Maar, aangezien de oorlog verklaard was tusschen dit land en Frankrijk, viel daar veel zwarigheid in. Eindelijk ik ontmoette te Nantes eenen vriend, die mij uit verlegenheid trok. Hij zegde mij dat hij in het dorp B . . . bij Oostende een huis bezat dat hij geheel tot mijnen dienst stelde. Het was bij de zee gelegen, en ik kon daar in veiligheid de kans afwachten van naar Engeland te varen. Ik bedankte hem innig en aanvaardde zijn aanbod. Tusschen honderd gevaren gelukte het mij hier te te geraken met een trouwen knecht, die mij niet wilde verlaten, - het is dezelve, die nu koetsier is.

‘Gij weet het overige. Ik vestigde mij alleen in het huis. Mijn knecht ging in de stad wonen en kwam mij dikwijls bezoeken, om mij het noodige voedsel en ander voorraad te brengen. Dicht bij het huis was de opening van een onderaardschen gang, waarin hij verdween, van zoo haast hij zag dat hij gevolgd was. Dit alles, door de inbeelding der dorpelingen vergroot, deed aan spoken denken.

‘Dit gedacht was te goed in onzen zin, opdat wij niet zooveel mogelijk zouden gewerkt hebben, om het nog te vergrooten, 's Avonds doorliep mijn knecht soms de kamers van geheel het huis met lichten ofwel klaagde met akelige stem in de stilte des nachts. Zoo leefde ik vier maanden. Op het laatst werd ik bericht dat een schip mij zou komen halen. Inderdaad, op eenen nacht, kwamen drij trouwe dienaars van mijnen vriend om mij naar een schip te leiden, dat voor de haven van Oostende aan anker lag. Zij vertelden mij dat zij door visschers waren achtervolgd geweest. Daar ik de vrees kende, die het verlaten huis in het omliggende inboezemde, wilde ik hen niet gelooven. Maar mijn knecht, die de drij mannen geleid had, verzekerde dat hij

goed gezien had en voor alle zekerheid wilde hij eens uitkijken. Welhaast vernam ik dat het niet

nutteloos geweest was; hij zag eenen man, die ons door een luik bespiedde en meenende, dat het een fransche zendeling was, gaf hij hem een fellen slag op het hoofd. Daarna spoedden wij ons naar het schip, dat mij gelukkig overbracht.

'Ik verbleef vier jaren in Engeland. Gedurende dezen tijd waren groote voorvallen in Frankrijk gebeurd. Napoleon was in het land getreden en voor hem was de omwenteling achteruitgegaan. Dank aan den invloed van eenige vrienden, verkreeg ik dat mijn naam van de lijst der uitwijkelingen zou geschrapt worden. Ik kwam met mijne vrouw, die ik in England gehuwd had, naar het huis van mijne voorouders terug. Ik heb mijne echtgenoote verteld van de rol van spook, die ik op de zeekusten van Vlaanderen gespeeld had, zoodanig dat zij de begeerte uitgedrukt heeft van dit huis met eigen oogen te aanschouwen. Dat gedacht viel goed te zamen met het mijne. Wij hebben dus de reis ondernomen en hier zijn wij nu juist gekomen, om u een ander gedacht van ons te geven.'

DE GROOTMOEDER.

‘En u verschooning te vragen van hetgeen u door onze schuld voorgevallen is,’ voegde de edelvrouw er bij, terwijl zij tot den visscher naderde en hem de hand toereikte.

‘O dat is te veel,’ stamerde Cies gansch ontroerd. ‘Het was mijne schuld ook, beest dat ik ben, van mij te moeien met iets dat mij niet aanging.’

‘Nu vriend,’ vervolgde de graaf de Saint-Urbain, ‘het verleden is voorbij, het toekomende is aan ons. Ik zal voor u zorgen. De slag, dien gij ontvangen hebt, zal de oorsprong van uw geluk zijn.’

Op dit oogenblik kwam de koetsier zijn hoofd binnensteken, om te vragen of het den heer graaf beliefde voort te rijden.

‘Jacob,’ zeide de graaf terwijl hij glimlachende den visscher toonde, ‘herkent gij dezen man?’

‘Neen, heer graaf,’ antwoordde de knecht verwonderd.

‘Het is deze, gij weet wel in dien nacht, wien gij zulken slag op het hoofd gegeven hebt.’

‘Ja,’ riep Cies vooruitkomende, ‘ja, kameraad, ik ben dezelve Cies Spelt, is een goede jongen, het is al vergeten; kom, de hand, vriend, wij gaan de plaats bezoeken waar gij mijn armen kop bijna in tweeën geslagen hebt. Kom!’

De Franschman en zijne vrouw verlustigden zich een weinig met de verbaasdheid van Jacob en de rondborstigheid van Cies gade te slaan. - Eenige oogenblikken nadien vloog het rijtuig, met Cies nevens den koetsier gezeten, in vollen ren in de richting van het verlaten huis.

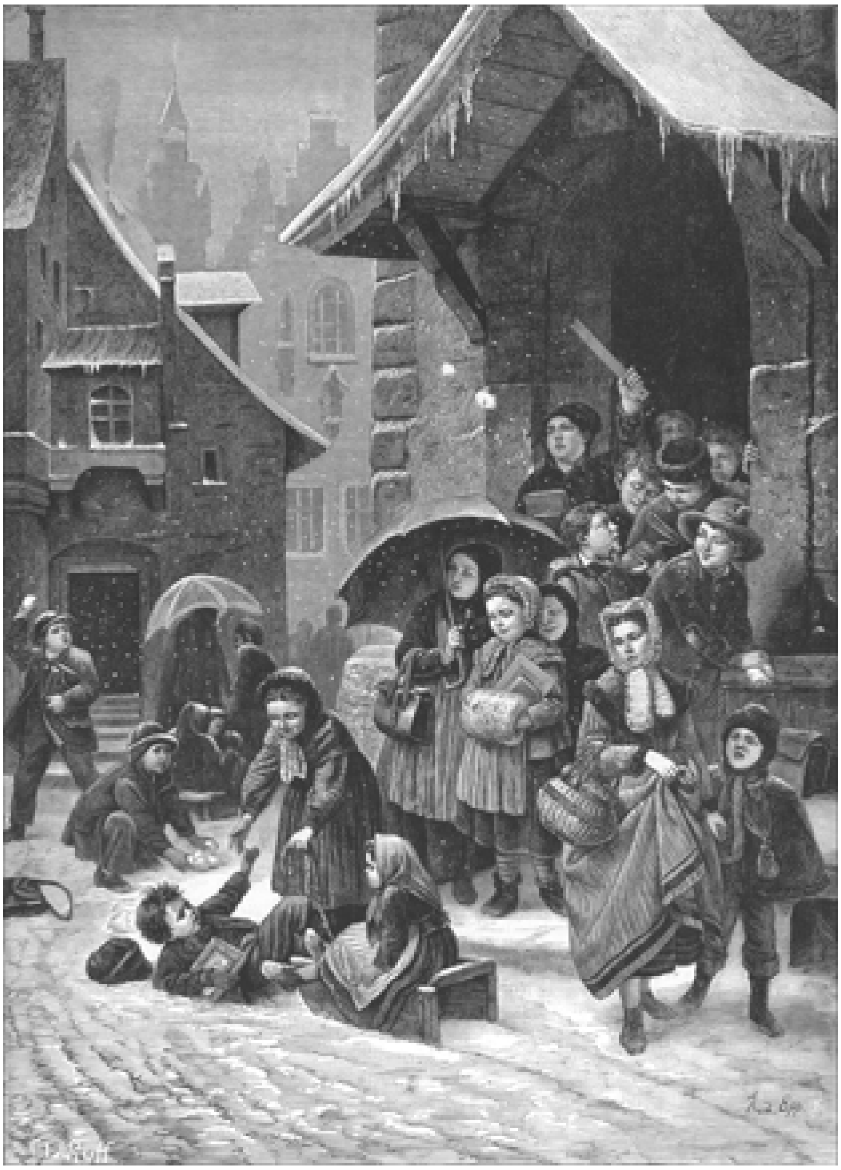

BIJ 'T UITGAAN DER SCHOOL.

III

Eenige maanden na dit voorval waren een jonge visscher en een reeds bejaarde vrouw geleund over het hekken van eenen hof', die zich uitstrekte voor een huis, dat gansch nieuw gebouwd scheen te zijn. Beiden aanschouwden met verwondering deze woning, die, van wit- en zuiverheid blonk. Zij meetten met de oogen de weeldige velden, die langs eenen kant bepaald waren door de duinen, waar het huis maar eenige boogschoten van afgelegen was

'He, Ko, zeg eens,' sprak de vrouw, 'wie zou dit ooit hebben kunnen denken!'

'Ja, Trees,' was het antwoord, 'daar had toch nooit niemand aan gedacht.'

'Ik kan nog mijne oogen niet gelooven,' hernam Trees; 'over eenige tijd nog zoo vuil en nu, 't is gelijk een kasteeltje.'

'Geen mensch zou daar het half ingevallen huis van den doctor in herkennen.'

'Die Cies Spelt mag toch van geluk spreken, he, Ko,' vervolgde Trees; 'zulk een geschenk krijgen, dank u, het is de moeite weerd.'

'En daarbij heeft hij geld in de kas.'

'En twee peerden op stal.'

'En zes koeien.'

'En een twintigtal bunders land, die niet van de slechtsten zijn.'

'Ja, hij is gelukkig nu,' besloot Ko.

'Ko, Ko, jongen,' zeide Trees, het hoofd schuddende, 'daar moet toch iets onder zitten! Men geeft alzoo voor niet zulke geschenken niet.'

'Toch niet, Trees, gij weet wel dat het de edelman is die het gegeven heeft.'

'Och, gij sukkel,' schertste de vrouw, 'gij hecht daar geloof aan. Men ziet wel dat gij nog jong zijt. Ik voor mij, ik geloof er niets van.'

'Wel, 't is Cies zelf, die het mij verteld heeft.'

'Och kind, ik weet het wel. Maar hebt gij dien edelman gezien?'

'Neen ik, Trees.'

'Ziet gij wel,'riep Trees op zegevierende toon, 'daar hebt gij het. Ik heb het aan vele menschen gevraagd en niemand heeft hem gezien. Men heeft niets anders gezien dan een zwart rijtuig met twee zwarte paarden bespannen. Ik zeg, dat er daar wat onder schuilt.'

'Maar wat dan, Trees?'

'Ja,' vervolgde de vrouw, 'ik ben maar een arm garnaalwijf, maar toch zou ik in de plaats van Cies niet willen zijn.'

'Waarom niet?'

'Luister Ko,' sprak Trees met geheimzinnige stem, 'ik geloof dat de spoken daarmede gemoeid zijn.'

'De spoken!' riep Ko verschrikt.

'Ja; herinner u eens hoe dat alles aangekomen is. Op eenen nacht Cies gaat naar het verlaten huis; weet gij wat daar gebeurd is?'

'Neen ik, Trees; ik was te bang om hem te volgen.'

'Goed, jongen! He wel, ik ben zeker dat Cies daar het spook zal gezien hebben. Nu, gij weet dat spoken menschen zijn, die weerkeeren, omdat zij in hun leven onrechtvaardig geweest zijn en dat zij moeten dwalen, totdat zij iemand vinden, die wil de sommen wedergeven aan de menschen, die zij bestolen hebben. Zoo, dat spook, dat wellicht die oude doctor is, zal Cies gezien, en hem naar de plaats geleid

hebben, waar zijne gestolen ponk verborgen lag, hem belastende van het weder te geven. Verstaat gij nu?'

'Niemendalle, Trees, ik begrijp u niet.'

'Och God, Ko, het is zoo klaar als water. In plaats van dit geld terug te geven, zal Cies het gehouden hebben en dit is al.'

'Onmogelijk, Trees. Cies vertelt het geheel anders. Hij zegt dat het menschen waren en dat zij hem eenen slag op het hoofd gegeven hebben, waarvan hij twee maanden heeft moeten te bed liggen.'

'Kom, kom,' lachte Trees, 'dat is een comedie-spel geweest om de menschen te bedriegen. Het is gelijk ik u zeg, Ko. Maar hij zal daarmede geen geluk hebben. Wanneer het spook gewaar wordt dat men het bedriegt, zal het wederkomen om zich te wreken. Brrr. . . . ik krijg koud als ik er op denk. Nu, ik kan niet langer meer blijven, mijne man zou nog eens op zijnen poot spelen; ik moet naar huis. Dag Ko!'

'Dag Trees!' antwoordde Ko, en hij volgde met verstrooid oog de vrouw, die al loopend zich verwijderde.

Terwijl Ko nog op de woorden van Trees stond te denken, zag hij eensklaps de deur van het huis opengaan, om doorgang te geven aan eenen struischen man, die de wankelende stappen van eene stokoude vrouw ondersteunde. Op dit zicht verschoot de jongeling en hij wilde zich met haast verwijderen, maar de man had hem reeds gezien.

'He, Ko,' riep hij, 'kom eens hier!'

Ko antwoordde niet.

'Ko!' riep de andere luider. 'Zijt gij doof? Kom binnen!'

Deze maal keerde de visscher zich om met zichtbaren tegenzin en naderde tot dezen, die hem riep.

'Men zou zeggen dat gij bang van mij zijt,' lachte de man. het bedrukt gelaat van Ko bemerkende.

'Verschooning, Mijnheer Spelt,' stamerde Ko zijne haren muts afnemende. . . . .

Hij werd onderbroken door een ontzaglijken schaterlach van Cies.

'Oei, oei, oei!' riep deze, zoohaast hij spreken kon; 'Mijnheer Spelt! Ha, ha, ha! Zijt gij zot, Ko, of wat denkt gij?'

'Wel, Mijnheer Spelt, nu dat gij zoo rijk zijt'. . . .

'Toe, jongen, staak dit spel,' onderbrak Cies, 'zeg maar Cies, gelijk altijd. Zie eens, gij staat daar alsof gij geen één kan tellen. Ziit gij waarlijk bang van mij?'

'Neen, Cies, maar'. . . .

'Ik zie al wat het is. Gij hebt u laten de geruchten wijsmaken, die de afgunstige lieden op mijne rekening uitstrooien. Ik heb u daar met de oude Trees zien klappen, ik ben zeker dat zij niet weinig over mij zal gebabbeld hebben. Ik ken geen vernijniger tong in de wereld. Kom binnen in mijn huis, jongen, ik zal u vertellen wat er van is. Gij kunt mij beter gelooven.'

Ko sprak niet, maar volgde stilzwijgend Cines Spelt, die met zijne moeder aan den arm weer naar het huis ging. Hij werd door kamers geleid, waar alles van zuiverheid blonk. Prachtige meubels waren er niet te zien: alles was eenvoudig doch aangenaam. Cies bracht hem dan in een vertrek, dat hem kostelijker versierd scheen dan de andere kamers. Aan den muur van deze plaats hingen eenige schilderijen, onder anderen die van eenen Schoonen man.

'Hier is de kamer waar ik het spook gezien heb,' sprak Cies, 'en het spook is dáár,' - en hij wees naar de schilderij.

Door eene onvrijwillige beweging ging Ko achteruit.

‘Dit is de man,’ vervolgde Cies, ‘dien ik hier gezien heb. Het was geen spook, het was eenvoudig een fransche vluchteling. De mannen die wij op dezen nacht gevolgd hebben, waren vrienden, die hem kwamen halen, om hem naar het schip te brengen, dat wij denzelfden dag nog gezien hadden. Gelooft gij mij nu, Ko? Ik was daar buiten aan het afspieden, toen ik onverwachts eenen slag kreeg, die mij maanden in het bed genageld heeft. Over drij maanden is de fransche vluchteling hier geweest; ik heb hem daarvan gesproken, en het is uit schadeloosstelling, dat hij mij hier geplaatst heeft. Hij heeft dit huis gekocht van den neef van den doctor. Ik mag er met mijne moeder in wonen zoolang ik leef. De huur is gering, de landen zijn goed: met kloeke armen kan ik er goud uit halen. Vindt gij dit gedrag niet schoon en gelooft gij nog aan het spook?’

De jonge visscher dorst niet spreken, hij was beschaamd van Trees geloofd te hebben.

‘Kom, vriend, ik zie dat uw gedacht veranderd is. Luister nu naar hetgeen ik gepeinsd heb. Gij zijt niet stoutmoedig, het zeevaren gaat u dus niet. Ik ben pachter, ik zal knechten nemen, wilt gij den opzichter van de knechten zijn? Ik zal u goed betalen en gij zult als een broeder door mij behandeld worden. Zeg, aanveerdt gij?’

Ko wist niet wat zeggen; tranen van ontroering stonden hem in de oogen.

‘Gij aanveerdt, niet waar?’ vroeg Cies, hem vriendelijk op den schouder kloppende. ‘Welnu, kom maar met uwe moei hier wonen, wij gevieren zullen een huisgezin maken. En laat de kwade tongen maar vertellen: wij zullen werken en vroolijk zijn. - He wel, moeder,’ vervolgde hij zich tot zijne moeder keerende, ‘gij moet toch bekennen dat ik gelijk had, he, toen ik zeide dat het menschen waren?’

‘Gij moet het best weten, Cies,’ schertste de oude vrouw, ‘gij hebt er een goeden slag van gehad.’

‘Dat is niets. Die straf zal, gelijk de graaf gezeid heeft, de oorsprong van ons aller geluk zijn. Kom, moeder - kom, Ko, laat ons een glaasje daarop drinken! Hurrah, leve onze weldoener!’

Vogeltjeslied.

Wien zingt gij, mijn vogeltje zoet?
Ik luister hier en kom uw liedjes smaken,
God alleen kon zoo schoon, zoo lief u maken.
Is het Hem danken dat gij doet?

Is 't zijn Naam, die op 't takje uw gorgel doet erklingen?
Zeg, is het waar dat gij niemand en viert dan Hem?
Waarom dan zou mijne ondankbare stem
Met U dien zaal'gen Naam niet medezingen?

‘Ja, zegt gij, ja, 't is God dien ik bemin!
Ik vraag alle uren zijnen zegen!’
Maar ik, vogeltje zoet, ik dank dien God veel min,
En heb van Hem veel meer dan gij verkregen!

E.D.B.

Vader Matthijs.
door Rudolf Vranks.

I

In een klein vlaamsch stedeken, op den oever der zee gelegen, leefde in 186. een stokoude man. Hij woonde op een armzalig zolderkamerken. Bijna den geheelen dag zat hij daar; slechts des avonds ging

hij uit om in de herbergen met eene viool te spelen en alzoo eenig geld rond te halen, ten einde zich een bestaan, hoe ellendig ook, te verschaffen.

Ik kende hem wel, den ouden Matthijs. Het is alsof ik hem nog zie, met zijne zilveren haren en baard, zijn eerbiedwaardig en tevens treurig en nadenkend gelaat en zijnen gebogen rug en wankelenden stap. Dagelijks zag ik hem voorbij mijne deur gaan, tegen den avond, wanneer hij uitging om zijn brood te verdienen. Hij was immer dezelfde; nooit had ik hem anders gekend. Altijd even droefgeestig, doch altijd even goed en gedienstig voor een ieder. Hij moest wel geleerd zijn, want ik wist dat hij smeekbrieven en dergelijke dingen opstelde voor arme menschen, die hem kwamen raadplegen, - en alhoewel hij doodarm was, wilde bij nooit iets ontvangen voor den bewezen dienst.

Wie was dan die geheimzinnige man? Welke kan de oorzaak zijn van zijne altijddurende droefgeestigheid?

Reeds dikwijls had ik vrienden en geburen over hem inlichtingen gevraagd, maar ik vernam niets dan hetgeen ik reeds wist, namelijk: dat hij over vijftien jaar het arm kamerken was komen bewonen, waarin hij nu nog leefde. Niemand kon zeggen wie hij was, van waar bij kwam of wat hij gedaan had.

Wel vermoedde men aan zijne manieren, aan zijnen spreektrant en aan zijne geleerdheid, dat hij vroeger in een hoogeren kring der samenleving moest verkeerd hebben, doch niemand kon ten dien opzichte stelbare inlichtingen geven.

Sommigen hadden het gewaagd, den ouden speelman over zijn vorig leven te ondervragen; maar hij had al rechtstreeksch antwoord vermijd en op eene wijze gesproken, die niet toeliet aan de ondervragers, verder aan te dringen. De geburen hadden zich allengskens aan hem gewend gemaakt, en daar de grijsaard met iedereen goed en gedienstig was, had dit hem de algemeene vriendschap verworven.

De oude man was dus door gansch de stad bekend onder den naam Van Matthijs. Was hij het, die dezen naam gegeven had of een ander? Dit is niet gemakkelijk te verklaren. Altijd was het dat hij geen anderen had, en toen hij uitging, riep klein en groot: ‘Goeden avond, vader Matthijs!’

Gelijk ik dagelijks dezen man zag voorbijgaan, begon ik belang in hem te stellen. Ik ben nog al droomachtig van mijne natuur, en ik dacht dat het verleden van den geheimzinnigen speelman het een of het ander droevig voorval moest inhouden, dat zijn leven voor eeuwig verbrijzeld had. Ik twijfelde geenszins, of vader Matthijs moest rijkdommen bezeten hebben en door een plotselijk ongeluk ter neer gebracht geweest zijn.

Van zoohaast dit denkbeeld in mijnen geest ontstaan was, had ik geene rust meer. Ik peinsde dag en nacht aan het treurig gelaat van den muzikant en mijn jongen en overdreven geest schiep alle slag van fabel- en schilderachtige vooronderstellingen. Het gezicht van Matthijs deed een ongeloofbaren indruk op mij: ik zou geene rust meer genieten of ik moest het geheim kennen, dat zijn hart verknaagde en hem altijd zoo treurig maakte.

Ten einde mijn doel te bereiken, trachtte ik des grijsaards vriendschap te winnen. Op het uur dat ik wist hij voorbij mijne woning moest gaan, nam ik de gewoonte van mij, hetzij aan mijne deur of aan mijn venster te plaatsen. Toen hij mij bij was, groette ik hem met een vriendelijk ‘Goeden avond!’ welk de goede Matthijs met niet min vriendelijkheid beantwoordde. In korten tijd werd ik stouter: ik waagde het, hem eenige woorden te zeggen om met hem in gesprek te treden. - De grijsaard antwoordde

wel op mijne gezegden met kieschheid maar tevens met eene terughoudendheid, die al verder gesprek onmogelijk maakte.

Dit alles zou waarschijnlijk een ander den moed doen verliezen hebben. Ik integendeel voelde mijn verlangen om des grijsaards leven te kennen des te sterker worden. Het was als eene koorts. Ik werd ongeduldig. Ik zwoer bij mij zelven van in mijn doel te gelukken en daarom besloot ik het uitvoeren van een ontwerp, dat ik mij voorgeschreven had.

Ik liet weten aan mijne ouders dat ik schielijk een overgroote genegenheid voor het muziek had gekregen en ik vroeg hun verlof om lessen in deze kunst te mogen nemen. Ik wist zoo goed mijne zaak te pleiten, dat mijne ouders zonder veel zwarigheid aan mijn verlangen toestemden.

Den volgenden avond, toen Matthijs voorbijging, riep ik hem en deelde hem mijn voornemen mede van mij op de muziekkunst toe te leggen. De goede grijsaard keurde mijn gedacht goed.

‘Muziek,’ sprak hij, ‘is eene kunst, die in nauwe betrekking met de ziel is. Niets is machtiger op haar, hetzij in droefheid of blijdschap, dan de zoete tonen van het gezang of van een speeltuig.’

‘Wel, vader Matthijs, zou ik u eenen dienst mogen vragen? Wien zoudt gij tot muziekmeester voorstellen?’

‘Dat zou ik niet kunnen zeggen, Mijnheer; ik ken niet veel menschen in de stad.’

‘Ach,’ zuchtte ik, een misnoegd gezicht trekkende, ‘dan loop ik de kans van nog lang te moeten zoeken . . . . . Maar, ik denk er aan,’ riep ik eensklaps zegevierend uit, ‘zoudt gij mij niet kunnen de beginsels der kunst leeren?’

‘Ik, mijn vriend,’ zeide de speelman met een lichten glimlach, ‘ik ben immers maar een arme violonist, ter nauwernood goed om in de herbergen te spelen.’

‘Ja toch,’ antwoordde ik, ‘gij kunt goed genoeg muziek om mij te leeren.’

(*Wordt vervolgd.*)

Uitstapjes in Nederland, door H.A. Banning.

Limburg. - Houthem en de H. Gerlachus. - slot.

Nog niet lang geleden hebben in de gemeente Houthem opgravingen plaats gehad, waaruit ten duidelijkste bleek dat de Romeinen daar reeds gevestigd zijn geweest, en er in de tweede eeuw des Christendoms een nijver en beschaafd ofschoon heidensch volk gewoond heeft. Houthem is dus zeer oud, hoewel het in den tijd, waarvan ik spreek, wellicht een geheel anderen naam heeft gedragen. Met den naam van dat dorp is men trouwens al zeer lichtzinnig te werk gegaan. Zooals uit oude documenten blijkt, schreef men van 1096 tot 1381 bij afwisseling Houlten, Holtzheim, Holtheim, Holthem, Houthem, Houtheijm en Hoithem. De laatste wijze van spelling is de jongste van genoemd tijdvak. Hoe en wanneer men zich weder tot de spelling van 1182 heeft bekeerd is mij onbekend; doch ik zeg met het spreekwoord: ‘Als het kind maar een naam heeft,’ en laat aan oudheidkundigen over, zich omtrent dit vraagstuk verdienstelijk te maken.

Vindt men intusschen ook sporen van een landhoeve, van een heidensch tempeltje en een romeinsch kerkhof, alle inlichtingen omtrent de gemeente ontbreken. 't Is in het jaar 1096 dat men voor de eerste maal melding gemaakt ziet van Houlten ante Valcombere, in een stuk betreffende de overdracht van twee molens op de Jeker

gelegen, aan den proost en het kapittel van O.L. Vrouw van Maastricht door Godfried van Bouillon, toen die christen held ter kruisvaart toog.

Zooals wij gezien hebben, had Houthem een eeuw later nog geen resideerenden priester, waut de H. Gerlachus woonde eigenlijk in de parochie Meersen. Wel wordt in een bulle van Paus Lucius III van het jaar 1182 melding gemaakt van eene kapel te Houthem, doch eerst in 't midden der XIIIe eeuw werd die kapel beurtelings bediend door de twee medehelpers van den vicarius perpetuus van Meerssen; Houthem, werd eindelijk tot een onafhankelijke parochie verheven in het begin der VIIe eeuw, onder het bestuur van den bisschop van Roermond, Henricus Cuyckius. De oudste doopregisters van Houthem beginnen dan ook met den 15^{en} Augustus 1612 en de oudste trouwregisters met het jaar 1611.

't Was een treurig tijdvak dat de nieuwe parochie van Houthem te gemoet ging, want de eerste doopeling was nog niet tot volwassen leeftijd gekomen, toen in de landen van Overmaas de vervolgingen begonnen, die zulke smartelijke herinneringen hebben nagelaten, dat het tegenwoordige geslacht er de diepe indrukken nog van heeft bewaard.

't Is niet om oude grieven op te rakelen, of de onverdraagzaamheid, waarvan ik afkeerig ben, te prikkelen, dat ik daarvan eenige bijzonderheden wil mededeelen, - alle weldenkende protestantsche tijdgenooten zullen die fanatieke vervolging verafschuwen - maar alleen om hulde te brengen aan onze wakkere Limburgers, die het juk eener smartelijke overheersching hebben gedragen zonder te bezwijken, die zich wel goed en bloed lieten afpersen, doch het geloof ongeschonden hebben bewaard. Nergens is zeker die vervolging zoo pijnlijk, zoo grievend geweest, omdat Limburg geheel katholiek was.

Het was in 't jaar 1632 dat de stad Maastricht bij capitulatie door de staatsche troepen in bezit werd genomen. Van dat oogenblik af begon in al de dorpen van Overmaas een strooptocht tegen de bevolking, eensdeels uit godsdiensthaat doch niet minder uit roofzucht onder den dekmantel der staatkunde. ‘Tot aan den munsterschen vrede,’ zegt de eerw. heer Habets in meergenoemd werk, ‘bleef het geheele land met troepen bezet, die het arme volk tot den laatsten stuiver uitzogen. Spanjaarden en staatschen betwistten elkaâr, met het zwaard in de hand, niet alleen dorpen en buurten, maar zelfs elk huis en elke plek gronds. Kerken en pastorijen werden beurtelings met pastoors of predikanten bezet, en de banken en heerlijkheden met katholieke of protestantsche ambtenaren, al naarmate de Spanjaarden of Hollanders meester van het land waren. Tusschen de jaren 1632 en 1648 waren handel en vertier binnen de stad Maastricht zoo onbeduidend geworden, dat het gras in de straten en bijzonder op de markt wel een halven voet hoog stond, zoodat de burgers er hun lijnwaad bleekten.’

Maanden lang donderde het geschut in het land van Valkenburg, want de vijanden hadden afwisselend krijgsgeluk; nu eens lieten de Spanjaarden dan weder de staatschen overwinningskreten hooren, doch de arme bewoners verkeerden voortdurend in den uitersten nood. Op den 2^{en} Augustus werd het stadje Valkenburg door Jan van Nassau ingenomen; de staatschen plunderden de dorpen, dreven het vee naar Maastricht, roofden de vruchten van het veld, kapten de boomen om en lieten de bewoners aan de uiterste ellende ter prooi. Ruim een maand later door de Spanjaarden in de engte gedreven, namen zij weder de vlucht, na eerst hunne kwartieren in brand te hebben gestoken. Nu waren de Spanjaarden weder in 't bezit van stad en land, doch de staatschen veroverden Valkenburg andermaal in 1636 en namen er voorgoed bezit van in 1644.

Van het oogenblik af dat Maastricht in het bezit der staatsche troepen was, werden ook alle middelen in 't werk gesteld om het Catholicisme uit te roeien. De geestelijken van Houthem werden verbannen, de parochie-kerk van altaren, beelden en sieraden beroofd en op bevel der overheid gesloten; slechts dan, wanneer de predikant van Valkenburg daar

kwam om een godsdienstoefening te houden in 't bijzijn van een paar beambten van het dorp, werd de kerk voor eenige oogenblikken geopend. De pastoor van Bergh-Terblijt werd door een bende soldaten uit zijne pastorie gehaald en te Maastricht in de gevangenis geworpen, omdat hij een mandement van den bisschop had afgekondigd. De Katholieken waren niet slechts van huune priesters en kerken beroofd, maar er verscheen zelfs een bevelschrift, waarin werd bekend gemaakt dat de ingezetenen der landen van Overmaas geen andere feestdagen te vieren hadden dan die door de Protestanten gevierd en onderhouden werden; de katholieke Limburgers waren verplicht zich op die dagen te onthouden van slafelijken arbeid en hunne huizen te sluiten. Bij die gelegenheid werd tevens bepaald dat in alle vlekken en dorpen predikanten zouden worden aangesteld.

't Spreekt van zelf dat de kloosters niet vrij bleven van roof en heiligschennis; desniettemin scheen dit den vervolgers nog niet genoeg; zij hadden wellicht verwacht dat de katholieke Limburgers, door den uitersten nood gedwongen, in hun geloof zouden verzwakken en hierin bedrogen zij zich. Er werd bij de Staten een aanklacht ingediend over de slappe uitvoering der edicten tegen de ‘paapsche afgoderij en superstitie,’ en nu verscheen een plakkaat, waarbij alle nog overgebleven vrijheden werden vernietigd. Er werden mobiele colonnes van gewapend krijgsvolk naar de dorpen gezonden om een drijfjacht op de geestelijken te houden; men stelde op hunne hoofden een losprijs van 500 tot 1000 gulden. Een algemeene priesterjacht was daarvan het gevolg en vóór het einde des jaars 1636 waren al de geestelijken in het land van Valkenburg op de vlucht of in de gevangenis.

Het adres of de aanklacht, waarvan ik zoo even sprak, bewijst hoever de godsdiensthaat kan gaan. 't Waren eenige predikanten uit Zeeland, die daarin aan de Staten des lands bekend maakten, ‘dat het Pausdom is de verborgenheyd der ongeregtigheyt, de stoel van den antechrist, de kanker der christelijke religie; dat het hedendaagsche Romen het regte Babylon is, de moeder der hoereryen, de gruwel der aarde.’ Verder werd den Katholieken ten laste gelegd dat zij hun afgodendienst, zooals biechten, Mis doen, doopen, enz. openlijk durfden verrichten, dat zij hunne kinderen buiteuslands bij Jezuïeten lieten onderwijzen en zoo al meer.

't Is zeer natuurlijk dat vele priesters en kloosterlingen vermomd een schuilplaats vonden bij de Katholieken, doch dit ging niet dan met gevaar vergezeld, want er verscheen een plakkaat, waarbij het huisvesten van geestelijken werd verboden op boete van 100 pond vlaamsch; wie zich driemaal aan dat misdrijf schuldig maakte, werd uit het land gebannen.

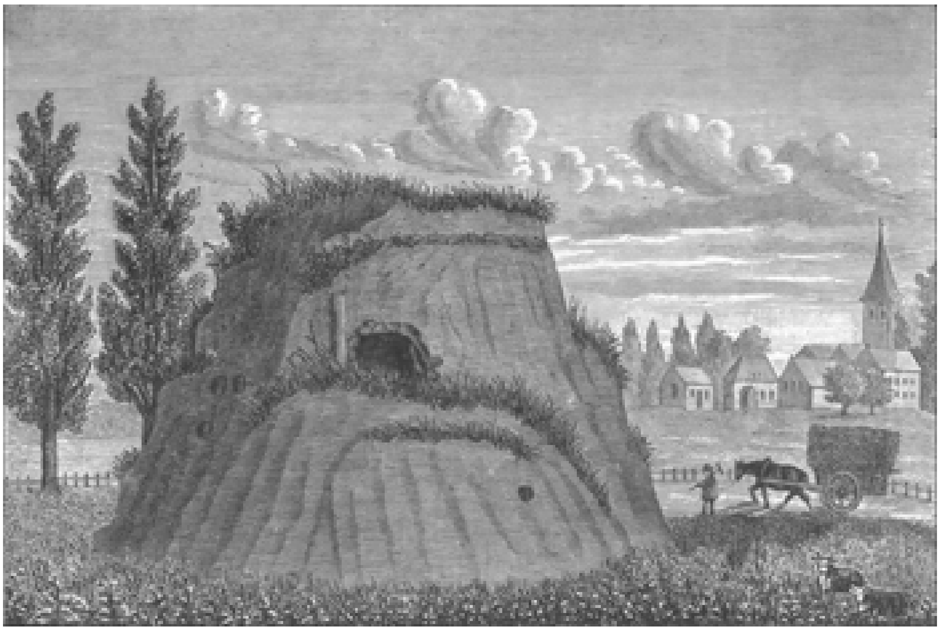

DE DRUSUSBERG TE HERTEN, IN LIMBURG.

Bij dat alles voegde men nog een afschuwelijken dwangmaatregel, die slechts door de onderdrukking van het arme Polen wordt geëvenaard. Men verplichtte de Katholieken om hunne huwelijken door predikanten te doen inzegenen en hunne kinderen ter school te zenden bij een onderwijzer, die tevens het ambt van koster en voorzanger bekleedde. In die scholen werden de kinderen onderwezen uit boeken, die overvloeiden van hatelijkheden over Rome, de Kerk en den Paus.

'In weerwil van alle kwellingen,' zegt meergenoemde schrijver, 'bleven de Valkenburgers getrouw aan het geloof hunner vaderen. Wel was het land door den vijand ingenomen en veroverd, doch niet de gemoederen der bewoners. Men had de altaren verbrijzeld, de priesters verjaagd; maar ieder hart dat klopte werd nu een altaar, iedere tong die sprak werd nu een verkondiger van Gods woord.'

Inderdaad, men moet de Limburgers van dien tijd bewonderen om hunne lijdzaamheid in het dragen van de wreedste kwellingen, om hunne onwrikbare getrouwheid aan de leer der Kerk. Zij hebben een reeks van jaren doorgebracht dat hun slechts de keus bleef tusschen volslagen armoede en kerkerstraf of afval van het geloof der vaderen, en zij zijn onbezweken gebleven. Waar zij konden, gingen zij op spaansch grondgebied het H. Misoffer bijwonen, zij lieten hunne huwelijken elders inzegenen, ofschoon dat alles met groot gevaar vergezeld ging. Welke middelen moesten worden aangewend om de afschuwelijke edicten te ontkomen, bewijst het testament van den toenmaligen heer van Geul, Wolter Frans van Hoensbroeck, opgesteld in December 1670, waarin o.a. wordt verklaard: 'Ingeval dat op den dag van mijn overlijden de uitoefening der R.K. religie in mijne heerlijkheid verboden is, zal mijne uitvaart in de kerk der P.P. Dominicanen te Sittard en mijn jaardienst te Uykhoven gehouden worden.'

Is het nu wel te verwonderen dat bij den inval der Franschen in 1672 een pastoor van Valkenburg aan het hoofd van het doopregister schreef: 'Geloofd zij de Heer en God, die ons door tusschenkomst des konings van Frankrijk weder in het bezit onzer kerk gesteld heeft.'

Zoo werd het schoone Geul-dal, de grond, geheiligd door de voetstappen van den beroemden heiligen kluizenaar Gerlachus, vóór twee eeuwen geteisterd door eene afschuwelijke geloofsvervolging. Ook Houthem had een bitter lot te verduren, het

stond tot aan de fransche revolutie onder het gezag van den predikant van Valkenburg, terwijl een protestantsch onderwijzer en protestantsche ambtenaren al deden wat in hun vermogen was om de inwoners tot afval van het geloof te dwingen. Doch de Katholieken van Houthem hebben den strijd gestreden en het geloof behouden; vergis ik mij niet dan bevinden zich in de gansche gemeente slechts twee huisgezinnen, die niet katholiek zijn.

Ik zal niet in bijzonderheden treden omtrent gepleegde knevelarijen, die van het atzichtelijkste fanatisme getuigden, maar liever den mantel van liefde werpen over de gebeurtenissen, overtuigd als ik ben, dat onder de Protestanten van dien tijd velen gevonden werden, die dergelijke ongerechtigheden en onmenschelijke handelwijzen wraakten. Overigens kunnen die gebeurtenissen opnieuw tot bewijs dienen dat de godsdienstijver, die in voorspoed nog wel eens verslapt, in tijden van vervolging altijd krachtiger en levendiger wordt.

Met den wensch dat het Geul-dal en gansch het hertogdom dagen van voorspoed moge genieten zonder het verleden te verloochenen, neem ik voor 't oogenblik afscheid van Limburg.

[Nummer 25]

Uitstapjes in België.
Door J.v.d. Bosch.

Het was op een Vrijdagavond in 't begin van Louwmaand dezes jaars, dat men op den eenzamen en donkeren weg buiten de Duitsche Poort van Wijk bij Maastricht twee reizigers had kunnen opmerken, die met onrustigen en verhaasten tred hun weg schenen te vervorderen.

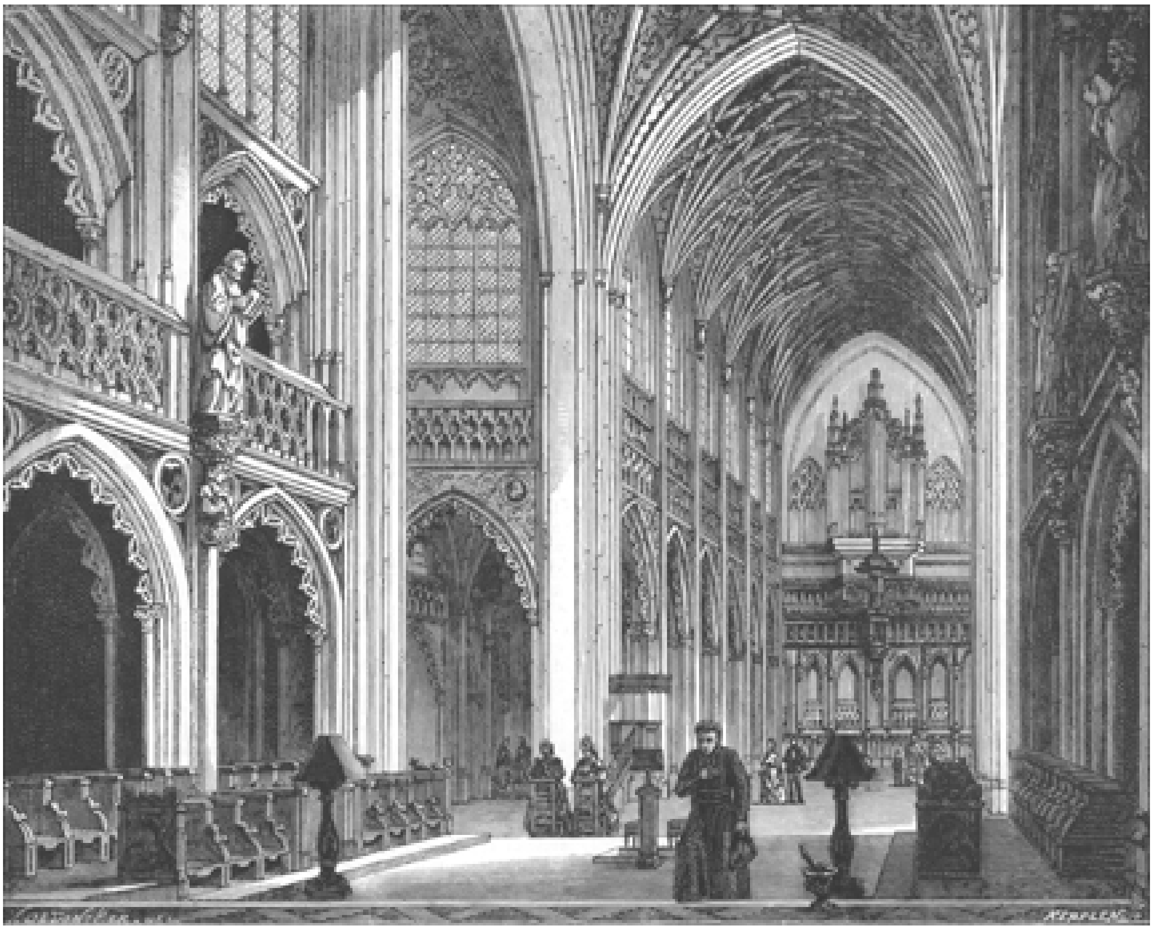

DE KERK VAN ST. JACQUES TE LUIK.

't Was reeds vroeg stikdonker dien dag: de wolken, die met ijlende snelheid voorbij de maan dreven, maakten het niet lichter; de wijksche lantarens brandden zoo twijfelachtig, dat ik niet meer weet of ze aan of uit waren; de wind gierde en huilde; door de sombere ruimte galmde trillend het geluid der kerkklok, die zoo pas zes halve slagen had geslagen. . . . .

‘Al over half zes! . . . Dan moeten we goed aanstappen, zoo ge van avond nog meê naar Luik wilt. Vooral, als ge er niets tegen hebt, dat we vóór uw vertrek aan 't station tot afscheid er nog een den hals breken.’

Een den hals breken! . . . . Schrik geenszins, lezer! Ge begrijpt immers, dat hier op zijn ergst genomen een flesch slechts bedoeld wordt.

De persoon toch, die deze woorden uitte, ge kent hem van ouds. 't Is namelijk niemand anders dan de jeugdige reisgenoot van den schijver der ‘Uitstapjes in Nederland,’ met wien deze Haarlem's omstreken, Valkenburg, Maastricht, enz. bezocht, en die thans de goedheid had ook mij op 't donkere pad naar het station van Wijk gezelschap te houden.

‘Het spijt mij, dat ik u op uw eerste uitstapje in België niet kan vergezellen.’ zeide mijn vriend, toen we, na een kaartje genomen te hebben, hoog en droog in de wachtkamer waren aangeland.

‘Door uw bekendheid met België,’ hernam ik, ‘zoudt ge mij de reis prettiger maken en mij bovendien menige inlichting omtrent de meest belangrijke punten en merkwaardige gezichten kunnen verschaffen.’

‘Ah, wat!’ viel mijn metgezel mij schalks in de rede, ‘de merkwaardige gezichten zijn in alle landen dezelfde. Wacht! ik kan er u, als ge wilt, wel nu vast een signalement van geven. Mond, ooren en neus zijn niet te groot of niet te klein, de oogen fonkelen en zien zeer vroolijk, de algemeene uitdrukking van 't gezicht is zonder trots en uiterst aangenaam, de haren varieeren in kleuren. Ziedaar, mijn vriend, hoe de merkwaardige gezichten er in België uitzien.’

Na deze woorden scheen mijn vriend het zich te binnen te brengen, dat hij voornemens was, er ‘een den hals te breken’ en hij ledigde zijn glas op den bloei en 't welzijn van alle merkwaardige gezichten in België.

‘Gij kunt toch nooit lang praten,’ voegde ik hem toe, ‘zonder er een of andere dwaasheid tusschen te mengen.’

‘Is 't dan dwaasheid,’ hernam, hij ‘zoo men als vreemdeling op de eerste plaats zijn aandacht wijdt aan de gezichten en karakters der menschen, meer nog dan wel aan 't gezicht, 't welk een rots of steengroep, de hooge volmaking eener ijzeren of koperen machine en de aanblik van 't een of ander landschap of 't schouwspel der onbezielde natuur u biedt? Overigens,’ zoo ging hij voort, ‘België is die aandacht wel waardig. 't Belgische volk is een prettig, gezellig volk; waar ge ook komt, ge zijt er terstond thuis. Hoe goedig echter ook, zij laten juist niet met zich spelen; integendeel, 't is, gelijk ik eens iemand, die de tiendaagsche ruzie meêmaakte, heb hooren zeggen, wel een volk, waar ‘poudre’ in zit.’

‘Ongetwijfeld, België is een land, dat voor ons, Nederlanders, vooral veel aantrekkelijkheid heeft.’

‘Weet ge,’ hervatte mijn vriend, ‘Holland en België zijn gezusters. Beiden hebben zij dezelfde familietrekken, de eene is wat deftiger en ernstiger, de andere is jonger en lustiger en’. . . . .

Zich bedenkend hield hij een oogenblik stil en neuriede vervolgens zachtjes: ‘O gais enfants de la noble Belgique!’

Bij 't hooren van deze woorden der Brabanconne naderde ons een vrij deftig heer met een rood gezicht en een bruinen duffel aan. Reeds meerdere oogenblikken had hij vlak bij ons gestaan en ons aangestaard met een blik, gelijk die van wijlen den papegaai van Robinson Crusoë moet geweest zijn.

‘Messieurs,’ sprak hij ons aan, ‘je suis Belge et je m'honore de porter ce nom. Dat de naam van Belg 't zinnebeeld zij en blijve der vreedzame vrijheidsmin, der ingeboren deugd en der vlijtige nijverheid! Eendracht tusschen Noord en Zuid! Eendracht

tusschen alle Belgen, moedertaal en zuivere zeden! . . . de Hemel behoede de schutsengelen onzer onafhankelijkheid!'

Wij keken beiden eenigszins vreemd op bij die rare ontmoeting, doch mijn vriend, die veel reist, fluisterde mij in 't oor, dat hij ze nog wel raarder aangetroffen had! Wat de woorden betreft van onzen geestdriftigen gast, bij later nadenken merkte ik, dat hij ze uit Conscience's 'Geschiedenis van België,' gestolen had. Maar gestolen of niet gestolen, 't was goed zoo ze in Noord en Zuid in ieders hart waren gegrift. . . .

De geestdriftige heer werd in zijn rede onderbroken door een klein jodinnetje, 't welk het voor onmogelijk scheen te houden, dat mijnheer of wij in den waggon konden stappen, zonder ten minste een lucifersdoosje, een stukje zeep, een kam, een potlood of een pijpedop noodig te hebben. Ik kocht bij die gelegenheid het potlood, waarmeê ik mijn verschillende ontmoetingen op reis heb aangeteekend, en toen deze episode was afgeloopen, stak een heer met glinsterende knoopen en een blinkende pet zijn hoofd door de deur der wachtkamer en schreeuwde zoo iets van: 'Gronsveld, Visé, Wandre, Jupille, Liége!'

Op dien alarmkreet stormt alles de deur uit . . . Er ontstaat een oogenblik van algemeene vurige hartelijkheid: een jonge jufvrouw begint met een zakdoek in haar oogen te wrijven, een grootpapa verzoekt de komplimenten aan grootmama te doen en kust zijne dochter, overal worden handen gedrukt, ik stap in den waggon en denk: 'Waar toch die heer met het roode gezicht en den bruinen duffel mag zijn gebleven?'. . . . .

'Vos coupons, messieurs?' vraagt de conducteur.

Het sein tot vertrek wordt gegeven. 'En route - Hu!' en daar gaan we.

Snuivend en suizend snelt de trein door de al donker en donker wordende schemering. Naast ons ruischt de rivier; ginds liggen tuinen en landerijen, gedeeltelijk door het water overstroomd; rotsen, mijnen, hoogten, valleien, schuren, huizen, kasteelen, rijke landgoederen ijlen wij voorbij. Vast en zeker, zonder eenig spoor achter te laten dan stof en damp, rolt en zwoegt en dreunt de trein voort langs vreugde en lijden, langs armoê en rijkdom.

Ginds op twee steile rotsen, door een boogvormige brug verbonden, ligt een kasteel. 't Is het eigendom van den graaf d'Argenteau, die, naar men zegt, zooveel vaste goederen rijk was, dat hij (vóór het aanleggen der spoorwegen wel te verstaan) eens de reis naar Parijs kon doen, altijd op eigen grond overnachtend. Bij elk station, waar de trein een oogenblik stilhield, blikte ik door het raampje naar den drom van vreemde gezichten, die zich telkens vertoonen en die men veelal nooit wederziet. Evenwel meen ik met veel waarschijnlijkheid te mogen beweren dat de meeste mannen en vrouwen, die ik nu en dan zag inen uitstappen, niet zooveel in de melk te brokken hebben als de genoemde graaf.

Wij zijn Visé al voorbij, dat weleer zoo sterke stadje, waar Lodewijk XIV in 't rampzalig jaar 1672 zijn hoofdkwartier hield. Daar verschuilt zich in 't donker opnieuw een schilderachtig plekje der Maas. Sterrenwerelden verbergen zich achter gindschen kerktoren; dicht daarbij rusten de dooden, spatten de vonken en rookt de fabriek. . . . .

'C'est avec une sorte de recueillement, qu'il faut voyager en Belgique,' zegt een beroemd toerist, - en inderdaad de landbouw, nijverheid en industrie van dat kleine land geven ruimschoots stof ter overweging. Bovendien, welk een historische herinneringen!

Dat Herstal, 't geen we voorbijijlen, was eens 't geliefkoosd verblijf van Pepijn den Dikke, den majordomus in Neustrië der frankische koningen Clovis III, Childebert III en Dagobert II. Onverschrokken en met apostolischen moed trad daar de heilige Lambertus op tegenover de wulpsche Alpaïde. Pepijn de Korte wordt er door Bonifacius, aartsbisschop van Mainz, tot koning gezalfd, enz..

Wat Jupille betreft, men zegt dat het dorp reeds van de eerste eeuw onzer jaartelling dagteekent. Pepijn de Korte stierf hier en Karel de Groote had er veelal zijn verblijf. Van hoevele gruwelen was dat plaatsje niet getuige onder Hendrik van Gelre! Hoe menige traan zeker stroomde er ook in dat lieve dorp en dien uithoek van het door de rivier gevormde eiland, welke de geschiedenis niet heeft opgeteekend! . . .,

Van tranen gesproken, mag ik niet nalaten hier melding te maken van een kleinen jongen, die van af Eijsden tot aan Jupille niets anders deed dan zich zelven en het gezelschap vermaken met huilen, niettegenstaande zijn gouvernante gemakshalve alles in 't werk stelde om hem in slaap te doen vallen.

Dat in slaap vallen ging bij een dik heer, - ik geloof, dat het een dokter was - die schuins tegenover mij zat, veel makkelijker. In 't begin der reis deed hij mij o.a. de interessante mededeeling, dat hij, voor zijn persoon, het in Luik zeer onpleizierig vond. ‘Want, ziet u, Mijnheer,’ zeide hij, ‘'k heb in Luik zooveel vrienden, dat er geen week omgaat of ik word drie, viermalen te dineeren verzocht. U begrijpt, Mijnheer, zoo iets is niet om uit te houden, 't is inderdaad veel te fatigant.’. . . . Een poosje daarna begon de dokter uit alle macht te geeuwen en nog wat later rustte hij, door de armen van den slaap omhelsd, en snorkte.

Te Wandre eerst kreeg ik een meer gezelligen en spraakzamen reisgenoot, uit wiens spreken ik alras merkte, dat hij tot de groote industrieelen der provincie behoorde. De man scheen onuitputtelijk in anekdotes en verhaalde er mij o.a een paar, die ook ik thans mijn lezers wil mededeelen.

‘Weet ge wel, hoe Luik zoo rijk is geworden?’ vroeg hij mij. ‘Dat zal ik u eens vertellen. 't Was in 't jaar 1198. Toen kwam er een arme smid, Houllos genaamd, uit het dorpje Plenevaux naar de stad. De man was alles behalve goed in zijn humeur; hij had geen brood om te eten, geen hout om te branden, geen vuur om zijn blaasbalg aan den gang te houden. Terwijl de werkman hierover treurde, verscheen hem een onbekend persoon, eenigen zeggen dat deze Anglus heette of een Engelschman was, anderen houden 't er voor, dat de verschijning een engel (angelus) moet geweest zijn.

‘Meester smid,’ spreekt hem de onbekende toe, ‘neem een houweel en een draagmand; ga er meê naar Publemont, graaf in de aarde tot drie voet diepte, dan zult gij er iets, wat zwart en steenachtig is, vinden. Neem eenige van die stukken, leg ze in uw haard en steek ze aan.’

Na deze woorden verdween de onbekende en de smid wist werkelijk in 't eerst niet of 't ernst of gekheid was. Maar toch, hij besluit den hem gegeven raad te volgen, vindt de zwarte steenen en 't gelukt hem er een helder schitterend en rood vuur uit te halen. De ontdekte brandstof was niets anders dan steenkolen en werd naar zijn naam in 't fransch ‘Houille’ genoemd. Sedert dien tijd is Luik rijk. . . .

‘Zoo ge soms aan de waarheid dezer legende twijfelt,’ voegde de verhaler er bij ‘dan moet ik u zeggen, dat ik ze van iemand vernomen heb, die reeds twintig jaren dood is en dus in twintig jaar niet gelogen heeft. Ge kunt er derhalve zeker van zijn, dat de ‘Précurseur’ mijn zegsman niet is.’

Van kranten sprekend vertelde hij mij, dat er in Luik vier dagbladen verschijnen, twee doctrinaire: ‘la Meuse’ en het ‘Journal de Liége’ en twee katholieke: ‘la Gazette de Liége’ en de ‘Courrier de la Meuse.’ Bovendien een democratisch blad: ‘l'Avenir,’

't welk driemaal per week veschijnt en meerdere andere weekblaadjes en spotprenten als ‘le Rasoir,’ ‘la Gazette de Hollande,’ enz..

Hij zeide mij tevens, dat de liberaal-doctrinaire partij over 't algemeen in Luik den boventoon heeft of althans onder de afgevaardigden der Kamers, de conseillers provinciaux en communaux 't meest vertegen-

woordigd wordt. ‘Vlaamsch,’ zeide hij mij verder, ‘hoort men er bijna niet spreken. Toch wonen er minstens een twintig duizend Vlamingen, voor 't meerendeel arbeiders.’

‘Hoe gaat het over 't algemeen met de arbeidersklassen in Luik?’ vroeg ik hem, terwijl wij voorbij eenige schoorsteengevels en kolenmijnen reden, die bij 't duister van den avond door hun licht een eigenaardigen aanblik bieden.

‘Dat is al zoo wat,’ hernam hij, ‘de geweer- of wapensmederijen, de metallurgie en kolenmijnen geven veel handen te werken, en de werkman kan zijn kost verdienen. De Luikenaar is niet kwaad van natuur en heeft veel energie; het ‘sentiment de l ‘honneur bezit de werkman vooral in vrij hoogen graad, met zijn godsdienstige gevoelens is 't echter in den laatsten tijd niet beter geworden. Kaart spelen en kegelen zijn in Luik de meest populaire uitspanningen; van bier en foezel kan men over 't algemeen nog al een goede portie verdragen.

‘Wat er echter 't gevolg van kan zijn,’ zoo ging mijn reisgenoot voort, ‘moge u uit het volgende blijken. Twee steenkolengravers keeren onlangs op een Winteravond naar hun werk. Onderweg zien zij bij de kolenmijn een werkman liggen, die smoordronken is. Zij nemen hem op, brengen hem onder in de steenkolenmijn en laten hem daar zijn roes uitslapen. Na een paar uren gaat een der steenkolengravers naar den slaper kijken. Deze ontwaakt en zich in een somber hol ziende en allerhande soort van geraas vernemend, terwijl hier en daar rondom hem licht glinstert, verbeeldt hij zich in de hel te wezen. Met tranen in de oogen werpt hij zich aan de voeten van den zwarten steenkolengraver en roept: ‘Grâce, grâce, Monsieur le diable, j étais soûl, quand je suis mort. Vergeving, Mijnheer de duivel, ik kon 't niet helpen, want ik was dronken, toen ik stierf.’. . . .

Ik meen dat het hier de plaats is elken vreemdeling tegen het gebruik van foezel en bitter te waarschuwen, niet omdat het zoo ‘lekker,’ maar omdat het zoo miserabel en misselijk is. De ‘Véritable Hasselt is beter. Wat het zoogenaamde ‘saisonbier’ betreft, dit is in den Winter zeer flauw en men zegt, dat het in den Zomer, Herfst en Lente net eender smaakt.

Wij reden door de Faubourg d'Amercoeur; ter zijde op de hoogten van den rechteroever der Maas ligt het fort en het ‘Hospice de la Chartreuse,’ bekend door de zelfopoffering en de menschlievendheid der H. Juliana; niet verre van het fort ligt het kerkhof van Robermont, de luiksche begraafplaats, in welks nabijheid Oostenrijk in 1794 zijn laatsten veldslag op belgisch grondgebied leverde. Aan denzelfden kant van den ijzeren weg bevindt zich de om hare heerlijke ligging bekende sociëteit ‘Casino,’ terwijl aan de andere zijde in de Faubourg d'Amercoeur de kerk zich verheft van Saint-Remacle-au-Pont, die reeds twee malen de prooi der vlammen werd en wier tegenwoordige bouw in 1612 werd aangevangen.

Na vervolgens de Rue Gréty te zijn doorgespoord, houdt de trein bij het station Longdoz stil. Er zijn namelijk te Luik drie stations, dat van Longdoz op den rechteroever der Maas, dat der Guillemins op den linker Maasoever, 't welk sierlijk, en het station Vivegnis, ten Noorden der stad, 't welk zeer smerig is.

Wat den vreemdeling bij de eerste kennismaking en over 't algemeen in menige stad van België bijzonder goeddoet, is een zekere verkwikkende geur van beleefdheid, die zich op verschillende wijze door kleine attenties, verontschuldigingen en vooral door 't bevallige der fransche taal openbaart. Hooren wij iemand fransch spreken, dan beschouwen wij zoo iemand als een welopgevoed, voornaam heer; in Luik,

Brussel enz. spreekt echter dikwijls de eerste de beste koffiehuisjongen of koetsier beter fransch dan sommigen onzer voorname, welopgevoede heeren en dames.

In 't volgend nommer hoop ik den lezer verder over de voornaamste merkwaardigheden van Luik te onderhouden. Aan de kerk St. Jacques, in de eerste gravure van dit nommer afgebeeld, komt onder deze zeker eene der eerste plaatsen toe. 't Is ongetwijfeld een der prachtigste en sierlijkste monumenten van den kruisbogenstijl, welke Europa bezit, terwijl het portaal en de toren in den romaanschen stijl gebouwd zijn. Het grootsch en indrukwekkend voorkomen van het schip der kerk, het rijk versierde koor met zijn sierlijk beschilderde glasruiten, het rijke en heerlijk bemaalde gewelf, het orgel met zijn vergulde paneelen en beeldhouwwerken, de weelde van den kruisbogenbouw en den arabeskenstijl vormen inderdaad een treffend en oogverblindend geheel.

(Wordt vervolgd).

De watermolen.

De gravure van pag. 196 ‘de Watermolen,’ is een kopie van een der voornaamste schilderstukken van Théodore Fourmois. Deze belgische schilder, die den 16^en^ October 1871, in den ouderdom van zeven en vijftig jaren overleed, heeft zich, door het malen van landschappen vooral, zulk een welverdienden naam verworven, dat hij onder de beste belgische schilders van den lateren tijd mag geroemd worden.

Ook de schilderij ‘de Watermolen’ draagt in ruime mate den stempel van zijn meesterlijk talent en munt vooral uit door eenvoud van opvatting en voorstelling. Het tafereel beperkt zich bij een oud, landelijk gebouw, door boomen omgeven. Ter zijde is een kleine waterleiding, waarin de eenden heen en weer plassen; aan den anderen kant staat een planken heining, door eenig struikgewas beschaduwd, op den achtergrond liggen hier en daar eenige boerenwoningen verspreid.

Aan 't schilderstuk is een eereplaats in de verzameling van schilderijen aangewezen van het ‘Palais Ducal’ te Brussel.

Een nachtverblijf te Londen.

Is 't der liefdadigheid soms moeielijk om uit een enkel gezin de armoê te weren, onmogeiijk is 't te zorgen, dat in een zoo groote familie als Londeu bij 't morgen- middag- en avondmaal niemand wordt overgeslagen. De Engelschen zijn niet met den kleingeestigen trots behept, om dit euvel der hoofdstad te willen verbloemen.

Met die goede zij van den britschen volksaard heeft Gustave Doré zijn voordeel gedaan, toen hij in zijn geïllustreerd werk over Londen een getrouwe afspiegeling van 't lief en van 't leed der wereldstad leverde. Het tafereel van nevesgaande gravure strekt daarvan ten bewijs, geen stad toch zal dergeiijke insteliingen juist als zijn titels van grootheid beschouwen.

Wij hebben een dier toevluchtsoorden onder de oogen, waar ongelukkigen van allen leeftijd en stand, arbeiders zonder werk of door verminking of ziekte niet in staat het gereedschap te hanteeren, gebrekkige grijsaards, verlaten weezen, enz. een schamel avondmaal en nachtverblijf vinden.

De zendeling van 't bijbelgenootschap ontbreekt er natuurlijk niet, om zijn zaad uit te strooien. Gewis, zijn gehoor heeft wel een hartig woordje tot opwekking noodig,

maar de arme drommels zijn er gekomen om te slapen, en 't is dus hunne schuld niet, wanneer 't zaad in een onvoorbereiden grond valt.

Het hoofd eens grijsaards.

Het hoofd eens grijsaards, zooals de gravure op pag. 200 te aanschouwen geeft, is een der vele meesterstukken door den grooten duitschen schilder en etser Albert Dürer gewrocht. Talentvol heeft hij op dat gelaat de diepe voren van den tijd, den ernst der ervaring, het eerbiedwaardige van den ouderdom gemaald.

Dürer, in de laatste helft der vijftiende eeuw geboren, was een Beier; hij stond wegens zijn met recht geroemde werken, vooral bij den duitschen keizer Maximiliaan hoog aangeschreven, die een ijverig bevorderaar was zoowel der kunsten als der industrie. Bekend is het gezegde van dien vorst, die den vermaarden schilder tot den adelstand verhief: ‘Wel kan ik van een boer een baron maken, maar niet van een dommerik een Dürer.’

Hoewel als kunstenaar zeer gezien, werd hem echter het leven zeer bitter gemaakt en bijna ondraaglijk; 't was zijne vrouw, die hem zulke harde en zure dagen bezorgde. Zij was een echte Xantippe; zoo zachtaardig Dürer was, zoo'n helleveeg was zij.

De vele en zoo verscheiden werken van Dürer, die in zijn genialiteit zich o.a. aan de voorbeelden der heidensche kuust in 't geheel niet stoorde en een bijzondere school heeft gevormd, munten uit door verhevenheid van opvatting, scherpte van voorstelling en door forschheid en nauwgezette juistheid van uitvoering.

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
(*Vervolg*.)

De grijsaard wilde in het begin daar volstrekt niets van hooren, maar ik werd zoo welsprekend dat hij zich op het laatst liet overhalen om mij eenige lessen ter week tegen een kleine wedde te geven.

Ik was ten volle in mijn doel gelukt.

Nu zou ik in nauwere betrekking met den geheimzinnigen grijsaard komen; nu zou ik misschien zijn vertrouwen en, wie weet, zijne vriendschap winnen, alzoo er in gelukken om den zwarten sluier op te heffen die over zijn verleden hing,

Welhaast vingen de lessen aan. Tot mijne verwondering beproefde ik in korten tijd dat de arme speelman een voortreffelijk muzikant en een oprecht kunstenaar was. Ik maakte merkbare vorderingen onder zijn bestuur. Ter zelfder tijd werd hij meer en meer minzaam met mij: ik zag het oogenblik naderen dat hij mij niets meer verzwijgen zou.

Eindelijk verscheen dit oogenblik. Ziehier in welke omstandigheden.

Op eenen avond dat het uitnemend slecht weer was, zat ik op mijne kamer naar vader Matthijs te wachten, om de gewone muziekles te ontvangen. Ik luisterde naar het gekletter des regens, die, door een fellen wind gejagen. met geweld tegen de vensters sloeg. Ik zat daar

al sedert eenigen tijd; het gestelde uur was reeds voorbij. Juist toen ik begon verwonderd te worden over zijn lang wegblijven, werd er op mijne deur geklopt. Een meisje trad binnen en zegde mij dat zij door vader Matthijs gezonden was om mij te verwittigen, dat een zware verkoudheid en het slecht weer hem dezen avond zouden beletten mij te komen les geven. Hij hoopte, zegde het meisje, van den volgenden dag geheel hersteld te zijn.

DE WATERMOLEN.

Ik nam de gelegenheid waar om haar inlichtingen over den ouden muzikant te vragen. Zij kon mij niets anders mededeelen dan dat hij in haar huis op twee zolderkamerkens woonde, waarvan het eene voor iedereen gesloten bleef.

'Nog nooit,' voegde het kind er bij, 'heeft vader Matthijs iemand in dat kamerken laten komen.'

Ik bedankte het kind en liet het gaan.

Hetgeen ik gehoord had, vergrootte nog mijne nieuwgierigheid Ik maakte in mij zelven alle slag van onderstellingen. Dien nacht droomde

ik van den geheimzinnigen man en van het nog geheimzinniger kamerken dat voor een ieder gesloten bleef.

Wat zou ik niet gegeven hebben om te weten wat het inhield! Maar ik zou het toch wagen om het te weten. Nu de muzikant ziek was, had ik een goed voorwendsel. Ik zou hem des anderdaags gaan bezoek leveren en ik betrouwde mij op mijne slimheid om toch iets van vader Matthijs te vernemen.

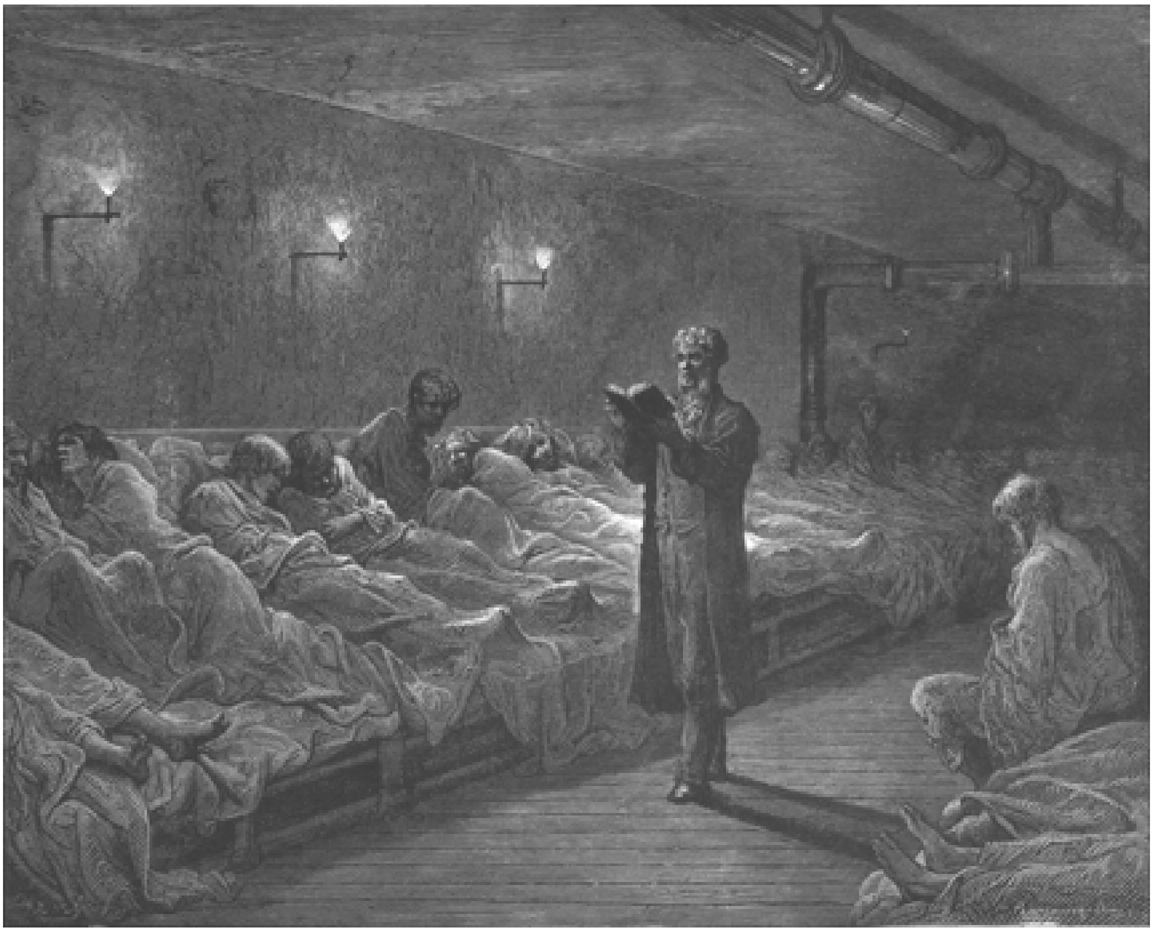

EEN NACHTVERBLIJF TE LONDEN, DOOR G. DORE.

Den volgenden dag, in den achtermiddag, begaf ik mij naar des grijsaards woning, die ik mij daags te voren door het meisje duidèlijk had doen aanwijzen. Het huis was in eene der stilste en eenzaamste wijkender stad gelegen. Ik klopte aan en vroeg aan de vrouw, die mij kwam opendoen, om vader Matthijs te zien.

De vrouw bezag mij met wijd geopende oogen en ik had mijne vraag reeds tweemaal herhaald zonder antwoord te verkrijgen.

‘Is vader Matthijs thuis,’ vroeg ik een derde maal op harder toon.

‘Vader Matthijs?’ stamerde de vrouw, ‘vader Matthijs? Gij wilt vader Matthijs zien?’

‘Wel ja, wat wonders is daar aan?’ antwoordde ik verwonderd.

De vrouw sprak niet, maar bleef nog altijd verbaasd op mij kijken. Ik stond op den dorpel en zij hield de deur half geopend voor mij,

als wist zij niet of zij mij, ja of neen binnen zou laten.

'Is hij dan niet thuis?' riep ik met zekere hevigheid, want ik begon ongeduldig te worden.

'Zeker, zeker, Mijnheer, hij is bijna altijd tehuis,' sprak de bazin als uit eenen droom schietende. 'Gelief binnen te komen.'

Zij trok de deur nu ineens gansch open voor mij en ik stapte in een nauwen, donkeren gang, aan welks einde ik een smallen trap ontwaarde.

'Mij dunkt, bazin,' bemerkte ik, 'dat vader Matthijs niet gewoon is van bezoeken te ontvangen.'

'O, in het geheel niet, Mijnheer. Het is zoo een zonderling man; maar toch goed en beleefd met ons.'

Na ik nog eenige vragen tot de vrouw had gestuurd, ondervond ik dat zij mij hoegenaamd geen nieuws over den ouden speelman kon geven. Ik nam afscheid van haar en klom den trap op, die mij tot zijne kamer zou leiden.

Volgens de aanwijzing der huishoudster, kon ik niet missen van die te vinden: het was de laatste deur, die recht op den trap uitgaf. Terwijl ik de smalle, kronkelende treden opsteeg, dacht ik hoe het mogelijk was voor eenen stokouden man van verscheidene malen daags zulk eene lastige opklemming te doen.

Eindelijk geraakte ik, zweetend en zwoegend, aan het einde des traps, en ik zag inderdaad vóór mij een klein deurken; hetwelk dit mijns geheimzinnigen muziekmeesters moest zijn. Ik bleef luisteren of ik geen gerucht van binnen zou hooren. ., . . Niets, alles was doodstil.

Ik gevoelde mij een weinig ontsteld.

Had ik wel het recht, van, om zoo te zeggen met geweld, in het binnenleven van den speelman te willen dringen? Was mijn gedrag ten minste niet laakbaar?

Nu stond ik daar te aarzelen, zelfs op het punt van den trap weer af te gaan. Maar, nu ik zoo nabij het doel was, zou ik de gelegenheid laten ontsnappen om mijne nieuwsgierigheid te voldoen? Neen. - Schielijk een besluit nemende klopte ik aan.

Niemand antwoordde. Ik bleef luisteren; - niets.

Ik klopte weer, wat harder.

Deze maal hoorde ik duidelijk eene deur van binnen open en weer toedoen, en schier op hetzelfde oogenblik vernam ik stappen, die van Matthijs, dacht ik, die tot de deur naderden. Er werd van binnen een grendel getrokken, de deur werd eindelijk geopend en vader Matthijs kwam te voorschijn.

Op het zicht van zijnen bezoeker scheen hij verwonderd, nogtans hij noodigde mij om binnen te komen. 'Vader Matthijs,' stamerde ik met zekere benauwdheid, 'vergeef mij van u te komen storen. Mijn bezoek is u misschien onaangenaam, maar, geloof mij, het is alleen het belang dat ik stel in uwe gezondheid, dat er mij toe aangespoord heeft.'

Dank u,' antwoordde de grijsaard. 'Het is slechts eene verkoudheid, een lichte koorts. Maar zit neer, ik bid u.'

Terwijl de speelman sprak waagde ik het mijne blikken rond de kamer te laten dwalen.

Ik moet het bekennen, het uitzicht van het vertrek was uiet zoo wonderlijk als ik het mij ingebeeld had. Een bed, eene kas, eene tafel, waarop eenig muziekpapier lag en twee stoelen, deze waarop wij zaten, ziedaar al de meubels, die er te zien waren. Doch alles was er ten uiterste zuiver en net. De twee kleine vensters, die ons licht

gaven, waren met sneeuwwitte gordijntjes behangen. De muren waren met versch klei gewit en het bed was met een zuiver deksel bedekt.

Nogtans, die groote zuiverheid verried toch ook armoede. De gordijntjes begonnen door het lang gebruik uit te vezelen; het deksel van het bed was dun en kaal versleten. De witheid der muren verdooft er de naaktheid niet van.

Nevens het bed was een kleine deur, - wellicht de deur van het geheimzinnige kamerken, dat nog niemand gezien had.

‘Gij beschouwt mijn gebrekkig verblijf,’ sprak eensklaps vader Matthijs, die mijne blikken had gadegeslagen. ‘Het is waar dat het wel armoedig is.’

Ik wist niet wat zeggen. Ik bezag vader Matthijs nu eens voor de eerste maal; ik had te veel bezig geweest met de kamer, om den bewoner eerder te beschouwen. Hemel! wat was hij verdeerlijkt in de twee dagen dat ik hem niet gezien had! zijne wangen waren vermagerd, hij beefde uit al zijne lidmaten door de aandoening eener hevige koorts.

‘Vader Matthijs,’ riep ik schielijk uit, ‘gij zijt ziek, erg ziek! Waarom laat gij geenen geneesheer halen?’

Een treurige glimlach kwam om des grijsaards lippen spelen.

‘Geneesheer,’ prevelde hij als bij zich zelven, ‘een geneesheer? Die komen toch voor arme menschen niet!’

‘Maar veroorloof mij van eenen te gaan halen; ik zal de kosten op mij nemen.’

‘Ik dank u, mijn vriend,' sprak de oude muzikant. ‘Ik dank u voor uwe genegenheid ten mijnentwege. Doch, stel u gerust, zoo erg is het met mij niet; ik zal weldra hersteld zijn.’. . . .

Een hevige hoest, die holle hoest, die de longen verscheurt, kwam des grijsaards woorden afbreken. Dit duurde eenige oogenblikken totdat ik bloedfluimen hem uit den mond zag komen.

‘Het is niets, het is niets,’ stamerde hij zoohaast hij kon, mijne hevige aandoening gewaar wordende. ‘Het zal welhaast gedaan zijn.’

‘Om Godswil, vader Matthijs,’ riep ik uit, ‘gij moet u verzorgen. Misschien is uwe staat veel slechter dan gij wel meent.’

‘Het is mogelijk jongeling, maar ik ben niet bang van den dood. Nooit heb ik iemand kwaad gedaan,’ vervolgde hij met zichtbare ontroering: ‘God weet het. Maar er zijn menschen op aarde geweest, die op hun laatste uur dit niet hebben kunnen zeggen. Dat God hun vergeve op de aarde gelijk in den hemel.’. . . . .

De grijsaard boog het hoofd, vouwde de handen te zamen en begon te bidden. Ik hoorde dat hij het Vader-ons opzegde en ik bemerkte dat hij drijmaal deze woorden van het gebed herhaalde: ‘Vergeef ons onze schnlden gelijk wij vergeven onze schuldenaren.’

Na eenige oogenblikken heft Matthijs weer het hoofd op. Hij was kalmer; de hevige ontroering, die hem daar zoo even aangetast had, was hem geheel ontgaan.

‘Vader Matthijs,’ zegde ik, de hand van den grijsaard vattende, ‘is er iemand, die u kwaad gedaan heeft?’

‘Of er iemand is, die mij kwaad gedaan heeft,’ riep de muzikant, met een soort van zenuwachtige koorts mijne hand drukkende; ‘iemand, die mij kwaad gedaan heeft! Luister jongeling: Er is een mensch, een booswicht, die mij van het opperste punt van genot tot in den diepsten afgrond van ellende heeft gestort; die mijn geluk in verdriet, mijn rijkdom in armoede veranderd heeft; die mij tot den bodem den galbeker des lijdens heeft doen ledigen! . . . . . Dat God hem vergeve, gelijk ik hem vergeef’. . . . . .

En weer vouwde Matthijs de handen en bad.

'Gij zijt dus rijk geweest?' vroeg ik na eenige oogenblikken.

Vader Matthijs antwoordde. niet. Hij scheen in een diepe mijmering verslonden.

Eindelijk stond hij op en bezag mij met strakke blikken.

'Kom,' sprak hij, 'ik zal u de geschiedenis van mijn leven verhalen. Gewis zijn mijne dagen geteld. Wanneer gij mijn leven zult kennen, zal het u misschien tot les strekken en zult gij na mijne dood nog somtijds op den armen Matthijs denken en voor hem bidden. Kom.'

De grijsaard ging tot het deurken, dat nevens zijn bed was en opende het met eenen sleutel, dien hij uit zijne tesch haalde. Hij wenkte mij met de hand om hem te volgen. Ik trad achter hem aarzelend het geheimzinnige kamerken binnen.

Er heerschte eene halve duisternis in deze kamer. De eenige venster, die er in was, was met een donker gordijn behangen dat het licht belette meer in te komen.

Hetgeen het eerst mijne oogen trof, was een knielbank, voor een groot en kostbaar ivoren kruisbeeld gezet, dat aan de muur hing. Zeker moest iemand daar dikwijls geknield hebben, want de bank was zichtbaar uitversleten. Onder het kruis, was een Lieve-Vrouwebeeld op een plankje geplaatst. Langs iederen kant hing aan den muur eene schilderij, met prachtige vergulde lijst omgeven, en die twee vrouwen voorstelden.

De eene was het afbeeldsel eener schoone vrouw, in het volle der jaren, met edel en zacht gezicht, de andere vertoonde dit eener maagd, bijna nog een kind, schoon als een engel en rond wier rozenmondje een vriendelijk glimlachje speelde.

Recht over het bedekte venster hing eene viool en eene harp aan de wand. Verder, in den anderen hoek, op een klein tafelken, lag eenig kinderspeelgoed, eene pop, een windmolentje en zoo voort.

Dit was alles wat er in het duistere kamerken te zien was. Maar die weinige voorwerpen droegen allen het spoor van vroegere pracht, het Waren, naar allen schijn, de overblijfsels eener verloren weelde.

De grijsaard had mij stilzwijgend mijne navorsching laten doen. Toen hij zag dat ik geëindigd had, sprak hij op plechtigen toon en met de uitdrukking eener onuitsprekelijke droefheid in de stem.

'Het is hier, dat ik sedert vijftien jaren mijn verloren geluk beween. God schenke vergiffenis aan dezen, die het ontnomen heeft.'

Die eenvoudige klacht van den ouden speelman deed mij onvrijwillig sidderen. Het was niet meer uit enkele nieuwsgierigheid. dat ik verlangde des grijsaards geschiedenis te kennen; neen, het was veel meer door een gevoel van medelijden, eene begeerte van in zijne treurnis te kunnen deelnemen. Want nu meer dan ooit gevoelde ik aan alles wat ik hoorde en zag, wat bitter lijden het leven van den ouden muzikant vergiftigde. Ik begon te begrijpen wat zijn hert van droefheid en treurnis moest inhouden.

'Nu,' zuchtte vader Matthijs, 'zal ik u mijn geheel leven verhalen.'

Hij ging in de andere kamer de twee stoelen halen, schikte ze bij de knielbank en na zich een weinig bedacht te hebben, begon in dezer voege:

Mijn naam is Flanbardts. Ik ben geboren te B . . . ., een dorp in het omliggende van Antwerpen, waar mijne ouders een schoon buitengoed hadden. Mijn vader was een rijk koopman in graan: hij was aan het hoofd van eene der machtigste handelshuizen van Antwerpen. Ik was eenig kind, eenig erfgenaam van groote rijkdommen.

Mijn goede moeder, die maar een zwakke gezondheid genoot, had zich op het buitengoed komen vestigen ten einde er gerust te leven en van al het gewoel en gerucht der stad bevrijd te zijn. Daar vlogen mijne kindsjaren gelukkig en zorgeloos heen. Ik groeide op onder de zorgvuldige hoede mijner moeder. Mijn vader kwam twee of drij dagen der week bij ons overbrengen.

Toen de eerste jaren mijner kindsheid voorbij waren, moest men zorgen om aan mijne opvoeding te voorzien. Mijne moeder had mij, met het bijdragen van den koster van het dorp, de eerste beginselen der wetenschappen geleerd; maar ik begon de jaren te bereiken om ter kostschool gezonden te worden. Mijne moeder wist het wel, doch zij haastte zich niet om mij er henen te doen; het gedacht alleen van zich van haren eenigen zoon te scheiden deed haar schrikken. Nogtans deed mijn vader haar eindelijk er in toestemmen. Er werd besloten dat ik zou besteed worden in een gesticht, bij Doornijk gelegen, waarvan de opzichter een vriend van mijnen vader was.

Eenige dagen achter dit besluit was ik in mijn nieuw verblijf gevestigd.

Het is nutteloos u te verhalen, welken indruk het leven der kostschool in het begin op mij deed. Ik, die gewend was van vrij te loopen, van al mijne wenschen onmiddellijk uitgevoerd te zien, was nu in eene plaats. waar ik mij gansch moest plooien naar den wil van vreemde meesters. Ook betreurde ik mijne moeder en het dorp, waar ik mijne kindsjaren had overgebracht. Ik verviel in eene soort van neerslachtigheid, die niets kon overwinnen.

Mijne meesters waren zeer goed voor mij en overlaadden mij met betuigen van vriendschap. Dit alles kon mijne droefgeestigheid niet verwijderen.

Ik was reeds drie weken in school, toen ik op eenen morgend, gedurende het speeluur, op eene bank in den hof, droefgeestig aan mijne moeder zat te denken. Ik vestigde een verstrooiden blik op mijne vroolijke schoolmakkers, die vóór mij dartelden, liepen en speelden en zich met geheel de onbezonnenheid hunner jaren aan het spel overgaven. - Ik had ook zoo vroolijk willen zijn, maar ik voelde er den moed niet toe.

Eensklaps vielen mijne oogen op eenen jongeling, die, evenals ik, ook ter zijde treurig te mijmeren zat. Hij was gansch in zwart gekleed, zijn gelaat was bleek en van tijd tot tijd zag ik eene traan in zijne oogen blinken. Arme Frans! hij was veel meer te beklagen dan ik, want over eenige dagen was zijnen vader gestorven. Hij was nu wees, want zijne geboorte had het leven aan zijne moeder gekost.

Dit was hetgeen ons een der meesters medegedeeld had.

Terwijl ik daar den wees zoo treurig zag zitten, gevoelde ik een diep medelijden voor hem. Ik stond van mijne bank op en naderde om hem te troosten. De wees aanvaardde mijne vertroostingen met dankbaarheid.

Frans van West, zoo was zijn naam, verhaalde mij dat zijn vader officier geweest was en dat hij geene broeders noch zusters meer had. Hij bezat niemand meer ter wereld dan een ouden oom, zijnen voogd, die te Brussel van eene magere lijfrente leefde en zijn schoolgeld betaalde.

De inborst van dezen jongeling beviel mij, en in weinigen tijd waren wij innige vrienden geworden.

(*Wordt vervolgd*).

De muze of een visioen.

  Mijmrend was ik gansch den dag;
Ontevreden, droef bewogen,
  Morrend op iets onbekends,
Dat mij had de rust onttogen.

Zonderling steeds aangedaan
Legde ik mij ten bedde neder . . . . .
Zellefs daar vond ik geheel
Den gerusten geest niet weder:
De Engel Gods, wien onze rust
Ter beschikking werd gegeven,
Daalde strijkend naar beneên,
Kwam naar mijne spond gedreven,
Ving een balsemachtig vocht
Dan van onder zijne zwingen,
Streek daarmeê mijne oogen dicht,
Die den zoeten slaap ontvingen,
En bleef wakend dan naast mij . . . .

Doch waarom slaat hij zijn vlerken
Bevend op mijn lichaam uit?
Wat dan toch zou hij bemerken
Waar hij angstig de oogen wendt?
En waarom schijnt hij te schromen?
Hij verbergt mijn lichaam gansch! . . .
Ha! hij liet den Engel komen,
Die der Droomen Engel heet,
Die mijn slaap wellicht zou storen;
Daarom bergt hij mij gezwind . . . . .
Maar, 't is moeite toch verloren,
Want de Geest der Droomen komt
Met een Maagd ras naar beneden,

Eene Maagd wel niet meer jong,
Maar nog schoon en rank van leden.
En als de Engel deze vrouw
Bij den Droomengeest ontwaarde,
Hief hij zacht zijn vlerken op,
Wijl de Maagd mij droef aanstaarde.
Doch de Geest der Droomen hing
Mij een rozenfloers voor de oogen,
En zeî liefdrijk tot de Maagd:
'Spreek nu vrij! Misschien uw pogen
'Geeft hem rust en vreê weerom.'
En de Maagd: 'O, mocht het waar zijn!
'Kende ik eenmaal dit geluk!
'Mocht hij eenmaal bij de schaar zijn
'Mijner zangers, maar, eilaas!
'Hij blijft immer onverschillig
'Aan de droomen, die 'k hem zend;
'Hij behandelt mij zoo grillig;
'En nogtans ik heb hem lief! . . . . .
'k Zou hem graag natuur doen minnen,
En den Schepper dier natuur;
'k Zou hem voor de liefde winnen,
Reine liefde smaakt zoo zoet;
'k Zou hem t menschdom leeren kennen,
En daarvan geluk en vreê
Tot zijn voordeel aangewennen;
'k Zou hem tot in 't diepste diep
Van de harten laten lezen,
Om voor laag- en boosheid steeds
Goed gewapend toch te wezen;
'k Zou het goede door zijn zang

Als een hoogste heil doen smaken,
   Maar het kwade als een plaag,
Als een slang hem ook doen laken.
   Ha! 'k zou meerder nog voor u!' -
Voer zij voort, tot mij zich bukkend,
   Wijl een traan heur oog ontviel.
Doch haar smart weer onderdrukkend:
   'Neen,' riep zij, 'niet langer, neen,
Blijft ge mij toch zoo verstooten!
   Neen, niet langer mag de rust
Uit uw harte zijn gesloten,
   'k Wil u weer gelukkig zien!
Ja, ik wil u leeren droomen,
   Leeren denken, en uw geest
Zal tevredenheid bekomen . . . . .
   Slaap gerust mijn lieveling!
Slaap, en reeds bij uw ontwaken
   Voelt ge een onbekeude drift
Heilig in uw boezem blaken!'. . . . .

   En zij leî haar maagdenhand
Streelend op mijn voorhoofd neder,
   En de Geest der Droomen trok
't Rozenfloers weer ijlings weder . . . . .

   Naar den Hooge voer de Maagd
Op de vleugels zacht gedragen
   Van den Engel en den Geest,
Die mij liefdrijk nog bezagen.

ALEX. STOOPS.

Treur- en blijspelen.
Door Nepos.

Ik was verzocht op een rederijkers-theatervoorstelling in een onzer steden van den tweeden rang.

De zaal was uitstekend bezet; natuurlijk werd er dus een *melodrama* gegeven.

Het publiek - gelukkig niet alleen het onze - is nu eenmaal verzot op dergelijke schokkende voorstellingen, en het is meer tevreden naarmate het meer akeligheden te zien krijgt; of wel, het verlangt te lachen, maar dan ook zoo krampachtig, dat aan een gymnastische oefening van de lachspieren moet gedacht worden.

Les extrêmes se touchent is inzonderheid op den smaak van het publiek van toepassing. Een geroutineerd acteur weet dan ook gelijken tred met die kleine begeerte van zijne toeschouwers te houden; in het eerste geval is hij melodramatisch misdadig, ja cynisch, of speelt de jammerlijk verdrukte onschuld; in het tweede geval is hij zoo verbazend aardig dat men den souffleur - die meestal alles regelt - door den piqueur, en het tooneel door het cirque zou kunnen vervangen, om den komiek onmiddellijk met een paar sprongen en buiteliugen als clown in het

zand te kunnen werpen. De muziek zou in dit geval precies *dezelfde* kunnen blijven.

HET HOOFD EENS GRIJSAARDS.

Ik had mij laten overhalen om dien avond naar die theatervoorstelling te gaan; wat er gegeven werd, ben ik weer vergeten, maar het was zoo'n titel met een toegiftje; want een rechtgeaarde directie meent in geen geval met een enkelen naam te kunnen volstaan. Weet men niets anders, dan kan men er altijd wat van misdaad, wroeging, vergelding of wraak achter voegen, want zoo iets komt altijd in een melodrama voor. Doorgaans weet men echter titels genoeg en enkele keeren scheen de overvloed zoo mild, dat men met een aaneenschakeling van die titels op het affiche verscheen. Ik kan mij vergissen, maar ik meen opgemerkt te hebben, dat de zaal altijd beter bezet was, wanneer het stuk een langen, omschrijvenden titel had, dan wanneer het met een enkelen naam aangegeven was. Wie gaat nu ook naar ‘Alex?’ Welke teleurstellingen kan zoo'n eenvoudig ‘Alex,’ al niet opleverWat er echter 't gevolg Wie weet of er wel een enkele narigheid in komt? Maar geheel anders wordt dit, als er gegeven wordt ‘Alex of dolksteken en bloedwraak, groot melodrama in vijf bedrijven en negentien tafereelen, met nieuwe decoratiën, pruiken en costumes, met branden en apotheosen, met muziek van den orchestmeester Schnitzewitzky, met gevechten en optochten en verderen theatralen toestel,’ voor welke gelegenheid de helft van het garnizoen gehuurd is. Heeft men dan niet de zekerheid iets te zien? Zal men met een vervelend familie-tafereeltje of een zedenschetsje naar huis gestuurd worden? Jammer, dat op de kleine tooneelen, waarvan de rederijkers zich doorgaans moeten bedienen, zooveel van den theatralen toestel verloren gaat!

Het is een onloochenbare waarheid, dat het meerendeel der menschen veel van aangrijpende voorstellingen houdt en belust is op bloedige histories. Men zie slechts hoe de couranten soms met de afgrijselijkste misdaden gevuld zijn, hoe de verhalen, met bloed geschreven, verslonden worden - ook bij theatervoorstellingen verloochent zich die kleine hebbelijkheid niet.

Zelfs het oude treurspel bewoog zich uitsluitend op een gebied, waarin heldendaden, zware misdaden, lage karakters ontleed en ten toon gesteld werden, en dolk en vergif waren zelden van het tooneel.

Er is misschien ook wel iets genoeglijks in gelegen, om iemand onder akelige stuiptrekkingen te zien overlijden, juist alsof men er bij was - en dan toch met het vertroostend bewustzijn, dat het niet 'uit meenens' is.

Hoe het zij, dienavondwaren velen met mij naar de voorstelling gesneld; het was nog een half uur, voordat het zou beginnen.

Een handvol artisten, die hun eigenlijke bestemming waren misgeloopen, deden een geruchtmakende muziek hooren; wat mij inzonderheid bij dergelijke gelegenheid aandoet, is de slepende toon van de viool, die bekende melodieën op een ongewoon aandoenlijke manier weet weer te geven, ten spijt van de overige heeren, die geëngageerd schijnen te zijn, om zooveel mogelijk rumoer te maken.

Ook nu trok ophoudelijk een kunstenaar op de fluit mijn aandacht, die met opgeblazen wangen zijn karig loon verdiende en op goochelachtige manier nu en dan naar een flageolet of piccolo greep, waaruit hij hooge tonen stiet, die mij het bloed in de aderen deden stollen. De aanvoerder van de kleine bende, die op het pogramma soms den wijdschen naam van 'orchestmeester' draagt, sloeg met een strijkstok op lustelooze wijze de maat of iets anders, en schepte er meermalen behagen in om een paar noten op zijn viool meê te strijken, wanneer men naar zijn zin geen leven genoeg maakte.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 26]

Uitstapjes in België.
Door J.v.d. Bosch.

‘Hij moet zeker naar Luik om uitgebrand te worden’ is wel eens de troost, dien iemand meêkrijgt, wanneer hij naar Luik op reis gaat. - Net alsof daar niets anders te zien of te doen was! - Zelfs zijn er sommigen, die zooveel van de luiksche vuurovens en schoorsteengevels gehoord hebben, dat zij zich wellicht deze plaats voorstellen als ‘de gloeiende stad, wier muren gerookt zijn en uit wier diepte niets dan walmen opstijgen.’

DE JAGERSKNECHTS.

Komen ze bijgeval er eens heen, zij zullen anders oordeelen. Wat ligging aangaat, is er wellicht geen stad in België zoo schoon.

‘Het plan van 't overheerlijke Luik met zijn heroïsche herinneringen,’. zeide reeds Guicciardini, een chorograaf der zestiende eeuw, ‘is bewonderenswaardig, de stad is gelegen in een liefelijke vallei en omringd van heuvels, hellingen en verhevenheden, terwijl de Maas met twee takken er in stroomt en bewoonde eilandjes vormt.’

Zeker, Luik is veel veranderd sinds een paar eeuwen; de Maas stroomt

niet meer in de kanalen van Avroy, la Sauvenière en andere, welke in wandelplaatsen en straten zijn herschapen, maar toch de algemeene aanblik der stad verdient nog den lofspraak haar door Guicciardini toegekend. De hoogten van Saint-Gilles, Saint-Laurent, Saint-Martin, Sainte-Walburge en de Faubourg Vivegnis vormen als 't ware de trapsgewijze verhoogde banken van een uitgestrekt en heerlijk amphitheater.

In weerwil harer romantische ligging en omgeving zoeke men evenwel in de stad Luik liefst niet te zeer naar rozengeur, nachtegalenzang en wat dies meer zij.

Bij 't gedreun der machines vindt ge iets beters. Luik is niet het prinsesje, dat lachend en stoeiend de bergen op en af dartelt in een wit schuimgewaad en met fladderende, zilveren linten om hoofd en hals. Nijverheid en industrie, ziedaar de diamanten en bliksemstralen, waarmede de zwarte maar toch schoone stad der kolenmijnen zich vooral tooit. . .

Ge vindt er hier en daar smalle, labyrinthisch kromme straten, welke er vervallen uitzien en bedompt en met een vrij hobbelig plaveisel. Het inwendige der stad, althans 't oude berookte gedeelte, beantwoordt niet aan 't schilderachtig gezicht, 't welk de plaats met haar aantal torens van verre gezien aanbiedt. Het nieuwere gedeelte is ruim en fraai gebouwd, maar heeft soms iets eentonigs, dewijl hier en daar de huizen op elkander gelijken, gelijk de eene grenadier op den anderen.

Door tusschen de groepen huizen en op de openbare plaatsen wat meer groen en boomen aan te brengen, kon zeker tot de artistieke verfraaiing der stad veel worden bijgedragen, en 't was niet kwaad, zoo de kampvechters voor de rechten van den luikschen grond en de straatsteenen er niet zoo zeer aan dachten, wat de boomen aan takkebossen en planken in franken en centimes waard zijn, dan wel, tot welk een sieraad zij voor menig plein en open plaats van de stad hunner inwoning konden wezen.

Ook de min vermogende arbeider wandelt gemeenlijk nog liever onder 't lommer der boomen dan zelfs in de prachtige Passage-Lemonnier, eene met glas overdekte galerij, die van de Rue de l'Université naar de Rue Vinave d'Ile loopt.

Het Café de la Renaissance dicht bij den glazen koepel, het goud en de papieren der geldwisselaars, de prachtige winkels met hun groote vensterruiten, spiegelglas, gaslicht, verguldsel en vriendelijke winkelbedienden, dat alles is op den duur niet verkwikkend voor velen, en men vindt er, die zeggen: ‘Zie eens rond in deze stad - zoo rijk als zij is - zie, hoe de fabrieken altijd aan het werk blijven en hoe zij ons met dat werk nooit tot iets verder brengen - dan alleen om die weelde aan te zien.’ . . .

't Ligt niet in onze bedoeling iets ten ongunste van den luikschen werkman te zeggen of hem zwart te willen maken. In de mijnen en fabrieken is hij en zijn pakje zoo zwart als de steenkolen, maar daar buiten . . . . .

's Zondags langs de kaaien der stad wandelend, heb ik er wel gezien met een zwierig jasje, een witte das en handschoenen aan, een flambard op, en die daarbij iets onder den arm hadden, waar men niet aan zou zeggen, dat het een dienstmeisje of een kleedjes- en modemaakster was.

Misgun hun die vreugde niet. Voor zij samen uitgingen, zeide de goede Fanfan:

‘Allons! Rosine, allons! c'est aujourd'hui dimanche,
‘Ma chère, il faut avoir un air chicocandard!’

En zij antwoordde:

‘Fanfan! mon bien-aimé, pass' ta cravate blanche,
‘Ton habit de cent sous, et prends un air flambard!’

Om soortgelijke liedjes te leeren, ontbreekt het te Luik niet aan gelegenheid. De estaminets voor den middelstand en de min vermogende klassen, met hun groene vaten, glaswerk en vergulde ornementen, worden niet minder bezocht dan het Café Vénétien, Café du Midi, Café des Divans, Café de Bavière, Café de la Renaissance en andere beiersch-bierpaleizen der meer vermogenden.

Vooral waar een komische zanger met eenige tragische zangeressen en violen gehoord wordt, op de Quai de la Batte bijv., staan de toehoorders als haringen opeengepakt.

Een Engelschman, met wien ik in 't Hôtel Schiller aan tafel zat, zeide mij dat de muziek en liedjes er wel is waar den centime of het stukje nikkel niet waard zijn, welke men de rondgaande dame of heer op 't schaaltje werpt, ‘maar graag gaf ik tien francs’ voegde hij er bij, ‘om met zooveel appetijt in 't Hôtel de Suède, d'Angleterre, de l'Europe, Hôtel Schiller of in welke andere voorname restauratie dan ook, te kunnen dineeren, als waarmede ik in die mindere estaminets, door sommige heeren en hun hartvoogdessen gebraden aardappels, eieren, mosselen, krabben, garnalen, enz. staandebeens heb zien verorberen.’ Hoe veelbeteekenend deze getuigenis is, beseft ieder, die zoo'n gezonden zoon Albion's, gelijk mijn zegsman, ooit aan tafel bezig gezien heeft . . .

Men treft' in Luik en over 't algemeen in de voornamere steden van België nog al veel Engelschen aan. Meestal zijn zij niet erg spraakzaam. Mijn dischgenoot in 't hotel maakte echter een uitzondering, en, van af de soep tot en met het dessert, kwam er geen groente of ander gerecht op tafel, of telkens herhaalde hij de stereotype vraag: ‘Qu'est-ce que c'est que ça?’

Alleen toen er ‘roast beef ‘werd opgedragen, zweeg hij eenige oogenblikken stil in gespannen verwachting en sneed er voor zich, toen de schotel bij hem aanlandde, zulk een kolossaal stuk af, dat voor een mager commis-voyageur, die, naar zijn schraal uitzicht te oordeelen, wel een stukje mager en vet noodig had, niet veel meer dan een bruin korstje overbleef.

De logementen van Luik, vooral die in de nabijheid van den schouwburg zijn, in zoover ik er over oordeelen kan, zeer bevredigend en ook niet duur, althans in vergelijking met die der hollandsche steden. Wat verder gedienstigheden en beleefd heden betreft, daarin zijn de ‘maître d'hôtel,’ ‘madame,’ de ‘garçon’ en 't heele personeel onuitputtelijk.

Houdt de omnibus, een vigilante of een equipage voor de deur stil, aanstonds staat het gansche huis ten dienste van den aankomenden gast. Het portier vliegt als van zelf open. Komt er een oude of een jonge dame uit, de maître d'hôtel is terstond in de weer, opdat de dame niet struikele, en helpt haar een handje; 't overige personeel geeft door gebaren en eerbiedige houding zijn bewondering te kennen. Zoo er kinderen bij zijn, madame vangt ze zelf met moederlijke teederheid in de armen op. Zelfs al stapt er maar een heer met een paraplu en reisvaliesje uit de vigilante, de garçons nemen hem aanstonds paraplu en reisvalies uit de hand, bezorgd als zij zijn, dat hun nieuwe gast zich, door deze voorwerpen zelf naar binnen te dragen, te zeer zou vermoeien. Vast besloten tot de meest stipte gehoorzaamheid, luistert vervolgens icdereen vol aandacht en eerbied naar de minste zijner bevelen.

Zoo had ik o.a.'s avonds bij mijn aankomst en passant gezegd, dat men mij den volgenden dag na 't diner een goeden commissionair zou bezorgen, om met mij de stad eens door te gaan. En zie, ofschoon ik er haast zelf niet meer aan dacht, juist op 't bepaalde tijdstip stond een man, met een zeker cijfer op zijn muts en een witten kiel aan, voor mijn oogen.

‘You are stioupide,’ zeide mij de Engelschman, ‘aller avec un commissionnaire, qu'est-ce que c'est que ca?... Aller avec moi demain matin voir les botresses. Comprenez-vous?’

Voor den lezer, die dit soort van fransch niet verstaat, zij gezegd, dat mijn dischgenoot het mij sterk afried met den commissionair uit te gaan en mij integendeel den raad gaf om met hem den volgenden morgen de Place St. Lambert te bezoeken, ‘waar dan,’ gelijk hij er vervolgens bijvoegde, ‘het merkwaardigste te zien was, wat Luik oplevert, namelijk de luiksche botresses.’

Ofschoon deze zonderlinge oordeelvelling over Luik's merkwaardigheden geheel voor rekening van mijn engelschen reisgenoot blijft en geenszins de mijne is, meen ik toch hier, naar aanleiding der tweede gravure van dit nommer, een enkel woord over deze klas der vrouwelijke sekse van Luik te moeten zeggen.

De naam ‘botresse’ komt van het waalsche ‘bot,’ hetgeen zooveel beteekent als ‘hotte,’ d.i. mand of korf. Die mand en de levenstaak harer draagster staan in een innige betrekking.

De nijverheid, die in Luik heerscht, doet namelijk ook de vrouwen een gedeelte van den arbeid op zich nemen. Op handelsgebied zijn haar dikwijls de kantoorbezigheden toevertrouwd; bij de arbeidende klassen is het de taak der botresse, om met een zwaar geladen korf op het hoofd de tuin- en veldvruchten, fabriekswaren en wat dies meer zij in en uit de stad naar de plaats hunner bestemming te dragen.

De lasten, die deze vrouwen, door de oefening van kindsbeen af aan, kunnen torschen, zijn buitengewoon; soms dragen zij een paar uren ver een vracht ijzerwerk, geweren, enz., welke een sterk gespierde man zelfs niet gaarne zou optillen.

Haar levenslustige werkzaamheid en energie verdient bewondering; in vrijheidsmin en vaderlandsliefde, waardoor de Luikenaar steeds uitmuntte, staan zij niet bij de mannen ten achter.

Met een rood doekje om hoofd en hals vastgeknoopt, een bont jakje aan en een witten voorschoot voor, stapt zij daar heen met haar zwaren last. Keert zij huiswaarts, dan schijnen aan haar vetleeren schoenen, door 't verlangen naar de haren, als 't ware vleugels van liefde gehecht.

Steeds ziet ge haar onvermoeid en opgeruimd. Onder haar zwarén last gebukt, heb ik er bij den Montagne Sainte-Walburge hooren zingen.

‘So l‘trihai fé de bon lessai,’ zong er een, 't welk zooveel zeggen wil als: ‘Op de bergen maakt men goede melk,’ of misschien wel: ‘Op de bergen is het goed leven,’ - want 't is niet makkelijk, het fransch, dat deze dames spreken en zingen, te ontcijferen.

‘Zoo vriend, ‘zeg ik tegen den man met den witten kiel en 't cijfer op zijn pet, die nog altijd aan de deur van 't hotel op mij staat te wachten, ‘willen wij nu samen de stad eens ingaan?’

‘Als 't Mijnheer belieft. 't Is een mooie middag, wel een beetje regenachtig, maar toch lief, Mijnheer. Wil ik Mijnheer zijn paraplu dragen? Hoe vindt u de trottoirs? Mooi, niet waar, Mijnheer?’

Inmiddels waren wij op straat en sloegen de Rue de I'Université in. - Ik zal de vrijheid nemen van de welsprekendheid van mijn gids geen verdere melding te maken, 1° omdat hetgeen hij mij onderweg opdischte en vertelde nog meer dan de volle ruimte van drie nommers der *Illustratie* zou vorderen, en 2° omdat hij een buitengewoon talent bezat van iemand te vervelen....

Wij staan op het ruime en fraaie Theaterplein voor het vier ellen hoog bronzen standbeeld van den beroemden componist Grétry, vervaardigd naar het model van G. Geefs.

Den 11^{en} Februari 1741 te Luik uit onbemiddelde ouders geboren,

had de groote toonkunstenaar met bijzonder veel zwarigheden te worstelen, vóór hij den roem verwierf, waaraan zijn vaderstad in 1828 en in 1842 de rechtmatige hulde bracht. Na langen tijd, in weerwil van menige geniale schepping, onbekend en miskend te zijn geweest, besloot hij, alvorens de toonkunst vaarwel te zeggen, tot eene laatste poging en componeerde: ‘le Huron.’

Dat was zijn beslissende veldslag, het parijsche publiek juichte hem toe, het genie van Grétry was gered, zijn naam was gevestigd. Met nieuwen ijver begon hij zijn compositiën en bracht een schat van liederen voort, verheven, gemoedelijk en luimig, gelijk de geest, die eens ook de meesterstukken der belgische schilderschool bezielde . . . Hoe lang ook reeds dood, zijn Richard Coeur-de-lion, le Tableau parlant, enz. genieten nog steeds de waardeering van 't publiek en van kunstkenners.

Wie kent niet het quartet uit zijn opera Lucile: ‘Où peut-on être mieux qu'au sein de sa famille?’ . . . ‘Waar kan men beter zijn?’ - Moge men in Noord- en Zuid-Nederland dat vreugdelied nimmer vergeten! . . .

(*Wordt vervolgd.*)

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
(*Vervolg.*)

Wij vertelden aan malkander onze kleine tegenspoeden en oorzaken van verdriet en wij vertroostten ons. Frans maakte mij in korten tijd het leven der kostschool gewend, en ik deed wat in mijn vermogen was, om hem uit zijne droefgeestigheid te wekken en hem den dood zijner ouders te doen vergeten. Zoo bracht ik het eerste jaar in mijn kostschool over.

Eindelijk kwam de tijd der schoolstilstand, waar ik zoo vurig naar verlangde. Mijne ouders kwamen mij halen en drukten hunne tevredenheid over mij uit, omdat ik verschillige prijzen behaald had. Ik haastte mij om mijne boeken en geheel mijn gepak van scholier te verzamelen, ten einde hen te volgen. Terwijl ik bezig was, kwam Frans bij mij om mij de hand te drukken. Hij zag er heel droefgeestig uit.

‘Wat hebt gij dan, Frans?’ vroeg ik hem met vriendelijke bekommernis.

Hij werd rood en stamerde eindelijk:

‘Ziet gij, Hendrik, het doet mij pijn van al mijne makkers zoo verblijd te zien. O, zij zijn gelukkig, zij gaan hunnen rusttijd bij hunne ouders overbrengen, terwijl ik hier zal zitten treuren in het eenzaam gesticht.’

‘Hoe zoo! Gaat gij bij uwen oom niet?’

‘Neen,’ zuchtte hij. ‘Mijn oom heeft mij daar juist eenen brief geschreven, waarin hij meldt dat eene reis, die hij moet ondernemen, mij niet zal toelaten van mijnen rusttijd bij hem over te brengen. Hij raadt mij dus van in het gesticht te verblijven.’

‘Arme Frans,’ zuchtte ik, gansch verdrietig. ‘Wacht!’ riep ik eensklaps uit, ‘er schiet mij iets te binnen! Wilt gij te mijnent komen wonen?’

Frans murmelde eenige dankbetuigingen, maar ik luisterde er niet naar en vloog in eenen adem naar de kamer, waar mijne ouders op mij wachtten. Mijne ouders hadden mij zeer lief. Na eenige inlichtingen over mijn nieuwen vriend genomen te hebben, stonden zij licht mijne vraag toe.

Vol vreugde kwam ik weer naar Frans gelopen om het gelukkige nieuws te melden.
Eenige uren daarna waren wij allen op weg naar ons huis . . . .

Op zulke manier handelde ik altijd met van West. Alles wat in mijn vermogen was om hem vermaak aan te doen, deed ik onmiddellijk. Ik deelde met hem het geld dat mijne ouders mij zonden: in een woord, hij werd door mij juist als eenen eigen broeder aanzien.

Alzoo verging weldra den tijd onzer studiën. Frans had het vertrouwen mijner ouders geheel en gansch gewonnen door de zachtaardigheid zijner inborst en zijn goed hert. Zij moedigden de vriendschap aan, die hij mij toedroeg en aanzagen hem als hunnen tweeden zoon.

Het was in zulkdanige omstandigheden, dat de oom en voogd van Frans kwam te sterven.

De dood van zijn eenigen bloedverwant liet hem alléén en zonder eenig bestaan. Maar, ik herhaal het, hij was als de tweede zoon des huizes geworden. Mijn vader liet hem weten dat hij zich over niets te bekommeren had, dat hij zelf voor het toekomende zou zorgen.

Omtrent dit tijdstip waren onze studiën volkomen voltrokken. Er werd dus gesproken van voor onze levensbaan te zorgen.

Voor mij viel daar geene zwarigheid in. Ik was om zoo te zeggen. van mijne geboorte af bestemd om den koophandel van mijnen vader voort te zetten.

Mijne ouders, ziende dat Frans ook veel aanleg tot den handel had, stelden hem voor van op hun kantoor als klerk te gaan met eene schoone jaarwedde. - Hij zou altijd bij ons blijven wonen en niets zou bij het verleden veranderd zijn.

De wees aanvaardde met dankbaarheid en kuste, met tranen in de oogen, de handen zijner edelmoedige beschermers.

Na ons eenige weken van het schoolleven uitgerust te hebben, begonnen wij beide het werk in het handelshuis van mijnen vader. Wij waren nu nog altijd even zoo goede vrienden als in de kostschool. Er was geen verschil te zien tusschen den eenigen afstammeling van het rijke huis Flanbardts en den eenvoudigen klerk van West.

Wanneer ik eenigszins met de handelszaken bekend was, zond mijn vader mij naar New-York, waar ik in het huis van eenen zijner grootste samenhandelaren en tevens zijner beste vrienden zou verblijven, ten einde mij ten volle in het vak des handels te onderrichten.

Ik verbleef daar gedurende vier jaren zonder eens mijne ouders te zien.

Bij mijne terugkomst vond ik alles nog in denzelfden stand; mijne ouders waren nog altijd gezond, mijn vriend Frans was mij nog altijd genegen.

Wij waren nu beiden volwassen mannen geworden. Ik was omtrent vijf en twintig jaar oud, Frans was een weinig jonger.

Het was dan, dat er iets gebeurde hetwelk in het vervolg pijnlijk op mijn leven moest drukken.

Op eenen Zondag, dien wij als gewoonte op ons buitengoed te B . . . overbrachten, wandelde ik met Frans door de velden van het omliggende.

Ik vertelde hem eenige bijzonderheden over mijn verblijf in New-York, iets waarvan mijn vriend zeer nieuwsgierig scheen te zijn. Alzoo lachend en koutend waren wij geheel dicht bij het dorp genaderd, toen wij eensklaps eenen heer tegenkwamen, vergezeld van eene vrouw van zekeren ouderdom en eene juffer.

Ik bleef schielijk stilstaan.

Nog nooit, zelfs in mijne droomen, had ik iets zoo schoon gezien als het gelaat dezer juffer. Zij had donsachtige wangen met een licht rozenkleur overdekt, dat aangenaam uitkwam op de leliewitte tint, die het overige haars gelaats bedekte. Hare gitzwarte oogen glinsterden als paarlen onder twee fijngesneden wenkbrauwen. Haar breed en hoog voorhoofd was blank als marmer en haar zwierig haar golfde in menigvuldige lokken rond haar minnelijk gezicht. Het was een meesterstuk des Scheppers, een schepsel, waaraan God alle volmaaktheden scheen gegeven te hebben: een onvergelijkbaar vrouwebeeld.

Zóó scheen zij mij ten minste, de juffer die zoo eensklaps voor mijne oogen verscheen.

Ik zou daar wellicht nog lang verstomd blijven staan zijn, had Frans mij niet met zeker ongeduld bij den arm gevat en voortgetrokken.

'Waar zijn uwe gedachten, Hendrik?' morde hij. 'Het betaamt toch niet van de voorbijgangers zoo in het aangezicht te blijven staan gapen!'

Ik antwoordde hem niet, ik was nog altijd met de juffer bezig. Intusschen was deze met den ouden heer en de mevrouw voorbijgegaan. Zonder twijfel had zij mij bemerkt, en tevens de aandacht waarmede ik haar beschouwde, want een maagdelijken blos kleurde in eens hare wangen en zij sloeg de oogen neêr.

'Om de liefde Gods, Hendrik, kom toch!' riep Frans mij voortrukkende.

Het was dan alsof ik uit eenen droom kwam. Het beeld van dat schoone gelaat stond mij nog altijd voor de oogen en ik keerde nog van tijd tot tijd het hoofd om, om haar nog eens te zien. Eindelijk bereikte zij de huizen van het dorp en sloeg den hoek eener straat om, waarachter zij verdween.

'God, wat is zij schoon!' riep ik schier onbewust uit, - en dan mijnen vriend belettende die mijne bewegingen nauwkeurig gadesloeg. 'Frans,' ging ik voort, 'vindt gij niet dat die juffer alles in schoonheid en bevalligheid overtreft?'

'Bah, zij is van de schoonsten niet,' sprak Frans met zekeren nadruk in de stem. 'Maar vertel voort van uw verblijf in Amerika.'

De sombere en zure toon van mijns vriends stem klonk mij vreemd in de ooren. Ik aanschouwde hem; hij zag er misnoegd uit, eene wolk scheen hem voor de oogen te hangen. - Ik had hem nooit zoo gezien.

Nogtans, in mijne vriendschap voor Frans, hechtte ik geen aangelegenheid aan die omstandigheid; ik schreef ze alleenlijk toe aan de misnoegdheid, die hij gevoelde, over mijn onbeleefd gedrag jegens de schoone juffer.

'Kent gij haar, Frans?' vroeg ik na eenige oogenblikken.

'Niet veel,' zeide deze met terughouding. 'Ik heb haar slechts tweeof drijmaal hier gezien. Zij is hier over eenige maanden met haren vader en hare moeder komen wonen in het klein kasteeltje, dat op eenige boogschoten van het uwe ligt. Dit is al wat ik van haar zeggen kan.'

Geheel de wandeling door deed ik niet dan driftig klappen van de maagd. Frans antwoordde mij niet veel. Hij haalde van tijd tot tijd de schouders op en liet eenige woorden hooren, die betuigden dat hij mijne bewondering niet deelde. Verschillige malen zelfs trachtte hij mij op een ander onderwerp te doen komen, doch ik ging immer voort in mijne opgewonden reden.

Toen wij tehuis kwamen, klaagde Frans van eene geweldige hoofdpijn en ging naar zijne kamer. Hij zeide zelfs dat ze hem misschien zou beletten van het middagmaal met ons te nemen.

Op andere tijden zou het gedrag van mijnen makker mij aardig voorgekomen zijn, maar verblind door mijne gedachten op de schoone juffer, gaf ik er niet veel acht op.

Het is maar later dat al die omstandigheden mij te binnen geschoten zijn, omstandigheden, waarvan ik ver was de beteekenis te vatten.

Gedurende het noenmaal verhaalde ik aan mijne ouders wat mij ge-

beurd was, en ik schilderde mijne onbekende juffer met zulke dichterachtige kleuren af, dat zij naar malkander de oogen pinkten en een geheimzinnigen glimlach wisselden. Mijn vader zegde dat hij die menschen zeer wel kende.

Mijnheer Windels, zoo was de naam van den ouden heer, was een rijke fabrikant, die onlangs met de zaken uitgescheid was om met zijne vrouw en zijne eenige dochter, Bertha, op een buitengoedje te leven, dat zij over eenige maanden gekocht hadden.

'Waart gij eerder van New-York teruggekomen,' ging mijne moeder al lachende voort, 'zoudet gij reeds met de schoone maagd kunnen kennis gemaakt hebben, want zij komt ons zeer dikwijls met hare ouders bezoeken.'

DE LUIKSCHE BOTRESSES.

'Zoo,' riep ik uit, 'zij komen u hier bezoeken. Wel, dan moeten wij hun ook een bezoek afleggen.'

'Ja toch,' sprak mijne moeder mij scherp in de oogen ziende; 'indien gij er aan houdt, zullen wij bij eenige dagen derwaarts gaan.'

Ik bezat mijzelven niet van vreugde. Het bezoek werd vastgesteld op den toekomenden Dijnsdag. Ik had geene rust meer, ik telde de oogenblikken, die mij van den gelukkigen dag scheidden. Mijne ouders deden niets dan lachen met mijne opgewondenheid en wisselden in mijn bijzijn oogwenken en gebaren, die hun lachen nog vermeerderden.

De vastgestelde dag kwam eindelijk aan.

Ik had Frans uitgenoodigd om met ons meê te gaan, maar hij had koel weg mijn aanbod afgeslagen, onder voorwendsel dat hij ziek was. Eu inderdaad de arme jongeling zag er deerlijk uit. Zijn gelaat was somber en bleek, nu en dan kwam eene zenuwachtige trilling hem aanvatten.

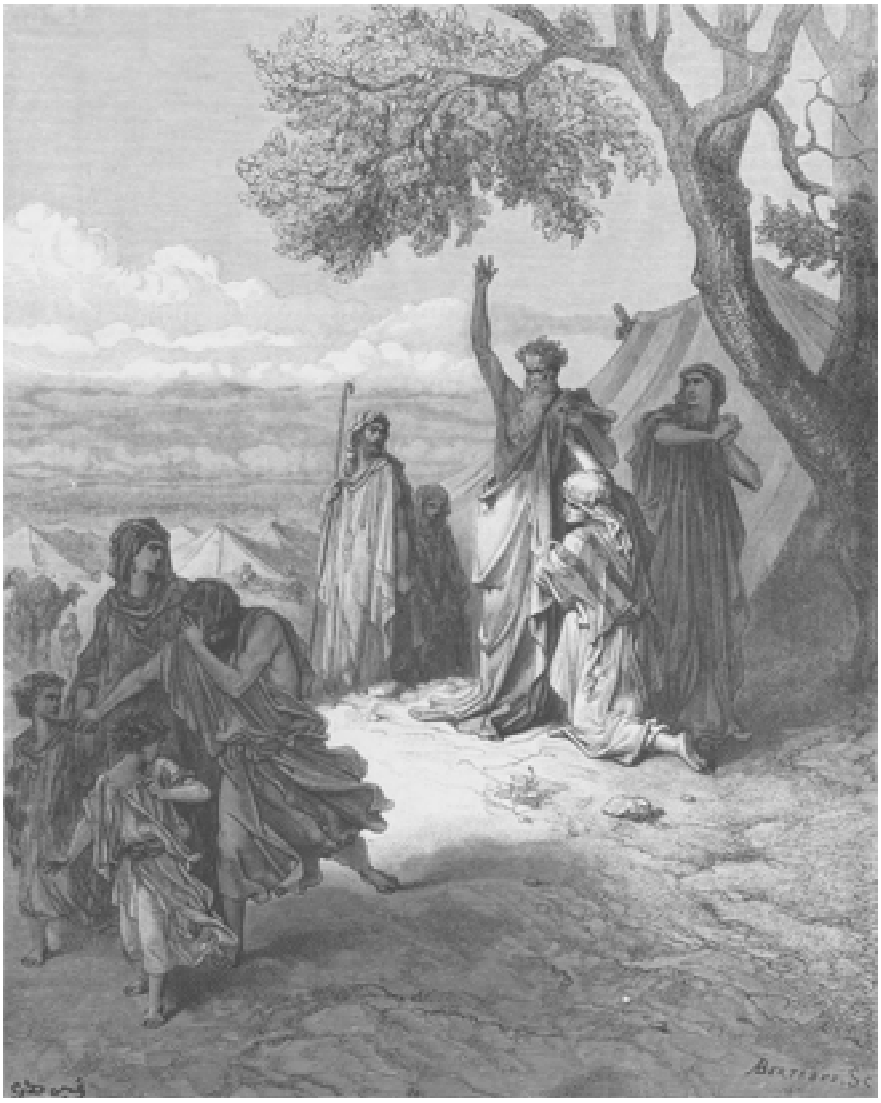

NOË VERVLOEKT CHAM.

‘Gij hebt de koorts, arme Frans!’ zegde ik hem met bekommernis. ‘Gij moet u verzorgen. Ik zal den geneesheer ontbieden.’

‘Neen, neen,’ viel hij mij in de rede, ‘ik ben waarlijk zoo erg ziek niet; met wat rust zal het voorbijgaan.’

Ik verliet hem om mijne ouders te vergezellen.

Wat zal ik verders over dit zeggen. Iedereen zal gemakkelijk gissen, wat in mijn hart omging, toen ik mij in de tegenwoordigheid van Bertha bevond. Nu kon ik haar meer in omstandigheid beoordeelen en met haar spreken. Kortom, toen ons bezoek gedaan was, erkende ik bij mij zelven dat ik een teeder gevoel in mijn hert wegdroeg, dat wil zeggen, dat ik vurig verliefd was.

Mijne ouders bemerkten het wel aan de aanhoudendheid waarmede ik van Bertha sprak, en de menigvuldige bezoeken, die ik hen aanspoorde in haar kasteel af te leggen.

Wat Frans aangaat, hij had weer zijn vorig werk in het kantoor hernomen, maar ik bemerkte dat hij sedert dezen tijd alles te werk zette om te kunnen laten van naar ons buitengoedje te komen. Hij wist zulkdanige redens in te brengen, dat mijne ouders daar geene zwarigheid in vonden en hem zonder achterdenken in de stad lieten. Wat meer is, ik had belet dat hij mij altijd op somberen toon antwoordde, toen ik hem van Bertha sprak; daarom had ik besloten de gril van mijnen vriend te eerbiedigen en hem niets meer desaangaande mede te deelen.

Eenige maanden liepen voorbij.

Ik waagde het eindelijk aan mijne moeder te zeggen welk gevoel in mijn hart blaakte. Zeker verwachtte de goede vrouw zich aan zulke tijding, waat zij glimlachte eens en omhelsde mij.

Eenige dagen daarna, was ik met mijne beminde Bertha verloofd.

Eene zulkdanige omstandigheid kon ik niet wel aan mijne boezemvriend verborgen houden. Ook, den volgenden dag, zoohaast ik hem zag, deelde ik hem mijn geluk mede.

Ik zal nooit vergeten met welke ontsteltenis Frans dit nieuws ontving. Hij werd doodsbleek en viel in eene soort van bezwijming. Nogtans, zich welhaast bedwingende, wenschte hij mij geluk en deed, volgens zijne gewoonte, het gesprek op wat anders draaien.

Zeker begonnen de vreemde manieren van Frans mij nu eenig achterdenken te geven, maar ik was te gelukkig om mij er grootelijks in te bekommeren. Helaas! in mijne verblinding had ik geen gedacht op de ongelukkige wezenlijkheid! . . . . .

Korten tijd na onze verloving, werd ik met Bertha gchuwd.

Alsdan begon voor mij een leven van geluk, van onverstoord geluk. Dit duurde vijftien jaren, gedurende dewelke ik als den hemel op de wereld had.

Mijn vader had zich van de handelszaken onttrokken en mij aan het hoofd van het huis geplaatst. Mijne beminde gade had mij eene dochter geschonken, een engel, het beeld harer moeder. Mijne ouders waren in volle gezondheid, alles ging mij mede naar wil. Ik was rijk, machtig, overal geacht en bemind: ik zwom in de ruimste welvaart, die er een mensch op aarde kan te beurt vallen.

Helaas ik was te gelukkig misschien, want weldra kwamen ijselijke rampen mij aanvallen en mij in de diepste ellende dompelen! . . . . .

III

De grijsaard zweeg, want zijne stem begon te beven en tranen blonken in zijne oogen. Hij sloeg eenen blik op den muur en bleef eene wijl in stomme smart. - Welhaast echter ging hij met deze woorden voort.

Frans van West was steeds mijn boezemvriend gebleven. Toen ik mijnen vadèr had opgevolgd, had ik hem als meesterklerk aangenomen en hem eenig aandeel in de zaken gegeven. Ik had nooit gelaten van hem als mijns gelijken te aanzien, hij was, om zoo te zeggen, mijnen medehandelaar geworden.

Rond het tijdstip van mijn huwelijk met Bertha, had hij eenigszins koel en afgezonderd geweest, maar dit was al gauw overgegaan en in weinigen tijd was hij te mijnentwege weerom geweest gelijk in onze kindsheid.

Ik dacht dat Frans weer mijn trouwen vriend geworden was.

Vijftien jaren verliepen. - De tijd des ongeluks was daar.

In het jaar 18 . . dreigde het graan, naar allen schijn, zeer schaarsch te zullen zijn. Ik had mij naar den raad van Frans geschikt om eene onderneming te wagen, die, indien zij gelukte, mij eene aanzienlijke winst moest verschaffen. De zaak was van onmiddellijk al het verkrijgbare graan in te koopen, eer de schaarschheid zich zou laten gevoelen, ze eenigen tijd in magazijn te houden en ze dan aan een hoogen prijs te verkoopen.

Alles gelukte mij in het eerst naar wensch. Ik kocht eene groote hoeveelheid graan op termijn, aan behoorlijken prijs.

In korten tijd zag ik mijne voorziening voorvallen. Het graan steeg ineens aan eene merkbare verhooging. Ik wilde de kans waarnemen om mijne koopwaren te leveren, maar van West deed mij van dit voornemen afzien. Hij bevestigde mij dat de stijging der granen nog immer ging voortgaan en raadde mij om nog eenigen tijd te wachten. Ik aarzelde om mij zoo ver te wagen, zooveel te meer dat er binnen eenige weken twee aanzienlijke wissels zouden vervallen, die ik te betalen had.

Frans overhaalde mij eindelijk, om nog twee weken te wachten.

Ik verheugde mij, inderdaad, van zijnen raad gevolgd te hebben, want gedurende de volgende week ging het graan altijd aan het stijgen, totdat het eindelijk aan een ongemeen hoogen prijs gekomen was. Het was bijna eene zinneloosheid van niet te verkoopen, nu dat ik eene overgroote winst zeker was. Mijn vader en mijne vrienden wisten niet wat van mijne doenwijze denken en laakten mij driftig. Nogtans, zulkdanig was mijn vertrouwen in Frans, dat ik het uitstel van twee weken, dat ik hem beloofd had, wilde afwachten.

Ik had er mij weldra bitter over te betreuren.

Verscheidene groote huizen, van de duurte der granen willende gebruik maken, hadden van Rusland en Amerika een groot getal schepen met graan doen komen. In eens sloeg het van zeven franken den hectoliter af. Had ik dan verkocht, zou ik nog gewonnen hebben, maar mijn vriend Frans raadde het mij af, zeggende dat ik weder de stijging moest afwachten! Ik bad immers tijd genoeg, sprak hij; voor het oogenblik had ik geen geld noodig: de wissels zouden maar binnen een maand vervallen.

Dit was ook mijn gedacht, en ondanks den raad van mijnen vader, besloot ik nog te wachten.

Tegen mijn vooruitzicht, kwamen nu nog altijd nieuwe aankomsten van alle kanten, die het graan deden aan het dalen blijven. Reeds was het tot een prijs gekomen, veel minder dan deze aan denwelken ik het gekocht had. - En de daling ging nog altijd voort.

Nu was het te laat om te verkoopen; ik moest wachten willen of niet tot dat een gunstige stijging weer aankwam. Had ik mij in geen nood van fondsen bevonden, zou ik mij er weinig over bekommerd hebben, maar de vervaldag der wissels naderde met rasse schreden. Van West poogde mijne hoop op te beuren, maar er was geene schijn van verhooging.

Helaas, de vervaldag verscheen en het graan was twaalf franken afgeslagen! Mijne schuldeischers, die kennis hadden van mijn neteligen toestand wilden mij geen uitstel verleenen. Om eer aan mijn handteeken te doen, werd ik genoodzaakt alles aan den loopenden prijs te verkoopen,

Ik verloor aan deze zaak meer dan een millioen, de helft van geheel mijn fortuin!

Wanneer mijn vader dit verschrikkelijk nieuws ontving, het gevolgvan mijn misprijzen van zijnen raad, kreeg hij eene geraaktheid, die hem bijna met volkomen lamheid sloeg en hem van spraak beroofde.

Drij dagen nadien was hij dood.

Zijn laatsten blik had hij op mij gevestigd met eenen schijn van droef verwijt . . . . .

Sedert dezen dag stapte ik dieper en dieper voort in den weg des ongeluks. Alles sloeg mij tegen. Ondernam ik de eene of andere zaak. onmiddellijk scheen zij geraden te zijn en ik werd meest altijd in mijne rekening te leur gesteld. Ik leed verlies op verliezen. Mijn fortuin verminderde alle dagen: het was alsof eene booze hand zich er mede bemoeide om mij in het verderf te werpen.

Frans van West scheen mij in al mijne ongelukken nog verkleefder en getrouwer dan ooit. Reeds had hij zelf mij dikwijls aangeboden van zijne eigen jaarwedde te verminderen totdat ik weder op een beteren voet zoude zijn. Hij had mij zelfs zijn gespaard geld willen geven om mij te helpen. Maar mijn gemoed was te fier om dergelijke aanboden te aanveerden van eenen onderdaan. Ik wilde alléén tegen het noodlot worstelen, ik wilde door mijne eigen kracht en middels weer te boven komen.

Nuttelooze pogingen, alles mislukte mij . . . . .

Ik verloor mijne krachten in dien noodlottigen strijd. Een zware ziekte kwam mij aanranden en bracht. mij op den boord van het graf. Ik bleef drij maanden tusschen leven en dood. Dank aan de goede zorgen van mijne twee engelbewaarders, mijne vrouw en mijne dochter, ik kwam eindelijk op betering.

(*Wordt vervolgd.*)

De jagersknechts.

Men vrage 't aan onze boerenjongens, die 't geluk ooit hadden, een heer in zijn jachtvermaak de behulpzame hand te bieden, of de betrekking van jagersknecht niet een benijdenswaardig baantje moet wezen. Geurige sigaren, 't restant van een flesch wijn, boterhammen op kosten der jagers rijk met saucijs of ham gemeubleerd, - die voorstelling zweeft hun bij 't aanschouwen der eerste gravure van dit nommer wellicht voor de oogen.

De begeerlijkheid der jagersknechts van vroeger dagen schijnt evenwel, ook al droegen zij een costuum, veel lager gestemd dan die hunner tegenwoordige ambtsbroeders. Een warme haard, een kan bier en tot toegift een pijpje zijn voldoende om hun een vroolijk intermezzo te midden van de vermoeienissen der jacht te bezorgen en hen tot gezelligen kout met de waardin eener dorpsherberg te stemmen.

Hun schalkschen blikken kan men 't aanzien dat zij stilzwijgend zijn overeengekomen om een loopje met de eenvoudige vrouw te nemen. Doch deze laat zich zeer gaarne de dupe maken, al ontdekt zij 't complot ook, - zoo zij er maar een pint bier te meer om kan verkoopen. Wie zou dan op stuk van zaken nog het slimst zijn tusschen al die personages met hun leepe gezichten? - Wij laten de beantwoording dier

vraag aan den lezer over en zeggen nog slechts dat de belgische schilder Dansaert een zeer lief tafereel onder bovenstaanden titel heeft gemaald, waarvan teekenaar en graveur een voortreffelijke kopie geleverd hebben.

Noë vervloekt Cham.

Na den zondvloed hadden Noë en de zijnen opnieuw de aarde bebouwd en onder meerdere planten ook een wijngaard gekweekt. wier vruchten hem tot nog toe bijna onbekend waren gebleven. Op zekeren dag had Noë, die de bedwelmende uitwerking van den wijn niet kende, gerustelijk het druivensap, als ware het een gewone drank, gebruikt. De gevolgen bleven niet achterwege, hij werd dronken en viel bewusteloos neder. In dien toestand trof hem een zijner zoons, Cham, die met den ouden man spotte en zijn broeders, Japbet en Sem riep, in de vooronderstelling dat deze even ontaard waren als hij. Doch deze wilden zelfs hun vader in dien toestand niet aanschouwen, zij gingen ruggelings naar den grijsaard heen, verzorgden hem, en brachten hem ter ruste.

Toen Noë bij zijn ontwaken vernam, wat er geschied was, toen hij hoorde, dat een zijner kinderen den eerbied, aan de ouders verschuldigd, zoo ver had vergeten van den vader in diens hulpeloosheid te bespotten, richtte de verontwaardigde grijsaard fier zich op, en sprak den vloek uit over zijn zoon Cham. Hij schonk tevens zijn zegen aan zijne beide andere zonen, Japhet en Sem.

Zoo werd reeds daardoor het verzaken van den kinderlijken plicht schrikwekkend gestraft, het beoefenen er van schitterend beloond.

De boormachine van den Mont-Cenis.

De weg over den Mont-Cenis, weleer door Napoleon I aangelegd, is met al het schilderachtige en moeielijke wat hij opleverde, sinds den 17^{en} September van het vorig jaar in vergetelheid geraakt.

De reiziger gaat thans te Bardonnèche in Frankrijk op den trein, spoort in vijf kwartier ongeveer door een tunnel van 12850 meter en komt zoo te Madone in Italië aan.

De tunnel, die een breedte heeft van 8 meter en op verschillende afstanden door gas is verlicht, bevindt zich aan de italiaansche of zuidelijke opening 1300 meter en aan de fransche 1160 meter boven de zee.

Een reiziger beschrijft den indruk, dien de tocht door den berggang op hem maakte, volgenderwijze: ‘De indruk, die zich van ons meester maakte,’ zegt hij, ‘toen we eenige honderd el in den tunnel hadden afgelegd, was zonderling, en onwillekeurig sloten we, gedachtig aan de waarschuwingen van boeken en dagbladen, de raampjes van de waggons, ten einde niet door den rook verstikt te worden. Toen kregen we het te warm en benauwd en openden we de raampjes weêr, waarvan 't gevolg was, dat ons een kelderlucht tegenwoei, doch weldra raakte ons reukorgaan daaraan gewoon, en dank zij de krachtige machines, die de italiaansche lucht naar Frankrijk dreven, was de rook nauwelijks merkbaar en de atmosfeer matig.

‘Vreemder effect dan de lucht maakte het licht op ons, toen we de tunnel uitkwamen. Indien de overgaug van volkomen duisternis tot licht eensklaps plaats

greep, zou men er mischien blind van kunnen worden, maar hij geschiedt langzaam en trapsgewijze. Toch is hij nog sterk genoeg voor een zwak gezicht.'

De laatste der gravures van dit nommer stelt een der machines voor waarmede het wonderbare werk der doorgraving van den berg in een tijdruimte van tien jaren heeft plaats gehad.

De eer der eerste vinding dezer machines komt toe aan den belgischen ingenieur Maus. De revolutie van 1848 was intusschen oorzaak, dat er een vertraging in de uitvoering van zijn ontwerp ontstond.

In 1855 werden de studiën tot doorgraving van den Mont-Cenis met ernst hervat en een zwitsersch ingenieur, met name Colandon, wist de daartoe voorgestelde werktuigen van den ingenieur Maus op zeer vernuftige wijze te verbeteren door de samenpersing der lucht er bij van toepassing te doen wezen.

Treur- en blijspelen.
Door Nepos.
(*Slot.*)

Doch die heidensche muziek had niets met het stuk te maken dat dezen avond opgevoerd zou worden. Het was zeven uur; de tijd, dat het scherm moest opgaan. Ik wist dus, dat er minstens nog een kwartier gestampt zou moeten worden door ongeduldigen, die nog zoo naïef zijn om te denken, dat dit iets geeft; eindelijk stampte iemand driemaal hard op de planken vloer van het tooneel, de traditioneele 'trois coups.' De muziek bleef in een lustige wals steken; de heeren musici sloegen gauw een blaadje om en begonnen een schrikaanjagend treurlied te spelen, dat de toeschouwers duidelijk voorbereidde op de dingen die zouden komen. Geen goed melodrama begint zonder een dergelijke symphonische inleiding, welke zooveel moet beteekenen, als dat er iets tragisch of onheilspellends te wachten staat.

De gordijn ging op en terwijl het dappere tiental nog een paar maten door fiedelde, liep de 'valschaard' met groote stappen het tooneel op en neer.

Welke laagheden deze vriend uitvoerde, ik ben er de grootste helft van vergeten, zij wekten allerlei souvenirs op aan gelijksoortige misdaden en schurkerijen, zoodat de teedere herinneringen van mijne kindsheid zich op storende wijze met den gang van dit stuk vermengden, maar dat het heel boeiend en mooi was, daaraan kon ik niet twijfelen, want een kunstkenner voor mij zat te rillen van ontroering en als ik omgekeken had, dan had ik denkelijk een meêwarig persoon op de bank achter mij tranen met tuiten zien vergieten.

Het is dan ook niet mijn voornemen, het drama in al zijn theatereffecten en onmenschelijkheden te volgen; genoeg is het, dat er een heer vermoord werd, en een ander in 't water sprong, dat er een booswicht op listige wijze moordde met een koelbloedigheid, alsof de afschaffing van de doodstraf ten tijde dat dit melodrama speelde, reeds een 'fait accompli' was; hij scheen blijkbaar te denken: op een paar slachtoffers meer of minder komt het er niet op aan, zij kunnen mij toch niets van aanbelang maken. Alleen viel mij op, dat men van ongewoon snel werkende vergiften gebruik maakte; men keek er nog niet naar of gaf onder hartbeklemmende grimassen den geest. Een enkelen keer zag ik de noodlo tige uitwerking al, voordat de schuldelooze den beker aan den mond had gebracht en een speler, van een merkwaardig hoogroode kleur greep in zijn onwetendheid het hem toegediend vergif met zooveel tooneelmatige 'ongedwongenheid,' dat ik mij een oogenblik met de hoop begon te vleien, dat hij voor den snooden toeleg gewaarschuwd was, zoodat

het mij werkelijk bevreemdde, dat hij op staanden voet doodviel en zich werkelijk had laten verschalken door den booswicht, die dadelijk voor den dag kwam om geen verdenking op zich te laden en het overschotje wegwierp.

De gordijn was gevallen: het publiek was onder den indruk van de onverantwoordelijke misdaad, waarvan het getuige was geweest; om die stemming te bevorderen, begon men een galop te spelen en midden onder een tweede nam het eigenlijk drama een aanvang.

Zoo bracht men de gemoedsbewegingen van het publiek beurtelings in een zeer treurige en dol blijmoedige stemming; wat zou de wereld zonder afwisseling wezen?

De medewerking van het orchest in een drama of blijspel is van een zeer wonderlijken aard; dit viel mij inzonderheid gedurende deze voorstelling op. Telkens, wanneer een beslissend oogenblik naderde, begonnen de muzikanten, alsof zij behoefte er aan gevoelden om onder zooveel hartstochtelijke scènes hun gemoed lucht te geven, op een zwaarmoedige en valsche manier te strijken en te blazen; telkens wanneer de schurk van het melodrama optrad, lieten zij een sarrende muziek hooren, alsof zij hem wilden opstoken; toen de verdrukte onschuld smeekte, raasden zij met kracht daaronder door en meermalen trachtten zij met energie de stemmen der brullende acteurs tot zwijgen te brengen.

Het behoort tot een der grootste charmes van een melodrama een medeschepsel met muziek te zien overlijden, beleedigde heeren kunnen in radelooze wanhoop, met de handen ten hemel geheven, op de maat der muziek achteruitdeinzen en ik herinner mij dat een zoogenaamde tragédien - de naam is mij ontschoten - die met een pistool in de hand een ontmaskerd acteur naderde, dit juist in de maat deed, alsof hij in het paardenspel de spaanschc toer uitvoerde.

In het blijspel, inzonderheid de zoogenaamde *vaudeville,* heeft de muziek een nog dwazer rol te vervullen.

Onophoudelijk wordt de dialoog door een lang, snijdend accoord. afgebroken en dan beginnen eensklaps, zonder eenige aanleidende oorzaak, vader, vriend en vijand, koning en knecht samen een dreun van meer dan vulgaire opvatting te zingen. De meest alledaagsche voornemens worden eerst met behulp van een vroolijke melodie meegedeeld; b.v. een bezoeker grijpt naar zijn hoed, 't geen een tamelijk begrijpelijk teeken is, dat hij er aan denkt om heen te gaan. Doch daarom doet hij het nog niet; hij zingt dan eerst:

> ‘Ik ga heen, ik ga heen,
> Ik verlaat u zoo meteen,’ enz.

Dit wordt soms tot een trio, een quartet, tot soli met gemengd koor uitgebreid en men hoort dan allerverrassendst met volle keel zingen:

Ik	ga } heen (bis.)
Gij	gaat } heen (bis.)
Hij	gaat } heen (bis.)
Wij	gaan } heen (bis.)
Gij	gaat } heen (bis.)
Zij	gaan } heen (bis.)

En nadat dit eerst tot vier- of zesmaal toe op luidruchtige wijze meegedeeld is, blijkt het eindelijk ernst te wezen.

In een blijspel of gewoon tooneelspel treden vorsten en diplomaten, fatsoenlijke staatsburgers en dronkaards, vrekken en dieven steeds met een onbegrijpelijke aangeboren vroolijkheid op, die hen meermalen noopt een lied voor te dragen; de waarschijnlijkheid schijnt er in 't minst. niet onder te lijden, wanneer een gekroond hoofd zijn hofhouding eensklaps een paar coupletten ten beste geeft, evenmin als men er iets in kan of mag vinden, dat de rechter den veroordeelde zijn vonnis voorzingt.

Menschen met of zonder stem krijgen in een vaudeville telkens een muzikale veitdans; zoodra er maar even, al geschiedt dit ook nog zoo hinderlijk of storend, op een paar ontstemde violen wordt gestreken, moeten allen meêzingen, of zij willen of niet.

Men behoeft geen gestreng kunst-criticus te wezen om over zulke absurditeiten den staf te breken. Toch is de vaudeville al een zekere overgang van het tooneelspel tot een muziekuitvoering. B.v. de handelende personen zijn in een scherpe woordenwisseling gewikkeld; zij worden meer en meer vertoornd; zij dreigen tot handtastelijkheden over te gaan. Wel -

Neen, een paar violen scheiden ze van elkander; de muziek verzacht hun gemoed. Zij laten plotseling de opgeheven handen zinken, gaan in de positie staan en worden eensklaps een kleine zangvereeniging.

Zoodra het echter het melodrama betreft, is er iets meer logisch in die inmenging der muziek. Deze toch werkt mede om den toeschouwer in een zekere stemming te brengen. En werkelijk, ik zag het opnieuw dien avond bewezen, de sombere muziek deed mij begrijpen, welk een hevige inwendige kampstrijd huichelaar No 1 voerde - wanneer ten minste 's mans rollende oogen en krampachtige bewegingen mij niet op de hoogte van dat feit gebracht hadden.

Nu moet ik eerlijk bekennen, in het stuk door mij genoten, speelde het melodramatisch element een beteekenisvolle rol.

Verraden, in een afgrond verzinken, vergif gebruiken, stuiptrekken, ontmaskeren, het ging alles onder accompagnement van eentonige melodieën, welke als troonreden op elkander geleken.

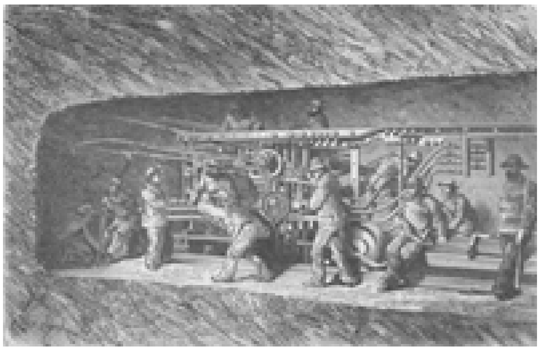

DE BOORMACHINE VAN DEN MONT-CENIS.

De man die de ondeugende rol vervulde, had zich vreeselijk gecostumeerd en gegrimeerd, hij trok zeer onheilspellende gezichten, lachte zeer hoonend en mompelde heel lange volzinnen ter zijde. Toch sloop en kroop deze heer overal rond, en speelde den veinsaard, terwijl de goede genius, die hem wilde ontmaskeren, vijf lange

bedrijven noodig had, om zijn oliedomme medespelers op het denkbeeld te brengen, dat 's mans grondbeginselen wel iets te wenschen overlieten.

In het blijspel is mede overdrijving aan de orde van den avond.

De komiek takelt zich meestal zoo toe, trekt zulke leelijke gezichten en handelt zoo grappig dat men hem nergens een kwartier uur lang in huis zou dulden - behalve in aristocratische of andere kringen op het tooneel; de komiek op het tooneel is altijd grappig, hij spreekt, lacht, gesticuleert, drinkt, groet, kijkt en loopt grappig, hij heeft meer succes naarmate hij lager bij den grond blijft.

Dit verschijnsel viel mij te meer op in het drama, waarvan ik spreek; volgens een veelvuldig voorkomende methode liet men de verschrikkingen, die elkander opvolgden, wat afwisselen door een komiek, die een weinig beteekenend rolletje had maar toch nu en dan met een snakerij voor den dag kwam, die de zeuuwachtige toeschouwers een weinig ontspande. Hij kon niets zeggen of doen of het was onwederstaanbaar lachwekkend, zoodat hij tegenover de grimmigheid van den schelm, die zelfs hem te midden van een allergeestigst gezegde nog met de bliksemende oogen scheen te willen verslinden, ongeveer hetzelfde effect maakte als de galoppen in de tusschenbedrijven.

Velen waren gesneefd, er was driemaal reeds geschoten, en de ontroering en spanning van de aanwezigen klom nog ieder oogenblik. Er ontbrak nog een kleinigheid, namelijk de gerechte straf van den onverlaat, de apotheose en blauw vuur.

Maar toen ook dit laatste den toeschouwers niet onthouden werd, klom de geestdrift ten top, onder daverend handgeklap viel het gordijn, vlak naast het hoofd van den valschaard, die, zooals 't hoort, lang uit op den grond lag, en toen werden allen teruggeroepen. Vermoorden en moordenaars, het kwam allen hand aan hand weer te voorschijn en met een grijns van dankbare erkentelijkheid voor den bijval, die al zeer weinig op zijn somber beschilderd gelaat voegde, zag men den pas gestorven huichelaar al zingend zich achteruit bewegen. Men ziet het, niets ontbrak aan de illusie van het publiek.

‘Hoe is 't u bevallen?’ vroeg ik aan mijn gezel, die den ganschen avond met groote oogen had gekeken en blijkbaar met de brave Henderikken had meêgeleden.

‘O, magnifiek! Wat een mooi stuk en zoo boeiend! Heeft het u dan niet goed geamuseerd?’ vroeg hij, mij verbaasd aanziende, want mijn vraag deed hem reeds aan een ongepasten twijfel aan zijn kunstzin gelooven.

‘Wel zeker, ik heb in tijden zoo'n stuk niet gezien.’

Dat was de volle waarheid. Een drama woonde ik onder geen voorwendsel bij of ik moest argeloos, zooals dien avond, naar een rederijkerstooneelvoorstelling geleid zijn.

‘En wat speelden ze mooi!’

‘En wat vielen ze mooi dood!’

[Nummer 27]

Uitstapjes in België.
Door J.v.d. Bosch.

Grétry's vreugdelied: 'Waar kan men beter zijn, dan bij' . . .

'Zijn beste vrienden en vriendinnen: Brugge. Gent, Antwerpen, Brussel? . . . De vereeniging van Luik met België is een soort van 'mariage de raison.' De luiksche provincie leeft zoo 'séparé de corps.' zoo afgescheiden, dat de Luikenaar, wanneer hij met het spoor naar Leuven gaat, zegt: 'Je vais en Flandre.'

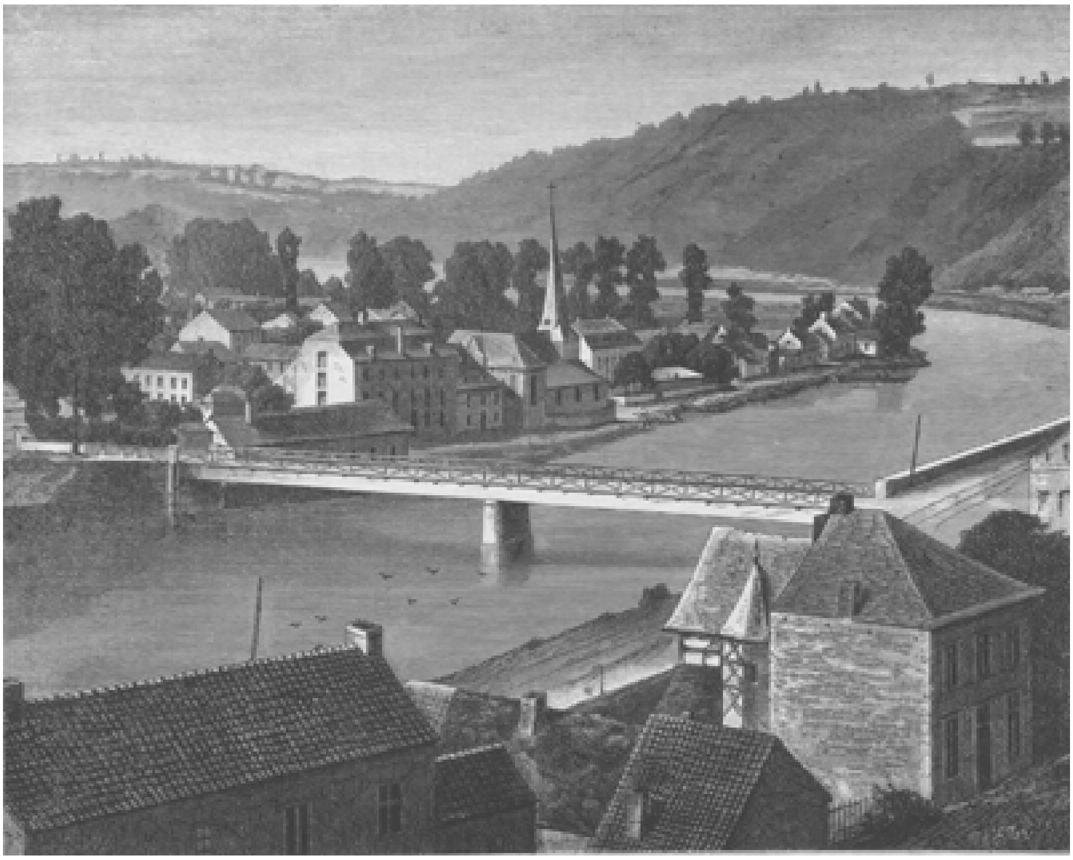

GEZICHT OP TILFF.

'Toen ik in 't vaderland van Malherbe, Régnier en Grétry aankwam, werd ik door eenige koetsiers aangepakt, tien minuten heen en weer getrokken en toen stopte men mij in een omnibus. Aan 't Hôtel d'Albion werd ik afgeladen.

'Vergenie' zeide madame, 'licht mijnheer den Flamand eens naar boven op No 35.'

'Vergenie,' sprak ik smeekend tot het dienstmeisje, 'kan ik een stukje brood, wat water en suiker krijgen?'

‘Bedaard as je blieft, Mijnheer. Men zal 't u terstond boven brengen.’ En toen ik haar aanzag, alsof ik reeds lang genoeg bedaard en geduldig was geweest, zeide ‘Vergenie’ boos: ‘Eh bien! c'est cela, attendez.’

‘Vergeefs wachtte ik een half uur; toen nam ik mijn kaars en ging naar beneden . . . Alles sliep reeds. Ik keek op mijn horloge: 't was half elf. Den volgenden dag vroeg ‘Vergenie’ mij voor logies zonder souper of ontbijt de som van 30, zegge dertig franken. - En dat alles omdat men mij voor een Vlaming aanzag.’ . . .

Een en ander vertelt de schrijver der ‘Excursions en Belgique.’ - 't Is goed, zoo men weet, dat Alexandre Dumas niet aan zijn eerste leugen is gebarsten . . . .

‘Ik zag al 't merkwaardige der stad,’ zoo meent voorts dezelfde schrijver, ‘toen ik op het terras bij den heer Polain (den bekenden luikschen oudheid- en geschiedkundige) aan 't ontbijt zat. - Ma foi! e ‘est une bien belle ville qu'une ville, qu'on voit en déjeunant.’

Om er evenwel iets meer van te weten dan Dumas er van vertelt, ziet men Luik zoo gemakkelijk niet; met een enkele bladzijde is de stad niet beschreven.

Bergen van gedrukt papier, kan men zeggen, vormen de boeken en verhandelingen, die er geschreven zijn en kunnen worden over hare geschiedkundige herinneringen, kerken, schilderijen, beeldhouwwerken, gebouwen, natuurtafereelen, mijnen, fabrieken met al hun machines, raderen en menschen.

Wie beschrijft de uitgestrekte werkplaatsen, de Fonderie de canons, la Manufacture d'armes de guerre op de Faubourg Saint-Léonard, die fabrieken in de Rue Hors-Château, Rue Potay, enz., waar de wapenen gesmeed worden, aan welke de hemel weet hoeveel bloed nog zal kleven?

Treedt ge er binnen, dan hoort ge hier en daar soms liederen zingen, die in de hel schijnen gedicht. Half neuriënd en zingend immers verwerken zij 't metaal, die trotsche gestalten; met den grooten ijzeren hamer slaan zij er de maat bij op het dreunend aanbeeld. Dat zwaar accompagnement maakt effect bij den rooden vuurgloed en de vonken, die rechts en links spatten van 't gloeiend ijzer . . . .

Hoe verschillend ook de smaak zij, ieder vindt in Luik genoeg om zich meerdere dagen bezig te houden. De boekenliefhebber ga bijv. naar de bibliotheek der universiteit, die van 's morgens 9 ure tot 's middags voor 't publiek geopend is. Hij vindt er een honderdduizend boekwerken, waaronder 150 incunabelen, een menigte handschriften, uit de 13de, 12de ll^{de} en eenige uit de 10de eeuw, enz..

Opmerkenswaardig zijn in deze bibliotheek hier en daar ook de spinnewebben en spinnekoppen. Ik zag o.a. een groote, dikke spin op een van de folianten der wereldgeschiedenis. IJverig in haar net spinnend en wevend, scheen zij trotsch op haar mathematische kennissen, kunstverrichtingen en eenzamen, geleerden zetel, - en toch wist het arme dier niets van al de wonderen, die in dat groote boek staan, waarop zij geboren werd, haar leven doorbracht en waarop zij zal sterven, wanneer vandaag of morgen haar niet de geleerde heer Die of Die wegjaagt. - Inderdaad, bij den aanblik van zoo'n macht folianten en boeken wordt onze kennis en ons weten bijna zoo klein als dat van die spin. . . .

In 't universiteits-gebouw heeft men tevens een verzameling van munten en gedenkpenningen, een kabinet van natuur- en sterrekunde, een chemisch laboratorium, een anatomische, mineralogische, geologische, zoölogische galerij, enz.. Vooral de

geologische en anatomische verzamelingen zijn zeer merkwaardig en belangrijk voor de hoogere studiën.

De luiksche universiteit bevindt zich op de Place de 1'Université bij de Maas. Zij werd in 1817 door koning Willem I gesticht en is gevestigd in de gebouwen van 't voormalig Jezuiëten-klooster. Er is o.a. ook een school aan verborden voor het mijnwezen, die druk bezocht en in den vreemde tevens zeer gunstig bekend is.

Aan studenten ontbreekt het natuurlijk de hoogeschool niet, evenmin als aan professoren. Ik meen dat er van deze laatsten in de veertig zijn.

Voor 't universiteits-gebouw staat sedert 1866 het meer dan levensgroot bronzen standbeeld van een der gewezen professoren, den geoloog Dumont. Sommigen roemen voorts de namen en werken van Lesoinne, Schmerling, Courtois, Fohmann, Sauveur, Ansiaux, enz.. Ik voor mij kan u de namen der professoren niet opnoemen, en een man van 't vak, wien ik er naar vroeg, maakte de boosaardige opmerking, dat hij er aan twijfelde of de heeren voor 't oogenblik wel een naam, althans een europeeschen naam hebben.

Over het studenten-congres van 1864 zullen wij maar niet spreken. ‘Snel was er de jeugd met het woord gereed,’ enz..

Overigens, gelijk zulks van meer universiteiten geldt:

‘C'est ici l'endroit redouté des mères,
‘L'endroit effroyable où les fils mineurs
‘Font sauter l'argent gagné par leurs pères’....

Zullen eenmaal zoovele jongelingen, als zij de toga virilis aantrekken, mannen zijn, op wie het vaderland rekenen kan, handelen als mannen, aan wie België's toekomst is toevertrouwd? . . . Dat is een andere quaestie.

Tegenover de universiteit staat het Conservatoire de Musique, eveneens een stichting van Koning Willem I.

De muziekschool is van lieverlede veel vooruitgegaan, maar nog geenszins datgene wat zij wezen kon in een plaats, waar de kinderen, gelijk bekend is, als 't ware bij hun geboorte van een muzikale fee een bijzonderen aanleg voor de toonkunst ten geschenke ontvangen. Toch mag het luiksch conservatoire te recht bogen op de namen zijner leerlingen: Vieuxtemps, Léonard, Massart, Masset, Prume, Soubre, Auguste Dupont, Ledent, Vanderheyden, Dupuis, Frank, Terry, Carman, enz..

Een ander gebouw, aau Thalia, Melpomene, Terpsichore en 'k weet niet welke Muzen nog al meer gewijd, is het Theâtre-Royal, dat in 1818 gebouwd, in 1861 van binnen geheel hernieuwd is en zich door zijn groote en rijke versieringen onderscheidt. Achter de kerk van St. Jacques ligt nog een schouwburg, die er echter niet zoo rijk uitziet en die den naam van Gymnase draagt.

Aan 't einde der straat, waarvan het Gymnase geenszins een sieraad uitmaakt, verheffen zich de ruime en schoone gebouwen van het Séminaire en Palais Episcopal De kerk, die men er ziet, dateert eerst van 1791 en behoorde weleer aan de kloosterlingen van den H. Norbertus. Vooral de klokketoren dezer kerk is zeer sierlijk en opmerkenswaardig.

Het voormalig bisschoppelijk paleis, thans paleis van justitie of eenvoudig Palais genoemd, is een van de meest bezochte monumenten der stad. De bouw, in renaissance-stijl, werd in 1508 op last van den kardinaal Everhard van der Marck aangevangen en in 1533 tot voltooiing gebracht.

De tegenwoordige voorgevel werd in 1737 gebouwd, nadat de oude een prooi der vlammen was geworden. Er zijn twee groote binnenplaatsen, die uit de 16^{e} eeuw

dateeren en waarvan de een omgeven is door een gaanderij, welke op 90 kolommen van blauwen steen rust.

De plaats, waar nu het paleis staat, was reeds sinds eeuwen de zetel van het gerecht en 't gezag. Margareta van Navarre noemde het paleis in 1577 ‘het schoonste gebouw dat men kan zien - le plus beau qui se puisse voir.’ En niet minder geestdriftig dan de gemalin van Hendrik IV noemde Karel V het: ‘le plus magnifique de la chrétienté.’

Sinds 1852 staat ten Oosten van 't paleis van justitie het trotsche hotel van het provinciaal gouvernement.

Op 't groote plein Saint-Lambert vóór het paleis van justitie stond weleer de kerk door den H. Hubertus aan de nagedachtenis van zijn voorganger, den H. Lambertus, gewijd. De kerk, die vroeger de cathedraal van Luik was, werd in 1794 door de Luikenaars verwoest en in 't jaar 1808 werden zelfs de ruïnen er van weggenomen en gebruikt tot het bouwen van den Boulevard de la Sauvénière.

‘Saint-Lambert!’ was eens de kreet van 't volk, waaraan zoo menige roemvolle, maar ook treurige en bloedige herinnering is verbonden. Die kreet herinnert ons aan den glorierijken martelaar, den H. Lambertus, onder wiens bescherming eens de wieg van Luik's grootheid door den H. Hubertus gesteld werd.

Het ander aangrenzend plein, Place Notger, roept ons den naam van een anderen beroemden bisschop voor den geest, die wel eens ‘de Karel de Groote van Luik’ wordt genoemd en die gedurende zijn vijf-endertigjarige regeering zooveel voor den luister der stad wist tot stand te brengen, dat een dichter van zijn tijd tot Luik de woorden mocht richten:

‘Notgerum Christo, Notgero caetera debes.’

Dat wil zeggen: ‘Stad van Luik, Notger zijt gij aan Christus, het overge aan Notger verschuldigd.’

In 't volgende nommer bespreken wij de kerken, die ons onwillekeurig aan 't oud devies der stad: ‘Sancta Legia, Ecclesiae romanae filia,’ herinneren en zullen wij tevens aan de overige historische en meest belangrijke monumenten een laatsten blik wijden.

Voor 't oogenblik haasten wij ons naar het station des Guillemins, om van daar in aller ijl een bezoek te brengen aan 't lieve Tilff, van welks bekoorlijke en indrukwekkende natuurtafereelen ons de eerste gravure van dit nommer eenig denkbeeld moge geven.

De kerk en eenige der nabijgelegen woningen, op onze gravure afgebeeld, zijn niet meer, en men is bezig op dezelfde plaats een geheel nieuwe kerk te bouwen. Tijdens mijn kort oponthoud in 't dorpje werd de kerkelijke dienst in een armoedige planken schuur verricht.

Men vindt te Tilff twee logementen, die zoo goed zijn als men ze in de groote steden slechts kan wenschen aan te treffen. De logementhouders zijn er uiterst voorkomend en vol attentie vóor den vreemdeling, een lief schuitje ligt ter uwer beschikking, en als gij van varen houdt en 't warm Zomerweer is, dan kunt ge er zeker van zijn, dat ge u over een watertochtje op de Ourthe niet zult beklagen.

't Is trouwens ook de makkelijkste manier om de beroemde grot van Tilff te genaken. Deze grot is een der merkwaardigste natuurtafereelen van België en werd in 1857 toevallig door eenige werklieden ontdekt, die een mijn lieten springen.

De geelachtige aardlaag heeft aan de helderheid der stalactieten niet het minste letsel gedaan. Soms is 't u in de grot, alsof ge in een uitgestrekten corridor treedt. De albasten pijlers glinsteren in de meest wonderbare gedaanten u allerwegen te gemoet; gij hoort in de diepten der uitgestrekte holen de lieflijk ruischende beek; alom schittert

op den kristalhelderen dropsteen en stalagmiet het druipende water als waren 't zoovele parelen op 't mousselinen, wonderbare kleed eener toovergodin.

Tilff zelf is een zeer eenvoudig dorpje. Op verschillende huizen leest ge: ‘négociant,’ dat is koopman of winkelier in dit of dat.

Deze winkels zijn echter zoo groot, dat de Engelschman, van wien ik u in 't vorig nommer verhaalde, geen speelman zou noodig hebben, om den heelen winkel van zoo'n ‘négociant’ bij zijn ontbijt op te eten.

(*Wordt vervolgd*).

Een dure jacht.

't Is niet de baron von Münchhausen, die op de gravure van pag. 212 zich voordoet. Indien toch aan zulk een onvergelijkelijk jager, als de bekende baron was, een dergelijk ongeval ware overkomen, dan kon dit bij hem nog geen tegenspoed zijn, want hij had altijd een gelukkige, voordeelige jacht. Al trof zijn kruit en lood niets dan de vrije lucht, hij ving desniettemin overvloedig, hetzij in zijn weitasch, die op een of andere manier zoek was, of in zijn pet, die hem was afgewaaid, enz..

Von Münchhausen zou in dit geval ook wel de schade aan koopwaar en kar hebben moeten betalen, maar dat kon hem rijkelijk vergoed worden door de ontelbare hazen, die de hond, ondanks den zwaren last dien hij te sleepen heeft, zou pakken, de tallooze eenden of andere vogelen, die bij vergissing in de kannen op den wagen waren gevlogen en door meer op zoodanige onnavolgbare manier gevangen wild.

Ook de persoon, die op de gravure van pag. 213 in niet benijdenswaardige omstandigheden zich vertoont, zou, indien hij de eigendommelijkheden van v. Münchhausen bezat, geen reden tot klagen hebben. Hoeveel hij ook, ten gevolge van zijn tuimeling, later zal moeten uitgeven aan pleisters en zalf voor bekomen ontvellingen en kneuzingen, aan kosten der reparatie van weitasch en geweer, hij zou toch ruim schadeloos gesteld worden door den rijken buit van patrijzen en snippen, dien hij met zijn waterlaarzen, met den laadstok en zelfs met de hem ontvallen duitsche pijp doodelijk zou hebben getroffen.

Een Cubaansch vrijwilliger.

Cuba, het juweel der Antillen, Spanje's rijkste kolonie, is echter, ter oorzake van de maar zelden onderbroken verwarringen en strijden, die er woeden, alles behalve een gelukkig land.

Daar hebben zich, vooral in de laatste jaren, tal van lieden, onder de leus van strijd te voeren voor de onafhankelijkheid hunner medeburgers en die van hun land, als vrijwilligers der vrijheid opgeworpen en zijn in werkelijkheid een groote plaag voor Cuba en de ordelievende bevolking van het eiland.

Evenals in Spanje zijn deze zich noemende vrijwilligers der vrijheid eigenlijk revolutionairen, hetgeen dan ook uit hun wijze van krijgvoeren zeer wel te zien is; 't zijn meestal strooptochten die zij ondernemen.

Op het punt van uniform laten deze baanstroopers, min of meer tot kleine legers vereenigd, het zich al zeer gemakkelijk vallen, zij willen er zelfs niet uitzien als geregelde troepen. Een eenigszins militair costuum, naar ieders verkiezing, een weinig in 't oog loopend, doch vooral niet te lastig, is hun genoeg.

Gelukkig het land, waar zulke vrijwilligers zich niet durven vertoonen, waar in 't geheel geen vrijwilligers der vrijheid noodig zijn.

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
(*Vervolg*.)

Frans had mij vervangen gedurende mijne ziekte. Hij had de zaken alleen voortgezet en alleen het huis bestierd. In de laatste dagen mijner ziekte, toen alle levensgevaar voorbij was, was hij mij alle dagen komen verslag geven van hetgeen hij gedaan had. Ik betrouwde mij ten volle op dezen, dien ik mijnen eenigen vriend dacht, en ik keurde alles goed.

Op eenen morgen gevoelde ik mij zoodanig gebeterd, dat ik mij sterk genoeg meende om uit het bed te komen. Ik deed aanstonds Frans roepen om van zijne blijde verrassing te genieten.

Tegen mijne verwachting, drukte het gelaat van mijnen vriend geen groote blijdschap uit op het zicht van mijne betering. Hij bezag mij met somber gelaat en zijdelingsche blikken. Niettemin hij wenschte mij geluk over mijne genezing maar met eenen toon, die, om zoo te zeggen, een andere beteekenis aan zijne woorden gaf.

Reeds lang was ik dergelijke grillen van Frans gewend; ik gaf niet veel acht op zijne gebaren. Nogtans, toen ik hem aankondigde dat ik van gedacht was van des anderendaags in het kantoor een weinig te komen zien, verried zijn wezen een zulkdanig vreemde uitdrukking dat ik mij niet nalaten kon er mijne verwondering over te laten kennen. Hij antwoordde mij niet en scheen eenige oogenblikken in een diepe mijmering gevallen te zijn.

‘Ja,’ sprak hij eindelijk op zonderlingen toon, ‘gij zult misschien veel verandering op het kantoor vinden.’

Ik weet niet welken indruk de toon van Frans op mij deed, maar ik gevoelde mijn hart door een geheimen angst beklemd. Ik bezag hem met strakke blikken, maar hij was weer in zijne mijmering verslonden.

‘Verandering!’ riep ik uit. ‘Frans, van wat veranderingen spreekt gij?’

Van West scheen nu als uit eenen droom te komen. Hij bezag mij een wijl, terwijl een lichte spotlach om zijne lippen speelde.

‘Ik wil zeggen,’ antwoordde hij, ‘dat ik vele zaken aangegaan heb, die allen gunstig uitgevallen zijn, zoodat het huis nu op zeer goeden voet staat.’

Dit alles was gezegd op denzelfden spotachtigen toon als vooreerst. Ik werd ongerust. Aardige gedachten kwamen mij in den geest. Voor de eerste maal van mij leven begon ik aan Frans' oprechte vriendschap te twijfelen. Ik had inwendig spijt van zooveel aan hem toevertrouwd te hebben. Tot nu toe had ik nog nooit het gedacht gehad dat Frans van West mij zou bedriegen, maar in dit oogenblik dat ik zijn gelaat aanschouwde, waarop ik een grijns van haat en boosaardigheid meende te zien, werd ik benauwd.

Wellicht giste mijn bezoeker wat er in mij omging, want hij veranderde ineens zijn gesprek, dat hij deed vallen op handelszaken. Ik gevoelde mij weinig gespraakzaam, zoodat Frans welhaast afscheid van mij nam, mij verwittigende dat hij denzelfden achtermiddag naar Brussel zou gaan om er eene zekere hoeveelheid graan te bezichtigen, die men hem aan voordeeligen prijs aangeboden had. Hij verzekerde mij van nog denzelfden avond terug te zijn.

Toen hij de kamer uitgegaan was, verviel ik in eene sombere mijmering. Een angstig gevoel beneep mij het hert. Tegen mijnen wil klonken die woorden van Frans mij altijd aan het oor: ‘Gij zult vele veranderingen op het kantoor vinden’. . . Ik zag nog zijn vreemd gelaat, zijne sombere oogen en zijnen boozen spotlach. Het angstgevoel, dat in mij was, vergrootte maar altijd, totdat ik mij bijna niet meer kon houden. Ik deed mijne vrouw en mijne dochter roepen, denkende dat het zicht en het gesprek van mijne twee bewaarengels mij zou opbeuren.

De oogen der vrouwen die beminnen zijn scherpziende, ook zagen Bertha en Maria onmiddellijk dat er iets bijzonders in mij gebeurde.

Ik vertelde haar wat er was.

Bertha aanhoorde mij met bijzondere aandacht en verbleekte, toen ik haar de sombere gedachten mededeelde, die mij in het hoofd speelden.

'Ik heb nooit veel M^r. van West bemind,' sprak zij. 'Ik zou moeilijk kunnen zeggen waarom. Het is alleen door de vriendschap, die gij hem toedroegt, dat ik hem met een goed oog aanzag. M^r. van West is altijd weinig vriendelijk voor mij geweest. Hij stuurde mij het woord toe alleenlijk in groote noodzakelijkheden, en ik heb hem dikwijls verrast, met oogen op mij gevestigd, waarin eene uitdrukking van haat te lezen stond. Daarover heb ik u nooit willen spreken, Hendrik, om u geen verdriet aan te doen. Ik wist immers dat hij altijd uwen boezemvriend geweest is.'

De woorden mijner gemalin waren weinig geschikt om mijnen angst te doen verminderen, integendeel. Ik bleef den geheelen dag in deze sombere gedachten verkeeren. Mijn toestand werd op het laatste onverdragelijk en ik besloot van een gesprek met Frans te hebben om hem uitleggiugen over zijne zonderlinge woorden en toon te vragen.

Ik wachtte het uur dat de laatste tocht moest aankomen met een koortsachtig ongeduld, dat nog vermeerderd was door den ziekelijken toestand, waarin ik mij bevond. Ik had aan mijnen knecht bevolen van Frans onmiddellijk bij mij te ontbieden zoo haast hij zou komen.

Het uur ging voorbij en Frans kwam niet. Mijn angst verdubbelde. Ik zond een dienstbode naar de statie, naar de koffiehuizen waar Frans zich gewoonlijk begaf, om hem op te zoeken. Ik dacht dat hij somtijds ergens zou kunnen gegaan zijn eer naar huis te komen. Ik genoot een weinig rust gedurende de afwezigheid des knechts, maar toen deze terugkwam en verklaarde dat hij niemand gezien had, kende mijne onrust geene palen. Tevergeefs trachtte ik mij zelven gerust te stellen met het gedacht dat Frans den tocht kon gemist hebben, niets kon verhelpen. Mijne vrouw en mijne dochter spanden al hunne middels in om mij gerust te stellen, zonder veel vrucht.

Ondanks het late uur in den avond deed ik den oudsten klerk roepen om hem te ondervragen over hetgeen gebeurd was gedurende mijne afwezigheid van het kantoor. De klerk was nog een oude bediende van mijnen vader, die reeds meer dan dertig jaren op het kantoor werkte en in wien ik volle betrouwen mocht hebben.

Hij kon mij niets zeggen. Alles, dacht hij, was als gewoonte gegaan.

Alhoewel ik geene bijzondere oorzaak vond om mijne onrust te gronden, werd ik meer en meer door angst gefolterd. Ik begaf mij eindelijk te bed om een weinig rust te genieten.

Vergeefsche hoop! alle slag van droomen kwamen mij martelen. Met moeite was ik ingesluimerd, of het een of ander schrikkelijk tafereel ontvouwde zich voor mijne oogen en ik schoot schielijk wakker met het angstzweet op het voorhoofd.

Nu zag ik mij vóór een rechtbank. Vele menschen waren rondom mij en bezagen mij met verachting. Sommigen naderden mij en spuwden mij het schrikkelijk woord *bankroetier* in het aangezicht. Tusschen al de gezichten herkende ik dat van Frans, dat mij met een helschen spotlach tegengrijnsde.

Dan weer zag ik mij op eene armzalige kamer, met mijne gemalin en Maria. Wij waren doodarm. Wij stierven bijna van koude en honger. Ik riep om Gods hulp, maar ineens vielen mijne oogen op het gelaat van Frans, dat zich aan het venster toonde, nog altijd met denzelfden spotlach.

Dan ook verbeeldde ik mij Frans tot mijn bed te zien naderen. Hij had een dreigend gezicht. Hij naderde altijd, altijd. Ik voelde hem mijne borst ten plette drukken. Ik voelde hoe hij mij de keel toeneep, als wilde hij mij verworgen. . . . .

Ik spartelde en stampte zoo geweldig dat ik weer wakker schoot.

EEN DURE JACHT.

DE JACHT MISLUKT.

Het koude zweet bedekte al mijne ledematen, het was alsof ik van angst ging sterven.

Och, nooit zal ik vergeten wat ik dezen nacht doorgestaan heb en, helaas, het was nogtans maar een flauw begin der bittere onheilen, die moesten volgen!

Dit duurde tot omtrent middernacht. Ik was opgestaan en had mij in eenen leuningstoel neergezet om mij te beletten van weer in te sluimeren en mij van die vreeselijke droomen te bevrijden. Niettemin bleef ik altijd aan vreeswekkende voorvallen denken, toen ik eensklaps een rijtuig, in vollen ren gedreven, hoor naderen en welhaast voor de deur stilstaan. Het geweldig geklink der deurbel doet mij uit mijne mijmering schieten. Een zekere hoop komt mij binnen: ik dacht dat Frans daar was. Ik luister aandachtig. Welhaast hoor ik de deur opendoen en het dof gemurmel van iemand, die aan den knecht spreekt. Bijna op hetzelfde oogenblik wordt de trap beklommen. Men nadert mijne kamer; er wordt geklopt. Ik ga zelf opendoen.

Het is de vader van Bertha. Zijn gelaat is ontsteld, zijne oogen staan verwilderd in zijn hoofd. - Helaas, ik vermoed het reeds: er is een ongeluk voorgevallen!

‘Wat is er?’ vraag ik met bevende stem.

‘Hendrik’ antwoordt hij, naar zijnen adem hijgende, ‘Hendrik, uwe moeder vraagt u onmiddellijk, onmiddellijk!’

‘Mijne moeder! was is haar gebeurd, is zij ziek?’

‘Ja, mijn zoon, ziek, zeer ziek, om Gods wil, kom! Het rijtuig wacht. . . . . Het zou misschien te laat zijn!’ . . . .

God, daar was reeds den uitval mijner droomen! ondanks mijn ziekelijken staat, trok ik ijlings eenige kleedingstukken aan, en eenige oogenblikken daarna rolden wij in volle vaart naar B . . . .

Ik wist dat mijne moeder sedert eenige dagen te bed was; nogtans was er niets in haren staat, dat ongerustheid kon inboezemen. Geen wonder dan dat ik verpletterd was door het plotselijk nieuws. Onderweg had ik de kracht niet om inlichtingen aan mijnen schoonvader te vragen. Hij van zijnen kant, lag in eenen hoek te zuchten en scheen nog meer aangedaan dan ik zelf. Toen wij bijna aangekomen waren, greep hij mij eensklaps bij den arm:

‘Hendrik,’ zeide hij, ‘ik heb het niet durven zeggen, maar er is een schrikkelijk ongeluk voorgevallen’. . . . .

‘Hoe,’ riep ik, ‘is zij dood?’

‘Neen, mijn zoon, maar dezen nacht’. . . .

‘Dezen nacht?’. . .

‘Dezen nacht, over één uur, is mijn buitengoed in brand geschoten. Ik heb mij kunnen redden met mijne vrouw en mijne dienstboden. maar geheel het gebouw is opgebrand.’

Een zware zucht ontsnapte mij; het was als viel mij een steen van het hert. Welhaast nogtans dacht ik aan mijne moeder.

‘En moeder?’ vroeg ik.

‘Om Gods wil, bedaar, Hendrik. Het is niet al. Wees sterk, ik moet nog iets zeggen’ . . . . .

‘Wat? Van moeder?’ . . . .

‘Ja . . . Toen ik uit mijn huis vluchtte, zag ik - Hendrik bedaar - ik zag ook uw kasteel in volle vlam staan.’

‘Hemel! En mijne moeder?’ . . . .

‘Helaas, Hendrik, zij lag ziek te bed en is maar met moeite kunnen gered worden.’

'Gered! . . . Zoo zij leeft toch nog?'

'Ja, Goddank, zij leeft. Maar zij heeft eenige brandwonden gekregen. De doctor zegt dat er niet veel gevaar is. Hopen wij hare genezing, mijn zoon.'

O, wat schrikkelijke wonde sloeg mij dit in het hart. Mijne moeder verbrand, in doodsgevaar wellicht. God, hoe schrikkelijk! . . . En die brand, die tweevoudige brand . . . . . eene misdaad misschien . . . Mijne droomen . . . Frans, Frans, waar zijt gij? . . . . .

Tusschentijd was het rijtuig blijven staan voor een pachthoeve, waar men mijne moeder ingedragen had. Ondanks de snelheid, waarmede ik naar binnen ijlde, bemerkte ik nogtans de vlammen, die eindigden met mijn huis te verteren en het gewoel der menigte, die rond den brand geschaard was.

Mijn schoonvader had mij bij den arm gegrepen en leidde mij naar de ziekenkamer, terwijl hij uit al zijne macht mij trachtte tot bedaren te brengen.

Mijne moeder lag op een bed uitgestrekt. Helaas, op den eersten oogslag, dien ik op haar bleek gelaat sloeg, zag ik dat haar doodvonnis geveld was.

Zij scheen ingesluimerd. Geheel haar lichaam was zwart, hare kleederen waren aan haar verbrand. Mijn schoonmoeder helpte eenen doctor, die stukje voor stukje de verkoolde kleeren afrukte van het lichaam der zieke. Dit verkoold en bebloed lichaam offerde het afgrijselijkste schouwspel dat er te vinden was. En dit was mijne eigen moeder. En ik, haar zoon, zag haar martelen; ik zag hoe er aan ieder stukje stof, dat de geneesheer afrukte, een even groot stuk bloedend vel of vleesch kleefde; ik zag de krampachtige schokken, die het gelaat mijner moeder betrokken, ondanks den krachtigen slaapdrank, dien men haar ingegeven had.

O, zoo mijne moeder te zien martelen scheurde mij het hart. Er ging eene wolk voor mijne oogen, mijn hoofd werd duizelig, alles begon rondom mij te draaien en te dansen. O, afgrijselijk! dáár, achter de doodsponde mijner moeder zag ik Frans mij bekijken, met denzelfden spotlach op hct gelaat als dezen, dien ik hem in mijnen droom gezien had . . . . .

Ik viel verpletterd neder voor het bed mijner beminde moeder . . . Een priester. die in eenen hoek zat te bidden, kwam bij mij en sprak mij van de vertroostingen van God en godsdienst. Ik kreeg kracht genoeg weder om mij eenigszins aan mijn lot te onderwerpen.

Gedurende geheel den nacht stond ik de vreeselijke marteling der ongelukkige vrouw bij; ieder zucht, die haar ontsnapte, sneed mijn kinderhert door. Ik wilde mij onder geen voorwendsel verwijderen. Tegen den morgen kwam de zieke tot haar zelve. Haar eerste blik en haar eerste woord waren voor mij. Ik vloog tot haar. Mijn geliefde moeder voelde nog de kracht om mij van troost en onderwerping aan den wil van God te spreken. Zij onderhield mij van hare dood. Daarna vroeg zij de Sacramenten der stervenden, die zij ontving met de godvruchtigheid eener heilige.

Nogtans de zieke verflauwde meer en meer. zij onderstond zulkdanige pijnen, dat zij bijna geen geweten meer had van gevoel.

Bertha en Maria waren nu ook gekomen. Ik was met hen en hunne ouders rond het bed geknield. Wij hadden allen het oog gevestigd op den doctor, die balsem over de bloedende wonden der lijderes streek, terwijl aan den anderen kant der ruststede een priester aan de zieke van godsdienst sprak . . . . .

Eensklaps deed de doctor een teeken aan den geestelijke. Deze viel op de knieën en begon de gebeden der stervenden. Mijne moeder bewoog hare lippen, als bad zij ook. Nu vestigde zij haar brekend oog op mij. In dezen blik, waarin ik een traan zag blinken, Jas ik geheel de liefde, die zij mij altijd toegedragen had, en het verdriet dat

zij gevoelde, om van mij te scheiden. Zij bewoog zacht het hoofd, als wilde zij mij roepen. Ik naderde en boog mij over haar.

Zij hief langzaam hare armen op, sloeg ze rond mijnen hals en zoende mij teederlijk.

'Hendrik,' sprak zij met bijna onhoorbare stem, 'ik zegen u . . . Luister naar het laatste woord uwer moeder: Wacht u van Frans van West!' . . .

Hare armen hingen loodzwaar aan mijnen hals.

Helaas, ik had geene moeder meer! . . . .

IV

Terwijl mijne bloedverwanten aan de doodsponde geknield baden, dacht ik aan de laatste woorden van de overledene: 'Wacht u van Frans van West!' Die woorden kwamen te goed overeen met de gepeinzen, die mij sedert den vorigen avond folterden.

Frans van West, hem, mijn vriend sedert mijne kindsheid, aanzag ik nu als mijnen bloedigsten vijand. Ik was in mij zelven overtuigd, dat hij voor iets moest zijn in de brandstichting der woningen mijner moeder en mijns schoonvaders.

En nogtans ik had geen de minste reden om dit gedacht te verzekeren. Ik had van West altijd als trouwen vriend aanzien. Het was slechts sedert den vorigen dag dat zijn zonderling gelaat en woorden mijn gemoed getroffen hadden, dat door krankheid reeds verzwakt was. De zonderlinge droomen, die ik gehad had, de laatste woorden mijner moeder, konden niet anders dan dit eerste gedacht versterken en deden mij van duizend kleine omstandigheden in het gedrag van Frans herinneren, die tegen hem stemden.

Ik overliep geheel mijn leven, te beginnen van den dag waarop ik Frans had beginnen kennen. Hij was arm, van iedereen verlaten en verstooten, en ik, door het toedoen mijner ouders, had hem een huisgezin gegeven, ik had hem rijk en gelukkig gemaakt. Hij, die bestemd was om in de lagere klassen der maatschappij een vergeten leven te slijten, was door mij op een hoogen rang geklommen. En nu zou hij mij beloonen met daden, die van eene ongeloofelijke wreedheid getuigden? En dat waarom? . . . Zou ik hem misdaan of in iets gekwetst hebben? Ik overliep vruchteloos mijne verste herinneringen: ik vond niets.

Ik bleef langen tijd alzoo zitten denken. Somtijds dacht ik onwillekeurig aan de zonderlijkheden in het gedrag van Frans, die begonnen waren omtrent het tijdstip van mijne verloving met Bertha. Die omstandigheid kwam zich tegen mijnen wil altijd voor mijnen geest plaatsen. Ik trachtte mij van die gedachten te bevrijden en poogde te bidden.

Vruchtelooze moeite, dezelfde gedachten kwamen mij immer weer. En wat zonderling was, ik dacht niet eens dat al die vermoedens konden valsch zijn, daar ik niet de minste reden had om ze te steunen. Veel meer, ik dacht reeds van het gerecht te verwittigen, indien Frans in den loop van denzelfden dag niet zou terugkeeren.

Dit besluit bracht mij een weinig tot bedaren en liet mij toe een wijl op mijne gestorven moeder te denken en wat voor haar te bidden.

Het was reeds laat in den avond en ik zat nog bij de sponde te zuchten en te bidden, toen men mij eenen brief en een klein pakje kwam overhandigen. Met den eersten blik op het omslag herkende ik het geschrift van Frans. Ik snakte naar den brief met koortsachtig ongeduld en ijlde naar een ander vertrek om hem te lezen. Ik zag en overzag hem lang en was bevreesd van hem open te doen. Ik schrikte dat de brief

weer een nieuw ongeluk zou op mij doen vallen. Eindelijk nam ik een schielijk besluit en ik brak het omslag open.

Helaas, alles wat ik voorzien had, was voorgevallen. De brief hield den uitval in van al mijne voorgevoelens en mijne droomen. Ik was verraden, bedrogen en bestolen door Frans van West. Hij was op de vlucht met een millioen en was nu in Oostende op den boord der zee, waar hij zich in eenige stonden zou inschepen naar England en verder naar Amerika. Hij stopte een weinig om mij te schrijven welke schrikkelijke wraak hij over mij uitgeoefend had.

O, zijn brief gaf wel te kennen welken bitteren haat er in zijn hart tegen mij blaakte. Hij ontmaskerde zich geheel. De vriendschap die hij betuigde was slechts schijn, om den haat te dekken die zijn hart verteerde. Hij had jaren lang een goede gelegenheid afgewacht om zich over mij te wreken: mijne ziekte had hem deze eindelijk verschaft. Meester zijnde van het handelshuis, had hij al de mogelijke fondsen verzameld en was er mede gevlucht.

'Ga nu zien,' schreef mij de verrader, 'en gij zult vinden dat ik waar gezegd heb, toen ik sprak van veranderingen. Ik zend uwe sleutels terug, die heb ik niet meer noodig. Mijne wraak is ten volle volbracht; ik heb u in armoede en schande gedompeld. Schande, want nu zijt gij bankroetier.

'En wilt gij de oorzaak weten van mijnen haat tegen u: ik beminde Bertha, ik beminde haar vóór uwe terugkomst van New-York. Hadt gij daar niet geweest, zeker zou zij mij wederliefde geschonken hebben; maar gij zijt gekomen en ik heb al mijne droomen in rook zien vergaan. - Het was immers onmogelijk dat ik ellendeling, arme klerk, mocht hopen van te kampen tegen den eenigen erfgenaam van een der machtigste en rijkste huizen van Antwerpen. Ja, gij kwaamt, en aanstonds werdt gij de verloofde van Bertha en ik moest mij onder het noodlot bukken en allen spijt in mijnen boezem verkroppen.

'Langen tijd heb ik geworsteld om de liefde voor Bertha uit mijn hart te rukken, maar onmogelijk. Ik heb geleden gelijk een gefolterde, en gij, alsof gij het raaddet, scheent vermaak te scheppen om mijn lijden nog te vergrooten. Geheele dagen kwaamt gij uw geluk voor mijne oogen afschilderen. O, dit waren als zoovele brandsteken in mijn hart. Ik ongelukkige, moest altijd zwijgen; ik moest kalm blijven en uw altijd voortgaande geluk aanschouwen. En zij, de ontrouwige, zij, de hoogmoedige Bertha, was te fier van hare oogen op den armen klerk nog neer te slaan! . . . . .

'Dit duurde vijftien jaren, vijftien lange jaren!

'Verstaat gij nu wat hoeveelheid gal er druppel voor druppel in mijn hart verzameld is. O, nog langer dit schrikkelijk leven sleepen was mij onmogelijk. Ik moest mij wreken. Nu is mijn doel bereikt. De fiere Bertha zal armoede lijden; gij, haar gelukkige echtgenoot, zult haar lot ondergaan. Uw naam is gevlekt. Zie, morgen reeds zal iedereen naar u wijzen en roepen: 'Flanbardts de bankroetier!'

'Ik heb uw kasteel en dit uws schoonvaders verbrand: zij hadden kunnen dienen om u aan de schande der bankroet te doen ontsnappen. Alhoewel arm, hadt gij nog een onbevlekten naam kunnen behouden. Ik wil dit niet, gij moet lijden, bitter lijden. Ik wil dat gij nu op uwe beurt onderstaat wat gij mij gedurende vijftien jaren doen lijden hebt.'. . .

Zoo luidde geheel de brief van Frans van West.

Ach, die slag die mij trof was wel hard, zoo hard dat ik verpletterd in eene leuningstoel neerviel. Verraden, bestolen, en dit door zijnen besten vriend, hoe schrikkelijk! Ik gevoelde mij in dien oogenblik met uitermate bedroefd; ik was bijna

gevoelloos. De schrikkelijke ongelukken, die zoo kort achtereen mij troften en dan nog in mijnen ziekelijken toestand, dompelden mij in eene soort van ijlhoofdigheid, die mij alle hersenskracht ontnam. Ik had de macht niet om mijne rampen te meten: ik was er bijna onverschillig aan. Ik had geen gedachten meer.

Langzaam nogtans, kwam ik uit dien ongevoeligen staat en begon aan Frans te denken.

Hij beminde Bertha. O, ja, het was waar. Nu viel er als een blinddoek van mijne oogen, ik verzamelde alle slag van omstandigheden, die het bevestigden. Hij beminde haar! . . . . maar hoe had ik dit niet gewaar geworden? Helaas, had ik dit ooit kunnen denken! Gij, Frans, mijn vriend, mijn broeder, gij, die ik uit de armoede had getrokken, had ik ooit iets slechts van u durven denken? Gij bemindet mijne vrouw, Frans, gij bemindet haar vóórdat ik haar gezien had. Ja, ik gevoel, ik herinner mij wat u geschiedde, toen ik in uw gezelschap haar voor de eerste maal ontmoette. Maar waarom zegdet gij het mij niet, Frans, waarom dit niet toevertrouwd aan uwen besten vriend? o, wat onheilen zouden wij gespaard hebben! Ik was nog zoo jong dan, o, zeker zou ik de macht gehad hebben om mij te verwijderen, om het jong gevoel uit mijn hart te rukken, dat er in geslopen was. Zeker zou ik vergeten hebben, en wij zouden al te zamen gelukkig zijn geweest.

Maar gij hebt niets gezegd, Frans. Ik was nog kind bijna, ik kon de verzengende drift niet bespeuren, die uw hart verteerde. Ik versta uw lijden, maar het was mijne schuld toch niet. O, Frans, waarom u dan zoo schrikkelijk over mij wreken. Waarom niet vergeven aan uwen vriend, of indien dit uwe krachten te boven ging, waarom zijne moeder, zijne gade en zijn kind niet sparen. Zij ten minste hebben geene schuld in uw lijden. En nogtans, zij zijn de meeste gestraft. Zie mijne moeder, Frans, de heilige vrouw, die u tot moeder gestrekt heeft, zie, daar ligt zij verminkt en vermoord op een afschuwelijke wijze door haar aangenomen kind. Zie mijne vrouw en mijn kind, zij zijn nog zoo jong en reeds onder het ongeluk gebukt. O, uwe wraak is te schrikkelijk, Frans, en zij valt op onnoozele slachtofters! . . . .

Die bittere klacht verhefte ik in mij zelven, alsof ik waande dat hij, aan wien zij bestemd was, ze kon hooren.

Ik kwam meer en meer tot mij zelven. Het geweten mijns ongeluks groeide aan. Eensklaps schoot mij een gedacht binnen en ik slaakte eene kreet van angst. Bankroetier, ik was bankroetier! mijn naam, deze mijner vrouw en van mijn kind geschandvlekt, o, dat was verschrikkelijk! . . .

Op het hooren van mijnen schreeuw, kwamen mijne schoonouders met Bertha en Maria toegesneld. Zij trachtten mij tot bedaren te brengen, zij vonden nog de macht om mij verstroostingen te geven, zij, die reeds zelven zoo bitter leden. Ik trok mijnen stiefvader alleen en toonde hem den brief.

Op den ouden koopman deed het schrikkelijk nieuws niet minder indruk dan op mij. Alhoewel, het gevoel der eer deed hem weldra de noodige kracht krijgen om mij op te beuren.

Hij deed mij de noodigheid begrijpen van op staanden voet den waren staat mijner zaken te gaan zien.

Had het voor mij alleen geweest, misschien zou ik de kracht niet gehad hebben van uit mijne neerslachtigheid te geraken, maar de liefde voor mijne vrouw en mijn kind, het gedacht dat zij armoede zouden kunnen lijden, vervulde mij met ijver en kracht. Onder voorwendsel van eene gewichtige zaak, die ons naar Antwerpen riep, verlieten wij de doodsponde en de vrouwen, en vloden in aller ijl naar de stad.

Toen wij in het kantoor traden, was alles naar gewoonte. De klerken waren aan den arbeid en drukten hunne aangename verwondering uit over mijne genezing. Zij zagen niet wat ik in mijn hart droeg.

Mijn eerste werk was van naar het werkkamertje te loopen, waar zich de geldkas bevond. Met de sleutels, die Frans mij teruggezonden had als een bewijs van boozen spot, deed ik ze gemakkelijk open.

Zij was ledig. Niets was er nog in.

Alhoewel ik het vooruit wist, deed niettemin het zicht der wezenlijkheid een droevigen indruk op mij. Ik bedaarde echter welhaast en ging de klerken ondervragen. - Zij wisten van niets, zelfs niet dat van West op de vlucht was. Door een koortsachtige macht voortgedreven deed ik mij de bijzonderste handelsboeken brengen. Dáár, met de hulp van mijnen schoonvader, onderzocht ik alles, in de hoop dat er misschien nog eenige overblijfsels van mijn fortuin zouden te redden zijn.

Wij zochten langen tijd en, helaas, het diende maar om goed de uitgestrekheid van onze ramp en de boosheid van Frans te meten. De boeken waren vervalscht, slecht gehouden, er was niet uit te komen. Met opzicht had Frans alleen de zaken klaar ingeschreven, waarop ik mijnen val kon volgen. Zoo zag ik dat hij verraderlijk gebruik gemaakt had van de volmacht, die ik hem had gegeven. Hij had schepen, huizen en gronden verkocht: in een woord, alles te gelde gemaakt wat mogelijk was. Niet genoeg daarmede, had hij aanzienlijke sommen geleend op zware interesten. Hij had granen gekocht en verkocht eer zij betaald waren, en zoo voort. Hij had mijn verlies met eene arglist en eene zekerheid geleid, die haar schrikkelijk maakte. De slechte naam, dien mijn huis gekregen had, slechten naam, dien hij zeker vergroot had, had een goed voorwendsel aan al die geldlichtingen gegeven.

Toen ik mijne rekening maakte, voor zooveel dit mij den slechten staat der boeken toeliet, kwam ik tot de benauwlijke uitkomst dat mijne schulden mijne goederen van achthonderd duizend franken overtroffen! . . .

V

O, de bankbreuk, de bedrieglijke bankbreuk in al hare afschuwelijke naaktheid stond voor mijne oogen. Achthonderd duizend franken! En mijne boeken waren vervalscht en slecht gehouden. Ik kon geen recht verhopen. Ik kon zelfs niet doen gelooven dat ik verraden en bestolen was. Wie zou mij gelooven? Wist iedereen niet dat mijn huis op wankelenden voet stond? Iedereen zou denken dat ik medeplichtig was met mijnen ouden vriend Frans van West, dat de brandstichting der huizen eene list was, waaraan ik niets verloor, vermits de huizen mij niet meer toebehoorden, dewijl mijne schulden ver over de weerde dezer huizen liepen. De gewaande vlucht van mijnen klerk zou een eerloos bedrog zijn.

Het werk van Frans was teenemaal gelukt. Ik begreep alles. Niets had hij verwaarloosd om mij in het diepste onheil te werpen. Alle schijn was tegen mij. Ik kon niets inbrengen om van West bij het gerecht aan te klagen: de brief, dien hij geschreven had, kon tot geen betuig dienen, hij was niet geteekend, en de booswicht, die hem geschreven had, had mijn eigen geschrift, dat door het samenwerken op een zelfde kantoor reeds zeer op het zijne trok, zoodanig weten na te poetsen, dat een ieder mij als den opsteller der brief zou verdacht hebben.

Ik was bedrieglijk bankbreker. Als dus zou ik des anderendaags reeds gehandeld worden. Ik zag mij door het gerecht gegrepen en tot dwangarbeid veroordeeld. Mijne

naam, de onbevlekte naam, dien ik van mijnen vader had ontvangen en dien ik zoo aan mijn kind moest nalaten, was besmet. Mijne Bertha mijne Maria, zij waren de vrouw en de dochter van een bankbreker, van een eerloozen man, van eenen dief. Zij zouden van iedereen verstooten en met vingers gewezen worden; zij zouden armoede lijden, terwijl ik in het gevang zou zitten.

O, die gedachten folterden mij den geest en maakten mij bijna zinneloos. En er was niets aan te doen, niets kon mij verlossen! . . . Wat aangevangen? . . . . . En vergeefs zocht ik, ik zag geene uitvlucht. Voor mij was het niets: ik zou mij aan mijn lot ondergeven hebben; maar mijne vrouw en mijn kind, moesten zij, onnoozele slachtoffers, ook voor mij boeten, moesten zij ook in de wraak gewikkeld zijn?

Ik liep de kamer op en neer als een krankzinnige, ik trok mij de haren uit het hoofd en tranen van razernij ontglipten mijne oogen. Ik braakte alle slag van vermaledijdingen uit tegen den booswicht, die mij zoo ellendig maakte. Tot nu toe had ik, om zoo te zeggen, onderworpen geweest; ik had zelfs Frans in mijn eigen zoeken te verontschuldigen, maar nu liep de maat over. Ik was razend. Een bittere haat vlamde nu in mijn hert tegen het helsche monster: ik had hem willen in mijne macht hebben, om hem te martelen en te pijnigen.

EEN CUBAANSCH VRIJWILLIGER.

M^r^. Windels zocht niet om mij te troosten. Helaas, wat had hij kunnen zeggen? Hij was bijna zoo getroffen als ik. Hij wachtte stilzwijgend dat de zenuwvlaag zou voorbij zijn en volgde mij met bekommerd oog. Inderdaad, ik voelde welhaast al mijne krachten ontgaan en viel bezwijmd op den grond neer. Het was een geluk van God: gedurende eenige oogenblikken vergat ik mijn noodlottigen toestand, welks geweten mij misschien anders met krankzinnigheid zou geslagen hebben.

Toen ik tot mij zelven kwam, zat mijn schoonvader bij mij.

Arme vader! op zijn gelaat las ik al de deelneming, die hij in mijn lot nam. Het gedacht dat ik iemand had, die mijn lijden verstond, goot eenigen balsem over de

bloedende wonden, die in mijn hart waren. Mijn schoonvader nam mij bij de hand en bezag mij met tranende oogen.

‘Hendrik,’ sprak hij langzaam, ‘schep moed, wees man. Denk aan uwe gade en uwe dochter.’

Een bittere zucht scheurde mijnen boezem.

‘Luister, Hendrik,’ ging hij voort, ‘ik heb over u rijpelijk gedacht. Er staat niet te aarzelen. De toestand is hoogst netelig. Wilt gij mijnen raad volgen, mijn zoon; het is deze van eenen vader, die voor het welzijn zijns schoonzoons en zijner eenige dochter zorgt.’

‘Er is niets aan te doen!’ was mijn moedeloos antwoord.

‘Neen, voor u is er niets aan te doen, maar ik zal misschien in uw voordeel kunnen werken. Gij zijt hier nutteloos; gij moet vluchten.’ . . .

(Wordt vervolgd).

Rebus No. 7.

Als prijs is aan dezen rebus verbonden: Hereman's nederlandsch-fransch en franschnederlandsch Woordenboek. Twee deelen, gebrocheerd. Prijs *fr*. 25,00.

Oplossing van rebus N°. 4: Den arme gegeven is Gode geleend.

Bij openbare trekking is de prijs van rebus N°. 4 toegekend aan den heer ALPHONSE VAN DEN VEN te Santhoven.

[Nummer 28]

Uitstapjes in België.
Door J.v.d. Bosch.

Aan de Noordzijde van Luik verheft zich een kleine berg, ‘Sainte-Walburge’ genaamd. 't Is van deze hoogte, dat men een schoon panorama heeft en de stad zeer duidelijk en ver overzien kan.

‘In mijn jongen tijd echter,’ zeî mij een oud heer, wiens wieg daar eens op die hoogte stond, was op den berg nog heel wat anders te zien.

DE PORTE-MAILLARD TE HOEY.

In den Walburgis-nacht reden er katten en heksen op bezemstelen en mestvorken. Een groote zwarte hond, ‘le chien de la ronde’ genaamd, deed met een lantaarn in zijn poot de ronde.

‘Sentinelle, prenez garde à vous!’ riep hij den op schildwacht staanden jongen soldaten toe en hapte hun, zonder verder 't parool af te wachten, meteen in de kuiten. De donkere Walburgis-nacht zelfs was bang voor dien hond, holde in aller ijl op zijn zwart ros voort en de lange manen van zijn ros fladderden in den wind.

Op den 1^en^ Mei was de berg uitgelaten van vroolijkheid. Bij 't eerste ochtendkrieken werden de trommen geroffeld en schalden de trompetten. Van af den hoek der Rue Pierreuse stond het vol met kermistenten, kramen met koek en speelgoed, artisten met verrekijkers, spreektrompetten, enz., terwijl violen en bassen, door 't gedruis en de stofwolken heen, de maat aangaven voor den lustigen dans.

Op den feestdag van den H. Henricus was 't weder kermis op den berg en zong men: ‘Vive ly fiesse, ly joleie fiesse, vive ly fiesse dy Saint-Hinry!’ In den Winter zag men soms wel tweehonderd arresleeën te gelijk van aanzienlijken, die zich op den berg kwamen vermaken.

Op Driekoningen-dag bakte men er een grooten koek met een boon er in, en tegen den groeitijd beklommen de luiksche meisjes de hoogte en plantten er drie twijgen, die even groot waren, na elk dezer met een zijden draadje van verschillende kleur omwonden te hebben. Het zwarte draadje verbeeldde den ongehuwden staat, door 't roode werd de jongeling bedoeld, dien zij graag hadden en de groene draad was 't symbool der hoop. Den twijg, die 't grootste werd, beschouwden zij als een voorteeken hunner levenskeuze, en vandaar dat de Sainte-Walburge nog al veel door nieuwsgierige kinderen bezocht werd.

‘Ils sont passés, ces jours de fête,’ voegde mijn zegsman er bij; ‘in plaats van een groen takje in den Walburgis-berg, zetten onze jonge dochters tegenwoordig een huwelijks-advertentie in de krant.’

Op den Sainte-Walburge staat een citadel, die van veel bloed, tranen en roem der Luikenaars in den loop der tijden getuige was. Reeds door Hendrik van Gelre werd de eerste bouw van dit fort aangevangen, ten einde de burgers beter in bedwang te houden.

Toen deze eerste bouw der citadel kant en klaar was, werd in de stad toevallig een bruiloftsfeest gevierd ter eere der dochter van een der magistraatspersonen, Jean de Marets. De militaire bezetting van 't fort mengde zich onder de feestvierende inwoners en slechts een vrouw, Aldegonde genaamd, werd als bewaakster op de citadel achtergelaten.

Van deze gelegenheid maakten eenige luiksche jonge lieden gebruik en wisten zich heimelijk in de nabijheid der omliggende wijngaarden te verschuilen.

‘Gône,’ riep er een tot de bewaakster der sterkte, ‘laat de ophaalbrug eens neer, want ik kom u een mandje met druiven van uw man brengen.’

De vrouw zag met begeerigen blik naar de mand, die de jongeling aan de overzijde der brug had neergezet, en toen zij meende dat hij goed en wel weg was, liet zij de ophaalbrug neer, om het geschenk in ontvangst te nemen.

Aanstonds echter kwamen nu de jongelingen uit hun schuilplaatsen voor den dag, sprongen over de brug en binnen eenige uren was met behulp van een menigte werklieden, die deelgenooten van 't complot waren, de citadel vernield.

In 1650 werd het fort door Maximiliaan Hendrik herbouwd; hoeveel bloedtooneelen en burgertwisten het sedert beleefde, getuigt genoegzaam de benaming van ‘Bloedveld,’ die er in de luiksche geschiedenis wel eens aan wordt gegeven.

Tot het panorama, 't welk ge op den ‘Montagne Sainte-Walburge’ waarneemt, behoort ook een menigte torenspitsen van groote en prachtige kerken.

Luik telt er in de twintig. De voornaamste van deze zijn: de kerk St.-Jacques, van welke reeds in 't eerste gedeelte der ‘Uitstapjes in België’ is melding gemaakt;

vervolgens de tegenwoordige cathedraal of kerk St.-Paul, de kerk St.-Jean, St.-Croix, St.-Denis, St.-Martin, St.-Barthélémy, St.-Nicolas, enz..

De eerste bouw der cathedraal of kerk van St.-Paul geschiedde in 968 op last van den bisschop Eraclus. In de 13e eeuw werd zij echter herbouwd, terwijl eenige gedeelten, o.a. de toren, van lateren datum dagteekenen. Opmerkenswaardig zijn in deze kerk vooral de sierlijke in hout gesneden preekstoel, het bronzen Christus-beeld in 't noordelijk portaal en de marmeren groep, welke Christus in 't graf voorstelt, vervaardigd door den luikschen beeldhouwer Delcour, alsmede eenige schilderijen van Erasmus Quellijn, Zegers, Carlier, enz..

Over 't algemeen - dit zij in 't voorbijgaan bemerkt - treft men in verschillende kerken van Luik belangrijker meesterstukken van schilderkunst aan, dan wel in 't zoogenaamde ‘Musée Communal,’ 't welk zich bij de oude kerk St. André, dat is niet ver van 't stadhuis bevindt.

De kerk St.-Martin is in de Christenheid beroemd wegens de instelling van 't feest van het H. Sacrament door Paus Urbanus IV, hiertoe aangespoord door 't wonderbaar visioen, waarmede de H. Juliana, een kloosterlinge der luiksche abdij Cornillon, was begunstigd.

Nabij de kerk St.-Jean, welke, evenals die van St.-Denis, een stichting van bisschop Notger is, bevindt zich 't huis, waar in 1637 de luiksche burgemeester Laruelle vermoord werd, naar wiens naam de bijgelegen straat is genoemd.

Waar ge ook den blik wendt in Luik, overal ontwaart ge zijn godsdienstige monumenten. Als van zelf wordt ge er aan herinnerd, dat het een H. Monulphus was, die reeds in 578 den bloei en roem der toekomstige stad voorspelde, dat een H. Martelaar Lambertus die plek, door Maas en Ourthe besproeid, met zijn bloed heeft gewijd, dat een H. Hubertus er den grond legde eener stad, die aan een bisschop Notger haar eerste opkomst en grootheid te danken heeft.

Hoe belangrijk reeds zooveel eeuwen geleden de stad der prins-bisschoppen was, blijkt o.a. hieruit, dat in 1131 er een Concilie gehouden en keizer Lotharius II door Paus Innocentius II gekroond werd, in 't bijzijn van een twintigtal vors enzonen en gekroonde hoofden, die daar bij 't einde der plechtigheid te gelijk met de onafzienbare volksscharen in ootmoed en bewondering neerbogen voor de leering en 't apostolaat van den welsprekenden, heiligen Bernardus.

In de 12e eeuw kwam de van den troon verbannen keizer Hendrik IV te Luik een toevluchtsoord zoeken, en de stad was sterk genoeg om aan de legerbenden van diens zoon weerstand te bieden.

Herhaalde malen was Luik het tooneel van bloedige twisten en belegeringen. In 1212 werd de stad ingenomen door den hertog van Brabant, wiens troepen haar uitplunderden; in 1468 werd zij door Karel den Stoute verwoest; in 1691 bombardeerden haar de Franschen, die haar in 1701 innamen. Door den hertog van Marlborough in 't volgend jaar hernomen, werd zij echter onder de fransche republiek de hoofdstad van het departement de l'Ourthe. Door de geallieerden in 1814 in bezit genomen, nam Luik later niet weinig aandeel in de gebeurtenissen van het jaar 1830.

In 't volgend nommer zullen wij een vluchtigen blik wijden aan de nog overig blijvende merkwaardigheden der stad en harer omgeving. Eerst echter begeven wij ons naar Hoey, de tweede plaats der luiksche provincie.

Aan de beide oevers der Maas gelegen, is dit stadje een bezoek overwaardig wegens zijn bekoorlijke ligging, wijnteelt, industrie, ijzersmelterijen, papierfabrieken, historische herinneringen en merkwaardige ruïnen.

Onder deze laatsten behoort vooral ook de ruïne, in de eerste gravure van dit nommer voorgesteld.

't Is een oude poort, die den naam draagt van een der meest gevierde burgers in de geschiedenis dezer stad, Jean Colin, bijgenaamd Maillard, d.i.: ‘de Houten Hamer.’

Sommigen zeggen, dat de dappere krijgsman, in een woning vlak bij de poort gelegen, geboren werd: andere beweren, dat hij in de dagen, toen hij nog metselaar was, er zelf meê aan gemetseld heeft.

‘En welk van deze twee is nu de ware afleiding der benaming?’ -

‘Daar mogen de geleerden over twisten,’ antwoordde mij een Hoeyenaar, ‘dan hebben die ook wat te doen.’

Jean Colin Maillard werd in de tweede helft der tiende eeuw uit goed bemiddelde ouders te Hoey geboren. In zijn jeugd verkwistte hij echter 't vaderlijk erfgoed, en om aan den kost te komen werd hij op zijn dertigste jaar metselaarsknecht.

Veel ambitie had Jean Colin juist niet in zijn vak en reikhalzend zag hij uit naar een ander handwerk. De gelegenheid daartoe deed zich op in den strijd, die in de vlakte van Amay, op den weg van Luik naar Hoey, tusschen bisschop Notger en Lambert van Leuven werd geleverd.

Slechts met een houten hamer gewapend voegde zich Jean Colin in 't hevigst van 't gevecht bij de troepen van den luikschen bisschop, doch met zijn zonderling wapen deed hij tevens zoo menigen vijand in 't zand bijten, dat Notger na den strijd den moedigen metselaar bij zich ontbood.

‘Wie zijt gij,’ vroeg hem de vorst, ‘die u zonder eenige wapenrusting te midden der vijanden dorst begeven, en er zoo wakker onder hebt huisgehouden?’

‘Ik heet Jean Colin,’ antwoordde de werkman onverschillig, ‘'k heb uwe partij gekozen, omdat uwe zaak mij rechtvaardig toescheen.’

‘Jean Colin,’ hernam Notger, ‘ik ken uwe levensgeschiedenis. Gij hebt in uw jongelingstijd roekeloos geleefd, maar thans zijt ge een brave kerel, die met werken in uw levensonderhoud voorziet. Uw deugd en dapperheid verdienen belooning. Ik schenk u de baronie van Poilvache.’

‘Dan zal ik een “houten hamer” in mijn wapenschild laten maken,’ antwoordde Jean.

‘Ik benoem u tot prevoost mijner stad,’ ging de bisschop voort.

‘Ik zal mijn best doen, om dat postje goed waar te nemen.’

‘Ik schenk u de dochter van messire Arnould de Celles, die hier tegenwoordig is.’

‘Ik hoop dat zij met mij gelukkig mag zijn,’ zeide Colin.

Hij dankte vervolgens den vorst, en, na zijn hand aan messire de Celles gereikt te hebben, die hem van af dat oogenblik als zijn schoonzoon aannam, verliet hij onder de toejuichingen der soldaten het kamp.

Sedert werd Jean Colin steeds Colin Maillard genoemd, gelijk de zoon van Pepijn van Herstal na den slag van Poitiers den naam van Karel Martel ontving.

In latere dagen verloor Colin Maillard het gezicht, doch in weerwil zijner blindheid toog hij, gelijk weleer met zijn houten hamer gewapend, mede ten strijde, toen 't bekende gevecht van Wilryck plaats had.

Ook toen hield hij zich zoo dapper, dat geen vijand hem durfde naderen; doch 't ongewone schouwspel van een man met een hamer al strijdend rondom zich in den blinde te zien slaan, gaf den spotgeest van eenige theaters aanleiding, de deelname van den ouden blindeman aan 't gevecht van Wilryck in een belachelijk daglicht te stellen; de nagebootste houding en gebaren van Colin Maillard werden van het theater naar den familiekring overgebracht, en zoo ontstond van lieverlede het populaire:

‘blindemannetje spelen,’ dat steeds in 't fransch den naam van ‘jouer au Colin-Maillard’ heeft behouden.

't Is aan de bereidvaardige inlichtingen van den gevierden schrijver

Marcellin La Garde, auteur van ‘Le Val de l'Amblève’ en hoofdredacteur der ‘Illustration Européenne,’ dat ik deze en meer andere bijzonderheden omtrent de geschiedenis der provincie Luik verschuldigd ben.

‘Colin Maillard’ voegde hij er bij, ‘was een echte, edele Belg, die 't hart op de rechte plaats had.’ -

En ik teekende aanstonds in mijn reis-album aan: ‘Colin Maillard niet te vergeten!’

(Wordt vervolgd.)

Maximiliaan op de Maartensrots.

Het jachtvuur blaakt in 't eedle hart
Van Max, den koenen vorst;
Niet één streeft hem in moed op zij,
Geen jager zoo geroemd als hij,
Geen fierder, stouter borst.

Waar 't vlammend oog het wild bespiedt,
Acht hij gevaren licht,
En 't rappe gemsdier, eens bespeurd,
Wordt wis de aamechte borst verscheurd
Door wel gerichte schicht.

Doch minde 't hart het jachtvermaak, -
In 't opzien naar zijn God,
In godsdienstplicht, in christen deugd,
In bidden vond het nimmer vreugd, -
In spotternij genot.

Maar God sloeg met bezorgden blik
Den afgedwaalde gâ.
Blijft lang het harte doof voor Hem,
Eens keert de zoon op 's Vaders stem,
De stem van Gods genâ.

Daar galmt de jachthoorn weer in 't rond
Van 't eeuwenoud kasteel;
't Geblaf der honden schalt in 't oor,
De speren klettren 't slotplein door
Langs wallen en kasteel.

Een koene jager vliegt vooruit
Met speer en pijl en boog;
Bestijgt de steile Maartensrots,
Die 't luchtruim boort met fieren trots,
Onzichtbaar voor het oog.

Hij snelt, zoo snel het wezen kon,
Een vlugge gems op 't spoor;
Hij rent al verder, verder voort:
Geen hondgeblaf wordt meer gehoord,
Geen waldhoorn treft zijn oor.

De jachtlust gloeit hem van 't gelaat,

Zijn moed is onvervaard;
Ginds gaapt een afgrond bodemloos;
Doch Max, hoe mat, hoe ademloos,
Springt toe in dolle vaart.

Helaas! daar stort hij bliksemsnel
In 't peilloos diep ter neer;
Maar zie . . . . . een puntig scherpe steen
Scheurt hand en kleederen vaneen,
Doch . . . . . gaat den val te keer.

Zijn oog bespeurt een enge nis,
Gewrocht door de natuur;
De jager klautert moeitevol
Langs kloof en spleet - bereikt het hol,
Gegraven in den muur.

Doch grijnsde straks de dood hem aan
Bij 't tuimlen naar beneen -
Thans dreigt een vreeselijker ramp;
Vergeefs en roemloos is de kamp,
Met hongerplaag gestreên!

Hij schouwt met scherpe blikken rond;
Geen uitkomst - waar hij ziet;
De rotswand steigert steil omhoog,
Den afgrond peilt het vorschend oog,
En redding daagt er niet!

De nacht breekt aan. Vertwijfling daalt
In 't harte van den held,
Terwijl de stormwind huilt en tiert,
Het nachtgevogelt krast en giert,
En alles onheil spelt.

De dag verschijnt. Een herder drijft
Zijn kudde naar het oord,
Waarboven Max naar uitkomst smacht,
En, pijnlijk zuchtend, op zijn klacht
Slechts de echo klagen hoort.

Op niets bedacht en zorgeloos,
Steeds schouwend naar rondom,
Ontmoet het herdersoog de nis:
‘Mijn God,’ roept hij, ‘een mensch! Gewis,
Hij komt van honger om!’

Nu werpt de vorst naar 't peilloos diep
Een vluchtig blad papier;
Hij schreef: ‘Mijn vrienden, is mijn dood
Zoo zeker? Klom zoo hoog de nood?
Treft hongerdood mij hier?’

Slechts 't weenen van den herdersknaap
Geeft antwoord op zijn beê,
En Max . . . . . nu knielt hij smeekend neer,
Nu heft hij 't harte tot den Heer,
En bidt om zielevreê.

Een vloed van tranen wischt de schuld
Van lange jaren uit;
Maar . . . . . redde God deez' fiere ziel . . . . . .
Hij wou niet, dat het lichaam viel
Den hongerdood ten buit!

Want zie, een jongling hemelschoon
Staat eensklaps aan zijn zij;
Zacht klinkt het uit een Englenmond:
'Sta op! Ik red u! Volg terstond,
Heer keizer, ga met mij!'

Hij sprak. o wonder! - Zie daar splijt
De rotswand zich vaneen!
En aan de hand zijns redders treedt
De vorst door gang en kloof en spleet,
Bij liefde- en dankgeween.

't Geween verkeert ook in gejuich
Bij 't volk door 't gansche land:
Een blijde kreet ontstijgt de borst,
'Lang leve Max, de dierbre vorst,
Gered door Englenhand!'

Nog heden toont de Maartensrots
Een needrig houten kruis: -
Dat tuigt van Gods barmhartigheid,
Die wondervol den zondaar leidt
Naar 't vaderlijke huis.

H. ERMANN.

Het kasteel Antoing.

Nabij het stadje Antoing, op den rechteroever der Schelde, ruim een mijl ten Zuiden van Doornik vindt men nog een van die zeldzame, heel en al gespaard gebleven overblijfsels uit de tijden der ridders en ridderburchten. Het kasteel, dat zich aldaar verheft en gelijken naam draagt als de kleine stad, die allengs er om heen gebouwd werd, dagteekent van de dertiende eeuw en is een merkwaardige type van den bouwtrant, welke in die tijden voor de huizen der groote heeren in zwang was.

Vroeger was het plaatsje Antoing een baronie, thans, nu het tot de steden van den minsten rang behoort, heeft het vooral naam wegens zijn kalk, bouwsteen en zeker soort sterk bier, welke de voornaamste artikelen zijn, die het aan den handel schenkt.

De lucht moet er zeer gezond wezen; althans Karel de Vijfde o.a. heeft, op aanraden zijner geneesheeren, zijn residentie eens gedurende ruimen tijd op die hoogten gekozen, tot herstel van zijn geschokte gezondheid.

Van af het hoogland van Antoing heeft de blik van den bezoeker een wijd en heerlijk panorama voor zich en ontdekt men het bekende slagveld van Fontenoy, dat niet verder dan een goed half uur er van verwijderd ligt.

Het oude kasteel is nog al vaak van de eene familie op de andere overgegaan, de tegenwoordige eigenaar is een lid van ons vorstenhuis, de prins de Ligne.

Een Spaansche.

Opmerkenswaardig is 't, hoe het spaansche volk over 't algemeen een zekere voorliefde behoudt tot het nationaal costuum, waarop de mode in 't geheel geen vat kan krijgen. De spaansche mantille, b.v. dat onveranderbaar gedeelte van de kleederdracht der Spaanschen, vindt men van af de Pyreneeën tot Gibraltar, bij arm en rijk, oud en jong. Die mantille is niet een soort van mantel, noch een sluier, die men voor 't gezicht hangt, maar een lange, zwarte sluier, die derwijze over 't hoofd wordt geslagen, dat hij langs den rug en over de schouders zich nederplooit en alleen het gezicht vrijlaat. Deze mantille bestaat bij de vrouwen van aanzienlijken rang en klasse uit echte kant, bij de vrouwen van minderen stand uit taf of andere stof.

HET KASTEEL ANTOING.

Dit hoofddeksel, dat aan geheel den dos waardigheid en deftigheid bijzet, wordt zelfs in de groote steden, ook te Madrid, bij de hoogere standen, die gewoonlijk het eerst de uitlandsche fashion overnemen, zelden gemist. Bij de volksklasse ontbreekt het bijna nooit en zoo kan men soms een arme donna ontmoeten, met de schoone mantille gesierd, en verder omhangen met een kleed of japon, die ontelbare scheuren toont en die men zich niet verwaardigt op te lappen of aan wier mogelijk herstel men heeft getwijfeld.

Hoe onontbeerlijk bijna de mantille is, verklaart zich door de omstandigheid, dat soms eene dame, die dit kleedingstuk heeft vergeten of verloren, ras een of anderen doek neemt en die bij wijze van mantille over het hoofd hangt.

De gravure op pag. 221 stelt een inwoonster van Madrid voor, in nationaal costuum.

Wie eene tallooze menigte van spaansche mantilles bij elkaar wil zien, moet op het Prado of de Alameda in Madrid zijn, 's avonds, als iedereen daar gaat wandelen. De drukste jaarmarkt is nooit met zoo'n dicht menschengewemel over zulk een groote uitgestrektheid bedekt, als alle avonden het Prado.

Daar, op de Alameda, zoo verhaalt een reiziger, die een geruimen

EEN INWOONSTER VAN MADRID.

tijd in Spanje heeft verkeerd, en ook de reeds besproken eigenaardigheden van de kleederdracht opteekende, daar, gelijk in alle paseo's of wandelperken in Spanje, wordt door een zich verdringende menigte op en neer geloopen, gepraat, gekeken, gerust, agua fria of versch water rondgepresenteerd en genomen. Als het geen heldere maan is, dan stralen tusschen de boomen der alleeën honderden gaslichten. Dat de koffiehuizen, ten gevolge van zulk een heerschende gewoonte, er geen of weinig tier hebben, is zeer begrijpelijk, men ziet er dan ook niet vele, en die men nog aantreft, gelijken meer op paleizen dan drinkhallen.

Te midden van het bonte gewoel, dat op die wandelwegen zich vertoont, is alle onderscheid van stand opgeschorst; de armste arbeiders komen er en bewegen er zich even ongegeneerd als de hoogste adel. En daar het costuum enkel in de stoffe en niet in den vorm verschilt, is het alsdan zeer moeielijk om een schoonmaakster van een barones te onderscheiden. Allen hebben hetzelfde deftige voorkomen.

Mgr. Labis, bisschop van Doornik.

Den 16^en^ November 1872 leed de Kerk van België een groot verlies door den dood van Mgr. Labis, bisschop van Doornik, wiens beeltenis de eerste gravure van dit nommer voorstelt.

Gaspard Joseph Labis werd den 2^en^ Juni 1792 te Warcoing in de provincie Henegouwen geboren. Tot den dienst des altaars opgeleid, werd hij achtereenvolgens geroepen tot de bediening van kapelaan, pastoor, professor der philosophie en der dogmatische theologie, kanunnik en vicaris-generaal.

Den 6^en^ Maart 1835 werd hij door Paus Gregorius XVI tot bisschop benoemd en den 10^en^ April daaraanvolgende ontving hij de heilige wijding. Gedurende meerdere jaren stond hij aan 't hoofd van 't diocees, waarin hij was geboren en 't welk steeds het tooneel was geweest zijner werkzaamheden als priester en leeraar.

Op vier-en-tachtigjarigen leeftijd sloot een stichtend afsterven een loopbaan, waarin hij 't voorbeeld gaf van alle deugden, die den priesterstand en den bisschoppelijken zetel tot sieraad strekken.

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
(*Vervolg*.)

‘Vluchten!’ riep ik van mijnen stoel springende, ‘ik, vluchten als een misdadiger! O, dan zou men zeker zeggen dat ik de medeplichtige van van West ben. Neen, vluchten wil ik niet, ik zal mij aan mijn lot onderwerpen, ik wil in het gevang geworpen worden. Vluchten doe ik niet!’

‘Bedaar, ongelukkige, en denk aan deze, waarvan gij de eenigen steun op aarde zijt. Gij in het gevang, zijn zij veroordeeld om door de armoede en de algemeene verachting een ellendigen dood te ondergaan. Uwe naam zal niet min gekrenkt zijn dan anders. - Ik versta wat in u geschiedt, Hendrik, maar heb medelijden met mijne dochter en de uwe! Spaar hen van de schande, waaronder zij in korten tijd zouden bezwijken. Heb medelijden met mij, Hendrik, spaar mij de droefheid van de teer geliefde schepsels onder mijne oogen te zien verwelken en sterven!’

Helaas, het was waar wat hij zegde, zij zouden onder de schande bezwijken.

‘Ziehier wat ik gepeinsd heb, Hendrik,’ vervolgde de grijsaard. ‘Gij zult naar Engeland gaan. Men weet dat gij ziek zijt, men zal zoohaast uwe afwezigheid niet bemerken. Morgen zend ik Bertha en Maria achter. Ik blijf hier met mijne vrouw, om uwe zaken zooveel mogelijk te vereffenen. Ik heb nog eenig fortuin, ik heb vrienden: ik zal alles opofferen om uwen naam van oneer te sparen.’

‘Maar indien ik vlucht, wordt gij als medeplichtige genomen.’

‘Neen, uw ongeluk zal ik trachten eenig dagen gedoken te houden, totdat het in deel verminderd zij. Geloof mij, Hendrik, het is het eenigste wat u overblijft. Gij kunt mij van geen nut zijn en gij waagt uwe vrijheid met hier te blijven. Wanneer ik uwe zaken zooveel mogelijk zal vereffend hebben, zullen de menschen verstaan uit welk gevoel gij gevlucht zijt. Zij zullen den koopman Flanbardts niet durven betichtigen van eerloosheid, daar hij zijnen vader achterlaat, die geheel zijn fortuin opoffert om zijne schulden te betalen. Zij zullen uw ongeluk verstaan, Hendrik.’

Ik was radeloos. Maar de liefde tot Bertha en Maria deed mij eindelijk den raad van M^{r}. Windels volgen. Helaas, het viel mij nogtans zoo hard, weten dat men onschuldig is en moeten vluchten als een booswicht, ach, wat moest ik niet lijden. Vluchten, terwijl het lijk mijner moeder nog over aarde lag; vluchten, zonder haar tot de laatste rustplaats te mogen vergezellen! . . . . .

Niettemin, ik had het begrepen, het moest zijn. Ik was nu in eene diepe moedeloosheid gevallen. Ik liet mij handelen gelijk een kind. Mijn schoonvader, met eene kracht boven zijne jaren, bereidde alles en nam al de noodige maatregels.

Zoo ging de nacht over. Het geraakte vijf uren in den morgen. Binnen één uur moest ik mij inschepen op de stoomboot voor Londen.

Aangezien mijn ziekelijken stand, wees mijn schoonvader een trouwen knecht, om mij te vergezellen en over mij te waken. Ik bemoeide mij met niets, alles was mij onverschillig geworden.

Eenige oogenblikken voor het vertrek, liet ik mij gewillig in een rijtuig leiden. Mijn schoonvader vergezelde mij tot aan de kaai. Ik kreeg eene som van vijfduizend franken mede, - al wat in het huis te vinden was - en eenige juweelen van familie. Ons reisgoed was gering, en dat om geen oog te geven.

Tot voor de aankomst aan de inschepingsplaats bleef ik bedaard, doch wanneer ik het schip ontwaarde, dat mij moest naar het ballingschap leiden, greep eene hevige zenuwvlaag mij aan.

Ik viel snikkend aan den hals van mijnen schoonvader.

‘Och laat ze mij nog eens zien!’ riep ik uit. ‘Laat mij nog eens het gelaat mijner moeder aanschouwen.’

‘Het kan niet zijn,’ antwoordde M^{r}. Windels, diep geraakt, ‘anders ware alles verloren. Wees moedig, Hendrik; heb betrouwen op God.’

‘Mijne moeder, voor eeuwig van haar scheiden? Erbarmen met mij, vader laat ze mij nog eens zien!’ . . . .

Mijn schoonvader wist niet hoe mij te overhalen. Het uur des vertreks naderde en wij hadden nog geene plaats aan boord van de stoomboot.

‘Om de liefde van God, Hendrik,’ riep hij uit, ‘laat u gezeggen. Gij verliest ons allen met te vertoeven. Betrouw u op mij, ik zal voor alles zorgen. Uwe moeder is in den hemel waar zij over u waakt. Bid God dat Hij u de noodige sterkte geve.’

‘Bertha en Maria, moet ik die ook verlaten?’

‘Neen, Hendrik, het is slechts voor korten duur. Op mijn woord van eer, verzeker ik u dat zij overmorgen reeds bij u zullen zijn. Zij moeten hier blijven om voor de

begraving uwer overledene moeder te zorgen. Binnen twee dagen zullen zij beide met mijne vrouw bij u zijn. Ik zal hier alleen blijven totdat alles gedaan zij. Ik zal van West doen opzoeken. Gelukken wij er in van hem aan te houden, is alles hersteld. Heb goede hoop, Hendrik; alles zal misschien nog beter gaan.'

Ik sprak niet meer tegen. Ik verviel in mijne vorige neerslachtigheid. Mijn schoonvader omhelsde mij teederlijk en eenige stonden daarna was ik met den knecht op het vuurschip, dat welhaast zich van de kaai verwijderde en in volle vaart de Schelde neerging.

Terwijl de knecht voor het reisgepak zorgde, ging ik mij in eenen hoek neerzetten. Hetgeen rond mij gebeurde: het gewoel der reizigers, het geschreeuw der matrozen en het machtige zuchten van het stoomschip, hoorde ik niet.

Ik hield het oog gevestigd op mijne geboortestad, waarvan ik mij snel verwijderde. Ik zag de huizen altijd langzaam verkleinen in de verte en zich eindelijk in een onduidelijken hoop versmelten. Ik zag nog alleen den toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk, welks hooge spits zich in de wolken verhief. Eindelijk verdook eene bocht der Schelde ze ook aan mijne oogen.

Op het zelfde oogenblik liet ik mijne oogen in de ruimte dwalen, en ik zag de stad Antwerpen weer. Dáár, op den boord van de kaai, meende ik duidelijk mijne vrouw en mijne dochter te ontwaren, bleek en vermagerd. Zij staken hunne armen uit naar mij, als smeekten zij om hulp. Zij wezen mij twee politie-beambten die met snelle schreden recht op hen toekwamen. . . . . . Ik zag hen vastgrijpen en door wreede ambtenaren medesleepen. Ik hoorde hun snijdend gekerm. Zij wendden zich somtijds om naar mij, maar zij werden altijd voortgerukt. Ik bemerkte hoe de voorbijgangers dit schouwspel met onverschillig en schier verachtend oog aanzagen. . . . . . Zóó kermend en onmeedoogend voortgesleept verdwenen zij achter eenen hoek. . . . . .

Eensklaps in het verschiet zag ik eenen stoet, eene begrafenis, die met kruisen en vaandels langzaam voorbijging. Ik zag de lijkbaar met het rouwkleed er over. De stoet naderde ook den boord der kaai. Toen de doodskist geheel op den boord was, zag ik het rouwlaken eensklaps er af rukken, de kist sprong open en, o afschrik, ik zag mijne moeder er in rechtstaan! . . . . . Ik zag hare verminkte en verbrande ledematen, hare verzwarte armen, die zij, evenals mijne gade en mijn kind, naar mij uitstak, als wilde zij ook mijne hulp inroepen. . . . . .

De stoet ging voort.

Nu zag ik eenen man alléén aankomen. Gelijk de anderen naderde hij ook den boord der kaai, waar hij bleef staan. Hij had tot nu toe het hoofd op de borst geleund gehouden, als iemand, die in gedachten is. Maar nu rechtte hij het hoofd en bezag mrj. . . . . . Ik herkende mijnen vader. Hij bezag mij met denzelfden blik, dien hij in zijn laatsten stond op mij gevestigd had. Ik sidderde onder dezen blik, ik voelde eene koude rilling over mij gaan. En nogtans, er was geen gramschap in dezen blik te lezen. Neen, hij bezag mij met die uitdrukking van medelijden en stil verwijt, waarmede hij gestorven was, na de ongelukkige zaak, die ik op het verradelijk aansteken van Frans had aangegaan en die zijne dood gekost had. Zoo bleef mijn vader mij lang bezien, met de armen op de borst gekruist en met de beweegloosheid van een lijk. . . . . . Dan ging hij langzaam voort en verdween in de richting waar ik de doodbaar mijner moeder had zien verdwijnen.

De kaai bleef eenzaam en verlaten en als door eene geheimzinnige kracht gedwongen, hield ik nog altijd mijne strakke blikken er op ge-

vestigd. . . . . . Eensklaps zag ik Frans van West, mijnen verrader! In de eene hand hield hij eene beurs, waarin ik goud en bankbriefkens ontwaarde, in de andere zwaaide hij een brandende fakkel. Op zijn gelaat stond denzelfden helschen spotlach, dien ik hem in mijne vorige droomen gezien had. Hij stond te dansen en te huppelen als in eene monsterachtige vreugde. Zijne oogen fonkelden van haat. Met de brandende fakkel, die hij in de hand hield, wees hij naar mijne vrouw en mijne dochter, die ik nu weer in de verte door de rechtsbeambten zag weghalen, en aan den anderen kant den stoet mijner moeder en mijnen vader, die ze eenzaam volgde. Ik hoorde hem duidelijk roepen: ‘Ziedaar mijn werk!’

En dan begon alles te draaien voor mijne oogen; ik zag spoken, monsters en alle slag van helsche dingen, die rond mij dansten. En tusschen hen allen ontwaarde ik het afschuwelijk gelaat van Frans van West.

Dit duurde eenige oogenblikken, eindelijk zag ik niets meer. . . . . .

Ik was in bezwijming gevallen.

VI

Van dit oogenblik af voel ik eene ijdelheid in mijne herinneringen.

Toen ik tot mij zelven kwam, bevond ik mij te bed in een klein kamerken. Mijne vrouw en Maria zaten bij mij. Beide vrouwen waren aan een naaiwerk bezig. Ik bezag met verwondering hun bleek gelaat, dat nog meer uitkwam op hunne sombere rouwkleeren. Het geheugen ontbrak mij nog. Dit duurde echter slechts eenige oogenblikken: de wezenlijkheid met al hare schrikkelijke omstandigheden vertoonde zich welhaast voor mijnen geest. Eene zware zucht ontsnapte mij.

Op dit hooren hieven de twee vrouwen hun angstig gelaat op. Het gezicht mijner twee engels deed mij moed hervatten. Ik opende de armen en sloot ze tegen mijne borst.

‘Genezen, hij is genezen! o, God bermhertig, wees gedankt!’ riepen zij uit met den lach der zaligheid op het gelaat.

De droom, dien ik aan boord van het schip gehad had, kwam zich nu voor mijnen geest plaatsen. Ik had mijne vrouw en mijn kind door de rechtsambtenaren zien weghalen, en nu waren zij daar, zij, die met hunne zuivere liefde over mij waakten.

O, ik gevoelde mij gelukkig van bedrogen te zijn. Ik vergat een wijl het verleden en ik omhelsde ze nog eens.

Welhaast echter, verscheen mij het tegenwoordige weer.

‘Ben ik lang ziek geweest?’ vroeg ik.

‘Veertien dagen, Hendrik,’ antwoordde mijne vrouw. ‘Toen gij op het stoomschip in bezwijming gevallen zijt, heeft Jan, de knecht, u hier doen dragen. Des anderendaags waren wij bij u. Gij hebt eene hevige koorts doorstaan en zijt gansch ijlhoofdig geweest. Het is nu de eerste maal dat gij tot u zelven komt. Ach, wij hebben veel voor u gevreesd, Hendrik, maar Goddank, nu is alle gevaar over.’

Ik brandde om nieuws van Antwerpen te vragen, maar ik durfde niet. Vijftigmaal was ik op het punt van naar mijnen schoonvader te vragen; de vrees van de schrikkelijke herinneringen te herhalen, deed mij terugdeinzen. Bertha, als raadde zij mijne gedachten, sprak mij er eerst van. Zij kwam zich tegen mijn bed zetten en nam mij de hand.

‘Heb goede hoop, mijn vriend,’ fluisterde zij mij in het oor, ‘alles staat goed ginder. Vader heeft mij alles gezegd.’

‘En uwe ouders?’

‘Ik heb nog geen nieuws van hen en dit is goed teeken. Er was overeengekomen dat mijne moeder onmiddellijk naar hier zou komen, zoo er vader iets voorviel. Alles moet dus goed zijn.’

‘God verhoore u, Bertha,’ zuchtte ik. ‘Ik wil hopen uit liefde tot u, mijn lieve; ik wil hopen om mijne krachten te herwinnen. God zal ons helpen!’

Eene diepe stilte heerschte eene wijl tusschen ons.

‘Kom, Bertha en gij, mijn kind, laat ons moed scheppen. Spreek mij van mijne moeder’ . . . . .

Ik liet mij de minste omstandigheden van de begrafenis mijner moeder verhalen.

Er gingen eenige dagen voorbij.

Wij woonden in een nederig gasthof, in afwachting van betere tijden. Ik was nog te zwak om het bed te verlaten. De doctor had immers verklaard dat mijne herstelling langzaam zou geschieden en vele zorgen zou vragen.

Ik leefde nu in eenen staat van ongeduld, die gemakkelijk te begrijpen is. Mijne gedachten waren te Antwerpen. Ik snakte naar het oogenblik dat mij er nieuws van zou geven of dat mijn schoonvader zou terugkeeren. Somtijds ook dacht ik aan Frans. Telkens voelde ik mijn bloed in mijne aders koken en een bitter gevoel van haat in mijn hert klimmen. Mijn schoonvader had mij gesproken van hem te doen opzoeken. O, indien hij gelukte in zijne poging, dan waren wij allen gered!

Ik bleef zoo eene gansche maand in afwachting. Eindelijk kwamen de ouders van Bertha te Londen aan. Van zoohaast ik hen zag, giste ik dat er niet veel goeds te verhopen was. M^{r}. Windels kwam bij mij en bezag mij treurig.

‘Hendrik,’ sprak hij, ‘ik heb alles gedaan wat in mijn vermogen was, maar’ . . .

‘Alles is verloren?’ riep ik uit.

‘Ja, alles is verloren, Hendrik,’ zegde hij op langzamen en plechtigen toon; ‘alles is verloren, uitgenomen het geweten dat gij immer eerlijk man gebleven zijt.’

‘Eerlijk man, ja, ik ben het,’ zuchtte ik, ‘maar te Antwerpen word ik toch aanzien als bedrieglijk bankroetier. O, het is schrikkelijk!’ . . .

En inderdaad, het was zoo.

M^{r}. Windels verklaarde dat denzelfden dag nog van mijn vertrek hij bij mijnen notaris den optel van geheel mijn fortuin in eigendommen, gronden, fondsen, gehaald had. Alsdan zette hij zich aan het werk. De dood mijner moeder en het uitspreiden van eene schielijke verslechting in mijne ziekte gaven hem goed voorwendsel om de handelszaken te stoppen. Lang zocht hij om de boeken in orde te stellen maar het was onmogehlijk. De booze hand, die er over gegaan was, had te wel al de voorzorgen genomen, die de haat haar getoond had.

Alsdan de vruchteloosheid zijner moe te ziende, verklaarde hij de bankbreuk. Alles werd verkocht. Zijn eigen fortuin werd ongeveer drijhonderd duizend franken geschat. Hij offerde alles op. Er bleef nog omtrent voor een half millioen franken schuld over.

Had hij de offers van mijne en zijne vrienden willen aanveerden, zeker zou deze som verkort zijn; maar hij was niet zeker van de geleende sommen ooit te kunnen teruggeven; hij wilde ze niet aannemen. Hij verhaalde aan de rechters mijn ongeluk, hij wees Frans van West als de oorzaak van alles; ongelukkiglijk ontbraken genoegzame betuigen. De ordelooze staat mijner boeken, de slechte naam, dien een onzichtbare vijand sedert de laatste ongelukkige handelszaak aan mijn huis gegeven had, de brandstichting der twee huizen zelfs: alles strekte tegen mij op. Helaas,

niettegenstaande den invloed mijner vrienden en de voorspraak der schuldeischers zelfs, werd ik als valsch bankbreker aangezien en bij verstek aan tien jaren dwangarbeid veroordeeld. Het eenige, dat mijn schoonvader kon verkrijgen, was, dat er geene groote navorschingen tegen mij zouden gedaan worden.

Ik mocht vrij blijven, maar mijn vaderland was mij verboden! . . .

Alhoewel ik mij aan dien uitval mocht verwachten, bracht dit nieuws mij een wreeden slag toe.

O Frans, gij zegepraaldet. Uw doel was bereikt. Niet genoeg van mijne moeder te vermoorden en mij tot den bedelzak te brengen, gij moest nog mijnen naam schandvlekken. Wees tevreden, booswicht, hij is nu bevlekt, den naam van Flanbardts, den naam van uwen weldoener, van uwen vader. Flanbardts, de eerlijke koopman, is nu Flanbardts, de bedrieglijke bankroetier. - En dit is uw werk. Wees tevreden, helsche booswicht.

O, wie zou de razernij, de droefheid beschrijven, die thans mijn hert vervulden. Ik arm, onteerd, en hij, Frans, de verrader, rijk met mijn goed en aan alle opzoekingen ontsnapt.

Doch, helaas, er viel niet te klagen. Het was te laat. Het ongeluk was daar, wij moesten er door.

Nogtans mijn schoonvader spande alles in om mij te troosten. Hij alleen was in staat om mij op te beuren. Hij had mijne genegenheid en mijne gehoorzaamheid met recht verworven door zijne bewonderingswaardige opofferingen. Hij, de edelmoedige man, die zijn gansch fortuin in de weegschaal legde om de schande van het hoofd zijns huisgezins te verwijderen, ja, die was weerdig van aanhoord te worden.

‘Mijn zoon,’ sprak hij met indrukwekkende stem, ‘laat ons het verleden vergeten. Uwe moeder is in den hemel; uwe zaken zijn afgedaan in Antwerpen, zoo niet tot de tevredenheid der schuldeischers, ten minste tot de tevredenheid uws gewetens. Deze, die de oorzaak is van al die onheilen, is aan het gerecht der menschen ontsnapt; het gerecht van God zal hij niet ontgaan. Wellicht zien wij hem nimmer weer. - Laat ons het verleden vergeten, Hendrik. Een nieuw tijdstip komt voor ons op: een leven van werken en zwoegen. Onderwerpen wij ons aan den goddelijken wil en gaan wij met moed vooruit.’

Zoo sprak mij de voortreffelijke man, en ik, door zijne woorden aangemoedigd, voelde mij herleven. Ik aanschouwde dien grijsaard, die geheel zijn leven in rijkdom en weelde had doorgebracht en nu, in zijne oude dagen, zou genoodzaakt zijn van zijn dagelijksch brood door den arbeid te verdienen.

En ik, een jong man, ik zou ten achteren blijven? Neen; aan mij van mijn huisgezin te ondersteunen, aan mij van door mijn werken en zwoegen hun bestaan te verzekeren.

M^{r}. Windels zag wat er in mij omging.

‘Goed, mijn zoon,’ zeide hij. ‘Ik ben tevreden over u. Maar gij zijt nog krank: wacht tot dat uwe krachten terugkomen. Londen is eene nijverachtige stad; wij, die kennis van handelszaken hebben, zullen zonder twijffel gelukken.’

Laat ons het tegenwoordige verzekeren, vervolgde hij, de vrouwen, die in eene andere kamer gebleven waren, tot zich roepende, en beraadslagen wij wat ons te doen staat. Gij en Bertha hebt ongeveer nog twee duizend franken over. Mijne vrouw en ik brengen u duizend franken en eenige juweelen, die ook op duizend franken kunnen geschat worden. Wij zijn dus aan het hoofd van een klein kapitaal van vier duizend franken. Ziedaar voor het tegenwoordige. Voor het overige zal ik mij van morgen af een kantoor of de een of andere geldwinning trachten te zoeken. De vrouwen zullen het huis onderhouden. Met Gods hulp zullen wij er door geraken.

Wij zullen Hendrik op zijn gemak laten genezen en dan zal hij ook eene plaats zoeken. Dus moed

gehouden, kinders, God zal ons helpen!

Dit alles werd gezegd op lossen en bijna geestigen toon. Iedereen voelde zich aangemoedigd door de woorden van den grijsaard. Iedereen aanveerdde zijn lot en maakte zich gereed om er met alle kracht tegen te worstelen.

Ik, meer dan anderen, begreep wat edel en verheven gevoel er in M^{r}. Windel's woorden lag. Ik bezag met verwondering den grijsaard, die zijne eigen droefheid vergat om ons kracht en moed in te gieten. Wat was ik nu ongelukkig van op het ziekenbed genageld te zijn en van hem in zijne edelmoedige pogingen niet te kunnen helpen. Wat deed het mij leed, van al die opofferingen rond mij te zien en er geen deel te kunnen in nemen! Ik was op beternis, maar zij zou langzaam voortgaan, had de geneesheer gezegd.

MGR. LABIS, BISSCHOP VAN DOORNIK.

Intusschen werden de kamers die wij bewoonden verlaten, om er aan geringer plaats te zoeken. Wij betrokken eeu klein, nederig huisje in een der gezondste en minst bevolkte wijken der stad gelegen. Alsdan zette zich iedereen aan het werk.

Terwijl mijn schoonvader alle dagen de stad rondliep om eene plaats te vinden, werkten de vrouwen aan naai- en breiwerk, dat zij dan zochten te verkoopen. Doch in het eerste gelukte alles naar wensch niet. Vruchteloos bood zich M^{r}. Windels in vele bureelen aan; nergens kon hij plaats vinden. Men had geenen klerk noodig, of hij moest een jaar zonder wedde dienen: dit was het onveranderd antwoord. Ging hij in het huis van een mijner vroegere handelsgenooten, dankte men zijne offers koelbloedig af. Men bezag hem met misprijzen: men wilde geene bankbrekers hebben.

De vrouwen hadden even zooveel ongeluk. Overal verstoo[t]en, overal afgewezen. . . . .

O, hoe bloedde mij dikwijls het hart niet, toen ik ze allen des avonds zag terugkomen, vermoeid en afgesloofd van de stad rond te dwalen. Ik las nog het rood

der schaamte op hun voorhoofd. En dit duurde lang! Nogtans trachtten zij mij hunne gevoelens te verbergen: maar ik zag de moedeloosheid, zuster der wanhoop, haren stempel op hun gelaat drukken. Ik werd de ontberingen gewaar, die zij zich moesten opleggen: want in Londen is het duur leven, en de weinige geldmiddels begonnen zich langzaam uit te putten.

Drij maanden verliepen, en nergens nog had iemand van ons iets gevonden. Ik was nog ziekelijk. Alhoewel ik niet te bed lag, vroeg mijne staat vele verzorgingen en alle vermoeidheid was mij verboden. Ik moest dus, onmachtig aanschouwer, alles zien wat om mij ging.

De geldmiddelen liepen op het einde. Reeds hadden wij verschillige familie-juweelen moeten verkoopen. De ellende met haar gevolg van ongelukken stond aan onzen dorpel. De wanhoop daalde over ons neder. . . .

Eindelijk, na drij maanden loopen en zoekingen, vond mijn schoonvader eene bediening bij eenen notaris. Voor eene jaarwedde van twaalfhonderd franken moest hij, oude man, een geheelen dag over een lessenaar gebogen zitten. Ik kreeg van denzelfden notaris eenig schrijfwerk dat ik tehuis mocht afdoen.

Bijna op denzelfden tijd vonden Bertha en Maria werk in eenen modewinkel.

Wij waren gered. Met hetgeen wij te zamen wonnen, was ons een armoedig doch toereikend bestaan verzekerd. Wij badden geene ellende meer te vreezen.

Nogtans doorknaagde het verdriet mij het hart. Helaas, wie zou kunnen zeggen hoe pijnlijk het leven mij dan was. Ik zag mijn ouden, strammen vader dagelijks, met zijn middagmaal onder den arm, naar zijn kantoor gaan, evenals een arme daglooner. Ik zag mijne vrouw en mijn kind geheel den dag over hun naaiwerk gebogen zitten; ik zag mijne oude stiefmoeder zich met onvermoeibaren moed aan de zorgen van het huishouden overgeven. En des avonds, toen wij voor een nederigen maaltijd vereenigd waren, vonden nog allen de kracht om zich gelukkig te toonen en mij een lachend gelaat aan te bieden!

VII

Zoo leefden wij twee jaren. Twee jaren van lijden en worsteling tegen den nood, waarvan ieder dag opofferingen en ontberingen gezien had. Ik was hersteld. Ik had ook eene plaats gevonden. Door het bijdragen mijner winst begon ons leven een weinig te verbeteren.

Helaas, het ongeluk, dat een wijl van ons verwijderd was gebleven, kwam ons opnieuw treffen!

Mijn schoonvader, die door een wonder van zielskracht aan alles had kunnen wederstaan, begon zienlijk af te vallen. Het leven van verdrict en van ellende, dat de grijsaard niet gewend was, bracht hem langzaam naar het graf. Eenigen tijd had hij getracht van het ons te verbergen, maar zijne krachten verlieten hem eindelijk. Op eens vond hij zich in de onmogelijkheid van naar zijn kantoor te gaan. Twee dagen daarna gaf hij den geest.

Zijne dood was weerdig van het martelleven dat hij gedurende de twee laatste jaren gehad had. Hij stierf met woorden van hoop op de lippen, die hij zelf misschien niet deelde.

Met moeite was het stoffelijk overblijfsel van den goeden grijsaard ter aarde besteld, of zijne gade werd ons op dezelfde manier ontrukt. Van nu af was ik de eenige steun van Bertha en mijne beminde Maria. Maar ik had niemand meer om

mij aan te moedigen. De goede M^r. Windels was daar niet meer om mij nieuwe hoop te geven. wanneer ik somtijds het hoofd moedeloos liet hangen; mijn stiefmoeder was ook daar niet om mij te troosten en mijne ziel te bekrachten.

Alléén was ik op de wereld, zonder hoop, zonder vooruitzicht. Overal waar ik mij wendde, zag ik niets dan ongeluk en ellende.

En het wreede noodlot zweepte mij altijd voort. . . . .

De twee jaren, die wij in de engelsche hoofdstad hadden doorgebracht, hadden ook een rampzalig uitwerksel gedaan op dezen, die mij nog overbleven. De ongezonde lucht der volkrijke stad, maar nog meer de vermoeidheid, had hunne borst gekrenkt, hunne wangen verbleekt en hunne oogen met een bruinen kring omringd. Een hol gekuch, dit gekuch, dat zooveel kwaad doet aan den lijder als aan dengene die het hoort, steeg van tijd tot tijd uit hunne longen op. Zij leden, de martelaressen, en zij zegden het mij niet.

(*Wordt vervolgd*)

[Nummer 29]

Uitstapjes in België.
Door J.v.d. Bosch.

Door drank en slaap bedwelmd, zat een oude, verkleede vlasbaard, waggelend op een ton, met zijn schorren strijkstok een dansdeuntje te strijken; langs hem zwierden in dolle vroolijkheid een drietal paren door 't steenen vertrek. In een hoek van 't wachthuis werd gespeeld en geworsteld; men zag een hand, die naar een keel greep - zóó hoog was reeds de twist der beschonkenen gerezen. De volle kroes liep schuimend over. Ginds bij de lampen, die al walmend schenen uitgegaan, lagen de cipier en de schildwachten, bij hun drinkgelag ingeslapen, te ronken.

DE FONTEIN DER GROOTE MARKT TE HOEY.

't Was Vastenavond. De soldaten van 't fort hadden 't er eens goed van genomen, terwijl Warfuse, de gouverneur van 't kasteel in de rijke zalen zijner woning feest vierde. Festoenen van sparrenloof en ander wintergroen sierden er de wanden, afgewisseld met draperieën en wimpels der stadskleuren. Zijden en fluweelen maskers, lange, slepende gewaden van zilverlaken, met borduursels en plooisels van goudkant, hoofdwrongen

en sluiers van zilvergaas, zwart gebloemde tabbaarden van rood-goudlaken, domino's, polichinels en jonkvrouwen uit de riddertijden fladderden met geborduurd gaas en zijden vleugels, gelijk dartelende vlinders, onder de schitterende lichtkronen der feestzaal.

Daar klauteren onverhoeds langs de rotsen van 't kasteel de soldaten van den bredaschen gouverneur Heraugière. Verkleed als boertjes van Amay komen ze om ook Vastenavond te vieren, maar dreigend glinstert in hun forsche hand het moordende wapen.

De dansmuziek verstomt; met armen en beenen spartelen de niet overnuchtere krijgers der citadel; log als lood storten eenigen ter aarde neder.

‘Lijfsbehoud!’ smeeken zij met angstige kreten. Dit wordt hun toegestaan, men leidt den gouverneur van Hoey naar de gevangenis, citadel en stad vallen den koenen bredaschen krijgsman Heraugière in handen.

Deze Vastenavond-verrassing had plaats in 't jaar 1595. Slechts een zeer korten tijd echter verheugden zich de Staatschen in 't bezit der stad, en zoo ge thans den rotstop beklimt, waarop zich de citadel verheft, dan schijnt u de Vastenavond-grap der Staatschen een ongelooflijke mythe.

Op welk uur en in welk getij 't u lust thans op die hoogten te dolen, van waar gij Maas en Hoyoux ziet kronkelen, overal bespieden u de hoogovens der nijverheid. Ga er heen, als de schemering daalt; van alle kanten gloren lichten, blaken vuren en stijgen rosse vlammen omhoog. Uit de groeven klinkt kletterend de hamerslag; gedruis en gekrijsch van alle zijden om u heen; ruïnen, burcht en 't meest schilderachtig natuurschoon begluurt de vuurslang, die sijpelend uit de omliggende ijzersmelterijen te voorschijn treedt en 't getuigt, dat men daar binnen in die ovens 's nachts aan geen rusten denkt, ieder uur te nutte makend en 't wellicht bejammerend, dat een etmaal er slechts vier en twintig bevat.

Die vuurdamp en vuurgloed der industrie, welke u hier en elders allerwegen in 't oog straalt, is 't meest belangrijk schouwspel, 't welk de provincie Luik den reiziger biedt. Veelal loont het werk er zijn meester, doch al komt ook niet ieder even spoedig en ver vooruit, al kan niet iedereen op 't marktplein komen, toch, gelijk een spreekwoord zegt, hebben de meesten genot van de zon.

‘Alles mooi en wel,’ zeî mij een oud man, die met mij naar dien vuurgloed staarde, ‘zoo dat vele werk hen maar niet vermoordt, die daar in de ovens en groeven wroeten, zoo de wettenmakers er maar aan denken hen te sparen voor de vrouwen en kinderen, die zij evenzeer liefhebben als de voorname lieden de hunne.’

Onder de toonbeelden van industrie behooren vooral genoemd te worden de papierfabrieken van den heer Godin, die tevens door de netheid en goede orde, welke er heerschen, allen lof waardig zijn. De verschillende bewerkingen, die 't papier ondergaat, voor 't afgeleverd wordt, zijn eveneens zeer opmerkenswaardig, en men vestige vooral de aandacht op een aardige kleine machine, waarmeê in elke minuut een zestigtal enveloppes worden vervaardigd, die op 't zelfde oogenblik kant en klaar, dat is: toebereid, afgesneden, gevouwen en gegomd zijn.

Aan logementen en restauraties is, voor zoo'n kleine plaats als Hoey, geen gebrek. Van deze noem ik slechts het vlak tegenover het station gelegen hotel en café restaurant van Lhoest, ‘Au Globe’ genaamd. Bij mijn intrede trof ik er toevallig een kransje van letterkundigen en geleerden, die een practische oplossing beproefden te geven van de vraag, hoeveel bier en wijn een mensch met mogelijkheid verdragen

kan, wanneer hij de noodige hoeveelheid ham, beefsteak, hoentjes, enz. voor zich heeft.

Vraagt ge een inwoner van Hoey naar de merkwaardigheden der stad, dan noemt hij u in zijn eigenaardig dialect: ly pontia, ly rondia, ly bassinia,' dat is: de brug over de Maas, de rosette der collegiale of stift-kerk en de fontein der Groote Markt.

De eerste bouw der brug geschiedde in 1294; nadat deze in 1693 door de Franschen vernield was, werd een nieuwe en veel sierlijker brug gebouwd, die thans nog bestaat; de doorsnede harer bogen, welke zeven in getal zijn, bedraagt 16 á 18 meters in de breedte en 12 meters in de lengte.

De collegiale kerk of de kerk 'Notre-Dame' is een der schoonste monumenten van den kruisbogenstijl. Hare stichting dateert reeds van 't jaar 1066, doch in de veertiende eeuw werd zij herbouwd. Het op zich zelf staand portaal, ter zijde van 't koor, is van 't vroeger gebouw afkomstig. 'Ly Rondia,' de rosette, die een der torens siert, wordt als een meesterstuk van élégance geroemd. Opmerkenswaardig is bovendien in deze kerk de reliquieënkast van den H. Marcus, in rood verguld koper, met twaalf metaalplaten versierd, waarop even zoovele gebeurtenissen uit de H. Schrift zijn afgebeeld.

Vroeger bezat Hoey minstens vijftien kerken. Van deze bestaat, behalve de 'Notre-Dame,' slechts nog de kerk 'Saint-Pierre-outre-Meuse,' terwijl op een rots nabij de stad de wegens de pelgrimstochten bekende 'Chapelle de Sarte' ligt.

Op de Groote Markt bevindt zich de schoone fontein, in de eerste gravure van dit nommer afgebeeld. Zij ontvangt het water uit een bron, die in de Faubourg Sainte-Marguérite is gelegen. De groote koperen vergaarbak dateert reeds uit de vijftiende eeuw en de kleine zinnebeeldige figuurtjes, die als versierselen der fontein zijn aangebracht, verdienen de aandacht, wegens hun kunstige bewerking.

Niet verre van Hoey ziet men de ruïnen der abdij Neufmoustier, weleer door Peter den Kluizenaar na zijn terugkomst van den eersten kruistocht gesticht. 't Was hier, dat de eenvoudige kloosterling, in 1115, de aarde verliet, die door zijn apostolische geestdrift eens geheel Europa deed ontvlammen. Bij de overweldiging der Franschen in 1794 werd het klooster verwoest en de asch van den beroemden kluizenaar verstrooid. Toch heeft Hoey, aan den leeraar en vriend van Godfried van Bouillon de rechtmatige hulde niet onthouden en op de grafplek van den apostel der kruistochten is, in 1858, door den rijken industrieel der stad, den heer Godin, een standbeeld ter zijner nagedachtenis opgericht.

Buitengewoon schilderachtig is de aanblik, die u, van Hoey met het spoor naar Luik, de omgeving der stad aanbiedt. Heuvels, rotsen, wijnbergen, fabrieken, fraai aangelegde kasteelen en parken verlustigen in vroolijke en treffende afwisseling het oog.

Bij 't lieve dorp Amay ligt op de kruin eener rots het oude kasteel Aigremont, dat, naar de legende zegt, eens door de vier Heemskinderen werd gebouwd en in de vijftiende eeuw 't middelpunt uitmaakte der krijgsondernemingen van Willem van der Mark, die den bijnaam droeg van 'het wilde zwijn der Ardennen.'

Tegenover 't dorp Jemeppe ligt het geheel in rook gehulde Seraing. De bekoorlijkheid van ligging der uitgestrekte werkplaatsen, de weifelend witte, roode en gele schijnsels, de zwarte rookwolken, die uit een vijftigtal ijzeren en gemetselde schoorsteenen opstijgen, de weerkaatsing der vlammen in den waterspiegel der Maas, dat alles biedt vooral des avonds een treffend en verrassend schouwspel.

Om zich eenig denkbeeld van de bedrijvigheid en uitgestrektheid dezer etablissementen te vormen, zij 't genoeg te bemerken, dat er doorgaans ruim zes

duizend arbeiders werken. Honderden kleine spoorwegen doorkruisen het terrein om steenkolen, enz. naar de hoogovens en elders over te brengen. Een kanaal, welks bassin meer dan vijftig der grootste schepen, die de Maas bevaren, kan bevatten, stelt de werkplaatsen in verbinding met deze rivier.

Bij een bezoek van Luik, vergete men Seraing niet! - Doch als ik 't voor 't zeggen heb, men vergete ook niet Verviers, even belangrijk om zijn schoone ligging als industrie, noch het bekoorlijke Spa, enz. . . . In al deze plaatsen gloeit kracht, levenslust, poëzie.

Zoo men echter niet oppast, loopt de laatste dame gevaar van door den boerschen speculatie-geest der eeuw doodgetrapt te worden, zoodat men onder dit opzicht wellicht eens van de zeven steden der provincie Luik zal kunnen zeggen:

Daar waren eens zeven kikkertjes
Al in een groene sloot,
Toen kwam er een boer op klompen aan -
En die trapte ze allemaal dood.

De vogelenvriendin.

Het gezang van den nachtegaal, de kanarie en andere welluidende woudzangers deed menige vogel een huisvriend worden, en er zijn bovendien lieden, die dol veel van de gevleugelde en gevederde wereld houden, hetzij die zingt of krast, piept of fluit Als blijk dier vriendschap zijn zij gewoon eigenhandig hun pluimgedierte te voederen en het daarbij nu en dan op een extraatje, b.v. een klontje suiker of iets dergelijks, wat naar hun smaak is, te onthalen. Is het bevreemdend, dat de vogelen bij de nadering van zoo iemand komen toeschieten in volle vlucht?

Het meisje, op de gravure van pag. 228 voorgesteld, heeft hierover ook niet te klagen.

Ook in de kunst van met vogelen om te gaan, kan men 't ver brengen, en eenigen zijn, naar men zegt, zelfs in staat hen naar hun minste wenken te doen luisteren.

Onder de beroemdste ‘charmeurs d'oiseaux’ behoorde een onlangs overleden celebriteit in de kennis der ornithologie, die gewoonlijk in den tuin der Tuilerieën ging toonen wat hij kon. Nauwelijks had hij eenige stappen in het park gezet, of een schaar van luchtbewoners fladderde om hem heen, tjilpend en schreeuwend, en zij plukhaarden elkander om op zijn hoofd en schouders een plaats te vinden. Dat hij daarbij zorgde altijd een nog al ruimen voorraad voeder bij zich te hebben, 't welk zij gretig uit zijn handen pikten, was zeker niet het minste geheim zijner kunst.

Verkleumd.

In 't geheel geen vroolijk Wintergezicht biedt de gravure op pag. 229, geen zwierende, tuimelende, botsende, zwenkende schaatsenrijders op het spiegelgladde vlak, terwijl tenten en kiosken aan een kermis doen denken; geen joelende, huppelende, buitelende knapen, die elkaar de ooren wasschen met de versche sneeuw of de volle vlokken tot lichte bommen verwerken, neen, te midden van het eenzame, thans zoo nare woud, een paar arme, verdwaalde, verkleumde kinderen, die het ouderlijke dak verlieten, wijl er voor 't oogenblik geen hout meer was aan den uitgedoofden haard.

Niet zeer hard is het, den strengen Winter te passeeren in goed verwarmde vertrekken, waar zelfs de minste tocht geweerd wordt, terwijl men slechts nu en dan even door de bitter koude buitenlucht draaft. Men weet aldus niet wat het is: koû lijden. Doch den Winter door te brengen in arme, kille verblijven, waar de snerpende wind door de reten snijdt, en de haard slechts een flauw vlammetje toont of geheel gedoofd is, zóó den Winter te passeeren, in tevredenheid en berusting, dat is sterker!

Wel moet het een ijskoud hart zijn, dat ondersteuning zou weigeren aan den medemensch, die zoo'n Winter heeft te verduren.

Het zwarte kruis van Wijk.

Een ridder, gesproten uit aadlijk geslachte,
  Maar aadlijker nog door zijn reinheid van ziel,
Toog eertijds als pelgrim ter bedevaart henen
Naar 't oord, waar eens Jezus als kind is verschenen,
  Naar 't oord, waar Hij eenmaal als slachtoffer viel.

En zevenmaal oopnen de jaren hun kringen,
  En zevenmaal sluiten die jaarkringen snel;
Zijn gade mocht nimmer van de eega iets hooren,
Al was uit hun echt nog een wichtje geboren
  Slechts et'lijke weken na 't jongste vaarwel.

Maar eindlijk - o blijde, o gezegende stonde! -
  Maastricht ziet den pelgrim, den edelman weer;
'Mijn vader! Mijn eega! Mijn kindren! O vreugde,
'O blijdschap, als nimmer ons 't hart nog verheugde!'
  Zoo juichen zij allen en danken den Heer.

En hij, hij deelt minzaam geschenken in 't ronde
  Tot vrome gedachtnis aan 't heilige land;
Hoe luttel elk voorwerp aan waarde bevatte,
't Was de afkomst, niets anders, waarnaar men het schatte,
  En ieder nam dankbaar met gretige hand.

Doch spoedig verdeeld waren alle geschenken . . . . .
  Daar nadert het achtste, het jeugdigste kind;
Gelijk aan de bloem, pas zijn stengel ontloken,
Een bloem, wie nog nimmer een knop werd verbroken
  Door plotslinge stormen of buldrenden wind.

'Mijn vader!' zoo ruischte haar teedere stemme,
  'God dank, die u hoedde voor rampen en dood!'
'Mijn dochter!' hernam hij, 'God dank, die u spaarde,
'Die u, teere spruit, ongeschonden bewaarde!
  'Treed toe en ontvang ook een kostbaar kleinood!'

Doch zie, wat beklemt hem het vaderlijk harte
  En spiegelt zich af op dat peinzend gelaat? . . .
Ach! 't is wijl geen gift voor zijn dochter meer restte: -
Maar eindlijk - gelukkig - iets vindt hij ten leste
  Wat 't vaderlijk harte van angsten ontslaat.

Een noot schuilde nog in de plooien zijns tabberds;

Hij schonk haar zijn dochter blijmoedig van hart:
‘Deez' noot, mijne dochter, vond ik daar ter steden,
Waar Jezus aan 't kruishout voor ons heeft geleden
En 't leven ons schonk in de bitterste smart.’

Het kind neemt al bevend de noot in zijn handen
En plant haar in 't tuintje; (niets is haar zoo waard;)
Vol eerbied bezoekt ze 't, en daaglijks begiet ze
Het plekje geregeld, en eindlijk - daar ziet ze
Een jeugdigen stengel, opschietend uit de aard.

Maar eensklaps . . . wat loeit daar door bosschen en beemden?
Wat donkere wolken omfloersen de lucht?
Een onweer barst los: hoor de donder reeds knallen,
Zie, bliksemend schieten de schichten bij tallen,
En drijven èn menschen èn vee op de vlucht.

Thans heerscht er weer stilte; de donder rolt zachter;
Geen windvlaag, geen woedende orkaan, die meer loeit:
Doch bladerloos staat ginds het boompje, zoo even
Nog jeugdig en krachtvol. Verdwenen is 't leven,
De stam is gespleten, de takken verschroeid.

‘Mijn God!’ zucht het dochtertje, 't harte vol droefheid,
Ach! waarom toch sloegt Gij dit boompje ter neer!
Dit boompje, het dierste van alle geschenken,
Dat steeds mij aan 't kruis van Calvarie deed denken,
Ach Jezus! waarom bloeit uw boompje niet meer?’

Zij nadert de plek, waar het lievelingsboompje
Zoo even zijn kruin nog zoo statig bewoog;
Daar zoekt zij rondom nog de takjes en blâren,
Maar splinters en spaanders slechts mag ze vergâren,
Als eensklaps een wonder zich opdoet voor 't oog.

Wat schouwspel! daar rijst voor haar oogen een kruisbeeld,
Een kruisbeeld, geschroeid door den bliksem, omhoog!
Zij deinst en staat roerloos, de handen gevouwen;
Zij blijft onbeweeglijk het wonder aanschouwen
En slaat daarheen droevig en blijde het oog.

O wonder des Heeren! een bliksemschicht velde
Het boompje, zoo dier aan haar harte, ter neer,
Het boompje, dat Golgotha's kruin deed herdenken,
Maar grooter een liefdeblijk wil Hij haar schenke n:
Hij schenkt haar het kruis van Calvarië weer.

Van toen af verbond zij zich innig aan Jezus,
En koos zij den sluier vóór pracht dezer aard.
Haar naam blijft nog immer in 't aandenken leven,
En 't kruis, haar door God ten geschenke gegeven,
Blijft steeds ter gedachtenis aan 't wonder bewaard.

Te Wijk, waar de Maas met haar blauwende golven
Van belgisch op nederlandsch grondgebied treedt,
Daar toont men den vreemd'ling vol eerbied het teeken,
Daar hoort men met lof van het ridderkind spreken,
Wier eenvoud *het zwarte kruis* oprijzen deed.

H. MOM.

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
(*Vervolg*.)

De gevaarlijke toestand van mijn vrouw en dochter ontging mij geenszins. Ik had eensklaps een schrikkelijk verschijnsel vóór mij zien rijzen: de tering had ik gezien, die onvermijdelijk hare slachtoffers ten grave sleept. Nogtans durfde ik aan de wezenlijkheid niet gelooven. Ik besloot eenen doctor te raadplegen. Om geene onrust aan de vrouwen te geven, deed ik hun gelooven dat ik de lucht van Londen nadeelig aan hunne gezondheid dacht en daarom het oordeel eens geneesheers ging raadplegen.

De doctor, naar wien ik mij begaf, dezelfde, die mij gedurende mijne ziekte verzorgd had, was gelukkiglijk een goedhertig man. Hij beloofde mij gemakkelijk, van met al de noodige voorzorgen te werk te gaan.

Hij kwam Bertha en Maria onderzoeken en knikte goedkeurend en met tevreden gelaat toe. Zijn onderzoek was echter kort. Toen hij zich met mij alléén bevond, werd zijn gelaat zeer ernstig.

‘Ongelukkig man,’ sprak hij op medelijdenden toon, ‘ik beklaag u, uwe vrees is verwaarlijkt, uwe vrouw en uwe dochter zijn van de tering bedreigd!’ . . .

Een donderslag had niet min uitwerksel op mij gedaan dan die schrikkelijke aankondiging.

‘Wel hoe,’ riep ik half bezwijmend, ‘is er geene hoop meer?’ . . .,

‘Wees sterk, ik zal u mijn gedacht zeggen. Indien gij in onze mistige hoofdstad verblijft, zijn hare dagen geteld, geen zes maanden zullen zij het volhouden.’

‘Maar wat gedaan, wat aangevangen? O Mijnheer, geef mij raad en hoop en ik zal u eeuwig zegenen!’

‘Vertrek onmiddellijk van hier en ga naar het Zuiden, naar Marseille of Nizza.’

Dit was de raad, dien mij de doctor gaf. Vertrek naar het Zuiden. . . . Ja, daar was de genezing voor mijne gade en voor mijne dochter. Maar geld! Ik was arm, hoe zou ik daar geraken? Ik, arme bediende, aan eene geringe jaarwedde, hoe zou het mij mogelijk zijn om de reis te doen. Hetgeen ik won, was juist toereikend om ons dagelijksch bestaan te verzekeren, en niets bleef ons over van onze vorige weelde, alles was reeds verpand. En toch moest het gedaan worden. Mijne Bertha en mijne Maria zou ik voor mijne oogen niet zien verkwijnen. Zij moesten gered worden, - maar hoe? . . . .

Het gedacht kwam mij te binnen van te bedelen gedurende gansch den weg.

Bedelen, ik, die voortijds rijk man was geweest! O, het vooruitzicht was pijnlijk, maar het leven van mijne vrouw en mijn kind hingen er van af, en voor haar wat zou ik niet gedaan hebben!

Ja, anders kon het niet zijn. Ik zou de vernedering tot het verste ondergaan, ik zou de hand uitreiken voor eene aalmoes. In dit gedacht viel ik op de knieën en ik vroeg aan God de hulp om mijn bitter lot te verdragen en de sterkte om die nieuwe opoffering te doen. Het

gebed goot balsem over de wonden mijns harten en ik gevoelde mij moediger.

De opoffering was gedaan! Bedelaar zou ik zijn. . . . .

DE VOGELENVRIENDIN.

Terwijl ik werktuiglijk mijn blikken door de kamer liet dwalen, waarin ik mij bevond, vielen mijne oogen eensklaps op eene viool, die aan den muur hing. Het speeltuig was een gedenkstuk mijner vroegere jaren. Menigmaal in mijne dagen van geluk had ik er op gespeeld. Mijn schoonvader had het uit de ramp van ons huis kunnen redden. Sedert dat wij te Londen woonden, had het onaangeroerd aan den wand gehangen. Maar nu dat het zich voor mij toonde, schoot een bliksemstraal mij te binnen. Een gil van blijdschap ontsnapte mijn benepen boezem en ik rukte het dierbaar speeltuig van den muur af.

Ik hief een stuk aan, een stuk, in welkers tonen ik geheel mijne ziel deed overgaan. Ik speelde het Stabat Mater van Pergolese, klagend en jammerend gelijk den staat mijner ziel. De wonderlijke kracht des muzieks, de trillende tonen deden mijnen boezem opzwellen en nieuw leven in mijn hart zinken.

O, hier was de redding. Hier was het leven van mijne welbeminden: Dit speeltuig, dat in vroegere tijden tot mijn vermaak had gediend, zal nu tot middel van ons bestaan dienen. Neen, ik moest niet bedelen, kunstenaar was ik! Ik zou spelen van stad tot stad, van dorp tot dorp, en alzoo langzaam mijn tocht bevorderen naar het Zuiden, naar het

DE VERDOOLDE KINDEREN.

reddingsoord! Goddank, zij zullen gered zijn, zij zullen aan een vroegtijdigen dood ontsnappen.

Er bleef eene moeielijkheid over: het was van mijne vrouw te doen toestemmen.

Gelijk ik het voorzien had, wilde zij er niet van hooren. Doch, toen ik sprak dat mijn leven er van afhing, dat ik niet langer in het smokerig Londen kon verblijven, moest zij ondergeven.

Zij stemde toe, de edele ziel, alleen omdat zij het mijne redding dacht. . . . Helaas, zij vermoedde zelfs de waarheid niet!

Eenige dagen reeds na het genomen besluit, hadden wij ons nieuw zwervend leven aangevangen.

Alhoewel ik nog maar ongeveer veertig jaar oud was, had het ongeluk zijn vreeselijken stempel diep op mij gedrukt. Mijn aangezicht was berimpeld, mijn haar was vergrijsd, mijn rug was onder het gewicht der onheilen gebogen. Ik had geheel het voorkomen van eenen ouderling. Mijn ziekachtig en kwijnend gelaat, boezemde medelijden in. - Ik moest dus geen vrees hebben, dat men in den armen speelman den vroeger rijken Flanbardts zou herkennen.

Derhalve zette ik mij vlijtig aan het werk.

Toen ik echter voor de eerste maal in het openbaar speelde, was het een harde beproeving voor mij. Ik speelde in eene herberg, waar vreugde en vermaak heerschten, en ik, met den dood in het hart, moest een geestig gelaat toonen om de vroolijke menigte te voldoen. Ik, de ongelukkige, moest vreugdige liedjes spelen en zingen, terwijl brandende tranen op mijn hart vielen. . . . .

En dan, hoe pijnlijk was het mij niet, toen ik rond moest gaan om eenig geld. Wat waren zij wreed, die stonden, dat ik, de hand uitgestoken, de spotredens der aanhoorders moest verdragen en beantwoorden! Ik had de opofferingen aangenomen, maar zij dreigden van mijne krachten te boven te gaan. En nu zou dit mijn leven van alle dagen zijn! . . .

O mijn God, erbarming met den rampzalige, wiens lot zoo bitter wordt! . . .

Ik moest er door, het lot was geworpen.

Zoo ging ik des avonds in herbergen en openbare plaatsen spelen. Mijne gade en Maria hielden zich nog met naaiwerk bezig, dat zij aan de meest biedenden gingen verkoopen. Wij vervorderen aldus langzaam onze reis.

Wat vernederingen en lijden vielen mij niet te beurt. Hoe bloedde mij somtijds het hart, toen mij in eene afspanning op barsche manier den ingang ontzegd werd. Wat was mijn lijden niet, toen ik, na eenen avond gespeeld te hebben voor eene onverschillige menigte, mij een aalmoes zag toewerpen als naar eenen bedelaar.

Bedelaar, o ja, ik was het, en meer nog. Want een bedelaar mag vrij het ongeluk op zijn gelaat laten verschijnen, maar tot den speelman is dit ten schande gerekend. Immers, hij moet zijn eigen gevoelens vergeten om anderen te vergeestigen.

Weg met den speelman, wiens droevig gezicht onze vreugde vermindert! Weg met den ongelukkige, die ons vermaak stoort door het toonen van zijn lijden! . . . . .

Ach, verstoot nooit den armen speelman! Gij weet somtijds niet, wat droefheid en lijden hij in zijn hart draagt. Gij kunt niet beseffen, hoe hartverscheurend het is, van te moeten lachen met tranen in de oogen. . . . . Eerbiedig den ouden speelman, want zijn lot is dikwerf zoo bitter . . . .

Menigmaal gevoelde ik mij allen moed ontgaan, ik meende van onder schande en druk te bezwijken; maar dan zag ik het kwijnend gelaat van mijne beminde vrouw en van mijn eenig kind en ik vond weer de kracht van een verblijd gelaat te toonen.

Doch wat was ik blijde, wanneer ik, na eenen avond spelens, eene goede som had rondgehaald! Dan gevoelde ik mijn lijden verzacht en ik durfde aan een gelukkiger toekomende denken. En dan, wanneer ik, soms laat in den nacht, tehuis komende, afgemat van lichaam en van geest, het gelaat mijner beminde engels aanschouwde, dan voelde ik geen lijden meer. Ik voelde mijne borst zwellen, ik waande mij sterk genoeg om nog meer te onderstaan voor hen, die mijn hart liefhad.

Van zoohaast ik eenig geld had rondgehaald, gingen wij voorder tot het uitgeput was. Dan zette ik mij opnieuw aan het werk, om eenigen tijd later weer de reis te vervolgen.

Zoo geraakten wij eindelijk aan de stad Avignon. Ik raakte bijna het doel: nog twee dagen, rekende ik, en wij zouden te Nizza zijn!

Nizza, het gelukkige oord dat mijne vrouw en mijn kind zou behouden! Nizza, het doel van zooveel vernederingen en verdriet!

Alsof eene booze hand over mij gelegd ware, of dat er besloten was dat alle genot mij zou ontzegd zijn op aarde, wachtte mij een nieuwe ramp. Nauwelijks hadden wij de stad Avignon bereikt, of Bertha viel ziek. De ziekte, die zich eenigen tijd verdoken had gehouden, greep haar met zooveel te meer woede aan. Vier weken worstelde zij tegen de kwaal, die haar meer en meer overwon; vier weken stond ik dien doodstrijd bij. Ik zag de wangen invallen, de krachten verminderen. ik hoorde gedurig dien hartverscheurenden hoest der longen! En de lijderes liet geen klacht hooren; al hare middels spande zij in om mij te troosten.

'Ik ga onze ouders vervoegen,' sprak zij mij op eenen dag; ik zal daar op u wachten.' . . . . .

Zij sprak, en reeds was hare reine ziel ten hemel gestegen; en ik stond nog met verwilderd oog op haar levenloos aangezicht te staren; ik voelde de wanhoop mijn hart vervullen; ik morde tegen God, die toeliet dat ik zoo ongelukkig werd.

Terwijl ik in dien laakbaren staat verging, voelde ik mij eensklaps door twee armen omstrengeld, het woord 'vader' klonk aan mijne ooren.

'O, gij, mijn kind, gij, mijne dierbare Maria, bleeft mij nog over. Neen, ik mocht nog niet wanhopen. Mijn leven had nog een doel; ik moest u tot steun verstrekken. Maria, uw engelachtig gezicht, afbeeldsel van dit uwer moeder, doet uwen vader wederom tegen het ongeluk opstaan! Kom, mijn kind, nu alléén met u op de wereld, laat ons het vorige leven hernemen. Aan u alléén wijd ik mij gansch toe. Ik zal nog aalmoezen voor u vragen en gij zult mij er de kracht toe geven!' . . .

De edele dochter van M^{r}. Windels, de echtgenoote van den rijken koopman Flanbardts, werd ver van haar vaderland, door de nederige koets der armen begraven. . . . . .

Zeer lang bleef ik met mijne dochter voor het nog geopende graf bidden; daarna nam ik mij speeltuig weer op en wij begaven ons opnieuw op weg.

Voordat ik het doodenveld verliet, stuurde ik nog eens een laatsten blik van eeuwig vaarwel naar de plaats, die de overblijfsels bevatte van haar, die mij een engel geweest was op aarde. . . . . En dan, dan zetten vader en dochter hunne reis voort. . . . . .

VIII

Des anderendaags kwamen wij te Nizza aan. Ik huurde een nederig doch zuiver kamerken voor mijne dochter, terwijl ik zelf een soort van zolderkamer betrok.

Alhoewel wij het gesparigste leven leidden, dreigden de middels, die mij het vioolspelen verschafte, ons ontoereikend te zijn. Ik legde er mij aan toe om eene andere geldwinning te zoeken. Ik was gelukkig genoeg van een huis te vinden waar ik in den dag engelsche lessen mocht geven. Des avonds ging ik nog altijd in herbergen spelen.

In mijne ledige uren ging ik met Maria wandelen.

Met welk wakend oog volgde ik de veranderingen na, die ik in haren staat kon bespeuren! Welke vreugde overstroomde mijn hert en deed mij mijn droevig verleden vergeten, toen ik haar in krachten zag winnen!

O, eenigen tijd was ik gelukkig. Ik zag den blos der gezondheid op hare wangen terugkeeren, ik zag nieuw leven in hare zwarte oogen komen, ik zag de genezing! . . . . Helaas, het was slechts van korten duur!

Ik was als vervloekt op de aarde: overal moest het ongeluk mij treffen.

Op eenen avond dat ik met mijne dochter eene wandeling deed, klaagde zij van de koude. Ik haastte mij van huiswaarts te gaan. Welhaast liet zij een lichten hoest hooren . . . . ongeluk! ik kende dit noodlottig teeken: de tering was weer daar! . . .

Van dan af begon zij te vervallen. Evenals een bloem, die 's morgens opstaat, zich langzaam ontluikt, om tegen den avond te verwelken, zoo ook was mijn kind onder den zoelen invloed der zuiderlucht ontloken, en nu, dat de Winter daar was, begon zij ook te verwelken en langzaam naar het graf te neigen. Gelijk ik schoonvader, schoonmoeder en echtgenoote had zien verdwijnen, zoo ook zou ik mijn laatsten troost op aarde verliezen.

Maar de doodstrijd duurde lang, zeer lang. Ach, wie zou kunnen zeggen wat in mij omging gedurende dezen tijd!

In den dag moest ik haar alleen laten om geld te winnen; maar des nachts bewaakte ik haar, alsof eene wonderbare kracht mij ondersteunde, kon ik aan al de vermoeidheid wederstaan. Ik stond, onmachtig aanschouwer, al de omstandigheden van haren doodstrijd bij. . . . .

Het was op eenen schoonen Herfstavond. De lucht was zoel en zuiver. De maan liet hare flauwe stralen op de aarde vallen en verspreidde een halve klaarte. Ik was met Maria op hare kamer. Reeds eene maand lag zij te bed; hare krachten verminderden van dag tot dag.

Dezen avond gevoelde zij zich beter dan naar gewoonte. Op hare bede, had ik haar in eenen leunstoel bij het open venster gerold en mij bij haar neergezet. Zij ademde met zichtbaar genoegen de zuivere avondlucht in hare verdroogde longen en schouwde met een weemoedigen blik in de ruimte.

‘Wat schoon weder,’ lispelde zij; ‘vader, het doet mij goed van hier te zitten. Ziet gij de maan ginder, vader? Hoe schoon, hoe heerlijk! En die sterren, zie eens, hoe zij blinken. Niet waar, vader, dit alles is toch wel schoon!’ . . . . .

Mijn hart beneep zich: ik dacht dat de lieve engel ze niet lang meer zou aanschouwen. Zij begreep wat ik gevoelde en draaide haar minnend gelaat tot mij.

‘Gij hebt verdriet, vader,’ sprak zij, ‘maar verlies geenen moed, ik zal genezen, o ja, ik zal genezen! Ik heb God zoo vurig gebeden om mij niet te laten sterven . . . . . Sterven aan achttien jaar . . . . . het ware toch te ongelukkig!’ . . . . .

Een diepe zucht ontsnapte mij, ik had den moed niet om te antwoorden aan de droeve klacht van mijn kind.

‘Vader,’ zeide zij eensklaps, alsof haar iets in het gedacht schoot, ‘mag ik u eens iets vragen?’

'Zeker, Maria, wat begeert gij?' antwoordde ik.

'Wel, gij hadt eertijds eenen vriend, M^r^. Frans van West.' . . . . :

'Zwijg, kind,' riep ik uit, haar de hand op den mond leggende, 'spreek dien naam niet meer uit, Maria, het is deze van eenen gevloekte?'

Eene hevige aandoening had mij getroffen bij het hooren van dezen naam; geheel mijn verleden kwam in eenen stond zich voor mijnen geest plaatsen en de slecht gesloten wonden mijns harten openrukken.

Maria bezag mij met schrik aan.

'Heb ik u verdriet aangedaan, vader?' vroeg zij met treurende stem.

'Neen, Maria, maar spreek dien naam nooit meer uit!'

'Ja,' vervolgde zij, 'het is hetgeen moeder mij zegde. Luister, vader, ik zal u iets zeggen, en dan zal ik er nooit, nooit meer van spreken. Veroorloof gij dat ik spreke, vader?'

'Ja, spreek, mijn kind.'

'Nu, vader, ik herinner mij, toen wij nog al te zamen te Londen waren, dat ik, evenals nu, eens aan moeder vroeg, wat er van M^r^. Frans van West geworden was. Tranen schoten haar in de oogen en zij antwoordde mij: "Hij is ver van hier, mijn kind. Bid God alle dagen voor hem." En zij deed mij beloven van nooit dien naam bij u uit te spreken. En ik heb alle dagen voor uwen ouden vriend een Vader Ons gebeden. Ik heb nooit meer van hem durven spreken, want ik vreesde van u verdriet aan te doen. Zeg mij, vader, wat is er van hem geworden?'

'Zwijg, kind!' sprak ik met nadruk. 'Frans van West is de oorzaak van al onze ongelukken. Hij is vervloekt op de aarde. Bid God voor hem niet, want het is een booswicht!'

'Een booswicht? Hij, die eertijds uwe goede vriend was? Hij heeft u dus veel kwaad gedaan, vader?'

'Ja, veel kwaad,' sprak ik schier onbewust uit. 'Maar zwijg daarvan; uwe vragen pijnigen mij, Maria.'

'Ja, ik zal zwijgen,' ging de zieke voort, 'doch ik zal nog altijd voor hem bidden. Hij is misschien ongelukkig en beklaagt het kwaad dat hij u aangedaan heeft.'

Ik wilde haar niet tegenzeggen, ik wilde haar niet kenbaar maken dat deze, voor wien zij bad, de moordenaar van hare moeder was. Nogtans troffen mij de woorden van Maria hard; ik bleef er een wijl aan denken en vroeg aan mij zelven of ik de macht over mij zou hebben om aan Frans van West het schrikkelijk kwaad dat hij mij aangedaan had te vergeven.

Dit ging mijne krachten te boven. Ik voedde een te bitteren haat tegen hem op: eene bevloeking steeg uit mijn hert, telkens dat ik aan hem dacht. Ik werd uit mijne mijmering getrokken door een zucht die Maria liet hooren.

'Kom, mijn lieve,' zeide ik, 'ik zal het venster toeschuiven. De lucht wordt scherp, het zou u kunnen kwaaddoen.'

'Ach, vader, laat mij hier nog een weinig zitten, het doet mij zulken goed. Hoort gij de nachtegaal zingen, vader? Luister, hoe schoon! Aanschouw den zuiderblauwen hemel. O, wat is de Schepper groot, die dit alles geschapen heeft.'

En de zieke, die zich met geestdrift opgericht had, viel nu ontzenuwd neder. Zij hijgde zichtbaar naar den adem.

‘Helaas, vader,’ zuchtte zij na eenige stonden, ‘wat ben ik ongelukkig van ziek te zijn. Anders zou ik met u kunnen wandelen in dit schoon weder, gelijk wij eertijds deden, toen wij bij Antwerpen woonden. O dan waren wij gelukkig, niet waar! Wij waren rijk dan!’

‘Maria,’ murmelde ik, ‘gij moet die droevige gedachten van u afwenden. Wanneer gij zult genezen, zullen wij opnieuw gelukkig zijn. Kom, laat mij het venster sluiten.’

‘Ik bid u, nog eene wijl, vader,’ drong Maria met eene ziekachtige gril aan; ‘laat mij nog eens dien schoonen hemel aanschouwen.’ . . . .

Zij liet hare oogen ronddwalen over het hemelgewelf, terwijl ik haar met treurig gelaat bezag. Hare lippen verroerden, als murmelde zij een gebed. Maar ik zag hare wangen eensklaps verbleeken en hare oogen toesluiten.

Eene schrikkelijke vrees greep mij het hart.

‘Maria!’ riep ik angstig uit, ‘Maria, hoort gij mij?’

Zij ontsloot de oogen en sloeg ze glimlachend op mij. Zij opende hare armen en omstrengelde mijnen hals.

‘Luister, vader,’ prevelde zij bijna onhoorbaar, ‘gij zult hem vergeven, niet waar, alles vergeven?’

‘Hem?’ . . .

‘Ja, hem, van West. Zeg mij dat gij hem vergeeft en ik zal gerust sterven.’

‘Sterven! Gij zult niet sterven, mijn kind!’ riep ik als zinneloos uit.

‘De dood nadert, ik voel zijn ijskoude hand op mij. . . . Vergeef hem, vader, vergeef aan uwen vijand.’

‘Ja, ik vergeef hem . . . . . maar leef, blijf leven, mijn dierbaar kind, mijn zoete Maria!’

‘Dank, vader, vaarwel!’. . . hoorde ik haar zeggen en zij gaf mij een langen zoen.

Helaas, in dezen zoen liet zij haar laatsten adem gaan; ik had geen kind meer.

In den oogenblik kon ik mijn ongeluk niet gelooven. Ik riep Maria bij haren naam, ik zoende hare loodverwige wangen, ik luisterde naar het kloppen harer borst. Niets, mijn kind was niet meer! . . .

O, nu was alles met mij gedaan. De ongeluksbeker was tot den bodem geledigd. Uw doel was bereikt, helsche booswicht, Frans van West, uw werk was voltooid. Gij hadt mij den rampzaligsten mensch der aarde gemaakt.

In dien stillen nacht, alléén bij het lijk van mijn kind, was ik als zinneloos; ik morde tegen God en braakte de verschrikkelijkste verwenschingen uit tegen mijn vijand. Nu had ik niets meer te doen. Ik leverde mij geheel en gansch aan de wanhoop over. Ik was van geen nut meer op de wereld. Het leven was mij onverdraaglijk: ik besloot er een einde aan te zetten.

Den geheelen dag en den volgenden dag bewaakte ik het doode lichaam mijner dochter, evenals ik dit mijner echtgenoote bewaakt had. En des anderendaags kwam men het lijk wegnemen en ik sukkelde, geheel alléén, met hangend hoofd en wankelende stappen, achter de lijkbaar.

Het ongeluk had mijn hart versteend. Ik zag met onverschillig oog de laatste gebeden opzeggen, ik volgde dan de doodenkar naar het kerkhof, waar ik mijne Maria zag in het graf zinken.

Daar bleef ik langen tijd staan. Bidden kon ik niet: mij hart was verdroogd, ik had geen gevoelens meer.

De avond begon te vallen en nog stond ik daar. De grafmaker kwam mij verwittigen dat ik het doodenveld moest verlaten. Zonder spreken ging ik weg. Ik ging altijd

voort. Waarheen? Ik wist het niet. Ik ging zonder doel, zonder te weten waar mijne stappen mij zouden leiden.

Hoe lang ik ging, weet ik niet; maar toen de koelte des nachts mijn zengend voorhoofd verfrischte en wat kalmte in mijne gedachten bracht, bleef ik staan en zag ik rondom mij.

Ik stond op eene brug, die over een kleinen waterloop lag. Werktuiglijk bleef ik staan en naderde de leuning, alles was stil en eenzaam rondom mij. De maan verlichtte den nacht. Het was schoon weder. gelijk op den nacht dat Maria in mijne armen gestorven was.

Ik staarde op het water, dat langzaam en met zacht gemurmel onder mij liep. De maan spiegelde zich op hare oppervlakte en danste op hare wiegelende rimpels. De wind zuchtte tusschen de blâren eeniger boomen, die op den oever des waterloops groeiden; nu en dan hoorde ik scherp geschreeuw van eenen nachtvogel. Dit schreeuwen, die ritseling der bladeren waren naar en akelig als de staat mijner ziel.

Ik gevoelde nu nog eens geheel de uitgestrektheid van mijn ongeluk. De wanhoop greep mij weer aan.

Ik bezag nog altijd het water.

‘Ja,’ murmelde ik, ‘daar is de vergetelheid. Komaan, geen vertoeven, een eind gemaakt aan dit leven van ellende, dat mijne krachten overtreft. Ik ben verlaten van God en van de menschen, dat de dood mij van mijn lijden verlosse!’ . . . .

En ik beklom de leuning om mij wanhopig voornemen te volvoeren.

‘Houd aan!’ riep eensklaps eene statige stem, terwijl ik mij bij den arm sterk voelde inhouden. ‘Houd aan, ongelukkige, wat gaat gij doen!’

Ik sprong van de leuning en keerde mij verwonderd om. Een priester stond voor mij en beschouwde mij met streng gelaat.

‘Wat gingt gij doen?’ vervolgde hij. ‘Zijt gij dan geen Christen?’

‘Laat af,’ riep ik, ‘ik ben een gevloekte! Ik wil sterven, ik wil mijne dochter vervoegen! . . . .

‘Neen, sta,’ sprak de priester, ‘onderwerp u aan den wil van God en zoek het einde van uw lijden in den zelfmoord niet!’

‘God?’ riep ik, ‘ik ben verlaten van God!’

‘Zwijg, ongelukkige, gij lastert. Onderwerp u aan aan zijnen wil en zoek troost in den godsdienst.’

De indrukwekkende toon des priesters raakte mijn hart.

‘Helaas,’ murmelde ik, ‘waarom is de zelfmoord eene misdaad?’

‘Omdat het den mensch niet behoort van zich door den dood aan de voornemens des Scheppers te ontrukken,’ antwoordde de priester.

‘Ach, waarom zou ik moeten leven, daar het bestaan zoo bitter is?’

‘Kom, mijn broeder,’ zegde de geestelijke op zachten toon, ‘laat de wanhoop uit uw hart gaan; denk aan den Almachtige, dáár alleen is troost te vinden. Gij, die eene dochter verloren hebt, zult ze in Hem terugvinden. Wees moedig, mijn broeder, de belooning is niet ver!’

De troostende woorden des geestelijken verkwikten mij. Het gedacht van mij te zelfmoorden had mij verlaten! Hij nam mij bij den arm om mij van de noodlottige plaats weg te rukken. Ik volgde hem zonder tegenstand naar zijne woning.

IX

Mijnheer Dubois, zoo heette de priester, was een goedhartig en edelmoedig man. Hij bezat ten volle al de hoedanigheden, die eenen Christen kenmerken. Hij was pastoor van een kleine kerk, die op eenen berg stond. Het was op weg zijnde naar zijne woning, die dichtbij was, dat hij mij in mijnen akeligen toestand gevonden had. Hij behandelde mij als eenen broeder en moedigde mij aan door zijne vertroostingen.

Na mij van een zekeren dood gered te hebben, redde hij mijne ziel van de wanhoop. Hij gelukte er in, mijn hert door het gebed te verzachten.

Ik vertelde hem mijne droevige geschiedenis.

Dit lang verhaal van ongelukken rukte meer dan eens de tranen uit de oogen van den goeden priester. De deelneming, die hij in mijn lijden

nam, verzachtte dit grootelijks. Wij spraken te zamen van mijne ouders, van mijn vrouw en van mijn kind.

Zeer dikwijls kwam hij op de laatste woorden van Maria. Hij herinnerde mij de belofte, die ik aan mijn stervend kind gedaan had, van aan mijnen vijand te vergeven.

Ik had die belofte gedaan, maar de haat, dien ik tegen den verrader, van West, voedde, was diep in mijn hart geworteld. Zeer langen tijd worstelde M^{r}. Dubois om hem uit te rukken. Hij had al den invloed noodig, dien de godsdienst en de nagedachtenis mijner dochter hem konden geven, om in zijne poging te gelukken.

Intusschen was een geheele maand verloopen en ik verbleef nog altijd in de pastorij. Ik begon te begrijpen dat ik niet langer meer kon blijven. Nogtans, het gedacht van den goeden geestelijke te verlaten schrikte mij. Hij was mij een vriend, een broeder geworden; verliet ik hem, dan zou ik opnieuw gansch alleen ter wereld zijn. De goede priester giste mijne aarzeling en had medelijden met mij. Hij bood mij de plaats van koster aan in zijn nederig kerkje, die juist vacant was.

Ik aanvaardde met erkentenis. Het was een middel om bij mijnen weldoener te blijven en een stil godsdienstig leven over te brengen. Meer verlangde ik niet.

Ik bracht daar stille en bijna gelukkige dagen over, levende van mijne herinneringen, van dewelke ik dikwijls met den pastoor sprak. Somtijds vergezelde ik dezen in zijne bezoeken naar de arme huisgezinnen; het was de eenige betrekking, die ik met de wereld behield. Het overige van mijnen tijd bracht ik over voor het altaar, waar ik voor mijne overledene bloedverwanten bad. Dank aan den invloed van M^{r}. Dubois was ik tot een zulkdanigen omkeer gekomen, dat ik zelfs dagelijks bad voor Frans van West, de oorzaak van mijne ellende.

't Is goed, zoo men zijn tijd afwacht,
Hij lacht het best, die 't laatste lacht.

Dit leven van stil genot duurde omtrent vier jaren. Ik moest nogtans nog eene laatste beproeving onderstaan.

Op eenen nacht werd er hevig aan de deur der pastorij geklopt. Er was een brand in het dorp ontstaan en men kwam den pastoor halen om de laatste Sacramenten te geven aan eenen man, die zwaar gekwetst was. Ik vergezelde M^{r}. Dubois daarhenen. Onderweg vertelde de man, die ons was komen roepen, dat de brand in een klein huisje was en de gekwetste een arme bedelaar, dien men des avonds te voren uit liefdadigheid in de schuur had laten slapen.

Welhaast kwamen wij op het tooneel van het voorval.

Het hutje, dat gelukkiglijk ver van al andere huizen afgezonderd stond, was gansch verteerd. Een gewonde had men onder eenen nabijzijnden boom uitgestrekt. De woeste kreten, die de pijn hem outrukte, leidden ons derwaarts.

Schrikkelijk schouwspel! Daar lag een verkoold lichaam, zwart en bloedend. Het aangezicht was zoodanig verbrand dat er geene menschentrekken meer in te kennen waren. De oogen waren uitgebrand; haar, neus en lippen waren letterlijk verdwenen,

en, door de laatste roode vlammen des brands verlicht, kon men den naakten schedel en de dicht geslotene tanden van den lijder zien.

Onwillekeurig deed het mij denken aan mijne moeder, die ik bijna in dezelfde omstandigheid verloren had. Ik sidderde.

'Een priester, een priester!' schreeuwde de zieke, die reeds door de krampachtige stuiptrekkingen des doodstrijds aangevat was.

'Hier ben ik, mijn broeder,' sprak M^r. Dubois.

'Ach, mijn vader, ik ben een groote misdadiger; zou God mij kunnen vergeven?' . . . . .

'De barmhartigheid van God is oneindig. Heb hoop en moed.' . . .

Gedurende dezen tijd had ik mij bij den lijder gezet, wiens wonden ik gedurig met versch water wiesch. Zijne stem deed een ongelooflijken indruk op mij, zij geleek aan geene menschenstem; zij kwam met geweld en met eene soort van sombere wanhoop uit zijne dorre keel. Zijn lijden was verschrikkelijk. Hij knarsetandde, sloot krampachtig de vuisten en stampte stuiptrekkend met de beenen. Overvloedig schuim kwam hem uit den mond en heesche kreten stegen van tijd tot tijd uit zijne borst.

'O, ik lijd schrikkelijk!' riep hij eensklaps uit. 'Ik lijd gelijk een martelaar. En ik heb nogtans hetzelfde doen lijden aan een ander! Zou God mij kunnen vergeven?'

'Ja, mijn zoon, heb betrouwen in hem,' zeide de priester.

'Betrouwen! o, ik heb er niet veel,' hernam hij bijna zinneloos. 'Ik heb te veel misdaan. Ik zie den dood naderen! . . . Hoe zwart . . . hoe afschuwelijk! Ik ben bang . . . . . help! help!' . . . . .

Geweldige stuiptrekkingen grepen hem opnieuw aan. Ik goot een weinig water in zijnen mond; dit deed hem kalmer worden.

'Luister, mijn vader,' ging hij stiller voort, 'ik zal zeggen wat ik gedaan heb. Ik had eenen vriend, hij huwde eene vrouw, die ik beminde. Ik heb mij gewroken. Weet gij hoe?' . . . . .

En hij grijnsde een afschuwelijken lach. Een helsche uitdrukking kwam zich op zijn monsterachtig gelaat drukken.

'Weet gij hoe?' vervolgde hij. 'De vriend had eenen vader, ik ben de oorzaak geweest van zijnen dood. . . .

Een koortsachtige lach kwam hem onderbreken, de lach des duivels, die zijne klauwen op zijn prooi legt.

'Hij had eene moeder, die ziek was; ik heb het vuur aan hare woning gestoken, en zij is verbrand gelijk ik nu verbrand ben. Zijne vrouw had nog hare ouders; ik heb ook het vuur aan hun huis gestoken en zij zijn wellicht in de ramp omgekomen. . . .

De duivelsche lach kwam hem weer onderbreken. De geestelijke en ik waren verpletterd. De andere aanhoorders van het verhaal des booswichts trokken zich achteruit, onder den indruk van een gevoel van walg en afschrik.

'Het is niet al. De vriend had eene vrouw, deze, die ik bemind had, en een kind, het afbeeldsel zijner moeder. Hij was rijk, gelukkig, geacht. Dit mocht niet blijven duren. . . . . Ik bekladde den naam van mijnen weldoener. . . . . Ik stool zijn geld en deed hem voor een valsch bankbreker doorgaan! . . . . Hij zit in het gevang, zijne vrouw en zijne dochter moeten bedelen: zij zijn misschien in de ellende vergaan. . . . Zeg nu, priester, is er vergiffenis voor mij?' . . .

De geestelijke sprak niet. Zulke ijselijke boosheid verstomde hem.

'Geene vergiffenis?' huilde de gekwetste, geen antwoord van den priester hoorende, 'geene vergiffenis!' . . . . Ik brand, ik gloei! en de dood is dáár. . . . . Help! Help!' . . . .

Hij spartelde en stampte geweldig, hij raasde en tierde als een zinnelooze. Niemand kwam hem ter hulp, want hij boezemde afschrik aan allen in.

Wat mij aangaat, ik was half in bezwijming gevallen. Geheel mijn verleden kwam mij voor de oogen. Ik had hem herkend, den booswicht: het was hij, het was Frans van West die dáár lag. Hij had aan het gerecht der menschen ontsnapt, dit van God kwam van hem te treffen.

'Vergiffenis,' huilde hij, 'vergiffenis! Ik heb reeds geboet. Ik ben verraden en bestolen geweest, gelijk ik verraden en gestolen heb. Ik heb gebedeld gelijk zij. Ik heb geleden . . . maar wat ik nu ondersta is onverdraaglijk. Ik ben bang van te sterven! . . . Hulp! Hulp!'

M^{r}. Dubois was weer genaderd.

'Heb hoop, mijn zoon,' zeide hij met zachte stem, 'God zal u vergeven.'

'Vergeven!' riep de rampzalige, 'vergeven! Gij hebt dus niet gehoord wat ik gedaan heb?'

'Hebt gij leed over uwe zonden?' vroeg de priester.

'Ja, reeds sedert lang. O, had ik Hendrik kunnen vinden, ik had hem vergiffenis afgesmeekt, geweend, gebeden. Ik zocht hem . . . maar God wilde mij bij hem niet laten komen. En dan nog, hij hadde mij vervloekt!'

'Hij zou u misschien vergeven hebben,' sprak de priester op indrukwekkenden toon, 'haddet gij een waar berouw getoond.' . . .

En ik stond daar recht bij den stervende. Alles wat ik geleden had kwam mij te binnen; eene vloek, eene vermaledijding zweefde reeds om mijne lippen. . . . . Eensklaps dacht ik aan mijne dochter. Ik zag mijne stervende Maria, zij zegde mij: 'Vader, zeg mij dat gij hem vergeeft, en ik zal gerust sterven.' En ik had beloofd.

Mijne oogen vielen nu op den priester, die, bij den stervende geknield, mij smeekend aanzag. Hij hief de hand op en toonde mij den hemel. . . .

De twee edele deugden des Christens overwonnen de driften des menschen. Ik knielde bij den zieke neder, vatte hem de hand en zeide:

'Frans van West, ik ben Hendrik Flanbardts. . . . Ik vergeef u al het kwaad dat gij mij aangedaan hebt; sterf in vrede!'

'Hendrik! . . . Gij, Hendrik?' prevelde hij met versmoorde stem. 'Gij vergeeft? . . . . Dank, dank!' . . .

Een stuiptrekking greep hem aan, en hij had opgehouden te leven.

(*Wordt vervolgd*).

[Nummer 30]

Een slachtoffer van het ongeloof.

Mgr. Mermillod, bisschop van Hebron, *i.p.i.,* apostolisch vicaris van Geneve, ondervond sinds de laatste maanden van het vorige jaar op zeer kwellende wijze den haat, die sommige der tegenwoordige bewindslieden in het kanton Geneve en in den zwitserschen Bondsraad tegen hem aan den dag leggen.

Van af het jaar 1865, dus reeds gedurende acht jaren, bestuurt hij, als coadjutor van den bisschop van Lausanne en Geneve, het diocees Geneve, en thans willen de brutaalsten van hen, die tijdelijk het roer van Staat in de zwitsersche republiek richten, hem niet langer als kerkvoogd dulden. De dwang is nu door hen tot het uiterste gedreven, en op hun bevel werd dezer dagen Mgr. Mermillod uit zijn geboortestad Geneve vervoerd tot buiten de grenzen van Zwitserland. Zulk een geweldenarij tegen iemand, die zich niet in 't minst aan 's lands wetten heeft vergrepen, inboorling is en 't volle bezit heeft zijner burgerrechten, ware onmogelijk in een vrij land; een beroep op de rechtbanken zou die voorkomen of terstond te niet gemaakt hebben.

MGR. MERMILLOD.

Het lot van Mgr. Mermillod, den beroemden prelaat, die als redenaar en schrijver een meer dan europeeschen naam heeft verworven, die wegens zijn beminnelijk karakter alom, waar men hem ook persoonlijk leerde kennen, sympathieke hoogschatting won, heeft algemeen belangstelling gewekt bij iederen weldenkende. Niets dan verachting kan men gevoelen voor hen, die thans in Zwitserland het recht tot een fictie maken en een der ijverigste en bekwaamste verdedigers van het recht den lande uitbannen.

Twee dagen, voordat Mgr. Mermillod in zijn residentie-paleis als gevangene werd aangehouden, had de Bondsraad een schrijven van den bisschop ontvangen, waarin Mgr. Mermillod den stand der zaken duidelijk uiteenzet en ten slotte verklaart, dat hij niet kan ophouden met het uitoefenen van zijn bediening als apostolisch vicaris bij de zwitsersche Katholieken, die vrijelijk hem als zoodanig erkennen, en dat hij

van den Staat gunst noch privilegie, geldelijke toelage noch officieele erkenning vraagt.

Geheel de geestelijkheid van het diocees Geneve maakte op dien dag, den 15^{en} Februari, haar opwachting bij den prelaat, om hem de verzekering van onveranderde gehoorzaamheid en sympathie te betuigen en den volgenden dag, een Zondag, predikte Mgr. Mermillod in de cathedraal der hoofdstad, voor de laatste maal eer hij in ballingschap ging.

In den morgen van Maandag 17 Februari verschenen in de bisschoppelijke woning te Geneve de zaakgelastigde der regeering, zijn secretaris en twee politie-beambten, en beletten den uitgang aan alle aanwezigen. Mgr. Mermillod liet toen de hem onderhoorige geestelijken bijeenkomen en dicteerde in hun aller bijzijn een protest, dat kort daarna werd openbaar gemaakt door middel van de pers, en waarin de volgende woorden staan opgeteekend: ‘Wij protesteeren in naam van de rechten der katholieke Kerk, in naam van de vrijheid der katholieke gewetens, die in mijn persoon wordt geschonden, in naam van mijn rechten als vrij burger van de helvetische republiek, tegen het vonnis van verbanning, waarbij de Bondsraad mij buiten de grenzen van mijn vaderland stoot, zonder mij in persoon gehoord te hebben, zonder mij te oordeelen en zonder dat van mijn kant eenige wet der constitutie geschonden is.’

Tot het maken van toebereidselen voor zijn vertrek werden den bisschop slechts eenige minuten toegestaan, hem werd verzocht zich van een huurrijtuig te bedienen in plaats van, gelijk hij voornemens was, te voet de korte reis te doen. Mgr. Mermillod nam daar genoegen meê, en toen de zaakgelastigde hem vroeg, waarheen hij wenschte vervoerd te worden, antwooordde hij geen orders daarin te geven te hebben. De koetsier sloeg daarna, op bevel van den staatsbeambte, den weg in naar de grenzen, in de richting van Ferney. Op een paar mijlen afstands van Geneve verliet de prelaat de koets en wandelde, vergezeld van vier andere priesters, die eveneens in een rijtuig terstond gevolgd waren, verder op.

Wat zal de schim van Voltaire onrustig zijn, nu een door zijn geestverwanten verjaagd bisschop tijdelijk resideert te Ferney!

Gedurende heel dien achtermiddag en ook den volgenden dag was de weg naar Ferney vol met rijtuigen; in massa 's togen de bewoners van Geneve naar de plaats, waar thans Mgr. Mermillod tijdelijk zich had

gevestigd. Allen kwamen zij daar om den beminden kerkvorst hun sympathie en hun leedwezen over 't hem aangedaan geweld te betuigen. Te midden eener talrijke vergadering protesteerde de bisschop nogmaals tegen de schennis van wet en vrijheid.

De Katholieken van Geneve, de leeken, hebben een algemeen comité gevormd, dat een inschrijving heeft geopend tot bijdragen voor het te gemoet komen in de behoeften van den bisschop en de overige geestelijkheid. Aan alle hoofden der parochiën in 't diocees Geneve zijn door de regeering de verschuldigde staatstoelagen voor den tijd van drie maanden onttrokken, wijl zij den jongsten herderlijken brief van Mgr. Mermillod ter kennis der geloovigen brachten. Daarbij is het zeer waarschijnlijk, dat zulk een regeering nog meer haar kleingeestig absolutisme zal gaan toonen, daar Mgr. Mermillod in het nabijgelegen Ferney het diocees Geneve zal blijven besturen.

Hoe de Zwitsers van het kanton in 't algemeen denken over de geweldenarijen tegen Mgr. Mermillod en andere regeerings-acten van gelijke strekking, teekent zich af in de houding zelfs der Protestanten. Een invloedrijk landeigenaar van Geneve, een Protestant, heeft op zich genomen uit eigen kas de staatstoelage te vergoeden, die aan den pastoor der parochie, waar zijn landgoed is gelegen, wordt onthouden. Ook heeft zich reeds zoodanig aanbod vanwege een katholiek grondbezitter opgedaan. Deze afzonderlijke manifestatiën en de algemeene beweging onder de Katholieken, die zoo ongeveer de helft van de bevolking vormen, geven ter eere der Zwitsers blijk dat het maar enkelen zijn, die van Zwitserland een soort van China willen maken.

De Alpen bij Courmayeur.

Courmayeur is een dorp der vallei van Aoste, op een kleinen afstand van Chamouny gelegen, 't welk in deze bekoorlijke landstreek een der schoonste gezichten biedt op de oostelijke zijde van den Mont-Blanc.

In de gravure van pag. 236 levert ons de teekenstift van Gustave Doré een naar de natuur vervaardigde schets dier schilderachtige landstreek, waar reusachtige denneboomen hun kruinen ten hemel verheffen, waar bruisend en schuimend de stortvloed langs de rotssteenen rolt, en op de toppen der bergen 't onvergankelijk wit der sneeuwvelden glinstert.

De weg van Courmayeur naar Aoste is beroemd wegens den rijkdom der vegetatie, de vele watervallen en overheerlijke gezichten, die de op hun kruinen met ijs bedekte bergen der omgeving aanbieden.

Ongelukkigerwijze treft men in de vallei van Aoste een groote menigte dier arme wezens aan, welke met den naam van ‘crétins’ worden bestempeld en wier afzichtelijk uiterlijk een zonderling contrast vormt met de schoonheid der rijk bevoorrechte landstreek, op welks bodem zij 't levenslicht zagen.

De verlatene.

Toen de poolsche graaf Strawinski eens door een dorp reisde, op weg naar St. Petersburg, hoorde hij uit een armoedige woning, die hij voorbijging, een godsdienstig lie je weerklinken, met zulk een liefelijk en rein geluid gezongen, dat het hem onwillekeurig in een zekere verrukking bracht.

Door nieuwsgierigheid gedreven, trad hij de woning binnen en was niet weinig verrast, als de zangster van 't schoone lied een eenvoudig boerenmeisje van dertien à veertien jaren voor zich te zien.

Op de vragen, welke hij haar deed, antwoordde zij met bijzondere naïveteit, en toen hij haar verzocht om nog eens iets anders te zingen, was het kind aanstonds gereed om aan zijn verzoek te voldoen.

Inmiddels strompelde een oude knorrepot, met een weinig innemend uiterlijk, het vertrek binnen en vroeg den vreemdeling met barsche stem wat hij hier had te maken.

‘Is dat uw kind?’ viel hem de graaf in de rede.

‘Neen, zij is niet eens uit ons dorp van daan; 't is een vondeling, die ik in betere dagen in huis heb genomen, maar die tegenwoordig even hard werk heeft als ik om den mond bezig te houden, en toch zingt zij er altijd maar lustig op aan.’

‘Zoudt gij er dan op tegen hebben om 't meisje aan mijn zorg toe te vertrouwen?’ hernam de graaf.

‘Ge ziet er als een voornaam heer uit,’ antwoordde de oude man, ‘en ik geloof wel dat ze bij u geen honger zou behoeven te lijden.’

‘Dat zeker niet,’ hernam de graaf, ‘en aan haar opvoeding zal alle mogelijke zorg besteed worden. Als zij eens muziek geleerd heeft, zal zij eene voorname zangeres worden en in de wereld vooruitkomen: roem en fortuin zullen haar deel zijn.’

Die laatste woorden vooral schitterden te zeer in 't oog der arme dorpelingen, om hen niet te verblinden, en na met den naam van den om zijn rechtschapenheid geroemden graaf Strawinski bekend te zijn, besloot de oude landman het meisje, in haar eigen belang, hoezeer 't hem en haar ook ter harte ging, aan de zorg van den vreemdeling toe te vertrouwen.

Er zijn eenige jaren verloopen. Haar beschermer houdt woord, en te gelijk met een uitmuntende opvoeding ontvangt de kleine zangster een grondig en voortreffelijk onderricht in de muziek.

Op zekeren avond had er een gala-voorstelling plaats in de groote opera te Berlijn; de koning en de vorstelijke familie zouden er bij tegenwoordig wezen, om het debuut eener geroemde, jeugdige zangeres bij te wonen.

Joram, zoo heette de vondelinge, door den ouden poolschen landman aan de zorg van den graaf Strawinski toevertrouwd. Dien naam ook behield de zangeres, die van af dien avond als een nieuwe ster in de toonkunstwereld zou schitteren.

De algemeene toejuiching viel haar ten deel, Joram's toekomstige roem en fortuin waren verzekerd.

Op 't einde van den feestavond naderde graaf Strawinski zijn beschermelinge en sprak:

‘Joram, mijn taak is volbracht en de belofte vervuld, die ik u bij onze eerste ontmoeting gedaan heb. Gij zijt thans de wereld ingetreden, roem en fortuin zullen u van zelf toevloeien. Mijn bestemming roept mij elders. Tot wederziens.’

Na deze woorden verliet haar de graaf voor immer, in weerwil van den smartelijken indruk, die zijn verrassend afscheid op zijn bevoorrechte beschermelinge maakte. Roem en fortuin werden wel is waar het deel der toonkunstenares, maar toch meermalen verzuchtte zij in droeve mijmering, gelijk haar de duitsche schilder Kramer heeft voorgesteld:

‘Arme verlatene, die ik ten tweedenmale ben. . . . De oude landman in mijn dorp is niet meer en mijn weldoener zie 'k nimmer weder . . . O, had hij mij maar in 't dorp gelaten, waar ik rustig en onbekend leefde!’ . . .

Het hoofd zonder romp.

In de laatste jaren heeft de vertooning van geesten op het tooneel zeer veel opgang gemaakt. Voor hem, die met de wijze, waarop deze begoocheling voortgebracht wordt, onbekend is, zijn die aan 't wonderbare grenzende voorstellingen inderdaad ook zeer vermakelijk.

Iets niet minder opmerkenswaardigs biedt de vertooning van ''t hoofd zonder romp' aan, dat inderdaad geschikt is om den een of anderen toeschouwer de haren te berge te doen rijzen.

Gelijk door de eerste der beide nevensgaande gravures aanschouwelijk gemaakt wordt, is op een tafel een hoofd geplaatst, dat oogenschijnlijk in geen verbinding staat met een lichaam, wijl men, tusschen de tafelpooten door, 't gezicht op den achtergrond vrij heeft. De toeschouwer verschrikt er van, wanneer hij bovendien dit hoofd op den sombereten toon vragen hoort beantwoorden.

De werkelijkheid echter is, dat een man zich onder de tafel verborgen houdt, die zijn hoofd door een opening in het blad heeft gestoken. Gelijk de voorstelling van geesten op het tooneel door de hulp van 't spiegelglas geschiedt, zoo wordt voor deze begoocheling de dienst van spiegels gevorderd. Deze zijn zoodanig tusschen de tafelpooten geplaatst, dat zij 't geheele lichaam van den man verbergen, terwijl de zijwanden van 't lokaal door de spiegels teruggekaatst worden. De eenige zorg, die er vereischt wordt is, dat de zijwanden of coulissen, in zoo verre de spiegels hun beeld aan de toeschouwers weergeven, zoodanig aan den achterwand gelijk, en de spiegels zóó geplaatst zijn, dat de oogen 't bedrog niet ontdekken, zoodat men, in plaats van de weerkaatsing in de spiegels, door een ledige ruimte heen den werkelijken achtergrond meent te zien.

Tante Jet.
Een humoristisch verhaal.

I

Niet ver van het kleine stadje S . . . lag een heel lief buitentje. Achter het huisje was een kleine tuin en aan den voorkant een groot grasperk, met een ijzeren hek afgescheiden van den weg, die daarlangs liep. Het huisje was gebouwd van gele steentjes, die zoo helder waren, alsof ze iederen dag geboend werden, en op de vensterkozijnen, zoowel beneden als boven, prijkten roodgeverfde bloempotten met heerlijke bloemen in witte bakjes. Een stoepje van roode steentjes leidde het huis in.

De bewoonster en eigenares van dit buitentje, want bewoner of eigenaar had het niet, was een vrouw van ongeveer zestig jaren. Zij was van eene magere, lange gestalte, had een langen hals en een ovaalrond hoofd. In huis liep zij altijd met een blauwen boezelaar, en op het hoofd een witte muts met breed geplooiden rand; maar als zij uitging, dan wipte zij een ouderwetschen hoed op, die haar juist stond, als een omgekeerde leêge turfmand op het hoofd van een straatjongen. Achter op den bol van den hoed lag een groote stijve strik van donkerbruin lint, en onder de kin droeg zij er nog een, die veel stijver en tweemaal zoo groot was. Ging zij in den tuin of zat zij op het grasperk, dan bedekte een

groote tuinhoed met een klein bolletje en een half el breeden rand haar bruin en rimpelig gelaat, dat door den overhangenden rand geheel onzichtbaar was.

Gelijk zij zelf, was al haar huisraad, zooals meubelen en keukengereedschappen, tot zelfs potten en pannen toe, geheel ouderwetsch. Dezelfde schotels, die voor vijftig jaar misschien gebruikt waren, dienden ook nu nog tot hetzelfde doel, evenzoo het koffie- en theeservies, dat niemand dan zij alleen uit de kast haalde, en als het gebruikt was, uitwiesch en daarna voorzichtig wegsloot, om het den volgenden dag weer tot hetzelfde doel te voorschijn te halen. Daarenboven was zij overdreven zindelijk en net, en liep bijna den geheelen dag het gansche huis door, om te zien of er nog iets was te vinden, wat niet schoon en net genoeg was. Vond zij iets, - wee dan de meid! Zoo weinig kon het niet wezen, of zij moest terstond met wrijfdoek of stoffer komen en het afnemen. Iederen Woensdag werd de geheele kamer uitgehaald en moest het geheele leger van borden en schotels en meer van dien aard de revue passeeren in tegenwoordigheid van tante, de meid, een paar emmers heet water, een zeemleeren lap en een spons. Kijven op de meid was haar lust, en in dit punt was zij zeer lastig, maar overigens was het de beste ouderwetsche vrouw van de wereld, want zij had een goed en medelijdend hart.

Een meisje van vijftien jaar, dat zij op tweejarigen leeftijd als nichtje had aangenomen en die haar tante noemde, was, na het kijven op de meid, al hare vreugde. Het nichtje was natuurlijk het tegenovergestelde van hare tante, want zoo stemmig als de tante was, zoo vroolijk was het nichtje. Toch konden zij het wondergoed met elkaâr vinden, en hoewel nog jong, wist Mina haar tante in alles genoegen te geven. Om deze reden mocht Tante haar gaarne, en zoo gebeurde het dan wel eens, dat zij haar nichtje meer toegaf, dan zij wel met hare stemmigheid kon overeenbrengen. Zoo zou Tante heel vergenoegd leven, maar er was één ding, dat haar niet beviel en dat in staat was heel haar leven te vergallen, en dat was het volgende:

Naast het buitentje namelijk van Tante Jet lag een ander buitentje, wel niet zoo net en goed onderhouden, maar toch zeer bevallig. Vroeger was het bewoond geweest door een coquette dame met hare twee even coquette dochters, en tante kon het met deze buren goed schikken. Maar nadat de oude coquette gestorven was, waarschijnlijk omdat ze het niet in haar macht had langer te blijven leven, en nadat zij volgens testamentaire beschikking met al hare prullen was begraven, verlieten hare dochters het huis en kreeg het buitentje nieuwe bewoners, en die juist bezorgden Tante Jet de grootste kwelling.

Tante was namelijk eene verklaarde vijandin van kwâjongens (misschien wel om eene of andere reden uit den tijd toen ze nog bloeide), en daar de heer en de dame, die nu het buitentje bewoonden, het ongeluk hadden van hun huwelijk met een paar jongens gezegend te zien, had Tante haren buren een eeuwige vijandschap gezworen. De jongens van genoemden buur, tweelingen van vijftien jaar, beantwoordden van hun kant die vijandschap van Tante Jet, door haar op alle mogelijke manieren te kwellen. Nu eens mikten zij, als Tante met haar nichtje op het grasperk zat, met steentjes op haar tuinhoed, dan klommen zij achter over het muurtje en beschadigden hare bloemen. Ja zulk een verdriet als de jongens waren voor Tante, zulk een pleizier was Tante voor de jongens, die telkens bij papa en mama kwamen en schaterend van lachen vertelden, hoe zij dien stijven kapstok, zooals zij hun buur noemden, hadden beet gehad, waarna zij weer schaterend de kamer uit en den tuin in liepen. Mama berispte de jongens wel eens, maar papa maakte die berisping vruchteloos door zijn

zoontjes lachend een lichten oorveeg te geven en uit te roepen: ‘Die guitenstreken, die guitenstreken! Krek zooals ik, toen ik nog zoo'n jongen was!’ Dat de berisping van mama dan in het water viel, is wel te denken, en zoo doende werd ook Tante Jet voortdurend in hare vijandschap gesterkt en beval zij Mina bij herhaling, niet in het minst met die deugnieten om te gaan of zelfs naar hen om te zien.

Op zekeren morgen zat Tante Jet achter hare woning onder het lommer der boomen te breien, terwijl Mina bezig was met koffie te zetten. De tweelingen, die naast hunne vriendin in den tuin aan 't ravotten waren, hoorden Tante met haar nichtje praten. Terstond klommen zij in een boom, die zijne takken over het muurtje spreidde, om te zien wat Tante deed. Mina was juist het huis ingegaan, toen een der jongens Tante's stem nabootsend, riep: ‘Mina, kind, is de koffie klaar?’

‘Die kwade jongens, die deugnieten!’ riep Tante toornig. ‘Mien houd je toch nooit met die jongens op, laat ze loopen.’

‘Mien laat haar loopen, laat haar loopen,’ schaterde de jongen in den boom, ‘laat dien stijven kapstok maar alleen zitten kniezen. Mien, laat haar loopen!’ En de andere jongen begon mede te schateren en de echo herhaalde: ‘laat haar loopen, Mien! laat haar loopen!’

Dit was te veel voor het verontwaardigd gemoed van Tante Jet. Vertoornd stond zij op, smeet met hare handen het breiwerk en met haar rok eenige kopjes tegen den grond, wipte het huis in en den wijden hoed op, liep driftig de deur uit, na eerst over de mat gestruikeld te zijn, en belde nog driftiger bij haar buur aan.

‘Is mijnheer of mevrouw thuis?’ vroeg zij toornig aan de meid, die van schrik de deur voor haar neus bijna dichtsmeet. Toen Tante geen antwoord kreeg, herhaalde zij hare vraag nog toorniger, en nu zeide de meid, dat mijnheer uit, maar mevrouw tehuis was, en liep toen snel weg, terwijl zij Tante aan de deur liet staan. Spoedig echter kwam zij terug met de boodschap dat mejufvrouw maar in het achterkamertje moest gaan, want dat mevrouw aanstonds zou komen. Tante Jet deed dit, maar moest eene nieuwe kwelling ondervinden, want daar het bedoelde achterkamertje in den tuin uitzag, hadden de lieve tweelingen hunne vriendin nauwelijks gezien of zij riepen luidkeels: ‘De kapstok! de kapstok!’ klommen toen in den boom en riepen dan aan Mina, die nog altijd verbluft was blijven staan: ‘Mien, Mien! je tante, die leelijke vogelverschrikster is hier,’ en schaterend klommen zij weer naar beneden en gingen tegen het voorwerp van hun pret allerlei grimassen maken en gezichten trekken.

Eindelijk kwam mevrouw en wenschte Tante Jet vriendelijk goeden dag. Tante beantwoordde deze plichtplegingen niet, maar gaf dadelijk met al de kracht en het vuur der gramschap, dat door de jongens voor het raam nog sterker werd aangeblazen, hare verontwaardiging over de deugnieten lucht, omstandig en staande de laatste grofheden, in den tuin en voor het raam gepleegd, met oratorischen gloed uiteenzettend. Toen zij haar gemoed op deze wijze had lucht gegeven, ging zij zitten en staarde mevrouw Gertsen, (zoo heette de moeder der tweelingen) met vasten blik aan. Deze was al dien tijd zeer bedaard gebleven. Zij antwoordde Tante Jet, dat hare klachten zeer billijk waren, maar dat zij er zich verder niets om moest bekommeren, want dat de jongens geducht zouden gestraft worden en zij er op rekenen kon, dat zoo iets niet meer zou gebeuren.

De jongens, die intusschen wel begrepen, wat de ‘kapstok’ kwam doen, waren stil aan de deur gaan luisteren en hadden nog juist den tijd om zich uit de voeten te maken, toen de kruk van de deur omging en Tante Jet statig, dat is zoo kapstokachtig mogelijk, het huis verliet.

Of de jongens gestraft werden, weet ik niet, maar ik weet wel dat zij om hunne guitenstreken naar een kostschool werden getransporteerd en dat Tante Jet het voortaan, op de vacantie-dagen na, veel rustiger had, en niet ongeneigd scheen, om, als mijnheer of mevrouw Gertsen het geluk eens mochten smaken hunne lievelingen te verliezen, zich dan met hen te verzoenen.

II

In een der kleine straten van het stadje S... woonde een smid. Zijn smederij was, zooals alle andere smederijen zwart van buiten, maar nog zwarter van binnen. De baas en de knechts hadden dezelfde aantrekkelijke kleur, maar vooral een jongen van omstreeks veertien jaar, wiens gelaat tot op de lippen toe overdekt was met zwart. Niemand in de buurt kende het kind bij een anderen naam dan dien van ‘zwarte Tom.’ Een hoofd, van grooten omvang, stond bijna in onmiddellijke verbinding met zijn kort, ineengedrongen lichaam, zoodat er haast geene plaats was voor eene das, waarvan hij ook trouwens nooit gebruik maakte. Een paar bolle wangen en stekelige, korte haren verhoogden het contrast tusschen het hoofd en de beenen, welke laatste zoo tenger waren, dat het verwonderlijk was hoe zulke beenen zulk een hoofd konden dragen. Van water kende Tom bijna geen ander gebruik dan om het te drinken en het ijzer af te koelen; zeep was voor hem eene onbekende weelde. Tom was diep te beklagen: zijn baas was een waar tiran, en het was te betwijfelen of zijn ziel niet zwarter was dan zijn lichaam. Niemand in de geheele buurt mocht hem lijden; algemeen was hij een voorwerp van afschuw, en de kleine kinderen kregen stuipen, als de kindermeid hen met den smid bang maakte. Deze behandelde den jongen op de hardvochtigste wijze, en slagen moesten uitwerken wat woorden niet meer vermochten, terwijl zoowel de baas als de knechts hem van alles de schuld gaven. Kortom, hij was een van die ongelukkige wezens, wier geest, door voortdurende onderdrukking en letterlijke slavernij verstompt, alle gevoel van eigenwaarde verliest. Maar in weerwil van dat alles had Tom nog vroolijke oogenblikken, en dan betoonde hij eene groote geneigdheid om te klimmen en te klauteren.

Op zekeren morgen zat Tom onder schofttijd, buiten tegen den muur geleund, zijn zwarte lippen aan een stuk oudbakken brood af te vegen, toen langzaam een molenwagen, met zakken geladen, kwam aanrijden. Tom kreeg eensklaps eene neiging om er op te klauteren, en niet zonder gevaar van te stikken den laatsten brok in zijn mond stoppend, klom hij op den wagen en zette zich op de zakken neder, zonder om den baas en de slagen te denken. En dit was de eerste maal van zijn leven dat Tom wit was. Toen de molenwagen, buiten het stadje gekomen, stilhield, klom Tom van den wagen, keek den molenaar eens aan en liep met de handen in den zak fluitend verder tot bij het buitentje van Tante Jet, die met Mina en een zwarten poedel voor het raam zat. Beiden schenen de leelijke half witte, half zwarte gedaante van den jongen te bewonderen en reeds had Tante, in de meening dat de jongen om een kleinigheid zou komen, hare hand in den zak gestoken, toen een forsche hand den niets vermoedenden Tom bij den kraag vatte en hem met zulk een geweldigen ruk tegen het ijzeren hek smeet, dat het bloed den armen jongen uit den neus sprong. Het was Link de smid, die, Tom's afwezigheid bemerkt hebbende, hem was nageloopen en met geweld met zich wilde meênemen. Maar Tom scheen eenmaal de lucht te bevallen, en hoewel nog duizelig van den hevigen smak, klemde hij zich met eene aan waanzin grenzende wanhoop aan het hek vast en staarde met verbijsterden, om hulp smeekenden blik naar het venster, waar Tante en

Mina de worsteling met schrik aanschouwden. Een groot medelijden jegens den ongelukkigen knaap en hevige gramschap tegen den onmenschlijken smid grepen haar aan, en zich zelve bijna niet meester, stormde zij het huis uit om den knaap te ontzetten, toen de smid, na vergeefsche pogingen om hem mee te voeren, hem zulk een hevigen vuistslag toebracht, dat de knaap bewusteloos langs het hek ineenzakte. Tom werd met behulp van Tante, Mina en de meid naar binnen gedragen, waar men hem in een grooten stoel zette en beproefde hem te doen drinken. Na eenige minuten opende de arme jongen de oogen, maar sloot ze weer terstond, terwijl hij met zijne handen eene beweging maakte, alsof hij den smid nog wilde afweren. Innig medelijden vatte Tante voor den armen knaap op, en zij was vast besloten de oorzaak van de mishandeling op te sporen en den dader te doen straffen. Toen de jongen, vooral door de zorgvuldige verpleging van Mina, geheel was bijgekomen, trachtte men te weten te komen wat hij misdaan had en wie de persoon was, die hem dus had mishandeld; maar Tom, wiens geest nog geheel verward was, kon niets uitbrengen dan eenige onsamenhangende woorden, die getuigden dat de schrik hem nog niet had verlaten. Tante besloot nu den commissaris van politie van het voorgevallene te verwittigen, ten einde te weten te komen, waar de ongelukkige jongen tehuis behoorde.

DE ALPEN BIJ COURMAYEUR.

De onder-commissaris verscheen weldra ten huize van Tante Jet. Het was een man van middelmatige gestalte. Een rosse knevel en een paar dito bakkebaarden gaven aan zijn uiterlijk een forschheid, die misschien met zijn innerlijk in tegenspraak was. Zijn overigens mager gelaat, dat door een breedgeranden en kalen hoed nog meer uitkwam, benevens een groene jas, waarvan de mouwen versleten en eene handbreed te kort waren, gaven te kennen dat zijn gewichtig ambt hem juist genoeg opleverde om te bestaan en er nog een wandelstok op na te houden. Zoodra hij binnenkwam en den jongen aanschouwde, zeide hij met het air van een kenner (hoewel hij den jongen nog nooit gezien had) 'Hm! Meer gezien. Arme duivel! Hm! Tamelijk smerig. Zeker geen thuis meer. Te lui om te werken. Hm! Een nacht opsluiten. Zal wel opknappen.'

DE VERLATENE.

Al deze afgekorte zinnen werden op de meest norsche wijze uitgesnauwd en Tante stond verbluft, hoe het mogelijk was dat een mensch zoo kon balken.

'Maar, mijnheer,' waagde Tante, 'als ge gezien hadt hoe de jongen mishandeld werd, dan zoudt ge. . . . .

'Gekheid! Hm! Zal 't wel verdiend hebben. Meer van dat soort onder handen gehad. Ken ze allemaal wel!' onderbrak de onder-commissaris.

Of Tante al driftig werd en al haar redeneerkracht uitputte, om den man het ware van de zaak onder het oog te brengen, het hielp niets. Zijne gewaande kennis van die zaken bewees meer dan feiten, en de jongen was en bleef een van het soort, dat hij wel kende, dat hij meer onderhanden gehad had en dat het wel verdiend zou hebben. En terwijl hij Tante en Mina norsch groette, pakte hij met de eene hand den jongen bij den kraag, nam met de andere zijn stok op, (Mina bemerkte dat er geen knop meer aan was) en duwde den armen Tom ruw voor zich uit. Hij bracht den ongelukkigen jongen, die gedachteloos en als eene machine voortliep, naar het raadhuis, 't welk tevens voor politie-bureau en secretarie diende, en deze werd daar veroordeeld om met een drietal polietie-agenten te zitten geeuwen en niets doen.

Den volgenden dag kwam een man met grimmig en donker gelaat bij Tante Jet aanbellen. Een pet met verguld randje, een jas met zes koperen knoopen en een korte sabel, die sedert jaren het daglicht niet meer gezien had, gaven den machtigen beschermer der openbare veiligheid te kennen. Op een manier, die de meid deed schrikken en den zwarten poedel deed blaffen, overhandigde hij een lijvigen brief, waarin Tante kondschap gedaan werd dadelijk ten raadhuize te verschijnen. Tante, die tusschen een paar emmers stond en te midden eener heele colonne van borden en schotels, want het was Woensdag, droogde hare vingers, nog rookend van het heete zeepsop, aan haar bonten voorschoot af, vatte den brief tusschen pink en ringvinger aan, en las met een ernstig gezicht, waarop: 'Moet dat hier wezen' te lezen stond, het adres. Daarna droogde ze hare vingers nog eens af, zette een nog ernstiger gezicht, opende den brief en las den inhoud, waarbij zij haar linkerarm in de zij plaatste en goedkeurend met haar hoofd knikte. Tante werd nu opeens zeer deftig en na met zeker air de meid bevolen te hebben, alles eens een flinke beurt te geven en weer behoorlijk op zijn plaats te stellen, beval zij Mina haar besten hoed op te zetten, waartoe zij zelf het voorbeeld gaf, en verliet met haar nichtje het huis, in den gang nog eenige wenken en bevelen voor de meid achterlatend. Mina begreep intusschen niets van dat alles, en gaarne had zij om opheldering willen vragen, maar Tante zag er zoo ernstig uit, dat de vraag op Mina's lippen bleef hangen, toen ze haar tante aankeek. Zoo stapten zij stilzwijgend voort, tot zij het stadhuis bereikten, waar zij binnengingen. Zij werden opgewacht door den man met het grimmige gelaat en de koperen knoopen en gebracht in een zaal, waar de burgervader tusschen den hoofd- en onder-commissaris achter een groene tafel zat. Aan het einde der zaal, als in het verschiet, zaten een paar jonge klerken met groote veeren pennen achter de ooren en met kale jassen aan, te wachten op verhooging van hun tractement, terwijl een paar reeds grijs geworden klerken, in niet minder kale jassen, met gefronst voorhoofd in groote folianten zaten te turen, in de hoop dat een klein pensioentje hun karig deel zou worden, als zij op non-activiteit werden gesteld. De burgervader zelf was een man met weelderige bakkebaarden. Aan zijn gouden bril en aan zijne corpulentie zou men zeggen, dat hij zijn tractements-verhooging al beet had. De hoofd-commissaris had een vriendelijk voorkomen en hield het midden tusschen het

achtbaar hoofd der stad en den onder-commissaris met zijn rossen knevel en bakkebaarden.

Tante had intusschen in tegenwoordigheid dezer achtbare heeren niets van haar ernst en deftigheid verloren, integendeel drukte haar gelaat die beide hoedanigheden nog meer uit, en zij sloeg al de personen gade met een blik, die genoeg toonde dat zij voor geen klein gerucht vervaard was. Mina keek de heeren ook aan, maar zeer verlegen, en bemerkte in haar verlegenheid, dat de onder-commissaris ook nog een pruik droeg, wat zij den vorigen avond niet had bemerkt.

Na een kort wederzijdsch stilzwijgen, verzocht de burgervader Tante, breedvoerig te verhalen wat er gisteren met zekeren jongen gebeurd was. Tante voldeed daaraan met den noodigen ernst, welke nog verhoogd werd door de verontwaardiging, die de herinnering aan den armen Tom in haar opwekte, en nadat zij ook nog melding gemaakt had van de vriendelijke behandeling van den onder-commissaris jegens den ongelukkigen jongen, zweeg zij stil en wierp een strengen en uitdagenden blik op den gepruikten snorbaard.

Nu werd bevel gegeven aan den man met het grimmige gelaat en de koperen knoopen, om den bewusten jongen voor te brengen en Tom verscheen altijd nog in zijn halfwit-halfzwart costuum.

'Hoe heet ge?' vroeg hem de hoofd-commissaris.

Tom keek angstig voor zich, maar antwoordde niets.

'Jongetje, hoe is uw naam?'

Tom keek nog angstiger, maar opende zijn mond niet. De burgervader zuchtte, de hoofd-commissaris schudde medelijdend het hoofd en de onder-commissaris balde zijn vuist, terwijl de man met de koperen knoopen een been vooruitzette en de jongen aankeek, alsof hij zeggen wilde: 'Mot ik je?'

'Jongen, nogmaals, hoe heet je?' vroeg de hoofd-commissaris andermaal. Tom begon te huilen en antwoordde: 'Tom, baas!' terwijl hij zijne schouders optrok en zijn oogen dichtkneep, alsof hij tegen zijn ouden baas sprak en een flinke muilpeer verwachtte.

'Hoe is je van?'

'Die heb ik niet,' grinnikte Tom.

'Wie heeft je geslagen?'

Diep stilzwijgen.

'Wie is je baas?'

Dezelfde stilte.

De man met de valsche pruik snauwde hem nu bits toe, dat hij moest antwoorden, en de man met de koperen knoopen schudde hem zoo door elkander, dat Tante en Mina ieder oogenblik meenden zijn beenen door de zaal te zien vliegen. Tom begon daarop zoo geweldig te schreeuwen en te huilen, dat Mina uit medelij ook wou gaan huilen, terwijl Tante zoo schrikkelijk verontwaardigd keek, alsof ze de koperen knoopen van den man zijn jas wou kijken.

'Jongen, nu voor het laatst: wie heeft je geslagen?' vroeg de commissaris.

Tom keek angstig om, alsof hij bang was dat de smid het zou hooren, en sprak toen bevend en nauw hoorbaar den naam van Link uit, terwijl hij wederom zijne schouders optrok en zijne oogen dichtkneep.

Maar nu was het ook genoeg, want op alle verdere vragen bleef Tom het antwoord schuldig. En of nu de hoofd-commissaris al behulpzaam knikte en de burgervader al 'komaan,' wenkte, en of de onder-commissaris al zijn vuist balde en de man met de koperen knoopen al een been vooruitzette met hetzelfde 'mot-ik-je'-gezicht, het

hielp altemaal niets: Tom was en bleef stom. Er was derhalve niets te besluiten en daarom schorste de edel achtbare man het onderzoek en beteekende Tante Jet met een hoofdknik dat zij kon gaan, nadat ook Mina niets meer gedaan had dan verlegen Tante's verhaal bevestigd. Tante verzamelde nu voor het laatst al den ernst en deftigheid, die er nog was overgebleven en beantwoordde den wenk van den burgervader met een hooghartigen groet. Mina groette ook, maar heel verlegen, en keerde met hare tante huiswaarts.

De smidswinkel van den tirannieken baas Link was den dag, waarop bovengenoemd onderzoek had plaats gehad, nog niet open geweest, ofschoon de klok van den ouden, vervallen stadstoren reeds lang het middaguur had geslagen. In den beginne hadden de buren zulks niet bemerkt; maar toen de winkel nog zoo laat gesloten bleef, gaven eenige buurvrouwen, met de armen over elkaâr geslagen, aan andere buurvrouwen met over elkaâr geslagen armen hierover hunne verwondering te kennen, en spoedig kwamen er nog meer buurvrouwen bij elkaâr en snapten en maakten gissingen over Link, die geen grond hadden en beweerden met nadruk, dingen gehoord te hebben, die zij liefst niet wilden vertellen. Aan het eene einde der buurt vertelde een uitdrager in oude kleêren en verroeste kachelpijpen, dat hij Link gisteravond laat had zien uitgaan en merkte er bij aan dat hij niet graag in zijn schoenen zou steken; en aan het andere einde beweerde men reeds dat Link gestolen had en met zijn buit op de vlucht was. Hoe het zij, de winkel was en bleef gesloten, zelfs toen de man met het grimmige gelaat en de koperen knoopen, die Tom onder gestadig duwen en stompen vooruitdreef, er voor kwam. De deur gesloten vindende, keerde hij terug, tot grooten spijt van Tom, die weer een rijkelijk deel duwen en stompen bekwam, en ging den commissaris zijne bevinding mededeelen. Te gelijk met den commissaris. Tom en een paar politie-agenten kwam ook de geheele buurt op de been. De uitdrager, die met behulp van beide zijne ellebogen door het volk, dat zich voor de smederij te zamen hoopte, heen was gedrongen, verklaarde zich bereid de noodige hulp en inlichting te verleenen, daar hij goed met den smid bekend en veel bij hem in huis geweest was, en hij stapte, toen de deur was opengebroken, te gelijk de smidse binnen. Natuurlijk benijdde men den uitdrager van bij het onderzoek tegenwoordig te mogen zijn.

Het onderzoek daar binnen leidde intusschen tot niets, hoewel de uitdrager uit den winkel te voorschijn stapte, alsof hij machtig veel te weten was gekomen, wat natuurlijk de nieuwsgierigheid der omstanders in de hoogste mate gaande maakte. Maar hij stapte rustig en veelbeteekenend huiswaarts en lette niet het minst op de menigvuldige vragen, waarmede men hem bestormde. Dat hunne nieuwsgierigheid daardoor nog meer werd geprikkeld en dat men den uitdrager voor een belangrijk persoon in deze zaak begon aan te zien, is natuurlijk. Even natuurlijk is 't ook dat, toen men een paar dagen daarna niets meer van het voorval hoorde, men er ook niet meer aan dacht en dat de herinnering er aan met den tijd voorbijvloog.

Tom was intusschen zonder huisvesting, maar de medelijdende goedheid van Tante Jet zou daarin voorzien, en zij besloot Tom bij zich in dienst te nemen. Hoe het kwam, wist zij niet, maar zij gevoelde zich bijzonder tot den jongen getrokken. Tom kwam dan op een Woensdag in zijne nieuwe betrekking en in een nieuw pak, en hij begon zijne werkzaamheden met het breken van een bruinen koffiepot, die bij Tante om zijne oudbeid zeer in waarde stond. Een donkere wolk verscheen op Tante's gelaat, maar toen de arme Tom begon te huilen, kreeg ze medelijden met hem en keerde

haar toornig gelaat naar de gebroken kan, alsof die het helpen kon, dat zij stuk was, terwijl Tom bij zich zelven het voornemen maakte om niets meer te breken.

Tom was tot nog toe een domperig wezen geweest, en zijn geest had door de mishandeling van den zwarten baas Link niet minder ge-

leden dan zijn lichaam, maar de zachte en ongewone behandeling, die hij nu ondervond bij Tante Jet, en de medelijdende liefde, die Mina voor den ongelukkigen jongen koesterde, zouden weldra een gunstigen invloed op Tom's geheel gestel uitoefenen. Het was daaraan reeds te zien, dat Tom een begrip begon te krijgen van dankbaarheid, eene deugd, die hij nooit had kunnen beoefenen. Wat hij voor Tante uit plichtbesef en uit dankbaarheid deed, deed hij voor Mina uit liefde, en daarom had Tante noch het nichtje er spijt van, Tom bij zich te hebben genomen.

Zoo was het leven op het buitentje en zoo snelde de tijd met zijne door niets gestoorde snelheid voorbij en hadden de jongens van mijnheer Gertsen reeds lang hunne laatste vacantie beleefd. Zoo plaagachtig zij vroeger waren, zoo voorkomend en vriendschappelijk toonden zij zich nu, zoodat Tante Jet allengs hare vijandige houding ten hunnen opzichte veranderde en haar rimpelig gelaat in een vriendelijker plooi zette, zoo dikwijls zij de tweelingen ontmoette. Ja, Mina mocht nu naar hen omzien en ten laatste zelfs met hen omgaan, wat ten gevolge had dat zij mevrouw Gertsen meer dan eens ging bezoeken, waarbij Tante haar soms vergezelde.

Op zekeren avond (het was heel koud en de wind loeide in den schoorsteen) zat Tante Jet in de kamer aan de tafel te breien. Een stevige bril met groote glazen rustte op het tipje van haar neus, die van ter zijde gezien juist buiten den breed geplooiden rand van haar muts uitkwam. Tegenover haar zat Mina, druk met naaiwerk bezig, en bij haar vroolijk snappen, waarbij hare heldere kijkers van eene lustige opgeruimdheid getuigden, kon men het regebmatig doorhalen van den draad hooren. Een kleine pauze, tusschen het gesprek ontstaan, werd door Tante te baat genomen om het vuur eens flink op te poken en door de hangklok om met groot geraas acht uur te slaan. Daarna plaatste Tante zich weer in hare leuningstoel en Mina met een gewichtig gelaat aankijkend, waarbij zij haar bril van haar neus nam, zeide ze: ‘Mina, kind, ik gevoel dat ik met den dag ouder word en dat het hoesten mij ook geen goed doet! (Hier begon tante toevallig te kuchen.) En daar het mij zou spijten als ge met uw vroegeren toestand geheel onbekend moest blijven, zoo wil ik u daarvan op de hoogte brengen en u tevens mijne geschiedenis verhalen.’

Na een paar malen gekucht te hebben, begon Tante: ‘Ik zal dan met mijn eigen geschiedenis beginnen:

‘Ik werd geboren in de maand Februari. Mijn ouders waren zeer verheugd, maar mijn vader, de goede man, mocht mijn vierde levensjaar niet aanschouwen, eene beroerte rukte hem uit dit leven en daar met dat leven het tractement ophield, dat hij als deurwaarder genoot, verviel mijne moeder in de uiterste armoede en kon zij mij ten laatste niet meer onderhouden. Toen besloot ze mij in een opvoedingsgesticht te doen, opdat ik ten minste nog iets zou kunnen leeren, om later met fatsoen mijn brood te verdienen. Na dit besluit, dat spoedig ook ten uitvoer was gebracht, verliepen twee jaar, waarin mijne moeder mij elken Zondag kwam bezoeken. Ik was nu ongeveer zeven jaar, toen zij ziek werd. Haar toestand werd van dag tot dag erger, en na verloop van een paar weken was zij dood. Zij was arm, maar zonder schulden gestorven, en het eenige wat zij mij naliet en wat mij later werd ter hand gesteld, was een klein briefje, waarop met bevende hand geschreven stond: (hier haalde Tante het briefje uit haar zak te voorschijn)

‘Dierbaar kind, gaarne had ik nog te zamen met u willen leven, maar het moest zoo niet zijn. Mocht het u later goed gaan in de wereld, vergeet dan toch nooit uwe

vroegere armoede, maar verkies haar steeds boven een onrechtvaardig leven en denk dikwijls aan

'Uwe te vroeg gestorvene moeder
Aaltje.'

(*Wordt vervolgd*).

Waarheen?

Waarheen, waarheen, aanvallig kind,
Waarheen richt gij uw tred?
Alleen op 't kinderspeelgoed nog
Hebt gij uw zin gezet.

En gij, van 't spelen zat, o knaap!
Waarheen toch zult gij gaan?
Zult gij het effen pad betreên,
Of wel de oneffen baan?

Gij man, den jonglingstijd ontgroeid,
Waarheen wel leidt uw doel?
Is 't streven naar volmaakter deugd,
Of 's werelds feestgewoel?

Gij, grijsaard, waar, waar wilt gij heen?
Nog leven voor deze aard?
Hebt gij voor haar of 't hemelrijk
U schatten saâmgegaard?

Waarheen, o menschheid! streeft gij toch?
Waarheen leidt 's levens lot?
Naar aardsch geluk, naar aardsche vreugd,
Of naar het zijn met God?

Houdt steeds 't waarheen, 't waarom in 't oog,
Waartoe ge op aarde zijt;
Uw einde, o mensch, is heil of ramp
In eindlooze eeuwigheid!

L.D.V.D.S.

Voor één stukje goud.

Waar de Apennijn zijn kruin verheft,
Zich spieglend in den stroom -
Daar leidt door 't dicht en wilde woud,
Door doornestruik en kreupelhout
Een weg naar 't heilig Room.

Een luttel reisgeld in de tasch,
Een grove pij om 't lijf,
Trekt Jan van Kenty langs dit oord
Naar der Apostlen graven voort,
Hoe ook door jaren stijf.

Reeds groet zijn oog de heilge stad,
Reeds de uren zijn geteld;
Maar plotsling davert hem in 't oor:
'Sta, monnik, ga niet verder door:
Uw leven of uw geld!'

Een vijftal roovers schieten toe,
Het dreigend staal ontbloot;
Het antwoord luidt: 'Ziehier mijn schat,
En zoo 'k nog één stuk gouds bezat,
Ik hielp u in den nood.'

De heilge zweeg. De roovers gaan
Op nieuwen plundertocht.
Maar hoe . . . wat rammelt in zijn zak?
Een geldstuk, dat daar heimlijk stak
En hij niet vinden mocht.

En luid roept hij de roovers na;
Verbaasd komt men nabij:
'Hier is,' zoo klinkt het uit zijn mond,
'Een stukje geld, dat ik nog vond
Verscholen in mijn pij.'

Verpletterd staan de onmenschen daar
En van ontroering stom.
Zij vallen voor zijn voeten neer:
Hun harten won hij voor den Heer,
En ook hun buit weerom.

Maar Kenty spoedt zich ijlings voort
Naar Rome's heiligdom.
Daar dankt hij God, in 't hart verheugd,
Vijf zielen voerde tot de deugd
Één stukje goud weêrom.

H ERMANN.

Vader Matthijs.
Door Rudolf Vranks.
Slot.

Drij jaren waren sinds den dood van Frans van West verloopen.

Mr. Dubois, die een bejarig man was, werd eensklaps ziek, en in weinige dagen ging hij de belooning ontvangen van zijn leven vol weldaden en verdiensten.

Nog eens bevond ik mij gansch alléén op de wereld. Maar nu was ik in denzelfden toestand niet meer als na den dood mijner dochter. Mijn edelmoedige beschermer had mij de onderwerping geleerd en mij weer Christen doen worden.

De dood van Mr. Dubois vond mij dus ouderworpen. Nadat ik op zijn graf een gebed gestort had, ging ik mijn viool van den muur afhalen, waar zij sedert zeven jaren onaangeroerd gehangen had; ik nam weer den reisstok in de hand en begaf mij op weg.

Ik had een doel. Sedert het afsterven van den pastoor was de zucht in mij ontstaan, van mijn vaderland terug te zien. Meer dan tien jaren waren verloopen, sedert dat ik het land moest verlaten. Tien jaren on-

geluk hadden mij onkennelijk gemaakt en moesten, dacht ik, de bankbreuk van het huis Flanbardts doen vergeten hebben.

Ik begon mijne terugreis op dezelfde manier als ik gekomen was, ik wil zeggen, dat ik, evenals dan, met het vioolspelen mijn bestaan verdiende. Onderweg ging ik de graven bezoeken van mijne dochter en van mijne echtgenoote: twee sombere standplaatsen in mijne reis naar Nizza.

Alzoo geraakte ik in dit klein stedeken welks verblijf mij paste. Mijn vorig leven bleef voor een ieder een geheim; immers, ik kon zonder gevaar van door het gerecht genomen te worden mijn echten naam niet kenbaar maken. Maar wie zou onder den armen Matthijs, den eertijds rijken en machtigen Flanbardts ontdekt hebben.

Zoo leef ik voort, in afwachting dat het God believe mij van de wereld te halen, om mij bij mijne verloren bloedverwanten te vervoegen. Ik bid nog alle dagen voor Frans van West. - Dat God zijne ziel barmhartig zij en hem het kwaad vergeve, dat hij mij gedaan heeft! . . .

X

Het verhaal van vader Matthijs was ten einde. De tijd was gauw voorbijgevlogen. De avond begon te vallen, toen de grijsaard zweeg.

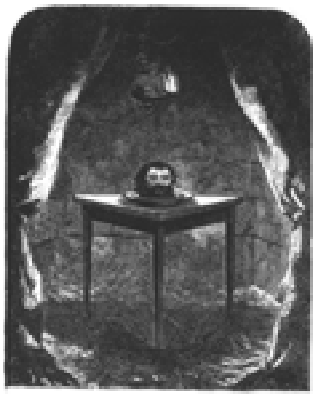

HET HOOFD ZONDER ROMP.

Ik verliet hem, de geest vervuld met de treurige schilderingen, die hij mij geschetst had, en een diep medelijden voor den ongelukkigen muzikant in mijn hart dragende. Van zijnen kant was vader Matthijs op zijn knielbank gegaan, waar hij zijn gewoon gebed liet hooren:

‘Heer vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren.’ . . . . .

Van den dag af dat vader Matthijs mij zijne geschiedenis had verhaald, begon hij te verzwakken en langzamerhand naar het graf te dalen.

Men zou gezeid hebben, dat hij gewacht had van sterven, totdat hij iemand het geheim van zijn verleden had kenbaar gemaakt.

Ik had nu een oprechte genegenheid voor den ouden muzikant opgevat. Ik ging hem alle dagen bezoeken. Hij sprak mij van zijnen vader, van zijne moeder en van zijne echtgenoote. Maar nog meer onderhield hij mij van zijne dochter, van zijne beminde Maria. Tranen schoten mij soms in de oogen, toen ik den vader op begeesterenden toon eenige omstandigheden van het leven van zijn kind hoorde aanhalen. Hoe treurend, hoe zielroerend kon hij dien langzamen doodstrijd beschrijven, van die jeugdige bloem, die in de Lente harer levensbaan gesnoeid geweest was! Somtijds ook haalde hij zijn viool en speelde mij de liedjes, die zij meest bemind had.

Het deed den grijsaard goed van aan iemand van zijne dochter te kunnen spreken. Op zekere tijden bracht hij mij vóór hare schilderij en deed ze mij lang aanschouwen.

‘Niet waar,’ zeide hij dan, ‘niet waar, zij heeft het gelaat van eenen engel? Zie dit blanke voorhoofd, die zuiver blauwe oogen, die de kuischheid harer ziel uitdrukkken; zie het geheel harer gelaatstrekken, hoe schoon, hoe engelachtig! En dit was mijn kind, mijne Maria!’

En ik liet de grijsaard in zijne geestdriftige beschrijving voortgaan, want het medelijden verkropte mijnen boezem en belette mij te antwoorden.

Nogtans vader Matthijs verflauwde van dag tot dag en moest eindelijk te bed liggen.

Ik volgde stap voor stap zjjn afsterven na. Ik was de eenige aanschouwer van het einde van dit martelaarsleven.

Naarmate hij zich voelde verflauwen, scheen de grijsaard te herleven. Hij zag de dood naderen en hij lachte haar toe. En inderdaad, de dood moest voor hem niet pijnlijk zijn.

Op eenen avond kwam ik mijn gewoonlijk bezoek bij vader Matthijs afleggen. Ik had hem den dag te voren veel slechter dan naar gewoonte gelaten. De vrouw des huizes, die mij kwam opendoen, zegde mij dat zij slechte hoop over hem had.

Toen ik op de kamer kwam, was de zieke in een lichten slaap gevallen.

Een vrouw bewaakte hem. Hoe stil nogtans ik mijne intrede gedaan had, was het genoegzaam om vader Matthijs te doen ontwaken. Een vriendelijke glimlach kwam zich op zijn ontvleesd gelaat schetsen, toen hij mij herkende.

‘Gij komt intijds,’ sprak hij op bedaarden toon, ‘om mijne laatste stonden bij te wonen. Ik heb daar een weinig geslapen en ik heb *haar* gezien, *zij* riep mij.

Na eenig stonden gezwegen te hebben, wendde de grijsaard zijn hoofd naar het venster.

‘Het is schoon weer,’ zeide hij, ‘de maan blinkt helder, de hemel is zuiverblauw, de sterren flikkeren prachtig. Zoo ook was de natuur toen Maria mij verliet: zij was jeugdig en schoon als zij’ . . . .

De zieke zuchtte diep, maar zijn voorhoofd verhelderde welhaast.

‘Ik zal haar gaan vinden,’ murmelde hij, ‘want ik voel mij verzwakken . . . mijn vriend, ik zou willen een priester hebben.’

Stilzwijgend gehoorzaamde ik aan des grijsaards verlangen. De vrouw werd om eenen geestelijke gezonden.

Ik woonde beweegloos de laatste uren des ouden muzikants bij, geen woorden van hoop op betering of troost liet ik hooren, want ik wist dat zij hier overtollig waren. Immers de dood was voor den armen grijsaard het doel zijner wenschen.

‘Vriend,’ zeide hij nog, ‘ik heb veel aan u gedacht deze laatste dagen. Gij zijt de eenige vriend, dien ik nog bezit. Ik heb een testament gemaakt en u als de uitvoerder van mijn laatsten wil aangewezen. Zult gij hem volbrengen?’

‘Ja,’ sprak ik diep ontroerd, ‘ik beloof het u.’

‘Dank, ik zal gerust sterven.’

Nogtans kwam de priester welhaast. Ik trok mij ter zijde, terwijl vader Matthijs zijne biecht sprak en de Sacramenten der stervenden ontving. Dan knielde ik met den priester bij de doodsponde neer en wij begonnen de laatste gebeden. Ik zag dat de grijsaard de gebeden met aandacht volgde, want zijne lippen verroerden.

Nu begon de priester het Vader Ons.

‘Vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren,’ . . . . prevelde de priester.

Vader Matthijs scheen te herleven, toen hij deze woorden hoorde.

‘Vader,’ zeide hij, zich in zijn bed oprechtende, ‘vader, dat heb ik gedaan in mijn leven’ . . . . .

‘Ja, mijn zoon,’ antwoordde de geestelijke, ‘gij hebt veel geleden en gij hebt vergeven. Daarom moogt gij in God hopen.’

Een hemelsche lach schetste zich op des grijsaards gelaat, hij liet zich zachtjes achterovergaan, stak de armen hemelwaarts, als zag hij iemand, sloot de oogen dicht en verroerde niet meer.

Vader Matthijs was dood. . . . .

Ik deed den armen muzikant begraven en zette dit eenvoudig opschrift op zijn graf:

‘Hier ligt begraven vader Matthijs.

Bidt voor zijne ziel.’

Na den dood zelfs van den zoo ongelukkigen man wilde ik den sluier niet opheffen, dien hij zelf over zijn leven geworpen had.

Ik werd in bezit gezet van al hetgeen vader Matthijs naliet, te weten: eene som van ongeveer vijfhonderd franken en de gedenkenissen, die het geheimzinnige kamerken bevatte. In zijn testament vroeg de goedhartige man, dat het geld aan de armen zou uitgedeeld worden en dat ik de andere voorwerpen uit vriendschap voor hem zou willen aanveerden en bewaren.

De laatste wil van Hendrik Flanbardts werd stiptelijk uitgevoerd.

Ik heb de overblijfsels zijner vorige weelde in mijn huis doen dragen, waar ik ze eerhiediglijk bewaar.

Somtijds beschouw ik de schilderijen van Bertha en Maria, en dan blijf ik langen tijd denken aan den ouden speelman Matthijs, wiens leven mij als het schoonste voorbeeld voorkomt van die verheven deugd: het kwaad met het goed loonen.

[Nummer 31]

Mgr. Bianchi.

In staat gesteld onzen lezers het welgelijkend portret aan te bieden van Z. Exc. Mgr. Bianchi, pauselijk internuntius bij de regeering der Nederlanden, mogen wij tevens niet nalaten, door een levensschets, hoe kort en onvolledig dan ook, den doorluchtigen staatsman en beminden prelaat te kenschetsen, die om zijn werken en karakter ook in Nederland allen, die hem leerden kennen, zoo recht dierbaar is.

TERECHTSTELLING VAN STRAFFORD.

Uit een aanzienlijke romeinsche familie den 17^en November 1817 geboren, ontving Mgr. Bianchi zijn eerste opvoeding en verdere opleiding in de Eeuwige Stad, waar hij zich de ruime gelegenheid en de uitstekende middelen, die er den studeerenden ten dienste staan, grootelijks ten nutte maakte.

Na met bijzonderen lof op het Romeinsch College zijn studiën der letteren en philosophie voltooid te hebben, ontving hij op 't Romeinsch Seminarie het godgeleerd onderricht en werd na afloop van den vierjarigen cursus doctor in de godgeleerdheid.

Op 't pauselijk college ‘della Sapienza’ wijdde hij tevens vier jaren aan de studie van 't burgerlijk en canoniek recht, en verkreeg hier achtereenvolgens de graden van baccalaureus, licentiaat en laureatus in de beide rechten.

Na 't uitstekend succes zijner studiën, werd Mgr. Bianchi alras om zijn veelomvattende bekwaamheden en beminnelijkheid van karakter tot

verschillende hooge waardigheden benoemd. In 1844 werd hij pauselijk ceremoniemeester en geheim kamerheer. In 1847 beoefende hij practisch het kerkelijk recht bij den auditeur van Mgr. den secretaris der H. Congregatie van het Concilie, en het burgerlijk recht bij de rechtbank van Rome, genaamd de A.C. In 1848 werd hij tot kanunnik benoemd der basiliek van de H. Maria in via lata, welke zelfde waardigheid ook eens door onzen H. Vader Paus Pius IX bekleed werd.

Na van 1850 aan de secretarie van Buitengewone Kerkelijke Zaken werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1856 auditeur bij het pauselijk gezantschap in Rusland en was in deze hoedanigheid tevens bij de kroning van keizer Alexander II tegenwoordig.

In 1857 bij de secretarie van Staat voor Buitenlandsche Zaken geplaatst, werd hij in 1864 apostolisch nuntius in Zwitserland, in 1867 huisprelaat van Z.H. en protonotarius apostolicus en eindelijk in 1868 internuntius apostolicus in Nederland.

De uitstekende diensten, door 't beleid en de hulpvaardigheid van Mgr. Bianchi aan Nederland en aan de Katholieken in 't bijzonder bewezen, de toegenegenheid en eerbied, die zijn minzaamheid van omgang en uitmuntende begaafdheden zijne omgeving inboezemen, dit alles maakt voorzeker alle verdere lofspraak overbodig.

Terechtstelling van Strafford.

Thomas Wentworth, graaf van Strafford en minister van Karel I, werd in 1593 te Londen geboren.

'In den dienst der kroon getreden,' zegt Guizot, 'was hij een streng en bekwaam minister en handelde niet als een vleiziek en kruipend hoveling. Van te groote geestkracht om zich met huiselijke intrigues in te laten, werkte hij met vurigen ijver voor de zaak des konings, die tevens de zijne was, doch te gelijker tijd spande hij alles in 't werk, om de orde te herstellen, misbruiken uit te roeien, het onwettig streven van sommigen tegen te gaan en 't algemeen belang zooveel mogelijk te dienen.'

Met de hoogste macht in Ierland bekleed, toen de schotsche omwenteling uitbrak, ijlde hij naar Londen om den koning de hulp zijner energie en ondervinding te bieden.

Dat was 't, wat zijn tegenstanders vooral vreesden. Door kuiperijen zich echter in 't bezit der macht stellend, wisten zij intusschen weldra den graaf van Strafford van hoogverraad te beschuldigen.

Koning Karel I, die zijn trouwen staatsminister beloofde, dat er zelfs geen haar van zijn hoofd zou gekrenkt worden, bezweek voor den aandrang zijner vijanden, en de zwakke vorst teekende het doodvonnis, 't welk op grond der valsche aantijgingen tegen Strafford werd uitgesproken.

Den 12^{en} Mei 1641 werd hij uit zijn gevangenis naar de plaats der terechtstelling gevoerd. Al de aanwezigen waren begaan met het lot van den onschuldig veroordeelde, en zelfs de beul smeekte hem om vergeving, alvorens 't moordwerk, 't welk zijn betrekking hem oplegde, te voltrekken.

'De veroordeeling en terechtstelling van Strafford,' zegt een geschiedschrijver, 'is een der onrechtvaardigste handelingen, die ooit de politieke hartstochten en 't fanatisme aan de machteloosheid van een vorst hebben opgedrongen.'

O.L.V. Boodschap.

In 't heilig huis van Nazareth
Was in een innig, stil gebed
   De reine Maagd verslonden,
Die van alle eeuwigheid door God
Bestemd was Hem te ontvangen, tot
   Verlossing onzer zonden.

Uit David's koninklijk geslacht
Was 't needrig maagdlijn voortgebracht,
   Van Juda voortgekomen,
Wier reine schoot de wel zou zijn
Der levenbrengende Fontein,
   Die de aard zou overstroomen.

Toen de eerste vrouw ons had gebracht,
Door haren val in satans macht,
   De hemel was verloren,
Had God beloofd dat van een vrouw
Ook de Verlosser komen zou:
   Zij was die uitverkoren!

Die vrouw, door God gebenedijd,
Die steeds van de erfsmet bleef bevrijd,
   De reine zonder vlekken,
Zij was de vrouw, die, kloek en sterk,
Hem in het groot verlossingswerk
   Tot Moeder moest verstrekken.

Ja, heilig, zonder zonde, rein! . . .
Geen enkle vlek mocht in haar zijn,
   Die 't hopen en verlangen,
De goddelijke levensvrucht,
Waar Israël zoo droef naar zucht,
   Zou in haar schoot ontvangen.

O godlijk Woord, waarachtig God,
Die 's Vader 's schoot verliet, om tot
   Gods kindren ons te maken,
Door uwe liefde kunnen wij,
Verlost uit satans slavernij
   Den hemel weer genaken!

En Zij, zoo hoog door God vereerd,
Dat Hij tot Moeder Haar begeert,
   Wij zouden Haar niet eeren? . . .
Ons niet tot deez' volzaalge Maagd,
Zelfs door haar God tot hulp gevraagd,
   Om hulp en bijstand keeren?

Want niet voordat haar reine mond
Den hemelboô, dien God haar zond,
   Het heilwoord had gegeven,
Is Hij op aarde neergedaald,
Werd Zij, door zijnen Geest bestraald,
   De bronwel ons ten leven.

Wanneer het water eener bron
Den kranke weer genezen kon,
   Zou hij haar wel verachten,

Die hem dit heilrijk water schonk,
Dat steeds, wanneer hij er van dronk,
    Herstelde zijne krachten? . . .

De goddelijke Bron, wier kracht
Ons kranke ziel genezing bracht,
    Wier leven was verloren,
Is Jezus, en de wel, zoo frisch,
Die Hem ons schonk tot redding, is
    Maria uitverkoren!

Den kop vertrapt door haren voet,
Zwoer eeuwgen haat Haar 't helsch gebroed,
    Toen hij zijn zaad ging zaaien.
Hij sprak: ‘Rooi ik der Moeder eer,
Dra wil men ook den Zoon niet meer;
    Ik zal dan rijklijk maaien.’

Slechts in den grond, die door zijn werk
Zich scheurde van de Moederkerk,
    Kon zulk een onkruid groeien.
En satan juicht victoria,
Daar op dien grond ziet hij het na
    Drie eeuwen welig bloeien

Ach, op dien kouden, dorren grond,
Waar men steeds dwalend tast in 't rond
    En zoekt als arme blinden,
Daar leiden zij het dwaze volk
Tot eenen grondeloozen kolk,
    Om d'eeuwgen dood te vinden.

De levensbloem wordt uitgerukt,
En 't dwaas ontzinde volk, het plukt
    Moderne hellebloemen.
Doch de onveranderlijke God,
Die met modern en mode spot,
    Zal hen ten afgrond doemen!

Want eens, o Jezus, Zoon der Maagd
Die op uw hand den aardbol draagt,
    Eens troont Gij op de wolken,
Om vol van glans en majesteit,
In groote macht en heerlijkheid
    Te richten 's werelds volken!

O dan, van angst en schrik ontzet
En door uw grammen blik verplet,
    Gaan zij vol wanhoop kermen:
‘Bedekt ons, heuvlen, voor den Heer,
Stort bergen, stort u op ons neer!
    Voor ons is geen ontfermen!’

O Moedermaagd, kniel voor den troon
Van uwen goddelijken Zoon,
   Smeek Hem om mededoogen
Voor hen, die dwalend, afgemat,
Zoo angstig zoeken 't rechte pad,
   Opdat zij 't vinden mogen.

Och, wilden zij toch tot U gaan,
Och, namen ze U tot Moeder aan,
   Zij zouden zien, die blinden,
Zij zouden, door U voorgeleid
Op 't rechte pad der zaligheid,
   Hun Heiland, Jezus, vinden.

O spiegel van ootmoedigheid,
O heerlijk vat van heiligheid,
   O lelie, die verborgen
Uw hemelgeuren spreidt in 't rond,
O morgenster, wier licht verkondt
   Het nadren van den morgen.

O dageraad, van liefde rood,
Hoe stralend komt uit uwen schoot
   De gouden Zonne rijzen,
Die ons den dag schonk voor den nacht!
Ja, U, o Maagd, moet elk geslacht
   Voor eeuwig zalig prijzen!

O avondster, hoe troostvol stort
Gij, als 't in 't hart soms duister wordt,
   Daarin uw zoete stralen l
O zilvren maan, uw aanschijn bracht
Het Licht, toen in der zonden nacht
   Het menschdom ging verdwalen.

Ootmoedig en vol eerbied doet
U de Engel 't godlijk 'Wees gegroet,'
   De hemelboodschap, hooren:
Dat Gij Dengene baren zult,
Die met verlangen de aard vervult,
   Die redt wat is verloren.

O heilge Maagd, hoe zwijgt Gij stil?
Geef toch uw woord, Maria! Wil
   Niet voor uw reinheid schromen!
Zie, hadt Gij eenen man bekend,
God had Zich niet tot U gewend,
   Was niet van U gekomen.

Spreek 't heilwoord uit, wees niet bevreesd,
Maria! God de Heilge Geest
   Zal uwen schoot omstralen,
Waarin door 's Allerhoogsten kracht,
Door Zijne wonderbare macht
   Der wereld Heil zal dalen.

Loof, aarde, loof deez' Maagd; want ziet
Haar in de volheid van haar niet
   Haar woord den Engel bieden:
‘Laat mij, de dienstmaagd van den Heer,’
Spreekt Zij vol ootmoed, en knielt neer,
   ‘Dan naar uw woord geschieden.’

O heilwoord, dat ons 't leven bood!
Daar daalt het Woord uit 's Vaders schoot
   In uwen schoot ter neder!
Juicht, volkren, juicht! want de aard herleeft
De Redder komt, zijn liefde geeft
   Den mensch den hemel weder!

Juich, Israël, uw heil genaakt!
Dra wordt uw droeve boei geslaakt!
   De Godmensch is ontvangen,
Die uit den kerker u bevrijdt,
Om u tot in alle eeuwigheid
   Met glorieglans te omhangen!

Wat blijdschap des hemels, wat glorie, wat vreugd!
Alle Engelen juichen en jublen verheugd!
Zij staan opgetogen geschaard voor Gods troon
En zingen verrukt, onnavolgbaar zoo schoon,
Bij tonen vol zoeten en wonderen klank
Een lied hunnen Schepper, vol lof en vol dank:
Heilig, heilig, nooit volprezen,
   Onbegonnen God en Heer,
Eeuwig, eindloos Opperwezen,
   U zij lof en dank en eer!
Onbegrijplijk is uw liefde
   Eindloos uw barmhartigheid,
Wijl den mensch, die zóó U griefde,
   Zulk een heil is voorbereid!
Want Gij zondt om hunne zonden
   Uwen eengen Zoon ter neer,
Die genezen zal hun wonden.
   U zij glorie, dank en eer!
D' Englen, reine hemelmachten,
   Wierpt Gij, streng rechtvaardig Heer,
Om een zonde van gedachten
   In den eeuwgen afgrond neer!
En den mensch, die ver beneden
   D' Englen staat, schenkt Gij genâ!
Hem hergeeft Gij 't Zalig Eden!
   U zij dank, halleluia!
Heilig, heilig, heilig zijt Gij,
   Goedertieren God en Heer!
Den verdoolden zondaar leidt Gij
   En schenkt hem uw liefde weer.
Hoe zijn zondeval U griefde,
   Liefdevol wacht Gij uw kind,
Want met eindelooze liefde
   Wordt de mensch door U bemind,
Ja, Gij sluit hem vol erbarmen,
   Keert hij rouwvol tot U weer,
In uw vaderlijke armen!
   U zij lof en dank, o Heer,

Voor het heil den mensch bereid!
Glorie in alle eeuwigheid!

Veendam.
HENDRIKA V. . . .

De venetiaansche waterdraagster.

Gelijk de verschillende landen, zoo hebben ook de bewoners dier landen hun eigenaardigheden.

De typen, spraak, zeden en gewoonten bieden soms een afwisseling, gelijk de bloemen verschillen naar de verscheidenheid van 't klimaat en den grond, waarop zij ontkiemen.

Zie de jonge vrouw in de laatste onzer gravures geschetst.

De vrouwelijke gedienstige geesten onzer meer noordelijke streken, hoeveel emmers ze ook voor hun schrobben en poetsen te dragen hebben, zouden in den regel er voor danken met zoo'n achteloozen opschik 't huis uit te komen. Doch verondersteld, dat ge in uw verbeelding de venetiaansche waterdraagster ook met al de attributen tooidet eener vlaamsche dienstmaagd, gelaat en uitdrukking van wezen zouden 't u sprekend getuigen, dat het een bloem is van een anderen bodem.

's Lands wijs, 's lands eer. De venetiaansche werkmeid of werkvrouw ziet er nu eenmaal zoo en niet anders uit.

Bij haar gewone werkzaamheden neemt zij nog een eigenaardig métier waar. In Venetië namelijk is 't dikwijls een kunst om aan goed drinkwater te komen,

De zorg hiervoor zet aan 't leven der venetiaansche vrouw een nieuwe bedrijvigheid bij. Met haar groote koperen emmers aan den arm voorzien zij hun huishouden van de noodige dagelijksche provisie. Sommige zelfs maken er een soort van negotie van, die daarom den naam van waterdraagsters hebben. Doch van allen, de gewone huiselijke werkzaamheden in aanmerking genomen, kan met reden worden gezegd, dat zij hun brood niet in ledigheid eten.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.

I
De dokter.

De landstreek, die zich ten Oosten van Maastricht naar de duitsche grenzen uitstrekt, is zeer bekoorlijk. Hoe verder men zich van Limburg's hoofdstad verwijdert, des te meer wordt het oog geboeid door natuurtafereelen, zooals men ze tevergeefs elders in ons land zal zoeken. De hooge bergruggen dragen houtgewas en geurende kruiden, in de valleien murmelt een kristalheldere beek, en wanneer men van de hoogte den blik laat weiden over het beurtelings dalend en rijzend landschap, bieden de malsche beemden, de schilderachtige dorpen, de kerken en kasteelen een verrassend schouwspel aan.

In dat bekoorlijk oord staat een eenvoudig, doch smaakvol gebouwd buitenverblijf, te midden van een tuin vol heerlijke en met zorg verpleegde bloemen, die het luide verkondigen dat zij een vereerder van Flora toebehooren.

MGR. BIANCHI.

Vóór het huis, onder de lindeboomen, is een schaduwrijk plekje, dat in de hitte van den dag een genotrijke verkwikking schenkt. Nu de avond begint te vallen, is het daar dubbel aangenaam, en het schijnt dan ook dat de man, die op de tuinbank zit, zich gelukkig gevoelt bij de rust en verkwikking, die hij geniet. Met welbehagen haalt hij groote teugen uit zijn pijp, en de rookwolken, die hij uitblaast, stijgen dwarrelend boven zijn hoofd op. Men kan het duidelijk aan hem zien dat de tuin hem zeer na aan 't hart ligt, want zijn oogen gaan met voorliefde over de bloemperken; ware hij niet zoo vermoeid, men kan er op rekenen dat hij met het snoeimes en biezen in de hand zou rondgaan, om hier iets af te snijden, ginds wat op te binden en waar het noodig was te gieten. Ofschoon de man niet jong meer kan worden genoemd, is hij toch niet oud, en wanneer men let op zijn levendig oog en zwart, krullend haar, zou men allicht meenen dat nog ietwat kroeze zin in hem huisvestte, iets wat intusschen in de gewone beteekenis niet van hem kan worden gezegd. Dat hij een ernstig, deftig, verstandig man is, kan iedereen aan hem zien, en die hom meer van nabij kennen, weten daarenboven dat zijn hart op de rechte plaats zit.

Tusschen het huis en een tafel onder den lindeboom gaat een vrouwelijk wezen heen en weer, dat den bloeitijd des levens reeds jaren achter den rug heeft en, naar de kleeding en manieren te oordeelen, de plichten van een huishoudster met die eener dienstmaagd weet te vereenigen. Die vrouw brengt de benoodigdheden voor het *souper* naar buiten. Terwijl zij een en ander op de tafel rangschikt, wordt aan de buitendeur gebeld.

‘Ga eens zien wie daar nog zoo laat is, Geertrui,’ zegt de huisheer.

Eenige oogenblikken later komt Geertrui vrij haastig terug, met de boodschap dat er iemand is vanwege de vreemde dame om den dokter te spreken. ‘Ik had heel en al vergeten u te zeggen, dat zij dezen morgen reeds hier is geweest,’ voegt zij er bij.

‘Voor zulke nalatigheden moet gij u wachten,’ sprak de dokter, met zijn pijp in den mond naar huis gaande.

Daar stond een meid te wachten, die hem verzocht zoo spoedig mogelijk bij haar *gnädige Frau* te komen. Het dochtertje, dat de dokter wel zou kennen, was ziek geworden, het scheen de koorts te hebben ‘en,’ voegde zij er schuchter bij, ‘mijne *gnädige Frau* is zoo bitter ongelukkig, dat zij het gewis besterven zou, wanneer zij het kind mocht verliezen. Ik bid u, dokter, zeg het haar niet, als er gevaar bij is; zeg het mij maar alleen.’

De toon, waarop die woorden werden gesproken, getuigde van zulk een warm gevoel, van zooveel liefde voor de meesteres dat de dokter de meid met welgevallen aanzag, als dacht hij: dat is nog eerst een dienstmaagd van den echten, ouden stempel.

‘Zeg aan de *gnädige Frau* dat ik terstond zal komen,’ zeide hij. ‘Ik heb tot mijn spijt eerst op het oogenblik vernomen dat gij reeds dezen morgen door haar gezonden zijt; ik was anders reeds lang bij haar geweest.’

De meid ging heen en de dokter, die weinig werk maakte van zijn toilet volgde haar spoedig. Hij ging den tuin door en volgde een voetpad, dat naar het einde van het dorp voerde, waar nog slechts hier en daar eenige woningen stonden. Het laatste huis zag er wel het best van allen uit. Het was gebouwd door een molenaar, die zijn schaapjes op het droge had en met zijn vrouw de oude dagen in rust wenschte door te brengen. Rust kreeg de man in overvloed, ofschoon niet in de nieuwe woning; hij stierf kort nadat hij daar zijn intrek had genomen. Zijn eenvoudige vrouw vond zich alleen niet zeer op haar gemak in de groote woning, en daarom verheugde het haar zeer dat de burgemeester haar eens op een dag voorsloeg, de bovenverdieping te verhuren aan een duitsche dame met een kind, die zich bij hem had aangemeld.

Die duitsche dame woonde daar nu sinds een paar jaren, doch zoo stil, zoo afgetrokken, dat bijna niemand haar ooit in het dorp zag. Zonder de aanwezigheid van een oude dienstmeid en het kleine levenslustige kind zouden waarschijnlijk weinige bewoners geweten hebben dat zij er woonde.

't Was naar dit huis dat de dokter zijn schreden richtte. Hij ging de trap op, want er was niemand beneden te zien. Nog voordat hij aan de deur klopte, stond de oude Susanna voor hem, die hem zwijgend bij het ledikantje van het kind voerde, waarvoor een vrouwelijke gestalte geknield lag, met het hoofd op het bed neergebogen. De dokter wierp een blik vol deelneming op haar en ging toen naar het kind, dat juist sliep. Hij legde de hand op het hoofd, luisterde naar de ademhaling en onderzocht lang nadenkend den pols. Toen ging hij zitten, schreef bedaard een recept en verzocht Susanna dit onmiddellijk naar den apotheker te brengen. De meid zag hem met groote bezorgdheid aan en wees met de hand naar hare meesteres, die beweegloos gebleven was, als ging de komst van den geneesheer haar niets aan.

‘De kleine is ziek,’ sprak de dokter, ‘doch niet gevaarlijk; wij zullen haar wel zeer spoedig weder frisch en gezond zien.’

Bij die woorden hief de dame het hoofd op; de dokter, dien zij lang aanzag zonder een woord te spreken, hield het oog strak op haar gevestigd.

Het gelaat der jonge vrouw was van buitengewone schoonheid, doch in de oogen lag een smart, die diep binnendrong in 't hart van hem, op wien zij gevestigd waren. Zij zag zeer bleek. De kleur harer oogen was helder blauw, doch de oogharen waren zwart, evenals het hoofdhaar, dat in rijke lokken, ofschoon achteloos, op hare schouders viel.

De dokter herhaalde langzaam en zacht dat het dochtertje spoedig hersteld zou zijn, toen naderde hij haar, nam zonder omslag haar hand, voelde den pols en zeide, meer op bevelenden dan op raadgevenden toon:

O.L.V. BOODSCHAP.

'Gij moet u in acht nemen, Mevrouw; gij hebt rust noodig, ik zal u iets voorschrijven.'

De dame sprak geen woord, maar begon te weenen.

'Zoo, dat is goed, 't zal u verkwikken,' zeide hij, zich nederzettende om het recept te schrijven.

'Gij moet ook dit terstond klaar laten maken,' sprak hij tot Susanna; 'ik blijf hier tot de drank komt, want ik wil zelf er het kind van ingeven.'

De jonge vrouw had opnieuw het hoofd op het bed laten vallen en het weenen nam meer en meer toe; zij scheen er geheel niet meer aan te denken dat de dokter nog aanwezig was. Deze legde van tijd tot tijd de hand op 't hoofd der kleine, terwijl zijn blik onderzoekend op de moeder gevestigd was.

Er drong een zoele Zomerlucht in het geopende venster, en de laatste stralen der ondergaande zon zochten zich een weg te banen door de spleten der neergelaten gordijnen in de kamer, die evenzeer van onbekrompenheid als van goede orde en huiselijkheid getuigde.

De slaap der kleine zieke werd nu onrustiger; zij zuchtte eenige malen, opende de oogen om ze terstond weder te sluiten, wierp het hoofd heen en weer en zag eindelijk, toen zij voorgoed ontwaakt was, den dokter met groote oogen aan. Hij boog zich vriendelijk over haar; de kleine, die hem vaak had gezien, wanneer zij met Susanna wandelde, sprak zacht den naam uit, dien men in den ganschen omtrek aan dokter Bremmer gaf: 'de goede dokter.'

Deze woorden, zoo mat en toch zoo vertrouwelijk door het lieve kind gesproken, drongen diep in zijn hart, dat anders niet zeer toegankelijk was voor ontroering. Hij streek met de hand zacht over haar vuurrood gelaat.

Rosine liet hem stil begaan en sloot de oogen weder.

'Ik wil u gezond maken, lieve engel,' sprak hij. Het kind opende de oogen weder; het knikte hem toe en glimlachte pijnlijk.

Susanna kwam spoedig hijgend terug. Zij reikte den dokter het drankje voor de kleine toe en zette het ander zwijgend op de tafel. Middelerwijl Bremmer het kind een lepelvol ingaf, boog de meid zich over haar meesteres en luisterde aandachtig. Toen bracht zij een vinger aan den mond en fluisterde: 'God zij dank, zij slaapt.'

De dokter wenkte haar met de hand dat zij hem in een andere kamer zou volgen. Daar zeide hij: 'De ziekte van het kind heeft niet veel te beteekenen, 't zal morgen wel reeds naar speelgoed verlangen, doch mevrouw is zeer ernstig ongesteld, ik ben alleen om haar zoo lang hier gebleven. Laat haar ongestoord slapen, want er is in de gansche apotheek niets te vinden, dat zoo goed voor haar is. Hoe lang is zij slapeloos geweest?'

'Sedert het lieve kind ziek is geworden,' antwoordde Susanna. 'Zij zit nu zoo twee dagen en nachten voor het ledikant, en dat is toch niet om uit te houden. Ach, dokter,' zoo vervolgde zij, 'als gij haar vertrouwen eens kondet winnen, want waarlijk, 't kan niet langer zoo gaan. Ik heb zoo dikwijls op 't punt gestaan om u te roepen, doch dan dacht ik alweer: wat zal het mij baten, de *gn□dige Frau* schuwt de menschen en zal aan niemand haar leed openbaren. Als de ziekte der kleine haar daartoe mocht brengen, ik zou er Onzen Lieven Heer voor kunnen danken.'

'Als zij wakker wordt, moet gij haar terstond van den drank geven en dat stipt van uur tot uur volhouden; morgen kom ik terug.'

Dokter Bremmer verwijderde zich. Hij sloeg diep nadenkend het pad in, dat naar zijne woning voerde, en toen hij na het *souper* volgens gewoonte met de handen op

den rug in den tuin heen en weer liep, waren het niet de bloemen, maar andere dingen, die zijn geest bezig hielden; hij schudde somwijlen het hoofd en men hoorde hem dan binnensmonds eenige woorden prevelen.

De goede dokter, zooals men daar overal Bremmer noemde, verdiende dezen eeretitel in dubbele beteekenis: hij was bekwaam en achtenswaardig als geneesheer en als mensch.

't Was nu al vele jaren geleden dat hij door een groot ongeluk werd getroffen; sinds dien tijd legde hij altijd deelneming aan den dag, waar hij werkelijk ongeluk of leed aantrof; anderen te troosten en hulp te verleenen, dat was medicijn voor hem.

Eens was hij gelukkig in het bezit eener vrouw, zoo deugdzaam en braaf en goed, als de Hemel die soms kan geven; zij stierf in den bloei des levens, na een vereeniging van slechts drie jaren, bij de geboorte van het eerste kind. Van toen af bood het pad des levens voor hem geen rozen meer aan; hij besloot op zijn dorp in afzondering te blijven wonen, tot God hem zou roepen.

Bremmer was een geloovig en werkzaam man; in de vervulling zijner maatschappelijke plichten vond hij afleiding, in het gebed en in weldoen zijn troost. Daardoor ontwikkelde zich met de jaren in zijn hart een onverstoorbare vrede, die een heilzamen indruk maakte op allen met wie hij in aanraking kwam. Bremmer beminde de eenzaamheid, en zijn vrienden achtten hem te hoog om daarin stoornis teweeg te brengen.

Zijn eenige zuster, die veel ouder was, had de eerste weken na den dood zijner vrouw de huishouding bestierd. Het verheugde haar dat zij vergunning kreeg om bij haar vertrek het kind, een gezonden jongen, meê naar huis te nemen, ten einde zooveel mogelijk de moederlijke teederheid en verzorging te vervangen. Zij was kinderloos, en haar man, die een belangrijke betrekking te Amsterdam bekleedde, vond het zeer goed dat zij de verpleging van den kleinen Frans op zich nam.

In de eerste jaren reisde dokter Bremmer zoo vaak dit kon naar Holland, om zijn kind te zien; later kwam de kleine dikwijls met oom of tante naar Limburg. De kleine Frans was nu een ferme, groote jongen geworden, vol levenskracht en levenslust. Den vacantie-tijd bracht hij gemeenlijk bij zijn vader door; de vrijheid, die het landelijke leven hem bood, het ronddolen in het bergachtige oord behaagde hem. Frans wilde dokter worden, zooals zijn vader; het beviel hem daar veel beter dan in Holland, hoe lief hem ook zijn pleegouders waren. De jongen had zeer veel aanleg: hij was goedhartig, maar vol geestkracht, een echte zoon zijns vaders.

Toen dokter Bremmer den volgenden ochtend zich naar mevrouw Wallrath, de duitsche dame, begaf, kwam Susanna hem reeds te gemoet. De moeder had dien nacht geslapen en nu reeds geruimen tijd met de kleine Rosine gespeeld en zich met haar bezig gehouden; dat was sinds lang niet gebeurd; doch nu zat zij weder op haar gewone plaats voor het venster droomend in de blauwe lucht te staren, ver over bosch en veld.

‘Zoo zit zij soms dagen lang, en daar is niets aan te doen,’ sprak de bezorgde meid met tranen in de oogen. ‘Als de dokter ons eens een keer meer bezocht, mogelijk zou er dan wel verandering in te krijgen zijn.’

‘Wij zullen zien,’ antwoordde Bremmer; hij ging naar boven, klopte aan de deur en trad zonder het ‘binnen’ af te wachten in de kamer.

Rosine zat in haar bed, door allerlei speeltuig omgeven. Toen zij den geneesheer zag, liet zij een vreugdekreet hooren en sloeg de kleine handen in elkander; ‘Mama, mama, daar is de goede dokter!’ riep zij.

De moeder scheen als door een schok uit hare droomerijen te worden gewekt; zij ging den dokter te gemoet om hem te bedanken, doch haar stem beefde en zij brak weder in een krampachtig geween los.

Bremmer bracht haar naar de canapé en zeide zacht:

‘Zoo is het goed, die tranen zullen u verlichting schenken, maar dan moet gij ook weder vroolijk worden, al is het slechts om het lieve kind.’

‘Ja, dat wil ik,’ sprak zij met gebroken stem.

Nu ging Bremmer naar Rosine, hij schertste en lachte met haar en vroeg of zij hem gisteren had willen foppen, want dat haar niets deerde. De kleine lachte hem vriendelijk toe, hij scheen haar vertrouwen te hebben verworven.

‘Als ik van avond terugkom, zal ik bloemen voor u meêbrengen, een heerlijk bouquet,’ sprak hij.

Het kind stak hem van blijdschap beide handen toe en schudde vergenoegd het kopje met de blonde lokken. ‘Ik krijg bloemen, mama, mooie bloemen!’ riep zij.

De moeder wischte glimlachend de tranen uit de oogen; zij reikte den goeden man vertrouwelijk de hand en zeide: ‘Och, kom toch spoedig terug, dokter!’

‘De hemel zij gedankt,’ dacht Bremmer en Susanna had den goeden dokter van blijdschap wel de handen willen kussen.

Van dat oogenblik af bezocht dokter Bremmer dagelijks de woning der *gn□dige Frau;* Rosine werd zijn kleine vriendin, en door haar werd de moeder in een bloemenregen, in een dagelijksch gelach en gekeuvel getrokken, zij wist zelve niet hoe. Eenige dagen later kwam Frans, de zoon van den dokter, den vacantie-tijd bij zijn vader doorbrengen. Rosine had thans een speelkameraad; nu eerst was zij recht gelukkig, zij groeide en bloeide, zij dartelde en speelde den ganschen dag, en uit dat leven van onschuld en vreugde straalde een warmte, een zonnige levensgloed, die het verkleumde gemoed der jeugdige moeder verkwikte.

Zij kon nu weer naar de kerk gaan en nam deel aan de groote wandelingen, die Frans en de kleine Rosine op de bergen maakten. De knaap scheen er trotsch op te zijn dat hij daarbij tot gids mocht dienen, en hij wist gemeenlijk de schoonste plekjes uit te zoeken om eenige oogenblikken te rusten.

Wanneer de kinderen ronddoolden om bloemen te plukken of jacht te maken op vlinders, dan haalde mevrouw Wallrath den rozenkrans te voorschijn, en middelerwijl hare lippen zich bewogen en de schoone blauwe oogen naar den hemel gericht waren, gleden de kralen langzaam door hare blanke vingers.

De aardsche smart kweekt in het geloof hemelbloesems; uit de doornen van het tijdelijke ontkiemen rozen voor de eeuwigheid.

Dokter Bremmer verheugde zich; hij was een stil toeschouwer bij dat ontwaakte leven. Het gevaar, dat hij aanvankelijk had gevreesd, was gelukkig voorbijgegaan. Het gemoed der jeugdige vrouw werd met elken dag meer ontvankelijk voor aangename, vroolijke indrukken. Voor haar lichamelijken toestand bleef de ervaren geneesheer echter nog altijd vreezen. Dat de verdooving van den geest zoo plotseling had plaats gemaakt voor de natuurlijke buigzaamheid, geheel in overeenstemming met haar leeftijd, dit stelde hem geenszins gerust, hij was er van overtuigd, dat die schoone, jonge, nog zoo kinderlijke vrouw reeds ervaringen had opgedaan, die verwoestend op haar gewerkt hadden.

Mevrouw Wallrath sprak nooit over het verledene, en de oude, trouwe Susanna zou zeker wel eens graag uit de school geklapt hebben, doch men kon zeer goed bespeuren dat haar het zwijgen was opgelegd. Dokter Bremmer eerbiedigde het geheim, dat de jeugdige moeder in zich omdroeg, doch het verheugde hem zeer, dat

zij dikwijls naar de kerk ging en met den pastoor op den besten voet stond. Hij meende daaruit te moeten besluiten, dat zij aan dien priester haar hart had uitgestort;

't was dan ook blijkbaar dat zij na elk bezoek zich meer getroost en gesterkt gevoelde.

Rosine schreide bittere tranen, toen Frans na afloop der vacantie weder naar Holland ging; zij was niet te bevredigen dan door de verzekering dat hij spoedig zou terugkeeren. De wandelingen en ook de spelen waren door de afwezigheid van den jongen vriend zeer eentonig geworden; de pop, die in ongenade gevallen, of voor 't minst zeer veronachtzaamd was, werd uit hare verbanning teruggeroepen en kreeg nu menig vriendelijk woord, dat eigenlijk aan het adres van Frans gericht was. Het liefst zat Rosine in den tuin aan de voeten harer moeder; daar bouwde zij van steentjes, zand, bloemen en meer andere voorwerpen allerlei huizen en kasteelen, zooals groote menschen wel eens luchtkasteelen bouwen, waarvan spoedig niets meer te vinden is. Zag zij den dokter komen, dan liet zij hare gebouwen in den steek, ging hem huppelend te gemoet en vroeg of Frans nu haast niet terugkwam. Hij nam haar bij de hand, en dan huppelde zij gemeenlijk aan zijne zijde naar mama. Niet zelden ging zij met hem naar zijn huis, alwaar zij in den tuin vrij mocht rondspringen. Zij zag met belangstelling hoe hij de bloemen begoot, opbond en afsneed, en als zij dan neergehurkt zat, om hem bij die taak behulpzaam te zijn, meende men een engeltje te zien. Voor mama werd altijd een prachtig bouquet meêgebracht.

De dokter was na verloop van eenige maanden zoodanig aan den omgang met het lieve kind gehecht, dat hij geen dag kon laten voorbijgaan zonder haar te zien. Bij Rosine was dit niet minder het geval; eerst toen Frans gedurende de vacantie tehuis kwam, scheen het gezelschap van den ‘goeden dokter’ haar minder onmisbaar.

De dagen namen meer en meer af, de avonden werden koel en lang. Wanneer somwijlen in den morgen bosch en heuvel in een dichten nevel gehuld waren, vroeg het kind of de boomen waren weggeloopen. Zij klapte van vreugde in de handen, als de grauwe sluier meer en meer doorschijnend werd, wanneer hij zich oploste en de bekoorlijke achtergrond weder opdaagde.

In gezelschap van Frans ging het kind weder, als vroeger, wandelingen maken, doch de moeder bleef meestal tehuis. Zij kon de koelte niet verdragen; zij was spoedig vermoeid, zelfs de kleinste wandeling putte reeds hare krachten uit; men zag haar nog slechts in de kerk.

Dokter Bremmer was er thans ten volle van overtuigd dat zijn vrees hem niet had bedrogen: mevrouw Wallrath leed aan een ongeneeslijke kwaal. Bij zorgvuldige verpleging zou zij wellicht nog lang kunnen leven, doch haar kwaal was doodelijk. Bremmer sprak er met den pastoor over en ook met de oude Susanna, die in tranen losbarstte, toen zij de noodlottige tijding vernam. De pastoor had er reeds een voorgevoel van: hij wist dat de moeder van mevrouw Wallrath aan dezelfde kwaal was gestorven. Daarom was zij zelf dan ook niet blind voor haar toestand; zij onderwierp zich geduldig aan al de voorschriften van den geneesheer en drukte somwijlen, dankbaar lachend, geduldig als een kind, de hand van Susanna, die onuitputtelijk voor haar was in zorg en verpleging.

Zoo gingen twee jaren voorbij, waarvan elke dag min of meer een herhaling was van den vorigen. Dat rustige leven bleef ongestoord, de tijd ging onmerkbaar voorbij. Is het echter waar, dat zelfs bij het meest kalme leven de kiem des doods zich meer en meer ontwikkelt, dewijl het menschelijk leven slechts een bestendige toenadering tot den dood is, bij mevrouw Wallrath was dit maar al te duidelijk zichtbaar, ofschoon er soms weken voorbijgingen dat zij zeer gezond scheen. Sedert den Herfst droeg haar uiterlijk den stempel der kwaal, die haar langzaam sloopte. Zij was nog altijd

dezelfde schoone jonge vrouw, doch haar huid werd als het ware meer en meer doorschijnend, haar oogen glinsterden wel, maar zij opende ze zeer langzaam; 't was alsof de oogharen nog langer waren geworden. Zij zat vaak geheele nachten in een grooten leuningstoel, in verwarmende dekens gehuld, omdat het liggen de pijnen in de linkerzijde vermeerderde en benauwdheden veroorzaakte. Er kwam echter geen klacht over hare lippen, 't was zelfs alsof die lange slapelooze nachten haar geduld, haar deelneming en liefde voor anderen verhoogden.

De maand Januari bracht alom koude en ook sneeuw. Als de zieke daar geduldig in haar grooten stoel zat, schitterden aan den wolkenloozen hemel tallooze sterren, zoo stil, zoo koud en zoo ernstig. Er bestaat een eigenaardige betrekking tusschen het sterrengeflonker daar boven en het glinsteren der sneeuw beneden, zoo voelbaar voor het menschelijk hart, al kan men er zich ook met woorden geen rekenschap van geven.

(Wordt vervolgd.)

Tante Jet.
Een humoristisch verhaal.
Slot.

Een groote traan rolde uit Tante's oog op haar moeders naam, en na met haar pink de traan van het papiertje geveegd en eens gekucht te hebben, vervolgde zij:

‘Van mijn verder leven is weinig te zeggen. Toen ik op zestienjarigen leeftijd uit het gesticht ging, moest ik mijn brood verdienen door bij de menschen uit naaien te gaan. Dit heb ik twintig jaar lang gedaan, toen ik een brief ontving, waarin ik als erfgename werd opgeroepen voor de nalatenschap van een reeds lang dood gewaanden oom. Daar de erfenis mij in staat stelde om zonder werken te leven, besloot ik stil te gaan wonen. Ik betrok dit buitentje en leefde alleen met een oude meid. Toen deze gestorven was en ik mij van een andere had voorzien, zijt gij hier gekomen. Uw toestand verschilde niet veel van den mijnen. Op uw tweede jaar waart ge wees en werdt ge in hetzelfde gesticht opgenomen, waarin ik mijne kinderjaren heb doorgebracht. Nu en dan ging ik daar nog wel eens een bezoek brengen, en toen ik u daar zag, trof uw onschuldig gelaat mij zoozeer, dat ik besloot u bij mij op te nemen, wijl ik toch ook eenig gezelschap verlangde. Ik leerde u den naam van ‘tante’ uitspreken en hield mij altijd, alsof ik werkelijk uw tante was, en ik nam mij voor, als gij 't u waardig toondet, u tot eenige erfgename te benoemen, wijl ik niemand anders op deze wereld bezit. Tot nog toe hebt ge u dit ten volle waardig getoond en ik heb geen spijt u zoo behandeld te hebben. Dit briefje van mijne moeder moet ge na mijn dood zorgvuldig bewaren; het is dezelfde les, die ook ik u nalaat.’

Een lang kuchen gaf het einde van Tante's verhaal te kennen, en vermoeid van het spreken strekte zij zich in haar leuningstoel uit. Mina was ontroerd, en haar tante teeder omhelzend ontvielen de tranen aan haar doffe oogen. Het was het eenige teeken van dankbaarheid, dat zij kon geven.

Het weder wordt intusschen guurder en Tante sukkelender. De hoest, dc rhumatiek en de oude dag dwingen haar in den grooten leuningstoel te blijven, en Tante laat zich dat welgevallen alle dagen van de week, behalve Woensdag; want dan verzet zij er zich tegen, en hoewel zij niet meer kan poetsen en plassen, verrichten hare oogen toch zooveel als twee meiden. Maar de oude dag laat niet met zich spotten en dwingt haar met onverbiddelijke gestrengheid zich geheel rustig te houden.

Het weer blijft dag aan dag ruw en koud en regenachtig. De naaktheid der boomen en de menigvuldige bladeren, die op de meest willekeurige wijze langs den grond dwarrelen, geven het barre najaar te kennen. Het is een heel sombere dag. Een doordringende regen valt in schuinsche richting op de morsige straten. Alles ziet er akelig en droefgeestig uit. Het is alsof de wolken een contract gemaakt hebben om de zon er nooit meer door te laten, zoo dicht zijn zij aaneengesloten. Hier en daar loopt een hond met druipenden staart en hangenden kop en schijnt regelrecht op zijn doel af te trippelen, zonder zelfs in het minst naar een confrater, die hem tegenkomt, om te zien. Een lange, zwarte wagen met zwart laken en zwarte kwasten versierd, en op den bok een koetsier met een grooten zwarten, lubbigen hoed op het hoofd, beide getrokken door twee met zwarte kleeden behangene paarden, die voortdurend met hun kop 'ja' knikken, en deze weer voorafgegaan door eenige zwarte mannen met witte beffen en gevolgd door slechts één rijtuig: deze geheele stoet gaat met de meest geveinsde droefheid langzaam voort en houdt stil voor een net buitentje. Een kist met rouwfloers overdekt wordt onder een stil mompelen door de dragers het huis uit en de lijkkoets in getild, het rijtuig wordt bezet en de stoet zet zich weer langzaam en treurend in beweging.

Tante Jet heeft haar verblijf opgebroken en is als de trekvogels naar betere streken verhuisd. . . . . .

Vele dagen zijn sinds dien treurigen dag voorbijgegaan en hebben de herinnering aan vele zaken medegenomen en andere snellen weer aan, die voor velen iets droevigs of vroolijks zullen aanbrengen. Het is de maand Mei. De omstreken van het kleine stadje S. . . met hunne lachende weilanden door een frisch en jeugdig groen bedekt, de bloeiende vruchtboomen en de heerlijke geur, waarmede de ontluikende natuur de lucht vervult, bieden een heerlijk schouwspel aan. Het is een heerlijke namiddag en de ondergaande zon kleurt de lucht met een zacht rood, achter in den tuin van het lieve huisje, waar onlangs de dood zijn opwachting heeft gemaakt, is een meisje van ongeveer een en twintig jaar bezig met eenige rozenstruikjes te begieten. Een rond, plat hoedje, waarvan een paar blauwe linten afhangen, waarmede de wind luchtig speelt, bedekt haar hoofd, en eene eenvoudige japon van lichte stof omsluit haar lijf. Goedhartigheid en vriendelijkheid staan op haar open en vroolijk gelaat te lezen, en haar heldere, blauwe oogen, door een paar donkere wimpers overschaduwd, zijn met een zekere schalksche uitdrukking gevestigd op een jongen tegenover haar, die erg verlegen aan het harken is en in zijne verlegenheid op dezelfde plek blijft harken. Op het gelaat van den jongen is de gezondheid door de beschroomdheid heen zichtbaar, en zijne bolle wangen weerkaatsen de frischheid, die de lucht verspreidt. Een schoone zwarte poedel, die op eenigen afstand van zijne meesteres in het gras ligt, is bezig zijne tanden te scherpen op een kluif, dien hij gisteren reeds in behandeling heeft genomen.

Ge zult voorzeker reeds geraden hebben, geachte lezers, dat dit meisje niemand anders is dan Mina, het nichtje van Tante Jet, en dat haar, als eenige erfgename het buitentje, met alles wat Tante bezat, is ten deel gevallen. De jongen met de bolle wangen, die voor haar staat, is Tom. De vriendschappelijkheid, waarmede zij hem behandelt, maakt hem nog verlegener, en dat is het juist, wat Mina zoo vermaakt en waarom zij hem met zulke schalksche blikken aankijkt.

De verlegen Tom is evenwel zoo dom niet. Hij denkt ook wel eens in zich zelven, dat die oudste zoon van mijnheer Gertsen wel eens Mina tot vrouw zou kunnen kiezen en daar zijn meening met die van de buren overeenkomt, rekent hij er zeker op, binnenkort een buitenkansje te hebben.

DE VENETIAANSCHE WATERDRAAGSTER.

‘Stil, Leo! Wat is er weer?’ roept Mina tegen den poedel, die brommend van zijn kluif afscheid neemt, want hij ziet in de verte mijnheer Gertsen, en dien mocht hij maar niet lijden.

Tom wordt met den dag versterkt in zijn meening ten opzichte van Mina en mijnheer Gertsen en rekent binnenkort op een buitenkansje. Hij kreeg bij 't vooruitzicht op een feestje eene onoverwinnelijke neiging om te klauteren, en zijn pet oprapende, holde hij soms als een gek den tuin in en bulkte het uit van pret, terwijl hij zijn lust om te klauteren op een tiental boomen botvierde.

Eenigen tijd daarna staan de buurvrouwen met hunne over elkander geslagen armen weer voor den smidswinkel van baas Link. Het lijk van den zwarten tiran is geheel verminkt in een der buitengrachten opgevischt en wordt nu door eenige kerels op een baar het huis ingedragen om er daarna weer uitgedragen te worden naar het kerkhof. Hoewel niemand, zelfs de politie niet, weet, hoe de man zoo ongelukkig aan zijn eind is gekomen, zoo vertelt toch de geheele buurt, dat hij misschien dronken in 't water is geloopen en de uitdrager wil er zelfs eene weddenschap op aangaan; maar er is natuurlijk niemand, die het tegendeel bewijzen kan. Ofschoon er zich niet over verheugend, gevoelde Tom zich toch verlicht op het hooren van 's mans dood, want eene lichte rilling voer hem nog door de leden, zoo dikwijls hij aan zijn ouden baas dacht.

De buren hebben nog menigmaal sedert die droevige gebeurtenis bij elkander gestaan, en de immer voortgaande tijd heeft reeds lang voor de laatste maal de herinnering aan Link medegesleept om ze in de peillooze diepte der vergetelheid neer te storten. Het is een heerlijke Lentedag een paar jaren later, en de zon met zijn verkwikkende stralen beschijnt het oude lieve buitentje van Tante Jet. Een net, aardig huisje is op den achtergrond er bij gebouwd. In de voorkamer van Tante Jet's woning zit Mina, de getrouwe en liefderijke gade van den oudsten zoon van mijnheer Gertsen, tegenover haar man. Op beider gelaat is het genoegen te lezen; om beider lippen zweeft een glimlach, en hunne oogen rusten met eene uitdrukking van vreugde op het teedere voorwerp van hunne liefde, op de kleine Jet, die in de wieg ligt en met alle geweld de kleine vuistjes schijnt te willen doorslikken. In de nieuwe achterwoning resideert Tom, de gelukkige echtgenoot van de vrouw zijner keuze. Hij staat in het register van den burgelijken stand maar alleen aangeschreven met den naam van Tom, want zóó ver heeft hij het nooit kunnen brengen dat hij zijn van is te weten gekomen. Hij doet boodschappen, verricht tuinarbeid en speelt soms voor koetsier. Zijne neiging tot klauteren doet zich somwijlen nog gevoelen, maar dan bedwingt hij zich met geweld. Leo, de knorrige poedel, schijnt nu beter te kunnen gewennen bij mijnheer Gertsen, hoewel hij bijna onafscheidelijk aan Tante's oude zitplaats verbonden is en alleen als er gebeld wordt eens brommend naar de deur loopt, om daarna weer op zijn oude plaats te gaan liggen. Tom, zijn vrouw, en Leo zullen op deze wereld wel niet meer verhuizen, terwijl de toekomst het zich voorbehoudt aan te toonen of de jonge Jet op de oude zal gaan gelijken.

C.J.W.

Rebus No. 8.

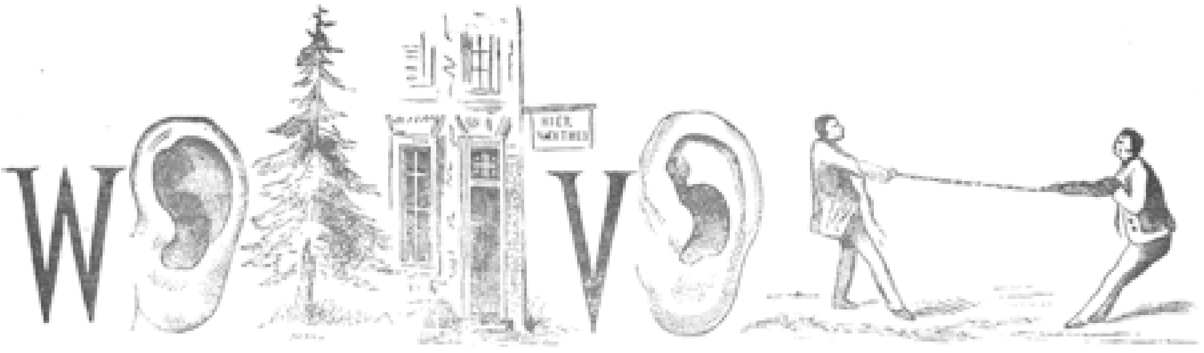

Als Prijs is aan dezen rebus verbonden het werk, getiteld: ‘Het Leven van onzen Heer Jesus Christus door Louis Veuillot.’ Prijs *fr* 3.00.

Oplossing van rebus N°. 5: E e n v a n d e v i j f i s o p d e n l o o p.

[Nummer 32]

DE PHOTOGRAAF IN HET DORP

De pleegdochter. Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning. (*Vervolg.*)

In het stille, groote huis aan het einde van het dorp zat dokter Bremmer bij mevrouw Wallrath. Hij had een lang onderhoud met haar gehad. Voor de eerste maal had zij over het verledene gesproken, zoo openhartig, zoo zonder eenige nevenbedoeling, als een kind dat tot zijn vader kan doen.

Zij zat in haar grooten stoel, het hoofd rustte in zachte kussens en haar handen waren gevouwen.

‘Thans weet gij alles,’ zoo eindigde zij. ‘Ik heb nog slechts één verzoek, eene bede, moge God haar verhooren. Gij hebt de kleine Rosine lief, dat weet ik, en het kind is zeer aan u gehecht. O, laat ik den schat, dien ik achter moet laten, aan uwe zorgen toevertrouwen; neem die bekommernis van mijn arm, mijn diep gefolterd hart; wees een vader en moeder voor mijn kind. Ik weet wat ik vraag, ik weet van hoe groot gewicht het is, doch ik ken u en daarom leg ik onbeschroomd mijn laatsten, mijn vurigsten wensch aan u bloot.’

‘En ik wil dien wensch in al zijn omvang en beteekenis vervullen,’ sprak dokter Bremmer ernstig en met de hartelijkheid, welke hem zoo algemeen bemind maakte.

‘Dat wist ik wel,’ hernam de zieke, en toen zij hem met een zoeten glimlach op de lippen de hand reikte, parelden groote tranen in haar oogen. ‘Laat de opvoeding van mijn lieve Rosine zoo eenvoudig mogelijk zijn. O, er ligt zooveel zegen in den eenvoud! Het nijpend verdriet, dat sinds lang aan mijn leven knaagt, heeft mij gerijpt en een diepen blik doen slaan in het leven der zoogenaamde groote wereld, ofschoon ik er weinig deel aan heb genomen. Doch, mijn vaderlijke vriend, zorg vooral dat Rosine geheel gevormd worde volgens de leer der Kerk, dat zij nimmer . . . . . een gemengd huwelijk aanga. Ik heb al de ellende ondervonden van een huwelijk, waarop het woord van den Apostel niet van toepassing is. Zeker, liet huwelijk is een groot Sacrament, doch slechts in Christus en zijne Kerk. . . . . . Maar wat zijn mijne woorden en wenschen? De lieve God zal alles ten beste schikken; Hij zal zijn zegen schenken over alles wat gij aan mijn kind doet.’

‘Dat zal Hij,’ antwoordde Bremmer opstaande. ‘Nu moet gij echter gaan rusten en van avond geen woord meer spreken dan hoog noodig is.’

Zij knikte hem vriendelijk en dankbaar toe, en toen verwijderde hij zich. Aan de deur gaf hij Susanna nog eenige bevelen voor den nacht, want hij voorzag dat op de buitengewone inspanning aanvallen van kramp zouden volgen.

Nog lang liep de dokter in zijn tuin op en neer. De sterren flikkerden en de blanke sneeuw kraakte onder zijne voeten. Het was zeer koud, doch in zijn hart gevoelde hij de warmte, die uit elke weldaad straalt. Hij bad voor de stervende jonge vrouw wier geheim hem diep had geschokt, hij bad voor het lieve kind, dat weldra moederloos zou zijn.

Toen Bremmer den volgenden morgen zijn gewoon bezoek bij de zieke bracht was de pastoor bij haar; zij had de H.H. Sacramenten der stervenden ontvangen.

Susanna zeide hem dat de *gn□dige Frau* den ganschen nacht rustig had geslapen. Die tijding sneed hem door het hart; dit was een teeken, hij wist het, dat zij spoedig tot een beter leven zou ontslapen.

Toen de priester de kamer der zieke ging verlaten, vergezelde hem de dokter naar den tuin; beiden waren van oordeel dat zij nu vooral eenige rust behoefde. Zij hadden echter daar nauwelijks eenige malen rondgewandeld, toen Susanna hen bleek en ontsteld uit het venster toeriep dat zij zoo spoedig mogelijk boven zouden komen. Beiden snelden het huis binnen.

Mevrouw Wallrath was zacht en kalm tot een beter leven overgegaan. Zij lag daar met gevouwen handen en rustige gelaatstrekken, doch de schaduwen des doods hadden er zich over uitgespreid. Toen de priester en de dokter zich hadden overtuigd dat de arme moeder opgehouden had te leven, nam laatstgenoemde de kleine Rosine met zich naar huis.

Des avonds kwam Susanna het kind halen om den nacht bij haar door te brengen. Het slaapvertrek binnentredende, sloop Rosina zacht op hare teenen naar het ledikant en zeide: ‘Goede nacht, mamaatje!’ En de moeder in een voor haar vreemd gewaad ziende vroeg zij: ‘Slaapt mama reeds?’

‘Ja, mijn kind,’ antwoordde Susanna, die tevergeefs poogde hare tranen te verbergen; ‘wij zullen ons avondgebed gaan doen.’

De lieve kleine vouwde eerbiedig de handjes en bad het ‘Onze Vader’ en ‘Wees gegroet,’ het schoone gebed tot den engelbewaarder, dat zoo treffend klinkt van de lippen der onschuldige kleinen. Ook mama werd niet vergeten, doch toen Rasine hoorde hoe Susanna daaraan toevoegde: ‘Heer geef haar de eeuwige rust, het eeuwige licht verlichte haar,’ zag zij haar met groote oogen aan; dat had zij er nooit bij gehoord.

‘Mama heeft nog geen kruis op mijn voorhoofd gemaakt, lieve Sanne,’ sprak zij; ‘laat mij eens gaan zien of zij misschien niet wakker geworden is.’

‘Neen, mijn hartje, nu niet.’

‘Maar waarom niet, lieve Sanne? Ik zou toch zoo graag willen,’ zeî de kleine treurig en toch zoo zoet smeekend, terwijl zij de handjes voor de betraande oogen hield.

Susanna kon geen woord spreken. Zij maakte het kruisteeken op Rosine's voorhoofd, legde haar in bed en begon toen te vertellen van het lieve kindje Jesus, dat altijd zoo gehoorzaam was.

Men kon aan het trillen der lipjes van de lieve kleine zien, dat zij zeer bedroefd was, doch zij legde het hoofdje neder en sliep spoedig den kalmen slaap der onschuld.

Toen de dokter den volgenden morgen kwam, was Rosine juist gekleed en verlangde weenend naar mama; Susanna wist niet wat zij zou beginnen.

De dokter nam de kleine bij de hand en bracht haar in de sterfkamer. ‘Mama!’ riep zij klagend en klemde zich aan den dokter vast. Toen wendde zij zich weder tot de moeder. Met een crucifix in de gevouwen handen, het schoone gelaat zoo wit als het lange doodskleed, lag zij daar in de ernstige majesteit des doods, tusschen de lauwertakken en winterbloemen, die door den dokter gezonden waren.

Eenklaps liet Rosine zijn hand los, trad tot dicht bij het lijk, verhief zich op de teenen en vestigde de groote oogen op het bleeke, schoone gelaat, waaraan de dood niets had misvormd.

‘Mama, lieve mama!’ riep zij herhaaldelijk, doch de oogen, die anders met zooveel liefde op haar gevestigd waren, bleven gesloten.

Het kind zag den dokter smeekend aan. Toen trad hij nader en tilde Rosine op, zoodat zij het geliefde gelaat kon bereiken. Zij drukte haar frissche, warme

kinderlippen op den gesloten mond der moeder, sloeg toen bevend de armen om des dokters hals en riep: ‘O, wat is mama koud!’

Bremmer omhelsde het lieve kind en beloofde opnieuw in stilte dat hij de wenschen der moeder getrouw zou vervullen. ‘Mama is bij Onzen Lieven Heer, die haar heeft geroepen,’ sprak hij zacht. ‘Voor ons wordt zij niet meer wakker; maar daarboven in den hemel bidt zij voor ons en zij zal zich met de engelen in den hemel verheugen, als Rosine zoet en braaf is.’

Het kind vouwde de handjes, zag den dokter vertrouwelijk in de oogen en zeide ernstig: ‘Ik wil zoet en braaf zijn.’ Doch toen wendde zij het hoofd plotseling weder om en riep op bitter smartelijken toon: ‘Och, mama, word toch een klein beetje wakker . . . . . toe, een klein beetje maar, lieve mama!’

Dokter Bremmer knielde bij het lijk neder en nam de kleine handjes in de zijnen. Hij bad en het kind zeide hem na: ‘Heer, geef haar de eeuwige rust! Amen.’ Daarna zeide hij bedaard en vriendelijk: ‘De lieve God heeft mama tot zich geroepen, Hij wil dat zij niet meer wakker zal worden en wat God wil is goed, dat moeten wij ook willen, niet waar?’

‘Ja,’ antwoordde het kind, ‘dat heeft mama ook gezegd.’

De dokter stond op, nam Rosine, wier oogen onafgewend op het lijk gevestigd waren, op den arm en verliet de kamer en de woning. Langs het smalle voetpad door de weide bracht hij haar door de achterdeur in den tuin en op zijne kamer. Daar zette hij haar naast zich op de canapé neder en zeide: ‘Zoo, nu woont gij hier en nu zijt gij mijn lief dochtertje; dat wil Onze Lieve Heer en mama.’

‘Dat wil Onze Lieve Heer en mama,’ herhaalde het kind nadenkend, vouwde de handen en zag naar den kleinen kanarievogel, haar lieveling, die juist een luid schetterend lied aanstemde, als ware 't om den lieven engel te verwelkomen, die God daar, op de bede eener stervende moeder, aan de hoede van den goeden dokter had toevertrouwd.

II
Kinderjaren.

Men ziet twee jeugdige gestalten in den tuin van dokter Bremmer; zij begeven zich naar de achterdeur, die toegang biedt tot de bekende weide; het pad, dat over die weide loopt, voert tot den grooten weg. De krachtig gebouwde jongeling, met krullend haar en scherp geteekende gelaatstrekken, is onmiskenbaar des dokters zoon. Uit zijn zwarte oogen stralen geest en levenslust, doch hoe opgeruimd hij ook doorgaans moge zijn, op dit oogenblik ziet hij ernstig en nadenkend, Er liggen geestkracht en vastberadenheid in zijn gang en houding, doch hoe vriendelijk hij ook luistert naar het gesnap van het jonge meisje, dat aan zijn zijde gaat, is 't toch duidelijk te zien dat hij dit met veel gevoel van eigenwaarde en zelfbewuste goedgunstigheid doet. Toen zij de achterdeur hadden bereikt, zeide hij met een ernst, die iets van een vaderlijke vermaning had: ‘Ga nu naar huis terug, Rosine. Wees vlijtig en maak een goed gebruik van de boeken, die ik voor u heb meêgebracht, opdat ik mij bij mijne terugkomst in uwe vorderingen mag verheugen.’

Rosine hief het hoofdje naar hem op en vroeg: ‘Komt gij dan spoedig terug, Frans?’

De ronde stroohoed, met broeden rand was in den nek gevallen en haar aanminnig gelaat zag als een ontluikende bloem uit de weelderige blonde lokken. Toen Frans

zijn hand op haar hoofd legde om haar gerust te stellen, kwam het hem voor, dat hij nooit schooner kind had gezien.

'Ja, ik kom spoedig terug,' sprak hij. 'Vaarwel zusje, groet papa!' En weg was hij.

Rosine bleef nog eenige oogenblikken bij de gesloten deur staan. Haar oogen waren naar den grond gericht en er rolden tranen over haar wangen. Dan scheen zij zich eensklaps te bezinnen en snelde dwars door den tuin naar huis. Zij had nu geen oogen voor de bloemen, die gedurenden den nacht ontloken waren, ofschoon zij ze gemeenlijk met zorg opzocht; het smartte haar, zij wist zelve niet hoe en waarom, dat Frans vertrok.

De zon scheen even helder als den vorigen dag, toen zij zoo opgeruimd was, en toch kwam het haar voor dat alles een somber aanzien had. De kleine, waakzame hond sprong tegen haar op en dartelde en speelde als altijd om haar heen. ‘Stil, Bello, stil. . . . . blaf zoo niet en spring zoo niet!’ riep zij, en dat zij niet in tranen uitbarstte, kostte haar veel inspanning. Zij ging voorbij de keuken, waar de oude Susanna aan het werk was, ook voorbij de deur der kamer, waar zij wist dat haar vader zich bevond, doch 't was of zij iets misdreven had, zoo snelde zij de trap op naar haar eigen kamertje. Nog een oogenblik stond zij daar half mijmerend, toen ging zij naar een kast en haalde eenige boeken te voorschijn.

‘Ik wil ze meênemen, als ik bij den pastoor mijn les ga opzeggen,’ sprak zij zacht, nam papier en pennen en ging aan de tafel zitten om haar vertaalwerk te maken.

Rosine schreef lang en met inspanning. Nu en dan ontsnapte een zucht aan haar mond, maar men kon zien dat zij moeite deed om de treurige gemoedsstemming, waarin zij verkeerde, te overwinnen. Er zat veel geestkracht in dat kleine ding.

Thans was zij gereed. Haar gelaatstrekken hadden weder de oude vroolijke uitdrukking aangenomen. ‘Bock toe!’ riep zij, streek de blonde lokken achter de ooren en trad aan het venster.

Daar stonden eenige bloemen in potten, die zij zorgvuldig verpleegde. Gedurende den nacht was een hyacinthe prachtig ontloken en een rozenknop had zich door het donker groene omhulsel een weg weten te banen. Dat zag Rosine nu eerst; zij sloeg van blijdschap de handen ineen en al haar leed was vergeten. ‘O, hoe mooi, hoe mooi!’ roept zij in verrukking. ‘Ik hou zooveel van die lieve bloemen!’ en met haar fijne vingertjes verwijdert zij alles wat de planten ontsiert. Eindelijk huppelde zij de trappen af naar de kamer van haar pleegvader, die bij het venster zat te lezen. ‘Papa, papa!’ riep zij vroolijk, ‘mijn hyacinthe bloeit en de roos zal ook spoedig uitkomen; zij kijkt al door de groene blaadjes heen.’

Hij nam lachend haar handen in de zijnen, en men kon duidelijk zien hoe lief hem zijn pleegkind was. Hij was verouderd, de goede dokter, doch zag er nog altijd krachtig uit.

‘Hebt gij Frans uitgeleide gedaan?’ vroeg hij.

‘Ja, tot aan de achterdeur. Hij heeft mij verzocht u te groeten, maar het spijt mij zoo dat hij weg is, o, het spijt mij zoo, want nu moet ik weer alleen leeren en alleen naar den pastoor gaan! 't Was zoo prettig als Frans mij hielp, en de pastoor was ook altijd zoo over mij tevreden!’

‘Welnu dan moet gij in den tijd dat Frans weg is een goed gebruik maken van zijn hulp; dat zal hem verheugen als hij terugkomt.’

‘Ja, ik wil recht vlijtig zijn; dat zult gij zien,’ sprak zij met veel geestkracht. ‘Nu ga ik naar Sanne, ik heb beloofd haar wat te helpen, en om elf ure moet ik naar den pastoor, dat weet u wel. O, ik heb het zoo druk . . . . . dag, lieve papa!’

Zij sloeg de armen om den hals van haar pleegvader, drukte eenige kussen op zijn wangen en spoedde zich naar de keuken.

Gelukkig kinderhart!

III
De wereld en het gemoed.

Het is avond. In een onzer academie-steden heerscht in enkele straten groote luidruchtigheid. Het roode schijnsel van fakkels, die een optocht vergezellen, werpt spookachtige schaduwen tegen de huizen, een schetterende muziek, waarbij de turksche trom de hoofdrol schijnt te spelen, laat het bekende *Io vivat!* hooren, tot vreugde der menigte jongens, wier longen met de groote trom wedijveren.

Men brengt een serenade aan den gevierden professor der philosophie. Max van Staden.

Van Staden is nog wel jong, maar hij heeft reeds een europeeschen naam; vooral in Duitschland kent men hem als een groot denker, wiens onbekrompen geest zich niet door verouderde begrippen laat ketenen. Hij is het kind zijner eeuw, de man van zijn tijd, de benijdenswaardige sterveling, die in de wetenschap gerijpt is en door de wetenschap gehuldigd en verheerlijkt wordt. Wanneer de geleerde professor bij den aanvang van een nieuw studiejaar een redevoering houdt of in een vereeniging optreedt, dan sleept zijne welsprekenheid de toehoorders mede, men hangt aan zijne lippen, men is in verrukking over de denkbeelden, die hij in den schoonsten vorm weet te ontwikkelen, en in tijdschriften en dagbladen wordt hij dan een der grootste mannen onzer eeuw genoemd.

Doch niet alleen in de geleerde wereld, maar ook daar buiten geniet professor van Staden achting; want hij heeft een beminnenswaardig karakter, leeft ingetogen, is zeer eenvoudig en bekend om zijn milddadigheid jegens de armen, ofschoon hij die deugd zooveel mogelijk in 't verborgen beoefent.

De bewondering en achting, die men hem toedraagt, uit zich op d oogenblik in het openbaar. De deputatie der studenten, die hem hulde hebben gebracht, heeft juist de kamer verlaten, en de jeugdige professor verschijnt voor 't geopende venster.

Donderend klinkt het ‘Hoera!’ dat in de verte wordt herhaald als wilden ook de echo's aan de ovatie deelnemen; daarop volgt een diepe stilte. De professor brengt eenige woorden van dank uit; die woorden worden opgevangen als zooveel paarlen; zijn heldere, klankvolle stem weet die woorden te bezielen, zij doen de harten der jeugdige studenten trillen. Het orakel der wetenschap spreekt en alle ooren zijn geopend, en als het laatste woord gesproken is, breekt een storm van toejuichingen los, waaraan geen einde schijnt te komen.

Hoe benijdenswaardig moet zulk een sterveling zijn!

Aan den gevierden professor is dit niet te bespeuren; hij ziet er zwaarmoedig uit, de vereering drukt hem als een last, want het licht, dat van hem uitstraalt en waaraan zooveel hulde wordt gebracht, werpt in zijn binnenste zooveel donkere schaduwen.

Wat kan de mensch den mensch schenken? Hoe diep en rijk ook de goudmijn zijner wetenschap en kennis anderen toeschijnt, hij zelf gevoelt zich arm; 't is of hij zich aan een grens bevindt, die niet overschreden kan worden, aan een deur, die niet opengaat. Wat hij *weet* is slechts een atoom in vergelijking met de oneindige hoeveelheid, die zich onophoudelijk aan hem opdringt.

Daar is de ondoorgrondelijke schepping buiten hem, daar is het gemoed, dat zich over al het geschapene tot den Schepper voelt getrokken, het kleine hart met den

onverzadelijken dorst naar gelukzaligheid, die de aarde met al wat zij biedt niet kan lesschen, met het onbewust haken naar het eindelooze, waarin het verlangt te rusten.

En ligt niet in dezen dorst, in die begeerte, de onomstootbare zekerheid dat er iets bestaat, wat bevrediging kan schenken aan het menschelijk hart en den menschelijken geest? Het is als een heimwee, als een smart over iets wat men heeft verloren. Doch waar is het verlorene te vinden, hoe is het begeerde te bereiken?

De laatste klanken van 't *Io vivat* waren reeds lang verdwenen, de menigte was uiteengegaan en de professor zat weder voor zijn schrijftafel, het hoofd op beide handen rustend. De lamp was ingedraaid, want het licht veroorzaakte hem pijn aan de oogen. Op een boekenkast tegenover zijn schrijftafel stonden in dit schemerlicht de busten van Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoteles. Deze geleerden zagen er toen ernstiger dan ooit uit, doch de jonge professor paste desniettemin volkomen bij dat gezelschap, want het was alsof zijne gelaatstrekken in marmer gebeiteld waren; hij was niet wat men schoon noemt, doch hij had in den opslag van zijn oog en in zijn gansch optreden iets gebiedends.

Het sloeg tien ure op de pendule, toen de deur zijner kamer langzaam geopend werd en iemand hem met zachte schreden naderde.

De professor had er niets van gehoord, doch als hij een hand op zijn schouders voelde en een welbekende stem hem in het oor fluisterde:

‘Uwe mama laat vragen of gij nu niet wat bij ons komt praten,’ vielen zijne handen op de tafel en hij wendde het hoofd tot de spreekster.

‘O foei, hoe ernstig,’ riep zij en hield de hand voor de oogen. ‘Zulk een strak gezicht zou iemand pijn doen, Max, en daarvoor ben ik voor het oogenblik in te goede stemming.’

‘Dat verheugt mij.’ sprak hij. ‘Wie is boven bij mama?’

‘In de eerste plaats ik,’ sprak zij lachend, ‘ten tweede papa en ten derde dokter Bremmer.’

Van Staden zag haar aan, want het scheen hem toe dat haar stem vrij onvast was, al glimlachte zij. Hij kende haar te goed om zich te vergissen, zij was zijn leerlinge van haar kindsheid af. ‘Ik ga met u, Lise,’ zeide hij, en opstaande verliet hij met haar het studeervertrek om zich naar de huiskamer te begeven.

Zijne moeder zat op de canapé, naast haar de majoor Verbommel, stiefbroeder van haar overleden echtgenoot, den vader van het jonge meisje. De plaats tegenover de canapé was door den jongen dokter Frans Brommer ingenomen.

Mevrouw van Staden was geen alledaagsche verschijning. Wie haar voor 't eerst zoo gezien had, zou voor een oogenblik gedacht hebben, dat zij niet ouder was dan haar zoon. Zij had in baar gansche voorkomen iets jeugdigs, dat niet alleen aan haar tengeren lichaamsbouw en de frischheid harer wangen, maar vooral aan de levendigheid van haar geest en haar helder oog moest worden toegeschreven. Haar kleeding was hoogst eenvoudig, en de blonde haren, die glad langs het hooge voorhoofd waren weggestreken, werden gedekt door een zwart kanten mutsje, dat wel zeer klein was, doch desniettemin de vrouw kenmerkte, die de rekening met de wereldsche ijdelheid had gesloten.

Toen zij de oogen van het handwerk op haar zoon sloeg, die naast haar ging zitten, kon men zeer goed zien dat ook zij pijnlijk aangedaan werd door den ernst, die op zijn gelaat lag. Geen wonder ook dat de vrouw bezorgd voor hem was. Hij was haar eenigst kind, al de hulde die hem werd gebracht, al de eer die hij genoot straalde als 't ware ook op haar neer; maar zij kende iets, dat veel meer waarde bezat dan wereldsche roem en eer, en. . . . .

Doch laat ons, alvorens verder te gaan, eenige bijzonderheden uit het leven van mevrouw van Staden mededeelen; dat zal veel kunnen bijdragen om het karakter dezer beide personen van ons verhaal te leeren kennen.

DR. WINDTHORST.

DR. A. REICHENSPERGER.

V. MALLINCKRODT.

P. REICHENSPERGER.

DE ZIEKE.

Mevrouw van Staden had, uit gehoorzaamheid jegens haar stervende moeder, op zeventienjarigen leeftijd een man gehuwd, die haar vader had Kunnen zijn. Toch was dat huwelijk niet ongelukkig. Toen zij op negentienjarigen ouderdom een flinken jongen op haar schoot had, meende zij zelfs de gelukkigste der echtgenooten te wezen en nam zij zich voor al de moederlijke plichten met nauwgezetheid te vervullen.

Het moet dan ook gezegd worden dat zij als echtgenoot en moeder een voorbeeld kon worden genoemd; dit neemt echter niet weg dat een verdriet aan haar hart knaagde 't welk met de jaren meer en meer toenam. Haar vader, die zeer jong stierf, was katholiek geweest, de moeder protestantsch. Men weet hoe het vaak in gemengde huwelijken gaat; in den regel ontstaat er onverschilligheid voor den godsdienst, die vooral zeer noodlottig op de kinderen werkt. De moeder van mevrouw van Staden had haar echtgenoot op zijn sterfbed beloofd dat zij hun dochter in den katholieken godsdienst zou doen onderrichten. Zij hield woord, en toen het kind tot de eerste H. Communie werd aangenomen, muntte het uit door kunde en ingetogenheid. Nu meende echter de moeder dat zij alles had gedaan wat men van haar kon verlangen. Het goede zaad werd weldra verstikt onder de onverschilligheid der omgeving, en toen de moede niet lang daarna te Meppel ging wonen, waar destijds geheel geen katholieke kerk was, werd aan de godsdienstplichten, die het kind te vervullen had, geheel niet meer gedacht. Toen de dochter later ten huwelijk werd gevraagd, kwam de godsdienst slechts in 't voorbijgaan, bij wijze van kennisgeving, ter spraak.

Zoo zijn de vruchten van het gemengde huwelijk; waar zij minder wrang worden bevonden, staat men voor uitzonderingen, die men gewoonlijk witte raven noemt.

In het vorstelijk 's Gravenhage, waar mevrouw van Staden ging wonen, waren natuurlijk meer katholieke kerken, doch zij wist het nauwelijks. Zij had nooit het eigenlijk katholieke leven leeren kennen. In het ouderlijke huis was nooit over godsdienst gesproken dan in algemeene termen en om te doen uitkomen dat ieder in zijn geloof zalig kan worden; hoe kon men verwachten dat een jong meisje in zulk een omgeving, verstoken van al den geestelijken bijstand, anders zou worden dan een onverschillige, zooals er duizenden zijn. Toch was het goede zaad niet geheel verstikt, en toen zij gehuwd en reeds verscheidene jaren moeder was, begon zij langzamerhand te bevroeden dat or nog hooger plichten te vervullen waren dan die van echtgenoot en moeder.

De oude van Staden was een voortreffelijk man, geacht door zijne medeburgers, bemind door zijne vrienden, doch positief geloof bezat hij niet. Zijn vermogen en zijn stand in de maatschappij verschaften hem grooten invloed, waarvan hij een goed gebruik maakte. Geen wonder dat zijn jonge vrouw hem in alles als een autoriteit beschouwde en hem vereerde, te meer dewijl zijn gezellig, huiselijk leven haar geluk verhoogde.

Zoo snelde de tijd voorbij. Haar zoon telde reeds zeventien jaren en was haar lang boven het hoofd gegroeid, ofschoon hij met de teederheid van een kind aan haar gehecht was. De oude van Staden was toen een grijsaard, doch hij bleef dezelfde opgewekte, levenslustige man, zijn woning was de vergaderplaats van geleerde en talentvolle mannen.

Mevrouw van Staden had een neef, die te Keulen woonde, hij was een zoon van den broeder haars vaders. Reeds lang was hij voornemens geweest eenige weken in Nederland te gaan doorbrengen en eindelijk kon aan dit verlangen gevolg worden gegeven. Hij kwam te 's Gravenhage en werd daar hartelijk ontvangen. 't Was juist

in den tijd, toen de heldhaftige Clemens August, aartsbisschop van Keulen, door de pruisische politiek van zijn vrijheid beroofd en in de vesting Minden opgesloten werd. Geheel het beschaafd en weldenkend Europa was verontwaardigd over die wederrechtelijkheid tegenover een man, dien men van geen enkel misdrijf kon beschuldigen; slechts zij, wier hart met haat tegen de katholieke Kerk vervuld was, juichten de pruisische regeering toe, evenals dat tegenwoordig het geval is.

(*Wordt vervolgd*).

De photograaf in het dorp.

Schoon de photographie op 't platteland niet onbekend is, de photograat is er nog heden een zeldzaamheid. Wie een portret wil hebben, laat het op een atelier of in een kermistent in de stad vervaardigen. De reizende photograaf heeft op zijn minst de welsprekendheid van een kwakzalver noodig om nog eenige klandizie te vinden.

Een boerenmeisje moet ook al goed durven, om onder omstandigheden als op nevensgaande gravure te poseeren. De oude vrouw slaat de handen in elkander van verwondering, deels over 't wonderbaar vermogen van 't toestel, deels over de verregaande stoutmoedigheid dat men zich aan die tooverij durft onderwerpen.

Men kan er zeker van zijn, dat de overige toeschouwers, vooral de vriendinnen op den achtergrond, van 't beslissend oogenblik, waarop het meisje onbeweeglijk naar de hand van den ‘kunstenaar’ moet staren, gebruik maken, om door allerlei stekende opmerkingen haar de noodige bedaardheid te doen verliezen. Want al hebben zij zelven den moed niet om door 't dorp ‘over de tong te gaan,’ toch zouden zij wellicht niet minder graag hun portret bezitten dan de andere, en, wie weet het? misschien zou 't hun niet weinig pret doen, zoo de operatie zoodanig meêviel, dat haar vriendinnetje er heel potsierlijk uitzag.

De woordvoerders der middel-fractie in het duitsche parlement.

't Is vooral sinds de verpletterende nederlagen van 't ongelukkige Frankrijk, dat een machtige partij in 't duitsche rijk, vreugdedronken van de vele zegepralen, zich groot wil maken ten koste van de overige staatsburgers, en niet meer met een glimp van recht, maar in brutale rechtsverkrachting zich baan maakt naar haar doel. Dat doel is, naar het eigen zeggen van die partij in het volle Parlement, niets meer of minder dan de Katholieken tot slaven te maken, zoo 't mogelijk is.

Krachtigen wederstand heeft die partij steeds en ook thans nog in het Parlement gevonden bij de centrums-fractie, bij mannen, die vóór onrecht geen anderen naam weten dan onrecht.

De leiders en voornaamste woordvoerders van die fractie, wier schitterende en soms bliksemende redevoeringen tot zelfs in het buitenland een echo vonden, men kent ze: Dr. Windthorst, v. Mallinckrodt, Dr. August en Peter Reichensperger.

Windthorst, de volksman bij uitnemendheid, de wakkere en strijdlustige kampioen voor het vertreden recht, Windthorst was het, die 't eerst den handschoen opnam en zijn speer velde.

‘De afgevaardigde, de heer Wagener,’ zeide hij, ‘heeft ons herhaaldelijk en in de grofste bewoordingen te verstaan gegeven, dat hij en zijn partij den strijd willen tot

den bloede toe met ons, de vertegenwoordigers van 't grootste gedeelte van het katholieke volk. Mijne Heeren, de Katholieken van Duitschland verlangen niet naar een oorlog, zij wenschen in vrede te leven. Indien gij hun dit niet wilt toestaan, indien gij hun den oorlog wilt verklaren op zoo brutale manier, - wel dan zult gij dien hebben, wijl wij gedwongen worden ons te verdedigan met al de energie die in ons is.'

In dien strijd tegen de overmacht vond de gevierde redenaar een heldhaftigen, eveneens in den krijg geharden wapenbroeder in v. Mallinckrodt, die zelfs door zijn tegenstanders genoemd wordt: 'een ridder zonder vrees noch blaam, die nooit zijn harnas aflegt, en altoos bereid is een lans te breken voor zijn overtuigingen.'

Vele lauweren hebben zij, alsook de gebroeders Reichensperger behaald, al waren hun ook niet de eind-overwinningen beschoren.

Het geweld heeft tot nog toe gezegepraald, maar hun tegenstanders zullen zelven moeten bekennen, dat de partij van Bismarck 'alles gewonnen heeft behalve de eer.'

Om het te 'winnen,' waren dan ook alle middelen voor die partij gereede middelen, en deze zijn van dien aard geweest, dat een der Reichenspergers in het Parlement uitriep: 'Daardoor,' - door den dwang namelijk van tot alle middelen zijn toevlucht te nemen - 'heeft het moderne liberalisme zich bankroet verklaard.'

Niet alleen Duitschland, maar geheel Europa heeft dankbare verplichting aan mannen, die, als vertegenwoordigers van een deel der duitsche natie, strijd voeren tegen een stelsel, gelijk thans in het duitsche rijk wordt vooropgezet door de regeering. Zulk een stelsel van despotisme onderscheidt zich naar binnen door verachting van den gulden regel: 'recht voor allen,' en naar buiten door een ontembare zucht tot uitbreiding van gebied. Een zoodanig systeem tot grondslag voor Duitschland is een altijd dreigend gevaar voor de rust en den vrede van Europa.

Zoo die rust en vrede desniettemin bewaard blijven, zal men dat mede te danken hebben aan hen, die zoo onversaagd, zoo ridderlijk daarvoor kampen in het parlementaire strijdperk.

De zieke.

Weg is de geregelde slag der polsen, waarbij het bloed telkens frischheid en krachtig leven door de aderen giet; weg is de helderheid van hersenen en zintuigen, die bijna elk oogenblik een nieuwe verkwikkende gewaarwording als een electrischen schok door het gemoed doet varen. Het anders zoo flikkerende, stralende oog staat dof en mat; geheel het lichaam, waarin storende of vernielende elementen zijn gezonken, het lijdt en 't gemoed lijdt mede.

Ziek zijn, - en wie weet hier niet van ondervinding te spreken - mag wel onder de zwaarste beproevingen geteld worden. De nachten, die in gezonden tijd aan 't moêgewerkte lijf rust en nieuwe sterkte schonken, gaan voor 't moêgemartelde lichaam van den kranke slapeloos voorbij, zonder eenige verpoozing of verkwikking, Het slechts door afmatting geloken oog heropent zich gedurig om weer de eerste gloring op te vangen van den dageraad, die wel niet nieuw leven, maar toch licht, dat alom weder zooveel leven wekt ook aan den zieke komt brengen.

Hoezeer moet het niet den kranke goeddoen, zoo zij, die zich in het genot der gezondheid mogen verheugen, hun vrije oogenblikken of hun uren in geduldige verpleging gaarne willen slijten.

Men kan het de zieke, op de gravure van pag. 253 voorgesteld, aanzien, dat de gedienstige hulp haar niet weinig leniging brengt.

Rozsa Sandor.

In 't hongaarsche stadje Szegedin werd drie maanden geleden een proces gevoerd, dat een onmogelijkheid schijnt in onzen tijd van beschaving, van spoorwegen en telegraafdraden. Verscheiden jaren waren noodig geweest voor de instructie dezer zaak; niet minder dan vier duizend personen moesten zich over 't plegen of helen van duizenden misdrijven van moord, brandstichting, roof, diefstal, enz. verantwoorden.

De held van dit proces, waarin vele lieden van. fatsoenlijken stand, zelfs rechters en commissarissen van politie betrokken waren, was de beruchte rooverhoofdman Rozsa Sandor, wiens geduchte bende dertig jaar lang in Hongarije allerwegen angst en ontzetting verspreid heeft.

Deze hongaarsche Fra Diavolo werd den 16en Juli 1813 te Szegedin geboren. Zoon van een paardenhoeder, die in de gevangenis zijn leven eindigde, kon hij reeds op achttienjarigen leeftijd aan de aantrekkelijkheid van 't baanstroopersleven geen weerstand bieden. Nogtans tot in 1848 was zijn hand niet met bloed bevlekt. In dat jaar liet Rozsa Sandor zich overhalen om in de revolutie een werkzaam aandeel te nemen. Weldra wist hij zich te onderscheiden en prijkte zijn naam naast de hoofden van den hongaarschen opstand, de generaals Bem, Klapka, Dembinsky, Goergey en anderen; zelfs werden zijn krijgsdaden door een dichter bezongen.

In 't volgend jaar, na de capitulatie van Vilagos, keerde Sandor terug in 't bandietenleven. In 1857 werd hij gevangengenomen en ter dood veroordeeld; maar de keizer veranderde zijn straf en in 1868 ontving hij volledige kwijtschelding. Hij maakte daarna een tijd lang deel uit van de politic, maar dit belette niet, dut hij zijn bende bleef besturen. Ten laatste heeft hij echter zijn tol aan de menschelijke gerechtigheid moeten betalen, die hij zoo lang getrotseerd had. Het hof van assises te Szegedin heeft hem tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld.

Jan Wilmans.
Door Rudolf Vranks.
I

Jan Wilmans zit in zijnen zetel aan den hoek van den haard. Hij is geheel alleen op zijn klein kamerken. Hij schijnt in diepe gedachten gedompeld. Van tijd tot tijd heft hij het hoofd op en ziet met fiere blikken rondom hem, als zag hij iemand voor hem staan. Alsdan is zijn gelaat glanzend van geluk. Hij mompelt in zich zelven en maakt zonderlinge gebaren.

Voorzeker, lieve lezer, indien gij Jan Wilmans alzoo zaagt met de armen slaan en zijnen kop in de lucht steken, zoudt gij een aardig oordeel van zijne hersens opvatten. Nogtans, ik moet mij haasten van u te zeggen, dat gij ten deele mis zijt: Jan Wilmans

is niet zot, neen, maar toch, om de waarheid getrouw te blijven, moet ik bekennen, dat wijze menschen anders zijn dan hij. Om u op te klaren hetgeen mijn gezegde duister zou kunnen inhebben, zal ik u kennis met hem laten maken.

Jan Wilmans is een jongeling van drij en twintig jaar, met roode wangen, blauwe oogen, blond haar en een gelaat, dat van gezondheid betuigt. Daarenboven is hij buitengewoon zwaarlijvig en zijne korte beenen en armen doen die zwaarlijvigheid nog meer uitkomen. Gelijk hij daar nu in zijnen zetel gernst ligt, wekt hij op het eerste gezicht de herinnering op van een grooten bol.

Zijn vader, welstellende boer van het omliggende, had hem naar de hoogeschool van Leuven gezonden om er te leeren voor advocaat. Doch ik moet hier zeggen, dat het advocaatschap maar Weinig vader Wilmans tegenlachte. Hij was welstellend, het is waar, maar hij had een talrijk huisgezin op te voeden en had daarbij een proces op den hals, dat, indien hij het verloor, hem geheel zou in de armoede dompelen. Vader Wilmans had eene andere levensbaan voor zijn oudsten zoon gepeinsd; doch door de gebeden en smeekingen overwonnen en het lastig vallen moede van den burgemeester, die gedurig aan zijne ooren zaagde dat Jan een goed hoofd had en wel zou gelukken, had hij zich laten overhalen. Jan was dus naar Leuven gezonden. Voorzien van geld, dat zijne moeder hem stil in de hand geduwd had. en van de laatste raden en zegeningen van zijne vader, was hij zich komen in de hoogeschool vestigen. Het was een schoone dag voor onzen Jan: hij droomde van geluk, van rijkdom en eer, maar, eilaas het duurde niet lang!

Het is eene der kwalen hier op de wereld, dat ieder ding zijnen tegenkant heeft.

Jan beproefde het welhaast.

Jan was een goede jongen, neerstig, leerzaam, doch hij had een gebrek, namelijk hij was hoovaardig. Hij wilde van zijne schoolmakkers geacht en gëeerbiedigd worden, iets waaraan zijne steedsche collega's zich moeielijk konnen toeleggen. Veel meer, in plaats van hem te eerbiedigen, lachten dezen hem op de onbeleefdste wijze uit, en wanneer Jan zich kwaad maakte, verdubbelde hun lachen nog. Kortom, hij diende voor den zot van geheel de school: immers men kon hem niet vergeven dat hij maar een *boer* was. Dit kwetste onzen Jan zeer diep in zijn gemoed. Ook besloot hij van zich in eene weerdige eenzaamheid te hullen en van met die onbeschofte jongelingen geen gemeens meer te hebben. Hij meende dat zijne houding en zijne blikken genoeg zouden zijn, om hen te doen gevoelen, al den afstand, die tusschen hen en hem, Jan Wilmans, was.

Ja, maar dat maakte de rekening van onze jonge guiten niet. Zij hadden Jan voor hun speeltuig genomen, en Jan zou er voor dienen, willen of niet. Er ging dus geen dag voorbij of er werd hem de eene of andere poets gespeeld, en hij mocht zich kwaad maken zooveel hij wilde, het hielp er niet aan. Jan had geëindigd met er zich aan te gewennen, doch hij verkropte al den spijt dien hij gevoelde, wel hopende dat het oogenblik zou komen, van zich over alles te wreken.

Eene andere zaak bestond ook. die Jan tamelijk ongelukkig maakte. Wij hebben gezegd dat zijn vader niet al te rijk was. Jan kreeg dus niet veel teergeld, on terwijl zijne makkers, die bijna allen van goede ouders waren, zich des avonds in koffiehuizen en tooneelen gingen vergeestigen, moest Jan eenzaam op zijn kamerken zitten treuren. Daar, aan zich zelven overgeleverd, leerde hij met grooten ijver. Somtijds dacht hij aan zijn onaangenaam schoolleven, maar telkens kwamen andere gedachten hem het gemoed opwinden. Hij schiep zich alle slag van denkbeelden; hij droomde van geluk, van rijkdom: dit was zijn leven. Dan vergat hij alles.

Het is in eene van deze oogenblikken dat wij hem aantreffen.

De avond was reeds gekomen. Het was slecht weder buiten, het regende en waaide fel.

Jan rolde zich gelijk eene kat in zijnen zetel voor den brandenden haard en ging voort in zijne gouden droomen. Ja, zelfs begon hij luid te klappen.

'Rijk worden!' zeide hij, 'machtig . . . . . wie weet? Ik zal welhaast advocaat zijn. Advocaat! het is te zeggen een ambt, dat mij den toegang van alle eereplaatsen geeft. Ja, rechters, volksvertegenwoordigers, ministers: het zijn meestal advocaten. En zij winnen geld, en zij zijn geacht, geëerbiedigd. . . . . Indien ik dat ook eens moest worden? . . . Bah, wie weet, het is voor mij gelijk voor een ander! Waarom zou ik dit niet kunnen zijn? Minister! Ik, minister? Ja, ik zal het worden. En dan, dan eerst zal ik op mijne plaats zijn, want in mij steekt vernuft, alles in mij toont het. Ik voel in mij zelven dat ik gemaakt ben om aan het hoofd der samenleving te staan. Het fortuin is voor de eerzuchtigen, welnu, ik ben eerzuchtig, mij zal het fortuin niet ontsnappen!' . . . . .

Eene sombere wolk kwam hier eene wijl zijn gelaat fronsen, maar het vervloog welhaast.

'Ah. zij noemen mij boer, hoovaardige ezel . . . . . zij zullen het zien, de lompe vlegels. Laat mij eens minister worden, ik ban ze allen uit het land . . . . . of neen, mijn misprijzen zal genoegzaam zijn, om hen van spijt te doen verstikken.'

Jan ging in zijne droomerij voort, maar van tijd tot tijd vielen zijne oogen toe en zijn hoofd helde voorover als had hij grooten vaak. En geen wonder. Hij had voor zijn avondmaal melkpap gegeten, - iets dat hem het vaderlijk huis herinnerde en dat hij zeer geern at. Hij had dus eer aan de tafel gedaan. Nu dat de melkpap begon te teren en onder den invloed van de warmte van het vuur, waaraan hij, door zijne zwaarlijvigheid, meer dan een ander gevoelig was, begon Jan Wilmans eene groote neiging tot slapen te gevoelen. Hij geeuwde genoeg om zijne kakebeenen te ontzetten, rekte zich uit en pinkoogde zooveel hij kon. De woorden kwamen hem maar moeielijk meer uit den mond en het oogenblik was nabij dat hij met den zaligen lach des geluks zou insluimeren in zijnen zetel . . . . . toen hij eensklaps een gerucht aan de deur van zijne kamer vernam. Bijna op hetzelfde oogenblik trad eene statige vrouw binnen en kwam zich recht voor Jan Wilmans langs den anderen kant van den haard zetten.

In de kamer was slechts één zetel, - Jan wist het wel - en nogtans zette de vrouw zich neder in eenen zetel, die juist intijd daar stond om haar te ontvangen. De onbekende schikte zich op haar gemak op den stoel, bezag Jan Wilmans, die roerloos zat te kijken, en sprak met vriendelijken toon:

'Dag Jan Wilmans, hoe gaat het met u?'

Wie zou de verbazing van Jan Wilmans nu uitdrukken? Hij bleef verstomd zitten. Hij wist niet wat denken. Het schielijk verschijnen van de onbekende en het wonderbaar voorkomen van den zetel sloegen hem in het eerst met schrik. Met wijd opengespalkte oogen zat hij op de vreemde vrouw te staren. Hij wilde opstaan, maar zijne beenen kon hij niet verroeren; het angstzweet brak hem uit.

'Och God,' zuchtte hij bij zich zelven, 'heb medelijden met mij, ik geloof dat het de duivel is!' - en hij maakte een groot kruis.

De vrouw verroerde zich niet, en nogtans zij moest het wel gezien hebben, want zij hield haren blik strak op hem gevestigd. Dit verzekerde Jan een weinig; daarmede, hij had nooit gehoord of gelezen,

dat de duivel zich vertoond had onder de gedaante van eene schoone jonge vrouw. En deze was schoon inderdaad. Jan begon kalm genoeg te worden, om haar goed te kunnen aanzien.

Het was eene vrouw van hooge gestalte, geheel in zwarte zijde gekleed. Haar gelaat was schoon, doch in hare glinsterende zwarte oogen stond iets wreeds te lezen; hare onderste lip kwam een weinig uit en gaf een onbeschrijfbaren schijn van hoogmoed aan haar wezen. Haar schoon zwart haar was omringd van een breeden gouden band, zij had gouden oorbellen, armbanden en ringen. Haar kleed fonkelde van de gesteenten, waarmede het bezaaid was. - Men had ze genomen voor eene koningin. En nogtans lag er iets onaangenaams in haar.

De zwarte vrouw zat nog altijd in haren zetel op Jan te zien. Deze wist niet wat zeggen: hij was niet zeker of hij droomde of waakte.

'Dag Jan Wilmans, hoe gaat het met u?' herhaalde de onbekende.

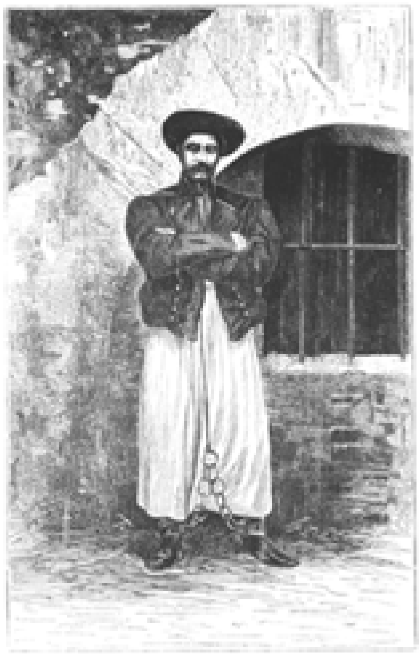

ROZSA SANDOR.

Deze stem klonk aardig aan Jan's ooren: hij werd weder bevreesd, en alhoewel hij gezien had dat de vrouw van zijn kruisteeken niet bang was, teekende hij zich nogmaals met zichtbaren schrik.

Deze maal schoot de onbekende in een langen schaterlach. Zij lachte met zulke hevigheid, dat de tranen haar in de oogen kwamen.

'Wel Jan,' zeide zij eindelijk, tusschen twee schaterlachen, 'neemt gij mij voor een duivel? Wat denkt gij van mij dan? Ik ben veel beter dan de duivel; ik verzeker u, ik ben gekomen voor uw geluk.'

'Maar wie zijt gij dan, Mevrouw?' stamerde Jan.

'Dat doet niets ter zaak,' antwoordde de onbekende, 'later zult gij mij leeren kennen. Ik ben gekomen om u mijne goede diensten aan te bieden. Kom laat ons wat kouten.'

'Ja, laat ons wat kouten,' zeide Jan, om ook iets te zeggen.

‘Gij wilt machtig en rijk zijn,’ ging de zwarte vrouw voort, ‘gij wilt u wreken over de verachting uwer makkers! Is het zoo niet?’

‘Hoe kunt gij dit weten?’ vroeg Jan verwonderd.

‘Ik weet alles wat u aangaat; Sedert langen tijd heb ik het oog op u. Welnu, de tijd is gekomen, dat al uwe wenschen zullen volbracht zijn. Ik breng u rijkdom, macht en eer. Dit alles zal ik u geven, doch op ééne voorwaarde.’ . . . .

Hier werd de stem der onbekende zoo scherp, dat Jan er van sidderde. - ‘Op ééne voorwaarde,’ had zij gezegd. Dit laatste gezegde vooral deed eene koude rilling door zijn lichaam gaan. Eene voorwaarde . . . Hemel, indien het eens op zijne ziel was dat zij het gemunt had! Ja, het was de duivel, want zij wilde zijne ziel koopen.

‘O neen, neen,’ riep Jan eensklaps uit, ‘weg! . . . . . Mijne ziel niet! . . . . . Weg, weg!’

De vrouw stond recht en zag met een verpletterend misprijzen op onzen student neer, die nog altijd heftige gebaren maakte.

‘Dwaze mensch die gij zijt,’ sprak zij; ‘gij verschrikt en gij kent nog mijne voorwaarde niet. Ik heb u reeds gezegd dat ik de duivel niet ben. Ik zou mij op u moeten storen maar ik heb medelijden met u. Ik zie dat gij mijne weldaden niet weerdig zijt. Leef dan voort in den ellendigen staat, waarin gij zijt. Ik vertrek.’

En de vrouw stapte naar de deur.

Jan Wilmans, van zijne verschriktheid een weinig teruggekomen, begon op de woorden van zijne wonderbare bezoekster te denken. ‘Ik zal u rijk, geëerd, machtig maken.’ - deze woorden klonken hem nog in de ooren. De hoogmoed nam de overhand.

‘Mevrouw,’ riep hij smeekend uit, ‘ik bid u, ga niet henen. Ik vraag u vergiffenis. Ik zal alles doen wat gij vraagt. Vergeef aan mijne ontsteltenis, die . . . die’ . . .

Jan stamerde zoodanig dat hij er niet meer uit kwam.

De vrouw keerde zich om en bezag hem. Hij zag er zoo smeekend uit, dat zij terug naar haren zetel keerde.

‘Welnu,’ sprak zij, ‘luister goed, ziehier de voorwaarde. Vergeet ouders en huisgezin. Tot welken hoogen rang gij moget komen, verstoot ze altijd, al waren zij in de diepste ellende. Indien gij aan dit punt ontbraakt, zou ik onmiddellijk mijne hand van u trekken om u weer in het ongeluk te dompelen!’ . . . . .

Een zware zucht ontsnapte Jan's benepen boezem: bij had zich aan veel erger verwacht. Nogtans, alles wel nagegaan, was de voorwaarde ook maar aardig. Ja. zelfs voelde hij een zekere knaging in zich zelven en eene stem, die hem zegde van het aanbod te verstooten. Zijn vader verlaten, die altijd zoo goed voor hem geweest was, en zijne goede moeder en zijne broêrkens en zusterkens. . . . . . En het proces, dat hen allen in een oogenblik tot den bedelzak kon brengen. . . . . . Neen, ik mag dat niet doen. . . . . .

Jan Wilmans deed reeds den mond open om zijne weigering te geven, maar hij bezag de vrouw, die voor hem zat, en meteens vervlogen al de goede gedachten, om plaats te laten aan gedachten van ikzucht en hoovaardigheid.

‘Bah,’ dacht hij, ‘vader is welstellende, hij zal er wel uit geraken. En indien hij toch moet arm worden, kan ik voor hem mijne levensbaan niet breken. Ik moet nog lang leeren en hem veel geld kosten. Indien ik aanveerd, is hij ineens van mij ontslagen. En dan de rijkdom, de eer. . . . hoe schoon!’

De vrouw hield haar oog op Jan gevestigd en volgde den strijd, na, dien hij in zijne ziel onderstond en die zich op zijn gelaat kwam schetsen.

‘Welnu,’ vroeg zij, ‘wat zult gij doen?’

‘Ik aanveerd,’ antwoordde Jan met vaste stem.

‘Goed zoo,’ zegde de vrouw opstaande, ‘ik verwachtte niet minder van u. Ziehier een bewijs van uw toekomend fortuin. Vaarwel.’

En zij haalde een opgerold papier uit hare tesch en overhandigde het aan Jan. Daarna wendde zij zich naar de deur en stapte de kamer uit.

Jan Wilmans richtte onwillekeurig het oog naar de plaats, waar zij gezeten had; de zetel was verdwenen.

Doch daar bekreunde Jan zich nu weinig over, hij was geheel verrukt over hetgeen de onbekende hem gezegd had. Zijn eerste werk wanneer hij zich alleen bevond, was van het kostbaar papier open te rukken. Het was zijne benoeming van advocaat!

Jan kan in het eerst zijne oogen niet gelooven. Hij danst en huppelt rond zijne kamer, hij slaat met zijne armen in het ronde, loopt met het hoofd tegen de muren, trekt zijne haren met klissen, om te zien of hij wel wakker is, en valt eindelijk half zinneloos van vreugde in zijnen zetel neer.

Ja, toch, het is wel zijne benoeming van advocaat. En zie, daar een ander papier bij, dat hij nog niet gezien heeft. Hemel! het is een brief die hem het eigendom geeft van een schoon huis te Brussel. De onbekende had hare belofte vervuld; zij gaf achting en rijkdom in eenen keer.

Jan zwom in eenen stroom van zoet genot, hij meende zot te worden van geluk, Nogtans begon het laat te worden. Jan ging te bed en droomde dien nacht dat hij keizer van een groot land gekroond werd.

Des anderendaags was Jan Wilmans vroeg op, zijn eerste gedacht was voor het papier: het was nog altijd op zijne borst, waar hij het den vorigen nacht geplaatst had. Hij overlas het nog eens met eene onuitsprekelijke vreugde.

‘Advocaat en eigenaar van een groot huis!’ riep hij uit met eenen fliksprong. ‘Komaan, laat ons bezit nemen van ons eigendom.’

Jan liep naar den spoorweg en nam den eersten tocht voor Brussel. Daar gekomen liep hij met snelle schreden naar het aangewezen huis. Aan den dorpel bleef hij echter aarzelend stilstaan.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 33]

De luitenant-generaal Wautier.

Franciscus Xaverius (baron) de Wautier werd den 26en Juni 1777 te Laeken, in de provincie Brabant, uit een der aanzienlijkste familiën van Henegouwen geboren en trad op zeventienjarigen leeftijd in dienst bij 't regiment dragonders van Latour.

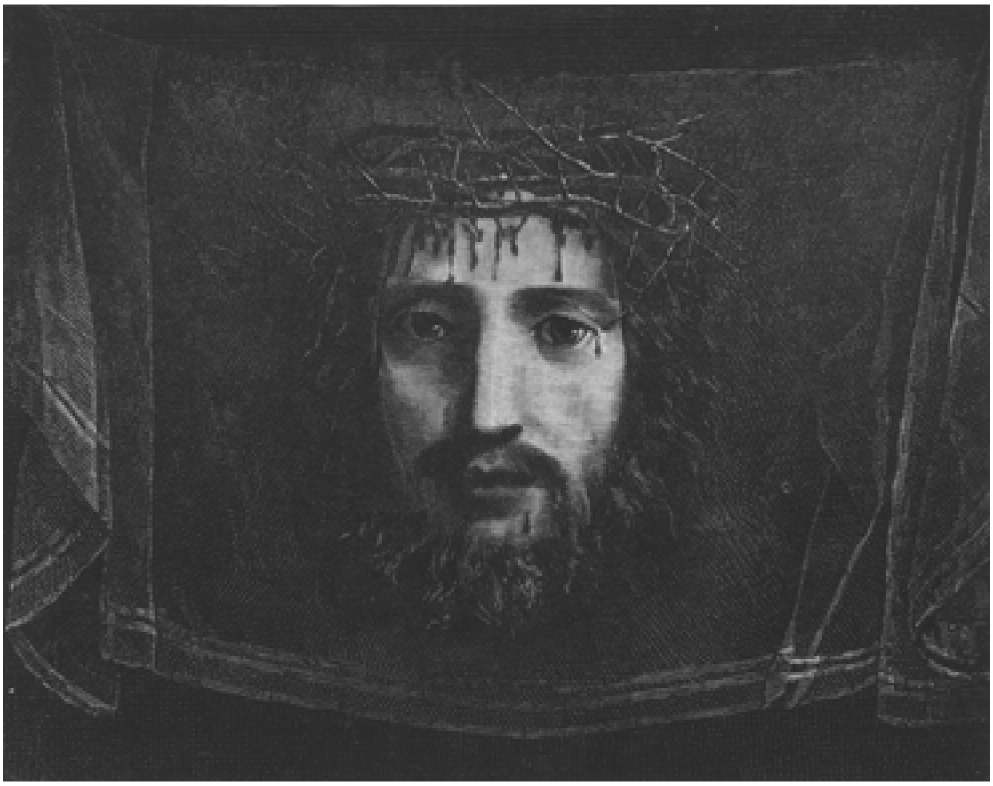

DE DOEK DER H. VERONICA.

Onder den generaal Clerfayt woonde hij 't gevecht bij van Heidelberg, had verder een roemrijk aandeel in de dagen van den 10en en llen October 1795, toen de republikeinsche legers gedwongen werden over den Rijn terug te trekken, en ontving den 18en Maart 1796 een wonde op 't slagveld in de vlakten van Neuwied.

Nauwelijks twintig jaren oud was hij ook reeds bij twintig gevechten tegenwoordig geweest, en eerst het vredesverdrag van Campo-Formio bracht den krijgszuchtigen jongeling eenige oogenblikken van rust.

Zoodra echter 't oorlogsvuur weder opvlamde, was ook Wautier op zijn post, en in de reeks van gevechten, die van af de Maand Mei 1799

tot 1800 bij Jurjach, Francufeld, Zurich, Albisruden en Ortenberg geleverd werden, verwierf hij zich uitstekenden krijgsroem.

In Mei van 't jaar 1800 onderscheidde hij zich door zijn dapperheid in een gevecht bij den Mont-Cenis doch werd den 22^{en} derzelfde maand als krijgsgevangene naar Frankrijk vervoerd.

In 't jaar 1809 streed hij, onder commando van den general Huslar, in den slag van Dotendorf en werd voor dood uit het gevecht weggedragen, na vijf vrij gevaarlijke wonden te hebben bekomen.

Ter nauwernood van zijn wonden hersteld, wijdde hij zich opnieuw aan al de vermoeienissen en gevaren van 't krijgsmansleven en maakte den veldtocht mede van 't jaar 1812.

Na den terugtocht uit Rusland werd. Wautier eerst met een commando der nationale garde belast en kreeg later 't bevel over eenige troepen, ten einde den aftocht van den generaal Molitor uit Holland te dekken.

In 1814 trad hij met den rang van luitenant-kolonel in dienst bij 't nederlandsch leger, werd in 1826 tot generaal-majoor benoemd en later kommandant van de stad en de citadel van Doornik.

Achtereenvolgens tot andere hooge militaire waardigheden verheven, liet Wautier niet na zijn vaderland door raad en daad ten dienste te staan, en zulks vooral op administratief gebied en als inspecteur bij de linie-troepen.

De doek der H. Veronica.

De onschatbare reliquie, de doek, waarop onze Heiland gedurende zijn lijdensweg de indrukselen liet van zijn goddelijk aanschijn, bevindt zich met andere kostbare reliquieën, die aan het lijden en den kruisdood onzes Heeren herinneren, in de wereldbasiliek, de St. Pieter te Rome en wordt slechts weinige malen in het jaar, o.a. op den Goeden Vrijdag, den geloovigen ter vereering voorgesteld.

Wanneer op dien dag de namiddag-godsdienstoefening in de Sixtijnsche Kapel geëindigd is en de laatste tonen van het Miserere van Allegri langzaam zijn vervlogen, begeeft zich de Paus, gevolgd door de kardinalen, de bisschoppen, en geheel den indrukwekkenden stoet, die bij hooge plechtigheden te Rome in ontzaglijken luister zich toont, te midden der groote, eerbiedig gebogen menigte naar de basiliek. Allen, van den grootste tot den geringste, zijn in zwijgend gebed, en indien men na een wijle zijn oogen opslaat naar den hoog zwevenden koepel en ze vestigt op de galerij der H. Veronica of ‘Ware Beeltenis,’ welker balustrade alsdan met festoenen en toortsen is gesierd, dan ontwaart men te midden der vlammende lichten twee kanunniken van het Vatikaan, die zwijgende aan de geloovigen den doek der H. Veronica, de lans, een gedeelte van het H. Kruis en andere groote reliquieën, betrekkelijk het lijden en het sterven van den Godmensch, ter devotie voorstellen. En alle aanwezigen, zij bidden, zij smeeken in diepe stilte.

Sinds de overweldiging van Rome is echter ook deze plechtigheid, gelijk zoovele andere, achterwege moeten blijven.

Het schilderstuk, waarvan de gravure op pag. 257 een afbeelding geeft en over welks oorsprong men het niet eens is, bevindt zich thans in het museum te Berlijn.

Sommigen houden het schilderstuk voor een Ecce Homo van Rafaël, anderen schrijven het aan een anderen der groote italiaansche schilders toe. Wat hier ook van zij, dit is zeker dat dit werk van een der eerste italiaansche kunstenaars te Milaan werd aangekocht door een pruisisch generaal, die het aan zijn koninklijken meester Frederik Wilhelm III afstond. Deze vorst stelde grooten prijs op die schilderij, welke later door zijn opvolger aan het berlijnsch museum werd overgedaan.

De blinde.

Geleid door de hand van zijn kind ging een oude, blinde man dagelijks naar 't kerkportaal.

Blind was de grijsaard maar toch gelukkig, ja, gelukkiger dan wanneer wellicht een engel plotseling de schel van zijn oogen had doen vallen.

In dien toestand van geluk schetst hem onze belgische schilder Dyckmans in de gravure van pag. 260.

Maanden, jaren zijn intusschen heengesneld. Zijn geluk en zijn kind voerden zij met zich.

Treffend heeft de dichter J. van Beers in een meesterlijk gedicht den gemoedstoestand van den tachtigjarigen grijsaard weergegeven.

't Zij ons vergund, naar aanleiding onzer gravure, den grijsaard zelven het leed te laten verhalen, zoo vol gevoel en innigheid door onzen vlaamschen dichter geschetst.

Diep in de tachtig, - blind, - en in dees wijde,[1)]
Dees eindloos wijde wereld, die zich rond
Mij uitstrekt, niemand hebben dan een hond,
Die dan nog ligt en slaept aen mijne zijde;
En dat, ter plaetse, waer in vroeger tijde
Het immer wakend beeld der liefde stond,
Waer zich mijn eigen bloed, mijn Kind bevond! . . .
. . . .
Mijn kind! . . . Zie, 't is nu dertig jaer geleden,
Maer 't heugt mij nog als ware 't slechts een dag,
Hoe 't daer op mijnen schoot te spartlen lag,
En hoe ik het g e v o e l d e in al mijn leden,
Als 't mij aenschouwde met zijn eersten lach.
En dan - die eerste kinderlijke klanken,
Dat eerste staemlen van mijn naem - mijn ziel!
Zeg, weet ge nog hoe 't in uw binnenst viel,
Als hemellicht en hemelliefdespranken?
En later, toen ze reeds aen mijne zij
Als mijn geleidster tripplen kon, en mij
Ter kerkdeur brengen mogt, met wat verrukken,
Met welk een trots gevoelde zij het drukken
Van vaders hand; wat was 't dan een gepraet
Van al wat wij ontmoeteden op straet;
Hoe zorglijk ging hare oog langs alle zijden,
Om mij den minsten steen te doen vermijden?
En dan nog later . . . Maer, gij arme dwaes!
Wat wilt ge 't pak des rampspoeds, dat, helaes!
Niet dan te zwaer u drukt, nog zwaerder maken,
Met heel den hemel, door den tooverstaf
Uws kinds eens in uw duister u geschapen,
Hierop te willen bouwen uit zijn graf!
Uw kind was, ja, uw vreugd, uw liefde, uw leven,

1) Levensbeelden, door J. van Beers.

Zij was de frissche bron in uw woestijn,
Uws winters koesterende zonneschijn,
't Licht, in uw blindheid u teruggeven!
Maer Hij, die ze u verleende, ontnam ze u weêr:
Zwijg, draeg uw lot, en twist niet met den Heer.
. . . .
. . . .
En zij was schoon!
Hoe vaek, waer 'k in mijn duister
Bij 't kerkportael stil neêrzat aen heur zij,
Vernam ik in de menigt, die voorbij
Ons heenvloot, het bewonderend gefluister:
'Zie toch het kind diens blinden! . . . Arme man,
Die zulk een dochter nooit aenschouwen kan!'

Nooit haer aenschouwen? . . . En nogtans, bij tijen
Gebeurde 't, dat, op 't einde van den nacht,
Mijn Kind, zijn sponde ontvlugt, onvoelbaer-zacht
Naest mij zich op de knieën neêr kwam vlijen,
En, met mijn handen in de haer gevat,
Mijn rustig sluimren aen te staren zat.
En dan, ofschoon de slaep mij in zijn banden
Altoos geboeid hield, wist ik dat zij daer
Naest mij was; voelde ik 't drukken heurer handen,
Zag ik heur ranken leest, heur golvend haer,
Heur mond, waerop een trek van weemoed zweefde,
Die in een glimlach van genot verliep;
Heure oogen, blauwe hemel, grondloos diep,
Waeruit haer ziel mijn ziele tegenbeefde;
Heel heur gelaet, dat, met een schitterkrans
Van schoonheid en van schuldloosheid omtogen,
En liefdrijk-starend over mij gebogen,
Me als gansch doorstraelde en warmde in zijnen glans;
Dan zag ik haer, zoo als vast onder allen,
Die ze in verrukking hadden aengestaerd
Niet een haer ooit aenschouwen mogt op aerd;
Dan, - hadde een Engel plots de schel doen vallen,
Van voor mijne oogen, ik had hem misschien
Gesmeekt: 'Och! laet mij haer niet anders zien!'

En, als ik 's morgends, van dit hemelzoete
Beschouwen nog halfdronken en verdoofd,
Ontwaekte, dan was weêr dit dierbaer hoofd
Het eerste voorwerp, dat mijn hand ontmoette!
Dan viel heur eerste kus verkwikkend-teêr,
Als liefdedauw, mij op het voorhoofd neêr;
En, wijl zij langs de rimpels mijner wangen
Heur fijne vingers streelend glijden liet,
Werd daer een stil gekeuvel aengevangen,
Waer gansch haer schoone ziel zich in verried:
't Was van het zonneken, dat stond te gloren
Met blijder glansen, dan het vroeger plag,
En dat ons, in den vriendelijken lach,
Waarmeê het door ons vensterken kwam booren,
Vast nieuw geluk voorspelde voor dien dag.
Want, ziet ge, weder had ze daags te vooren
Iets mogen winnen, en dus ging de tijd
Haest komen, dat hare onvermoeide vlijt

De zorg van ons bestaen alleen zou dragen;
En, eens zoo ver, wat zouden wij ons dagen
Genoeglijk slijten! Dan . . . en ongestoord
Voer zij met luchtkasteelen bouwen voort;
En ik - wanneer ik dus, den arm geslagen
Om heuren hals, naer 't praten van mijn Kind
Mogt luistren, - 'k had, zoo dacht mij, niets te vragen.
Aen God; - ik was niet oud, niet arm, niet blind!

En - dat zij sterven moest! . . .
O! schoon er over
Mijn hoofd iets scheen gekomen, dat moest zijn
Als nevel op een heldre zonneschijn,
Als stikdamp tusschen frisch en jeugdig loover;
Schoon hare stem, zoo als zij vroeger plag,
Ons kamerken niet meer den ganschen dag
Met zang en tinteling van blijheid vulde;
Schoon soms een vreemd en treurig klinkend woord,
Een kuch, met pijnelijk geweld gesmoord,
De schrikbre waerheid mij genoeg onthulde;
Toch had ik, arme blinde, niet vermoed
Wat boven mijn grijs hoofd werd uitgebroed!
Alleen, als ze daer lag op hare sponde,
En, bij mijn smeeken dat zij op zou staen,
Het poogde, en, plots uitberstend in getraen;
‘Ik kan niet!’ snikte en nederzeeg ten gronde,
Toen viel het bliksmend mij op 't herte, dat
De hand des doods mijn kind had aengevat!

En wat, wat was de worm, die ze ondermijnde?
Was 't bij gebrek van lucht en zonneschijn,
Was 't van zoo altoos vastgeboeid te zijn
In mijne schaduw, dat de bloem verkwijnde?
Want zij was jong en schoon: en elke vreugd,
Die al wat jong en schoon is mag genieten,
En die het bloed versnellend om doet vlieten,
Was vreemd aen hare koude en sombre jeugd.
. . . .
. . . . . - Zij stierf! en wat dan is geschied
Met mij, ik weet het niet, ik weet het niet!
Alleen, iets als een droom is uit die dagen
Mij bijgebleven. Daar werd iets gedragen
Voor mij, op eene karre, gansch in 't zwart.
Het was het innigst leven van mijn hart,
Ik volgde 't, gansch alleen; want uit die karre
Straelde een verschrikbre glans, die voor mijn oog
Den weg verlichtte, en o! wie weet hoe verre,
Met onweêrstaenbre kracht mij medetoog.
Dan, eensklaps hield het stil; ik zag de stralen
Die mij verlichtten, plots in de aerde dalen
Ik hoorde een ploffen, dat steeds hooger steeg,
En dof en doffer werd, en eindlijk zweeg.
En dan ontwaekte en kwam ik tot mijzelven.
Ik had mijn Kind in de aerde hooren delven;
'k Zat op heur graf; ik voelde 't! -
En daer viel

Plots heel de nacht, die vroeger slechts mijne oogen
Met zijne duisternis had overtogen,
IJskoud en plettrend neêr in mijne ziel.

En sints dien schrikbren dag zijn maenden, jaren
Mij over 't grijs en suffend hoofd gevaren:
Ik heb ze niet geteld . . . Heel mijn bestaen
Is niet meer dan een smertkreet tot d' Alhoogen,
Opdat Hij spoedig toch voor mijn blinde oogen
Het licht zijns hemels op zou laten gaen.
En zeg, wanneer, wanneer zal ze eindlijk slaen,
De zalige uer, dat ik zal sterven mogen,
Dat ik in d' arm zal vliegen van mijn Kind?
O! laet het nu zijn, God! uit mededoogen!
Ik ben toch zoo alleen, zoo oud, zoo blind!

De afneming van het kruis, naar Rubens.

Een der treffendste en verhevenste gewrochten der schilderkunst is ongetwijfeld het doek van den grooten vlaamschen schilder Rubens, dat nog heden de cathedraal te Antwerpen siert en als zijn voornaamste werk geschat wordt: de voorstelling der ‘Afneming van het Kruis.’

De schitterendste eigenschappen van zijn genie, welke van zijne schilderstukken uitstralen, vindt men in dit doek vereenigd. De volheid der gedachte, de kracht der voorstelling, de glanzende afwisseling van 't licht en donker, harmonie en waarheid van afbeelding gaan in dit penseelgewrocht te zamen.

In de verte een dorre en treurige vlakte waar het oog niets bespeurt dan een enkelen afgeknotten boomstam; aan den gezichteinder eenige stralen van een vaal en ongewoon licht, waarna geheel het uitspansel zich als éene sombere en schrikwekkende massa vertoont, op zulk een grond rijst het grootsche tafereel voor de oogen op.

De groep gevormd door de acht personen, wier eerbiedige aandacht is gevestigd op het lichaam van den gestorven Godmensch stemt iederen aanschouwer tot waarachtige ingetogenheid.

Men volgt met eerbiedigen blik de stilzwijgende, smartvolle en van innige vereering getuigende handeling. Met welk een zorgvuldigheid hebben eenigen hunner het goddelijke lichaam afgenomen van het kruis en laten het nu afdalen in het lijkkleed. Met welk een diepe godsvrucht ondersteunen zij het of volgen het met gespannen blikken, ten einde terstond een behulpzame hand te bieden, waar het noodig mocht wezen.

Een der indrukken, die elken beschouwer aandoet en hem geen oogenblik zonder aandacht laat, is deze laatste; de eerbiedige zorg, waarmede de afneming van het kruis geschiedt, zij spreekt uit aller houding en gebaren. Men vindt die geheel in de gelaatstrekken en in de beweging der rechterhand van den persoon, die zich bij een der dwarsbalken van het kruis bevindt, alsook bij dengene, die bij het afklimmen van de ladder zich nog tevens omkeert en den grijsaard, die nog het lijkkleed vasthoudt met de lippen.

Onbegrijpelijk meer artistieke waarde nog, gelijk ieder aanschouwer bespeuren kan, ligt behalve deze bijzonderheden in een meesterstuk, dat op zich zelf alleen den naam van Rubens aan de volgende eeuwen zou hebben overgebracht.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(*Vervolg*.)

De neef was een ijverig Katholiek; hij beoordeelde en veroordeelde de zaak van zijn standpunt, hij brandmerkte de pruisische regeering naar verdienste, en de oude van Staden, die wel geen godsdienstig standpunt had, kon als ervaren rechtsgeleerde niet anders dan het recht hulde doen en met den neef de wederrechtelijkheid veroordeelen.

't Is natuurlijk dat in den huiselijken kring veel, schier dagelijks over die aangelegenheid werd gesproken, want niet slechts in Duitschland maar ook in ons land werd die geruchtmakende zaak veel besproken, en velen zullen zich nog wel herinneren hoe mild de bijdragen vloeiden voor een prachtig kruis, dat den heldhaftigen bisschop door de Katholieken van Nederland werd aangeboden. In die gesprekken der beide mannen, zoo geheel verschillend van richting, werden denkbeelden, beginselen en waarheden ontwikkeld, die voor de huisvrouw geheel nieuw waren. 't Was of een sluier van haar oogen wegviel, toen zij den neef de leer der Kerk hoorde ontwikkelen; de lang vergeten vragen en antwoorden uit den catechismus kwamen haar weder voor den geest; haar hart gevoelde een grenzenloos heimwee, wanneer zij aan haar eerste, schier haar eenigste, heilige Communie dacht.

Het zaad, door den dauw van Gods genade besproeid, begon te ontkiemen. Doch zij sprak met niemand over 't geen in haar omging. Eens op een morgen, na een slapeloozen nacht, ging zij voor de eerste maal gedurende haar huwelijk in een nabijgelegen kerk. De heilige Mis had juist een aanvang genomen; zij knielde eerbiedig neder, en toen de priester aan eenige godvruchtigen de H. Communie uitreikte, was zij zoo diep getrofien dat zij haar ontroering nauwelijks voor de aanwezigen kon verbergen. Na de Mis ging zij onmiddellijk haar hart aan den pastoor uitstorten. De priester luisterde met deelneming naar haar, zij nam een catechismus mede naar huis, en weinige weken later, gedurende welken tijd zij meermalen een onderhoud met hem had, ontving zij onder het storten van tranen de H.H. Sacramenten.

Toen zij na deze gelukkige gebeurtenis met een verlicht hart tehuis terugkeerde, ging zij rechtstreeks naar haar echtgenoot om hem mede te deelen wat sinds de gesprekken met den neef uit Keulen in haar was omgegaan.

Hij hoorde haar met groote verrassing doch zeer kalm aan; de man scheen niet te begrijpen, waarvoor zoo iets noodig kon zijn; de vrouw was braaf en goed, en wat kon er meer gevorderd worden?

‘Ik heb niets tegen een eerlijke overtuiging,’ sprak hij, haar hand drukkende, ‘maar ik moet u voor één ding waarschuwen, mijn beste: pas op dat gij niet valt in het gebrek van vele zoogenoemde godvruchtige vrouwen, die haar overtuiging aan anderen willen opdringen. Ik zie graag dat vrouwen godsdienstig zijn en ik heb er zelfs niet tegen dat zij naar de kerk gaan, in 't algemeen hebben zij behoefte aan zulk een steunpunt, maar voor u, - voor mijn vrouw - had ik gemeend dat zoo iets overbodig was. Ik geef u intusschen in dat opzicht volle vrijheid als gij mij maar ongemoeid laat.’

Zij antwoordde niet, maar drukte hem dankbaar de hand. Zij wist zeer goed wat voortaan haar taak was; zij moest bidden en strijden als de H. Monica. Zij gevoelde

diep wat al door haar was verzuimd; dat verzuim zooveel mogelijk te herstellen zou verder haar levenstaak zijn.

DE BLINDE, NAAR DYCKMANS.

DE AFNEMING VAN HET KRUIS, NAAR RUBENS.

Haar uitwendig leven bleef als vroeger; voor het bezoek der kerk; voor het ontvangen der H. Sacramenten werd de vroege morgen gekozen. Zij werd zeer godsdienstig, maar trachtte nooit invloed op haar echtgenoot uit te oefenen, dan alleen door de afspiegeling der deugden, die zij had leeren beoefenen.

Haar zoon had intusschen zijn philosophische studiën voltooid. Zijn vader had gewild dat hij daarvoor een paar jaren aan een duitsche universiteit zou doorbrengen. Duitschland was het land der denkers, daar stond de wetenschap in vollen bloei, ontdaan van alle leerstellige begrippen, waarvan hij een afkeer had, of liever die hij overbodig en belemmerend achtte. Zulk een vader mocht trotsch zijn op zijn zoon, want Max kwam werkelijk als een modern wijsgeer terug. Toen de duitsche universiteit den welsprekenden en begaafden jongeling losliet om op eigen wieken te drijven, was zij overtuigd dat het zaad, door haar gestrooid, in den vreemde welige vruchten zou voortbrengen. Het duurde dan ook niet lang of hem werd een ambt aangeboden, dat hem gelegenheid schonk om met zijn gaven te schitteren.

Toen Max vernam welke omkeering er gedurende zijn afwezigheid in zijn moeder had plaats gevonden, glimlachte hij, doch het verwonderde hem niet. Hij meende dat het vrouwelijk hart behoefte had aan 't geen sommige menschen gewoon zijn het hemelsche te noemen; de vorm, waarin zich die behoefte uitte, was volgens zijn opvatting slechts een individueele quaestie, die zich naar tijd en omstandigheden regelt. In ieder geval vond hij logisch verband in de leer der katholieke Kerk en diepe, onnavolgbare poëzie in haar beelden, gehouwen en muziek; 't was dus zeer natuurlijk dat zijn goede moeder zich aan dat alles met warmte kon hechten. Voor zich zelf achtte hij bepaalde geloofsvormen een onwaardige belemmering; de wetenschap was zijn idool, zij was naar zijne meening de onbeperkte heerscheres in het gebied van den menschelijken geest.

De oude van Staden verviel in een slepende ziekte, die met diepe zwaarmoedigheid gepaard ging. Hij werd ten laatste kindsch; slechts nu en dan kwam hij tot volle bewustzijn en dan besefte hij ook ten volle het troostelooze van zijn toestand. Zijne vrouw verpleegde hem met innige liefde, met zelfverloochenende opoffering. Zij weende en lachte met hem, zij las hem voor en speelde vaak uren lang domino om hem te bevredigen. Wanneer hij in zijn heldere oogenblikken somber sprak over den dood en het leven na dit leven, leerde zij hem de akten van geloof, hoop en liefde verwekken. Hij luisterde dan naar haar vertroostende, in de liefde Gods gedrenkte woorden en legde zijn handen in de hare, die zij biddend vouwde.

Zoo stierf hij op een morgen onverwacht, juist toen hij de akten van liefde en berouw als een gehoorzaam kind had herhaald; zijn vermoeid hoofd zonk biddend op haar schouder en zij zelve drukte hem zacht de oogen dicht. Het was altijd een troost voor haar hart, wanneer zij aan dit laatste uur dacht. Zij was thans sinds tien jaren weduwe.

Keeren wij nu naar ons gezelschap terug.

De professor was naast zijn moeder op de canapé gaan zitten; het jonge meisje dat hem had geroepen, stond achter den stoel van den jongen dokter Bremmer en zag over zijn schouder in een boek, waaruit hij iets had voorgelezen. Hij wees, zonder om te zien, met den vinger naar een plaats en haar oog volgde die aanwijzing.

‘Dat is curieus!’ riep zij opgewekt. ‘Gij moet eens hooren wat aardige dingen in dit boek staan, Max,’ vervolgde zij, het hoofd naar den professor richtende.

‘Welk boek, Lise?’ vroeg hij.

‘Een boek van mij,’ antwoordde de moeder; ‘de heer Bremmer was zoo goed er iets uit voor te lezen, toen gij nog afwezig waart.’

‘Welnu, dan zou ik er meê voortgaan, Mijnheer Bremmer,’ sprak de professor, ‘ik wil ook wel eens iets uit dat aardige boek hooren.’

Frans las het volgende in de duitsche taal: ‘Ik zag eens een schilderij, een vrouw voorstellende, jong en schoon, doch met een trek van zwaarmoedigheid; zij hield een spiegel voor zich, waarin hare kleinoodiën zich weerkaatsten.

‘Zulk een spiegel is de aarde. Het schoone, wat men aan de natuur en de menschen schijnt op te merken, bestaat niet wezenlijk, maar is slechts een afspiegeling van de idealen, die werkelijk in een andere wereld bestaan. Evenmin als men een diamant, die in den spiegel wordt weerkaatst, kan vatten, wanneer men naar den spiegel grijpt, maar integendeel de hand door naar het afgespiegelde voorwerp te grijpen zich van het werkelijke kleinood verwijdert, zoo is het ook vergeefsche moeite, wanneer men zich in het blijvend genot en bezit van het schoone wil stellen, door naar de aardsche dingen te grijpen, waarin het bekoorlijke wordt weerkaatst. Het schoone, het bekoorlijke op aarde is zoo aantrekkelijk en vergankelijk tevens, om het verlangen in ons op te wekken naar een wereld en een toestand, waarin die schoonheid wezenlijk en eeuwig is. Wie deze schoonheid vinden en eeuwig behouden wil, mag haar niet in den flauwen weerschijn van den aardschen spiegel zoeken, hij moet haar zoeken en volgen in de tegenovergestelde richting, in de versterving, in de zelfverloochening van den waren Christen.’

‘O, hoe waar en hoe schoon gezegd!’ riep mevrouw van Staden.

‘Van het laatste begrijp ik geen jota,’ zeî het jonge meisje. ‘Het had ook zeer goed kunnen wegblijven, want de schoone gedachte wordt in een eenzijdige opvatting opgelost; dat is goed voor bekrompen zielen.’

De uitdrukking van haar gelaat was alles behalve bekoorlijk, toen zij die woorden sprak; er lag een hoogmoed in, die elke vrouw ontsiert.

Haar vader, die stil met het hoofd op de handen gebogen zat, zag bij die woorden zijn dochter ernstig aan en zeide scherp:

‘Lise, Lise, gij brengt altijd uw eigen gevoelen in rekening!’

Zij zag voor zich en zweeg.

‘Van wie is dat boek?’ vroeg de professor.

‘Het is dezer dagen in 't licht verschenen,’ sprak de moeder, middelerwijl Frans het den professor toereikte. ‘De schrijver is een katholick priester, hij heet Alban Stolz.’

‘Spanisches für die gebildete Welt’ las Max. ‘Wat ik heb hooren lezen is werkelijk mooi, en wat meer is, er steekt veel waarheid in; ik geloof echter dat het voor een groot gedeelte der beschaafde wereld inderdaad spaansch zal zijn en blijven.’

‘Ik wil er nog iets bijvoegen,’ sprak de weduwe. ‘De natuurlijke schepping na den zondenval toont ons als 't ware slechts lapwerk van de eigenlijke schoonheid; zij geeft denzelfden wanklank, die zoo diep in ons gemoed doordringt. Ondervindt gij dat ook niet in de wetenschap, Max?’

‘Gij hebt den vinger op de wond gelegd, mamaatje,’ antwoordde de professor met een zucht. ‘Mijn grootste verdriet bestaat hierin dat wij met al ons verstand, met al ons weten en onderzoeken overal voor gesloten deuren en op versperde wegen komen.’

Zij legde de hand op zijn arm en fluisterde hem zacht in 't oor: ‘O, kon ik u den bovennatuurlijken blik des geloofs geven! Die ziet de wegen en geheimen Gods; hij

weet dat ons hart onrustig is, tot het rust in God,[1)] de geschapen geest in het eeuwige, ongeschapen licht van den Schepper.'

De professor bracht een oogenblik de hand aan het voorhoofd; die woorden hadden de ontstemde snaar in zijn hart doen trillen.

Lise vond het der moeite niet waard om over de zaak na te denken, zij opende de piano en zong met heldere stem het *Adelaïde* van Beethoven.

'Dat is ook een stuk van de schoonheid,' zeî Max toen zij geëindigd had.

'En wel zonder versterving,' voegde het meisje er aan toe.

Men zag weder de hoogmoedige krul in de bovenlip. De majoor stond op en wenschte de weduwe en haar zoon een goeden nacht, zijn dochter en zijn gast Frans Bremmer volgden zijn voorbeeld. De majoor was eigenaar van het huis, dat door beide familiën werd bewoond.

Mevrouw van Staden en haar zoon waren nu alleen.

'Dokter Bremmer schijnt een voortreffelijk man te zijn; hij is aangenaam in den omgang, geestig, vroolijk en toch soms zoo ernstig en bedaard voor zijn leeftijd. Wanneer vertrekt hij?'

'Ik geloof dat bij binnen weinige dagen naar Limburg gaat, naar zijn geboorteplaats, om zich daar als geneeskundige te vestigen.'

'Als ik mij niet bedrieg, bestaat er veel uitzicht dat het tusschen hem en Lise tot een engagement komt. Ik geloof dat zij een voortreffelijk man in hem zou hebben; of zij zich echter aan het eenvoudig landleven van Limburg zal kunnen gewennen, hieraan twijfel ik zeer. Wij kennen Lise: zij is goed maar beweegt zich gaarne midden in de wereld.'

'Als zij hem werkelijk liefheeft, moet zij dit bewijzen door haar aanspraken op de groote wereld te laten varen, die dan toch ook weinig tot het ware levensgeluk bijdragen,' antwoordde mevrouw van Staden. 'Ik geloof intusschen niet dat hij nog in 't minst denkt aan 't geen wij, zoo voortgaande, als een uitgemaakte zaak zouden gaan beschouwen. Bremmer bezit te weinig eigenliefde, hij is niet egoïstisch, genoeg om voor zich zelven aan zulk een schitterende partij te denken.'

'Het kan wel zijn dat gij gelijk hebt, mama,' antwoordde Max glimlachend. 'Ik heb er dezen avond reeds meermalen aan gedacht, dat gij een geducht philosoof hadt kunnen worden.'

'Ach,' sprak zij, 'mijn hoogste streven is een goed Christen te worden.'

De professor glimlachte nogmaals maar nu op een geheel andere manier. Hij hield een oogenblik zwaarmoedig het oog op haar gevestigd, drukte een kus op haar voorhoofd en zeide: 'Goeden nacht, mamaatje! slaap wel!'

'Goeden nacht, Max!' antwoordde de weduwe. En toen de zoon het vertrek had verlaten, vouwde zij de handen en riep de voorspraak der H. Maagd in voor de bekeering van hem, die zoo edel, zoo geleerd, zoo goed en toch zoo afgedwaald was, opdat hij God zou mogen vinden. en den weg, die ten hemel voert.

Max was geniaal en, - wat zelden het geval is - tevens practisch. Zijn ouders hadden reeds vroegtijdig den natuurlijken aanleg in hem ontwikkeld. Nog een knaap zijnde gaf hij reeds zooveel blijken van buitengewoon doorzicht, dat zijn vader met grond voor de toekomst veel van hem mocht verwachten.

Het tijdperk, waarin Max, volgens de conventioneele begrippen, godsdienstig onderricht moest ontvangen, behoorde niet tot de lichtpunten in zijn jeugdig leven. Hij was gedoopt en moest nu ook zijn belijdenis doen, ofschoon de vader totaal

1) S. Augustinus.

ongeloovig was en de moeder haar plichten als Katholieke verzuimde. Aan een deftigen orthodoxen predikant in de

residentie werd de taak opgedragen om binnen eenige weken den jongeling tot het doen zijner belijdenis voor te bereiden.

Nu is het wel mogelijk dat een modiste slechts een enkelen dag noodig heeft om te zorgen dat een jonge dame behoorlijk op een bal kan verschijnen, - om een goed Christen te vormen, daar behoort echter meer toe dan het inpompen van eenige leerstellingen; als ook zelfs bij goed onderricht het christelijk leven niet wordt ontwikkeld, zal het vaak al zeer weinig vruchten afwerpen. Wanneer Max met zijn vader sprak over 't geen de predikant hem leerde, haalde deze de schouders op of glimlachte hij. Het gevolg hiervan was dat de jongeling geheel niet doordrongen werd van 't geen hij leerde en tot de overtuiging kwam dat zijn gansche belijdenis slechts een vorm was, waaraan hij zich volgens de heerschende maatschappelijke begrippen behoorde te onderwerpen.

Zijn verblijf aan de academie en later in Duitschland was ook niet geschikt om den jongeling vasten voet te doen krijgen op den bodem des Christendoms. Integendeel hij rijpte daar tot een vrijdenker, die het Christendom slechts als een menschelijke instelling beschouwde, welke gedurende eenige eeuwen groote diensten aan de menschheid had bewezen. Hij beschouwde de wetenschap als de hoogste polsslag des levens en legde er zich met geheel zijn ziel op toe.

(Wordt vervolgd.)

Jan Wilmans.
Door Rudolf Vranks.
(*Slot.*)

Indien het eens niet waar was, indien het huis bewoond was door andere menschen, wat zou hij doen? . . . . .

Jan zette een einde aan zijne aarzeling. Hij naderde tot de deur en trok met bevende hand aan de belkoord; op hetzelfde oogenblik werd de poort geopend en een knecht, zeer wel gekleed, kwam voor.

'Ha, dag Mijnheer,' sprak de knecht zich diep voor Jan buigende 'ik verwachtte Mijnheer. Mijnheer zal zeker een weinig eten? Het ontbijt van Mijnheer is in de kleine zaal opgediend.'

Jan had nog geen woord kunnen spreken, hij stond verwonderd in des Knechts gelaat te zien.

'Wie zijt gij dan en hoe kent gij mij?'

'Wel Mijnheer wil zeker lachen. Mijnheer is de groote advocaat Wilmans en ik ben zijn ootmoedige knecht, Baptiste, dien de volmachtige van Mijnheer gisteren aangesteld heeft.'

'Volmachtige!' sprak Jan, 'ik heb geen volmachtige!

'Mijnheer wil in zijne scherts voortgaan,' hernam de knecht. 'Hij weet dus niet dat hij dit huis door een ander heeft doen koopen en hem belast van hier knechten en dienstmeiden aan te stellen. Wij zijn hier sedert gisteren Mijnheer afwachtende, die men ons gezeid had vandaag te moeten komen.'

''t Is goed,' zeide Jan, 'ik zie dat gij het weet.'

‘Mijnheer heeft mij willen beproeven, ik gevoel het wel,’ ging de knecht voort, slim glimlachende en de oogen pinkende.

Jan werd nu door Baptiste door eenen breeden gang geleid naar eene zaal, die met de grootste pracht was gemeubeld. Hier vond hij een anderen knecht, die hem met de eerbiedigste betuigen ontving.

‘Wie zijt gij?’ vroeg Jan.

‘Hoe,’ riep de knecht, ‘Mijnheer weet niet dat ik Jozef, zijn kamerdienaar, ben?’

‘Juist, antwoordde Jan, ‘ik wist het wel, maar ik had het vergeten. Nu, Jozef, leid mij rond het huis, dat ik alles eens goed beschouwe.’

Jan volgde zijnen kamerdienaar, die hem in alle plaatsen van het huis bracht. Alles was er prachtig: kostelijke meubels, dure tapijten, goud en zilver aan de muren, geschilderde gewelven, alles blonk van weelde. Jan had nog nooit iets zoo schoons gezien. En dit alles was het zijne!

Het gevoel van vergenoegden hoogmoed liep hem naar het hoofd. Hij was Jan Wilmans, de rijke man; nu was hij op zijne plaats, en wee hem, die hem in eerbied zou durven te kort doen! Ziet gij hem daar achter zijnen knecht gaan, met statigen tred, opgeheven hoofd en fiere houding. Hij draagt zijne blikken rondom hem en vestigt ze op elk voorwerp, met eene uitdrukking, die wil zeggen: ‘Dit is mijn.’ Zijne stem gevoelt zich ook van hetgeen in hem omgaat; zij is niet meer als vroeger, eenigszins beleefd en zacht, neen, nu is zij kort en gebiedend wanneer hij zijnen knecht beveelt van voort te gaan.

Jan werd dus achtereenvolgens gebracht door eetzaal en slaapkamers, tot een klein vertrek, dat Jozef hem als zijn werkkamer aanwees. De wanden van deze plaats waren verdoken door planken, met boeken geladen. In het midden stond een schoon lessenaar met allerhande schrijfpapier. Maar hetgeen vooreerst in het oog van Jan sloeg, was eene geldkas, die in den hoek stond.

‘Waar is de sleutel daarvan?’ vroeg hij aan zijnen knecht, op de geldkas wijzende.

‘Ik weet het niet, Mijnheer,’ antwoordde de knecht, ‘Mijnheer heeft dien misschien bij hem.’

Jan begon reeds gewend te worden aan de wonderheden die hij tegenkwam. Hij ging dus in zijne tesch en het was maar met eene halve verrassing dat hij er inderdaad den sleutel in vond. Hij trok de geldkas open: zij was vol met banknoten en goudstukken. Jan bleef verblind er voor staan. Met welke vreugd zou hij die schatten hebben willen tellen! Maar de knecht stond daar en Jan wilde zulke laagheid in tegenwoordigheid van zijnen onderdaan niet begaan. Hij stak dus weer de kas toe en ging met statigen stap verder.

Nadat Jozef aan zijnen meester al de plaatsen van het huis getoond had, leidde hij hem door een grooten hof naar de stallingen. Jan vond er vier prachtige peerden, die een knecht aan het roskammen was: verder onder een schutdak stonden twee schoone rijtuigen.

Toen zijn bezoek ten einde was en dat hij al de plaatsen van zijn nieuw huis onderzocht had, kwam Jan in de eetzaal terug, waar het prachtige maal gereed stond. De lekkere spijzen en de zoete wijnen werkten mede aan de verrukking, waarin het zicht van al de rijkdommen hem gedompeld had, en welhaast vloog zijn geest weg in de schoonste droomen, die ooit een rijk mensch onder het teren van een goed maal gedaan heeft.

Van dezen dag was Jan Wilmans als advocaat in zijn nieuw huis gevestigd. Welhaast kreeg hij eenige pleiten en in weinigen tijd had hij zich een grooten naam weten te maken. Als door eene machtige en geheimzinnige hand beschermd, lukte

hem alles wat hij ondernam. De pleiten overvloeiden naar hem, en met de pleiten de zware sommen en de rijke geschenken van zijne kalanten. De naam van Jan Wilmans werd alom bekend als deze van een beroemd en verstandig man. De rijkste en de machtigste personen kwamen hem raadplegen en hem bidden van hem door zijne wijze raden te helpen. Hij gaf gehoor en hield eene wachtzaal gelijk een minister.

Dit alles vleide Jan's hoogmoed veel, doch zijne eerzucht was nog ten volle niet voldaan. Hij wilde nog booger klimmen.

Er verliepen eenige jaren. Jan bad verscheiden brieven van zijnen vader ontvangen, waarin deze hem meldde dat hij zijn proces had verloren en dat hij tot bedelens toe arm geworden was. De grijsaard beschreef hem de ellende, die hij met zijn talrijk huisgezin onderstond; hij schilderde zijn ongeluk af met kleuren, die een steenen hart zouden bewogen hebben. Maar Jan had meer dan een steenen hart: hij had een hart, dat door hoogmoed en eerzucht overheerscht was, en zulk hart is voor geene goede gevoelens genaakbaar.

Jan bleef de belofte getrouw, die hij aan de vreemde vrouw gedaan had: hij antwoordde aan de brieven van zijne ouders niet. Alsdan de nutteloosheid van zijne pogingen ziende, was vader Wilmans zelf naar Brussel gekomen om aan de deur van zijnen ondankbaren zoon te kloppen. Maar de deur bleef evenals het hert gesloten. Jan, die bij toeval door een venster zijnen vader had zien komen, deed zeggen dat hij niet thuis was. Veel meer, hij gebood aan zijne knechten van den ouden man weg te jagen, indien hij het nog eens waagde, van zich aan zijne deur te vertoonen.

Intusschen waren de kiezingen voor de Kamers aangekomen. De hooge naam, dien Jan Wilmans voerde, de algemeene achting en het vertrouwen die hij verworven had, riepen de aandacht van het volk op hem. Hij werd door eene machtige meerderheid van stemmen volksvertegenwoordiger gekozen.

De vreugde van onzen held was groot. Hij was in het politiek gestapt en rekende op zijn vernuft om hooger te komen. Inderdaad, de nieuwgekozene gaf in zijne nieuwe hoedanigheid schitterende proeven van zijne verscheiden kennissen: welhaast schiep hij zich een zoo grooten naam als volksvertegenwoordiger als dezen dien hij reeds als advocaat bezat. De algemeene aandacht was op hem gevestigd, iedereen sprak met bewondering van het vernuft van Jan Wilmans.

In deze omstandigheden kwam er een van de ministers te sterven. Met moeite was het nieuws van dezen dood verspreid, of reeds werd Jan Wilmans door het openbaar gevoelen als zijnen opvolger aangewezen. Inderdaad, de koning, de bekwaamheid van Jan erkennende benoemde hem zijnen minister.

Nu kende de vreugde van Jan geene palen meer. Op den oppersten trap van roem en eer, kon hij met hoogmoedige blikken om zich neer zien. De rijkste en edelste lieden aanzagen het als eene eer van hem in huis te mogen ontvangen. Hij werd gevierd, gevleid en geacht door een ieder. Nu was hij voldaan, hij had het doel van al zijne wenschen bereikt. Minister en vertrouweling des konings, wat kon hij meer wenschen?

Jan meende nu eens het geluk te smaken, waarnaar hij zoo lang gesnakt had. Doch, eilaas, het geluk kwam niet! . . . . . Sedert eenigen tijd hing er eene wolk over zijn voorhoofd; hij werd droefgeestig. Wat gebeurde er dan in hem?

Het was de stem van zijn geweten, die, na lang gezwegen te hebben, zich eindelijk verhief. Jan dacht aan zijnen vader, waarvan hij sedert twee jaren niets meer gehoord had. Deze stem van zijn geweten werd allengs harder, zij liet hem geene rust meer. Daarenboven, Jan's eerzucht nu voldaan zijnde, was zijn hart weer toegankelijk aan andere gevoelens, en daar hij in den grond een goede jongen was, begon hij zich niet

meer op zijn gemak te gevoelen. Het begon hem te vervelen van overal het voorwerp te zijn van vleierijen en laffe mouwvegingen. De

feesten begonnen hem tegen te steken. Jan snakte naar rust. Meer dan eens, ver van alle gerucht, eenzaam op zijn kamer opgesloten, zat hij aan deze dingen te denken. Hij overdacht zijn leven en keerde dikwijls terug naar de gelukkige dagen, die hij in zijne jeugd op het huis van zijnen vader had doorgebracht. Als Jan dan peinsde op het stil genot dat hij, daar smaakte en het vergeleek met zijn tegenwoordig leven, boog hij het hoofd en zuchtte.

DE LUITENANT-GENERAAL WAUTIER.

Op eenen avond dat Jan uit zijne koets gestapt was en in eenzaamheid in de straten mijmerend wandelde, werd hij eensklaps uit zijne droevige gedachten getrokken door eene stem, die hem eene aalmoes vroeg. Jan hief het hoofd op. Hij stond voor eene kerk. Het was een bedelaar, die aan de poort zat, die hem een aalmoes had afgesmeekt. Werktuiglijk bezag Jan dezen man. Het was een grijsaard, wiens wezen den stempel van groote ongelukken droeg. Eene schielijke trilling greep Jan aan. Hij wilde heengaan doch eene onbekende macht weerhield hem. Van zijnen kant had de bedelaar eerst met verwondering op Jan gestaard, maar welhaast begon bij ook te beven.

'Mijn zoon!' sprak de grijsaard.

'Mijn vader!' zeide Jan.

En door hetzelfde gevoel aangegrepen, vielen zij beiden aan malkanders hals en omhelsden zich teederlijk. Voor het oogenblik was alles tusschen hen vergeten: de vader vond zijnen zoon terug, de zoon zijnen vader. Hunne onsteltenis was sterk, zoo sterk zelfs dat de grijsaard ze niet verdragen kon. - Hij viel in bezwijming in de armen van zijnen zoon.

Bij geluk kwam er juist een huurrijtuig voorbij te gaan. Jan deed er zijnen vader in dragen en reed in aller ijl naar zijn huis. Hij deed zijnen vader in de beste kamer brengen en gaf hem zelf de noodige verzorgingen.

De bezwijmingen, door vreugde veroorzaakt, duren niet lang. Vader Wilmans kwam dus welhaast tot het leven terug.

'Jan, mijn zoon,' zeide hij, zoohaast hij spreken kon, 'het is God. die u zendt. Uwe moeder ligt op sterven, kom, Jan, kom de laatste zegening van uwe moeder ontvangen; zij zal u vergeven gelijk ik u vergeef.'

‘Ja, vader,’ riep Jan, ‘loopen wij tot haar, keeren wij naar ons huis terug. Weg met al die rijkdommen en achtingen, die een mensch ongelukkig maken! Vermaledijd zij de dag, die mij de macht gegeven heeft!’ . . . . .

Jan had met moeite deze verwensching uitgeworpen of de deur werd met geweld opengerukt en de onbekende vrouw kwam te voorschijn. Zij was in groote gramschap en kwam recht op Jan.

‘Ellendeling,’ riep zij uit, ‘is dit voor mijnen dank! Ik zal mij wreken. Al uwe weelde en uwe macht zal verdwijnen, de armoede alleen laat ik u over.’

‘Achteruit, vuig schepsel, weg met uwe weelde, die mij niets dan kommer en ongeluk bijgebracht heeft. Wees gevloekt, gij die mij door uwe helsche aanlokkingen hebt weten van mijne ouders te verwijderen. Kom, lieve vader, laat ons moeder gaan vinden, dat ik haar op mijne knieën vergiffenis afsmeeke.’

En Jan omhelsde zijnen vader teederlijk.

Op dit oogenblik werd eene zijdeur stil geopend, en eene schoone maagd trad vooruit. Zij was gansch in het wit gehuld: hare schoone blonde haren golfden over hare schouders en boven haar hoofd stond eene vlam, die als eene ster flikkerde. In de eene hand hield zij eenen violierentuil, die een balsemachtigen geur uitwasemde. Zij trad langzaam vooruit tot bij Jan en staarde hem met hare zuiver blauwe oogen glimlachend aan.

Op het zicht dezer schoone maagd week de onbekende vrouw schielijk achteruit.

‘Wie zijt gij, schoone edele maagd?’ vroeg Jan verbaasd.

En zij antwoordde met zoete stem.

‘Ik ben de ootmoedigheid, zuster der verduldigheid, beide kinderen Gods. Gij hebt ons veel verdriet aangedaan, maar nu zijt gij tot ons teruggekomen, wees verblijd, want nu zult gij oprecht gelukkig zijn.’

Dan keerde zij zich om naar de fiere vrouw, die als verpletterd in het midden der kamer was blijven staan. Deze slaakte eenen schreeuw en boog het hoofd onder het gewicht van den blik dien het meisje op haar richtte. Het scheen dan aan Jan, dat die vrouw al hare Pracht verloor. De gouden band, dien haar hoofd omringde, viel af, hare kostbare juweelen en kleederen werden als door eene onzichtbare hand afgerukt.

‘Wie is deze vrouw?’ vroeg Jan aan de maagd.

En deze wendde zich dan om en sprak.

‘Deze vrouw is het schepsel der menschen zelven. Zij is de oorzaak van al het kwaad, dat er op de wereld gebeurt. Zij heeft voor broeders en zusters den haat, den nijd, den diefstal, den moord, de oneer . . . haar naam is de hoovaardigheid!’

Op het hooren dezer woorden, slaakte de zwarte vrouw een tweeden angstkreet en stormde de kamer uit.

De maagd keerde zich nogmaals tot Jan en verdween.

Door deze twee zonderlinge verschijnsels verstomd, bleef Jan langen tijd staan mijmeren. Maar hij werd eensklaps uit zijne gedachten gerukt door zijnen vader, die hem bij den arm schudde. Jan schoot uit zijne drooming, wreef zich de hand over het voorhoofd en . . . ontwaakte.

Hij ontwaakte, want onder den invloed van de pap was onze Jan inderdaad in slaap gevallen. Hij zat nog op zijn kamer, in zijn zetel bij den haard, zijn vader stond . . . . . voor hem. Hij had zijne hand gevat en zag hem droevig aan.

‘Jan,’ zeide hij, ‘ontwaak. Ik breng u slecht nieuws. Ik heb mijn proces verloren; ik zal uwe studiën niet meer kunnen betalen. . . . . .

Jan sprong uit zijnen zetel aan zijns vaders hals.

‘Het is niets, vader,’ riep hij juichend uit; ‘het is niets! Ik wil geen advocaat meer worden. Hurrah! ik zal werken en gelukkig zijn. Leve het boerenleven! Kom, vader, spoedig naar huis, bij moeder en zusters, kom . . . . . Hurrah!

En nog immer zijnen vader aan den hals houdende, begon hij wilde sprongen te maken en dwong den stokouden grijsaard van met hem de kamer rond te dansen.

Vader Wilmans verstond maar later de doenwijze van zijnen zoon.

In den oogenblik meende hij dat hij krankzinnig was.

[Nummer 34]

Jane Grey.

Zoo ooit het rampzalig lot eener vrouw op 't diepste medelij recht had, mag men 't niet onthouden aan Jane Grey, wier naam boven een der droevigste bladzijden van de britsche geschiedenis staat geschreven.

JANE GREY.

Zij was de kleindochter van Maria, zuster van Hendrik VIII van Engeland, die na den dood van haar koninklijken gemaal, Lodewijk XII van Frankrijk, met Brandon, hertog van Suffolk, in 't huwelijk was getreden; uit den echt hunner dochter met Henry Grey, markies van Dorset, werd Jane geboren.

Als prinses van koninklijken bloede, werd zij door vele edelen van 't rijk om hare hand aangezocht. De rijke en machtige hertog van Northumberland slaagde er in, haar voor zijn zoon Guildford Dudle te verwerven. De eerzuchtige had daarbij geen geringere plannen da om de kroon van Engeland in zijn huis over te brengen.

De omstandigheden waren hem daarvoor niet ongunstig. Op den troon

zat Eduard VI, wiens gezondheid in zulk een ellendigen staat verkeerde, dat hij met recht een naderend einde deed voorzien. Doch tusschen Jane Grey en de engelsche kroon stonden Maria en Elisabeth, de dochters van Hendrik VIII. De hertog van Northumberland vleide zich echter, dat hij die hinderpalen gemakkelijk uit den weg kon ruimen, daar 't huwelijk van Hendrik VIII met de moeders van beide, Catharina van Arragon en Anna Boleyn, was ontbonden, en de kinderen, daaruit gesproten, onwettig verklaard waren. Hij wist den naar lichaam en geest verzwakten vorst eenige dagen voor zijn dood, door allerlei schrikbeelden van heerschappij van 't Catholicisme, van burgeroorlogen en groote rampen, die voor 't land uit de verheffing van een der dochters van Hendrik VIII zouden voortvloeien, te bewegen om Jane Grey in alle wettelijke vormen tot zijn opvolgster te benoemen.

Dat was 't werk der heerschzucht van Northumberland; zijn schoondochter had er geen deel aan. Veertien dagen later, den 6^{en} Juli 1553 stierf de koning, en daar Northumberland overtuigd was, dat zijn plannen een geduchten weerstand zouden ontmoeten, werd zijn dood tot den 10^{en} verborgen gehouden. Toen de hertog nu op dien dag zich met de lords van zijn partij tot Jane Grey begaf en haar de kroon kwam aanbieden, sidderde zij, gaf een gil en viel in bezwijming. De geschiedschrijver de Feller verhaalt dat zij zich met kracht tegen haar verheffing aankantte. ‘'t Is een misdaad,’ sprak zij, ‘de orde in de opvolging der koningen omver te werpen. De kroon behoort in de eerste plaats aan de prinses Maria, vervolgens aan de prinses Elisabeth, na deze slechts aan mij; de hemel beware mij dat ik mijn rechten boven de hare zou stellen.’ Nogtans werd zij met de gebruikelijke ceremoniën te Londen tot koningin geproclameerd.

De zegepraal van Northumberland's heerschzucht was evenwel luttel en van korten duur: het volk nam de wapens op voor de rechten van Maria en maakte aan 't hersenschimmig koningschap van Jane binnen acht dagen een einde. Haar schoonvader en de voornaamste zijner partijgangers moesten 't leven verliezen, maar Maria weigerde Jane Grey en haar gemaal te veroordeelen, wijl zij slechts speelpoppen in de hand van den heerschzuchtigen Northumberland geweest waren.

Eenigen tijd brachten zij in gevangenschap op den Tower door. In 't volgend jaar echter, toen een opstand den troon ernstig bedreigde, wisten de raadslieden der koningin haar tot een hoogst betreurenswaardige daad te bewegen. Zij zeiden dat de lankmoedigheid van Maria haar vijanden stout maakte en dat zij niet mocht verwachten in vrede te regeeren, zoolang deze zich rondom een persoon konden scharen, wier voorgewende rechten op de kroon Maria's troonsbeklimming reeds eenmaal twijfelachtig gemaakt hadden.

De koningin liet zich overreden, en onmiddellijk werd het doodvonnis van Guildford Dudley en zijn echtgenoote geteekend en uitgevoerd. Men spaarde de laatste echter, om den wille harer koninklijke afkomst, de schande van in 't publiek te recht gesteld te worden. Op een open plein binnen de muren van den Tower werd zij onthoofd. Op 't schavot richtte zij het woord tot de toeschouwers en betuigde dat haar eenige misdaad was, dat zij zich niet tot het einde toe tegen de verraderlijke handelwijze van haar schoonvader verzet had, terwijl zij loochende iets van de samenzwering geweten te hebben.

Schoon Jane Grey slechts den leeftijd van zeventien jaren had bereikt, toen haar hoofd onder het zwaard van den scherprechter viel, had zij zich vele kundigheden

verworven. Bij haar terechtstelling verzocht een der aanwezige personen haar om een gedachtenis; zij reikte hem haar zakboekje toe, waarin zij juist drie spreuken, een in 't grieksch, een in 't latijn en een in 't engelsch had geschreven, betrekking hebbende op den dood van haar echtgenoot, dien zij van uit haar venster naar de strafplaats had zien gaan en wiens bloedig lijk zij had zien terugvoeren.

't Is waar, koningin Maria heeft het doodvonnis van Jane Grey geteekend, doch er zijn vele redenen ter harer verontschuldiging. 't Is bekend dat onder Hendrik VIII en zijn opvolger een vreeselijke vervolging woedde tegen de Katholieken; Maria daarentegen was met hart en ziel aan den godsdienst harer vaderen gehecht. Dat in een toestand van verbittering der Katholieken tegen hun felle vervolgers aan den eenen, van opstand der Anglikanen tegen Maria's rechten en troon aan den anderen kant, enkele betreurenswaardige daden plaats hadden, kan geen verwondering baren. Hoe men echter Maria heeft belasterd, onder haar regeering genoot Engeland een betrekkelijke rust, die eerst door de gruwelijke geloofsvervolging der beruchte Elisabeth gestoord werd. Maria was niet wreed; schoon zij de macht in handen had, stelde zij menigmaal zachtheid tegen den overmoed harer hevigste vijanden.

Haar bepaalde wil was het ook, die 't leven van Jane Grey en haar echtgenoot redde, toen de hertog van Northumberland en anderen voor de samenzwering tegen haar rechten hun hoofd moesten verliezen. Aan 't oogenblikkelijk gevaar, den drang harer raadslieden en van de omstandigheden is voor een groot gedeelte het doodvonnis te wijten van haar, die tegen haar wil pretendente van de kroon werd en daarvoor moest sterven; doch Maria haatte Jane Grey niet, gelijk Elisabeth haar bloedverwante, de ongelukkige Maria Stuart. In de hoop van haar tot het Catholicisme te bekeeren, zond zij den bisschop Gardiner tot Jane in de gevangenis om over theologische punten met haar te redetwisten, 't Is op 't oogenblik van zulk een onderhoud, dat de eerste gravure van dit nommer, genomen naar een onlangs in de Koninklijke Academie van Londen geëxposeerde schilderij, Jane Grey voorstelt.

De schilder, de heer Folingsby, stelde zich blijkbaar uitsluitend ten doel de begaafdheden der gevangene door zijn tafereel te verheerlijken; daardoor kan echter op de goede bedoelingen, die de koningin met haar poging kon hebben, geen smet worden geworpen. Wat Gardiner, den bisschop van Winchester en kanselier van Engeland betreft, hij wordt door bevoegde rechters als een groot geleerde geroemd; hij heeft aan het verlangen der koningin voldaan en een laatste poging willen aanwenden om het ongelukkig misleide slachtoffer te bekeeren.

De holle weg van Remouchamps.

Een der verrassendste natuurschoonheden van de heerlijke vallei der Amblève ontwaart de reiziger, die langs het plateau van Louvegnez het luiksch dorpje Remouchamps nadert. Een wilde en woeste, maar tevens schilderachtige ravijn schijnt daar met zijn rotsblokken den doortocht te versperren. Verscheiden jaren geleden zag die holle weg er nog even bar en ongebaand uit als de gravure in dit nommer dien weergeeft, doch sinds een breede straatweg daar werd aangelegd, is ook veel van het vroegere pittoreske verdwenen, tot groot genoegen echter der voerlieden, die nu niet meer telkens met hun wagens en karren blijven steken.

De omgeving van Remouchamps lokt behalve door de prachtige landschappen, vele bezoekers door de aanwezigheid van een paar zeer bezienswaardige druipsteengrotten. De eerste dezer grotten, die meer dan vierhonderd vijftig meters

lengte heeft, bevat een reeks van zalen en galerijen met de wonderlijkste en sierlijkste figuren getooid.

De zaal der ruïnen is de ruimste van allen, die der feeën vertoont stalactieten en stalagmieten in de meest fantastische gedaanten: grillig gevormde bloemen, doorschijnende behangsels en draperieën, en andere vreemde kristalliseeringen.

Onder deze grot is in 't jaar 1834 een andere ontdekt, waar de gestolde afdruipingen nog schooner zijn. De druipsteen is daar blanker en doorzichtiger, ook wijl de gidsen hier geen fakkels, die veel walm verspreiden, maar slechts kaarslicht gebruiken. Wie echter deze laatste heerlijkheden ook wil zien, moet zich eenige moeite getroosten en zich langs een koord als in een diepen kolk laten afzakken.

In de voor- of ingangszaal van de bovenste spelonk zijn in 't jaar 1828 opdelvingen geschied, die merkwaardige fossielen aan het licht hebben gebracht. Men vond er gedeelten van geraamten, afkomstig van leeuwen, beren en andere diersoorten, waarvan men de levende exemplaren thans tevergeefs op België's bodem zal zoeken.

De meeste toeristen zullen echter aan die opgravingen, al zijn ze ook nog zoo belangwekkend, minder aandacht wijden dan aan de druipsteenspelonken en de lachende oevers der Amblève.

De liefdegift.

‘'t Was beter dat zij werkte in plaats van te bedelen,’ is allicht het verwijt, dat een jonge bedelaarster treft, welke, evenals 't meisje onzer gravure van pag. 269, de liefdadige hulp harer medemenschen inroept.

En toch, is 't niet beter, tien aalmoezen uit te deelen, al mochten zij dan ook aan iemand, die ze minder verdient, gegeven worden, dan dc gelegenheid te laten voorbijgaan, om een waarlijk ongelukkige in den nood bij te staan?

‘Wij zijn dikwijls hardvochtig en gestreng in onze oordeelen jegens de armen,’ zegt Bourdaloue, ‘om een voorwendsel te hebben, van hun niet in hun armoede te behoeven behulpzaam te zijn.’

Men vergeet dat de aalmoes niet slechts hem voordeelig is, aan wien men ze geeft, maar ook hem, die ze geeft.

Het gelaat der kleine, die de bedelaarster onzer gravure met medelijdende hand haar liefdegift toereikt, toont te recht dc blijken der vreugde, die 't loon is van elke goede daad.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam.
I

‘Aan d'Amstel en aan 't Y, daar doet zich heerlijk ope
Zij die, als Keizerin, de kroon draagt van Europe,
Amstelredam, die 't hoofd verheft aan 's hemels as,
En schiet, op Pluto's borst, haar wortels door 't moeras.
Wat watren worden niet beschaduwd van haar zeilen?
Op welke markten gaat zij niet haar waren veilen?
Wat volken ziet ze niet beschijnen van de maan,
Zij, die zelf wetten stelt den ganschen Oceaan?
Zij breidt haar vleugels uit, door aanwas veler zielen,
En sleept de wereld in, met overladen kielen.’

Toen onze groote Vondel deze woorden schreef, had de tegenwoordige hoofdstad van Nederland het toppunt van rijkdom, grootheid en roem bereikt. De schatten vloeiden zoo mild in haren schoot, alsof de hoorn van overvloed boven haar hoofd werd uitgestort; de hollandsche vloot beheerschte den oceaan, Frankrijk en Engeland sidderden voor hare bevelhebbers en dappere bemanning, terwijl de marmergroeven van Carrara werden uitgeput om de amsterdamsche paleizen op te luisteren, die als uit den grond oprezen, paleizen, waarin geene vorsten maar kooplieden woonden. Geen hoofdstad in de gansche wereld genoot zooveel aanzien als Amsterdam; de luister van Venetië verbleekte voor haar glans, van Carthago's oude reputatie ging veel verloren en de nabuur zag met nijdigen blik op de bewoners der IJ-stad neer, die van een moeras een goudmijn hadden gemaakt.

Hoe fier wij ook mogen zijn op onze hoofdstad, als Vondel nog eens de oogen kon openen, zou hij moeten erkennen dat de oude luister van Amsterdam, evenals die van Venetië en Carthago, ten grave gedaald is. De stad aan het IJ is niet meer de polsader van den wereldhandel. Wel ziet men nog in hare dokken een mastbosch van hooggetakelde zeekasteelen, wel vloeien nog groote rijkdommen in haar schoot, doch de hoorn van overvloed heeft tegenwoordig ook andere troetelkinderen. Te recht zingt men nog met geestdrift:

‘O schitt'rende kleuren van Nederland's vlag
Wat wappert gij fier langs den vloed;’

doch er is een tijd geweest, dat onze matrozen ondeugend genoeg waren om een bezem in den mast te hijschen, waarmede aan de belanghebbenden werd bekend gemaakt, dat zij voornemens waren den oceaan schoon te vegen. Die tijd is voorbij, en ik geloof ook niet dat tegenwoordig de koningen nog voor den amsterdamschen koopman sidderen, al huldigen zij ook gaarne zijn practischen geest.

Dit neemt intusschen niet weg dat Amsterdam nog altijd een eervolle plaats heeft in de rij der voornaamste handelssteden van Europa, dat nog dagelijks de schatten van Oost en West, van Zuid en Noord naar de IJ-stad vloeien en iedere natie rekening houdt met haar leven en streven. Vondel zou wel geen de Ruyters en Trompen, geen van Galens meer vinden, doch zeker zou het hem verheugen dat Amsterdam nog altijd de kroon draagt als koningin der nederlandsche steden en men zich tegenwoordig meer dan ooit beijvert om aan die kroon nieuwe parelen toe te voegen.

Men moet niet vergeten dat de plotselinge verheffing der IJ-stad tot een der machtigste en rijkste steden der aarde, tot vorstin der zeeën, eenig was in de wereldgeschiedenis. Staat men tegenwoordig verbaasd over het oprijzen van steden aan Amerika's goudkusten, over de nieuwe stad Chicago, die als een feniks uit haar asch herrijst, de snelle opkomst en bloei van Amsterdam trok nog veel meer de aandacht van 't toenmalig geslacht, omdat die stad zulk een grooten invloed kreeg op de politiek van dien tijd, op de wereldgebeurtenissen.

Wanneer men, afgezien van dat schier fabelachtige tijdperk, onze tegenwoordige hoofdstad neemt, zooals zij thans is en binnen weinige jaren belooft te zullen worden, en dan daarbij rekening houdt met haar geboorte-akte, zal men moeten erkennen dat zij, ofschoon een der jongste, toch met alle recht de koningin der nederlandsche steden genoemd moet worden.

Toen Utrecht reeds meer dan sinds twee eeuwen een ommuurde stad was en veel macht en aanzien bezat, kon men nog geen spoor van Amsterdam vinden, 't Is bekend

dat in het midden der XIIe eeuw ter plaatse van het Water of Damrak een kasteel werd gebouwd door de machtige heeren van Aemstele, die waarschijnlijk geen liefhebbers van gezelligheid of althans niet op het houden van buurpraatjes gesteld waren, want een minder herbergzaam en aangenaam oord als destijds de ‘woeste veenen’ aan 't IJ aanboden, zal zeker in ons land moeielijk te vinden zijn geweest. Toen dat kasteel mogelijk meer dan een halve eeuw had gestaan, kwamen armoedige visschers uit Wormer en Jisp van de overzij om zich daar neer te zetten en de bescherming der veste te genieten. Zij sloegen hutten op van planken, die zij met stroo dekten.

Ofschoon men er verzekerd van kan zijn dat de visch in dien tijd aan 't IJ vrij wat goedkooper was dan tegenwoordig, moeten die visschers daar wel goede zaken gemaakt hebben, want er kwamen allengs meerdere hutten bij; de handel, die een scherp oog heeft, zag hoe gunstig de ligging was, en zoo werd Amsterdam geboren.

Vrij mag men nu nog Antonides nazeggen:

‘Quam nu een visscher, die voor *zesmaal* hondert jaeren
Heeft met zijn kleine boot het eenzaem Y bevaren,
Wat zou hij denken? als dat al 't ontallyk zant
In menschen was verkeert, gelijk als Pyrrhes steenen:
Zijn laege hutten, uyt gestrooit in woeste Veenen
Tot trotze hoven uitgedegen ry aan ry.’

Amsterdam was langen tijd niet meer dan een vlek; het kreeg zijn oudste handvesten van graaf Floris V en erlangde eerst in 1318 stedelijke rechten.

De voormalige visschersbuurt begon, vooral van dat tijdstip af, zich buitengewoon te ontwikkelen. De gunstige ligging der jeugdige stad en de geestkracht der kooplieden van dien tijd waren oorzaak dat Amstelredamme reeds in de laatste helft der XIVe eeuw een belangrijken handel op de Oostzee dreef en in het Hanzeverbond werd opgenomen. Met die uitbreiding van den handel nam natuurlijk ook de welvaart der stad toe, zoodat een eeuw later dringende behoefte bestond om haar te vergrooten. In 1481 werd zij uitgelegd tot de Haarlemmersluis, den Regulierstoren en de St.-Anthoniespoort, en door muren, grachten en torens versterkt.

Nog een eeuw later mocht gezegd worden dat Amsterdam na Antwerpen de eerste handelsstad der wereld was, doch toen scheen ook haar zon weder te gaan tanen. De beroerten, die ons gansche land zoozeer teisterden, moesten natuurlijk nadeelig werken op den handel. Lang, zeer lang bleef Amsterdam aan den koning van Spanje getrouw, en allen wier leven gevaar liep, vluchtten zooveel mogelijk binnen hare muren. De geschiedschrijver Opmeer noemt Amsterdam de herberg der priesters, die den dood ontkomen waren. Alleen in 't jaar 1573 stierven daar van verdriet niet minder dan 70 geestelijke personen, die van alles beroofd waren en van de liefdadigheid der ingezetenen waren onderhouden. De misdadige oproeren der Wederdoopers waren ook zeer gevaarlijk voor de stad. Nog altijd is bij velen den naam van Gosewijn Rekalf in eere gehouden, omdat voornamelijk zijn dapperheid en beleid oorzaak waren dat de Wederdoopers, die reeds zooveel burgers om 't leven gebracht hadden, het onderspit moesten delven. Rekalf had in zijn jeugd onder Paus Julius II als soldaat gediend en den vermaarden veldslag van Ravenna bijgewoond.

't Was in het jaar 1585 dat Parma Antwerpen in bezit nam; van dat oogenblik dagteekent eigenlijk de buitengewone bloei van Amsterdam, dewijl de aanzienlijkste kooplieden uit de Schelde-stad zich aan het IJ kwamen vestigen en daar aan den handel zulk een groote uitbreiding gaven, dat Amsterdam binnen den tijd van dertig jaren driemaal moest worden uitgelegd; het geheele westergedeelte, onder den naam

van Nieuwe Zijde bekend, is er toen aan toegevoegd. Een oud kroniekschrijver, daarvan melding makende, zegt o.a.: 'Soo dat de ghelegentheydt der stadt nu soodanich is: De riviere Amstel van het Zuyden in de stadt komende, ende met eenen rechten loop nae de Damsluys loopende, aldaer in den Ammerack [Damrak] uytghelaten, na het Noorden wordt vermengt met het Tye [IJ] ende deylt alsoo de stadt in het midden.'

Het stichten der *Oost-Indische Compagnie,* een vereeniging van eenvoudige kooplieden, maakte eindelijk Amsterdam tot een wereldstad. Die eenvoudige kooplieden, over de schatten der aarde beschikkende, hadden niet slechts den handel in hun macht, maar zij waren het ook, die oorlog en vrede maakten, die de zeeën beheerschten en de machtigste vorsten noodzaakten hun gezag te eerbiedigen. Amsterdam was de stapelplaats van kostbare waren, die met ontzettende winsten naar andere landen werden gevoerd. 't Was in dien tijd dat Carrara zijn marmergroeven ten offer bracht aan de paleizen, die in de stad aan het IJ uit den grond oprezen. Ontzaglijk waren de rijkdommen, die zich daar opeenhoopten. Uit Oost- en West-Indië en andere ver afgelegen gewesten liepen gansche vloten van schepen Amsterdam binnen. Het IJ was soms opgehoopt met vaartuigen, wier lading bij millioenen moest worden geschat; zoo dicht waren de masten bijeengeschaard, dat men somwijlen de torens der stad niet kon zien.

Hier zijn wij echter tot het toppunt van Amsterdam's welvaart gekomen. Wij mogen Tollens wel nazeggen:

'Niet steeds is de *welvaart* bestendig van duur.'

De wereldstad bleef nog wel het grootste gedeelte der XVIIIe eeuw in macht, aanzien en rijkdom, zelfs in weerwil van kostbare oorlogen en belegeringen, doch in het laatste vierendeel dier eeuw begon haar luister te verbleeken. De Engelschen brachten ons gevoelige slagen toe, zoo door het plunderen en rooven der koloniën als door een plotselinge oorlogsverklaring. Ook de groote fransche onwenteling, die voor gansch Europa uit een stoffelijk en zedelijk oogpunt zoo noodlottig is geweest, sloeg haar een wonde, waarvan zij nooit geheel is genezen. Men wilde ook in ons land om den vrijheidsboom dansen, de afschuwelijke beginselen van '89 vonden ook bij ons vereerders; vrijheid, gelijkheid en broederschap, - die leus klonk zoo schoon, en zoo haalde men al dansend de Franschen en met de Franschen de vernedering binnen.

Gedurende dat noodlottig tijdvak scheen het, alsof Amsterdam zijn ondergang te gemoet ging. In zijne havens, eens zijn trots, lagen de schepen bij honderdtallen te verrotten. De stad zelve geraakte zoo deerlijk in verval, dat geheele rijen huizen onbewoond bleven, en mocht men vroeger op 250,000 inwoners en 60,000 weerbare mannen bogen, in 1815 telde Amsterdam slechts 180,000 ingezetenen.

Moest Amsterdam zooveel lijden door oorlogen, die den handel in boeien sloegen en door vreemde overheersching, het was de eerste stad in ons land, die het fransche juk afschudde. Sinds de herstelling onzer onafhankelijkheid ontwaakte de handel opnieuw in de stad aan het IJ, doch men kan daarom nog geenszins zeggen dat zij het prestige terugkreeg waarop men in de twee vorige eeuwen te recht zoo trotsch mocht zijn.

't Is intusschen een verblijdend verschijnsel, dat zich sinds eenige jaren in onze tegenwoordige hoofdstad een nieuw leven openbaart. Langen tijd is er niet ten onrechte over geklaagd dat in Amsterdam alles stationair bleef, - dat kan thans niet meer gezegd worden, want wanneer men die stad vergelijkt bij 't geen zij vóór vijf en twintig jaren was, is het alsof de geest van 't begin der XVIe eeuw in haar is gevaren

om haar weder de eerekroon te schenken. Er zijn grachten gedempt, even onaanzienlijk als overtollig, gansch nieuwe straten verrijzen uit den grond, de wallen en poorten moesten vallen om in de behoefte der vermeerderde

bevolking te voorzien, en andermaal schiet de IJ-stad ‘haar wortels door 't moeras.’ Men kan nu niet meer zeggen dat Amsterdam in 1658 voor 't laatst werd vergroot.

DE HOLLE WEG VAN REMOUCHAMPS.

Het is nu juist twintig jaren geleden dat de hoofdstad zich in een verbetering mocht verheugen, die voor de inwoners onschatbaar genoemd moet worden. Konden daar de kooplieden ook schatten op schatten stapelen en de geurigste wijnen op hun disch doen prijken, een smakelijk glas frisch, gezond water was daar voor geen goud te verkrijgen. Het drinkwater werd uit de Vecht aangevoerd met schuiten, waarin 't soms vele dagen achter elkander aan de zon blootgesteld was; zulk water moest de gemeene man koopen om in zijn behoefte te voorzien. De bekende Mara-pomp te Utrecht heeft jaren lang de dorstigen te Amsterdam moeten laven: doch aan die lekkernij konden alleen zij zich vergasten, wier beurs dit gedoogde. In welken slechten reuk Amsterdam stond om zijn ondrinkbaar water en moerassigen bodem blijkt hieruit dat in 't jaar 1540 een dagvaart van die stad naar Haarlem werd verlegd, ‘omdat t' Amsterdam die vier Elementen gecorrumpeert sijn, ende te behouden die gezontheyt van Sijne Majesteit (keizer Karel V,) ende dergene, die hem volgen ende water drinken willen, 't welck t' Amsterdam nyet en doeght, ende veel siek, ja de doodt drincken souden mogen.’

In de oude kroniek, waarvan meermalen door mij melding is gemaakt, wordt verteld dat bij het Oude-mannenhuis - ‘een seer heerlijck stuck wercks’ - ‘met groote kosten eenen seer diepen steenput is ghemaeckt, dewelcke seer schoon ende soet water gheeft, een rare saecke in deze stadt;’ doch het zal waarschijnlijk met die kostbare put gegaan zijn, als met een aantal putten in verschillende steden van ons land, die men

DE LIEFDEGIFT.

met groote kosten boort, waarvan veel ophef wordt gemaakt, doch waaruit nog nooit goed water gedronken is.

Die groote ongeriefelijkheid heeft echter sinds 1853 opgehouden; heerlijk duinwater wordt door buizen op anderhalf uur afstands van Haarlem gevoerd, zoodat men daarvan in schier alle huizen voorzien is. Was Amsterdam vroeger te beklagen, het vindt thans niet weinig benijders. Niet alleen kan men zich daar nu in alle huizen maar ook in alle kamers, zelfs tot op de hoogste verdiepingen, van goed drinkwater voorzien, en menigeen maakt van dit voorrecht nog daarenboven gebruik om zijn woning met fonteinen te versieren, die onophoudelijk een straal helder water doen opschieten.

Bijna geheel Amsterdam is op palen gebouwd. Een oud liedje zegt:

> ‘Amsterdam, die groote stad, staat op houten palen;
> Als zij dan eens ommevalt, wie zal dat betalen?’

doch daarvoor bestaat geen gevaar. Het moet echter verwondering baren, als men nagaat welke schatten er besteed zijn aan de onderaardsche stad. Wanneer men in aanmerking neemt dat voor het stadhuis, thans koninklijk paleis, op den Dam, niet minder dan 13,659 palen zijn gebezigd, is het natuurlijk dat de palen, waarop de gansche stad met haar huizen bruggen en kaden rust, en die door Vondel zoo eigenaardig de wortels van Amsterdam genoemd worden, bij millioenen te tellen zijn.

't Moet er onder den grond al aardig uitzien. Erasmus zeî dat hij een stad kende, wier bewoners als kraaien in de toppen der boomen woonden en Spieghel zegt:

‘Waar de grond om ghekeert men soud' in 't Bosch verdwalen.’

Zoo is 't ook: er zijn zeker in ons land geen bosschen zoo houtrijk als het onderaardsche Amsterdam. Eens echter, - 't was omstreeks het jaar 1780, dus in den vollen bloeitijd der stad - werd Amsterdam, dat de gansche wereld trotseerde, met ondergang bedreigd door.... een worm. Ik spreek hier natuurlijk van een soort, niet van een individu.

't Is waarschijnlijk dat die soort van worm door schepen uit Indië was aangevoerd. Het diertje moet een zeer scherpe hoorn of zoo iets bezeten hebben, want hij boorde zelfs door de dikste balken heen. Toen men tot de ontdekking daarvan kwam, was alles in rep en roer, de grootste bekommernis maakte zich van alle ingezetenen meester, want er waren reeds een aantal palen zoodanig doorgevreten dat zij op een zeef of honiggraat geleken. Amsterdam had meermalen een aanzienlijk leger ontzag weten in te boezemen, doch voor dien onderaardschen vijand schoten de krachten der 60,000 weerbare mannen te kort, tegen wormen kon men geen oorlog voeren. Gelukkig bleek het, dat die vreemdeling niet tegen het noordelijk klimaat bestand was, althans hij is uitgestorven. Wellicht heeft hij evenmin als de volgelingen van Karel V het water kunnen verdragen dat ‘nyet en doeght.’

Wat een worm toch al niet teweeg kan brengen. Als dat diertje met zijn scherpe hoorn, daar had kunnen ‘aarden,’ en vermenigvuldigen dan zou zeker van Amsterdam niet veel meer te zien zijn. Misschien zou dan tegenwoordig de kikvorsch den baas spelen, waar eens de gezanten der machtigste monarchen met gebogen hoofd voor de eenvoudige kooplieden stonden.

(*Wordt vervolgd*).

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.

De toejuichingen, welke hem ten deel vielen van het oogenblik af dat hij zijn loopbaan begon, schonken aan zijn jeugdig gemoed groote bevrediging, doch dit werd weldra anders. Hoe verder hij aan de hand de wetenschap ging, hoe meer hij ondervond dat het gemoed, het geweten vragen deed over het bovenzinnelijke, waarop de wetenschap het antwoord niet kon geven. Hij was te eerlijk om, zooals anderen, het ontbrekende met gedrochtelijkheden aan te vullen, hij had te veel eerbied voor de wetenschap om haar tot medeplichtige te maken van een leugenstelsel, dat men bezigt om de geopenbaarde waarheden te bestrijden.

Dat maakte hem intusschen moedeloos, en de toejuichingen, die hem vroeger tot een prikkel strekten, waren thans pijnlijk voor hem, dewijl hij, in weerwil van al zijn kennis, maar al te zeer gevoelde hoe hij in den blinde moest rondtasten. Er was een tijd geweest dat hij meende met behulp der wetenschap de poorten van het verlorene paradijs te zullen ontdekken en die voor de gansche menschheid te openen; doch wat had hij tot dusverre aan anderen kunnen geven, in vergelijking van 't geen zijn eigen hart verlangde! Hoe gaarne zou hij hun, die een schier onbeperkt vertrouwen in hem hadden, een voldoenden steun bij het gevaar en den last des levens hebben geschonken! Doch hij moest erkennen dat de staf der wetenschap, waarop hij zelf steunde, elk oogenblik jammerlijk onder zijn handen verbrak.

Die ongenoegzaamheid der wetenschap knaagde als een worm aan zijn hart, want zoo vaak hij meende de goudmijn der waarheid te hebben ontdekt, bleek het dat zijn oog slechts door blinkend koper en ander metaal van minder gehalte verblind was geweest.

Professor van Staden erkende de macht en invloed van den historischen Christus. De eerste eeuwen van het Christendom vormden voor hem het merkwaardigste tijdperk der wereldgeschiedenis. De martelaren uit alle standen, van elken leeftijd, van beiderlei geslacht, die hunne offerwilligheid voor 't geen zij als het hoogste goed beschouwden met hun bloed en leven bezegelden, waren voor hem de verhevenste figuren, zooals de heidensche wereld ze onmogelijk kon aanbieden, waarbij zelfs de meest uitstekende mannen van het oude heidendom op den achtergrond traden. Dit feit drong zich altijd en altijd aan zijn onderzoekenden geest op, doch wanneer hij zich in de gebeurtenissen der latere eeuwen verdiepte, geraakte hij in verdoling; hij kon het ideale, dat hem alleen boeide, niet terugvinden; zijn blik vermocht niet door het menschelijke, het aardsche element te dringen, wat natuurlijk zooveel van het bovenaardsche omgeeft.

De twijfel jaagt den bandeloozen menschelijken geest als een dwaallicht hierheen, daarheen, van het een naar het ander; slechts door de hand Gods wordt men gevoerd tot de waarheid en het geloof. Wat is de mensch, wat is zijn denken en weten zonder het gezag des geloofs? - Een niets, dat het heelal zou willen omvatten en van zich zelven nog geen rekenschap kan geven.

Dat was de zielstoestand, waarin de professor verkeerde, doch hij had een goeden wil, en aan dezen is de vrede toegezegd, al moet men ook door den strijd tot dien vrede komen.

Toen hij zijn moeder een ‘goeden nacht’ had gewenscht en op zijn kamer teruggekeerd was, zat hij nog lang bij zijn boeken. Hij schreef en schreef onophoudelijk, tot zijn vermoeide hand begon te beven. Toen legde hij de pen neder en begaf zich ter rust. Hij dacht aan het verleden en aan de toekomst, aan zijn moeder, wier bezorgdheid over het heil zijner ziel hem ter harte ging, aan Lise, zijn leerlinge, die minder aan hem gehecht scheen, nadat zij dokter Bremmer had leeren kennen.

Lise was een verwend kind. Geboren uit een gemengd huwelijk, dat geen huiselijken vrede schonk, was haar opvoeding in de eerste jaren zeer verwaarloosd. De katholieke moeder was een zeer zwakke vrouw, die van haar eenig kind geen kwaad kon zien en daardoor den grondslag legde voor een trotschheid en eigenzinnigheid, die in lateren leeftijd groote schaduwen op haar karakter zouden werpen. Max van Staden zag in het meisje buitengewone gaven huisvesten; hij wilde die ontwikkelen, wat hem dan ook gelukte. Hij onderwees haar in de geschiedenis en in alles wat in zijn oog voor haar wetenswaardig was, hij ontwikkelde hare talenten, leerde haar hoe men in het maatschappelijk leven deugdzaam kon zijn en wist haar een groote liefde voor de behoeftigen in te prenten. Van den waren ootmoed, die de deugden ontwikkelt, kon hij haar echter niets leeren, omdat hij niet op christelijken bodem stond. Lise vereerde hem, zij achtte hem hoog, doch vertrouwelijk kon zij niet met hem omgaan; hij beminde haar als een zuster, een broeder kon zij nooit in hem zien, zij bleef altijd de leerlinge, die ontzag voor den meester gevoelde.

De moeder was nu reeds lang dood. Toen Lise in de wereld trad, werd zij door de wereld bewonderd om haar schoonheid en - haar rijkdom. Al wat zij zag, liet haar echter koud. Trotsch en terugstootend als zij was, trok zij niemand aan, en daar zij ook ieder als hoogmoedig en egoïstisch beschouwde, leefde zij slechts voor zich zelve.

Dit maakte haar echter niet gelukkig. Zij verkeerde niet zelden in groote opgewondenheid; in dien toestand was haar alle inspanning een walg, zij ontliep zelfs het belangrijkste gesprek. Ook de omgang met den professor was haar dan tot last, want zij had rust noodig voor lichaam en geest, 't Is waar dat Max zeer kalm en bedaard was, doch hij miste de ongedwongen opgeruimdheid, die zoo noodig was om haar geest te verfrisschen. De gedachte aan ziekte en dood bracht haar geest soms in een grenzenlooze zwaarmoedigheid; de philosophische lessen van Max konden haar daarvan niet genezen.

Op een reis, die haar vader en zij door Zwitserland en Italië maakten, hadden zij, bij het bestijgen van den St. Bernard, kennis gemaakt met den jongen dokter Bremmer. Een onweder deed hen dezelfde schuilplaats zoeken, men geraakte in gesprek, de bijzonderheid dat zij landlieden waren, gaf aanleiding tot buitengewone vertrouwelijkheid, en daar noch de majoor noch Frans Bremmer een bepaald doel met hun reis beoogden, werd al spoedig de afspraak gemaakt dat zij gezamenlijk hun reis zouden voortzetten. Verbommel begon weldra in te zien dat zijn reisgenoot een buitengewoon ontwikkeld man was, een jongeling van onbedorven zeden, vol levenslust en levensfrischheid, muurvast en onverzettelijk in zijn beginselen, ongedwongen, soms zeer luidruchtig in zijn scherts en luim.

Lise was in den beginne terugstootend en koel als altijd tegen hem, doch zij ondervond weldra den invloed van zijn buitengewone begaafdheid, van zijn ongedwongen manieren en zijn gezelligheid. Wanneer zij aan de zijde van haar vader ging en Frans zonder omwegen de richting van den tijdgeest hekelde, die het idealistische in den mensch verdooft, door de grenzenlooze zucht naar goud en een walgelijk zingenot, wanneer hij met geestdrift sprak van zijn eenvoudig limburgsch

dorp, waar hij hoopte tot heil van den lijdenden natuurgenoot werkzaam te zullen zijn, - dan begreep Lise dat hier van geen egoïsme spraak kon wezen. Zij mengde zich ook vertrouwelijk in de gesprekken, en de majoor zag

met welgevallen dat zijne dochter binnen weinige weken veel gezonder en vroolijker geworden was.

Frans nam op reis de plichten van den godsdienst nauwgezet waar; daar hij den majoor en zijne dochter nooit naar een kerk had zien gaan, meende hij dat beide protestantsch waren. Eens echter deelde Lise hem mede dat zij katholiek gedoopt en opgevoed was. Hij hoorde haar met groote verbazing aan, zijne groote oogen bleven zoo lang en doordringend op haar gevestigd, dat zij zich blijkbaar niet op haar gemak gevoelde.

‘Het doet mij leed dit te moeten hooren,’ zeide hij ernstig en als het ware bestraffend; ‘ik ben jong, het leven lacht mij toe, doch ik weet ook zeer goed dat ik rampen te wachten ben, die aan al wat aardsch is kleven, en als ik daarbij verstoken moest zijn van den godsdienst, die mij boven het aardsche kan verheffen, ik zou mij reeds nu ongelukkig gevoelen bij de gedachte aan de toekomst.’

Lise sloeg de oogen neer en zweeg; zij kon den blik van den rechtschapen jongeling niet verdragen.

‘Wij hebben dikwijls over de plichten van den mensch gesproken,’ hernam hij, ‘doch ik meen dat het zijn eerste plicht is de geboden van God te onderhouden.’

‘Gij moet niet vergeten,’ zeide Lise, ‘dat ik in een omgeving ben opgevoed, die onverschillig was aan allen positieven godsdienst: zonder juist den eerbied uit het oog te verliezen, dien men den Schepper verschuldigd is, verliest men daardoor de bekrompen, eenzijdige richting, welke al wat niet leerstellig is buitensluit‘

‘Vergeef mij,’ hernam Frans, en zijn stem beefde, ‘met zulke holle klanken mogen menschen zich in slaap trachten te sussen, die te veel aan zingenot verkleefd zijn en wier leven en streven geheel in tegenspraak is met de christelijke moraal, gij zult mij niet doen gelooven dat uw geweten in overeenstemming is met die woorden.’

Lise verbleekte.

‘Wij zullen dit gesprek niet verder voortzetten,’ zeî Bremmer, ‘ik ga naar de kerk en zal daar God bidden dat Hij uw hart ontsluite om de stralen zijner genade te ontvangen.’

Een andermaal sprak Lise met verrukking over een bal, dat zij had bijgewoond.

‘De danspartijen, zooals zij tegenwoordig gehouden worden, walgen mij,’ zeide Frans; ‘het stuit mij altijd, wanneer ik jonge lieden hoor pochen op de veroveringen, die zij bij die gelegenheden gemaakt hebben; zooveel mij mogelijk is, zal ik zorgen dat mijn zuster nimmer in 't openbaar danst.’

Te Napels scheidde men; 't was toen reeds Herfst geworden. De majoor keerde met zijn dochter naar het vaderiand terug, de jonge dokter ging naar Rome om daar den Winter door te brengen. Hij beloofde bij zijn terugkomst in Nederland eenige dagen bij de majoor te komen logeeren.

Dat deed hij nu; binnen kort zou hij naar Limburg vertrekken om zich daar te vestigen.

IV
Tehuis.

In den tuin van dokter Bremmer was de Lente in volle pracht teruggekeerd. Zooals hij daar lag, omzoomd door groene weiden, bouwvelden en bevallige heuvels, zoo

eenzaam, zoo rustig en toch zoo weelderig in kleuren en geuren, geleek hij een klein paradijs. Het grasperk, in de nabijheid der woning, was bezaaid met goudgele boterbloempjes en viooltjes; de auricula, de hoe-langer-hoe-liever en meer andere bloemen prijkten in kleurenpracht, en tusschen de fluweelen blaadjes schitterden dauwdroppels als diamanten. Alle struiken en planten waren met jeugdige, malsche blaadjes getooid en de opgaande zon wierp een verblindend licht op de zwellende knoppen en de tallooze sneeuwwitte bloesems, waarmede de boomen prijkten.

Aan het einde van den tuin stond een oude appelboom. Vele jaren geleden had een storm den stam gebogen, zoodat de takken op den grond hingen en hij daar nu op steunde als een oud man op zijn stok.

Frans had altijd een soort van voorliefde voor dien boom betoond; hij had zorgvuldig de takken gebogen, zoodat zij een soort van prieel vormden, en daaronder een zodenbank gemaakt, waarop de kleine Rosine kon zitten. Die zitplaats was mooi groen gebleven, ofschoon Frans het ouderlijk huis sinds drie jaren niet meer had betreden.

Rosine stond op die zodenbank en zag over den tuinmuur den weg op. Haar pleegvader was in den nacht geroepen en nog niet teruggekeerd.

Zij was nu geen kind meer, zij telde haast negentien jaren en zooals zij daar stond, in den vroegen Lentemorgen, tusschen de bloeiende appelboomen, paste zij zeer goed bij haar omgeving. Wij hebben haar moeder gekend, 't is dus niet noodig een bijzondere beschrijving van haar te geven. Zij was kleiner van gestalte, doch had hare groote, blauwe oogen en lange wimpers, hetzelfde hooge voorhoofd, denzelfden mond, en toch was zij zoo geheel anders in de volle frischheid harer jeugd.

Rosine haalde een tak naar haar toe, overladen met bloesems, vol roode knopjes en witte blaadjes, inderdaad als melk en bloed.

‘Hoe heerlijk is toch de schepping,’ sprak zij in zich zelve; haar groote, blauwe oogen bleven op de teedere bloesems rusten, haar hart verhief zich van het geschapene tot den Schepper, zij dacht wellicht met des *Sultans dochterke* uit het middeleeuwsche lied: ‘Ach, mocht ik Hem aanschouwen.’

Eensklaps hief zij het hoofd op. De schelle klank van een klein klokje klonk tot haar door. Zij werpt een blik op het voetpad, breekt haastig den schoonen tak vol bloesems van den boom, springt van de zodenbank, opent het tuindeurtje, strooit de bloesems over het pad en knielt er bij neder.

Het geluid van het klokje komt steeds nader. De koster van het dorp, die een lantaarn met brandende kaars droeg, bracht het in beweging. Hem volgde een grijsaard in priesterlijk gewaad, die het H. Sacrament op de borst droeg. Hij ging waarschijnlijk de zieke bezoeken. die de hulp van haar pleegvader had ingeroepen.

De priester was reeds lang voorbij, toen Rosine nog diep gebogen neerlag. Zij had zoo gaarne iets willen doen om het *credo,* dat in haar hart jubelde, te uiten; ware het haar mogelijk geweest, zij zou de gansche wereld een *Adoro te* hebben doen aanheffen.

Zij staat op en gaat naar het voetpad, dat de priester zoo even heeft betreden. Daar knielt zij andermaal neder, daar kust zij den grond met al den gloed die in haar woont en fluistert: ‘Voor al degenen, die niet in U gelooven, die U niet aanbidden.’

Toen wandelde zij door de bekende laan naar huis. Hoe geheel anders zag zij er uit als eenige oogenblikken vroeger, toen zij van het eene bloemperk naar het andere huppelde. Zij wist het niet, dat haar gelaat op dat oogenblik de spiegel was van haar heldhaftige, offerwillige ziel, dat in haar vurig oog, op haar helder voorhoofd iets lag van de heilige geestdrift welke den martelaar tot het grootste offer bereid maakt.

Zal die geestdrift haar bijblijven, als de strijd des levens gestreden moet worden? De tijd zal het leeren; de strijd des levens zal echter komen, hij laat niemand onberoerd.

In huis kwam Susanna haar te gemoet met de vraag of de dokter nu nog al niet terug was. Rosine wilde antwoorden, toen zij juist de oude tuindeur op hare hengsels hoorde knarsen: zij snelde den dokter te gemoet.

‘Zijt gij daar eindelijk, papa,’ riep zij. ‘O, wat ziet gij er vermoeid uit; hoe is het met de arme zieke?’

Hij knikte haar vriendelijk toe en antwoordde: ‘Zij zal, naar ik hoop, nog wel beter worden, ofschoon zij op 't oogenblik gevaarlijk is. Zij heeft verlangd de H.H. Sacramenten te ontvangen, dat is in allen gevalle goed. Maar wat is het prachtig buiten!’

‘Overheerlijk, papa,’ riep zij vroolijk. ‘Ik heb wat bloesem voor den Heiland gestrooid, toen de pastoor voorbijkwam.’

‘Daar hebt gij goed aan gedaan, mijn kind. Ik dacht het wel toen ik buiten al die bloesemblaadjes zag liggen en verheugde mij er over. Den Heiland behoort het beste en liefste wat wij bezitten. 't Is gelukkig voor ons, wanneer wij Hem het beste en liefste altijd vrijwillig opofferen.’

‘O, daartoe ben ik gaarne bereid!’ riep zij.

‘Vergeet die woorden nimmer, mijn kind,’ hernam de dokter, haar ernstig en toch zoo vol liefde aanziende. ‘Er komen wel oogenblikken dat hart en hand daarbij beven, ik weet dit bij ondervinding; maar dan is er ook verdienste in, dan is het de echte, gekruisigde liefde, die den gekruisigden Verlosser toekomt.’

‘Gekruisigde liefde!’ herhaalde Rosine nadenkend.

Na eenige oogenblikken streek zij de blonde lokken achter de ooren en vroeg: ‘Willen wij in huis of onder den pereboom ontbijten? Ik heb u huisjas en pijp reeds beneden klaar gelegd.’

‘Liefst onder den pereboom,’ antwoordde hij, in huis gaande, ‘'t is zoo heerlijk hier buiten.’

Rosine snelde hem vooruit en in een oogenblik stond het ontbijt gereed. Zij schonk voor den dokter een kop thee in en stopte zijn pijp.

Toen Bremmer ging zitten, legde hij een brief op de tafel en zeî: ‘Die is voor u.’

‘Voor mij? . . . . van Frans?’ riep zij uit, en er kwam een gloed van vreugde op haar gelaat.

‘Ja,’ antwoordde Bremmer lachend, ‘en hij komt nog deze week thuis.’

Zij doorliep haastig de regels en legde den brief nadenkend bij den dokter neer. ‘Ik moet zijn kamer eens mooi opknappen; hij brengt mij alweer boeken meê en schrijft dat hij mij veel, heel veel te vertellen heeft. Ik geloof waarlijk dat hij mij nog voor een onnoozel schaap aanziet, papaatje,’ voegde zij er schalks en toch eenigszins opgewonden bij. ‘Mijnheer denkt er niet aan dat andere menschen ook ouder en wijzer worden. Maar 't is ook al heel lang geleden dat hij vertrokken is; ik geloof dat ik wel een beetje bang zal zijn voor mijnheer den dokter, want door die lange afwezigheid is hij mij vreemd geworden. Nu, wij zullen zien; in allen gevalle wil ik hem toonen dat men ook hier op ons eenvoudig dorp vorderingen maken en wat leeren kan.’

De pleegvader knikte haar glimlachend toe, middelerwijl hij met een gevoel van welbehagen dikke rookwolken uit zijn pijp ophaalde.

‘Zoo moet het ook zijn,’ zeide hij. ‘De man moet de wereld in, hij moet overal rondzien, hij moet kennis en ondervinding opdoen en daarvan goede vruchten weten te plukken ten algemeenen nutte; zijn

streven en werken moet altijd min of meer universeel zijn. Met de vrouwen is het geheel anders gesteld. Het gezellig, huiselijk leven, de huiselijke kring, al wat er in en er toe behoort, dat is de kleine, doch bedrijvige wereld, die zij zoo aangenaam, zoo aantrekkelijk moeten maken dat de man zich het liefst in die kleine wereld van den huiselijken kring beweegt. Al zijn werken en streven moet in den kring der zijnen wortelen, zoodat al de takken van dat werken en streven ook bloesems en vruchten voor den huiselijken kring voortbrengen. Waar dat ontbreekt, zal dikwijls, ik mag wel haast zeggen meestal, de oorzaak bij de vrouwen gezocht moeten worden. Ik spreek niet van ongelukkige huwelijken, noch van mannen, die hun plichten verwaarloozen, doch waar dit niet het geval is, ligt het geheel in de macht der vrouw om van haar man een goed huisvader te maken; zij kan in haar kleine wereld over zooveel middelen beschikken om het leven aan den huiselijken haard aangenaam te maken.'

'Nu, ik zal dan wel zorgen dat Frans zich hier gelukkig gevoelt, al is het niet zoo mooi als in Italië,' zeî Rosine, 'maar ik wil hem toch zijn pijp en huisjas niet achterna dragen, papa,' voegde zij er glimlachend bij.

'Opgepast!' zegt de knaap, en de hond volgt zijn raad.
'Opgepast!' is een raad, ook voor menschen niet kwaad.

Toen legde zij de courant voor den dokter neer, ruimde het theegoed weg en ging aan de huiselijke bezigheden. Zij hielp getrouw Susanna, die oud en stijf en tusschenbeide vrij knorrig begon te worden. Zij had veel smaak, was den ganschen dag bedrijvig en bezat inderdaad het geheim om het huiselijk leven aantrekkelijk te maken. Daarbij was zij een vlijtige leerlinge van den uitstekenden en geleerden pastoor, de trots van haar muziekmeester, die haar een genie noemde, en de oude dokter gevoelde zich gelukkig, wanneer hij haar in volle bedrijvigheid zag, of als zij, met eenig borduurwerk bij hem zittende, door haar onschuldige kwinkslagen de zorgen des levens wist te verbannen.

Hoeveel geluk, hoeveel genoegen ligt in het huiselijk leven! Wat verkrijgt elk talent een hooge waarde, wanneer het zonder pretensie tot veraangenaming van den huiselijken kring wordt aangewend.

Rosine is vandaag verstrooid, zij is niet op haar gemak. De tijding dat haar broeder, die zij in zoo langen tijd niet heeft gezien, binnen weinige dagen terugkomt, heeft haar in een buitengewone stemming gebracht; de eigenlijke inhoud van dien brief heeft daartoe wel het meest bijgedragen. De komst van Frans is een *evenement* in dien stillen, kalmen kring.

Tegen den avond gaat zij, als gewoonlijk, naar den pastoor, wiens onderricht in de geschiedenis en letterkunde haar een blik heeft doen werpen in het leven der wereld. Zij is den grijsaard, wien het nooit te veel is haar dorst naar kennis te lesschen, zeer dankbaar.

De pastoor had rekening gehouden met de buitengewone talenten van Rosine; haar gemakkelijke opvatting, buitengemeen oordeel en volharding hadden hem tot spoorslag gediend. Wat zij tot dusverre van hem had geleerd, ging ver het plan te buiten, dat hij vroeger gemaakt had, doch de waardige man vond er zijn vreugde in altijd verder en verder te gaan, als hij zag, hoe kinderlijk en eenvoudig Rosine daarbij bleef. Het gebeurde wel eens onder het onderricht dat de hooge vlucht van haar geest hem verontrustte; doch zijn vrees week naar den achtergrond, wanneer hij zag hoe onschuldig vroolijk zij was in hare uren van ontspanning, hoe zij als een kind tot vogels en bloemen kon spreken. En wanneer hij van zijn zuster hoorde, hoe ijverig en bedrijvig Rosine in de huishouding was, meende hij er geen gevaar in te zien om bij haar kundigheden te ontwikkelen, die anders voor den eenvoud en de huiselijkheid der vrouwen allicht schadelijk kunnen zijn.

Toen Rosine heden het stille sturdeervertrek van den grijzen priester binnentrad, zag laatstgenoemde terstond aan haar oogen en houding dat iets buitengewoons in haar omging.

‘Wat schort er aan, mijn kind?’ vroeg hij verrast.

Zij had geen geheimen voor den pastoor en antwoordde daarom openhartig: ‘Frans komt binnen weinige dagen voorgoed terug. Hij schrijft mij dit in een briefje, dat mij geheel en al uit mijn humeur heeft gebracht. Lees het maar eens, pastoor, 't is of het aan een klein kind geschreven is. Ik heb veel, zeer veel van u geleerd en ook van mijn pleegvader; ik dacht nog al zoo wat ontwikkeld te zijn, maar ik voorzie nu wel dat Frans mij voor een nuchter kalf zal aanzien.’

De pastoor las het briefje en glimlachte.

‘Het kan mij nu wel zooveel niet schelen, hoe Frans over mijn ontwikkeling denkt,’ hernam zij, ‘maar er zit niets hartelijks in dat briefje; 't is zoo akelig stijf en koel dat het woord ‘Zusje' er wel uit zou willen vluchten als het maar kon. Ik heb vandaag voor de eerste maal in mijn leven gevoeld, dat ik een vreemdeling ben in het huis van mijn pleegvader. Ik zou dat papa niet durven zeggen, want hij zou er bedroefd over worden, maar voor u mag ik het niet verzwijgen dat ik zeer mistroostig ben. O, wat heb ik vandaag dikwijls aan mijn lieve moeder gedacht; 't was als zag ik dat bleeke, vriendelijke gezicht voor mij om mij te vertroosten.’

‘Maar, mijn beste kind, wat zijn dat nu voor praatjes! Zijt gij dan niet altijd door vaderlijke liefde en toegenegenheid omgeven geweest?’

‘O, ja, dat ben ik,’ riep zij. ‘maar ik kan er niets aan doen dat zulke nare gedachten zich aan mij opdringen. Die leelijke brief is er de schuld van; hij is vriendelijk, maar niet hartelijk, niet broederlijk. Er kan eens een tijd komen dat mijn goede papa niet meer in leven is; wat zal Frans dan voor mij zijn, waar zal ik heen, wat moet ik dan

beginnen? Die gedachte is zoo nieuw voor mij en zoo verontrustend, ik kan haar niet van mij afwerpen.'

Er rolden tranen over haar oogen, toen zij die woorden sprak. De grijsaard gaf haar een oogenblik tijd om tot kalmte te komen en zeide toen: 'Zeg mij eens, Rosine, wie heeft tot dusverre voor u gezorgd? Wie was het, die u onder het beschermende dak van den goeden dokter heeft gebracht!'

''t Is waar,' sprak zij, 'ik wil niet ondankbaar zijn. Ik verdien een berisping. Nu ondervind ik het eerst dat ik een oproerig hart heb, dat moet anders worden; doch ik kan vandaag geen les nemen, ik ben geheel in de war.'

'Dat behoeft ook niet, want gij hebt reeds iets nieuws geleerd. Iedere blik in ons binnenste moet ons wijzer maken, ons behulpzaam zijn om beter te worden. Wij hebben allen een oproerig hart, dat nimmer rust vindt, wanneer wij niet van den Verlosser leeren zachtmoedig en ootmoedig van hart te wezen. Laat dat voor heden uw les zijn.'

(*Wordt vervolgd*.)

[Nummer 35]

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - II.

'Amsterdam krijgt vleugelen,' zeî onlangs een oud heer tot me, toen ik in een der buitenwijken verbaasd opkeek over al het nieuwe, dat zich daar aan mijn oogen vertoonde. Eigenlijk was *alles* nieuw, zoo nieuw en jong zelfs, dat sommige straten nog niet eens gedoopt waren.

HET AMSTELHOTEL.

Aan vleugels heeft het die stad wel nooit ontbroken, doch zij zijn minstens een halve eeuw lang vastgebonden geweest met koorden uit de fabriek van Jan Salie en Comp., een firma zoo solide als de Bank, doch die altijd meent dat meer voordeel zit in bekrompen beheer dan in uitbreiding der zaken, die er nooit slag van heeft gehad om met den geest van den tijd meê te gaan.

De oude heer zou, dunkt mij, een juister beeld hebben gekozen, wanneer hij Amsterdam had vergeleken bij een modeplaat uit de *Gracieuse* of de *Bazar*. De koningin der nederlandsche steden, die er lang, zeer lang als een besje heeft uitgezien, komt eensklaps voor den dag met een *tunique* naar den laatsten smaak, aan de achterzijde opgehoopt met weelderige *volants*, plooisels, strikken en borduursels, in bonten tooi, *à la Pompadour*.

Ieder, die den nieuwen 'platten grond' voor zich neemt, zal zich daarvan kunnen overtuigen. De ceintuur heet Stadhouders-kade en in de *volants* en plooisels en strikken der *tunique* leest men de namen van een aantal nieuwe straten als: Jacob-van-Campenstraat, Daniël-Stalpaertstraat, Ferdinand-Belstraat, Van-der-Helststraat, Frans-Halsstraat, Gerard-Doustraat, enz.. Men zal moeten bekennen dat de stad dat nieuwe kleed goed staat; als zij nu maar niet zoo grilziek is als de mode van onzen tijd en naar een vast plan voortwerkt.

Wat de namen der straten betreft, zoo geloof ik dat de meeste Amsterdammers daarmeê nog in geen dozijn jaren op een vertrouwden voet zullen zijn. Vraag maar aan den eersten Amsterdammer dien gij ontmoet, wie Ferdinand Bel is geweest, hij zal de schouders ophalen, en datzelfde antwoord krijgt gij bijna overal. Frans Hals en Gerard Dou waren groote kunstenaars, wier voortbrengselen nog dagelijks worden bewonderd, doch op het punt van kunst is ons volkje vrij halzerig, het weet en kent te weinig van die mannen om te begrijpen waarom hun namen in nieuwe straten vereeuwigd worden. Nu is het wel waar, dat men te Amsterdam geen Bokkebekstraat kan aanleggen, al was de man, die dezen bijnaam droeg, een tijd lang aldaar min of meer populair; doch er zijn en worden nog in het nieuwe gedeelte van Amsterdam aan sommige straten namen gegeven van personen, die nooit populair waren, die het nimmer zullen worden en dit ook niet verdienen, terwijl andere zulke langgerekte namen dragen, als waren zij aan spaansche prinsen van den bloede toegewijd. Zoo is op dit oogenblik een nieuwe straat in aanbouw tusschen de Stadhouderskade en het Vondelpark, die den vreeselijken naam draagt van Pieter-Corneliszoon-Hooftstraat. Wie denkt hier niet aan de 'koninklijke geoctrooieerde koperen pennemes-heftenbandjesfabriek?' Het zou wel der moeite waard zijn, dat het amsterdamsch publiek uit pure dankbaarheid nu ook een 'Stedelijke-Raad-van-Amsterdam-straat' ging aanleggen.

Doch dit alles neemt niet weg dat men de uitbreiding, die vooral aan het zuidelijk gedeelte van Amsterdam wordt gegeven, moet bewonderen. Tusschen de Utrechtsche en Leidsche Barrière, verrijst als het ware een nieuwe stad, even regelmatig als fraai, met wandelparken en lusthuizen, zooals de hoofdstad ze vroeger niet kende. Dat gansche terrein heeft zulk een herschepping ondergaan, dat het geheel onkenbaar is geworden.

Wie herinnert zich niet de eerzame Utrechtsche Poort met haar omgeving: de ossenmarkt en de kazernen en stallen der cavalerie! Des Zondags wandelde de werkman en kleine winkelier met vrouw en kroost naar de Berebijt of Pauwentuin om zich in het ruime gezicht van den Amstel te verkwikken, en aan dezelfde Berebijt loste de vermaarde volksschuit van Utrecht haar passagiers, die beladen met hoedendoozen en groene saaien reiszakken door de Utrechtsche Poort de stad binnentrokken. Jaren lang stond aan het zoogenaamde Utrechtsche Bosch, - een groepje boomen dat dien weidschen naam droeg - een oude blinde man in weer en wind, die onophoudelijk zijn: 'Pijpendoppen!' riep. De man stond altijd aan denzelfden boom, de schors was gladgeschuurd en uitgehold door het schuiven met zijn rug.

Dat alles is verdwenen, de pijpendoppen, zoowel als de oude blinde man, en men weet nu nog nauwelijks de plaats aan te wijzen, waar eens de poort stond en de groep boomen, die men het Utrechtsche Bosch heette. De utrechtsche volksschuit bevaart nog wel de bekoorlijke Vecht, doch alleen des nachts: 't is of zij zich schaamt voor

de vernedering, die zij heeft ondergaan; de schippers zitten ook niet zoo fier meer in den stuurstoel, en de Berebijt schijnt te treuren om de verlatenheid waarin zij verkeert.

Er is een tijd geweest dat de Utrechtsche Poort zeer jaloersch was op haar zuster aan de Weesperzij. 't Was toen de diligences van van Gend en Loos den afstand tusschen Amsterdam en Utrecht in drie uren aflegden en dagelijks, hoog opgetakeld, onder trompetgeschal door de Weesperpoort snorden. Beide poorten zijn nu sinds lang verdwenen en de diligences ook. Zij hebben het lot ondergaan van zoo vele menschen, die rusteloos werkzaam zijn om elkander voorbij te streven; na eenige jaren rusten zij soms naast elkander in 't graf, en de nakomelingschap denkt nog nauwelijks aan al dat zwoegen en benijden voor een handvol stóf, dat goud heet en waarvan men niets kan meênemen, als het stoffelijk leven eindigt.

Het was vroeger in den avond zeer eenzaam om en bij de Utrechtsche Poort: buiten de menschen, die daar woonden of moesten zijn, zag men er niemand. Dat is thans geheel anders geworden, want ongeveer op dezelfde plaats is het Paleis voor Volksvlijt gebouwd, dat schier elken avond duizenden tot zich trekt. Wanneer men de Utrechtsche-straat ten einde is, bevindt men zich in een geheel nieuwe wereld. De achtergracht is gedempt en herdoopt in Falckstraat; waar eens de stalling der cavalerie stond en de ossenmarkt werd gehouden, is nu een uitgestrekte ruimte, die den naam van Frederiksplein draagt, en midden op dat plein staat het Paleis voor Volksvlijt, geflankeerd door twee rijen prachtige woningen.

Er wordt zeker in ons gansche land geen gebouw gevonden, dat zoo bekend is, dat zulk een oneigenaardigen naam draagt, dat zoo ongunstig beoordeeld en toch zoo algemeen bezocht wordt. Het rijke Amsterdam bracht in één dag een millioen bijeen voor een tentoonstellingsgebouw, dat met het buitenland kon wedijveren; kort daarna werd nog een millioen geleend om de half mislukte onderneming voor algeheelen ondergang te behoeden, en voor die belangrijke offers bezit men nu een gebouw, dat voor industrie en handel niet veel meer waarde heeft dan een schouwburg of concertzaal, waartoe het dan ook trouwens bijna uitsluitend wordt gebezigd.

In weerwil van dit alles, geloof ik dat de Amsterdammer zich ongelukkig zou gevoelen, wanneer hij niet over ‘het Paleis’ kon spreken. Het is een plaats van bijeenkomst geworden, alwaar, *à l'instar de Paris*, de eene verrassing op de andere wordt aangeboden, en de primitieve ontwerper van het bouw- en verfraaiingsplan ziet zijn naam vereeuwigd aan gene zijde van den Amstel in de Sarphati-straat. 't Is waarlijk mijn schuld niet dat het oude spreukje zich aan mijn geheugen opdringt:

> Een kat, hoe men haar wend' of keer',
> Komt altijd op haar pooten neer.

't Is niet onmogelijk dat men D^r^. Sarphati verheerlijkt, *omdat* hij dood is; of zou de man ook met een helm geboren zijn?

Hoe aanzienlijk en buitengewoon ook het Paleis voor Volksvlijt is, ik heb er geen afbeelding van willen geven. Iedereen kent het, duizenden afbeeldingen zijn er van verspreid, en het prijkt buitendien op de 400,000 loten der geldleening van 1869, vergezeld van gevleugelde kindertjes, die gevulde geldzakken komen brengen of er meê wegvliegen, al naar men zich dit voorstelt.

Niet ver van het Paleis voor Volksvlijt staat een ander groot gebouw van jonge dagteekening, dat mede zijn ontstaan grootendeels aan D^r^. Sarphati te danken heeft, namelijk het Amstel-Hotel. Wanneer men zich van het Paleis voor Volksvlijt naar de zoogenaamde Hooge Sluis of, beter gezegd, de Amstelbrug begeeft, ziet men

eenklaps een even reusachtig als prachtig gebouw voor zich, dat uit de rivier van dien naam schijnt op te stijgen. Dit is het Amstel-Hotel, waarvan den lezer een gravure wordt aangeboden. Men zal zich van de aanzienlijke ruimte, welke dit gebouw inneemt, het best een denkbeeld kunnen maken uit de opsomming der verschillende lokalen, die het bevat. In de eerste plaats moet genoemd worden de fraaie, groote eetzaal, die 20 meters lang en 10 meters breed is. Behalve deze uitstekende zaal zijn er nog drie kleinere eetzalen, alsmede restauratie- conversatie- en rookzalen. Het getal logeerkamers en salons bedraagt 121, terwijl er daarenboven nog 40 insteek- en dakkamers zijn voor het dienstdoende personeel. Het hotel heeft drie étages, ongerekend de straat- en kelderverdiepingen, welke laatste bestaat uit groote en kleine keukens, banketbakkerij, linnenkamer, magazijnen, groote en kleine wijnkelders, enz.. Ten gerieve der gasten is in het hotel ook een rijkstelegraaf gevestigd.

Het was in 't begin des jaars 1866 dat de bouw van het Amstel-Hôtel werd ondernomen volgens de plannen en onder de leiding van den kundigen amsterdamschen architect Oudhoorn; den 16^{en} Juli van het volgend jaar stond het geheel gereed, zoodat het reizend publiek er gebruik van kon maken. Kan de ligging van het Amstel-Hôtel, zoover van het middelpunt der stad, niet zeer gunstig geacht worden, men verzoent zich daarmede, zoodra men zich binnen zijn muren bevindt. Alles is daar op een grooten voet ingericht, terwijl het gezicht op de heerlijke rivier de Amstel, die door het veelvuldig verkeer der schepen onophoudelijk verscheidenheid aanbiedt, inderdaad prachtig is en doet denken, dat men zich op een lustslot bevindt.

Wanneer men tegenwoordig iemand, die in de laatste jaren Amsterdam niet heeft bezocht, bij fraai weder, op het midden van den dag, in de Leidsche-straat brengt, zal hij niet weinig verwonderd zijn over de buitengewone bedrijvigheid, die daar heerscht en wellicht vragen: ‘Is het kermis aan den Overtoom, of gaat Nadar weder een luchtreisje met zijn *Géant* maken?’

Zulke vragen mogen niet overdreven geacht worden, want de menschen, die zich in genoemde straat bewegen, zijn soms bij honderden te tellen. Dat buitengewoon verkeer heeft men te danken aan de uitbreiding van het zuidelijk gedeelte der stad en voornamelijk aan het Vondelpark, de heerlijke wandelplaats, die als met een tooverstaf in 't leven is geroepen, op een plaats, waar vroeger nooit iemand den voet zette.

Nog slechts weinige jaren geleden was het doodsch en stil in de omgeving van de Leidsche Poort, tenzij de bezoekers van den grooten schouwburg daarheen gelokt werden; de cellulaire gevangenis, - door de Amsterdammers het roode dorp geheeten - was daar zeer op haar plaats. Dat kan men tegenwoordig niet meer zeggen. De oude poort heeft lang weerstand geboden aan den geest van vooruitgang, die een vijand is van wallen en afsluitingen, doch eindelijk moest zij vallen en ofschoon de ‘veste’ ook nog door een lange brug van den Buitensingel gescheiden is, de stad heeft hare palen verzet, de buitenwijk gaat verdwijnen en de Overtoom, die zoo lang den naam van voorstad droeg, is door de Constantijn-Huygensstraat verbonden met het nieuwe Amsterdam dat aan het zuidelijk gedeelte der stad meer en meer in uitbreiding toeneemt.

Het is nog slechts weinige jaren geleden dat door eenige ingezetenen, wier namen wel in eere gehouden mogen worden, het plan werd opgevat om buiten de Leidsche Poort een park aan te leggen, naar de eischen van den tijd, waar de Amsterdammer de buitenlucht kon gaan genieten. Aan zulk een park was inderdaad groote behoefte,

vooral omdat het genootschap Natura Artis Magistra schier de helft der Plantage in bezit had genomen. Aanvankelijk vreesde men dat het plan niet zou slagen;

men sprak van onoverkomelijke bezwaren, van de onmogelijkheid om een voldoend kapitaal bijeen te brengen, zelfs meende men dat het amsterdamsche volkje geen ontwikkeling genoeg bezat om een fraai park met planten en bloemen ongeschonden te laten. Van dien blaam hebben de Amsterdammers zich weten te zuiveren; het kapitaal kwam bijeen, en iedereen zal moeten erkennen dat het amsterdamsche volkje prijs weet te stellen op het uitstekende park.

Het was een uitmuntend denkbeeld om aan het nieuwe park, dat het lievelingsoord der Amsterdammers zou gaan worden, den naam te geven van Neerland's grootsten dichter, Joost van den Vondel, wiens lettervruchten altijd groeien en bloeien, door alle jaargetijden heen, eeuwen lang.

De eerwaarde heer J.W. Brouwers jubelde eens:

‘Daar breekt zij aan de gouden morgenstraal!
Heilheilig zijn de dagen.
Die d'oudste' en grootsten Bard een nieuwen zegepraal
Bereiden gaan.’

Die zegepraal werd hem geschonken in een standbeeld in het nieuwe wandelpark. Waren het veertien arme dichters, die Vondel den 5^en^ Februari 1679 naar zijn graf in de Nieuwe Kerk hebben geleid, waar slechts door een eenvoudigen steen wordt aangeduid dat daar de groote Vondel ligt, op den 18^en^ October van het jaar 1867 zijn veertig corporatiën van lettervrienden en kunstenaars in plechtigen optocht naar het nieuwe park getogen om daar zijn erkenning en huldiging te vieren.

Sinds dien tijd staat Vondel midden in het park dat zijn naam draagt, dat zich met elk jaar meer en meer uitbreidt en waar duizenden komen om zich te verlustigen.

Niet slechts gedurende de Zomermaanden maar ook in den Winter, wanneer de lucht althans helder is, geven de Amsterdammers de duidelijkste bewijzen hoe lief hun het Vondelpark is. Met hoeveel zorg ook het plantsoen wordt verzorgd en bewaakt, toch wordt den liefhebbers van het schaatsenrijden de vrijheid gegeven om op de vijvers van het Park hun lust bot te vieren. Als Antonides nog leefde, zou hij van het Park kunnen zeggen wat hij eens zoo bevallig het IJ toezong:

‘De Winter zelf belet den Amsterdammenaren
Geen vreugt, wanneer het *Park*, met toegevrozen baren
De *menschen* op zijn' rug laat streven, zoo gezwint
Als een Tartaersche pijl, geschoten voor de wint.’

In den eersten jaargang der *Illustratie* hebben wij reeds een afbeelding gegeven van de Vondelstraat, die toen in aanbouw was. Thans prijken daar prachtige gebouwen en aan het einde van die straat, die toegang tot het Vondelpark verleent, verrijst een prachtig katholiek kerkgebouw, door den kundigen architect Cuypers ontworpen. In de volgende aflevering zullen wij een afbeelding geven van die kerk, zooals zij zijn zal na de voltooing.

Zij, die gedurende de laatste jaren den gemeenteraad der hoofdstad hebben voorgelicht in betrekking tot de uitbreiding, zullen ongetwijfeld op de erkentelijkheid der Amsterdammers kunnen rekenen, want inderdaad, het is een grootsch werk dat daar verricht is en nog verricht wordt. Er zal een tijd komen dat twee grachten, die den naam van Singel dragen, door de stad stroomen en die beide van groote uitbreidingen getuigen, want het Vondelpark gaat reeds de armen uitstrekken naar

den Amstelveenschen Weg en de huizen rijzen als paddestoelen uit den grond. 't Is nu maar te hopen dat het Amsterdam niet gaat als de klimopplant, die haar meeste voedsel schijnt te schenken aan de uiterste takken en de bladen aan haar stam laat verdorren. In de oude stad kan ook nog veel goeds tot stand worden gebracht, wanneer men daarvoor dezelfde geestkracht en geestdrift aan den dag legt als voor de uitbreiding, die zoo lang een vrome wensch bleef en nu toch tot verwezenlijking komt.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant

Door H.A. Banning.
(*Vervolg*.)

Bij de ernstige woorden van den priester, haar tot opwekking toegesproken, stond Rosine op. ‘Ik wil uit uwe les vrucht trekken, pastoor,’ sprak zij, ‘doch die les is zeer zwaar, dat gevoel ik maar al te goed.’

‘Wilt gij niet wat met mijn zuster in den tuin gaan doorbrengen?’ vroeg de priester.

‘Vandaag niet,’ zeî Rosine; ‘ik ga eerst naar het kerkhof, om wat op mama's graf te bidden, en dan wil ik een bezoek brengen aan de zieke weduwe van den molenaar. Het zal mij verlichting schenken, als ik anderen kan troosten; de oude vrouw is altijd zoo blij als ik haar kom bezoeken.’

Op het graf der moeder bloeiden de viooltjes en de duizendschoonen, en om het eenvoudig kruis slingerde zich een rozestruik, wiens weelderige botten begonnen uit te schieten. Rosine knielde neder en bad lang voor de moeder, die zooveel had geleden onder de doornen des aardschen levens. Toen begaf zij zich langzaam naar de woning, waarin zij de eerste kinderjaren had doorgebracht.

In dat bekende huis overviel haar opnieuw het beklemmend gevoel; altijd en altijd meende zij haar moeder bij zich te zien.

Zij dacht trouwens veel aan haar moeder. De dokter had van jongs af haar beeld in het kind verpleegd en de vlam der liefde in het kinderlijk hart voedsel gegeven. Rosine gevoelde het thans meer dan ooit dat zij die liefde voor haar moeder grootendeels aan haar pleegvader was verschuldigd, en meer dan ooit smartte het haar ook dat hij niet werkelijk haar vader was.

Waarom kwamen haar heden al die zonderlinge gedachten voor den geest? Des morgens was zij nog zoo vroolijk en thans? Had de tijding dat de zoon des huizes zou terugkeeren die verandering teweeggebracht of droeg werkelijk alleen het leelijke briefje de schuld?

Die kleine brief, zoo onbeduidend en nietig, - wat was hij beslissend voor Rosine's volgend leven! Geen wonder dat hij haar schokte, want hij was een draad, die aan haar gevoel voor den pleegbroeder een bepaalde richting gaf, die in haar hart een denkbeeld ontwikkelde, waaraan het aardsche geen deel had.

Hoe klein, hoe nietig is vaak voor den mensch datgene, waarin Gods Voorzienigheid de beslissing voor ons gansche leven legt.

Toen Rosine des avonds op haar kamer kwam, welde weder de gedachte in haar op: gij zijt hier toch niets meer dan een vreemdeling; doch zij stiet die gedachte terug. ‘Stil, oproerig hart,’ sprak zij, ‘stil, ik wil mijn plicht doen, ik wil zachtmoedig en nederig zijn om den waren vrede te vinden.’

Frans had den dag zijner aankomst niet bepaald opgegeven. Daarom werd den volgenden morgen alles in gereedheid gebracht, opdat hij geen enkel uur van den dag ongelegen zou komen. Reeds vóór den middag was zijn kamer in gereedheid; Rosine had haar met alles opgesierd wat zij meende dat hem aangenaam zou kunnen zijn. Toen alles gereed was, liet zij er nog voor het laatst haar oog over gaan en begaf zich naar beneden om den dokter te roepen. De oude man moest meêgaan om zijn dochter te prijzen, en hij deed dit dan ook met geheel zijn hart.

Zij had in al haar bedrijvigheid niet gehoord dat iemand met snelle schreden de trap opging. Onverwacht werd de deur geopend, en daar stond een krachtig jongeling, met gebruind gelaat en krullend haar: het was de zoon des huizes. Een oogenblik en hij lag in de armen zijns vaders, nog een oogenblik en hij wilde de zuster groeten, doch bleef verrast staan. Rosine was wel een weinig schuchter, doch zij ging hem vriendelijk te gemoet en reikte hem, met tranen in de oogen, de beide handen toe.

Het was hem nooit in de gedachten gekomen dat hij hier, in het studeervertrek zijner jeugdige jaren, een schoonheid zou aantreffen zooals hij ze nergens had gezien.

'Wel, Rosine, wat zijt gij een dame geworden!' zeide hij verrast.

'Ja, Frans, kleine kinderen worden ook groot,' antwoordde zij glimlachend, en alvorens een half uur voorbijgegaan was, lachten en schertsten beide over allerlei dingen uit het verleden.

Men kon zeer goed zien dat Rosine een steen van het hart gevallen was; Frans geleek geheel niet op zijn leelijk briefje, hij was nog dezelfde hartelijke jongen, en het kwam haar voor, alsof hij slechts korten tijd van huis was geweest, alsof zij hem gisteren nog zóó gezien, of zij zóó met hem gesproken had.

Na den middag ging men den pastoor een bezoek brengen, dien men de belofte afperste dat hij des avonds nog een uurtje onder den pereboom zou komen doorbrengen.

Er heerschte innige vreugde in dien kleinen kring. Toen de oude dokter daar zoo tusschen zijn beide kinderen zat, gevoelde hij zich gelukkiger dan ooit. Hij had de overtuiging dat Frans onbedorven teruggekomen was uit de wijde wereld, die zooveel verleidelijks aanbiedt; hij dankte daarvoor God, want hij wist het, hoe velen ten gronde gaan, wanneer zij met de wereld in aanraking komen.

Men bracht een paar uren door met vragen en antwoorden, met het vertellen over al hetgeen men had gezien en ondervonden. Hoeveel belangstelling werd niet betoond in kleinigheden, waarvan de wereld niets had vernomen, doch die zooveel aantrekkelijks hadden voor den lieven huiselijken kring.

De jonge dokter gevoelde zich wel het gelukkigst van allen. Hij had een benijdenswaardige reis gemaakt, al wat Italië en Zwitserland aan natuur en kunst aanbood, had hij gezien en bewonderd, hij was op den Vesuvius geweest, toen de krater de gloeiende lava uitbraakte, hij had bij het schijnsel der zilveren maan op het kalme meer van Geneve rondgevaren, hij had de bergen van Zwitserland en Tyrol bestegen en in de doge-stad een gondelvaart bijgewoond. Doch wat was dit alles bij de gemoedelijkheid, die hier in dien eenvoudigen huiselijken kring heerschte, bij de ouderlijke woning in het vreedzaam dal, beschut door de bladen van het huiselijk leven, gekoesterd en verwarmd door de stralen der christelijke deugden, die zooveel schuldelooze vreugde doen ontkiemen. De jonge man, die zich in de wereld had bewogen, moest bekennen dat dit alles overtrof wat hij had gezien en ondervonden.

Toen het koeler ging worden en men zich daarom naar de huiskamer had begeven, vroeg Bremmer glimlachend aan Rosine:

‘Krijg ik nu mijn gewoon dessert?’
Frans zag zijn vader verwonderd aan.
‘Ja, mijn jongen,’ sprak de oude man, ‘uw zuster heeft mij verwend;

DE BEDROEFDE WEDUWE, NAAR V. PALMARONI.

JEPHTE'S DOCHTER, DOOR G. DORÉ.

elken avond krijg ik een keurig dessert, bestaande uit vruchten op het veld der kunst geplukt; ik kan daar niet meer buiten.'

Rosine opende de piano. Hare vingers bewogen zich eenige oogenblikken over de toetsen, en toen dat voorspel geëindigd was, zong zij een eenvoudig lied, dat geheel overeenstemde met den eenvoudigen kring.

Frans was verbaasd. Hij had Rosine als kind meermalen hooren zingen, maar zóó niet. Waar had hij die stem meer gehoord? Wanneer hij zijn zuster niet voor zich zag, zou hij in de meening zijn dat Lise Verbommel zong. Het was geheel dezelfde toon. En nu Rosine opstond, kwam het hem voor dat zij ook dezelfde houding, dezelfde manieren had.

De pastoor verzocht glimlachend dat hem ook een 'dessertje' zou worden gegeven. Rosine ging andermaal voor de piano zitten en zong het volgend

Avondlied.

Uw goedheid, groote God! doet de aard met licht beschijnen
   Zoodra de morgenstond ons tot den arbeid wekt,
En 't zoet genot der rust schenkt ge al uw schepslen weder,
   Wanneer de stille nacht ons met zijn schaduw dekt.

Zoo zag ik thans opnieuw een levensdag verdwijnen,
   Zoo rolde weer een deel mijns levenstijds voorbij;
'k Mocht in het morgenuur mij voor uw Almacht buigen,
   En de avondstond herhaalt de bede die 'k U wij'.

Ja, U, o weldoend God! behoort de dank mijns levens,
   U komt de aanbidding toe, o aller schepslen Heer:
Gij laaft en dekt en voedt - zorgt zelfs voor 't kleinste diertje, -
   Gij mint ons steeds, maar ach! men mint u luttel weer.

Wat weldaan zag ik mij vandaag door u bedeelen,
   Wat rein genoegen, dat uw vaderhand mij bood!
Heb dank, algoede God! Geef mij thans rust en zegen
   En schenk me de eeuwige rust in 't uur van mijnen dood.

Frans was bewogen. Hij had de schoonste opera's gehoord, de heerlijkste concerten bijgewoond, doch den indruk, dien hij thans ontving, kon alleen de eigen huiselijke kring hem schenken; hij zou dien schat niet hebben willen missen voor alles wat de wereld hem had leeren kennen.

De pastoor was opgestaan. Toen hij Rosine de hand gaf om haar te bedanken, fluisterde zij hem toe:

'lk ben erg voorbarig geweest; hij is nog de oude Frans van vroeger, mijn trouwe speelkameraad en goede broeder.'

Hij stak glimlachend den vinger op en antwoordde:

'Vergeet maar niet dat de les van dezen morgen zeer zwaar is.'

Toen hij afscheid nam, zeide Frans:

'Wij zullen u ouder gewoonte uitgeleide doen, als papa er ten minste niets tegen heeft.'

De oude man gaf gereedelijk zijn toestemming.

‘Er gaat toch niets boven het landelijk leven,’ zeî Frans, toen beiden, terugkeerende, door den tuin gingen. ‘De natuur is zoo stil en toch zoo welsprekend. “Hoor dien nachtegaal eens, hij onthaalt ons ook op een “dessertje”!’

Rosine luisterde een oogenblik. Toen stemde zij het lied aan, dat Bertha Johansen, de zweedsche leeuwerik, eens zoo heerlijk kon zingen:

‘Vög'lein was singst du im Walde so laut - warum?’

De kleine vogel zweeg een oogenblik, om daarna met verdubbelde kracht zijn lied te herhalen.

‘Hoort gij 't wel!’ riep Rosine glimlachend; ‘hij verstaat mij. Wij zingen dikwijls duetten; ik laat dan mijn poëzie den vrijen loop en componeer daarbij voor de vuist weg, luister maar eens.’

En toen begon tusschen beide heldere stemmen een wedstrijd zoo zonderling, zoo eigenaardig schoon, dat Frans van verbazing verstomde. ‘Is dat mijn kleine Rosine van vroeger?’ dacht hij.

‘Ja, 't is heerlijk hier buiten, Frans,’ sprak zij. ‘Wat kan men meer wenschen: vrede in huis, vrede in het hart, een lachende natuur en daar boven een hemel, die ons zegt dat er nog een andere wereld, een ander huis is, waar eeuwige vrede heerscht als de strijd des levens is uitgestreden.’

De strijd des levens!

Haar oogen richtten zich van de aarde naar den hemel, waar millioenen sterren flonkerden, en in die oogen schitterde een glans als zagen zij nog veel schooner wereld. De ademtocht des winds deed de bladeren en struiken zacht trillen; zulk een trilling voer ook door hare ziel, als hadde zij een voorgevoel van den strijd des levens die komen zou. Zij sprak geen woord meer en ging met gebogen hoofd naar huis.

‘Is dat de kleine Rosine van eertijds?’ dacht de jonge dokter.

Reeds den volgenden morgen begon Frans met zijn vader bezoeken bij het ziekbed af te leggen, en er waren nog slechts weinige weken voorbijgegaan, toen hij reeds tot de overtuiging was gekomen, dat zijn vader reeds lang een arbeid had verricht, die boven zijn krachten ging. Vroeger had hij zekere vrees gekoesterd dat de werkkring in zijn geboorteplaats voor hem te klein zou zijn. Wat had hij zich bedrogen! Zijn vader genoot een groot vertrouwen in een uitgestrekten kring, zoodat zijn rustelooze vlijt daarbij vaak te kort schoot. Het verheugde den zoon dat hij den vader in den moeielijken arbeid kon ondersteunen en daarbij tevens gesteund kon worden door een rijkdom van kennis en ondervinding, welke hij meer en meer leerde waardeeren.

De oude man was er des te gelukkiger door. Hij had reeds sedert eenige jaren naar hulp verlangd, hij gevoelde somtijds groote behoefte aan rust. Thans maakte het hem gelukkig dat hij die behoefte kon bevredigen zonder dat zijn plaats bij de zieken open bleef. Want de kennis en het talent van zijn zoon waardeerde hij zeer hoog; in zijn edele bescheidenheid dacht hij veel meer aan 't geen hij met den besten wil niet vermocht dan aan alles wat dagelijks door hem werd verricht.

Er was nauwelijks een jaar voorbijgegaan, of men had algemeen de achting en het vertrouwen, die de vader zoo lang en zoo ruimschoots mocht genieten, op den zoon overgedragen. De jonge dokter kreeg een grooten naam, men riep van heinde en ver zijn hulp in, en het gebeurde vaak dat hij gansche dagen afwezig was. Daarom waren de uren, die hij tehuis doorbracht, voor hem een ware ontspanning.

De verhouding van Rosine tot Frans was thans geheel anders dan in de kinderjaren. Als kind was zij bijzonder aan hem gehecht geweest, zij gevoelde er zich door verheerlijkt, wanneer de veel oudere knaap met haar speelde, bloemen voor haar

plukte of een zodenbank maakte. Als aankomend meisje luisterde zij met verbazing naar zijne sprookjes en vertellingen en naar zijn raadgevingen in betrekking tot het onderwijs. Zij zag tegen hem op en bewonderde hem om zijne groote geleerdheid.

Dat was thans anders geworden. Zij wist zijn ijver en kunde naar waarde te schatten, het was voor haar een vreugde den huiselijken kring zoo aangenaam mogelijk te maken, wanneer hij daar na een vermoeienden dag rust kwam zoeken; zij was voor hem een zorgvolle, liefhebbende zuster; doch zij stond nu naast hem, zij zag niet meer tegen hem op. Met innige vertrouwelijkheid was zij aan hem gehecht; hij was in alle opzichten de zoon zijns vaders en daarom had zij hem met zusterlijke genegenheid lief.

Dat zag, dat gevoelde hij, en er kwamen wel eens gedachten in hem op, die hem daarom treurig stemden.

Wanneer hij tehuis kwam en Rosine hem toesprak of hem te gemoet ging, zeide hij soms plotseling: 'Ik zou toch wel eens willen weten waar het van daan komt, dat gij mij altijd aan Lise Verbommel herinnert. Het is mij, alsof ik haar hoor spreken, of ik haar voor mij zie, en toch gelijkt gij niet op elkander.'

Als Rosine eens een vroolijk liedje begon te zingen, riep hij ongeduldig: 'Maar dat is voor den drommel Elise's stem . . . . . hoe komt dat toch?' En dan lachten beiden: zij, omdat haar dit kluchtig voorkwam, hij, zonder zelf te weten waarom.

Dat schuldeloos en aangenaam leven had lang zoo kunnen duren. Frans had er vaak ernstig aan gedacht, dat Rosine een vrouw voor hem zou kunnen zijn, zooals er maar zeer weinige gevonden worden, doch hij was ook overtuigd dat zij niet meer dan zusterlijke toegenegenheid voor hem koesterde, en hij wist dat zij in staat zou zijn uit liefde voor den pleegvader een groot offer te brengen, - dat wilde hij niet. De scherpzinnige oude man zag dit alles ook zeer goed. Hoe gaarne hij een verbintenis tusschen Frans en Rosine wenschte, hij hadde op een tijdelijke verwijdering aangedrongen, wanneer het anders geweest ware.

Frans hoopte desniettemin dat zijn wensch eens vervuld zou worden; hij droeg dien wensch op aan de Voorzienigheid; verder deed hij geen stap.

(*Wordt vervolgd.*)

De treurende weduwe.

Hoe liefelijk de zonnige levenslente soms gloeit, ook 't rouwfloers is wel eens door de Lentebloemen geslingerd.

Die overtuiging zweefde wellicht ook den spaanschen schilder don Vicente Palmaroni voor den geest, toen hij het tafereel maalde, in de gravure van pag. 276 weergegeven.

Jeugdig is zij nog, wel is waar, de treurende weduwe. Slechts een dertig, vijf en dertig malen misschien zag zij den tooi der Lente verwisselen. Een droef duister echter omhult thans den ruimen en gezelligen lusthof harer jonkheid.

Ginds aan den wand hangt de beeltenis van hem, met wien zij voor eenige jaren 't pad des levens betrad. Wapenrusting en degen herinneren haar 't oogenblik, waarop hij, met deze omgord, naar 't slagveld toog, van waar hij nimmer zou wederkeeren.

De arme vrouw! Een troost rest haar. Omhoog blikkend slechts vinden dien hare nat beschreide oogen, daar waar geen droefheid meer den glans der hemelsche Lente verdonkert.

Jephte's dochter.

Gedurende het tijdperk in de geschiedenis van het israëlietische volk, waarin het opperste bewind aan rechters werd opgedragen, waren de Israëlieten na den dood van den rechter Jaïr nogmaals tot afgoderij

vervallen en tevens de slaaf geworden van een der hun vijandige natiën.

Na achttien jaren lang dien zelf gesmeden keten van ellende gesleept te hebben, ontwaakte eindelijk weder in hen de vroegere adeldom des gemoeds, en zij wilden nu ook de stoffelijke heerschappij vernietigen, waaronder zij gebukt lagen.

De strijdbare mannen vereenigden zich doch zij misten een bekwamen aanvoerder. In dien nood waren zij een hunner verbannen landslieden gedachtig, Jephte geheeten, die destijds het hoofd was van een arabische horde, welke plunderende en vernielende rondtrok. Naar dien woesten troep zonden zij gezanten af met het verzoek aan het opperhoofd om het bevel over het israëlietische leger op zich te nemen. Jephte aanvaardde deze opdracht, keerde onder de zijnen terug en werd als vorst uitgeroepen van Galaäd, een gedeelte van Palestina, welke hooge waardigheid men hem tevens in 't vooruitzicht had gesteld. Als legerhoofd trachtte hij met de vijanden eene schikking te treffen; daar deze echter niet wilden, zou het recht gewroken worden met het zwaard. Eer hij te velde trok, deed hij de gelofte van, in geval hij overwon, de eerste persoon uit zijn huis, die hem mocht ontmoeten, als een brandoffer op te dragen.

Toen Jephte met roem en lauweren beladen, te midden van den luister der tropeeën en de harmonie der feesttonen huiswaarts trok, ontmoette zijn blik eensklaps zijn dochter, die hem met hare gezellinnen vreugdevol onthaalde te gemoet kwam; hij herinnert zich zijn gelofte, scheurt zijn kleederen als in rouwe en roept uit: ‘Wee mij! ach, mijn dochter! ik heb de woorden gesproken, ik kan 't niet veranderen.’

Treffend heeft onze groote dichter Vondel, de laatste ontmoeting tusschen Jephte en zijn dochter Ifis in een zijner tragediën geschetst.

Het meisje wordt in het tweede bedrijf van het treurspel door den dichter aldus sprekende ingevoerd:

‘Ter goeder ure omhelze ik vader weder
En schrei van vreugd. Een maagdenhart is teder . . .
Nu is er niets dat mij vervaren kan.
Indien ik nog de kroon in 't harte span,
Gelijk voorheen, laat mij mijn liefde blusschen!
Heer vader! gun me uw mond nog eens te kussen.
Wat wordt mijn hart van droefenis verlicht,
Nu God mij gunt, uw hemelsch aangezicht
T' aanschouwen! Kon ooit zon, op tin of daken
Van 't Hof, mij meer verkwikken, meer vermaken
Dan uw gezicht, genadig mij gegond!’

Jephte antwoordt haar:

‘Och! dochter, och! uwe aangename woorden
Zijn pijlen, die mijn hart nog eens vermoorden.
Nu leve ik eerst te recht beklagens waard,
Of sterve, en voel al levende het zwaard,
Het zwaard des doods, door mijnen boezem dringen.
Geen vijand durf van buiten mij bespringen,
Hij zit me in 't hart, de strijd gaat aan in mij;
Daar kiezen mijn gedachten elk haar zij,
Beginnen 't zwaard om strijd op zij te gorden,
Zij zetten zich gewapend in slagorden.
Het vaders hart is al te nauw een veld

Voor zulk een strijd en gruwelijk geweld.
Waar heul gezocht? Waar vinde ik troost en bijstand?
Och! Jeftha heeft zich zelf alleen ten vijand:
Geen Efraïm, noch Ammon randt hem aan
In 't hart. Kon een getij ooit sterker gaan,
Wanneer de zee op strand en zeerots barrent,
Ter Helle daalt, en oprijst aan 't gestarrent!
Mijn eenig oir, o dochter! gij ontroert
Uw vaders bloed. Waar worde ik heengevoerd!'

Ifis vroeg en verkreeg van haar vader twee maanden uitstel. Dan viel zij als 't offer der door Jephte gedane belofte.

De overblijfselen van den toren van Babel.

De ruïne, in de laatste der gravures van dit nommer afgebeeld, draagt, ten gevolge eener overlevering, die wel is waar de eeuwen trotseerde, doch door 't wetenschappelijk onderzoek van latere tijden min of meer twijfelachtig is gemaakt, den naam van 'toren van Babel.'

Deze overblijfselen bevinden zich op eenigen afstand der stad Hillah, welke een gedeelte der uitgestrekte vlakte beslaat, waar zich eens 't oude, beroemde Babylon verhief.

Hillah is op honderd kilometers afstands ter Zuiden van Bagdad gelegen. Ofschoon met slechts zeven of acht duizend inwoners bevolkt, mag het toch een groote stad genoemd worden, die vooral door haar bekoorlijke en groote tuinen opmerkenswaardig is.

Onder commercieel opzicht is zij bekend als de stapelplaats van den handel der steden Bagdad en Bassora, terwijl onder godsdienstig oogpunt haar moskee bij de Schiten bijzondere vermaardheid heeft.

Te oordeelen naar de beschrijving, door den geschiedschrijver Herodotus met betrekking tot den toren van Babel gegeven, bood deze vooral in zijn tijd nog een zeer indrukwekkend en merkwaardig geheel. Hij had toenmaals vier stadiums in omtrek en bevatte een tempel, aan de vereering van den zonnegod gewijd.

De verwoesting van dezen toren, die tevens voor sterrenkundige waarnemingen diende, schijnt ongeveer ter zelfder tijd als die van den toren van Babylon te hebben plaats gehad.

De aanblik der ruïnen, te midden eener uitgestrekte vlakte gelegen, maakt op den reiziger nog immer een treffenden indruk, niet slechts om 't pittoreske harer ligging, maar ook wegens de grootsche geschiedkundige gebeurtenissen, waarvan zij zooveel eeuwen achtereen getuigen waren.

De visscherij in Nederland.
Door Mr. Hubert Sassen.

Het is een treurig kenmerk van onzen tijd, dat, in weerwil der duurte van de levensmiddelen, die verschillende klassen van de maatschappij drukt en teistert, eene uitzinnige weelde, zucht tot vermaak, zingenot, die zelfde klassen tot verkwisting van zuur verdiende penningen verleiden.

De waarschuwende stem van onze nijvere, bedachtzame voorvaderen, schel klinkend in de leus: *'Zet de tering naar de nering,'* de grondslag van hunne welvaart, rijkdom, macht, schijnt meer en meer in onze maatschappij weg te sterven. En nogtans,

de toepassing van deze kernspreuk is het eenige middel, door hetwelk men den kwellenden druk van de duurte der levensmiddelen kan verzachten. Zij leert ons spaarzaamheid, orde, vlijt, zorg voor de toekomst betrachten, de vruchten van den arbeid waardeeren; zij breidelt de praalzucht, matigt de zucht tot loszinnig vermaak, en behoedt ons voor dat euvel van onzen tijd, zich boven zijn stand of liever boven zijn vermogen te verheffen. De praalzucht, die in vele klassen zich openbaart, is daarvan het voornaamste gevolg. Zie slechts de kleedij en haar tooi: wansmaak, stuitend voor het schoonheidsgevoel, ongerijmdheid, omdat de kunstmatige vorm en de voorwerpen nabootsing en vervalsching verraden, paren zich aan een gemaakte houding. Men speelt de rol van den aristocraat, en, wanneer men het pronkstuk op den keper beschouwt, aftakelt, dan ontdekt men verrassende maar treurige waarheden betrekkelijk het huiselijk leven.

Zullen wij eveneens wijzen op de buitensporige zucht tot vermaak en zingenot, op de menigvuldige gelegenheden, die den volke worden bereid, en, als zoovele listen en lagen op zijn zuur verdiende penningen gelegd, den verderfelijksten invloed op zijn zedelijk en stoffelijk welzijn uitoefenen, het misbruik van sterken drank, die schandvlek van Nederland, begunstigen? Neen, genoeg zij het op te merken, dat dit een en ander de duurte der levensmiddelen verhoogt en armoede en ellende baart. Moord en diefstal zijn bovendien de gevolgen van deze; fijn gesponnen bedrog, misbruik van vertrouwen, zwendelarij de gevolgen van de boven het vermogen opgevoerde levenswijze. Men roemt de beschaving en verlichting van onze eeuw; maar plaats naast dien roem de tafereelen van de gruwelen en de schelmerijen, welke de nieuwspapieren ons dagelijks wijd en breed ontrollen, en men zal spoedig ontwaren dat zij slechts holle klanken zijn: vernis, niets anders.

Maar wat vooral onze zorgen voor de toekomst moet aanwakkeren, is, dat de duurte niet als een tijdelijke, uit rampen of misgewas gesproten, kan worden beschouwd. Met het oog op het verledene en heden voorspelt ons de toekomst veeleer rijzing der prijzen. Het verledene herinnert ons, onder anderen, aan goedkoope levensmiddelen en daarentegen aan den hoogen prijs der kleedingstoffen; ons heden levert goedkoope kleedingstoffen, b.v., maar in weerwil van zijne talrijke uitvindingen en verbazende ontwikkeling op het gebied van industrie, zijne rijkdommen en glans, is het niet bij machte den volke een goedkoop, gezond voedsel te leveren. En dit is toch zeker het eerste en natuurlijkste vereischte voor een krachtvol, arbeidzaam volk.

In dien toestand ligt, naar onze meening, het bewijs opgesloten, dat de ontwikkeling van den landbouw, de bron van alle levensmiddelen, geen gelijken tred heeft gehouden of heeft kunnen houden met het toegenomen getal arbeiders, die de verbazende uitbreiding van het fabriekwezen eischt. In andere woorden, de verhouding van de voortbrengselen des landbouws tot de verbruikers is gebroken. Trouwens deze talrijke klasse, vierde stand genaamd, is vreemd aan den landbouw en genoodzaakt hare levensmiddelen in klinkende munt te koopen. Men mag dus aannemen dat de prijs zal stijgen naarmate het fabriekswezen zich ontwikkelt, - en gebrek en armoede in dezelfde mate. Dit is de geschiedenis van vele fabrieksteden, getuigen die in Engeland, waar, naast verbazenden rijkdom van enkelen, de afzichtelijkste armoede de massa teistert.

De toekomst is dus wel zorgwekkend, vooral omdat gebrek aan godsdienstig en wetenschappelijk onderwijs, naar ieders stand en behoefte, steun van 's menschen zedelijk en lichamelijk welzijn, de voordeelen,

die het alom verhoogde loon der menigte aanbiedt, grootendeels doet verwaarloozen; want het blijkt maar al te zeer, dat, naarmate het loon is gestegen, ook de behoeften onmatig vermeerderen; dat de jeneverkroeg, die wanhoop van den waren volksvriend, de zuur verdiende penningen meer en meer verslindt. Voeg daarbij de stem van den verleider, die alom weergalmt, het volk met herschenschimmen paait, afgunst, haat, nijd in zijn gemoed, ook zelfs tegen den burgerstand, de kern der maatschappij, ontsteekt, door werkstaking tot ellende brengt en het, door wanhoop gedreven, als een werktuig in zijne hand medesleept op den weg der misdaad: moord, plundering, brandstichting, natuurlijk ten eigen bate, maar ten verderve van zijn werktuig, dat hij later verschopt. Deze zijn altemaal oorzaken, die op den prijs der levensbehoeften een verderfelijken invloed uitoefenen. Menschelijke rede, strafwetten vermogen niets tegen de ziedende hartstochten en de losbandigheid van het geweten.

De lezer zal het vorenstaande wellicht als eene vreemdsoortige inleiding beschouwen, als hij verneemt, dat wij in dit opstel een blik wenschen te slaan op de visscherij in de binnenwateren van Nederland. Toch niet. Wij hebben de oorzaken, die den druk van den duren tijd verzwaren, aangestipt en willen nu een tak van nijverheid, voor zooveel in ons is, aanbevelen, die, met zorg behandeld, beschermd, bewaakt, dat zware juk verlichten en een goedkoop, gezond voedsel kan verschaffen.

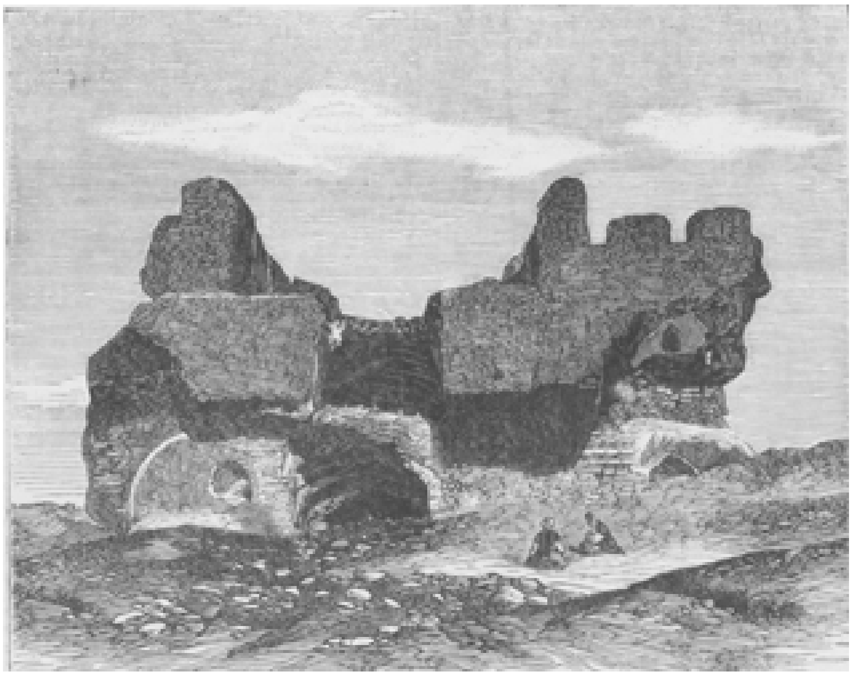

DE OVERBLIJFSELEN VAN DEN TOREN VAN BABEL.

Behoeven wij den lof van de visscherij te verkondigen? Neen, want de visch, ook de geringste soort, die zoowel den schralen maaltijd van den daglooner kruidt als den weelderigsten feestdisch siert, is boven allen lof verheven. Slechts dit willen wij opmerken, om onze overtuiging uit te drukken, welke weldadige vruchten zij kan afwerpen, dat, wat Hendrik IV, Frankrijk's grootmoedige koning, wenschte, dat namelijk, elk landman des Zondags aan een malsch hoen zich vergastte, de visscherij in Nederland in ruime mate kan verwezenlijken. Ieder Nederlander zal niet alleen 's Zondags, maar dagelijks wellicht een teug uit die weldadige bron kunnen putten.

De strenge voorwaarde, waarvan de Schepper de ontwikkeling der kiem van al wat ademt en groeit en bloeit afhankelijk heeft gemaakt, is een langer of korter tijdperk van ongestoorde rust. Hij, die deze erkende waarheid miskent, deze stalen wet schendt, grijpt in het wezen der dingen, verkracht de natuur en stopt de bron, die tot 's menschen stoffelijk welzijn vloeit. Het vischwater is eene van die bronnen, waar deze wet heerscht en waar de overtreding van deze wet de kiem van honderd duizend wezens verstikt; want er bestaat nauwlijks eene diersoort, die in dezelfde mate voortteelt als de visch.

Een tijdperk van ongestoorde rust is dus een eerst vereischte voor de ontwikkeling van den visch. Wanneer nu de mensch, hetzij uit onkunde, hetzij uit baatzucht, in dit maatschappelijk belang ingrijpt, de kiem van den visch aanrandt, op zijne ontwikkeling vernielenden invloed uitoefent, dan is het staatsgezag verplicht, daaraan door strenge wetten paal en perk te stellen, dat belang te handhaven, te verdedigen. Dat op de visscherij in Nederland toepassende, leert de ervaring, dat zij een prooi is van den baatzuchtigen visscher, die de hand roekeloos slaat aan de bron van zijn bestaan, omdat de baatzucht, ook kortzichtig, geene toekomst in rekening brengt; dat de wet, hare straffen, het toezicht te kort schieten, om die hebzucht te beteugelen, het vischwater te beschermen.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus No. 9.

Als prijs is aan dezen rebus verbonden: Een gratis abonnement op 'De Leesbibliotheek voor Christelijke Huisgezinnen.' Jaargang 1873.

Pr. *fr*. 6.50.

Oplossing van rebus N°. 6: E e n v e t e n e e n m a g e r v a r k e n.

Geen oplossingen van rebussen komen voor de prijstrekking in aanmerking, tenzij op den omslag van den brief het woord 'Rebus' vermeld sta.

[Nummer 36]

Pater Roh.

Petrus Roh werd op den vooravond van Maria-Hemelvaart, den 14 Augustus 1811, te Conthey in 't kanton Wallis geboren.

De omstandigheid van op den Vigilie-dag van een L. Vrouwefeest in 't leven getreden te zijn, achtte zijn vroom en kinderlijk gemoed als een bijzondere gunst. Een teedere godsvrucht tot de Moedermaagd bleef hem trouwens geheel zijn leven bij.

'Ik ben reeds over de zestig jaren oud,' zeide hij eenigen tijd voor zijn verscheiden, 'en toch heb ik nog dagelijks behoefte aan eene Moeder; zonder Haar zou ik niet kunnen leven.'

PATER ROH. † 17 MEI 1872.

Na zijn studiën op het gymnasium te Brieg voltooid te hebben, viel den jongen Roh toevallig het bekende pamphlet tegen de Sociëteit van Jesus, de zoogenaamde: 'Monita secreta' in handen.

'Neen,' riep hij na de lezing van dit schotschrift uit, 'dat is gelogen, ik ken de Jezuiëten beter. Een orde, die met zulke wapenen des lasters bestreden wordt, moet noodzakelijk goed zijn.'

Den 15 September 1829 trad Roh in de Jezuiëten-orde en zoowel de ijver, waarmede hij zich aan de hem opgelegde studiën wijdde als de degelijke godsvrucht, die zich in geheel zijn handel en wandel openbaarde, getuigden de oprechtheid van 't door hem genomen besluit bij 't volgen zijner levensroeping.

Na de voleinding zijner philosophische en theologische studiën, verwijlde hij een jaar te La Louvese in de nabijheid van Puy; de vele zielzorgen, welke hij als priester dag en nacht aan de pelgrims wijdde, die het graf van den H. Franciscus Regis bezochten, veroorzaakten hem een periodiek terugkeerend rhumatisme.

Schertsend zeide hij later meermalen, wanneer hij de pijnen als 't gevolg van zijn toenmalige werkzaamheden bij 't graf van den Heilige ondervond: 'Dat beetje pijn kan geen kwaad. Ik voel, dat ik niet voor niets bij den H. Franciscus Regis gewerkt heb en ik geloof, dat wij elkander niet licht zullen vergeten.'

In 1842 werd pater Roh professor der theologie te Freiburg en drie jaren later bekleedde hij denzelfden leerstoel aan 't seminarie te Lucern.

Den 24^{en} November 1846 besloot echter de revolutionaire partij, dat de Jezuieten binnen tweemaal 24 uren het kanton moesten ruimen, In aller haast sloeg pater Roh met 15 zijner metgezellen, van alle hulp ontbloot, den weg in naar de italiaansche grenzen.

‘Ik had de beurs,’ zoo schrijft P. Roh, ‘maar zij bevatte ter nauwernood voor ieder van ons 2 Silbergroschen (d.i. nog geen drie stuivers) Den grijzen pater Michilloud, die 30 jaren lang de jeugd van zijn vaderland onderwezen had, ontnam de zwitsersche beambte der douane aan de grenzen nog zijn hemd en een zakdoek, die hij in een pakje onder den arm droeg, terwijl hij hem toevoegde: ‘Oude spitsboef, zoudt ge nog ons land willen bestelen?’

Slechts korten tijd verwijlde pater Roh vervolgens te Modena. Ook van hier werd hij door de woelingen der revolutie verdreven en vluchtte naar Tyrol.

‘Ik en mijn beide metgezellen,’ zoo verhaalt hij, ‘leden op die vlucht vreeselijken honger. Op een avond trokken we de stoute schoenen aan en traden in een herberg, om ons voor 't weinig geld, dat we hadden, wat eten te laten geven. De waard der herberg glimlachte eens en deed ons een maaltijd opdisschen, die klonk als een klok. Men verbeelde zich onze verlegenheid, daar we geen geld hadden, om zoo'n maaltijd te bekostigen. De herbergier bemerkte zulks en wilde niet het allerminste geldstukje tot vergoeding van zijn onthaal aannemen. ‘Ik heb kinderen,’ zeî de goede man, ‘die 's hemels zegen in hun leven nog zullen behoeven, en 'k ben er zeker van, dat de kleine dienst, die 'k u bewijs, daar boven zijn loon wel zal erlangen.’

Als balling zwierf Roh thans buiten zijn vaderland. Toch verliet hem, in weerwil der verguizing en miskenning, die hem door zijn medeburgers werd aangedaan, nooit de liefde tot zijn geboortegrond. De minste herinneringen aan zijn Zwitserland deden hem de tranen uit de oogen wellen, en, hoorde hij de nationale liederen: ‘Ich bin ein Schweizerknabe,’ of ‘Mein Herz ist im Hochland,’ dan weende de oude man gelijk een kind.

‘Slechts één verlangen nog heb ik,’ sprak hij kort geleden voor zijn dood, ‘ik wenschte namelijk een missie te moeten geven in mijn vaderland, daar vervolgens verjaagd en aan den laatsten zwitserschen grenspaal doodgeslagen te worden, opdat mijn lichaam in zwitsersche aarde zou mogen rusten.’

In 't jaar 1849 ging Pater Roh naar Leuven, om de theologie te onderwijzen, doch daar inmiddels Duitschland voor den werkkring der Jezuïeten was geopend, keerde ook hij reeds in 't volgend jaar weder uit den vreemde terug.

‘Goddank!’ riep hij uit bij zijn aankomst te Freiburg, ‘dat ik nu aan 't missiën geven geraak. Nu kom ik in mijn eigenlijk element.’

En inderdaad, twintig jaren lang weerklonk zijn apostolisch woord door alle streken van Duitschland op missiën en conferentiën, voor leeken en priesters.

Wij vinden hem werkzaam te Constanz, Freiburg, Bruchsal, Karlsruhe, Colmar, Straatsburg, Augsburg, Munchen, Aschaffenburg, Würzburg, Landau, Stuttgart, Mainz, Wiesbaden, Fulda, Darmstadt, Bensheim,

Frankfort a. M, Worms, Bingen, Coblenz, Keulen, Aken, Dusseldorp, Duisburg, Essen, Munster, Paderborn, Hamburg, Hannover, Hildesheim, Maagdenburg, Halle, Breslau, Glogau, Aulendorf, Donaueschingen, Mosbach, Lenzkirch, Werbach, Gerlachsheim, Hazlach, Saulgau, Friedrichshafen, Reuthe, Schwäbisch-Gmünd, Kaisheim, Weiler, Donauwörth, Landsberg, Neuberg, Mindelheim, Sonthofen, Seligenstadt, Hochheim, Salmünster, Amöneburg, Fritslar, Dieburg, Niederolm, Oppenheim, Ettlingen, Eltville, Camberg, Siegen, Gerden, Praag, Koppenhagen, Brieg, Sion, Basel, Interlaken, enz.

Herhaaldelijk werd op de missiepreken van den beroemden Jezuiet de aandacht van andersdenkenden en hooggeplaatste personen gevestigd, en verschillende zijner conferentiën werden door koningen en vorstelijke personen bijgewoond. Zoo was te Hannover in 1860 de koninklijke familie in zijn preek over ‘Christus en de Kerk’ tegenwoordig; te Koppenhagen verscheen het corps diplomatique bij zijn in 't fransch gehouden voordrachten; bij zijn missie te München was de koninklijke familie, met uitzondering van den koning, die aan een ongesteldheid leed, aanwezig, eveneens het vorstelijk hof bij zijn missie te Stuttgart; te Praag noodigde hem de keizerin Maria Anna tot een bijzondere audientie uit. . . Bij al deze eerbewijzen bleef 't echter immer de stelregel van Roh: ‘fuyez les salons,’ en nooit gloeide zijn woord meer van apostolische geestdrift, dan wanneer hij voor de armen en de arbeidende klassen de evangelische waarheid ontvouwde.

De juistheid in de keuze zijner onderwerpen, zijn helderheid van voorstelling, kracht van argumentatie en buitengewoon wegslepende voordracht maakten Roh tot een redenaar, gelijk Duitschland er maar hoogst weinigen gehad heeft. Wat hij sprak, kwam uit het hart en ging tot het hart. Te Halle begonnen de toehoorders, waaronder vele Protestanten in de kerk na een zijner argumentatiën in de handen te klappen. ‘Wanneer heeft men u ooit een aflaat voor geld verkocht?’ vroeg hij bij wijze van rhetorische figuur in een zijner preken te Augsburg. En dat woord werkte zoo electriseerend op de menigte, dat zij met eenparige stem het antwoord door de kerk deed weerklinken: ‘Nooit, nooit heeft men dat gedaan!’

De bekeeringen, die zijn missiën ten gevolge hadden en de bewondering, die hem zelfs door andersdenkenden werd toegedragen, waren buitengewoon. Wel moest hij van tijd tot tijd schimp en verongelijking verduren, de meeste caricaturen echter, die op hem gemaakt werden, hadden slechts betrekking op zijn bijzondere corpulentie, die hem bij 't eerste optreden aan den spot der menigte blootstelde. Pater Roh wist echter dit kruis zeer vroolijk en licht te dragen. Eens werd hij aan een spoorwegstation door een troep heeren en dames omringd, die den lijvigen Jezuiet niet genoeg schenen te kunnen bespotten en uitlachen. Na hen eerst een wijl te hebben laten begaan, roept hij op eens met zijn zware, donderende stem: ‘Nu is 't genoeg; ik kom terstond met het bord rond. Die 't pleizier wil hebben van mij te zien moet er ook voor betalen.’ Er lag zooveel humor en kracht in die woorden, dat allen onmiddelijk uiteen gingen en de pater ongedeerd zijn weg kon vervorderen.

Beda Weber zegt o.a. van den beroemden volksredenaar het volgende: ‘Roh was in de conversatie en in 't dagelijksch leven uiterst beminnenswaardig, en ondanks zijn dogmatieke scherpte en bepaaldheid in oordeel en zienswijzen bezat hij het kinderlijkste gemoed der wereld. Men kon hem niet in de schalksche oogen blikken, zonder opgewekt en getroffen te worden door de jeugdige frischheid, die zijn levendige geest als 't ware uitstraalde. Vuur en kalmte, ernst en vroolijkheid, logische

scherpte van oordeel en de stoutste zuidelijke phantasie, een doordringende oogslag en te gelijk de onschuldige lach van het kind, tierige levenslust en tevens 't innigste gevoel van smart en lijden, honderd andere tegenstrijdigheden, ziedaar wat u uit dat merkwaardig menschengelaat toesprak. Mannen, die nooit weenen, stroomden de tranen uit de oogen, als hij de consequenties der waarheid tot het uiterste doorvoerde. Roh was als 't levend beeld van de dogmatiek der Katholieke Kerk, welke zoo treffend weet van hare verbazende hoogten af te dalen, practisch zich de zielen der menschen indringt en haar ten laatste 't beslissend woord toeroept: ‘Geef u over of sterf!’

Petrus' verlossing uit den kerker.

Een ijzeren deur sloot den kerker, waarin 't hoofd der apostelen, de H. Petrus, door den goddeloozen koning Agrippa was geworpen; zestien soldaten hielden voor de gevangenis de wacht: met elk zijner handen was hij vastgekluisterd aan een soldaat, die aan zijn zijde nederlag; zóó geketend, sliep de apostel in den nacht, die naar 's koning's meening de laatste van Petrus' leven wezen zou.

Doch zie! een hemelsch licht schittert in de donkere gevangenis, de ketenen vallen den apostel van de handen, de ijzeren poort opent zich van zelf, de Heer heeft zijn engel gezonden en Petrus verlost uit de hand van zijn machtigen vervolger. - Ziedaar het tafereel onzer gravure, door den schilder v. Severdonck zelf geteekend naar een der meesterstukken, waarmeê kort geleden zijn voortreffelijk penseel de godsdienstige kunst heeft verrijkt.

De schilderij zelve prijkt, tegelijk met twee andere stukken van denzelfden meester, in de parochie-kerk van St. Pieter te 's Hertogenbosch en munt uit door levendigheid van voorstelling, fijne nuanceering der kleuren, ware en getrouwe karakterteekening; volgens bevoegde kunstrechters behooren de drie schilderijen tot de voortreffelijkste penseelvruchten van den beroemden belgischen schilder.

Rusland's keizer huldigde den schilder reeds bij zijn eerste optreden, door hem het malen eener episode uit den Krim-oorlog op te dragen, terwijl vooral in België en Polen een menigte schilderstukken van den roem en de vruchtbaarheid van v. Severdonck's penseel getuigen.

De moeder van den visscher.

Een arme, oude visschersvrouw, stram van leden en een levendige, vroolijke visschersknaap die echter, nu hij zijn grijze begeleidster zoo treurig ziet en weet, waarom ze zoo droef is, voor 't oogenblik eveneens onder de smart gebukt gaat, - beiden hebben zich naar de nog leeg staande dorpskerk begeven. Zij zijn tot nabij het altaar genaderd, en bidden. Zij bidden voor den terugkeer van den zoon, voor den terugkeer van den vader, die voor zijn oude moeder en zijn moederloos kind 't levensonderhoud verdient en die nu te midden van den storm op zee is.

Wie denkt aan den behoeftigen, vergeten visscher, die om een bete broods voor zich en de zijnen te winnen, doodsgevaren trotseert en even heldhaftig zijn leven waagt als de dappere, die later met lauweren bekranst, met roem overladen, wederkeert van het slagveld?

Toch wordt aan hem gedacht, zijn moeder en zijn zoon bidden voor zijn behoud.

En de Almachtige, die zee en winden gebiedt, zal hem terugvoeren in de armen van moeder en kind.

Dat geloovig vertrouwen op de goddelijke Voorzienigheid spreekt uit de gelaatstrekken der biddenden.

Deze gelaatsuitdrukking, alsmede geheel de houding der beide personen, zijn niet de minste verdiensten van een schilderij die onder de schoonste, van den belgischen schilder Dyckmans afkomstig, mag geteld worden.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(Vervolg.)

V
Onverwacht bezoek.

Het was voor de tweede maal Lente geworden sedert de terugkomst van Frans in het ouderlijk huis. Alles wat langen tijd onder het sneeuwkleed had gesluimerd, ontkiemde verjeugdigd; alles groeide en bloeide en rijpte tot vrucht in de verwarmende zonnestralen.

Rosine had een mandje vol aarbeien geplukt. Zij stond onder den ouden pereboom, die ook weder vol levenslust groeide en bloeide, en maakte toebereidselen om koffie te zetten.

Frans was met bezigheden overladen en moest vaak groote of kleine reizen maken, zoodat hij meermaals van huis was. Heden kwam hij van een bezoek uit de nabuurschap terug en verzocht Rosine dat zij een krachtige soep voor een arme zieke vrouw zou koken, die behoefte had aan versterkende spijzen.

Rosine was altijd bereid voor zoodanig liefdewerk en beloofde dat zij er terstond voor zou zorgen. ‘Gij zijt altijd zoo goed, Frans,’ sprak zij, ‘doch het komt mij voor dat gij in de laatste dagen niet opgeruimd zijt: moet ik ook voor u soep koken?’

Zij zag hem aan, doch de glimlach bestierf op hare lippen, zoo ernstig zag Frans. Zij wachtte dan ook geen antwoord af, maar keerde het hoofd om en zag toen dat een rijtuig naderde.

‘Er wordt gebeld,’ zeide zij een oogenblik later. ‘Men komt u zeker weer halen, Frans!’

‘Dat is niet onmogelijk,’ antwoordde hij, zich naar huis begevende.

‘Wat mag hem toch deren?’ dacht zij en haar oogen staarden in de wijde ruimte. Zou zij een vermoeden gehad hebben van 't geen in hem omging? 't Kon wel zoo wezen, want zij dacht aan het sprookje, dat zij in haar kinderjaren zoo gaarne hoorde. De ridder wilde van een zuster de gouden roos hebben, en een andere zuster, die ver, zeer ver verwijderd was, kon hem die slechts geven.

Men hoorde naderende voetstappen en stemmen, doch zij bleef zitten mijmeren. ‘Het zullen vreemdelingen zijn, om Frans te spreken,’ zeide zij, ‘men komt hem tegenwoordig van alle kanten opzoeken.’

Doch de voetstappen kwamen steeds nader, en opeens hoorde zij Frans roepen:

‘Zie eens hier, zusje, wij hebben gasten gekregen; vreemdelingen en toch bekenden, want ik heb u reeds zoo dikwijls over hen gesproken.’

Rosine was opgestaan om de vreemdelingen, die toch bekenden waren, te gemoet te gaan.

'Wie zal ik u het eerst voorstellen?' zeî Frans, met de hand naar twee heeren en twee dames wijzende: 'Mevrouw van Staden, de majoor Verbommel en zijne dochter, professor van Staden.'

Rosine maakte een buiging, doch op 't zelfde oogenblik riep Lise:

'Wat deert u, papa?'

De majoor had steun gezocht tegen een boom, hij zag er doodsbleek uit en scheen nauwelijks kracht genoeg te hebben om zich op de been te houden. Frans en de overigen wilden hem hulp bieden, doch hij weerde hen met de hand af en zeide met flauwe stem:

''t Is maar een voorbijgaande duizeling, 't wordt reeds wat beter.'

Met waggelende schreden ging hij naar een stoel onder den pereboom; Rosine had fluks een glas water gehaald en kwam daar ijlings meê aanloopen.

'Zoo, dat is goed,' zeî Frans, en hij liet den pols van den majoor los om plaats voor haar te ruimen. Met de aanvalligheid haar eigen reikte Rosine Verbommel het glas toe. Hij wilde het aanvatten doch zijn hand beefde zoo geweldig, dat hij daartoe niet in staat was. Opeens verbleekte ook Rosine, ook in haar hand beefde het glas, zoodat zij het slechts met moeite op de tafel kon zetten.

Met een zwaren zucht had de majoor het woord 'Angela' uitgesproken, doch zij had het gehoord, en de naam van haar geliefde moeder in den mond van een vreemdeling deed haar zoodanig ontstellen, dat zij zich moest verwijderen.

Rosine was naar haar kamer gegaan en viel daar uitgeput op een stoel neder. Een wereld van gedachten woelde in haar brein om. Zij meende recht te hebben om te vermoeden, dat er verband bestond tusschen de plotselinge ongesteldheid van den heer Verbommel en den naam, die van zijn lippen vloeide, toen hij haar zag. Zou dit raadsel voor haar worden opgelost? En zoo ja, zouden de gevolgen daarvan gelukkig of ongelukig voor haar zijn?

Zij zat lang daar en dacht aan haar moeder, die, dit wist zij, zoo ongelukkig geweest was, en het gevoel van verlatenheid overviel haar andermaal. Doch eensklaps rukte zij zich los uit die droomerijen; zij herinnerde zich de zware les, die de pastoor haar eens had opgegeven. 'Schaam u voor zulk een zwakheid,' sprak zij; 'waar zijn uwe voornemens, waar is uw offerwilligheid? Wees dankbaar voor het goede dat gij hebt genoten en werp uwe zorgen op den Heer.'

Eenige oogenblikken later was zij weder in den tuin; Frans zal wel de eenige zijn geweest, die kon vermoeden dat iets ongewoons in haar was omgegaan.

Het verheugde haar den majoor weder geheel hersteld te zien. Toen zij dit te kennen had gegeven, ging zij naast Lise zitten en zeide: 'Laat mij u nu eens goed aanzien. Mijn broeder zegt altijd dat ik hem aan u doe herinneren, dat wij op elkander gelijken, zonder eigenlijk te weten, waarin die gelijkenis moet worden gezocht, en als ik zing, meent hij dikwijls uw stem te hooren.'

'Is dat niet wat al te vleiend voor mij?' vroeg Lise.

''t Is inderdaad zoo,' antwoordde Frans, 'de gelijkenis is somtijds zoo opvallend dat ik er mij over moet verwonderen.'

'Daar is de pastoor - en papa!' riep Rosine verheugd en snelde naar de achterdeur van den tuin, waar beide vrienden binnengekomen waren. Met een paar woorden

meldde zij de aankomst der gasten. De pastoor en de dokter wisselden snel een blik, toen Rosine hun de namen noemde.

Dokter Bremmer begroette de vrienden van zijn zoon met zijn gewone hartelijkheid, en terwijl nu het gansche gezelschap onder den ouden pereboom rondom de tafel plaats nam, ging Rosine snel naar huis om te zorgen dat ook iets *op* die tafel kwam.

Er heerschte spoedig groote vertrouwelijkheid onder al de aanwezigen. Frans sprak over menige ontmoeting op de reis in Zwitserland en Italië, waarvan de herinnering zoo aangenaam was. Professor van Staden was met den pastoor in een gesprek gewikkeld, dat hem zeer veel belangstelling scheen in te boezemen; zijn moeder, die nooit met de handen in den schoot kon zitten, had de breikous te voorschijn gehaald en luisterde met welgevallen naar 't geen deze en gene wist te vertellen. Rosine ging af en aan, zij was het aardigste huishoudstertje dat men zich kan denken.

Opeens liet de nachtegaal zich hooren. Lise verzocht dat men een oogenblik stil zou zijn, en Frans, die in langen tijd zoo vergenoegd niet was geweest, riep:

‘Nu krijgen we een duët, niet waar Rosine?’

Het meisje knikte hem glimlachend toe en verwijderde zich.

De nachtegaal zong zijn heerlijk lied zoo krachtig, als wilde hij den vreemdelingen bewijzen hoe bekoorlijk het was in dat eenzame oord. Nu volgde een kleine pauze en en op eens klinkt uit het boschje aan het einde van den tuin een vrouwestem, zoo zacht en toch zoo welluidend en vol als van een klokje. Toen de tonen allengs krachtiger werden en zangerig door de lucht trilden, viel de nachtegaal weder in. Het was een wedstrijd, een rijzen en dalen van lang gerekte jubelende tonen, die de hoorders in verrukking bracht.

‘Is dat niet prachtig?’ vroeg Frans, en zijn oogen schitterden.

‘'t Is inderdaad zeer schoon,’ zeî mevrouw van Staden. Lise klapte in de handen, doch de majoor en de professor zeiden niets; het zonderlinge duët scheen hen zeer te hebben getroffen.

Rosine keerde terug met een gelaat zoo vroolijk alsof er een zonnestraal in verborgen was; zij nam de loftuitingen ongedwongen en zonder eenige aanmatiging aan. Het gesprek werd nu weder voortgezet totdat de pastoor, wiens veelvuldige plichten geen lange ontspanning gedoogden, opstond en afscheid nam. Ook Frans moest zich verontschuldigen, dewijl hij nog een paar zieken te bezoeken had. Hij hoopte dat de gasten nog eenigen tijd zouden blijven. Als gewoonlijk werden daartegen bedenkingen gemaakt, doch de oude dokter meende dat een eerste kennismaking niet zoo kort en vluchtig mocht zijn, wanneer men er iets duurzaams voor de toekomst van wilde verwachten. Daarenboven was het volle maan: om naar huis terug te rijden was de avond zoo goed als de dag.

Men gaf gehoor aan zijn verzoek. De heeren vingen nu een gesprek aan over Italië, over kunstwerken en over oudheidkunde, over maatschappelijke en staatkundige instellingen en zoo al meer. Rosine, die tusschen mevrouw van Staden en Lise had plaats genomen en met beide dames over huiselijke aangelegenheden keuvelde, kon niet nalaten van tijd tot tijd het oor te leenen aan 't geen de professor op welsprekende wijze als zijn meening te kennen gaf over de groote vraagstukken van den dag. De bleeke jonge man scheen haar belangstelling in te boezemen; zij had nog weinig of geheel niet in de wereld verkeerd, zij had nooit iemand ontmoet, wiens denkbeelden over sommige aangelegenheden zoo geheel met de hare strookten, doch zij kende zijne geschiedenis, en haar hart treurde bij de gedachte dat zulk een edele ziel in de duisternis wandelde.

De uren vervlogen in een ommezien, en bij het scheiden werden afspraken gemaakt voor een rijtoertje.

Hoe kwamen de beide familiën zoo onverwacht in Limburg?

Professor van Staden had sinds eenigen tijd in een toestand verkeerd, die bedenkelijke verschijnselen voor de toekomst openbaarde. De twijfelingen, die zijn ziel bestormden, de onafgebroken afmattende studiën hadden zijn krachten gesloopt, zoodat de geneesheeren hem hadden voorgeschreven zich een jaar lang van vermoeienden arbeid en het geven van college's te onthouden.

Nu wilde het geval dat kort te voren in Limburg een oom van mevrouw van Staden overleden was, die zijn buitengoed met toebehooren aan Max, zijn petekind, had vermaakt; dit buitengoed lag slechts ruim een uur van des dokters woning. Ten gevolge dezer onverwachte gebeurtenis besloten beide familiën de erfenis in oogenschouw te gaan nemen. De fraaie landstreek, de ruime, vriendelijke woning gaven aanleiding dat men onmiddellijk het besluit vormde om de Zomermaanden daar door te brengen. Een oude huisknecht van den voormaligen eigenaar woonde met zijn vrouw in een kleine aangrenzende woning. Reeds den dag na haar aankomst vroeg Lise aan die oudjes of zij niet wisten waar zekere dokter Bremmer woonde; het antwoord dat zij ontving, gaf aanleiding tot het eerste bezoek bij hun naburen.

De majoor Verbommel en zijn dochter zouden eenigen tijd bij mevrouw van Staden blijven logeeren om daarna een groote reis te gaan doen.

VI
Een stap verder in 't leven.

De majoor Verbommel zat den volgenden morgen reeds zeer vroeg in zijn kamer op de canapé, met de hand aan het hoofd, kennelijk in een zwaarmoedige stemming verkeerende. Aan zijn zijde stond de oude trouwe oppasser, die vele jaren hem had gediend. Niemand had ooit zooveel vertrouwen van den majoor genoten als deze man. Als recruut was hij bij Verbommel in huis gekomen, toen deze nog slechts luitenant was. Een ongeneeslijke wond aan een zijner handen was oorzaak geweest dat hij uit den militairen dienst ontslagen werd; van dat oogenblik af was hij huisknecht geworden en gebleven. Hij had Verbommel nooit verlaten, maar overal vergezeld, zelfs op zijn buitenlandsche reizen.

‘Is u gisteren avond in het kleine gezelschap niets bijzonders opgevallen?’ vroeg Verbommel, en hij scheen angstig het antwoord af te wachten.

De oppasser zag zijn heer lang met een droefgeestigen blik aan en zeide eindelijk:

‘Jawel, majoor!’

‘En gij hebt mij niets gezegd?’

‘Wat zou ik zeggen, majoor; gedane dingen nemen geen keer, en wie zal iemand noodeloos verdriet veroorzaken!’

‘Noodeloos? . . . . . Wie weet het? Laat mij uw meening hooren.’

‘Wie haar eens gezien en gekend heeft, zooals ik, vergeet haar nimmer,’ hernam de oppasser en zijn stem beefde. ‘De jonge dame is geheel haar evenbeeld; dat heeft u doen ontstellen en mij ook; zij schijnt ook even vriendelijk en goed te zijn.’

De majoor huiverde en hij liet het hoofd zinken. Eenige oogenblikken later hernam hij, zonder op te zien:

‘Gij moet eens onderzoeken, doch voorzichtig, of die jonge dame wel de dochter is van dokter Bremmer.’

‘Nog iets van uw orders, majoor?’ vroeg de oppasser.
‘Neen, maar doe uw best om het spoedig te weten te komen.’

De oppasser vertrok en de majoor zat nog lang daarna in zwaarmoedige gedachten verzonken toen zijn dochter binnentrad.

'Goeden morgen, papa!' riep zij vroolijk, doch nauwelijks had zij het oog op hem geworpen of zij vroeg:

'Deert u iets?'

'Ik heb een weinig hoofdpijn,' antwoordde hij en liet er toen onmiddellijk op volgen:

'Nu reeds geheel gekleed? waar gaat gij heen?'

PETRUS' VERLOSSING, DOOR V. SEVERDONCK, NAAR ZIJN EIGEN SCHILDERIJ GETEEKEND.

'Tante, Max en ik hebben met dokter Frans en zijn zuster afgesproken een rijtoertje te maken. Waar wij heen gaan, weet ik niet recht; ik geloof naar Valkenburg.'

'Gij zult waarschijnlijk heerlijk weer hebben; groet den dokter en zijn..... huisgezin van mij, maar wees voorzichtig dat gij u niet al te zeer vermoeit.'

'Geen nood, papa, want die tocht zal wel zoo heel groot niet zijn; doch het spijt mij dat gij niet wel zijt . . . . . Wil ik liever thuis blijven?'

'Toch niet,' antwoordde de majoor haar de hand reikende, 'ik ga straks een flinke wandeling maken, dat zal mij wel wat verfrisschen.'

Er stond een elegant rijtuig voor de deur, waarin mevrouw van Staden en Lise plaats namen; Max wilde zelf mennen. Men had spoedig de woning van dokter Bremmer bereikt, Frans en Rosine stonden gereed, laatstgenoemde wipte vlug in het rijtuig en stak beide handen naar de nieuwe vriendinnen uit; eerstgenoemde nam nu de teugels over, omdat hij beter met den weg bekend was.

DE MOEDER VAN DEN VISSCHER, NAAR DYCKMANS.

Het weder was buitengewoon bekoorlijk. Helder scheen de zon aan den onbewolkten hemel en de zachte zuid-westenwind deed nauwelijks de jeugdige bladeren trillen. De heuvels prijkten met het maagdelijk groene kleed, dat zoo bekoorlijk is, maar vaak zoo spoedig verdwijnt voor de verzengende zonnestralen, evenals het blonde kleed der onschuld voor de verschroeiende en verterende hartstochten; in de dalen bloeiden en geurden de Lentebloemen en de vogels dartelden in de boomen en hagen en gaven hun vreugde lucht in schetterende tonen.

Rosine, die nauwkeurig bekend was met alles wat betrekking had op dat oord, met zijn geschiedenis van vroegeren en lateren tijd, was zeer onderhoudend, zij weefde zulke schoone overleveringen in haar mededeelingen, dat professor van Staden niet wist wat hij in haar het meest

zou bewonderen: haar eenvoud, kennis en gezond verstand of de dichterlijke geest, die in alles wat zij zeide doorstraalde. Lise, die moest bekennen dat zij nooit in het eigen vaderland zulk een schoone landstreek had verwacht, kon intusschen niet nalaten te doen gevoelen dat zij in Zwitserland en Italië gereisd had. Rosine luisterde met alle aandacht, doch 't bleek al spoedig dat het eenvoudig limburgsch meisje beter bekend was met de geschiedenis der voornaamste steden en merkwaardigste gebouwen, met de godsdienstige en maatschappelijke instellingen, die zooveel invloed hebben op het volksleven en de gebeurtenissen van den dag, dan de geëmancipeerde jonge dame, die met een reisgids in de hand maanden lang in den vreemde had rondgezworven. Dit ontging Max van Staden niet en hij kon niet nalaten zooveel kennis en begaafdheid in stilte te bewonderen.

Eindelijk had men Valkenburg bereikt, dat schoone stadje in het vruchtbaar dal aan de Geul. Na een korte verpoozing ging men een bezoek brengen aan de puinhoopen van het kasteel, waar eens de heeren van Valkenburg hun hof hielden. Frans en Rosine wisten alle voorname punten aan te wijzen, die dit inderdaad prachtig vergezicht oplevert; zij verhaalden ook de geschiedenis der heeren van Valkenburg en de gebeurtenissen, die eens van het kasteel een puinhoop maakten.

(Wordt vervolgd).

De visscherij in Nederland.
Door Mr. Hubert Sassen.
(*Slot.*)

Laat ons nu een blik slaan op de middelen, die der visscherij verademing, opbeuring kunnen schenken. Het zal dan tevens genoegzaam blijken, dat de bestaande wet alle veerkracht mist.

Deze drie middelen zijn: een tijdperk van ongestoorde rust of het sluiten der visscherij, de vischnetten en vischteelt, bewonderingswaardige proeve van 's menschen vernuft, geroepen, om de voedster van het vischwater te worden, mits het door de vischteelt gekweekt geslacht, in vrijheid levend, beschermd en streng bewaakt worde.

Alvorens deze onderwerpen breeder te ontwikkelen, veroorloven wij ons eene enkele schrede te zetten op het gebied van de geschiedenis der visscherij, om aan te toonen, hoe diep het voorgeslacht doordrongen was van het gewicht van dezen tak van nijverheid. De wetsbepalingen waren met angstvallige zorg omschreven en de bedreigde straffen streng. Bedenkt men dat de visscherij destijds een hoogen trap van bloei had bereikt, de levensmiddelen goedkoop waren, dan schijnt het, dat men veeleer het behoud en de bescherming van de visscherij dan wel verademing of opbeuring heeft beoogd. Om een bewijs van dien bloei te geven, vermeldt de geschiedenis, dat, in het jaar 1749, tusschen den 16^{en} Mei en 10^{en} Juni, op slechts twee visscherijen te Schoonhoven een 952-tal zalmen werd gevangen. Deze visscherijen waren slechts riviervakken, die een betrekkelijk klein gedeelte van de rivier besloegen. Maar de verbazing klimt, wanneer wij vernemen, dat te Geertruidenberg in één jaar 40,000 zalmen ter markt werden gebracht. De aanvoer van zalm was zoo overvloedig, dat men niet alleen tot het rooken, maar zelfs tot inzouten, thans overbodig, zijn toevlucht moest nemen. Wij mogen hieruit besluiten,

dat de vangst van andere vischsoorten alles overtrof, wat de verbeelding ons kan voorspiegelen. Honderd vier en twintig jaren zijn sedert dat tijdstip verloopen, en - thans? Die bloeiende tak is verwelkt, die kostbare bron schier opgedroogd.

En wat nu de wetsbepalingen op dit stuk in de Vereenigde Provinciën betreft, een enkele greep in het aantal wetten zij voldoende voor ons oogmerk. Het was, onder anderen, verboden te visschen, zelfs met de hengelroede, laat staan met de hand, in de maanden Maart, April en Mei. Hiervan was uitgezonderd: het vangen van steur, zalm, elft, houting, spiering, paling, aal, bot, schol, garnaal, maar alleen met korven, fuiken, netten, daartoe en tot geene andere visscherij bekwaam.

In de rivieren mocht niet worden gevischt met slepend want (net), achter schepen of schuiten verbonden, noch met schietwant, dat de geheele rivier beslaat. Zijden schakels waren onvoorwaardelijk verboden, evenals visch tot aas te gebruiken. Na zonsondergang mocht zelfs niet worden gevischt met schakels, fuiken, aalskorven, dobbers en poeren, uitgezonderd in stroomende rivieren, waar het visschen naar het getij werd geregeld. De maat van den ter markt gebrachten visch was bepaald.

Maar dieper nog dringen de wetsbepalingen door in het wezen van de zaak, vooral met het oog op de vermeerdering van de bevolking des vischwaters, door het jeugdig geslacht tegen vernieling te beveiligen. Dit middel bestond en bestaat in zekere mate nog in de grootte van de mazen der netten, op zoodanige maat bepaald, dat de jonge visch door de mazen van het in het water gespreide net ongehinderd kon zwemmen. Het drijfnet of de vlouw b.v. moest over een lengte van een el, rijnlandsche maat, negen, de schakel elf mazen bevatten.

Het kenmerk van deze wetsbepalingen, dat des voorgeslachts practischen blik in dit onderwerp getuigt, was, dat zij overal, op alle vischwaters, gelijktijdig toepasselijk waren. Te recht. Immers de verspreiding van vischsoorten op alle waters werd daardoor bevorderd. De vischwaters toch zijn als een net over Nederland uitgespreid. Gelijk de monden van den Nijl in Neder-Egypte, zoo ook vormen de rivieren op Nederland's grondgebied, een ander ‘Delta.’ Zij zijn als de groote slagaders des lichaams, welke door eene tallooze menigte beken, kanalen, wateringen gedrenkt, aan millioenen jonge visschen het leven schenken, die, in scholen vereenigd, dartelend rondzwervend, zelfs niet de geringste sloot of gracht uitgezonderd, elk water bevolken.

Het behoeft nu wel geen betoog, dat dit jeugdig geslacht onverstoorbare rust geniete en beveiligd zij, opdat het den vereischten wasdom bereike, waarop het ten nutte van den mensch kan strekken. Met het navolgingswaardig voorbeeld der vaderen voor oogen, zullen wij niet behoeven stil te staan bij dat noodzakclijk tijdperk van rust, of in andere woorden, bij het sluiten der visscherij. Het is door de ondervinding geijkt en op de natuurlijke geschiedenis gegrond.

De maanden Maart, April, Mei, zijn ook de tijd van de voortteling van allerlei vischsoorten. Dan ontwaakt de aarde uit haar winterslaap en herleeft: dieren en planten ontkiemen, ontwikkelen zich; nieuwe geslachten verrijzen, die de wateren bevolken; groen en bloemen, voorboden van de vruchtbaarheid, tooien de aarde.

Men heeft dezen eigenaardigen toestand uit het oog verloren, toen, bij de opgevolgde algemeene wetten op het stuk der jacht en visscherij van 1814, 1852, 1857, het maken van reglementen en het nemen van besluiten, betrekkelijk de visscherij den Provincialen en Gedeputeerden Staten werd opgedragen. Daaruit ontsproten al dadelijk verschillende reglementen en besluiten, omdat elke provincie met het bijzonder plaatselijk en niet met het algemeen belang van het vischwater te rade ging; zoodat in deze provincie de visscherij geopend, in gene gesloten is, terwijl

de vischwaters, grenzen van die provinciën, met elkander in gemeenschap staan, ineenvloeien, elkander voeden.

Een leerzaam voorbeeld heeft ons in dit opzicht de zalmvisscherij gegeven. Bij art. 10 van de wet van 1852, was aan de Provinciale Staten de bevoegdheid opgedragen, om de wijze van uitoefening der zalmvisscherij, bij reglement te regelen. Het bleek al dadelijk eene onmogelijkheid, in strijd met den aard der zaak, dat elke provincie op zich zelve een reglement op dit stuk daarstelde, zonder in overleg te treden met die provincie, wier grenzen door hetzelfde water afgebakend werden; op de wederzijdsche oevers moest de uitoefening van de zalmvisscherij noodwendig door dezelfde reglementen geregeld worden. Dat overleg had plaats; maar zonder eenige uitkomsten. Het eigenbelang, '1'esprit du clocher,' blind voor het algemeen belang, deden de gevoelens zoozeer uiteenloopen, dat aan harmonie niet viel te denken; zoodat de wetgever, bij art. 10 van de wet van 1857, de regeling van dit onderwerp op den koning heeft overgebracht. Een koninklijk besluit derhalve, op alle vischwaters zonder onderscheid toepasselijk, regelt dit onderwerp. Het eerste gevolg van dezen maatregel was, dat de zalmvisscherij werd gesloten op een bepaald tijdperk, waartegen het hardnekkig vastklampen aan eigenbelang zich had verzet.

In denzelfden toestand als de zalmvisscherij verkeeren de overige visscherijen, weshalve daarop dezelfde maatregels toepasselijk zijn en noodzakelijk, om de visscherijen uit het diep verval op te beuren.

Het sluiten der visscherij gedurende Maart, April, Mei, bij koninklijk besluit, overal, op alle vischwaters toepasselijk, ligt in den aard der zaak, door het voorgeslacht, zooals wij zeiden, met scherpen blik doorgrond. Deze tijdruimte, waarin de voortteling van alle vischsoorten in zekere mate kan beschouwd worden als te zijn voltrokken en de kiem ontwikkeld, waarborgt het vischwater tegen uitputting.

In onafscheidelijk verband met dezen maatregel staat het vischtuig of vischnet. Het weren van schadelijk vischtuig, dat vernielend ingrijpt op den visch, het bepalen van de grootte der mazen van het niet verboden net zijn de onderwerpen, die belangstelling verdienen Wij hebben het reeds geleerd uit de wetten van verloopen tijden, dat deze bepalingen de bescherming van het jeugdig geslacht vooral beoogen.

De maat van de mazen behoort bepaald te worden op minstens vijftien strepen van knoop tot knoop nat gemeten. In de provincie Noord-Brabant is deze maat aangenomen, maar daarvan zijn uitgezonderd: het aalsgeweer, de aalsfuik, in den grond vastgezet met palen, de aalskruik. Hoezeer de mazen van deze netten geen vijftien strepen behoeven te meten, is het nogtans waar, dat ze, aan geene maat gebonden, vernielend op den aal en paling inwerken, de ontwikkeling van een onnoemelijk getal beletten. Men sla een blik op de vischmarkten en ontwaart dat een tallooze menigte van deze vischsoorten, den omvang van een vingerdikte slechts metende, wordt verhandeld, en mitsdien geene noemenswaardige gehalte heeft. Om de vernieling van deze kostbare vischsoorten tegen te gaan, behoorden de opgenoemde netten aan een maat van tien strepen, de kruik uitgezonderd, onderworpen te worden.

Om een enkele opmerking omtrent de waarde van deze vischsoorten te maken, wijzen wij slechts op de verschillende vormen, die zij, door de bekwame hand van den kok toebereid, ondergaan. Men roeme den fijnsten zee- of riviervisch, in dit opzicht overtreffen zij allen. Immers, altijd door den gastronoom gretig gezocht, zijn zij steeds welkom op den disch, hetzij in den vorm van geurige soep, hetzij gekookt, gebraden, gestoofd, gerookt of ingelegd. In dit laatste geval vooral, doen zij den lekkerbek watertanden en stijgen bovendien aanmerkelijk in waarde, omdat zij aan haar geurige eigenschap duurzaamheid paren.

De vischteelt eindelijk is een krachtig middel tot vermeerdering van de bevolking van Nederland's vischwater, mits de vischjes, eenmaal der vrijheid gegeven, door strenge wetten tegen elke schadelijke inwerking

op hun leven beschermd worden. Om deze bescherming in meerdere mate te verzekeren, zoude op enkele vakken van de rivieren en stroomen, waarin de jonge visschen gepoot worden, over de lengte van duizend a vijftienhonderd ellen, de visscherij onvoorwaardelijk en ten allen tijde moeten worden verboden.

Dergelijk riviervak zou bovendien zich moeten kenmerken door een zandigen, vlakken oever, die derhalve geleidelijk naar het stroomgebied afdaalt.

De jonge visch vermeit gaarne in stil, ondiep water, op een zandigen bodem. Hij is daar ook beveiligd tegen de bloeddorstige aanslagen van den snoek en den baars; terwijl deze oever eene geschikte gelegenheid voor de voortteling aanbiedt. Zóó zou dat riviervak een vruchtbare vischkweekerij, ook van alle andere vischsoorten, kunnen worden, die haar gunstigen invloed over de geheele rivier noodwendig zou uitoefenen.

Maar, wij herhalen het, de bloei van deze onschatbare bron van een gezond en goedkoop voedsel is afhankelijk van de gelijkvormigheid van wetten, reglementen, besluiten, welke twee laatsten, in den vorm van een koninklijk besluit gegoten, geschraagd door strenge straffen en een streng toezicht, der visscherij verademing en opbeuring uit het verval verzekeren.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - III.

Alvorens voor goed de stad binnen te gaan, wil ik mij nog eenige oogenblikken ophouden in de nabijheid van de laatste en tevens de jongste der oude poorten, die kans heeft van nog eenigen tijd aan het lot te ontkomen, dat haar oudere zusteren moesten ondergaan.

Bij de Muiderpoort is een uitgebreid terrein, waarvoor de Amsterdammers, van het eene geslacht in het ander, altijd een buitengewone voorliefde hebben gehad. Daar bouwde vroeger de nijvere burger, die zijn schaapjes op 't droge had weten te brengen, de woning, waar hij zijn laatste dagen in *dolce far niente* ging slijten; daar slenterden des Zaterdags de bontgekleede jodinnetjes arm in arm rond, vergezeld van mannelijke stamgenooten, met de verveling op 't gelaat, omdat hun rustelooze speculatie-zucht een soort van quarantaine moest houden; daar wemelde het des Zondags van wandelaars en daar vonden de liefhebbers van kolven en kegelen ruimschoots gelegenheid om hun hart op te halen.

't Waren geen huizen als kasteelen, die zuinigheid met vlijt in de Plantage had doen verrijzen; er zat iets benepens, iets popperigs in de lage huizen en kleine koepels, iets stijfs en eentonigs in de lanen, zoo akelig rechthoekig als peterselie-bedden. Doch de Amsterdammer was er al zeer tevreden over, dat hij ‘binnen de veste’ gelegenheid vond om zich onder schaduwrijk geboomte te bewegen en versche lucht te genieten, en de vreemdeling, die de hoofdstad bezocht, zou zich zeker niet zeer bemind gemaakt hebben wanneer hij met geringschatting van de Plantage had gesproken. Nu, in 't land der blinden is de eenoogige koning: wie daartegen in oppositie komt, maakt zich schuldig aan majesteitschennis.

Tegenwoordig behoeft de Amsterdammer den vreemdeling niet meer met zekere angstvalligheid naar de Plantage te voeren, want sinds jaren heeft daar een groote herschepping plaats gehad. Het Park met Zomeren Wintertuin, met een zaal waarin

1800 menschen geplaatst kunnen worden, had alreeds veel bijgedragen tot den voortdurenden bloei der Plantage, doch 't was voornamelijk het koninklijk genootschap *Natura Artis Magistra* dat aan die geliefkoosde plek een nieuw leven schonk. Er zal ook nu wel geen vreemdeling te Amsterdam komen, die verzuimt een bezoek aan de Plantage te brengen; het verkeer is dan ook zoo toegenomen dat den ganschen dag sierlijke omnibussen uit het midden der stad daarheen rijden en in weerwil dat de grond ontzaglijk in prijs is gestegen, worden daar een menigte huizen gebouwd, die recht geven om te vragen of Amsterdam andermaal door den hoorn van overvloed bevoorrecht is.

Hoe het mogelijk is dat een zaadkorrel soms in korten tijd een reusachtigen boom kan voortbrengen, zelfs onder ongunstige omstandigheden, dit leert de diergaarde in de Plantage, door de Amsterdammers doorgaans eenvoudig *Artis* genoemd. Er is ongemeene geestkracht en volharding toe noodig geweest om de bezwaren te boven te komen en van de met zooveel moeite behaalde voordeelen een goed gebruik te maken; het heeft zorgen, slapelooze nachten gekost eer men de zucht van het hart jagen en uitroepen kon: *Finis coronat opus!* Daarom mogen de Amsterdammers er wel eens aan denken of het niet plichtmatig zou zijn om bij gelegenheid ook een Westermanstraat aan te leggen, want 't is aan de geestkracht en volharding van hem, die dezen naam draagt, te danken, dat de hoofdstad een openbare inrichting bezit waarop het gansche land trotsch mag zijn.

De *Genesis* der diergaarde levert een reeks van tegenspoeden, tegenwerkingen en struikelblokken, veelal ontsproten uit de bekrompen denkbeelden van meergenoemde firma Jan Salie en Comp., waartegen een ondernemende geest altijd te kampen heeft en die de nakomelingen nog wel te bestrijden zullen hebben als het niemand meer heugt dat de doorgraving van Holland op zijn smalst niet bestond; want Jan Salie is een even taai als saai wezen.

't Zal nu wel een veertigtal jaren geleden zijn dat zeker boekverkooper te Amsterdam, de heer G.F. Westerman, een dilettant op het gebied der natuurlijke historie, op het denkbeeld kwam om in de hoofdstad een diergaarde in 't leven te roepen, zooals men in de laatste jaren te Londen en elders had zien geboren worden. Westerman werd daarin ondersteund door enkele vrienden, die zijn pogingen toejuichten en hem hunne medewerking toezegden, doch ofschoon dit zeer aanmoedigend was, 't baatte nog niet veel; om het karretje op den officieëlen weg te krijgen, daartoe waren andere middelen noodig en men weet hoeveel struikelblokken en steenen des aanstoots op dien weg gevonden worden.

Hierbij kwam nog dat niet lang te voren een zeer invloedrijk en vermogend man tevergeefs had getracht een soortgelijk plan tot stand te brengen.

Onze amsterdamsche boekverkooper liet zich daardoor echter niet afschrikken. Hij bood in 1836 koning Willem 1 een uitvoerig plan aan en mocht zich zoo gelukkig achten van de verzekering te ontvangen der vorstelijke belangstelling en bescherming.

Waren de moeielijkheden nu overwonnen?

Die dit denkt, heeft buiten den waard of liever buiten Jan Salie gerekend. Of de toenmalige burgemeester een natuurlijken afkeer van wilde beesten had, weet ik niet, doch hij trok een zeer lang en bedenkelijk gezicht, toen de heer Westerman met het voorstel voor den dag kwam om voortaan in de registers van den burgerlijken stand ook leeuwen en tijgers op te nemen. Al de Jan Salie's staken de hoofden bijeen; zij vonden het een absurd denkbeeld om in een beschaafd land tusschen apen en jakhalzen te gaan leven, evenals de roodhuiden. Het dansen van de beeren op de openbare straat was nog nauwelijks verboden en nu wilde men in Amsterdam een gansche

verzameling van dat ontuig gaan huisvesten. ‘Kijk ereis an,’ dat was te zot om over te spreken!

Als een gevolg van al die bezwaren werd aan den Haag geadviseerd dat het onraadzaam werd geacht een diergaarde op te richten, en de heer Westerman werd met zeer beleefde woorden aan de deur gezet.

Schromelijke teleurstelling! Het karretje, dat reeds met goed succes den officieëlen weg opgegaan was, kreeg een schok en kon niet verder voort.

De meeste menschen zouden bij zooveel tegenstand den moed laten zinken, doch met den grondlegger van *Artis* was dit gelukkig het geval niet. Reeds in den loop van 't volgend jaar werd een sociëteit tot bevordering van de kennis der natuurlijke historie in het leven geroepen, die haar zetel kreeg in den tuin Middenhof; daar is de kiem gelegd van de amsterdamsche diergaarde, die nu reeds een europeesche vermaardheid bezit. Aanvankelijk bestond die sociëteit uit 120 leden, men had dus slechts over bekrompen middelen te beschikken; desniettemin was het kabinet van opgezette voorwerpen uit het dierenrijk zeer belangrijk en werd met den dag de verzameling levende dieren grooter, ofschoon men zich natuurlijk slechts mocht bepalen tot de tamme soorten, waarvoor de bezorgde vaders der stad geen vrees behoefden te koesteren.

't Bleek intusschen al spoedig dat de Zoölogische Sociëteit zich in een vrij algemeene sympathie mocht verheugen; iedereen sprak in Amsterdam van *Artis* en de heer Westerman en zijn vrienden meenden onder begunstiging der publieke opinie de angstvalligheid en het vooroordeel te mogen trotseeren. Zij knoopten onderhandelingen aan met van Aken en kwamen voor *f* 34000 in 't bezit van zijne verzameling.

Velen zullen zich nog de ambulante menagerie van van Aken herinneren, de glorie der nederlandsche kermissen. Zijn groote tent was altijd belegerd door een nieuwsgierige menigte die met bewondering staarde naar de bontgekleurde papegaaien, welke in hunne ringen gymnastische oefeningen hielden, of naar de apen, die langs palen opklouterden en met ongemeene handigheid de voorwerpen wisten te vangen, hun door de jongens toegeworpen. Ik hoor, dunkt mij, nog den explicateur der menagerie met een verbazend kermis-accent roepen: ‘Heeren en dames! hier is de grrrroote, wijdberoemde menagerie van den heer van Aken, waarin geplaceerd zijn al de diersoorten der bekende en onbekende wereld. Men ziet hier den boa-constrictor of reuzenslang, die levende konijnen verslindt, den Ourang-Outang of boschmensch, den koning van het woud, den leeuw: hoort hem brullen! - Staat niet te twijfelen voor de tent, burgers en buitenlui! maakt dat gij der bij komt, want 't is nu dat het souper of de maaltijd der dieren gaat beginnen!’

't Was de heer Westerman die deze rondtrekkende beesten tot ware aristocraten uit de dierenwereld verhief. Voortaan zouden zij in een koninklijk verblijf wonen; zij kregen bedienden in livrei gekleed, kamerd enaars en lakeien. De papegaaien gingen op Middenhof hun gymnastische toeren verrichten. Daar hebben zij heel wat beleefd, want die dieren bereiken een hoogen ouderdom en zijn niet zoo gevoelig voor het noordelijk klimaat als de giraffen, die gemeenlijk hun testament maken, alvorens zij in *Artis* komen. Die papegaaien hebben reeds menig gekroond hoofd, menig vorstelijk persoon met hun schel gekras in *Artis* verwelkomd. Zij hebben er den vorigen koning van Beieren gezien, die als een eenvoudig burger in de *Stadt München* in de Warmoesstraat een glas beiersch ging drinken; zij zijn er getuigen van geweest hoe de groote wereld in *Artis* voor prins Napoleon boog, toen de echte amsterdamsche jongens, met verkrachting van alle diplomatieke vormen, in

de straten der hoofdstad een welgemeend ‘weg met Napoleon en leve Willem Drie!’ lieten hooren.

Doch ik ben zeer voorbarig, want de wakkere Westerman was met zijn menagerie nog niet op Middenhof,

‘Nog lange niet, nog lange niet.’

Jan Salie maakte bezwaar tegen het opnemen der wilde dieren, hij keurde de lokalen, waarin zij geplaatst moesten worden, af: de menagerie mocht niet binnen de veste komen.

Dat vonnis klonk als een donderslag bij een helderen hemel. De overeenkomst was gesloten, de Winter naderde, - wat moest het bestuur van *Artis* beginnen? Men zag niet slechts de *f* 34000, maar ook de toekomst van het zoölogisch genootschap verdwijnen. Er werd aan van Aken geschreven dat hij winterkwartieren voor zijn beesten moest gaan zoeken, doch toen de brief te Brussel aankwam was de menagerie reeds op weg naar Amsterdam.

DE KERK IN DE VONDELSTRAAT TE AMSTERDAM.

Goede raad was duur. De wilde beesten stonden voor de poort doch mochten niet verder komen; Jan Salie was niet te bewegen. Door zulk een leger was de veste nog nooit bedreigd geworden. Men hoorde de leeuwen en tijgers brullen en bij dat onheilspellend geluid sidderde het bestuur van *Artis* wel het meest, want de *f* 34000 stonden op het spel.

Doch de heer Westerman heeft in deze pijnlijke omstandigheden bewezen dat hij niet licht voor moeielijkheden de vlag strijkt. Aan zijn geestkracht en volharding is het te danken geweest dat het dagelijksch bestuur der boofdstad zich liet bewegen om de vreemdsoortige gasten voorloopig in de kazerne Oranje-Nassau onder dak te brengen. Daar moesten nu de beeren, leeuwen en tijgers werkelijk quarantaine houden, totdat de angstvalligheden en bedenkingen overwonnen waren en Jan Salie

capituleerde, niet zonder echter nog eenige benepen en kleingeestige voorwaarden te stellen. In de maand Augustus van 't jaar 1840 mocht de heer Westerman zonder grootspraak ‘hei!’ roepen: hij was over den dam.

Dat is nu haast 33 jaren geleden en de boa-constrictor heeft al dien tijd wel levende konijnen maar nooit Amsterdammers opgegeten. Wel zijn de amsterdamsche jongens soms zoo ondeugend geweest om op Zaterdag in de Plantage luidkeels te roepen: ‘Er is een beer losgebroken,’ zoodat de wandelende jodinnetjes in groote overijling al gillende, soms met achterlating van haar schoeisel, naar alle richtingen uit elkander stoven, doch van wezenlijke ongelukken heeft men nooit gehoord: de woud- en woestijnroovers hebben zich zeer ordentelijk gedragen.

Van dien tijd af - en vooral nadat den heer Westerman al het gezag werd toevertrouwd - is *Artis* zoozeer in bloei toegenomen dat men elk jaar verbaasd slaat over de uitbreiding en verfraaiing. Middenhof was slechts een halve bunder groot, thans beslaan de gebouwen der diergaaide in de middellaan der Plantage een schier onafzienbare lengte, terwijl nog zeer onlangs door het bestuur van *Artis* weder een aanmerkelijke som is besteed voor een nieuwe uitbreiding. Het genootschap telt thans meer dan 5000 vaste leden, die zich regelmatig in dien lusthof komen verpoozen; want inderdaad, *Artis* is in den volsten zin des woords een lusthof geworden. Schaduwrijke boomen bieden er een aangenaam lommer, Flora is er weelderig vertegenwoordigd, de bloemperken getuigen van goeden smaak, de kostbare planten en gewassen van een wel gevulde beurs, - kortom, men heeft van dat gedeelte der Plantage een klein Arcadië weten te maken.

't Is echter vooral de verzameling van dieren die de bewondering opwekt van landgenoot en vreemdeling. Uit alle oorden der wereld zijn de kostbaarste en vreemdsoortigste beesten aangevoerd, die allen in eigenaardige verblijven zijn gehuisvest. Men vindt er zoowel den kolossalen olifant als het nietige kolibrietje en men weet niet wat men meer moet bewonderen: de reusachtige nijlpaarden, die in hun bassin rondzwemmen en als lammetjes zoo gedwee zijn voor hun oppasser, of de slanke ibis, die met zijn rooskleurige pooten in het water plast.

Ik zal mij niet aan een opsomming der verschillende dieren wagen, er zou trouwens ook geen einde aan komen; bij de collectie vogels en gevleugelde dieren in 't algemeen, kan alleen wel een halve dag zoek gebracht worden. Men moet in *Artis* zijn, moet *alles* zien om volop te genieten.

Artis is een geliefkoosd uitspanningsoord der Amsterdammers geworden; gedurende het geheele jaar, 't moge Winter of Zomer zijn, stroomen daar gansche scharen heen en niemand keert er onvoldaan van terug. 't Is vaak zeer vermakelijk om te zien welke groote oogen eenvoudige dorpelingen opzetten als zij door den ingang ‘gedraaid’ worden en zich dan te midden van een bewoonde wereld bevinden, waarvan zij nooit hadden durven droomen. ‘'t Is krek of we hier in 't paradijs zijn met al die beesten om ons heen,’ hoorde ik eens een eenvoudig boerinnetje tegen een der bedienden zeggen. ‘Maar appelboomen hebben wij niet,’ zeî de ander, ‘er komen te veel Eva's hier.’ Wat stond dit boerinnetje te kijken toen de olifant kunsten maakte op zijn onbehouwen pooten, toen hij met zijn lange snuit zoo rap een halven emmer water opslurpte als een burgerman zijn bittertje, toen hij centen van den grond opraapte en op last van den oppasser - die wel weet waarom - in een bakje neêrlegde.

Het lievelingsplekje der amsterdamsche jeugd van 't mannelijk geslacht is bij de apenkooi. Geen wonder: soort zoekt soort. De jongens vermaken zich in, zij zijn jaloersch op de guitenstreken der apen, die zij niet met rust kunnen laten, en er gaat een luid gejuich onder hen op wanneer ‘keesje’ zich eens meester heeft weten te

maken van een strik of ambulante haarlok eener dame, die zich wat te dicht in zijn nabijheid waagde.

De meeste belangstelling wordt wel aan den dag gelegd voor de nijlpaarden, die zóó vreedzaam, zóó huiselijk dag in dag uit in hun bassin verblijven, dat zij menig echtpaar beschamen. 't Is dan ook de moeite waard om te zien hoe die kolossale dieren onder water duiken en vervaarlijk snuivende weêr boven komen, hoe zij den afzichtelijken, zalmkleurigen, vischachtigen muil openen om den toeschouwers een smakelijk douceurtje af te bedelen.

Één dag is er in 't jaar dat *Artis* en omstreken letterlijk belegerd worden; 't is dan wanneer de Koning en Koningin, bij gelegenheid van het officieël bezoek van Amsterdam, de diergaarde bezoeken. Heel Amdam weet dat en komt dan ook op de been; allerwege zijn de straten met menschen gevuld en de *haute volée* is talrijk in de lanen en restauratie-zalen van *Artis* vertegenwoordigd.

Denkt men er vooral op zulk een dag wel genoeg aan, hoeveel dank Amsterdam verschuldigd is aan den wakkeren Westerman!

(*Wordt vervolgd*.)

[Nummer 37]

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - IV.

Er bevindt zich in de Plantage nog een andere inrichting, die in hooge mate onze aandacht verdient. Wanneer men zich op sommige werkdagen des morgens in de middellaan bevindt, ziet men uit een kolossaal gebouw, dat zijn front 27 meters hoog boven den grond verheft, eenige stokoude, goed gekleede mannen en vrouwen komen, die, òf op eigen beenen voortstrompelen òf met behulp van anderen den weg naar de stad inslaan.

HET VOORBIJKOMEN VAN DEN TREIN, NAAR VERHEYDEN.

't Is de moeite waard om te zien hoe helder de mutsen en halsdoeken der vrouwen zijn en hoe de hand gehouden wordt aan de kuitendekkers der mannen.

Die oudjes kunnen wat vertellen van de Plantage, als zij op hun dreef zijn. Daar zijn er bij, wier geheugen zoo ver gaat dat men er bij begint te duizelen, Zij weten te vertellen hoe zij daar den ‘lam-

men' koning hebben zien rondrijden toen hij te Amsterdam resideerde, zelfs zijn er bij die 't nog heugt hoe de Franschen daar den baas speelden, toen de Amsterdammers zooveel spijt hadden als haren op 't hoofd dat zij ooit van 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' gesproken hadden. Van de herschepping, die de Plantage in den laatsten tijd ondergaan heeft, zijn zij dagelijks getuigen geweest; zij hebben het eene huis na het andere uit den grond zien oprijzen en zijn niet karig in het geven van adviezen aan allen die maar naar hen willen luisteren, want al wat in de Plantage gebeurt, gaat hun meer aan het hart dan men oppervlakkig wel zou denken.

Ziet die twee oudjes eens die daar een oogenblik blijven staan om elkander een snuifje te presenteeren! De man moet een krukstokje gebruiken, omdat zijn beenen reeds eenigen tijd naar pensioen verlangen, en de vrouw zou ook wel zoo'n stokje noodig hebben. Zij zijn bijna zoo oud als sommige papegaaien op het oude Middenhof en ook niet minder praatziek, doch men kan duidelijk op hun gezicht lezen dat zij zoo gezond zijn als visschen en een onbezorgden en gelukkigen ouden dag genieten. Mie vertelt dat zij naar de mevrouw gaat, bij wie haar dochter nu al achttien jaren heeft gediend en Hannes zegt dat hij op den bok van het rijtuig heeft gezeten waarmeê die mevrouw eens naar het 'Haantje'[1)] werd gebracht om gedoopt te worden.

Zij wandelden al pratende voort toen op eens met een zwierigen zwaai een zwaar beladen omnibus met drie paarden de Plantage indraaide. Veertien personen zaten binnen in en zestien boven op.

'Ga wat op zij, Mie,' zeî Hannes, 'want dat ding is niet te vertrouwen. In mijn jongen tijd namen de menschen sleepkoetsjes, dat ging wel langzaam maar secuur. Tegenwoordig gaan de menschen, geloof ik, voor pleizier den hals breken, 't Is nooit gehoord . . . . en dat gaat maar zoo straat in straat uit. 't Is schande dat dc "Heeren" zoo iets niet verbieden, want we zullen nog van ongelukken hooren als we tijd van leven hebben.'

'Ja, ik zeg ook dat het zonde en schande is,' sprak Mie.

'En dan zitten er brekebeenen op den bok die nog nauwelijks den stalbezem kunnen hanteeren' hernam de man; 'in mijn tijd ging dat anders.'

'Ja, Hannes, de wereld loopt op zijn eind,' zeî Mie en Hannes gaf door een knik met zijn hoofd te kennen dat hij het volkomen met haar eens was.

Die oudjes behoorden tot de gelukkigen die verpleegd worden in het St. Jacobs-gesticht, 't welk voor eenige jaren in de Plantage werd gebouwd en inderdaad Amsterdam tot sieraad strekt.

Mijn oude kroniekschrijver, sprekende van het Oude-mannen-huis op den Binnen-Amstel, roemt dit gebouw om zijn schoone 'timmeragiën' en zegt 'dat het niet en schijnt een huys van arme Luyden, maer een Paleijs van Princen, waerin Mannen en Vrouwen ontfanghen, onderhouden ende van eten ende drincken wel ghetracteert worden.'

Van het St. Jacobs-gesticht kan men inderdaad hetzelfde zeggen. Men moet rekening houden met de spreekwoordelijke milddadigheid der Katholieken van Amsterdam om te beseffen hoe het mogelijk is geweest om naast de veelvuldige inrichtingen van liefdadigheid nog een dergelijk gesticht te bouwen en met al wat daarbij behoort te onderhouden.

Lang, zeer lang behoorde het oprichten van een dergelijk gesticht voor katholieke oude mannen en vrouwen te Amsterdam tot de vrome wenschen. Vredenburg,

1) Kerk van St. Nicolaas in de Heintjehoeksteeg.

Brentano en St. Bernard bestonden wel, doch zij mochten niet voldoende worden geacht voor de behoeften. Het zoogenaamde R.K. Oud-armen-kantoor voorzag zooveel mogelijk in de behoeften van bejaarde lieden die niet meer voor hun onderhoud konden zorgen, doch die ‘bedeeling’ had altijd iets gebrekkigs. Ik zeg dit geenszins om iets af te dingen op den lof die het Oud-armen-kantoor altijd is toegezwaaid. Die inrichting heeft in 't verleden steeds onschatbare verdiensten gehad en mag er zich thans nog op beroemen. In het jaar, dat men het St. Jacobs-gesticht begon te bouwen, ondersteunde zij o.a. niet minder dan 998 weduwen en ongehuwde vrouwen en 126 weduwenaars en ongehuwde mannen. Dit neemt echter niet weg dat de wijze waarop de armen in hun oude dagen verpleegd moesten worden veel te wenschen overliet, zoowel wat hunne geestelijke als lichamelijke behoeften betreft en men altijd den wensch bleef koesteren dat met Gods hulp eens een huis mocht worden opgericht dat aan de vereischten beantwoordde.

Die hulp is niet achterwege gebleven.

Op den 3^{en} November van 't jaar 1858 stierf te Brussel op dertigjarigen leeftijd M^{r}. Jacob Diederik Lodewijk Emmanuel Baron van Brienen, heer van Stadt en Haringvliet. Bezield met liefde voor den behoeftigen natuurgenoot en bekend met de betrekkelijk gebrekkige verpleging van katholieke oude mannen en vrouwen te Amsterdam, had hij de belangrijke som van tweehonderd vijftig duizend gulden aan het Oud-armen-kantoor vermaakt.

Dat was een vreugdevolle tijding voor de heeren regenten, die zich met zooveel zorg en ijver van hun moeielijke taak kweten.

Er was echter een ‘maar’ aan die buitengewone schenking verbonden: de erflater had tot voorwaarde gesteld dat een gesticht voor katholieke oude mannen en vrouwen zou worden opgericht. Zoo lang er geen terrein aangekocht was en het bouwen een aanvang had genomen, mocht het Oud-armen-kantoor niet in 't bezit van dat kapitaal komen, 't zou echter zoo lang geadministreerd en vruchtbaar gemaakt worden door personen die daartoe waren aangewezen.

't Duurde geruimen tijd eer iemand zulks wist, want er was tijd van beraad noodig en men heeft 't wellicht ook noodig geacht te zwijgen om niet gedwarsboomd of ten minste bemoeielijkt te worden in het aankoopen van terrein.

Eindelijk zag men echter midden in de Plantage, tegenover *Artis* toebereidselen maken voor een uitgebreiden bouw. Er werd een terrein afgepaald, dat den voormaligen Franschen Tuin omsloot, waar de Amsterdammers vroeger muzikaal genot smaakten, de heipalen boorden zich een weg in den grond, uit een ontzettende massa steenen werden muren opgetrokken tot op een hoogte die iedereen verbaasde en er rees allengskens een gebouw uit den grond dat de aandacht van ieder tot zich trok.

't Was in de laatste helft van het jaar 1863 dat die werkzaamheden een aanvang namen en drie jaren later, op den 1^{en} 1866 werd het gebouw betrokken door den eerw. Rector H.W.J. van Hertum, zes Zusters van liefde uit de Congregatie van Tilburg en een tiental oude lieden.

Het had heel wat moeite en zorgen gekost alvorens men dien gelukkigen dag zag aanbreken. Een som van twee en een halve ton is wel geen bagatel te noemen, doch kon toch ook op verre na de kosten niet bestrijden, want men wilde een gesticht hebben dat de hoofdstad waardig was en waar mettertijd niet minder dan achthonderd oudjes verpleegd konden worden. In de eerste plaats had men ongeveer *f*40.000 moeten besteden voor het aankoopen van het terrein, terwijl het gebouw werd aanbesteed voor de som van *f* 379.600. Wanneer men nu hierbij in aanmerking neemt

dat de som van aanbesteding gemeenlijk ver wordt overschreden en het meubileeren voor een personeel van 400 à 500 armen ook een aanmerkelijke som bedroeg, kan men wel aannemen dat het geheel meer dan een half millioen heeft gekost.

'En dat voor tien arme mannen en vrouwen!' zal men zeggen.

De lezer gelieve te denken aan het spreekwoord: Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd. Zooals wij gezien hebben is 't nog geen zeven jaren geleden dat het gesticht geopend werd en het getal verpleegden is nu reeds tot ongeveer tweehonderd aangegroeid, dat der Zusters tot dertig. De Katholieken, die vóór den bouw bij inschrijving reeds *f* 60.000 bijeenbrachten, zijn niet in gebreke gebleven om deze goede zaak voortdurend te steunen, en dat eenmaal het groote doel bereikt zal worden hieraan behoeft niemand te twijfelen; de goede naam, dien de Amsterdammer om zijn milddadigheid bezit, is daarvoor borg. Er bestaat dus alle hoop dat het gebouw, volgens het oorspronkelijke plan, eenmaal kan worden vergroot en een bevolking zal kunnen bevatten van 800 bejaarde armen die daar een gelukkigen en zaligen ouden dag beleven.

Ziedaar eenige bijzonderheden betreffende de oprichting van het St. Jacobs-gesticht in de Plantage. Laat ons thans een oogenblik bij het gebouw stilstaan. Het werd ontworpen door en is ook uitgevoerd onder leiding van den architect, W.J. Offenberg, die voor zijn werk den dank der heeren regenten van het Oud-armen-kantoor verdiend en ook verworven heeft. Het gebouw heeft een lengte van 82 meters, doch er ligt aan de beide uitersten nog 12 meters fundeering, zoodat het front eens 106 meters lang zal zijn. Men behoeft ook trouwens geen bouwkundige te zijn om te kunnen zien dat het gesticht onafgewerkt is. Ik heb reeds gezegd dat het gebouw de kolossale hoogte van 27 meters bereikt, doch hiermede is slechts bedoeld het midden van 't front dat een weinig vooruitspringt en den hoofdingang vormt: een sierlijke boog van 15 meters breedte. Staat men nu midden voor het gebouw dan valt het oog onmiddelijk op een groep beelden van witten zandsteen, die den boog aanvullen. Het middelste beeld stelt den H. Apostel Jacobus voor, den patroon van het gesticht en is vervaardigd door onzen onvergetelijken Royer. Nog twee andere beelden - van den heer Stracké - zijn op de hellingen van het frontispies aangebracht; zij stellen een ouden man en een oude vrouw voor, die daar rustig neêrgezeten zijn en op wier gelaat de kalmte en tevredenheid heerschen, in welke zich, naar ik hoop, al de oudjes in St. Jacob mogen verheugen. Het dagblad *de Tijd* zeide eens o.a. het volgende van die beelden: 'Hun gansch gelaat schijnt de behoeftigen van hooge jaren toe te roepen: Komt binnen, komt binnen, het is hier goed en genoegelijk uit te rusten van den arbeid en in tevredenheid te leven.'

Zoo is het ook, en er zullen te Amsterdam nog maar al te veel oudjes gevonden worden die graag aan die uitnoodiging zouden voldoen, en er is nog plaats in overvloed, maar .... Och, laat dit slechts aan de Katholieken van Amsterdam over; zij zullen hun beurzen niet gesloten houden, zoo lang er nog plaats is voor brave oude lieden die naar rust verlangen en rust verdienen.

De hoofdingang van het gebouw voert in een ruime vestibule en van daar naar verschillende spreekkamers, naar conversatiezalen en wandelplaatsen grenzende aan de tuinen, waarvan bij ongunstig weder gebruik kan worden gemaakt. Zeer doelmatig zijn aan het einde van 't gebouw hijschkokers aangebracht, die gelegenheid geven om alles wat men boven noodig heeft of wat weêr naar beneden moet, zonder eenige moeite op zijn plaats te brengen. De lezer zal echter wel geen lust gevoelen om van dit gemakkelijk middel gebruik te maken en daarom zal ik zoo vrij zijn hem voor te gaan op een der twee fraaie trappen

die zich aan het einde der vestibule bevinden. Zoo komen wij op de tweede verdieping van het gebouw, die niet minder dan 5 meters hoog is en een ontzaglijke ruimte aanbiedt. Men vindt daar behalve de woning van den Rector en de vergaderzaal van het bestuur, de slaapzalen voor mannen en vrouwen en bij elke slaapzaal een aangrenzend nachtverblijf voor een der religieuzen. Verder de eetzalen en andere localen. Hier is ook de kapel, die zeker voor zulk een gesticht niet groot mag worden genoemd, doch waarmede, door een zeer doelmatige inrichting, de aangrenzende zalen in verbinding gebracht kunnen worden, terwijl ook de ziekenzalen van een hoogere verdieping door middel van galerijen daarop uitzicht geven.

Heerscht in het gansche gebouw overal de grootste eenvoud, de kapel maakt hierop een uitzondering. Bij gelegenheid dat de prinses D'Hinnin, geboren baronesse van Brienen het gesticht bezocht, tot welks ontstaan haar broeder zooveel heeft bijgedragen, bracht zij een echt vorstelijk offer, 't Is aan haar te danken dat die kapel prijkt met een prachtig altaar van witten steen en marmer, aan drie zijden omgeven door een even schoone Communiebank. Dit altaar werd door den bisschop van Haarlem geconsacreerd eenige dagen vóór zijn vertrek naar Rome ter bijwoning van het Vaticaansch Concilie.

De derde verdieping bevat deels slaapzalen, waschinrichting en magazijn voor kleedingstukken. In het achtergedeelte vindt men behalve de reeds genoemde ziekenzalen ook nog vertrekken ten dienste van herstellenden, die een aangenaam uitzicht hebben op de tuinen.

Ziedaar het ‘Paleijs’ in de Plantage waarin de bejaarde Katholieken van Amsterdam ‘ontfanghen, onderhouden, ende van eten ende drincken ghetracteert worden.’ Is het nu wel te verwonderen dat de oudjes, die wij het gesticht zagen verlaten om eenige uren bij familie of vrienden door te brengen, zoo gezond zijn als een vischje in 't water, zoo vergenoegd als kinderen? De meeste hunner, zoo niet allen, hebben hun leven in zorgen en zwaren arbeid moeten doorbrengen, zij waren gehuisvest in woningen waar nauwelijks de zon kon binnendringen; thans worden zij beter gekleed en gevoed dan ooit, zij brengen den ganschen dag in ruime, luchtige zalen of in de open lucht door en genieten de kalmte die zoo weldadig is voor lichaam en ziel. ‘Mijnheer,’ zeide mij eens een oud man - een van de tien die bij de opening opgenomen en nu allen reeds overleden zijn - ‘ik heb 't mijn gansche leven zoo goed niet gehad als tegenwoordig. Als we onzen vrijen dag hebben dan ga ik uit, want men wil zijn oude kennissen nog wel eens graag zien, maar geloof uwé, mijnheer, ik verlang altijd weêr zoo hard naar huis als een kind naar zijn moeder.’

De man was anders alles behalve een kind, want zij, die toen in St. Jacob opgenomen konden worden, moesten minstens 74 jaren oud zijn.

En zulk een gelukkig leven wordt den ouden van dagen geschonken zonder dat een enkele penning aan St. Jacob behoeft te worden gestort.

Geen wonder dehalve dat zoodanige inrichting, hoe kort nog bestaande, zich overal, ook in 't buitenland, een goeden naam heeft weten te verwerven. De handteekeningen in het album der bezoekers zijn dan ook nu reeds schier ontelbaar. Op de eerste bladzijde vindt men de namen van den Koning, de Koningin en den Prins van Oranje. Onze hooggeschatte Koningin vooral, die met dc grootste belangstelling alles gade sloeg en tot de minste bijzonderheden toe wilde weten, gaf herhaaldelijk haar ingenomenheid met alles wat zij zag te kennen.

In de receptiezaal van 't gesticht vindt men dc plannen van het geheel voltooide gebouw hangen; zij omringen het heerlijke portret van M^{r}. Jacob met het familie-wapen der van Brienens, terwijl ook de regentenkamer versierd is met zijn borstbeeld, door Stracké *en medaillon* gebeiteld. Doch er behoefden zulke zichtbare teekenen niet te zijn om den naam in eere te houden van hem die de grondlegger van St. Jacob genoemd mag worden, daar de gansche stichting zijn lof uitspreekt. En wanneer nu de Katholieken der boofdstad eens geheel voltooid hebben wat hij begonnen is, dan zal de bekende milddadigheid der Amsterdammers ook nog in het nageslacht blijven voortleven.

(*Wordt vervolgd.*)

Het passeeren van den trein.

Het zien voorbijkomen van den trein is een evenement voor sommige plattelandbewoners die in een streek wonen, waar zij het gevaarte niet eiken dag zien voorbijsnorren.

Wanneer het eens gebeurt, dat hun juist om wille van den trein de doortocht wordt afgesneden, dan zullen zij over die geringe vertraging niet ongeduldig worden, integendeel 't gaat hun veel te gauw.

Deze gewaarwordingen van blijde verrassing worden echter niet gedeeld door den baanwachter of de baanwachtster, die op de minuut af, met de insigniën hunner waardigheid voorzien, zich ter bestemder plaats moeten bevinden. Het zien passeeren van den trein is voor hen bijna hetzelfde wat voor den grensbewaker het wachthouden is op een gevaarlijken post.

Het beroep van die vergeten en wat hun woonoord betreft, bijna verschoven lieden is van zeer groot algemeen gewicht en vol verantwoordelijkheid. Wordt er echter door de nieuwsgierigen aan het hek of door de reizigers in de waggons wel veel aan gedacht, van hoeveel belang het is dat daar bij den slagboom iemand op zijn post staat?

Een bonte groep aan een spoorweg-hek in 't ruime, vrije veld heeft aan een der bekwaamste belgische genreschilders van onzen tijd, Verheijden, het onderwerp geleverd tot een tafereel, hetwelk op de eerste gravure van dit nommer wordt weergegeven en dat vooral door waarheid en duidelijkheid van voorstelling uitmunt.

Een oogenblik rust.

Waar men ook ter wereld de landelijke bevolking in haar gewone doen aantreft, men zal wel eenig verschil van landaard en andere onderscheidingen van geringer beteekenis ontdekken, maar over 't algemeen wordt één voorname trek stereotiep waargenomen, namelijk het vasthouden aan het oude.

Ook zij, de landlieden, staan daarom niet stil doch de gejaagdheid waarmee de bewoners der steden, vooral der groote steden, in hun ondernemingen en zwoegen vooruitgaan, is bij de eersten een zeldzaam verschijnsel. Zij gaan in vele zaken gemeenlijk denzelfden gang, die reeds vóór honderde jaren gegaan werd.

Het tafereel der gravure van pag. 292 is wel van locale kleur en het eigenaardige ontbreekt daaraan niet. Evenwel, die put met zijn stellage zooals die reeds eeuwen geleden zich vertoonde, was vroeger en is nog voor de bevolking der streek een oase in de woestijn, waar zij altijd een oogenblik halt maken, hij is voor haar een

wegwijzer, een station. Het tuig van het lastdier is waarschijnlijk nog van dezelfde soort als in overoude tijden, het wordt niet veranderd omdat liet zoo beter past. Bijna alles is er misschien nog bij het oude en is er wellicht niet slechter om.

De geitenhoedster.

Het gebergte heeft zijn eigenaardige bekoorlijkheden. De parelen en sterren mogen er vreemd zijn, waarmede de kunstwereld der steden zich tooit; in de vrije bergnatuur vonkelen parelen als die der zee, sterren gelijk die des hemels.

't Arm meisje onzer tweede gravure in kleurendruk is een eenvoudige geitenhoedster uit het Hartsgebergte. Bij ons te lande zou zoodanig beroep al niet poëtischer zijn dan de werkzaamheden van een groentevrouw, melkboerin, of van de vrouw, die met een vlaggetje op een spoorwegbaan de wacht houdt.

In 't Hartsgebergte is dat echter anders. Te midden der trotsche wonderbloemen, ruischende groene pijnboomen, puinen van overoude sloten, onmetelijke rotsbrokken, wordt door de kabouterliederen en 't middernachtelijk bezoek van den berggeest zelfs over 't eenvoudig hutje, waarin de arme bergman huist, een glans en gloed van poëzie gespreid. Tooverfeëen zwerven er rond en de wonderbare prinses Ilse woont en troont er.

De arme geitenhoedster wordt er als 't ware een koningin, en, gelijk een dichter zegt:

't Groen der heuvlen is haar troon,
't Zonlicht op haar schedel stralend
Is haar zware, gouden kroon.
Aan haar voeten ligt haar kudde,
Haar getrouwe vleiersdrom,
Of haar geitjes stappen deftig,
Zooals 't ridders past, rondom.
En hun blaten mengt zich vroolijk
Met der vooglen melodie. -
Zwaai uw schepter, herderinne,
Over al die musici!

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(*Vervolg*.)

Lise Verbommel was vol bijtende spotternijen over de ridders, die zij vechtersbazen noemde en over de jonkvrouwen, die op haar hooge burchten bij het spinnewiel zaten. Zij mocht op het tooneel nog wel eens graag zulke ijzeren mannen zien of in romans over hen lezen, maar daar bleef het ook bij, de menschen waren tegenwoordig veel beschaafder en beter.

Rosine bestreed haar met niet weinig geestdrift; zij vergeleek de fiere ridders der middeleeuwen bij het tegenwoordige geslacht, dat verwijfdheid beschaving noemt en zeide ten slotte:

‘Was het niet bewonderenswaardig dat duizenden ridders uit alle oorden van Europa naar Palestina togen om de heilige plaatsen uit de handen der ongeloovigen te gaan bevrijden? Zij verlieten alles wat hun lief en dierbaar was om dat groote doel te bereiken; het tegenwoordig geslacht denkt aan zulke verhevene dingen niet, het zou integendeel in staat zijn het H. Graf voor altijd aan de ongeloovigen te verkwanselen als het goede renten kon opbrengen. Het tegenwoordig geslacht denkt slechts aan genietingen en werkt slechts voor genietingen, van offers brengen heeft het geen denkbeeld meer.’

‘Maar 't moet toch onuitstaanbaar voor de vrouwen zijn geweest dat zij zoo eenzaam, zoo geheel alleen op de verschrikkelijke kasteelen achterbleven?’

EEN OOGENBLIK RUST.

‘Zeker, haar lot zou ondraaglijk zijn geweest wanneer zij geen hooger streven hadden gekend dan genieten, doch hierin onderscheidden zich de menschen uit de middeleeuwen, de vrouwen zoowel als de mannen dat zij aan een andere wereld dan aan de stoffelijke offers brachten. De ridders gingen naar het Oosten om hun bloed en leven voor het hoogste beginsel ten offer te brengen; de vrouwen bleven op de verlaten burgten om zich met de opvoeding der kinderen bezig te houden, om de weldoensters der onderdanen te zijn, om te bidden voor de zegepraal van het Kruis. Is dat geen schoone levenstaak? In de tegenwoordige groote wereld gaan de ridders naar speelbanken en naar schouwburgen, zonder zich veel om hun vrouwen, te bekommeren, en de vrouwen laten dikwijls de zorg harer kinderen aan vreemde handen over, om op de badplaatsen verstrooiing te gaan zoeken.’

‘Gij zoudt inderdaad zulk een geharnasten ridder waardig zijn geweest,’ zei Lise glimlachend.

‘Dat betwijfel ik,’ antwoordde Rosine, ‘want ik geloof dat zulk een vrouw grooter verplichtingen had dan wij ons thans kunnen voorstellen; doch ware ik de vrouw eens ridders geweest, gaarne zou ik hem naar het Heilige land hebben zien vertrekken

om deel te nemen aan den strijd tegen de ongeloovigen, al had ik ook vooraf geweten dat geen aardsch geluk mij meer ten deel viel. Die geestkracht bezaten de vrouwen in de middeleeuwen en daarom bewonder ik haar. Men moet de wereld met al wat zij biedt, men moet het beste en liefste wat men bezit den Heiland ten offer kunnen brengen - mijn vader noemt dat gekruisigde liefde.'

'Gekruisigde liefde! wat een wonderlijke expressie, Max!' sprak Lise.

Doch de professor zeî niets; hij staarde lang nadenkend in de ruimte en vestigde toen zijne oogen, waaruit bewondering straalde, op het jonge meisje.

Dit ontging mevrouw van Staden niet; zij legde de hand op den

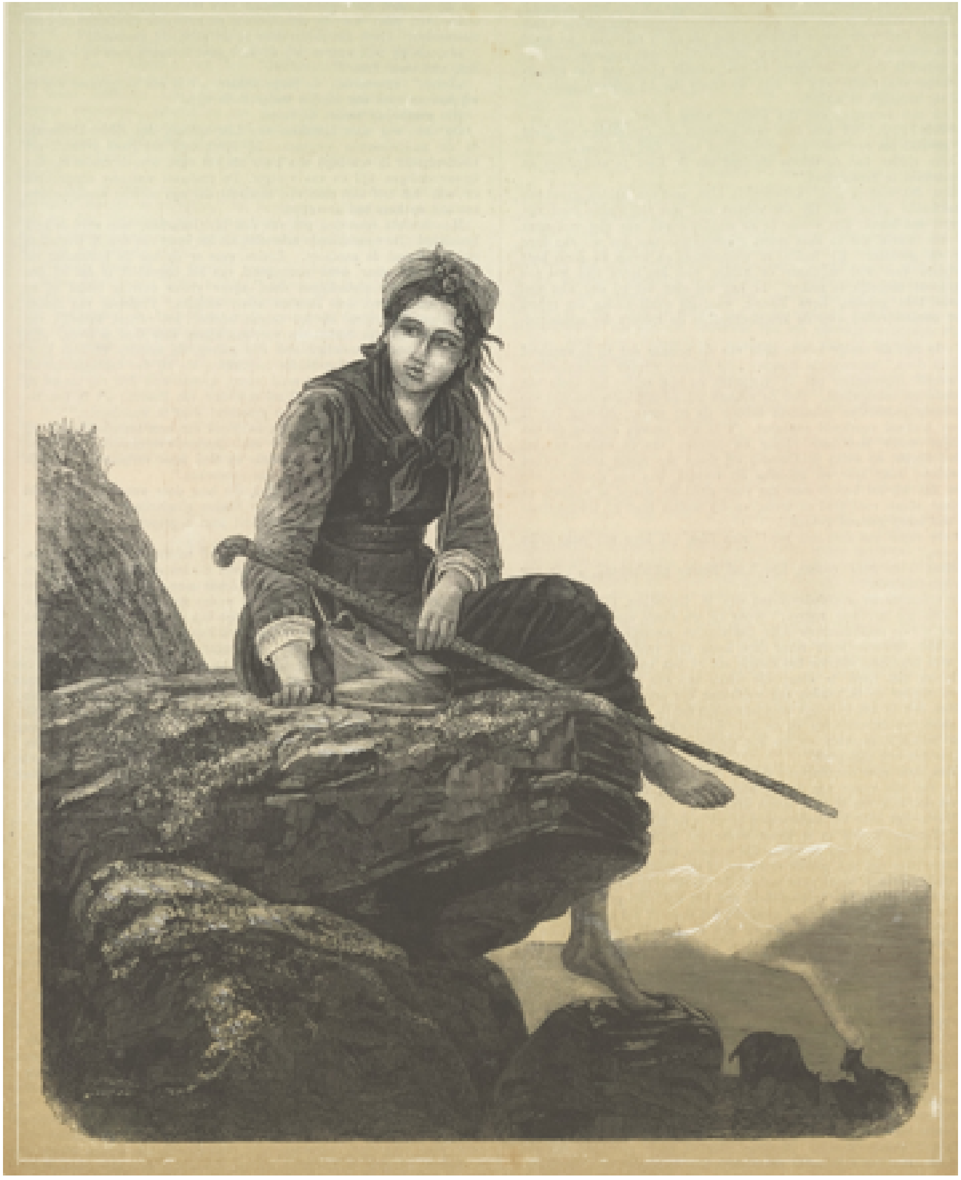

DE GEITENHOEDSTER.

schouder van haar zoon en zeide: ‘Rosine schijnt het “spaansch” van Alban Stolz te begrijpen, niet waar?’

‘Uit welke bron kan zij zulke wijsheid geput hebben?’ vroeg hij.

‘Uit de bron des levens, die aan den voet van het Kruis ontspruit, lieve Max,’ klonk het antwoord.

‘Uwe idealen zullen ook wel een schaduwzijde hebben, beste Rosine,’ zeî Lise; ‘althans ik kan mij niet voorstellen dat die kruisvaarders zulk een hoog doel voor oogen hebben gehad als gij u verbeeldt; de zucht naar avonturen zal daarbij wel een groote rol hebben gespeeld. Buitendien geloof ik dat het de eerste en voornaamste plicht van den man is, hij moge een ridder zijn of niet, de vrouw die hij gehuwd heeft zoo gelukkig mogelijk te maken.

‘Ook met verzaking van zijn plicht?’ vroeg Frans.

‘Plicht! . . . . . ik kan toch niet gelooven dat die ridders verplicht zijn geweest om aan zulk een gevaarlijken tocht deel te nemen?’

‘Elke ridder had de belofte afgelegd om de Kerk te verdedigen en de onschuld te beschermen.’

‘Zoo, dat wist ik niet,’ antwoordde Lise, met een lichten graad van geraaktheid. ‘Het zal bij die ridders ook niet altijd alles goud zijn geweest wat blonk. Een vrouw in de middeleeuwen was niet veel meer dan een slavin, die in alles moest gehoorzamen aan den wil van haar heer en gebieder. Zij leefde in afzondering en kwam de dood haar bevrijden, dan wist mijnheer de ridder zich het leven toch wel zoo aangenaam mogelijk te maken. Ik kan wel zien dat gij nog niet veel romans hebt gelezen, lieve Rosine, want gij zoudt alsdan een geheel ander oordeel vellen over de kruistochten en de ridders der middeleeuwen.’

‘'t Is niet de eenige zwarte zijde van de romans dat zij de waarheid te kort doen,’ antwoordde Rosine; ‘die dingen worden meestal alleen de wereld ingezonden om te vermaken en niet zelden ten koste van waarheid en zedelijkheid. Dat de ridders uit de middeleeuwen niet zoo lichtzinnig gedacht en gehandeld hebben als gij meent, daarvan kan ik u een treffend voorbeeld aanhalen, 't Is vele eeuwen geleden dat een adellijke vrouw met haar rijtuig en paarden van de wallen van het kasteel stortte, op welks puinhoopen wij thans zoo rustig zitten. Toen de ridder, haar heer en gebieder dit vernam, was zijn droefheid zoo groot dat hij het besluit nam om voor altijd de wereld te verlaten en voortaan alleen voor God te leven, en dit besluit heeft hij tot het einde van zijn leven gestand gedaan.’

‘Och, vertel ons daar iets van!’ riep Lise, ‘ik hoor zoo graag zulke legenden.’

‘Maar 't is geen roman, Lise,’ zeî Rosine glimlachend, ‘'t is een ware geschiedenis.’

Zij verhaalde de geschiedenis van den H. Gerlachus.(1)

‘Durft, gij nu nog zeggen,’ vroeg zij ten slotte aan Lise, ‘dat de ridders uit de middeleeuwen zulke lichtzinnige menschen waren?’

‘Ridder Gerlach heeft zeker dien naam niet verdiend, doch ik kan mij niet begrijpen waartoe het diende om in een boom te gaan wonen en brood met zand te eten; die ridder had een deftig man kunnen blijven zonder op te houden een weldoener der armen te zijn.’

‘Hoe heb ik het nu? Zoo even heette het dat de ridders hun vrouwen als slavinnen behandelden en na haar dood zich het leven zoo aangenaam mogelijk maakten en nu een ridder juist het tegenovergestelde doet, is het ook niet goed.’

(1) zie Uitstapjes in Nederland: Limburg.

‘Men kan alles overdrijven; dat de ridder wanhopig werd over het verlies van zijn vrouw kan ik mij begrijpen, maar ik zie niet in dat hij daarom tot zulk een uiterste moest overslaan.’

‘Hierin ligt juist het onderscheid tusschen de middeleeuwen, en onzen tijd,’ hernam Rosine en er kwam weder een buitengewone schittering in haar oogen. ‘Er zijn in onzen tijd mannen, die zoo wanhopig worden bij het verlies van een geliefd voorwerp, of van aardsche schatten, dat zij een einde aan hun leven gaan maken. Dat is lafhartig en laag, terwijl het tevens van een zondige verkleefdheid aan het aardsche getuigt. Gerlach was tot in het diepst zijner ziel geschokt, het ongeluk dat hem had getroffen deed hem de oogen opengaan en met de genade van God nam hij het besluit om de wereldsche vermaken, die hij had nagejaagd, vaarwel te zeggen en voortaan alleen voor den hemel, voor zijn bestemming hiernamaals te leven. Juist omdat h6/22/2022ij zulk een groot offer bracht verdient hij onze hulde en eerbied. Had hij vroeger misbruik gemaakt, van de aardsche goederen en genietingen, welnu, hij ging ze allen vaarwelzeggen, om boete te doen voor zijn vroegere uitspattingen; voor zijn zondige zucht naar roem en eer, ging hij nu den nederigsten arbeid verrichten en hij bracht de nachten biddend door om de zwelgerijen van vroegere dagen uit te delgen. Getuigt dit niet van echt mannelijken moed, van bewonderenswaardige geestkracht en zelfverloochening, professor?’

‘Gij noemt dat gekruisigde liefde, niet waar?’ zeî Max, wiens oogen gedurende het gansche verhaal onafgebroken op het meisje gericht waren.

‘Juist,’ henam Rosine. ‘Zonder offer is geen grootheid van ziel denkbaar; men kan zich aan de wetenschap, aan de menschheid toewijden; dat mag lofwaardig zijn, doch veel hooger staat hij, die zijn neigingen en begeerten weet te onderdrukken om zich zelven geheel ten offer te brengen uit liefde tot God.’

‘Dat gelijkt wel wat op het “spaansch” van den duitschen professor, vindt ge niet, Max?’ vroeg Lise.

‘'t Is waar,’ antwoordde de professor, doch men schijnt dat ‘spaansch’ in de eerste tijden des christendoms beter begrepen te hebben dan in onzen tijd; ik heb altijd de menschen bewonderd die, uit overtuiging dat zij daarmeê een Gode aangenaam werk verrichten, blijmoedig afstand deden van alles wat de wereld biedt en zelfs den smadelijksten dood trotseerden. Heeft die ridder hier in de nabijheid gewoond?’

‘Ja, als gij wilt kunnen wij de kerk gaan bezoeken waar hij begraven ligt, niet waar Frans?’

‘Zeker,’ antwoordde de jonge dokter, ‘'t is een aangename weg en wij kunnen toch nog bijtijds weder thuis zijn.’

Het gezelschap verliet de ruïne.

Op den weg naar Houthem was Lise spoedig den ridder-kluizenaar en de middeleeuwen vergeten. Zij sprak over het groot verschil van kleederdracht in een land zoo klein als het onze, over de modes van den tegenwoordigen tijd en van vroeger. De professor was zeer afgetrokken en stil, het trof niet eens zijn aandacht dat zijn moeder onafgebroken het oog op hem had gevestigd.

Men bezocht eerst den put van den H. Gerlachus, toen werd de kerk bezichtigd. De verschillende tafereelen uit het leven van den H. Gerlachus trokken vooral de aandacht. Rosine wees er op hoe de kluizenaar uit het Geul-dal daar werd voorgesteld van het oogenblik af dat hij den brief over den plotselingen dood zijner vrouw ontving totdat hij op een bundel stroo den laatsten adem uitblies. Professor van Staden bleef lang verwijlen bij het tweede tafereel: het vertrek namelijk van den ridder na zijn

besluit om voortaan alleen voor God te leven. Zijn vrienden staan verwonderd over zijn gedrag, de meesten verlaten hem.

'De vrienden die den ridder toejuichten als hij den tegenstander uit den zadel lichtte en in het zand wierp, keeren hem den rug toe nu hij zichzelven heeft overwonnen,' zei mevrouw van Staden; ''t is een bewijs hoe weinig de wereld ware grootheid weet te waardeeren.'

'Doch er is een engel in zijn nabijheid die hem aanmoedigt, ziet gij wel,' sprak Rosine; 'de schilder heeft daarmede vermoedelijk te kennen willen geven dat de mensch steeds op God moet vertrouwen, die zijn engel zendt om hem in 't goede te versterken.'

'Of soms een engelachtige ziel, die hem door woord en voorbeeld tot God voert,' sprak mevrouw van Staden glimlachend.

Max zag zijne moeder aan; hij had haar begrepen.

Sinds dit uitstapje was - zonder dat zij zelven dit wisten - een toenadering ontstaan tusschen professor van Staden en Rosine. Hoe vaker zij met elkander in gezelschap waren, des te meer ontstond de behoefte tot wederkeerige gedachtenwisseling. Niet zelden gaf dit aanleiding tot een kleinen strijd, want zij verschilden dikwijls van meening, doch zij begrepen elkander zeer goed, hoe verschillend ook hun standpunt was. Tusschenbeide riep zij triumfeerend uit: 'De banier, die ik volg, staat hoog verheven en rotsvast boven alle slingeringen der menschelijke wijsheid.'

Beiden waren als 't ware verwante geesten, hoogbegaafde naturen, doch niets schatte Max in Rosine zoo hoog als haar ootmoed en kinderlijke onschuld. Zij begreep hem en kon hem volgen in de ontwikkeling zijner denkbeelden; zij weêrsprak hem en gaf hem met den hoogsten ernst te kennen dat zij met haar catechismus in de hand geleerder was dan alle professoren, die dien catechismus niet kennen, - doch zij werd nooit aanmatigend, zij verloor nooit de bescheidenheid uit het oog die de vrouw zoo schoon staat.

Rosine bewonderde zijn helder verstand en groote begaafdheid, doch gevoelde een grenzenloos medelijden met hem. Hij, die man, zoo geleerd, zoo gevierd, zoo edel en goed, was medegesleept door de dwalingen van onzen tijd en verkeerde in de grootste onwetendheid omtrent hetgeen voor den mensch van de hoogste waarde is. Zij was overtuigd dat een geweldige strijd in zijn binnenste plaats had, want zij kende zijn dorst naar waarheid, die slechts door het geloof kon worden gelescht, en welk offer had zij niet willen brengen om hem behulpzaam te wezen?

Max gevoelde dit ook zeer goed. Er waren weken voorbijgegaan sedert hij in het bekoorlijke. Limburg verademing was komen zoeken, de Lente was lang verdwenen doch in zijn binnenste ontkiemde de Lente der hoop op een blijde toekomst.

Mevrouw van Staden zag dit alles en zij verdubbelde haar gebeden voor het tijdelijk en eeuwig geluk van haar geliefden zoon.

Lise zag het en het kwam haar zeer natuurlijk voor.

Frans zag het en ofschoon bij zich verheugde in de omkeering, die bij zijn vriend den professor ging plaats grijpen, het bracht zijn schoonste hoop ten grave. Hij gedroeg zich echter als een man en zocht vergoeding in den arbeid voor het genot van den gezelligen kring, dien hij meer en meer ontweek.

Lise was ook niet gelukkig, want de toestand waarin zij verkeerde, was voor haar niet alledaagsch. Tehuis min of meer het middelpunt van haar omgeving, talentvol, rijk, was zij van alle kanten verwend.

Sedert zij zich in Limburg bevond, was dat anders geworden, want Rosine scheen alles tot zich te trekken. Max, de trouwe vriend harer kindsheid en jeugd, die zich altijd slechts met zijn studiën had bemoeid, was geheel veranderd; haar tante en ook haar vader zochten steeds het gezelschap van Rosine en Frans, - hij was en bleef de hartelijke broeder als altijd.

VII
Ontwaken.

In de bovenwoning van den dokter, in de onmiddellijke nabijheid van zijn studeervertrek was een zijkamer die zelden gebruikt werd, doch waarin het altijd, in elk jaargetijde, Lente en Zomer was. De schoonste bloemen uit de broeikas werden er heen gebracht; zij bloeiden en verbloeiden daar. Afgezien van deze bloemenpracht was de kamer zeer eenvoudig; een boekenkast en schrijftafel waren de voornaamste meubelen. De muur tegenover het venster was met een Mariabeeld van buitengewone schoonheid getooid en aan de beide zijmuren hingen twee goed geschilderde damesportretten in natuurlijke grootte. Beiden waren van personen in den bloei des levens.

In deze kamer voerden de pastoor en de dokter een vertrouwelijk gesprek.

‘Ik heb in alles en altijd mijn best gedaan om de wenschen der stervende moeder te vervullen,’ zeî Bremmer. ‘Daarom moet Rosine ook op den bepaalden tijd in het bezit komen van de papieren. Zij zal ze morgen op haar een-en-twintigsten verjaardag lezen, zooals mevrouw Wallrath dat begeerd heeft.’

‘Wanneer komt zij dan terug?’ vroeg de pastoor.

‘Waarschijnlijk nog dezen middag,’ antwoordde Bremmer. ‘Zij weet dat dit mijn verlangen is en daarom behoeven wij er niet aan te twijfelen. Lise Verbommel is buitendien reeds zoo goed als genezen en heeft geen oppassing of verpleging meer noodig. Ik was in den beginne bang dat de koortsen zouden toenemen, doch het is goed afgeloopen. Frans brengt vandaag de familie een bezoek, doch Lise heeft zich uitsluitend aan mij willen toevertrouwen.’

‘'t Doet mij pleizier dat Rosine terugkomt,’ zeî de pastoor, ‘doch wij moeten er ons op voorbereiden dat het lezen der nagelaten papieren haar zeer zal schokken. Ik ben het intusschen met u eens dat wij aan het verlangen der stervende moeder moeten voldoen. Immers zoodanige begeerten van afgestorvenen behooren geëerbiedigd te worden.’

(*Wordt vervolgd.*)

's Zomers buiten.
Door Nepos.

‘Mijn schat, ik hoop toch, dat je in tijds zorgt voor een mooi optrekje, waar wij met onze kleinen de zomermaanden kunnen doorbrengen; want dezen Zomer houd ik het hier in de stad niet uit!’

Dacht ik het niet, dat het spoedig komen zou!

Dat ‘mijn schat,’ was al een leelijk begin; geen vrouw noemt haar man ‘mijn schat’ of dat komt hem duur te staan.

‘Maar mijn engel,’ antwoordde ik dadelijk, mij evenzeer achter een zekere beminnelijkheid verschansende, ‘hoe kunt ge na de treurige ondervinding, die wij verleden jaar . . .’

‘Toen ben je er veel te laat bij geweest.’

'Te laat!' herhaalde ik met afgrijzen. 'Wou je ook soms in Februari al naar de hei!'

'Houd je aardigheden maar voor je,' sprak mijn vrouw gemelijk.

'Denk je in ernst, dat April te laat is om . . . . .'

'Ja, dan is iedereen al voorzien.'

'Nu, dat gun ik ze van harte!'

'Ik weet wel, dat je er niet van wilt weten en mij en je arme wurmen van kinderen dat onschuldig genoegen misgunt.'

'Als je het een genoegen blieft te noemen, om in zoo'n muizenval te zitten met vrij gebruik van een tuintje als een confituren-taart, vol boonenstaken en prieeltjes voor spinnekoppen en wespen aangelegd, dan . . . . .'

'Het is al wel, Karel, het is al wel.' Dit zeide mijn vrouw altijd, als zij gevoelde dat zij ongelijk had. 'Ik zeg je dan misschien wel voor de honderdste maal, dat je er te laat bij zijt geweest.'

'Zou je soms denken, dat als ik er een maand eer werk van had gemaakt, het een zier minder vervelend daar buiten zou geweest zijn?'

'Laat ons er maar over uitscheiden; ik wist vooruit wel, wat er komen zou. Ik ben dankbaar voor je gewone hartelijkheid. - Ik heb er al meer dan mijn bekomst van; doe geen verdere moeite - wij zullen maar gerust in de stad blijven . . . . .'

De laatste zinsnede sprak zij met ingetrokken kin en dikken hals, alsof zij die acht woorden te gelijk in de keel had, en na nog eens een vernietigenden blik op mij geworpen te hebben, ging zij langzaam de kamer uit, met ons Dorisje aan de hand, die bij dit echtelijk onderhoud tegenwoordig was geweest.

Een ieder, die nu gelooft dat de zaak daarmede afgehandeld is, moet of een onbezorgd celibatair wezen, - óf hij mag zijn vrouw wel bijzonder hoogschatten; de meeste natuurgenooten zullen weten, dat zulk een gesprek niets dan een introductie vormt van een *air varié* waartoe een arm mishandeld man en vader tot instrument dient.

Met alle mogelijke variatiën en schakeeringen van vrouwelijke behendigheid werd dit onderwerp nu dagelijks behandeld; nu eens klonk hare taal zacht vleiend als het geruisch van den schalkschen zefir, dan weer hartstochtelijk en woest als een dreigende orkaan; doch nadat mijn goede vrouw zoo veertien dagen voor barometer gespeeld had, begon de zwoele dampkring van den echtelijken hemel mij te zwaar te drukken en als een machtig toovenaar wist ik met een enkelen volzin de atmosfeer te zuiveren. In andere woorden, ik deed met een gemaakte goedaardigheid de concessie, welke mij met kracht van wapenen was afgeperst en beloofde veel meer, dan ik ooit zou kunnen houden.

Ik moet zeggen, de belooning was groot, want mijne vrouw noemde mij precies het omgekeerde van den dag te voren en - de teerling was onherroepelijk geworpen: wij gingen naar buiten.

Voor een ieder, die zoo gelukkig is, om er een groote buitenplaats met koetshuis, stalling, vijvers en verdere gemakken op na te houden en die daarbij over een paar bruintjes kan beschikken, die hem nu en dan eens tot afwisseling aan de landelijke vreugd onttrekken, moet het vreemd klinken, dat er menschen bestaan, die minder gaarne de zomermaanden in de heerlijke natuur doorbrengen; het is echter een treurige waarheid, die inzonderheid alle communisten levendig moet treffen, dat er ook menschen gevonden worden die *geen* buitenplaats bezitten. Voor dezulken nu bestaat er geen andere uitweg, dan kalm in de stad te blijven of zich bloot te stellen aan al de verfijnde kwellingen en verdrietelijkheden die aan het betrekken van een optrekje verbonden zijn.

Men heeft drie verschillende manieren, om zich in de vrije natuur het leven onaangenaam te maken:

1^{e} Men gaat met vrouw, kinderen, kisten en doozen naar een logement, waar het meestal propvol is, neemt een goed gevulde porte-monnaie mee, wordt aan de table d'hôte afgemarteld en door zekere wijnsoorten aan den rand van het graf gebracht.

2^{e} Men gaat bij een inhalig gezin inwonen, dat kamers verhuurt, met gedeeltelijk gebruik van den mooien tuin en dient tot aas voor de verhuurders, die hun evenmensch laven en verkwikken voor *f*2.50 per dag en per hoofd, en hem met geniale vindingen op huishoudelijk gebied en mysterieuze keukengeheimen in kennis brengen.

3^{e} Men huurt een villa of optrekje, dat meestal leegstaat en uitsluitend in aanzijn wordt gehouden ten bate van ratten, muizen, ander gedierte en - stedelingen, die de buitenlucht komen genieten.

Dit laatste nu was mijn lot geweest; de vergulde logementen-armoede was mij te kostbaar; het huren van kamers was mij al eens zoo slecht bekomen door een praatzieke jufvrouw, die altijd wat van haar eersten man te vertellen had en al haar geheimen aan de groote klok hing, dat ik dien langzamen folterdood niet wenschte te sterven. De eenige weg, die dus voor mij openstond, was het huren van een optrekje; doch al wat ik het vorige jaar geleden had, stond mij nog levendig voor den geest.

De jammerlijke ellende begon reeds een paar maanden voordat het vertrek naar buiten zou plaats grijpen; het voorspel was een advertentie. Ik vroeg daarin ‘een net optrekje of buitentje, liefst gemeubeld, voor de zomermaanden.’ Daarop bekwam ik honderd en dertien antwoorden, waarvan natuurlijk dadelijk honderd ter zijde konden gelegd worden, omdat daaraan ongevraagd het denkbeeld ‘samenwonen met de eigenaars’ verbonden was. De dertien anderen stonden mijne vrouw allemaal aan; ik moest ze dus alle dertien gaan zien.

Als een commis-voyageur in wijnen stoomde ik het land nu in alle richtingen door, om villa's en optrekjes te gaan veroveren; maar bitter teleurgesteld kwam ik kondschap brengen van de dingen, die ik gezien had. Mijn echtgenoote nam mijn verslag als een krijgslist op en kwam op de ontzettende gedachte, om mèt mij die dertien localiteiten in oogenschouw te gaan nemen. ‘Wat moet er van onze lievelingen worden in al dien tijd!’ jammerde ik, om op het moederlijk hart te werken, doch dit gelukte slechts in zooverre, dat wij transigeerden en dat een drietal door ons gezamenlijk - let wel, ook met Dorisje en de kleine - aan de billijke eischen van een gezond verstand zouden getoetst worden.

Het eerste 't beste beviel mijn vrouw al zoodanig, dat zij dààr en nergens anders eens hoopte te sterven, welk somber genoegen volstrekt niet verminderde, toen ik haar op een zeer vochtige kamer, een paar groote lekken in het dak en andere minder verkieslijke zaken gewezen had. Zij had het wel dadelijk willen huren, maar ik wist haar met een zacht lijntje weer naar huis te krijgen, opdat althans niet dan na rijp beraad een zotternij door haar zou begaan worden.

Een paar dagen later gingen wij op reis, expresselijk om een tweede villa te bekijken; ook aldaar had mijn vrouw wel tot haar dood willen wonen, 't geen, als zij hierop ware blijven aandringen, vermoedelijk op hevigen twist zou zijn uitgeloopen, want de holle vierkante kamers met witte muren, de dorre, parkachtige tuin, waar Phoebus niets dan zonnesteken kon uitdeelen, de afgelegenheid van het oord, dat mij ernstig er aan deed denken een wachthond aan te schaffen, het maakte mij alles bij voorbaat al koortsachtig.

Alleen het derde zou mij wel bevallen hebben, als ik dan toch tot de genoegens van een optrekje moest veroordeeld worden; maar natuurlijk beviel dit mijn

levensgezellin volstrekt niet. Zij vond het te eng, het lag niet schilderachtig, dat wil zeggen niet eenzaam en afgelegen genoeg, de tuin was niet groot genoeg en te net aangelegd, zoodat de

kinderen er niet in konden ravotten, en hare kritiek hield niet op, voordat wij al een paar dagen weer thuis waren en ik haar wrevelig verzocht, mij niet dol te maken.

De keuze van mijn goede vrouw bepaalde zich weldra op het naarste van de drie buitenverblijven.

Dit alles was nu dat, wat men in de wandeling de 'voorpret' noemt.

Langzamerhand zag ik steelsgewijze onmisbare voorwerpen verdwijnen; meubels werden als ware het voor mijn oogen weggehaald en listige meiden of schoonmaaksters begonnen onontbeerlijk huisraad af te stoffen en in te pakken. De klok scheen de koorts te hebben gekregen; het eten 's middags had evenals het ondergaan der zon, iederen dag *later* plaats. Vooral ook de huiskamer zag ik afbreken. Het was alsof de helft van onze huishouding naar de weener tentoonstelling moest.

In de eerste jaren van jeugdige onervarenheid had ik mij tegen zulke wederrechtelijke daden verzet; maar gedachtig aan het 'de ondervinding maakt wijzer,' hield ik tegenwoordig al zoo mooi mijn mond als een soldaat, die door zijn meerdere uitgescholden wordt.

Met een zucht en schele oogen zag ik het een na het ander wegsleepen, at morrend wat men mij geliefde te geven en bewonderde Dorisje, omdat het kind niet nog méér huilde.

Na een paar weken van tallooze beslommeringen en beroeringen, waarbij mijn brave vrouw zich meermalen aanstelde, alsof *zij* moest zwichten voor mijn verlangen naar het plattelands-leven; na veel ellende, harde woorden en harde aardappelen, grievende bejegeningen en vernederende dienstverrichtingen, brak dan eindelijk de groote dag aan, dat wij vertrekken zouden - en *moesten,* want onze woning was half leeggedragen.

Met meewarigheid richtte zich mijn oog voor 't laatst op mijn gehavende woning; ik maakte een omweg langs de vriendelijke societeit heen, die mij in vele weken geen lafenis zou aanbieden en reed eindelijk naar ons buitenverblijf, dat per rijtuig te bereiken was, ofschoon die tocht mij aan een diligence-rit, vijf en twintig jaren geleden, deed denken.

Mijne telgen waren uit den aard der zaak zeer lastig onderweg; de kleine gaf op doordringende wijze haar weinige ingenomenheid met de genoegens van het landleven te kennen, en de oudste deed mij allerlei strikvragen op den landbouw betrekking hebbende, zoodat ik meermalen, over mijn onwetendheid beschaamd, de oogen moest neerslaan.

Na veel oponthoud onder weg, daar de koetsier niet gemakkelijk een uithangbord kon voorbijrijden, en na meermalen, door een brandenden dorst daartoe gebracht, tegen plattelands-bieren gegrijnsd te hebben, bereikten wij eindelijk het romantisch oord, waar wij een stille afzondering zouden huldigen.

De pols slaat heel normaal. En de eetlust, kan dat schikken?
- Ja, dokter. Heeft u soms voor mij hier iets te bikken?

De naaste stad was meer dan drie uur van onze villa verwijderd.

Dat ik den eersten dag geen en den tweeden dag slecht warm eten kreeg, zal ieder huisvader beseffen, die wel eens in zulke bedroevende omstandigheden verkeerd heeft.

De eerste veertien dagen hadden wij onafgebroken regen, - veel regen. De bevallige tuin was in een moeras herschapen; een vochtige, mistige lucht drong door de kwalijk gesloten deuren, vensters en vloeren, en meermalen was ik op het punt, bij gebrek aan een kachel, den eenigsten pereboom bij het huis eigenhandig te gaan omhakken, ten einde ze aan een ellendig klimaat te offeren.

Dorisje deed niets dan huilen. Hij wou naar buiten - daarvoor was hij dan ook hierheen gebracht - en hij mocht niet; en kwam hij even buiten de deur, dan diende zijn hesje het malsche regenwater tot filtreertoestel.

De aanhoudende regen en vocht werkten daarbij niet onverdeeld gunstig op het humeur; eens zelfs begon mijn vrouw mij te betichten, dat *ik* het alles zoo gewild had. Ik! . . .

En toen dan eindelijk de warmte kwam, toen was het lijden nog grooter. De zon verzengde alles in het groote, kale huis, waarin de beschaving op het gebied van jalouzieën nog niet was doorgedrongen; de tuin, die weinig boomen bevatte, weerkaatste een stralenbundel, die mij dan de oogen deed sluiten en naar mijn das grijpen, uit vrees van te stikken.

Vruchteloos trachtte ik mijn goede vrouw bij al die ellende over te halen, om weer naar huis te gaan, haar met edele welsprekendheid betoogende, dat wij van de wereld afgesloten waren en niets bij dit halsstarrig genoegen konden winnen dan verkoudheid, een epidemisch slecht humeur en rhumatisme. Toen gaf zij mij voor het eerst 't ontzettend antwoord, dat alle kans op beterschap harerzijds den bodem insloeg: ‘Dit komt allemaal, omdat je er te laat bij bent geweest!’

Nooit had ik zoo de ellende van het rentenierssleven gevoeld; geen enkel motief had ik om haar buiten alleen te laten. En waarom bleef zij? Omdat de huur nu eenmaal voor onze rekening was en die mocht niet weggegooid worden.

‘Dus wél de huur van ons huis in de stad?’ riep ik met opgeheven handen uit.

'Die moesten wij tóch betalen, *deze* niet!' luidde het antwoord vol echt vrouwelijke logica.

Een vrouwelijke logica, die grillig is in hare gevolgtrekkingen en gordiaansch in hare oplossing van moeilijke vraagstukken.

Na zulke treurige ervaring zou men nu toch wel gedacht hebben, dat wij het volgend jaar kalm zouden zijn thuis gebleven! Zooals ik in den aanhef van dit waar verhaal ontvouwde, blijkt - dat men dan glad verkeerd zou denken.

Het lieve leventje begon weer van voren af aan; alleen met dit onderscheid, dat de vermakelijkheden nu een maand vroeger zouden aanvangen.

Gij, mannen van zaken, die door een betrekking verbonden zijt en niet van huis kunt, klaagt niet al te zeer. Het heeft ook wel eens zijn eigenaardige voordeelen, de stad niet te *kunnen* verlaten! . . . . .

[Nummer 38]

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - V.

Een Franschman, die zeker nooit een voet in onze hoofdstad heeft gezet, verhaalt aan zijn landgenooten dat Amsterdam gebouwd is op een der negentig eilanden die in de Zuiderzee gevonden worden.

Na het lezen dezer merkwaardige bijzonderheid zullen de Franschen, die ons toch zoo gaarne de Chineezen van Europa noemen, ongetwijfeld tot de stellige overtuiging zijn gekomen, dat te Amsterdam werkelijk water-chineezen wonen.

GEZICHT OP DE SPIEGELGRACHT TE AMSTERDAM.

Men weet hoe lichtzinnig de Franschen met alles omspringen wat aardrijkskunde en geschiedenis heet, zelfs Alexander Dumas, die geruimen tijd in ons land vertoefd heeft en dus wel beter wist, heeft schetsen over Nederland, zijn bewoners en toestanden geleverd, die men zeer vermakelijk zou kunnen noemen, wanneer het geoorloofd was zich ten koste der waarheid te vermaken.

't Is intusschen wel te begrijpen hoe een fransch geograaf aan die ongerijmdheid is gekomen. Hij heeft hier of daar in betrekking tot

Amsterdam bij de Zuiderzee iets over negentig eilanden gelezen wat hij slechts half begreep en zijn verbeeldingskracht heeft die eilanden met Amsterdam *in* de Zuiderzee gevonden. Wellicht is de man overtuigd geweest dat de overige negen en tachtig eilanden eigenlijk het koninkrijk der Nederlanden vormden, ofschoon hij dit niet zegt.

De zaak is deze: Amsterdam bestaat eigenlijk uit negentig eilanden. Dit kon men ten minste tot vóór weinige jaren zeggen, want door het dempen van enkele grachten zal dit getal wel iets verminderd zijn.

't Is zeker een voortreffelijk denkbeeld geweest om een begin te maken met het wegnemen van eenige dier kanalen, die niet slechts onsierlijk waren, maar waarvan de uitwasemingen voor de reukorganen alles behalve verkwikkend genoemd moesten worden. Wanneer men daarmede echter al te kwistig te werk ging zou onze hoofdstad zeer veel van haar eigenaardige schoonheid verliezen. Zoo heeft b.v. het dempen van de Achtergracht, nu Falckstraat, bij het Paleis voor Volksvlijt groote verbetering aangebracht, doch de Singel, de Heeren en Keizersgrachten, die met de Prinsengracht een driedubbelen gordel rondom de binnenstad vormen, zullen altijd een sieraad van Amsterdam blijven.

Men zal dan ook tevergeefs elders zoodanige grachten zoeken. Zij hebben een lengte van bijna een uur gaans, zijn buitengewoon breed en prijken schier overal aan beide zijden met hoogopgaande boomen. Daar vindt men ook de gebouwen die in het begin der XVIIe eeuw, toen Amsterdam het toppunt van grootheid bereikte, door de schatrijke kooplieden gebouwd werden. Het zijn deels paleizen wier pracht en schoonheid de bewondering van den vreemdeling wekken. 't Is wel waar dat die gebouwen op verre na niet zoo kolossaal zijn als men ze in andere landen vindt, doch men moet niet vergeten dat elk gebouw door één gezin wordt bewoond. Te Parijs, te Berlijn, te Brussel en elders woont soms een graaf of baron met een naaister onder hetzelfde dak, te Amsterdam is dat niet het geval, de koopman beschikt over de gansche ruimte van zijn woning. Vooral in de zoogenaamde bocht van de Heerengracht moet men zonder nadenken tot de overtuiging komen dat Amsterdam eenmaal over onmetelijke schatten te beschikken had en dat de bron van rijkdom daar nog altijd blijft vloeien. Als de afschuwelijke wezens, die nog kort geleden in de Bocht van Guinea te s'Gravenhage de afschuwelijkste misdaad pleegden, in de bocht van de Heerengracht te Amsterdam vrij spel hadden, menig bewoner zou het ongelukkig lot van mevrouw van der Kouwen ondergaan, want daar zijn schatten opeengestapeld.

Men heeft wel eens plan gehad om de Heeren- of Keizersgracht te dempen. Er zou ongetwijfeld een prachtige straat uit ontstaan zijn en men kan er zeker van wezen dat het verkeer van rijtuigen en voetgangers daar ontzaglijk groot zou zijn geworden, doch het komt mij voor dat dit geen vergoeding kon schenken voor het schilderachtige gezicht 't welk die grachten bij fraai weder en vooral in den avond aanbieden.

Er zijn behalve deze grachten nog anderen, die, ofschoon minder prachtig, ook heerlijke stadsgezichten opleveren, b.v. de Binnen-Amstel, het Rokin, de Kloveniersburgwal, de Geldersche Kade, het Water, de Oude Schans, enz., doch den vreemdeling is vooral een wandeling langs den Buitenkant aan te bevelen. ‘De heerlijke aanblik op het scheeprijke IJ en de beide grootsche dokken,’ zegt Witkamp, ‘het vergezicht op het met tallooze dorpen bezaaide Waterland, eene reeks van

schoone huizen, belommerd door prachtige boomgroepen, wekken een menigte grootsche herinneringen. . . . . . Van dáár vertrokken in 1595 de gebroeders Houtman om Nederland den weg naar Oost-Indië te wijzen; - dáár sleepte in 1629 Piet Hein de Spaansche Zilvervloot met millioenen schats binnen; dáár stond eens de jeugdige Antonides, vervuld met het ontwerp tot zijn heerlijken IJstroom; - dáár, in dat huis dat zijn beeld draagt, woonde eens de grootste held, de beste burger, de edelste mensch, de beminde Michiel de Ruyter; - dáár eindelijk zeilden eeuw uit eeuw in, de koopvaardijvloten af en aan, die Amstels roem en welvaart uitmaakten. Elk oogenblik dat de reiziger die te Amsterdam vertoeft, vrij heeft, behoort aan den Buitenkant gesleten te worden. Hier is steeds wat nieuws te zien, wat nieuws te vernemen. Schepen en booten, zeilen af en aan; elk uur, elke vijf minuten landen en vertrekken reizigers; verwanten ontmoeten elkander na jaren scheiding, vrienden brengen elkander een laatst vaarwel.'

Om op het bijwonen van zulk een 'laatst vaarwel' gesteld te zijn, moet men intusschen wel een bijzondere liefhebberij hebben voor hartverscheurende tooneelen, 't Is licht te denken wat in vrouw en kinderen omgaat, wanneer zij nogmaals en nogmaals den echtgenoot en vader omhelzen die een oogenblik later gaat vertrekken om misschien nimmer terug te keeren. Tot herinnering aan al de tranen die gestort zijn, heeft men daar dan ook een *Schreierstoren* gebouwd. Deze toren vertegenwoordigt de weeklagende vrouwen, die afscheid namen van hun betrekkingen, wanneer deze op het nabijgelegen Kamperhoofd scheepgingen. Hij werd gebouwd in 't jaar 1482 en bestaat uit een groot, halfrond gevaarte met een spits dak. Boven de deur ziet men een steen waarin een weenende vrouw en een schip gebeiteld is, alsmede het opschrift: Scrayer Houck 1569. Een volksverhaal zegt dat dit moet dienen tot herinnering aan een schippersvrouw, die zoo diep bedroefd, zoo ontroostbaar was over 't vertrek van haar man, dat zij daar op de plaats krankzinnig werd.

Men ziet hieruit, dat de prachtige gebouwen op de Heeren- en Keizersgrachten, dat de schatten van Amsterdam nog iets anders gekost hebben dan geld.

Elk oogenblik van den dag vindt men aan den Buitenkant eenige oude matrozen, die tegen een billijke vergoeding bereid zijn den liefhebbers van een watertochtje een heerlijk genot te verschaffen. Zij staan daar in hun eigenaardig kostuum en roepen den voorbijganger, uit wiens langzamen tred duidelijk te zien is dat hij niets te doen heeft, onophoudelijk toe: 'Varen, mijnheer?' Een bezoeker van Amsterdam, die werkelijk niets te doen heeft, is zoodanig tochtje zeer aan te bevelen, ten minste als het IJ kalm en het weder aangenaam is, want dan smaakt men niet slechts een onwaardeerbaar genot, maar men heeft ook het heerlijkst gezicht op de hoofdstad. Als men zich beweegt op het waterveld, door Antonides bezongen, is het of Amsterdam met zijn torens en gebouwen uit de zee oprijst en men zal tevergeefs een poging doen om de masten te tellen die de vlaggen van alle natiën voeren.

Amsterdam zal wel omtrent 300 straten hebben; stegen, die in andere steden ongetwijfeld ook den naam van straat zouden dragen, zijn er veel meer. De machtige, onophoudelijke stroom, die zich van 's morgens vroeg tot 's avonds laat onophoudelijk tusschen de Botermarkt en Haarlemmerpoort beweegt, geeft het bewijs dat de Reguliers-breestraat, de Kalverstraat, de Nieuwendijk en Haarlemmerdijk wel het meest bezocht worden, ofschoon er nog een aantal straten zijn waar het verkeer zoo groot is dat de bezoekers uit provincie-steden, niet aan zulk een bedrijvigheid gewoon, somtijds meenen dat een oploop plaats heeft, omdat het volk, door het versperren van den doorgang, eenige oogenblikken zoozeer opeengehoopt is. De Kalverstraat is en blijft echter de voornaamste der straten. Men kan er dan ook zeker van zijn, dat

ieder, die slechts voor eenige oogenblikken Amsterdam bezoekt, niet zal nalaten aan die straat een bezoek te brengen. Daar vindt men keur en keus van winkels die in kunst en rijkdom, pracht en weelde met elkander wedijveren, getuige o.a. het magazijn van den heer B. Haverkotte met zijn reusachtig en prachtig front, met zijn elegante localen, zooals men in het buitenland slechts zelden te zien krijgt.

Aan het einde van de Kalverstraat ligt de Dam, het voornaamste plein der stad, waar het Koninklijk Paleis staat. In een volgend nommer willen wij een bezoek brengen aan dat merkwaardige gebouw.

(*Wordt vervolgd.*)

De redding.

't Was nacht, en dikke duisternis
Bedekte 't al beneên;
Geen helder flonkerende ster,
Geen maanlicht dat er scheen.

't Was nacht, en stilte heerschte alom,
Door geen gerucht verstoord;
Geen vroolijk juichen, geen gejoel,
Niets werd er meer gehoord.

't Was nacht, en ook in 't duistre Auch
Lag alles in de rust;
De slaap had allen neergevlijd
En de oogleên toegekust.

'Brand! brand!' zoo klinkt op eens de kreet,
'Brand!' galmt het in het rond;
'Brand!' gilt een ieder, diep ontsteld,
Met bleek bestorven mond.

Men vliegt verschrikt ter slaapsteê uit,
Verplet door 't bang misbaar,
En rent verwilderd door de stad,
Vol angst voor 't groot gevaar.

Zij hollen door de straten voort
In toomeloozen spoed,
Verbijsterd door het noodgeschreeuw
En d' ijselijken gloed.

Daar zwalpt de vlam een woning uit
En flikkert hun in 't oog,
En kronkelt zich om stijl en raam,
Of richt zich naar omhoog.

En alles knettert, alles kraakt,
Verteerd door 't vratig vuur;
Reeds valt er stuk bij stuk ter neer,
Reeds waggelt dak en muur.

Doch hoor, wat ijselijk geschreeuw
Klinkt eensklaps uit den gloed!

Een noodgeschrei, dat iedereen
Het hart verstijven doet.

‘O God, mijn zoon! mijn eenig kind!’
Zoo gilt een moeder uit;
‘Ik liet hem in de wilde vlucht
Aan 't grage vuur ten buit!’

Zij stort zich vol vertwijfeling
Vooruit in 't doodsgevaar:
Met moeite rukt men haar terug,
En wederhoudt men haar.

‘Wie redt het kind? wie is de held,
Die vuur en vlammen tart?
Wie geeft der moeder 't kindje weêr
En lenigt hare smart?’

Een priester was 't, bejaard en grijs,
Die dit gesproken had:
d'Apchon, zoo edel en zoo vroom,
De bisschop van de stad.

‘Wie redt het kind? Wie redt het dan?’
Zoo klinkt opnieuw zijn stem,
‘Drie duizend franken loof ik uit!
Drie duizend francs aan hem!’

Maar alles knettert, alles kraakt,
Verteerd door 't vratig vuur,
Reeds stort er stuk bij stuk ter neer,
Reeds waggelt dak en muur.

‘Zal 't arme wicht dan zoo vergaan?
Is niemand dan zoo koen?
Waagt niemand dan zijn lijf er aan?
Welnu, *ik* zal het doen!’

Een ladder plaatst men tegen 't huis,
En vroom en kloek van zin,
Slaat de eedle grijsaard eerst een kruis,
En klimt het venster in.

Wat toeft hij lang! Zie, hoe de vlam
Steeds meer het venster wint;
Een oogwenk nog, en 't is gedaan
Met hem en 't arme kind!

Doch zie, hij staat weer in het raam
En klemt het knaapje vast,
En daalt de steile ladder af
Met zijnen kostb'ren last.

En balk en plankwerk knakt en kraakt
En knettert in het huis;
Het stort ineen, en ploft ter neer
Met donderend gedruis.

De bisschop draagt het teeder wicht,

Ontrukt aan d' ijsbren dood,
Waar de arme moeder biddend knielt,
En legt het in haar schoot.

'Hier moeder, is uw kind!' - Zij rijst
En stort zich aan zijn voet,
En snikkend brengt zij hem den dank
Uit overstelpt gemoed.

'Uw huis is heel en gansch vernield,'
Zoo gaat de bisschop voort,
'Niets is er, wat gij meer bezit,
Niets, wat u nog behoort.

Drie duizend franken loofde ik uit:
Ik zelf verdiende 't loon;
Neem gij, o moeder, deze som:
Ik schenk ze u voor uw zoon.'

Zij wil bedanken, - hij is heen.
Hij vlood: zijne eedle deugd
Ontvluchtte dank en lof en roem;
Slechts weldoen was zijn vreugd.

Hij vlood; maar schoon hij heen mocht vliên,
Hij schitterde te zeer,
En vluchtte hij der menschen dank,
Zij prezen hem te meer.

Hij vlood; maar, schoon de vrome man
Eene eeuw reeds rust in de aard,
Zoolang een edel harte klopt,
Blijft hier zijn naam vermaard.

A. HEYLIGERS.

Vlottende tuinen in Mexico.

Een van de uitgestrektste rijken der Nieuwe Wereld, de vroegere spaansche colonie Mexico biedt binnen zijn grenzen de rijkste verscheidenheid van klimaat en grondgesteldheid. Hier de tropische hitte en de producten der keerkringen, ginds een ijzige koude en altijddurende sneeuw, op andere plaatsen de aan onze streken gewone natuur.

Het plateau van Anahuac, het eigenlijke Mexico, dat binnen de heete luchtstreek ligt, toont desniettemin alle nuances van de tropische, gematigde en koude klimaten.

Alle bergvlakten, vooral de noordelijke van Mexico lijden aan een groote droogte, wijl de periodieke regens slechts in het zuidelijk gedeelte des lands van Juni tot September heerschen. Er zijn dan ook maar weinige en kleine rivieren. Naast landouwen met de heerlijkste vegetatie treft ge zandige vlakten aan, waar de kiem des levens bijna geheel schijnt verstikt.

De verscheidenheid van planten, vooral van voedings-gewassen is verbazend. Men vindt er, om slechts iets te noemen, den banaan, den kokospalm, zoowel als de koffieboom en 't suikerriet, de boomwol, de maïs, en tevens de aan ons, wat den

bouw betreft meer bekende gerst en aardappelen. De landbouw was dan ook en is thans nog de voornaamste en meest winstgevende bezigheid der Mexicanen.

Is het bevreemdend, dat men, bij de aanwezigheid van vele waterlooze, woeste streken, het water benutte, overal waar men het maar vond en zelfs vlottende tuinen of hoven aanlegde? De derde gravure van dit nommer biedt een gezicht op zulke vreemdsoortige tuinen, die als echte mexicaansche plantages steeds de bewondering van den vreemdeling wekten.

De getuchtigde schoolknaap.

Voor de schooldeur of poort hing in de dagen van olim een uithangbord, waar met groote letters het woord: ‘school’ of ‘hier onderwijst men de kijeren’ stond geschreven. Soms werd er nog wat poëzie bij gevoegd, en zoo las men bijv. op 't uithangbord van zekeren rotterdamschen schoolmeester, onder de beeltenis van Jonas door den walvisch uitgespuwd:

Doe de walvisch Jona uitspoog, ging hij te Ninive preken en leeren, Hier leert men de kinderen de gebeden, de vragen van buiten en gaat men uit catechiseeren.

In weerwil van die schoone en aanlokkelijke uithangborden, was 't er echter binnen in 't huis niet altijd zoo heel lief en vermakelijk. Tot de voorname meubelstukken van deze lustverblijven der jeugd behoorde namelijk ook een paar niet zeer prettige instrumenten, de plak en de roede. ‘Die kwaad doet,’ zoo luidde een rijmpje, ‘en nijt op de schooltijt past, wordt op de plak en roedespijs vergast.’

De plak vooral was een instrument van ‘grouwelijcke torture.’ 't Was een rond plankje met een steel, soms sierlijk en bewerkt, soms ook al eens met koperdraad en met scherpe ijzeren puntjes voorzien, om den indruk op de hand wat gevoeliger te maken.

De schoolknaap, die 't op een of andere wijze had verbruid, ontving met dit instrument de noodige kastijding. In zulk een geval verkeerde, gelijk men zien kan, ook de kleine deugniet onzer gravure van pag. 301.

Wat voor kattekwaad de jongen bedreef, staat juist niet op zijn voorhoofd te lezen, maar uit zijn houding en betraand gelaat blijkt dit althans vrij duidelijk, dat het berouw op de zonden is gevolgd.

Die wat verdient, moet wat hebben, denkt de gestrenge schoolvoogd bij de tranen met tuiten, die langs de dikke wangen van zijn weerspannigen onderdaan rollen. En zeker heeft de man geen ongelijk.

De nachtegaal.

De Latijnen noemden den nachtegaal luscinia of lichtbode, omdat zijn ochtendgezang den opkomenden dageraad aankondigt; in 't grieksch heet bij zangminnaar; in de fransche en italiaansche talen ontleende hij zijn naam aan zijn gedeeltelijk rosachtige kleuren, terwijl hij in de duitsche en nederlandsche talen naar zijn nachtelijk gezang nachtegaal werd genoemd.

't Is een zich met vleesch voedende trekvogel, of liever gezegd vogeltje. Omstreeks de maand April bezoekt hij onze gewesten, om tegen October weder naar elders te verhuizen.

Lijvig is, gelijk men weet, het vogeltje niet; 't weegt gewoonlijk al niet meer dan een half ons, ofschoon het dagelijks wellicht een zelfde gewicht aan wormpjes, vliegen, spinnen en wat dies meer zij verslindt.

In oude tijden werd het vleesch van den kleinen zanger als een uitgelezen lekkernij beschouwd. Van Heliogabalus verhaalt men, dat hij op zijn slemppartijen bij voorkeur nachtegalen-tongen deed opdienen en men zegt, dat de tooneelspeler Esopus op een feestmaaltijd een schotel bracht met tongen van nachtegalen en andere gevederde woudzangers, die op een waarde van zeshonderd sestertiën geschat werd.

Dat echter is zeker de verdienste niet van 't wereldberoemde vogeltje; zijn verrukkend hemelsch lied is zijn roem, zijn verdienste is 't, de bode te zijn van die:

VLOTTENDE TUINEN IN MEXICO.

Zalige dagen,
Als zich de hagen
Kleeden in 't zijd' van het jeugdige groen,
Als alle vruchtboom,
Fier in den luchtstroom,
Rijker zich tooit in zijn bloemenfestoen.

Zalige nachten,
Als ons de klachten
Smachten in 't oor van den zanger der Mei,
Of zijn geschater
Schalt over water,
Akker en heuvlen en wouden en weî.

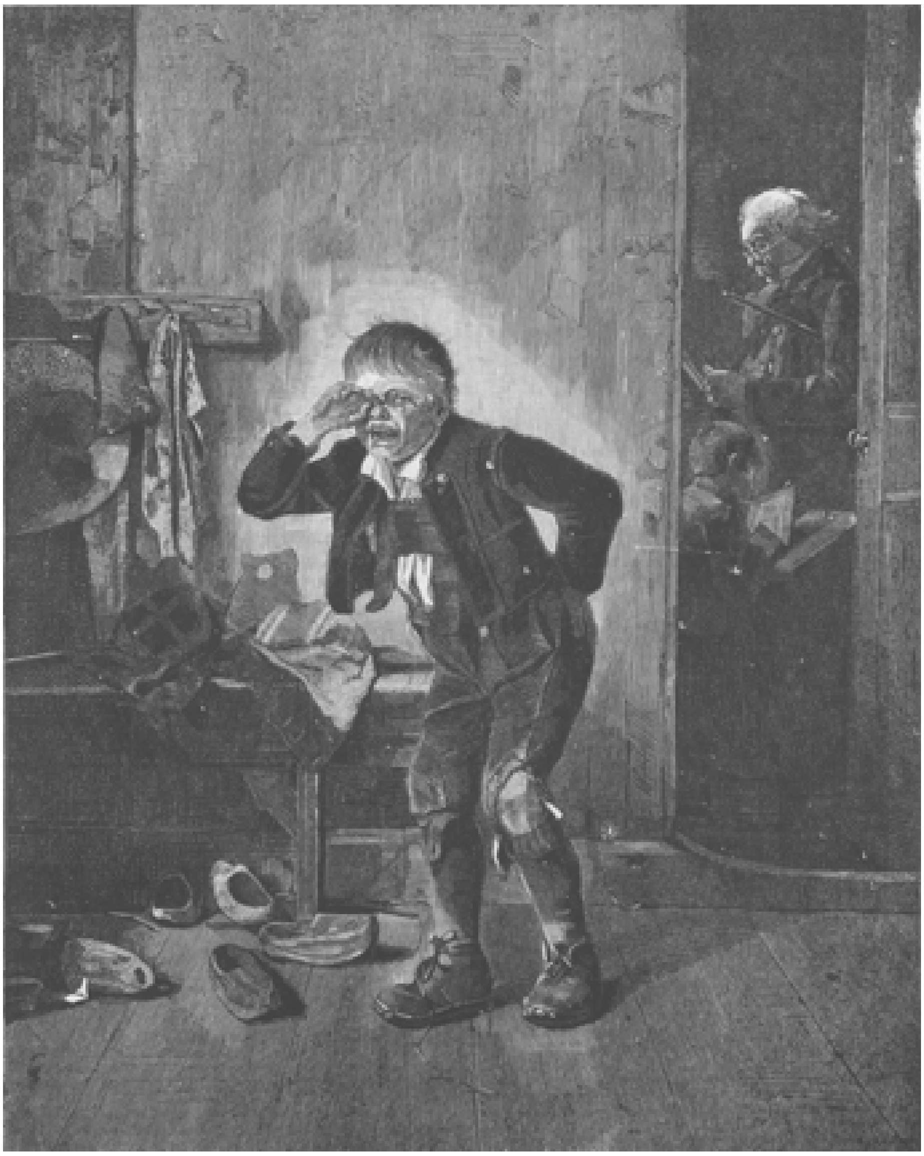

DE GETUCHTIGDE SCHOOLJONGEN.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(*Vervolg*.)

Middelerwijl beide vrienden over deze aangelegenheid met elkander in gesprek waren, zaten Max, Frans, Rosine en Lise bij mevrouw van Staden.

Lise was in een shawl gehuld en men had haar rustbed zoodanig geschikt dat de Herfstzon haar eenige verkwikking kon schenken. Zij zag er nog bleek en afgemat uit doch nam desniettemin deel aan het gesprek.

Frans stond op om te vertrekken. ‘Gij moet u niet te veel vermoeien en ook niet te lang opblijven,’ zeide hij op den bevelenden toon van een geneesheer tot Lise.

‘O, gij zijt mijn dokter niet, ik behoef uw raad niet te volgen,’ antwoordde zij opgeruimd.

Schier onmerkbaar fronsten zich zijn wenkbrauwen; zij zag dit en voegde er ontsteld bij:

‘Maar ik wil het daarom toch wel doen.’

‘Wat gelijkt gij op dit oogenblik weder op Rosine,’ zeî Frans, niet zonder opgetogenheid.

‘Ja, dat is somwijlen opvallend,’ liet de professor er bevestigend op volgen.

De jonge meisjes reikten elkander de hand en Lise zei: ‘Is dit dan werkelijk waar? Ik kan het haast niet gelooven.’

‘Wij willen er ons over verheugen,’ antwoordde Rosine.

Frans nam thans van allen afscheid, dewijl hij zich voor eenige dagen moest verwijderen omdat een zijner patiënten, die op reis ongesteld geworden was, zijn hulp verlangde.

Eenige uren later stond ook Rosine op en zeide tot Lise:

‘Nu zal ook ik huiswaarts moeten keeren. Mijn goede vader wenscht het en ik heb nog niet geleerd zijn wenschen te veronachtzamen; ik hoop dit ook nimmer te leeren. Ik kom zoo spoedig terug, als mij mogelijk is en dan denk ik u wel geheel hersteld te zien.’

‘Zal ik laten inspannen, of willen wij wandelen?’ vroeg de professor.

‘Een wandeling zou zeker aangenamer zijn,’ antwoordde Rosine.

‘Ik geloof het ook,’ hernam mevrouw van Staden; ‘daarenboven komt het mij voor dat Rosine vooral wel een weinig versche lucht noodig heeft, gedurende de laatste dagen is zij bijna uitsluitend hier in de kamer geweest.’

Rosine was spoedig gereed; zij nam voor eenige dagen afscheid van mevrouw van Staden en Lise. De majoor Verbommel bevond zich reeds sinds drie weken in den Haag. Voor Rosine was zijn afwezigheid een ware verlichting. Wanneer hij haar ernstig en treurig aanzag - en dit gebeurde zeer dikwijls - geraakte zij in niet geringe verlegenheid, want dan dacht zij altijd aan de eerste ontmoeting en den naam die hij toen bevend uitsprak.

De Herfstzon scheen zoo vriendelijk en was zoo koesterend dat men onwillekeurig aan de Lente moest denken. Rosine gevoelde zeer goed dat het daar buiten in de natuur verkwikkend voor haar was en toch was zij in een zonderlinge stemming. Het

verblijf bij Lise in de woning van mevrouw van Staden had een geweldigen indruk op haar gemaakt. Zij gevoelde dat er iets in den jongen professor omging waaraan zij niet vreemd was, en dat deed haar ontstellen; er was in het diepste van haar ziel iets dat zich daartegen verzette. Zij was ook ontevreden over zich zelven, want tot dusverre had zij zich slechts in den huiselijken kring geheel gelukkig kunnen gevoelen, van al haar denken en zorgen was het vaderlijk huis het middelpunt. En thans?

Toen zij de woning van mevrouw van Staden verliet om naar huis terug te keeren, gevoelde zij een smartelijke aandoening. Dat mocht niet zijn, dat wilde zij niet, maar toch was het zoo en zij had haar gansche geestkracht noodig om dat gevoel te onderdrukken. Zij kende de oorzaak zeer goed, ook zonder dat mevrouw van Staden den vorigen dag door een onvoorzichtig ofschoon welmeenend woord daarop gezinspeeld had, doch haar bewustzijn was er meer door ontwaakt, en er was nu strijd in haar, of liever zij werd bestreden. De strijd des levens was gekomen, het offer werd gevraagd. Eens had dit jonge meisje bloesems gestrooid voor den Heiland en in hare verrukking gezegd dat zij altijd het liefste en beste aan Hem wilde toewijden. Zal zij thans bereid zijn de bloesems des levens blijmoedig aan den Heiland ten offer te brengen?

Max en Rosine hadden reeds de helft van den weg afgelegd, toen het meisje eensklaps bleef staan en in het dal neêrzag naar de bruine en gele Herfst-tinten, het wegstervende groen, dat zooveel bekoorlijkheid aan het landschap bijzette.

‘'t Is hier toch zeer schoon, niet waar?’ sprak zij.

‘Voortreffelijk,’ antwoordde Max, ‘en het doet den mensch goed wanneer hij in de vrije natuur, zoo geheel los van de boekenkraam en de wereldwijsheid, in gemoedskalmte over datgene kan denken wat niet tot deze wereld behoort. Dat is een voorrecht van het landelijk leven, waartegen het leven in de stad, in de wereld met zijn roem en glans niet kan opwegen. En toch ..... luister eens goed, Rosine.’ .....

‘Ik luister, mijnheer van Staden.’

‘En toch kom ik u thans de vraag doen of gij dit schoone oord wilt verlaten om met mij het leven in de stad te gaan deelen.’

Rosine was zoodanig ontsteld dat zij geen antwoord kon geven. De professor zweeg ook eenige oogenblikken en vroeg toen:

‘Mag ik mij met een toestemmend antwoord vleien, Rosine?’

Het meisje zag hem met haar groote oogen als 't ware medelijdend aan en zeide toen:

‘Ik kan uw wensch niet inwilligen ..... ik ben katholiek.’

‘Dat is mijn moeder ook; ik zal u in geen enkel opzicht hinderlijk zijn in uwe godsdienstige overtuiging,’ hernam hij.

Rosine hield de hand voor de oogen en haar stem beefde toen zij zeide: ‘O, ik had niet kunnen denken dat het zoo ver zou komen.’

‘Ik had mij dus bedrogen toen ik meende dat er meer dan gewone sympathie tusschen ons bestond,’ hernam Max.

Rosine vestigde weder de oogen vol vertrouwen en ongeveinsdheid op hem; zij was doodsbleek maar zeide met vaste stem:

‘Neen, o neen, daarin hebt gij u niet bedrogen.’

‘Maar als het mij dan mogelijk ware tot de overtuiging te komen van de waarheid der katholieke leer?’ vroeg hij.

Er had plotseling een groote verandering in het jonge meisje plaats. Haar oog schitterde weder als toen zij eens in den tuin tot Frans sprak over den eeuwigen vrede, als de strijd des levens uitgestreden zou zijn.

‘Wanneer gij katholiek wordt, wanneer gij uit volle, ware overtuiging in den schoot der Kerk terugkeert, dan zult gij het ideaal gevonden hebben waarnaar gij tot dusverre tevergeefs hebt gezocht, maar dan zullen uw wenschen ook hooger gaan, want gij hebt een natuur die zich niet bevredigd kan gevoelen bij 't geen men aardsch geluk noemt. Gij verlangt mij thans tot vrouw te hebben, omdat er zekere sympathie tusschen ons heerscht, omdat wij beiden naar het ideale streven, doch mijn standpunt is op den bodem des geloofs. Dat is het wat u aantrekt, al kunt u gij daarvan ook geen rekenschap geven; maar wanneer uw hart door Gods genade eenmaal in denzelfden bodem geworteld is, zal het een hooger verlangen koesteren.’

De professor staarde haar vol verwondering aan. Hoe had dat jonge meisje de geheimen van zijn hart weten te doorgronden? Het was waar dat zijn wenschen, zijn verlangens ver boven aardsch geluk gingen, dat hij eigenlijk geen bevrediging kon vinden in alles wat tot het aardsche behoort.

‘Ik voorzie dat dit gelukkig oogenblik eenmaal zal komen,’ hernam Rosine, ‘en dan zou ik u in den weg kunnen staan. Volg de roepstem der genade die - ik weet het - in uw hart weêrklinkt en uwe idealen zullen verwezenlijkt worden. Wat mij betreft, ik ga een offer brengen dat, naar ik hoop, Gode welgevallig zal zijn.’

Van Staden moest het erkennen dat dit jonge meisje hooger stond dan hij, de philosoof. Uit welke bron putte zij zooveel wijsheid en kracht? ‘Uit de bron die aan den voet van het kruis ontspruit.’ Deze woorden zijner moeder gaven hem andermaal het antwoord op zijn vraag.

't Was voor beiden een weldaad dat zij in de verte den pastoor en den dokter zagen, die hun gewone wandeling maakten. Zij gingen hen te gemoet zonder verder een woord meer te spreken.

Na wederzijdsche begroeting vergezelde Max hen nog een eind aan de zijde van den pastoor en hij keerde eerst terug toen men in de verte de woning van den dokter kon zien.

‘Wat deert u?’ vroeg mevrouw van Staden toen Max teruggekomen was.

‘Vraag mij niets,’ antwoordde hij, ‘ik zal u later alles meêdeelen.’

Zij hoorde hem nog lang op zijn kamer op en neêr gaan en meende zeer goed te kunnen bevroeden wat met hem was voorgevallen.; het oog eener moeder ziet zoo scherp. ‘Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!’ weerklonk het in haar hart. ‘Ware ik mijn God getrouw gebleven, mijn kind zou één zijn in geloof met mij en met haar!’

Uren gingen voorbij en nog lag zij in een diep en innig gebed geknield. Hoe groot ook het besef was van 't geen zij in haar jeugd had verzuimd, zij liet de hoop niet varen dat God in Zijn genade eens alles ten goede zou schikken.

Den volgenden morgen was Max reeds vroeg in haar kamer.

‘Ik ga een uitstapje maken, mama,’ zeide hij; ‘dat zal goed zijn voor mij en . . . . . voor Rosine.’

‘Wilt gij mij niet medenemen, Max?’ vroeg zij.

‘Dat gaat niet, mama, ik moet alleen, geheel alleen zijn. Doch Wees onbezorgd, ik ben vol vertrouwen voor de toekomst, ik gevoel dat er een Voorzienigheid bestaat die vol liefde zorgt voor den mensch, meer dan de wijzen dezer wereld beseffen.’

Op hetzelfde oogenblik zat Rosine bij haar waardigen leermeester, den grijzen pastoor. Aan hem alleen, den leidsman harer ziel, deelde zij het voorgevallene mede.

Hij luisterde met opmerkzaamheid naar alles wat zij zeide. Hij billijkte volkomen het eerste gedeelte van haar besluit, doch wat het overige aanging, wat zij doen wilde wanneer Max zich bekeerde, daarin was hij het niet met haar eens. Hij achtte het althans niet goed dat zij daarin ook slechts met de geringste overijling handelde. Hij noemde haar een kleine dweepster en toonde aan dat de keuze van een buitengewonen levenstaat slechts dan goedkeuring verdient, wanneer men na langdurig gebed en rijpe overweging, tot de overtuiging gekomen is, dat die roeping van God komt.

‘Tegenover alles wat de lieve God van ons verlangt of ons toezendt,’ zoo vervolgde hij, ‘moeten wij onuitputtelijk zijn in geduld, in onderwerping en gehoorzaamheid. Wij moeten vastberaden zijn in den strijd en in de ontbering Zoodra het een gebod of verbod van God betreft, maar wij moeten ook evenzeer in ootmoed de hoogere leiding en beschikking afwachten wanneer het buitengewone en bovennatuurlijke aangelegenheden aangaat. Slechts Gods wil en leiding mag ons tot een verheven standpunt voeren, waar alleen Zijn genade en niet onze hoogstrevende natuur ons kan behouden en bevestigen. De mensch moet getrouw en in nederigheid des harten de plichten van het gewone dagelijksche leven vervullen, tot de hand der Voorzienigheid hem blijkbaar een anderen weg aanwijst. Eerst dan mag de mensch zich aanmatigen naar een verhevener levensstaat op te stijgen, wanneer God hem daartoe de vleugelen laat groeien.’

‘Ik besef dit zeer goed, mijnheer pastoor,’ antwoordde Rosine, ‘doch wanneer ik aan professor van Staden denk, meen ik te mogen gelooven dat hij werkelijk die vleugelen zal krijgen. Nu reeds schudt hij het stof der aarde van zich af, wat zal men van hem mogen verwachten wanneer de nevelen verdwenen zullen zijn die thans nog zijn geest omgeven. Hij streeft niet slechts naar het ideale, er is in hem zelven iets ideaals, iets buitengewoons.’

‘Dat is waar,’ hernam de pastoor; ‘moge de goede God hem de volheid zijner genade schenken, en laat ons voor hem bidden.’

Toen Rosine in huis was teruggekeerd, ging zij snel naar haar pleegvader om hem een goeden morgen te wenschen.

Hij nam meer ernstig dan gewoonlijk haar hand in de zijne en vroeg:

‘Weet gij wel, mijn kind, dat het heden uw geboortedag is?’

‘Zeker, papa,’ antwoordde zij, ‘ik ben dan ook reeds naar de kerk geweest om den lieven God daarvoor te danken.’

‘Zoo, dat is braaf,’ antwoordde hij; ‘maar ga nu eens met mij meê, ik heb u iets te zeggen.’

Hij bracht haar in de kamer met bloemen, waar de twee portretten hingen en zeide:

‘Ziehier, mijn kind, een gedachtenis van uw moeder zaliger. Het was haar wensch dat ik u dit op dezen dag zou overhandigen. Zij heeft alles zelve geschreven, wat gij daarin zult lezen. Ik heb er voor gezorgd dat gij hier den ganschen morgen ongestoord kunt blijven, 't Is heden een gewichtige dag voor u, Rosine, want na zooveel jaren zult gij weder uw moeder hooren spreken. Blijf bedaard bij alles wat zij u zal zeggen, en als dan dat gewichtig oogenblik van uw leven voorbij is, zult gij ons bereid vinden om als altijd in huiselijk genoegen uw verjaardag te vieren.’

Hij kuste haar en verliet toen, meer aangedaan dan hij wel wilde weten, de kamer.

Het pakketje beefde in Rosine's hand en haar hart klopte schier hoorbaar toen zij den rooden kruisband van het omslag losgemaakt had en het geschrift: ‘An meine Tochter’ gewaar werd.

Het duurde eenigen tijd alvorens zij eenigermate tot bedaardheid gekomen was; toen zette zij zich neder en las in kinderlijke piëteit en met klimmende ontroering, wat de moeder met eigen hand in de duitsche taal voor haar had geschreven.

VIII
Uit het leven der moeder.

Als gij dit eens zult lezen, mijn geliefd kind, rust uw moeder reeds lang in het graf; maar haar liefde gaat verder dan het graf, zij hoopt ook nog iets voor u te kunnen doen in de jaren dat de moederlijke zorg het noodzakelijkst is. Ik heb daarom den goeden dokter - zooals gij hem noemt - verzocht u deze bladzijden op den dag dat gij een en twintig jaren oud geworden zult zijn ter hand te stellen. Slechts dan zal hij het vroeger doen wanneer onvoorziene omstandigheden dit raadzaam maken. Hoe ik geleefd, wat ik ondervonden en geleden heb, - dat alles zal ik u in de volgende bladzijden mededeelen; moge mijne ondervinding voor u waarschuwend en nuttig zijn.

Ik was het eenige kind mijner ouders. Mijn vader was opperhoutvester, doch hij legde reeds vroegtijdig zijn ambt neder wegens zwakke gezondheid. Wij woonden op een klein landgoed in Westfalen, een vreedzaam lief oord.

Toen ik nauwelijks twaalf jaren oud geworden was, stierf mijn moeder. Dat was mijn eerste groote smart; het heugt mij nog zeer goed hoe ontroostbaar ik was, alsof ik een voorgevoel had van mijn aanstaand lijden. Eenige weken na den dood mijner moeder bracht vader mij naar een nabijzijnd klooster, waar ik, volgens het verlangen mijner moeder, zou worden opgevoed. Daar begon voor mij een nieuw leven; ik moest veel meer leeren dan vroeger, doch daar vond ik spoedig veel behagen in. Ik was bijzonder gehecht aan een bejaarde non, zuster Angelica; in 't eerst wellicht slechts omdat zij mijn naam droeg, doch het bleek later dat zij ook werkelijk een tweede moeder voor mij was.

Tweemaal in de week mocht ik een middag naar huis gaan en dan vertelde ik mijn goeden vader alles wat mij op het hart lag en hij ging met mij wandelen in de fraaie omstreken, zooals ik weleer met u deed.

Zoo ging het eene jaar na het andere voorbij; ik was groot geworden en het werd tijd dat ik voor goed naar huis terugkeerde. Ik deed dit gaarne, vooral om mijn vader, die zoo geheel alleen was, doch mijn hart was en bleef aan het klooster gehecht; zuster Angelica had mij echter geleerd hoe ik ook tehuis de genoegens en den vrede van 't kloosterleven kon smaken; nog vele jaren lang ging ik schier elke week een bezoek brengen aan mijn tweede moeder, zuster Angelica.

Wij voerden een stil doch zeer gelukkig leven, ver van het gewoel der wereld. Somtijds kwam de gedachte in mij op wat er van mij zou moeten worden als mijn vader - wiens gezondheid veel te wenschen overliet - eens mocht komen te overlijden alvorens ik mijn bestemming had erlangd. Wij hadden in gansch Westfalen geen bloedverwanten, zoodat ik geheel alleen op de wereld zou zijn. Intusschen veroorzaakte die gedachte mij geen groote zorgen, want er bleef mij toch altijd een toevluchtsoord over waaraan mijn hart gehecht was - het klooster. Zuster Angelica was zoo gelukkig, zoo vol inwendigen vrede - wat wilde ik meer? Het was voor mij altijd een zoete gedachte geweest den sluier aan te nemen. Ik had geen overdreven denkbeelden omtrent het kloosterleven, ik besefte het zeer goed dat men daar geheel en al den goeden God moet toebehooren, dat een meisje 't welk den religieuzen staat wil aanvaarden zich geheel moet losrukken van het aardsche, dat zij geen behagen moet scheppen in het lezen van boeken die het gevoel prikkelen en het hart in beroering brengen, dat zij vooral moet leeren ootmoedig te zijn en alle zelfzucht en ijdelheid te verzaken. ‘Wie naar het kloosterleven verlangt en daarbij iets anders zoekt dan Gods eer en volslagen zelfverloochening, vindt zich bedrogen en wordt ongelukkig,’ zoo had zuster Angelica dikwijls tegen mij gezegd, en wat zij zeide, was altijd zoo eenvoudig en toch zoo vol waarheid.

Al dacht ik menigmaal over dit alles zeer ernstig na, kon ik toch niet zeggen dat er iets aan mijn geluk ontbrak. Wij leefden in huiselijke eensgezindheid voort; ik kende de wereld niet en gevoelde ook geen behoefte om haar te leeren kennen, want de zon der vergenoegdheid bescheen ons klein gezin en er gaat op deze wereld niets boven huiselijk geluk.

Luister hier een oogenblk naar mijn moederlijke raadgeving, mijn kind, mijn dochter: Al wat de vrouw aan schoonheid, talent en beminnenswaardigheid bezit, behoort den huiselijken kring. Dáár alleen draagt dat bloesems en vruchten die zoet en heilzaam zijn. Werkt het talent der vrouw naar buiten, dan worden de bloesems door een onbevoegde hand geplukt en verstrooid, de rijkdom, waarvan slechts het huiselijk leven behoort te genieten, wordt bij vreemden verkwist en gaat verloren.

Op een namiddag stond ik alleen in onzen tuin, waar ik met eigen hand een en ander had gerangschikt. Mijn vader was des morgens naar de nabijgelegen stad gereden en kwam juist terug in gezelschap van een vreemdeling.

'Angela,' riep hij, 'ik breng een gast mede, de zoon van mijn ouden krijgsmakker, uit den bevrijdingsoorlog tegen Napoleon; gij weet wel, kolonel V. uit Holland, over wien ik zoo dikwijls gesproken heb.'

Ik maakte een buiging voor den jongen man, die mij als kapitein V. werd voorgesteld. Hij herinnerde zich nog zeer goed dat hij mijn vader eens had gezien, toen deze, vele jaren geleden, een bezoek bracht aan zijn ouden vriend in Holland, en was dan ook voornemens ons eerstdaags een bezoek te brengen, doch een toevallige ontmoeting met mijn vader had hem dit plan doen vervroegen.

Nog nooit had ik mijn vader zoo vergenoegd gezien dan bij dit onverwachte bezoek van den zoon zijns ouden vriends. Kapitein V. werd verzocht eenigen tijd bij ons te blijven logeeren; na eenige aarzeling nam hij de uitnoodiging aan en zijn bediende werd naar de stad gezonden om de bagage over te brengen.

Onze nieuwe vriend had een langdurig verlof verzocht en verkregen en ook reeds een gedeelte van dien rusttijd doorgebracht met het schetsen van natuurtafereelen, waarin hij buitengewoon bedreven was. Eens dat wij vertrouwelijk aan tafel zaten, liet hij zich ontvallen dat het schilderen van portretten hem reeds meermalen bijzonder gelukt was en hij voldeed volgaarne aan het verzoek van mijn vader ook zijn kunst aan mijn portret eens te beproeven.

Hij schilderde mij! Gij kent dit portret, mijn kind; het is alles wat van uw moeder overgebleven is.

O, ik heb mijn vader nog zoo innig lief al moet ik hier ook zeggen dat hij zeer onvoorzichtig gehandeld heeft. Kapitein V. was een beminnenswaardig mensch en mijn vader had een groote voorliefde voor hem. Zoo kwam het dat hij geen weigerend antwoord gaf, toen de zoon van den vriend aanzoek deed om mijn hand. Gelukkig konden wij onmogelijk worden, dat heb ik eerst later leeren beseffen, want kapitein V. was protestant. De voorliefde van mijn vader zag dit, helaas, over het hoofd en ik . . . . . een onervaren jong meisje als ik was, ik liet mij begoochelen door een toekomst vol luchtkasteelen en aardsche paradijzen.

Zoo weinig is er slechts noodig om ons te verblinden en dan van het rechte pad te voeren, vergeet dat nimmer, mijn kind. Waar was nu mijn verlangen naar het vreedzame kloosterleven?

Slechts een voorwaarde had mijn vader: kapitein V. moest den krijgsdienst vaar welzeggen en wij zouden op ons landgoed blijven wonen; hij bewilligde daarin en nu stond niets meer ons huwelijk in den weg.

Niets meer? Met gepaste gestrengheid wees onze goede pastoor er op hoe zondig zulk een verbintenis was, hoe weinig zegen op zulk een huwelijk kon rusten en welke noodlottige gevolgen er uit moesten voortspruiten; doch als dan de kapitein verzekerde dat hij bereid was in

alle voorwaarden toe te stemmen, dat hij mij nimmer de uitoefening mijner godsdienstplichten zou verhinderen en mijn vader daarenboven nog de hoop koesterde dat mijn aanstaande echtgenoot, die weinig aan zijn godsdienst gehecht scheen, wellicht zou kunnen besluiten om het Catholicisme te omhelzen, - dan weken alle bezwaren naar den achtergrond, de roepstem van het geweten werd gesmoord. Toen zuster Angelica uit mijn mond vernam tot welken stap ik mij had laten bewegen, riep zij uit: 'Arm, arm kind! onder zulke omstandigheden biedt het leven scherpe doornen; gij, zult dit, helaas, maar al te zeer gevoelen, vooral wanneer gij, wat God geve, prijs blijft stellen op het heil uwer ziel.'

Ik sprak haar niet tegen, doch voor de eerste maal twijfelde ik aan de waarheid harer woorden; ik dacht aan rozen toen zij van doornen gewaagde.

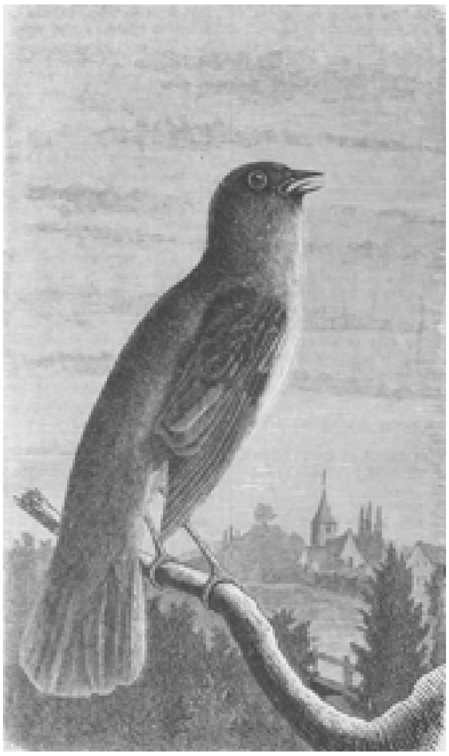

DE NACHTEGAAL.

Nog voor dat het groen was verwelkt, huwde ik. Twee jaren lang leefde ik zeer gelukkig, want uw vader was een voortreffelijk echtgenoot en voor mijn vader een liefhebbend zoon. Toen trof mij een harde slag door het overlijden van mijn goeden vader. In den beginne was ik ontroostbaar doch weldra verminderde mijn smart, daar mijn man alles wat hij kon in het werk stelde om mij het leven te veraangenamen. Het eenige wat een zwarte schaduw op mijn geluk wierp, was de gedachte dat hij, die zoo innig en voor geheel het leven aan mij verbonden was, niet tot de Kerk behoorde buiten welke geen heil is; doch ik bleef altijd hopen dat God mijn vurig gebed zou verhooren.

Helaas, dat met mijn gansche toekomst ook die hoop verwoest moest worden!

Gij waart ongeveer een jaar oud, lieve Rosine. Wij zaten in den tuin te midden van geurige bloemen. Uw vader was eenige dagen afwezig om zijn schetsboek te vermeerderen. Uw wieg stond naast mij, ik zag hoe gij in uw slaap glimlachtet en ik droomde van geluk.

Daar kwam de postbode twee brieven brengen; hoe het kwam, weet ik niet, doch ik ontstelde, ik had een voorgevoel van een naderend ongeluk. Een brief was van uw vader, de andere kwam uit Holland en was aan hem geadresseerd. Ik opende den eerste en verheugde mij over de spoedige terugkomst, die daarin werd gemeld. Waarom liet ik den tweeden brief niet ongeopend? Ik weet het niet, ik dacht er zelfs niet aan, want welke geheimen kon uw vader voor mij hebben? Ik had voor mijn uitspanning de hollandsche taal geleerd en was daarin vrij ver gevorderd. Nog slechts weinige regelen had ik gelezen, toen alles voor mijn oogen scheen te verdwijnen en ik in een volslagen staat van verdooving geraakte. Hoelang ik zoo gezeten heb, weet ik niet. Susanna kwam naar ons zien dewijl zij zich niet kon begrijpen hoe ik zoolang buiten bleef, daar het reeds avond begon te worden.

Ik zag haar komen, ik voelde haar hand aan mijn voorhoofd, doch bleef roerloos. Eerst toen ik haar stem hoorde, slaakte ik een kreet, die haar zoodanig deed ontstellen dat zij terugdeinsde. Allengs kreeg ik mijn bewustzijn weder, ik raapte de brieven op die van mijn schoot gegleden waren en boog mij over de wieg. Toen echter mijn kind de armpjes lachend naar mij uitstrekte, slaakte ik andermaal een kreet, zoo geweldig en akelig dat Susanna radeloos de handen boven het hoofd uitstak.

Ik beschouw het als een beschikking der Voorzienigheid dat juist de pastoor ons landgoed voorbijkwam; hij had de angstkreten gehoord en haastte zich de oorzaak daarvan te komen vernemen. Susanna vertelde hem hoe zij mij gevonden had, want ik was daartoe niet in staat. Ik had woorden noch tranen te mijner beschikking; zwijgend en geheel werktuigelijk reikte ik hem den noodlottigen brief over.

Hij las. Ik zag hoe de priester verbleekte, hoe zijn gelaatstrekken de kenteekenen van een namelooze ontsteltenis droegen. Hij hief de oogen ten hemel als wilde hij te kennen geven dat de aarde mij geen hulp of troost kon bieden. Ik raapte al mijn krachten bijeen om te spreken, doch vermocht zulks niet; een geweldige gemoedsaandoening maakte zich van mij meester; ik begon eensklaps zoo bitter te weenen als moest de smart, die mijn hart verteerde, met mijne tranen wegstroomen. Dat was, zooals ik later vernam, mijn redding.

‘Goddank!’ hoorde ik den pastoor zeggen. Dit alles was mij als een droom, als had ik het niet ondervonden, maar slechts bijgewoond.

Het is mij nu nog niet mogelijk den noodlottigen brief te copiëeren; daarom voeg ik hem hierbij:

Beste Hendrik!

‘Wat heb ik mij veel moeite gegeven om uw verblijf te ontdekken; alles was tevergeefs, gij waart verdwenen en aan het ministerie van Oorlog wist men mij alleen te zeggen dat gij uw ontslag gevraagd en ook verkregen hadt.

‘Eenige dagen geleden vernam ik toevallig van een bekende dat hij u in het voorbijrijden op een buitenverblijf in Westfalen gezien had; hij heeft den naam van het dorp opgeschreven en nu zend ik u dezen brief op goed geluk af, dat hij in uwe handen moge komen. Ik zal zoo kort mogelijk het belangrijkste wat ik te zeggen heb mededeelen.

‘Toen gij u van uwe vrouw liet scheiden, hebben wij allen dien beklagenswaardigen stap goedgekeurd. Al onze vrienden gaven u gelijk, want het was een ongelukkig leven met Agnes; hare grilzucht en de aanmatigingen, die zij u wegens haar vermogen en afkomst deed ondervinden, waren onverdraaglijk. Sedert gij echter verdwenen zijt, begint zij meer en meer onze deelneming en ons medelijden te verdienen. Zij

heeft u eerst leeren waardeeren sinds gij voor haar verloren zijt. Gij weet dat ik niet gewoon ben te overdrijven, dat ik haar niet onverdiend zal verontschuldigen, doch ik moet bekennen dat ik nu sinds twee jaren innig medelijden met haar gevoel, want zij is een geheel andere vrouw geworden.

‘Volg daarom den raad van uw broeder die zoo veel ouder is, die reeds in uwe kindsheid uw vriend was: keer terug, ik smeek u hierom bij de nagedachtenis onzer goede moeder. Dezelfde wet, die u heeft gescheiden, kan u ook weder met haar vereenigen. Ik geef u de verzekering dat alles thans beter zal gaan; laat uw kind, de arme kleine Lise, gewicht leggen in de schaal uwer bedenkingen; vergeet niet dat gij vader zijt en dus vaderlijke plichten te vervullen hebt.

‘Een echtscheiding is een onherstelbare ramp in een familie, een ramp, waarvan de naweeën zich nog lang doen gevoelen. Agnes heeft zich veel verbeterd, de tuchtroede heeft voordeelig op haar gewerkt; ik sta er u borg voor, dat gij u gelukkiger zult gevoelen. Volg dus mijn raad en laat mij spoedig uw antwoord vernemen. Mijn vrouw groet u en vereenigt zich geheel met mijn verzoek.

Uw liefhebbende broeder.

Willem.

Ik zwijg over alles wat in mij omging, toen ik weder in staat was geregeld te denken. Ik had onwetend in een ongeoorloofd, onwettig huwelijk geleefd.

Het spreekt van zelf dat ik uw vader niet mocht wederzien; ik moest dood voor hem zijn. Daarom verzocht en verkreeg ik voorloopig een verblijfplaats in het klooster, waar mijn opvoeding voltooid was. De pastoor, mijn zielzorger, reisde uw vader te gemoet en had een langdurig onderhoud met hem. Het resultaat hiervan was dat hij eindelijk, ofschoon met een verscheurd gemoed, aan mijn verzoek voldeed. Met den hierbijgaanden brief nam alles tusschen ons een einde.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 39]

Pater Felix.

Opmerkenswaardig is het, dat in deze dagen van strijd tegen de Kerk, de gevoeligste slagen op hen worden gericht, die zich altijd als hare vurigste verdedigers hebben gekenmerkt. De vervolgingen in Duitschland, Zwitserland, Italië getuigen het opnieuw, dat het ‘niet de slechtste bloemen zijn waaraan de wespen knagen.’

PATER FELIX.

Het zijn vooral de leden der Societeit van Jezus, die aan de vervolgingszucht der vijanden van het Christendom op de eerste plaats blootgesteld zijn. Die haat echter, waarmeê zij vervolgd worden, drukt juist den stempel op hunne veelvuldige en groote verdiensten; hierdoor is 't, dat op bijzondere wijze de woorden worden bewaarheid van den grooten Pius VII, die niet aarzelde de Jezuïeten met den eervollen naam van ‘kloekmoedige roeiers van het scheepje van Petrus,’ te betitelen.

En dat de leden der Sociëteit dezen naam overwaardig zijn, daarvan strekke ons onder Zoovelen, de gevierde fransche kanselredenaar Pater Felix ten bewijze, wiens beeltenis wij in de nevenstaande gravure onzen lezers aanbieden.

Pater Felix werd den 28^{en} Juni 1810 te Neuville-sur-Escaut, een stadje in het departement du Nord uit een aanzienlijke familie geboren.

Zijne eerste jaren, die hij in den kring zijner familie en in de schaduw van den huiselijken haard doorbracht, werden door zijne deugdzame ouders besteed, om hem eene opvoeding te geven, die later de heerlijkste vruchten moest voortbrengen.

Ofschoon zich reeds vroeg teekenen van bijzonderen aanleg in hem openbaarden, legde hij zich evenwel eerst laat op de studiën toe.

Eerst begaf hij zich naar het college van Kamerijk en vervolgens naar het seminarie dier zelfde stad, alwaar hij zijn geest met vele nuttige kundigheden verrijkte.

Na zijne studiën met lof te hebben voltooid, gevoelde hij eene onwederstaanbare neiging om zich als priester aan de dienst des Heeren te wijden. Twee jaren op het groot seminarie en daarna vier jaren als leeraar der hoogere klassen aan het college te Kamerijk, beproefden en verzekerden zijne roeping.

Alras voelde hij zich niet slechts tot de waardigheid van het priesterschap maar ook tot de evangelische raden en de opofferingen van het kloosterleven geroepen. Deze verheven roepstem volgende, trad hij in 't jaar 1837 in de orde der Jezuïeten.

Het eerste gedeelte van zijn noviciaat volbracht hij in België te Tronchiennes, werd daarop naar St. Acheul gezonden en ging vervolgens naar België, waar hij een poos te Brugelette verbleef.

Door degelijke studie der letteren en wijsbegeerte zocht en vond hij, gedurende een tijdsverloop van drie jaren, voedsel voor zijn naar waarheid strevenden geest, terwijl zijn hart tevens door zelfkennis en de oefening der christelijke volmaaktheid tot het apostolisch leven werd voorbereid.

Drie jaren te Leuven en een vierde te Laval werden vervolgens gewijd aan de studie der godgeleerdheid, na verloop van welke hij zich als leeraar aan de opvoeding der jeugd begon te wijden, om zijn grondige kennis en de vruchten zijner veelvuldige en aanhoudende studiën, ook aan anderen mede te deelen.

De leerschool, die de orde der Jezuïeten haren leden voorschrijft, was

echter nog niet tot het einde doorloopen. Nogmaals moest P. Felix een jaar op bijzondere wijze in het gebed en in de overweging doorbrengen. Daarna trad hij op als redenaar, sterk en gehard tegen alle moeielijkheden van het verheven Apostelambt.

't Was in de eerste revolutionaire bewegingen van het jaar 1848. De werklieden van Rive-de-Gier, aangevuurd door de groote ellende, waaraan zij zich zagen prijs gegeven, en misleid door de gevaarlijke droombeelden van het socialisme, namen eene dreigende houding aan. De regeering gevoelde zich tegenover hen machteloos; de overheid putte al hare krachten uit; doch wat men ook deed, alle pogingen bleven vruchteloos: eindelijk riep men de hulp in van dien Jezuïet, die tot nog toe slechts zijn woord tot de onervaren jeugd had gericht. Pater Felix ondernam met moed de hem opgedragen taak. Voor de kracht van zijn apostolisch woord zwichtte de ontevredenheid, rust en vrede keerden in de zielen en in de gansche stad weder.

Het was een schoon begin deze overwinning op de kinderen van den vooruitgang, doch te gelijk een begin den verderen levensloop van den beroemden Jezuïet volkomen waardig. Het was de eerste stap op zijn roemvollen weg, de eerste zegepraal onder de Zoovelen, door hem behaald.

Nog twee jaren wijdde de redenaar aan de werkzaamheden van het leeraarsambt, totdat hij eindelijk door zijn oversten naar Parijs gezonden werd, alwaar hij zich niet meer uitsluitend met de leiding en vorming der jeugd bezig hield, doch waar duizende ongelukkige zielen hem wachtten om door zijn woord van het dwaalspoor tot den weg des levens teruggevoerd te worden.

De voorbereiding was lang geweest, maar de kampvechter was gereed, gereed om te strijden en te zegevieren. Van af dien tijd bestreed hij meer dan twintig jaren lang zegevierend de dwalingen der eeuw, in de zoogenaamde wereldstad der moderne beschaving. In den Advent van 1851 betrad hij den kansel in St. Thomas d'Aquin, in de Vasten van 1852 dien van St. Germain des Prés; en sedert 1853 weerklonk zijn woord in de Notre-Dame, op den predikstoel van Dupanloup en Lacordaire om er 't werk voort te zetten, door den beroemden Pater Ravignan eens begonnen, de jaarlijksche geestelijke oefeningen namelijk ter voorbereiding van het Paaschfeest.

In de Notre-Dame dier wulpsche wereldstad, waar volgens een onwraakbaar getuige, het zedebederf walging wekt en het ongeloof zich tot dogma heeft opgeworpen, waar onverschilligheid op godsdienstig gebied onder een sluier van ijdele voorwendsels het zedelijk en geestelijk gevoel verstikt, daar predikte Pater Felix, in het midden der verlichte en ongeloovige negentiende eeuw, de nederigheid en versterving van het Kruis, en hoezeer men het kruis ook haatte, duizenden en duizenden stroomden er heen, om in ootmoed zich voor die verachte leer van het Kruis neder te buigen.

Kort geleden nog verkondigde P. Felix in onze hoofdstad de evangelische waarheid, en de blijken van deelneming, die hem van alle zijden gewerden, getuigden 't op treffende wijze, dat het 't hart is, dat welsprekend maakt; pectus est, quod disertos facit.

Een dievenbuurt in Londen.

Ellende en verlatenheid, - Londen heeft geheele wijken die er het afzichtelijkste merk van dragen. Een Londenaar beschrijft een bezoek aan zoo'n buurt op de volgende

wijze: Wij reden op een avond door donkere gangen, langs akelige wegen naar de *Whitechapel Police Station* om den opper-intendant van het 'wilde Londen' op te zoeken. Hij had reeds sommige vagebonden, halfdronken, achter slot en grendel - en het was eerst negen ure. Wij laten ons rijtuig achter dat ons toch niet van dienst kon zijn in de duistere slingerpaden, doolhoven wier bewoners on zullen aanstaren gelijk de Japaneezen de eerste europeesche reizigers in de straten van Jeddo aangaapten. De geestelijke, de dokter, de ontvanger der huur (deze moet voor geen klein gerucht vervaard zijn) de politie-beambten, de lijkbezorger zijn de eenige menschelijke wezens die geen ongewone en geheel vreemde verschijning zijn in deze spookachtige Bluegate Fields, waar in iedere deur grimmig rondziende personen, die zelfs bij hun groet een verwensching voegen, ons uitjouwen, terwijl wij voorzichtig steeds vlak midden in de straat blijven en zij in dreigende groepen bijeenkomen. 'Loopt vast naast elkaar, heeren, dit is een zeer lastige hoek' zoo waarschuwen onze zorgvuldige gidsen, terwijl sommige voor, andere achter ons een escorte blijven vormen. De plaatselijke opper-intendant of de commissaris van Scotland Yard houden iederen politie-agent aan en posteeren soms twee of drie hunner op strategische punten om onzen doortocht te dekken.

Wij dwalen door dwarrelrijen van lage huizen, waarvan bijna alle deuren openstaan; daarbinnen glimmen op den achtergrond de keukenvuren, om welke de zonderlingste gestalten zich bewegen. Gefluit, gejouw, gegrom, schel gelach, flauwe '*good nights*' tot de politie-escorte, herhaalde herkenning van bekende dieven door den opper-intendant en zijn onderhoorigen; zwarte plassen water onder onze voeten, - enkel een smalle strook grauwe lucht boven onze hoofden.

Wij treden o.a. in een lage, lange, donkere zaal, afgedeeld in kleine vertrekken, waar het meest schelmachtig gezelschap toeft dat eenige groote stad zou kunnen aanwijzen. - Het 'stierenoog' ('t licht der handlantaren) valt beurtelings op hen bij die soort van revue welke de politie houdt. - Zij loeren en gluren rond, stooten elkaar aan, en morren en brommen, terwijl de opper-intendant hen nagaat met vasten doch goedigen blik. De zaal is vergeleken met de gasten, zeer zindelijk, dank aan de *Common Lodging House Act;* maar is vol van de onmiskenbare kille en duffe lucht, die men vindt in elke dieven-woonstee.

Wij gaan van woonstee tot woonstee, en treffen hier en daar hartverscheurende tooneelen van ellende en hulpeloosheid. Hier ligt een oud man, door asthma gekweld, stervende neer, ginds liggen een paar knapen, eveneens verlaten, terwijl de vader en de moeder die eenig avondmaal thuis zouden brengen, nog niet zijn teruggekeerd van de onherbergzame straten. Verder op - doch de lange lijst zou geheele bladzijden vormen van de levensgeschiedenis der londensche vagebonden.

Het etensuur.

De groote lui noemen het 'dineeren,' anderen, die geen groote lui zijn of willen schijnen, eenvoudig 'eten.' Als 't kind maar een naam heeft. Hoe ge 't echter noemt, het uur dat voor deze meer of minder prozaïsche bezigheid bestemd is, vervult een dier tijdvakken van den dag, waarin iedereen, klein en groot, zeer veel belang stelt.

Men ignoreere, zoo men wil, wat de eigen ondervinding ons hieromtrent leert. De gravure van pag. 309 biedt voor gezegde stelling bewijsstuk genoeg.

De man, kennelijk de vader des huisgezins, zit kant en klaar voor zijn werk; klaarblijkelijk is hij er op bedacht zijn zaken aan tafel zoo goed te doen, wellicht nog beter dan die, waarvoor hij in zijn werkuren gestaan heeft; de twee liefdepanden,

jongen en meisje, zien naar 't geen uit de pot komt, met oogen, grooter allicht nog dan hun jeugdige maagjes. En de moeder, ze doet gelijk de klokhen, die eerst voor haar kuikentjes zorgt, maar hierbij toch zoo verstandig te werk gaat, dat zij zelf niet te kort komt.

Gespeurd.

In een groot gedeelte van ons land is, op weinige uitzonderingen na, die dan ook terstond als zelden gehoorde feiten overal worden vermeld, de jacht òf een vermaak óf een kostwinning. Het wild dat daar wordt opgejaagd, is niet van de gevaarlijkste soort, anders echter is het in gewesten waar de jacht een onvermijdelijke voorwaarde is tot eigen veiligheid en die van onmisbare have. De wolf, de beer, het wilde zwijn sluipt er rond, tuk op prooi en richt niet zelden een gruwelijke slachting aan onder het vee, soms zelfs moet de bewaker het eigen veege lijf wanhopig verdedigen.

Daar drijft de liefde tot eigen behoud en de zorg voor bezittingen de bewoners tot de hanteering van buks of ander jachttuig, en 't is vooral des winters, wanneer alles onder een sneeuwlaag ligt gedoken en de honger het roofdier bijna tot razernij voert, dat de jagers, de hevigste vermoeienis en kou trotseerend, een verdelgingskrijg ondernemen.

Zulke jagers zijn er juist niet op gesteld om met een goedgevulde weitasch huiswaarts te keeren, ze zijn al blij als het roofwild gespeurd is en zij de hoop mogen koesteren spoedig het aantal der landplagen met eenige te verminderen. Zoo'n jager beleeft eerst avonturen!

Wat zouden zij wel denken van zekeren beunhaas in 't jagen, die eens een haas kocht van een boerenjongen, om toch niet zonder wild weer in de stad te komen. De haas was echter levend, hij bond dus het dier aan een boom, ging op eenigen afstand, mikte . . . en schoot het touw in tweeën. Dergelijke slootenspringers die met een jacht-akte in den zak, buiten een weinig alarm gaan maken, zijn in vergelijking tot den jager der Alpen, der Steppen, der bijna ongerepte bosschen wat een clown is tegenover een gymnast.

Heden zult gij met mij zijn.
Legende.

I

Daar spoedt door Bethlems velden,
   In 't donker van den nacht,
Een tweetal, droevig stenend,
En om het onheil weenend
   Dat ginds ‘de onnoozlen’ wacht.

Zij voeren 't beeldschoon wichtje
   Met zich naar ver gewest.
Het is des Heilands Moeder,
Het is haar kuische Hoeder,
   Zij vluchten Bethlem's vest.

Zij vluchten naar Egypte
   Op 's Heeren hoog gebod,
Om Jezus vrij te waren
Voor 't dreigen der gevaren
   Van 't gindsche beulenrot.

Terwijl ze vluchtend wijken
   Voor 't zwaard der moordrenschaar,
En zich reeds veilig meenen,
En vreugdetranen weenen, -
   Daar dreigt een nieuw gevaar.

Te midden der woestijnen
   Van 't idumeesch gebied,
Weerklinkt een stemgefluister:
Daar treden uit het duister
   Twee roovers in 't verschiet!

En eensklaps: ‘Staat! Niet verder!
   ‘Uw geld ons of uw bloed!’
Zoo klonken ijsbre stemmen,
Die 't bloed in de aders stremmen,
   Het drietal te gemoet.

Sint Jozef staat verslagen:
   Wie schut het godlijk Wicht?
Daar opent Het de boogjes
Der liefdestralende oogjes,
   Die 't op één roover richt!

Die roover staat verpletterd.
   ‘Ach, laat deez' armen gaan.’
Voert hij zijn makker tegen,
‘Zijt gij om geld verlegen,
   'k Bied u mijn geldriem aan.’

Zijn makker laat zich vinden,
   En neemt verheugd het geld,
Dat Jezus en zijn Moeder
En haren kuischen Hoeder
   Behoedt voor ruw geweld.

II

Een dertigtal van jaren
   Is sinds voorbijgevlôon. -
Wat treurspel moet ik schouwen?
Kan ik mijn oog vertrouwen?
   Is, Jezus, dit uw loon!

Rampzaalgen! kent gij Jezus,
  Kent gij den Heiland niet,
Dieu Jacob reeds u meldde,
Dien David u voorspelde,
  Hem groetend in 't verschiet?

Daar, tusschen moordenaren,
  En aan den paal der schand
Is Jezus opgeheven! -
Hun wil Hij 't nog vergeven
  Wiens hart van liefde brandt.

Want hoor! Terwijl zij spotten
  Met al zijn smart en pijn,
Richt Hij den blik ten hoogen:
'Heb, Vader, mededoogen,
  Wil hun genadig zijn?'

Dat woord treft een der moordren
  Die, aan zijn zij gekruist,
Zijn schijnbare onmacht tergend,
Een wonder van Hem vergend,
  Hem smadelijk verguist.

Op eens verstompt die schimplust:
  Getroffen in het hart,
Door droefenis bevangen
Om 't booze zijner gangen,
  Breekt zijn gemoed van smart.

Hij richt het woord tot Jezus;
  Erkent zijn smart en pijn:
'Gij, Heer, Gij lijdt geduldig,
En toch zijt gij onschuldig;
  Gij moet rechtvaardig zijn!

Wees mijner toch gedachtig
  Als Gij uw rijk beërft.' -
'Ik zeg u, dat gij heden
Een zetel in het Eden
  Aan mijne zij verwerft.'

Geloofd zij Jezus Christus!
  Hij redt den moordenaar
Die Hem en zijne Moeder
En haren kuischen Hoeder
  Gered had van 't gevaar.

H. BOLSIUS.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.

(*Vervolg.*)

Dierbare Angela!

Ik voldoe aan uw verlangen, aan uw bepaalden wil, al is het dan ook dat ik daardoor diep ongelukkig moet worden. De pastoor weet alles wat mijn verleden betreft, hij zal u alles mededeelen. Doch nog een enkel woord moet ik spreken tot opheldering, zij het dan niet tot verdediging; ik doe dit met toestemming van den pastoor.

Toen ik mij zoo gelukkig gevoelde in het huis van uw vader, waar ik genezing begon te vinden voor de wonden die mij geslagen waren, was ik voornemens u alles te zeggen, doch ik kende de vooroordeelen der Katholieken tegen echtscheidingen, en de moed ontbrak mij, omdat mijn geluk daarbij op het spel stond. Vergeef mij, ik heb slecht gehandeld, doch vergeet niet dat ik als Protestant de vrijheid had om een nieuw huwelijk te sluiten.

De pastoor heeft mij de leer uwer Kerk over de onverbreekbaarheid van het huwelijk medegedeeld; tot dusverre was mij daarvan slechts weinig bekend. De vrouw, die mijn moeder voor mij heeft gekozen, is ook katholiek, doch niet zooals gij.

Omdat gij het verlangt, ga ik mij met haar hereenigen, doch het geluk mijns levens is voor altijd verwoest.

Hendrik.

Ik leed onbeschrijfelijk veel. Uw vader had aan mijn verlangen voldaan, hij had de belofte afgelegd van mij voor altijd te verlaten en naar zijn eerste vrouw terug te keeren. Ik had mijn plicht gedaan en smeekte nu van God sterkte af om mijn lijden met geduld te verdragen.

Zuster Angelica was als het ware een liefhebbende moeder voor mij; zij zocht mij troost in te boezemen en eenige afleiding te bezorgen, doch dit gelukte haar niet: de slag was te zwaar, te onverwacht geweest, mijn geestkracht was verlamd. Het zou mij niet mogelijk geweest zijn naar de woning terug te keeren waar ik eens zoo gelukkig was; mijn eenigst verlangen was ergens in den vreemde, waar niemand mij kende, waar niets mij aan het verleden herinnerde, te gaan leven. Daarom liet ik ons landgoed verhuren en verliet mijn vaderland zonder iemand te zeggen waarheen ik ging, zonder dit zelve te weten. Zoo ben ik in Nederland gekomen.

Twee jaren heb ik doorgebracht onder een onbeschrijfelijk lijden, want er daalde geen troost in mijn hart, of liever ik zocht den waren troost niet. Toen werdt gij ziek. De gedachte dat ik het eenige, wat mij nog aan de aarde boeide, zou moeten missen, maakte mij schier krankzinnig. De goede dokter kwam en wist aan mijn uitgeputte krachten weder veerkracht te geven. Hij en onze brave pastoor waren de beschermengelen, mij door de Voorzienigheid gezonden. Onder de zachte vermaningen en vertroostingen van dien waardigen priester leerde ik mijn kruis dragen; ik omvatte het met liefde en toen droeg het mij. Er kwam een zoete troost, een onuitsprekelijke vrede in mijn hart, want de kracht van den godsdienst is zonder grenzen; wanneer hij ons geheel doordringt, verandert de stikdonkere nacht in een helderen dag. Men klaagt, men mort dan niet meer over het lijden omdat men in alles de beschikkingen der Voorzienigheid erkent, die ons soms langs donkere en doornige paden voert, opdat wij niet aan het aardsche verkleefd zullen worden.

Ja, terwijl ik u dit schrijf, is mijn vertrouwen zoo onwrikbaar, dat ik den goeden God dankbaar ben, voor 't geen Hij mij heeft doen lijden. Ook over uwe toekomst, Rosine, mijn engelachtig kind, ben ik onbezorgd. Wel is waar ben ik zeker u te moeten verlaten, maar ik weet ook dat

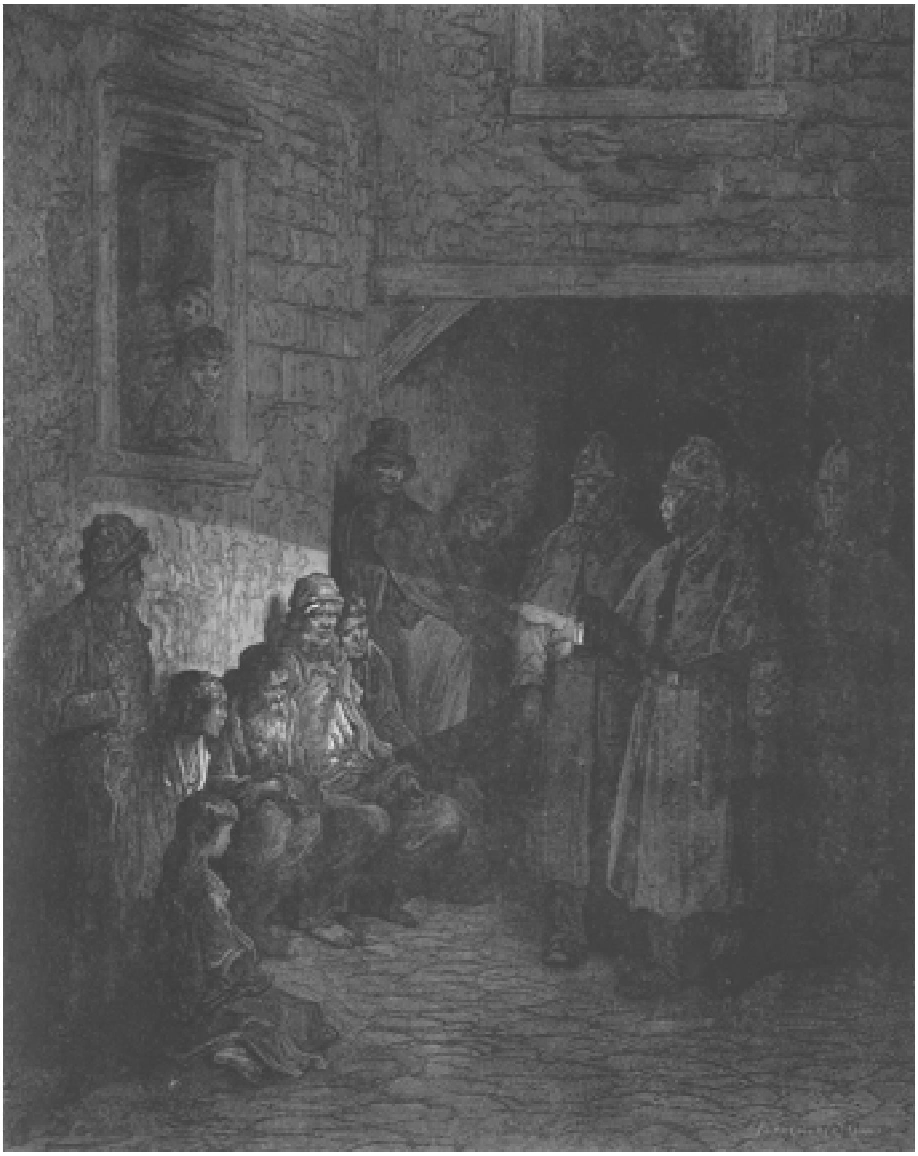

EEN DIEVENBUURT TE LONDEN, DOOR G. DORÉ.

HET ETENSUUR.

God mij een man heeft gezonden aan wiens hoede en bescherming ik u kan toevertrouwen.

Moge de vrede, die thans in mij woont, ook eens uw deel zijn. Die vrede wordt echter niet erlangd in de aardsche genietingen, maar in de onderwerping aan Gods wil, in tevredenheid en versterving. Levend sterven en stervend leven, dat is een kostbaar, een zoet geheim!

Nu kent gij, mijn kind, de korte maar gewichtige geschiedenis van mijn leven. Een ongeoorloofde neiging - want de Kerk veroorlooft haar niet - had mij verblind. Ik smeek u daarom geef nimmer toe aan een neiging, die niet vereenigbaar is met uw godsdienstplichten. Het ongeluk heeft mij niet zwartgallig of onverdraagzaam gemaakt, maar ik heb leeren inzien en begrijpen hoe hoogst moeielijk, laat ik liever zeggen hoe onmogelijk het is met andersdenkenden een huwelijk te sluiten, zonder dat onze ziel daarbij gevaar loopt. Uw vader was zoo goed voor mij, hij zou nooit eenige laakbare zinspeling op mijn geloof of op de beoefening mijner godsdienstplichten gemaakt hebben, doch ook dit zelfs kan een schadelijke werking hebben. Mij althans deed het toegevend zijn jegens hem, ik sprak nooit over den godsdienst uit *verdraagzaamheid* en 't is juist deze verdraagzaamheid die langzamerhand tot een doodende onverschilligheid voert.

Daarom, mijn kind, laat u nimmer door uw eigen hart noch door anderen verleiden tot een gemengd huwelijk, want ik heb, ofschoon eerst later, leeren beseffen hoeveel gevaren daaraan verbonden zijn. Het leven is kort, de moeielijkheden en bezwaren, die men te overwinnen heeft, zijn veelvuldig, men moet ze niet roekeloos vermeerderen. Vergeet daarom nimmer het woord van den Apostel: ‘Het huwelijk is een groot Sacrament, doch alleen in Christus en zijn Kerk.’

De zegen van deze Moeder, de Kerk, moge immer met u zijn! Zij is een liefhebbende moeder, die u voor het eeuwig leven voedt met haar Sacramenten. Ontvang ook den zegen van uw aardsche moeder, die weldra zal hebben opgehouden te leven, doch desnietemin met u in onze moeder de heilige Kerk vereenigt blijft, wier strijdende, lijdende en triumfeerende ledematen één zijn in God.

Rosine vouwde het geschrift te zamen, drukte er een kus op en sloeg de oogen, die vol tranen stonden, naar het portret der goede moeder op, die zooveel geleden had en wier stem over het graf heen in haar hart klonk, op het oogenblik dat het daaraan zoo groote en werkelijke behoefte had. Toen ging zij stil de trap af en door de tuindeur naar het kerkhof. Na daar eenige oogenblikken knielend te hebben doorgebracht, trad zij de kerk binnen en wierp zich neder voor het tabernakel, om haar hart in een vurig gebed uit te storten.

De goddelijke liefde stroomt bij zoodanig gebed in het arme, menschelijk hart en heft het op uit het aardsche stof. Die liefde geeft de kracht om offers te brengen, die Gode welgevallig zijn, en alles te verzaken wat de wereld biedt.

‘Mijn juk is zoet en mijn last is licht!’ zoo weerklonk het in haar hart en zij sloeg de oogen ten hemel en dankte God voor zijn genade.

Toen professor van Staden den volgenden dag afscheid kwam nemen, verwonderde het den dokter geenszins dat hij zich eenigen tijd op reis begaf tot volledig herstel zijner gezondheid. Rosine was niet tehuis, daar zij juist een bezoek aan den pastoor bracht.

Des avonds deelde de dokter aan zijn pleegdochter, die hem een goeden nacht kwam wenschen, het vertrek van professor van Staden en zijn groete aan haar mede.

Zooals zij eens de bloesems van den appelboom voor den Heiland aan den weg had gestrooid, zoo legde zij ook nu de aardsche bloesems van haar hart aan zijne voeten neder.

IX
In de eenzaamheid.

In een kleine duitsche badplaats, die zich te midden der bergen in een eenzame en bekoorlijke ligging verheugt, was zoo even de diligence aangekomen. Het oord wordt niet veel bezocht omdat de badgasten daar niet de weelde en verfijnde uitspanningen der groote wereld vinden, waarvoor zij eigenlijk wel het allermeest naar de badplaatsen gaan. Er zijn echter geneesheeren die hunne patiënten bij voorkeur daarheen zenden, wanneer deze eenige rust en een gezonde berglucht behoeven.

Onder de vreemdelingen die de diligence verlaten, vinden wij ook professor van Staden. Hij is daar echter niet gekomen om de baden te gebruiken, maar wil er slechts eenige oogenblikken vertoeven om dan nog wat verder te gaan, naar een ouden vriend, dien hij een bezoek gaat brengen. Na eenige inlichtingen te hebben gevraagd omtrent den afstand en den weg geeft de kastelein hem den raad om, vergezeld van een gids, het voetpad te bezigen dewijl de rijweg zeer slecht is.

Hij volgt dien raad en wandelt nu berg op berg af naast den gids voort, die zeer onderhoudend is en eindelijk, toen zich in de verte een kerktoren liet zien, zeide: ‘Daar is het klooster, in een kwartier uurs zullen wij er zijn.’

Het klooster lag bekoorlijk in het vruchtbare dal met een boschrijken achtergrond; Max bleef een oogenblik staan om zich in 't gezicht van dat heerlijke landschap te verlustigen.

De gothische kerk stond daar in haar gansche architectonische schoonheid voor hem. Dit werk van menschenhand, zoo edel, zoo eenvoudig en toch zoo vol rijkdom, was geheel in harmonie met de gansche omgeving. 't Was of de mensch en de natuur door één gedachte bezield waren.

Eindelijk bereikte Max de kloosterpoort, hij noemde zijn naam en werd in een spreekkamer gelaten. Er viel slechts een mat licht in dat ruime vertrek, want het had maar één venster, met ruitjes in lood gevat, terwijl de bladrijke takken der hooge boomen die het gebouw omgaven, donkere schaduwen naar binnen wierpen. Aan de muren hingen eenige schilderijen en tegenover de deur een groot crucifix.

De avondzon goot een breeden lichtstroom op het levensgroote beeld van den heiligen Franciscus, dat in biddende houding was gemaald. Max staarde lang op het verheven en ootmoedig gelaat van den heilige. Er kwam een vurig verlangen in hem op om ook zoo te kunnen bidden en zich in den geest te kunnen verheffen boven de aarde, die hem niet kon bevredigen en die hem toch geboeid hield.

Eindelijk werd de deur geopend en er trad een kloosterling van een slanke en edele gestalte binnen, die beide handen naar Max uitstrekte Zoodra hij hem gewaar werd.

‘Is het mogelijk! mag ik mijn goeden Max nog eens weêrzien?’ riep hij.

Professor van Staden drukte hem hartelijk de hand. Zij hadden langen tijd in Duitschland aan de Universiteit met elkander doorgebracht, vreugd en leed met elkander gedeeld, te zamen plannen voor de toekomst gemaakt. Later was hun levenspad zeer uiteengeloopen en zij hadden van elkander niets meer gehoord.

Bernard von Zannech, thans pater Franciscus en overste van het klooster, was de oudste zoon eener adellijke familie en als zoodanig geroepen om een schitterend leven te voeren. Eensklaps deed hij echter afstand van al zijn rechten, die hij aan een jongeren broeder overdroeg en trad als novice in de orde van den H. Franciscus. Op de verschillende vragen en toespelingen zijner vrienden die zich van zoodanigen stap geen begrip konden vormen, antwoordde hij eenvoudig: 'Het is mijn roeping.' Max schudde zwijgend het hoofd, doch hij bewonderde zijn vriend, die zulk een groot offer kon brengen. Later dacht hij somwijlen: 'Wij hebben dezelfde zucht naar het ideale, onze opvatting is alleen verschillend. Bernard veracht de wereld en ik veracht haar, - ieder op zijn eigen wijs.'

Het was wel tien jaren geleden dat de vrienden elkander voor het laatst zagen. Beiden waren verouderd, doch het merkteeken, dat de levensjaren op hun gelaatstrekken had gedrukt, was zeer verschillend.

De pater was lang en mager, doch hij zag er krachtig en frisch uit; zijn edel gelaat kenschetste ernst en zachtmoedigheid tevens, er straalde een hemelsche vrede uit zijn oogen wanneer hij sprak.

De professor had de frischheid der jeugd verloren; zijn hoog voorhoofd droeg het merkteeken van buitengewone ontwikkeling, doch in zijn gelaat lag een groote afmatting, die het gevolg scheen te zijn van overspanning. Zijn oog was helder maar zwaarmoedig; zijn lach, vroeger zoo onbezorgd, was onwillekeurig in een weemoedigen, smartelijken trek overgegaan.

De vrienden zagen elkander lang zwijgend aan; 't was of zij rekening hielden met de jaren die voorbijgegaan waren om niet meer terug te keeren.

'En waaraan heb ik het geluk te danken van u weer te zien?' vroeg de pater.

'Gij zult verwonderd zijn als ik u dit meedeel,' antwoordde van Staden. 'Ik kom om mij hier wat te ontspannen, om mij op te frisschen, als gij wilt. De dokters hebben mij voor een jaar lang den catheder verboden en daar moet ik partij van trekken. In reizen heb ik geen lust, dat maakt mij te onrustig en daarom kwam de gedachte in mij op om de eenzaamheid te zoeken. Een onzer oude academievrienden heeft mij verteld dat gij overste waart van dit klooster en van mijn gids vernam ik dat hier in de nabijheid een huis is waar ik eenigen tijd kon vertoeven. Met dit besluit ben ik hier gekomen; ik heb rust en kalmte noodig. Niemand weet er iets van, zelfs mijn moeder niet. Daarenboven wil ik niet verzwijgen dat het mij aangenaam zou zijn ook eenige theologische kennis op te doen. Wat de philosoof gemeenlijk van de theologie noodig heeft, is mij niet onbekend, doch van uwe theologie - ik moet dit tot mijn beschaming zeggen - van de eigenlijke kern van het Catholicisme weet ik slechts zooveel als ik in den laatsten tijd tot mijn verrassing van eenige uitstekende menschen heb kunnen opdoen. Mijn moeder is katholiek, zooals gij weet, zij is een vrome vrouw. Ik dacht tot dusverre dat dit slechts moest toegeschreven worden aan een behoefte die uit haar eigenaardig karakter voortsproot, aan het vrouwelijk gemoed, dat een bovennatuurlijken steun zoekt, doch sinds eenigen tijd begin ik dat anders in te zien, daarom kom ik mijn oude vriend raadplegen, want ik ben in een doolhof.'

'Zoo is het goed!' sprak de overste verheugd. 'Gij zijt nog mijn oude, eerlijke Max. Gij hebt, zoekend en strevend naar de waarheid, u niet laten beheerschen en overmeesteren door de leugentaal der wereld. Wees welkom in ons midden! wellicht zult gij hier, in dit stille oord de philosophie van den wereld-catheder, de philosophie des kruises leeren kennen en begrijpen.'

‘Dat klinkt hoog,’ antwoordde de professor. ‘Ik wil slechts van mijn wetenschappelijk standpunt de hooge ideeën van het Catholicisme leeren kennen, zij hebben recht op een nauwgezet onderzoek.’

‘Goed, gij gaat onderzoeken, wij zullen bidden,’ antwoordde de overste ‘Ik hoop dat uw verblijf bij ons ook voordeelig op uw gezondheid zal werken; 't is waar, alles is hier eenvoudig, doch gij zult u toch spoedig thuis gevoelen. Wij hebben een fraaien tuin, daarenboven biedt het nabijgelegen bosch ruimschoots gelegenheid voor aangename wandelingen, en wanneer gij voedsel voor den geest noodig hebt, onze bibliotheek, die zeer belangrijk is, kan daarin voorzien. Ik weet reeds vooraf dat gij aan vele zeldzame en zeer oude werken uw hart zult ophalen.’

De overste had zeer juist geoordeeld: de bibliotheek wekte in hooge mate de belangstelling van den professor. Toen de dagen allengs korter werden, toen het ruwe weder zijn invloed deed gevoelen en het eenzame klooster als in een sneeuwwoestijn lag - toen ontkiemden binnen die oude muren allerlei bloesems van den geest, en er schoten spruiten en takken hoog op ten hemel. Wat werd daar niet al overdacht en besproken! Nooit had Max zich zoo kalm, zoo gelukkig gevoeld als binnen deze godgewijde muren en toch begon het eerst te schemeren in zijn ziel, het licht was nog niet aangebroken.

De Winter was voorbijgegaan en de Lente kwam en deed de sneeuw smelten en alles wat gestorven scheen, begon te ontkiemen. Wanneer Max na vele uren van afmattende studie in het nabijgelegen bosch wandelde of uit zijn kamer een blik wierp op het heerlijke landschap, dan verkwikte hem de heerlijke natuur, dan scheen hem een nieuw leven te bezielen, doch dan dacht hij ook aan het boekje van Alban Stolz: ‘De aarde is een spiegel. Het schoone wat men aan de natuur en de menschen schijnt op te merken, bestaat niet wezenlijk maar is slechts een afspiegeling van de idealen, die werkelijk in een andere wereld bestaan.’

Hij vergat de oude heidensche wereld, eens zoozeer door hem bemind; ook Kant en Fichte werden meer en meer vreemdelingen voor hem en aan de moderne heidensche school kon hij slechts met afkeer denken. Er werden dagelijks vele uren in de bibliotheek doorgebracht, doch het waren de christelijke philosofen der middeleeuwen die hem boeiden. Over 't geen hij gedurende den dag had gelezen, sprak hij des avonds met zijn vriend, den overste, of met pater Bonaventura, een oude geleerde kloosterling, die als 't ware in de bibliotheek woonde.

Zoo bracht van Staden de dagen door, hij vergaderde een schat van kennis en er kwam meer en meer licht in zijn ziel.

Er ligt iets verhevens in de eenzaamheid. Hoe weinig is er soms noodig om in de wereld een talent te doen schitteren en bewonderen! Doch om zich zelven en de ware grootheid te leeren kennen, om de wereld te leeren verzaken en tot heil der ziel de dingen te leeren kennen en waardeeren, die niet tot de wereld behooren, - daartoe is groote inspanning en bovennatuurlijke bijstand noodig.

Welk een vruchtbaar leven van den geest heeft zich in de woestijn en in de kloostercel ontwikkeld! Is niet datgene wat de wereld als hoogste voortbrengselen der kunst bewondert, meestal het resultaat van eenzame uren? De schilder, de beeldhouwer, de uitvinder van machinen, de sterrekundige, die het eindelooze firmament tot zijn werkkring heeft, zij hebben allen de eenzaamheid noodig, wanneer hun scheppingsvermogen buitengewone werkzaamheid ontwikkelt. Al de bloesems der poëzie, al de verheven denkbeelden zijn slechts in de eenzaamheid tot rijpheid gekomen.

Zoo ging het ook bij onzen professor. Als hij daar na een lang, zeer lang onderzoek en diep nadenken geheel alleen zat, scheen hem alles waarmede zijn geest zich zoo vele jaren had bezig gehouden van minder waarde toe, omdat het slechts tot de aarde behoorde. De hoogbegaafde mannen van het oude Heidendom daagden voor hem op. Was het blijvend, scheppend, voortwerkend wat zij in 't leven hadden geroepen? Het was alles in 't niet verdwenen. En de heroën der moderne wetenschap, wat zijn zij in vergelijking met de philosofen uit het vóór-christelijk tijdvak? Het was ook nacht bij dezen, doch het laatste gedeelte van den nacht, dat de morgenschemering, de opgang der zon voorafgaat.

Na de geboorte van Christus is en blijft echter alles nacht, wat denken en zoeken en streven heet, wanneer het niet door Hem die het licht der wereld is, wordt verlicht en bestraald, en het is op dit gedeelte van den nacht dat de diepste duisternis volgt. Slechts datgene wat geloovig ondergaat in Hem, de eeuwige Wijsheid, kan verheerlijkt door Hem, met Hem weder verrijzen.

Dat begon Max te begrijpen. Het geloof verlichtte zijn geest en in het licht van dat geloof leerde hij nu het verleden, het heden en de toekomst in betrekking tot elkander kennen als een opgelost raadsel. Hij leerde het Woord en het gebod van God als den hoogsten schat waardeeren en wanneer hij zich verdiepte in de overdenkingen der eeuwige waarheden dan klonk het in zijn gemoed: ‘Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Ik ben het eeuwige Woord dat de menschelijke gedaante heeft aangenomen om de wereld te verlossen. Luister naar de woorden uit mijn mond en leg die als een grondwerk in uw hart. Leer van mij dat ik zachtmoedig en ootmoedig van harte ben.’

Dat alles en nog veel meer trad Max voor den geest. Er werd aan zijn hart geklopt, krachtig, dringend en..... het boek ontgleed zijn handen en hij zonk op de knieën.

‘Kom binnen, mijn Heiland!’ riep hij. ‘Gij zijt Christus, de Zoon van den levenden God!..... Ik aanbid u, mijn Verlosser, mijn Heiland, mijn Zaligmaker. Ik, het schepsel met een vrijen wil, geef mij geheel en al aan mijn God over.’

Hoe lang bij daar knielde, is hem zelven onbekend gebleven. Toen hij zich weder de wereld buiten zich herinnerde, sloeg hij de oogen in verrukking ten hemel; hij weende als een kind, dat teruggekeerd is in het ouderlijk huis, dat in zoete vreugde rust in de armen des vaders.

Max verliet zijn kamer en begaf zich naar de kloosterkerk. Daar wierp hij zich voor het tabernakel neder, om geheel alleen met God te zijn. Zijn lippen bewogen zich niet, hij zat zwijgend neder, doch God sprak tot den wedergevonden zoon.

Later zocht hij den overste op om hem deelgenoot te maken van zijn geluk. Pater Franciscus drukte de hand van zijn vriend en zeide met een stem die van zijn inwendige ontroering getuigde:

‘Gij waart in de gehoorzaal der eeuwige Wijsheid en de woorden van den wereld-catheder des kruises hebben uw hart getroffen.’

‘Ik heb den Meester begrepen,’ antwoordde Max.

Den volgenden dag schreef hij aan zijn moeder:

‘Credo! Ik ben de gelukkigste der menschen. Bid voor uw zoon, lieve mama.’

X
Het portret der moeder.

Er lag overal sneeuw; zij kraakte en piepte onder den voet van den wandelaar, en ofschoon de Januari-zon helder scheen, hare stralen vermochten niets op dat lijkkleed, waaronder de natuur als in doodslaap lag.

Zoo kan ook soms de smart zoo groot zijn, dat zij geen tranen voortbrengt.

Mevrouw van Staden en haar nicht Lise waren gedurende den Winter buiten gebleven. De majoor zag dit gaarne, want bij de stemming waarin hij sinds lang verkeerde, zou hij slechts met weêrzin gezien hebben dat zijn dochter de partijen bijwoonde, die gedurende het Winterseizoen in de residentie onvermijdelijk waren. Zijn tegenwoordigheid was daar wel eenigen tijd noodig, doch zoo spoedig mogelijk zou ook hij naar het stille verblijf in Limburg terugkeeren.

Lise zat alleen in haar kamer en hield zich onledig met een handwerk, dat tot gescheak voor mevrouw van Staden bestemd was. Vroeger was zij altijd zeer koel voor die brave vrouw geweest - zij was trouwens altijd eenigszins schuw en terugstootend voor vrome menschen - sinds eenige maanden echter was dat anders geworden. Het stille, gemoedelijke leven op het land, de voortdurende kalme en gezellige omgang met haar tante hadden gunstig op haar gewerkt.

Onverwacht werd haar een brief van haar vader gebracht, die zij haastig opende. De majoor verzocht in weinige regelen dat zij hem een pakketje brieven zou zenden 't welk zich in zijn schrijftafel bevond. Er werd nauwkeurig opgegeven hoe dat pakketje er uit zag en Lise moest de sleutels maar aan haar tante vragen.

Zij ging onmiddellijk aan dit verzoek voldoen, doch toen zij in de kamer van haar vader kwam, stond zij in twijfel wat te zullen doen: er waren twee schrijftafels en de majoor had verzuimd op te geven in welke het gevraagde te vinden was.

Na een kort beraad opende zij de kleinste schrijftafel en trok de lade uit, die zij voor de aangeduide hield. Er was geen pakket brieven te zien - doch wel iets waardoor zij zeer verrast werd, namelijk het portret eener jonge dame, kennelijk door haar vader geschilderd. Dat moest Rosine zijn, want het waren haar blauwe oogen door de lange oogharen overschaduwd.

Zij ontroerde zonder te weten waarom en legde het portret weder op zijn plaats. Langen tijd stond zij daar nadenkend, zonder elders naar de gevraagde brieven om te zien, die zij eindelijk vond en onmiddellijk naar 's Gravenhage opzond.

Toen zij haar werk weder opgenomen had, kon zij de gedachte aan dat portret maar niet van zich afwerpen. Waarom ontstond er wrevel in haar gemoed?

‘Altijd en overal Rosine!’ lispelde zij. ‘Papa had toch wel iets van dit portret kunnen zeggen . . . . . waarom deed hij dit niet . . . . . wat beteekent die geheimzinnigheid?’. . . .

Zoo zat zij nog lang te denken toen een rijtuig voor de deur stilhield en zij op hetzelfde oogenblik een vriendelijke groet van dokter Bremmer ontving, die naar boven keek. Het hartelijke, opgeruimde gelaat van den bejaarden vriend deed Lise onmiddellijk alle kwellende gedachten vergeten. De dokter gaf door een teeken te kennen dat hij nog verder moest, doch hij wees tevens op Rosine, die het rijtuig verliet.

Lise snelde nu naar beneden en vond daar Rosine geheel in bont gewikkeld; zij verhaalde aan mevrouw van Staden dat papa een patiënt moest bezoeken; tegen den avond zon hij en Frans haar terug komen halen.

't Was duidelijk te zien dat sedert eenigen tijd in Rosine eenige verandering had plaats gegrepen; zij was wel even vriendelijk en opgeruimd doch ernstiger dan vroeger, zij scheen ouder te zijn geworden. Haar kleeding was ook nog eenvoudiger dan vroeger, alle sieraden had zij afgelegd.

‘Gij ziet vandaag zoo bijzonder ernstig,’ sprak mevrouw van Staden,

na haar langen tijd opmerkzaam te hebben aangezien, ‘deert u iets?’

GESPEURD.

‘O, neen,’ antwoordde zij, ‘ik ben frisch en gezond, doch het is heden de sterfdag mijner moeder en ik wil wel bekennen dat de herinnering aan haar mij vandaag meer dan ooit treft. Ik was nog zoo jong, nog geen vijf jaren, toen zij stierf en toch kan ik mij nog zooveel uit dien tijd herinneren. 't Is alsof ik haar nog voor mij zie.’

‘Het is zeer merkwaardig,’ zeî Lise, ‘dat men zich enkele voorvallen uit den kinderlijken leeftijd zoo duidelijk kan herinneren.’

‘'t Kan ook wel zijn dat het portret mijner moeder, 't welk bij ons tehuis hangt, daartoe veel bijdraagt. Het gelijkt zoo sprekend en men meent het te zien leven wanneer men er lang op kijkt.’

‘Is het waar?’ vroeg mevrouw van Staden, ‘mij is nooit een portret onder de oogen gekomen dat zulk een indruk maakt.’

‘Hoe komt het dat ik dit portret nog nooit heb gezien?’ vroeg Lise.

Rosine haalde de schouders op. ‘Zoodra gij bij ons komt, zal ik aan uw verlangen voldoen,’ sprak zij.

Het portret in de schrijftafel was oorzaak dat dit korte gesprek op Lise grooten indruk maakte. In haar verbeelding zag zij het portret van Rosine's moeder en het kwam haar voor dat beide portretten wel dezelfde persoon konden voorstellen.

Des avonds kwam de dokter zijn pleegdochter halen; Frans was niet bij hem, iemand die gevaarlijk ziek lag, vereischte nog langer zijn tegenwoordigheid.

‘Ga met ons mede, Lise,’ sprak Bremmer, ‘ik zal u overmorgen weder franco tehuis bezorgen.’

Rosine was met dat voorstel zeer ingenomen en mevrouw van Staden gaf gaarne haar toestemming. Een paar uren later stond de dokter op, Lise wikkelde zich in een pelsmantel, want het was zeer koud, en nu reed men huiswaarts.

Frans was nog niet teruggekomen. Eerst zeer laat trad hij de kamer binnen, waar de oude dokter en de beide vriendinnen bij de warme kachel zaten. Hij was vermoeid en zag er zeer ernstig uit. De zieke, bij wie hij zich zoolang had opgehouden, was een arme vrouw, een moeder van zes kleine kinderen. De ziekte was gevaarlijk, hij vreesde dat de vrouw zou sterven. De gedachte aan dat ongelukkige gezin bracht hem in een zeer treurige stemming. Zoo had Lise hem nooit gezien, zij had er ook nooit aan gedacht dat een geneesheer zoo diep bewogen kon zijn over het lot zijner patiënten. De jonge dokter was in haar schatting aanzienlijk gestegen.

Frans sprak haast geen woord, maar zat met de hand aan het hoofd en begaf zich eindelijk met zijn vader in een andere kamer om met hem over de verschillende verschijnselen, die zich bij de gevaarlijke ziekte hadden voorgedaan, te spreken.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus N°. 10.

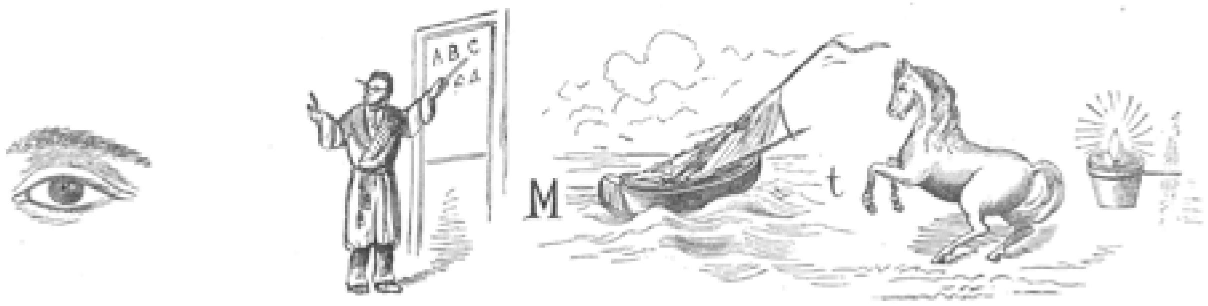

Als prijs is aan dezen rebus verbonden het werk getiteld: 'Het Leven van den gelukzaligen Petrus Canisius. Priester uit de Sociëteit van Jezus.

Door P. Jos. Boëro, S.J.' Prijs *fr*. 3.50.

Oplossing van rebus N°. 7: Dat houdt geen steek.

[Nummer 40]

DE MEIMAAND.

De meimaand.

Vol verkwikkende frischheid verrijst bij 't ontwaken uit haar Winterslaap de natuur in haar liefelijkste pracht. ‘De Winter is voorbij,’ zegt in treffende schildering het goddelijk boek, ‘men ziet de bloempjes het veld versieren, de zangtijd genaakt; hoor, hoe in de hemelen de tortelduif kirt, de vijgeboom heeft zijn vijgjes gevormd, de bloesem der druiven verspreidt zijn geur; op, op dan, beminde!’

Wie wenscht ze niet weder te zien, die toovertooneelen, opgesierd met de kleuren, welke de weerschijn zijn van de schitterende zonnestralen onzer kindsheid? De donker bewolkte dagen des levens worden met den gloed getooid dier kinderlijke herinneringen; wij zien weder het grasveld met zijn zacht wiegende boomen. Zingen de vogelen nog, gelijk wij ze eertijds hoorden? Zijn de vroolijk fladderende vlinder, de blauwe lucht, de heldere zon, de verfrisschende windadem, de geuren der bloemen voor ons nog dezelfde? . .

Met zoetfluisterende stem brengt de Meimaand ons die vragen en herinneringen voor den geest. Met vroolijke feesten en vermaken gingen zij van oudsher voor stedelingen en landbewoners gepaard.

Vierden vroegere en latere beschaafde volken de komst der Lente door bloemenfeesten, de Kerk heeft de bloemenmaand aan Haar gewijd, die ‘de Bloem der bloemen’ is. Maria is ‘de lelie onder de doornen,’ en gelijk de vaderen zeggen, ‘de ware bloem der Lente, de aangenaamste bloem der natuur, de lelie der dalen, de bloemrijke spruit harer ootmoedige ouders.’ Elke bloem verkondt haar naam en glorie, en gelijk de schrijver der ‘Maria-bloemen,’ zegt:

U, schoonste Bloem, in de orde der genade,
   Maria! - die de roem uws Scheppers zijt, -
U, - waar 'k op aarde een bloemenmeir doorwade, -
   U noemt mijn hart, U ziet mijn oog altijd. . .
U ja, - voor God *Drieëenheidsbloem* geheeten,
   Voor ons 't *Vergeet-mij-niet,* in d' aardschen strijd,
U kan ik nooit, waar 'k bloemen zie, vergeten,
   U noemt mijn hart, U ziet mijn geest altijd.

Een landgoed van den baron Rothschild.

De wereldbekende financier, baron Rothschild, bezit in de omstreken van Parijs, te Boulogne-sur-Seine een prachtig Zomerverblijf dat echter, wat de uitgestrektheid betreft, in de verste verte niet halen kan bij zijn landgoed te Ferrière, in het departement Seine-et-Marne gelegen en waarvan onzen lezers op de tweede gravure van dit nommer een schets wordt gegeven.

Dit buitengoed van den onschatbaar rijken baron, waar alleen het park zes honderd hectares beslaat, heeft een oppervlakte van niet minder dan zeven duizend hectares. Het kasteel, een kolossaal vierkant gebouw, is aan de hoeken versierd met torens wier ranke en sierlijke spitsen zich vrij verheffen als de hooge kruinen der reusachtige boomen van het park. Dit slot werd gebouwd op een terras dat à la francaise is aangelegd en getooid, doch voor 't overige is het geheele park door en door engelsch

en een echt model van een britsch buiten, geheel de tuin is afgedeeld in symmetrische vakken. Eertijds was het terrein bedekt met zeer uitgestrekte bosschen van een weinig beduidend gewas. Rothschild, die als hij iets rijks en groots wil doen uitvoeren, het ten minste niet om 't geld hoeft te laten, richtte zich tot een Engelschman, een meester in de kunst die tot zulk een taak vereischt werd, en deze kunstenaar legde er een park aan, dat als type kan dienen en uitmunt door keur van planten, die door prachtigen of verbazenden stam en bladerendos de bewondering wekken, bloemen echter vindt men er niet.

Alleen op het terras en in een bijzonderen tuin is ook aan de flora een plaats ingeruimd; vooral de Winter-serre, die zich in dien tuin bevindt, verdient bezichtiging, doordien er de meest curieuze bloemensoorten der keerkringsgewesten zijn vertegenwoordigd.

Dat het geen alledaagsche hoveniers zijn, die hier voor de kweeking zorgen, laat zich lichtelijk begrijpen.

Een gezelschap kuikens.

Vogels zijn over 't algemeen van jongs af reeds buitengewoon vlug en levendig, 't ligt aan het volkomene van hun ademhaling. Daardoor heeft bij hen een meer volledige bloedzuivering plaats dan bij hun viervoetige confraters, die hun een levensvolheid verschaft, welke 6 à 8 pct. hooger is. Dit stelt hen dan ook in staat om zonder schijnbare vermoeienis soms honderden mijlen ver achtereen te vliegen en schenkt tevens aan vele vogels die onvergelijkelijke beweeglijkheid en wildheid, welke zelfs in sommiger zang merkbaar is.

Deze levendigheid zal wel niet de minste oorzaak zijn dat men ze dikwijls elkaar ziet plukharen en de vechtlust zich reeds vroeg openbaart.

Een kalm, bezadigd gezelschap, gelijk de gravure op pag. 317 voorstelt, is slechts zelden waar te nemen, 't duurt gewoonlijk niet lang of zij zitten elkaar in de veeren. Het kuiken, dat daar met een zeker air op de ton staat, heeft zich zeker door menigen snavelslag die eereplaats verworven, om straks weder, wie weet het, met niet minder geweld van zijn hoog standpunt te worden neergehaald.

De zee bij maanlicht.

Hoe menigeen vond er op de groene golven zijn fortuin, hoe menigeen is er het slachtoffer van geworden! Dood en leven verbergt in haar schoot ook de zee onder het verrukkendst en liefelijkst uiterlijk.

Beschouw haar, door 't purperwaas der opkomende zon met rozengloed geverfd, of, wanneer gelijk op de laatste gravure van dit nommer, de maan over den afgrond der in nacht- en nevelfloers gehulde baren haar zilveren lichttoorts laat schitteren.

Maar toch, met al haar schoon, te betrouwen is de zee niet, en, hoe onverschrokken, vrij en vlug de pelgrim der zeewoestijn ook 't woelend golvenpad doorsnijdt, verraderlijke buien dreigen boven den onmetelijken plas, naast de zilveren voren, die de baan van het schip teekenen, dreigen rotsen en klippen, zweven voorspoed en ondergang.

Maagdenmoed.

‘O God! o God! de Sarraceen!
De Sarraceen is in de wallen!

Zij stormen door de straten heen;
Hoor hunne krijgsklaroenen schallen!
Daar komt de woeste vijand aan:
O God, het is met ons gedaan!'

Zoo klonk het aak'lig noodmisbaar
Door Ptolemaïs' veege wijken,
Toen 't overschot der Christenschaar
Voor Saladin de vlag moest strijken;
En onder kermen en geween
Vluchtte alles naar het zeestrand heen.

Een klein en need'rig kloostersticht,
Aan deugden rijk en goede zeden,
Was bij den stadsmuur opgericht;
Men stortte er onverpoosd gebeden,
En smeekte steeds den goeden God
Tot wering van het Turkenrot.

De abdis, een vrome, heil'ge vrouw,
Om hare deugden uitverkoren,
Vernam den algemeenen rouw,
En hoe de vesting was verloren;
En de eed'le vrouwe, diep ontzet,
Zocht haren troost in 't vroom gebed.

Daar lag ze in vuur'ge godsvrucht neêr
En wijdde God heur maagd'lijk leven,
En smeekte dringend haren Heer
Heur moed en kracht te willen geven;
Want zij, de reine Christenbruid,
Zij nam een kloek, en grootsch besluit.

Zij rijst, en spreekt de nonnen aan:
'Mijn dochters, 't vrees'lijkste aller uren
Is daar: der Turken halve maan
Is binnen Ptolemaïs' muren;
En weldra is dit vrome huis
Een prooi der haters van het Kruis!

Ons allen wacht een zeek're dood;
Helaas, doch bleef het slechts bij sneven!
Maar 't muzelmansch gespuis, zoo snood,
't Ontneemt ons meer noch dan het leven:
Ze ontrooven ons de veiligheid,
De slavernij is ons bereid.

Een enkel middel blijft ons nog
Om deugd en onschuld te bewaren,
En in het rijk der heem'len toch
Ons bij de maagdenrei te scharen;
Ja, zuiver, onbevlekt en schoon,
Verschijnen wij voor 's Heeren troon.

Verminken wij ons aangezicht,
‘Verminken wij het zonder schromen;
‘Zoo zullen we, o mijn dochters, licht
‘De slavernij dier bende ontkomen.
‘Vermoordt ons dan het woeste rot,
‘Wij vliegen rein omhoog tot God!’ -

Zij spreekt, vervuld met hemelskracht,
En grijpt een mes en zonder vreezen,
Door wonde op wonde toegebracht,
Verminkt zij gansch en al heur wezen;
Het bloed gutst uit de wonden neêr,
Maar zij, zij denkt slechts op hare eer.

En allen prijzen hare deugd
En willen ook de schande ontkomen:
Zij kerven zich en zien met vreugd
Het bloed uit hare wonden stroomen;
Want schoon het lichaam thans ook lijdt
Behouden is haar zuiverheid!

Daar dringt het dweepziek Turkenheir
Het need'rig kloosterkerkje binnen,
Maar zet geen schrede verder neer,
En staat daar als beroofd van zinnen;
Zij staan daar als versteende liên
Bij 't vrees'lijk schouwspel dat zij zien.

Geen dweepzucht doet nu 't hart meer slaan:
Slechts woede doet hun boezem gloeien;
Zij stormen op hunne offers aan
En doen het bloed met stroomen vloeien.
Zij moorden voort met woest geweld
Totdat de laatste is neêrgeveld.

Maar 't engelreine nonnenheir,
Omkransd met geurge maagdepalmen,
Stijgt opwaarts naar der heem'lensfeer
Met juichen en met vreugdegalmen.
Omkransd met maagd- en martelkroon,
Omgeven zij des Heeren troon.

A. HEYLIGERS.

Wetenswaardige verscheidenheden.

DE WATERLEIDING IN HET TENTOONSTELLINGSGEBOUW TE WEENEN. De wereldtentoonstelling, die in Oostenrijk's hoofdstad is geopend, overtreft alle vroegere door de grootsche aanrichtingen voor het aanvoeren van 't noodige water over de uitgestrektheid van het paleis, dat zoovele van 's werelds schatten een tijd lang zal vergaderen.

De bezoekers zullen vooral op heete dagen niet weinig ingenomen zijn met de omstandigheid, dat in elke zaal, op elk terrein, frisch drinkbaar water wordt gevonden.

De houders van restaurants zullen niet minder ingenomen wezen met dien overvloed van kristalhelder Donau-water, waarvan zij, zonder dat het hun bijna iets kost, het benoodigde kunnen nemen door eenvoudig een Norton-pomp in werking te brengen.

Een drietal groote hydraulische machines zullen, zoolang de tentoonstelling duurt, den vereischten voorraad aanvoeren. De eerste dezer machines vindt haar plaats aan een der uiteinden van de galerij der stoomwerktuigen en kan ongeveer twintig duizend kubieke voeten water per uur opleveren. Haar voornaam doel is het vullen van de ingebrachte stoomwerktuigen.

De tweede is aan het andere uiteinde van dezelfde galerij geplaatst en dient hoofdzakelijk voor de brandspuiten en overige toestellen, die met de waterleiding in verband staan. De vergaarbak van deze machine, die op een ijzeren gebinte van honderd tien voet hoogte rust, voedt een stel van buizen, dat omstreeks twee duitsche mijlen lengte heeft. De menigte kleine spuiten, ter blussching van een mogelijken brand, die binnen het gebouw zullen aangebracht worden, bedraagt een honderdtal.

Het derde hydraulisch werktuig is vooral bestemd tot aanvulling van de zes groote fonteinen vóór het industrie-paleis. Men heeft een put gegraven, ter diepte van twintig voeten en met een doorsnede van twaalf voet; uit deze put wordt door de beide stoompompen van 't werktuig het water, voor de fonteinen benoodigd, opgehaald, terwijl zij tevens een aanzienlijke hoeveelheid, die tot andere doeleinden strekt, kunnen opleveren. Deze derde machine geeft gelijk de tweede, tien duizend kubieke voeten water in 't uur, en is met de tweede in verbinding gesteld, om in geval van brand met gezamenlijke kracht te kunnen werken.

De totale hoeveelheid water, die alle hydraulische werktuigen, welke voor de waterleiding in het tentoonstellingspaleis bestemd zijn, per uur zullen kunnen aanvoeren, bedraagt veertig duizend kubieke voeten, het vierdubbele van hetgeen de aquaeduct, door keizer Ferdinand aangelegd en naar hem genoemd, kan doen toestroomen, die een groot gedeelte der stad Weenen met water voorziet.

Tevens wordt voor de wegstrooming van het verbruikte water en schadelijke stoffen, gezorgd door een volkomene draineering.

DE METROPOLITAN RAILWAY TE LONDEN. Men kan zich van de drukte en beweging, die in het groote Londen heerschen, alsmede van zijn uitgestrektheid eenigszins een denkbeeld vormen, wanneer men in aanmerking neemt, dat behalve de gewone huurrijtuigen en omnibussen, de treinen van den stadsspoorweg aanhoudend duizenden personen naar verschillende deelen der stad vervoeren.

Deze spoorweg loopt boven de straten en huizen over bogen of beneden de straten door tunnels. De onderaardsche lijnen staan met die, welke als in de lucht hangen, in verband door middel van zacht hellende lijnen, die allengs het groote verschil van hoogte wegnemen en door de minst drukke wijken aangelegd zijn.

Van acht uren des morgens tot acht uren des avonds volgen de treinen elkander om de drie minuten op. Zij bevatten rijtuigen van alle klassen en al die waggons zijn zoo dicht mogelijk aaneengeschoven, om de lengte van den trein te verminderen. Het ligt voor de hand, dat bij een spoorweg door een stad met buitengewoon veel verkeer, ruimte moet uitgewonnen worden, hetgeen ook aan de haltstations blijkt, waar men tevergeefs naar wachtkamers of bureaux zou zoeken.

De tunnels, alle gemetseld, zijn acht meters breed. De haltstations in het eerst aangelegde gedeelte der lijn zijn evenals de gangen, onderaardsch. In het later aangelegde gedeelte, op de zoogenaamde ‘District Railway’ is zulks het geval niet. De afstand tusschen twee halten bedraagt gemiddeld zestien honderd meters.

Men daalt naar die stations af langs een trap, die, om verwarring te voorkomen, enkel daartoe dient, terwijl een andere trap de aangekomen passagiers weder in de vrije lucht voert. Zoodra men zijn biljet ontvangen heeft, schaart men zich op het perron, waar borden met opschriften de plaats aanduiden, die de passagiers voor de verschillende klassen moeten kiezen, tot aan het oogenblik, dat de stoomfluit het sein tot vertrek zal geven.

De waggons worden door draagbaar gas verlicht, terwijl de locomotieven hun rook niet laten heenvliegen, wijl deze in de onderaardsche gangengeen onmiddelijken uitweg naar de open lucht kan vinden, waar hij spoedig verdwijnt en niemand hindert. Ook nu echter hindert de rook niet, want hij wordt door een bijzondere inrichting aan de machine, weder naar de stookplaats teruggeleid.

De treinen van den stadsspoorweg rijden zeer snel, na ruim een honderdtal meters te hebben afgelegd, wordt er reeds met vollen stoom gewerkt. Ook het stoppen gaat snel en krachtig, terwijl de passagiers slechts een geringen schok ondervinden. Het oponthoud aan de tusschenliggende stations is bijzonder kort, spoedig klinkt het: ‘All right!’ en voort snort weer het ijzeren gevaarte.

Het behoeft niet gezegd, dat een uiterste nauwkeurigheid en regelmatigheid vereischten ziju bij den dienst van zulk een spoorweg, waar een twintigtal treinen elkander in 't uur opvolgen.

De pleegdochter.
Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(*Vervolg*.)

Eerst toen hij terugkwam, scheen hij te begrijpen dat eenige verontschuldigingen noodig waren voor zijn afgetrokkenheid. Hij verzocht verschooning en vroeg aan zijn zuster of zij niet een lied wilde zingen om hem wat te verstrooien.

Rosine voldeed volgaarne aan zijn verlangen; zij wist wat Frans behoefde en zong een vroolijk lied, zoo geestig, zoo dartel dat de oude dokter zijn lachen nauwelijks kon bedwingen.

‘Is dat nu geen goed recept voor zwaarmoedigen?’ vroeg zij, terwijl zij vlak voor Frans ging staan en hem zoo goedig en vertrouwelijk in de oogen zag.

‘Uitmuntend,’ antwoordde hij. ‘Ik heb nog eenige minuten tijd en zou ook gaarne nog iets van Lise hooren.’

Het meisje stond zonder tegenspraak op en plaatste zich voor de piano. Wat waren dat heerlijke tonen die zij aan het instrument ontlokte! Hare gedachten smolten in accoorden weg, die zich eindelijk in een zeer bekende melodie oplosten. Zij zong met heldere, gevoelvolle stem: *O sanctissima, O piissima*.

‘Ik dank u,’ sprak Frans toen zij geëindigd had. Hij wikkelde zich

in zijn mantel en begaf zich weder naar de zieke vrouw, ofschoon het reeds zeer laat en bitter koud was.

Toen hij vertrokken was, zeî de oude man: ‘Dat moeten wij nogmaals hebben.’

Rosine en Lise zongen nu het lied aan de H. Maagd tweestemmig en aan het slot stemde ook de oude dokter in: ‘*Ora, ora pro nobis.*’

HET LANDGOED VAN ROTHSCHILD TE FERRIERE.

Hij verheugde zich over de beide jonge meisjes, hij verheugde zich over den zoon, zoo godsdienstig, zoo braaf en zoo ijverig in de vervulling zijner plichten. Hij kende den strijd die gestreden werd, hij wist zeer goed wat in die jeugdige harten omging, al had men er hem ook niets van gezegd, en zijn ondervinding en kennis van het menschelijk hart zeiden hem, dat alles ten beste zoude uitvallen. ‘Het is goedzoo,’ dacht hij. ‘Er moet gestreden en overwonnen worden; dat is de rechte weg. Wie hier beneden iets anders zoekt, zal zich bedrogen vinden.’

Hij gaf beide de hand en wenschtte haar een goeden nacht.

Frans kwam eerst zeer laat tehuis, toen allen reeds lang sliepen: hij gevoelde zich gelukkig, want er bestond hoop dat de arme vrouw behouden zou blijven.

Den volgenden morgen na 't ontbijt zei Rosine tot Lise:

‘Nu wil ik u het portret mijner moeder laten zien, zooals ik heb beloofd.’

Toen zij in de bekende kamer kwamen, was Lise zeer verrast. ‘Wat is het hier heerlijk . . . . . wat schoone camelia's hebt gij daar,’ riep

EEN GEZELSCHAP KUIKENS.

zij, doch haar oog zocht reeds het portret, want sedert zij in de schrijftafel van haar vader had gezocht, was en bleef zij daarover onrustig. ‘Is dit uwe moeder?’ vroeg zij, op het portret van Bremmer's echtgenoote wijzende.

‘Neen, hier,’ antwoordde Rosine zich omkeerende, en toen stonden beide voor het portret dat naast de deur hing, die zij waren binnengekomen.

Lise ontstelde, want dat was dezelfde vrouw wier beeltenis zij ook in de schrijftafel had gevonden. Het schemerde haar voor de oogen, zoodat zij haar hand op Rosine's schouder moest leggen om zich staande te kunnen houden. Ook dit portret geleek sprekend op Rosine en toch was zij het niet.

De pleegdochter had ook al haar geestkracht noodig om haar tegenwoordigheid van geest niet te verliezen, want sedert zij de geschiedenis harer moeder had gelezen, meende zij te mogen gelooven dat Lise haar zuster was.

‘En wie is dat dan?’ vroeg laatstgenoemde eindelijk, op het tweede portret wijzende.

‘De moeder van mijn broêr Frans,’ antwoordde Rosine nauwelijks hoorbaar.

Beiden zwegen, beiden waren zoo ontsteld dat zij beefden. Rosine omdat zij die woorden gesproken, Lise dewijl zij ze vernomen had.

Xl
Praatjes.

Eenige dagen later was Lise Verbommel weder tehuis bij haar tante. Een dame uit de nabuurschap kwam een bezoek brengen. Men sprak over allerlei onverschillige zaken, over het weder, over de mode, over de Wintervermaken waarvan men buiten verstoken was en zoo al meer.

Dat was slechts een inleiding voor 't geen de dame eigenlijk te vertellen had en waarover zij zeker iets naders wilde hooren. ‘Weet gij wel,’ vroeg zij eindelijk, ‘dat wij binnen kort een bruiloft te wachten hebben?’

‘Een bruiloft?

‘Dit wordt althans stellig verzekerd. De jonge dokter Bremmer zal met de schoone Rosine, het aangenomen kind van zijn vader in het huwelijk treden. Wist gij dit niet? Het is een oude historie; zij zijn sinds lang verloofd; zoo komt het dat Rosine zich nooit in gezelschappen vertoonde.’

Lise stond op; zij wist nauwelijks wat zij deed, maar bereikte toch de deur en begaf zich naar haar kamer.

De dame vervolgde intusschen en deelde nu aan mevrouw van Staden een zeer romantische geschiedenis mede, waarin de vreemde duitsche vrouw met haar kind de hoofdrol speelde. Het was een mengelmoes van waarheid en verdichting. Zij eindigde ten slotte met te vertellen hoe Rosine door dokter Bremmer als pleegdochter was aangenomen en welke eenzijdige opvoeding hij haar had gegeven met het eenige doel haar eenmaal zijn zoon tot echtgenoot te geven.

Mevrouw van Staden moest dat alles tot het einde toe aanhooren en de dame was zeer woordenrijk. Zij bleef lang zitten nadenken over 't geen zij had gehoord, doch wat haar ook als waar of waarschijnlijk toescheen, met de gedachte dat Frans met Rosine verloofd was, kon zij zich niet vereenigen.

Na alles bedaard overwogen te hebben, ging zij Lise opzoeken, doch deze was nergens te vinden. De deur harer kamer was gesloten en zij bevond zich in geen der

andere vertrekken. Door angst gejaagd ging zij nogmaals naar de kamer van Lise, die eindelijk na lang kloppen te voorschijn kwam.

‘Mijn beste kind, wat maakt gij mij ongerust en wat zijt gij bleek,’ sprak zij. ‘Die praatjes schijnen grooten indruk op u te hebben gemaakt. Dat Rosine slechts de pleegdochter van dokter Bremmer is, wil ik wel gelooven, doch wat van hare verloving met Frans wordt gezegd, is onwaarheid, daar kunt gij op rekenen.’

‘Maar waartoe dient dan al die geheimzinnigheid, waarom verzwijgt men zulke dingen voor hen die men zijn beste vrienden noemt? O, ik haat alle leugentaal en onoprechtheid,’ sprak Lise met bitterheid.

‘Daar hebt gij gelijk in,’ antwoordde mevrouw van Staden, ‘maar hier kan van beiden geen spraak ziju. Er heeft voor dokter Bremmer geen aanleiding bestaan om ons mede te deelen dat Rosine zijn dochter niet is; 't kan zelfs onbetamelijk genoemd worden om over zoodanige aangelegenheden zonder noodzakelijkheid te spreken, want wie weet welke geheimen aan de geschiedenis van Rosine verbonden zijn, en wanneer men A gezegd heeft, moet B allicht volgen.’

‘'t Doet me pleizier dat gij zoo over de zaak denkt, tante,’ sprak Lise wat bedaarder. ‘Gij hebt gelijk, ik begrijp nu ook dat het zeer ongepast was om ons dat alles te komen vertellen.’

‘'t Was voor het minst zeer onbezonnen,’ hernam mevrouw van Staden, ‘maar gij hebt daarom nog geen reden om verstoord of misnoegd te zijn. Al wat mij over dokter Bremmer, over Rosine en Frans is verteld, strekt tot hun eer, ofschoon de praatzieke vrouw een kwade tong heeft. Wij moeten niet zoo spoedig geneigd zijn kwaad van anderen te denken en ons gevoel weten te bedwingen, wanneer wij iets vernemen dat ons onaangenaam treft.’

‘'t Is waar, beste tante,’ antwoordde Lise, ‘maar gij zijt een verstandige vrouw en ik ben een verwend kind; doch ik wil mij beteren.’

Zulke woorden zou zij een jaar vroeger niet gesproken hebben.

Toen vertelde zij aan haar tante dat Rosine haar het portret der moeder had laten zien, doch zij repte geen woord over het ander portret in de schrijftafel. De herinnering daaraan was en bleef haar een doorn in 't hart, en hoe langer zij er over nadacht, des te dieper ging die doorn, des te meer pijn veroorzaakte hij haar.

Zij had zoo vaak in Frans den liefhebbenden broeder bewonderd; thans kwamen haar verschillende kleine voorvallen in het geheugen, waaruit zij de gevolgtrekking maakte dat Frans meer dan broederlijke genegenheid voor Rosine koesterde. De jaloezie maakte zich van haar meester. Haar trots verzette zich daartegen, zij wilde onverschillig zijn, doch dat was vergeefsche moeite.

In de eerste dagen na dit voorval had zij geen enkele ontmoeting met Frans of Rosine; dit was nu wel geheel toevallig doch het deed haar toch pleizier. Toen zij beiden wederzag, wist zij zich te bedwingen; zij was even hartelijk als altijd jegens Rosine. Wat had haar vriendin ook gedaan? 't Kon haar toch niet tot verwijt strekken dat zij niet de eigen dochter van dokter Bremmer was? Was het haar schuld dat ieder haar liefhad?

Tegenover Frans was Lise minder op haar gemak; zij vermeed hem en wanneer dit niet ging zonder opzien te baren, bejegende zij hem in 't oog loopend koel.

Frans zag tot zijn groote verwondering deze verandering. Wat kon daarvan de oorzaak zijn? In den laatsten tijd was hij op meer vertrouwelijken voet met haar geraakt en zij blijkbaar gaarne met hem in gesprek geweest. Was zij daardoor beleedigd? Hij had haar nooit zóó gezien; anderen zeiden wel dat zij trots en terugstootend was, doch hij had dit nooit ondervonden.

‘Dan zijn het luimen,’ dacht Frans, doch hij was de man niet om zich tot een offer daarvan te maken. Hij sloeg haar een tijd lang gade en meende toen overtuigd te zijn dat hij zich niet bedroog. Het natuurlijk gevolg van een en ander was dat hij nu ook haar vermeed, doch zonder zich in 't minst beleedigd te toonen. Het ontging ook zijn scherp oog niet dat Lise verdriet had, dat zij naar lichaam en geest leed. Somwijlen wilde hij zonder omwegen vragen wat haar deerde, doch juist dan wanneer hij een vriendschappelijk en vertrouwelijk woord sprak, was zij meer koel en terugstootend dan ooit.

Dat kwetste hem diep. Hij gevoelde echter slechts medelijden met haar, want hij kwam meer en meer tot de overtuiging dat er iets bijzonders moest zijn voorgevallen om in Lise een verandering teweeg te brengen, die voor haar zelve wel het meest pijnlijk bleek te zijn.

Zoo ging de Winter voorbij. Lichtzinnige praatzucht had een zaad uitgestrooid dat jaloezie, miskenning en bitterheid voortbracht.

XII
Terugkeer.

Pater Franciscus lag in zijn cel op de knieën. Hij was alleen met God, geene aardsche gedachten kwelden hem. Hij had de wereld overwonnen, hij was tevreden in de enge, arme cel. Gelukkig hij, die zoo ver gevorderd is in het geestelijk leven. ‘Zalig zijn de dooden die in den Heer sterven, hunne werken volgen hen na,’ - dit geldt ook van degenen die der wereld afgestorven zijn. Zij brengen bloesems en vruchten voort, wier zegen als een vruchtbare dauw neêrdruppelt in de afmattende beslommeringen van 't aardsche leven. Hoe weinig wordt deze geheime arbeid voor het heil van den evenmensch erkend en begrepen, die soms een bolwerk vormt tegen algeheel verval.

Het is nog zeer vroeg in den morgen, want de godslamp in de kloosterkerk verspreidt meer licht dan door de vensters binnendringt. Op de laagste trede van het hoogaltaar ligt Max van Staden neêrgeknield, geheel bewegingloos en met gebogen hoofd.

Toen de geloovigen door het luiden der klok tot het bijwonen der eerste H. Mis werden geroepen en het licht der opgaande zon zijn stralen op het altaar schoot, stond hij op, doch het hoofd bleef gebogen, zijn oogen waren neergeslagen. Een treffend, een onvergetelijk oogenblik brak voor hem aan. Nog vóór dat de H. Mis een aanvang ging nemen, zou hij zijn geloofsbelijdenis afleggen, zou hij terugkeeren in den schoot der Kerk. De zoon der XIXe eeuw, die geen bevrediging had kunnen vinden in de wetenschap, die bij al de kennis waarmede hij zich had verrijkt, onophoudelijk heen en weer werd geslingerd op de onstuimige zee der menschelijke meeningen, kwam thans rust zoeken in den schoot der Moeder die alles voor allen is. Met heldere ofschoon diep ontroerde stem sprak hij het *Credo* uit en ontving daarna uit handen van zijn vroegeren studiemakker, pater Franciscus, de H. Communie.

In den namiddag wandelde hij met den overste in den tuin en sprak over de toekomst. Max wilde nog dezelfde week naar zijn moeder vertrekken om met haar te overleggen wat hem, vooral in betrekking tot Rosine te doen stond; daarna wilde hij in het klooster terugkeeren en er den ganschen Zomer doorbrengen. In den Herfst was zijn vacantietijd verstreken, dan wilde hij onmiddelijk zijn taak weder opvatten.

De overste keurde dat alles goed, doch ried hem aan geen overijlde besluiten te nemen. In het gewone leven teruggekeerd zou hij

beter kunnen oordeelen over hetgeen hem te doen stond dan hier in de eenzaamheid.

'Ik geloof dat Rosine gelijk heeft,' zeî hij aan het einde van het gesprek. 'De erkentenis der waarheid, de ontwikkeling van het gezond verstand door het geloof voert tot den weg der versterving, tot het verbreken van de aardsche banden. Wat toch kan de aarde voor genot aanbieden? Ik begrijp dit thans minder dan ooit. Draagt niet alles wat ons omringt, dragen wij zelven niet het merkteeken der vergankelijkheid? Wanneer ik thans aan familiebanden denk, komt het mij voor dat zij - althans voor mij - ketenen zijn die belemmerend genoemd moeten worden. Ik bemin mijn moeder, ik heb mijn vrienden lief, doch ik gevoel behoefte aan een werkkring, die buiten het huiselijk leven ligt. Ik ben door geen belofte aan Rosine verbonden, en daar zij zelve reeds voorzag wat mijn hoogste verlangen zou zijn wanneer ik de waarheid gevonden had, geloof ik met grónd te mogen vermoeden dat ook zij haar geluk niet in de wereld zal zoeken, want wij beoordeelen anderen meestal naar ons zelven. Gij hebt het beste deel gekozen, pater Franciscus!'

De overste drukte de hand van zijn vriend. 'Laat ons bidden dat God het offer van uw hart moge aannemen, dat Hij u leere kennen wat u tot heil en zaligheid strekt. Het leven in de wereld is vol bitterheid doch ook te midden der aardsche beslommeringen kan men den goeden strijd strijden. Geef u geheel aan God over, vraag Hem wat Hij wil en het antwoord zal niet achterwege blijven.'

In hetzelfde uur was Rosine bij den pastoor. Voor haar op de tafel lag de gewichtige brief harer moeder. Zij had er de hand opgelegd en zeide:

'Ik heb het gelezen en herlezen en veel van hetgeen in mij sluimerde, is daardoor geheel wakker geschud. De raadgevingen mijner moeder zullen vruchten voortbrengen. Ik besef wat zij heeft geleden, - wat ook ik zou lijden, wanneer mijn hart zich aan het aardsche, aan het vergankelijke hechtte. Slechts door de volle vrijheid der kinderen Gods zal mijn hart geheel bevredigd worden.'

De pastoor zag haar zwijgend aan. Haar gelaat kenschetste vastberadenheid en in haar oog schitterde de geestkracht, die den mensch de overwinning op de wereld en zich zelven doet behalen.

'Het is u bekend wat tusschen professor van Staden en mij is voorgevallen,' zoo vervolgde zij. 'Ik ken geen beminnenswaardiger mensch, doch ik ben overtuigd dat hij evenmin als ik gelukkig zal kunnen worden door een verbintenis met mij. Ik wil met God alleen zijn, alleen in het leven met Hem van wien ik door den dood niet kan worden gescheiden. Ook gij hebt die roepstem gevolgd, pastoor, en heeft u dit gelukkig of ongelukkig gemaakt?'

'Gelukkig, mijn dochter, gelukkig,' sprak de grijsaard en zijn oogen werden vochtig. 'Die liefde tot God en in God is een liefde, die eeuwig nieuw blijft, die nimmer oud wordt, die altijd nieuwe bloesems draagt en vruchten voortbrengt, ook wanneer de dag ten einde loopt en het avond gaat worden.'

'En gunt gij *mij* dit geluk?' vroeg Rosine.

'Van ganscher harte,' antwoordde hij 'maar toch moet ik blijven zeggen: beproef u zelve.'

'Dat heb ik gedaan en ik doe het nog dagelijks,' hernam zij. 'Ik heb het gedaan in mijn uren van smart en weifeling, ik doe het ook thans in de volle vreugde van mijn hart dat nu zoo kalm is. Het zou mij grenzenloos ongelukkig maken wanneer ik mijn voornemen om mijn leven geheel aan God toe te wijden, moest laten varen. Ik gevoel

zeer goed dat ik mij niet zonder pijn zal kunnen losrukken van hen die mij zoo dierbaar zijn geworden, doch wij behooren immers tot de strijdende Kerk!'

'Welnu,' zeide de priester, 'spreek met uw pleegvader over uw voornemen en laat ons verder alles aan den goeden God toevertrouwen.'

XIII
De wegen der voorzienigheid.

Er heerschte buitengewone bedrijvigheid in de woning van mevrouw van Staden. In de kamer van Max waren de vensters geopend opdat er zonneschijn en versche lucht zou binnendringen. De meubels en boeken waren zorgvuldig afgestofd en men had er eenige potten met zijn meestgeliefkoosde bloemen geplaatst.

De bekeerling zou dien dag terugkomen. Hoe dankbaar klopte het moederhart! Haar strijden en lijden was beloond, haar gebed verhoord geworden. Het was haar somwijlen alsof zij zooveel geluk niet zou kunnen dragen. Reeds lang had zij geleerd kalm te blijven bij alles wat de wereld biedt, 't zij vreugd of leed, doch nu had zij wel willen juichen, en al haar zelfbeheersching had zij noodig om inderdaad kalm en bedaard te blijven.

De gelukkige moeder begaf zich in den tuin, om daar, al wandelende den tijd te korten, die haar zoo lang viel. Lise stond voor het geopende venster; haar oog staarde in de verte, doelloos en droomend. Hoelang dat wel geduurd had, wist zij zelve niet, doch eensklaps ziet zij dat twee paarden met een hoogbeladen hooiwagen op hol zijn. Er speelden kinderen op den weg, zij verkeerden in levensgevaar. Hevig ontsteld stak Lise de handen uit alsof dit hulp zou kunnen bieden. Eensklaps werden de paarden door een forsche hand tot staan gebracht; doch een oogenblik later zonk de redder ineen; hij werd door twee mannen die toegesneld waren, naar een boomstam gevoerd die aan den weg lag. Lise erkende tot haar ontsteltenis in den redder Frans Bremmer; hij bloedde en scheen bewusteloos te zijn.

Zonder zich te bedenken snelde zij naar beneden en bevond zich eenige oogenblikken later op de plaats alwaar Frans bloedend en bewusteloos lag. Haar gelaat was lijkbleek, haar oogen stonden strak en er kwam geen woord over hare lippen.

Frans had een wond aan het hoofd. Er kwam hulp opdagen; men wiesch de wond en Lise bood haar zakdoek aan om het bloed te stelpen. Zoo waren eenige oogenblikken in pijnlijke onzekerheid voorbijgegaan toen de jonge dokter de oogen opende. Zijn blik viel, ofschoon nog slechts half bewust op Lise, die er geheel niet aan dacht dat zij daar zoo geheel alleen stond tusschen hen die waren komen toesnellen.

Nog eenige oogenblikken en Frans had zijn volle bewustzijn teruggekregen; hij herinnerde zich terstond het voorgevallene, voelde met de hand aan het hoofd en zeide; 'Het zal niet erg wezen; ik was slechts bedwelmd; het zal wel spoedig weer beter zijn.'

'God zij gedankt!' riep Lise uit de volheid van haar hart. Dat waren de eerste woorden die zij sprak en met die woorden ontsprongen groote tranen aan hare oogen, die zij met de handen bedekten.

'Gij moet niet weenen, Lise,' sprak Frans.

Nu kwam ook mevrouw van Staden met den huisknecht. Men verhaalde haar hoe de dokter de paarden had tegengehouden op het oogenblik dat het leven der kinderen bedreigd werd en hoe hij daarbij een wond aan het hoofd had bekomen.

Frans was intusschen in zoo ver hersteld dat hij kon opstaan. Hij dankte de omstanders voor hun hulp en ging, leunend op den aangeboden arm van mevrouw van Staden en aan de andere zijde door den huisknecht ondersteund, langzaam naar de woning, die hij had willen bezoeken toen het ongeluk plaats greep. Daar legde hij zelf het eerste verband en schreef toen een briefje aan zijn vader, opdat deze en Rosine niet door een overijld en overdreven gerucht ontstellen zouden. Hij was dankbaar voor de zorg van mevrouw van Staden, die niet wilde dat hij vooreerst haar huis zou verlaten. Zij voegde eenige regelen bij het briefje aan dokter Bremmer, waarin zij hem verzocht haar te komen bezoeken, dewijl zij alleen met zijn volle toestemming de patiënt uit zijn gevangenschap zou ontslaan.

Lise liet zich niet meer zien, - zij wist dat Frans goed verzorgd werd.

Des namiddags kwam de oude Bremmer. Hij zeide dat de wond niet gevaarlijk was, zij was echter zwaar genoeg om een flinke koorts te doen ontstaan en ten gevolge daarvan schreef hij een paar dagen huisarrest voor. Hij achtte ook het rijden eenigszins gevaarlijk zoolang de gewonde niet geheel vrij zou zijn van koorts. Hij zou den volgenden dag een meer bepaald oordeel kunnen uitspreken, doch voor 't oogenblik moest Frans zich geheel aan de goede zorgen van mevrouw van Staden toevertrouwen.

Den volgenden dag zag Frans - die zich reeds veel beter gevoelde - voor het eerst Lise weder en wel bij het middagmaal. Zij zag wat bleeker dan gewoonlijk, doch er was geen spoor van eenige deelneming te vinden, noch in haar woorden, noch in haar gelaat.

Frans zag dit terstond en hij betuigde haar dan ook met geen enkel woord zijn dank voor de hulp die zij hem bewezen had. Hij wist zeer goed dat zij elke dankbetuiging van de hand zou hebben gewezen. En zoo was het ook, doch dit neemt niet weg dat Lise door al die tegenstrijdigheden juist niet zeer op haar gemak was, toen hij haar zelfs geen gelegenheid gaf om haar rol te blijven voortspelen. Want dat haar koel, terugstootend uiterlijk niet natuurlijk was, dit kon hij zeer gemakkelijk afleiden uit haar houding en woorden op het oogenblik dat hij na het ongeluk zijn bewustzijn terugkreeg.

Des namiddags kwam de oude dokter met Rosine. Hij vond Frans in zulk een goeden staat dat er geen bezwaren bestonden om naar huis terug te keeren; alle bedenkingen en voorstellen van mevrouw van Staden waren dan ook tevergeefs.

Rosine en Lise gingen naar den tuin. Laatstgenoemde moest nu omslachtig vertellen wat den vorigen dag was voorgevallen; zij deed dit met gedwongen bedaardheid of liever onverschilligheid.

‘Welk een edele daad,’ riep Rosine. ‘Die goede Frans heeft een hart van goud dat een schat van menschlievendheid bevat. Ik verheug er mij zoo dikwijls over dat hij mijn broeder is.’

Lise huiverde en zeide onwillekeurig op scherpen toon:

‘Rosine!’

‘Wat is het!’ vroeg deze verwonderd.

‘Ik heb een afkeer van onwaarheid.’

‘Maar ik spreek de volle waarheid . . . . . . ik begrijp u niet,’ antwoordde Rosine, die hare ooren nauwelijks kon gelooven.

'Ik begrijp mij zelve niet,' riep Lise, die in groote opgewektheid verkeerde. 'Wanneer ik u zie, wanneer ik u hoor spreken, kan ik mij niet voorstellen dat gij onwaarheid spreekt en toch.......'

De woorden wilden niet over hare lippen, doch Rosine, die wel zag dat iets ongewoons in haar omging, stak haar de hand toe en zeide:

'Zeg toch wat u op het hart ligt, Lise, er moet iets zijn wat u kwelt; deel het mij mede, wellicht kan ik de oorzaak wegnemen.'

Lise was bleek geworden en vroeg nauwelijks verstaanbaar:

'Is Frans uw broeder?'

Rosine glimlachte, want nu had zij in eens het raadselachtige gedrag harer vriendin begrepen.

'O, is het dat!' sprak zij. 'Kom, ga met mij in het priëel, dan zal ik u alles vertellen.'

En toen deelde zij Lise mede, wat zij van haar moeder en haar eigen kindsheid wist, hoe zij in het huis van den goeden dokter was gekomen en hoe zij Frans als een broeder liefhad.

'Ik dank u,' zei Lise, toen Rosine zweeg. 'Toen ik onlangs een en ander hoorde, pijnigde mij de gedachte dat onze beste vrienden zich in zulke groote geheimzinnigheid wikkelden.'

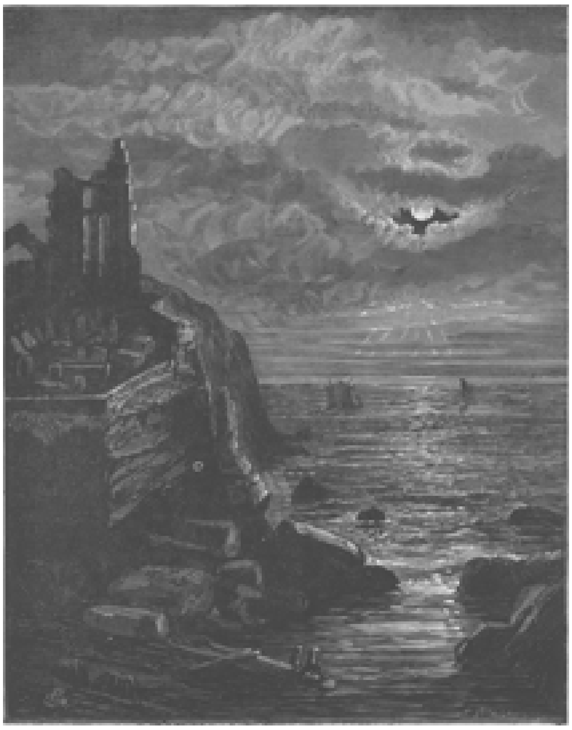

DE ZEE BIJ MAANLICHT.

'Ach,' sprak Rosine op zacht verwijtenden toon, 'wie spreekt gaarne zonder noodzakelijkheid over aangelegenheden die pijnlijk zijn voor het gemoed? Gij weet niet hoe zwaar mij de gedachte altijd heeft gevallen dat ik een vreemdelinge was in het huis van mijn geliefden pleegvader, een vreemdelinge die noch hem noch Frans de liefde en toegenegenheid, waarmede ik altijd bejegend ben, ooit kon vergelden.'

'Gij zijt geen vreemdelinge,' sprak Lise, en er kwamen tranen in hare oogen; 'Frans is uw broeder en laat mij uw zuster zijn.'

Rosine kon geen antwoord geven; zij huiverde. Haar gevoel had haar dit immers reeds lang gezegd.

Frans kwam nu vragen of Rosine zich wilde klaarmaken om te vertrekken. Hij zag zeer goed dat beide vriendinnen buitengewoon ontroerd waren. Lise had al haar geestkracht noodig om onverschillig te schijnen en het gelukte haar ook slechts ten deele. Frans deed echter alsof hij niets bespeurde, of het der moeite niet waard achtte

er aan te denken, en toen de gasten vertrokken waren, ging Lise in zeer ernstige stemming naar haar kamer. Zij was ontevreden over zich zelven, want wat had Frans toch gedaan?

Het menschelijk hart blijft altijd een raadsel, en vooral wanneer het een jong meisje toebehoort.

Nog denzelfden avond kwam professor van Staden tehuis. Zijn moeder gevoelde zich de gelukkigste aller menschen. Max zag er veel opgeruimder uit dan vroeger, want hij was bevrijd van den zwaren last dien hij zoolang had moeten torschen. Hij verhaalde aan zijn moeder alles wat sedert zijn vertrek in hem was omgegaan en hoe zijn wetenschappelijke navorschingen en zijne studiën hem door Gods genade de onuitputtelijke goudmijn des geloofs hadden doen vinden.

‘En welke plannen hebt gij nu voor de toekomst?’ vroeg zijn moeder.

‘In het algemeen: Gods wil te doen in alles, in het groote en kleine. Wij willen bidden, vurig bidden, mama, opdat God mij de roeping doe kennen, die mijn eeuwig geluk kan bevorderen. Ik blijf in allen gevalle een poos tehuis, maar dan ga ik weder voor eenigen tijd naar het klooster terug, waar mij door Gods barmhartigheid het grootste geluk is ten deel gevallen.’

De oogen der oude vrouw schitterden van heilige vreugde.

‘En wanneer denkt gij de familie Bremmer een bezoek te gaan brengen?’

‘Als gij het goedvindt, mama, zullen wij er gezamenlijk in het laatst dezer week heengaan. Maar zeg mij eens, wat deert Lise, wat is in mijn afwezigheid met haar voorgevallen?’

‘Ik geloof dat zij verdriet heeft,’ antwoordde mevrouw van Staden en zij deelde haar zoon mede hoe de dame uit de nabuurschap door hare praatjes Lise het hoofd op hol had gebracht.

Max schudde het hoofd. ‘Die babbelzucht heeft al wat kwaad in de wereld veroorzaakt,’ zeide hij ‘Ik wist reeds sinds lang dat Rosine slechts de pleegdochter van Bremmer was, Frans heeft mij dit zelf verteld. Doch wie spreekt over dergelijke teedere aangelegenheden wanneer zij geheim gehouden worden door hen die er het meest in betrokken zijn. 't Is zeer natuurlijk dat de wereld onder de gegeven omstandigheden van een huwelijk tusschen Frans en Rosine spreekt, doch zoo'n oordeel is zeer oppervlakkig; men moet beide goed kennen om te weten dat zoo iets zelfs onmogelijk is. Ik begrijp zeer goed dat Lise verdriet heeft want de onzekerheid waarin zij verkeert, moest ophouden. Ik ken Frans, ik ben zijn vriend en vertrouweling, ik weet ook dat Lise hem geheel niet onverschillig is, daarom zal het niet kwaad zijn hem zoo spoedig mogelijk uit den droom te helpen.’

‘Ik geloof dat gij gelijk hebt,’ antwoordde de moeder.

‘Reeds lang was ik voornemens soortgelijken stap te doen doch ik was niet zoo zeker omtrent de plannen van den jongen dokter.’

Eenige dagen later reden allen naar de familie Bremmer. Groot was de vreugde van den ouden dokter toen hij professor van Staden geluk mocht wenschen met zijne bekeering. Rosine was niet tehuis, zij bracht eenige versnaperingen aan een zieke in het dorp. Toen zij na een half uur terugkwam en onverwacht voor de gasten stond, was zij aanvankelijk zeer verrast en bedremmeld. Doch dit duurde slechts een oogenblik. Zij bood Max de hand en zeide:

‘God zij gedankt voor het geluk dat u ten deel is gevallen.’

‘En God moge u zegenen,’ antwoordde hij, ‘voor 't geen gij voor mij zijt geweest: een ster in den donkeren nacht van mijn zoeken en streven naar licht.’

‘Nu is het volle dag voor u,’ hernam zij, en weder kwam die buitengewone schittering in hare oogen, ‘nu den blik naar de Zon gericht en steeds hooger en hooger gelijk de adelaar!’

Max had haar begrepen, hij dacht aan het laatste gesprek dat hij met haar had gevoerd, bij de ruïne van Valkenburg en den H. Gerlachus.

De beide familiën brachten eenige aangename uren met elkander door; zij spraken over het verleden, over hunne kennismaking en over het landelijk leven dat den mensch tot hoogere gedachten stemt en hem een kalmte des gemoeds schenkt die slechts zelden in de groote steden wordt gevonden, ‘'t Is of men alles, wat wij in 't gewoel der wereld hartstochtelijk najagen, op het land onbeduidend vinden,’ zeide mevrouw van Staden. ‘Onze Lise kan daarvan tot voorbeeld strekken. Toen wij nog in de residentie woonden, zou zij nooit een uitnoodiging afgeslagen hebben en dezen Winter gevoelde zij geen lust om het bal bij mevrouw Dreessens bij te wonen.’

‘En gij hebt mij gezegd dat gij geen grooter genot kendet dan dansen,’ zeî Frans.

‘Sedert dat door mij gezegd is, heb ik niet meer gedanst,’ antwoordde zij, ‘sinds dien tijd heb ik in tegendeel de bals zelfs leeren verachten.’

(*Slot volgt.*)

[Nummer 41]

WEINIG, MAAR GENOEG.

Hendrik IV in ballingschap.

I

Op een uitgebreid terras, vóór een aloud adellijk burchtslot, dat aan den zoom van een groot woud in de Ardennen was gelegen, stond hertog Hendrik I van Limburg. Het was een heerlijke morgen, zooals de maand Augustus er dikwijls vele telt. De opgaande zon deed allengs den morgendauw verdwijnen en bescheen het vóór den hertog liggend landschap met hare liefelijke stralen. De bloemen in bonte menigte op het veldtapijt dooreengeweven, ontloken hunne kelken om de eerste zonnestralen op te vangen, terwijl de twijgen der vruchtboomen onder den zwaren last van vruchten bogen. Alles herademde, de vogelen deden hun welluidend en liefelijk gezang weder hooren en de reebok en het hert spoedden zich naar het nabijgelegen water om hun dorst te lesschen.

Dit schoon en overheerlijk tooneel had echter op den hertog geen den minsten invloed, zijne oogen waren strak op één punt gericht als hadde hij van dat punt heil verwacht, en hij merkte dus den bediende niet, die reeds een geruimen tijd hem ter zijde had gestaan en eerbiedig op de bevelen van zijn heer wachtte.

Eindelijk scheen de hertog te ontwaken, zijn misnoegde blikken bemerkten den dienaar, die nu zijn heer meer naderde en hem vroeg wat zijn verlangen was.

Op een niet al te vriendelijken toon, welke evenwel zijn dienaar reeds lang gewoon scheen, beval hij hem ten spoedigste alles voor de jacht gereed te maken en zijn volledig jachtpersoneel bij elkander te verzamelen.

De dienaar gaat en wordt straks gevolgd door den hertog die met peinzende gedachten de lange gangen van zijn uitgestrekt kasteel doorloopt en eindelijk aan het eind van een gang in eene prachtige voorkamer verdwijnt.

Wat maakte den hertog zoo droevig gestemd, hij, die eens zijn naam wijd en zijd deed weerklinken van zijn roem? Was het zielelijden of verwachtte hij van dat straks beschouwde punt redding en hulp?

De hertog bevond zich in de kracht van zijn leven, hij was rijzig van gestalte en had een open gelaat, dat nu en dan met een bitteren grimlach bedekt, maar doorgaans somber en ernstig gestemd was. Als leenman van Hendrik IV, keizer van Duitschland, had hij dien op vele van zijn tochten vergezeld, en hij stond bekend als een der beste krijgers, terwijl de bloem der duitsche ridders hem onder hare leden telde.

Overal beroemd als een held, die steeds onversaagd den kamp met zijne vijanden waagde, weerklonk zijn naam wijd en zijd; maar was hij een der beste, tevens werd hij onder de gevreesde lieden van Hendrik IV gerekend. Elk gezag minachtend, dat zich niet door kracht van wapenen kon doen gelden, had hij helaas! voor zich zelven later de nadeelige gevolgen van zulk eene handelwijze ingezien, toen Duitschland's keizer hem het lotharingsche gebied weder afhandig maakte, dat hij eenige jaren vroeger door aankoop had verworven. En thans, steeds morrende en met het hart vol haat, op middelen peinzende om dit schoon gewest terug te bekomen, was zijn eenigste genoegen de jacht en de wijn. Drinkgelagen op drinkgelagen, gevolgd door luidruchtige jachtpartijen hielden den hertog bezig, om aldus den tijd te dooden, die anders aan krijgsroem gewijd was. Zijn wapentuig bleef ongebruikt en zelden betrad hij meer het vertrek, waar zijne wapenen naast die van zijne doorluchtige voorvaderen aan den muur prijkten.

Vandaar zijne droefgeestigheid. Misschien waren zijne gedachten dien morgen bezig met op nieuwe middelen te zinnen, om zijn gebied te vergrooten en zijn naam weder gevreesd te maken; hoe het zij, ook zijne lieftallige gade, die in het huisvertrek zich met hare dochter bezighield om het een weinig in orde te schikken, moest de grillen ondervinden, toen hij op norschen toon te kennen gaf, dien morgen eens weder het jachtvermaak te willen genieten.

Een weinig tijds daarna volgt de jagerstoet hertog Hendrik over de slotbrug. De tocht die eerst in het begin geregeld geschiedde, veranderde weldra toen men op het jachtgebied kwam; woest en wild reed de drom door loof en lommer en joeg het wild uit zijne schuilhoeken op, de bodem dreunde onder het getrappel der paarden, het vroolijke hoorngeschal deed zich hooren en werd door de echo der nabijzijnde wouden en heuvelen honderdvoudig teruggekaatst. Vroolijke scherts en nog meer de heerlijke morgen oefende op het jachtgeschelschap een grooten invloed uit, 't was duidelijk te zien hoe blij te moede ieder was in zijn element te komen. IJlings ging het over heg en sloot terwijl de hertog het spoor van een ree volgende, steeds de voorste was en zijne bedienden ver achter zich liet. Eindelijk zelfs was de hertog uit het gezicht en onstuimig joeg hij het dier achterna toen plotseling een grijsaard zich midden op den weg plaatsende den hertog tot staan bracht. Hij was eenvoudig gekleed, vermoeid en hoewel niet oud had toch de droefheid zeer diepe voren in zijn voorhoofd gegrift.

De hertog hield zijn paard in, wat hem met veel moeite gelukte en vroeg als in één adem:

'Wie zijt gij grijsaard? en wat is het doel van uw tocht?'

'Heer,' antwoordde de grijsaard, en zich ter zijde van het paard plaatsende, vervolgde hij:

'Ik vraag uw hulp, om in deze streek een toevluchtsoord voor mij te vinden?'

'Dit herbergzaam oord zal niemand weigeren te ontvangen, maar nogmaals, wie zijt gij, grijze pelgrim; want uw gelaat komt mij bekend voor, uw tongval verraadt den duitschen vreemdeling en al uwe trekken teekenen het lijden.'

'Heer ridder,' was het wederantwoord, 'gij kendet mij vroeger voorwaar al te goed, toen ik nog het hooggevierde purper om de leden droeg en met velen ook u aan mijn voet zag knielen. Want heer,' en hij slaakte een diepen zucht: 'want heer, ik ben Duitschland's keizer, wreed vervolgd door mijn eigen landzaat, ja door mijn eigen zoon, die tuk op macht en aanzien den opstand heeft gepredikt en mij doet vluchten, wreed voorwaar, maar.' . . . . en hij wendde het gezicht af - 'niet onverdiend. De vloek van den opperpriester Gregorius is in al zijne zwaarte op mij neergekomen, het heulen met de vijanden van den Paus is gevolgd door een heulen van de bloedverwanten met de oproerige duitsche stammen en nadat zich mijne vijanden, Rudolf van Zwaben en Herman van Luxemburg, hadden onderworpen en de Saksers het strijden moede waren geworden, had het lot mij nog zwaarder beproevingen bewaard. Toen stond mijn zoon Koenraad tegen mij op die mijne dagen met gal en bitterheid deed vergezeld gaan en nu is het mijn zoon Hendrik: hij is het werktuig en de volbrenger van den wil des Heeren, want nogmaals de ban drukt loodzwaar op mij.'

Beiden bewaarden nu het stilzwijgen; de grijsaard was aangedaan, de herinneringen waren ook nog al te levendig in Hendrik's ziel en de hertog dacht zeker na over de wisselvalligheden van het aardsche en de vloek des Pauses.

Daar dit zwijgen aanhield, vervolgde hij: 'Van de grooten verlaten en onbekwaam met een leger mijn beklagenswaardigen zoon te bestrijden moest ik vluchten, slechts

negen ridders vergezelden mij en bij nacht moest ik door Keulen trekken om vervolgens in deze streken een veilig toevluchtsoord te zoeken.'

En nu, ziende dat de hertog steeds in gedachten verzonken bleef, hernam hij: 'Thans zoek ik een toevlucht bij hem, wien ik hier voor mij zie, bij Hendrik van Limburg.'

'En zoo u deze eens beschuldigt van hem eenmaal tegen recht en wet het schoone Lotharingen ontnomen te hebben, zoude hij dan genegen zijn u verblijf te verschaffen?'

Onwillekeurig stond de keizer ontsteld; bij schudde het hoofd en zeide: 'Neen, dat is geen taal, die Hendrik kan spreken, wel kan hij zijn heer bestrijden als deze nog eenige macht heeft, maar nu verlaten van allen en smeekende om bijstand, nu kan de hertog van Limburg hem niet verstooten.'

Deze woorden misten hare uitwerking niet.

'Neen, mijn keizer, neen,' riep de hertog uit, 'gij rekent niet tevergeefs op mij; mijn slot zal ter uwer beschikking, mijne arm ter uwer hulpe, mijne soldaten tot uw bijstand zijn. Hier, dit zwaard (en dit zeggende, trok hij het uit de schede) zal u wreken, indien de Almachtige mij daarin behulpzaam zij. Mijn kasteel is sterk, en veilig voor een vijandelijken aanval en daarbij nu wordt het in feestdos getooid, wijl mijn vorst daarin zijn intrek neemt.'

De jacht werd gestaakt, de twee vijanden van vroeger waren vrienden geworden en onder een gesprek, over het verleden en de toekomst, hielden nu keizer en vazal zich bezig, tot zij de slotpoort binnenreden,

II

Een uur later was alles tot een goed voorzienen disch in gereedheid gebracht en de gast met de huisgenooten van den hertog in druk gesprek gewikkeld. Agnes, de dochter van Hendrik van Limburg, het getrouw evenbeeld harer beminnelijke moeder en de weldoenster der omstreken, was het vooral, die naar den keizer luisterde, toen deze zijne lotgevallen in Italië verhaalde en nu met weemoed de dagen herdacht, toen hij meende tegen Gregorius, 'den Stedehouder Gods, bestand te zijn. Met innige deelneming volgde zij het verhaal van Hendrik's gevangenneming door zijn zoon en zijne vlucht, totdat zij zijn verhaal onderbrak en hem de vraag stelde, waarom Hendrik zich niet reeds geheel met den Pauselijken Stoel verzoend had, wijl zijne eigene geschiedenis toch duidelijk aantoonde, dat elke vorst steeds den Paus als Opperherder en Oppervorst behoort te eerbiedigen, om waarlijk gelukkig te leven en te regeeren.

'Ja,' hernam de keizer, 'hadde ik meer naar beter vrienden en goede raadgevers geluisterd, nooit ware ik te Canossa zoo diep vernederd behoeven te worden.'

'Die vernedering moest u in alles ootmoed leeren, en haddet gij daarnaar gehandeld, ik geloof stellig, dat die vernedering u heilzamer lessen zoude nagelaten hebben. Is dit niet zoo?'

'Wel mogelijk en het ware misschien voordeeliger voor mij geweest, doch te vermetel en tegelijkertijd te weifelend in mijn besluiten en gedragingen, en na mijne terugkomst uit Italie, steeds tot haat opgewekt, hebben mijne raadgevers het nooit aan smaadredenen tegen den Paus laten ontbreken.'

'Misschien voordeeliger,' was de tegenwerping van Agnes,' dus is al het lijden nog niet in staat geweest u zekerheid dienaangaande te

geven. Neen, als Duitschland één en sterk wil zijn, dan moet het den Opperpriester steeds den verschuldigden eerbied betoonen en hoogachten, en uit hetgeen gij mij verhaald hebt, is mij zonneklaar gebleken, dat elke vorst, elke staatsdienaar, die den Paus aanrandt, in zijn persoon of in zijn rechten, zijn Canossa zal vinden, het moge dan al wat korter of langer duren. En geloof mij.' . .

Een kloppen onderbrak het onderhoud, en 's hertogs dienaar, dezelfde welke hem 's morgens ter zijde gestaan had, kondigde de aankomst aan van negen ridders met hun gevolg, die den keizer waren gevolgd, maar 's morgens op zijn verlangen een anderen weg hadden gekozen om op het kasteel aan te komen.

'Laat ze binnenkomen,' klonk het antwoord van den hertog, 'en ruim het gevolg eene plaats in de benedenvertrekken.'

Alras weerklonken de voetstappen van een aantal mannen in de lange gangen, totdat zij eindelijk in de eetzaal verschenen. Hier heerschte nu gulle gastvrijheid, menige dronk werd er geledigd op keizer Hendrik van Duitschland en op den bloei van het huis Limburg.

'En,' deed Hendrik van Limburg hooren, 'op het welslagen van den terugkeer van onzen hoogen gast op den keizerlijken troon.'

'Ja, maar hoe het aan te leggen?' vroeg de heer van Walberstadt, een der negen.

'Laat dat maar in het eerst aan mij over,' hernam de hertog. 'Reeds gedurende den terugtocht naar het kasteel was dit punt het voorwerp van mijn gesprek met den keizer. Spoedig zal ik daarvoor de handen aan 't werk slaan en mijne trouwe gezellen in de omstreken zullen bij de eerste oproeping te wapen snellen en hun arm leenen voor de verdediging der rechten van onzen hoogen gast.'

Er werd dien avond nog menige wensch geuit, menig hoopvol woord gesproken, totdat eindelijk het nachtelijke uur hen scheidde en elkeen zich naar de hem aangewezen vertrekken begaf.

III

Ruim tien maanden waren voorbij. De keizer bleef steeds de gast van den hertog, hoewel hij nu en dan toch deze of gene burcht met een bezoek vereerde. De hertog had in die verloopen maanden trouw woord gehouden. Een aanzienlijk leger had hij weten bijeen te brengen. Dagelijks stelde hij pogingen in 't werk om te voldoen aan den wensch van Hendrik IV en om een genoegzaam aantal soldaten te werven, en waarlijk zijne zorgen werden met goed gevolg bekroond, uit alle streken des lands stroomden krijgers op de roepstem van den hertog van Limburg te zamen.

De soldaten waren in de nabijheid der stad op het veld gelegerd en bezig zich onderling te vermaken, toen de heer van Halberstadt in galop de stad naderde, en na de poort en toen eenige straten doorgereden te zijn aan het paleis afsteeg, spoedig aanklopte en aan den bediende, die hem de deur opende, verzocht den keizer te spreken.

Nauwelijks was de ruiter bij den keizer binnengekomen, of hij begon verslag te geven van de door hem gedane verkenning en deelde hem mede, dat een leger van ongeveer 5000 man de grenzen was overgetrokken en reeds op weg was naar Luik, blijkbaar met het doel om Hendrik IV te overrompelen.

Treurig was voor den keizer dit bericht, met strakken blik zag hij om zich henen als wilde hij de eene of andere zaak zoeken waaraan hij zijne droefheid kon mededeelen.

'Zoo drijft hij den strijd tot het uiterste, ik had gehoopt dat mijne terugkomst in Duitschland met dat leger,' - en hier richtte hij zijne blikken naar het kamp der soldaten, - 'hem van zijne slechte handelwijzen had teruggebracht, maar nu dwingt mijn eigen zoon mij tot den strijd. Groote God! wel wordt mijn vaderhart diep getroffen, maar,' . . . . het scheen alsof hij spijt had deze woorden in bijzijn van een ander gesproken te hebben, althans onmiddelijk ging hij verder voort: 'Nu zal ik den strijd tot het einde volhouden, ik wil keizer blijven of sterven; geen andere weg staat voor mij open. Zou ik, de groote Hendrik van eertijds, die niemand ontzag, in een vreemd land als balling moeten rondzwerven! Heer,' zeide hij vervolgens zich tot den heer van Hallerstadt wendende, 'deel dadelijk de bevelen uit dat het leger zich marschvaardig make om den vijand te gemoet te trekken. Zend ook eene boodschap aan onzen gastheer, heer Hendrik van Limburg, opdat hij ons met zijn sterken arm helpe.'

Nauwgezet volbracht de heer van Halberstadt zijne plicht en reeds den volgenden dag was het leger in vollen tocht naar de grenzen. Hendrik IV bleef echter te Luik. Eene ongesteldheid noodzaakte hem het bed te houden zoodat hij aan Hendrik van Limburg de opperste leiding overdroeg.

Niet lang zou het geduld der troepen op de proef gesteld worden, het vooruitzicht op een goeden buit scheen hun vleugelen te geven, want reeds op den tweeden dag was men in het gezicht van het duitsche leger.

De vader was voor het verdriet gespaard om tegen zijne landgenooten, tegen zijne eigene onderdanen op te trekken.

Reeds bij het krieken van den derden dag werd de strijd verwacht, die echter eerst tegen den middag bij Visé een aanvang nam. Na een gevecht van vijf ure bleef Hendrik van Limburg overwinnaar. Hij had zijn naam als beroemd strijder behouden, doch de vrucht van de overwinning mocht niet gesmaakt worden.

De keizer, die in het eerst de lichte ongesteldheid niet eens geteld had, werd spoedig erger, zoodat er haast aan geene hoop meer te denken viel. Tevergeefs trachtten zijne vrienden hem nog met beterschap te vleien, hij voelde weldra zelf dat zijn einde zou aanbreken. Daarom hoorde men ook geen vreugdegejuich, toen de overwinning het sein gaf, dat Hendrik IV weder op Duitschland's troon zou zetelen.

De 7de Augustus was aangebroken. Helder scheen de zon en wekte elkeen tot blijdschap en vreugde, doch die vreugde was niet aanwezig in het kasteel des heeren van Limburg. Arm en verlaten lag daar de keizer Hendrik IV op zijne stervenssponde, geheel grijsaard op den leeftijd van 56 jaar; verlaten van zijne naaste familieleden, verlaten van de troostmiddelen der Kerk. Wel trachtte de hertog van Limburg en zijne dochter Agnes hem tot een waar en innig berouw op te wekken en Gods barmhartigheid voor oogen te stellen, doch zijne gedachten waren nog aan 't aardsche gehecht. . . . . Gods barmhartigheid is evenwel groot. . . . . Tegen den middag was Hendrik IV niet meer.

Zoo eindigde de geëxcommuniceerde keizer zijn leven, die den paus Gregorius ook op vreemden bodem had doen sterven. -

Zijn lijk moest als het lichaam van een geëxcommuniceerde nog vijf jaren boven de aarde in een steenen kist staan, totdat hij, nadat Paus Paschalis II hem van den banvloek ontheven had, eindelijk in de keizerlijke grafplaats te Spiers de rust vond,

die de beklagenswaardige vorst, grootendeels door zijn eigene schuld, in het leven niet vinden mocht.

Weinig, maar genoeg.

Wie herinnert zich niet met genoegen den tijd toen men, al ging ook misschien juist een oudere broer voor zijn plezier naar een wereldtentoonstelling, gansch tevreden was met een nieuwen tol? De gezichtskring was nog niet zeer ruim, het veld der verlangens kort begrensd, en dus stak er ook nog zoo'n groote kunst niet in, om aan weinig genoeg te hebben.

Maar later? Verkeert men dan nog in de stemming van dien eenvoudigen werkman, waarvan zekere ballade verhaalt, wien door den vorst des lands toevallig een gunst werd aangeboden en die den souverein slechts verzocht hem rustig zijn pijp te laten uitrooken. Hij bleef bedaard tegen den post van de huisdeur leunen, en de gevierde kroondrager trok voorbij met de overtuiging dat die zwoeger 't beter had dan hij.

Wat de geurige kanaster voor dien armen arbeider was, dat is wellicht het gezang en gehuppel van den kleinen vogel voor de gelukkige, tevredene huisvrouw op de eerste gravure van dit nommer voorgesteld, die met haar handwerk en haar vogel zich wellicht beter amuseert dan menige millionair.

Het bruidskleed der weduwe.

Gelukkiger dagen heeft zij beleefd, de jeugdige vrouw onzer gravure van pag. 324. Rozen, heerlijke rozen bloeiden eens op haar levenspad, slechts kwetsende dorens schijnen haar thans overgebleven.

Het schoone beeld van 't verleden wenscht zij terug te roepen voor haar geest, zij heeft zich getooid met het kleed, waarmeê zij eens de feestzaal der bruiloft intrad.

Doch welk is 't overblijfsel van de schoonheid dier vreugdedagen en zonnige levenslente? Al dagen die jubelvreugden voor haren geest weder, op 't voertuig der verbeelding, in glansen met bloemen getooid, door diezelfde bloemen echter is het treurfloers geslingerd, naast de lachende feestsieraden van weleer staat grijnzende het koude, steenen beeld des doods.

Met de stemmen, jubelende kreten en feesttonen der bruiloft vermengen zich de donderende slagen van verwoestende moordtuigen. Wederom dreunt in haar oor het kanongebulder, en al de bekoorlijkheid en vreugde, die het droomgezicht zoo even voor haar deed herrijzen, is vernietigd, wezenloos blikt zij uit de half ontsloten oogen. Gelukkig zoo zij ze vertrouwend en in godsdienstige overgeving ten hemel richt.

Op het slagveld is hij gevallen, met wien zij voor korten tijd op het pad des levens samenging. Toen en thans, wat ontzettend verschil van beelden roepen de woorden niet voor den geest.

Bekommering en troost schenkt haar de kleine, die nog te onschuldig is om de droefheid der moeder te beseffen. Toch naakt ook voor dat kind eens de tijd, dat het weten zal, wat het is geen vader meer te bezitten.

Roeiwedstrijd op den Theems.

Jaarlijks in de Leute wordt door de studenten van de universiteiten van Cambridge en Oxford een roeiwedstrijd ten pleziere der Londenaars gehouden, nabij Fulham, een der voorwijken van de ‘groote stad.’

Van de drukte, de beweging, het gewoel en lawaai bij zulk een gelegenheid kan niemand zich een idee vormen, die het spektakel niet

heeft bijgewoond. Zelfs de teekenstift van een Doré kan slechts een glimp daarvan aangeven.

Een Londenaar die het schouwspel van 't begin tot het einde aanzag, waagt er een beschrijving van met het een en ander daaruit aan te stippen.

HET BRUIDSKLEED DER WEDUWE.

Luister, het schot valt. De geheele menschenmassa rijst op: een doffe, volle stemmenklank rolt langs de boorden van de rivier. Een schok van spannende verwachting doorloopt de twee à driehonderd duizend man die langs de oevers zich hebben geschaard om de vlugheid van eenige studenten te zien. Brutale nieuwsgierigen nemen muren bij bestorming in, vermeesteren voor zich een plaats in booten, hijschen zich zelven op de schouders van hun buurman.

Zij komen! In de verre verte vernemen wij het luide gejuich, dat door het zware en als een bas dreunende gemompel van afwachtende attentie onder het terras, waarop wij ons bevinden, geaccompagneerd wordt. Uit het nevelachtige waar de oevers zich krommen, aan gene zij van de brug, rollen echo's van de wilde opgewektheid die in de breede en diepe rijen der toeschouwers trilt.

Daar zijn ze! Te midden van dol geroep, te midden eener sneeuwjacht wuivende zakdoeken en van de razende kreten van wedders met purperkleurige gezichten, daar glijden twee lichte, vlugge, sierlijke booten voorbij.

Allen springen op, lieden met het strengste uiterlijk nog even te voren, zij maken nu trompetten van hun vuisten en blazen hun vreugde uit. De opgewektheid is sommigen zelfs te groot, zij keeren werktuigelijk hun gelaat om en roepen, zonder het te weten, mee:

'Cambridge, geen Oxford! Oxford, geen Cambridge! Bravo Oxford, raak hem, Cambridge!'

ROEIWEDSTRIJD OP DEN THEEMS, DOOR G. DORÉ.

Zij passeeren - heftig en gretig als haaien. En dan golft ons als 't ware een oceaan van nieuwsgierige gezichten voorbij. Langs en door elkaar, bijna verborgen onder den drom van passagiers, met vollen stoom schieten de booten vooruit, vlak achter de kampende roeiers. Het lawaai slinkt langzaam weg ofschoon nog met donderende galmen als een bijna afgedreven storm. En dan rijst het nog eens ten laatste male en vervliegt vervolgens naar den kant waar de wedstrijd zal beslist worden.

De bekeering van een slaaf.

Onder de steden, waar het eerst het Christendom gepredikt en een Schoonen oogst voor den hemel gewonnen werd, behoorde ook Colossa, in Phrygië niet ver van Laodicea gelegen. De leer des heils werd hier verkondigd door den moedigen H. Epaphras, wien de H. Paulus zijn makker in den dienst Gods noemt en die evenals de groote Apostel gevankelijk naar Rome gevoerd werd.

De Colossers maakten zich vooral beroemd door hunne standvastigheid in het geloof en hunne toegenegenheid en liefde jegens allen, die in den Verlosser geloofden. Onder hen onderscheidde zich in dit opzicht voornamelijk zekere Philemon, een zeer rijk man, die onder zijne medeburgers een aanzienlijken rang bekleedde. Hij had zijn huis in eene bidplaats doen veranderen en bracht achtereenvolgens al de leden zijner familie tot het Christendom door de godsvrucht, die hij hun wist in te boezemen, en de voorbeelden van allerlei deugden, welke hij hun gaf.

Voor een zijner slaven, Onesimus geheeten, waren echter zijn voorbeelden, lessen en vermaningen geheel vruchteloos. Philemon's goedheid maakte den slaaf nog boozer en hardnekkiger dan hij reeds was. Hij dreef de onbeschaamdheid zoo ver dat bij zijn meester bestal en na deze misdaad begaan te hebben naar Rome vluchtte om zich aan de verdiende straf te onttrekken. Hier ontmoette hij den H. Paulus, en deze verre van hem te verstooten, nam hem liefderijk tot zich en haastte zich aan zijn bekeering te gaan arbeiden.

Indien de Apostel in de vooroordeelen of liever in de jammerlijke denkbeelden van zijn tijd gedeeld hadde, zou hij in den slaaf niets gezien hebben dan een uitwerpsel der maatschappij en had hij er zeker niet aan gedacht hem voor het Christendom te winnen. Volgens het romeinsche recht was de slaaf het uitsluitend eigendom zijns meesters, en verdiende hij als mensch niet de minste belangstelling. Maar Paulus had menigmaal verkondigd dat het Evangelie geen Grieken, Romeinen, barbaren, vrije mannen of slaven kent en alle menschen in de oogen van Christus gelijk zijn, omdat Hij ze allen met zijn dierbaar bloed heeft vrijgekocht. Hij ontving dus Onesimus, hoe schuldig ook, met vaderlijke teederheid, onderrichtte hem in de waarheden van den godsdienst, en was zoo gelukkig hem voor den dienst van zijn God te kunnen winnen, en hem het H. Doopsel toe te dienen.

Aanvankelijk dacht de H. Paulus er aan den slaaf bij zich te houden; dat Philemon hierin zou toestemmen, was bij hem boven allen twijfel verheven, want diens ijver voor het geloof was hem volkomen bekend. De goede meester zou er zich niet tegen verzet hebben dat zijn slaaf den grooten Apostel, die in de boeien geklonken was, diensten bewees, welke hij hem persoonlijk zou bewezen hebben, indien de omstandigheden het hadden veroorloofd. Maar Paulus, ofschoon hij meer dan iemand de instelling der slavernij betreurde en er op rekende dat het Christendom haar ongetwijfeld met den tijd zou doen verdwijnen, scheen het noodig te achten het bewijs te leveren dat hij de rechten des meesters erkende. Onesimus had daarenboven zijn heer bestolen en was hem schadevergoeding verschuldigd. Dit bewoog den Apostel, hoezeer hij ook de diensten van den slaaf behoefde, dezen naar zijn meester terug te zenden met den volgenden overschoonen brief, waarin hij met de uitdrukkingen der innigste teederheid Philemon verzocht Onesimus te ontvangen, niet als een slaaf maar als een broeder, en hem zijn diefstal en vlucht te vergeven.

De brief luidde als volgt:

‘Paulus, geketend ter liefde van Jesus Christus en Timotheus zijn broeder, aan Philemon, onzen dierbaren vriend en medewerker, en aan zijne echtgenoote Appia, onze welbeminde zuster in Jesus Christus, en aan Archippus, mijn gezel en den makker in mijn arbeid en aan de Kerk, die in uw huis vergadert.

‘Dat genade en vrede u geschonken worden door God, onzen Vader, en door Jesus Christus, onzen Heer.

‘Ik gedenk u voortdurend in mijne gebeden en dank God voor hetgeen ik hoor verhalen van uw onbegrensd geloof in Jesus, onzen Heer, en voor de onuitputtelijke liefde, die gij jegens de Christenen koestert. Want ik weet met welken glans de welwillendheid, die het geloof u inboezemt, zich openbaart door al de goede werken, welke gij verricht door de genade van Jesus Christus.

‘En het is niet zonder reden dat ik God voortdurend dankzeg, daar uwe liefde mij met vreugd en troost vervuld heeft bij de gedachte dat de harten der geloovigen zooveel hulp en ondersteuning van uwe goedheid ontvangen hebben.

‘Wel kan ik, als Apostel, mij tegenover u een groote vrijheid veroorloven en u iets bevelen wat ik als een plicht beschouw, doch de liefde, welke ik u toedraag, zet mij aan, tot u liever de taal des gebeds te spreken, vooral in den toestand waarin ik ben, de Apostel Paulus namelijk, een grijsaard, en wat meer is, een grijsaard, die voor Jesus Christus in de boeien geslagen is.

‘Het verzoek nu, dat ik tot u richt, is ten gunste van mijn zoon Onesimus, wien ik in de kluisters voor Jezus Christus gewonnen heb; voor hem, die u eertijds nutteloos was, maar die thans ons, u en mij, evenzeer nuttig is ten gevolge van de verandering, die in hem bewerkt is. Ik zend hem u terug; ontvang hem, bid ik u, als mijn eigen hart.

‘Ik was aanvankelijk voornemens hem bij mij te houden, opdat hij mij in mijn gevangenschap de diensten bewijzen zou, die gij zelf mij gaarne bewijzen zoudt, indien gij hier waart. Maar ik heb niets willen doen zonder uwe voorkennis, opdat het goede werk, dat ik u voorstel te verrichten, niet gedwongen maar vrijwillig zij. Want misschien is hij slechts voor een tijd van u gescheiden geweest, opdat gij hem voor altijd zoudt terugbekomen, niet meer als een slaaf maar als een welbeminden broeder. Was hij eertijds een slaaf, hij is thans voor mij een broeder geworden, die mij zeer dierbaar is; hoeveel te dierbaarder moet hij dus niet zijn aan u, aan wie hij thans volgens het vleesch en volgens den Heer toebehoort, dat wil zeggen door zijne lichamelijke slavernij en zijn geestelijk broederschap!

‘Indien gij mij dus beschouwt als nauw met u in Jezus Christus vereenigd, ontvang hem dan, zooals gij mij zelven ontvangen zoudt. Heeft hij u eenig ongelijk aangedaan of is hij u iets schuldig, stel dat op mijn rekening; ik zal het voor hem voldoen. En opdat gij geen twijfel zoudt hebben over mijne verbintenis, zeg ik u, dat ik, Paulus, u geschreven heb met mijne eigene hand: ik zal u wedergeven alles wat hij u schuldig is, zonder te spreken van hetgeen gij zelf mij verschuldigd zijt voor uwe bekeering.

‘Ja, mijn zoon, schenk mij deze vreugde in onzen Heer, schenk mijn hart dien troost in Jesus Christus. Ik heb u geschreven vol vertrouwen op uwe gehoorzaamheid, wetende dat gij veel meer zult doen dan hetgeen ik u vraag.

‘Ik bid u tegelijkertijd mij huisvesting te bereiden, want ik hoop, dat, dank zij uwe gebeden, de Heer mij van mijne boeien verlossen zal en mij toestaan u op nieuw te komen bezoeken. Epaphras, die evenals ik om Jezus Christus gevangenzit, groet u, Marcus, Aristarchus Demas en Lucas ook, die in mijn smarten en in mijn arbeid deelen.

‘Dat de genade van Jezus Christus met uwen geest zij. Amen.’

Philemon kon niet wederstaan aan zulk een dringende bede; hij schonk Onesimus vergeving en daarenboven de vrijheid. Maar de zoo treffende brief was niet alleen Philemon's slaaf nuttig. Alle christelijke meesters leerden er uit dat zij eerbied moeten gevoelen voor allen, die aan hun dienst verbonden waren, terwijl de Apostel, door de slaven niet alleen als menschen maar ook als broeders van hunne meesters voor te stellen, de slavernij in het hart trof. De zegenrijke gevolgen lieten zich niet lang wachten. Vele aziatische, grieksche en romeinsche grooten volgden het voorbeeld van Philemon en schonken naar de les van den Apostel aan hunne slaven de vrijheid, na hun alvorens de vrijheid der ziel bezorgd, dat wil zeggen, hen tot het Christendom bekeerd te hebben. Het werd zelfs spoedig een gebruik dat de bekeerling bij het ontvangen van den H. Doop de vrijheid aan al zijne slaven gaf, die dan gewoonlijk hun meester, die zich zoo welwillend jegens hen betoonde, als vrije mannen bleven dienen en op zijn voorbeeld tot het Christendom overgingen, zoo zij dit niet reeds gelijktijdig met hem gedaan hadden.

In één woord, de christelijke leer, die de H. Paulus in zijn brief aan Onesimus verkondigd had, deed weldra al het hatelijke en verschrikkelijke ophouden, dat aan de barbaarsche instelling der slavernij verbonden was en verloste aldus de menschelijke maatschappij van eene harer vreeselijkste kwalen.

Een godsgericht.

Wat druk gewemel, wat gewoel
In 't stille Westervoort!
Hoor, hoe het klokgebrom reeds dreunt
Eer nog de zonne gloort.

Bij dichte scharen komt van ver
Het landvolk toegesneld,
In 't angstvol en bedrukt gemoed
Door zorg en vrees bekneld.

Geen wonder! - 't is de dag, bepaald
Ter slechting van het pleit,
Wien 't lijk van heilgen Werenfried
Door God is toegezeid.

Want de Elsters bleven bij hun eisch
En doen hun woord gestand;
‘Hij stichtte in Elst een heiligdom:
‘Daar ruste Gods gezant!’

‘Maar 't is aan ons, aan ons, dat hij
‘Zijn laatste diensten bood,
‘En 't was niet Elst maar Westervoort
‘Waar hij zijne oogen sloot.’

En feller wordt de woordentwist
Die schier in strijd ontaardt:
‘God’ klinkt op eens een achtbre stem,
‘Zij ons die ramp bespaard!

‘Daar ginder ligt een ranke boot
‘Aan de oevers van den Rijn.
‘Geen woeste strijd, die boot besliss‘
‘Waar 't lijk behoort te zijn.

‘Voert zij, door niemand voortgestuwd,
‘Den schat naar de Elster kant,
‘Dan staan wij onze rechten af,
‘Vermaand van Hooger hand.’

De Westervoorders juichen toe
En stroomen naar den vloed,
Waarin de zon met gulden pracht
Haar stralen glinstren doet.

Daar nadert onder psalmgezang
Het lijk van Werenfried,
Wiens blijde geest uit hooger sfeer
Hun vrede en eenvoud ziet.

De schat daalt in het bootje neer . . . .
De schrik slaat om het hart,
Nu 't vaartuig vliegend van den wal,
De woeste baren tart.

En als gevoerd door englenhand,
Zoo glijdt het zachtkens voort;
Zijn vaart wordt door geen tegenstroom
Van 't bruisend nat gestoord.

En nog ontglipte aan menig oog
Een traan te Westervoort,
Toen reeds in Elst het vreugdgeschal
Bij 't wonder werd gehoord.

‘Geloofd zij God in Werenfried’
Zoo klonk de vreugdekreet
‘Die juichend in der englen rij
‘Zijn Elsters niet vergeet.’

Toen voerden zij het heilig lijk
Naar Werenfriedus' stift,
En griften 't wonder op zijn graf
In gulden letterschrift.

A. IJSSELDIJK.

De pleegdochter.

Eene bloem, uit den vreemde op nederlandschen bodem overgeplant.

Door H.A. Banning.
(*Slot.*)

Frans wist niet of hij zijne ooren kon gelooven. Was het ijs gebroken?

Nadat hij in den namiddag een gesprek met zijn vriend Max had gevoerd, verzocht hij Lise om in den tuin een rozenboom te komen zien, zoo prachtig als slechts zelden gevonden werd. Zij voldeed aan zijn verzoek en toen zij eenigen tijd later in het gezelschap terugkeerde, stelde Frans haar als zijn verloofde voor, onder voorbehoud dat de majoor zijn toestemming zou geven; van de goedkeuring zijns vaders had hij zich reeds vergewist.

Er volgden nu gelukwenschen, want mevrouw van Staden wist zeer goed dat haar zwager gaarne het geluk zijner dochter aan Frans zou toevertrouwen.

Toen Rosine haar vriendin omhelsde, zeide zij:

'Nu komt gij hier mijn plaats innemen, dat is goed.'

'Uwe plaats?' vroeg Lise. 'En wij hebben elkander beloofd dat wij zusters willen zijn? '

'Ei ei,' hernam Rosine, zoo schalksch als zij vroeger dikwijls kon wezen, 'meent gij dan dat ook ik niet weldra een bruid zal kunnen zijn?'

Frans en Lise zagen elkander verwonderd aan, doch de oude dokter en professor van Staden hadden haar zeer goed begrepen.

Toen laatstgenoemde na een lange avondwandeling laat in zijn kamer kwam, ging hij voor het crucifix staan dat boven zijn schrijftafel hing. Lang bleef zijn oog op den Verlosser gevestigd, die eens gezegd had: Weest mijn navolgers. Daarop boog hij de knieën en zeide: 'Mijn Heer en mijn God! - Mijn God en mijn al!'

XIV
Vader en dochter.

Voor het geopende venster van een eenvoudige doch zeer aangenaam gelegene buitenplaats in Westfalen stond een man, wiens jeugd reeds lang voorbij, wiens hart door de ervaringen des levens in een ijskorst omsloten was. Op dit oogenblik rustte echter zijn oog vol weemoed in den tuin, als wilde hij daar in het leven roepen wat hij in den geest zag. De herinnering aan een lang verleden bracht eene warmte in zijn gemoed zooals hij die in lang niet had gevoeld; het ijs brak en smolt, er ontsproten tranen aan zijn oogen en hij weende lang, zeer lang.

Er werd aan de deur geklopt. Een eerbiedwaardig grijsaard in geestelijk gewaad trad binnen. Beide mannen zagen elkander langen tijd aan en toen stak de priester de hand uit en zeide:

''t Is zeer lang geleden dat wij elkander voor het laatst zagen, mijnheer Verbommel.'

'Er ligt een verwoest leven en een graf tusschen beide,' sprak de majoor, den groet des priesters beantwoordende. 'Ik heb u om een onderhoud verzocht in het belang van een der wezens die eens door mijn onberaden stap in het ongeluk zijn gestort. Vóór vele jaren heb ik voor u een belofte afgelegd die het geluk mijns levens verwoestte. Na een lange reis, waaraan ik behoefte had om tot kalmte te komen, ben ik naar mijn vaderland teruggekeerd, ik heb al mijn krachten ingespannen om mijn plichten als echtgenoot en vader te vervullen, zooals ik beloofd had. Ik nam weder

dienst en heb het vermogen mijner vrouw met nauwgezetheid beheerd. Nooit heeft mijn mond naar Angela of naar mijn kleine Rosine gevraagd, ook al dreigde ik te bezwijken onder de afgelegde belofte.'

De priester luisterde met opmerkzaamheid, middelerwijl hij een kleine zilveren doos, waaruit hij een snuifje had genomen, in de rechterhand ronddraaide.

'Ongeveer een jaar geleden,' zoo vervolgde de majoor, 'zag ik in Nederland een jong meisje dat onmiskenbaar de gelaatstrekken van Angela droeg; zij gold voor de dochter van een geneesheer, doch uit mijn nasporingen bleek het dat zij slechts zijn pleegdochter was. Mijn oude huisknecht, die hier met mij heeft gewoond, overtuigde zich dat dit meisje mijn dochter, dat de moeder reeds lang dood was. Hij had ook Susanna, de dienstmeid van Angela in het huis van den dokter gezien, ofschoon zij hem voortdurend trachtte te ontwijken. De nadere bijzonderheden, betreffende het overlijden van Angela, vernam hij van een oude vrouw bij wie zij had gewoond. Er bleef mij nu geen twijfel meer over, doch wat kon, wat mocht ik doen? Ik keerde naar 's-Gravenhage terug, want het was mij niet mogelijk in het bijzijn van het meisje mijn zelfbeheersching te bewaren. Ik had allerlei zaken te regelen en zonderde tegelijk het vermogen mijner vrouw af van 't geen mij als een persoonlijk erfdeel toebehoorde. Het laatste zou voor Rosine zijn; meer kon ik niet voor haar doen. Toen ik daarmede gereed was, begaf ik mij hierheen, niets kon mij daarin verhinderen, want ik wist nu zeker dat Angela sinds lang dood was. Ik ging naar den pachter, dien ik voor den tegenwoordigen eigenaar hield, met het doel om het buitengoed te koopen, doch hij zeide mij dat ik mij moest vervoegen bij dokter Bremmer in Limburg, wiens adres hij mij gaarne wilde geven. Dokter Bremmer is de pleegvader van Rosine, ik ken hem zeer goed; wat staat mij nu te doen? Geef mij raad. De moeder van Lise is ook reeds lang overleden . . . . . . ben ik nu ontslagen van mijn eed? Mag ik mijn kind tot mij nemen?'

De priester zat eenige oogenblikken in diep nadenken verzonken. Toen stond hij op en ging eenige malen de kamer op en neêr en vroeg eindelijk:

'Welke positie kunt gij uw dochter Rosine geven? Uw tweede huwelijk was in uw vaderland onbekend en er bestonden voor u gewichtige redenen om er het diepste stilzwijgen over te bewaren, ook zelfs al ware het Angela's verlangen niet geweest. Welke gevolgen kan het openbaar maken van uw geheim hebben?'

'Dat is waar,' antwoordde de majoor, 'doch volgens de wet was mijn tweede huwelijk geldig.'

'Ik weet dit, ik weet dit,' sprak de grijsaard, 'en juist daarom zal de handelwijze van Angela niet naar waarde geschat worden. Laat de dooden rusten, mijnheer! O, ik gevoel zeer goed hoe groot uw verlangen is om uw vaderlijke rechten op nw kind te doen gelden, om haar nu nog zoo veel mogelijk vergoeding te schenken voor het gemis van zoovele jaren, doch neen, dat kan niet zijn! Dokter Bremmer is een rechtschapen, een braaf man, dit blijkt uit zijn brieven. Spreek met hem en met den pastoor, beiden hebben Angela's vertrouwen bezeten. Raadpleeg die beide mannen, waarde majoor, en volgt niet de ingeving van uw eigen hart. Laat beide mannen beslissen wat tot vrede en geluk van uw kind zal kunnen dienen, zij hebben daar recht op om hun veeljarige belanglooze zorgen.'

De majoor haalde diep adem, er had een korte doch geweldige strijd in zijn binnenste plaats, doch eindelijk bood hij den priester de hand en zeide:

'Ik zal uw raad volgen, ik wil mijn belofte houden tot over het graf.'

'Dat is braaf gehandeld,' sprak de geestelijke; 'er moet zegen rusten op zulk een voornemen.'

'Ik schrijf vandaag nog aan dokter Bremmer,' hernam Verbommel. 'Van zijn antwoord zal het afhangen of ik al dan niet naar Limburg terugkeer.'

Hiermede was het gesprek geëindigd.

De majoor bleef nog een week op het buitengoed, waar hij eens zoo gelukkig was en een onervaren meisje zoo diep ongelukkig maakte. Op het einde dier week ontving hij twee brieven: een van Frans en Lise en een van den ouden dokter. Zoodra had hij niet de laatste gelezen of hij trok aan de bel en zeide tot zijn huisknecht:

'Maak dat alles zoo spoedig mogelijk ingepakt is, oude vriend; wij vertrekken morgen naar Limburg.'

Daarna schreef hij brieven aan den ouden dokter, aan Frans en aan Lise. Hij had zich in vele jaren niet zoo gelukkig gevoeld, 't was hem als gevoelde hij reeds den zegen, waarvan de grijze priester had gesproken.

Het was avond. Rosine kwam van een arme zieke vrouw terug, die zij lafenis naar lichaam en ziel had gebracht. Zij ging den tuin der pastorie voorbij naar het kerkhof om nog een oogenblik op het graf harer moeder te bidden.

Waarom aarzelt zij plotseling? Er staat iemand in gebogen houding over het kruis dat boven Angela's stoffelijk overblijfsel is geplant; zij hoort de zuchten van zijn diep bedroefd gemoed, zij hoort den geliefden naam noemen. Nog een oogenblik draalt zij, toen trad zij nader en sloeg de armen om den hals van den man die over het kruis gebogen was.

'Mijn vader !' sprak zij nauwelijks hoorbaar.

De majoor kon geen woord voortbrengen; hij drukte zwijgend zijn kind aan de borst en zijn gemoed stortte zich uit in een stroom van tranen.

Twee dagen vroeger waren Frans en Lise in het studeervertrek van den dokter getreden; zij brachten een brief van den majoor. Zoodra de oude man gezien had dat Verbommel zijn toestemming tot het huwelijk gaf, zeide hij:

'Welnu! dan zijn er geen hinderpalen meer. Moge God u zijn zegen schenken, mijne kinderen. Doch nu heb ik u ook iets te zeggen en een brief voor te lezen.'

Hij bracht hen in de bekende kamer met bloemen. Daar, met het oog op Angela's portret gericht verhaalde hij uitvoerig de geschiedenis der jonge vrouw. De goede dokter deed dit met de meest liefdevolle, verschoonende woorden voor de arme jonge vrouw, ofschoon hij tevens zijn strenge afkeuring over de gemengde huwelijken te kennen gaf. Toen hij geëindigd had, las hij den brief van den majoor voor. Lise was geweldig geschokt en ontroerd, Frans was zeer ernstig.

Vanwaar de tournure, door dames van smaak
Met rosettes en franjes gedragen?

Men zegt; 't is de kap van een tilbury, die
Met scharnieren omlaag wordt geslagen.

'Laat ons de zuster innig liefhebben, Lise,' sprak hij.

'O Rosine . . ., . mijn zuster!' riep zij. 'Ach, ik had er een voorgevoel van, maar ik wil haar liefhebben, ik heb haar nu reeds als een zuster lief.'

‘De goede God moge u daarvoor zegenen, Lise,’ zei Frans. ‘Zoo is het goed!’

Den volgenden dag werd besloten dat Rosine voor de wereld de dochter van dokter Bremmer zou blijven, zooals de stervende moeder had verlangd. Mevrouw van Staden, die de beraadslaging had bijgewoond stemde daarmede geheel in.

Eenigen tijd later schreef de majoor aan professor van Staden, die weder naar het klooster teruggekeerd was, dat het huwelijk van zijn dochter met Frans Bremmer nog in den loop van den Zomer zou voltrokken worden, dewijl mevrouw van Staden en de oude dokter zich hadden doen kennen als gezworen vijanden van een langdurige verkeering

Zoo gebeurde het ook. In de eerste dagen der maand September was de kerk, waarin eens Angela zoo lang en zoo vurig bad, feestelijk getooid. De jonge dokter Bremmer en zijn bruid waren omringd door liefhebbende bloedverwanten, die den zegen des hemels over het jonge paar afsmeekten.

Toen de H. Mis geëindigd was, trad de oude eerwaardige priester andermaal voor het altaar, het jonge paar knielde voor hem neder en het verbond werd gesloten dat slechts met den dood kan eindigen.

Rosine was diep bewogen, zij dacht aan hare moeder en smeekte God dat hare zuster een gelukkiger lot zou te beurt vallen.

Toen professor van Staden, die voor die plechtigheid was overgekomen, laat in den avond van dien dag met zijn moeder alleen was, vroeg hij haar toestemming om zich voor het priesterambt te mogen voorbereiden. De oude vrouw stak ontroerd de handen ten hemel en zeide met de oogen vol tranen:

‘Mijn God, gij overlaadt mij met uwe gunsten en weldaden.’

In de woning van dokter Bremmer had ook een treffend tooneel plaats. De oude man zat in de kamer waar de portretten hingen en Rosine had de arm om zijn hals geslagen.

‘Gij hebt nu nog een dochter die u liefheeft,’ sprak zij, ‘sta mij toe dat ik mij geheel aan God ga toewijden.’

De oude man bedekte het gelaat met beide handen.

‘Ik heb dit oogenblik te gemoet gezien,’ antwoordde hij, ‘het kost mij moeite van u te scheiden want gij zijt mij zoo innig dierbaar, doch God wil het en zijn heilige wil moet geschieden op de aarde als in den hemel, dat bidden wij dagelijks. Gekruisigde liefde, dat is het aangenaamste offer voor God. Welnu, ik wil dit offer brengen, mijn kind, ga waar God u roept.’

Jaren zijn voorbijgegaan. De goede dokter rust reeds lang van zijn arbeid, hij stierf den dood der rechtvaardigen. De majoor volgde hem spoedig, doch reeds lang te voren was hij tot het Catholicisme bekeerd.

Rosine draagt het kleed der zusters van liefde, die engelen door God aan de zondige wereld geschonken om de zaden van godsvrucht en naastenliefde aan te kweeken en Max van Staden, de eens zoo welsprekende professor, predikt nu de goddelijke leer der eeuwige waarheid, zooals die in het gezag der onfeilbare Kerk van Christus is neêrgelegd.

[Nummer 42]

De Weener tentoonstelling.

In de arabische vertellingen krioelt het van wonderen. Aladin met zijn tooverlamp heeft slechts zijn wensch te uiten, en wat hij wenscht, is er.

'Wilt ge,' zoo vraagt men in ons minder poëtisch tijdvak, 'dat in één nacht een paleis verrijst?'

'Uw wensch zal vervuld worden,' is 't antwoord. 'Opbouwen en afbreken, 't is alles slechts het werk van een oogenblik, den tooverlantaren van Aladin kan men er zelfs bij missen.'

DE WAARZEGSTER

In stede van dien tooverlantaren vordert men echter tegenwoordig een ander toovermiddel, bijv. een stevige vijf en twintig millioen guldens. Zijn deze bijeen, dan, alsof er een kaartenhuisje gebouwd wordt, verrijst voor die som in den kortst mogelijken tijd een paleis als dat der weener tentoonstelling.

Men meene niet, dat wij ons aan overdrijving schuldig maken. In-

tegendeel, om juist te zijn, zouden wij het tentoonstellings-gebouw eigenlijk een reeks van paleizen moeten noemen. Ja, 't is een reeks van gebouwen, een stad en wel een vrij groote stad met pleinen, met wijken voor de aristocratie en den minderen man, met kerken, moskeeën, pagoden, hôtels, villa's enz. In deze expres daartoe gebouwde en met muren omgeven stad wordt de wedstrijd der kunst en industrie gevierd.

Rechtmatig is de aandacht, die de gansche wereld aan 't reuzenwerk in Oostenrijk's metropole wijdt; de strijd, waarbij de volken in 't kampperk treden met de wapenen des geestes, verdient belangstelling.

't Is daarom, dat wij, gelijk in den eersten jaargang der *Katholieke Illustratie,* ook thans door correspondentiën uit Weenen en afzonderlijke gravuren onzen lezers eenigszins met de aldaar plaats hebbende wereldgebeurtenis willen in kennis stellen. Tot dat doel strekke voor dit nommer de gravure op de laatste bladzijde van dit nommer, die den hoofdgevel voorstelt van het tentoonstellingsgebouw.

Waarzeggerij.

Onder de ellendige baantjes die sommige luiaards kiezen ten einde niet van honger om te komen, behoort ook de kunst om lichtgeloovigen hun goed geld te laten betalen voor enkele berekende, met zekere deftigheid opgedreunde phrasen.

Er waren er in de tijden van olim die de waarzeggerij zeer hoog opnamen, zij lazen de toekomst in de sterren. 't Waren zelfs voorname luî, die sterrenwichelaars en soms aan de hoven der vorsten lang niet de minste figuur. Evenals het algemeen mode was er een hofnar op na te houden, zoo gaven ook sommige potentaten aan de astrologen kost en inwoning ten paleize. Het baantje van hofnar schijnt nog in zwang, althans bij gelegenheid van de drie-keizers-bijeenkomst te Berlijn in 't vorige jaar, hoorde men bijna nog meer van de snakerijen van den hof-komiek dan van iets anders spreken.

Doch de mannen met kabalistisch gesierde tabberden, met puntmutsen en tooverstaf die de toekomst in het firmament lazen, zijn henen, ook de waar-zeggers en- zegsters die in de een of andere spelonk huisden en allerlei vreemd gereedschap zich hadden aangeschaft om de stumpers te verschalken, ze zijn verdwenen.

De waarzeggerij is aan lager wal geraakt, een versleten spel kaarten en wat koffiedik is soms alles wat nog der moeite waard wordt geacht om daarvoor aan te schaffen. Een bezoek bij zulk een alles behalve deftige waarzegster, naar allen schijn een zigeunerin, wordt in zeer karakteristieke trekken voorgesteld op de eerste gravure van dit nommer, naar een schilderij van onzen vaderlandschen schilder Baugniet. De onderscheiden houding der verschillende personen, en geheel het accessoire wordt geroemd als bijzonder goed geslaagd en ook de hooge prijs, onlangs op een veiling van schilderstukken te Brussel aan dit doek besteed, pleit voor de buitengewone waarde die men er in ontdekte.

Het koornveld.

> Een hof, waer in gestaêgh de boomen sullen bloeyen,
> En des al niettemin gestage fruyten groeyen.

Een hof, daer aerdigh koorn sal wesen over-al,
En daer noyt dorren halm het oogh bedroeven sal.
Een hof, daer even staêgh de vogels sullen singen,
Daer met een suyver nat de beecken sullen springen.
Een hof, daer menigh dier sal heulen met den mensch,
En dienen al het volck tot vollen herten-wensch.
Des is hier ons besluyt: dat, waermen menschen vint,
De beste van het volck het koren is gesint.

Zoo spreekt de nederlandsche dichter, aan wiens woorden te twijfelen 't eertijds in ons vaderland niemand zou gewaagd hebben. Die de tweede gravure van dit nommer bezie, moge 't ook thans met hem eens zijn.

Een Zuid-Duitsche.

Dat de Indiër zich niet in een ruige, zware pels steekt en de Groenlander niet met een lichte stroohoed loopt, is al heel verklaarbaar, doch waarom het costuum, in zooverre het niet van 't klimaat afhankelijk is, in 't oog loopend verschillend is bij de verschillende nationaliteiten, daarvoor laat zich soms minder gemakkelijk een reden vinden. Nu eens is het de mode, dan weer de gehechtheid aan het ouderwetsche, soms luim en gril, die daarover een niet geringen invloed uitoefenen.

De mode is in alle geval een vijandin van 't oude nationaal costuum. En zoo men de oud-hollandsche, oud-vlaamsche of welk andere ouderwetsche kleederdracht ook, ergens wil aantreffen, men zoeke dan op het platteland, 't welk nog niet onder den schepter der mode is gebracht.

Waar de boerenstand eenigszins den toon aangeeft, daar wordt ook de nationale kleederdracht nog al in eere gehouden. Zoo bevindt men dit in menige streek van Zuid-Duitschland, waar de boerenstand de groote meerderheid uitmaakt - in Baden b.v. vertegenwoordigen de landelijke gemeenten ongeveer vijf en zeventig procent van de bevolking des rijks. Daar tooit en dost men zich nog heden ten dage gelijk de voorouders, in lang vervlogen eeuwen, hun toilet maakten, en bij sommigen is de gelijkenis zoo sprekend dat het u is alsof zij uit de lijsten van oude familie-portretten waren gevlucht. De derde gravure van dit nummer stelt een Zuid-Duitsche voor, wier gewoon costuum, met al zijn kenschetsende bijzonderheden, echt nationaal, echt ouderwetsch kan genoemd worden.

Neven en nichten.
Door Mathilde.

I

Wanneer men zich eenige jaren geleden op een Nieuwjaarsdag de moeite had gegeven, 's namiddags om twee uur de groote straat van het stadje H . . . af te loopen tot het punt, waar de huizen schaarscher worden en de schaduwen der boomen van den wal zich reeds van nabij vertoonen, dan had men daar een groep lieden aangetroffen, die blijkbaar alles in 't werk hadden gesteld er dien dag heel proper en netjes uit te zien, zonder echter tot buitengewone en kostbare hulpmiddelen hun toevlucht te nemen.

De eerste persoon, die de aandacht trok was een flink gebouwd burgerman, tusschen de 40 en 50 jaar; aan zijn zijde ging een vrouw, van denzelfden leeftijd, met een grooten, geruiten doek om en een tasch aan den arm. Zij had het vrij druk met een zeer magere, stokachtige jufvrouw, wier bloeitijd voorbij was, ofschoon ze dit

voorrecht ruim gunde aan de rozen en vergeetmijnietjes, welke trots hagel, ijs en sneeuw op haar hoed prijkten. Sprak de ééne heel deftig en met veel nadruk, de andere legde zich meer toe op een vlugge, rappe uitspraak, en hare handen, of liever hand (want de eene omklemde steeds stijf en vast een groote parapluie) volgde een voor een elke beweging harer tong. Van tijd tot tijd mengde de achtbare huisvader zich in haar gesprek, doch gewoonlijk richtte hij het woord tot den hem volgenden jonkman, die de drie kruisjes reeds achter den rug heeft; deze loopt met de handen op den rug, als hij iemand aanspreekt gaan zijn oogen langzaam dicht en dan heeft hij de beminnelijke gewoonte onophoudelijk zijn neus op te trekken. Een gelaatkundige zou het heel moeielijk vallen zich een bepaald oordeel over zijn inborst te vormen, daar zijn trekken zelden of nooit hun natuurlijken plooi hebben. Deze vier waren de belangrijksten uit den groep; een paar jonge meisjes, die onder elkander lachten en praatten; twee knapen in de vlegeljaren, een wat ouder, die heel blond was en vrij pedant scheen, twee kinderen tusschen de acht en zes jaar, schaarden zich om hen.

Ze bleven stilstaan voor een net huisje met twee verdiepingen en vijf ramen en een deur aan de voorzijde; de vader des huizes trok even aan den blinkenden schelknop terwijl de anderen zich een ernstig en geposeerd voorkomen gaven geheel in overeenstemming met de gewichtige plechtigheid, welke hun te wachten stond. 't Is dan ook geen kleinigheid een rijke erftante een gelukkig jaar toe te wenschen.

Mevrouw Gorbeen, zoo heette de beminde tante, was de bewoonster van dit huis; twee keer in het jaar, den eersten Januari en den 27sten Augustus - haar verjaardag - kwam dezelfde groep voor het huis staan, brandend van verlangen, zoo het heette, om de lieve tante hun opwachting te maken, doch inwendig hopend, dat dit de laatste keer zou zijn. Verder strekten zich de betuigingen hunner liefde en achting niet uit; mevrouw wilde het volstrekt niet anders: het zou haar niet veel moeite kosten, de familie den halven dag bij zich te houden en indien zij haar provisiekasten openliet, zouden wellicht de bezoekers van geen scheidingsuur weten, maar mevrouw Gorbeen stelde weinig prijs op gezelschap van wie dan ook, en haar leven was uiterst eenzaam. 's Morgens ging zij zonder zich ooit om het weêr te bekommeren naar de kerk en vervolgens zette zij den geheelen dag geen voet meer buiten de deur.

Maar een blik op de tante zal ons meer leeren dan vele woorden. Een kleine, niet zeer vlugge meid liet de familie in de zijkamer links van 't eigenlijk salon, dat zoowel door de ouderwetsche, deftige meubels als door bewonderenswaardige netheid ieders aandacht trok. Op de groote ingelegde tafel stond een zilveren servies met koffieketel en daarvoor een fauteuil. Mevrouw Gorbeen liet zich echter nog een weinig wachten.

De bezoekers gingen intusschen in een rij achter elkander staan, de blonde neef, die een papier uit de zak had gehaald, voorop; de met de oogen knippende neef met de bloemlievende nicht achter hem, de kinderen links en rechts, de twee oudjes een weinig ter zijde.

Daar ging de deur open. Tante trad binnen; ze was reeds oud, bleek of liever geel; een zwarte kanten muts, en een zwarte zijden japon, met een grijs wollen fichu over de schouders, maakte haar toilet uit. Drie krullen ontsnapten van weêrszijden uit haar muts en haar mond scheen slechts een lichte beweging noodig te hebben om er knorrig en ontevreden uit te zien. Zij maakte de deur met een heftige beweging open

zoodat de blonde neef een flinken duw kreeg en geheel van zijn stuk raakte. Zijn moeder stiet hem aan:

'Begin dan toch,' fluisterde zij.

'Wat komt ge vroeg,' sprak tante terwijl zij staan bleef.

'Tante' zei de neus optrekkende neef, met erg duitsch accent, 'we konden dezen dag niet voorover laten gaan zonder u onze hartelijke en oprechtige heilwenschen aanbieden te komen.'

De jufvrouw naast hem trok aan zijn mouw, de andere met den geruiten doek zag hem aan, kwaad als een spin, en zich toeu tot Tante wendend zeide zij:

'Tantelief, onze Gerrit wou u zoo graag met een versje verrassen.'

'Kom dan! Ik zou maar beginnen' luidde het weinig aanmoedigend antwoord.

Gerrit deed een stap voorwaarts en begon:

'Nu weder een nieuwe jaarkring
Zich heeft geworpen in den afgrond
Der eeuwigheid; zonder verandering,
Te brengen in ons midden zoo bont.

(Neef trok zijn neus hoog op; nicht kneep de lippen samen.)

Kom ik, o beste Tante,
Schoon ik niet heb de pen van Dante,
U bieden mijn wenschen,
Opdat alle menschen,
Meer van u houden,
En steeds waardeeren,
Uw prachtig gouden
Hart! Kon ik lardeeren,
Met proza en poëzie, mijn muze,
Dan zou ik met vader, moeder, Suze,
Hennis, Trijn, Piet en Keetje,
U niet geven een beetje.'

'Weet je wat Gerrit,' zei tante, 'geef me dat papier, dan zal ik het straks op mijn gemak lezen. Laat ons nu gaan zitten.'

'Tante, het beste,' zei de oudste dame en gaf haar de hand.

Toen kwamen alle kinderen op hun beurt, en daarna zetten zij zich neer; Tante op de fauteuil, de overigen rondom de tafel. 't Was geen kleinigheid de geheele familie van koffie te voorzien; eindelijk had elk zijn kopje voor zich en 't gesprek begon.

'U heeft weêr een nieuwe meid, zie ik, tante,' sprak jufvrouw Bellenaer, die met den schotschen doek.

'Dat zou wel dienen, nicht! Ik had Geertje al twee maanden.'

'En waarom is ze heengegaan?'

'O, als ik je dat eens wou vertellen, dan kon ik je wel tot acht uur aan den praat houden.'

'Maar Tante,' sprak neef Hennis, die met de knippende oogen, 'we mochten niets liever willen, wie zoo lange in uw gezelschap te blijven.'

'In huis bedoel je zeker, en dan kon ik maar in den tuin gaan, is 't zoo niet?'

'Foei tante. Dat zegte ik niet.'

'Raad eens, neef Bellenaer, hoeveel meiden ik gehad heb, sedert mijn verjaardag?'

‘Twee, tante?’
‘Acht!’
‘Maar! acht. Hoe is 't mogelijk!’ riepen allen, als uit één mond,
‘En nu zegt gij in u zelven: wat is die tante toch een lastig mensch, dat ze geen een meid houden kan.’
‘O neen, tante!’
‘Ja wel, dat denkt gij! En gij weet ook alles wat hier voorgevallen is. De stad zal er genoeg over gepraat hebben. Ik geef weinig om die praatjes. Ik ben ver daarboven verheven; maar u vertellen, wat er hier voorviel zal ik toch, daar gij weten moet, wat het is en wat gij te antwoorden hebt.’
En met een majestueuze beweging sloeg zij de linten harer muts naar achteren, legde beide handen vast op tafel en begon een lange geschiedenis over Mietje, die kennissen in den gang ontving, over Kaatje, die 't eten uit de kast stal, over Trui, die een volle koffiepot op het tapijt had laten vallen, en Griet, die midden op dag in 't turfhok zat te slapen, en Betje, wier kleeren uit de garde-robe van een schoorsteenveger afkomstig schenen; Doortje en Mietje II waren brutaal en de laatste bovendien een weinig. . . . en om 't leelijke woord niet te bezigen tikte zij op haar voorhoofd, en Leentje dan, die had vier kopjes, twee schalen en een bloemenvaas gebroken. Nu had zij een eenvoudig boerenmeisje met veel moeite gekregen, na eerst een week zonder eenige hulp te hebben doorgebracht.
‘Maar tante!’ zei jufvrouw Bellenaer,’ waarom heeft u mij niet gewaarschuwd: dan had ik u een van de meisjes gestuurd.’
‘En ik was zelf gekomen,’ zei nicht Suze. Tante zweeg en vroeg wie of er nog een kopje koffie moest hebben.
‘Wie maakt het Floda, tante?’ vroeg neef Hennis.
‘Heel goed,’ antwoordde tante en zij zag er iets vriendelijker uit. ‘Van de week dacht ik dat hij ziek was, maar toen heb ik hem een paar korreltjes peper gegeven en nu is hij zoo vlug en vroolijk als te voren.’
‘Heeft hij niet veel last van de kou?’ was nicht Bellenaer's bezorgde vraag.
‘Toch niet, nicht; het moet mooi zonnig weêr zijn, wanneer ik hem 's Winters in den tuin laat gaan; 's Zomers is 't wat anders.’
‘Och,’ lispelde nicht Suze ‘ik heb 't altijd gezegd, dat Floda bij den dag mooier wordt. Hij heeft zoo'n, hoe zal ik 't zeggen . . . stolz air over zich.’
‘Juist wie tante,’ wilde neef Hennis zeggen maar hij bezon zich en . . . ‘wie Gerrit,’ ging hij voort.
‘Och ons Gerritje, daar beleven we zooveel pleizier van,’ zei jufvrouw Bellenaer, ‘wat zeg je, Bellenaer?’
‘O ja ja!’
‘Maar hij moest wat meer in de zaken van zijn vader bezig zijn en niet den geheelen dag verzen maken en lezen,’ zoo viel mevrouw Gorbeen in.
‘Dat doet hij ook niet altijd, neen volstrekt niet; och 't is een beste jongen.’
De beste jongen sloeg de oogen neêr.
‘Geloof mij Bellenaer,’ vervolgde mevrouw Gorbeen, ‘gewen uw kinderen vroeg aan arbeid en studie, en laat hun fantazie vooral geen vrij spel. Alles gekheid.’
‘Zeker, zeker tante. Maar Gerrit is door en door poëet; er zit zoo'n dichterlijke natuur in.’
‘Precies, wie Vondel,’ zei de spotachtige Hennis weêr, terwijl Gerrit den rand van zijn pet tusschen de tanden nam en de oogen niet durfde opheffen.

‘Zulke karakters zijn het moeilijkste te regeeren,’ zuchtte tante en zij werd hoogrood en hare lippen trilden: blijkbaar deed haar dit onderwerp zeer.

Suze begon te vleien.

‘Och, tante wat heeft u een ondervinding, ieder, die men spreekt, roemt uw verstand en uw, hoe zal ik het zeggen . . . . . uw savoirvivre.’

‘Daarvoor ben ik ook vijf en zestig jaar geworden,’ hervatte tante droog en haalde meteen haar horloge voor den dag. Dit was het sein. Ieder stond op en kreeg een handdruk en hoofdknikje tot afscheid.

Een meisje echter van 15 of 16 jaar had zich achter tante geplaatst en stil legde zij op haar schoteltje een klein pakje, toen voegde zij zich weêr bij de anderen, maar mevrouw Gorbeen zag alles door den spiegel. Zij keerde zich snel om en opende het papiertje, er lag een klein speldenkussen in. De gasten waren reeds buiten de deur, toen tante hardop riep: ‘Bellenaer.’

De aangesprokene keerde aanstonds terug.

‘Bellenaer,’ sprak zij ‘ik heb besloten een van mijn nichtjes bij mij aan huis te nemen.’

‘Dat is excellent, tante.’

‘Sla die stadhuiswoorden maar over en zorg dat morgen ochtend al het goed van Koosje Dirks hier is en zij er bij.’

‘Goed tante, uw dienaar,’ stotterde de teleurgestelde vader en verliet het huis.

II

De tijding van tante's onverwacht besluit bracht een ongehoorden schrik in den familiekring teweeg. Koosje Dirks was een kleindochter van mevrouw Gorbeen's eenigen broeder; na den dood harer ouders was zij bij haar neef den kruidenier Bellenaer in huis gekomen en verrichtte daar de diensten van meid, en wijl zij veel vlugger en netter was dan de twee dochters des huizes (waarvan de eene nog schoolging) was zij onmisbaar geworden. 't Was een goed kind, dat Koosje; levendig, soms lichtzinnig, maar met een gevoelig hart, en vooral vlug en slim, zooals 't wel aan haar oogen te zien was. Niemand had haar aangespoord om 't een of ander voor tante Gorbeen te maken; doch zij kon de baatzuchtige vriendelijkheid van de overige neven en nichten niet verdragen; zij dacht nooit aan tante's erfenis, maar door instinct gevoelde zij hoe de oude vrouw liefde noodig had en daarom wilde ze haar, zonder dat iemand het merkte, een bewijs van hare gevoelens geven. Weinig vermoedde zij de gevolgen dier daad.

Neef en nicht Bellenaer waren dubbel ontevreden over dit voorstel. Vooreerst, omdat zij Koosje ongaarne misten en ten tweeden, om het gevaar dat er thans bestond, dat 't meisje nu eenige erfgename zou worden. Nicht bromde tegen haar man over zijn bloôheid om niet dadelijk te protesteeren tegen zoo'n besluit. Neef Hennis zeî niets, Suze daartegen heel veel, doch 't einde van alles was dat Koosje daags daarna den kruidenierswinkel verliet, zonder veel aangename herinneringen mede te voeren, en vol hoop haar intrek ging nemen bij tante Gorbeen.

Met wat minder gevoel of wat meer bekwaamheid, om hare schatrijke gevoelens over te gieten was mevrouw Gorbeen veel gelukkiger geweest; zij beminde haar man innig, doch was altijd even koel en teruggetrokken jegens hem, zoodat er ten laatste een verwijdering tusschen hen ontstond, die haar hart zou gebroken hebben, indien het niet zoo sterk was geweest.

Haar zoon Adolf ook was geheel van zijn moeder vervreemd, dank hare schijnbare stugheid. Het was een vreeselijke beproeving voor haar geweest, toen de dichterlijke, begaafde jongeling op dwaalwegen raakte en eindelijk, zonder dat zij vermocht hem terug te roepen, naar Amerika

vertrok, waar hij eenige jaren geleden, zooals zij toevallig vernam, was gestorven. Toen werd haar hart voor ieder gevoel ontoegankelijk; zij verlangde van niemand genegenheid, het minste van hare neven en nichten. Behoefte werd het voor haar op meiden te brommen, op alles aanmerkingen te maken, alles af te keuren en hardvochtig te zijn jegens anderen. Twee jaren te voren, kwam echter een schijnbare onbeduidende zaak een groote verandering in haar leven brengen.

HET KOORNVELD.

Een harer kippen, die een talrijk kroost had, werd plotseling ziek en stierf. Voor de acht kiekens was de dood der klokhen een zware slag; zeven overleefden de oude slechts weinige dagen en de jongste, de zwakste tevens, waarvan de eene poot daarenboven door een onaangename aanraking met een muizenval veel geleden had, bleef over. Mevrouw Gorbeen had innig medelijden met het ongelukkige haantje; zij maakte voor hem een nestje klaar in haar werkmand; voedde het dier zelf, verbond zijn poot en na hem zeer vele gevaren te hebben zien overwinnen, had zij de voldoening den haan behouden en slechts een weinig kreupel te zien. Terwijl zij in de kleine tuinkamer aan de breikous zat, liep het dier over den vloer, pikte alles op, wat het vond, sprong dan soms op

EEN ZUID-DUITSCHE.

tafel en vervulde het vertrek met zijn tonen. Wat was zij blijde toen Floda (zij had den nog altijd geliefden naam omgekeerd en aan den haan gegeven) voor het eerst pogingen aanwendde om te kraaien en eindelijk er vrij goed in slaagde; en trotsch wanneer hij een bezoek in 't kippenhok bracht en alle hennen hem - zooals 't haar voorkwam - bewonderend aanzagen. Zij kende zich zelf niet van geluk, toen zij het bed voor een lichte ongesteldheid moest houden en Floda stil dicht bij haar op een stoel bleef liggen. Slechts wanneer zij Floda prezen, konden neven en nichten rekenen op haar vriendelijk antwoord. Zij kon soms uren alleen zitten mijmeren, de oogen op Floda's blinkende bonte vederen gericht, want de lieve gunsteling had een bijzondere, zoo niet mooie kleur, waardoor men hem dadelijk onder duizend van zijn soort kon herkennen, doch hiertoe bepaalden zich zijn goede eigenschappen. Elke meid wist te verhalen hoe lastig het dier soms kon zijn, hoeveel papieren hij bemorst en verscheurd had en hoe kieskeurig hij met zijn voedsel was.

Den volgenden morgen dus trok Koosje Dirks voorafgegaan door een kruier, die haar koffer droeg, de stad door. Ieder wist reeds, waar zij heenging. De een voegde haar toe:

‘Nu Koos, ik feliciteer je! Houd je goed, hoor. ‘En pas goed op Floda.’

Een ander zeide: ‘Als je nu haar erfgenaam wordt, gedenk mij!’

En dan weer een derde: ‘Ja, maar dan moet je eerst aan Floda een lijfrente uitkeeren.’

Verder hoorde zij zeggen:

‘Hoe kijkt neef Bellenaer vandaag’ en ‘Ik zou de huid niet verkoopen, vóór ik den beer had.’

‘Ik wil den beer niet eens hebben,’ zei Koosje ‘ik pas tante op en daarmeê doe ik mijn plicht.’

‘Houd je zoo vroom niet, wie een kwezel,’ zei neef Hennis, ‘je lijkt gansch fijn, maar ik had je gelijk begrepen.’

‘Dan ben je vlugger wie ik neef Hennis,’ antwoordde Koosje spottend, ‘ik heb u nog niet begrepen!’

‘Waarvan heb je dat speldekussen gemaakt, van passament of zijde.’

‘Ik zal er ook een voor jou maken, als je 't zoo mooi vindt,’ en een deftige buiging voor hem makend ging zij verder. Onder onophoudelijke aardig- en hatelijkheden was Koosje tot dicht bij tante's woning gekomen, toen zij eensklaps de roode rozen van nicht Suze's hoed en daaronder de nicht zelf ontwaarde.

‘Goeden morgen, Koosje,’ zei de fluitende stem, ‘gaat gij nu al naar tante?’

‘Zooals ge ziet, nicht Suze. Zou het tante nog vroeg genoeg zijn?’

‘Dat weet ik niet, lieve! Maar och gij, gij zult het wel niet laat genoeg vinden,’

‘Hoe zoo?’

‘Och kind! Ik houd er niet van over zulke dingen te spreken. Ziet ge, kwaadsprekendheid is een groote zonde.’

‘Zeker, nicht Suze, dat zegt de catechismus duidelijk genoeg.’

‘Maar mijn arm Koosje. Ik heb altijd veel van u en uw moeder zaliger gehouden, en daarom wordt het mij wee om 't hart, als ik zie dat gij het minder goed zult hebben, dan bij die beste nicht Bellenaer.’

‘Zou u denken, nicht?’

‘Stil in 's hemelsnaam, Koosje! 't Was een slechte ingeving, een ingeving van den duivel toen gij dat speldekussen maaktet, wij geven tante nooit iets, sedert zij ons eens een, twee, driemalen gezegd heeft geene geschenken aan te willen nemen.’

‘Is 't waar!’

‘Ja zeker! maar kind, gij wist dat niet en nu ach! nu wordt ge er voor gestraft. 't Is hard voor u, ik begrijp 't, ik kan 't aan uwe oogen zien, dat gij den geheelen nacht hebt geschreid.’ . . . . . .

‘Maar nicht dat komt van de koû, we staan hier te praten of 't geen Januari was,’

‘Wat zal 't treurig voor u zijn met tante en dien haan alleen te zitten in de lange winteravonden, gij zijt zoo aan het. . . . . hoe zal ik het zeggen, familieleven gewoon geraakt en wat zult ge uw vriendinnetje Netje missen!’

‘En toch hebt ge gisteren tante aangeboden, bij haar te komen wonen.’

‘O ik, dat is wat anders! Ach Koosje, toen mijn liefste hoop als een morgennevel in de lucht vervloog, toen heb ik besloten mijn leven te gebruiken om anderen gelukkig te maken en mijn eigen welzijn aan dat van mijn naaste op te offeren. Een schijnbaar kleine zaak, een speldenkussen kan het lot van een mensch veranderen. Maar Koosje lief, troost je maar, want blijft ge niet zoo goed oppassen als anders, dan kom je misschien spoedig vrij.’

‘Goed, nicht Suse, pleizierige wandeling!’

‘Dag, beste Koosje, ik zal veel aan u denken.’

‘Heel goed, nicht, dat kan geen kwaad,’ antwoordde Koosje en stapte voort lachende over de huichelachtige vriendelijkheid van nicht Suze.

Tante was vriendelijk, bijna hartelijk, zij wees Koosje het voor haar bestemd verblijf aan, nam haar vervolgens meê naar de keuken en den zolder, en bracht haar eindelijk in de tuinkamer, waar zij samen koffie dronken, terwijl Floda trotsch heen en weer drentelde en de nieuwelinge verwelkomde, door op te springen en vreeselijk te kraaien. Natuurlijk vond Koosje dit heel amusant evenals tante en inwendig besloot zij Floda's grillen te verdragen om tante's liefde te winnen.

‘Tante,’ zeide zij 's avonds, ‘ik ben u zeer dankbaar, dat gij mij een plaatsje in uw huis gunt. Wij zijn beiden alleen op de wereld, ik heb geen ouders, u geen kinderen, laat mij door wederkeerige liefde uw kind zijn.’

Die woorden werden gesproken, zoo eenvoudig, zoo zonder nevenbedoelingen; hare heldere blauwe oogen waren met tranen gevuld, die zoo geheel uit het hart schenen voort te komen, dat jufvrouw Gorbeen's ziel diep geroerd werd, er kwam een uitdrukking van vreugde in hare matte oogen en de hand van Koosje drukkend zeide zij met bevende stem:

‘Ga Koosje, ge zijt een goed kind!’ Doch als vreesde zij te veel gezegd te hebben, opende zij stil haar kamerdeur en verdween.

III

Drie maanden zijn voorbij en niettegenstaande de Bellenaers druk klagen over tante's dwaasheid om hun juist Koosje te ontnemen en neef Hennes haar ‘slim wie een vos, geslepen wie een brillaat’ noemt en Suze de oogen verdraait om Koosje te beklagen, maakt het meisje het zeer goed bij tante; ze ziet er nog veel gezonder uit dan voorheen, en is nog even vroolijk, ofschoon nicht Suze beweert, dat haar hart veel lijdt en neef Hennis dit beaamt, overtuigd als hij is, dat Koosje volleerd is in de moeilijke kunst der veinzerij.

Tante Gorbeen liet haar weinig huiswerk doen; maar des te meer bemoeide zij zich met haar onderwijs; zij gaf haar zelf les in alle vakken, waarin 't meisje zeer ten achteren was, leerde haar fransch en teekenen en zelfs spelen op het oude vleugelstuk; de eerste tonen die tante zelf aan het instrument ontlokte, deden haar verbleeken, even als elke herinnering aan Adolf, die zoo meesterlijk speelde maar het begon haar goed te doen, toen de nieuwe meid met zeer veel muzikaal gevoel begaafd, een paar kleine stukjes op 't gehoor af, speelde. Dan sprak tante Floda aan, beval hem stil te zijn en luisterde aandachtig toe. In de Winteravonden las Koosje tante altijd voor; want mevrouw Gorbeen's oogen stonden haar niet toe zelf te lezen, en nu de Lente aankwam, wist Koosje haar over te halen, samen een wandeling langs de wallen te maken en eens zelf het veld in te gaan. Niets scheen dus aan haar geluk te ontbreken, indien . . . ja indien Floda er niet was; de haan had haar een eeuwigen haat gezworen; eens vertrapte hij een allerliefst teekeningetje voor tante bestemd, een anderen keer wierp hij haar kop koffie om, zoodat er vlekken op het kleed kwamen, dan weêr maakte hij haar kamer vuil en 't ergste van alles was, dat zijn hok in een hoek van den gang zich juist naast de slaapkamer bevond; zoodat 't meisje minstens viermaal 's nachts door zijn gekraai gewekt werd en 's morgens gedwongen was vroeg op te staan, daar hij haar geen rust liet met zijn gezang. Dit was haar eenig verdriet en dikwijls was zij boos op zich zelf, dat zij weinig van Floda bleef houden.

‘Zeg me eens oprecht,’ zei Suze eens, toen zij haar nicht op de markt aantrof ‘hoe gevoelt gij u, zijt ge niet erg ongelukkig?’

‘Integendeel nicht! Ik geloof, dat ieder wel met mij zou willen ruilen.’

‘O foei, Koosje, ge doet me haast gelooven, dat neef Hennis gelijk heeft en gij goed huichelen kunt.’

‘Neef Hennis beoordeelt mij nog wie zich zelf wie het zijn gewoonte is,’ antwoordde zij lachend, want ze wist dat de Duitscher achter haar stond.

‘Ik zeg 't immer Suze,’ sprak hij ‘nicht Koos is gansch slim, maar beware kind, wie heeft je op den kop geslagen, 't is wie een tijgerklauw.’

‘Genadige hemel, nu zie ik 't ook, Koos! Dat heeft toch tante niet. . . .

‘Wel neen, 't is een klauwslag van dien Floda,’ antwoordde Koosje bits, knorrig op Hennis, Suze en den haan, en zonder een hunner te groeten, verliet zij hen.

‘Arm kind!’ zuchtte Suze ‘zoo zoû ik geen erfenis willen koopen.’

‘Meent ge dat waarlijk,’ vroeg Hennis, ‘zij durft zoo rijk wezen.’

‘Daar hebben wij wat aan; aan al dien rijkdom. Ze geeft Koosje een dames-opvoeding, alleen opdat zij haar stand zal kunnen ophouden, wanneer zij eens bezitster is van het fortuin en wij, wij kunnen toekijken en droog brood eten.’

‘Nicht Suze, wil je mij helpen?’ vroeg Hennis geheimzinnig.

‘Hoe zoo!’

‘Nicht Suze, ik zal de zaak daarstellen, maar je zult me helpen,’

‘Hoe dan?’

‘O 't is gansch licht! Zorg maar dat iedereen weet, hoe Koosje mishandeld is van Floda.’

‘Ja en verder?’

‘St, st,’ en neef Hennis was verdwenen. Ieder wist dat die beiden vooral op tante's erfenis aasden. Voor neef Hennis was niet de minste kans om tot eenigen stand te komen dan door tante's dood en erfenis. Hij was magazijnmeester met *f* 500 in het jaar; nicht Suze leefde van een kleine rente, die als zij eens een huwelijk aanging, ophield; 't was dus geen wonder, dat beide, elk voor zich tante's handelingen tegenover Koosje uiterst afkeurenswaardig vonden, daar zij het geheele gebouw hunner hoop

op fortuin dreigden af te breken. Blind moest men zijn om niet te bemerken hoe verdeeld tante's liefde nu was tusschen Koosje en Floda; en dat zij leed over hun slechte verstandhouding is gemakkelijk te begrijpen.

'Gij moet het van hem maar verdragen, Koos,' zei tante vriendelijk

toen zij 't bebloede gelaat van 't meisje zag. ‘Floda is verwend. Ik moest strenger zijn tegen hem, maar ik kan 't niet meer; ik ben zoo dikwijls streng geweest in mijn leven.’

‘Och 't is niets tante,’ antwoordde zij, terwijl 't haar bijzonder speet zich een weinig te hebben uitgelaten tegen neef Hennis, door te klagen over Floda ‘ik wil 't gaarne verdragen om uwentwille.’

Toen zij echter weêr uitging, moest zij van ieder beklagingen, vermaningen en afkeuringen van tante's dwaasheid vernemen en eenige gaven haar zelfs den raad, haar schoone jeugd niet te verspillen om den wille van het geld maar terug te keeren naar haar vorige woon.

‘Ik dacht het wel,’ zei nicht Bellenaar ‘kom bij ons terug, mijn arm Koosje.’

Zij was erg boos, en verzekerde iedereen wie 't maar hooren wilde, dat zij het heel goed had en de zaak volstrekt niets te beteekenen had, maar al, wat zij er tegen inbracht, werd natuurlijk weêr voor huichelarij gehouden.

‘Dat kind weet zich goed te houden,’ zeiden de huismoeders hoofdschuddend, ‘'t loopt niet goed met haar af. Zoo jong en zoo geslepen.’

‘Ze laat zich slaan, maar denkt: Wie 't laatste lacht, lacht het beste.’

(*Wordt vervolgd.*)

In een geheim genootschap.

't Was in December 1867, zoo verhaalt een missionaris, pater C . . . . . . dat ik mij in Parijs ophield om bij bekenden die geven wilden, aalmoezen in te zamelen voor de weeshuizen en opvoedingsgestichten te Verona, Caïro en Khartum, waar kinderen van negers worden opgeleid tot goede Christenen en tot geloofsverkondigers onder hun afrikaansche stamgenooten. 't Was ook om mijn geschokte gezondheid in Frankrijk's gunstiger klimaat en dat van mijn schoon vaderland Italië zoo mogelijk te herstellen. Van de zeven en dertig missionarissen toch die met mij uit Italië, Oostenrijk en andere landen van Europa naar de afrikaansche misiën waren vertrokken, hadden reeds vijf en dertig den dood gevonden onder de zengende lucht van den aequator. Zij waren aan de gele koortsen en andere doodelijke ziekten bezweken. Ook ik kon slechts door een verblijf in een andere landstreek, ver van de woestijnen der Sahara en van de nubische moerassen, een gewissen dood ontkomen.

't Was op den avond van 22 December, dat ik na een, wegens de rijke aalmoezen gelukkigen dag, vermoeid huiswaarts gekeerd, omstreeks 10 ure, terwijl ik mijn brevier bad, iemand aan de deur van mijn tijdelijk woonvertrek hoorde kloppen. Verwonderd op dat vergevorderd uur nog bezoek te ontvangen, nam ik het licht, ging den binnentredende te gemoet en vroeg wat hij verlangde. De vreemde, een deftig gekleed heer met fijne manieren antwoordde na een hoffelijke buiging:

‘Mijnheer, het doet mij leed u nog zoo laat te moeten storen. Ik ben gekomen om u bij een stervende te roepen, die u vóór zijn spoedig verscheiden wenscht te spreken.’

‘Maar,’ merkte ik aan, ‘waarom verlangt men geestelijke hulp van mij, een vreemdeling, waarom zich niet gewend tot den priester zijner parochie?’

‘De stervende heeft uitdrukkelijk naar u gevraagd,’ luidde het antwoord ‘Ik moet het natuurlijk aan uw oordeel overlaten, of gij den laatsten wensch van een stervende wilt vervullen of niet Veel tijd is er niet te verliezen.’

Zonder verder over het ongewone van dit aanzoek na te denken, volgde ik den vreemde, steeg haastig de trap af en ging de straat in. Daar stond een prachtig rijtuig.

De onbekende verzocht mij beleefd in te stappen, bood mij daarbij de behulpzame hand, sloeg vervolgens snel het portier dicht en sprong op den bok. In vollen draf joegen de paarden over de straatsteenen. Tot mijn groote ontsteltenis bespeurde ik nu bij het schijnsel der straatlantarens dat zich met mij drie personen van zeer verdacht uiterlijk in het rijtuig bevonden. Angstig maakte ik een gebaar als wilde ik de koets verlaten Op 't zelfde oogenblik greep een hunner mij bij den schouder, terwijl mij tevens het lemmet van zijn dolk tegenglinsterde, de beide anderen hielden mij hun revolvers voor. Aan ontsnappen viel niet te denken, ik schikte mij in mijn lot, wendde mijn gedachten ten Hoogen, terwijl ik meende dat mijn einde nabij was. Gewillig, althans zonder tegenstreven, liet ik mij blinddoeken. De mannen verzekerden wel is waar dat mij geen leed zou geschieden, doch . . . . .

Inmiddels bleef een akelig, onafgebroken stilzwijgen heerschen gedurenden geheel den langen rit en daardoor verergde nog mijn gespannen toestand.

Wij zullen zoowat twee uren lang hard gereden hebben, toen het rijtuig stilhield. Men deed mij uitstappen en leidde mij binnen een gebouw, dat zeer kolossaal bleek, door verscheiden gangen en zalen, trap op, trap af, nu links, dan weder rechts. Eindelijk nam een hunner mij den doek voor de oogen weg, ging heen, en sloot de deur achter mij. Mijne blikken staarden verwonderd rond. Ik bevond mij in een prachtig salon, zeldzame tapijten dekten den vloer, rijke, kunstig bearbeide meubelen, menig kostbare curiositeit op de etagères, verscheiden schilderstukken langs de wanden, landschappen voorstellende en oogenschijnlijk van de eerste meesters, sierden het vertrek dat eenig idee gaf van de fortuin des eigenaars. Tevergeefs zocht mijn oog een legerstede waarop de zieke kon liggen. Als vastgeklonken bleven mijne voeten aan dezelfde plek, waar ik van den blinddoek was bevrijd. Ik wist niet wat te denken of te zeggen.

Daar rijst uit een leuningstoel van antiek fatsoen die achter in de zaal stond, een schijnbaar voornaam personage op, die er zeer gezond uitziet en nog in de kracht zijner jaren is, ofschoon de enkele in de zwarte lokken goed merkbare grijze haren den overgang tot den ouderdom schijnen aan te duiden. Vriendelijk heet mij die persoon, welke ik nooit gezien had, welkom en verzocht mij op een bijgeschoven stoel plaats te nemen. Ik merkte hem aan: ‘Men heeft mij bij een stervende geroepen, maar ik zie dat hier een vergissing of een mystificatie plaats heeft: want gij, mijnheer, zijt toch zonder twijfel goed gezond, als mij mijn gezicht niet bedriegt.’

‘'t Is waar, pater, dat mijn lichaamsgesteldheid niets te wenschen overlaat,’ antwoordde hij met een smartelijken trek om de lippen, ‘niettemin moet ik binnen een uur sterven, en ik verzoek u dringend mij voor te bereiden.’

‘Wat moet ik daarvan denken?’ hernam ik. ‘Gij zijt gezond en sterk, zooals gij zelf beweert en toch zult gij binnen een uur sterven?’

De onbekende antwoordde langzaam: ‘Om het u kort te zeggen, pater, ik ben lid van een geheim genootschap en tot een der hoogste graden bevorderd, daar men mijn invloed in de staatszaken en op de maatschappij, alsmede mijn doortastendheid in moeilijke ondernemingen wist te waardeeren, en mijn krachten en aanzien goed kon gebruiken. Bereidwillig en onverschrokken heb ik sinds acht en twintig jaren voor de doeleinden van ons genootschap gewerkt. Toen onlangs op mij het lot viel om een invloedrijk kerkvoogd te vermoorden, weigerde ik absoluut dit bevel uit te voeren, hoewel ik vooruitzag dat ik wegens deze weigering, volgens onze statuten ter dood zou gewezen worden. Het vonnis is uitgesproken; noch dezen nacht moet ik sterven.

Toen ik lid werd van het geheim genootschap zou ik den eed zweren van nooit, zelfs niet bij mijn sterven, priesterlijke hulp in te roepen, doch standvastig weigerde ik zulk een eed en wijl men mij zoozeer gebruiken kon, liet men dien eisch varen en bewilligde dan ook nu mijn verzoek om een priester. Om geen nasporigen gaande te maken, zijt gij geroepen, als iemand waarop met het oog op de toestanden alhier minder gelet wordt.'

'Welken dood zult gij sterven?' vroeg ik hem.

Het lid van 't geheim genootschap vervolgde: 'Die zaak gaat zeer eenvoudig toe. Een zeer groote ijzeren vork wordt zoodanig door het benedendeel van den hals, nabij het sleutelbeen, gestoken dat de beide punten de slagaderen doorboren. De dood volgt er terstond op, zonder dat een gapende wonde blijft. Ik zelf heb meer dan vijftig personen, waartegen men iets had of die hun woord hadden gebroken, op die wijze om 't leven gebracht of om 't leven zien brengen. Een beroep tegen het vonnis kan niet gedaan worden en zoo iemand er aan ontsnappen wilde, het zou niet baten, want de geheime draden van ons genootschap zijn overal gespannen. Nu echter, pater, verzoek ik u mijne biecht te hooren, de biecht van vele jaren. Nog slechts een uur heb ik de tijd,' voegde hij er bij, terwijl hij zijn met brillanten omzet horloge trok, 'verliezen wij geen oogenblik.'

De ter dood verwezene knielde naast mijn stoel neder.

Een uur was voorbijgegaan toen de sleutel der kamerdeur knarsend in het slot werd rondgedraaid en verscheiden mannen met snellen tred binnenkwamen om den gevonniste weg te voeren. Deze verzocht om nog een half uur uitstel, wijl hij nog niet geëindigd had.

De pater verhaalt vervolgens hoe de leden van 't geheim genootschap op beider smeeken den ongelukkige nog twintig minuten toestonden. Eenige oogenblikken voordat de deur ten tweeden male geopend werd, had de ter dood verwezene op een bladzijde in de portefeuille die de geestelijke bij zich droeg, een laatsten groet aan zijn vrouw en beide dochters geschreven waarvan de eene religieuze was in een klooster dat hij noemde, en daarbij dus tevens zijn naam en stand aangeduid om den missionaris in staat te stellen aan zijn verzoek te voldoen.

Een viertal mannen, zoo gaat hij met zijn verhaal voort, treden nu op den gevonnisde toe om hem weg te sleepen. Ik plaats mij echter voor hem, wend met mijne handen de toegeschotenen af, smeek en bezweer hen het leven van een echtgenoot en vader te sparen, hun handen niet met bloed te bevlekken. Zij lachen mij uit en stooten mij met zoo woest geweld terug dat ik tuimel. Ik bied mijn leven in de plaats van dat des gevonnisden, val voor hen neder en dring zoodanig aan dat een steenen hart had moeten vermurwd worden. Een schop was het antwoord. Reeds had men den ter dood verwezene geketend en voerde hem weg ter moordplaats. In het heengaan riep de ellendige mij nog de smartelijke woorden toe: 'Vaarwel, eerwaarde vader, denk aan mij in uwe gebeden!'

Ontzet tot in het diepste van mijn ziel, staarde ik hem na, totdat de deur achter hem was gesloten. De stappen klonken dof weg in de gangen Op de knieën gezonken, mijn gelaat met beide handen bedekkende, bad ik met bevende lippen en in vurige verzuchtingen tot

God om genade en barmhartigheid voor den ongelukkige die bij de menschen geen barmhartigheid meer vond.

Wat ik toen leed, is slechts den Alwetende bekend.

In de palmenboschen en tusschen de rotsen van Ethiopië heb ik het gebrul der tijgers en panters gehoord, de schrikkelijk getande muil der alligators heeft mij bedreigd, boa's-constrictors hebben mij tot prooi gezocht, in Darfur en Wady heeft meer dan eenmaal de wilde neger den vergiftigden pijl op den boog gelegd en op mijn borst gericht, doch de woestheid van natuurmonsters en van de meest onbeschaafde volken der wereld wordt verre te boven gegaan door de duivelachtige boosheid, de onmenschelijke ruwheid van die geheime genootschappen, die de zoo dikwerf misbruikte woorden: humaniteit, broederschap, vrijheid en gelijkheid steeds in den mond hebben, maar gift en gal spuwen en tot den ondergang samenspannen van den medemensch; die heimelijk en in 't openbaar de grondvesten van Kerk en maatschappij pogen te vernielen om op de puinen van het godsdienstig en maatschappelijk leven een nieuw Babel op te bouwen.

Duizend gedachten bestormden mij. Nu eens dacht ik aan den toestand van hem die vermoord zou worden, dan weer zag ik schuw rond alsof uit den vloer adders op mij zouden toeschieten, soms luisterde ik of geen klaagtoon lot mijn oor doordrong, of niet het gereutel van het slachtoffer zich deed vernemen. 't Was alles stil als in het graf. Het kille angstzweet droop van mijn voorhoofd, ik was als een levend begravene. Hoelang ik die gemoedsfoltering doorstond, kan ik niet zeggen.

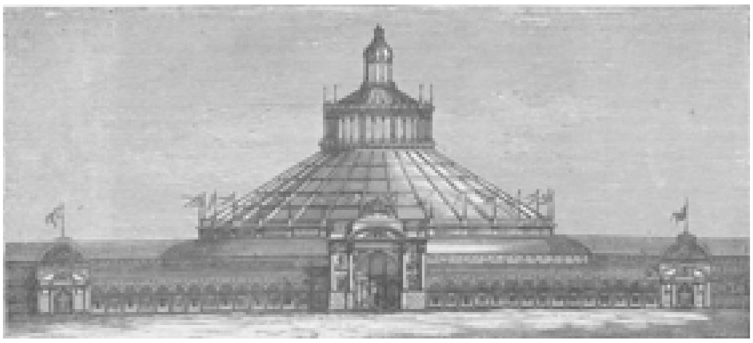

DE HOOFDGEVEL VAN HET TENTOONSTELLINGS-GEBOUW TE WEENEN.

Luister! was daar geen gerucht? Het komt dichter en dichter bij. Het zijn voetstappen. De grendel wordt weggeschoven, de deur wordt opengeduwd, ik zie de vreeselijke mannen der wraak weder voor mij. Wat zijn dat voor donkere vlekken over hunne handen? Ach, 't is bloed - broederbloed! Ik dacht mijn doodsuur geslagen.

Zonder bevel af te wachten, strekte ik mijn handen hun toe om ze te laten boeien, doch men bond mij slechts een blinddoek voor gelijk bij mijn komst en leidde mij weer door verscheidene gangen en vertrekken, en telkens trappen op- of afstijgende. In sommige zalen woei mij een ijzige lucht en dampen als van lijken die in ontbinding verkeeren te gemoet, zoodat een rilling mijn leden doorstroomde.

De pater verhaalt alsdan hoe in de laatste zaal andere personen zich belastten met de taak hem verder te voeren, hem nog verscheidene trappen deden afdalen en in een gereed staand rijtuig deden plaats nemen. Hij vervolgt:

Na een rit van meerdere uren, nu eens over de straatsteenen, dan weder op minder harden grond, hield het rijtuig stil. Zwijgend gelijk onder den geheelen rit, openden mijn begeleiders het portier, lieten mij uitstijgen, brachten mij eenige schreden verder

en plaatsten mij op een ijzeren voorwerp. Heete zweetdroppelen stroomden mij van voorhoofd en slapen, ofschoon een koude lucht mij omringde. Geruimen tijd had ik in doodelijken angst bewegingloos op die plek doorgebracht, elk ogenblik den doodelijken slag of stoot verwachtende. Ik ademde eindelijk ruimer, daar ik in de rondte met de nauwlettendste opmerkzaamheid noch voetstappen, noch stemmen vernam; ik lichtte een weinig den blinddoek op. Ik stond alleen, snel wierp ik den blinddoek weg sprong van het ijzeren voorwerp at dat een tuinstoel bleek te zijn en zag in de eerste morgenschemering rondom mij, ten einde de plaats te verkennen. Het was een zorgzaam onderhouden tuin met bloem- en moeskruid-perken, waartusschen jonge boomen en heerlijk struikgewas, thans echter in den winterslaap als verstijfd. Vlak voor mij bevond zich een serre waarin een menigte bloemensoorten werden gekweekt. Ik ging binnen om een uitweg te zoeken. Een zijdeur leidde mij echter in een andere besloten plaats waar schoffels, harken, gieters en andere hovenierswerktuigen langs den wand dooreen stonden.

Tegenover den ingang bemerkte ik een andere deur die in een nette, zindelijke woning voerde. Ik klopte aan en een jonge vrouw deed open, verwonderd van reeds in dat vroege morgenuur bezoek te ontvangen. Ik maakte een excuus over die vroege storing en zei dat ik bij een stervende geroepen en nu verdwaald geraakt was.

De vrouw riep haar man toe en beduidde hem dat de abbé die in een hem ongewone streek was gekomen, naar den weg vroeg.

‘Waar ben ik dan ergens?’ vroeg ik nog eenigszins verward.

‘Drie uren gaans van Parijs,’ antwoordde de jonge man die er fliuk en sterkgebouwd uitzag.

Ik hoorde vreemd op en wist voor 't oogenblik geen woorden te vinden.

‘Drie uren gaans van Parijs,’ bromde ik werktuigelijk en bleef in gedachten verzonken.

‘Wenscht gij spoedig te Parijs te zijn,’ zoo ging de werkman voort, ‘dan staat u mijn wagen ten dienste, zoo gij ten minste er niet tegen hebt om op mijn niet zeer gemakkelijk voertuig plaats te nemen. Ik rijd terstond naar stad, waar ik dagelijks bloemen en ander gewas ter markt breng.’

Dankbaar nam ik het vriendelijke aanbod van den trouwhartigen arbeider aan.

't Was nog vroeg toen ik mijn woning weder bereikt had. Dien morgen las ik de H. Mis niet, want ik was nog zeer ontroerd en ontsteld.

Afgemat en bedrukt wierp ik mij op een stoel neder en wreef herhaalde malen over het voorhoofd, als om mij te overtuigen of ik waakte of sliep. De feiten van den laatsten nacht kwamen mij voor als een droom en toch waren zij maar al te werkelijk.

Op Kerstdag, den tweeden dag na die ongewone feiten, peinsde ik weer geruimen tijd over die zaak na. Daar valt onwillekeurig mijn blik op een parijsch dagblad, waarin verscheiden sterfgevallen aangekondigd stonden, o.a. ook van personen die men niet kende en wier lijken zich bevonden in de Morgue - zooals men weet, het gebouw, waar gevonden lijken eenigen tijd bewaard worden. Aanstonds spring ik op en snel naar de Morgue. Daar vind ik zes lijken, maar geen daarvan schijnt mij toe op den ongelukkige te gelijken, dien ik zoek. Teleurgesteld en ontmoedigd wil ik de zaal weer verlaten. Nog eenmaal laat ik mijne blikken rondwaren. En nu bespeur ik aan den wand kleedingstukken die mij bekend voorkomen.

Metscherperoogslag dan te voren schouwde ik nu het lijk, waarnaast de mij bekende kleedingstukken hingen. En inderdaad, het was 't lijk van den vermoorde, het lid van 't geheim genootschap, wel is waar had de dood de trekken zeer verwrongen, maar de karakteristieke lijnen van 't gelaat waren nog herkenbaar. Om mij volkomen te

overtuigen, sloeg ik het kleed een weinig terug en legde den hals bloot. Geen twijfel meer, aan den hals vertoonden zich twee wonden, van voren iets meer geopend dan in den nek, de beide halsaderen waren doorstoken.

De opzichter trad op mij toe en vroeg mij nieuwsgierig: 'Zoekt gij onder de dooden een bekende?'

'Ik heb de geneeskunde bestudeerd,' antwoordde ik ontwijkend, 'en spoor na, wat de eigenlijke oorzaak van den dood van den ongelukkige kan geweest zijn.' Ik sprak geen onwaarheid, want ik heb werkelijk de geneeskunde bestudeerd en zij komt mij op de missiën goed te stade.

'Deze heer, zeide mij de opzichter, 'is uit de Seine opgevischt en moet daarin verdronken wezen.'

Ik zei niets meer om mijn betere overtuiging niet te verraden en liet dien man in zijn opinie.

Den volgenden morgen trof de missionaris aan de deur van een nabijgelegen kloosterkerk een der religieuzen, die hem verzocht haar ongelukkigen vader in zijn gebeden te willen gedenken.

'Mag ik vragen, welk ongelukkig lot dan uw vader getroffen heéft?'

'Ach,' antwoordde zij, 'ik heb mijn vader verloren, dubbel verloren, voor tijd en voor eeuwigheid. Na een goddeloos leven plotseling te sterven, het is ontzettend!'

'Uwe langdurige smeekgebeden voor hem kunnen uw vader nog ten goede gekomen zijn.'

'Daar moet ik aan twijfelen,' bemerkte de kloosterzuster met het hoofd schuddende, 'want mijn vader was lid van een geheim genootschap wiens leden in hun stervensuur zelfs alle geestelijke hulp weigeren.'

Toen overhandigde de missionaris haar den laatsten groet haars vaders.

Als welsprekend antwoord sloeg de kloosterzuster na den inhoud gelezen te hebben, hoopvol haar nog betraande blikken ten Hoogen.

[Nummer 43]

Niets aan te doen.

De titel der schilderij is geheel overbodig om terstond te weten hoe het vonnis luidt van den ouden, medelijdenden lapper, die met een kenners blik een paar versleten schoenen heeft gemonsterd en zich verplicht ziet aan de ongelukkige bezitster er van de laatste hoop op herstel van het misschien eenige paar te ontnemen.

DE KERK VAN DEN H. ANTONIUS VAN PADUA, TE AMSTERDAM.

De keuze van het tafereel in een niet benijdenswaardige klasse, de houding en gebarentaal van den grijzen werkman die weet wat het is: gebrek lijden, de min of meer havelooze, zeer armoedige toestand waarin zijn bezoekster zich thans bevindt en die uit geheel haar wezen spreekt, de omgeving in den onoogelijken winkel die daarmee bijzonder harmonieert, dit alles schenkt niet weinig verdienste aan de schilderij van den venetiaanschen kunstenaar Antonio Rotta.

Het vorige jaar te Brussel geëxposeerd, bracht dit stuk de aanmerkelijke som van achttienduizend franken op.

Wedren bij Londen.

Er zijn niet veel dagen in den loop van het jaar dat Londen, om zoo te zeggen, er anders uitziet dan anders. De dag van den Derby, den grooten jaarlijkschen wedren in Mei behoort echter tot die uitzonderingen; men zie dan slechts het rumoer op de straat, de opgewektheid in de clubs, de levendigheid van het volk, het dooreenloopende van alle klassen, van allerlei vreemden - 't is buitengewoon. En 't moet toch waarlijk wel onuitstaanbaar woelig zijn om in Londen van buitengewone drukte te kunnen spreken.

Londen is ook dan, voor een enkelen keer, eens niet de hard werkende, barsch kijkende rustelooze; de boog kan niet altijd gespannen wezen. De arbeiders en zij die niet hard behoeven te werken, de armen en rijken vermaken zich dan voorgoed, hoewel nog niet zonder inspanning, gelijk ook menig vreemde ondervindt, die op zoo'n dag geen onderkomen kan krijgen in het grenzenlooze Londen.

De heer Gladstone karakteriseerde dien trek in het engelsch volkskarakter, toen hij als definitie van uitspanning opgaf: een verandering van inspanning.

Op den morgen van den Derby staat heel Londen op bij 't eerste hanengekraai. De eerste lichtstraal schiet reeds over duizenden menschen met haastige bereddering bezig in mistige stallen, over legers van landloopers, over gansche scharen nieuwsgierigen die niet per as kunnen gaan. Hen allen vindt men terug op de Epsom Downs, waar de groote wedren plaats heeft. De bedelaars zijn sterk vertegenwoordigd, de straatjongens nemen hun positiën in. Al wie eens de verschillende modellen van Londen's burgers de revue wil laten passeeren, hij heeft dien dag een uitmuntende gelegenheid.

Bijna niemand die aan 't nationale feest deelneemt, is er maar voor de grap bij, neen 't is belangstelling welke die menigte opstuwt. Zelfs de schoenpoetser stelt er prijs op dat hij 't volle gezicht heeft op de groote tent en is onstuimig vroolijk, trots mist, wind en kou.

Hij is vandaag enthousiast zoowel als de rijkste en als de gelukkigste en zijn geestdrift neemt toe, naarmate het bepaalde uur nadert en de machtige stroom van bestoven en vermoeide nieuwsgierigen de downs opkomt, als breede golven langs de geschaarde touwen der renbaan loopt en allengs heel het terrein zwart van volk wordt.

Een blik op dat terrein, terwijl juist de rijders in volle vaart daarheen vliegen, biedt ons een der gravuren van dit nommer. Als op de vleugelen van den wind gedragen, zwenken de snuivende rossen voorbij. In dien toomeloozen ren schijnt een kwartier afstands maar een stroobreedte, doch de stift van Doré heeft zulk een plotselinge verschijning weten te fixeeren.

De wereld-tentoonstelling.

Weenen, 17 Mei '73.

't Meest interessante is hier thans minder de tentoonstelling dan wel de tooneelen van razernij bij eenige door overmatige beursspeculatie eensklaps arm gewordene geldmannen. Bij 't verschijnen der Illustratie zullen de nieuwsbladen hierover reeds zooveel gezegd hebben, dat het onder 't oude nieuws moet gerangschikt worden. Dus basta hierover.

Dat het leven hier vreeselijk duur is, zal door niemand worden in twijfel getrokken. Dikwijls is voor veel geld zelfs niets te krijgen; men ziet bij een table d'hôte soms een heel regiment kellners voor zich, maar nadert na lang wachten eindelijk 't oogenblik, dat men denkt iets te kunnen krijgen, zie, dan zijn eensklaps al de gedienstige geesten verdwenen, gelijk het poppetje in een rarekiekkast.

Misschien heeft zoo'n kellner, gelijk de jongen uit de vertelling, een heete peer gesnoept en is daaraan overleden, misschien is hij voor zijn eigen maag gaan zorgen, of naar de tentoonstelling aan 't kijken. Doch, wat er van zij, men lijdt honger, totdat men 't besluit maakt, om zonder diner weg te gaan. Maar wacht, dan komt er op eens een zwerm kellners toegeschoten; ‘bitte! bitte!’ klinkt het van alle kanten, en 't besluit is, dat men betaalt en een fooi geeft zonder bijna te weten waarvoor.

Voor 't oogenblik slechts een enkel woord ter begeleiding der vijf gravuren, welke in dit nommer aan de tentoonstelling te Weenen zijn gewijd.

De middelste dezer stelt het zoogenaamde ‘Paviljoen der Jury’ voor, de plaats, waar verschillende commissiën vergaderen, die de leiding hebben bij den grooten wedstrijd en den zegepalm aan de overwinnaars toekennen.

Uit de meest verwijderde oorden der wereld zijn de strijders toegesneld, de gebouwen der tentoonstelling dragen tevens den stempel dier meest treffende verscheidenheid. Vergelijk bijv. de twee gravuren beneden aan de pagina, het hoeksche en noorweegsche paviljoen, met de twee gravuren aan 't hoofd der bladzijde. De eerste dezer laatsten vergunt u een blik op de oostersche tent, terwijl de tweede het paviljoen van den hertog van Saksen-Coburg voorstelt. Zeker, 't is treffend zoo'n verscheidenheid te zien, vooral wanneer door een edelen kampstrijd die verscheidenheid tot eenheid voert.

De God des vredes.

‘Heer Burgemeester, wie schaft raad
   In 't dreigende verschiet!
Een samenzwering is gesmeed,
De Kabeljauwen staan gereed
   En wijken voegt ons niet.

De vijand wapent zich alom,
   En ieder kent zijn hoofd.
Reeds morgen, eer de zonne gloort,
Zijn al de Hoekschen uitgemoord:
   Dat heeft het grauw beloofd.

Dus sprak tot Claas van Adrichem,
   Den Hoekschen steeds getrouw,
Een poorter, die 't gevaar voorzag
Dat Haarlem dreigde, vóór de dag
   In 't Oost weer rijzen zou.

Ga, (was het antwoord) spoed u voort,
   Ontbied den voogd van 't slot.
Wij stellen ons tot tegenweer,
En met het dappre gildenheir
   Verwinnen wij het rot.’

De nacht daalt over Haarlems vest
   Doch tevens het gevaar,
Want, schoon het uur tot rusten noodt,

Geen enkel, die zijne oogen sloot,
Niet één der burgerschaar.

De vrees of angst, de wrok of haat
Verbant de zoete rust;
Hier stijgt een smeekgebed omhoog,
Ginds bliksemt een wraakgierig oog,
Op bloed en moord belust.

De dagtoorts rijst met rossen gloed,
Het uur van strijden slaat:
Met dollen moordlust in het hart
Stroomt men te saam, ten strijd gehard,
Maar eensklaps klinkt: '*Verraad*!'

'*Verraad*!' dus buldert het gemeen,
'Men trekt ons te gemoet'
- 'Vooruit (is 't antwoord) kerft en slacht
Den vijand, thans in 't nauw gebracht,
En slurpt zijn hartebloed.'

Aan beide zijden groeit het tal
Van strijdbre mannen aan.
Men heft de bijlen, spant den boog,
Men haakt, de wraaklust in het oog,
Om 't strijdperk in te gaan.

Steeds dichter, dichter naast elkaâr,
Door woesten haat verblind;
De waapnen flikkren in de lucht,
Het wraakgeschreeuw verstikt den zucht
Van gade en weerloos kind.

Hoor! klinglend klinkt een altaarbel:
Een knaapje, teer en zoet,
Treedt biddend langs de drommen voort. -
Geen schrik heeft 't argloos hart verstoord,
En kalm is zijn gemoed.

Een tweede zwaait in zwierge bocht
Het wierookvat omhoog -
Hem volgt een grijze Godsgezant
'Ons Heer' in de gezalfde hand,
Maar droevig staart zijn oog.

En droevig heft hij 't grijze hoofd,
En spreekt de krijgers aan:
'Ach Broeders, spaart het burgerbloed!
Legt af den wrok, die in u woedt:
Wilt vreedzaam huiswaarts gaan.

Bij Jezus, dien ik draag, laat af!
Vergeeft elkanders schuld!
Vergeeft, gelijk het Christus deed
Toen Hij de wreedste smarten leed
Met goddelijk geduld.'

De grijsaard sprak: een diep gezucht
Loopt door de rijen heen.
Het dolle moordgehuil verdwijnt,
De woede daalt, de wraaklust kwijnt;
De Vredevorst verscheen.

De Vredevorst! en door Zijn macht
Zinkt bijl en lans ter aard,
En biddend volgt geheel de stoet
Den Heer, Die naar een zieke spoedt: -
Gods vrede bleef bewaard.

TH. BOSMAN.

Uitstapjes in Nederland. Door H.A. Banning.

Amsterdam. - VI.

Carrara had zijn marmer ver over de zee heengevoerd naar het voormalige visschersdorp aan het IJ, de ‘hooggetakelde zeekasteelen’ brachten de schatten van Oost en West naar de rijke hoofdstad van het rijke land en de gezanten der machtigste monarchen achtten het niet beneden hunne waardigheid om te antichambreeren bij den amsterdamschen koopman, die op de beurs over de rijkdommen der aarde beschikte en de zeeën beheerschte, ten spijt van het trotsche Albion.

De middelen die men had gebezigd om zulk een toppunt van rijkdom, aanzien en macht te bereiken, waren zeker niet allen ‘oirbaar’ te noemen, trouwens Mercurius, die daar den schepter voerde, is nooit zeer nauwgezet van geweten geweest. Ik hoop niet dat iemand zich zal ergeren wanneer ik beweer dat handelsoperatiën en politieke plannen zeer dikwijls niet zonder gevaar in de schaal der gerechtigheid geworpen kunnen worden. Een duitsch spreekwoord zegt: ‘In Geschäften hört die Gemüthlichkeit auf,’ doch dat het daarbij nog niet altijd blijft, hiervan zou Japan kunnen getuigen; bij den prijs door den handel voor den sleutel van dat ontoegankelijk rijk betaald, moeten de milliarden en menschenlevens, door Frankrijk in den jongsten oorlog geofferd, slechts gering geacht worden.

Doch ik wil geen oude koeien uit den sloot halen, de jonge koeien, die er dagelijks bij komen, maken 't al lastig genoeg. Amsterdam was groot, machtig en rijk als Venetië, maar in plaats van een doge, zetelden daar eenvoudige burgervaders, die midden tusschen de bevolking woonden en tweemaal in de week zeer familiaar gepruikt en gebeft met wambuizen aan in de collegiën of comparitiën kwamen om daar uit hunne lange pijpen te rooken en den tijd te korten met boerenjassen en lauterluwen, ten spijt van Joannes d'Outrein, die het kaartspel ‘een Godonteerend, duivelsch en hemeltergend kwaed,’ noemde en daartegen ijverde in zijn ‘afmaning van het kaertspelen, verkeeren en ander tijdverdrijf,’ waarvan het slot luidt:

‘God zal u wyzen naa de duyvel in de hel,
Dat sal de loon syn voor uw kaert en tiktak-spel.’

Eenvoudig waren deze burgervaders, die den titel voerden van ‘eersaeme, wijse, voorsienige,’ en ook de rijke kooplieden, die men slechts ‘sinjeurs’ noemden, want het deftige ‘mijnheer,’ was toen nog slechts van den adel tot de predikanten, geneesheeren en advokaten afgedaald. Dit neemt echter niet weg dat b.v. een burgemeester van dien tijd en ook een rijk koopman in zijn huis als een doge van Venetië leefde en in de vergaderingen of op straat verscheen met ‘een muskus lakense rock met cnoppen op zij,’ en zijden kousen aan de beenen, dat hij onderkleeren droeg van ‘sarge de dame,’ met zeem gevoerd, ‘lubbekes van fijn werck voor de handen,’ en dat ‘sinjeur,’ niet ging slapen zonder een ‘nachtrock van geblomt cits,’ en een ‘hooftmus met pluimagie van damast.’ Laat ik mij haasten er bij te voegen dat de vrouwen en dochters van die ‘sinjeurs,’ ook niet weinig schitterden in ‘pracht ende kosteliekheyt van kleedinge, nieuwe snuffen ende vremde fatsoenen van drachten.’ De dames van dien tijd droegen toen zelfs goudlaken van niet minder dan *f* 200 de el en er werd erg over de weelde en de veranderlijkheid der mode geklaagd. Hoor maar:

> ‘Daer is nu haest alle dagen een nieuwe mode, dan draegt men lange dan korte lijven,
> Dat de lui allemael waren als ik, daer zou maer een mode blyven,
> Maer nu hebje haest alle daeg wat nieuws, practiseert maer iemand een nieuw fatsoen
> Dat d'eene gek voor doet, dat willen straks al de anderen nadoen.
> De wereld is even hoovaerdig, niet alleen de meester maer ook de dienstboyen,
> Zie maer eens hoe dat zich een deel van de kameniertjes weten op te toyen,
> Zij zijn bestrikt en bequikt, spyt de juffers zoo zijn de lokjes gekruld
> Zoodat je schier niet weet of je ze voor de meid of voor de juffers houden zult..’

't Zou mij spijten als de ‘juffers’ van onzen tijd door dit een en ander meenden de hedendaagsche kleederdracht gerechtvaardigd te zien, doch er blijkt toch uit dat reeds vóór eeuwen in ons land kostbare offers aan de mode werden gebracht.

Hoe eenvoudig onze burgervaderen ook waren, althans in hunne manieren en gewoonten, men vond er hooghartige ‘sinjeurs’ onder, die voor geen koning uit den weg gingen en, als het de eer en welvaart der IJ-stad gold, zoo stijf op hun stuk stonden als een boer op zijn klompen. Zij gingen voor geen koning uit den weg en had Alexander de Groote nog geleefd, zij zouden even weinig complimenten tegen hem gemaakt hebben als wijlen Diogenes. Die mannen wisten zeer goed dat zij aan het hoofd stonden van de grootste koopstad der wereld, dat zij in zekeren zin machtiger waren dan de doge van Venetië. Daarom besloten zij ook een gebouw te stichten waarin zij zouden zetelen en al droeg het dan ook slechts den naam van stadhuis, het moest inderdaad een paleis zijn en elk gebouw van dien aard overtreffen.

De ‘sinjeurs,’ en de ‘eersame, wijse, voorsienige,’ hebben zeker niet kunnen voorzien dat eenmaal in ‘hun gebouw,’ een monarch zou zetelen, als Amsterdam verheven was tot hoofdstad van een koninkrijk.

Het was in het midden der XVIIe eeuw dat een aanvang werd gemaakt met het heerlijke gebouw dat nog op den Dam prijkt. Men had het oude stadhuis en de belendende gebouwen daarvoor opgeruimd en er werden niet minder dan 13,659 palen in den grond gedreven om de fondamenten te dragen. Het werd ontworpen door den beroemden bouwmeester Jacob van Campen, die voor dit kunstgewrocht alleen verdient dat zijn naam aan de vergetelheid ontrukt blijft, want het stadhuis van Amsterdam werd in zijn tijd beschouwd als het achtste wonder der wereld. 't Kan nu wel zijn dat onze voorouders in hun bewondering van Jacob van Campen's meesterstuk wat ver zijn gegaan, doch zeker is het dat de voormalige burgerzaal (de

tegenwoordige danszaal) ook in het buitenland als de ruimste en schoonste zaal in gansch Europa bekend is.

Er was negentien jaren aan het Stadhuis gewerkt, eer het met al zijn sieraden, zijn beeld- en schilderstukken prijkte. Toen het geheel voltooid was, wekte het de bewondering van den landgenoot de afgunst van den vreemdeling, die echter niet naliet nog veel dieper voor de ‘sinjeurs,’ te gaan buigen.

Het stadhuis, thans paleis, heeft een lengte van 80, een breedte van 67 ellen. Het bestaat uit drie verdiepingen en is geheel uit bremer en bentheimer steen opgetrokken. In het midden van het gebouw verrijst een koepeltoren, welks kap wordt onderschraagd door acht corinthische zuilen. Men heeft aan dien toren een kolossaal schip tot windwijzer gegeven; de traditioneele haan toch kon hier zeer goed gemist worden, want de kooplieden van dien tijd waren wakker en zij wisten ook zeer goed waar de wind van daan kwam.

't Is niet te ontkennen dat het gebouw als paleis een vreemden indruk maakt, vooral om de kolossale ijzeren spijten aan de onderste verdieping waarachter waarschijnlijk vroeger de schatten der Bank werden bewaard, doch elke vreemdeling is opgetogen van bewondering wanneer men hem bekend maakt met de oorspronkelijke bestemming. Fier verheft zich de frontispies van den voorgevel, waarop drie metalen beelden prijken: de *Vrede* in het midden, geflankeerd door de *Voorzichtigheid* en de *Rechtvaardigheid*, terwijl op elk der vier hoeken, van het dak, als symbool der vrije rijkstad, de keizerlijke kroon gedragen wordt door vier adelaars. In deze frontispies door den talentvollen Artus Quellijn gebeiteld, vindt men de stedemaagd met het wapen der stad op haar rechterknie; haar zetel wordt door twee leeuwen bewaakt. Zij behoeft dus niet naar een revolver om te zien, zooals zekere geëmancipeerde maagd van onzen tijd, op wie men de woorden van den dichter Huygens kan toepassen:

> ‘Sy is een kraeckend wiel, dat stadigh maelt en knarst.
> Van al dat in haer leeft zijn d'herssenen 't verwarst.’

De stedemaagd heeft den olijftak des vredes in de hand. Vier zeenimfen bieden haar kransen aan en nog twee andere storten vruchten in haar schoot uit. Neptunus is natuurlijk niet vergeten; hij zit in een schelp en ziet er waarlijk nijdig genoeg uit met zijn drietand. Eenige tritons blazen op horens om aan de wereld te verkondigen dat zij de amsterdamsche stedemaagd behoort te eerbiedigen.

Op de achterzijde van het gebouw verheft zich eveneens een frontispies van denzelfden beeldhouwer, voorstellende den *Koophandel*, in de gedaante eener vrouw met den gevleugelden hoed van Mercurius op het hoofd. Twee stroomgoden, de Amstel en het IJ, zitten voor haar, terwijl een gansche stoet uit alle natiën haar de vruchten der aarde komt aanbieden. Op het midden dezer frontispies staat een Atlas, die een hemelbol van reusachtige afmeting op zijn schouders draagt; de *Matigheid* en de *Voorzichtigheid* staan aan zijn zijde.

't Is wel te betreuren dat dit weergalooze gebouw aan zijn oorspronkelijke bestemming werd onttrokken, want om het tot paleis in te richten heeft men het deerlijk moeten verminken. De regelmatigheid der lokalen is verloren geraakt, men heeft prachtige portalen moeten misvormen en een aantal meesterstukken van beeldhouw- en schilderkunst met behangsels overdekt, die wel zeer kostbaar zijn maar doen denken aan beelden van de meestberoemde meesters die men zijden japonnen of prachtige wapenrustingen aantrekt. Desniettemin moet ik ieder, die

Amsterdam bezoekt, aanraden het paleis te gaan bezichtigen en dan vooral te letten op de bijzonderheden, die ik ga mededeelen.

In de eerste plaats moet worden genoemd de groote danszaal - vroeger

burgerzaal - dat meesterstuk ran bouwkunst. Deze zaal erlangt licht door drie rijen vensters, terwijl aan beide zijden der hoofddeuren zich reusachtige spiegels bevinden, die een prachtig effect teweegbrengen. Boven die hoofdingangen ziet men heerlijk beeldhouwwerk in wit en gekleurd marmer. Het schilderwerk der gewelfde zoldering is uitstekend schoon. Men ziet daar alweer de *Amsterdamsche maagd* met haar leeuwen, die nu haar karos door de lucht voorttrekken. Neptunus ontbreekt ook niet, hij biedt de *maagd* een scheepskroon aan, Mercurius volgt zijn voorbeeld en staat haar zijn slangenstaf af, terwijl Cybele niet minder geeft dan de sleutels die de schatten van den ganschen aardbol ontsluiten. In onzen tijd zou men inderdaad zonder overdrijving onder dat tafereel kunnen schrijven

'Mein Liebchen, was willst du noch mehr?'

NIETS AAN TE DOEN.

Buitendien is de hemel daar nog vol mollige kindertjes, die de kunsten en wetenschappen en meer andere dingen voorstellen, terwijl Hercules met zijn zware knods de nijd, de laster en soortgelijke gedrochten verdrijft. 't Is intusschen later gebleken dat de held van Griekenland die gedrochten niet heeft mogen overwinnen. Dat konden echter Jordaens, Govert Flink en de andere beroemde meesters niet weten toen zij de tegenwoordige danszaal met hun talent opluisterden. Men vindt in die zaal een zeer gladde houten vloer, doch de oorspronkelijke vloer die er onder ligt, is van het fraaiste marmer. Men bewonderde daarin eertijds de hemelglobe en de beide halfronden van den aardbol, waarin de verschillende beelden en lijnen door gekleurd marmer en koper zijn aangegeven. Het geheel is een groot kunstwerk; onze voorouders vermaakten zich in die zaal met het opzoeken van de kleinste ster.

't Is wel te betreuren dat de kunstwerken der voormalige Vierschaar geheel achter beschotten en betimmeringen zijn weggemoffeld. Men kwam in die prachtige zaal door zware koperen deuren met kunstig traliewerk. De beste beeldhouwers van dien tijd hadden het kostelijke marmer gebeiteld, dat deze zaal versierde, welke rondom met twee rijen zuilen prijkte. Achter den zetel van den rechter, een juweel van beeldhouwwerk, stonden, als allegorieën der schuld, vier vrouwen, die het gelaat met de handen bedekten. De vakken tusschen deze beelden waren ingenomen door tafereelen uit de oude geschiedenis. Men zag koning Salomon op zijn troon op het oogenblik dat twee vrouwen elkander het moederlijk recht op het levend kind betwistten; het vonnis van Brutus over zijn eigen zonen, alsmede koning Saleucus, die zich een oog liet uitsteken om zijn misdadigen zoon te redden en toch de wet te handhaven. De geschiedenis meldt dat deze koning een bevel had uitgevaardigd waarbij het bezoeken

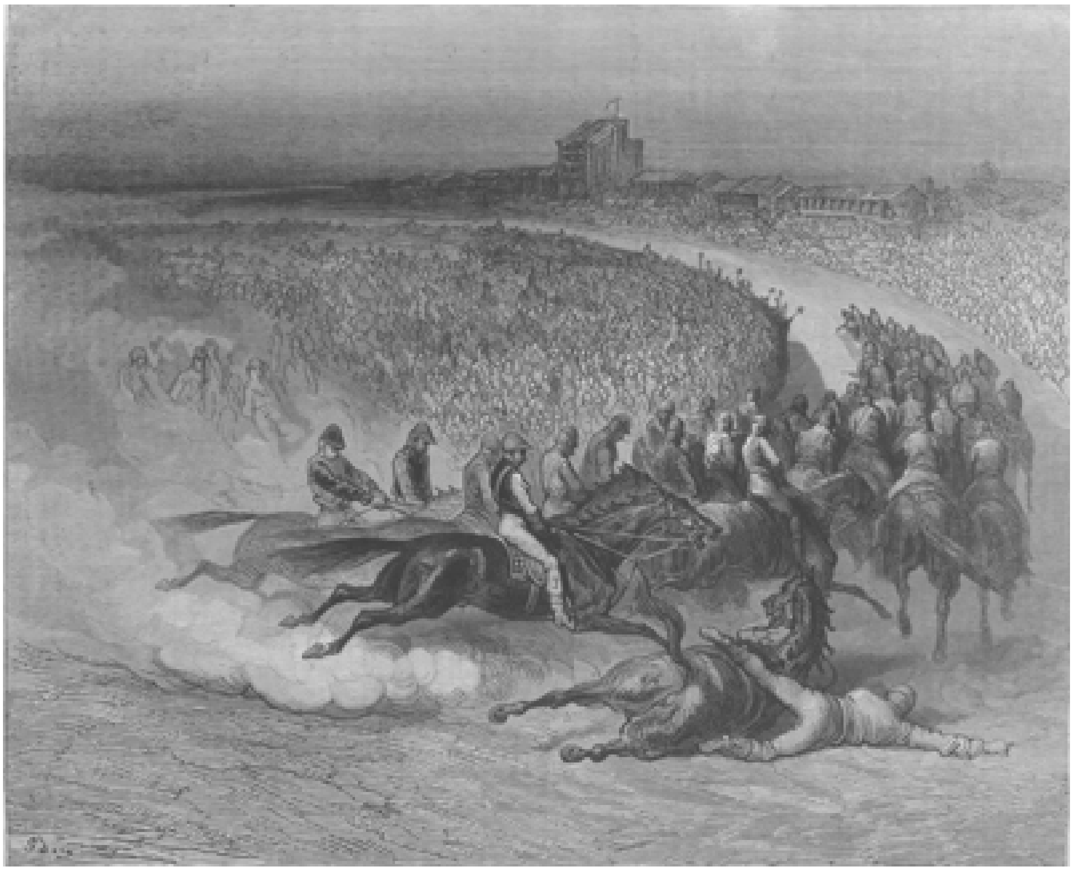

WEDREN BIJ LONDEN

van een huis van ontucht werd verboden op straffe van zijne beide oogen te verliezen. De eerste die dit gebod overtrad, was 's konings eigen zoon. De vader was verontwaardigd over zooveel verdorvenheid, doch nog meer bedroefd over het lot van zijn zoon. Het vonnis moest uitgesproken worden, doch de koning wijzigde het in zoo ver dat hij zich een zijner oogen liet uitsteken om den zoon, die nu slechts een oog verloor, voor volslagen blindheid te bewaren; hij wilde boeten voor het misdrijf van zijn kind. Een treffend geval voorwaar.

Er bevonden zich in die zaal ook nog andere kunstwerken van hooge waarde. Tusschen de zuilen, die boven in de zaal geplaatst waren, zag men weder de stedemaagd, nu op een voetstuk van zwart marmer. Mercurius was zijn slangenstaf kwijt, want zij droeg hem in den rechterarm, en de twee leeuwen, die ditmaal rustig aan haar voeten lagen, droegen ieder de keizerlijke kroon.

De voormalige schepenskamer, thans troonzaal, is bijna geheel gemoderniseerd, doch tegenover den koninklijken zetel, is nog een schoorsteen, die een der kunststukken van Ferdinand Bol: Mozes op den berg Sinaï, bewaart; in den marmeren schoorsteen is een relief gebeiteld dat met dit schilderstuk in verband staat; het doet zien hoe de kinderen Israëls rondom het gouden kalf hebben gedanst.

Om niet te uitvoerig te worden wil ik nog slechts spreken van het groote salon, eertijds de kamer der burgemeesters. Daar ziet men een prachtig schoorsteenstuk van Johannes Lievens, dat niet weinig getuigt van de hooghartigheid der ‘eersame, wijse, voorsienige.’ De romeinsche consul Fabius Maximus gebiedt zijn vader van het paard te stappen uit eerbied voor de burgemeesterlijke waardigheid. Vondel heeft dat feit bezongen, omdat het de eerbied voorstelt ‘voor stadts eer en achtbaarheydt, die geen bloed kendt,’ doch ik geloof dat de meesten met mij de daad van koning Saleucus veel hooger zullen stellen dan die van den consul Fabius Maximus.

In dezelfde kamer kon men vroeger ook het gedicht van Constantijn Huygens op het stadhuis lezen:

> ‘Doorluchte Stichteren van 's Werelts achtste Wonder,
> Van soo veel Steens omhoogh, op soo veel Houts van onder
> Van soo veel kostelycks zoo konstelyck verwrocht,
> Van soo veel heerlickheyts tot soo veel nuts gebrocht.’

Zijn heilwensch voortzettende, geeft Huygens de hoop te kennen dat de nakomelingen, de kinderen der ‘doorluchtige stichteren’ nog eens een negende wonderwerk zouden stichten. Ten slotte zegt hij:

> ‘Dat hare welvaert noch een Huys bouw' en bezit,
> Daer bij dit Nieuwe sta, als 't Oude stond bij dit.’

Dat was wel wat veel gevergd van de ‘nakomelingen’ want van het oude stadhuis kon niet veel goeds gezegd worden; het was een zeer onregelmatig gebouw met een spitsen toren. Tot welk een hoogte zou Amsterdam hebben moeten stijgen als daar ‘'s Werelts negende Wonder’ had moeten verrijzen, dat zoo ver het achtste overtrof als de vergelijking tot het oude noodzakelijk maakte!

Ik moet nog een aantal bijzonderheden onvermeld laten, doch mag niet verzuimen den bezoeker van het paleis opmerkzaam te maken op de *dessus-de-portes* boven sommige zaaldeuren. Zij zijn van den benoemden Jacob de Wit. Ik durf wedden dat

de meesten, die in het paleis rondwandelen, zouden willen zweren dat het beeldhouwwerk is, al staan zij er ook met de neus vlak voor.

Ofschoon het paleis nog slechts een schaduw is van hetgeen het eens als stadhuis was, toen Amsterdam geen mededinger kende, blijft het toch altijd het merkwaardigste gebouw der stad. Wanneer vreemdelingen de hoofdstad bezoeken, zullen zij zelden nalaten van het paleis hunne schreden te richten naar het zoogenaamde Trippenhuis, naar de verzameling van schilderijen, die de bewondering van gansch Europa wekt. Wij willen dit echter eerst later doen en voor het oogenblik onze aandacht vestigen op de katholieke kerken. Om daarmede te beginnen wordt den lezer reeds in dit nommer een afbeelding der kerk van den H. Antonius van Padua, Mozes en Aaron genaamd, aangeboden.

(*Wordt vervolgd.*)

Neven en nichten.
Door Mathilde.
(*Vervolg*.)

Koosje kwam thuis, niet weinig uit haar humeur over die algemeene deelneming. Zij dacht er een oogenblik aan, tante alles te verhalen, maar de gedachte dat mevrouw Gorbeen het ondragelijk vond, 't voorwerp te zijn van stadspraatjes, deed haar zwijgen. Een ongeluk komt nooit alleen; Koosje had haar fijne, witte zakdoeken in den tuin te bleeken gelegd, en vond nu Floda heel gemakkelijk, op eenige daarvan zitten; de doeken waren op verscheidene plaatsen gescheurd en alles even bevlekt en vuil. Toen gaf zij het lastige dier een flinke schop en begon hardop te schreien. Op zijn gekakel en haar geween kwam tante naar buiten en beknorde het arme meisje.

‘Wat zijt ge kinderachtig u zoo driftig te maken tegenover een redeloos dier. Hij weet immers niet dat die zakdoeken van u zijn, en al wist hij het ook, gij moest u voor mij schamen daar zulk een beweging van te maken.’

Koosje droogde hare tranen en besloot voortaan alles van den verwenden haan te verduren, zonder zich ooit te beklagen; en zoo gingen twee dagen rustig voorbij.

IV

‘Koosje, hoe komt het toch, dat gij van morgen zoo lang geslapen hebt? 't Is bij achten.’ Met deze woorden beknorde mevrouw Gorbeen haar nicht, die eerst sedert eenige oogenblikken in de keuken bezig was.

‘Weet gij niet, waar Floda is?’ vroeg tante schier ademloos.

‘Zeker in zijn nest, tante!’ stotterde zij slaperig.

‘In zijn nest, dan zou ik hem niet zoeken. Anders komt hij steeds vroeg op mijn kamer, maar nu wachtte ik hem te vergeefs.’

‘Is hij niet in den tuin?’

‘Daar heb ik nog niet gezocht,’ en tante verliet de kamer.

Langzamerhand kwam Koosje tot meer bezinning, zij begreep nu waarom zij zoo lang had kunnen slapen, Floda immers had haar niet gewekt.

‘Was hij maar alle dagen zoo matineus,’ dacht zij en ging onbezorgd met haar werk voort.

‘Floda is nergens te vinden,’ riep tante haar toe.

‘Maar tante, hoe is dat mogelijk?’ vroeg Koosje, ‘hij was gisteren avond nog in zijn nest!’

‘Weet gij dat zeker?’

‘Ja zeker tante, ten minste, ik meen.’ . . . . .

‘Houd toch op, met dat meenen! ik, kan dat niet hooren. Zeg me de waarheid, Hebt gij hem gisteren avond gezien?’

‘Neen, tante!’ en Koosje werd doodsbleek onder haar strengen blik.

Mevrouw Gorbeen keerde zich schielijk om. Een vermoeden rees in haar op. Koosje zocht in keuken, kelder, tuin, kippenhok, in 't prieël, op zolder en in de kasten, maar nergens, nergens eenig spoor van Floda. Tante zocht eveneens waar 't meisje gezocht had, doch vond evenmin iets. Toen Koosje een uur later in de tuinkamer zat vond zij mevrouw Gorbeen daar ook. Hare trekken teekende met verbittering gemengde smart; Brigitte, de meid, was ook ondervraagd, en deze wist, zooals licht te begrijpen was, er niets van.

‘Jufvrouw Koosje, hield niet veel van Floda,’ zeide zij.

‘Hoe weet gij dat?’ vroeg mevrouw knorrig.

‘Gisteren sprak ieder in de stad er over, dat zij veel van den haan te verduren had.’

Brigitte was Koosje wel genegen, maar zij vreesde niets zoo erg dan door mevrouw Gorbeen beschuldigd te worden van Floda te hebben doen verdwijnen en inwendig hield zij zich overtuigd, dat Koosje zich op die wijze gewroken had.

Bij haar binnentreden stond tante op.

‘Hebt gij niets gevonden?’ vroeg zij kortaf.

‘Neen tante, niet het minste. Ik zal eens naar de buren gaan vragen.’

‘Dat is niet noodig. Ik heb Brigitte reeds daarheen gestuurd. Zij weten niet, waar het dier gebleven is.’

‘Ik begrijp er niets van, tante. Hij is nooit zoek geweest, en over het dak vliegen, kan hij ook niet met zijn gekortwiekte vleugels.’

‘Koosje,’ zei tante ernstig ‘'t is de waarheid, die ik van u verlang. Zeg 't mij oprecht. Weet gij niets van zijn verdwijning?

Zeker niet, tante, wat zou ik er van weten,’ en de beschuldiging begrijpende barstte zij in tranen los.

‘Gij behoeft niet te weenen als gij onschuldig zijt; maar een goed hart draagt gij hem niet toe. Gij hebt rondverteld, dat hij u tot bloedens toe heeft gekrabt.

‘Neen, tante, nicht Suze vroeg of gij dit gedaan hadt en toen heb ik haar de waarheid gezegd.’

‘'t Spijt me voor u Koosje, maar alles doet mij denken, dat zijn verdwijnen uw werk is. Ik had gedacht, dat gij medelijdend genoeg zoudt zijn, om mij niet te berooven van Floda. Ik heb mijn best gedaan om u te vergoeden wat hij misdaan heeft. Zie slechts, hier is een dozijn zakdoeken voor u fijner dan die hij bedorven heeft: kondet gij uit liefde tot mij zijn misslagen niet verdragen, dan hadt gij het moeten doen, ter wille van mijn nalatenschap, die ik u bestemde.’

Koosje voelde het bloed haar naar het hoofd stijgen.

‘Tante,’ zeide zij rood als een kers ‘ik wil alles doen voor u, maar niets voor uw erfenis. En wat Floda betreft, ik zweer u.’ . . . . .

‘Zweer niet kind! Voor een vermogen al is het ook zoo klein als het mijne doet men veel. Ik heb voor een oogenblik vergeten, dat men redeloos dier moet zijn om zonder eenige nevenbedoeling gehecht te zijn aan een oude, knorrige vrouw als ik.’

De smart deed haar onredelijk spreken, zooals zij het reeds zoo velen heeft laten doen; Koosje weende bitter en besloot alles te beproeven om hare onschuld te bewijzen.

Den geheelen dag ging zij rond om overal te zoeken en te vragen naar den vermiste zoodat spoedig ieder het voorgevallene wist en zijn opmerkingen er over maakte.

Toen zij 's avonds erg vermoeid van 't loopen, praten en schreien tegenover de zwijgende tante zat, gevoelde zij zich toch zoo diep ongelukkig als nooit te voren.

De lamp wierp hare stralen juist op tante's trekken en kwam het door 't felle licht, dat tante er zoo bleek en vervallen uitzag, als ware zij in dien eenen dag 10 jaar ouder geworden? Het haar anders zoo glad hing ordeloos uit de muts; hare vingers steeds zoo bezig lagen slap op de tafel en mijmerend keek ze voor zich uit. Wie had toch gedacht dat een onnoozel dier zulk een rustig, bedaard huishouden in die mate zou kunnen storen?

'Verkiest u een kopje thee?' vroeg Koosje bevend.

'Tante schudde het hoofd.

Een kop koffie?'

Geen antwoord. Koosje nam zwijgend haar werk en haakte voort, zonder op te zien. Brigitte bracht het avondmaal op; beider hart was te vol om iets te gebruiken. Onmiddelijk daarop stond tante op, nam de kaars en zich tot haar nichtje wendend zeide zij langzaam:

'Na het gebeurde van heden begrijpt ge dat we niet meer samen kunnen blijven. Ik moet u vergeven, wat gij uit wraakzucht hebt gedaan, maar vergeten zal ik die daad nooit. Gij wist hoe ik aan Floda gehecht was, en toch zijt ge zoo wreed geweest om hem. . . . . .

Tante, tante ik heb 't niet gedaan,' snikte 't arme kind.

'Geen betuigingen meer Koosje! Niets kan me afbrengen van dat vermoeden; niemand dan gij kan de schuldige zijn. Laat ons kort zijn! Ik ben vrij mijne weldaden aan wie ik wil te besteden; doch aan u niet meer! Wanneer ik u niet zie, zal ik Floda wellicht gauw vergeten, doch anders roept uw gezicht twee treurige herinneringen in mij op. Gij kunt van avond uw koffer inpakken en alles meênemen, wat. ik u heb gegeven en vertrek dan morgen vroeg. Doch laat deze handeling uwe laatste slechte zijn.'

En zonder een woord er bij te voegen keerde tante zich om, ging de trap op en den gang in naar haar kamer. Bij 't leêge nestje van Floda gekomen, stond zij even stil als wilde zij hem nog daarin zoeken, en zacht zuchtte zij:

'Arme Floda, waar brengt gij dezen nacht door? Of zijt ge niet meer onder de levenden; zijt ge dood ver van mij evenals . . . . . de andere?'

Iets dat naar een snik geleek ontsnapte haar borst. De schilder Greuze heeft in een zijner schoonste stukken een klein meisje voorgesteld bitter schreiend over den dood van haar vogel. 't Is of zij al hare tranen moest verliezen, of haar smart nooit zal gelenigd worden maar blozend zijn haar wangen, schoon thans overgoten met tranen; ze is nog jong en bemind, en morgen heeft zij een anderen vogel en haar roode lippen zullen weêr vriendelijk lachen. Toch was de stomme smart van deze oude vrouw treffender; met den haan dien zij, toen alles haar ontviel innig beminde, verloor zij nog een geliefde illusie: het vertrouwen in Koosje; ze is te oud om zich nog aan wie dan ook te hechten en weêr vertrouwen te koesteren. In haar kamer gekomen bleef zij staan voor twee portretten, een man in de kracht van zijn leven en een kind.

'Weg, alles weg,' zeide zij somber, 'ik heb alles verloren, de aarde wordt mij te groot, te eenzaam. Mijn God, roep mij tot U!'

V

Den volgenden morgen wandelde Koosje weêr door de straten achter den kruier met haar koffer, 't was nog vroeg, en gelukkig voor haar ontmoette zij niemand.

Bij neef Bellenaar was de winkel reeds geopend; nicht kwam haar dadelijk te gemoet met Gerrit, Netje en Trijntje.

‘Kind, wees welkom! Maar foei, dat hadt gij niet moeten doen, dat was wreed,’ riep nicht.

‘Je hadt groot gelijk,’ zei Netje ‘ik zou me niet laten tergen door zoo'n beest.’

‘Och toe, vertel me iets van zijn laatste oogenblikken, ik wou zoo graag een vers op zijn dood maken,’ vroeg Gerrit heel onnoozel.

Koosje was op hare manier trotsch. Ze wilde hare tranen aan de Bellenaers niet toonen, en antwoordde dus op die welkomstgroeten kortaf:

‘Onze lieve Heer weet dat ik het niet gedaan heb en dat is mij genoeg!’

't Ergste kwam nog. Neef Hennis moest een ons tabak hebben. Juist stond Koosje in den winkel en vertelde de heele zaak aan de familie Bellenaer, die langzamerhand van hare onschuld overtuigd raakte, toen haar vriend binnentrad.

‘Morgen samen! Wel, Koos, ben je er al? 't Is een treurige zaak. Ik wist niet dat je zoo dom en gruwzaam was!’

‘Je moest me dankbaar zijn, dat ik je nog kans laat, neef,’ zei Koosje.

‘Ik? O neen, neen. Ik wil geen geld van de vrouw tante hebben, Gar niet. Ik vind het toch hatelijk van je Koosje, dien lievenswaardigen Floda zoo te laten vermoorden.’

Hij wreef in zijn handen, trok den neus hoog op en spalkte zijn oogen wijd open. Koosje zag hem zwijgend aan.

‘Neef Hennis,’ zeide zij langzaam en bijna plechtig, ‘als ik verkeerd, oordeel, dan hoop ik daarmeê geen al te groote zonde te begaan, maar ik weet zelf niet, hoe het komt. Ik verbeeld me dat alles jou schuld is!’

‘Ik?’ en neef Hennis sprong achteruit, ‘ik! barmhartige hemel! Wat denkt ge toch van mij? Ik een haan vermoorden? Ik ben geen kind wie gij, Koos. Mooie geschiedenis!’

Allen lachten hartelijk en niemand begreep hoe Koosje aan die zonderlinge verdenking kwam: zij zweeg echter en zag Hennis van tijd tot tijd veelbeteekenend aan. In den loop van den dag kwam nicht Suze even aanwippen en had den mond vol van vermaningen voor Koosje en over belangrijken verhandelingen die allen wijsheid der Voorzienigheid en de kortzichtigheid der menschen tot onderwerp hadden.

‘Spreek maar toe,’ riep Koosje haar na, ‘pas maar op dat gij zelf niet ondervindt, hoe waar uwe woorden kunnen zijn!’

Er werd besloten tante een buitengewone condoleantie-visite te brengen; de zondagskleêren werden aangetrokken en de stoet stelde zich in beweging. Gerrit had een vers in den zak, een prachtige elegie en ofschoon hij de voldoening niet had die aan tante voor te lezen, daar geen hunner binnen gelaten werd, kon hij toch de verzoeking niet weêrstaan er die lectuur van te gunnen aan de huisgenooten:

‘Laat ons zingen, laat ons zingen,
Tot in de hoogste lichte kringen,
't Treurig lot van den haan.
Den haan, zoo schoon van veêren,
De lieve, mooie haan.
Treurt huizen, straten, dames, heeren
Weent, torens, steenen, wallen, muren,
Want het zal nog zeer lang duren,
Voor Floda's sierlijk beeld,

U weer verschijnt in dit oord.

En zoo ging het nog vier bladzijden door. “Och zei jufvrouw Bellenaer,” 't is zoo jammer dat tante dit niet gehoord heeft. Als tante ons Gerritje beter kende, zou ze zeker erg veel van hem houden, hij heeft al de schoone hoedanigheden van Dolf en geen zijner ondeugden.’

Maar tante bleef opgesloten in huis en wilde niemand ontvangen; de tongen der stad raakten in beweging; mevrouw Gorbeen, hoe eenzaam zij ook leefde, verschafte altijd een onderwerp tot belangwekkende gesprekken; deze hare verdienste kan niet ontkend worden. Kwijnde het gesprek bij de een of andere koffie-visite, had men het meidenkapittel of de schoonmaak uitgeput, dan vroeg men geheimzinnig:

‘Hebt ge 't al gehoord van mevrouw Gorbeen?’

‘Nog niet! hé wat is 't dan.’

Gewoonlijk was de helft van het nieuws onwaar, maar dit was slechts een kleinigheid; den volgenden dag, ging er weêr een kwartier meê heen om het tegen te spreken en dat was zooveel gewonnen.

VI

De herfst was weer daar met zijn stormen en zijn regen, de bladeren vielen af en de oude menschen gingen heen.

Mevrouw Gorbeen was bleeker en nog magerder geworden, de nachten bracht zij hoestend en slapeloos, de dagen zwijgend en haast werkeloos door. De meid behoefde niet meer te klagen, dat men haar te nauw op de vingers zag; 't kon mevrouw niet meer schelen of het stof de meubels van 't salon bedekte, of de trappen niet geboend waren, het keukengereedschap niet glanzend geschuurd was. Zij was onverschillig geworden voor alles, en in plaats van de breikous nam zij thans meer den rozenkrans ter hand. Was haar hart nu weeker geworden dan vroeger? Eens was zij langer dan gewoonlijk in de kerk gebleven, bij het naar huis gaan ontmoette zij den dokter.

‘Dokter,’ zeide zij ‘ik heb u een vraag te doen; misschien zult gij die zeer dwaas vinden?’

‘Volstrekt niet mevrouw, wat ligt u op het hart?’

‘Zoudt gij denken dat ook de dieren in den Hemel kunnen komen?’

‘Dat is een moeilijke vraag, mevrouw, waarover nooit uitspraak is gedaan. Ik geloof van neen.’

Mevrouw Gorbeen zuchtte.

‘Laat u toch niet met zulke droomerijen in, mevrouw,’ zei de dokter liefdevol. ‘Daarenboven zullen wij alles in volmaaktheid vinden, liefde zonder lijden, geluk zonder vrees. Geloof mij mevrouw onze lieve Heer zal alles zoo schikken dat u aan geen haan meer behoeft te denken.’

Mevrouw Gorbeen groette hem zwijgend en toen de dokter haar strompelend voort zag gaan, zeide hij bij zich zelf:

‘Ik geloof dat zij de Lente niet meer zal zien, haar geest verzwakt even snel als haar lichaam.’

Neef Hennis kwam haar juist tegen en bood haar den arm aan.

‘Dank je, neef Hennis, dankje,’ zeide zij ‘ik heb dien steun wel noodig. Ik ben al zoo dikwijls dezen weg gegaan aan den arm van iemand. Eerst aan den hand mijner

moeder, toen met vader, met Gorbeen en toen met Adolf.' Voor 't eerst in jaren ontsnapte die naam aan hare lippen.

'En nu met mij, lieve tante, moogt gij het nog oft doen.'

'Neen, neef Hennis! neen. Loop wat langzamer! ik hijg zoo!'

Onderweg verhaalde Hennis haar van zijn betrekking met Suze, die een nicht van tante maar niet van Hennis was, hoe zij nu de koperen bruiloft hunner verloving hadden gevierd en hij werd haast welsprekend in 't schilderen zijner eigene rampen.

Bij het huis gekomen nam neef Hennis zeer bescheiden afscheid.

'Neen,' zeide tante 'kom binnen, ik moet u spreken.'

Vermoeid viel tante in de tuinkamer op haar leuningstoel; toen zij

wat bekomen was, haalde zij een portefeuille voor den dag; er lagen oude gele papieren in, brieven van Gorbeen en verzen van Adolf, eenige verdroogde, gele blaren, twee portretjes in crayon en een groot stuk, op welks gezicht neef Hennis van aandoening en verwachting trilde. Zij vouwde het open.

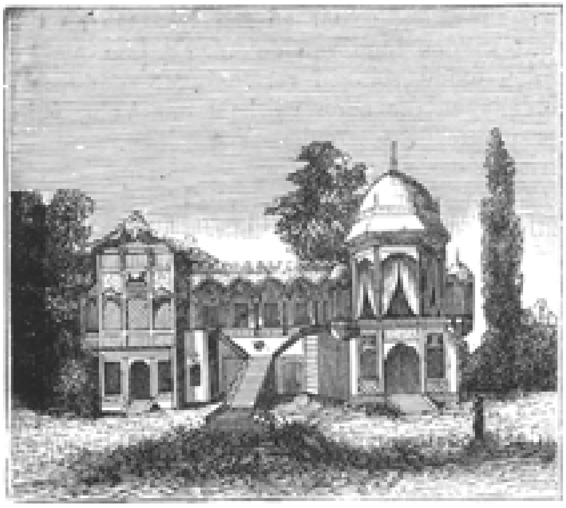

‘'t Is mijn testament,’ zeide zij, ik heb 't gemaakt op Oudejaarsdag. Ik wilde op Nieuwjaar bepalen wie mijn erfgenaam moest wezen, en mijn oog viel op Koosje. Daarom liet ik alle plaatsen der namen in 't wit. Maar Koosje heeft mij 't eenigste ontnomen wat ik nog had op aarde. . . Ik geloof dat gij een goed mensch zijt, neef Hennis, gij gelijkt op Adolf.’ . . .

Wat moest haar gezicht verzwakt zijn om zoo'n gelijkenis te vinden; neef Hennis zat op heete kolen.

‘En gij hebt mij misschien den laatsten dienst bewezen.’

‘O neen tante!’

‘Ik zal u alles nalaten, Hennis, behalve eenige legaten aan de armen en aan de Bellenaers. Koosje heeft reeds genoeg van mij. Ik hoop dat het haar goed moge gaan niettegenstaande die wreede daad en haar huichelachtigen aard.’

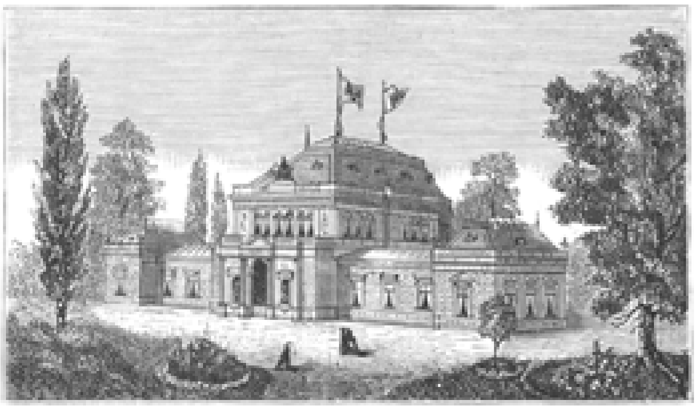

Tante sprak die woorden hortend uit zonder eenigen samenhang.

‘Geef me die pen, Hennis,’ zeide zij na een oogenblik rustens. Hij gaf haar die en zij vulde de leêge plaatsen in met hare nog vaste hand.

‘Nu is alles in orde. Vaarwel neef Hennis.’

‘Beste tante,’ riep neef in verrukking uit, ‘laat mij bij u blijven, laat mij uw zoon worden!’

‘Niets, neen! Ik ben nu gerust; alles is gereed. Dag Hennis, complimenten aan Suze en leef gelukkig.’

En met den zakdoek voor de oogen verwijderde hij zich. Maar buiten verwonderde ieder zich over den vroolijken luchtigen gang van Hennis; een arme vrouw zag hem verbaasd na, want hij had haar een dubbeltje gegeven, en voor 't eerst in tien jaar trad hij een herberg binnen en bestelde een glas bier.

Een half uur na zijn vertrek bracht de brievenbesteller een brief bij mevrouw Gorbeen; Brigitte stelde hem haar meesteres ter hand, die bedaard aan het breien was.

Vervolgens begaf zij zich weêr aan haar werk in den keuken. Om 12 uur wilde zij als naar gewoonte de tafel in de tuinkamer dekken; voor het raam zat mevrouw Gorbeen, maar de kous was haar uit de handen gevallen; de eene hand, omklemde een brief, de andere drukte een stuk papier op de borst. Haar hoofd was diep gebogen.

‘Zou ze slapen?’ dacht Brigitte en de kous opnemend legde zij dien op den schoot, even raakte zij daarbij mevrouw's hand aan en zij slaakte een luiden gil.

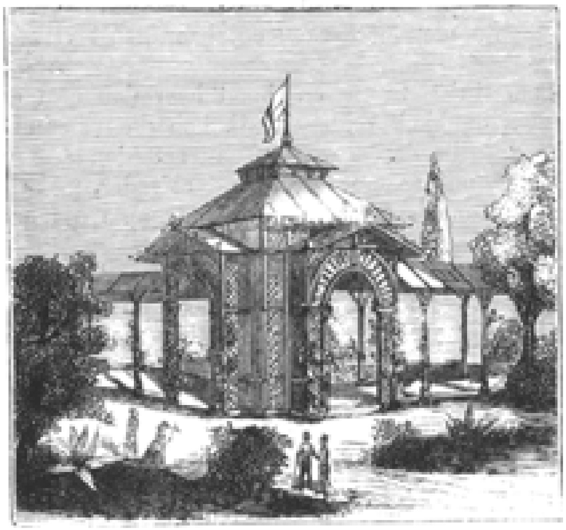

‘Mevrouw, mevrouw!’ riep zij en lichtte het hoofd op; geen twijfel meer; mevrouw was dood! Brigitte snelde 't huis uit, niet wetende, wat te beginnen; daar stiet zij tegen neef Hennis.

‘Mijnheer,’ riep zij ‘uw tante is dood.’

‘Dood! nu al,’ ontsnapte zijn mond en hij begaf zich rechtstreeks naar 't sterfhuis; neef Hennis was alles behalve bang uitgevallen maar toch, toen hij het lijk daar zag zitten op dezelfde plek, waar tante des morgens nog met hem had gesproken, rilde hij van 't hoofd tot de voeten. Een gelukkige lach speelde om mevrouw's lippen en een traan, misschien de eerste sedert lange gestort, was op de koude wangen gerold. Ongetwijfeld had iets dien lach en tegelijk de traan te voorschijn geroepen.

Hennis dacht onmiddellijk aan den brief, nam de twee gedeelten voorzichtig uit hare stijve handen en sloeg er een blik op; hij werd doodsbleek en keek schuw rond; hij was alleen, alleen met het ziellooze overschot; snel gingen de twee stukken met nog de helft eener enveloppe in zijn zak. Juist werd de deur geopend, Koosje trad binnen; haar eerste oogslag gold Hennis en zij zag nog even die beweging, maar geheel met tante bezig, wierp zij zich op het lijk van die vrouw, aan wie zij zoo gaarne haar leven had gewijd. Langzamerhand werd de kamer gevuld, nicht Suze en de Bellenaers kwamen allen aangesneld; 't was een geweldig leven, praten, klagen, zuchten, wijze opmerkingen, een slechts weende: Koosje; maar zóó bedroefd was zij niet om een stuk papier onopgemerkt te laten, dat op de tafel lag; het was 't derde gedeelte eener enveloppe, waarop nog eenige woorden van 't adres in een vreemde hand stonden.

‘Tante schijnt van morgen nog een brief te hebben ontvangen,’ zeide zij en onwillekeurig zag ze naar neef Hennis; deze wendde snel den blik af terwijl hij antwoordde:

‘Dat is niet gezegd; 't is wellicht een oud stuk papier,’ maar Roosje sloot het gevondene zorgvuldig in haar porte-monnaie.

‘Die verwenschte nuf,’ dacht Hennis.

Een maand later was de helft der stedelingen op de been, er werd een deftig huwelijk gesloten; bruidegom en bruid waren beiden het derde kruisje reeds voorbij, de rozen van hare wangen, waren wel naar haar krans verhuisd, maar in lang had men zulk een prachtigen paarschen zijden japon niet gezien en zulk een fijne, kanten sluier; en hij dan, wie had ooit zulk een fijn lakensch pak gedragen? Eenigen mompelden wel, dat bij een huwelijk, een bruin pak niet reçu was, maar dat waren benijders; men vergat zelfs, dat hij ringetjes in de ooren droeg en dat zijn gezicht alles behalve voornaam was.

Men begrijpt dat dit schoone paar niemand anders was dan neef Hennis en Suze eenige erfgenamen van hun beminde tante Gorbeen. De Bellenaars waren zeer goed in hun schik en namen van harte deel in hun geluk, want men kan 't niet ontkennen dat het zeer goede menschen waren en wat hun legaat betrof, hiermede waren zij genoegzaam tevreden.

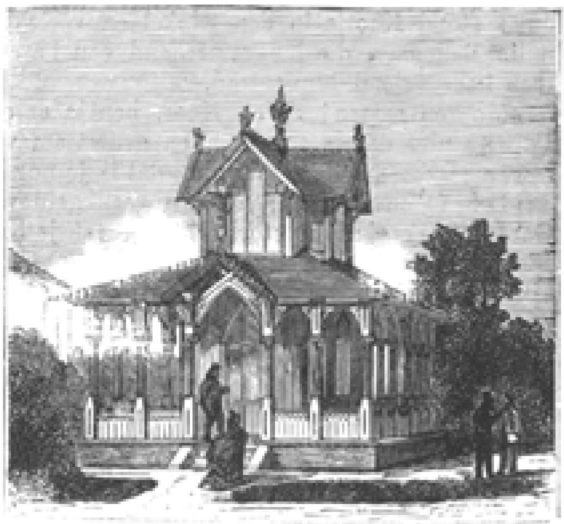

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 44]

Een noorweegsch bruidspaar.

Een blik op de tweede gravure van dit nommer overtuigt reeds aanstonds dat in Noorwegen nog al veel werk gemaakt wordt van trouwplechtigheden.

EEN GEZICHT OP DEN AMSTEL, BIJ AMSTERDAM.

Wanneer het uur nadert dat bruid en bruidegom het voor altijd verbindende 'ja' zullen gaan uitspreken, zoo verhaalt iemand, die wegens zijn reizen in Noorwegen bekend is geraakt, dan ziet men het bruidspaar hand in hand te voorschijn treden op den drempel der woning waar reeds de geheele feestelijke stoet vergaderd was, en de optocht zet zich in beweging. Op de dorpen is de dosch en tooi van de beide feestelingen, naar gelang der financiëele omstandigheden, bijzonder prachtig. De bruid gelijkt een koningin, alleen de schepter ontbreekt; de bruidegom draagt een zwarten vilten hoed met wit lint en gouden

gesp, een rood wambuis over een blauw vest, en op zijn pikzwarte schoenen blinken zilveren gespen. Soms voert hij een hellebaard in de hand, die aldaar het gewone wapen en op enkele plaatsen het onmisbaar insigne van een bruidegom is.

In Sätersdalen prijkt nog heden ten dage bij die gelegenheden het bruidegomszwaard in de vuist van den feesteling, ln de dagen van olim was daar zelfs de gewoonte dat de drager er van terstond na de thuiskomst zijn krachten er mee beproefde door in de zoldering en in het gebinte waaraan men daar ketel en pot over 't vuur hangt, de diepst mogelijke houwen aan te brengen. Hoe forscher de slagen aankwamen, des te hooger steeg de lof hem door de genoodigden toegezwaaid en men vergeleek de diepte der kloven die door hem en anderen vóór hem waren gehouwen. Bij den laatsten houw liet hij het zwaard in den balk steken waar het zoolang 't feest duurde en soms nog jaren lang als een aandenken bleef hangen.

Op het bruidspaar volgen in den optocht de ouders der aanstaanden, en dan de bekenden van beiden, die officiëel verzocht zijn en, daar ‘beambten’ genoemd worden. Soms wordt alles door een ceremoniemeester geregeld.

Geweerschoten en muziek kondigen eindelijk aan dat de feestelijke optocht geregeld is en zich op marsch begeeft.

De moord van de prinses de Lamballe.

Reeds een vorige jaargang der *Illustratie* bevat eene uitvoerige levensbeschrijving van de ongelukkige prinses de Lamballe.

De gravure in dit nommer stelt die ongelukkige voor op het oogenblik, dat zij door de woedende menigte wordt aangegrepen, om den afgrijselijksten dood te ondergaan. Waarlijk, wordt er voor een man, met den grootsten moed begaafd, een sterke wilskracht, gepaard aan grootheid van ziel gevorderd, om zulk een dood met christelijke onderwerping te ondergaan, hoeveel te meer zal dit dan niet het geval zijn met eene zwakke vrouw, die door hare geboorte en opvoeding, immer verkeerd heeft met eene beschaafde wereld, welke voor haar slechts vriendschap en eerbied had.

Dat zij onschuldig vermoord werd, zal wel niet behoeven gezegd te worden, of men moest hare verkleefdheid aan de koninklijke familie haar tot schuld aanrekenen. De hoofdoorzaak van het onmenschelijke vonnis was: dat men door haar, de koningin Marie Antoinette wilde treffen, in het verlies van hare eenig overgebleven getrouwe vriendin.

Eene blinde woede deed haar bloed vloeien, want zij had geene vijanden; geen persoonlijke wraak werd aan haar gekoeld: men vermoordde haar, zonder haar te haten. Als een bewijs hoedanig de prinses de Lamballe geëerd werd, zij het genoeg te vermelden, dat diegenen op wier bevel zij vermoord werd, het nooit hebben durven wagen, hare nagedachtenis in hunne schandelijke geschriften te bezwalken.

Zij onderging den dood onder de oogen van hare vriendin en koningin Marie Antoinette, die korten tijd daarna door dezelfde bloeddorstige bende ter dood werd gebracht.

De wereld-tentoonstelling.

Weenen, Mei '73.

‘Niemand, die een huishouden heeft en niet goed bij kas is, behoeft er aan te denken met zijn vrouw en dochters naar Weenen te gaan,’ zegt de correspondent van de Times.

En inderdaad, er is veel van waar. Voor een ellendig dakkamertje betaalde een duitsch professor, in 't midden van April 2 fl. 5o kreutzer en op 't einde derzelfde maand werd de huur van zijn vertrekje reeds tot 9 fl. per dag opgeslagen.

Met het overige, wat men om te wonen en te leven noodig heeft, is het ten naasten bij al juist zoo gelegen.

Nu daarvoor heeft men dan ook de tentoonstelling gezien en weet, hoe er de hoofd- en hofstad der Habsburgers uitziet.

Wat dit laatste betreft: in vluchtige en algemeene trekken op de eerste plaats een paar woordjes.

Het tentoonstellingsgebouw bevindt zich niet verre van het Noorderstation in een boschrijk park bij de Leopoldstadt, het Prater geheeten.

Dat er in de nabijheid een macht hôtels zijn, laat zich begrijpen; toch is er geen doorslaande reden om juist in dien omtrek te verblijven. Alle wegen immers voeren naar het Prater, en waar de vreemdeling ook zijn kwartier kiest, door paardensporen en omnibussen wordt hij voor 10 à 15 kreutzer naar het tentoonstellingsgebouw gebracht.

De stad Weenen is gelegen in een schilderachtige vallei, aan de vereeniging van 't riviertje de Vienne en den Donau, aan den voet van het Kahlengebergte.

Weenen wordt verdeeld in negen districten of arrondissementen, namelijk: de eigenlijke stad, Leopolstadt, Landstrasse, Wieden, Margarethen, Mariahilf, Neubau, Jozefstad en Alsergrund.

Onder de voorname gebouwen munt vooral het keizerlijke paleis: de Hofburg, uit door de verscheidenheid van vorm, waarin al de bouwstijlen worden teruggevonden. De hoofdkerk, de Dom zu St. Stephan, door Hendrik II de Babenberg in 1144 gesticht, is een der schoonste gedenkteekenen van de middeleeuwsche kunst. Een dertigtal groote grafkelders bevinden zich onder de kerk en vormen er wegers de duizenden lijken, die er begraven liggen, een waar doodenrijk. In een dezer worden, sedert keizer Ferdinand II, de ingewanden van de leden der vorstelijke familie bewaard. Wat de monumenten betreft, ter herinnering van een of andere gebeurtenis opgericht, vindt men deze te Weenen veel minder dan in andere europeesche hoofdsteden. Aan openbare wandelplaatsen, tuinen, inrichtingen, casino's, musea, schilderij-galerijen is daarentegen geenszins gebrek.

Wat de geschiedenis der stad betreft, reeds in de tweede eeuw, komt zij voor als het romeinsche Vindabora. In 791 maakte Karel de Groote, na de Avaren verslagen te hebben, zich van Oostenrijk en de hoofdstad meester. Na verschillende lotswisselingen nam in 1276 Rudolf van Habsburg bezit van de stad, gaf Oostenrijk in 1283 aan zijn zoon Albrecht in leen en plaatste zoodoende het huis Habsburg op den troon van het hertogdom. In 1529 en in 1683 werd de stad door de Turken belegerd, en vooral deze laatste belegering, die door de heldhaftigheid van Johan Sobieski, koning der Polen, werd opgeheven beslaat een der roemrijkste bladzijden in de europeesche geschiedenis. In 1804 werd Oostenrijk tot een keizerrijk verheven; de hoofdstad deelde vervolgens meermalen in den voor- en onspoed door de vriendschappelijke of vijandelijke verhouding van Frankrijk veroorzaakt.

In vluchtige trekken hebt ge in 't bovenstaande de beantwoording der vraag: ‘Kennst du das Land?’ . . . ‘Kenst du das Haus? is nu een tweede en andere quaestie.

‘Das Haus? Auf Säulen ruht sein Dach!’ Wat namelijk het tentoonstellingsgebonw betreft is er weinig zoo veel besproken als zijn reusachtige ijzeren rotonde.

‘Deze rotonde is een triomf van techniek en bouwkundige bevalligheid,’ zegt de Times. De spanning van dezen koepel bedraagt meer dan 't dubbel van de grootste koepels der wereld. Zoo is o.a. de koepel van den St Paul III engelsche voeten, die van de St. Pieterskerk te Rome 156 voeten hoog, terwijl daarentegen de koepel van het tentoonstellingsgebouw in het Prater te Weenen 354 voet bedraagt.

De bouwmeester van dit reusachtig werk is de engelsche ingenieur Scott Russel, en gelijk zulks veelal met ongewone zaken het geval is, ontbrak het ook hem bij 't ontwerpen van zijn plan geenszins aan tegenkanting en bezwaren. De een beweerde, dat de bouw een onmogelijkheid was, een ander, dat, zoo 't onmogelijke geschied was, de koepel onmiddelijk zou instorten enz.

Noch 't een noch 't ander heeft plaats gehad en het grootsche, bevallige gebouw is een der voornaamste sieraden der tentoonstelling en vormt het middelgedeelte der gebouwen.

Het plan dezer gebouwen doet overigens, gelijk reeds door een bevoegd beoordeelaar gezegd is, deels aan een vischgraat denken, deels aan de inrichting van het Escuriaal. Van een reusachtige galerij, 905 meter lang en 25 breed, gaan op gelijke afstanden 16 rechthoekig daarop staande zijgaanderijen uit, die allen, luchtig en licht, 205 meters lang zijn. In vogelperspectief vormen zij eenigszins het geraamte van een visch. Aan weerszijden der galerij ontstaan aldus 24 aan drie zijden gesloten zijgalerijen, die dezelfde lengte hebben als de dwarsgalerijen en elk 35 meters breed zijn.

Neven en nichten.
Door Mathilde.
(*Vervolg*.)

Koosje was er ook bij; toen na de voltrekking des huwelijks ieder hun wenschen bood en Gerrit zijn prachtigste vers opdreunde, naderde zij ook en zeide half luid:

‘Neef Hennis, ik hoop dat ge gelukkig moogt zijn en niet te veel aan tante zaliger zult denken, maar ik zoû nooit een erfenis willen hebben, waaraan bloed kleefde.’

‘Zwijg toch Koos,’ riep Suze rood van kwaadheid ‘wat zullen de menschen toch denken, gij maakt u belachelijk.’

‘Heb daar geen zorg voor. Bloed is een naar ding, al is 't dan ook maar kippenbloed! Neef Hennis pas op! er is niet veel noodig om iets te doen uitkomen,’ en ze keerde zich om en verliet het huis.

VII

Drie jaren zijn voorbij gegaan; Koosje Dirks is een volwassen meisje geworden. Dank eene volhoudende studie, is 't haar gelukt met gunstig gevolg haar examen af te leggen en nu is zij gouvernante bij een deftige familie in een naburige groote stad, waar zij als kind des huizes wordt behandeld. Overigens was niets in haar veranderd dan haar naam; men vond dien te burgerlijk en daarom werd zij Nicoline genoemd. Nu en dan kwam zij haar geboortestad een bezoek brengen

doch nooit bij neef Hennis, die bij zijn titel van echtgenoot, nu ook dien van vader droeg. Zijn zoontje had behalve zijn vaders naam nog dien van mevrouw Gorbeen verkregen.

Ofschoon niets het nog scheen te voorspellen, hoopte Nicoline altijd op de eene of andere omstandigheid die de listen van Hennis om de erfenis te verkrijgen zouden openbaar maken. Zorgvuldig bewaarde zij het stukje papier en twee slagpennen van Floda, als de eenige bewijsstukken; want vast stond het bij haar dat Hennis op den avond dat Floda verdwenen was, binnen had kunnen sluipen en het dier gelokt en gevangen had. Met deze omstandigheid hing alles samen; doch omtrent den brief kon zij zich nog geen helder denkbeeld vormen.

't Was een schoone zomerdag; Nicoline en hare leerlingen maakten een wandeling; onderweg ontmoette zij de Zuster harer meesteres in een rijtuig, deze wilde hen alle drie bij zich nemen, maar Nicoline weigerde daar zij nog een boodschap te doen had en ging de stad alléén in. Haar mevrouw was een zeer weldadige dame, die eenige arme huisgezinnen bijna geheel onderhield; bij deze nu moest zij even aangaan; snel ging 't meisje eenige straten door totdat zij in een smalle steeg trad, waar zij haar boodschap deed en verder ging; plotseling stond zij verschrikt stil, er was iets tegen haar hoed aangevlogen en toen zij voor zich op den grond zocht vond zij een soort van raket, zeer ruw uit eenige veêren samengebonden, misschien was zij wel voortgeloopen, indien een knaap van 4 jaar haar niet achterna was gespoed en geroepen had:

‘Mijn raket!’

Nicoline bekeek het voorwerp aandachtig en verbleekte, toen haalde zij hare porte-feuille uit den zak, waarin Floda's veêren lagen; geen twijfel, dat waren zijn eigenaardige kleuren.

‘Kindlief!’ zeide zij, ‘is dat ding van u?’

De kleine knikte van ja.

‘Waar woont gij?’

De kleine wees naar een oud vervallen huis.

‘Kom, ik ga met u meê,’ en zij volgde het zonder aarzelen een hoogen trap op.

‘Wat is er van uw dienst?’ vroeg een lange magere vrouw.

‘Is dat uw kind, goede vrouw?’ vroeg Nicoline.

‘Neen, 't is van de vrouw die hier op de kamer woont.’

Een schor gekraai deed Koosje omkijken; daar zaten in een smerige kooi twee groote kippen, een hen en een half kale, oude haan; eenige veêren slechts bleven van zijn vroegeren prachtigen tooi over.

‘O beste vrouw,’ riep Koosje met gevouwen handen, ‘zeg me toch, hoe komt gij aan dien haan!’

De vrouw barstte in een luid gelach los en zag toen Koosje ongerust aan; zij meende met een krankzinnige te spreken, en antwoordde niet.

‘Zeg 't mij toch, zeg 't mij!’ smeekte het meisje ‘zijn deze veêren niet de zijnen?’

‘Jawel, hij verliest ze allemaal, maar wat wilt ge toch?’

‘Ik heb dien haan vroeger meer gezien, van waar hebt gij hem gekregen?’

‘Ik heb hem op de markt gekocht,’ was 't weifelende antwoord.

‘Maak de deur dicht en laat hem door de kamer loopen,’ verzocht Koosje. De vrouw schudde bedenkelijk het hoofd en voldeed aan haar verzoek. Met een overblijfsel zijner vroegere fierheid stapte hij het hok uit en ging door 't vertrek, doch

wat hij ook verloren had, mank was hij toch gebleven; geen schaduw van twijfel bleef in Nicoline's geest. 't Was Floda, de diepbetreurde Floda. Helaas! bij 't zien van het dier had Solon wel mogen uitroepen: ‘Noem niemand gelukkig voor zijn dood!’ Indien hij zijn toestand beseffen kon, wat moest Floda dan zijn oude meesteres betreuren! maar niets scheen te bewijzen, dat hij er nog aan dacht; hij herkende zijn oude vijandin niet eens en was druk bezig de hen te verhalen hoe heerlijk de vrijheid was, en vermoedde weinig, hoe belangrijk de rol was, die hij te vervullen had.

Koosje was geheel in de war.

‘Zeg me de waarheid vrouw,’ smeekte zij ‘wie heeft u dien haan gegeven. Gij weet niet hoe belangrijk deze zaak is, en geloof mij, ik zal u goed beloonen.’

‘Nu dan zal ik u alles zeggen, maar vertel 't niemand, hoor! Ik was eens naar H. geweest; gij weet wel 't is niet ver van hier.’

‘Ja, ja, ik ben er van daan.’

‘'t Is al lang geleden, heel lang! Onderweg ontmoette ik een man, ja 't was een heele heer. Vrouw,’ zei hij tegen mij ‘wil je een voordeeltje hebben?’ ‘Zeker, meneer,’ zei ik ‘als je belieft.’ ‘Nu,’ zei hij ‘ik heb hier een haan, die weg moet, want hij maakt geducht spektakel bij iemand die de tering heeft en daarom vraag ik je: ‘Wil je hem hebben?’

‘Voor niet meneer?’

‘Ja zeker! je kunt hem slachten zoo gauw als je wilt; maar zeg er aan niemand iets van. En dat heb ik niet gedaan, ik heb hem altijd onderhouden, hij ziet er ook goed uit, vindt u niet?’

‘Wanneer is dat gebeurd? In den Herfst?

‘Justement! O neen, toch niet; 't was in 't voorjaar, ja zeker 't was voorjaar.

‘Weet ge niet meer in welk jaar?’

De vrouw begreep dat het ernst was, Nicoline schreef hare antwoorden één voor één op.

‘Jufvrouw,’ vroeg zij verschrikt. ‘Ik kom immers in geen moeilijkheden door dat beest?’

‘Neen volstrekt niet; doch dan moet ge mij nauwkeurig antwoorden. In welk jaar was ‘t?’

‘Wacht eens, o ja nu weet ik het prompt. 't Was toen mijn Tienes nog niet loopen kon en die is 5 jaar, dus 't zal zijn vier jaar geleden.’

‘En hoe zag die mijnheer er uit; lang met zwart haar, een fijn gezicht en groote oogen.’

‘Neen, o neen! maar ik weet het zoo goed niet meer. Hij was erg rood van haar, meen ik, doch dat weet ik wel; hij had een leelijke gewoonte, hij deed als hij maar even sprak wel tien keer zóó,’ en zij trok den neus op en knipte met de oogen.

‘Mooi, nu weet ik alles!’ zeide Koosje ‘hier hebt gij een rijksdaalder en daarvoor moet ge mij dien haan verkoopen en ik zal hem zelf wel halen.’

‘Bestig jufvrouw; gelukkig dat ik den zin van mijn man niet heb gedaan: die wilde, dat dier slachten, maar ik zei altijd, hij is veel te taai.’

Nicoline groette de vrouw, die haar vriendelijk uitgeleide deed. Onderweg begon haar geestdrift van lieverlede te bekoelen. Wat beduidde het toch, of 't nu uitkwam, wie Floda's dief was; niemand gaf meer iets om den ouden leelijken haan. Hennis was en bleef erfgenaam, want het testament had hem duidelijk genoeg aangewezen. Niets won zij daardoor dan de voldoening, hem eens beschaamd te zien tegenover haar.

‘Een kleine voldoening,’ dacht zij.

Den volgenden Zondag vroeg en verkreeg zij verlof om hare familie te bezoeken; eerst haalde zij den haan af, sloot hem in een korf en begaf zich naar 't diligencekantoor. Zij was in anderhalf uur te X . . . en begaf zich onmiddellijk naar neef Hennis; beiden waren uit, en zij bleef in 't nette salon wachten; voorzichtig legde Nicoline haar korfje in den gang neder.

'Wat ligt daar toch in jufvrouw?' vroeg de meid verwonderd zulk een dame met een mand te zien loopen.

'Stil,' zeide Nicoline geheimzinnig 'raak het niet aan; er zit een paradijsvogel in; als gij eventjes 't deksel oplicht dan vliegt hij weg.'

'Hé, dat is aardig. Hoor, hij maakt geluid, wie een oude haan, zou mijnheer zeggen.'

Nicoline lachte alléén bij de gedachte aan 't gezicht dat Hennis zou trekken, wanneer de paradijsvogel uit de korf ging vliegen; maar zij wilde niet alléén dit schouwspel bijwonen en daarom verzocht zij de meid het kindermeisje te sturen naar de Bellenaers met het verzoek om allen te komen en den prachtigen vogel te bewonderen.

Ondertusschen keek Roosje eens rond; daar werd zij een ongeopende brief gewaar, 't schrift trok haar aandacht, 't was hetzelfde dat op de gescheurde enveloppe stond; zij schrikte toch zóó, dat zij bijna achterover viel.

De brief brandde in hare vingers, hij droeg het postmerk New-York en was geadresseerd aan mevrouw Gorbeen. Zij hield hem tegen 't licht; half beschaamd over haar onbescheidenheid maar geheel overweldigd door een nieuw vermoeden. Na veel moeite kon zij eenige woorden, door de enveloppe heen onderscheiden.

'Wij vergaan van armoede, wees niet wreed! help ons,' las en raadde zij tegelijk. Toen keerde zij hem om; aan dezen kant waren slechts eenige woorden doch duidelijk te lezen en 't werd haar alles geel en groen voor de oogen toen zij zag: Uw schoondochter, Betsy Gorbeen geboren Hagel.'

Zij viel op een stoel neêr en dacht na; daar kwamen haar nu eenige woorden te binnen, die zij had opgevangen van een gesprek tusschen hare tante en den dokter.

'Maar mevrouw, ik zou toch met zekerheid trachten te weten of hij betrekkingen heeft nagelaten.'

'Neen, neen hij heeft mij vergeten, ik vergeet hem ook.'

'Maar de wet dan mevrouw?'

'O de wet kan me tot niets dwingen.'

Snel stond Koosje op; stak den brief bij zich, verzocht de meid de mand weg te zetten en begaf zich naar den dokter.

(*Slot volgt.*)

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - VII.

Evenals overal in ons vaderland werden ook de Katholieken te Amsterdam tijdens de beroerten der XVIe eeuw van hunne kerken beroofd. De IJ-stad was nog langen tijd een toevluchtsoord geweest voor de priesters, die slechts met moeite aan den dood ontkomen waren, doch zij scheen daar dubbel voor te moeten boeten, toen na den 12^en^ Maart 1578 de nieuwgezinden, misbruik makende van hun overmacht, het

verdrag van den 8^en^ Februari des zelfden jaars schonden en de Katholieken van al hun rechten en ook van hun kerken beroofden. Op een

EEN NOORWEEGSCH BRUIDSPAAR.

DE MOORD VAN DE PRINSES DE LAMBALLE.

Zondag in het laatst der maand Mei was door zekere Thomas van Thielt, een afgevallen priester, aan den Sint Antonies-dijk buiten de vrijheid der stad voor de onroomschen gepreekt. Terstond na die godsdienstoefening werd het plan beraamd om een aanslag op de regeering te doen, welk plan dan ook den volgenden dag tot uitvoering kwam. Een musketschot, door een soldaat uit de waag op den Dam gelost, was het sein, en nu stormden de eedgenooten, die slechts op dit teeken gewacht hadden, naar het stadhuis. Men maakte zich daar en ook in hunne woningen meester van de overheids personen, die, met verscheidene priesters en al de Minderbroeders, op het Water in verschillende vaartuigen werden scheep gebracht. Er was een razende en tierende menigte bij tegenwoordig, die eischte dat men de slachtoffers naar de galg zou voeren, doch het liep beter af dan men aanvankelijk mocht hopen: de regeeringsmannen en priesters werden buiten de vrijheid der stad weder aan wal gezet.

Amsterdam was twee dagen lang zonder overheid, doch toen kozen de opstandelingen eigenmachtig een burgemeester en verdere regeering, de kerken werden ontheiligd en van hunne beelden, sieraden en kostbaarheden beroofd en reeds den volgenden Zondag begonnen de Hervormden in de Oude Kerk te prediken.

Ik zal niet in nadere bijzonderheden treden omtrent de geweldenarijen waaraan de Katholieken van Amsterdam van dat oogenblik af hebben blootgestaan; trouwens de geschiedenis van de hoofdstad is, in dit opzicht, die van ons gansche vaderland. Het duurde niet lang of er bestond voor de Katholieken geen zweem van godsdienstvrijheid meer en de priesters waren hun leven geen oogenblik zeker. In het jaar 1581 verscheen een algemeen plakkaat in naam van ‘Wilhelm, bij de Gratie Godts prince van Orangien enz.’ uitgevaardigd, waarin verboden werd: ‘alle toeloop ofte 't samenkomste van Mans ende Vrouwen, omme te gebruycken, eenige pauselicke exercitie, als Missen, Predicken, Doopen ende andersints, 't zij heimelijck ofte openbaer.’

Het ligt in den aard der zaak dat de Katholieken gedurende die hevige vervolging hun best deden om het hoofd boven water te houden. De kerken waren zij kwijt doch er waren nog priesters die er het leven aan waagden; zij hielden zich schuil, droegen het H. Misoffer in particuliere woningen op en bezochten vermomd en in den nacht de zieken en stervenden om hen de laatste troostmiddelen van de godsdienst mede te deelen, 't Moet ook gezegd worden dat Renier Kant, die in 1580 burgemeester werd, een zeer welwillend man was, die zich niet kon vereenigen met de onheuschelijke kwellingen welke de Katholieken te ondergaan hadden. Toen men er eens op aandrong om de voornaamste Katholieken met geweld uit de stad te verdrijven, zeide hij onbeschroomd dat het niet te pas kwam om burgers, die schot en tolgeld betaalden, zoo te behandelen.

Het waren dagen van rouw, dagen van angst toen men binnen Amsterdam, evenals onder de romeinsche keizers, slechts ter sluiks en in den nacht het H. Misoffer kon bijwonen, toen de onversaagde pastoor Elanst - vroeger kapelaan der St. Nicolaas, thans Oude Kerk - zijn leven elk oogenblik in gevaar gebracht zag, wanneer hij, door heiligen ijver gedreven, zijn verstrooide schapen hulp ging bieden. De Zeer Eerwaarde heer H.L. Spoorman zal 't mij wel niet kwalijk nemen wanneer ik, om dit duidelijk te doen uitkomen, enkele bijzonderheden mededeel uit zijn keurige *Schetsen uit het leven der kerk van den H. Nicolaas genaamd 't Hert*[1]. Na te hebben aangetoond dat

(1) Volks-Almanak voor Ned. Katholieken. Jaarg. 1869.

het grootste getal Katholieken in die dagen verstoken moesten blijven van alle godsdienstoefening, verhaalt de eerw. schrijver o.a. het volgende:

“'t Was bovendien zoo gemakkelijk niet voor den Schout zijn spoor te volgen, want op verschillende wijzen wist hij zich te verkleeden en onbon baar te maken. Nu ziet ge hem wandelen als een lakenkooper, met den breedgeranden hoed, korte broek met kuitstrikken en fluweelen mantel, zwierig over den linkerschouder geslagen; morgen waggelt hij u voorbij in 't losse buis van den Oostinjevaarder, den toppershoed op 't hoofd; dan weêr steekt hij in 't werkpak van den glazenmaker - maar onder al die gedaanteverwisselingen inwendig steeds dezelfde man des offers, die heengaat, onbevreesd, waar hij meent dat God roept. Hier ligt een kranke grijsaard te verzuchten naar de H. Teerspijze voor zijne reis naar de eeuwigheid; daar wacht een kind op reiniging der ziele door de wateren des H. Doopsels; ginds heeft een brave huismoeder hem bescheiden, opdat hij haar wankelenden zoon krachtig vermane tot trouw aan het geloof, elders weent een ontrouwe op zijn uiterste om een Priester, opdat hij berouwvol in de ware Moederkerk sterve, - overal dringt de ijveraar door en verschijnt als een hemelbode, die uit zijn hemelschen schatkoffer zoeten troost, hoogere kracht en eeuwig leven uitdeelt.

‘In dien arbeid wordt de gansche week verslonden, zonder dat de pastoor door zijne bespieders wordt bereikt. Uit het eene gevaar waagt hij zich aan 't andere. Ter nauwernood behoudt hij 't leven bij de bedieining van Jacob Simonsz., de smid op den voorburgwal, dien hij 't geluk had op 't sterfbed zijn afval te doen berouwen, in weêrwil dat de vrienden des stervenden ernstig smeekten niet tot den ‘afgodendienst’ terug te keeren. Menig kwaadgezinde, op 't gerucht toegeschoten, stond van spijt voor de deur te knarsetanden en meende den papist zulke stoutheid voor goed te zullen afleeren. Heimelijk echter ontvluchtte deze uit het achterhuis door den tuin en ontkwam aan hunne handen. Over het Oudezijds Kerkhof ijlt de vluchteling voort door de Kerkstraat en over den Middeldam naar de Nes, om bij zijn vriend Olaeus - Oly - een weinig te rusten. Doch aan de Nes stoot hij tegen een groep menschen, die onder doodsche stilte in een kring stonden saamgepakt. Bij 't naderen van Elants roept een kind: ‘een Medicijnmeester!’

‘Aller oogen richten zich op den vreemdeling, voor wien men, hoe weinig hij ook in zijn koopmanskostuum op een medicijnmeester geleek, den kring dadelijk opent. Gaarne gelooft men wat men hoopt: en waarlijk, hier was een geneesheer noodig. Daar lag op den grond een forsch gebouwde werksgezel van ongeveer 20 jaren. Onder zijn timmerarbeid boven aan het nieuwe hoekhuis, was hij van de stelling neêrgeslagen en doodelijk aan 't hoofd verwond.

‘Elants zet zich op de linkerknie naast den ongelukkige neêr, en terwijl zijne rechterhand, met een in koud water gedoopten doek, het bloed van het aangezicht wegwiesch, buigt hij zich over den stervende heen en fluistert hem iets in 't oor. Zachtelijk opende de jongeling het half gebroken oog, en terwijl hij den priester aanzag, scheen er nieuwe gloed in dat oog te ontwaken; hij wilde spreken, doch bezat er de kracht niet meer toe. De Priester had genoeg begrepen. Weêr fluistert hij hem in 't oor eenige weinige woorden, uit welke *geloof* en *berouw* door de omstanders werden opgevangen, en bidt, op beide knieën neêrgezonken, de woorden van de H. Absolutie, daarna grijpt hij uit zijn gordel een zilveren doosje en dient daaruit het H. Oliesel toe

‘Met stomme bevreemding hadden de omstanders elke beweging in den gewaanden medicijnmeester gadeslagen; niemand durfde openlijk zijn vermoeden uiten. Had het fluisteren iets van Roomsche superstitie voor hen, - toen het doosje uit den gordel

te voorschijn kwam, geloofde men weêr aan toepassing van eenig uitwendig geneesmiddel. Daarna echter werd hun vermoeden genoeg bevestigd; een dof gemompel ging op uit de volksschare, die inmiddels was aangegroeid. Ieder oogenblik werd voor Elants gevaarlijker; dat begreep hij, en den jongeling de reeds klamme hand drukkende ten afscheid, stond hij op en opende zich een weg door de menigte die met verbaasde blikken hem nastaarde

'Een papist,' was de kreet die uit veler monden opsteeg. Éer men echter aan iets méér dacht dan aan het nazenden van eenige verwenschingen, was de dienaar Gods gevloden; na eenige oogenblikken bevond hij zich veilig, niet bij Olaeus in de Nes, maar in het Momhuis, waar heen hij zich na dit voorval langs een omweg had begeven.'

Dat 'Momhuis' is de Kerk van den H. Nicolaas, genaamd het Hert, doch zeer algemeen bekend onder den naam van 'Heintje-hoeksteeg,' thans hoofd parochiekerk der hoofdstad. Er zal wel haast geen kerk in ons land zijn, wier geschiedenis na de Hervorming zoo merkwaardig is als van 'het Haentje' te Amsterdam, ik mag dus niet nalaten er eenige bijzonderheden van mee te deelen.

Ten tijde der nederlandsche beroerten stond op den O.Z. Voorburgwal, hoek Heintje-hoeksteeg, een woning het Momhuis genaamd, waar de deftige burgers des avonds bij een kwamen om hun kan bier of mom te drinken. De kastelein heette Jan Hartman, een naam die wel verdient heeft dat hij aan de vergetelheid ontrukt blijft. Op denzelfden dag dat de priesters en regeeringsleden zoo wederrechtelijk werden weggevoerd, waren in het Momhuis vele gasten bijeen, die niet weinig den mond roerden over de gebeurtenis van dien dag. Het kwam tot hooge woorden en Jan Hartman, die er ook het zijne van gezegd had, was recht verheugd dat de Oude-Kerk het uur van scheiden - elf ure - aankondigde. 'Juist was de laatste grendel voorgeschoven,' zoo verhaalt de eerw. heer Spoorman, 'toen door eene zachte hand met den klopper tegen de deur werd gestooten. Ongeduldig eenigszints trekt hij de bovendeur naar zich toe en ziet in 't heldere maanlicht voor zich staan - den onderpastoor der Oude Kerk. Mr. *Willem van Uitgeest*, die aan de handen der geweldenaars was ontkomen.

''t Ongeduld werd verdrongen door een gevoel van vreugde.

'Goddank, Eerwaarde Heer, dat ik u zie!' riep hij uit, terwijl hij de onderdeur ontsloot.

'Ssst!' fluisterde de Eerwaarde, den wijsvinger aan den mond brengende, 'ik draag Ons-Heer bij mij en vraag u eene wijkplaats.'

'Die tijding en die bede brachten den geloovigen Hartman een oogenblik in verwarring. - 'Groote God!' verzuchtte hij, 'wat komt mijn huis heden over!' maar als schoot een lichtstraal door zijn geest, hij grijpt de olielamp, die aan de muur hing, en de muts van 't hoofd nemende, verzoekt hij den priester hem te volgen. De weg was den trap op naar boven.

'Daar werd in eene ruime vierkante zaal een goed gesloten kast ter rustplaats voor het *Allerheiligste* aangewezen en - de Godmensch gewaardigde zich er zijn verblijf te houden.'

Genoemde onderpastoor of kapelaan bleef bij Jan Hartman wonen en des Zondags werd in de zaal het H. Misoffer opgedragen, in het bijzijn van eenigen, die men daarvan had kunnen en durven verwittigen. Zulks ging tamelijk goed totdat de haat tegen de Katholieken weder strenge maatregelen in 't leven riep, tengevolge waarvan een bevel tot gevangenneming tegen eenige priesters werd uitgevaardigd; Uitgeest en Elants behoorden onder hen. Op den feestdag van Maria-Zuivering van het

jaar 1580 bevonden zich ongeveer vijftig geloovigen in de zaal van het Momhuis. De pastoor der Oude-Zijde deed de H. Mis en predikte na het Evangelie, doch alvorens hij het 'Amen' had uitgesproken, was de Schout met zijn dienaren het Momhuis binnengedrongen. De priester werd nauwelijks den tijd gelaten om zijn misgewaden af te leggen, hij werd in zijn tabbaard weggevoerd en onmiddelijk met nog een ambtgenoot de stad uitgezet.

De heldhaftige Elants, die men niet had kunnen vinden, werd nu zijn opvolger in het Momhuis, en, onder goedkeuring van den Vicaris van Haarlem, pastoor van St. Nicolaas. Verscheidene jaren bleef de waardige herder daar zijn moeielijke bediening waarnemen, nu eens vol hoop, wanneer de vervolging wat minder hevig werd, dan weder in voortdurenden angst en zorg, als de hartstochten opgezweept en de oude plakkaten vernieuwd werden. Jan Hartman, altijd bezorgd voor het bedehuis, wist eigenaar te worden van een perceeltje in de steeg, aan zijn woning belendende en liet een opening in den muur der zaal maken die maar met een paar treden naar boven tot een vertrekje in het aangekocht perceel voerde. Daar werd nu het altaar geplaatst. Men kon de deur onmiddellijk sluiten voor 't geval dat de schout nogmaals onverwacht met zijn handlangers mocht komen; hij zou dan slechts een biddende menigte vinden, maar geen altaar en ook geen priester.

Pastoor Elants mocht in het Momhuis 't hoofd niet ter ruste leggen, hij werd op ruim zeventigjarigen leeftijd, na de bediening eens stervenden, opgelicht en denkelijk gebannen. En ander priester kwam hem vervangen: de rector der Begijnen, die zich onder den aangenomen naam van Visscher verborgen wist te houden. Jan Hartman had intusschen ook een hoogen leeftijd bereikt. Hij had uit dankbaarheid voor het buitengewoon geluk dat zijn woning ten deel gevallen was, de belofte afgelegd om de zaal, die tot kerk diende, tot een Gode waardiger verblijf op te luisteren, doch zonder gevaar had dit niet kunnen geschieden. Daarom bracht hij in zijn stervensuur die verheven schuld op zijn zoon Jan over, die haar aanvaarde. Er gingen echter nog jaren voorbij alvorens daaraan gevolg kon worden gegeven, want de vervolgingen hielden niet op en de verordeningen op de 'pauselicke exercitie' werden nu en dan nog met zeer veel strengheid gehandhaafd. Eindelijk echter kon aan het godvruchtig verlangen voldaan worden en in het jaar 1635 was de zaal van het Momhuis in een kerk herschapen, dat wil zeggen, zij was rijk georneerd á la renaissance, had een kunstig bewerkt tabernakel, een troonhemel boven het altaar en voortreffelijk schilderwerk in het plafond. Die merkwaardige zaal is nog aanwezig.

Weder zijn een aantal jaren vervlogen. De katholieken van Amsterdam waren tot bloedens toe geslagen maar niet overwonnen, hun moed en geestkracht bleven onbezweken. Henricus Blessius was pastoor van St. Nicolaas. Ofschoon grijs geworden in het heilig dienstwerk durfde hij toch de moeielijke taak aanvaarden om het merkwaardige bedehuis, de kamer-kerk, die te klein geworden was te vergrooten. Hij wilde de zolders boven het Momhuis tot kerk inrichten, hij wilde een kerk bouwen op een derde verdieping.

Zijt gij wel eens in 'het Haentje' geweest, lezer? Welnu, verwonder u dan niet meer over het kerkje zoo hoog in de lucht, zoo klein en dat met elk jaar nog kleiner schijnt te worden, nu er alom zulke schoone en groote kerken oprijzen; bewonder liever de geestkracht, de godsvrucht en offervaardigheid onzer voorvaderen, die hun bestaan, hun vrijheid, niet zelden hun leven in gevaar stelden voor de eer van het huis des Heeren.

Om het plan van pastoor Blessius ten uitvoer te leggen moest nog een derde perceel in de steeg aangekocht worden en er waren daarenboven duizenden guldens noodig, doch ieder droeg naar zijn vermogen bij en de weduwe Hartman wilde zelfs, als dit noodig mocht zijn, het Momhuis met hypotheek bezwaren om de kosten te dekken.

Zoo werd de kerk van den H. Nicolaas genaamd 't Hert geboren. Op H. Sacraments-dag van 't jaar 1563 had de plechtige inzegening plaats. Wat zal het *Te Deum* heerlijk geklonken hebben!

Helaas, acht jaren later werd het nieuwe kerkgebouw met een groot gevaar bedreigd. De weduwe Hartman was in den Heer ontslapen en de erven, vreezende in 't bezit te komen van dat ‘bezwaard pand,’ aanvaardden de nalatenschap onder het voorrecht van boedelbeschrijving. De kerk moest nu bij executie verkocht worden en wat was men niet te verwachten van de tegenstanders der Katholieken! Doch God verhoorde de vurige gebeden. Nauwelijks was de hamer van den verkooper gevallen of als een loopend vuur ging de tijding rond dat Jan Reynst, een katholiek ingezeten, de kerk voor vier-en-twintig duizend guldens had gekocht.

Ziedaar de voornaamste lotgevallen dezer merkwaardige statie. Na den dood van Jan Reynst werd de kerk het eigendom van pastoor Reyniers, doch bij de komst van zijn opvolger was de schuldenlast zoo groot, dat de gemeente die niet kou dragen. Michael van Wijngaarden nam de kerk met schuldenlast en al over voor 15,900. Na zijn overlijden kwam zij nu bij erflating eerst aan de familie van Wijngaarden, later aan de familie ten Sande, en is daarin gebleven totdat de ‘edele en weldoende vrouwe,’ weduwe van Jan Georg ten Sande in 1845 de kerk aan den tijdelijken pastoor Michaël van Steenwijk afstond voor de som van zes duizend gulden.

Toen de onderpastoor der Oude Sint Nicolaas kerk in den laten avond van den 26en Mei 1578 bij Jan Hartman kwam aankloppen konden zij geen van beiden voorzien dat het toenmalige Momhuis na bijna drie eeuwen tot hoofdparochiekerk zou worden verheven. Het maakt zeker op den vreemdeling geen gunstigen indruk wanneer men hem een zolderkerk in een onaanzienlijke steeg als de voornaamste parochie der hoofdstad aanwijst en het ware te wenschen dat eenmaal in die parochie een prachtige tempel verrees, als het symbool van de bekende godsvrucht en offervaardigheid der Katholieken van Amsterdam, doch het zou toch zeker ieder hard vallen wanneer de moker werd gebezigd op een gebouw, dat, hoe onaanzienlijk ook, zulk een heerlijke getuigenis aflegt van den moed en de volharding onzer voorvaderen in hun langdurige worsteling tegen een bittere vervolging.

Al heb ik mij tot dusverre uitsluitend bezig gehouden met de kerk van den H. Nicolaas, die in het Momhuis werd gesticht, men moet daarom niet denken dat zij het eenige toevluchtsoord der geloovigen was in de dagen toen het verboden was, op welke plaats dan ook, godsdienstoefeningen te houden. Maakte de regeering ook jacht op de priesters en werden zij gevangengenomen, daar waren er altijd die vrijheid en leven waagden om in hun plaats te treden en Amsterdam telde meer ijverige Katholieken als Jan Hartman, die de dwinglanden trotseerden en in hun woning of eigendom gelegenheid schonken om ten minste des Zondags het H. Misoffer op te dragen. Toen in het jaar 1656 nog eenige verbitterde en onverdraagzame calvinisten te vergeefs trachtten den Amsterdamschen Raad over te halen om de verfoeielijke plakkaten tegen de ‘Roomschen’ te vernieuwen, dienden zij een lijst in van ruim veertig *hun bekende* huiskerken, met de opmerking dat er nog meer moesten zijn.

Er waren dus meer dan veertig bedehuizen in Amsterdam, waarin met de meeste omzichtigheid, onder den grootsten angst voor verraad en overrompeling,

godsdienstoefening werd gehouden. De priesters moesten zich - evenals wij dat van pastoor Elants gezien hebben - vermommen en schuilhouden, 't Is van den rector der Begijnen, Sixtius, later pastoor van St. Nicolaas, bekend, dat hij bij zijn omzwervingen in de achterbuurten en in de dorpen en gehuchten om Amsterdam, dikwijls des nachts zijn vermoeide leden in een stal of schuur op de ruwe steenen moest neêrleggen en eens gedurende acht-en-twintig nachten zijn kleêren niet had afgelegd. Ook de leeken moesten met alle voorzichtigheid te werk gaan; zij konden slechts ter sluips en meestal in den nacht de huizen bezoeken, waar een priester het H. Misoffer opdroeg en de H. Sacramenten toediende. Er waren godvruchtige vrouwen die het waagden om in den nacht aan de huizen der geloovigen te kloppen en daar aan te kondigen wanneer en waar het H. Misoffer zou worden opgedragen. Zij kregen den naam van klopjes. Die vrouwen beoefenden zekere regels en hadden geloften afgelegd. Zij woonden niet bijeen, maar waren hier en daar door de stad verspreid. Sommigen behoorden tot de neringdoenden, anderen waren kosteressen of hielden school voor jonge kinderen. Al heeft de vervolging opgehouden de klopjes zijn blijven voortleven.

Er behoorde een buitengewone moed toe om de moeielijke taak van een klopje te vervullen. Bij den fellen haat, die tegen de Katholieken heerschte en het verraders loon dat zoo gul aangeboden werd, was een klopje bij elke nachtelijke wandeling in gevaar van hare vrijheid te verliezen, en wie weet hoe velen dan ook het offer zijn geworden van hare heldhaftige godsvrucht. De ijverigste Katholieken stonden natuurlijk met een zwarte kool aangeteekend, men bespiedde hun huis en hunne gangen en het oog en ook het oor van den bespieder kon in de nachtelijke duisternis allicht iets zien en hooren dat noodlottige gevolgen had, niet slechts voor de klopjes, maar ook voor de priesters, voor de leeken, voor de schamele bedehuizen, die men voor den profanen blik had weten te verbergen.

Doch laat ons een sluier hangen voor het afzichtelijk tijdvak der vervolging, dat een blos van schaamte brengt op het gelaat van elk rechtgeaard Nederlander, hij moge Katholiek zijn of niet. Onze voorouders hebben onder den bijstand des hemels die bange tijden moedig doorstreden. Evenals de eik des te vaster wortelt in den grond wanneer hij door stormen wordt geteisterd, zoo heeft ook het geloof der Katholieken door de vervolging meer kracht gekregen, Amsterdam kan daarvan getuigen.

Het getal kerken in de hoofdstad bedraagt achttien terwijl er op dit oogenblik nog twee in aanbouw zijn. Ik hoop later gelegenheid te vinden om de merkwaardigste bijzonderheden betreffende al de parochiën en bijkerken mede te deelen; doch ik mag niet nalaten een oogenblik stil te staan bij een parochiekerk die eerstdaags gaat verdwijnen, namelijk de St. Willebrordus buiten de veste, op het Rustenburgerpad.

Wanneer men langs het Paleis van Volksvlijt naar de zoogenaamde Utrechtsche zijde van den Amstel gaat, vindt men niet ver van het tolhek onder Nieuwe Amstel een zeer smal pad dat langs een vun[sige] sloot loopt. Een heel eind ver op dat pad staat ter rechter zijde een kreupel, laag gebouw met rieten dak, waarop een groot kruis prijkt. Dat is de tegenwoordige parochie-kerk van den H. Willebrordus. Wij hebben gemeend een afbeelding van die kerk te moeten geven, omdat er zeker in ons gansche vaderland geen zoo wordt aangetroffen. ‘'t lijkent wel een turfschuur,’ zegt de echte Amsterdammer en hij heeft gelijk. Men heeft in de dagen der vervolging daar werkelijk een turf-

loods tot kerk moeten inrichten en thans eerst is het mogelijk geworden haar door een nieuwe te vervangen. Hoe lang die kerk daar staat is mij onbekend, doch de eigenlijke statie - die eerst een ander gebouw heeft gehad, naar 't schijnt op het Kuiperspad - kan niet veel hooger opklimmen dan tot het jaar 1661, zooals uit het oudste doopboek blijkt. Tot voor korten tijd liep de sloot ook nog voor de kerk, zoodat men alleen toegang had over een plank. Inwendig ziet de 'turfschuur' en vrij goed uit.

DE KERK VAN DEN H. WILLIBRORDUS BUITEN DE VESTE, TE AMSTERDAM.

Vele Amsterdammers zullen zich nog wel herinneren hoe pastoor Dekens z.g. op den Zondag der 'maandelijksche collecte' zijn gemeentenaren aanspoorde tot milde bijdragen, opdat men de turfschuur door een voegzaam kerkgebouw zou kunnen worden vervangen. Hij heeft zijn verlangen niet bekroond mogen zien, doch de tegenwoordige pastoor, de Zeer Eerwaarde heer Wubbe, heeft de ontzaglijke moeilijkheden weten te overwinnen. Er is een nieuwe, een zeer prachtige kerk in aanbouw op een kamp weiland nader bij de stad, aan den oever van den Amstel. Onze gravure op de eerste bladzijde van dit nommer biedt een gezicht aan op die heerlijke rivier. Binnen kort zal zich boven de groep boomen ter rechter zijde een torenspits verheffen, want daar wordt de nieuwe parochiekerk van den H. Willibrordus buiten de veste gebouwd.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus N°. 11.

Als prijs is aan dezen rebus verbonden het werk getiteld: 'Gedenkboek van den oorlog in 1870 en 1871. Naar Teekeningen van een aantal Kunstenaars en tekst van August Snieders. Prijs........*fr*. 10.00

Oplossing van rebus N°. 8: Woorden wekken, voorbeelden trekken.

[Nummer 45]

De italiaansche fruitverkoopster.

Elk land heeft zijn eigenaardige nationale typen, afwisselend dikwijls, gelijk de bloemen en vruchten, die de verschillende landen voortbrengen, ja met deze en andere bronnen der welvaart door een innige verhouding verbonden.

DE ZEEVISCHMARKT TE AMSTERDAM.

Italie is 't land der bloemen en vruchten. Geuren zijn er de eerste lucht, die het kind inademt, bloemen dikwijls het bed, waarop het sluimert, en terwijl men den geur drinkt der oranjebloesems en bloeiende amandeltakken, zijn druiven, perziken, abrikozen, vijgen geen ongewone lekkernij maar soms een voedsel, een eerste voedsel zelfs der behoeftigen.

Een bron van zegen en welvaart zijn voor Italië fruit, vruchten en bloemen. Geen wonder, dat de vrouw, gelijk die onzer tweede gravure, welke deze schatten ronddeelt en daarin haar levensonderhoud vindt, te recht onder de nationale typen mag worden gerekend.

Een gevangenis-plein in Newgate.

De sombere muren van Newgate wekken geen vroolijke gedachten op, en bij een bezoek in 't gebouw neemt de gedrukte stemming die men reeds op den aanblik niet van zich kon afweren, eer toe dan af.

De ontmoeting van zoo vele landloopers, vagebonden, zakkenrollers, volleerde dieven en schurken als men hier aantreft, doet onwillekeurig de gedachte rijzen wat gevaarlijk ras die lieden vormden toen zij nog vrij en frank rondliepen te midden van een drie millioen dicht op elkaar wonende burgers.

Vele der gevangenen in Newgate schijnen onverbeterlijk, zij willen later wel een ander terrein kiezen dan de buurt waar zij gewoon waren, zij willen dan wel op een andere manier hun evennaaste bedriegen, maar werken, hun brood verdienen - dat willen zij niet. Zij zijn en blijven vagebonden, een ligplaats onder een heg, een raap van een akker gestolen, een paar handen vol boschbessen, 't is hun genoeg, als ze maar niet behoeven te werken. De luiheid zit hun in merg en been.

Londen is nooit vrij kunnen worden van die plaag. De vagebonden zijn daar tot een klasse vereenigd. 't Is alsof er een geheime aantrekkingskracht van Londen uitgaat die de landloopers meesleept. Gelijk een magneet naar de pool, zoo streeft de vagebond van elders naar de groote hoofdstad. En Londen heeft vooral thans aan de eigen zwervers reeds meer dan genoeg.

Een bezoek in Newgate, zoo verklaart iemand die meermalen in die gevangenis een soort van inspectie hield, zou menig eerlijk, respectabel Londenaar verwonderen, die zich verbeeldt dat de lieden welke bedelen of stelen opdat zij toch maar niet behoeven te werken, allen afkomstig zijn uit de buurten Whitechapel of Drury Lane. Integendeel de meeste gevangenen zien er niet schamel uit, zij doen zich voor als heeren.

Op het plein voor de veroordeelden waar hij eenige malen de gevangenen bezig zag met een gedwongen oefening, namelijk het slingersgewijze rondloopen, bevonden zich toen slechts vier of vijf veroordeelden uit de mindere klasse; op het plein voor de gewone opgeslotenen, die zich daar vertoonden in 't zelfde pak waarmee zij waren gekomen, was de klasse die met hard werken den kost wint, slechts vertegenwoordigd door een uitgehongerden, van gebrek bijna omkomenden sjouwer.

De groote hoop der gevangenen bestond uit personen, die het voorkomen hadden van gentlemen.

Alle standen en klassen der maatschappij zijn er vertegenwoordigd, en gelijk men zich verheugt en gesticht wordt bij de voorbeelden van mannen die door noeste vlijt uit den geringen stand zich hebben verheven en groot gemaakt, zoo wordt men hier niet zelden door een smartelijken en ergerlijken indruk getroffen bij de ontmoeting van lieden welke eens een onmetelijk fortuin bezaten en door eigen schuld nu in ellende zijn gedompeld.

Verreweg het grootste getal der gevangenen in Newgate zijn slaven van den drank, die hen gebracht heeft tot hetgeen zij nu zijn. De kroeg heeft hen in de ellende gestort. Bij het denkbeeld daarvan komt ongeroepen de verschijning op van het walmende, flikkerende licht, dat in sommige buurten op den hoek van elk straatje voor de een of andere kroeg staat te glinsteren en even afzichtelijk blinkt als het valsche juweel dat volgens de fabel in den kop der afschuwelijke padde zich vertoont.

Tu es Petrus!

Er staat in 't ondermaansche dal
Een boom die heerlijk groeit en bloeit,
Die immer schooner rijzen zal,
Zich steeds met liever loover tooit!

Geen woeste macht noch dwing'lands kracht,
Geen Noorderstorm noch bliksemvuur,
Dat ooit dien boom ten onder bracht,
Dat ooit deed vreezen voor zijn duur . . . . .

Hoe schrik'lijk ook het onweêr woelt,
De schichten op hem nederslaan,
d' Orkaan zich in de zeeën spoelt:
Niets dat zijn wonderglans kan schaên!

Vervolging, haat, laster en nijd
Liggen aan zijn wortel die zucht;
Doch die boom is geen boom des tijds:
Zijn vrucht geen aardsch' maar eeuw'ge vrucht! . . .

Keert weêr, verdwaalden, ach! in 's Heilands naam, keert weêr:
Gij, die aan den wortel diens booms de bijl durft leggen . . . . .
Keert weêr! . . . . . Ziet hoe zijn kruin de wolken trotst en meer
Dan milloenen helden verrukt zijn' naam herzeggen . . .

Zijn naam, zijn zoete naam - godsdienst - door Jehova
Den volkeren verkond, naam dien de hemellingen
Biddend vereeren en als der zielen manna
In hun' melodieën zegevierend bezingen!

En gij, Vermetelen, ô gij waant der menschheid
Dien troost, dien steun, dien schat wanstatiglijk t'ontrukken:
O neen, uw schild draagt voor wapens: list geveinsdheid,
Bedrog, verwarring en nu noch nimmer gelukken.

Wel durft gij de handen slaan aan kroon, troon en woon
's Edelen Stadhouders, doch gedenkt dat uw schenden
Van eer en recht - te meer - uw misdaad stelt ten toon,
Wijl zij een Vader stort in d'uiterste ellenden . . . . .

Een Vader met vaderhart, ieders eerbied waard,
Vader wiens faam weêrgalmt tot in de verste landen:
Wiens mildheid en liefde nooit werden evenaard:
Die ziet thans hav' en goed door eigen kroost aanranden.

Maar dra daagt een star aan den wijden horizon,
Die de trouw'looze telgen voor hun gruwel doet beven:
Zij bezielt, begeestert, ja, verlicht als de zon . . . . .
En heel de wereld juicht: Pius rechten herleven! . . . . .

TU ES PETRUS: gij zijt de reuzenstam die meer
Dan achttien eeuwen telt tot heil en vreugd der braven:
Gij zijt de straal, de bron, de levendige leer
Van hen die zich aan kunst, wijsheid en godsdienst laven.

I.H. Mensingh.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - VIII.

Onze hoofdstad bevat een kwartier of wijk, waarnaar men tevergeefs in eenige andere europeesche stad zal zoeken. Het bestaat uit breede grachten met deftige huizen, uit talrijk bevolkte straten met winkels, met magazijnen en bergplaatsen, die gebukt gaan onder den zwaren last van allerlei goederen en eindelijk uit stegen, die men krochten zou kunnen noemen, waarin diep in den grond maar ook hoog in de lucht menschen leven als wormen en mieren in de aarde en als spinnen en vleermuizen in holen en gaten, even vuil en vunsig en ook even bedrijvig en onrustig.

Dit kwartier wordt de Jodenhoek genoemd en daar zijn niet minder dan 30,000 kinderen Israëls gehuisvest.

In de meeste steden van ons land zoeken wel enkele Israëlieten de schaduw der synagoge, doch zij wonen overigens tusschen de inwoners verspreid; te Amsterdam echter hebben zij een ghetto, een eigen stad als het ware. Een vreemdeling behoeft daar niet te vragen of hij de grenzen van den Jodenhoek heeft overschreden, hij ziet, hij gevoelt dit onmiddellijk aan het eigenaardig gewoel dat daar heerscht, aan de wijze waarop de vrouwen zich tooien, aan den vreemdsoortigen handel die er wordt gedreven, aan de onzindelijkheid der straten en huizen en ook aan iets wat niet zeer aangenaam is voor de reukorganen.

Met uitzondering van de voornaamste grachten, waar de patriciërs wonen, kan dit van den ganschen Jodenhoek gezegd worden. Begin maar aan de Joden-Amstelstraat, doorkruis den ‘hoek’ van alle kanten om op de Nieuwe Markt te eindigen, gij zult overal die eigenaardige kenmerken ontmoeten. Woeligheid en bedrijvigheid of liever rusteloosheid heerschen overal. Men verdringt elkander, men stoot en loopt tegen elkander, karren en kruiwagens moeten zich een weg door de menigte banen. Er zijn er die langzaam voortloopende op schellen toon hunne waren aanprijzen, anderen boren zich in slingeringen een weg in het gewoel, niet ongelijk aan een kurkentrekker, die een doortocht in de kurk zoekt, doch altijd en overal moet men op zijn hoede wezen om niets omver te loopen en niet omvergeloopen te worden.

Op de kruis- of vereeniginspunten van sommige straten is het ‘lawaai’ soms zoo groot, het gedrang zoo buitengewoon, dat een vreemdeling zich daar niet op zijn gemak gevoelt. Hooren en zien vergaat hem, hij meent dat een opschudding, een vechtpartij, een ongeluk of zoo iets plaats heeft, doch is slechts getuige van de voortvarendheid waarmede de Israëliet van den morgen tot den avond bezield wordt, wanneer de sabbat hem niet tot rust doemt. Een Jood met een bakje voor 't lijf waarin zich eenige onbeduidende voorwerpen bevinden, of met een rist ‘lang rijgveters,’ die hij hoog boven het hoofd laat zien, legt bij het aanprijzen van zijn waar een oorverdoovende welsprekendheid aan den dag alsof er voor hem schatten aan te verdienen waren. Hij declameert zoo onophoudelijk voort dat het ademhalen een weelde schijnt te zijn welke hij zich niet kan permitteeren; hij ziet naar alle ramen der huizen, naar de oogen der voorbijgangers en bezit het zonderlinge instinct om

aan een enkelen oogslag, aan een nauwelijks merkbare beweging te weten of men van zijn koopwaar gediend wil zijn. Ook zelfs wanneer hij in onderhandeling is, kan hij niet nalaten het hoofd langs alle kanten te keeren en luidkeels zijn waar aan te prijzen. Rust kent hij evenmin voor zijn longen als voor zijn beenen. Als er een verstopping is aan de ophaalbrug, die de Sint Anthonies-breestraat in tweeën splitst, - en dit gebeurt dagelijks meermalen - hoort men hem tusschen de opeengepakte menigte nog schreeuwen: ‘Darie centen een lange rijgveter!’ en, al kan hij niet vooruit, zijn beenen blijven in beweging, als de voorpooten van een paard, dat verlangt te draven.

Men zegt wel eens dat een Jood niet voor werken in de wieg wordt gelegd; te Amsterdam kan men hiervan niets bespeuren. Men ziet hem daar zwoegen van den morgen tot den avond, zware lasten torschen, hoogbevrachte karren voortstuwen en den meest afmattenden arbeid verrichten. Om kalm en bedaard bij een schaafbank te staan of aan de schoenmakerstafel te zitten, dit gedoogt zijn natuur niet, maar werkzaam, vlijtig is hij, en hij geeft zich meer moeite om enkele centen te verdienen dan zich vele Christenen van zijn stand voor evenveel guldens zouden getroosten.

't Is voornamelijk in genoemde Sint Anthonies- of Jodenbreestraat en belendende stegen dat de eigenaardigheden van den Jodenhoek het meest uitkomen. Die geheele buurt is een marktplaats, alwaar koopwaren van allerlei aard in bonte mengeling uitgespreid liggen. Als gij een paar oude, geheel onbruikbare schoenen op de straat geworpen hebt, moet gij u niet verwonderen wanneer gij die verworpelingen netjes opgeflikt en opgepoetst, soms met niet weinig pretentie, in het gelid ziet staan. Een roestige spijker is zijn geld waard, om een *mazzel* te maken met een hoed, die onder de wielen van een omnibus in deerniswaardigen toestand is geraakt, zullen Abraham, Isaäk en Jacob elkander in het haar vliegen. Niet zelden ziet men het gansche overschot van een winkel in galanterieën, die aan de tering bezweken is, op den grond uitgestald liggen. Verschillende Joden, met gehavende kleeren aan het lijf, hebben daar deel in en 't is de moeite waard om te zien met welke luidruchtigheid zij trachten hun waar aan den man te brengen. Het geld - meestal geleend - is er voor betaald en moet er zoo spoedig mogelijk weer uit komen om andermaal gebruikt te worden.

't Is vooral des Vrijdags, eenige uren vóór den sabbat, dat de zucht tot handelen het toppunt bereikt; oorverdoovend is dan het lawaai in de Jodenbreestraat. Met schorre kelen, afgemarteld door het onophoudelijk uitventen, worden de laatste pogingen aangewend om vóór zonsondergang nog eenige penningen te verdienen, want men moet weten dat zelfs de armste Jood zijn *sjabbes* wil maken Hoe behoeftig hij ook moge zijn, hij wil op Vrijdag-avond aan de feesttafel zitten, met de *sjabbes*-lamp boven zijn hoofd. Hij is dan een partriarch in zijn huis die geërbiedigd wordt, en al jeuken hem ook de vingers, hij zal geen hand verroeren en zich niet in *agotie* steken al kon er ook de mooiste *mazzel* mee gemaakt worden. 't Zou mij echter niet verwonderen dat hij in zijn slaap nu en dan eens riep: ‘Darie om 'n cent . . . neem maar weg vier!’ want de geestdrift, die zoo lang in hem gekookt heeft, zal toch wel niet eensklaps gesmoord kunnen worden.

In den Jodenhoek wordt ook restauratie gehouden en gedineerd op de straat, ofschoon niet *à la carte*. In een steeg belendende aan de Sint Anthonies-breestraat, waar groote onzindelijkheid heerscht en de geur lang niet uitlokkend is, ziet men op kruiwagens en schraagtafels potten en pannen op het vuur staan, waarin aardappelen, groenten, soep, visch, vleesch en andere spijzen worden gekookt. Zitplaatsen zijn

daar niet, men moet staandebeens het middagmaal gebruiken en zijn eigen *couvert* meebrengen. De meeste habitué's van die straat-restauratie zouden zich trouwens ook den tijd niet gunnen om voor een middagmaal van dien aard de beenen onder de tafel te steken. Zij nemen ter loops van hetgeen hun gading is, in het eerste het beste voorwerp, dat in hun bereik ligt, of behelpen zich slechts met de vingers. Een arme jongen bedient zich zelfs van zijn pet en smult dan smakelijk van zijn aardappelen met schelvischlever, met ossenlong of zoo iets.

't Is afschuwelijk niet waar? Laat ons echter niet vergeten dat die jongen veel liever aan een goedgedekte tafel zou zitten, doch er is niemand die daarvoor zorgt. Zijn vader loopt midden in de stad, heel ver van huis, met ‘lange rijgveters, ‘mooie sponzen,’ of ‘lekkere dirken,’ zijn moeder sleurt zware manden met fruit langs de straten, of tracht aan de vischmarkt wat afval meester te worden om er klein geld van te maken. Wie zal voor dien jongen zorgen, hoe moet hij zelfs aan de centen komen waarvoor aardappelen met schelvischlever te koop zijn, zoo hij ze niet heeft verdiend?

Daar zijn er ook in den Jodenhoek, die geheel geen huisvesting hebben, maar des nachts zich hier of daar op een afgelegen plek onder een bank of afdak neêrvleien om eenige uren rust te genieten. Zeer naiëf was het antwoord van den geslepen Jood, die voor de rechtbank stond en vermoedelijk om een gegronde reden zijn verblijf niet gaarne opgaf.

De president vroeg:

‘Waar woon je?’

‘Ik woon niet,’ meneer de president,’ klonk het antwoord.

‘Woon je niet? waar ben je dan gehuisvest?’

‘Ik heb geen huis, ik ben nergens gehuisvest.’

‘Ook al niet. . . . . Waar ben je dan gelogeerd?’

‘Dat zal ik uwe zeggen, meneer de president; als het mooi weer is logeer ik op den kruiwagen, en als het regent logeert de kruiwagen op mij.’

Er heerscht afzichtelijke onreinheid in die buurt, waarvoor de armoede nauwelijks verschooning biedt. 't Is walgelijk om de waterschuwe, bleekgele aangezichten en verwarde haren te zien, vooral van jeugdige Jodinnen, die aan Zigeunerinnen doen denken, wanneer zij uit hare holen, diep onder den grond komen kruipen. Want 't zijn holen, die zij bewonen, soms zonder vensters of althans zonder glasruiten. Geen zonnestraal dringt er ooit door, 't is daar zelfs in den Zomer midden op den dag nog half duister en wie weet hoeveel personen in sommige dier vochtige krotten bijeenwonen. 't Is bekend dat er Israëlieten zijn die door zindelijkheid uitmunten, doch het getal is klein en vooral onder de lagere klassen. Wanneer men nu afdaalt tot de meest behoeftigen en in aanmerking neemt dat zij gedwongen zijn om in zulke krotten te wonen, in zulk een omgeving hun bestaan te zoeken, zal men er zich minder over verwonderen dat zij van het eene geslacht in het andere in hetzelfde vuil blijven voortleven. Ook moet men niet uit het oog verliezen dat onder hen het getal gebrekkigen en misvormden buitengewoon groot is; die blinden, kreupelen en lammen moeten toch ook eten en verzorgd worden al kunnen zij in hun onderhoud niet voorzien. Daarbij bezit de Jood een medelijdend hart voor zijn ongelukkigen stamgenoot en grooten eerbied voor ouden van dagen. Een blinde moeder en een lamme vader hebben de beste plaats in huis en krijgen ook de lekkerste beet, al moeten zij beschouwd worden als een lastpost voor den zoon of dochter, die met een talrijk kroost gezegend is, waaronder niet zelden al weder een blinde of lamme

voorkomt. De onderscheiding waarmede onder de Israëlieten de ouden van dagen bejegend worden, is inderdaad voorbeeldig.

Na al hetgeen ik van den Jodenhoek heb gezegd, moet men niet denken dat daar slechts kleinhandel. wordt gedreven in onbeduidende koopwaren, oude klêeren en vodden, want men vindt er groote magazijnen van manufacturen, galanterieën, kramerijen enz, waarin verbazende sommen worden omgezet, omdat de Jood nooit het spreekwoord ‘een klein winstje, een zoet winstje’ uit het oog verliest. Men kan er het kostbaarste porcelein en andere antiquiteiten vinden, vonkelnieuwe spiegels, schilderijen en meubels bij duizenden, de magazijnen en bergplaatsen zijn er vol van, doch dit zijn toch uitzonderingen, de meeste huizen worden door verschillende gezinnen bewoond, die hun bestaan vinden in nering uit de buurt, in eenig bedrijf of in een kleinen handel, die geen winkel vereischt.

Voor den vreemdeling - hij behoeft daarom geen buitenlander te zijn - is zulk een huisvesting nog al merkwaardig. In het onderhuis, diep in den grond - kelder mag men daar niet zeggen - woont een winkelier. Voor het kleine raam, dat hem licht van de straat verschaft, liggen allerlei gebakjes. Op een der ruiten is een papier geplakt waarop met scheve en misvormde letters - de Joden schrijven meestal zeer slecht - te lezen staat: ‘Samuel Hamburger, bakt koekies en bolis.’ Hamburger heeft een goede kostwinnig, want onder de kinderen Israëls zijn veel lekkerbekken. Achter het voorhuis is een huiskamertje, waarin hij met vrouw en zeven kinderen eet en drinkt. Dan volgt een grooter vertrek, waarin het bijna geheel donker is, doch dat desniettemin door hem heel deftig ‘de zaal’ genoemd wordt. Daar brandt op Vrijdag avond de *sjabbes*-lamp. Achter de zaal is een hokje dat keuken heet, waarin de ‘koekjes en bolis’ en ook de huishoudelijke spijzen gebakken en gekookt worden. Waar al die menschen slapen, weten zelfs de naaste buren niet.

Boven Hamburger woont de apotheker Levi Perel; op een zwart bord, voor het bovenlicht, staat in de hebreeuwsche taal te lezen dat hij medicamenten verkoopt. Perel is een welgesteld man, hij heeft slechts zes kinderen en een negentigjarigen blinden vader, die altijd voor de glazen winkeldeur staat, ofschoon hij niet kan zien; de grijsaard is wellicht al zeer gelukkig dat hij daar ten minste het geliefkoosde en onmisbare gedruis en gewoel op de straat beter kan hooren.

Naast de apotheek is een smalle opgang naar de bovenkwartieren. De deur moet bij het openen in tweeën gevouwen worden, dewijl anders bij de kleine ruimte en op de smalle trap het draaien een onmogelijkheid zou zijn. Op die deur staan twee adressen, namelijk: ‘Mozes Kaas, pedicure’ en daaronder: ‘Saartje Fransman, zet lavementen, verkoopt bloedzuigers en maakt pleisters voor fontenellen.’ De gansche bevolking der bovenkwartieren moet die trap op.

De eerste verdieping wordt bewoond door mijnheer Kaas, die met een vrouw en acht kinderen gezegend is en daarenboven nog drie kinderen in den kost heeft van een jonge weduwe, die na den dood van haar man kamenier is geworden.

Boven mijnheer Kaas woont jufvrouw Fransman. Zij moet voor het onderhoud zorgen van een hoogbejaarde moeder en een krankzinnige tante, doch er wonen twee zusters bij haar in die uit naaien gaan en aan dat onderhoud bijdragen. Omdat dit huisgezin klein is, heeft jufvrouw Fransman nog een kamer verhuurd aan een weduwe met vier kinderen, die langs de huizen gaat met kraagjes en manchetten.

Een verdieping hooger woont Ezechiel Blaas. De man geeft les in de fransche en engelsche talen, schrijft requesten en copieert tooneelstukken voor een of meer

schouwburgen. Hij bezit slechts één kind van zeven jaren dat de engelsche ziekte heeft en doofstom is, doch zijn

vrouw krijgt dagelijks zes naaisters bij zich, die aan costumes werken voor acteurs en actrices.

DE ITALIAANSCHE FRUITVERKOOPSTER.

Daar boven . . . . . nog hooger? Zeker, wij zijn er nog niet. Daar boven wonen nog twee huisgezinnen, die zelf niet goed kunnen zeggen hoe zij aan de kost komen. De hoofden van deze gezinnen weten niet wat hun werk zal zijn als zij des morgens opstaan doch elken dag brengt zijn arbeid en zijn verdiensten. Als men de schoorsteenen van dat huis den ganschen dag ziet rooken, moet men daarom niet denken dat er voor die gezinnen veel gekookt en gebraden wordt, want het zou mij niet verwonderen dat de jongen, die bij de straat-restauratie zoo handig van zijn pet gebruik wist te maken, daar tehuis behoort. In het eene gezin zijn vijf kinderen en volgens het gevoelen van den dokter is er een bij, met een vergroeide ruggegraat; in het andere gezin was de zorg vroeger minder groot, want daar waren slechts twee kinderen, doch voor korten tijd zijn er onverwacht drie te gelijk bij gekomen.

En nu nog hooger?

Daar hangt, aan lange stokken uit de vensters, de schamele wasch boven de hoofden der voorbijgangers te bengelen, de eenige kleedingstukken die tijdelijk op non-activiteit zijn gesteld, daar de leden van laatstgenoemde gezinnen gewoon zijn hun linnenkast op de rug te dragen.

Men zal wel te vergeefs die namen en huisgezinnen op de Joden-

breestraat zoeken, doch zulke overbevolkte huizen zijn er in menigte; zij geven de oplossing van het raadsel hoe het mogelijk kan zijn dat op zulk een beperkte ruimte zooveel menschen gehuisvest kunnen zijn.

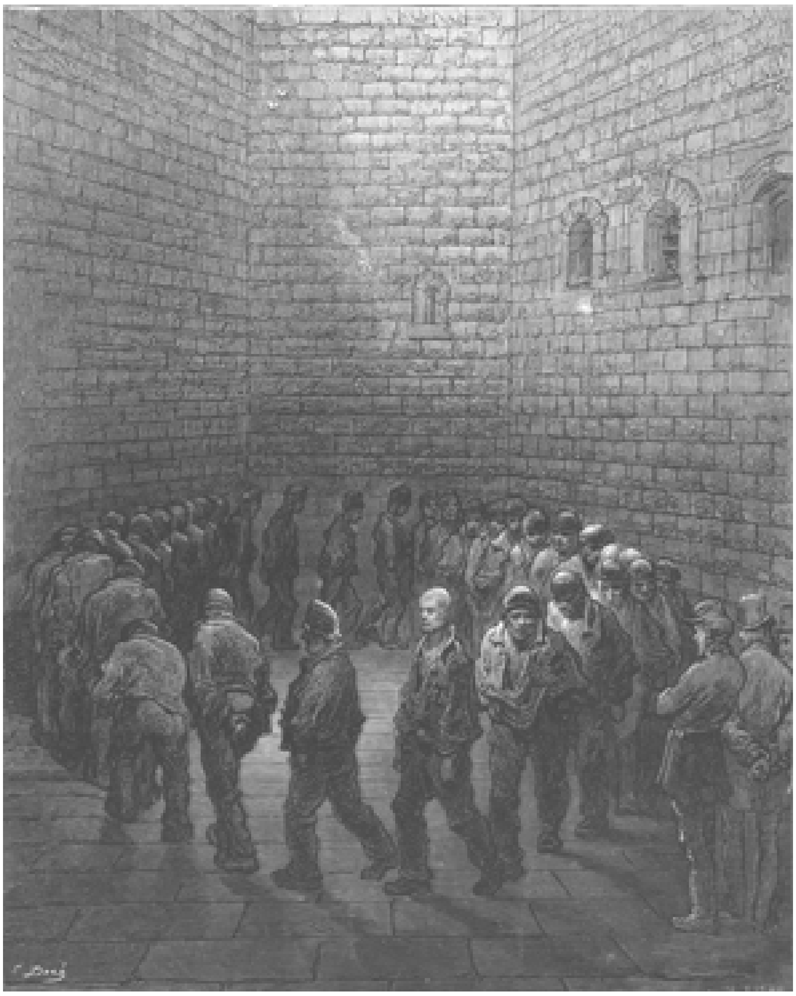

EEN GEVANGENIS-PLEIN IN NEWGATE.

't Is wel goed dat in de nabijheid van den Jodenhoek menschen gevonden worden, die bereid zijn om, tegen betaling van een paar centen de schoenen van slijk en ander vuil te ontdoen; het zou echter niet ondoelmatig zijn wanneer zij ook de kleêren schuierden, want men heeft nog al eens de gewoonte om op de bovenhuizen wrijflappen en ook wel andere dingen boven de hoofden der voorbijgangers uit te schudden, en niemand zal wel gaarne iets meêdragen van 't geen daar de wijde wereld wordt ingezonden.

Aan het einde der Jodenbreestraat ligt de Nieuwe Markt, een flink plein met onderscheidene merkwaardige en aanzienlijke gebouwen, waaronder ook de vischmarkt, waarvan den lezer een afbeelding wordt aangeboden. Het ligt in de aard der zaak dat de vischmarkt te Amsterdam zeer belangrijk moet zijn. Men kocht daar dan ook vroeger heerlijke

zeevisch voor weinig geld, doch door de gemakkelijke middelen van vervoer is dit in den laatsten tijd geheel anders geworden. De meeste visch komt niet eens meer aan de markt maar wordt rechtstreeks naar het buitenland gezonden, waar men zich aan onze zeebewoners te goed doet, terwijl zelfs de Amsterdammer zijn lust moet bedwingen wanneer hij daarvoor ten minste geen grof geld over heeft.

Desniettemin blijft de vischhandel in de hoofdstad nog altijd zeer belangrijk, en dat die handel goede winsten afwerpt kan men het beste aan de vischvrouwen bespeuren. De bankvrouwen en de jukvrouwen zien er goed gevoed en goed gekleed uit. Eerstgenoemden zitten altijd aan de markt en doen zich daar gedurende den markttijd te goed aan een enormen voorraad koffie. Men zegt dat zij aan den mond van den kooper kunnen zien of hij al of niet een liefhebber van kabeljauw is. De anderen venten in manden aan een juk de visch door de stad, of nemen een standplaats aan de hoeken der straten. Probeer het nimmer om op de goede hoedanigheid harer waar af te dingen, zoo gij geen kenner zijt, want de amsterdamsche vischvrouw heeft een grooten mond, en de aanmerking zal u veel geld kosten, zoo gij niet door een stortvloed van woorden nog huizen ver vergezeld wilt worden.

't Zijn intusschen cordate vrouwen, die in het werken voor geen man uit den weg zullen gaan. Ofschoon ruw van aard, bezitten zij doorgaans een goed en medelijdend hart. Aan de huizen der ‘groote lui,’ zijn zij vasthoudend tot aan het koppige; daar heet het ‘geen geld geen visch,’ doch wanneer zij naar de mindere buurten afzakken weten zij te geven en te nemen. Dat is inderdaad nog zoo kwaad niet.

De vischmarkt is in de laatste jaren aanmerkelijk vergroot en verfraaid en het is wel de moeite waard om een kijkje te nemen van de eigenaardige drukte die daar heerscht.

(*Wordt vervolgd.*)

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.

I
Op weg naar het dorp.

De trein van Brussel naar Mechelen zal welhaast vertrekken.

Er heerscht in het ruime station eene buitengewone drukte, een onbeschrijflijk gewoel van reizigers, eene koortsachtige beweging, die aangroeit naarmate het oogenblik van het vertrek nadert.

In de groote wachtkamer der eerste klas toeft een jongmensch aan de aldaar opgeslagen boekenkraam.

De jongeling is van middelbare gestalte en met gezochte onderscheiding in een grijs zomercostuum gekleed; hij draagt een zware gouden ketting om den hals, een zwaren ring met steen aan den vinger en drie diamantjes flikkeren op het fijn geplooide hemd.

Zijn rond oog en de trek rondom den mond dragen echter juist geen onderscheidend kenmerk; zij verraden onbeschaamdheid en onwillens zelfs denkt men aan den *commis-voyageur*, die in alles en vooral zijn IK op het voetstuk plaatst.

Het oog met een gouden neusnijper gewapend, en dien hij slechts met moeite op den eenigszins ingedeukten neus houdt, gaat hij de titels der verschillende uitgestalde boeken na en toeft vooral bij die welke het ‘schandaal’ doen vermoeden.

Trouwens hij mag in dit geval bij schier allen stilstaan, want de boekenkramen in de stations bevatten weinig anders dan de verheerlijking van 'tgeen een eerlijk gemoed doet huiveren.

Een oprecht zedelijk boek is er bijna niet op te sporen.

Twee jongelingen nemen nabij den eerstgenoemde afscheid van elkander.

‘Tot wederziens,’ zegt een dezer; ‘breng vooral mijn groeten over aan Mevrouw de barones, uwe moeder.’

‘Vaarwel, Alfred.’

Nog een handdruk en de jongeling, dien men Alfred genoemd heeft, blijft alleen.

Bij het hooren van het woord ‘barones’ heeft de onderzoeker van de titels der boeken, zijne nieuwsgierigheid aan de boekenkraam gestaakt en zijn blik op den nieuw aangekomene gericht.

Deze is een jong, nog baardeloos, blond persoon, frisch van uiterlijk, flink gezet, met rustig blauw oog; met zorg, doch zonder weelderigheid gekleed, doch wiens geheel uiterlijk het karakter der kalme en wezenlijke onderscheiding draagt. De titelkijker oogt hem na, zonder juist te weten waarom.

De trein snelt heen.

Het jonge mensch met rond oog en gouden ketting zit, of liever hangt en leunt, in de kussens der eerste klas, neemt met veel beweging een cigaar, doet een waslichtje ontbranden, ontsteekt zijne havanna, wuift zich langzaam don damp onder de neus, schijnt de sigaar niet superfijn genoeg te vinden, werpt ze, met een uitdrukking van misnoegen op het gelaat, door het geopend venster, haalt andermaal en met veel beweging een zwaren zilveren koker te voorschijn, doet te dezer gelegenheid den grooten rooden steen van zijnen ring, met eene soort van wapen besneden, flikkeren en maakt nogmaals vuur.

Ons dunkt dat hij de eerste sigaar heeft opgeofferd en zoo'n bedenkelijk gezicht getrokken heeft, om aan alle aanwezigen te doen gelooven, dat hij een extra fijn en weelderig rooker is.

Verder maakt bij zooveel mogelijk parade met den zilveren sigarenkoker, het zilveren lucifers-doosje, den grooten gouden ring - allen stomme getuigen van hooge ‘distinctie.’

Wij zijn echter nog slechts in het begin zijner onderscheidings-ontwikkeling; de jongeling ontbloot zich het hoofd en men bemerkt den lijnrechten wandelweg door de gefriseerde licht-bruine haren; hij trekt zijn zakdoek uit en een sterke reuk van parfumerie bezwaddert plotseling den dampkring.

Eindelijk ontplooit hij een groot fransch dagblad en het geparfumeerde hoofd in de opengespreidde hand, aan welken vinger den ring met rooden steen flikkert, latende rusten, schijnt hij zich te verdiepen in eene hem geliefkoosde ‘studie’, terwijl hij mettemin soms eens ter zijde loert om te zien of de aanwezigen zich wel met hem bezig houden.

Helaas! . . .

De dandy legt zijn blad ter zijde en spreekt met die vastberadenheid, op een toon die van onbeschaamdheid tintelt, een tegenover hem gezeten gedecoreerd oud heer aan; doch ontvangt enkel een kort afgebeten ‘ja’ en ‘neen’ ten antwoord.

De jongeling schijnt wel zeker tot het ras der onbeschaamden te behooren, die u vlak af het ‘waar komt ge vandaan, waar gaat gij heen?’ zouden durven toerichten;

die twintigmaal dezelfde vraag zullen omkeeren en herhalen, en u ten laatste dwingen hun te zeggen 'wie gij zijt,' of wel hun onbeleefd toe te voegen 'dat gaat u niet aan, Mijnheer.'

De oude heer doet echter noch het een, noch het ander: hij is en blijft een gesloten boek, waarin de jonge nieuwsgierige niet lezen zal. Een tweede reiziger begint te slapen; een derde staart denkend door het vensterglas en ziet beneden hem haag, boom en korenveld *achteruit*, en in de verte boomen, hagen, huizen en torens integendeel met den snellenden trein en in een wijden boog, *voorwaarts* schuiven.

Er is dus geen mogelijkheid voor den jongeling met den gouden neusnijper, een gesprek aan te knoopen en hij verdiept zich andermaal in de lezing van zijn geliefdkoosd blad.

Aan een tusschen station houdt de trein stil; het jonge mensch heeft zich reeds, voor dat zulks plaats had, opgericht en met gerekten hals door het venster gestaard.

Wat hij zoekt is daar: aan de barrière staat een tilbury; een specie van gegalonneerden knecht houdt het paard, dat bij het schuifelen der locomotief de ooren spitst, bij den toom.

Dat een tilbury het jonge mensch aan het station wacht, is toch zeker wel een bewijs dat hij een voornaam persoon is?

Hij ten minste hoopt, dat men dit denkbeeld eindelijk betrekkelijk hem zal koesteren, dewijl men onhandelbaar is gebleven bij het zien van zijn sigarenkoker, zijne diamanten, zijn ring, zijn weggesmeten havanna.

De reizigers zijn gewis van hout of steen gemaakt: geen enkel beweegt zich, geen enkel ziet de tilbury, geen enkel geeft aandacht op de beweging van den jongen heer: enkel glimlacht een der reizigers nu de windmaker, door het geopend venster den knecht, natuurlijk in het fransch, toeroept:

'Jan, houdt het paard toch steviger vast!'

Het arme dier staat op dat oogenblik zoo tam, als ware het een opgevulde hengst geweest.

Eindelijk is het jong mensch afgestapt; eerst gaat de dandy naar het rijtuig, klopt het paard op den nek en trekt hier en daar aan een riem, om te doen zien dat hij zeer zeker de gelukkige eigenaar van het rijtuig is - doch helaas! niemand heeft al die bewegingen gezien, tenzij de tamelijke vuile meid uit de stations-herberg, die, uit de geopende deur en op zeer gemeenzamen toon, den jongen heer toeroept:

'Dag, Mijnheer Eleodoor!'

Die groet wordt zeer gul beantwoord en de jonge heer, dien men Eleodoor noemt, zal ook niet nalaten een bezoek in de herberg af te leggen en doen zien, dat hij daar oneindig beter op zijne plaats is, zich daar veel natuurlijker en veel gemakkelijker beweegt, dan in den kring in welken hij zoo even wilde plaats nemen.

Mijnheer Eleodoor heefe plaats genomen in de tilbury; de knecht zich achterop gezet, en na een gemeenzamen hoofdknik en valschen lach der herbergmeid, even gemeenzaam en valsch door Eleodoor beantwoord, draaft het paard den steenweg op, die naar het op een groot uur afstand gelegen dorp geleidt.

Het is een schoone Meidag.

De boomen langs den weg zijn met een teêr, frisch groen loof bedekt; rechts en links zijn de velden met malsch koren, met goudgeel koolzaad, met een prachtig opschietenden oogst overladen.

De zon straalt helder op al dien ontluikenden rijkdom; alles geurt, gonst en bloeit, doch Mijnheer Eleodoor die rookend tusschen de twee ratelende wielen zit, heeft geen half oog voor dit alles.

Denkt hij misschien nog aan de kwinkslagen van de meid uit de stations-herberg? Wel mogelijk.

Eensklaps valt zijn oog op een voetganger, die, als het ware wandelend, onder de hooge boomen voortstapt.

Bedriegt hij zich niet? Neen, neen, 't is de blonde jonge heer, wien hij in het station te Brussel den naam van Alfred hoorde toevoegen.

De voetganger draagt een klein zwart leeren zakje aan een dito riem op den linkerschouder en dewijl het vrij warm is, houdt hij een oogenblik den grijs vilten bolhoed in de rechterhand en laat den koelen Meiwind langs het verhitte voorhoofd spelen.

Eleodoor trekt de teugels in en het paard nadert stapvoets, van lieverlede de plaats waar de wandelaar zich bevindt, en alsof de onbekende reeds een oude kennis is, roept de gelukkige eigenaar van de tilbury hem toe:

'Gaat ge naar het dorp, Mijnheer?'

De blonde wandelaar wendt het hoofd om, en hoewel eenigszins vreemd opziende bij die onverwachte en al te gemeenzame vraag, groet hij even met het hoofd knikkend en antwoordt:

'Inderdaad, Mijnheer.'

'welnu, neem dan plaats in mijn rijtuig; de weg zal alzoo des te korter zijn.'

'Wel verplicht voor uw vriendelijk aanbod, Mijnheer.'. . . . .

'Kom, kom, geen gekheid! Het is al te warm, de weg is zanderig en laat het te-voet-gaan aan de arme duivels over!'

Of bij dien laatsten uitroep een vluchtig rood op de wangen des toegesprokenen tintelde, is moeilijk te zeggen, dewijl deze door den gang reeds hooger gekleurd waren, dan zoo even in het station.

'Het dorp ligt op korten afstand, Mijnheer; en de wandeling is zoo schoon.'

'Gij hebt nog een goed uur te loopen; kom, kom, stap in en binnen weinige minuten zult gij op uwe bestemming zijn.'

De dankzegging voor het aanbod is inderdaad oprecht geweest; doch de aandrang is zoo sterk, dat de blonde Alfred onwillens zich zelf, toestemt en plaats neemt in het rijtuig, eene beslissing waarover hij eigenlijk zelf verwonderd is, nu hij eenmaal de ledige plaats bezet.

'Kent gij het dorp?' vraagt Eleodoor, nu het rijtuig andermaal over den steenweg ratelt.

'Zeer weinig, Mijnheer' is het bescheiden antwoord van den blonde.

'Een schoon plaatsje . . . doch nog wat verachterd, nog verschrikkelijk behept met vooroordeelen, nog niet op de hoogte van onzen tijd; begrepen?'

De blonde Alfred plooit even, doch het is schier onmerkbaar, den mond tot een glimlach, buigt lichtelijk het hoofd, doch bewaart het stilzwijgen.

'Dat alles zal echter welhaast ophouden,' gaat Eleodoor voort; 'naarmate de beschavende denkbeelden der steden dieper in het binnenland dringen, vlucht het uilenras, zegt papa altijd, en wij doen ons best die denkbeelden des te sneller te doen aanrukken.'

Men ziet, Mijnheer Eleodoor, is iemand zonder verfijning, zonder tact.

De toegesprokene knikt, even lichtelijk als te voren, een paar malen met het hoofd; doch die beweging is niet zoo kenmerkend dat men er uit afleiden kan, of hij tot de aanrukkers van het licht, of wel tot de bende van het vluchtende uilenras behoort.

'Hebt ge kennis in het dorp?' vraagt Eleodoor andermaal.

'Zeer weinig, Mijnheer.'

'Komt ge daar wellicht eene betrekking bekleeden? Zoudt ge wellicht de nieuwe ontvanger zijn?'

'Vergeef me, Mijnheer, dat ik uwe verwachting in dit geval moet teleurstellen, ten minste indien . . .'

‘Of de nieuwe?’ . . .

‘Ik kom geene betrekking hoegenaamd in het dorp vervullen, ten minste niet zoo verre ik weet,’ voegt hij er met een welwillenden glimlach bij. ‘Ik ga enkel een bezoek brengen aan een oud vriend mijner ouders.’

‘Den doctor misschien? of wel den schoolmeester? . . . Of wel wellicht den heer van 't kasteel? Nu, in dit laatste geval, breng ik u tot in zijne woonkamer, want ik ben zijn zoon.’

Er is, bij het hooren dezer woorden, iets dat den jongeling ontroert; een vluchtig rood tintelt op zijne wangen.

‘Ik ben vereerd over de kennismaking, Mijnheer,’ zegt Alfred; ‘doch mijne bestemming is niet naar het kasteel. Ik ga een bezoek brengen aan den pastoor van 't dorp.’

‘Aan den pastoor?’ roept Eleodoor; ‘Een goede oude sukkelaar, maar een pruik!’

‘Ik heb altijd met de meeste achting van dien geestelijke hooren spreken,’ antwoordde Alfred, en de toon zijner woorden is strenger dan gewoonlijk.

‘Ik zeg niet neen!’ gaat Eleodoor luidruchtig voort; ‘maar de pastoor verzet zich tegen allen vooruitgang in het dorp; hij wil de menschen dom en bekrompen van geest houden en zou ieder huis in een pastorij, zoo niet in een klooster willen veranderd zien. De pastoor is een domper en wij, wij zijn voor het licht.’

(*Wordt vervolgd*.)

Neven en nichten.
Door Mathilde.
(*Slot*)

IX

‘Wel neef en nicht Hennis! Kent ge me nog. Nu nicht Bellenaer, Netje, Toos, Gerrit, hoe gaat het, ge ziet dat ik al uw namen nog ken. Moet Neef in den winkel blijven?’

Zóó trad Nicoline een half uur later weder in 't salon, waar thans de geheele familie vereenigd was.

‘Wel Koosje,’ zei 't eerst nicht Suse zeer vriendelijk, ‘ik vind 't zeer beleefd van je ons te komen opzoeken. Blijf je den heelen dag.’

‘Heusch niet nicht! Ik heb daar geen tijd toe en daarom verzocht ik u nicht Bellenaer en hare familie de goedheid te hebben, allen tegelijk hier te komen.’

‘Dat is gansch goed,’ sprak neef Hennis, ‘wij denken nog immer aan jou.’

‘Dat begrijp ik heel goed neef! Onze verhouding is ook van dien aard geweest dat wij mekaâr nimmer vergeten,’

‘Wat belief je?’ vroeg Hennis met wijd opengespalkte oogen.

‘Kom Rosa,’ zeî nicht Bellenaer, ‘haal geen oude koeien uit den sloot.’

‘Neen, neen, ik leg er alleen een nieuw dak op.’

De komst van neef Bellenaer onderbrak het gesprek.

‘Neef Hennis,’ begon Nicoline weêr, ‘'t is nu al haast vier jaar dat tante Gorbeen overleden is.’

‘Ja toekomenden Herfst.’

‘En hoe lang denkt gij dat een kip kan leven.’

Allen zagen haar verbaasd aan.

‘Waarom vraagt gij dat!’

‘Ik zou het gaarne willen weten.’

‘Maar is dat nu een gesprek voor een nicht, die ons in geen jaar heeft gezien?’

‘Antwoord me toch eerst!’

‘Ik denk een jaar of zes,’ zei nicht Bellenaer.

‘Wel dat komt net uit. Toen Floda gestolen werd, was hij twee jaar dat is nu vier jaar geleden, dus is hij nu een respectabele grijsaard van zes jaar.

Maar, waar wilt ge naar toe?’ vroeg Suze knorrig.

‘Neef Hennis, weet ge nog wel hoe gij op een April-morgen den weg naar de stad opgingt en daar een vrouw ontmoettet met wie gij een gesprek aanknooptet.’

‘Kook, kook . . . kookerookoo.’ . . . . riep een heesche, schorre hanenstem uit de korf, allen sprongen verschrikt op.

‘Wat is dat, wat is dat?’ riepen allen.

Nicht Suze zocht haar odeurfleschje en vond dat zij onpasselijk werd.

Neef Hennis, trok zijn neus nog zenuwachtiger in de hoogte dan gewoonlijk. Bedaard en deftig, zooals het in zulke omstandigheden past, zette Koosje den korf op tafel en haalde er den kalen vederloozen haan uit, dien zij tot grooten schrik der huismoeder op het tapijt heen en weer liet loopen.

‘Wie uwer herkent hem niet?’ vroeg zij.

‘Ja, dat is Floda,’ zei jufvrouw Bellenaer, ‘nu blijft er geen spoor meer over van uw schuld Koos.’

‘Waarom?’ riep Suze heftig ‘'t is maar een verfoeilijke list; niets bewijst dat Hennis hem heeft gestolen. Ik begrijp niet hoe gij het in uw hoofd krijgt, ons in ons eigen huis te komen beleedigen.’

‘En voor niets,’ viel Hennis spottend in ‘stel nu eens dat ik werkelijk dat beest had verholen, wat maakte dat dan nog? Is kippenmoord strafbaar?’

‘Maar ieder hier tegenwoordig weet dat gij door die daad het leven eener oude vrouw hebt verkort.’

‘Houd je mond, toch,’ riep Suze kwaadaardig en met gebalde vuisten.

‘Laat me doorspreken, nicht Suze! Gij weet niet, welke stukken ik in handen heb.’

Nicht keek haar man aan, hij was doodsbleek, en zij ging bevend ter zijde.

‘Ieder weet dat tante na Floda's verdwijnen zòò is achteruit geraakt: gij hebt geduld, dat een arme wees broodeloos op straat werd gezet en haar naam over ieders tong ging. Slechts voor de menschelijke wet vreest gij. Welnu, hoe en door welke listen, gij tante's vermogen hebt bemachtigd is niemand bekend.’ . . . .

‘Stil meisje! wees niet te stout,’ riep Hennis buiten zich zelven van angst en kwaadheid. ‘Bellenaer, Gerrit, smijt haar de deur uit, dat onverschaamde ding.’

Maar de Bellenaers verroerden zich niet; ze genoten veel te veel *Schadenfreude*. Hennis en Suze drongen voorwaarts, om het meisje aan te vatten, doch Gerrit en zijn vader plaatsten zich voor haar en zij waren er geen lieden naar om zich zoo maar uit den weg te laten ruimen.

‘Beleedigd te worden op zoo'n manier,’ mompelde Suze rood als een kalkoen.

‘Wacht nu bedaard tot zij uitgesproken heeft,’ meende nicht Bellenaar ‘dan kunt ge u immers verdedigen.’

‘Tegen den laster, kan men geen wapenen vinden,’ bromde Suze: neef Hennis beefde als een riet.

‘Kan ik voortgaan?’ vroeg Nicoline. ‘Nu dan, die intrigues zijn bedekt door den sluier des doods, niemand komt er tegen op, maar dit wist niemand uwer tot nog toe, dat neef Hennis in plaats van tante's wettig erfdeel, de bezitting gebruikt van hare kleinkinderen.’

Allen zwegen verstomd.

’Bewijzen!’ riep Hennis schor, ‘bewijzen!’

‘Ze zullen niet ontbreken! De dokter hier in de buurt die niemand verdenken zal van kwade trouw, ontving in den Winter toen ik bij tante kwam een brief van een zijner amerikaansche ambtsbroeders, waarin deze hem schreef, over een zekere jonge weduwe Gorbe of Grobe, die met hare twee kinderen in de stad zijner inwoning was komen wonen; haar man en vader waren Hollanders geweest; de eerste had met zijn vaderlijk erfdeel Amerika opgezocht, zijn geld daar verteerd en was toen met Betsy getrouwd; na een jaar tijd stierf hij plotseling, zij en hare tweelingen bleven weêr ten laste van haar vader. In dien tijd hadden ze het vrij goed, maar de vrouw wilde voor 't welzijn harer kinderen naar Europa gaan bij zijn moeder, over wie haar man soms had gesproken; ze wist echter weinig met zekerheid van de oude vrouw en nauwelijks den familienaam, want hij had een anderen aangenomen. De dokter vermoedde dadelijk, dat die moeder niemand was dan mevrouw Gorbeen. Hij sprak er met haar over, maar zij wilde niets van die zaak hooren, zoodat hij besloot buiten haar om te handelen; dat zou dan ook een einde maken aan dat voortdurende azen op hare erfenis. Hij gaf de noodige inlichtingen aan zijn vriend over Adolf Gorbeen en mocht het blijken, dat Betsy Hagel waarlijk met hem was getrouwd, dan moest zij zelf aan haar schoonmoeder schrijven. Er kwam geen antwoord op dien brief, want de amerikaansche vriend, die reeds zeer sukkelend was, overleed eenige maanden later. Brigitte is nu bij Mevrouw T . . . en kan getuigen, dat tante zaliger een half uur voor haar dood een brief heeft ontvangen, dien zij in hare vingers geklemd hield. Waar is die brief gebleven, neef Hennis? of hebben mijn oogen mij bedrogen, toen ik u dien in den zak zag steken?’

DE VISCHVROUW.

‘De brief was een rekening van den slachter,’ sprak Hennis, maar zijn stem klonk onvast. Suze zag hem nijdig aan.

‘Dit stuk papier is de helft der enveloppe, waarin hij gesloten was; Komt bij de tafel en zegt me nu of dit niet hetzelfde schrift is?’ en meteen legde zij den pas ontvangen brief er naast.

‘Hoe . . . komt gij . . . daaraan,’ stotterde Hennis, en wilde naar 't papier grijpen.

‘Zacht wat!’ zeide Bellenaer, ‘als executeur-testamentair van tante Gorbeen heb ik het recht hare brieven te openen; tot nu toe liet ik alles aan u over, maar dat was verkeerd, glad verkeerd.’

Als verslagen stond neef Hennis, zijn gelaat was onbeweeglijk strak, hij trok den neus niet op en kuipte niet meer met zijn oogen. Het met zooveel list en inspanning opgetrokken gebouw zijner intrigues viel met donderend gekraak ineen.

Bellenaer opende den brief en las hard op:

'Lieve Mama! 't Is nu de derde brief dien ik u schrijf; hoe kunt gij zoo onbarmhartig zijn mij niet te antwoorden, waarom wilt gij ons niet kennen? O, ik weet het, Adolf heeft tegen u misdaan, maar waarom koestert gij nog wrok jegens hem, nu gij weet, dat hij met gevoelens van berouw uit dit leven is gescheiden, nu uit zijn laatsten brief duidelijk blijkt hoe zijn laatste gedachten, zijn laatste tranen en zuchten u golden. Lieve Mama, ik kan het niet gelooven, dat gij aan Adolf's vrouw en kinderen weigeren zult, u datgene te vergoeden waarin hij te kort is gekomen. We zouden uw ouderdom met liefde en zorgen omringen. Och, antwoord mij dan met een lettertje. Ware ik geen moeder, geen dochter, ik zou niet zoo aandringen, ik zou niet ten derde male u lastig vallen met mijn smeekingen, maar ik ben 't aan mijn kinderen verplicht; we zijn meer dan arm. In mijn vorigen schreef ik u hoe wij door 't bankroet mijns vaders bijna broodeloos waren; elke gift, die gij mij geeft, zal ik dankbaar als een aalmoes aannemen, hoezeer mijn trots er onder lijdt. Doch een vrees komt bij mij op. Misschien hebt gij mijn eersten brief niet ontvangen en de rouwmoedige gevoelens van uw Adolf niet gelezen. Welnu, dan begrijp ik hoe diep mijn tweede, die slechts een bede om hulp bevatte, u heeft gegriefd. Voor dat geval zend ik u nog een copie; gij zult den stijl van uw zoon te goed kennen dan dat gij een bedrog vermoeden zoudt. Maar nog eens uit naam van uw zoon, uit naam van uw kleinkinderen, help ons, wij vergaan van armoede, wees niet wreed en geloof aan de eerbiedige gevoelens van haar die zich noemt enz.

'Nu de tweede,' zei Bellenaer ernstig. 'Jongen, jongen, Hennis, wat hebt ge grof spel gespeeld. Begreep je dan niet, dat het eens moest uitkomen?'

't Koude zweet parelde op Hennis' voorhoofd. Of hij 't begreep! Te dikwijls hadden die brieven hem slapelooze nachten gekost, maar door stoutmoedigheid en stilzwijgen wilde hij de zaak doodsussen. Nu was alles ontdekt.

'Lieve, lieve moeder!' zoo luidde de tweede brief 'vergeef uw Adolf, die op zijn sterfbed ligt. Ik ben niet gelukkig geweest, want ik heb slecht gehandeld, ik ben getrouwd, en ik ben vader geworden 'k Had het u willen schrijven doch durfde dit niet; ik vreesde, dat gij mij niet meer bemindet, dat gij mij vervloektet! O, mijn vrees voor u is altijd zoo groot geweest, maar niet grooter dan mijn liefde. 't Was mijn liefste droom eens met mijn Betsy, mijn Willem, mijn Francine, voor u te komen, dan hadt gij mij vergeven om hen! Doch, ik moet heen; alles is voorbij. Ach, ik had zoo gaarne langer willen leven om hen, om u. Want nu weet ik hoe schuldig ik was u te verlaten, mijn trots was er de schuld van. Hadt gij een woord gesproken, hadt gij gezegd 'blijf,' zeker zou ik gehoorzaamd hebben. Vergeving, lieve moeder, vergeving! zie mijn hand wordt stijf. De engel des doods komt. Laat Betsy, laat Willem, laat Francine mijn plaats innemen in uw hart en in uw huis.

Uw stervende zoon.'

Een luid gesnik vervulde de kamer.

'O tante,' zuchtte Roosje 'hoe zacht is uw dood geweest. Nu weet ik waarom een lach en een traan op uw gezicht lagen. En gij,' vervolgde zij, de natte oogen op Hennis vestigend, 'en gij, hebt gij dan de verplichting niet gevoeld Adolf's laatsten wensch welke ongetwijfeld ook die van tante was, te vervullen. Goedsmoeds hebt gij u het erfdeel dier onschuldigen toegeëigend.'

'Ik dacht het waren landloopers!' stamelde hij.

‘En hebt gij pogingen aangewend het tegendeel te bewijzen,’ barste nicht Bellenaer los, ‘hebt gij niet juist door 't achterhouden dier brieven getoond, wel degelijk te gelooven aan hun echtheid! Geen woord meer, Hennis! uw straf ontloopt gij niet.’

Toen viel hij bijna in bezwijming, vroeg om vergiffenis en smeekte ter wille van zijn vrouw en kind de zaak niet openbaar te maken. Doch Suze ging voort tegen hem uit te varen.

‘Schurk, dat had ik moeten weten, vóór ik u huwde, dat gij een eerlooze kerel waart,’ sprak zij.

‘Zacht wat, Suze,’ zei Koosje ‘zoo onschuldig zijt gij ook niet. Floda's geschiedenis ten minste wist gij heel goed, en heb ik het u niet gezegd; bloed brengt nooit geluk aan? 't Is waar Floda heeft geen druppel van 't zijne verloren en dat was ten minste een goede daad van hem dit niet te vergieten.’

‘Bespot mij niet,’ riep hij vertoornd.

‘Laat ons gaan,’ zei Bellenaer ‘morgen zullen we zien wat ons te doen staat.’

XI

Dank de goedheid van Bellenaer en de tusschenkomst van den dokter werd de zaak nog al ten gunste van Hennis geschikt, hij verliet met zijn familie de stad, zoo 't heette, om zich te Amsterdam te vestigen, waar hij van de wereld kon profiteeren; eigenlijk om een onaanzienlijke betrekking te vervullen; want hij had alles, wat hem overbleef van mevrouw Gorbeen's vermogen (geen onaardig sommetje) moeten afgeven, de legaten aan de Bellenaers en aan de armen werden echter door de jonge mevrouw Gorbeen niet teruggeëischt. Ze was ruim tevreden met hetgeen haar van Hennis gewerd.

In een kleine villa dicht bij de groote stad, die ik niet heb genoemd, daar gij anders licht den naam der kleine zoudt raden, waar deze ware gebeurtenis heeft plaats gehad, woont mevrouw Betsy Gorbeen met hare twee kinderen en haar boezemvriendin, wie zij alles te danken heeft. Nicoline Dirks heeft de opvoeding van Willem en Francine geheel op zich genomen.

En Floda? hij heeft zijn laatste dagen in zoete rust doorgebracht; toen zijn dood nabij was liet mevrouw Gorbeen een photograaf komen, die hem afbeeldde en achter zijn portret heeft Nicoline in prachtige, gothieke letters geschreven:

> ‘God waakt over de weezen!’

[Nummer 46]

De heer van 't kasteel.
(*Vervolg*.)

De blonde reiziger zwijgt; hij schijnt echter gekwetst en dringt een misschien scherp antwoord terug. Ook zou het niet mogelijk zijn geweest een enkel woord tusschen den stroom van woorden te plaatsen: - Eleodoor spreekt snel en driftig, zijne roode oogen gloeien en zijne armen draaien als molenwieken.

JOSEPH ALBERT ALBERDINGK THIJM.

‘Ik kan over de positie niet oordeelen; zij is mij gansch vreemd, Mijnheer,’ zegt de vreemdeling, eenigszins bedeesd en met zoowat ontroering in den toon der stem.

Heeft Eleodoor gevoeld, dat hij in de kennismaking eene scheur deed ontstaan, die 't noodig is eenigermate te herstellen?

‘Echter laat ik den man in vrede,’ hervat Eleodoor. ‘Ik bemoei mij niet met zijne zaken en vraag enkel, dat hij zich niet met de mijne inlate. . . . Mag ik u eene sigaar aanbieden?’

‘Wel verplicht.’

‘Echte havanna's. Kom, steek er eene op; dat verkort den tijd.’

De blonde bedankt echter bepaald.

‘Zijt ge in den handel?’ hervat Eleodoor.

‘Pardon.’

‘In de nijverheid?’

‘Evenmin. Ik heb op de hoogeschool mijne studiën in de rechten en letteren voltrokken.’

‘Te Gent, te Luik?’

‘Neen, aan de *alma Mater* van Leuven, Mijnheer.’

De blonde moet bepaald een domper, een *calotin* zijn, en Eleodoor heeft een oogenblik lust om hem tusschen de wielen uit en op den weg neêr te stooten; doch de jongeling is in alles zoo gedistingueerd, dat hij gewis tot eene voorname familie behooren moet.

‘Kent gij het kasteel?’ vangt Eleodoor andermaal aan.

‘Eenigszins, Mijnheer.’

‘Zoo? Hebt gij het dan reeds bezocht?’

‘Toen ik kind was.’

‘Dat was dan tijdens de vroegere eigenaars.’

‘Inderdaad,’ antwoordde Alfred.

‘O, sinds dien is het veel veranderd! Doe mij het genoegen en kom het morgen eens zien.’

‘Ik zal zoo vrij zijn, Mijnheer.’

‘Dan zullen wij ook eens het dorp doorwaaien; 't ontbreekt er niet aan mooie meisjes en gij, als oud-student, moet een vriend zijn van het schoone geslacht. Studenten, heeft men mij altijd gezegd, zingen gaarne van *vive le vin, l'amour et le tabac*. Van nummer 3 hebt ge getoond geen groot liefhebber te zijn; 1 en 2 zullen u gewis minder afschrikken.’

Eleodoor lacht, en als gevolg der opgegeven stelling, gaat hij voort:

‘O, wij slijten hier een vroolijk leventje, zoo vroolijk als men het buiten maken kan. Daarenboven zijn wij hier in de nabijheid van Brussel en Antwerpen, waar voortreffelijke opera's zijn. Papa geeft dikwijls partijen en diners aan heeren en dames uit de stad. 't Is een oud, blijgeestig man, die met zijn Bourgonje romer in de hand, u aan den vroolijken Bacchus op de ton zal doen denken.’

De vergelijking is tamelijk triviaal.

‘En dan hebben wij hier de jacht,’ rammelt Eleodoor voort. Zie, dat is een mijner hartstochtelijkste liefhebberijen.’

‘Gewis een schoon vermaak.’

‘Mijne hazewinden zijn van de keurigste soort. Geen haas zal het in de vlakte ontspringen. Neen, zeker niet! Ook jagen wij met de brakken. De drijfjacht is een genot, waaraan ik inderdaad verslaafd ben. . . . . . En weet ge op welk wild ik nog liever jaag?’

‘Neen, Mijnheer.’

‘Dat zal ik u morgen doen zien,’ laat Eleodoor er, geestig op zijne wijze, op volgen.

De blonde jongeling schijnt geene moeite aan te wenden, om het gegeven raadsel op te lossen.

Men nadert het dorp.

Het rijtuigje loopt ratelend de eerste huizen voorbij.

Naast den weg verschijnt, op een heuvel, de windmolen, wiens wieken dapper draaien; de molenaarsjongen staat in de deur; hij ziet het rijtuig voorbijsnellen, doch groet den eigenaar niet.

Aan de deuren der huizen, langs de baan, gapen kinderen, vrouwen en mannen de tilbury achterna; doch niemand groet.

Een paar vuile jongens, met borstelig haar, willen schreeuwend met het rijtuigje meêloopen en springen door de stofwolk, die achter hetzelve opstijgt; doch de lange zweep kletst naar dat ‘rapaille.’

De eenige groet welke Eleodoor bekomt, is nogmaals die van een meisje dat voor eene herberg, met een fransch uithangbord, staat.

Bepaald, die zoon van den kasteelheer kan juist niet roemen op de achting der dorpelingen.

Eleodoor schijnt daarover min of meer gekwetst; want hij zegt:

‘Dat gemeene volk hier heeft geen opvoeding; dat wordt moedwillig in de domheid gehouden. Daarbij die boeren zijn valsch. Verbeeld u dat papa zich wel eens als lid voor den gemeenteraad wilde laten voordragen. Na zijne keuze, zou er geene moeilijkheid bestaan hebben, om tot burgemeester te worden benoemd. Dat postje zou een last voor hem geweest zijn; doch eene weldaad voor het dorp. Al de rakkers van boeren beloofden hem hunne stem in de verkiezingen, en raad eens, toen de bus geopend werd, hoeveel stemmen hij op zijn naam vereenigde?’

‘Moeilijk raadsel, Mijnheer!’

‘Welnu, geen enkele.’

‘Verwonderlijk.’

‘Och, dat was andermaal de invloed des pastoors. Ook heeft papa onmiddellijk zijn ontslag van elke vereeniging genomen, tot zelfs van de landbouwvereeniging. Hij heeft hen naar alle duivels gewenscht en laat hen nu knoeien en tobben naar welgevallen.’

‘Dat was, na den verkregen uitslag, het eenige, wat er over bleef te doen,’ merkt de blonde op, fijngeestiger dan hij tot nu toe deed.

‘Niet waar?’ liet Eleodoor met triomf er op volgen. ‘En echter zijn wij, al zeg ik het zelf, hupsch en rond in onzen omgang; wij doen iedereen pleizier; wij geven ruim aan den arme, die eens in 't jaar aan de poort van 't kasteel brood mag komen halen, indien hij wil. Maar, wij zijn te rond, te vrij, te verlicht in onzen omgang; wij bukken ons niet voor den pastoor en geven niet aan de kerk.’

‘Ja, tegen den stroom opzwemmen is moeilijk.’

‘Niet waar? Maar slagen zullen wij toch. Wij winnen nu partijgangers. De herbergiers en eenige nadenkende mannen zien hunne vroegere verkeerdheid in. Dan, de ambtenaars die herwaarts gezonden worden. . . . . . Ziet ge ginds, rechts, boven het bosschage, den toren van het kasteel?’

Eleodoor wijst met de lange rijzweep in de aangewezen richting; doch het oog van den jongeling rust reeds eenige stonden op den spitsen blauwen toren, glanzend in de heldere zon.

Men zou zeggen, dat Mijnheer Alfred eenigszins ontroerd is.

‘Ik zal hier afstijgen,’ zegt hij, ‘als u zoo goed zoudt willen zijn een oogenblik stil te houden.’

‘Wel neen.’

‘Ik zou het binnenpad willen volgen.’

‘Wij zullen voor de dreef van het kasteel stilhouden.’

‘Ik heb reeds te lang misbruik gemaakt van uwe welwillendheid, Mijnheer.’

‘In 't geheel niet.’

‘Ik dank u voor uwe vriendelijkheid, van welke ik misschien een onbescheiden gebruik heb gemaakt.’

‘Gekheid.’

De blonde jongeling is echter afgestegen.

‘Nog een woord: mag ik uwen naam weten?’ vraagt Eleodoor.

‘Vergeef mij, Mijnheer, dat ik hem niet reeds kennen deed. Ik noem mij Alfred van Hilversum.’

Er tintelt echter, zoo zou men zeggen, alweêr iets roods op de wangen des jongelings; 't is misschien de warmte, de snelheid van den rit.

‘Tot morgen, Mijnheer van Hilversum!’

De jongeling groet allerhoffelijkst, doet een paar stappen achterwaarts, laat het rijtuig voorbijsnellen, licht nogmaals den hoed op, welke groet van de zijde van Eleodoor door eene beweging met de rijzweep beantwoord wordt.

De vreemdeling verdwijnt langs het binnenpad.

't Is een vroolijke, lustige weg, die langs beide zijden door eene geurige, bloeiende doornhaag omzoomd is en den wandelaar regelrecht aan de kleine achterpoort der pastorij brengen zal.

II
Nadere kennismaking.

Het is een heerlijke Mei-morgen; frisch is het groen, frisch het gebloemte, helder de blauwe hemel, glanzend het zonneke, vroolijk zijn de vogelen.

De vroegmis is uit.

Alfred van Hilversum verlaat de kerk, die ten gevolge van den werkdag, slechts door eenige dorpelingen bezocht werd, en treedt de prachtige laan in, die naar het kasteel geleidt.

De jongeling gaat langzaam voort, slentert zouden wij zeggen.

Herhaalde malen staat hij stil, alsof hij dit of dat voorwerp wilde herkennen.

De olmen met hunne zware stammen en breedgetakte kruinen zijn nog altijd dezelfde; allen ruischen nog gelijk voor een vijftiental jaren.

Op planken borden leest de jongeling: ‘Hier liggen voetangels en klemmen’ eene bedreiging, die hij er vroeger niet vond, gewis omdat destijds de dorpelingen meer eerbied voor de bewoners des kasteels hadden dan wel nu.

Die waarschuwing zegt iets, dunkt ons; zij kenmerkt inderdaad het karakter van den eigenaar of dat zijner dorpgenooten; het maakt van het kasteel eene soort van stekelvarken, hetwelk men niet straffeloos aanraakt.

De groote hardsteenen poort prijkt nog met het wapen van baron Plos van Peelland, ofschoon de leeuw een paar pooten en zijn staart verloren heeft, het gele mos zich tusschen zijne klauwen en manen genesteld en een klimopplantje zich in eene scheur van den steen gevestigd heeft, hetwelk, door den wind bewogen, den ouden leeuw ongestraft langs de neusgaten kittelt.

Waarom heeft de nieuwe eigenaar dit wapen ter plaatse gelaten? Uit eerbied voor den vroegeren bezitter?

Gewis niet.

Dan enkel om den oningewijde te doen gelooven, dat hij van ouden stam en het wapen dat zijner familie is?

Zeer wel mogelijk.

Of wel ziet hij op tegen de onkosten, om aan die poort een moderner karakter te geven?

Ook niet onwaarschijnlijk.

Alfred van Hilversum heeft een oogenblik voor de geopende poort stilgestaan en eindelijk voortstappend, slaat hij links af, achter de woning door, die uit een dicht kreupelbosch van seringen, gouden regen, catalpa's en ander houtgewas oprijst; hij volgt het slingerpad dat naar het park geleidt.

De weg, dien hij volgt, schijnt hem toe nog dezelfde van lang geleden te zijn; doch het slingerpad is zoo zorgvuldig niet opgeharkt, de bank uit ontschorste eikenhouten takken gemaakt, is verdwenen.

Het steenen voetstuk staat nog ter zijde van het pad, doch het groote beeld, een man, die door slangen als omwonden was en dien de knaap zoo dikwijls, tevergeefs, met zijne teêre handjes, van die monsters had willen verlossen, is er niet meer.

Nu, dat rouwt den jongeling niet; dit tafereel heeft hem altijd naar gemaakt, als herinnering aan zijne kinderjaren, toen hij er 's nachts zelfs huiverig van droomde.

Op een omzwaai van het slingerpad ziet hij eene andere zitplaats; maar ook deze is vervangen.

Vroeger was het eene sierlijke witte, nu eene grasgroene en plompe bank; maar zij staat nog altijd onder den beuk, die zijne milde schaduw op den grond werpt.

Vlak voor de zitplaats is nog altijd de vijver, doch het water is niet zuiver; 't is integendeel drabberig en in stede van eene enkele waterlelie, die als eene sneeuwplek op den donkeren spiegel rustte, merkt men nu hier en daar dorre stengels, riet en ander gewas van het voorgaande jaar op.

Ook drijven er geen paar blanke zwanen op den vijver, zooals weleer en die zoo eigen waren dat ze uit de hand der bewoners kwamen eten.

Eenden zijn er ook niet meer; het met riet gedekte afdak, met vergulden windwijzer, waaronder vroeger eene sierlijke witte boot met witte roeispanen lag, is er nog wel; maar dat afdak is eene wezenlijke ruïne geworden die meer en meer in het drabberig water wegzinkt; van de boot is geen spoor meer te vinden.

Op de bank onder den beuk had men een heerlijk gezicht op de akkers en weiden, op de hoeven en den toren van het dorp, op het park links, waar vroeger, langs het

houten traliehek, bedelend eenige herten liepen en waar men niet zelden den glinsterenden fazant van tak tot tak springen zag.

Dat alles is er niet meer, tenzij de hoeve ginds, uit welker schoorsteen nog altijd een blauwe rook opkronkelt; maar de hooge beuken en eiken van het park zijn neêrgehaald, het traliewerk en de lieve herten zijn verdwenen; de weide is omgeploegd en de vlakte is nu een prozaïsch aardappelveld geworden.

Van Hilversum zet zich op de bank, en het hoofd in den palm der hand latende rusten, staart hij droomend voor zich uit.

Welke herinneringen verdringen zich nu in zijne ziel?

In den aanvang moeten de opwellende denkbeelden hem tot droefgeestigheid gestemd hebben, want zijn oog is vochtig; doch allengs moeten de oprijzende beelden verdwijnen en plaats maken voor andere, want hij sluit allengs de oogen en soms speelt een lichte glimlach om zijn mond.

Daar, op die plaats, kwam gewoonlijk de barones zich neêrzetten, vooral des avonds als de laatste gloed over de wijde vlakte schoof, en houtgewas, boomen, park, water, hoeven en torens met een vuurglans overgoot, terwijl de lange en breede schaduwen der beuken en populieren zich op den grond afteekenden.

Naast haar zat de baron, die soms luid op in een boek las of het oog, en zonder de lippen te verroeren, op een dagblad gevestigd hield.

Op die plaats zaten soms beiden nog als de maan reeds haar zilveren licht over de vlakte goot, en eene scherpe afteekening van licht en donker, van glans en schaduw, in de mysterieuze natuur bracht.

Voor die twee personen speelde dan, zoo lang de avond niet gevallen was, een lieve blonde jongen, de eenige zoon dezer adellijke familie.

Hier stond zijn hobbelpaard, daar lag zijn hoepel, ginds lagen zijn gekleurde soldaten, verder hing zijn vlieger, zijn houten geweer en weitasch, in welke de tuinman soms een paar hanenveeren stak, hetgeen den knaap zoo fier maakte als de jager, die zijn tasch vol fazanten geschoten had.

Eindelijk was de familie heengegaan en dan kwam de knecht de gekleurde soldaten, den vlieger en het houten geweer, en al wat de zorgelooze jongen had achtergelaten, oprapen.

Zijn het deze beelden, welke zich in den geest van den droomer verdringen? Wij kunnen dit nog niet verzekeren.

Eindelijk rijst hij op en zet den weg voort; hij volgt het pad langs het akkerland.

Daar was vroeger eene weide, in welker midden een boomstam stond, op wiens afgehakte takken een wagenrad lag, en gedurende jaren had een langpootige ooievaar daar genesteld.

De knaap, waarvan wij zoo even spraken, toefde niet zelden in den omtrek, om den vogel gade te slaan, van wien zijn vader hem zooveel wonderlijke dingen wist te vertellen; de ooievaar maakte als het ware deel uit van de familie van het kasteel.

Zou die trouwe vogel heengegaan zijn, toen ook de vriendschappelijke bewoners het kasteel verlieten?

(*Wordt vervolgd.*)

Joseph Albert Alberdingk Thijm.

Beroemd zoowel in Zuid- als vooral in Noord-Nederland is de edele schrijver, wiens portret wij op de eerste bladzijde van dit nummer onzen lezers aanbieden.

NIL NISI PEK CHRISTUM, Alles door Christus: ziedaar het devies van den beroemden schrijver en uitstekenden christen ridder. Aan dat devies bleef hij steeds trouw en het zou zeker moeilijk zijn een meer eigenaardige wapenspreuk uit te denken voor hem, wiens borst getooid is met de ridderorde van Christus' Stedehouder den H.

Gregorius, den eersten van dien naam en, volgens Ch. de Montalembert, den grootsten tevens, tot dat de zevende Gregorius aan de wereld geopenbaard werd.

Vondel zingt van een beroemd toonkunstenaar:

Ay, Rembrandt, maal Cornelis' stem:
Het zichtbre deel is 't minst van hem.

Leefde de goede en hartelijke Joost nog, ook van een zijner trouwste vrienden, van een zijner vurigste en kundigste vereerders, van een zijner ijverigste eerherstellers zou hij getuigen: ‘het zichtbre deel is 't minst van hem.’ 't Valt daarom zoo licht niet, ook op de breede bladzijden der *Illustratie*, een niet al te kleurloos bijschrift te leveren bij 't conterfeitsel van onzen Gregorius-ridder, den kloeken held van de vederschacht, den christen kunstenaar in de meest uitgebreide beteekenis van dat woord, den ultramontaanschen watergeus, gelijk een bewonderaar der Geuzen-liederen hem eens betitelde. Gelukkig echter al vooreerst, dat de thans 53-jarige zoon van Joannes Franciscus Alberdingk (wien bij koninklijk besluit van 20 Jan. 1834 toegestaan werd den familienaam zijner echtgenoote, Catharina Thijm, bij den zijnen te voegen) zelf de taak op zich genomen heeft, om een zijner kunst - maar niet geestverwanten met het volgende berijmde relaas zijner ‘Geboorte en opleiding’ te verplichten:

't Was - toen men schreef het vijfde jaar, sints de Eerste Bonaparte
Geketend op zijn rotsklip stond, met bloedend heerschersharte;
Augustus’ zon brak dertien maal door d’ Amsterdamschen nevel;
‘*'t Ghecroonde Wesep’* - droeg weleer de huizinge in haar gevel:
Daar stond eens menig appelboom, ‘verberrent van den luyden,’
Toen Gijsbrechts volk, om spilletrouw, geslagen werd ‘tot Muyden;[(1)]
Rechts, rees de korenmeterskluis, waar plompe Staatsche klanten,
Als waar' 't het Amsterdamsch Stadhuis, hun zegeteeken plantten;[(2)]
Aan de overzij - en 't won al vroeg zijn hart voor koning Caerle -
De groote steenen Paladijn, der *mannen* eêlste paerle.[(1)]
Hij was zijn moeders oudste kind, en kuiperbaarse en hamer
Klonk, rustig, lustig, op de maat tot in haar stille kamer.
Al vroeg heeft hij den tol betaald aan Amstels koortsbezoeking,
En, *Mistress Sames! your spelling-school* bracht luttel lijfsverkloeking;
Uw ‘kweekschool,’ *Nut van 't algemeen!* heeft toen hem opgenomen;
Maar 't was of hem het Nutsche bloed door de adren niet woû stroomen,

Al steeft ge uw deeg met algebra, uw spijs woû niet beklijven,
Al liet ge 'm zelfs zijn themata naar lust in dichtmaat schrijven.
Toen heeft hij, zoetjens, zoetjens aan, bij feestgelegenheden,
Zoo als het hem werd voorgedaan, zijn veêr al eens versneden.
't Geheim van 't schoon heeft Harmen Klijn hem vriendlijk voorgefluisterd,

De vaersleer had hij Withuys' mond aandachtig afgeluisterd.
'k Beken alweêr - 't gaf weinig eer aan deze heusche vrinden;
Hij hield zich enkel aan hun leer: - ‘'t *bij Bilderdijk te vinden.*’
Hij zocht in 't land van Teisterbant . . . en nog wat verder henen. . .
En werd de ‘Ultramontaansche’ klant, begroet met slijk en steenen.
En nu - zoo menig, menig blad heeft hij al volgeschreven -
En vraagt (doch niet om klei of klad): - waar’ 't beter thuis gebleven?

Die laatste vraag had waarlijk ook wel thuis kunnen blijven. Immers waren ze eens thuis gebleven die ‘volgeschreven bladen,’ van onzen autobiograaf - rijke

(1) Ao 1204.
(2) Ao 1577.
(1) De steenen Roelant.

kunstschatten hadden we moeten missen, en voor Nederland, voor Nederland's Katholieken inzonderheid, ware een groot man, een warm geloofsgenoot en nog warmer geloofsverdediger, voor de Monarchen op 't kunstgebied ware een hunner edelste zonen in het duister verborgen gebleven. - Ten bewijze, van het laatste vooral, gun ik hier het woord aan twee mannen, behoorend tot twee verschillende legerkampen.

In zijne *Geschiedenis der Nederlandsche letteren* schrijft een zeer kundig priester over zijn rijkbegaafden vriend: ‘Het grootsch, ongemeen harmonisch samenhangend literarisch kunstpaleis, door dien man gesticht, rust op ruime grondslagen. Taalstudie, in ruimer beteekenis dan de opschriften doen vermoeden (*De spelling van de Bastaartwoorden - De Nederduitsche spelling*); Geschiedenis onzer letteren, inzonderheid der middeleeuwsche (*Gedichten uit verschillende Tijdperken - Karolingische verhalen - Oude en Nieuwere Kerstliederen - De la littérature Neerlandaise);* Kunstkritiek, in den edelsten en ruimsten zin (*De Spectator - De Dietsche Warande*); Vaderlandsche geschiedenis en polemiek (in zoo menig vlugschrift); gedichten, van kracht en verheffing, van buitengewone kunstvaardigheid, van volmaakte heerschappij over taal en maat getuigende (*Viooltjens en grover gebloemte, in ouderlijken haard gekweekt - De klok van Delft - Legenden en Fantaziën - Palet en Harp - Het Voorgeborchte enz*.); biografiën van halfvergetene, doch verdienstelijke of zelfs roemwaardige geloofsgenooten en geestverwanten, in romantischen vorm gevat, maar met getrouwe schildering van tijden en personen en opmerkelijke ‘plasticiteit van taal,’ (*Op het Hof - Stalpaert van der Wiele - Tesselschade - Het Begijnenklooster te Grave en zijne dichteresse - Joan Nanning - Andries van der Kruisen - Pieter Pijpers - Jac. van Campen - Christina van Zweden - Dirck Dircksen Bommer - Jacob de Wit*, allen in de jaargangen van den *Volksalmanak voor Katholieken*, meestal onder den schertsnaam van *Pauwels Foreestier*); novellen, beurtelings aandoenlijk en verheffend, vol scherts en vol tranen (*Geertruide van Oosten - Mejufvrouw Leclerc - Magdalena van Vaernewijck*) - ziedaar brieven, krachtens welke hij *Da Costa* zijn ‘vriend en vijand tevens,’ met volle recht mocht toeroepen:

‘*Anch' io son pittor* en heb mijn plaats verdiend,
Waar 't heerlijk vaandel golft met teisterbantsche kleuren.’

Uit vorenstaande monstering der talrijke geschriften van den Heer Alberdingk, die echter nog talrijker zijn en beloven talloos te worden, blijkt reeds dat men wel deugdelijk onderscheid behoort te maken tusschen Thijm en Pauwels Foreestier; en hier vind ik de gereede gelegenheid om het woord te gunnen aan dien anderen zegsman, op wien ik mij beroepen zou, een uiterst ongeloovigen ex-predikant, maar een knap en rondborstig kunstrechter. ‘Merkbaar - zoo schrijft de Heer Busken Huet - is het verschil tusschen de manier van den Heer Thijm - zelf en die van Pauwels Foreestier, zijn litterarischen dubbelganger. Foreestier bezit al de eigenschappen van hem aan wien hij het aanzijn dankt, doch met eene uitzondering. Foreestier is knap, Foreestier is Roomsch, Foreestier is kunst- en oudheidkenner, Foreestier heeft vernuft voor zes; doch instede van gemeenzaam en verheven, gelijk zijn vader, is hij uitsluitend het eerste en verbergt hij de vlucht van zijnen geest tusschen de plooien van zijnen humor. Lezers met zwakke zenuwen zullen beweren dat Foreestiers ouderwetsche openhartigheid bijwijlen in platheid ontaardt; doch ik ken er anderen, die in dit ruwe en soms rauwe niets zien dan het masker van een auteur, wien een gedeelte van zijn eigen geest in den weg staat, die behoefte gevoelt om zich nu en

dan van zijne al te zware wapenrusting te ontdoen, niet altijd profeteren maar somtijds keuvelen wil, zich er toe zet om op te heffen door af te dalen, en dien ten gevolge, - want niemand kan zichzelven straffeloos eenige oncen bloed aftappen, of zich een pond vleesch uit het lichaam snijden -

enkele malen bevonden wordt in zijn eigen tegenvoeter verkeerd te zijn.'

Van dien 'gemeenzamen,' dien 'afdalenden,' dien 'keuvelenden,' Pauwels Foreestier gesproken ik ken eene bladzijde van hem - 'k heb ze tallooze malen gelezen, al is het maar een *aanteekening*- waarvan ik de wedergade in geheel onze letterkunde moeilijk zou kunnen aanwijzen. De plaats is tevens eene kostelijke bijdrage voor de karakteekening des auteurs, die zeker álle deugden niet bezit, maar zéer zeker nimmer een offer gebracht heeft aan menschenvrees of, zooals wij Roomschen dat plegen te noemen, aan 't menschelijk opzicht. In een aanhangsel dan op *Jacob de Wit, de schilder der graauwtjens in de 'Fransche Roomsche Kerk'* luidt het uit den mond van den keuvelenden Pauwels:

EEN TAS KOFFIE.

'Ik hoor op de '*Fransche Kerk.*' Heeft mijne jeugdige tante Thérèse, in de plaats der oudere naamdraagster, die *eigenlijk* mijn petemoei was, mij daar al niet ten Doop gehouden, en werd niet aan Pater Alexander Rousseau beloofd [Foreestier houdt veel van klopjens, begijntjens, paters, tot Jezuiëten toe], dat ik een trouw Katholiek zou blijven, - zeker is het, dat ik met vele liefdebanden aan de *Chapelle Francoise* gehecht ben. Is het, omdat doophefster en petetante naar de beroemde Patrones der Karmelieten genoemd zijn, en ik zelf van eene Teresa afstam? Is het in de eerste plaats, om dat ik veel van Frankrijk houd, al ben ik niets minder dan een Gallikaan (ondanks mijne sympathie voor verscheidenheid van ritus)?... ik weet het niet. Maar reeds toen ik een klein kind was, zat ik in de Fransche Kerk, bij mijne moeder, aan de Evangeliezij

van het autaar, de Mis te hooren; toen ik een groot kind werd (een jongeheer van 7 jaar) tilde de Konsul van Texas mij over den *bourlet,* zoo als mijne moeder dat noemde, in de ‘Heerenbank,’ tot mijn niet geringe trots. Een jaar later kreeg ik het éerste kussen in de tweede Heerenbank, toenmaals geteekend n° 8, sedert vernommerd tot numero 1, en nog heden mijn vaste plaats. Sints de burgerluî 's zomers *buiten* zijn, wordt die plaats niet zonder mijn leedwezen, 6 maanden lang, door mij niet gebruikt, of liever komt ten prooi . . . aan ik weet niet wien. Genoeg - ik ken de graauwtjens in de Fransche Kerk - mijne kerk - waar mijne Tantes en oud-Tantes, zoowel de elegante als de vrome, onder de *Benefactores* staan opgeschreven. Ik ben er aangenomen (God zij eeuwige lof en dank!); ik heb, ook bij verandering van woonplaats, altijd op de Fransche Kerk *gehoord*. Men heeft dikwijls gezegd, dat het *de lichte troepen* der Katholiciteit waren, die daar parochieerden; ik heb het nooit waar bevonden; ik heb altijd gezien, dat die italiaansche en fransche manufacturiers, italiaansche

prentekoopers en schoorsteenvegers, italiaansche, fransche, en brabantsche kooplieden en bankiers, fransche boekverkoopers en horlogiemakers, fransche kappers en modemaaksters heel goed en heel stichtelijk baden. Ik heb er Coeuriot en Nourrit hooren zingen (om van Willem Pasque de Chavonnes Vrugt te zwijgen). Ik heb er Pierre Henri de Moulinneuf, den Edelman van 16 quartieren, émigré van Robespierre jaren lang hooren en zien dirigeeren. Ik heb er mijn goeden Pastoor Stook lief gehad, en, zijn bedorven kind, een uitmuntend exemplaar van de Imitation de J-C, vertaling van de Gonnelieu, van hem prezent gekregen, toen ik ‘voor de tweede maal meêging.’ Ik had er trouwens, even als later mijn broeders en zusters, met luider stem, en de hand op de *Evangeliën Gods*, in naam mijner medekatechizanten, getuigd: *Credo in unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam*. Zou ik dus de graauwtjens van De Wit niet kennen, en zijn autaarstuk, en de portretten van Joseph (mijn zaligen Patroon) en Maria (God geve 't, mijn Gezegende Patrones)? Die dat gelooft, beleedigt mij, en zal zoo goed zijn mijne kastijding af te wachten.’ - 't Is verrukkelijk, niet waar? en echt Katholiek.

EEN PIJP TABAK.

Of hij het ook kent, en gevoeld en gesmaakt en ingezogen heeft dat echt katholieke leven! 't Werd bij hem gekweekt en aangewakkerd in het *Ouderlijk huis:* want de voortreffelijke huisvader is bij uitstek een ‘huiselijk’ man en verlustigt zich bij voorkeur in 't huiselijk familieleven onzer katholieke voorvaderen. Luister maar eens:

Bij vader en bij moeder, en aan de vriendenborst,

Daar kweeken wij de liefde voor Vaderland en Vorst:
Daar kweeken wij de trouwe aan 't oud eerwaard Geloof;
Daar zijn wij voor de leuze der vrijheidszoekers doof.
    Daar vlechten wij de liederkrans
        In Nederlandschen toon:
    En vreemde dolheid bied' er thans
    Al wat zij wil ten toon!

Wij weten van geen wijken; van siddren nog veel min
Maar flink in de oogen kijken doen wij den waereldzin.
Wij zullen, met Gods hulpe, viel heel de waereld in -
Ons harte niet verzaken, noch onzer harten min!
    De Booze doe zijn fakkelglans
        Voor volksverlichting gaan;
    Wij zullen hem een stakkelkrans
        Op 't hoornig voorhoofd slaan.

Had de reeds vermelde ex-dominé niet volkomen gelijk, toen hij van

den Heer Alberdingk schreef: ‘Hij is een roomschgekleurd nederlandsch anti-revolutionair, en hij is dit met al de aristokratische fierheid van iemand die zich bewust is lid te zijn van den oudsten tak eener goede familie. Zoo trotsch als Da Costa was op zijn hebreeuwschen adel, zoo trotsch is de heer Thijm op zijn katholicisme.’ Edele trots voorwaar!

Als man van vaste principes is hij een man van diepe overtuiging, en als zoodanig ongemeen strijdlustig, en in dien strijd onvervaard en onverschrokken. ‘O, gij vermetele, zoo roept hij met luider stemme - want *fluisteren*, daar doet de heer Thijm niet aan - hoe durft gij uwe handen slaan aan het heilige!’ En hij, om slechts iets te noemen, hij durft, - zij het ook verkapt in den markies van Carabas - een ‘kleene proeve van ketel- en kattenmuziek,’ uitvoeren onder 't Italiaansch balkon van Lord Palmerston, die ‘domme, domme, domme, dom’ zijne geliefkoosde Gothiek in Jezuiëtenstijl had herdoopt.

Miaauw, miaauw, fariden, fariden!
(Je weet, je weet dat je 't niet en ken)
  Wat doet hij in de schuit!
De *vieux premier*, hoe koud en stout,
Heeft *never, never* zee gebouwd -
  Wat doet hij in de schuit!
‘Vrij eet Jezwiet en paap hem ziek -’
Zoo roept hij ‘aan *your damn'd* Gothiek!
Ik lust, ik lust, ik lust hem niet
Ik ben,’ zegt hij, ‘'k ben geen Jezwiet
Jezwiet, Gothiek, Gothiek, Jezwiet
    (Tingtang, pierewiet!)
't Is eender wat men ziet.’

Hij durft al verder, onder den naam van ‘Eenen Wiens Naem ter Saken Niet en Doet,’ een zeer lastig ‘Claegh ende Vraegh-liedt, in de *heylighe vrijheidt* der knoedelpoësye’ maken, rijmen en passen aan 't adres van een Maandschrift, dat zich opwerpt als ‘de Gids’ zijner landgenooten. Die ‘spoorbijstere’ leidsman heeft er nog niet op geantwoord. - Hij durft ‘zeven feestredenaars’ te gelijk aan, enz. enz.

Ja zelfs hij durft, en kan en mag dan ook, aan zijn vriend Da Costa ‘met wien hij de eer heeft genoten, zich het spreekgestoelte eener ledenrijke *vaderlandsche* maatschappij, uit hoofde harer liberalistische teergevoeligheden, te zien ontzeggen’ - dien edelen kunstgenoot durft hij ‘te midden eener hevige gedachtenwisseling’ de volgende dichtregelen toewijden.

Da Costa! strijdgenoot! mijn vriend en vijand tevens!
  Mijn vriend: omdat éen vuur ons- beider borst doorblaakt;
Één doel ons leidt: de roem van d'eigen Vorst des Levens:
  Omdat ons- beider liefde éen zelfden hoogmoed wraakt:
Omdat éen kunst ons drenkt, met waatren klaar en levend,
  Al vliegt gij op de baan, het moedig ros gelijk,
En keert den zandgrond om en plet wat - wederstrevend -
  Uw hoefslag (fier genet!) uw blikkrend oog niet wijk';
Al kan mijn zwakkren tred, als u, geen roem gebeuren -
  Anch'io son pittor en heb mijn plaats verdiend,
Waar 't heerlijk vaandel golft met teisterbantsche kleuren -
    De plaats en eernaam van uw *vriend*

En toch uw vijand! - wie, wie onzer wil 't verbloemen,
Wie galmt niet eerder voor heel Nederland het uit,
Dat strijdigheid van Leer, van Dienst, waarnaar we ons noemen,
Weêr - tegen weêrstand in zich sluit?
Niet enkel wederstand: uw zwaard *trilt* in de schede
Ter schending van mijn Heiligdom:
En ik - ik wacht, noch hoop, noch bid voor mij den vrede
Dan met het lijkgewaad des roomschen strijders om.
Wat ik als God aanbid - het dierbaarst pand op aarde
Der liefde van den Eengen Heer -
Het blijk, dat nimmer gift Zijn giften evenaarde,
Het eerlijk middelpunt der Leer -
Het levend blijk, dat God geen logen heeft gesproken
In 't woord: ‘Ik laat u niet verweesd,’
Het ‘Meer dan manna-zelf,’ ‘den kinderen gebroken,’
Gewaarmerkt door Schriftuur en *hoorbren* Heiligen Geest:
Dat ziet ge - en keert u af! - Het weiden van de schapen
Vertrouwt gij elken vreemdling aan,
Die met den leeraarshoed op de ongewijde slapen,
De Kerkgemeente voor wil gaan.

Ach, dierf ik wat gij derft - de Heer is mij getuige -
'k Bracht mijn geloof den doodsteek toe:
En daarom - schoon mijn hart niet voor uw dwaling buige -
Gun, dat ik plicht van ootmoed doe!
Want zie! reeds mindre gaaf, reeds minder pand van trouwe
Spoort u tot ijvren voor den Heer:
Wat verg men dies van mij, van mij die Hem aanschouwe
Niet slechts in 't minder, maar in 't meer!

O blonk nog eens Gods Zoon, verrezen, u in de oogen -
O leefdet gij éen uur des levens volheid meê -
Hoe gingt ge, o Cleophas, dien Heiland nagevlogen,
Die immers op den weg u 't hart reeds branden deê!

Heeft God die Kerk gesticht, waar 't klinkt van alle zijden
‘Ginds is de Christus!’ . . . ‘hier’ . . . ‘neen, derwaart’ . . . ‘ter woestijn?’ -
Keer, kind, tot 's vaders huis! en tranen van verblijden
Zelfs van den ouder zoon, zij zullen 't welkom zijn.

Zulke versregels getuigen van vondeliaanschen gloed en vondeliaanschen moed, een *Cattolico a tutta pruova* overwaardig.

Eens werd hem - 't was bij gelegenheid van Vondel's schedel-delving. waar *hij* natuurlijk bij moest wezen - door een vriend en bewonderaar een sonnet thuis gestuurd, dat de zedigheid hem wellicht verbiedt ook aan anderen te laten lezen. Wij, die ons aan dat verbod niet behoeven te storen, veroorloven ons deze vluchtige schets te sluiten met deze versregels, aan een man gericht, die argeloos zich zelven kenschetste toen hij schreef: ‘Vondel was niet alleen maar een genie; hij was een charakter.’

Bij 't opdelven van Vondel's schedel, aan J.A. Alb. Thijm.

De *schedel*, die nooit boog voor wet- noch rechtverkrachten,
Toen onrecht en geweld én recht én wetten schond -
De *schedel*, die steeds fier der Tiranny weerstond,
Toen duizend hoofden haar eene laffe hulde brachten;

De *schedel*, die voor God, bij 't heiligst plichtbetrachten,

Deemoedig nederzeeg, 't zij God hem doornen zond,
't Zij God om 't kalme hoofd een krans van rozen wond,
't Zij hooger licht hem riep ter Kerk der voorgeslachten;

De *schedel* van dàt hoofd, zoo vaak verguisd, gehoond. . . .
Eens door de dankbre kunst met lauweren gekroond,
Toen Neerlands dichtervorst ten trone werd geheven;

Die *schedel*, Alberdingk, (o ik benijd uw lot!)
Heeft op uw hand gerust? . . . Dat heilig overschot
Zal VONDELS geest in u nog krachtiger doen leven!

H.J. ALLARD.

Twee typen.

't Is heel en al in 't genre van een v. Ostade en Teniers dat de duitsche schilder Stammel een paar schetsen heeft gemaald, die op de beide middelgravuren van dit nommer zijn teruggegeven.

De personen die er op voorkomen, zijn zóó naar het leven geschilderd dat ze wel voor een ieder oude bekenden lijken. Tevens zijn het onmiskenbaar luî uit den goeden ouden tijd, hun ouderwetsche kleederdracht - zie slechts haar muts en robe, zijn steek en jas - getuigt mede luide in dien zin.

Zij is bezig haar koffie te gebruiken. En dit is lang geen onverschillige zaak. Presenteer haar, die zoo uitnemend koffie weet te zetten, eens cichorei-aftreksel of eenig ander surrogaat en gij zult in een stortbui van klinkende woorden gewaar worden dat die oude nog haar op de tanden heeft.

Praat ook niet over echte mokka of onvervalschte java. Och wat kan haar de plek schelen, waar de geurige plant heeft gegroeid en gebloeid, zij behoeft slechts zeker te wezen van de plaats waar de koffieboonen gehaald zijn. De koffie moet zijn uit den winkel die haar sinds vijftig en meer jaren bedient, moet door haar zelf gezet zijn, moet zoo en zoo lang getrokken hebben, moet kokend heet zijn en *die* koffie is zij nu bezig te gebruiken. Heeft ze die koffie niet gehad, zij is den geheelen dag uit haar humeur. Ook andere krijgen wel eens om minder reden een kwade bui. En wie die het weet, zal die koffiedrinkster in haar bezigheid durven storen?

Bezig met het opsteken van een pijp is ook hij geheel verslonden in zijn werk. Hij heeft den grooten, wijden kop gestopt, hij zal zoo aanstonds beginnen te trekken. Van lucifers wil hij niets weten, 't is miserabel tuig, hij zal de zwam in brand slaan. Langzaam maar zeker gaat dat in zijn werk en eindelijk begint de kanaster zijn ambergeuren te verspreiden, die weldra meer en meer op stikkende schoorsteenwalmen gaan gelijken.

Hij echter zal zijn hart kunnen ophalen aan dien rook. Weg met den damp van manilla of havanna, wat raakt hem zoo'n etiquette, ('t zijn trouwens namen die toch niets met de afkomst der nu eenmaal zoo genoemde sigaren te maken hebben), wat geeft hij om die dure en niewerwetsche dingen?

Zijn tabak, uit dien en dien winkel, uit doos No. zooveel, dat is eerst kostelijke waar! Die is de moeite waard dat men ze laat afbranden.

En wie zal deze koffiedrinkster en dezen tabakrooker zoo groot ongelijk geven, dat zij zelfs in zake van koffie en tabak zich niets laten wijsmaken, en zich den smaak niet laten voorschrijven?

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Amsterdam. - IX.

'Nu naar het Trippenhuis!' zegt de Amsterdammer altijd met zekeren trots, wanneer hij den vreemdeling eens een buitengewoon genot wil doen smaken.

Inderdaad, het Trippenhuis is een sieraad van de hoofdstad. Niet het gebouw van dien naam, want dat laat veel te wenschen over, maar de onschatbare verzameling schilderijen, die het tot een tempel der kunst maakt, zooals er slechts weinige in Europa gevonden worden. Zeker is het dat men nergens zulke kostbare schatten uit de oude hollandsche schilderschool vereenigd vindt.

De grondslagen voor dit museum werden gelegd tijdens de Bataafsche Republiek en wel in de heerlijke Oranjezaal van het Huis ten Bosch te 's-Gravenhage. Onder de regeering van koning Lodewijk is de verzameling zeer vermeerderd en naar Amsterdam overgebracht, eerst naar het Paleis en vervolgens naar het Trippenhuis.

Het gebouw ontleent zijn naam aan den amsterdamschen burgemeester Trip, die het bewoond heeft. 't Is een kolossaal huis dat uit- en inwendig getuigt van den rijkdom waarover de Amsterdammers in vroegere eeuwen te beschikken hadden.

Toen burgemeester Trip zijn woning liet bouwen, stond zijn huisknecht verwonderd over het breede portaal.

'Had ik maar een huis zoo breed als dezen ingang, sinjeur,' zeide hij, 'ik zou er best meê tevreden zijn.'

'Gij zult het hebben,' antwoordde Trip, en hij heeft zijn woord gehouden. Aan de overzijde der gracht vindt men nog een zeer smal huis, dat er uitziet alsof het van den afval van 't Trippenhuis is gemaakt.

Als mijne lezers uit de provinciën de hoofdstad bezoeken, mogen zij niet verzuimen eenige uren aan *'s Rijks museum* toe te wijden.

Waar het te vinden is? Vraag het slechts den eersten Amsterdammer dien gij ontmoet, hij zal het u zeggen, en zijt gij in de hoofdstad geheel onbekend, neem een kruier, die man zal er u langs den kortsten weg heen brengen.

Sommige lezeressen zullen wellicht met verachting den neus ophalen en denken: wie loopt met zoo'n sjouwer langs de straat!

Met uw verlof, de amsterdamsche kruier is geen sjouwer, in 't geheel niet; het beroep dat hij uitoefent, de kring van werkzaamheden waarin hij zich beweegt, wordt buiten Amsterdam nergens in ons land gevonden. 't Is daarom wel de moeite waard om eens een oogenblik bij den kruier stil te staan alvorens het museum op 't Trippenhuis te gaan bezichtigen.

Vroeger vond men te Amsterdam aan de hoekhuizen van schier alle grachten en straten zoogenaamde pothuizen, miniatuur-huisjes, op de stoep gebouwd, die van Liliputters afkomstig schenen. Het getal dezer pothuizen is in de laatste jaren zeer verminderd, want niemand laat in onzen tijd een nieuw huis met zulk een uitwas bouwen, doch desniettemin kan men ze toch nog bij dozijnen tellen. Die huisjes, zoo laag dat men nog moet bukken om met de ellebogen op het dak te rusten, zijn meestal bestelkantoren van kruiers. Daar kan men de mannen vinden of ontbieden, die te Amsterdam zoo onmisbaar zijn als een bakker of een melkvrouw. Er is haast geen huishouden te vinden waarin men de diensten van den kruier kan ontberen, want

behalve dat men hem nog al eens noodig heeft om pakjes te bezorgen of boodschappen te verrichten, is hij altijd een hulp in den nood in buitengewone omstandigheden. Heeft iemand een ongeval, men loopt even spoedig naar den kruier als naar den dokter; wordt een begin van brand bespeurd of meent men 'onraad' in huis te hebben - 't is alweêr de kruier die men 't eerst ter hulp roept. Hij is buitendien een soort van amanuensis voor de dienstboden, want als er 'geturfd' moet worden, als de groote wasch tehuis komt of verzonden wordt, speelt de kruier daarbij altijd een hoofdrol. Men kan er dan ook van verzekerd zijn dat hij alle huizen in zijn buurt zoo goed kent alsof hij er jaren lang in heeft gewoond. Hij weet niet alleen hoe groot de huisgezinnen zijn, maar hij kent ook al de kinderen bij hun doopnamen en zal u precies zeggen hoe oud zij zijn.

't Is te Amsterdam een vast gebruik dat de dames door een kruier naar hare kransjes en partijtjes gebracht en ook weder teruggehaald worden en men kan er verzekerd van zijn dat zij veilig aan zijn hoede zijn toevertrouwd.

Groot is het vertrouwen dat de man uit het pothuis geniet, want het spreekwoord 'zoo eerlijk als een kruier' is niet voor niemendal in de wereld gekomen. Als een koopman tot zijn kruier zegt: 'Ko, breng die tien duizend guldens eens naar 't kantoor van Everard,' denkt hij er geen oogenblik aan of het geld ook gevaar zou kunnen loopen. Het zal ook niemand in de gedachten komen om, tijdens het verhuizen, den kruier op de vingers te zien, bij het inpakken van het tafelzilver.

Aan huizen of kantoren, waarvoor hij regelmatig werkzaam is, levert de kruier wekelijks zijn nota van al hetgeen door hem of zijn knechts is verricht, want men zal wel reeds begrepen hebben dat die man al de verschillende werkzaamheden niet alleen kan verrichten. Op zulk een nota leest men b.v.

'Een vrachtje naar de haringpakkerij gedaan. . . . .

De jonge jufvrouw Lowize van de Kloveniersburgwal gehaald. . . . .

Twee boodschappen voor mevrouw gedaan. . . . .

Drie uren aan het mangelen geholpen. . . . .

De loozjé van de Harlinger boot gehaald, met zes stuivers verschot. . . .

Met de omnibus voor U Ed. naar de plantazie geweest. Een uur moeten wachten. . . . .'

Tijd is geld voor den kruier, 't is dus zeer natuurlijk dat hij elk uur, door hem voor anderen besteed, op rekening stelt.

Een heer die zijn kruier gaarne mocht lijden, zeî op zekeren keer tot hem:

'Hein, 't is morgen avond concert voor de armen bij Stumpff. Ik heb geen tijd, maar wil jij er heen gaan, dan zal ik je een kaartje geven.'

'Best, mijnheer,' antwoordde Hein.

'Je kunt ook je vrouw meênemen, hier heb je twee kaartjes.'

'Zeer goed mijnheer,' zeî Hein en hij ging met zijn vrouw naar Stumpff.

De volgende week stond echter op de nota van den kruier:

'Voor UEd. met mijn vrouw vier uren op het concert gezeten. . .'

't Moet niemand verwonderen dat er te Amsterdam kruiers zijn die een ruim bestaan hebben, want zij zijn daar inderdaad onmisbaar. Sommige zijn langzamerhand eigenaars van huizen geworden, of hebben een sommetje bijeengebracht waarvan zij op hun ouden dag rustig en kalm kunnen leven.

Laat ons nu naar het Trippenhuis gaan, wij kunnen den kruier besparen. Het gebouw staat op den Kloveniersburgwal, het museum is in twee afdeelingen gesplitst, want behalve de schilderijen, die ruim 400 in getal zijn, bevindt zich daar ook een kabinet

van gegraveerde en geëtste platen, meestal uit de hollandsche school, gerangschikt in meer dan 200 portefeuilles, die een ontzaglijk kapitaal vertegenwoordigen. Deze kostbare verzameling is afkomstig uit de nalatenschap van den baron van Leyden, heer van Vlaardingen, en werd door koning Lodewijk voor het Rijk aangekocht.

Het *Rijks museum* is alle werkdagen met uitzondering van Zaterdag kosteloos te bezichtigen. Men heeft wel eens - en niet ten onrechte - de opmerking gemaakt, dat het wenschelijk zoude zijn, wanneer den werkman op Zon- en feestdagen gelegenheid werd geschonken van het kunstgenot, dat men daar smaakt, te genieten; de directie schijnt hiertoe echter niet te kunnen besluiten. Met de Zaterdagen heeft men een proef genomen, doch het gebouw staat in de nabijheid van den Jodenhoek en de opkomst der kinderen Israëls was zoo groot dat aan geen *surveillance* te denken viel. Het moet ook in het oog gehouden worden dat een Israëliet gewoon is om alles, wat hem kostbaar toeschijnt, te bevoelen en te betasten en in het Trippenhuis heet het ‘handen thuis houden.’

Men krijgt toegang tot het museum door een breede vestibule. Onder aan den trap wordt den vreemdeling zeer deftig een pen en de gelegenheid aangeboden om met zijn handteekening te pronken. Paraplu, parasol en wandelstok behooren daar tot de contrabande, zij worden in bewaring genomen en bij het vertrek tegen een fooitje ingeruild.

Publiek is altijd in het Trippenhuis te vinden en wel zeer gemengd publiek, doch al is het ook nog zoo vol, men kan er een speld hooren vallen; 't is of de menschen bang zijn dat de oude ridders en jonkvrouwen, de merkwaardige personen uit het voorgeslacht, die zoo ernstig en deftig op doek of paneel staan, van het minste gedruis zullen wakker worden. Sommigen zitten of staan langen tijd in geestverrukking voor een kunstgewrocht van een onzer groote meesters, zij genieten; toch hoort men hen nu en dan zuchten, een bewijs dat men ook al eens kan zuchten al gevoelt men geen leed. Anderen laten hunne oogen rusteloos rondgaan, als ware het voldoende te weten hoeveel schilderijen er wel aan ieder muurvak hangen. Zij loopen onverschillig een doek voorbij waarvoor een zoon van Pictura wel zou willen knielen en gaan de ‘mooie’ lijst bewonderen van een betrekkelijk middelmatig kunstproduct.

Tot laatstgenoemde soort van kunstbeschouwers behoort waarschijnlijk de zwierig gekleede dame, moeder van twee opgeschoten jonge juffers, die, met een catalogus in de hand, voor het pronkjuweel van het museum, het meesterstuk van Rembrandt van Rhijn gezeten is.

‘Dat is nu de beroemde *Nachtwacht* van Rembrandt,’ zegt de man, die achter haar staat, over haar stoel leunt en met de rechterhand naar het onschatbaar doek van Rembrand wijst.

‘Zoo!’ antwoordt de dame vrij onverschillig; ‘wat is het al oud!’

‘En hoe vuil,’ bemerkt een der dochters, ‘ik had er mij heel iets anders van voorgesteld.’

De man ziet schuw rond, hij is bevreesd dat iemand die opmerkingen zal hooren.

‘Wilt ge wel gelooven,’ fluistert hij, ‘dat soms vreemdelingen, honderde uren ver hoofdzakelijk naar Amsterdam komen om deze schilderij te zien?’

‘Hoe is 't mogelijk! Maar wat stelt zij eigenlijk voor?’

‘Wel, de *Nachtwacht*.’

‘Maar ik zie toch geen enkelen klepper! Gingen die dan vroeger zoo deftig gekleed?’

De man ziet andermaal verlegen rond.

‘'t Zijn geloof ik, schutters,’ zegt hij zacht. ‘De kapitein, die op den voorgrond staat is de ridder Banning Kok, heer van Purmerland en Ilpendam. Hij is omgeven door zijn officieren en manschappen, die hun geweren laden en zoo al meer. Het schijnt dat zij naar den haan gaan schieten, want het meisje, met het gele japonnetje, draagt zulk een dier aan haar gordel.’

‘Wat is dat kind mal gekleed,’ zegt een der dochters.

‘Bespottelijk,’ bemerkt mama. ‘En heeft nu die oude schilderij werkelijk zulk een groote waarde?’

‘Ik heb wel eens gehoord dat zij voor een millioen geassureerd is.’

‘Zijt gij dwaas!’ klinkt het antwoord. ‘Als dat waar was, zou men het stuk wel wat laten opknappen, want het ziet er erg verwaarloosd uit.’

Als de zwierig gekleede dame iets in het Trippenhuis te zeggen had, werd waarschijnlijk de *Nachtwacht* naar een huis- en rijtuigschilder gebracht om er wat vernis over te smeeren.

DE KRUIER VAN AMSTERDAM.

Zulke praatjes hoort men soms voeren bij het kunstgewrocht van Rembrandt dat door de gansche wereld bewonderd wordt.

De Amsterdammers vermaken er zich altijd mede dat de vreemdeling zoolang tevergeefs naar het vijfde licht van Dow's *Avondschool* zoekt, wat intusschen ook geen gemakkelijke taak is. De onnavolgbare ineensmelting dezer vijf lichten maakt deze kleine schilderij tot een der beroemdste der verzameling. Onbegrijpelijk is 't hoe de schilder met zijn donkere kleuren zoo heeft weten te tooveren. 't Is wel zeer goed dat men er een glas voor geplaatst heeft, want sommigen moeten er de neus tegen leggen om de figuren te kunnen onderscheiden, en wanneer het vijfde licht

ontdekt is en allengs de trap en de persoon die het licht draagt te voorschijn komen, wordt niet zelden de wijsvinger tegen het glas gebracht.

Het is zeer zonderling dat de vrouwen in 't algemeen zoo lang bij de *Kindermoord te Bethlehem* kunnen vertoeven, ofschoon het blijkbaar is dat die reusachtige schilderij walging en afschuw bij haar verwekt. De afzichtelijke lijkkleur der vermoorde en bebloede kinderen, de wanhopige gelaatstrekken der arme moeders en de dierlijke gezichten der naakte beulen - dat alles is pijnlijk voor het gevoel. Toch ziet men niet zelden dat dames zich lang met dit ijzingwekkend tafereel bezighouden. Zij volgen met zekeren angst de vluchtende moeders.

‘Och, zie dat kind daar eens akelig op den grond liggen, o foei!’ roept de een. ‘'t Is niet meer om aan te zien,’ zegt de ander, maar een oogenblik later maakt zij haar gezellin opmerkzaam op de razende vrouw, die een der beulen de oogen uitkrabt, en dan hoort men weer: ‘O foei! o foei! 't is niet om aan te zien!’ En toch kan men er verzekerd van zijn dat zij nog niet verder gaan. Wat mag daarvan de oorzaak wezen? Als mijne lezeressen kans zien om dit raadsel op te lossen willen wij er gaarne een flinken prijs voor uitloven.

De schilderij, die wel het meest de aandacht trekt, is ontegenzeggelijk de *Schuttersmaaltijd* van Bartholomeus van der Helst, en geen wonder, want de voorstelling is uit het leven gegrepen en zoo levendig geschetst, dat men het doek vergeet en de personen voor zich meent te zien. De 25 levensgroote figuren, rondom den welvoorzienen disch gegroepeerd, zijn allen portretten en de spijzen zien er uit alsof ze zoo even uit de keuken zijn gekomen. Wat krachtige figuren zijn dat! Aan het midden der tafel zit kapitein Wits, die van Waveren de hand drukt middelerwijl hij hem den St. Joris-drinkhoorn toebrengt. En dan Frans Banning, de vaandrig met zijn breede schouders! Wanneer die luî zoo manhaftig waren als zij er uit zien en zich in het open veld zoo dapper weerden als zij blijkbaar nu aan de tafel gedaan hebben, mocht Amsterdam in dien tijd werkelijk trotsch zijn op zijn schutters.

De *Beerenjacht* van Paulus Potter . . . . . doch waar zou ik moeten eindigen wanneer ik een beschrijving wilde geven van al de meesterstukken die het Trippenhuis bevat. Eene opgave der verschillende nommers zou alleen reeds te veel plaats beslaan. Men moet de meesterstukken van Rubens, van Dijck, Wouwerman, Dujardin en Frans van Mieris zien, men moet zich verlustigen in de snakerijen en humoristische groepen van Jan Steen, van v. Ostade en Teniers, men moet de jongen van Schalken zijn ei zien eten, het beroemde ‘Satijntje’ van Terburg, het *Bloemstuk* van Huigens en zoovele andere meesterstukken meer zien en bij herhaling zien om zich een denkbeeld te kunnen maken van de onschatbare kunstwaarde die het *Rijks museum* bevat.

Te betreuren is het dat men aan het Trippenhuis zelf met den besten wil den naam niet kan geven van tempel der kunst. Het ongunstige licht in de verschillende zalen brengt hier en daar een zeer slecht effect te weeg, natuurlijk ten nadeele der kunstschatten, die daar tentoongesteld zijn. Er zijn reeds meermalen plannen gemaakt tot het stichten van een pinacotheek, doch zij mochten tot dusverre niet tot uitvoering komen.

Nog slechts weinig heb ik over Amsterdam medegedeeld en toch moet ik thans die stad verlaten om over de Zuiderzee een bezoek te brengen aan onze landgenooten in het Noorden. Ik hoop echter eerlang in de hoofdstad terug te komen, want zij biedt, behalve de kerken, nog een aantal merkwaardige gebouwen en inrichtingen aan, die onze aandacht ten volle waardig zijn.

[Nummer 47]

Pater De Smet.

Een hoogst verdienstelijk priester, een man vol van waarlijk apostolischen geest, pater de Smet, is overleden. Meer dan gewone lof en roem zullen zijn nagedachtenis omstralen, al zullen ook zijn verdiensten wel voor 't grootst gedeelte aan 't publiek verborgen blijven, in tegenstelling met de faam van andere groote mannen, die meer geschitterd hebben doch minder uitwerkten.

PATER DE SMET.

Wat heeft het westelijk Amerika niet aan hem te danken? Zoovele van de wilde, zwervende stammen, waartegen een der zich beschaafd noemende regeeringen geen andere politiek scheen te kennen dan hen te exploiteeren of als buffels op te jagen, heeft hij, de missionaris, wien zoo weinig stoffelijke middelen ten dienste stonden, herschapen in vreedzame, ordelievende volken die een vergelijking kunnen doorstaan met de beschaafdste van Europa.

Veertig jaren lang heeft de beroemde missionaris onvermoeid en onverdeeld zich gewijd aan het werk der missiën in het verre Westen.

Als zoovele anderen heeft hij vaderland en naaste betrekkingen moeten vaarwelzeggen en waarom? Om in de woeste bosschen en prairieën rond te dolen, geheel het gebied der Rotsgebergten te doorreizen, zich te wagen in streken waar misschien vóór hem geen blanke nog den voet had gezet, en daar aan de bekeering der Indianen onverpoosd te arbeiden.

Ons vaderland mag hem onder zijn verdienstelijkste zonen noemen. Te Dendermonde in Vlaanderen geboren, den 31 Januari 1801, verliet de jeugdige de Smet op een en twintigjarigen leeftijd het klein-seminarie van Mechelen en vertrok in gezelschap van zijn landgenoot, den eerw. heer Nerincx, missionaris in Kentucky, naar Holland om te Texel aan boord te gaan van de *Columbus* die hem voor 't eerst

naar de Nieuwe Wereld, het veld waar hij zoo glansvolle lauweren mocht vergaren, zou overvoeren.

In het noviciaat der Jezuiëten te Georgetown in Columbia voltooide de ijverige student zijn opleiding. Weldra ving hij met kracht zijn studiën in de pbilosophie en theologie aan. In 1827 ontving hij de priesterlijke wijding en werd vervolgens door zijn oversten naar verschillende missiën, St. Charles, Portage, Dardenne, St. Ferdinand gezonden waar hij gedurende drie jaren reeds blijken gaf van hetgeen hij eenmaal zijn zoude.

Zijn gezondheid had geleden onder den druk der werkzaamheden en om die te herstellen, was een kort verblijf in zijn vaderland voldoende, waarna hij wederom naar Amerika toog om, volgens het verlangen zijner oversten, zich als de bode des heils onder de indiaansche stammen te begeven.

Van af dien tijd was hij de groote weldoener, de vader der Indianen.

Van 1838 tot 1871 was hij in den vollen zin des woords aanhoudend werkzaam aan het heil der Indianen en zoo hij niet te midden van hen verbleef, dan was het slechts om groote reizen te ondernemen en de noodige hulp op te sporen voor het groote werk der ontwikkeling en bevestiging van de talrijke missie-statiën die zijn ijver had gesticht.

Vorsten hadden de wijsheid 's mans grootheid en onmetelijken invloed te waardeeren. België's koning sierde zijn borst met het rid-

derteeken der Leopolds-orde, presidenten der Vereenigde Staten kozen hem tot eenigen vredestichter bij dreigende oorlogen met de Indianen.

't Was alsof nieuwe arbeid voor hem als een rust was, zoo onvermoeid werkte hij.

Veertien malen is hij den Oceaan overgestoken, een honderdtal missionarissen werden door hem als medearbeiders geworven.

Van zijn laatste reis in 1871 schrijft hij in het merkwaardig gedenkboek zijner reizen, dat hij voor de belangen der missiën naar Washington was ontboden, naar St. Louis over New-York en Buffalo terugkeerde, vervolgens Chicago en Milwaukee bezocht, zich naar Pottowatomie en Osage begaf en daarna zich inscheepte voor Liverpool, van daar naar Brussel vertrok, Nederland, Luxemburg, het Noorden van Frankrijk, Ierland en Engeland bereisde, naar België terugkwam en in 't begin van '72 naar Amerika terugkeerde.

Ofschoon zijn gezondheid sinds een jaar te wenschen overliet, had men echter de hoop gevoed, hem vele jaren nog voor de missiën wier machtige steun hij was, te behouden, doch de tijd was voor hem daar, waarop hij gerustelijk zeggen kon: ‘Heer, laat nu uw dienaar in vrede gaan!’

Den 23^{en} Mei dezes jaars eindigde zijn roemrijk en verdienstenvol leven.

Aan het strand der zee.

Grillig gelijk de kansen der speelbank, voeren de rustelooze baren der zee beurtelings fortuin en schatten of armoede en verderf met zich.

't Is of de Visschersvrouw onzer tweede gravure aan de golven het geheim dier onbestendigheid heeft gevraagd. Onverschillig voor hare weeklachten blijven de golven met geheimzinnige en ontzagwekkende muziek dooreen woelen en elkander verdringen. Somber en in droevige gepeinzen verdiept, wacht de arme vrouw vergeefs het over haar levenslot beslissend antwoord.

Reeds sedert jaren ligt hij in dat onmetelijk graf, die haar eeuwig trouw zwoer, en op 't levenspad haar steun en leidsman was. Een harde slag was 't voor haar, alsook voor heur vader en broeder dien innig geliefden te verliezen, maar zouden zij daarom de zee vreezen? Van kindsbeen af aan beminden zij daartoe het woest element immer te zeer.

De oude vader en de broeder, die haar van al de velen nog overig blijven, met wie zij eens zoo genoegelijke dagen in de visschershut aan het zeestrand doorbracht, ook deze oefenen het beroep uit, dat haar echtgenoot het leven kostte.

Meerdere dagen geleden togen beiden in zee en nog steeds wacht de bezorgde dochter en zuster tevergeefs op hun wederkomst.

‘Zullen ook zij nimmer wederkeeren?’ . . . Angstig stelt zich de jonge vrouw deze vraag; want haar levensgeluk en toekomst zijn er zoo innig mede verbonden.

De tooverheks.

De gravure op bladz. 373 stelt een van die gevreesde wezens voor, die tijdens de kinderjaren zulke een groote rol gespeeld hebben in onze jeugdige verbeelding.

Een blik op de gravure is genoeg om terstond te doen zien, dat de tooverheks daar geheel en al in haar element is. Immers de groote ketel boven het vuur, waarin kruiden gekookt worden, welker kracht haar alleen bekend zijn, het kleine meisje dat hout aanbrengt voor het onderhouden van het vuur, de jongen die met een angstig gelaat door het kelderluik loert, en aan het meisje schijnt te vragen of de verschikkelijke oude nog niet gereed is met hare geheimzinnige werkzaamheden, eindelijk de onmisbare zwarte kat op haar schoot, herinnert dit alles niet aan de vertelseltjes waarnaar wij 's winters avonds rondom de groote kachel zoo aandachtig zaten te luisteren?

Perrault de auteur van deze sprookjes, heeft zich daardoor een naam gemaakt, die nog niet zoo spoedig zal vergeten zijn, want voor vijftig jaar waren zij even nieuw als zij nu zijn, en dat zijn zij over vijftig jaar nog en zullen het immer blijven.

Ook aan deze gravure is een van die sprookjes verbonden, namelijk het algemeen bekende sprookje van ‘Hans en Grietje.’

Hans en Grietje, kinderen van een armen houthakker verdwalen in het bosch, en komen na lang gezocht te hebben aan eene hut, die door eene tooverheks bewoond werd.

Deze ontvangt hen vriendelijk, geeft hen te eten, doch 's nachts licht de heks Hans op, sluit hem in den kelder met het voornemen hem te te mesten, om hem later als een smakelijk hapje op te peuzelen.

Grietje daarentegen moest de oude, die niet goed meer ter been en daarbij half blind was, bijstaan in al hare werkzaamheden, zooals hout halen in het bosch, broodbakken en zorg dragen voor de huishouding, opdat de oude geheel haar tijd kon besteden aan het fabriceeren van tooverdrankjes.

De voor den kannibalen maaltijd bestemden dag was eindelijk aangebroken. Blok en bijl waardoor Hans in stukken zou gehakt worden staan reeds te wachten, het water bruischt, en de oude heks grimlacht reeds van genof, als zij denkt aan haar buitengewoon lekkeren maaltijd. Grietje, die niet zonder inzicht het vuur zoo dapper aanstookt, geeft aan haar broertje dat angstig door het kelderluik hare bewegingen bespiedt, een teeken zich stil te houden, opdat de oude niet ongeduldig worde.

De tooverheks echter, die van de zijde van Grietje onraad vermoedt, gebiedt haar het vuur wat sterker aan te blazen met de bedoeling haar dan daarin te werpen, doch, daar men door de sterke hitte er niet dicht bij naderen kon, verzoekt Grietje de oude, haar te wijzen hoe zij zulks doen moet. Om Grietje gerust te stellen deed de heks het haar terstond voor, doch daar zij in haar drift te dicht bij den gloed kwam, vatten hare haren en kleederen vuur, zoodat zij ellendig verbrandde.

Grietje loopt nu dadelijk om haar broertje te verlossen en beiden gaan van daar en bereiken gelukkig hunne woning.

Dit is een van de sprookjes waaraan de naam van Moeder de Gans verbonden is.

Vóór Atchin.

Geheel de beschaafde wereld en vooral Nederland heeft sinds eenigen tijd een belangstellenden blik gericht op Sumatra's noordwestelijken uithoek, op een der gewesten van Insulinde waar nog de barbaarschheid troont.

De oorlog die tusschen het sultanaat Atchin en het nederlandsche rijk is uitgebroken, heeft tot nog toe een treurige bladzijde bij de jaarboeken onzer historie gevoegd. De hollandsche wapenen die op zoo menig slagveld, ook in het verre Oosten, schitterende lauweren verwierven, hebben tot nu toe de zege niet kunnen behalen.

Eere zij inmiddels de dapperen die met koele doodsverachting streden, aan wie echter de eindoverwinning niet was beschoren!

Het was op den 6^{en}, 8^{en}, 9^{en} en 14^{en} April dezes jaars dat de hoofdstrijd in den indischen Archipel plaats greep. Een nederlandsch eskader, bestaande o.a. uit zes oorlogsbodems, waarvan twee stoom- en vier zeilvaartuigen, richtte een vernielend vuur tegen een rij van forten of verschansingen, nabij een van de mondingen der rivier, waaraan de hoofdstad is gelegen. De troepen die aan land waren gezonden om de bestorming dier sterkten te beproeven, den eersten dag in klein getal, bij de tweede gelegenheid in breede en diepe kolonnes, waren ondanks kortstondige zege, na hardnekkigen en onversaagden kamp eindelijk genoodzaakt voor de overmacht te wijken.

De laatste gravure van dit nommer biedt een schets aan van het hollandsch eskader voor Atchin, tijdens het bombardement genomen door een engelsch kapitein aan boord van een britsch stoomschip, dat daar in qualiteit van neutraal toeschouwer een weinig verwijlde.

Het atchineesche rijk had vroeger, voordat verscheiden stamhoofden de onderdanigheid aan den sultan opzeiden, een grooter omvang; zijn grenzen, zooals die thans zijn, kunnen moeilijk bepaald worden, nominaal reikt het aan de oostkust tot Diamond-Point, aan de westkust tot aan Singkel. De westelijke kusten waaraan ook de hoofdstad Atchin ligt, zijn over 't algemeen vlak, de oostelijke zijn bergachtig, het binnenland is zoo goed als onbekend. Het klimaat is er minder ongezond dan in de overige sumatrasche streken, terwijl de bebouwing van den bodem er ook beter wordt aangegrepen en onderhouden. De rijke vruchten, de kostbare producten der tropische gewesten ontbreken er niet, in ruime mate levert de grond aldaar vooral rijst, boomwol, kamfer en benzoë.

De Atchineezen wier getal door geen volkstelling nog is aangegeven, zijn voor een groot gedeelte Maleiers en kenmerken zich door hun kleine gestalte en donkere huidskleur. Het opium-rooken is er gelijk elders een ware landplaag, ook zijn ze aan het betelkauwen verslaafd.

Een paar eeuwen geleden was de hoofdstad des rijks nog de groote stapelplaats der waren van Hindostan, China en de Sunda-eilanden. Die handel is nu bijna geheel in handen der Europeanen overgegaan. De Portugeezen waren de eersten die in Atchin voet aan wal zetten. Die landing viel voor in het begin der zestiende eeuw. Weldra waren ze in strijd gewikkeld met de inlanders welke voor goed een einde nam toen de Nederlanders zich omstreeks de helft der zeventiende eeuw van Malakka meester maakten.

De Atchineezen die den Islam volgen, wiens verpestende, ontzenuwende werking zich ook bij hen doet gewaar worden, zijn berucht wegens zedeloosheid, valschheid, wraak- en moordzucht. Hun onmenschelijke zeerooverij die geen personen ontziet, is dan ook een der aanleidingen tot den jongsten oorlog geweest.

Dat eens de nederlandsche vlag in het rijk Atchin vrijelijk wappere, ten teeken dat de beschaving wederom met een verdere uitbreiding is bekroond, is zekerlijk de wensch die in het hart ligt van elken Nederlander.

En dan?

Vooruit! vooruit is 't groote woord,
Het wachtwoord onzer eeuw;
En blindlings ijlt de vrager voort,
Vervaard door dat geschreeuw.

Geen voortgangs man vraagt aan 't verstand
Waarheen die voortgang leidt,
Maar biedt den schreeuwers trouw de hand,
En volgt hun roep met vlijt.

Slechts eer, genot en winstbejag,
Is 't wat de tijdgeest wil;
In gunst, in aanzien en gezag
Te zijn is s'menschen gril.

En is die zoetste wensch vervuld?
Steeds verder nog vooruit!
Geen stilstand wordt gekend, geduld,
Slechts één, die 't voortgaan stuit.

Hij breekt, die één, met ijz'ren kracht
Den draad des levens af,
Vooruit! roept hij uit volle macht,
Vooruit naar 't kille graf!

Vooruit naar 't stof, waaruit gij zijt,
Vooruit gij trage man!
Vooruit, vooruit raar d'eeuwigheid!
Naar d'eeuwigheid! en dan? . . . .

L.D.V.D.S.

De tentoonstelling van Weenen.

Weenen, 10 Juni 1873.

Den eersten Juni kwam de Czaar van Rusland alhier aan; ofschoon de regen als 't ware bij stroomen uit den hemel viel, was toch een ontzaglijke menigte menschen op de been om den machtigen potentaat van het Noorden te aanschouwen; tusschen het regengekletter en 't menschengewoel in, lieten verschillende muziekkorpsen het: '*Boze Zarja Chrani*' weerklinken; de majesteiten omhelsden elkander en vertrokken 's namiddags naar Schönbron, waar het noodige logies voor den hoogen gast waren in gereedheid gebracht.

Den volgenden dag stroomde de regen bij het bezoek dat de russische keizer aan de tentoonstellings-gebouwen bracht, zoowel in de Kunsthal als in de Rotonde vrij naar binnen; en de hollandsche en fransche commissiën zagen zich genoodzaakt de schilderijen, om ze niet te laten beschadigen, af te nemen, zoodat bij dit bezoek van den russischen vorst meerdere voorwerpen van kunst ontbraken.

Wat overigens de plaats betreft, die in het tentoonstellingsgebouw aan Nederland is aangewezen, deze is wel is waar in oppervlakte niet groot, maar toch zeer gunstig gelegen, ja men mag zeggen dat van de kleinere staten geen landen onder dit opzicht zoozeer bevoorrecht zijn als Holland en België.

'De Nederlanders zijn goede denkers en drinkers' zoo zeggen de Engelschen van ons. De vreemdeling, die in de hoofdgalerij treedt en er Nederland vertegenwoordigd ziet door een tropee van kruiken en flesschen, met de nederlandsche vlag, in den vorm van likeurflesschen in top, zal allicht tot het vermoeden komen, dat het engelsch gezegde, althans wat het drinken betreft, niet geheel bezijden de waarheid is.

Behalve de reuzen-piramiden van likeurflesschen, trekt Nederland echter ook door menig ander product van kunst en industrie bijzonder de aandacht. Als zoodanig verdienen o.a. de uitstallingen van zilverwerk, de stearine-étalage, de tapijten-uitstallingen, textil-industrie, de tentoonstelling van verschillende verlakte voorwerpen enz. op de eerste plaats geroemd te worden. De plannen der bruggen van Kuilenburg en aan den Moerdijk zijn overigens met een groot getal modellen van sluizen en dokken wel in staat om den vreemdeling de overtuiging te geven, dat Nederland op het gebied van den waterstaat zijn sinds lang gevestigden roem nog steeds weet te handhaven.

Aan een druk bezoek ontbreekt het geen der afdeelingen van de tentoonstelling. Op den eersten Pinksterdag waren er ongeveer twee en dertig duizend bezoekers; den tweeden Pinksterdag klom dit getal tot ver over de vijf en tachtig duizend personen. De directeur-generaal heeft overigens op een gemiddeld bezoek van vijftigduizend personen daags gedurende de zomermaanden gerekend.

Reizigers uit alle landen trekken gelijk dichte zwermen trekvogels de Rotonde in en uit. De machine der wereldtentoonstelling is thans in vollen gang en zoo geen nieuwe onvoorziene omstandigheden stremmend in 't raderwerk ingrijpen, dan kan men verwachten, dat zij, in weerwil van 't minder gunstig begin, toch hare taak met vrij gunstig gevolg ten uitvoer zal brengen.

De huurprijs der woningen is veel goedkooper geworden dan in 't eerst, en ook de logementhouders en restaurateurs hebben ingezien, dat zij bij den aanvankelijk ingeslagen weg op het verkeerde pad waren.

In de paviljoens en industrie hallen worden van dag tot dag immer nieuwe schatten onthuld, en zelfs de getrouwste en bestendigste bezoeker der tentoonstelling is tot dusverre niet in staat om een resumé te geven van de aanwezige groepen, daar hij bij elk bezoek door nieuwe voorwerpen en verrassingen gedwongen wordt, zijn bereids geuitte oordeelvelling of wel geheel omver te werpen, of althans aanmerkelijk te wijzigen. Zoolang deze toestand blijft voortduren, maken de zoogenaamde: 'sensatiestukken' het meest effect; een gestrenge kritiek met betrekking tot de meerdere of mindere doelmatigheid is bij deze niet op zijn plaats en een vluchtige uitroep van bewondering en goedkeuring is voor deze 'een loon, dat rijk beloont.'

Goud, zilver, diamanten, echte en onechte, alles wat schittert en blinkt, trekt bij voorkeur duizenden toeschouwers aan. Voorzichtigheidshalve zijn daarom ook sommige voorwerpen, die op zich zelve genomen minder in 't oogvallend zouden zijn, bij wijze van reclame met de noodige blinkende kraam opgesmukt.

Zonderling en de opmerkzaamheid waardig zijn soms deze bijvoegingen der reclame. Zoo bevindt zich in de oostenrijksche afdeeling der tentoonstelling o.a. een kantendoek van middelmatige grootte. Van de duizend bezoekers zouden wellicht negenhonderd dit stuk voorbijgaan, zonder het met een blik te verwaardigen. Doch zie: er hangt een biljet bij, dat als door magnetische kracht iedereen aantrekt en eenige

oogenblikken doet verwijlen. ‘Aan dit kleedingstuk hebben vijftig bekwame kantstiksters vier maanden lang gewerkt’ zoo luidt de inhoud der annonce. In zijn verbeelding ziet de toeschouwer de trotsche en rijke mevrouw, die bestemd is met dat kanten sieraad te pronken, achter haar een stoet van vijftig arbeidsters die vier maanden lang oogen en handen hebben zitten te bederven voor weinige kreutzers en voor zulk een zonderling en beuzelachtig doel.

Op de plaats der diamanten, die, hoe klein ook, eenige millioenen vertegenwoordigt, ligt des Zondags een biljet, waarop vermeld staat, dat de uitstalling der diamanten dien dag niet plaats heeft. De bezitters dezer kostbaarheden schijnen de Zondagsbezoekers minder te vertrouwen en, naar ik denk: men zal wel weten waarom.

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.
(*Vervolg*.)

Het slingerpad voert den wandelaar in den tuin, die vóór het kasteel ligt.

Deels achter een hazelarenbosch verborgen, staart hij op het oude gebouw, met zijn witte muren, hardsteenen vensters, leiën dak en blauwen toren.

Ja, dat moet nog hetzelfde zijn; dat moet van Hilversum herkennen, want de ontroering maakt zich zichtbaar van hem meester, alsof hij in de verte een ouden vriend zag aankomen, dien hij nog niet openlijk mag te gemoet snellen en in de armen vliegen.

De bloemperken, de planten, de graszoden, de banken kunnen gewijzigd zijn; maar over het algemeen is het uiterlijk zooals vroeger.

De wit geverfde brug en de groote treurwilg, die op den rand van 't water staat, zijn gewis nog dezelfde, gansch dezelfde.

Niet lang toeft de wandelaar op die plaats; hij keert op zijne voetstappen terug, als vreest hij ontdekt te zullen worden, en slaat een anderen weg in die langs den moestuin, door den boomgaard loopt, wier boomen als door een tapijt van bloesems bedekt zijn.

‘Zeg eens, men wandelt hier niet,’ roept eensklaps eene brutale stem en nu Alfred zich omwendt, bemerkt hij een reusachtigen kerel, in een rood baaien vest gekleed en een ouden hoed met slappe randen op het hoofd.

De gelaatstrekken van dien man zijn scherp, het donker oog is evenals de harde trek om den mond, dreigend, brutaal, zoo dreigend als de ‘wolfijzers en klemmen’ waarvan wij buiten de poort gesproken hebben.

De man houdt de twee handen op de kruk der schop.

Alfred van Hilversum glimlacht op de hem toegerichte woorden en zegt enkel:

‘Ik wandel hier met de toestemming van uw meester en dus ook gewis met de uwe.’

De man met het roode vest mompelt iets, dat de wandelaar niet verstaat en draait dezen laatste den rug toe.

‘Hier liggen voetangels’ klinkt hem daar langs alle zijden toe: niet alleen de tuinman dreigt, maar een groote zwarte bandhond blaft, huilt, springt als eene bezetene, aan zijn ketting.

De kinderen van den tuinman bestormen den bezoeker van uit het plantgewas met een paar aardkluiten; een hek met hangslot dat hem het ‘tot hiertoe,’ schijnt toe te roepen, rijst als eene onverbiddelijke

AAN HET STRAND DER ZEE.

DE TOOVERHEKS.

barricade voor hem op, en achter de traliën van het hek staren of liever grimmen hem de oogen van een slordig wijf tegen.

Van Hilversum maakt dan ook rechtsomkeert en verlaat dit onhebbelijk gedeelte van het kasteel, waar echter vroeger de kinderen een zoo goed onthaal genoten, versche melk dronken, vrij kippeneieren zochten en, in het fruitseizoen, zich de zakken met perziken, pruimen, peeren en appelen zagen vullen.

Het geblaf van den hond heeft echter de bewoners van het kasteel zelf, als het ware wakker geschud, want welhaast, bij het omslaan van een pad, ziet van Hilversum mijnheer Eleodoor, die met groote en levendige gebaren toesnelt en reeds van verre uitroept:

‘Hoe, zijt gij het, Mijnheer van Hilversum? Reeds zoo vroeg op de been!’

De aangesprokene is onthutst alsof hij op eene misdaad betrapt is; hij ontbloot het hoofd en met eene eerbiedige buiging naderend, zegt hij:

‘Ik vraag u om verschooning, Mijnheer, voor de genomene vrijheid; ik ben zoo stout geweest eene kleine wandeling door het park te doen.’

‘Overheerlijk! Maar drommels, zoo vroeg! Gij zoudt de zon beschaamd maken! Doch gij, stadsche heeren, gij houdt van al die dingen, van de vroege zon, de dauw, de bloemen. Wij, buitenlui, wij vinden dat totaal vervelend. En, hoe vindt gij het park?’

Met moeite plaatst van Hilversum het woordje ‘zeer schoon,’ tusschen den woordenstroom van Eleodoor, die zonder op het antwoord te letten, voortholt:

‘Trouwens ik houd mij met die gekheden van bloemen, beelden, broeikassen en vijvers niet bezig. Dat alles eischt te veel aandacht en verzorging, en brengt geen stuiver rente op. Ginds ver was vroeger een hertenkamp ingericht, doch wij hebben er winstgevende korenakkers en aardappelvelden van gemaakt. De serres zijn enkel schoon, omdat zij zoo mild bekleed zijn door wingerden, die allerlekkerste druiven geven. Mijne zuster had vroeger zoo wat liefhebberij in bloemen, in spelevaren op het water en andere dingetjes, die zeer schoon in de romans, maar in de wezenlijkheid zeer vermoeiend zijn; doch dat alles is voorbij. . . . Ziehier mijne hondenhokken.’

Eleodoor stoot de deur van een gebouw, aan de broeikassen belendend, open en in een door houten schutsels afgescheiden vertrek, blaffen en springen een paar brakken, en steken een drietal hazewinden den slanken kop, in welken vriendschappelijke oogen glinsteren, in de hoogte.

Een paar streken met de zweep, die Eleodoor van de muur neemt, doet de blaffers zwijgen; want die beesten schijnen dezelfde eigenschap van hun meester te hebben, die namelijk van in alles en altijd het woord alleen te voeren; hetgeen aan Eleodoor niet belette, gedurende een half uur, zich gloeiend te maken in de beschrijving van het karakter en de heldendaden van elk der honden.

Verder verdwijnt er een tweede half uur in de beschrijving van eenige jachtvoorwerpen, aan den muur opgehangen, en een derde half uur in die van een opgevulden grauwen kop, die volgens Eleodoor voortkomt van eene wilde kat, door hem in persoon geschoten; maar die ten eenemale het karakter heeft van deze of gene zeer vreedzame grijze huispoes.

Mijnheer van Hilversum hoort dit alles met een engelachtig geduld aan, en volgt gedwee den onstuimigen Eleodoor die hem ook den paardenstal toont, waar het bruintje van den vorigen dag, naast een oude, magere, halfblinde witte knol staat.

In de harnassuurkamer is de jongen, die gisteren achter op de tilbury geplakt was, bezig met het koper van het zadel en het stalen gebit te wrijven.

Zijn broek is opgeslagen gelijk die van een infanterist op marsch; hij staat met zijne naakte voeten in klompen, en beenen en voeten zien er uit als hoorden zij toe aan een ongewasschen roodhuid.

De handen en het aangezicht hebben dezelfde kleur, en men is genegen te denken, dat hij het koper met zijn neus, en een regiment schoenen met zijn borsteligen kop geblonken heeft.

De jongen ziet de bezoekers met een dommen lach, bij welken een paar rijen groote tanden te voorschijn komen, aan.

Beter dan de paardenstal, zijn koestal en varkenskok voorzien, in welk laatste een drietal knorrepotten staan, die een alles behalve aristocratisch uitzicht hebben; maar toch de eer bekomen - zelfs vóór de eigenlijke bewoners van het kasteel - zich mijnheer van Hilversum te zien voorstellen.

‘Varkens en koeien maken de liefhebberij van papa uit,’ zegt de zoon.

Al het voorgestelde wordt luid door mijnheer Eleodoor geroemd; hij doet de waarde van elk voorwerp schitterend uitblinken, hoe weinig blinkend - vooral de varkens - dan ook zijn.

De jongen spreekt van overgroote ontwerpen, die hij heeft voor het verbouwen der stallen, het aankoopen van een nieuw jachtrijtuig, nieuwe paarden, een nieuw stel hazewinden en engelsche brakken; van het wegjagen van dien luien knecht en het huren van een voortreffelijk koetsier die de dienst van baron Tric-Trac verlaat - kortom van het aanschaffen van honderde dingen, welks bezit iemand zeer voornaam doet schijnen in het oog van een zotskap - maar een zotskap was juist die mijnheer van Hilversum niet.

Uiterlijk luistert deze met zeer veel aandacht naar alles wat mijnheer Eleodoor hem voorhoudt; maar wat hij inwendig denkt, teekent zich niet rechtstreeks op zijn wezen af.

Eindelijk verlaat men de stalling en bereikt men weêr den open tuin, in welken Eleodoor telkens den bezoeker stilhoudt, om hem en altijd met rondvlammend oog en driftige gebaren, over jacht, paarden, hooge kennissen, partijen, bals en diners te spreken; om den blonden jongeling te doen gevoelen dat hij rijk - zeer rijk is; ook wel eens om zoo wat op den adel te schimpen en te doen gevoelen, dat hij die soort van menschen met hun gekke wapens vermijdt - maar niet zoo behendig of de minst nauwkeurige aanhoorder zou hem met den vos uit de fabel vergeleken hebben, die de rijpe druiven niet bereiken kon en ze daarom ‘te groen’ vond.

Een goed uur verloopt en men nadert eindelijk het kasteel.

Een jong meisje, in een helder zomerkleed en een bruinen stroohoed met breede randen op, daalt de trappen af en gaat voorbij den knecht, die nu deels gewasschen is en in een blauw, tamelijk kaal, livereikleed steekt, wier verzilverde knoopen echter de roode plekken laten zien - alsof die eerlijke knoopen zoo wat beschaamd waren.

De jongen heeft zich zelf in de harnassuurkamer, in een stuk spiegel bekeken en lacht met zijn plunje; nu draagt hij de geslepen messen binnen en blijft aan den trap staan om de jonge juffer na te gapen.

‘He, hoe schoon!’ zegt de onbeschofte, en lacht terwijl zijne groote tanden te voorschijn komen.

Blijkbaar is hij niet gewoon zijne meesteres zoo schoon toegetakeld te zien.

Het meisje werd rood van gramschap over de oneerbiedigheid van dien knecht, die het echter goed meent; maar dien men gewoon heeft gemaakt aan eene gemeenzaamheid, welke hij zelfs op dit plechtig oogenblik niet verbergt.

'Ze zijn ginder,' gaat hij voort, alsof de schelm de reden geraden had, welke de juffer in den tuin deed gaan, en die heeft ze nu juist niet willen doen blijken: want ze schijnt den nieuwen bezoeker noch diens geleider te willen opmerken, en enkel in den tuin te zijn gekomen om eenige bloemen voor de vaas, die in de kamer staat, te plukken.

Mejuffer Euphrasie slingert, altijd het oog naar den grond gekeerd en quasie naar bloemen zoekende, rechts en links door den hof en komt - het toeval is toch aardig - juist bij de twee wandelaars te recht.

Euphrasie is zoo wat drie of vier en twintig jaren oud, van middelmatige gestalte, tamelijk gezet, heeft ten eenemaal het ronde bolgezicht van haar broeder, dezelfde ronde oogen met spierwitte wimpers en twijfelachtige blonde haren.

Nu zij zich tegenover mijnheer van Hilversum bevindt, schijnt zij te schrikken en een blos bedekt hare wangen.

De blonde jongeling heeft zich het hoofd ontdekt en buigt met eene bevalligheid, in welke echter eene beschaafde terughouding doorstraalt.

'Mijne zuster Euphrasie' zegt Eleodoor.

'Wij storen wellicht Mejuffer in haar tijdverdrijf,' zegt de vreemdeling met zachte stem.

'O, geenszins, Mijnheer!' luidt het antwoord.

Van Hilversum wenscht wel een enkel woord ter zijner verontschuldiging te zeggen, omdat hij niet reeds vroeger zich aan de bewoonsters van het kasteel heeft doen voorstellen; doch Euphrasie is heengegaan, verschijnt nu hier dan daar weêr achter een boschage - zoo dikwijls mogelijk - plukt hier en daar eene bloem, werpt deze weg, voegt een andere in haar ruiker; neuriet soms eene romance, roept luid om den knecht, legt nog luider den bandhond het zwijgen op - kortom, alle mogelijke middeltjes, die in gewone taal wilden zeggen, 'zeg, zie je mij wel.'

Onder de glazen veranda, die den trap bestrijkt, verschijnt nu een kort dik manneke, met een zwart zijden muts op de stoppelige grijze haren, met een geknipten knevel op het dikke ronde aangezicht.

Een zware gouden bril, met ronde glazen, rust op een breeden vleeschneus, die zeer aardig bepereld was, voor een paar ronde grauwe oogen.

De man is gekleed in een ouden zwarten jas en zwarte broek en heeft bontkleurige pantoffels aan met witte kousen.

Het manneke staat onder de veranda een lange pijp te rooken.

Het is Robertus Portunaculus Peters, eigenaar van het kasteel.

Portunaculus Peters was, in vroegere dagen, ontvanger der domeinen geweest, had eene rijke vrouw getrouwd, 'nog een paar rijke tantes in de kuip gelegd' zooals hij soms geestig zegde, en eenige jaren geleden zich in kasteelheer veranderd.

Eerzucht had Peters in eene overdrevene mate, en toen hij zich op het kasteel vestigde, dacht hij dat die toestand alleen hem plotseling in de hooge wereld bracht.

Wat hem echter ijselijk griefde, was die ellendige, gemeene naam van Peters.

Peters! zoo heet immers een schoenmaker, een barbier, een timmerman, een knecht misschien; niet echter *zijn* schoenmaker, noch *zijn* barbier, noch *zijn* timmerman, noch *zijn* knecht; Mijnheer Portinaculus neemt altijd strenge inlichtingen naar de namen, en een naamgenoot zal nooit zijn klandizie hebben - neen, nooit!

Was er bij Peters maar iets te voegen geweest; maar ongelukkig heette wijle zijne vrouw Claas, zelfs niet eens Claes, hetgeen men had kunnen verfranschen in Cla-ës.

Peters-Claas! dat toch kon nooit den gewezen ontvanger, met een schijnbaar aristocratischen glans overgieten.

Portunaculus Peters had vroeger de stellige hoop gekoesterd, den titel van ‘baron’ machtig te worden; hij beweerde dat de Petersen, tijdens

Karel de Kale reeds ‘barons’ waren; dat dewijl hij nu een kasteel bezat, die titel hem weêr moest worden toegekend, en in dit denkbeeld werd hij versterkt, toen eens twee leden der heraldieke commissie, die het zwak van den oud-ontvanger kenden, ondeugend genoeg waren hem met den titel van ‘baron’ aan te spreken.

De man werd, op dat zalig oogenblik, een vadem dikker van geluk; hij dacht dan ook niet anders, of zijne adelbrieven waren reeds ter onderteekening naar den koning gezonden en jaren lang zat hij dagelijks den briefdrager af te wachten, die hem een groote, dikke, zware brief moest overhandigen . . . .

Ging Portunaculus van huis, dan liet hij nooit na te zeggen:

‘Als er brieven komen, vooral als er een groote, dikke, zware brief komt, leg ze dan hier, zorgvuldig, op de tafel en sluit daarna de deur der kamer.’

Was hij bang dat de zoolang gewenschte en dan gevangen zeldzame vogel, weêr zou gaan vliegen?

Om het aanrukken van dien brief te bespoedigen, had Peters eenige zijner politieke vrienden in den arm genomen.

Immers vele diensten had hij aan de zoogenaamde *verlichting* ten platten lande bewezen? Ook bij iedere verkiezing wist men hem met een half woord, een ‘wapen met een paar monsters’ voor te spiegelen, en Peters holde en draafde telkens met nieuwen moed, als een hongerig paard dat denkt de haverkist te naderen.

Toen echter na vele jaren, de adelbrief niet opdaagde, begon Peters tegen zijne vrienden uit te bulderen - en hij kon bulderen - hen van ondankbaarheid te beschuldigen, hen naar alle duivels te verwenschen - en hij kon verwenschen - en als de man eenige glaasjes Bourgonje genuttigd had, schudde hij omtrent dit punt gaarne zijn gemoed eens om.

Peters legt in het gewone leven eene ongelooflijke minachting voor titels en ridderkruizen aan den dag; hij leeft, zegt hij, het liefst tusschen zijne vrienden, niet met den adel, die niet meer van onzen tijd en met geene breede en vrijzinnige denkbeelden bezield is . . . .

De waarheid is, dat de wereld van onderscheiding, van welken stand ook, Portunaculus Peters laat waar hij is en niemand er zich om bekommert dat die buldog, van uit zijn prachtig hok, haar achterna blaft.

Portunaculus is voor het oppervlakkige publiek, een ronde kerel, die gaarne teert en zwiert en tot in zijn ouden dag er losweg op heen leeft, en juist omdat de pastoor van 't dorp die al te vrijzinnige losheid niet kan goedkeuren, stoot hij dezen en met dezen den goeden God, doodeenvoudig uit zijne baan.

Hij is overigens een man uit de eerste jaren dezer eeuw; zijn opvoeding in het ambtsleven was voltairiaansch geweest; hij had vóór 1830 een blauwen Maandag de lessen van het *collége philosophique* te Leuven gevolgd, was destijds reeds een druk afbreker van wat men alle godsdienstige mommerij noemde, ijverde in 1847 druk voor het liberaal Congres, dat koning Louis-Philippe aan de clubs van 1793 deed denken - en men begrijpt dat al dit zaad bij hem wortels achter gelaten heeft.

In letterkunde kent Portunaculus eenige verzen van Casimir de la Vigne, die hem had doen weenen; hij kent Pigault-le-Brun, die hem deed lachen, Béranger die hem dat tweevoudig geluk schonk - kortom, Peters is eene oude libertin en dus, natuurlijk, in het godsdienstige, een vrijgeest zonder eenig zoogezegd wijsgeerigen grond.

In het staatkundige is Portunaculus een voorstander van personen, niet van grondbeginsels; alle grenzen en banden afgeschaft, is voor hem het liberalisme en hij versmelt dus vrijheid en losbandigheid.

In het maatschappelijk leven is hij een egoïst, in den. vollen zin des woords, bij wien het materialisme het ideaal is van 't leven; verder is hij trotsch, brutaal en dreigend als een echte parvenu voor den mindere, en plat kruipend voor elken hoogere, dien hij mag benaderen.

Zooals bij al zijne partijgenooten werden die gebreken onder eenen stroom groote woorden verborgen, die echter juist het tegenovergestelde zijn van hetgeen hij wezenlijk is en doet.

Dat hij van Hilversum goed ontvangt, is enkel een gevoel van haat tegen den pastoor.

De jongeling logeert immers op de pastorij en hij zou aan dien ‘neetoor van een pastoor wel gaan vertellen, wat ronde kerel op het kasteel woont.’

‘Uw dienaar, Mijnheer,’ roept Portunaculus reeds van verre en ligt eventjes de zwart zijden muts op, die. als een ballon opgezwollen, op het stoppelig en borstelig haar en boven een vierkant bulldog-achtig gezicht, staat.

‘Ik ben zoo vrij geweest, Mijnheer,’ antwoordt de jongeling hoffelijk, met zekere terughouding en den hoed in de hand, ‘de uitnoodiging van Mijnheer uw zoon aan te nemen.’

‘Ha, ha, gij deedt wel, Mijnheer, en zeer wel; de gastvrijheid is eene liberale eigenschap en wij beoefenen ze met hart en ziel. Ter duivel! wat zou het leventje hier beneden zijn, als alle menschen zich kloosterachtig opsloten! Ha, ha! ik ben voor den gullen, gemeenden, ronden en vriendschappelijken omgang.’

De jongeling buigt zich eventjes.

‘Gij zult ons het pleizier doen met ons te dejeuneeren. Ha, ha! geen tegenspreken; dat kennen wij hier niet. Dondersteen! Kort is het leven en zoet is de vreugde. Kom binnen!’

Portunacules gaat vooruit; hij stoot eene deur open en men treedt in een ruime kamer, met eene breede tafel, een paar buffets, eenige stoelen met rieten zittingen, een paar Amerikaansche leuningstoelen; de vloer is met een geel-bruin *toile cirée* belegd.

Het viertal zit aan tafel, op welke een grauw damasten kleed ligt, met figuren van vreeselijk rennende paarden, jagers en honden; het dejeuner bestaat uit vleesch, brood, kaas, eene schotel aardbeziën, bier en Jan brengt eene flesch Bordeaux.

De knecht schuift, van dezelfde plaats waar hij staat, aan elk der gasten een roomer toe, en men bemerkt dat het viertal tot verschillende regimenten behoort.

Als Jan eene tweede maal terugkomt, heeft hij . . . ja, geachte lezer, 't was een allerafschuwelijkst feit! . . . heeft hij den zwaren livereirok uitgeschoten, en hij komt de functie van tafelknecht in zijne juist niet zeer helderwitte hemdsmouwen af doen.

Où il y a de la gène, il n'y a pas de plaisir: dat is eene geliefkoosde spreuk van Portunaculus; doch in dit geval loopt Jan toch al te erg buiten schreef.

Mejuffer Euphrasie krijgt een kleur als een gekookte kreeft; Mijnheer Eleodoor's oogen werden grooter en ronder van verontwaardiging en Portunaculus ziet met eene huivering naar het Isabella-kleurig hemd van Jan, zonder tot een besluit te komen of hij iets of niets zeggen wil.

Doch Eleodoor verheft met eene niet zeer aristocratische waardigheid, de stem.

‘Domkop!’ roept hij uit, ‘wat zijn dat voor gewoonten? Wilt gij uw jas wel eens aantrekken?’

Jan zet den mond open, laat de groote witte tanden zien en lacht dom.

‘Die jas,’ zegt Jan, ‘is te warm en te groot; ik zal er nog uitvallen. . .’

‘Dat volk!’ gaat Eleodoor voort, als de knecht is heengegaan; ‘dat volk heeft geene manieren, geen ontzag.. Ik zal hem de deur uittrappen, dien domkop!’

Portunaculus ziet voor zich op tafel, en mort en mompelt iets dat wij niet verstaan.

Alfred van Hilversum houdt zich alsof hij niets gezien heeft; hij spreekt over den tuin, de bloemen, het park met Mejuffer Euphrasie, die echter, ten gevolge van het *shocking,* zoo verstrooid en in de war geraakt is, dat ze niet weet wat antwoorden.

Jan komt terug; de jas hangt hem inderdaad aan het lijf als hangt hij aan een kapstok; de te lange mouwen zijn opgeslagen en onbeschaamd mompelt Jan nog:

‘Veel te groot . . . hm, hm . . . veel te groot’

Niemand schijnt er acht op te geven, en dat is nog al vrij verwonderlijk.

Mijnheer Eleodoor heeft het wel willen doen, maar hij weet dat die knecht altijd het laatste woord hebben moet.

Het gesprek is gehinderd, tot dat Portunaculus, met een goede beet koud vleesch in den mond, zegt:

‘Ha, ha! rondweg; alle gekheden van etiquette ter zijde: zoo leven wij hier, gelijk mannen van onzen tijd, op de hoogte der beschaving . . . Niet waar, Mijnheer van Hilversum?’

‘Ter goeder trouw, Mijnheer!’ luidt het antwoord, en als behendig woordvoerder geeft Mijnheer van Hilversum een andere wending aan het gesprek; doch hoe de blonde heer zich ook afmat het klaverblad der Petersen valt altijd op zijn geliefkoosde thema's terug.

Portunaculus spreekt van de verstomping op de dorpen, van den verderfelijken invloed, die de dweepers - en iedereen is dweeper die niet denkt zooals hij - op het volk uitoefenen; Eleodoor spreekt van de jacht, diners, clubs, paardenwedrennen, millioenen, van voorname personen die hij familiaar met den voornaam noemt; Euphrasie heeft het druk over toiletten, opera's en soireés, over groote dames uit de stad en in den omtrek, over de bezoeken die zij af te leggen heeft en waartoe haar de tijd ontbreekt.

‘Uw naam is van Hilversum?’ zegt Mijnbeer Portunaculus tot den blonden bezoeker. ‘Ik heb een van Hilversum gekend. . . . .’

Een licht rood kleurt het gelaat des jongelings.

‘. . . 't Was een adjudant des konings.’

‘Dat was mijn oom,’ luidt het antwoord.

‘Zoo, zoo!’ roept Portunaculus met bewondering uit.

De man houdt zich ferm, want hij heeft den officier niet verder gekend, dan dat hij hem te Brussel, in zijne schitterende uniform, soms langs het park rijden zag; nu, dat is voor Portunaculus reeds meer dan genoeg.

‘Hij is sedert jaren dood,’ laat van Hilversum er op volgen. ‘Ik heb nu geene bloedverwanten meer.’

‘Is hij dood? . . . Ja, zoo gaat het in het leven. . . Van Hilversum . . . een schoone naam . . . Gelukkig uwe kennis te hebben gemaakt!’ en Portunaculus steekt zijn glas vooruit, om met den nieuwen gast, te klinken.

Euphrasie en Eleodoor nemen hunne glazen op, en volgen het vaderlijk voorbeeld.

‘En welk is uwe positie?’ vervolgt Portunaculus.

De vraag hindert zichtbaar den jongeling; niettemin antwoordt hij

‘Ik zoek er eene. Ik heb mijne studiën volbracht en. . . . .’

‘Maar gij moet nog beschermers vinden.’

‘Och, we leven zoo snel, Mijnheer! De naam mijner familie is vergeten; andere namen hebben zich vooruitgedrongen. Ik verlangde in de bureaux van het ministerie van Binnenlandsche Zaken eene plaats te vinden, doch dat gaat niet; men heeft mij zelfs eene plaats van gou-

verneur in eene familie willen bezorgen . . .' voegt hij er met een allerfijnsten glimlach bij.

'Ha ha!' roept Portunaculus, zonder den jongen man te laten uitspreken; 'wij hebben reeds dikwijls van een gouverneur gesproken. . . .'

'Och ja!' laat Euphrasie zich ontsnappen.

'Ja, dat was voortreffelijk,' zegt Eleodoor even driftig,' we hebben nog een paar kleine schelmen op het pensionnaat, en pa heeft er reeds meer dan eens aan gedacht hen naar huis te halen en hun een gouverneur te geven.'

'Wel ja,' hervat Portunaculus; 'daar zullen we later eens over spreken.'

Alfred van Hilversum laat het klaverblad de Petersen, ten onrechte, in de vooronderstelling, dat het hem welgevallig is; maar had men hem laten voortspreken, toen de vader hem plotseling in de reden viel, hij zou gezegd hebben dat, kon hij de plaats bij het ministerie niet erlangen, die van kindergouverneur *hem* niet kon bevallen.

Hij beschouwt echter het oogenblik der ontgoocheling voor de Petersen niet gekomen, en denkt ook niet dat die vooronderstelling van hunne zijde eenig bezwaar kan opleveren.

Mijnheer Alfred heeft een oogopslag gegeven aan een borduurwerk, saamgesteld uit roode en witte roozen met haar gebladerte, en boven welke een witte duif zweeft met een brief in den bek; het zinnebeeldig werk is in een zwarte lijst gevat en pronkt tegenover hem aan den muur.

Om van het gesprek betreffende den gouverneur af te wijken, laat de jongeling zich ontvallen:

'Zeer netjes. Ik zou inderdaad geneigd zijn mijn kompliment aan de borduurster te maken, Mejuffer.'

'O, 't beteekent niets, Mijnheer!' mompelt Euphrasie met een gemaakt lachje en kleurend.

Mijnheer van Hilversum heeft inderdaad misgekeken, want wat hij ziet, is een afschuwelijk broddelwerk. De roode en witte rozen zien er uit als roode en witte biljartballen en de duif heeft wonder veel van een speenvarken met uitgestrekte pooten.

't Zij zoo; maar de opmerking heeft den jongeling uit eene moeilijke positie gered.

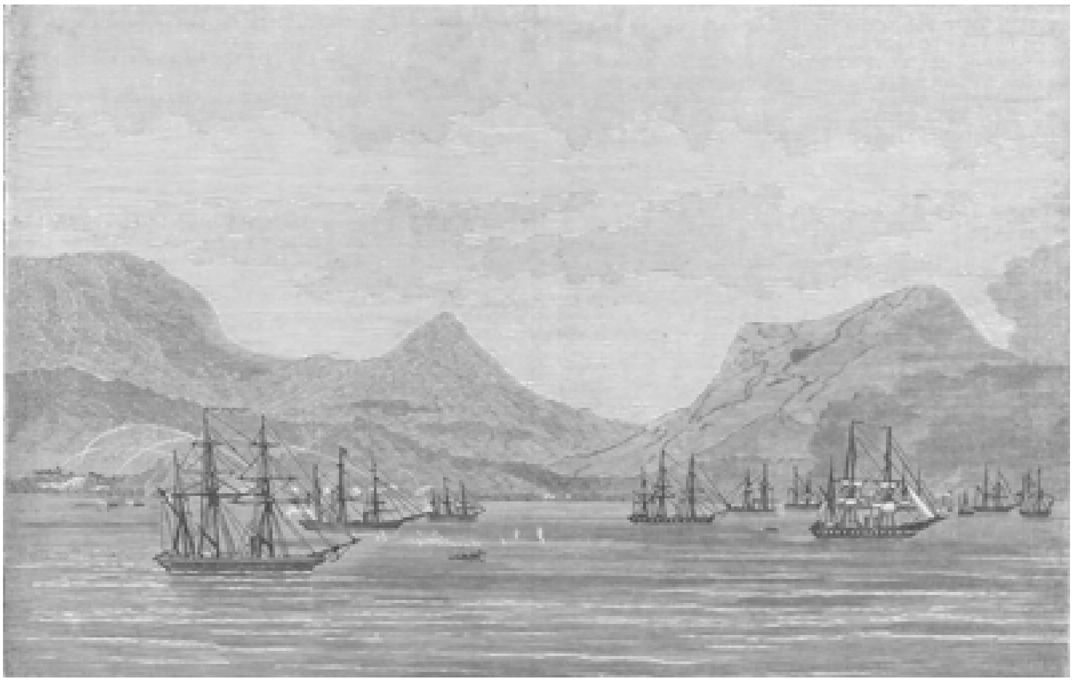

BOMBARDEMENT VAN ATCHIN.

Mijnheer Portunaculus heeft mijnheer van Hilversum ‘bevolen,’ - het woord is tamelijk juist - dien dag op het kasteel te vertoeven; hij neemt het op zich, den pastoor over het uitblijven te verwittigen.

Men verwacht binnen een paar uren een aantal gasten aan het middagmaal, en de nieuwe gast zal niet weigeren van het getal te zijn.

Ja, ja, Portunaculus wil aan dien dwarsdrijver van een pastoor doen weten, wat rondborstige kasteelheer hij, Portunaculus, is en zeker is het dat de pastoor bersten zal van spijt.

Mijnheer van Hilversum heeft niet aangenomen; maar hij volgt den drang der omstandigheden.

De jongeling heeft zich verontschuldigd over zijne kleeding; doch dat is geen reden en vooral bij Portunaculus niet.

Trouwens als men in de hemdsmouwen komt dienen, dan gewis kan Mijnheer Alfred, wel in négligé zijn.

III
Een vroolijk leventje.

De gasten zijn in het salon vereenigd.

Laat ons een revue houden.

Vooreerst merken wij op Mijnheer Stockel, een mager ventje, met grijs wordende bakkebaarden, peper en zoutkleurig haar en dat men naar zijn gang te oordeelen eer voor een dansmeester, dan voor een makelaar in koffie, rijst en petroleum houden zou.

Zijn vrouw Mejufvrouw Stockel, een lange, magere dame, mager als een graat, met spitsen neus, donkere oogen, zenuwachtige en kort afgebroken spraak.

Alles doet zien dat mager Stockeltje bij haar thuis ligt; ook ziet het manneke gedurig naar zijn lancier en ondervraagt met de oogen of dit of dat hem wel gepermitteerd is, en mocht het soms iets hebben aangevangen, zonder behoorlijke

toestemming, dan flikkert er een weerlicht in het donkere oog der lieve en teedere vrouw.

Een jong heer Anatole Drop, de zoon van een wisselaar; de knaap heeft een lange, puntig en spits in de hoogte loopende knevel; dat is ook het eenige kenmerkende dat hij heeft.

Drop is keurig gekleed, heeft een vreeselijk zwaren gouden ketting om den hals, een ring met een verbazend grooten steen aan den vinger en daarenboven drie diamanten sterren op het hemd, dat met een doolhof van borduursel overladen is.

Kapitein Taptoe, een gepensionneerd officier met grijs borstelig haar, grijze lange wenkbrauwen, donker oog, saamgetrokken voorhoofd, barsch, gezet van gestalte, eene bastaal en - het onmisbaar rood lint in het knoopsgat.

(*Wordt vervolgd*.)

[Nummer 48]

Vergeten.

Wie is ooit op reis gegaan zonder het een of ander vergeten te hebben? Bestaat zulk een sterveling ook al, hij is gelukkig te achten wanneer hij onder de toeristen geteld kan worden. En wie soms op reis zijn geld heeft vergeten verkeert ongeveer in den benarden toestand van het leger des grooten veldheers der oudheid, die zijn schepen verbrand had om zijn soldaten den moed der wanhoop in te storten.

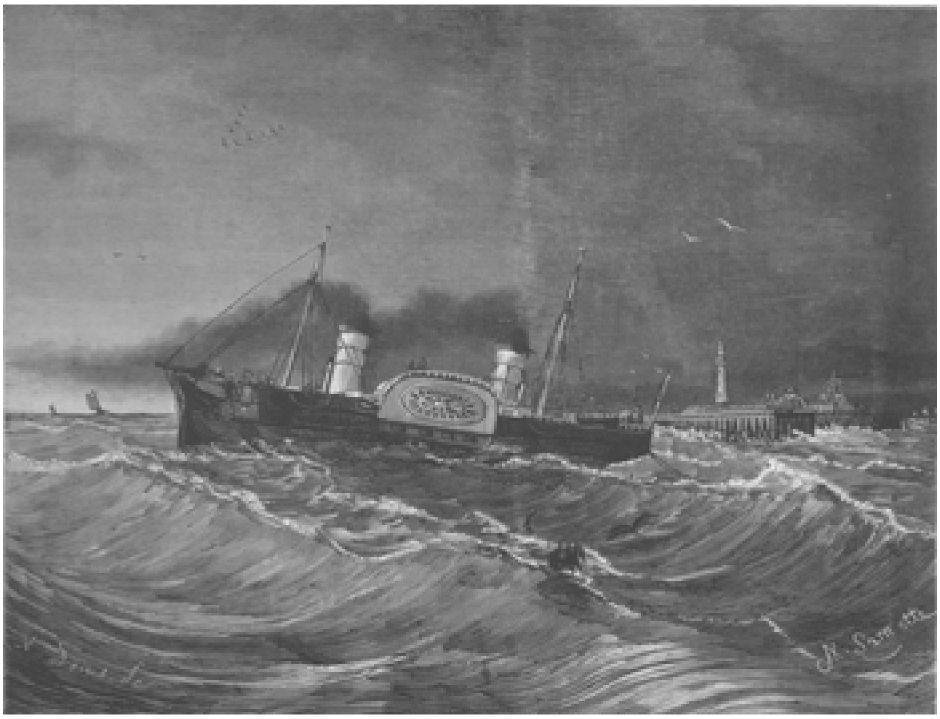

OP DE ZUIDERZEE.

Indien men echter slechts zijn hond heeft vergeten dan is het honderd tegen één dat het beest u komt naloopen of nazwemmen. Sommige luî zouden zelfs op die onverbreekbare trouw niet gesteld wezen, vooral wanneer zij Fidel met opzet hadden achtergelaten en hem niet kwijt kunnen raken, zoomin als zeker iemand zijn oude versleten paraplu die hij overal liet staan maar die men hem altoos trouw nabracht.

'tIs alsof de roem der honden eenigszins verdoofde sinds die vier-

voeters op de belastingsbiljetten figureeren, men hoort zoo druk niet meer gewagen ran honden als die van Floris V welke op den grafzerk van zijn meester den hongerdood stierf, en die van den prins Willem I welke zijn heer 't leven redde. Eer zal er thans geroemd worden op een hond als die van Alcibiades welke zijn baas zonder dagblad-annonces in groote opspraak bracht. Deze dandy der oudheid die om heel Athene van zich te doen spreken zijn hond een groot gedeelte van den staart afsneed, zal wel weinig om den blaffer gegeven hebben, misschien moest ook hij belasting voor hem betalen.

Met het losgescheurde touw nog om den nek staat daar op de derde gravure van dit nommer, het arm, vergeten dier welks eigenaar vertrokken is.

Het effect der schilderij mag goed geslaagd worden genoemd, geheel de attentie van den beschouwer wordt getrokken naar hetgeen weg is en wijl dit voorgoed is verdwenen, keert de blik terug naar hetgeen achterblijft: de hond die meteen te water gaat, de verlatene reede, het verwarde en het leege dat zij achterlieten die heen zijn.

Tijding over zee.

Een beeld als dat onzer gravure, biedt als van zelf de stof voor meerdere uitleggingen. Onnoodig echter is 't de phantasie hierbij te hulp te roepen, daar een in de werkelijkheid plaats gehad hebbend voorval den schilder Amberg mocht inspireeren.

Hildegard is de naam der jeugdige vrouw, die met zooveel belangstelling den wereldbol begluurt. En geen wonder dat zij met aandacht die zwarte stipjes nagaat. Haar vader en de man, aan wien zij eerst weinige maanden geleden haar hand schonk, zijn beiden in dienst bij de marine; op eenzelfde korvet zwerven zij in ver verwijderde oorden op de woeste zee rond en wie weet wanneer zij zullen wederkeeren.

Vandaar dat er in de huiskamer der jonge vrouw enkele meubels zijn, die men niet altijd in 't woonvertrek eener huismoeder aantreft. Zoo hangt bijv. boven haar schrijflessenaar een schilderijtje waarop de korvet staat afgebeeld, met welke de haar dierbare personen de groote zeereis hebben aanvaard. 't Opmerkelijkste echter is de groote wereldbol op de tafel en 't handboek der aardrijkskunde, dat er naast ligt. Bij deze zoekt Hildegard haar troost, wanneer er een brief aankomt, die haar lijdingen omtrent de zeevaarders meedeelt. Reeds nu heeft zij door telkens de globe te bekijken, geleerd, waar Hongkong, Canton, Nagasaki, Jokohama, Batavia en ik weet niet welke andere plaatsen meer liggen. De laatste brief echter is gedateerd uit Wladiwostok.

Wladiwostok? . . . Bij dat woord was goede raad duur. In haar aardrijkskunde was nergens iets dergelijks te vinden. Zij draait de globe heen en weer, zoekt rechts en links, onder en boven. Eindelijk . . . in 't Noord-Oosten van Azië, aan de kusten van Rusland, daar leest zij 't met kleine lettertjes: Wladiwostok. Driemalen herhaalt zij bij zich zelve het vreeselijke woord; vol bekommering denkt zij aan de gevaren en de bezwaren, aan de wilden, die de haar dierbaren in gindsche verre streken ontmoeten; de vreugdegloed schittert op haar wezen bij de gedachte, dat beiden nog immer behouden en wel zijn.

Dit oogenblik koos de schilder Amberg voor 't ontwerp van zijn verdienstelijk penseel, en met welk talent hij de vreugde en kommer van dat oogenblik wist uit te drukken, daarvan zal een blik op de gravure licht een elk overtuigen.

De schach van Perzie.

Nassr-Ed-din, wiens portret wij op de laatste pagina van dit nummer onzen lezers aanbieden is geboren in 1830 en zetelt sedert 1848 op den perzischen troon.

Tegen 't geen men gewoon is van alle oostersche heerschers is hij tamelijk wel ontwikkeld, hetgeen hij vooral te danken heeft aan zijn vroegeren eersten minister Adsher-bei-Dshan, een der meest begaafde mannen van Perzië.

Onder den invloed van dien man heeft hij in zijn land vele pogingen aangewend tot civilisatie, doch in tegenstelling met het Christendom, dat de beschaving aan de wereld gebracht heeft, is de Islam de vijand van alle ontwikkeling, waarom dan ook die pogingen hoofdzakelijk om den tegenstand, die ze bij de mahomedaansche leiders ondervindt, nutteloos zijn geweest.

Niettegenstaande dezen tegenstand wendt toch de schach alles aan, om zijn land zooveel mogelijk te beschaven en zijne reis naar Europa is er het onmiddelijk gevolg van.

Deze dan heeft hoofdzakelijk ten doel zich op de hoogte te stellen van den europeeschen landbouw, om zijn land te bevrijden van die vreeselijke plaag, de hongersnood, die meer dan eens gedurende zijne regeering Perzië geteisterd heeft.

Dat het zijn oprecht streven is, Perzië op de hoogte te brengen der europeesche cultuur, blijkt genoegzaam daaruit, dat hij heeft kunnen besluiten zijn vaderland voor eenigen tijd te verlaten. De koran toch verbiedt alle gemeenschap met de ongeloovigen en bedreigt dengene die zou durven wagen eenige nieuwigheden in te voeren, en deze misdaad wordt des te grooter, naarmate zij door een hooger persoon bedreven wordt.

Doch niets kon hem meer doen wankelen, de welvaart zijner onderdanen lag hem te na aan 't harte dan dat hij die opgeofferd zou hebben aan een fanatiek absolutisme.

Twee jaren geleden was een verschrikkelijke hongersnood uitgebroken en had er twee millioen slachtoffers weggemaaid.

Tusschen de muren van zijn paleis ondervond Nassr-Ed-din al die pijnigingen, welke een vorst, die oprecht aan zijn vaderland gehecht is, ondervindt, als zijne onderdanen lijden, zonder dat hij ze kan helpen.

Doch drukte die smart hem diep ter neer, diezelfde smart gaf hem ook den moed, nu de kwaal bekend was, om middelen te beramen ten einde ze geheel en al uit te roeien.

Gelukkig voor Perzië en voor den schach deelde de groot-vizier al de gevoelens van zijn meester. Hij ook was getroffen door het schrikkelijk schouwspel van zooveel ellenden, en vast besloten alles aan te wenden om de nakomende geslachten voor die ontzettende plaag te bewaren.

De schach en zijn groot-vizier in overleg met andere rijks-grooten, die allen hetzelfde vaderlandslievend beginsel waren toegedaan, besloten toen Europa te bezoeken, om zich te vergewissen van de middelen, waardoor men die goede resultaten verkregen had ten einde ze ook in Perzië in toepassing te brengen voor zooverre zij heilzaam en nuttig voor hunne landgenooten zijn konden.

Dit is de voorname reden waarom Nassr-Ed-din in Europa verschenen is en 't is te hopen, dat hij in zijne edelmoedige poging moge slagen, opdat Perzië voortaan verschoond blijve van de ramp die zooveel menschenlevens gekost heeft. Zoo hij inderdaad hierin slaagt, zal gewis eens het nageslacht met eerbied en zegening den naam uitspreken van Nassr-Ed-din.

Dat het niet aan allerlei anecdoten ontbreekt ten opzichte van zulk een vreemd bezoeker, laat zich lichtelijk verklaren.

Zoo verhaalt men dat toen de Schach onlangs te Berlijn de uitnoodiging ontving, om ook Engeland te bezoeken, hij - gebruik makende van de weinige fransche woorden welke hij machtig is en zinspelende op den nevel, waarin Londen en omstreken plegen gehuld te zijn - uitriep: nuages, nuages! wolken, wolken!

Op zijn zeereis naar Engeland scheen een dikke mist zijn bang voorgevoel te komen bewaarheden en ook bij zijn aankomst te Londen viel een dichte regen neder. Toen de schach echter onder het prachtigste weder zijn bezoek aan Windsor bracht, maakte hij de opmerking: ‘Nu zie ik toch de waarheid in der spreuk, dat de wolken ons het paradijs verbergen.

Wat de kleederdracht van den persischen vorst betreft, deze herinnert door hare diamanten en parelen aan de sprookjes van “Duizend en één Nacht.” In bijzonder feest-costuum getooid, draagt hij een wit satijnen kleed en een paar gouden armbanden, welke ieder in 't bijzonder met een der grootste van de bestaande diamanten prijken; de een is bekend onder den naam van “Berg van Licht” en de andere onder dien van Oceaan van Licht.’ Over 't algemeen worden de diamanten, die hij bezit, op een waarde geschat, die de geheele fransche oorlogschatting overtreft, terwijl de parelvisscherij in de Persische Golf aanhoudend zijn schatten vermeerdert.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Over de Zuiderzee.

Wanneer een vreemdeling ons land bezoekt, staat hij niet slechts verbaasd over al het water dat zich aan zijn oog vertoont, maar ook en nog veel meer over de ontzaglijke moeielijkheden die men heeft moeten overwinnen om dit water binnen zekere grenzen te houden. De spoorwegbruggen, de sluizen en indijkingen van onzen tijd zijn zeker zeer merkwaardig, doch van weinig beteekenis als men daartegen in aanmerking neemt wat onze voorouders met geringe middelen tot stand hebben moeten brengen, om van overstroomingen bevrijd te blijven, om het water behoorlijk binnen zijne grenzen te houden.

‘Holland is in dit opzicht het merkwaardigste land der wereld,’ zegt een duitsch schrijver. ‘Het wekt verbazing als men ziet dat in sommige streken het bouw en weiland ver beneden den waterstand ligt en welke reusachtige dijken men heeft moeten aanleggen om die vruchtbare velden voor overstrooming te behoeden.’

Hoeveel menschenlevens dit echter heeft gekost, daarvan weet de geschiedenis niet te spreken, doch zij zijn ongetwijfeld bij duizenden te tellen. Men denke slechts aan de vreeselijke overstrooming in 't laatst der XIIe eeuw, toen een aantal aanzienlijke dorpen door den vloed werden verzwolgen, zonder dat zij ooit weder het hoofd boven water mochten steken. De geschiedschrijvers zeggen dat toen te Utrecht in

de grachten zeevisch werd gevangen, iets wat schier ongeloofelijk klinkt. 't Is zeker ook in dien tijd geweest dat op de Neude aldaar een kind in een wieg is komen aanspoelen, zooals het hoekhuis bij de Schoutensteeg getuigt, dat nog altijd *Kijntgenshaven* heet.

De Zuiderzee vooral zal wel niet verklappen wat onheilen zij heeft aangericht, wat al menschenlevens en schatten zij in haar schoot heeft verzwolgen. Eertijds heette zij het meer Flevo, en waar thans de zilte golven elkander onophoudelijk najagen, stonden eens dorpen, zelfs bloeiende en zeer belangrijke steden. Zoo wordt o.a. verteld - of zulks waar is weet ik niet - dat men bij zeer laag water nog altijd den toren van het oude Stavoren kan zien, waar Piet Paaltjens in zijn verbeelding een bezoek heeft gebracht bij de beruchte rijke weduwe.

Sinds de stoom aan de schepen het voorrecht heeft geschonken van zich in alle richtingen te kunnen bewegen, zonder dat daarbij wind of tij in aanmerking komen, is een reis over de Zuiderzee een pleiziertochtje geworden. Vroeger was dit geenszins het geval. Men moest zich in een schip doen opsluiten, met den noodigen voorraad levensmiddelen voorzien, want het gebeurde somwijlen dat wel twee etmalen voorbijgingen alvorens van Amsterdam een friesche haven kon worden bereikt. Tegenwoordig stapt men op de elegante stoombooten, die op drijvende koepels gelijken en men gevoelt zich op het ruime pekelveld als tehuis, want middelerwijl de schepraden zich rusteloos een weg in het water banen, drijft het koffiehuis, dat stoomboot heet, zoo onmerkbaar voort, dat de snelle gang slechts kan worden berekend naar de schepen, die men voorbijstoomt. De dames vleien zich op de canapé's neder, of zitten op vouwstoeltjes onder het gespannen zeil te borduren en te keuvelen, terwijl de heeren de laatste telegrammen in de dagbladen lezen of onder het rooken van een sigaar een partijtje domino spelen.

Dit is intusschen niet altijd het geval, want de Zuiderzee is bij ongunstig weder een lastig vaarwater en de noordzeevaarders gevoelen zich niet op hun gemak, waaneer zij door een storm naar de friesche kusten gezweept worden, dewijl de ondiepten het daar zeer gevaarlijk maken. Hoe aangenaam in den regel ook een zeereis met de stoomboot moge zijn, in zoodanige gevallen verdient een zeilschip de voorkeur want de worsteling van de schepraden met de golven veroorzaakt, meer nog dan in een zeilschip, een gevoel dat aan de dames de lust tot borduren en keuvelen doet vergeten, het onregelmatig en onuitstaanbaar schokken en stampen der boot verdubbelt de kwellingen van de plaag die men zeeziekte noemt. Onze gravure op de eerste bladzijde kan daarvan een denkbeeld geven.

Wat al bedrijvigheid heerscht er bij en op de stoomboot eenige oogenblikken vóór het vertrek. Kisten en koffers worden aan boord gebracht; in de ingewanden van den stoomketel bruist en borrelt het water, dat weinige oogenblikken later aan het vaartuig vleugelen zal schenken; de kapitein geeft overal zijn bevelen en de hofmeester telt met belangstelling de passagiers en maakt al vast zijn berekening tusschen den voorraad levensmiddelen en de vermoedelijke eetlust zijner gasten. De boot is geheel bevolkt want zij die de passagiers vergezeld hebben, willen tot het laatste oogenblik bij hen blijven, ieder heeft nog wat op het gemoed en eerst wanneer het sein tot vertrekken gegeven en de loopplank weggenomen wordt, beginnen de omhelzingen en het vaarwelzeggen.

Er ligt altijd iets treffends in het afscheidnemen tusschen bloedverwanten en vrienden; in zulke oogenblikken ploegt de onzekerheid van den duur des levens smartelijke voren in het gelaat en het zijn bittere tranen die daarbij langs de wangen rollen. Ziet gij dien ouden man daar? Hij moet hoogbejaard zijn en kon slechts met behulp van een knecht over de loopplank komen. Wat houdt hij krampachtig die jonge vrouw, blijkbaar zijne dochter, in de armen geklemd; de man schijnt te gevoelen dat zijn reis op de woelige zee der wereld ten einde loopt en hij eerlang in de haven der rust zal aanlanden; daarom valt hem het afscheid zoo zwaar. De jonge officier in oost indische uniform kan slechts met moeite zijn gevoel bedwingen nu hij voor het laatst zijne betrekkingen de hand drukt. Vol moed verlaat hij het vaderland om in de verzengende luchtstreken de eer der nederlandsche vlag te handhaven, doch in het laatste oogenblik gevoelt hij meer dan ooit hoe dierbaar zij hem zijn die hij moet achterlaten. Hij blijft schijnbaar kalm, doch nu de stijger uit het gezicht verdwijnt, ziet men hoe hij met afgewend gelaat de tranen uit zijne oogen wischt.

Wie weet hoeveel tranen Atchin nog zal eischen alvorens de noodlottige oorlog geëindigd is waarin men ons heeft gewikkeld.

Het weder liet veel te wenschen over toen de Harlinger stoomboot Amsterdam verliet. Boven de stad pakten zich zwarte donderwolken opeen. Wij waren nauwelijks in zee toen een hevige wind opstak en ratelende donderslagen als zooveel saluutschoten ons vergezelden. Nog bleef de lucht boven ons onbewolkt doch de bui kwam met onheilspellende snelheid opzetten en in de zwarte massa, die slechts eenige meters boven het water scheen te hangen, schoten vinnige bliksemstralen heen en weêr. De tent moest weggenomen worden, het vooruitzicht op een aangenaam zeetochtje werd met elk oogenblik minder.

‘Asjeblief, jufvrouw!’ riep de kapitein tot een dame, die hem bij het oprollen van het linnen dak in den weg zat.

Die dame was reeds meer dan tienmaal van plaats verwisseld sedert wij in zee waren.

‘Waarom neem je dat ding weg?’ vroeg zij spijtig.

‘'t Weer is niet te vertrouwen, jufvrouw,’ sprak de kapitein met buitengewonen klem op de eerste lettergreep van laatstgenoemd woord.

‘Moet ik dan nu in de zon zitten! 't Is toch was te zeggen, ik had juist een goed plaatsje gevonden.’

‘Van de zon zullen wij vooreerst niet veel last hebben, jufvrouw, ik zou u raden naar onder te gaan, want binnen tien minuten krijgen we een nat pak.’

‘Ik kan het onder niet uithouden, 't is daar zoo benauwd.’

De kapitein haalde de schouders op en zette zijn werk voort.

Er vielen inderdaad eenige oogenblikken later dikke regendroppels die op het dek plasjes vormden ter grootte van een gulden. De dame nam met een zucht haar blikken trommeltje op en strompelde naar beneden. Eerst ging zij midden in de kajuit zitten, naast een moeder met een aanvallig knaapje, dat vrij onrustig was en elk oogenblik door een der kleine venstertjes naar de zee moest zien en naar het schuim, dat de schepraden opwierpen.

‘Zou dat kind niet wat rustiger kunnen zijn?’ vroeg de dame, ‘ik kan het hier anders onmogelijk uithouden.’

‘Karel, blijf nu stil zitten,’ sprak de moeder, ‘hier . . . kijk wat in je prentenboek.’

Karel bladerde eenige oogenblikken in zijn prentenboek, maar vond daarin al zeer weinig aanleiding om bedaard te blijven. Het was de geschiedenis van Robinson Crusoë, met plaatjes vol woeste zeeën en akelige schipbreuken.

‘Zie eens, mama,’ riep hij, ‘daar zwemt Robinson naar de rotsen . . . zijn die hier ook?’

En zonder een antwoord af te wachten klauterde hij naar boven om zich daarvan met eigen oogen te overtuigen.

‘'t Is onuitstaanbaar!’ sprak de dame en zij verliet met een verpletterenden blik op den kleinen Robinson hare plaats om een andere te zoeken.

Dat was intusschen niet gemakkelijk. Achter in de kajuit hielden zich vier heeren onledig met het domino-spel, zes anderen waren onder het rooken van een sigaar in een druk gesprek gewikkeld over den afloop der jongste verkiezingen. Allen meenden recht te hebben om den uitslag gunstig te heeten, ofschoon zij verschillende staatkundige richtingen toegedaan waren, een bewijs dat het sommige menschen gemakkelijk valt zwart wit en wit zwart te noemen. Die politiseerende heeren waren zoo vol vuur in het verdedigen hunner beginselen of meeningen dat zij er niet eens aan dachten hoe de donderslagen ratelden en de regen kletterend op het dek neêrviel; zij zouden in staat zijn geweest hun discussie bij een schipbreuk al drijvende op een plank of mast voort te zetten.

Zulke politieke tinnegieters zijn al zeer vervelende lieden op reis en 't was waarschijnlijk tot bekrachtiging van het spreekwoord: ‘soort zoekt soort’ dat de vervelende dame in hun onmiddellijke nabijheid plaats nam, echter niet zonder een zucht te slaken, want de tabakswalm was daar inderdaad hinderlijk. Zij opende haar trommeltje en riep den hofmeester.

‘Hoeveel kost een kop koffie?’ vroeg zij.

‘Drie stuivers, jufvrouw!’ klonk het antwoord.

‘Breng mij dan een kop, maar sterk, hoor!’

De hofmeester gaf geen antwoord; hij had de trommel met krentenbrood gezien, en er is wel geen hofmeester in de wereld te vinden die daarbij in een goed humeur blijft.

De politiseerende heeren hadden intusschen hun gesprek voortgezet. Er werd met warmte gestreden voor 't geen ieder hunner de belangen des vaderlands noemde. Wanneer de nieuwgekozen leden der Tweede Kamer en zij die in herstemming moesten komen in 't midden van dat schrootvuur hadden gestaan, zij zouden het erg te verantwoorden hebben gehad. Juist wilde de dame een proefje van de koffie nemen toen een der heeren vrij driftig uitriep:

‘En ik zeg je dat Groen een gek is!’

Om aan die woorden nog meer kracht bij te zetten gesticuleerde hij met den rechterarm, en flap! daar vloog de kop koffie door de kajuit.

Politici bezitten in den regel niet veel politesse, doch 't moet gezegd worden dat onze anti groeniaan alle middelen beproefde om voor zijn onbeleefdheid verschooning te erlangen; de dame verwaardigde zich echter niet hem eenig antwoord te geven; met haar trommel in de hand ging zij nogmaals een andere plaats zoeken.

Vader Cats zegt ergens

> ‘Wie eens aan 't dolen is
> Hij komt niet licht in 't spoor.’

Dit ondervond ook de dame met de krentenbroodjes. Om zoo ver mogelijk van de onbeleefde heeren en de damp hunner sigaren verwijderd te blijven en ook niet al te dicht in de nabijheid van den kleinen Robinson te komen, ging zij aan den ingang der kajuit zitten. Daar was het echter zoo tochtig dat de linten van haar hoed om hare ooren fladderden.

‘Maak de deuren dicht, hofmeester,’ riep zij, ‘het is hier niet om uit te houden.’

‘'t Schijnt dat de jufvrouw het nergens kan uithouden,’ klonk het antwoord; ‘die deuren moeten open blijven anders wordt het te warm in de kajuit.’

‘Kan ik geen plaats in het paviljoen krijgen?’

‘'t Paviljoen is bezet door een gezelschap dat zoo even gedejeuneerd heeft.’

Met die steek onder water nam de hofmeester wraak op de trommel

met krentenbroodjes.

De dame bleef nog wat zitten, zocht met hare oogen eenige oogenblikken tevergeefs naar een geschikte plaats en ging toen op de bovenste trede der trap onder het afdakje staan.

Na gedurende twee uren geklaagd te hebben dat zij het nergens kon uithouden, koos zij vrijwillig de onaangenaamste plaats, die op de gansche boot te vinden was.

't Is toch wel degelijk waar, dat vele menschen niet alleen anderen maar ook zichzelven in den weg staan

Ik kon niet nalaten een mijner medereizigers, kennelijk een zeeman, de opmerking te maken dat die dame door den hofmeester zeer onheusch bejegend was.

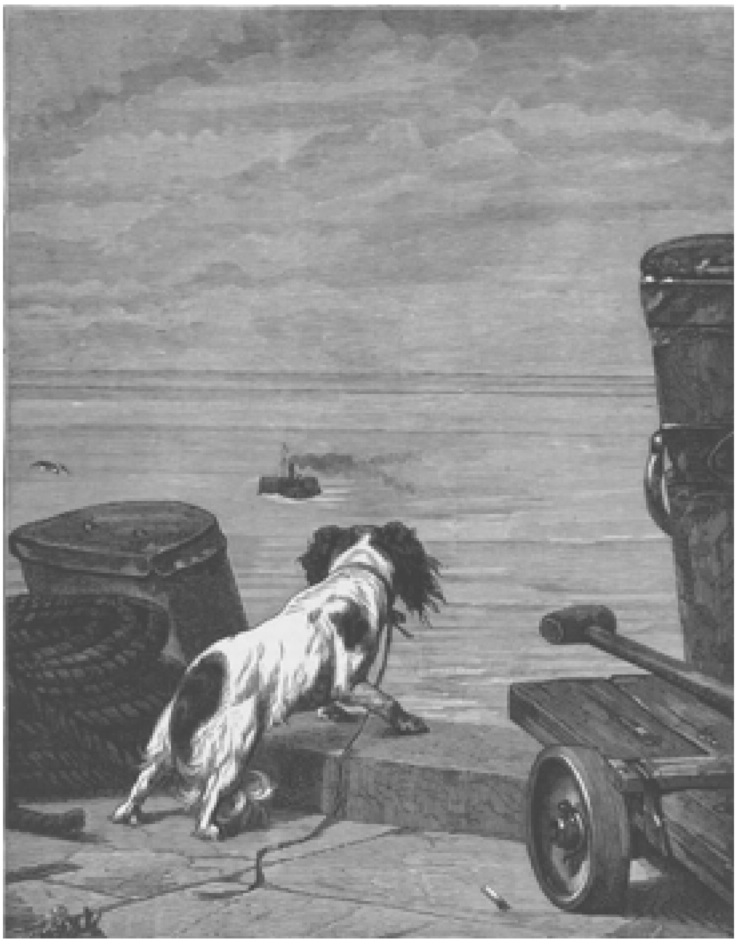

VERGETEN.

‘Och, mijnheer,’ antwoordde hij, ‘er is geen zalf aan haar te strijken. Wij zijn beide Enkhuizers en kennen elkander; een zeemeeuw is zoo onrustig niet als zij, want telkens als ik van een reis terugkeer woont zij in een ander huis. Een paar jaren geleden lag zij op den 1^en^ Mei voor haar beste anker,[1] maar zij moest toch naar haar nieuwe woning gevoerd worden, op gevaar af dat zij onder weg zou bezwijken. Sedert lang vaart zij elke maand met de boot naar Amsterdam, om te zien of daar geen woning naar haar zin te vinden is. Zij zal het wel nergens kunnen uithouden voordat zij de deksel op de neus krijgt, in de kajuit van zes planken.’

(1) Zeemansterm: zeer gevaarlijk ziek zijn.

De donder had opgehouden, de wind ging liggen, doch de lucht bleef bewolkt en het regende nog altijd.

‘Wat zegt gij van het weêr?’ vroeg ik den hofmeester.

‘O, mijnheer, dat zal wel goed afloopen,’ antwoordde hij. ‘Als de Joden 't beste pak aan hebben, kan men daar altijd op rekenen. Daarom zegt het spreekwoord:

> Er is geen Zaterdag zoo kwaad
> Of de zon schijnt vroeg of laat.

Ik geloof nu wel niet dat de Joden door de natuur zoo bevoorrecht worden, doch de hofmeester had gelijk: een half uur later viel er geen droppel regen meer en wij konden de kajuit verlaten om op het dek met gretige teugen de versche lucht in te ademen.

't Is bekoorlijk op de Zuiderzee wanneer hare golven niet al te oproerig zijn. Hier en daar duikt aan den gezichteinder de kust op, terwijl schepen en [stoo]mbooten het ruime ekelveld doorklieven en in alle richtingen kruisen.

Wij bereikten eindelijk Enkhuizen, de eens zoo welvarende en machtige stad, na Amsterdam de grootste van Noord-Holland Twee eeuwen geleden strekte zich de handel van die stad over de gansche aarde uit, zij zond jaarlijks vier- of vijfhonderd haringbuizen in zee en telde een bevolking van meer dan 40,000 zielen. Daar werd ook de beroemde Ruard Tapper geboren, die aan het hoofd stond der schitterende stoet van godgeleerden in Noord- en Zuid-Nederland en als zoodanig door de toenmalige landvoogdesse der Nederlanden naar het Concilie van Trente werd afgevaardigd. Het arme Enkhuizen vond zijn ongeluk in de verzanding van het vaarwater. Waar eens de huizen der aanzienlijkste inwoners stonden, werpt thans de Visscher zijn net uit, of men vindt daar moeskruidvelden en weilanden. Er is in den laatsten tijd te Enkhuizen wel meer bloei en welvaart ontslaan, doch de stad telt tegenwoordig nog geen 6000 inwoners, zoodat zij slechts een schaduw is van 't geen zij vroeger was.

TIJDING OVER ZEE.

Zoodra de boot Enkhuizen voorbij is, verlaat zij de oostkust van Holland om zich Noord-Oostwaarts in de richting der friesche kust te wenden en men krijgt weldra den vuurtoren van Stavoren in 't gezicht. De naam dezer oude friesche koningstad wekt nog droeviger herinneringen op dan Enkhuizen. Zij is van een machtige handelsplaats tot een der kleinste steden van Nederland afgedaald. Men verhaalt fabelachtige dingen over den rijkdom der voormalige bewoners, en hoe

de stad tot verval is gekomen deelt ons de bekende legende mede. Een rijke weduwe had een harer scheepskapiteins gelast het kostbaarste wat hij kon vinden uit Danzig voor haar mede te brengen. Toen de kapitein een lading tarwe aanvoerde, werd het ijdele weeuwtje zoo woedend dat zij zich nauwelijks wist te bedwingen.

‘Aan welke zijde hebt gij dat armeluî's banket geladen?’ vroeg zij.

‘Aan bakboord.’

‘Welnu, werpt het dan aan stuurboord weder in zee,’ klonk het bevel.

‘Maar, jufvrouw, dat zou toch zeer goddeloos zijn.’

‘Ik wil dat gij alles in zee werpt en wel aanstonds,’ riep de teleurgestelde weduwe.

De kapitein moest gehoorzamen, maar hij kon niet nalaten te zeggen: ‘Pas op jufvrouw, de Voorzienigheid zou u wel eens kunnen straffen met u al uwe rijkdommen te ontnemen.’

De weduwe glimlachte boosaardig; zij rukte een kostbare ring van haar vinger, wierp die in zee en zeide: ‘Evenmin als deze ring ooit weder in mijn bezit kan komen, kan ik van mijne rijkdommen beroofd worden.’

Korten tijd daarna maakte de keukenmeid der weduwe, die van dit gansche geval niets wist, een kabeljauw schoon en tot hare verbazing vond zij in de ingewanden den kostbaren ring harer meesteres.

De weduwe werd van schrik bleek als een doode toen de meid haar den ring terugbracht en de legende zegt dat zij doodarm gestorven is.

Nog altijd heet de zandbank, die voor de haven van het oude Stavoren ontstaan is, het vrouwezand; zij steekt boven de baren der zee uit en men kan duidelijk de lange korenhalmen zien die daar altijd en altijd groeien, doch geen vrucht dragen.

‘En zou Stavoren zich werkelijk zoo diep in zee hebben uitgestrekt als men zegt?’ vroeg ik aan een reisgezel die op de Zuiderzee als in zijn eigen huis bekend was.

‘Ik heb altijd gehoord dat vroeger hier alles land was, zoodat men over een loopplank van Stavoren naar Enkhuizen kon komen,’ antwoordde hij.

‘'t Is ongeloofelijk.’

‘Zal men 't over een eeuw of wat in de vruchtbare streek, die Haarlemmermeer heet, niet even ongeloofelijk achten dat daar eens schepen met man en muis vergaan zijn?’

‘Gij hebt gelijk.’

't Is een heerlijk tochtje van Enkhuizen tot Harlingen. Eerst de volle zee, de grenzenlooze waterplas met hare verrassend afwisselende tinten: donkergroen onder de schaduw die een zwarte wolk op haar werpt, blinkend als zilver wanneer de golven in een lange, een eindelooze, tintelende lichtstraal dansen; daarna de westelijke kust van Friesland, langs Hindelopen met zijn fraaien toren en zijn wonderlijk toegetakelde vrouwen, langs Workum, eens de zondebok der Schieringers en Vetkoopers, waar de Groote Pier de Bourgondiërs een geducht pak toedeelde, totdat men eindelijk de vermaarde havenstad Harlingen bereikt.

Wij zijn nu op den vermaarden bodem van Friesland, waarde lezer, doch zullen daar slechts kort vertoeven om onze reis voort te zetten.

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.
(*Vervolg*.)

Mijnheer Hafter, een ontvanger der belastingen van eene naburige gemeente, het evenbeeld van dikte en lengte van Portunaculus; een zoo goed drinker en eter als hij.

De man zegt geen woord, loert altijd links naar de deur der eetkamer in de hoop dat hij, eens aan tafel gezeten, zal weten wat hij met armen en handen doen moet.

Eindelijk mijnheer Ratoe, een rentenier van een vijftigtal jaren, met gouden bril op, tamelijk gezet en fleurig van uiterlijk, schijnbaar eenvoudig in zijne manieren, maar trotsch- en verwaandheid piepen, voor den scherpen toeschouwer, van alle kanten door.

Mijnheer Ratoe is vergezeld van een klein mager vrouwtje, dat, evenals hare twee nufjes van dochters, de aristocratische wil spelen en blijkbaar overtuigd is dat het niet haar, maar Portunaculus vereert, dat zij wel op het kasteel willen komen.

Mijnheer Ratoe spreekt weinig en zacht en vergezelt ieder woord met een glimlach.

Bepaald, die man is een *snob*, welke poseert voor een deftig, wijs, diepzinnig, hoogst *comme il faut* man. Zijn vrouw spreekt vrij luid en laat in haar fransch het *vous savez* dapper klinken. Door hare taal alleen doet zij wel zien dat zij niet tot de hooge wereld behoort, die haar man soms vrij goed nabootst; maar dat ze waarschijnlijk, in vroeger tijd, in dezen of genen pottenwinkel huisde.

Eindelijk mijnheer Alfred, dien men vergeten heeft voor te stellen, en zich dus in eene tamelijk gekke positie bevindt.

Die positie is hem des te benauwder, dewijl hij meent mejuffer Euphrasie, aan de twee Ratoetjes te hebben hooren zeggen:

‘De aanstaande gouverneur der kinderen. . . . . .’

Mijnheer van Hilversum wenscht zich op tien uren afstand van daar. Waarom heeft hij ook niet meer krachtdadigheid aan den dag gelegd, bij het bedanken voor dien maaltijd?

Mijnheer Ratoe spreekt weinig: mijnheer Hafter zegt niets, hij verlangt heimelijk naar - eten; kapitein Taptoe is niet thuis als men niet van vechten en doodslaan spreekt; mijnheer Stockel waagt soms een woord; maar mijnheer Drop is inderdaad de droppelende dauw op het soms wel dorre veld des gespreks.

Drop is onuitputtelijk; hij gaat rechts en links, vooral bij de drie meisjes, die in een hoek der kamer bijeenschuilen en waar Euphrasie vooral zich giechelend en gemeenzaam toont, maar de twee Ratoetjes veel minder; want als mijnbeer Drop komt, zijn ze altijd bang dat ze zich zullen . . . . . compromitteeren, en hare gemaakte gezichtjes uit den plooi zouden geraken, even als hare geplooide kraagjes.

Wel wordt er eens steelsgewijs naar van Hilversum geloerd, waar de Ratoetjes uiterlijk den neus voor optrekken. . . . . . een gouverneur, bah! . . . . waar Euphrasie den draak meê steekt, ook uiterlijk; maar die ze in haar hartjes ‘een knappen jongen,’ vinden.

Het uur der verlossing voor Hafter slaat; Jan - en ditmaal niet in de hemdsmouwen - werpt de deur open.

Ieder cavalier springt naar eene dame - doch neen! het woord is niet juist.

Stockeltje danst er heen, Ratoe gaat majestueus, Portunaculus doet een paar huppelsprongen als een kikvorsch, Drop maakt pirouetten als clowns in een paardenspel, Taptoe stapt vooruit met de pink op den naad van de broek, Hafter kruipt als een slak en mijnheer Alfred laat bescheiden de ouderen voorgaan - zoodat de twee laatsten niets bemachtigen, evenmin als Eleodoor, die evenals een jachthond deze kamer in, gene kamer uitspringt.

Eindelijk is men gezeten.

Naast mejufvrouw Stockel heefe men mijnheer Alfred geplaatst, 't geen die dame in 't geheel niet bevalt. Nevens dien . . . . . schoolmeester! Maar de jongeling is zoo beleefd, zoo oplettend, dat zij allengs een weinig met de plaats verzoend wordt.

De overigen, vooral de Ratoe's, mannelijke en vrouwelijke, nemen geen notitie van hem.

De aanvang van den maaltijd is kalm, stil, vervelend zelf. Dat is zoo wat den regel, vooral Hafter zegt niets; het eerste woord wat wij hem hooren zeggen is tot zijn vriend Portunaculus gericht:

'Voortreffelijke soep!'

Kapitein Taptoe is blijkbaar in dienst en in dienst spreekt men niet; zijn lepel gaat regelmatig op en neêr, zoo regelmatig als de voet van een infanterist op marsch.

Allengs komt er leven.

Anatole Drop spreekt van paardenwedloopen, van *handicap* en *cours de haie,* en vertelt aardigheden uit den almanak, die niet altijd van het fijnste zout zijn; hij spreekt van de mode en ontwikkelt daar omtrent zijne denkwijze; hij heeft een halsdas, hij heeft manchetten zooals er nog niemand heeft: de nieuwste uitvinding is de zijne; hij spreekt van zijn kleêrmaker en zijne linnennaaister; hij roemt de snede van zijn kleed, de deugdelijkheid der stof, de fijnheid van zijn linnen en vooral wijst hij dit aan, opdat het als superfine qualiteit gekeurd worde.

Wat hem betreft, hij gaat van een vasten en onveranderlijken stelregel uit: - 'ik koop altijd van het beste,' en of kapitein Taptoe wil of niet, toch weet hij hem den slip van zijn jas in de hand te stoppen, onder het uitspreken der woorden:

'Voel maar, engelsche stof, zeer solied!'

Men zou Drop voor een handelsreiziger gehouden hebben, die zijne waren uitvent en aanbeveelt.

Kapitein Taptoe heeft even den slip vastgegrepen en mort en grommelt iets, dat niet bijzonder vleiend zijn moet, want Drop richt zich niet meer tot hem en Taptoe eet met regelmatigen slag voort.

Mijnheer Eleodoor doet zijn best in het snappen; doch hij gelukt er maar zelden in, een woord tusschen de ellenlange en vloeiende welsprekendheid van mijnheer Anatole te plaatsen.

Eindelijk komt hij aan 't woord, hij spreekt met vuur, met veel beweging en nadruk en zeer luid, alsof al de aanwezigen doof zijn.

Hij spreekt van de jacht met de hazewinden, die vliegen - vliegen over de heide; hij geeft de beschrijving van een der jachtpartijen met het geweer. Pang, pang! de patrijzen, de snippen, de hazen rollen, tuimelen en vallen, pang, pang! totdat mijnheer Anatole hem weêr den pas afsnijdt, er in gelukt den redenaar te overschreeuwen - dat is het woord - en uitpakt met een nieuw staalboek: met studentengrappen en soms wel wat dubbelzinnige aardigheden.

Mijnheer Stockel wil ook een woord zeggen over de politiek van den dag; doch de man komt niet aan 't woord.

Dat gaat zoo gemakkelijk niet als men met *causeurs* te doen heeft gelijk een Anatole en een Eleodoor!

Mijnheer Ratoe knikt nu dezen dan genen toe, en wacht altijd de gelegenheid af, om nu dezen dan genen in zijne denkwijze terecht te brengen, doch hij doet dit zoo kalm, zoo deftig, zoo gemaakt statig, dat hij voorzeker, in ons oog, de grootste *snob* van gansch het gezelschap is en blijft.

De oude kogelvreter heefe den eersten honger gestild, reeds een goed glas bordeaux gedronken en als die snoeshaan hem de engelsche stof van zijn jas, zijn superfijn linnen en zijn gouden ketting laat keuren en dit alles roemt, dan heeft hij wel wat anders te laten kijken en te roemen dan dat.

Wonden heeft hij, tien, vijftien, zeventien!

Ja, Portunaculus weet het wel, dat Taptoe een 'glorierijk' aandeel heeft genomen in de omwenteling van 1830: hij ook was immers een der mannen van 30! Hafter ook was een dier helden!

Taptoe stroopt den mouw op, steekt den gespierden arm in de hoogte en roept in drift uit:

'Hier, op den voorarm ziet ge een sabelhouw - een hollandsche dragonder; hier boven het oog een bajonnetsteek - een leidsche jager; hier aan het been. . . . . .'

En Taptoe werpt met gedruis den stoel achteruit en maakt zich gereed zijn broekspijp op te stroopen.

'*Shocking!*' roept mejuffrouw Stockel; het oog van *mevrouw* Ratoe schiet vuur en haar *snob* voelt hoe verontwaardigd zijne vrouw is, omdat hij haar in dergelijk gezelschap heeft gebracht; de man wordt rood als een schooljongen, maar hij lacht toch ook meê, dewijl al de andere gasten lachen.

'Dat is een echt herbergtoneel!' zegt mejufvrouw Stockel.

Portunaculus verklaart dat men Taptoe gelooft zonder de bewijsstukken te zien leveren, en bij heft den roomer met goudgelen rijnschen wijn gevuld in de hoogte, en drinkt aan de 'patriotten van 1830.'

Drop beantwoordt dien dronk niet en *dat* heeft Taptoe gezien; zijn oogen schieten bliksems. Dat zal hij zich herinneren!

Er worden toasten geslagen op alle groote en holklinkende woorden, welke in dergelijk gezelschap altijd in overvloed voorhanden zijn; ook wordt er muziek gemaakt.

Mijnheer Anatole leidt met groote plechtigheid mejuffer Euphrasie naar de piano; zij grijpt met eene stem, miauwend in de laagte en lallend in de hoogte, eene romance aan: *l'absence fait mourir,* eene flauwiteit die reeds voor twintig jaar diende begraven en vergeten te zijn.

In het midden van het eerste couplet houdt zij echter op en zegt verontschuldigend:

'Het zal niet gaan!'

'Toch wel, toch wel!' roept men van alle kanten.

'Hoe! 't was overheerlijk tot nu toe!' zegt Anatole.

'Een weinig verlegen,' zegt Portunaculus op zijne dochter doelende.

'Och,' zegt de zoon gansch brutaal, 'ze heeft immers geen stem! . . .'

Niettemin lalt Euphrasie voort; hare ronde oogen rollen akelig heen en weêr; ze kloppert en klappert op de toetsen van de piano, die in sommige oogenblikken het medelijden afsmeekt van de toehoorders, omdat ze zoo ongenadig geslagen en gestooten wordt.

Eindelijk heeft de *absence* haar den laatsten snik doen geven, onder het algemeen handgeklap der vergadering.

Mejufvrouw Stockel laat lang, zeer lang aandringen. O, zij kan niet meer zingen; zij is niet bij stem, zij heeft hare muziek niet bij zich, zij. . . .

Eindelijk staat kapitein Taptoe op, met een gezicht en eene houding die schijnt te zeggen: 'recrunt, daar valt hier niet tegen te pruttelen, *en avant, marche*!'

Met eene wezenlijke zelfvoldoening over het welgelukken van zijne bemiddeling, geleidt bij mejufvrouw Stockel naar de piano, en nu klinkt weldra het *ah, verse, verse, verse encore,* en Portunaculus, Taptoe en Drop werpen zich achterover op de stoelen, steken het champagne-glas in de hoogte, en lallen het opwekkend refrein der dronken mevrouw *Galathée* mede.

De geestdrift is ten toppunt: de heeren zitten met glinsterende oogen en rood gezwollen hoofden aan tafel en de *causerie* wordt zoo aangenaam, alsof men zich in het uitspannings-uur van een kostschool bevindt.

Ook Portunaculus, de gevierde Portunaculus, de vroolijke Portunaculus, de geestige Portunaculus moet zingen! Ja, dat zal hij zeker en onmiddelijk doen.

Luistert, hij zingt zijn eeuwig, zijn cyniek, zijn verdierlijkend lied:

Suis-je au sermon d'un bigot qui m'endort,
Priez pour moi, je suis mort, je suis mort.
Que de l'amitié réclame un coeur fervent
Que dans la cave elle fonde un convent,
Je suis vivant, bien vivant, bien vivant.

Heerlijk, heerlijk! de dames lachen en de heeren - mijnheer Alfred uitgezonderd - kloppen juichend met de messen op de tafel, tegen de wijnromers, tegen de ledige flesschen.

Portunaculus heeft de tranen in de oogen van louter pleizier, nu al de glazen tegen het zijne komen aantikken, ter begeleiding van het gedreun ‘lang zal hij leven!’ Om niet te bersten van pleizier, maakt hij de twee onderste knoopen van zijn vest los. en wischt met zijn rooden zakdoek het peerlend zweet van het voorhoofd.

Portunaculus zoekt met de oogen mijnheer van Hilversum en zijn blik schijnt te zeggen: ‘Breng dat nu aan je pastoor over!’

‘Nu is de beurt aan mijnheer Hafter!’ roept Portunaculus.

‘Ja, mijnbeer Hafter is een voortreffelijk muzikant!’ laat Eleodoor er op volgen.

‘Toch niet, toch niet!’ antwoordt de ontvanger eenigszins driftig.

‘Hoe?’ antwoordt Portunaculus, gij geen muzikant! Man, wat overkomt u! Gij, een instrumentist, zooals er geen bij de muziek des konings staat!’

‘O, Mijnheer Hafter moet zijn talent laten bewonderen!’ roepen drie of vier stemmen.

‘Ja, dat zal hij!’ zegt Eleodoor en meteen springt hij in eene naburige kamer en komt terug met . . . ja, lezer, gij zult het nooit raden . . . met een grooten ouden klephoren.

Een algemeen o! en ha! laat zich hooren; de meisjes giegelen, de dames zetten groote oogen open, en Hafter van alle kanten gedrongen, grijpt het instrument, onderzoekt het als een kenner, spreidt zijne dikke vingers uit en doet de kleppen spelen, brengt het aan den mond en terwijl zijn hoofd rood, paars en blauw wordt en gedurig opzwelt, terwijl de oogen ijselijk groot worden en dreigen uit hunne holte te barsten, klinken de schetterende tonen van den klephoren door de kamer.

‘Hè!’ schreeuwen de dames, stoppen zich de ooren en ontvluchten den steeds meer en meer opzwellenden Hafter.

De man speelt . . . . . de *brabanconne,* en Portunaculus springt recht, opent de vensters en deuren opdat het nationale lied heinde en verre door de akkers, en tot in de ooren van die domme dorpelingen zou klinken, en allen recht staande, zingen, schreeuwen, lallen met den klephoren meê.

Alleen Drop zingt niet - en dat eischt bloed! denkt kapitein Taptoe.

Hafter is in geestdrift; het eerste couplet is pas ten einde of het tweede begint, het derde volgt.

Neen, als Hafter eens in vaderlandschen geestdrift ontbrand is, kent hij geene palen meer.

Portunaculus houdt echter nog alleen vol van meê te lallen:

La mitraille a brisé l'orange
Sous l'arbre de la liberté.

‘Hetgeen zeggen wil,’ raast Drop declameerend

De kramerij heeft d'appelsien gebroken
Onder den boom der liberteit.

Hafter gaat het zesde couplet beginnen; bij Portunaculus loopt het vaderlandsche zweet langs de dikke wangen, zooals het Hafter in stralen van het voorhoofd stroomt.

Plotseling wordt die vaderlandsche vreugde gestoord, doordat Taptoe, aan het einde der tafel, razend, met gebalde vuist en dreigend voor mijnheer Anatole Drop staat.

‘Ik eisch eerherstelling!’ roept de oude kapitein.

‘Ik ben vrij in mijne denkwijze!’ antwoordt Drop, ‘ik denk zooals ik wil over uwe gekke revolutie en over uw koning. Ik ben . . . ik ben een. . . . . republikein, een radicaal!’

‘Uw bloed moet ik hebben!’ buldert Taptoe.

De dames springen rechts en links van de tafel weg, alsof het bloed van den ongelukkigen Drop reeds in droppelen door de zaal spat.

‘Gij hebt het nationale lied gehoond!’ schreeuwt Taptoe.

‘Ik mag met den dommen onzin van dat fransche knoeiwerk zooveel lachen als 't mij lief is.’

‘Onverlaat!’ en Taptoe grijpt een mes.

Men springt toe om den ouden patriot in zijne woede te bedaren en hem te beletten Drop's bloed, op het sinds zoo lang stokdroge altaar des vaderlands te plengen.

Portunaculus declameert: *L'union fait la force*.

‘Hoe,’ zegt hij, ‘het nationale lied van 1830, dat aller harten eendrachtig zou moeten doen kloppen, doet integendeel twist en tweedracht ontstaan!’

De woorden worden al ruwer en ruwer; Drop geeft geen halve noot in dat kazerne-refrein toe; hij toont dat hij geen recruut in zekeren lofzang is, die Taptoe met een onbeschrijflijk donderend talent afratelt.

De dames hebben, onder bescherming van mijnheer Taptoe en Stockeltje, de vlucht naar den tuin genomen.

De ontroering is groot; de twee Ratoetjes trekken hare eau-de-colognefleschjes uit, en beletten, door eene ruime uitdeeling van reukwater, eene algemeene flauwvalling bij de dames.

‘Altijd dat twisten!’ zegt de vrouw van Ratoe.

‘'t Is verschrikkelijk vervelend!’ hoort ze mejufvrouw Stockel zeggen.

‘'t Is altijd hetzelfde,’ hervat boosaardig de eerste, ‘als die menschen gedronken hebben!’

‘Die menschen weten zich niet fatsoenlijk te gedragen,’ mompelt mijnheer Ratoe, met eene waardigheid die tevens zeggen wil: dat ze een voorbeeld aan mij nemen.

‘Dat zeide ik eenige dagen geleden nog te Brussel aan een groot diner, waar men elkander ook ten slotte de grofste woorden naar het hoofd wierp en tot vechtens gereed stond!’ laat er Stockeltje op volgen.

‘Ik kom in dergelijk gezelschap niet meer!’ roept mevrouw Ratoe, die met haar man de anderen is vooruitgesneld. ‘Breng mij nog eens bij zulke kasteelheeren!’

‘Dewijl gij toch volstrekt met kasteelvolk wilt omgaan’ . . . zegt de man.

‘Niet met zoodanig volk.’ . . . .

‘Ja, de andere sluiten hardnekkig de deur voor ons’ . . . fluistert mijnheer op bedrukten toon.

‘Ik wil omgaan met personen van mijn stand.’

‘Welnu, bij dergelijken zijt ge. . . .’

Mijnheer weet niet welke kwaadaardige spreuk hij daar hooren laat; zijne vrouw gloeit van gramschap, maar zij bedwingt zich; want het

gezelschap heeft hen ingehaald en men zet zich op de witte banken, onder den breedgetakten catalpa neêr, om koffie te gebruiken.

Mijnheer Portunaculus komt welhaast, den hoed op een oor, het ondervest nu wagenwijd open en met een juichend gezicht, opzetten; aan den rechterarm hangt kapitein Taptoe en aan den linker mijnheer Drop; de twee vechters zijn min of meer verzoend, doch als men ziet hoe gevlamd het aangezicht is van den dapperen kapitein, dan is het wel te vreezen dat er slechts een vonkje noodig is, om het kruit andermaal te doen ontploffen.

NASSR-ED-DIN.

Het gezelschap is andermaal vergaderd; een enkel persoon is niet meer aanwezig: het is mijnheer Alfred, die afscheid heeft genomen; doch dit werd door niemand opgemerkt, door niemand betreurd.

Wat zouden zij, zij allen menschen met geld, zich ook aan een soort van schoolmeester stooren! . . .

Slechts eene persoon denkt 's avonds, nu de dichterlijke maan, droomend op het vijvervlak van het kasteel schijnt, aan den schoonen, blonden gouverneur: namelijk mejuffer Euphrasie. Ze zou hem wel op het kasteel gewenscht hebben, al was het dan ook juist niet om grammaticale lessen aan de kleine Petersen te geven.

Euphrasie is romantisch en als koningen vroeger herderinnen huwden, dan mocht zij ‘de kasteeldochter,’ wel aan een schoolmeester denken. . . .

IV
Ander soort van volk.

Den volgenden morgen wandelt de pastoor, in gezelschap van zijn jongen gast, door den weelderigen omtrek des dorps.

De zon schijnt helder, vroolijk zelfs; de lucht is zwoel en aangenaam; het opschietend graan heeft breede, malsche lissen; het koolzaad spreidt zijn goudgeel bloemenkleed uit; bijen gonzen, vogelen zingen - maar de pastoor philosopheert juist niet over al het natuurschoon.

De man nadert reeds den hoogen ouderdom; zijne gestalte is nog recht en flink; zijn haar is sneeuwwit en zijne lange wenkbrauwen spreiden zich boven een nog helder flikkerend oog uit.

Op dat innemend gelaat moet de fijne opmerker echter een trek van smart ontwaren, die zelfs dieper is dan hij uiterlijk dit toont en die den levens-avond bij den ouden man onrustig maken moet.

Wie wierp die steenen in het heldere water der bron?

Laat ons het gesprek, dat tusschen beide personen gevoerd wordt, nagaan.

‘. . . . . Dat alles,’ zegt de priester ‘vervult mijn geest met droefheid. De zending is mij opgelegd mijne kudde in den weg der waarheid en des vredes te houden, en ik worstel niet altijd met welgelukken tegen den geest des kwaads, die zich onder allerlei nieuwe vormen in het dorp opdoet. In vroegere dagen was ons dorp eene vreedzame en echt christelijke gemeente: men leefde er in vrede met God en de menschen. Het gezag was geëerbiedigd, de rechten van elkeen waren gewaarborgd; broederlijkheid heerschte tusschen alle standen der samenleving. Niemand werd vergeten. Allen waren trouw aan de plichten, hun door den godsdienst opgelegd; in de kerk was men godvruchtig, liefdevol in huis; in kerk en school werd het tweevoudig onderwijs zoodanig beoefend, dat geen onzer kinderen vreemd waren in de geloofspunten, terwijl tevens het schrijven, lezen en rekenen hun allen eigen was.

‘Met een pijnlijk gevoel zag men iemand, hetzij om elders dienstbaar te zijn, of om aan den krijgsdienst te voldoen, het dorp verlaten en niet zelden keerden dergelijken weêr, om welhaast de eenvoudige zeden te hernemen, die zij voor een oogenblik verlaten hadden.

‘Geloof mij, ons dorp was gelukkig, onder zedelijk en stoffelijk oogpunt, want velen wonnen, door hun ijverig werk, wereldsche goederen en brachten hunne kinderen in een hoogeren stand dan de ouders tot dan toe beleefd hadden: de dokter van dit of dat dorp, de onderpastoor van deze of gene gemeente, een notaris hier, een ontvanger ginder zijn uit onze familiën voortgesproten en geven nog getuigenis van den goeden grondslag in de opvoeding, welke hier in hen gelegd werd, terwijl hun stand in de wereld de deugdelijkheid van het hier genoten lager onderwijs getuigt.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus N°. 12.

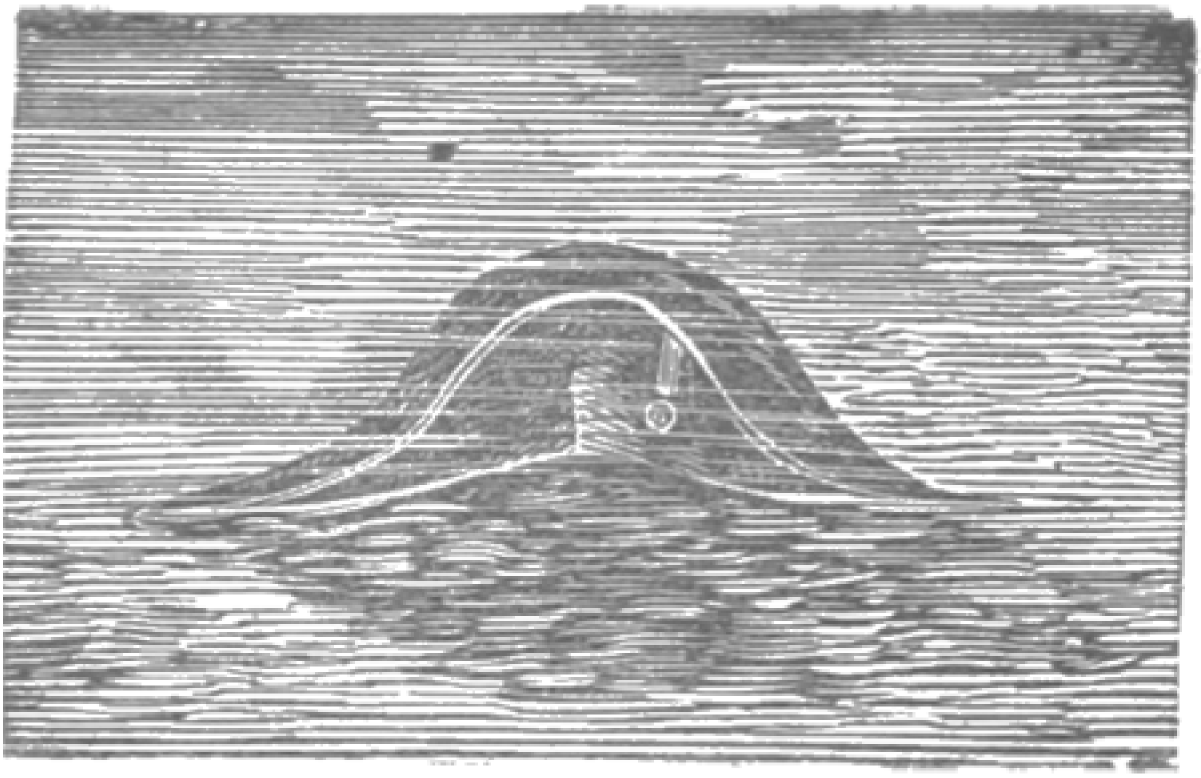

Als prijs zijn aan dezen rebus verbonden: 'De werken van den kanunnik C. von Schmid, in 18 deelen. Prijs. . . . . *fr*. 18.00

Oplossing van rebus N°. 9: Z w a r t o p w i t .

[Nummer 49]

De schoone page.

Al ging ook het leenstelsel in de latere helft der middeleeuwen allengs te loor, toch bleef aan de hoven der vorsten de gewoonte in stand om de zonen van den minderen adel reeds vroegtijdig in den hofkring op te nemen.

DE BOTERINGEBOOG TE GRONINGEN.

Het voorname doel hiervan was meestal om die knapen een door en door ridderlijke opleiding te verschaffen, doch ook werd er gezorgd dat men hun niet voor niets den kost gaf. De edelknapen waren verplicht allerlei kleine diensten te bewijzen die veelal tot het ceremonieel behoorden, dat in dien tijd vrij omslachtig was.

De meeste hoffeesten waren in die dagen niet alleen bij uitstek schitterend maar ook vervelend in den hoogsten graad, wegens de langdradigheid van de etiquette, wegens de ontelbare ‘komplimenten’ die bij

de minste gelegenheid te pas kwamen. Bij die etiquette vervulden de pages een voorname rol.

Toen in de 16e en 17e eeuw aan de regeling van het hofwezen veel tijd en zorg werd verkwist, werd ook het hofpersoneel ia klassen afgedeeld en erlangden de pages verschillende rangen die hun een vaste positie aanwezen.

Zij droegen een bijzondere livrei, waren ondergeschikt aan een bepaalde klasse van mayordomen, die over hen als meesters gesteld waren om hen tot hoogeren hofdienst of militairen dienst te bekwamen. Bij feestelijke gelegenheden zag men hen steeds in de onmiddellijke omgeving van den vorst.

In den jongsten tijd zijn echter de bedieningen van edelknapen, een lang bewaard overblijfsel der middeleeuwen, zoo goed als algemeen afgeschaft; de drang der omstandigheden die zooveel van de oude gebruiken aan een kant heeft gezet, maar meer nog een motief van bezuiniging, hebben de pages uit de hofhoudingen doen verdwijnen.

Met het oog op de gewone diensten door de edelknapen verricht, heeft de engelsche schilder Burgers aan een zijner schilderijen, waarvan de tweede gravure in dit nommer een schets aanbiedt, den titel gegeven van: De schoone page.

In plaats echter van een werkelijken page, die den sleep van het staatsiekleed der vorstin draagt, ziet men een gedresseerden poedel welke met tanden en pooten dien sleep ophoudt. De schilder die wellicht geen vriend is van de etiquette der vroegere hofhoudingen, heeft waarschijnlijk bij wijze van satire een poedel als page voorgesteld en zelfs zijn schilderij daarnaar genoemd.

De dag van het overlijden.

De jaardag van het afsterven van geliefde personen is een dag die voorzeker bij iedereen droevige herinneringen zal opwekken. Heeft men echter den dood van een vader of eene moedor te betreuren, dan is zulk een dag dubbel smartvol. Alle bijzonderheden van het sterfbed komen nogmaals voor den geest terug en herinneren meer dan ooit aan het groote verlies dat men toen ondergaan heeft. In dit geval verkeeren de beide personen der gravure op bladz. 389.

Het was nu juist drie jaren geleden dat hun geliefde vader het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld. Voor de kleine was deze gebeurtenis niet zoo pijnlijk geweest, daar zij nog te jong was. om lang onder den indruk van het onherstelbaar verlies te blijven, doch voor hem, voor den achttienjarigen jongeling was dit een slag die hem des te harder trof, daar hij zijne moeder reeds verloren had, toen deze aan zijn zusje het aanzijn schonk.

Nooit vergeet hij den avond, toen men zijn vader, de fiere ridder, die - van een feest op een naburig kasteel wederkeerende, door een onverwachten sprong van zijn paard uit den zadel gelicht, het ongeluk had door het verschrikte dier doodelijk getroffen te worden - zwaar gewond thuis bracht. Nooit gaat die droevige nacht uit zijn geheugen toen zijn vader, op zijne sponde uitgestrekt, onder de hevigste smarten den geest gaf, hem in afgebroken woorden op het hart drukkende altijd de beschermer zijner zuster te zijn.

Snikkende had hij het zijn stervenden vader beloofd, die door deze belofte met een gerust gemoed denzelfden nacht nog zijne ziel aan haar Schepper wedergaf.

Ja, de beschermer zijner zuster zou hij zijn en blijven! Nu hij geen andere wenschen van zijne ouders meer kon vervullen, wijdde hij geheel zijn leven er aan, de laatste bede zijns vaders te voldoen, en dit met des te meer liefde, daar zijne zuster hem voortdurend herinnerde aan zijne dierbare moeder.

Ofschoon nu verre van het ouderlijk graf wonende, had hij dagelijks de kleine gesproken van hunne, helaas! te vroeg ontslapene ouders, van de liefde en genegenheid, die zij voor hen gekoesterd hadden en zoodoende in het hart van het meisje hun beeld levendig gehouden.

Op den dag van het overlijden van het laatste beschermende wezen dat zij op aarde bezaten dan vooral stond hem dien droeve nacht met al zijne treurige bijzonderheden voor den geest en gingen zij dan ook troost zoeken aan het graf waarin hun eenige schatten voor altijd lagen te sluimeren, ja, jaarlijks deden zij eene bedevaart naar het heiligdom waar het laatste overschot hunner ouders rustte, en ook nu zien wij hen daar aan dien heiligen plicht voldoen. Het meisje bidt vurig voor die goede moeder, voor dien braven vader, die zij reeds zoo vroeg moeten missen. Ook hij staat in overweging verzonken, bij het graf dat het dierbaarste wat hij op aarde bezat, in zich bevat. Drie jaren waren reeds voorbij gegaan en toch is het alsof het gisteren gebeurd was, zoo levendig staan hem al die droevige gebeurtenissen voor den geest. Aan het graf vernieuwt hij het voornemen om de laatste bede zijns vaders na te komen en een blik op het onderwerp daarvan, doet hem op nieuw tranen storten.

Treffend heeft de belgische kunstenaar Huard dit oogenblik weergegeven. De biddende kleine, de in gepeinzen verzonken jongeling, het praalgraf, waarop in marmer het beeld zijns vaders, het wapenschild aan de muur der kapel - dit alles vormt een geheel zulk een kunstenaar waardig.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Groningen. - I.

't Is nog niet lang geleden dat men een vrij langen tijd noodig had om van Harlingen naar Groningen te komen. De diligence dienst der firma van Gend en Loos had sinds een aantal jaren het verkeer wel veel gemakkelijker gemaakt, doch dat middel van vervoer vereischte een uitgave waarover niet ieder kon beschikken. Daarom maakten velen gebruik van de trekschuit, aldaar *snikke* genaamd. Op den knol, die dit vaartuig statig langs den oever voortsleepte, zat een jongen met een blikken instrument, een *to thoorn,* waaraan hij bij elke aanlegplaats de erbarmelijkste tonen ontlokte. Men moest zeker veel tijd en niet minder geduld hebben, om b.v. van Leeuwarden naar Groningen te komen, doch men leerde ook veel beter de bloeiende en rijke bouw- en weilanden, de fraaie dorpen en heerlijke vergezichten kennen. Tegenwoordig heeft men slechts drie uren noodig om dien afstand af te leggen en ofschoon ook ieder vreemdeling gemakkelijk aan 't malsche gras en de uitstekende runderen kan zien dat de landbouwer daar niet over een ondankbaren grond te klagen heeft, laat de snelle vaart van den spoortrein evenwel niet toe veel van de schoone landouw na te vertellen.

Des te beter zal men echter bespeuren dat men zich wel onder landmaar niet onder taalgenooten bevindt. 't Is voor een Hollander veel gemakkelijker den naburigen Belg

aan de Schelde dan den landgenoot aan de Aa of de Hunze te verstaan. De Friesen, die hun hoofdstad *Liouwerd* noemen, hebben zelfs een eigen taal, een soort van geldersche pot van alle mogelijke noordsche talen. Het zoogenaamde boerenfriesch vooral is niet te verstaan, maar men bedient zich daarvan slechts onderling; de Groningers daarentegen spreken altijd hun *patois*, en ofschoon het langzamerhand zijn scherpe kanten begint te verliezen, blijft toch dat eigenaardig dialect meer dan in eenige andere provincie zijn oorspronkelijke kleur behouden. De Groninger verandert verschillende onzer klanken, hij maakt bv. van blijven *blieven,* van grijpen *griepen* van goed *goud* en van goud *gold*. Dan heeft hij ook een ingekankerden afkeer van de letter H. die meestal alleen door hem gebezigd wordt wanneer zij geheel niet te pas komt. Zoo zal hij bv. zeggen: ‘Laat dien ond in zien ok blieven,’[1] of: ‘'t is mie om mien art slagen.’[2] Hoe moeielijk het is de echte Groningers te verstaan blijkt vooral door de eigenaardige verbuiging van sommige werkwoorden. Nemen wij eens het werkwoord krijgen.

Ik krig
Dou (Gij) krigst
Hij krigt
Wij kriegen. Enz. enz.

Te Zuidhorn, door den Groninger Zuudhorn genoemd, kreeg ik op mijn reis het eerste proefje van 't echte groninger dialect, ik wil daar iets van meêdeelen, ofschoon dit niet dan zeer gebrekkig kan zijn Aan genoemd station kwamen twee dames en een meisje van zes of zeven jaren in den waggon. Er heerschte buitengewone drukte op het perron, vooral veroorzaakt door twee militairen voor Atchin bestemd, die in beschonken toestand waren.

‘'t Is toch ieselik om an te zein mit dâ gezoep van de klonialen,’ zeî een der dames, ‘die eine vent et in vief tellen 'n dubbel madien schiere brandewien[3] uutdronken.’

‘Ja, 't is schandalig,’ zei de ander, ‘maar ze kriegen ook n'elle bulde geld[4] in de buutse[5] en dat mot op zand zet worden.’

Het kind had zich intusschen beziggehouden met eenige taartjes te verorberen en maakte niet weinig kruimels op haar kleêren en ook op de plaats waar zij zat.

‘Wâ grijmste[6] daar, wicht,’ sprak de moeder ‘geef die paile[7] hier, dou solst nog zeik worden, dou krigst neit meer!’

‘Is dat dien ôlste,[8] juffer?’ vroeg de ander.

De moeder knikte met het hoofd.

‘Een nuver wicht,[9] heste nog meer kinder?’

‘Nog eine van veir jaren, da's al mien riekdom; 't is de leste van n'tweiling, d'ander is sturven.’

‘Da's sneu![10] Ik leuf, dou kenste me neit meer, juffer!’

‘Zoo alf en alf, maar toch neit êl goud,’

(1) Laat dien hond in zijn hok blijven.
(2) 't Is mij om 't hart geslagen.
(3) Een dubbel maatje klare brandewijn.
(4) Een heele boel.
(5) Beurs.
(6) Morsen.
(7) Buil.
(8) Oudste
(9) Lief meisje.
(10) 't Woord ‘sneu’ heeft velerlei beteekenis. Het wil doorgaans zeggen: droevig, treurig, spijtig, ontmoedigend. Wanneer iemand iets mislukt zegt de Groninger: ‘Daar is ie snen afkommen.’

‘Weiste dan neit dâ mien ôle lu[11] in de Nijje Kiekediestrade[12] woond ebben?’

(11) Oude lui, ook ‘Olders:’ ouders.
(12) Nieuwe Kijk in 't Jatstraat.

Bij 't ooge Zömmerhuus[(1)]?... Nou weit ik 't; dien snaarske[(2)] woont nog daar in oes. Wel mien tied, dan zin we ölle vrundinnen. Weiste nog wel dâ we vrouger met scheuvelloopen[(3)] zo'n plezeir adden?'

'Dat leuf 'k, naar de Leik, nè!'[(4)] met de Leikelak op 't eufd[(5)] De beide 'öle vrundinnen' lachten eens hartelijk over de pret van vroegere dagen.

Nu ontspon zich een gesprek dat ik niet in staat ben weêr te geven; mijne lezers moeten zich dus met deze gebrekkige proeve vergenoegen.

Groningen is een zeer merkwaardige stad, zoowel om hare geschiedenis als om haar regelmatigen bouw, prachtige pleinen en breede straten. Zij is de aanzienlijkste plaats onzer noordelijke provinciën, en begint, wat bloei en welvaart betreft, de voornaamste steden van ons land naar de kroon te dingen. Haar ontstaan dagteekent uit onze eerste eeuwen, doch ofschoon zij alle recht heeft om zich een der oudste steden des lands te noemen is het niet mogelijk den oorsprong van haar ontstaan op te geven. Er is wel meermalen beweerd dat de romeinsche veldheer Corbulo in 't jaar 48 bij den Hondsrug eene sterkte zou hebben opgeworpen, die als de wieg en bakermat van Groningen moet worden beschouwd, doch die bewering houdt geen steek, zij kan niet met voldoende bewijzen worden gestaafd. Men noemt ook Grunius, een trojaansch edelman als de stichter der stad. Friesche historieschrijvers zeggen dat Grunius de zoon was van Gailo, die volgens een oud kroniekschrijver 'de over-bestevader' zou zijn geweest van Friso 'van wien 't geheele landt den naem schijnt te voeren.'

Hoe dit ook moge zijn, Groningen is zeer oud en bloeide reeds in de middeleeuwen door scheepvaart en uitgebreiden handel. De XII[e] was nog nauwelijks aangebroken toen die stad reeds een omwalling van baksteen kreeg, wat in dien tijd waarlijk geen kleinigheid was. Zij werd met een diepe gracht omgeven en op hare muren prijkten sterke torens.

Ofschoon de Groningers van dezen tijd wel niet zouden treuren wanneer die muren van baksteen en de fondamenten der oude torens alsmede de poorten onder het geweld van den moker bezweken, heeft toch Groningen ongetwijfeld zijn bestaan en bloei aan die sterke omwalling te danken, want hun voorouders waren wel zeer dappere luî, maar, zooals men 't noemt, ook kort aangebonden, zij lagen bij de minste oneenigheid met elkander overhoop en dan moest door de wapens beslist worden wie aan het langste 'ende zou blieven.' Ook het recht om een eigen korenmaat te voeren, 't welk Groningen reeds in 1116 bezat, bewijst dat die stad toen reeds grooten invloed op den handel bezat; zij was dan ook reeds in 1284 onder de Hanzesteden opgenomen. Men moet intusschen wel in 't oog houden dat het toenmalige 'Groeninghen' met zijn muren van baksteen lang zoo groot niet was als de tegenwoordige hoofdstad der provincie. In het begin der XVII[e] eeuw is de stad meer dan de helft vergroot en met 17 bolwerken versterkt.

De oude bolwerken zoowel als de nieuwe hebben 't meermalen hard te verantwoorden gehad. Vooral tijdens het getwist der Schieringers en Vetkoopers werd hardnekkig gestreden. De eigenlijke Groningers hielden 't met de Schieringers,

(1) Zomerhuis.
(2) Schoonzuster.
(3) Schaatsenrijden.
(4) Niet waar?
(5) Hoofd.

terwijl de Vetkoopers door de zoogenaamde Ommelanden begunstigd werden; hieruit ontstonden altijd nieuwe oorlogen en belegeringen, die eerst een einde namen toen Groningen de kasteelen van de edelen der Vetkoopers verwoestte en zich van het Oldambt meester maakte.

Ook in latere eeuwen heeft Groningen veel te doorstaan gehad, men denke slechts aan de bekende belegering door prins Maurits en die van 1672. De Groningers zijn altijd vechtersbazen geweest, zij hebben dit met de Friesen gemeen; trouwens 't is vooral in het noordelijk en oostelijk gedeelte der provincie zeer goed te bespeuren dat zij van dezelfde afstamming zijn als hunne naburen, de Friesen. Op een vooruitstekenden hoek der Oude Kijk in 't Jatstraat (ôle Kiekendiestrade) ziet men nog in den gevel van een huis een zeer nijdige, democratische kop van een man met het onderschrift ‘Ick kiek noch in 't.’ Deze steen zinspeelt op de belegering van 1672. Het onderschrift wil eigenlijk zeggen: ik kijk nog in 't gat (de haven) en moest te kennen geven dat de bewoners geen vrees koesterden zoolang het gat (de haven) nog vrij en onbelemmerd was.

Al ligt ook de oorsprong van Groningen in 't duister, 't is zeker dat zij, die zich daar het eerst hebben neêrgezet, zeer goed wisten wat zij deden. De stad ligt aan het riviertje de Aa, aan den voet van den zoogenaamden Hondsrug, zoodat hare hooge ligging reeds in de oudste tijden tot een toevluchtsoord voor de bewoners strekte tegen de overstroomingen, die toen veelvuldig plaats hadden. Men kan zich van die natuurlijk gunstige ligging het best overtuigen wanneer men het gehucht Helpen, of Helpman, (de Groningers zeggen Elpen) ongeveer een half uur buiten de Heerepoort, bezoekt. Daar is men op de helling van den Hondsrug, het oog waart er onbelemmerd over de uitgestrekte velden, die aanmerkelijk lager liggen dan de grond waarop de stad gebouwd is.

Groningen is - ten minste sedert de uitbreiding in de XVIIe eeuw - altijd een fraaie stad geweest. Er is geen plaats in ons land aan te wijzen zoo regelmatig, zoo ruim, zoo luchtig gebouwd. In de oude stad vindt men de Breede- of Groote Markt, het meest uitgebreide marktplein in geheel ons vaderland, alsmede de daarmede schier onmiddellijk verbonden Vischmarkt. Deze beide pleinen vormen als 't ware het middelpunt van een ster, welker stralen uit achttien straten bestaan, die van dat middelpunt gedeeltelijk tot aan de buitenzijden der stad voeren.

Zoo was Groningen reeds vóór twee eeuwen, doch zij die deze stad gedurende een reeks van jaren niet hebben bezocht, herkennen haar nog nauwelijks, uithoofde van de verbazende verbouwingen en verfraaiingen, die daar hebben plaats gehad en nog voortdurend plaats grijpen. 't Is, helaas! een betreurenswaardige gewoonte onder onze landgenooten dat zij hunne reislust en weetgierigheid altijd uitsluitend in het buitenland gaan bevredigen, want zij blijven geheel onbekend met de merkwaardige en fraaie steden in het eigen vaderland. Over 't algemeen is het Noorden van ons land al zeer weinig bekend en zij zijn bij duizenden onder ons te tellen die in de meening verkeeren dat Groningen een vrij onbeduidende vestingstad is, waar wel ‘dik daiten zitten,’ maar geen vooruitgang heerscht. Hoe bedriegen zij zich! De stad Groningen is niet slechts de koningin van het Noorden, maar zij wedijvert in fraaiheid, in bloei, in vooruitgang met de meeste onzer steden. Afgezien van de fraaie natuur en de heerlijke wandelingen, die ‘s-Gravenhage, Utrecht, Arnhem en Haarlem omgeven, durf ik gerust zeggen dat geen enkele stad in ons land zulk een voortreffelijken indruk teweegbrengt als Groningen. Nergens vindt men zulke breede en regelmatige straten, zulke voortreffelijke openbare gebouwen en prachtige reeks van winkelhuizen. Wanneer men de reusachtige magazijnen van manufacturen en andere koopwaren

op de zoogenaamde Vischmarkt en ‘tusschen de beide markten’ ziet, meent men in Amsterdam te zijn verplaatst. De gebouwen die daar prijken, munten uit door schoonheid van architectuur en rijkdom, en men gelooft nauwelijks dat men zich in een provincie-stad bevindt wanneer men het gewoel en de bedrijvigheid, die daar heerschen, in rekening brengt. Vooral in den avond is een wandeling door een gedeelte der stad zeer aan te bevelen, want men vindt schier nergens in ons land zulk eene schitterende gasverlichting. Op de Vischmarkt o.a. prijken twee reusachtige candelabres, die daar als het ware den nacht tot dag maken.

Een straat als de Heerestraat zal men tevergeefs in een onzer vaderlandsche steden zoeken, niet slechts om hare lengte en breedte, maar ook om de kostelijke en elegante winkels en prachtige particuliere woningen die men daar vindt. 't Mag zijn dat de heuveling - uithoofde van den Hondsrug, waarop zij gedeeltelijk gebouwd is - niet gewenscht mag worden genoemd, zij geeft toch aan die straat een pittoresk aanzien. Sedert het verkeer met den spoortrein geopend is en de villa's op de bekoorlijke wandeling naar het sterrenbosch als uit den grond verrijzen, is het verkeer in die straat buitengewoon toegenomen. Op de Zondagen vooral heerscht daar een levendigheid en gewoel als tusschen ‘s-Gravenhage en Scheveningen. De vreemdeling, die van het station langs de Heerestraat op beide genoemde markten komt, zal zich nauwelijks kunnen voorstellen dat hij zich in een stad van nog geen veertigduizend zielen bevindt. 't Is waar dat de schoonheid der stad voornamelijk moet worden gezocht in de regelmatigheid waarmede zij oorspronkelijk werd gebouwd, doch de buitengewone bloei van handel en nering is te danken aan hare voordeelige ligging, aan den rijkdom van den bodem uren en uren ver in den omtrek, en het moet gezegd worden dat de nijvere en degelijke bevolking die voordeelige ligging voortreffelijk in haar voordeel heeft weten te exploiteeren.

Voor granen en vooral voor koolzaad is Groningen een der beste marktplaatsen. Op meergenoemde Vischmarkt werd dan ook in 1865 een nieuwe korenbeurs gebouwd, die werkelijk een sieraad der stad mag worden genoemd. Het voorgedeelte van dit gebouw, in corinthischen stijl opgetrokken, heeft twee verdiepingen, het achterste gedeelte, de eigenlijke beurs bestaat hoofdzakelijk uit glas en ijzer. In een volgend nommer zal de lezer een afbeelding der nieuwe beurs vinden.

Ook in het nieuwe gedeelte der stad zijn voortreffelijke straten en pleinen, zooals b.v. de Ossenmarkt, een langwerpig vierkant plein, in 't rond met een dubbele rei lindeboomen beplant en omringd door zeer aanzienlijke en fraaie gebouwen. Op het beplante gedeelte staat het bekende instituut voor doofstommen, alsmede het wit marmeren gedenkteeken van den stichter H.D. Guyot.

Door de drie grachten welke Groningen, in vereeniging met het gegraven Zuiderdiep, doorsnijden vormt de zoogenaamde oude stad een eiland. Over deze grachten liggen een aantal bruggen, hier *bogen* genoemd. Als een bewijs dat de Groningers niet met de afbrekingswoede zijn behept, die men elders te betreuren heeft, diene de gravure op de eerste pagina, de Boteringeboog voorstellende. Deze brug, die in 1703 werd gelegd, munt uit door stoutheid en sierlijkheid, want bij een wijdte van 10 en een breedte van 6,5 meter heeft het metselwerk in het midden van den boog nauwelijks 27 centimeter dikte; 't schijnt bijna onmogelijk dat zij het gewicht van vrachtkarren en andere voertuigen kan dragen.

(*Wordt vervolgd*).

DE SCHOONE PAGE.

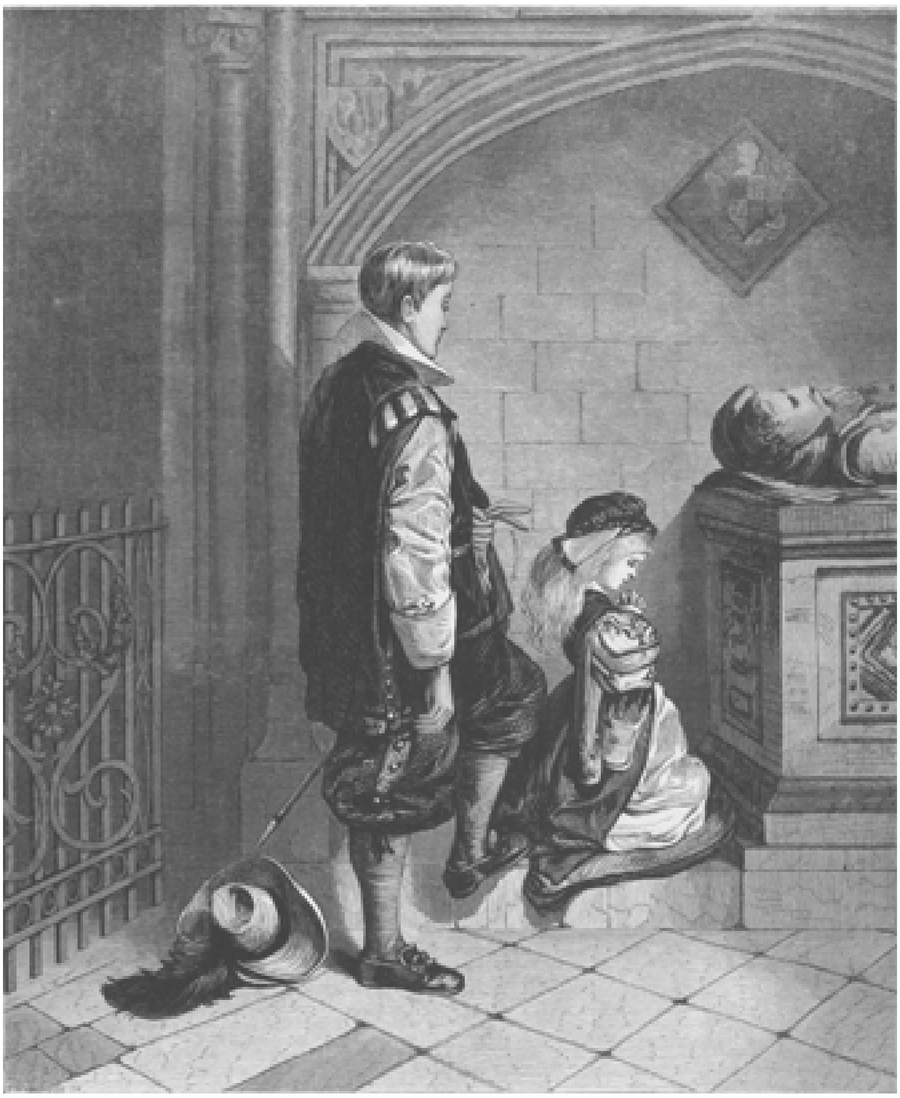

DE DAG VAN HET OVERLIJDEN.

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.
(*Vervolg*.)

‘Maar het schijnt, dat die rust, die kalmte, dat eerlijk werken en bloeien, dat met een rein hart gelooven in God, niet overeenkomt met den zoogezegden vooruitgang onzer dagen!

‘Toen de gewezen ontvanger Peters het kasteel kocht en zich hier in ons midden vestigde, gevoelde ik onmiddellijk, dat er eene heimelijke werking bestond om het bestaande te veranderen, te *moderniseeren* . . . zoo zegt men immers? want ik ben niet sterk in die *stadhuiswoorden*.’

De priester glimlacht geestig fijn, en mijnheer van Hilversum antwoordt insgelijks glimlachend:

‘Ja, ik meen wel dat men die operatie zóó noemt.’

‘De man had gewis een vooraf beraamd plan,’ gaat de pastoor voort; ‘want in den aanvang van zijn verblijf alhier, ging hij ter kerk. Dat was echter slechts een mom. Hij richtte een zanggezelschap op; ik zag er niet veel kwaad in. Hij hield ook landbouwers-vergaderingen, en geleerde heeren uit de stad die den landbouw waarschijnlijk in bloempotten op hunne vensterbank hadden bestudeerd, kwamen zoo men zeide, onze boeren de tot nu toe ongekende goudmijn aanwijzen.

‘Dan volgden andere voordrachten en, ik weet niet hoe, maar er circuleerde een dagblad met grove onwaarheden opzichtens onze gemeente en waarin beweerd werd, dat men daar onder het juk der geestelijkheid gekromd lag en naar onafhankelijkheid en vrijheid smachtte . . . . .

‘Die dwaasheid schudde allen die het wel meenden, wakker; het werk van den hervormer Peters werd verlaten en hij stond welhaast alleen met zijne voordrachten. Op dat oogenblik ontmaskerd en in een verkiezing van het gemeente-bestuur door geene stem bevoorrechtigd, kon hij zijne spijt niet verkroppen: hij voerde dan ook welhaast openlijk oorlog tegen het geestelijk gezag, aan hetwelk hij de reden zijner nederlaag in de verkiezingen toeschreef.

‘Sedert dien tijd worden wij in het dorp door dagbladen overstroomd, die de geestelijke overheid, door de grofste onwaarheden trachten verdacht zelfs hatelijk te maken.’

‘Elke gebeurtenis wordt door, ik weet niet wie, onder een valsch daglicht voorgedragen, en ik moet bij de stadsche staatkundigen voor een soort van dwingeland doorgaan, die de menschen aan het wreedaardigste bestuur onderwerpen zou, ware de groote verlichte menschenvriend, Portunaculus Peters, niet op het appèl verschenen!

‘Niets werd door dezen nog ontzien; met een aanhang van een paar ongelukkigen, door de modernisatie reeds dronkaards geworden, en een drietal vreemde ambtenaars, zette men het werk der liberalisatie onzer gemeente druk voort. Modern zijn, zoo had ik altijd gedacht, was niet losbandig zijn; maar ik zag weldra dat juist al wat losbandig, is, als modern wordt beschouwd. Oproerig zijn tegen God, spotten met de Kerk, alle gezag miskennen, alle banden van zedelijkheid verscheuren, vollen teugel aan zijne driften geven, zich alles veroorloven indien men slechts niet in de handen der politie valt - ziedaar wat ik bij die heeren opmerk.

‘De nieuwe kasteelheer gaf daarenboven het voorbeeld van een weinig stichtelijk leven; zijn zoon bracht beweging in de herbergen en was het daar nog slechts bij gebleven! De uitspattingen vermeerderden; nu waren het braspartijen, ter gelegenheid van ik weet niet welke walgelijke, uit de stad overgewaaide, zoogezegde volksfeesten; dan harddraverijen of komediespel; nu weêr wist men den burgemeester, een braaf maar zwak man, over te halen het sluitingsuur der herbergen te verschuiven, en welhaast danste de moderniseerende Portunaculus Peters, met eenige verdwaalden en vreemden van beider geslacht, gansche nachten door.

‘Ik wil u over dit punt niet verder onderhouden; het is al te grievend. Helaas! wat eerlijke harten heb ik, sinds dien tijd, in den zwijmelkolk zien vallen en dieper en dieper zien wegzinken.

‘Brave ouders beweenen nog eenige voor eeuwig verloren kinderen. Wij tellen, dank aan de moderne beschaving, thans verscheidene dronkaards, vloekers en twisters; drie of vier huisgezinnen zijn ten onder gegaan, omdat zij, door naar de stadsche geleerdheid te luisteren, hunne hoeven slecht of niet meer bestuurden; de veroordeelingen voor de correctioneele rechtbank groeien aan, en het vredegerecht heeft zaak op zaak, uit ons dorp voortkomstig, te beslissen - zaken, die ik vroeger met een goed woord wist te vereffenen.

‘Een paar kindermoorden, in den loop van ettelijke jaren, en drie of vier brandstichtingen, hebben de kroon op de nieuwe beschaving gezet.

‘Velen mijner parochianen volbrengen hunne Paaschplichten niet meer; maar ook de grondeigenaars roemen zoo min nog de stipte betaling hunner huurpenningen, als het eerlijk en trouw nakomen van het gegeven woord en het degelijk bewerken hunner eigendommen.

‘Vroeger ging alles, zooals ik reeds zeide, hier recht broederlijk toe: nu, dank aan de nieuwmodische beschaving, zijn de familiën verdeeld en voeren soms openlijk oorlog om der wille eener politieke denkwijze, welke helaas! de kinderen tegen het vaderlijk gezag opgejaagd, de ouders van hunne kinderen vervreemd heeft.

‘Vele goede gewoonten, gebruiken, van vader tot zoon overgeërfd - gebruiken, welke de kinderlijke gemoedsstemming mijner onderhoorigen aantoonden - zijn verdwenen, of hebben onder den spotlach der modernisatie geleden.

‘Zijn onze boeren er gelukkiger en rijker om? Integendeel. Geleerder? Evenmin; tenzij men geleerdheid noemt wat de schoolmeester in een zeker tijdschrift leest, bestemd ter opleiding en verstandsontwikkeling van onderwijzers, dat de mensch van lieverlede zich ontwikkeld heeft uit den aap - dus niets anders is dan een geperfectionneerden sim!

‘Ik las onlangs in dit pedant werk, dat de vogelen niet begaafd zijn met instinct, maar wel degelijk met verstand en dat dit verstand, in de laatste veertig jaren - waarom niet vroeger? - zich dermate heeft ontwikkeld, dat de zwaluw, de wiewauw, de ekster thans een beter en geschikter nest bouwen dan voorheen, en dus evenals ons dorp in vooruitgang zijn, dank zij den invloed van al die Portunaculussen. . . .

‘Ik maak mij vroolijk, beste jonge vriend, met de kolossale kinderachtigheden onzer hedendaagsche geleerden, die alles in het werk stellen om het Alpha en Omega van ons wezen, uit de baan te cijferen; maar ik zou er inderdaad om moeten weenen, dewijl dergelijke wegcijferingen slechts dienen, om aan den mensch elk denkbeeld van hooger leven te ontnemen, en de wereld in eene barbaarschheid, erger dan elk andere, terug te slingeren. . . . .’

De priester zwijgt en de jonge van Hilversum maakt vlug in zijne verbeelding de vergelijking tusschen het dorp van voorheen en thans; hij begreep het wee dat zijn

oude vriend, in dien ongelijken strijd, moest ondervinden, want het blijft altijd waar dat het kwaad voor velen meer aantrekkelijkheid aanbiedt, dan wel het eenvoudig en vaak strenge goede.

'. . . Wat al heimelijk harteleed heb ik in de laatste jaren moeten verkroppen,' gaat de oude pastoor voort. 'Ik heb mijne dorpelingen innig lief. Schier dertig jaren ben ik hier pastoor; ik heb meest allen met het kruisteeken het welkom in het leven toegeroepen, den huwelijksband in gezegend en reeds vele naar de gewijde rustplaats vergezeld. Allen waren mijne vrienden, mijne kinderen en allen, ik mag het zeggen, hadden mij lief als een vader. Thans, nu ik het indringende kwaad bestrijd, heeft men aan velen doen gelooven dat *ik* veranderd, dat *ik* de oorzaak van den twist en de tweedracht in het dorp ben; dat men hier in een paradijs zou leven, als de kerk in eene danszaal zou herschapen zijn en de pastoor daar de eerste viool spelen zou.

'Goddank, ik heb nog kracht om het kwade te bestrijden; ik worstel misschien, doch het is wellicht laatdunkend van mijne zijde zulks te wanen, niet zonder goeden uitslag. God geve, dat ik gezond blijve; misschien is het verloren terrein nog te herwinnen. . . Doch stil, hier naderen wij onze bestemming.'

De twee wandelaars, die geruimen tijd door de weelderige akkers voortgestapt zijn, bereiken nu een klein huis met wit gekalkte muren, groene venstertjes, zwart-grauw strooien dak, hetwelk deels onder het malsche lindenloof verborgen is.

De deur van het huisje staat open; voor de deur zit een man van ongeveer zestig jaren, met eene grauw wollen slaapmuts op en in een grijzen soldatenjas gewikkeld.

Op den hoek van het huis staat een oogenblik eene flinke deerne, met zwart blinkend oog en zwart weelderig haar; zij werpt een blik van spottende minachting op den geestelijke, mompelt iets tusschen de tanden en terwijl zij achter het huis verdwijnt, flonkert haar oog boosaardig.

Kortom, men ziet wel dat de zwartrok bij den boschwachter, of liever bij zijne dochter, niet recht welkom is.

Dreuzel, de boschwachter van mijnheer Portunaculus Peters, telt reeds vele jaren dienst; hij is zelfs in dienst geweest bij den vroegeren kasteelheer, baron Plos van Peelland, en dewijl Portunaculus hem als een knap boschwachter hoorde roemen, had hij hem in zijne betrekking behouden - echter met wat minder daggeld, hetgeen met de burgelijke spaarzaamheid immers overeenstemt?

Nu, het ontbrekende weet Portunaculus nog altijd met groote holklinkende woorden aan te vullen. . .

Thomas Dreuzel is een oud soldaat, die nooit de kazernestreken gansch heeft kunnen vergeten; dat zit zoo wat in 't bloed, dacht men in 't dorp.

Tijdens hij in dienst was van baron Plos van Peelland was er echter niet veel op zijn gedrag af te wijzen: hij woonde overigens verre van de kom van 't dorp, in de nabijheid der bosschen; kwam zelden in 't dorp en hield meer omgang met de bewoners eener naburige gemeente dan wel met die waarin het kasteel gelegen was.

Met Portunaculus was er eene aanzienlijke verandering in de levenswijze van Thomas Dreuzel gekomen: gerequireerd om het getal aanhangers van zijn heer te vergrooten, verscheen Dreuzel op het politieke dorps- en vooral op het jenevertooneel.

De oude kazernegeest kwam van lieverlede bij Dreuzel weêr boven, en dewijl hij daar immer leerde slaafsch te gehoorzamen aan wie boven hem stond, deed hij ook hier zulks. Zijn vroegere meester, baron Plos van Peelland, wilde niet dat Dreuzel vloekte, tierde, raasde, dronk - de man antwoordde ook 'pink op den naad van de broek' en gehoorzaamde punctueel.

De tegenwoordige meester vloekte, raasde, tierde, en dronk hem voor, en Dreuzel was des te ijveriger in het volgen van het consigne, dewijl dit laatste beter dan het eerste met zijne neiging overeenkwam.

Dreuzel, altijd meer en meer de helling afdalende, was weldra een

der meest hervoortredende figuren tusschen de nieuwe beschavers; wat anderen niet waagden, durfde hij.

Hij beleedigde meer dan eens den grijzen pastoor, dwarsboomde dezen in alles, had een paar malen schandaal gegeven in de kerk, hield zich met vreemd gespuis in de herbergen op, raasde er voor zijne meesters, werkte en dreigde in de verkiezingen, bedronk zich en zocht twist - kortom, Dreuzel werd eene figuur die de deftigen en vreedzamen het liefst vermeden.

Een paar lichte veroordeelingen voor vechtpartijen, beleediging en anderszins, hadden Dreuzel niet beter gemaakt, hem niet tot inkeer gebracht.

In den loop des laatsten Winters was de boschwachter ziek geworden en de ziekte, die wel eens een dreigend karakter aannam, had hem aan zijne woning gekluisterd.

Dreuzel huisde met zijne eenige dochter, die wij straks op den hoek van het huis zagen staan.

Heur zwart en kroezend haar; het donker en diepliggend oog, de geelbleeke kleur, de soms spotzieke trek om den mond, het geheel dat iets bohemer-achtigs aanduidde, voorspelden juist niet veel goeds.

Slecht was zij juist niet; maar ze had iets wilds in zich, soms iets slangerigs en, gewis was het harer opvoeding te wijten, zij kende niet altijd de juiste afscheiding tusschen het geoorloofde en niet geoorloofde.

Godsdienstig- of schoolonderwijs had ze weinig of niet genoten: het kind woonde op te verren afstand van kerk en school, en Dreuzel was juist de vader niet die de noodwendigheid van dit alles begreep.

Eene soort van pruisische kazerne-geleerdheid, die begreep hij, ja - dat is, hij ranselde er fiks over als hij in gramschap schoot.

Men noemde Kaat Dreuzel in de wandeling wel eens ‘de duivelin’ zoowel om hare wildheid als om het weinig aantrekkelijk uiterlijk.

Op iedere jaarmarkt en kermis was zij te vinden en het was een wezenlijk genot voor haar als zij tweedracht tussschen een paar verloofden zaaien kon, terwijl niet zelden, in den grond door en om haar, de verteermakers op slot van rekening het mes trokken en tot vechten oversloegen.

Mijnheer Eleodoor was een van die, welke op de jaarmarkten in de naburige dorpen, het geld over tafel liet dansen en vooral sedert de ziekte van den ouden Dreuzel zich druk met Kaat inliet.

Deze kreeg menig geschenk van den zoon van Portunaculus en beloofde haar - Kaat had het zelf gezegd - eene winstgevende betrekking op het kasteel, om haar nadien, als zij eens zou gehuwd zijn, een der schoonste hoeven in pacht te geven.

Wie weet wat beloften hij nog al meer in dat licht kokend hoofd blies! Zeker is het dat Kaat er door betooverd was en van eene schoone toekomst droomde, want zij maakte zich de blinde slavin van mijnheer Eleodoor.

Toen de oude Dreuzel een tijd lang ziek was, klopte op zekeren kouden dag de pastoor aan zijne deur; de grijsaard was een uur ver door de sneeuw gekomen, om dengene te bezoeken, die hem zooveel bitter verdriet had toegebracht, die het zedelijk gevoel in het dorp zoo dikwijls grievend beleedigd had.

Op den dorpel der deur werd hem echter de pas afgesneden door ‘de duivelin’; men had ‘de pikzwarte kraai’ door het vensterke van verre over de sneeuw zien komen aanrukken.

Kaat sloeg de deur voor den onthutsten priester toe. Voorwaar, dat was hem nog nooit op het dorp te beurt gevallen!

De pastoor had echter, met een oogopslag, in de donkere schaduw van het boschwachtershuis, een anderen vijand opgemerkt - de zoon van Portunaculus.

Welhaast had de pastoor de overtuiging, ten gevolge van eenige verdere bezoeken, dat mijnheer Eleodoor de groote, opstokende duivel, dat Kaat slechts een blind werktuig was, als deze hem van het ziekbed verwijderd hield.

De Lente kwam en Dreuzel dacht, dat, als hij het zonneke weêr zou zien schijnen, als hij de vogels weêr zou hooren zingen, bij ook weêr de Dreuzel zou worden van voorheen.

Misgerekend! De ziekte won integendeel in kracht, al liet zij dan ook den man toe, zooals wij hem nu vinden, in zijn ouden grijzen soldatenjas gehuld, in den zonneschijn te komen zitten.

Nu Dreuzel den pastoor op den weg ziet naderen, overvalt hem eene rilling: hij doet eene beweging alsof hij wil opstaan en heengaan, doch dat gelukt niet meer.

De zieke laat het hoofd zakken en zijne magere vingeren rafelen aan den ouden grijzen jas.

‘Dag, vader Dreuzel,’ zegt de pastoor die voor hem stilstaat.

De oude man is nu wel verplicht het hoofd op te lichten.

De pastoor is alleen; de persoon die hem zoo even vergezelde, heeft hem verlaten en is gewis den zijweg ingeslagen.

Op den groet van den priester, antwoordde Dreuzel enkel met een knik, maar die knik wordt slechts gegeven nadat de man eens rechts en links heeft geloerd.

‘Hoe gaat het met u?’ vraagt de pastoor.

‘Niet goed’ mompelt de zieke en schudt met eene uitdrukking van ontmoediging het hoofd.

De pastoor ziet wel dat er ten zijnen opzichte eene zekere omkeering in Dreuzel heeft plaats gehad, of beter gezegd, dat hij den geestelijke niet meer afwijzend ontvangen wil.

‘Heb betrouwen, vader Dreuzel,’ zegt de priester op zalvenden toon.

De zieke schudt andermaal, en even mismoedig als de eerste maal het hoofd.

‘De dokter weet geen raad meer,’ hervat Dreuzel; ‘maar . . . . .’

Hij zwijgt, ziet nogmaals angstig rond en vraagt half fluisterend:

‘Is onze Kaat daar niet?’

‘Neen, die is heengegaan.’

‘Maar ik wil niet sterven als een hond, Mijnheer pastoor,’ gaat hij voort. ‘Neen dat wil ik niet. Dreuzel meende het zoo slecht niet, neen, waarachtig niet!’ en de oude nokte als een kind.

‘Wees bedaard, Dreuzel, en spreek tot mij als een vriend.’

‘Ik heb u veel leed gedaan. . .’

‘Dat alles is vergeten, en ik heb des te meer God voor u gebeden, opdat Hij u gedenken zou in de ure des lijdens. Zie, Hij zendt mij tot u als een goed vriend: zeg mij, wat weegt er u zwaar op het hart? Wie wil u doen sterven als een hond, Dreuzel?’

‘Hij . . . . . en ook zij, zij, mijn eigen kind.’

‘Ween niet, Dreuzel. *Hij,* zegt ge; wien bedoelt ge?’

‘Hij, de zoon van Portunaculus. Zij willen den priester van mijn sterfbed afkeeren, mij laten sterven zonder biecht en, ik heb het afgeluisterd, met mijn romp den gewijden grond van het kerkhof schenden. Maar ik wil als een berouwvol Christen

sterven, Mijnheer pastoor; ik wil als een Christen op den gewijden grond begraven worden. Ik wil na mijn dood niet tot schandaal en beleediging dienen. . . . .'

Snikken en tranen onderbreken die woorden.

'Goed zoo, Dreuzel,' antwoordt de oude geestelijke diep bewogen; 'ik dank u voor die hartelijke woorden; God zal u in genade ontvangen. Haat hen niet die u zooveel onrecht willen aandoen, bid voor hen en vergeef hun. Hun doel zal niet bereikt worden, betrouw op God.'

De pastoor heeft die ijselijke verklaringen met huivering aangehoord. Nooit heeft hij kunnen denken, dat de boosheid zich zoo diep in het hart van dat jonge mensch wortelde; nooit durven vermoeden, dat hij het kind in zoo verre zou hebben meêgesleept, om den ouden vader tot in zijn sterfuur te martelen. Maar nu, Gode, zij dank! hij zou die misdaad wel trachten te verhoeden.

'Ga nu heen, Mijnheer pastoor, om geen vermoeden op te wekken; want onze Kaat is *hem* gaan roepen.'

'Hem? . . . wie? . . .

'Den zoon van Portunaculus; hij was zoo even hier te paard en met zijne honden.'

'Ik zou integendeel den zoon van den kasteelheer wel eens willen ontmoeten, Dreuzel, en hem onder het oog brengen wat hatelijkheid hij begaat, met in u de vrije denkwijze niet te eerbiedigen, welke hij voor zich zelf zoo hoog doet klinken.'

'Ja, dat wil ik wel gelooven; maar indien hij eenig vermoeden opvat, zal hij mij nog meer doen bewaken,' en Dreuzel heeft, bij het uitspreken dezer woorden, een angstige en onrustige uitdrukking in het verglazende oog.

'Gij hebt misschien gelijk. Wanneer kan ik u alleen ontmoeten?'

'Ik denk morgen, Mijnheer pastoor; morgen gaat onze Kaat naar de jaarmarkt, mijnheer Eleodoor komt dan ook niet en een kind van den ossenboer aan den boschkant houdt mij gezelschap.'

'Wees gerust, vader Dreuzel; bereid u middelerwijl tot die groote verzoening, wend u tot God en bid.'

'O, Mijnheer pastoor, ik ben reeds bereid en dat sedert lang! Geweld kan men mij aandoen, maar men kan toch mijn hart, mijn eigen wil niet aan banden leggen. Neen, neen, Mijnheer, ik wil, als ik Hierboven kom, kunnen zeggen, dat ik mijne rekening hier beneden in geweten vereffend heb.'

'Wel, zeer wel, Dreuzel.'

De oude geestelijke is diep bewogen; hij drukt den boschwachter de hand.

'*Pax vobis'* murmelt de priester; 'dat het vrede zij over u.'

De pastoor heeft te lang getoefd; de hoefslag van een paard en het geblaf van twee of drie brakken laten zich hooren.

Op hetzelfde oogenblik verschijnt Eleodoor op den zandweg; de jonge losbol zwaait met zijn karwats boven het hoofd, het paard snuift, de honden springen blaffend langs het rijbeest voort; alles: de oogen van den zoon des kasteelheers, de karwats, het paard, de honden - alles schijnt den ouden pastoor te dreigen.

De boschwachter doet eene beweging met de hand, om den geestelijke te verwijderen; doch deze beweegt zich niet meer; kalm, met zijn brevier onder den arm, blijft hij staan en wacht den aanval af.

In het helsch gedruis, dat paard, hoefslag en honden maken, hoort de pastoor de stem van Eleodoor, die hem woedend toeroept:

'Ik verbied u den voet te zetten in een huis dat mijn eigendom is; wij hebben hier uwe kwakzalverij niet noodig!'

Het gelukt den priester niet zich te doen verstaan.

Het paard vertrappelt tot voor de voeten des priesters het zand; de brakken die wel begrijpen op wat wild zij jagen, grijpen hem bij het pand van zijn jas, en de karwats is op het punt neer te dalen, als er plotseling een helper opdaagt.

Alfred van Hilversum springt op den weg voor den priester; de aanvaller geeft eensklaps aan de zweep eene andere richting, terwijl de stok van den blonden jongeling zoo beukend op den kop van den brak

neêrkomt, dat deze zijne prooi loslaat en jankend en met ingetrokken staart aftrekt.

Mijnheer Eleodoor is onthutst; het verschijnen van dien ‘gouverneur’, anders gezegd schoolmeester, heeft hem getroffen.

Na een oogenblik bezinning richt hij dan ook al zijne woede tegen den blonden gast, die echter evenmin als de oude pastoor voor den stroom vloeken en beleedigingen van den modernen beschaver achteruitgaat.

Mijnheer van Hilversum, gisteren zoo verlegen, zoo meisjesachtig zullen wij zelfs zeggen, is nu plotseling man geworden; zijn oog flonkert, zijne gestalte richt zich gespierd op, zijne hand is tot vuist gebald.

‘Gij, onbeschofte, gij durft mijn hond slaan!’ buldert de zoon van den kasteelheer, en meteen drijft hij, de karwats opgeheven, zijn paard naar den jongeling.

Het mannelijk uiterlijk van den ‘schoolmeester’ ontzet den aanvaller en nogmaals daalt de dreigende arm.

‘Men zegt zijne belangen, Mijnheer Peters,’ vangt de jongeling kalm aan; ‘maar men dreigt eerlijke menschen niet als honden met de zweep.’

‘Tafelschuimers zooals gij zijt. . .’

EEN HUISELIJK TAFEREEL.

Een hoog rood van verontwaardiging stroomt den jongeling over de wangen.

‘Ik weet niet,’ zegt hij, ‘of het in uwe were'd gebruikelijk is den gast het genotene te verwijten; doch in de mijne is zulks niet.’

De geestelijke treedt nu op zijne beurt tusschenbeide; doch mijnheer Eleodoor is niet te stillen.

‘Ik hoû het woord staande,’ herhaalt hij, ‘en indien het u niet bevalt, zal ik u, op welke wijze dan ook, voldoening geven.’

‘Eene uitdaging tot tweegevecht?’ laat er mijnheer van Hilversum met een glimlach op volgen.

‘Juist geraden.’

‘Dat nogmaals, Mijnheer, laat ik aan uwe wereld over; wat mij betreft, ik verneder mij niet tot zoo verre!’

Die laatste woorden werden meteen trots met eene fierheid uitgesproken, die men bij een ‘gouverneur’ niet vermoeden zou.

‘Lafaard!’ mompelt Mijnheer Eleodoor.

‘Lafaard, zegt gij?’ valt de priester in. ‘Lafaards zijn niet die welke weigeren de wetten van Kerk en land onder den voet te trappen, zooals met een tweegevecht het geval is; lafaards zijn dezulken, die van hunne overmacht misbruik maken om den vrijen wil van een armen ongelukkige te breken en dezen, machteloos aan het ziekbed geboeid, den laatsten troost ontzeggen, welke de mensch hier op de wereld genieten kan.’

Mijnheer Eleodoor heeft reeds rechts-om-keert gemaakt en onder schreeuwen, razen en tieren, zet hij zijn paard in draf en gevolgd door zijne honden, keert hij in dezelfde richting terug als hij gekomen is.

Op korten afstand sluipt Kaat, als een roofdier loerend, door het kreupelhout.

De zieke man heeft gansch dit gewelddadig toneel zonder spreken, maar in koortsachtige spanning, bijgewoond; vooral heeft hij een scherp oog op den blonden jongeling gevestigd en ieder zijner bewegingen gevolgd.

Herkent hij hem? Wel ja; of zou het eene speling van zijn verdwaalden geest zijn?

‘Mijnheer,’ zegt hij ‘gij gelijkt als twee druppelen water op hem. . . . 't Is eene flauwe herinnering uit vroeger leven. . . . Zijt gij niet de jonge baron Plos van Peelland, de zoon van den vroegeren eigenaar van het kasteel?’

De jongeling is eenigszins verlegen; hij antwoordt niettemin:

‘Inderdaad, goede man; doch ik verlang hier niet als zoodanig gekend te zijn; ik draag den naam mijner moeder: van Hilversum.’

‘O, Mijnheer, gij zijt het evenbeeld van uw vader! Al wie zich hier dezen herinnert, zal u als den zoon herkennen. . . . Laat mij uwe hand eens drukken, in aandenken van hem en al het goede dat hij gedaan heeft. Neen, Dreuzel is geen slechte kerel geworden, neen, bij mijn ziel niet! al heeft hij dan ook erg gedwaald.’

De jongeling steekt den zieke gulhartig de hand toe.

‘Ik heb zoo even van verontwaardiging gebeefd,’ gaat de man in den leuningstoel voort, ‘toen ik den zoon van Peters u en mijnheer pastoor, zoo brutaal zag behandelen. Het oude bloed begon te koken; maar wat wilt ge? Wij zijn de zwakken, zij zijn de machtigen.’

‘Mijnheer Eleodoor,’ onderbreekt de pastoor, ‘heeft slechts in een oogenblik van opgewondenheid aldus gehandeld; reeds nu moet hij spijt over het aangedane onrecht gevoelen.’

De boschwachter schudt droef glimlachend het hoofd.

‘Het zij zoo,’ zegt hij eindelijk; ‘laat nu nog een dienaar van den ouden baron gelukkig zijn dezes zoon te zien.’

De oude man wischt met den rug der bevende hand de opwellende traan uit het oog; de oude pastoor gaat diep ontroerd maar innerlijk gelukkig, de bewegingen des boschwachters na: elk dezer zegt hem immers zooveel goeds voor het toekomende en wischt tevens zooveel onrecht in het verledene uit!

Dreuzel hervat na eene korte tusschenpoos:

‘Het is hier veel veranderd sinds uwe familie heenging, Mijnheer de baron, veel! Vraag dat maar eens aan mijnheer pastoor... Dat volk’ en hij spreekt fluisterend ‘is geen kasteelvolk, Mijnheer. Dat hoort daar onder die torens en achter dat hek niet thuis. Ik heb dat meer dan honderdmaal gezegd; maar ik kan dat zoo niet duidelijk uitleggen.’

‘Ik ben gelukkig, Dreuzel, dat ik in u nog een oud bediende van mijn vader heb mogen ontmoeten,’ zegt de jongeling als om eene lichte wending aan het gesprek te geven.

De boschwachter glimlacht.

‘En komt ge nu weêr in ons midden wonen, Mijnheer de baron?’ vraagt Dreuzel.

‘Hoe zou dat mogelijk zijn, beste vriend; ik bezit hier geen duim grond meer, zoo min als elders, zou ik er moeten bijvoegen. Het is geen geheim dat onze familie gansch ten onder is gegaan en de laatste en eenige afstammeling der familie Pios van Peelland soms zeer gelukkig zou zijn, indien hij onbekend in Dreuzel's plaats boschwachter van Mijnheer Portunaculus Peters worden kon.’

‘Neen, neen, zóó zult gij hier niet terugkeeren!’ en de oude man doet een vrij driftig gebaar met het hoofd. ‘Uw wapen staat nog ginds en ik heb altijd gezegd op dat ding wijzende: ‘terugkomen zullen ze!’

‘'t Zou zeker een gelukkig oogenblik voor mij zijn, Dreuzel; maar,’ voegt de jongeling er glimlachend bij ‘ik mag aan uw luchtkasteel geen geloof slaan.’

‘Zie, Mijnheer pastoor,’ hervat Dreuzel, ‘nu gevoel ik mij beter; neen, sterven zal ik nog niet; die terugkomst zal ik nog meêvieren!’ en er speelt een glimlach, die iets akeligs heeft, over het beenderig wezen van den zieke.

‘Mocht het zoo zijn,’ zegt de pastoor.

(*wordt vervolgd*.)

[Nummer 50]

EEN DICHTERLIJK BEELD.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Groningen. - II.

De Katholieken bezitten te Groningen slechts één parochiekerk. Dat is zeker niet veel voor een bevolking van bijna 6000 zielen, doch het zijn ook buitengewone omstandigheden die daartoe hebben bijgedragen.

Vroeger waren daar vijf katholieke kerken, of liever bedehuizen, want den naam van kerk mochten zij nauwelijks dragen. Het waren zalen in gewone huizen, sommige op de tweede verdieping, zooals men die in verschillende steden van ons land vond, sinds de groote kerken na de hervorming door de Protestanten in bezit waren genomen.

Toen de hoogwaardige heer Meddens aartspriester van Groningen was, werd door het gouvernement den Katholieken een der oude kerken, die in bouwvalligen toestand verkeerde, aangeboden, onder voorbehoud dat al de overige kerken gesloten zouden worden. Dit vond tegenkanting, dewijl zoodanig plan voor de toekomst bij velen bezorgdheid verwekte. Daarenboven behoorden twee der vijf zoogenaamde huiskerken tot de statiën der reguliere geestelijkheid. Het plan kwam evenwel tot stand ofschoon niet zonder moeielijkheden. De som tot herstel der bouwvallige Broêrkerk toegestaan bleek intusschen geheel ontoereikend te zijn, doch in het jaar 1829 werd er 36.000 gl. aan toegevoegd en nu ging men vol ijver aan het werk, zoodat het gebouw in 1835 plechtig ingewijd en aan den H. Martinus toegewijd werd. Daarop moesten de kleine kerken ontruimd worden en de reguliere geestlijkheid verliet, tot leedwezen van niet weinigen, voorgoed de stad. De schilderijen uit de kerk in de Ebbingestraat, tafereelen uit het leven van den H. Augustinus voorstellende, geschilderd door den heer de San, destijds directeur der academie van beeldende kunsten te Groningen, werden naar de kerk der E.E.P.P. Augustijnen te Utrecht overgebracht. Het oude kerkgebouw in de Ebbingestraat is nog aanwezig.

De St. Martinus- of Broêrkerk bestond reeds in het jaar 1253 en moet toen zeer fraai zijn geweest. Zij heeft vele lotsverwisselingen ondergaan. Nu eens mochten de Katholieken er gebruik van maken, dan weder was zij in 't bezit der Protestanten. van 1616 tot 1826 was zij tot academiekerk ingericht, er werden redevoeringen van allerlei aard in gehouden en de promotiën hadden er ook plaats. Allengs werd zij daarna echter al meer en meer bouwvallig; daarom bracht men reeds in 1815 het fraaie orgel naar de Aa-kerk voormaals Lieve Vrouwekerk over en in’ 26 werd zij voorgoed gesloten.

De tegenwoordige parochiekerk behoorde vroeger aan een Minderbroederklooster, de Broêrstraat heeft daaraan haar naam ontleend. Sinds zij weder aan de Katholieken behoort heeft die kerk een nieuw leven ontvangen en men kan duidelijk zien dat een zorgende, een weldoende hand voort durend aan hare opluistering werkt.

Te betreuren is het, dat men bij de aanvaarding zulk een wanstaltig hoofdaltaar, zoo geheel in tegenspraak met den bouwstijl, in die kerk heeft geplaatst. Dat altaar is zeer kostbaar geweest en men zal er dus tegen opzien het nu reeds door een ander te vervangen, dat in harmonie is met het gebouw, doch de bekende ijver van den waardigen herder en de offervaardigheid der groninger Katholieken doen in dit opzicht veel verwachten.

Er zijn bereids twee nieuwe gothieke altaren in de kerk geplaatst, toegewijd aan de H. Maagd en den H. Jozef, die uitmunten door beelden penseelwerk. Zij zijn te danken aan onze geniale landgenooten den architect Cuypers en den kunstschilder Brouwer te Hilversum. Naast die altaren prijken de gepolychromeerde beelden der H.H. Willebrordus en Martinus van dezelfde meesters.

't Zijn echter vooral de kruisweg-statiën van kolossale afmeting, die de volle aandacht verdienen. Elk dier tafereelen is een waar kunstwerk, vol waarheid, vol gloed en leven, een parel te meer aan de kroon die de kunstschilder Louis Hendrix van Antwerpen zich reeds heeft weten te verwerven. De kunstenaar voert ons als bij de hand op het bloedige pad des kruises, van het huis van Pilatus tot aan het graf, waarin de Godmensch wordt nedergelegd, en bij elke schrede wordt de indruk grooter, bij elke statie wordt het godsdienstig gevoel meer opgewekt. Er zijn inderdaad tafereelen bij, die een waardige plaats zouden innemen onder de kunstgewrochten der grootste meesters.

Voor eenige jaren hebben de E.E. P.P. Jezuïeten te Groningen een huis gesticht; het kerkje dat daarbij behoort is zeer klein, doch draagt dan ook slechts den naam van ‘noodkerk’; men mag dus hopen dat zij te eeniger tijd door een waardiger gebouw zal worden vervangen.

Dat de Katholieken te Groningen vroeger uitstekende kerkgebouwen bezeten hebben, getuigt de Groote kerk, nog altijd onder den naam van Martinikerk bekend. De H. Martinus stond als pastoor der stad in zulk een hooge vereering, dat zelfs de hervorming dit niet geheel heeft kunnen uitwisschen. 't Is althans nog zoo heel veel jaren niet geleden dat de kinderen op Martini-avond, in navolging van het St. Maartensvuur, 't welk men eertijds ontstak, met lantarens langs de straat liepen, zingende:

> Sint Martinus bisschop
> Patroon van onze lande,
> Dat wij met een lichtje loopen,
> Is voor ons geen schande.

De Martinikerk, wier stichting onbekend is, doch die reeds in 1253 parochiekerk was, heeft verschillende lotverwisselingen ondergaan. In het jaar 1465 brandde zij met haar fraaien toren geheel af. Zeventien jaren later was de herbouw voltooid, doch nog geen eeuw daarna trof den toren nogmaals hetzelfde lot doch slechts tot op het muurwerk. In het jaar 1627 heeft men hem tot de tegenwoordige hoogte van 65 meter gebracht en hij is sedert dien tijd nog driemaal door den bliksem getroffen. Deze toren bestaat uit grauwen hardsteen, heeft niet minder dan vijf omgangen en is een der hoogsten en fraaisten van gansch Nederland. Het eenige wat van vóór de hervorming in de Martinikerk mocht verblijven, is het voortreffelijke orgel, in 1479 door den beroemden Rudolf Agricola vervaardigd.

Groningen bezit een aantal merkwaardige gebouwen en inrichtingen. Van het prachtige stadhuis, dat aan een paleis gelijk is, alsmede van de nieuwe Academie, tegenover de Broêrkerk, heeft de *Illustratie* vroeger reeds afbeeldingen gegeven. Onder al de bestaande openbare inrichtingen behoort voorzeker het instituut voor doofstommen wel in de eerste plaats genoemd te worden. Het staat aan de beplante Ossenmarkt en werd in het jaar 1790 opgericht door den waalschen predikant Guyot, die tot het jaar 1828 daar weikzaam was. Men zegt dat dit instituut met de besten van dien aard in gansch Europa mag wedijveren. Ik kan dit niet beoordeelen, doch zeker is het, dat die inrichting voortreffelijk moet worden genoemd en men verbaasd

staat als men ziet tot welke ontwikkeling men in onzen tijd de ongelukkige doofstommen brengt. Er bevinden zich tegenwoordig in het instituut te Groningen 168 leerlingen, die in 15 afdeelingen zijn verdeeld. Behalve het onderwijs wordt den kinderen ook nog een handwerk geleerd, waarmede zij op lateren leeftijd hun brood kunnen verdienen; een aantal voorwerpen, door hen vervaardigd zijn in het instituut te bezichtigen en tegen billijken prijs te koop.

Elken Woensdag en ook op den derden Dinsdag van iedere maand is daartoe gelegenheid, want dan wordt in het instituut van 11 tot 12 ure openbare les gehouden, ter bijwoning waarvan, aan iederen vreemdeling toegang wordt verleend. Die lessen vangen aan met de laagste klasse en klimmen tot de hoogste op. Men moet de vlijt en de volharding van de onderwijzers bewonderen, wanneer men ziet welke moeite het kost om aan de minst ontwikkelden eenig denkbeeld te geven over voorwerpen van dagelijks gebruik en de bestanddeelen waaruit zij bestaan. Bij sommige kinderen schijnen alle pogingen vruchteloos te zijn, en 't gebeurd wel eens dat de arbeid van meer dan een jaar geheel verloren schijnt te zijn, doch eindelijk komt er een lichtstraal in het benevelde hoofd schieten en het zaad dat gestrooid is, werpt altijd nog eenige vruchten af. Andere kinderen daarentegen zijn zeer vlug van bevatting en men moet er zich over verwonderen hoe zij soms reeds op zesjarigen leeftijd zeer duidelijk de namen der voorwerpen, die men hen vertoont, op het bord kunnen zetten. 't Is treffend om te zien hoe een doofstomme onderwijzer, die insgelijks zijne opleiding in het instituut heeft ontvangen, zich met die kleinen bezig houdt.

Tegenwoordig wordt vooral veel werk gemaakt van het spreken. Sommige leerlingen brengen het daarin zoover dat men vrij goed een gesprek met hen kan voeren. Dit vereischt echter eene inspanning welke een pijnlijke indruk maakt; alleen uit de beweging van den mond vangen zij de woorden op en geven dan onmiddellijk antwoord. De toon waarop zij spreken is zeer verschillend doch altijd wanluidend en meestal zeer ruw. Met het *diminutief* ‘je’ hebben zij wel de meeste moeite; zoo zullen zij b.v. het woord ‘brood’ zeer duidelijk uitspreken, maar het woord ‘broodje’ vereischt groote inpanning.

Met het spreken wordt reeds in de laagste klasse aangevangen, doch 't is natuurlijk aangenamer dit te hooren doen door leerlingen der hoogste klasse, dewijl men zich dan tevens meer kan overtuigen van hunne veelzijdige ontwikkeling.

‘Vraag eens aan dien heer waar hij van daan komt,’ zeî de hoofdonderwijzer tot een lief meisje van ongeveer dertien jaren.

‘Mijnheer, waar komt u van daan?’ vroeg zij mij, op duidelijk verstaanbaren toon.

‘Uit 's-Hertogenbosch.’

‘Uit 's-Hertogenbosch, de hoofdstad van Noordbrabant,’ hernam zij onmiddellijk.

‘Kent gij ook een buitengewoon merkwaardig gebouw te 's-Hertogenbosch?’ vroeg de hoofdonderwijzer.

‘De St. Jan’s-kerk.’

‘welke drank wordt te 's-Hertogenbosch buitengewoon veel gebruikt?’

‘Bier.’

Of 't ook algemeen bekend is dat in den Bosch veel bier wordt gedronken, zelfs de doofstommen *spreken* er van!

‘Hoe heet de streek waarin de stad 's-Hertogenbosch ligt?’

‘De Meijerij.’

‘Kent gij nog andere voorname steden in Noord-Brabant?’

‘Ja, Breda, Tilburg, Eindhoven.’

‘Wat wordt te Tilburg voornamelijk vervaardigd?’

‘Lakens en wollen stoffen.’
‘Kent gij een gesticht als het onze in Noord-Brabant?’
‘Ja, te St Michiels-Gestel, bij 's-Hertogenbosch.’[1]

(1) Ik hoop weldra in de gelegenheid te zijn ook eenige belangrijke bijzonderheden mede te deelen betreffende dit merkwaardig instituut.

Dit alles vertelde mij een kind dat doofstom was, geheel zonder te aarzelen en zoo duidelijk dat ik naar geen enkel woord behoefde te raden. Hoe vele kinderen van dien leeftijd zijn er niet in ons land, die goede ooren en een vlugge tong bezitten, en toch het antwoord op zulke vragen schuldig moeten blijven!

Het onderwijs in het instituut voor doofstommen is hoofdzakelijk geschoeid op de methode van den abbé de l'Epée, die zich zoo verdienstelijk heeft gemaakt voor de ongelukkigen, die van gehoor en spraak zijn beroofd. Ik moet ieder, die te Groningen komt, aanraden een bezoek aan dit instituut te brengen; men wordt daar met de meeste welwilendheid ontvangen.

Een dichterlijk beeld.

Een der grootste engelsche dichters, Shakespeare, wier verrassende scheppingen in de massa drama's die hij heeft geleverd, altijd een buitengewoon karakter dragen, heeft ook de stoffe geleverd tot de voorstelling eener excentrieke heldin zooals men ze in 't werkelijk leven nooit aantreft, die echter misschien daarom te grooter effect maakt.

Viola is de naam dier heldin, waarvan ons het beeld door den schilder Heinrick wordt teruggegeven op eene wijze die den kunstenaar een groot succes verworf op een der expositiën van de koninklijke academie te Londen.

De dichter wiens buitensporige denkbeelden men alleen om zijn groote gaven en het verblindend schitterende dat daardoor in zijn ideeën ligt, een weinig door de vingers heeft gezien, is ook in de voorstelling van deze poëtische figuur zijn gewonen gang gegaan. Een persoon die een plan dat verre boven haar krachten ligt, opvat en dat aangrijpt en doordrijft ondanks alle tegenspoeden en ongehoorde lotswisselingen, deze persoon wordt ons door den schilder die den grooten dramatist zeer goed begrepen heeft, voor oogen gebracht in een toestand waarin zij aan de volheid van haar mijmering en melancholie is overgegeven en nogtans met al de kracht van haar geprikkelde verbeelding en met meer dan gewone hardnekkigheid vasthoudt aan een plan dat enkel in de lucht hangt.

Die zware melancholie en sterke hardnekkigheid zijn door den kunstenaar in de trekken en de houding van de dichterlijke heldin met veel talent neergelegd.

De kleine duikelaar.

De zilveren spiegel
   Van 't blauwende meir
Kaatst helder, mijn jongen,
   Uw aangezicht weer;
Maar klaarder weerspiegelt
   Uw hart in uw oog,
Dat nimmer mistrouwde,
   Dat niemand bedroog.

Geen stormen bewegen
   Het vlak van den vloed,
Zoo rustig en vredig

Is, knaap, uw gemoed.
Een golfje slechts dartelt
Het watervlak rond,
't Is 't schuldeloos lachje
Dat speelt om uw mond.

Gij lacht als ge 't hoofd duikt
In 't koelende nat,
En frisch van uw lokken
De druppelen spat;
Die drupplen zoo glinstrend
Als edelgesteent',
Zij worden nooit tranen
Uit droefheid geweend!

Vermaak u, mijn jongen,
Wees schuldeloos blij,
De zonnige dagen
Gaan spoedig voorbij.
Vermaak u, nu 't water
Tot duiken u noodt;
Doch, knaap, wees voorzichtig,
Ook hier loert de dood!

B. VAN MEURS.

Een hospitaal voor kinderen.

Londen biedt een ruim en doornig veld voor de liefdadigheid. Vele en vele zijn de milde gaven die alom verspreid zijn, en toch is het getal der verwaarloosde armen er zoo groot.

De derde gravure in dit nommer schetst een tooneel in de ontvangstzaal van een hospitaal voor kinderen. De persoon die mede het schouwspel bijwoonde en het beschreef, zegt er van: 'Een uitgeteerde, een van ellende haast bezwijkende vagebond - wat de jaren betreft, nog een kind - is van de besneeuwde straat naar binnen gedragen. Zijn gelaat is bleekgeel, zijn lippen zijn zwart en de weinige lompen die hem omhangen, getuigen hoe hard de wereld geweest is voor dat kleine schepsel. Zijn even jonge lijdensgenooten staan toe te zien, terwijl hij op de knieën van een oud man rust en een van de bedienden - het publiek weet niet hoe goedhartig en medelijdend die karig beloonde bedienden in de asylen zijn - schenkt een verfrisschenden drank in. Een ander bediende verwijdert zachtkens de andere rondomstaande knapen en dringt hen weg van den jeugdigen invalide. Zulke tooneelen doen iemand het hart tot in de keel komen. Wanneer zulk een ongelukkig kind zijn oogen opent en de dank u tegenstraalt uit dien blik, dan is die blik op zijne wijze verpletterend. De toeschouwer staat bijna als een misdadiger voor zulk een ongelukkige, hij staat daar als medeplichtige aan de wreede slagen, die een hardvochtige maatschappij den kleinen verlatene toebracht door hem hulpeloos te laten liggen op de koude, harde straat.'

Luistervinken.

Van alle soorten van vinken, die er bestaan, zijn de luistervinken voorzeker wel het meest te vreezen.

Gewoonlijk toch, wordt er niet enkel uit nieuwsgierigheid, nog minder om het nieuws voor zich te houden, luistervinkje gespeeld. O neen, zoodra men slechts iets is te weten gekomen, moet het terstond verder verteld worden, opdat het iedereen toch maar zal weten.

Wij zullen niet zeggen dat dit altijd met kwaad opzet gebeurt, hetgeen den luistervink dubbel verachtelijk zou maken, doch de gevolgen van zijne hoogst onwelvoeglijke onbescheidenheid zijn en blijven niettemin toch dezelfde, en in het spreekwoord: ‘luistervinken deugen niet,’ ligt al reeds een veroordeeling.

Ook het luistervinkje van de gravure op de laatste pagina van dit nommer, schijnt tot deze laatsten te behooren. Immers het is niet aan te nemen dat het onschuldige gezichtje, daar met slechte oogmerken staat te luisteren.

Dit neemt echter niet weg, dat wij bij ons eerste gezegde blijven: van alle soorten van vinken, is de luistervink wel het meest te vreezen.

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.
(*Vervolg*.)

Nog een handdruk, nog eene aanbeveling van den jongen baron, dat hij verlangt niet gekend te zijn onder den naam zijns vaders, nog eene belofte van een tweede bezoek, en met een opgeruimder gemoed keert de pastoor en zijn jonge vriend naar de pastorij terug.

Wat is alles vroolijk en zonnig voor den ouden geestelijke, nu hij weet dat Dreuzel als eerlijk geloovige sterven wil! Alles bekomt andermaal een bemoedigend uiterlijk voor hem, hoe doodsch en akelig de toekomst van het dorp hem, een paar uren vroeger, ook voorkwam!

Zelfs de voorzegging van den ouden Dreuzel, dat de familie Plos eens in het kasteel zal terugkeeren, erlangt voor den goeden man eene zekere waarde.

‘Neen,’ laat er de blonde jongeling vroolijk op volgen; ‘neen, nu niet meer, sinds de ontmoeting van mijnheer Eleodoor; zelfs nu niet meer als boschwachter.’

V
De kaart begint te keeren.

‘Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse, zoo vangt de opgeblazen geschiedenis van Telemachus en de malle Calypso aan: mejuffer Euphrasie Peters verkeert in denzelfden gemoedstoestand als mevrouw Calypso.

Men mag met zooveel minachting als men wil, op dien blonden ‘gouverneur’ neêrzien, maar Euphrasie's hart heeft hij getroffen, en aangezien de weinige kans die er voor de kasteeldochter opdaagt, zal zij zich allerbest met dien blonden ‘schoolmeester’ vergenoegen.

DE KLEINE DUIKELAAR.

EEN HOSPITAAL VOOR KINDEREN.

Helaas, zelfs die Telemachus ontsnapt haar, terwijl hij daar op het kasteel, als een vischje in het water, als een paradijs-appeltje aan den boom, had kunnen leven!

Waar is hij heen getogen?

Misschien zit hij verre van hier, in dit of dat arm boerendorp, om de domme kinderen het *a, b, c* te leeren.

Dat is nu juist het geval niet.

Mijnheer van Hilversum, of beter gezegd baron Alfred Plos van Peelland, heeft dezer dagen aan zijn ouden vriend, den pastoor, geschreven dat hij zijn examen heeft afgelegd als attaché van legatie en den buitengewonen gezant bij het Weener hof, als secretaris vergezellen zal.

Dat heeft nu wel in het dagblad gestaan, hetwelk mijnheer Portunaculus dagelijks leest; maar dewijl men baron Plos van Peelland niet kent, tenzij dat de vroegere eigenaar van het kasteel denzelfden naam droeg, heeft men daarop geen acht geslagen.

Allengs wordt de 'gouverneur,' zijne korte aanwezigheid op het kasteel en het tooneel aan het huis van Dreuzel, vergeten en alleen Calysopso-Euphrasie staat, wel niet juist, aan den oever der zee, want er is natuurlijk geen zee; maar toch soms aan den boord van den vuilen vijver te droomen - eene bezigheid, die niet zelden door een paar donderende vloeken van den edelen heer Portunaculus onderbroken wordt.

Men houdt zich weldra op het kasteel met belangrijker zaken bezig, dan met een blonden 'schoolmeester.'

De fortuin van mijnheer Portunaculus Peters heeft, ten gevolge van dwaasheden, om geen ander woord te bezigen, door vader, zoon en dochter begaan, en eindelijk door mislukte beursspeculatiën, eene breuk gekregen waarvan zij niet genezen wil.

De vader heeft zijn zoon, zijne verteringen verweten, de zoon heeft den vader dergelijke aangename dingen niet gespaard; de dochter heeft in dat wanluidend concert hare plaats gevonden - kortom, die lieve familie heeft eenige dagen lang aan de bedienden van het kasteel, een schier onverdoken tooneel van 'lieftalligheden' geleverd.

Mijnheer Portunaculus zou zijne liefde voor zekere, vooral met zijne jaren niet meer overeenstemmende, vermaken beteugelen; mijnheer Eleodoor zijn al te ruime uitgaven voor alle soorten van genoegens inkrimpen, en eindelijk aan een . . . geldhuwelijk denken, dat alles weêr zou effen maken.

Verder zou men hier en daar wat kostelijke boomen vellen, de huur van eenige pachters opslaan - ze mochten dan ook al wat schreeuwen - een halfdozijn bedienden, hoe mager betaald ook, afdanken en onder anderen de tot niets meer goed zijnde Dreuzel, die daarenboven een vriend van hun aartsvijand, van den pastoor, geworden is.

Ja, Dreuzel is geen boschwachter meer; zijn huis is ontruimd, zijn huisraad verkocht en hij zelf staat onder den blooten hemel, verzwakt door de ziekte die hem, volgens ieders denkwijze, sedert lang ten grave had moeten slepen; maar Dreuzel schudde het hoofd en zeide:

'Als het ander kasteelvolk zal teruggekomen zijn, zal ik sterven.'

Niemand wist wat de oude zeggen wilde, en de spraak ging dat het Dreuzel in het hoofd scheelde; zelfs Kaat verstond er niets van en gaf er ook geen acht op.

Kaat zal de wijde wereld ingaan, als haar vader maar verzorgd is; zij zal gaan dienen. Nu, dat heeft ze toch reeds lang meenen te doen; doch men moest den oude rustig in zijn huis hebben laten sterven; meer heeft zij niet gevraagd.

De haat jegens den rijken zoon en den vader, brandt nu in de wilde ziel van het meisje; zich wreken, dat denkbeeld vervult hare ziel.

Trouw als een hond is zij Eleodoor gevolgd, doch de hond werd getrapt en is nu razend kwaad geworden.

Haar gelaat is bleek, haar donker oog flikkert onder de lange zwarte wimpers, en het korte, op het voorhoofd neêrvallend, verward kroezend, haar geeft haar een duivelsch uiterlijk.

'Waar wilt ge heengaan?' vraagt Kaat aan baar vader, die voor de deur der ontruimde woning staat, in zijn grijzen soldatenjas gehuld en het oude ganzenroer op den schouder gehangen. 'Wilt gij naar den notaris gaan, die u het geld van den verkoop des huisraads zal voorschieten?'

De oude schudt bedenkelijk het hoofd.

'Of zoudt gij er een aandeel van willen?' zegt de oude.

'Neen, ik heb genoeg om de wereld in te gaan,' luidt somber het antwoord.

'En waarom zoudt gij hier niet dienen, Kaat?'

'Ik haat dit dorp; daarbij wie zou de 'duivelin' in huis nemen?'

Dreuzel zwijgt; hij gevoelt het gegronde der opmerking zijner dochter.

'Nu,' zegt deze, 'waar gaan wij heen?'

'Naar dengene dien ik het meest miskend heb, naar den pastoor.'

''t Zij zoo,' mompelt Kaat.

Het tweetal stapt langzaam over den zandweg, die naar het dorp leidt; Kaat ondersteunt den oude, die van tijd tot tijd rusten moet om niet van vermoeienis te bezwijken.

Geen woord wordt er tusschen vader en dochter gewisseld, die overigens geen van beiden van zeer mededeelzamen aard zijn; er verliepen dagen in het huis aan den boschweg, dat er geen woord gesproken werd en de oude Dreuzel enkel met een teeken van de hand zijn verlangen voor dit of dat uitdrukte.

Het paar bereikt den steenweg.

Een paar wit-bruine jachthonden springen hijgend uit het kreupelhout, beschrijven eenen cirkel op den weg, blaffen tegen Dreuzel en zijne dochter, keeren in het hout terug en springen snuffelend langs den grond weer te voorschijn.

De boschwachter en Kaat staan tegen den ouden met mos begroeider eik stil, aan welks stam, op zekere hoogte, een grof gebeiteld kruisbeeld gehecht is - een beeld, dat er sedert jaren hangt, in den Zomer beschaduwd door het eikenloof, in den Winter soms met een blinkenden ijs- of sneeuwmantel omhuld.

Gelukkig hoort die boom niet aan mijnheer Portunaculus, die even als zijn zoon, reeds dikwijls door dat 'afschuwelijk ding' geërgerd is geweest.

Welhaast verschijnt de eigenaar der honden, mijnheer Eleodoor, op den weg.

Het zien der twee personen onder den eik, doet hem verbleeken; hij zou veel gegeven hebben om dien ouden Dreuzel en die 'duivelin' niet meer ontmoet te hebben.

De oude Dreuzel neemt het ganzenroer van den schouder en doet driftig den haan knakken; doch hij zet daarna kalm het geweer aan den voet, terwijl Kaat, altijd het donker oog op den jongeling gericht, geen de minste beweging maakt, om het voornemen van den ouden man te raden, en, ware het misdadig, dit te beletten.

Eleodoor blijft op een tiental stappen staan, bleek en bevend; hij durft zijn weg niet voortzetten, uit vrees dat die duivelsche Dreuzel hem een kogel in den rug jagen zou.

'Pas op, Dreuzel,' roept de jongeling, 'of het zal u rouwen!'

Er zweeft een spotachtige glimlach over het bleek en beenderig gelaat van den ouden boschwachter.

'Dat moogt gij Dien daarboven danken!' zegt de man, met den vinger op het houten beeld wijzende. Dacht ik nog, zooals gij mij wildet leeren denken, dan schoot ik u neêr als een hond; sinds Die daar tot mij gekomen is, zeg ik: laat hem ongemoeid zijnen weg gaan; zijne rekening zal wel eens vereffend worden.'

'Ik weet niet wat gij wilt! Men heeft u altijd eerlijk betaald; doch waar staat het geschreven, dat men u nog honden moet als gij geen dienst meer bewijzen kunt?'

'Gij hebt gelijk, jongen; de vroegere kasteelheeren, zoo heeft men mij verteld, deden dat niet; maar andere tijden, andere zeden. In onzen tijd werpt men weg wat niet meer opbrengen kan, en men neemt nieuwe en versche krachten. Wat is er natuurlijker: als uw hond versleten is, schiet gij hem neer; als uw paard te oud wordt, maakt gij het af; als een dienaar geen kracht meer heeft, jaagt gij hem onder den blooten hemel. Doch waarom zouden wij, arme duivels, zóó behandeld, dan op onze beurt ook niet zeggen: als gij een nutteloos tweepootig ondier ziet, dat slechts loert om ons te benadeelen, wel schiet het neêr! Maar wees gerust: Die daarboven heeft mij geleerd u te vergeven en mij zooeven gezegd: 'aan mij komt de wraak toe.'

Eleodoor herademt; maar ten eenemale gerust gesteld is hij niet: die kerel in zijn grijzen soldatenjas en het geweer in de beenderige hand, schijnt hem toe zinneloos te zijn.

'Weet ge nog, jongen,' hervat Dreuzel, 'dat ge mij een flesch jenever en een vijffrancstuk aanbood, om dat beeld op zekeren nacht in stukken te slaan? Dreuzel deed het niet, want hij huiverde toen hij onder den eik stond en 't was alsof het beeld, in den maneschijn, leefde. Welnu, als nog ooit de zucht in u opkomt om dat beeld te breken, denk dan dat het u van den dood redde. Zonder den Gekruiste zou ik u behandelen zooals men handelt in eene wereld zonder God.'

De jongeling vindt geen antwoord; hij gaat eenige stappen achteruit, springt in het kreupelhout en verdwijnt.

Kaat heeft geen woord gesproken; haar donker oog bleef onbeweeglijk op den zoon van den kasteelheer gericht; hare bleeke lippen waren op elkander geprest; hare handen hadden geene de minste beweging gemaakt.

Neen, zij denkt gewis zoo liefdevol niet als haar vader; bij haar is de genade nog niet tot in het hart gedaald; zij denkt integendeel aan wraak, die eens, wie weet wanneer! zal uitbarsten.

'Hoe die pastoor vader toch heeft omgekeerd!' denkt Kaat, zonder echter den minsten lust te gevoelen zich even zoo te laten omkeeren.

Maar nu men aan het hek der pastorij gekomen is, nu de deur der woning geopend wordt en de priester zelf op den dorpel verschijnt om den ouden man te ontvangen, gevoelt zij iets dat haar den adem als het ware afsnijdt.

De oude geestelijke, met zijn sneeuwwit hoofd, treedt nader en opent het hekken:

'Ik weet, Dreuzel,' zeide hij, 'dat gij geen dak meer hebt om onder te slapen en gij doet wel tot mij te komen, die u als een goede broeder als een zoon van den Vader hierboven, ontvangen zal. Kom binnen, Dreuzel.'

De oude man staat stil, hij is diep bewogen en de hand voor de oogen slaande, weent hij.

'Kom, kom, Dreuzel' hervat de pastoor, 'gij zijt welkom in mijn huis; treedt binnen tot dat ik voor uwe toekomst gezorgd heb.'

'Ik heb u veel leed toegebracht, mijnheer pastoor' . . . . . zegt aarzelend de oude man.

‘En is uwe rekening niet vereffend, Dreuzel? Hoe zou ik dat alles nog gedenken, als de goede God in den hemel er ‘voldaan’ onder geschreven heeft?’

De geestelijke legt den arm van den boschwachter in den zijne en leidt hem voort.

Kaat staat, met strakken blik en beweegloos, tegen het ijzeren hek, blijkbaar ten prooi aan eene hevige gemoedsaandoening, aan een inwendigen strijd.

Voorwaar, die pastoor is geen schurk, zooals de zoon van 't kasteel haar altijd heeft willen doen gelooven; hij is integendeel een goede vader, die den ouden Dreuzel een rustig en kalm einde belooft.

En plotseling toeschietende, grijpt Kaat de hand van den priester vast en kust ze dankbaar. Daarna wendt zij zich om en snelt buiten, zonder naar de stem des pastoors nog te luisteren.

Deze staart het meisje achterna en zijn oog wordt vochtig. Neen, ook dat kind zal niet verloren zijn!

Eenige dagen nadien is Dreuzel behoorlijk bezorgd en heeft Kaat met een aanbevelingsbrief van den pastoor, het dorp verlaten.

Op het kasteel is men woedend: Portunaculus en zijn zoon, zien in dat weldoen niets dan een nieuw middel, om hen den voet dwars te zetten. Zij immers hebben nooit de weldadigheid met eenig ander doel uitgeoefend, en zij schrijven hunne tegenpartij de gevoelens toe, die hen zelf deden handelen.

Op Dreuzel zullen zij zich wreken, en men zal hem aanklagen voor bedreiging, misschien wel van poging tot moord.

Waarom niet? Heeft hij onder den eik niet stil gestaan, zijn geweer van den schouder genomen, den haan doen knakken? Heeft hij niet woorden uitgesproken, die duidelijk zijn voornemen te kennen gaven? Wat had de justitie meer noodig, om dien gevaarlijken kerel voor eenige maanden achter de traliën te steken?

Was zijn voorgaande leven daarenboven niet hoogstens laakbaar? Reeds een paar malen werd hij veroordeeld; hij was verslaafd aan den drank, was een twister, een vechter geweest . . . . .

‘Ja maar,’ merkt mijnheer Portunaculus op, ‘de man was ijverig in onze dienst, kent ons gaan en staan, ons leven en streven; hij zal zich menig zilverstuk herinneren dat hem in de handen werd gestopt.

‘Bah! wij zullen zeggen dat hij liegt!’ valt Eleodoor in.

‘Men zal zeggen, dat de feiten door welke wij het hem ten last gelegde, verzwaren, juist op ons aandrijven gepleegd zijn . . . Neen, neen, laat die zaak liever rusten. Die Dreuzel is een gevaarlijke kerel en zijne dochter is een slang, die u letterlijk verwurgen zou.’

Mijnheer Eleodoor vindt in den aanvang veel groote woorden tegen die opmerking; maar heimelijk moet hij zeggen dat ‘de oude’ gelijk heeft.

‘Laat ons liever aan het huwelijks ontwerp denken,’ zegt de vader. ‘Zorg vooral dat ge dat meisje los krijgt, jongen. De oude Schut-van Tulden is eene wonderlijke kerel, maar die gouden knoopen aan de broek heeft, al schijnt hij uiterlijk dan ook maar een eenvoudig burger te zijn. Vergeet echter niet wat ik u reeds zeide, de man is een pilaarbijter, een kwezelaar van de grootste soort. Slaat dus tienmaal daags een kruis van een armslengte, en spreekt met het meeste ontzag over al het zwarte hemelgespuis. Begrepen? 't Is maar om de duiten te doen, jongenlief, en als deze eens zullen binnen gestreken zijn, hang dan het oude vendel maar weêr uit en laat het wijd en breed waaien.’

Mijnheer Eleodoor is het met die denkwijze niet gansch eens; hij is jong en nog geestdriftig voor groote woorden.

‘Men heeft princiepen, of men heeft er geen,’ mompelt hij.

‘Domkop!’ zegt Portunaculus. ‘Neemt gij dan de groote woorden onzer dagbladen voor ernstig op? Dat is goed voor het gemeen, ja, maar niet voor menschen van verstand en doorzicht, zooals wij zijn. Trouwens alles is maskerade in onzen tijd, en wie de huik niet naar den wind hangt, komt er niet . . . . .’

Gij, eerlijke Portunaculus! Gij, man van overtuiging en princiepen! Ja, gij zijt de wezenlijke personificatie van de moderne denkbeelden, de type, kortom, van den wezenlijken Tartuffe!

VI
Andere personen op het tooneel.

Ter zijde van den steenweg, die van Antwerpen naar Brussel geleidt en op een uur afstand van eerstgemelde stad, ligt een buitenverblijf dat in zijn park en hoog geboomte schier verloren is gebouwd.

Het huis is van de openbare baan bijna niet zichtbaar, en waren het niet de breede gracht, het ijzeren hek met vergulde punten en de lange en prachtige dreef van lindeboomen - men zou daar ter plaatse, naast den steenweg, niet vermoeden dat er een buitengoed ligt.

De lindeboomen, die wel ruim eene eeuw kunnen tellen, steken hunne reusachtige armen over den weg heen en houden deze zoo dicht in elkander gestrengd, dat er geen droppeltje regen door het gewelf dringen kan.

De grond der dreef is zuiver en met eene bewonderenswaardige regelmatigheid in zig-zag opgeharkt.

Ter helft van de dreef vormt deze laatste een rond punt van hoog opgaande boomen; in het midden dezer rondte, van welke de kruislaan uitgaat, is eene waterkom met hardsteenen rand en ruim voorzien van goudvischjes.

Nog eenige stappen recht toe voort en men ziet, rechts en links van de dreef den zoogenaamden engelschen tuin, waar het vergezicht echter telkens door groepen lariks, cederboomen of fijne masten, wordt afgesneden; doch tusschen de boomen door, verraadt zich hier een bloemperk, daar eene witte bank, ginds een beeld, verder eene rustieke brug, een uitlokkend koepeltje of schaduwrijk prieel.

Eindelijk bereiken wij de woning zelve: een gebouw van gelen steen, in rocaille-stijl, met eene verdieping.

Langs geheel den voorgevel strekt zich een bordes, vijf of zes halfronde trappen hoog, uit.

De voorgevel is door een gebeeldhouwde frontispice bekroond, een ruim bewijs dat de bouwer een kunstlievend man moet geweest zijn, te meer dat het werk daar ter plaats, slechts weinig bewonderaars tellen kon.

Voor het huis staande, waart het oog over een effen en zorgvol onderhouden grasveld met bloemperken en een uitgestrekt watervlak, hetwelk zuiver als een spiegel, gansch het gebouw weerkaatst.

Aan groepen plantgewassen bloemen, rustbanken, vazen, beelden, aan hoog geboomte op den achtergrond, aan verrassende vergezichten, schaduwrijke plekjes, wandelingen tot in het oneindige, is hier voorwaar geen gebrek.

Het huis binnen draagt denzelfden stempel als buiten; de kamers zijn schier allen met geschilderde paneelen bezet, de witte deuren zijn met vergulde biezen omboord; de meubelen netjes, zonder veelkleurige pralerij en klatergoud, zijn van het laatst

der verledene eeuw; maar alles is keurig, alles kenmerkt die degelijkheid, welke men zoo zelden bij den nieuweren rijke aantreft.

In het huis kan men zich gemakkelijk honderd jaren terugdroomen; maar als men een blik uit het venster werpt, wordt men tot onzen tijd terug gebracht, dewijl daar alle stijve vormen en lijnen - de oude lindedreef uitgezonderd - alle steile hagen, vierkante perken en kunstig versneden en verwrongen boomen, kortom het stelsel Lenôtre, gansch verdwenen is.

Wij bevinden ons op het buitenverblijf van mijnheer Schut-van Tulden.

De familie is vergaderd in de huiskamer, uit welke men een heerlijk gezicht heeft op den grooten vijver en de groepen boomen in de verte, wier loof hier donker, daar licht groen, ginds bruinend en gelend tengevolge van den Herfst, een rijke verscheidenheid van kleuren oplevert.

De oude heer zit voor het venster en rookt de lange oud-hollandsche pijp; hij is een zestiger met sneeuwwit hoofdhaar, maar zijn aangezicht is nog frisch, en ware het haar zoo wit niet, men zou wel tien jaar minder op zijne levensrekening schrijven.

Het uiterlijk van dien man is kalm, goedhartig, eenvoudig; ingetogenheid, die echter de vroolijkheid niet buiten sluit, schijnt een zijner hoofdeigenschappen. Hij spreekt over het algemeen weinig in den aanvang eener bijeenkomst; hij luistert integendeel, zelfs met eene naïve aandacht en uiterste welwillendheid, 't geen hem bij den oppervlakkigen waarnemer wel eens voor een zeer gewoon mensch doet doorgaan, doch welke denkwijze voor den scherperen opmerker weldra verandert, wanneer hij eene der zoo juiste, bondige en kernvolle oordeelvellingen van den grijsaard weet op te vangen.

Die terughouding is overigens bovenal de eigenschap van een paar meisjes: eene allerliefste brunette, mejuffer Ada, die door een kunstenaar als model voor het beeld eener koningin kan gebezigd worden, zooveel edels en tevens goedhartigs troont op haar wezen, en een jongere blondine, mejuffer Dora, wel is waar, minder schoon, maar prettiger, we zullen zeggen petillanter, een woord dat wij moeilijk in al zijne waarde kunnen weergeven.

Bij Albert, de vijf en twintigjarige zoon van mijnheer Schut-van Tulden is die eigenschap juist zoo groot niet; maar toch bezit hij die terughouding welke nooit den eersten rang wil innemen, al zou men er recht toe hebben; die meer doet luisteren dan zeggen en voorzeker nooit pronken doet met naam, blazoen en zeker niet met dat triviaal woordje ‘geld’ - en echter is de familie Schut-van Tulden niet alleen rijk, maar zij is daarenboven van den oudsten, doch niet betitelden adel.

Het leven der familie is grootendeels verborgen. Voor de wereld gaat de oude heer door voor een zeer gewoon, maar zonderling man, die niet op de hoogte van onzen tijd, erg nauwgezet en zelfs gierig was.

Wie echter een oogslag in dien huiskring heeft kunnen werpen, vindt integendeel ten slotte een man met strenge grondbeginselen, in zijn huiselijk leven alleen zijn geluk zoekende, overtuigd katholiek, zonder dat conditioneele ‘maar,’ hetwelk zooveel goeds bederft; ruim gevend in het ongeluk en zijne giften van flinke bankbiljetten immer en in alles onder het ‘naamloos’ verbergende. Men vindt in hem, zooals wij reeds zeiden, bij scherp onderzoek, een man van rijp oordeel, veelzijdige kennis en bij alle zijne kinderen liefde tot studie, zang, muziek, kunst en huiselijk verkeer.

Al die hoedanigheden heeft de zoon van Portunaculus, die met Albert op dezelfde kostschool ontwikkeld werd en ten gevolge dezer oude en sinds lang afgebroken betrekking, er in gelukt is, eene uitnoodiging voor eene jachtpartij bij den heer Schut-van Tulden te bekomen, of beter gezegd mijnheer Eleodoor heeft zich zelf

genoodigd en de kiesche Albert heeft niet geweigerd - al die hoedanigheden, heeft de zoon van Portunaculus zelfs niet zien doorschemeren.

De eenvoud der familie neemt hij voor iets burgerachtigs; de voorbehouding voor onwetendheid, voor onbekendheid met wat hij denkt het *hige life* te zijn, de aandacht, hem door den ouden heer verleend, beschouwt hij als bewondering voor zijn talent van aangenaam verteller,

en door die gewaande overmacht aangevuurd, ratelt mijnheer Eleodoor ten slotte gansch alleen.

Met gloeiend ronde oogen, gloeiende wangen, spreekt hij over zijn kasteel, zijne betrekkingen, zijn geld -*fi donc,* denkt de prettige Dora - over zijne reizen, paarden, jachten; over feesten, bals, operas, en hij is overgelukkig als de oude heer eens glimlacht, en vooral als mejuffer Ada soms, maar o zoo schaars, een statig knikje met het hoofd geeft

Wat de vroolijke Dora betreft, die acht zich te jong om zich in dergelijk gesprek, zelfs met eene stilzwijgende goedkeuring te mengen, en daarom blijft ze diep over haar borduurwerk gebogen zitten, echter niet zonder van tijd tot tijd een schelmschen blik op den spreker te werpen, die zooals zij vreest, bedreigd wordt van letterlijk in brand te zullen schieten.

Die menschen zijn echter te goed om dit zwak reeds ten nadeele van den zoon van Portunaculus uit te leggen, evenmin als zijne rijke verscheidenheid in kleeding, die wonderlijk afsteekt tegen de strenge eenvoudigheid, in alles wat toilet aangaat op het buitenverblijf.

LUISTERVINKEN

De nacht brengt raad! Den volgenden dag is mijnheer Eleodoor kalmer; hij gaat, volgens de goede inlichtingen van papa Portunaculus, met de dames ter dorpskerk en slaat zoo'n vreeslijk groote kruisen, dat ook dit welhaast argwaan dreigt op te wekken, te meer daar de kruisen van den jongen heer iets links hebben.

Geen wonder, mijnheer Eleodoor heeft sedert lang de gewoonte van die soort van oefening verloren!

Indien de oude heer het oog op een van die bewegingen laat vallen, zal hij misschien onmiddelijk iets vermoeden; maar mijnheer Schut-van Tulden houdt onafgewerd het oog op het kerkboek, al is de bewerking van mijnheer Eleodoor wel juist zóódanig ingericht, dat ze door den vader zou moeten gezien worden.

Neen, bepaald mijnheer Eleodoor is geen behendig comediant.

Op het oogenblik dat hij de kerk verlaat, overvalt den zoon van Portunaculus eene bange rilling, en het koude zweet loopt hem over de lenden.

Daar, naast den laatsten pilaar der kerk staat, altijd het donker oog op hem gericht, een wezen dat hem alles behalve welkom is - Kaat Dreuzel.

Ja, deze heeft alles gezien; zij heeft hem zien knielen, het kruisteeken zien maken, zien huichelen. . . . .

Wat deed die slangerige meid daar? Gewis niets goeds; haar oogopslag heeft het hem wel gezegd.

Is Kaat Dreuzel in betrekking met het buitenverblijf? Welnu, hij heeft immers den gouden sleutel in den zak, om haar praatzieken mond te sluiten? Dat volkje is toch in alles en voor allen met geld te koopen; doch het beste is niets van die eervolle kennis te reppen, voordat de nood wezenlijk aan den man komt.

(*Wordt vervolgd*.)

[Nummer 51]

Het Luxembourg tijdens de renaissance.

Het Luxembourg, dat zijn naam ontleent aan den eigenaar van wien Marie de Médicis het terrein kocht, waar zij een residentie- paleis wilde stichten, is een prachtig monument van den renaissance-stijl.

HET LUXEMBOURG TIJDENS DE RENAISSANCE.

De weduwe van Henri IV wier prachtlievendheid en zucht tot schitterende praal in de ruime en sierlijke Tuilerieën en Louvre nog te enge en scherpe grenzen vonden, wilde ter plaatse waar nu de Champs Elysées zich vertoonen, een heerlijk verblijf voor zich laten aanleggen maar dit bleef, wat haar plan betreft, een luchtkasteel.

In 1612, een paar jaren na den dood van Henri IV besloot zij een paleis te laten bouwen, meer overeenkomstig haar smaak dan het Louvre en de Tuilerieën, die haar o.a. niet comfortabel genoeg voorkwamen.

Zij kocht daarom van den hertog Piney-Luxembourg een ruim grondeigendom, waarbij zij, zoover men het haar wilde afstaan, nog verscheidene omliggende terreinen voegde.

De regentes koos tot bouwmeester Jacques de Brosse en gaf aangaande het plan haar wensch te kennen, dat het nieuwe gebouw in de uitwendige versieringen gelijken moest op het paleis Pitti waar de groothertogen van Toscane gewoonlijk resideerden, en waar zij het levenslicht aanschouwde.

't Is er echter alles behalve een namaaksel van en munt uit door eiger aardigen stijl terwijl het park met zijn kolossalen aquaeduct niet minder de bewondering trekt.

Onze eerste gravure biedt een gezicht aan op het park Luxembourg gelijk 't in de dagen van Marie de Medicis het oog van den bezoeker trof.

De aanleg der tuinen werd reeds aangevangen twee jaar vóór er een steen aan het gebouw was gelegd. Deze waren dan ook kant en klaar, toen het paleis nog niet betrokken kon worden. Het ongeduld der regentes om toch maar zoo spoedig mogelijk de terrassen en bosschages gelijk die reeds op het papier stonden, in werkelijkheid voor oogen te hebben, was oorzaak dat men, zoodra het terrein schoon was, bijna hals over kop begon af te bakenen en te planten.

De omvang der tuinen overtrof verre hun tegenwoordige uitgestrektheid. Niet minder prachtig dan het paleis was ook het park. Twee verdiepingen van terrassen, met ijpen boomen en grillig besnoeide palmbosschen beplant, door balustrades afgeschut, met kleine fonteinen versierd wier bekkens van veelkleurig marmer heerlijke tinten vormden in het groen, liepen om het parterre heen, dat minder diep maar meer uitgebreid was dan thans. Hier slingerden zich bloemperken, met de schoonste soorten voorzien, om een ruim bassin in welks midden zich een looden beeldengroep verhief.

Het water voor de verschillende fonteinen en bassins benoodigd, wordt langs een reusachtigen aquaeduct uit het dorp Arcueil aangevoerd. Die waterleiding door een deskundige vergeleken met de schoonste monumenten die ons de oudheid in dit genre heeft nagelaten, werd evenals het park, zoodra mogelijk, reeds in 1613 ondernomen, onder het opzicht van den architect aan wien ook de bouw van het paleis was toevertrouwd. De eerste steen van den nieuwen aquaeduct werd gelegd op de ruïnen van den vroegeren romeinschen, door de regentes zelve en haar zoon Lodewijk den XIII^{en}. Elf jaren later was het werk voltooid.

Die aquaeduct telt ongeveer driehonderd negentig meters in de lengte en vier en twintig meters in de hoogte, zij bestaat uit vijf en twintig bogen en brengt een verbazende massa water aan, dat in een der gebouwen van het observatorium geleid, voor twee derde gedeelten wegvloeide naar de verschillende bekkens en stralen, daarbij tevens het noodige water aan het paleis leverde. De rest stroomde naar drie omliggende stadswijken, waar de bewoners het zich konden aanschaffen bij een veertiental gewone fonteinen of pompen die eenige jaren geleden nog bestonden.

Het park en paleis Luxembourg is steeds een der bezienswaardige gedeelten van Frankrijk's hoofdstad gebleven.

Het biddende Frankrijk.

Groote, ontzettende gebeurtenissen moesten plaats hebben alvorens Frankrijk, dat zich altijd met trots de oudste dochter der Kerk genoemd had, zich dien titel weder waardig zou maken.

De revolutie van 1793, de regeering van Napoleon I en diens val, de revolutie van 1848 met Napoleon III, waren zooveel stormen die het geloof in veler harten geschokt hadden, en deden vreezen dat de groote wereld in Frankrijk voor altijd het vaderlijk geloof verloren had.

Vooral onder de regeering van Napoleon III hadden de zedeloosheid en de uitspattingen den hoogsten trap bereikt, en voerden het volk tot eene verblindheid, die aan het ongeloofelijke grensde.

Deze verblindheid was het, die niet weinig aanleiding gaf tot den oorlog met Pruisen, een oorlog die zooals men weet voor Frankrijk zulk een treurig uiteinde had. Geheel Frankrijk was geschokt in zijn grondvesten. Napoleon, die de beschermer der Kerk had moeten zijn, maar die integendeel een harer meest verbitterdste vervolgers was, viel. Dat was eene les voor allen en velen gingen dan ook de oogen open, die tot hiertoe zoo verblind geweest waren. Doch eene verblindheid die zich zoo diep in alle standen ingeworteld had, laat zich zoo spoedig niet geheel en al genezen.

Nog dieper moest Frankrijk getroffen, nog zwaarder moest dat ongelukkige land vernederd worden, alvorens het zou erkennen dat het zich door zijne hartstochten op een verkeerd spoor had laten leiden.

De vreeselijke commune zou doen zien, waartoe ongeloof en zedeloosheid een volk kunnen brengen. De waardigste burgers van Frankrijk vielen als zoenoffers. voor de goddeloosheid en zoover ging de woede dat, wat door de pruisische bommen gespaard was, door de Franschen met eigen handen verwoest en verbrand werd.

Dit was de laatste uitbarsting van de zedeloosheid die, haar hoogste punt bereikt hebbende, met eene verschrikkelijke vaart naar beneden stortte van den berg van ongeloof, dien zij met zooveel inspanning beklommen had.

Deze les was dan ook beslissend. Velen die tot hiertoe geen acht sloegen op de rampen welke Frankrijk reeds geteisterd hadden, gingen nu de oogen open, en deinsden met schrik terug voor de gevolgen hunner handelwijze.

De les was wel hard, maar toch noodzakelijk. Eene algeheele verandering kon niet langer uitblijven en om deze te verkrijgen moest er eene reactie plaats hebben.

Het fransche volk is door de rampspoeden wijzer geworden en keert terug tot den godsdienst zijner vaderen.

Paray le Monial, Lourdes en andere door God op een bijzondere wijze geheiligde plaatsen ontvangen dagelijks duizende bedevaartgangers, die daar als het ware, publieke boete komen doen, die komen bidden om Frankrijk van verdere rampen te bewaren.

Welk een onderscheid tusschen voorheen en thans!

Voorheen zag men de dames der groote wereld slechts op de bals en te midden der zinnelijke vermaken verschijnen, thans nemen zij deel aan de bedevaarten, zij borduren banieren, zij gaan niet meer de offenbachsche deunen hooren, maar knielen neder in ootmoed voor God om redding af te smeeken voor het diepgezonken Frankrijk.

De vrouwen der groote wereld in Frankrijk, die - zeer velen althans - zulk een slecht voorbeeld hebben g geven, gaan thans voor in het goede, zij brengen geen offers meer aan de zinnelijke genietingen van onzen tijd, maar bidden God om genade en ontferming

Van dat biddende Frankrijk is veel heil te verwachten voor de toekomst.

De hoefsmid.

De hoefsmid vervulde eertijds op de dorpen een groote rol, want behalve zijn dagelijksch beroep, oefende hij nog de praktijk van veearts uit en zijne remediën stonden bij de dorpelingen hooger aangeschreven dan die van de heeren, welke werkelijk dat beroep uitoefenden.

Tegenwoordig is dat alles voorbij en heeft de hoefsmid veel van zijn prestige verloren, doch dit neemt niet weg dat hij nog altijd een der eerste personen van het dorp is en blijft.

Zijne woning toch wordt door alle dorpelingen het drukst bezocht, iedereen kent hem, en wel het best de landelijke jeugd, die, als de school uit is, naar het gezang van den smid komt luisteren, die daarbij met zijn grooten hamer de maat slaat

De plaats voor zijne woning is dan ook gewoonlijk het plein, dat de jeugd zich verkoren heeft voor hare spelen.

De hoefsmid van onze gravure schijnt een man te zijn, die bij het uitoefenen van zijn hardwerk nog al zacht te werk gaat, want het paard dat hij bezig is te beslaan, staat er zeer rustig bij, alsof het wist dat het onder de handen van een vriend is, en zelfs de ezel beziet zijn makker op eene manier alsof hij wilde vragen, of hij ook aan de beurt komt. Wat de hond aangaat, misschien vraagt deze zich zelven af, waarom men zijne pooten ook niet met ijzer beslaat, en hij juist zonder schoeisel moet loopen.

Het geheele tooneeltje is het werk van den engelschen schilder Edwin Landseer, die zich vooral beroemd heeft gemaakt door zijne verschillende voorstellingen uit het leven der dieren.

Het doornenkroonbloempje.

De Doodshoofdberg was rotsig:
Geen plantjen hief er 't hoofd;
Of neen! . . . één bloempjen werd er
Door 't zonnevuur gestoofd.

Het was een zedig kelkjen,
Zich wieglend op zijn steel;
De kleur was licht gegeluwd:
Drie blaadjens in 't geheel.

Het wies en groeide en bloeide
Juist onder Jezus' kruis,
Als waande 't zich dáár veilig,
Ook tusschen 't moordgespuis.

Doch zie! daar leekt een bloeddrup
Van Jezus' vingertop;
Het kelkjen drinkt die parel,
En 't hartjen zuigt haar op.

't Wordt avond; 't bloempjen sluit zich,
Van 't zonnelicht beroofd
Een trits van groene blaadjens
Omzwachtelen het hoofd.

En, als de blonde morgen
Weêr over 't knopjen straalt,

Ontluikt ook ieder blaadjen -
Doch! . . . met een drop bemaald.

De druppel uit de wonde
Aan Jezus' hand ontrold,
Was in het geele kelkjen
Tot bloedrobijn gestold.

Ja meer: rondom het bloemhart
Wringt zich een doornenkroon,
Als Jezus' slapen drukte,
Des Hemelkonings zoon.

Vraagt gij den vromen Christen
Wat *hij* van 't plantjen weet -
Hij wijst u op het bloempjen,
Dat ''t doornenkroontjen' heet.

C.D.

Uitstapjes in Nederland.
Door H.A. Banning.

Groningen. - III.

In de provincie Groningen wordt thans een groot werk tot stand gebracht, namelijk een nieuw kanaal tusschen de hoofdstad en de oude vesting Delfzijl, om een verbeterd verkeer met de Noordzee te hebber, iets wat veel kan bijdragen tot den bloei der scheepvaart.

Als men zich met de stoomboot van Groningen naar de pruisische havenstad Emden begeeft, alwaar, evenals in geheel Oost-Friesland, nog vrij goed hollandsch wordt gesproken, maakt men kennis met twee plaatsen, die in de geschiedenis van ons vaderland een vrij belangrijke rol hebben gespeeld. Wanneer Appingedam ontstaan is, kan niet met zekerheid gezegd worden, doch 't is zeker dat daar reeds in het midden der XIIIe eeuw een kerk stond die met een toren prijkte. Een eeuw later zat het stadje stevig in zijne muuren en wallen, die het dan ook hoog noodig had, want, gelijk een oud kroniek-schrijver zich uitdrukt: 'Dit stedeken is niet vrij geweest van de miseryen der troubelen.'

Gedurende de Saksische beroeringen had Appingedam zeer veel van de oorlogsrampen te verduren. In het jaar 1500 belegerden de Groningers de stad langen tijd tevergeefs, doch veertien jaren later werd zij door den hertog van Saksen stormenderhand ingenomen. Het bloedbad dat daar toen werd aangericht, moet vreeselijk zijn geweest. Sommige geschiedschrijvers zeggen zelfs dat niet minder dan elfhonderd menschen ter slachtbank gevoerd werden. Kort daarna viel zij weder in andere handen en toen werden de vestingwerken geslecht.

Er zijn menschen die nooit den moed opgeven al valt hun ook het eene ongeluk op het andere te beurt. Dat is loffelijk, want het bewijst een geestkracht die maar zeer zelden onbeloond blijft.

Met Appingedam ging het even zoo. Er was op afschuwelijke wijze gemoord en geplunderd, geen huis was vrij gebleven van de 'miseryen der troubelen,' er bestond geen gezin dat niet om een doode treurde. Met vernieuwden ijver ging men echter aan het werk, om op te richten wat omver gehaald, en te herstellen wat vernield was. Een stad als Appingedam had in dien tijd evenveel behoefte aan vestingwerken als een schipper aan een zuidwester, als een haan aan zijn sporen, want de vijandelijke troepen kwamen soms als donderbuien opzetten en men moest altijd op zijn *qui vive* zijn. Desniettemin viel haar in 1536 nogmaals hetzelfde lot te beurt. George Schenk van Tautenburg nam haar toen op zeer harde voorwaarden in bezit. Men zegt, dat reeds bevel was gegeven om haar geheel te verwoesten en het moet ook gezegd worden, dat binnen hare wallen niet weinig kwaad gebroeid was; zij ontkwam echter het groote gevaar, ofschoon de nieuwe vestingwerken moesten vallen; zij zijn sinds dien tijd niet meer opgerezen.

Appingedam is toen een vlek geworden doch het heeft zich daarover niet te beklagen gehad, want sinds dien tijd is de bloei meer en meer toegenomen. Het telt thans ruim 4000 inwoners, ofschoon slechts de helft in de kom der gemeente woont. De gunstige ligging heeft daartoe veel bijgedragen. Het ligt aan de vaart en niet minder dan zeven groote wegen loopen van daar naar de omliggende rijke dorpen.

De tweede merkwaardige plaats is Delfzijl. Deze vesting ligt ruim vijf uren van Groningen, in den noordoostelijken hoek van ons vaderland, ter plaatse waar het Damsterdiep zich in de Eems ontlast, 't Was in de XVe eeuw, gedurende de meergemelde saksische beroeringen, dat daar een zoogenaamd blokhuis werd gesticht, ter beveiliging der belangrijke waterwerken; dat blokhuis heette reeds Delfzijl. De hertog van Alva wilde daar ter plaatse een stad bouwen om den mond van de Eems te kunnen sluiten en daardoor Embden in bedwang te houden, doch dat plan is niet tot uitvoering gekomen. Er werden intusschen in het jaar 1572 twee kleine schansen aangelegd en tijdens de onlusten die in het laatst der XVIIe eeuw Groningen en Ommelanden teisterden, bracht de vermaarde Coehoorn Delfzijl in den tegenwoordigen staat.

Toen in 1813 onze onafhankelijkeheid werd bevechten en de bonapartistische overheersching een einde nam, bleef Delfzijl het langst in het bezit der Franschen. Gedurende een half jaar werd de vesting door de burgers van Groningen en gewapende landlieden ingesloten; de Franschen deden wel herhaaldelijk uitvallen, doch werden met bebloede koppen teruggeslagen en moesten zich eindelijk op den 23^en Mei 1814 overgeven.

Delfzijl herinnert ook nog aan een zeer merkwaardig feit waaraan de naam van onzen grooten zeeheld, de Ruiter verbonden is. In 't jaar 1665 liep namelijk die admiraal daar de haven binnen met de gansche west-indische vloot en vijf engelsche schepen, die buit gemaakt waren. Al het beleid van den kloeken admiraal was noodig geweest om de vloot, waarop de Brit vlamde, te behouden, maar hij bracht haar veilig binnen Delfzijl en kon den rijken buit daar doen ontschepen om hem zoodoende verder naar Holland te vervoeren.

Dat zou thans niet meer mogelijk zijn, ook al mochten wij ons nog verheugen in zeehelden als de Ruiter, want thans is de stroom daar vol banken, die het binnenkomen der groote schepen zeer bemoeielijken.

Delfzijl heeft ongeveer 2000 inwoners, doch de eigenlijke gemeente telt met de onderhoorige dorpen een bevolking van 5000 burgers, die voornamelijk hun bestaan vinden in den landbouw, de veeteelt en de scheepvaart. Het getal Katholieken is zeer

klein en overtreft slechts weinig dat der Israëlieten, zoodat de Protestanten daar de overgroote meerderheid uitmaken.

't Is bekend dat de bewoners van Delfzijl van oudsher in geen goeden reuk hebben gestaan ten opzichte der strandrooverij. Of dit al of niet verdiend is, durf ik niet betwisten, want men moet niet uit het oog verliezen dat de wereld vol is van booze tongen. Zooveel is intusschen zeker dat de Delfzijlers en de Appingedammers elkander geen goed hart toedragen; er schijnt daar nog iets te zijn overgebleven van de veete der Schieringers en Vetkoopers. Dit is trouwens niets ongewoons; men zou in ons land verschillende steden kunnen opnoemen die elkander, zooals men wel eens zegt, het licht in de oogen benijden; vooral bij den aanleg der spoorwegen is het gebleken dat het ras der Schieringers en Vetkoopers nog lang niet uitgestorven is.

't Is nu wel aan te nemen dat in de beide zuster-steden menschen wonen, die elkander hartelijk liefhebben en alle goeds wenschen, zij zijn wellicht bij honderden te tellen, doch dat de veete werkelijk bestaat, getuigt het volgende:

In de barge tusschen beide genoemde plaatsen zitten eenige jongelieden uit Delfzijl en ook een bejaard man uit Appingedam. De jongelingen vermaken zich ten koste van den ouden man, die echter dood bedaard zijn ‘piepe’ blijft rooken. Eindelijk zegt een hunner:

Heste 't hört dat de Appingedammers feest gaon höllen?’[(1)]

‘Waoveur?[(2)]

‘Zij ebben tiding kregen dat de eerste Appingedammer in den émel kommen is, dat was zien leven lang nog neit hört.’

Er ging een luid geschater onder de jongelieden op.

De oude man nam toen zijn pijp uit den mond, en zich tot den spreker wendende, zeide hij:

‘Dou bist 'n aordege kurendriver.[(3)] Maor weiste[(4)] me nou ook te zeggen of die Appingedammer in den émel[(5)] bleven is? ‘

‘Zol hij 't dan daor ook nog neit uutholllen[(6)] kunnen?’

'k Weit neit, maor de Delfzilers hebben 't nog neit zoo ver brocht, daor kanste op rekenen. Eins is zoo'n vent, die van alle landmarken toes was, op 'n slinkse meneir[(7)] in den émel angeland, omdat ie den portier oppe kare nomen[(8)] had. Dat was 'n levend, want ie wol er neit meer uut. Tou gongen ze an 't prakkezeiren wat ze mit die gemeine schobbejak anvargen sollen. Ze naomen em bi de kranshaoken,[(9)]

> D'eine viet 'm bi de aoren,[(10)]
> D'ander viet 'm bi de keel,
> Dat zien' oud[(11)] vloog oppe deel.

(1) Houden.
(2) Waarvoor.
(3) Grappenmaker.
(4) Weet gij.
(5) Hemel.
(6) Uithouden.
(7) Manier.
(8) Gefopt.
(9) Lurven.
(10) Haren.
(11) Hoed.

Maor 'n Appingedammer, die wist wat vlais ie in de koepe ad,[12] zeî: laot dat maor an mi over, ik zal 'm wel klain krigen,[13] want as ie hört dat er wat veur 't mes valt, lopt ie van zulf in de faik.[14]

Tou brocht ie zien anden an zien mond en ruip[15] oet al zien macht: Daor is 'n schip gestrand! en kiek, de Delfziler luip[16] zoo hard ie kon den émel oet. Dat was de eerste en leste Delfziler, die ooit in zien leven den émel zein et.'[17]

Nergens heeft de stad Groningen in de laatste jaren meer veranderingen ondergaan dan buiten de Heerepoort. De weg naar het sterre-

(12) Kuip.
(13) Kleinkrijgen.
(14) Fuik.
(15) Riep.
(16) Liep.
(17) Den hemel heeft gezien.

HET BIDDENDE FRANKRIJK.

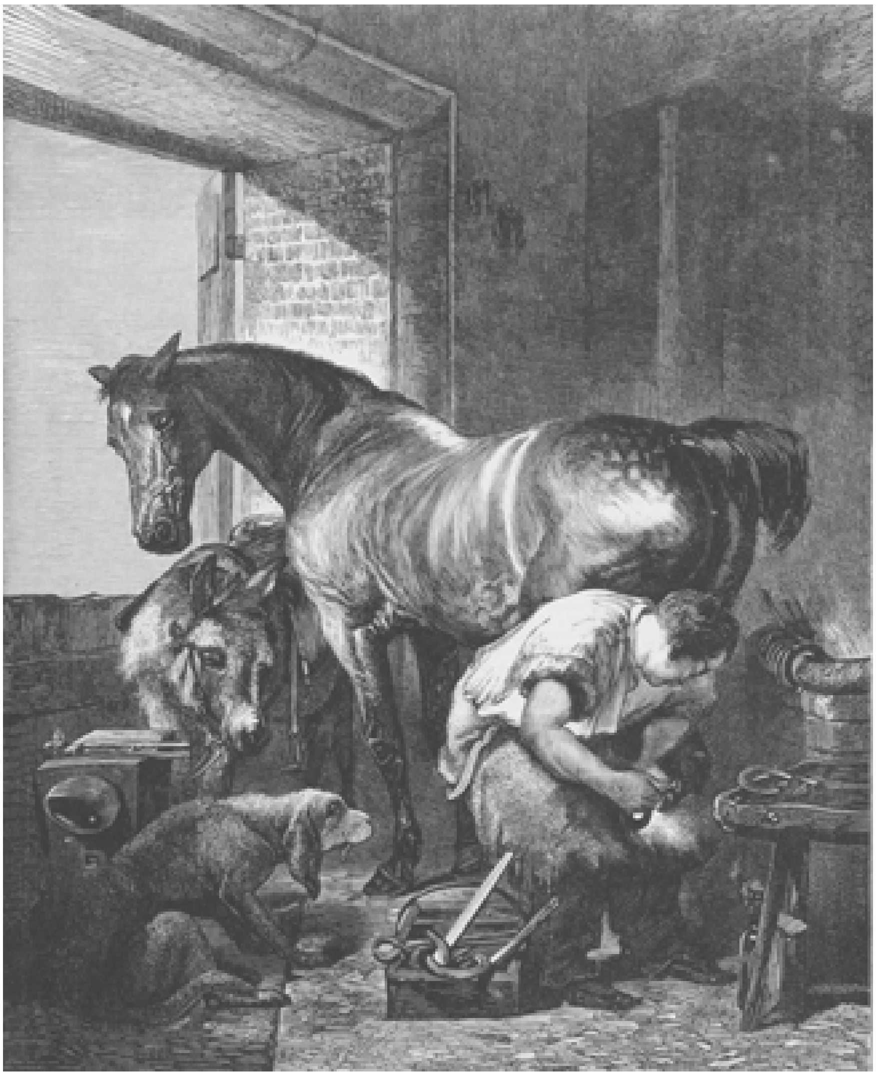
DE HOEFSMID.

bosch was altijd de geliefkoosde wandeling der inwoners, van allerlerlei rang en stand, doch dit is nog zeer toegenomen sinds buiten genoemde poort het station van den staatsspoorweg is geplaatst. Daar hier om het buitengewone verkeer van rijtuigen en voetgangers een gewone overweg onmogelijk of voor 't minst zeer hinderlijk was, heeft men een kolossale brug gebouwd, waaronder de locomotief met zijn gevolg snuivend heen loopt. Wanneer men op die brug staat, waarover links en rechts rijtuigen elkander kunnen passeeren, terwijl voor de voetgangers breede trottoirs (daar riepe: reep genaamd) zijn aangelegd, heeft men een prachtig gezicht op het station, dat in een dal schijnt te liggen, terwijl de ijzeren staven als slangen zeer ver over den weg schijnen te kruipen.

't Is een bekoorlijke weg die naar het sterrebosch en verder naar het dorp Haren voert. Aan weêrszijden van den breeden straatweg zijn lommerrijke paden voor de wandelaars, terwijl daar in den laatsten tijd zeer fraaie huizen zijn gebouwd. Reeds zoodra men op de nieuwe brug gekomen is, valt het oog op het prachtige tuinhuis van den heer Scholten, de groote industrieel, die zoowel uit de zieke als uit de gezonde aardappelen goud heeft weten te halen. Men zou dat tuinhuis een villa kunnen noemen; het is met smaak aangelegd en prijkt in een weelderigen tuin, terwijl de fonteinen, die daar in allerlei grillige vormen ontspringen, door een stoommachine in werking worden gebracht. Slechts weinige minuten buiten de stad ligt het sterrebosch, een even uitgestrekte als aangename en goed onderhouden wandelplaats, waarvan de binnenpaden een ster vormen.

Tegenover het sterrebosch ligt het algemeene kerkhof. Het is een groot langwerpig vierkant veld, zonder eenige afwisseling en waaraan weinig ten koste wordt gelegd, doch uit de monumenten en zerken, die men daar vindt, blijkt dat de Groningers veel voor hunne overledene betrekkingen over hebben. Gedurende den ganschen dag is het kerkhof geopend, zoodat voor ieder gelegenheid bestaat de graven te bezoeken. 't Is wel te betreuren dat men niet overal de kerkhoven voor het publiek openstelt; 't zou waarlijk zoo kwaad niet zijn wanneer in onze rusteloos werkende en zwoegende wereld wat meer de gedachte aan dood en graf en aan hen, die ons voorgegaan zijn, werd opgewekt.

De Katholieken zijn in den laatsten tijd in het bezit gekomen van een uitgebreid stuk gronds, insgelijks in de nabijheid van het sterrebosch, waarop zij een eigen kerkhof zullen aanleggen. 't Is te verwachten dat. zij hunne gewone offervaardigheid aan den dag zullen leggen bij het stichten van een fraaie kapel, die op een katholiek kerkhof niet mag ontbreken.

Wanneer men den weg voortzet, komt men door de buitenwerken aan het meergenoemde gehucht Helpen, op den Hondsrug en verder aan het bekoorlijke dorp Haren, met zijne 3000 inwoners, zijn buitenplaatsen en schaduwrijke wandelwegen. In het jaar 1844 werd daar een landbouwkundige school gesticht, of liever uit Groningen overgebracht. Het gebouw, daarvoor opgericht, was van zeer groote afmeting en de grond besloeg niet minder dan achttien bunders oppervlakte. Tegenwoordig staat de school verlaten. Heeft men niet willen luisteren naar de orakels der nieuwe wetenschap? Ik weet het niet, doch 't is zeker dat de landbouw daar weinig onder schijnt te lijden, want nergens vindt men in ons land zulke prachtige hoeven, zulk heerlijk vee, zulke vruchtbare velden als in de provincie Groningen.

Mijn bestek gedoogt voor 't oogenblik niet daarover uit te weiden; later, als ik mijne reis voortzet, zal ik mijne lezers brengen naar de rijke hoeven van 't Hoogeland,

naar het vroolijke Veendam, naar het uitgestrekte Pekel-A en Winschoten. Als het waar is dat er boeren in ons land zijn die met gouden lepels en vorken eten en die gouden koffiekannen gebruiken, moet men ze daar zoeken.

De gevangen priesterkoning.

De Priestervorst der wereld zucht in banden.
Een slavenboei omknelt zijn Koningshanden
En smeekend houdt Hij steeds het schreiend oog
Gericht naar 's Hemels boog.

De zilvren kroon der wit besneeuwde hairen
Getuigt wat tal van zorgenvolle jaren
Verloopen zijn in langen, bangen strijd,
Aan de eer van God gewijd.

Hij weent en steent. Hij bidt voor 's menschdoms rampen,
Dat feller en verwoeder steeds blijft kampen
En vloeken tegen God, die alles richt,
Waar Hel en Dood voor zwicht.

Maar 't spotlacht met zijn tranen en gebeden
En laaft Hem steeds met nieuwe bitterheden,
Terwijl de lastertong zijn vuigen smaad
Spuwt op dat blank gelaat.

Dan Jezus ook heeft eens dien smaad verdragen,
Toen de Eerevorst aan 't schandehout geslagen
Van 't spottend grauw door edik werd gedrenkt,
Met bittren gal vermengd.

Hij stierf - gevloekt en woedend aangeschonnen,
Maar stervend - heeft Hij dood en hel verwonnen;
De doornenkrans werd Hem op 's Hemels troon
De hoogste gloriekroon.

Zoo zal de Paus ook lijdend triomfeeren
Eu in het stof zijn hateren verneêren:
Voor altijd heeft Hem Gods onfeilbre mond
De zegepraal verkond.

Vrij mogen dan de donderende baren
Met hol geklots ten aanval zich vergaren:
Onwrikbaar staat Hij op de Petrusrots
De trouwe wachter Gods.

En evenals wij na der stormen loeien
De vlokken schuim als heldre paerlen gloeien
Zien op de rots, als 't wolkend duister zwicht
Voor 't stralend morgenlicht,

Zoo zullen ook in 't Licht der Hemelwoning
De smaadheên van den grooten Priesterkoning
De paerlen zijn der eeuwige gloriekroon
Door Jezus Hem geboôn!

E.B.P.

De heer van 't kasteel.
Naar het leven geteekend door August Snieders.
(*Vervolg*.)

Op den dorpel der kerkdeur ziet mijnheer Eleodoor nog eens schuchter om, en hij ziet dat het donker oog hem streng opvolgt en eindelijk evenals hij doch langs een zijpad, den weg naar het buitenverblijf inslaat, waar Kaat als stalmeid dienstbaar is.

Hoe een nietig meisje uit het volk aan een rijk heer toch overlast kan aandoen!

Na een paar dagen verblijf, vertrekt de zoon van Portunaculus Peters, zonder nog bepaald tot eene huwelijksaanvraag te zijn overgegaan.

Mijnheer Eleodoor, vergeet het niet, beschouwt zich als een *irrésistible* en neemt dan ook de zalige overtuiging meê, dat de fiere en schoone Ada de zijne wezen zal, zoodra hij een bepaald aanzoek naar hare hand doen zal.

Nu heeft hij het jachtterrein verkend, het wild opgespoord, zijne hinderlaag getimmerd; morgen zal hij het machtig worden, en hoe weinig poëzie die jongen ook bezit, toch bouwt hij luchtkasteelen voor zijne verwaandheid, voor zijn hoogmoed.

Aan een paar min of meer bekenden vertelt hij op de terugreis zijn geluk; bij een derde heeft hij reeds de toestemming des vaders; bij een vierde is nog enkel het oogenblik der huwelijksplechtigheid te bepalen.

‘Een wonderlijke kerel, die Schut van Tulden!’ roept lachend de oude Portuuaculus, onder zijn veranda staande en zijn zoon uit de tilbury ziende springen. ‘Een wonderlijke kerel! wel, jongen, de zaak staat goed, niet zoo? Ha, ik weet het reeds; ja, ja Portunaculus heeft verduiveld goede - hij meende te zeggen lange - ooren! Ha, ha, ha, een zonderlinge vent die Put-vol-Gulden, met zijn halsbrekenden naam.’

‘Hoe, weet gij reeds?’ . . . vraagt Eleodoor.

‘Ik weet alles! Wat aardige kerel, die Tut van Schulden, of hoe heet hij ook weer. Ja, zoo zijn die mannen van den ouden eed! ha, ha, ha!’

En Portunaculus sleurt zijn lieven zoon in de huiskamer, waar mejuffer Euphrasie bezig is met haar eeuwig geborduur van rozen en vergeetmij-nietjes, met welke zij ieder manlijk schepsel vervolgt dat ze denkt met een ‘aandenken’ te kunnen overlasten; nu echter fabriceert ze voorraad, in de hoop dat zij er eens dien blonden ‘gouverneur,’ anders gezegd, dien ‘schoolmeester,’ meê op het lijf zal kunnen vallen.

De hemel neme den armen jongen in zijne heilige bescherming!

Mijnheer Portunaculus wrijft zich lachend de banden, mejuffer Euphrasie wil den gelukkigen Eleodoor om den hals vliegen, die op deze aardigheid echter niet erg schijnt gesteld te zijn.

‘Maar verklaart u!’ roept deze.

‘Wel ik heb toegestemd!’ valt de vader, hijgend als een moê gedraafd koetspaard, hem in de rede.

‘Maar wat dan toch?’

‘Maar weet gij dan niet . . . .’

‘Ik weet dat gij mij raadsels opgeeft.’

‘Het kasteel is verkocht!’

Mijnheer Eleodoor wordt bleek en stamelt:

‘Wat beteekent die kortswijl?’

‘Geen korstwijl, beste jongen!’

‘Maar zonder het kasteel zal ik nooit in mijne huwelijksplannnen gelukken!’

‘Het is juist mijnheer Schut van Tulden, ja, zoo is 't niet waar?’ 't is juist hij die de gansche erf voor 400,000 franken heeft aangekocht.’

‘Ik begrijp er niets van. Hoe, mijnheer Schut van Tulden? . . . . .’

‘Heeft een zaakwaarnemer gezonden, dewijl gij hem gezegd hadt, dat uw vader niet ongenegen zou zijn zich van dat eigendom te ontdoen.’

‘Ja,’ stamelt Eleodoor, ‘ik heb iets van dien aard gezegd; maar mijnheer Schut van Tulden heeft er niet de minste aandacht op gegeven.’

‘Toch wel; den volgenden dag, 's morgens, stond zijn oude, slimme zaakwaarnemer, - een vos, maar Portunaculus Peters is ook een vos, dat verzeker ik u, - hier waar gij nu staat. Een wonderlijke kerel, die Tutvan. . . wat gekke naam! Hij wilde het kasteel koopen, om het in eigendom te geven aan zijn toekomenden schoonzoon. . . .’

‘Aan zijn toekomenden schoonzoon? En wie is dat?’

‘Ja, dat wist die oude duitendief ook niet, en dat laat zich begrijpen; maar dat kan niemand zijn dan gij, neen, niemand dan gij.’

‘Ik geloof dat gij gelijk hebt’

‘O, daar is geen twijfel aan!’ snatert mejuffer Euphrasie.

Ja, ja, dat is zoo. Wat wonderlijke kerel! Hij wil niet dat zijn schoonzoon wachte totdat Portunaculus naar het pierenland getrokken is. Nu, hij heeft gelijk! Wij zijn nog sterk, nog gespierd. *Ventre bleu, toujours vingt ans!* Middelerwijl kunt ge hier heer en meester zijn en Euphrasie en ik gaan voor het oogenblik de hoofdstad bewonen. Voor den drommel, ik zal daar nog een vroolijk leventje hebben! Maar die Put van Schulden, voor den drommel! als ik die naam rap zeggen moet, dan radbraak ik hem gedurig. . . . Nu ja, die Schut van Tulden, is een wonderlijke vent Hij bezorgt u eene aardige verrassing, jongen! En heeft hij van dit alles niets, maar niets gezegd?’

‘Geen letter!’

Maar ge hebt toch formeel uwe vraag gedaan?’ vraagt Euphrasie.

‘Nog niet; maar alles is volkomen verstaan, daar ben ik zeker van.’

‘Geen twijfel!’ roept de vurige Portunaculus, rood als een kalkoensche haan. ‘Overigens de bewijzen zijn daar.’

‘En is uwe verloofde schoon?’ hervat de nieuwsgierige zuster.

‘Schoon?’ onderbreekt de vader. ‘Wat gekke vraag! Heeft ze duiten, veel duiten - dat is de eenigste vraag die men in onzen tijd doen moet. Men moet leven, goed leven, lekker leven bovenal, en al het overige is gekheid. Is zij toch schoon, jongen? des te beter; 't kan nooit schade; maar dat is toegift.’

En het drietal vliegt, in zalige vooruitzichten, naar de wolken, en timmert luchtkasteelen: mijnheer Portunaculus voelt zijne zucht naar titel en wapen andermaal herleven; Eleodoor verkeert in de verbeelding dat hij reeds in de bankbiljetten van zijn aanstaanden schoonvader rolt; mejuffer Euphrasie wipt met minachting den

‘gouverneur’ uit haar hemel naar beneden, en vervangt hem genadiglijk door een hertog of prins.

Wat zullen die pretentieuze Ratoe's nu zeggen - en dan die gemeene Stockels - en dan die drie of vier zotskappen, welke wij eens aan het diner op het kasteel ontmoet hebben? Ze zullen toch wel begrijpen dat Euphrasie Peters - *freule* Euphrasie - zich niet meer met hen kan inlaten, nadat ze met de familie Schut van Tulden, met eene familie die een echt en oud wapen heeft en wier naam in de heraldieke lijst aangeteekend staat, verwant is?

Freule Euphrasie maakt in hare verbeelding de schitterendste zijden en fluweelen japonnen, koopt de prachtigste cachemirs en juweelen; baron Robertus Portunaculus Peters houdt zich met zijne titels, wapen en doorluchtige afstammelingen bezig; jonkheer Eleodoor Peters-Schut van Tulden verdiept zich in zijne toekomstige grootheid en trapt nu reeds - alweêr in verbeelding - al die gemeene wormen van boeren en burgers onder den voet.

Als niet komt tot iet, dan kent iet zich zelven niet: - groote waarheid in den mond des volks!

Tot nu toe hebben de Petersen, in zekeren zin, met het volk moeten heulen, om *door* het volk tot hunne bedoelingen in politieke partijschap te geraken, en ook wel uit oppositie met de hoogere klasse, die zich niet gewaardigde zich met de Portunaculussen in te laten; maar nu die hooge klasse slechts een schijn heeft hare deuren voor die vroegere aanranders van titel en wapen open te zetten, nu verloochenen zij al de schoonklinkende woorden, waar zij eenige dagen geleden nog meê pronkten.

De aankoop van het kasteel, zooals wij zeiden, was gesloten; de stukken geteekend, de gelden afgeteld.

Ja, die oude heer Schut van Tulden, mocht wel den naam dragen die Portunaculus hem soms bij vergissing gaf: Put-vol-gulden: want zijn zaakwaarnemer werpt die 400,000 franken daar op tafel, a'sof hij ze slechts had op te scheppen!

Mijnheer Eleodoor wordt op het buiten van mijnheer Schut verwacht om eene allerlaatste schikking te treften.

De Herfst gaat ver; de regen en wind schudden allengs het geboomte kaal; de bloemen zijn verdwenen; de zon breekt zelden door de grauwe wolken; men moet 's avonds wel eens het houtvuur aanleggen - kortom, 't is tijd om naar de stad terug te keeren; doch dit wil de oude heer niet voor dat de zaak met mijnheer Peters, tot het laatste puntje, geregeld is.

De zoon van Portunaculus is gekomen, wel met kloppend hart, maar toch altijd hopend, dat het zonderlinge raadsel ten zijnen voordeele zal worden opgelost. Wonderlijk, de knaap heeft schier al zijne praatziekte verloren!

Hij bevindt zich juist met den ouden heer in de huiskamer, door welker vensters men uitzicht heeft op de lange lindenlaan.

De heer Schut van Tulden werpt een laatsten blik op de voor hem op de tafel liggende papieren; tot dan toe heeft hij nog geen woord gesproken - overigens, men weet het, de man is juist niet babbelziek.

Eindelijk den gouden bril afzettende en dezen bedaard in een schildpadden doosje stekende, zegt hij:

‘Ik dank u Mijnheer Peters, dat ge door zoo'n onhebbelijk weder tot hier gekomen zijt. De zaak is nu in orde en ik verzoek u vriendelijk den aankoop van het kasteel voor mijne kinderen nog geheim te houden.’

Mijnheer Eleodoor weet niet wat te zeggen; zijn hart jaagt, zijn hoofd brandt, gansch zijn zenuwgestel is erg aangedaan.

'Ik dank u voor het vertrouwen, dat ge wel in mij wilt stellen, Mijnheer,' stamelt hij.

'Omdat alles een geheim blijven moest, heb ik u, nadat, ik van u vernomen had dat hei kasteel te koop was, niet verder over de zaak onderhouden; maar mij, door een vertrouwd persoon, tot mijnheer Peters uw vader, gewend. Er moeten nu eenige veranderingen aan het zomerverblijf gemaakt worden; doch deze laat ik aan den goeden smaak van den toekomstigen eigenaar over.

'U zijt wel goed,' mompelt de zoon van Portunaculus.

'U weet dat het kasteel voor mijn toekomenden schoonzoon bestemd is!' en bij die woorden glimlacht de oude heer en mijnheer Eleodoor krijgt een kleur; doch de eerste let niet op dat sprekend rood worden.

't Is juist vandaag dat ik hem de goede tijding wil bekend maken,' gaat mijnheer Schut voort.

Mijnheer Eleodoor wordt, naar hij meent, groen en geel; hij heeft het warm en koud.

''t Zal een gelukkige dag zijn, Mijnheer,' stamelt hij.

'Och ja, in eigendom treden van hetgeen zijn vader jaren lang bezeten heeft, is zeker wel iets onverwachts'

Eleodoor heelt lust om op de knieën te vallen.

'Want ge weet misschien . . . . . Ha, ha!' en bij dien uitroep staat de oude heer op, om voor het venster te treden, 'daar komt juist de besproken persoon in de dreef aan . . . . .'

De zoon van Portunaculus verschrikt; het kaartenhuis, dat hij met zooveel zorg opgetimmerd heeft, krijgt een geweldigen schok; hij doet een stap naar het venster en met bibberende stem zegt hij, na een vluchtigen blik op den nieuwen bezoeker te hebben geworpen:

'Hoe, die heer daar . . . . .'

'Is de toekomstige eigenaar van het kasteel.'

'Die heer . . . . .'

'Ja, is mijn toekomstige schoonzoon, dc verloofde mijner Ada.'

'Maar dat is zekere van Hilversum, een soort van gouverneur of schoolmeester. . . . .'

'Toch niet, Mijnheer Peters.'

'Wel Mijnheer, ik herken dien persoon zeer goed; eenigen tijd geleden heeft hij zich bij mijn vader als schoolmeester aangeboden.'

De heer Schut van Tulden glimlacht ongeloovig.

'Die heer is baron Plos van Peelland. . .'

'Onmogelijk. . . .'

'. . . . . Sedert eenige maanden geattacheerde van legatie te Weenen,' gaat de oude heer voort. 'Zijn vader is verplicht geweest zijn voorouderlijk erfgoed te verkoopen en ik dank u nogmaals, omdat ge mij in de gelegenheid hebt gesteld, hem dat eigendom weêr als bruidschat mijner dochter te kunnen aanbieden. Dat zal hem overgelukkig doen zijn.'

Mijnheer Eleodoor heeft nevel op nevel voor zijne oogen gezien; de woorden 'bedrog en verraad' liggen wel op zijne lippen: doch hij durft ze niet laten ontsnappen.

Neen, hij wil dien blonden 'schoolmeesten' niet ontmoeten; het tooneel bij Dreuzel staat hem te levendig voor den geest.

Gelukkig heeft de oude heer het te druk, om den naderkomenden met de hand zijn welkom toe te wenken.

Hoe mijnheer Eleodoor de kamer verlaten heeft, weet hij niet. Gelukkig ontmoet hij in den gang een der bedienden, dien de zoon van Portunaculus, als behendig diplomaat, met geld en schoone woorden tot zijn vertrouweling heeft weten te maken.

Met een paar woorden zegt hij hem, dat al zijne plannen in duigen zijn geslagen; dat hij de Schuts naar alle duivels wenscht en heengaat.

Ja, dat begrijpt de knecht maar al te wel; en als, ouder het verwisse'en van de reiszak tegen een stuk van vijffranken, de zoon van Portunaculus hem de strengste geheimhouding aanbeveelt, glimlacht de schelm en wij ten minste hebben weinig vertrouwen in hem.

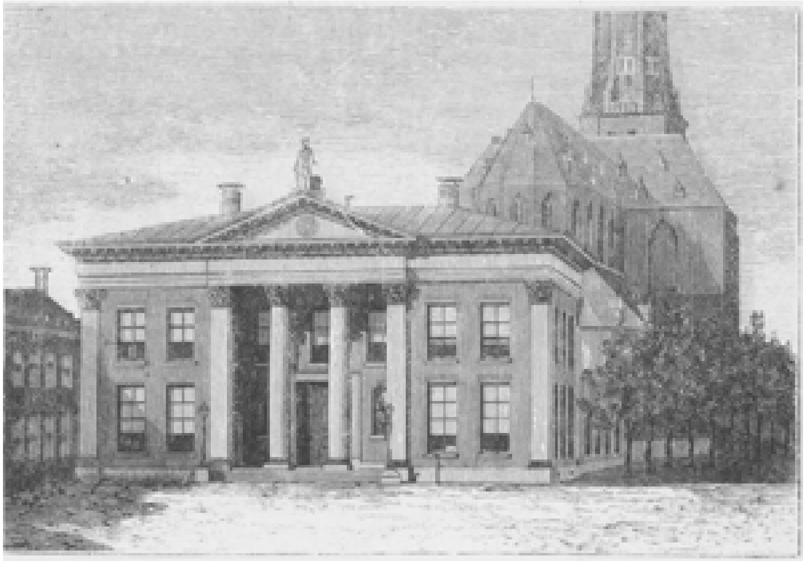

DE NIEUWE BEURS.

Een half uur verblijft mijnheer Eleodoor in eene naburige kamer; Daar wacht hij het oogenblik af van ongemerkt te kunnen heengaan.

Hij hoort het spreken, het lachen, het gaan en komen, want gansch het huis schijnt door de tijding, die de oude heer aan zijn toekomstigen schoonzoon gebracht heeft, in rep en roer te zijn.

De zoon van Portunaculus denkt dat men altijd lacht om wat hij zijne vernedering noemt, en echter heeft niemand daarin schuld, niemand dan hij zelf. Waarom ook den schijn voor de waarheid, of beter gezegd zijne wenschen voor de wezenlijkheid genomen?

Wij moeten bekennen, dat er echter in dit alles een samenloop van omstandigheden bestaat, die voor de Petersen noodlottig is, doch deze is geenszins het werk van een overlegd plan.

DE PAROCHIEKERK.

Wel heeft de schalksche Dora in den zoon van Portunaculus een pretendent voor hare zuster Ada meenen te zien, en haar met dit schitterend engagement geluk gewenscht, doch aan Dora's woorden wordt juist geene bijzondere waarde gehecht.

Wel hebben de knechten, die ongenadige Argussen, onderling de bedoelingen van den jongen Peters geraden, maar ook tevens met een minachtend neus ophalen gezegd: ‘Peters, dat is immers geen *naam;* ‘Peters, zoo heet immers een ordinair, een zeer ordinair mensch!’

De zoon van Portunaculus ziet eindelijk de kans klaar, om uit zijne gevangenis te ontsnappen.

Terwijl mijnheer Eleodoor snel door de lindelaan stapt, wij willen niet zeggen dat hij draaft, is hij in zijn ziel overtuigd, dat al de Schuts van Tulden voor de vensters staan, om hem te bespotten - en echter denkt, in dat eenzame huis, niemand op dat oogenblik aan hem, tenzij zijn vertrouweling en dezes keukenwereld.

Gisteren vond Eleodoor die lijnrechte laan prachtig, overheerlijk; vandaag vindt hij haar leelijk, afschuwelijk, akelig, omdat ze juist op de vensters van het huis ziet en zoo ongenadig lang is.

DE OSSENMARKT.

Eleodoor heeft bliksemsnel alles begrepen: die ellendige en verachtelijke edelen, bijgestaan door een legio Jezuïeten - die in onze dagen alles doen, zelfs dat wat zij niet weten en wat onmogelijk is te doen - hebben de handen in gansch dit spel gestoken!

Ja, de Petersen zijn de speelbal van eene onderaardsche werking, van helsche kuiperijen, van onvatbaren laster; men heeft hen in het net gelokt, hun het kasteel ontfutseld, hen uit het dorp verwijderd, het huwelijk van mijnheer Eleodoor doen mislukken, omdat Portunaculus en zijn zoon twee mannen waren ‘met de fakkel van verlichting en vooruitgang’ gewapend.

Ja, er is eene helsche klem gespannen en men heeft er de Petersen in gevangen. En dan die oude Schut van Tulden, wat goedaardigen en naïeven toon nam hij zooeven aan; maar ieder woord was een dolksteek! En nu, nu lachen ze nog - ten minste mijnheer Eleodoor kan zich niet verbeelden dat het anders wezen zal.

Hoor dan toch de nijdige spotternijen van die twee lange rijen boomen - zoo stijf, zoo trotsch met het hoofd in de lucht, als oude aristocraten! Doch neen, 't zijn geen boomen: rechts is elke boom een van die hatelijke edellieden, links is elke boom een van die gevreesde zwartrokken en tusschen die spitsroeden van grinnikende spotters moet de zoon van Portunaculus door.

Wat helsche verbeelding!

Aan het einde der laan gekomen, hoort mijnheer Eleodoor zijn naam roepen; hij wendt koortsig het hoofd om en ziet, aan den laatsten boom staat Kaat Dreuzel!

Eleodoor schrikt en springt ter zijde, als hadde hij den voet op eene slang gezet.

Kaat Dreuzel's gelaat heeft nog altijd die opmerkelijk bleek-matte kleur, waarop de zwarte wenkbrauwen nog des te scherper afgeteekend worden; haar oog is nog aftijd donker, soms donkervlammend, zelfs welsprekend al zegt haar mond dan ook geen woord.

‘Heks’ brult de zoon van Portunaculus haar toe, en als heeft de tegenwoordigheid van dat meisje, voor hetwelk hij meer dan eene reden tot blozen heeft, nieuwe krachten aan zijne voeten gegeven, stuift hij den steenweg op.

Kaat Dreuzel staart hem achterna en mompelt:

‘En ik die gekomen was om hem te zeggen, dat ik hem alles vergeven heb.....’

Deels onbegrijpelijke woorden voor den lezer!

Daargelaten dat zij de christelijke gemoedsstemming van de boschwachters-dochter doen zien, zijn zij ook eene schitterende getuigenis ten gunste der familie, in welke, hoe nederig en schier vergeten ook, het meisje verblijft. In dergelijke kringen daalt de weldadige invloed tot in de geringste rangen en de mindere vormt zich vrij algemeen naar het voorbeeld van den hoogere. 'Ik heb hem alles vergeven' heeft Kaat Dreuzel gezegd, en zwaar is echter de rekening ten opzichte des ongeloofs! En echter heeft ze gezwegen, geen woord gerept dat uit de dienstbodenkring licht tot hooger had kunnen opklimmen. Niets heeft ze ontmaskerd, zelfs niet van zijn huichelen in de kerk....

Vergeven heeft ze, zooals haar vader deed, toen hij onder den eikenboom stond, aan welks stam het kruisbeeld gehecht was. Teruggekeerd was zij tot het goede, en om tot daar te komen, heeft zij veel wegs moeten afleggen, en die opoffering kost aan de ijdelheid van den mensch nog het zwaarste.

Dat alles zou overigens de zoon van Portunaculus nooit begrepen hebben.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 52]

Het klooster, naar Ruisdaal.

De onderstaarde gravure stelt een tafereel voor van den nederlandschen kunstenaar Ruisdaal, die zich vooral naam gemaakt heeft door zijne landschap schilderingen.

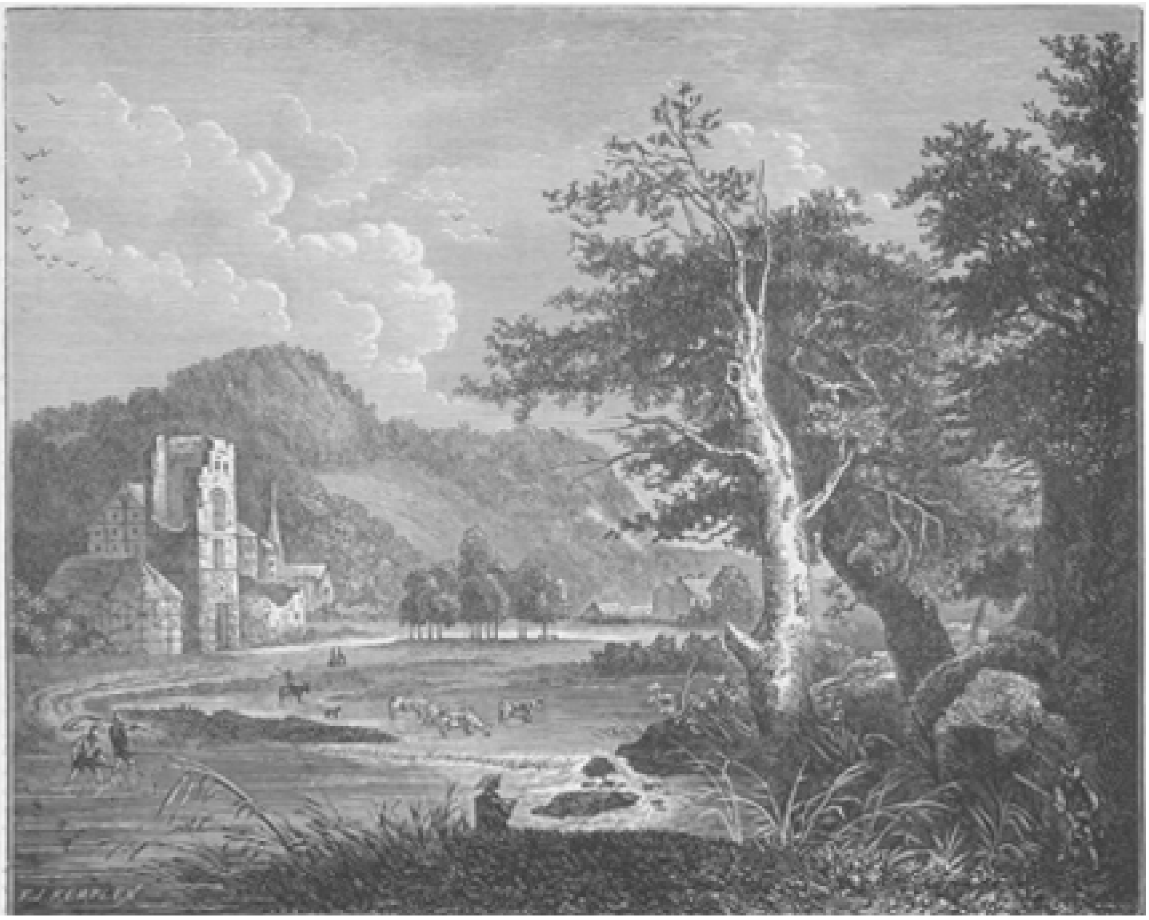

HET KLOOSTER, NAAR RUISDAAL.

Ruisdaal werd in 1630 te Haarlem geboren. Van zijn leven is zeer weinig bekend, zelfs is men het nog niet eens omtrent zijn geboortejaar. Men verhaalt dat zijn vader een kunstschilder was, die zijn zoon eene wetenschappelijke opvoeding liet geven. Deze studeerde dan in de medecijnen en de chirurgie en Houbraeken verzekert, dat hij reeds menige gelukkige genezing gedaan had, toen hij de geneeskundige praktijk liet varen en het penseel ter hand nam. De menigte zijner schilderstukken spreken echter dit tegen en doen met grond vermoeden dat hij zich van af zijne jeugd aan de schilderkunst gewijd heeft, waarin hij waarschijnlijk de eerste lessen ontvangen had van zijn broeder Salomon, die zelf een uitstekend kunstenaar was, doch volstrekt niet

op één lijn kan gesteld worden met den kunstenaar die onder den naam van Ruisdaal bekend is. Zijne penseelgewrochten munten vooral uit door de trouwe nabootsing van de natuur en in de meeste zijner landschappen is de natuur zelf om zoo te zeggen op het doek gebracht. De onderwerpen zijner landschappen zijn meestal uit de noordsche natuur ontleend, die hij zuiver en getrouw opvatte. Nu eens waren het bergachtige streken, groote rivieren en watervallen, of bosschen met verschillende soorten van boomen, dan weer koornvelden met klein struikgewas, zooals die in de omstreken van Haarlem te vinden zijn. Het stilstaand water heeft hij niet zoo getrouw nagebootst als het schuimende in zijn val. Zijne boomen zijn meestal eiken en beuken, wier bladeren zeer goed te onderscheiden zijn tusschen de takken en op de stammen. Hij liet zijn hoofdlicht diep in zijne schilderstukken vallen, waardoor zijne landschappen een groot perspectief verkregen. Toch waren zij slechts zeer beperkt, en grootsche gezichten op uitgestrekte dalen vindt men van hem maar zeer zelden.

Ook in een ander genre zijner kunst heeft hij zich vermaard gemaakt. Zijne strandgezichten en zeestormen worden hoog gewaardeerd en gerekend onder de beste die men kan aanwijzen, zij worden op één lijn geplaatst met de stukken van de beroemdste zeeschilders, zoo zij deze niet overtreffen.

Zooals zoovele voortreffelijke landschapschilders bezit Ruisdaal eene bijzondere kracht in het schilderen van de onderdelen zijner landschappen, zooals de figuren en het vee, hetgeen men trouwens aan de gravure voorstellende ‘het klooster’ zeer goed kan bemerken. Dit schilderstuk is een van die weinigen, welke door hem gefantaseerd en daardoor zeer gezocht zijn. Het klooster gelegen aan den voet eens bergs, het kleine meer en de boomengroep vormen samen een prachtig geheel, zijn penseel waardig.

Vele stukken van zijne hand worden in de museums te Parijs, Dresden, Weenen en Munchen bewaard, terwijl ook in zijn vaderland verschillende liefhebbers de heerlijkste stukken van hem bezitten. Vooral zijne kleine teekeningen, met potlood of met de pen vervaardigd en later met het penseel bijgewerkt, zijn zeer gezocht, en worden derhalve zeer duur betaald.

Een keukenmeid uit vroegere dagen.

De hollandsche schilderschool die geen vergelijking met andere behoeft te schroomen en slechts heeft te verwijzen naar de kunstproducten van haar voornaamste meesters, onderscheidt zich bijzonderlijk door het tooveren met licht-effecten en de trouwe nabootsing van het leven.

Kasper Netscher is niet een der minste hollandsche kunstenaars die het licht en bruin meesterlijk wisten te mengen; hij mag met den beroemden schilder der ‘Avondschool’ en met Terburg in één adem genoemd worden. Sommige zijner genre-schetsen zijn echte juweeltjes; de ‘Keukenmeid’ waarvan de tweede gravure in dit nommer een copie aanbiedt, verkondigt luide zijn roem.

Netscher, in het jaar 1639 te Heidelberg geboren, moest reeds vroegtijdig het droevig lot van den wees ondervinden; zijn onherstelbaar gemis werd echter een weinig verzacht doordien een dokter te Arnhem hem als pleegzoon opnam. Deze wilde den jongen Kasper tot geneesheer opleiden maar de toekomstige schilder was nu eenmaal niet voor arts in de wieg gelegd en bevond zich weldra op het atelier van

een genre-schilder, die hem het penseel leerde hanteeren. De jeugdige kunstenaar wilde als zoovele anderen Italië bezoeken maar hij bracht het zoover niet, geldgebrek dreef hem spoedig naar Holland terug, hij vestigde zich in den Haag.

De povere omstandigheden waarin hij verkeerde, maakten dat zijn zucht tot een kunstreize neersloeg en uitging als een vlam waarboven een domper wordt gehouden. Hij moest zelfs *bon gré mal gré* portretten fabriceeren om voor vrouw en kinderen den kost te verdienen.

Later waren zijn geldelijke omstandigheden zeer gunstig geworden want hij liet een groot vermogen na. Wel had hem de koning Karel II uitgenoodigd om zich in Engeland te komen vestigen doch de jicht, waaraan hij in de laatste jaren zijns levens geweldig leed, had hem dit niet toegelaten.

Zijn talent was echter tijdens zijne bekrompenheid niet verdoofd, getuigen die schilderijen welke hij niet alleen om den broode vervaardigde en zijn vermaardheid hebben gevestigd.

Hij maalde van tijd tot tijd ook historische tafereelen, ofschoon deze niet zijn schoonste zijn. Zijn onderwerpen daarvoor zocht hij gemeenlijk in de geschiedenis van het romeinsche rijk, doch die voorstellingen zijn veelal zeer geaffecteerd, alleen het prachtige coloriet wordt daarin bewonderd. Zijn genrestukken zijn het die zijn naam hebben gevestigd.

Die producten kenmerken zich vooral door heerlijke lichteffecten en door de verbazend trouwe nabootsing van kleedingstof, b.v. wit satijn en sameet, draperieën, enz, gelijk ook in de voorstelling onzer tweede gravure genoegzaam in het oog valt.

Maria Stuart.

Joost van den Vondel bezingend, zingt Dr. Schaepman:

> Daar klept de doodenklok van Forteringay's tinne
> En, trots dien sombren toon,
> Vlecht ik der fiere vrouw, der schoonste koninginne
> De heilge martelkroon.

Deze fiere, deze koninklijk fiere vrouw, met die heilige martelkroon gesierd, is Maria Stuart van Schotland, welke in 1542 op den feestdag der Onbevlekte Ontvangenis geboren, den 18 Februari des jaars 1587 gerechtelijk vermoord werd binnen de muren van 't kasteel Forteringay, in Northamptonshire, ongeveer drie uren van Peterborough gelegen.

In dicht en ondicht hebben katholieke schrijvers sinds jaren zich beijverd om de gruwelijk belasterde nagedachtenis dier ‘roomsche en schotsche Roos’ tegen tal van lage en laaghartige beschuldigingen te verdedigen; en 't oogenblik schijnt niet zeer verre, dat aan de ‘gemartelde Majesteit’, gelijk Vondel haar noemde, 't verdiende en volle recht zal wedervaren. In dien zin zou dan eindelijk haar wapenspreuk bewaarheid worden: *nemo me impune lacessit,* ‘niemand tergt mij ongestraft’.

Weinigen hebben de gevoelens van een katholiek hart over deze vorstelijke martelaresse zoo aandoenlijk uitgedrukt als een harer trouwste en oudste geschiedschrijvers, Pr. Nicolaas Caussin, S.J. toen hij, kort na haar roerend en glorierijk uiteinde, zich volgenderwijze ontboezemde: ‘zoolang er tranen zullen zijn op aarde, zoolang zullen er ook tranen worden gestort over die koninklijke doode, en de vereering der levenden zal nooit ophouden met volle hand leliën en rozen te strooien op haar graf.’

Weinigen ook hebben hare gansche lijdensgeschiedenis zoo kort en zoo kernachtig samengevat als Neêrland's Dichterkoning, toen zijne meesterhand, ‘op de afbeelding van Koningin Maria Stuart’ het volgende bijschrift griffelde:

Zoo bloeide Stuarts jeugd, eer haat haar hoofd zag rollen;
Eer ze, op 't verwoed schavot, van hartewee gezwollen
Onnoozel storf, onthalsd naar *die* gesmede Wet:
Zoo werd Marie omhelsd door nicht Elisabeth!
Twee *punten* hebben haar de bijl door 't vleesch gedreven:
Haar erfrecht tot de Kroon en haar katholisch leven.

't Is bekend dat dezelfde dichter, die geboren werd in 't jaar van Maria's marteldood en daarom zijn geboortejaar het *moordjaar* placht te noemen, een geheel treurspel, of liever een dramatische elegie heeft gewijd aan 't lange lijden en 't standvastig strijden onzer roomsche bloedgetuige. Wel haalde 't hem een vloed van scheldwoorden op den hals en een boete van 180 gulden, waarmede die ‘paapsche stoutigheid’ betaald moest worden: maar de verdediger der onschuld, die zijn overtuiging voor geen goud of zilver veil had, bleef de hem eens toegekende lofspraak verdienen:

Hetgeen, daar alle man voor zwicht,
Te temmen, is manhaftheids plicht.

Op nevensgaande houtsneeplaat is de doorluchtige lijderesse voorgesteld in een der gewichtigste en plechtigste oogenblikken van haar bijna 20-jarig leven in den kerker. 't Is bekend uit de mededeelingen van haar geschiedschrijver, George Conn, dat de heilige Paus Pius V een gansch bijzonder, in zijn soort bijna eenig, voorrecht had geschonken aan de onwrikbaar trouwe dochter der Kerk: als belooning voor hare standvastigheid in 't katholiek geloof was haar machtiging verleend om het H. Sakrament aan te raken en zich zelve eigenhandig de Communie toe te dienen. In haar kleine bedecel voor het, met twee kaarsen en een ruiker getooide, altaar nedergeknield, heeft zij het heilig lichaam van haar ‘Hartekenner’ uit de pixis genomen, en, de handen eerbiedig omwonden met fijn lijnwaad, houdt zij de Heilige Hostie ter aanbidding in de hoogte geheven. Het bleeke gelaat der schoone koningin teekent smart, maar tevens gelatenheid. De neergetrokken hoeken van den mond spreken, ja, van langdurig lijden doch ook van kwijnende liefde tot haar eenigen troost hier op aarde. Maar bovenal die starende oogen, in tranen zwemmend, zijn de welsprekende tolken eener ziel, vol geloof en onderwerping aan den heiligen wil Gods, vol verlangen om zich te vereenigen met het voorwerp harer liefde. De geheele houding der vorstelijke gestalte, in feestelijk rouwgewaad gedost, versterkt den indruk van 't sterk aangrijpend tafereel. Nu de heldhaftige vrouw den Beminde haars harten mag aanraken, kan zij voor een oogenblik afstand doen van 't kruisbeeld des Verlossers en den historischen rozenkrans der lieve Moeder Gods, welke zij anders gestadig bij zich droeg: die twee voorwerpen liggen op een tabouret vóór haar, terwijl een harer ‘staetjofferen’ zich in den geest vereenigt met de gevoelens harer vorstelijke meesteresse.

Welke waren die gevoelens? Mij dunkt, Vondel heeft ze getroffen, waar hij in 't vierde bedrijf van zijn treurspel haar de volgende woorden in den mond legt. Lees, zoo ge kunt, zonder aandoening, dit hartverscheurend gebed.

Mijn Hartekenner, die daar boven
   Uw stoel met Cherubijnen schraagt,
   En aller sceptren scepter draagt,
Waar d'Engelen U eeuwig loven,
   En Eendracht en Rechtvaardigheid
En Liefde en Trouw met blijschap kroonen,
Op nimmer wankelende troonen;
   Aanbiddelijke Majesteit
Ontferm U mijner. Sla uw oogen,
   Uw alziende oogen, uit gena
   Op mij, uw dienstmaagd, die nu ga
Veroordeeld, zonder mededongen
   Gelijk een offerhande; daar
Ik, na veel smaads, mijn bloed ten leste
Uit al mijn aders geef ten beste,
   Ter eere van het Roomsch altaar,
En uwen grooten naam ter eere.
   Ontferm U mijner, die mijn Rijk
   En staf en purper acht als slijk,
En voor uw Kroon mijn kroon verneêre.
   Versterk me tegen dezen slag,
Den slag, die lijf en ziel zal scheiden.
Dat mij uw Engelen geleiden,
   Daar ik uw naam betuigen mag:
Gelijk ik, vroom en zonder smette,
   Betuigde uw waarheid in den nacht
   Der ketterijen, schoon haar macht
Mij hierom uit den erftroon zette.
   Alwetende, aldoorstralend Licht,
Gij kent al wie van 't licht verbasterd,
Verblind door staatszucht, brult en lastert,
   En mijn onnoozel bloed beticht.
Indien ik uwen naam belije,
   En eere Vader, Zoon en Geest, -
   Is immermeer mij waard geweest
De naam van Jezus en Marije, -
   Zoo reken niemands ziel tot schuld
Haar onrechtvaardigheid en boosheid.
Vergeef, vergeef het 's menschen broosheid,
   Versterk mijn zwakheid met geduld:
En, mag ik mijnen wensch verwerven,
De Godsdienst leve door mijn sterven!

Seminarie Kuilenburg, 5 Juli 1873.
H.J. ALLARD.

O.L.V. Hemelvaart.
15 Augustus.

Er staat met den luister der godheid bekleed,
   In den Hemel een schitterenden troon.
Voor wie maakte God dezen troon toch gereed?
   Zoo stralend, zoo wondervol schoon!

Er glinstren twaalf sterren vol flonkrende pracht,
En vormen een schittrende kroon.
Aan wie toch heeft Hij deze kroon toegedacht?
Zoo vonklend, zoo flikkrend, zoo schoon!

Een kleed uit de stralen der zonne geweefd,
Spreidt schittrenden luister ten toon.
Wie of Hij dat heerlijke kleed toch wel geeft?
Zoo prachtig, verblindend, zoo schoon!
Een glanzende maan, staat als voetbank en kaatst
Haar stralen terug in den troon.
Voor wie toch heeft God deze voetbank geplaatst?
Zoo lieflijk, zoo lichtend, zoo schoon!
Aan wie God dien luister, die heerlijkheid geeft,
Die boven al 't andere gaat,
Aan Haar die slechts God verre boven Haar heeft
Al 't ander ver onder Haar laat.

Voor haar maakte God al dien luister gereed,
Maria, de Maagd onbesmet,
Die 't Eeuwige Woord met haar vleesch heeft omkleed,
Den kop van 't serpent heeft verplet.

Die van alle smetten der zonde bevrijd,
Bekwam het volzaligste lot,
Zij die door de Heilige Drieëenheid gewijd
De Moeder was van Haren God.

Haar geeft God dien luister, die stralende pracht,
Voor haar staat die trone gereed,
Want heden wordt zij in den Hemel verwacht,
En met al die glorie omkleed.

Door jubelende engelen, vol vreugd begeleid,
Rijst zij, als een dageraad schoon,
Omhoog als de Zon die haar luister verspreidt,
Gesteund door Haar Godlijken Zoon.

Daar opent zich de hemel. Met glorie omstraald
Gevolgd door den juichenden stoet
Der Heilgen, treedt God van zijn troon afgedaald,
Zijn vleklooze Bruid te gemoet.

Hij heeft haar als Hemelvorstinne gekroond,
Geplaatst op den stralenden troon,
Waar zij boven d'Englen en Heiligen troont,
Naast Jezus, Haar godlijken Zoon.

Nu wordt zij van Hemel en aarde vereerd,
Maria, de vleklooze Maagd,
En God geeft zijn Moeder al wat zij begeert,
En voor Hare kinderen vraagt.

Veendam.
HENDRICA V. . . .

De heer van 't kasteel.

Naar Het leven geteekend door August Snieders.
(*Slot.*)

VII.
De heer van 't kasteel.

't Is in den ganschen Winter bijzonder druk geweest op het kasteel. In den aanvang des Winters heeft Portunaculus Peters, ontgoocheld, het aloude adellijk verblijf verlaten: gelukkig is hij heengegaan met een zwaren buidel geld, die hem gewis voor vele verloren illusiën schadeloos stelt.

De zoon van Peters heeft zijne ontwerpen op de adellijke dochter van Schut van Tulden niet verzwegen en, zooals dit in de meeste gevallen plaats greep, is ook dit geheim in het dorp *le secret de Polichinelle* geworden.

Nu integendeel de baan moeten ruimen voor een ander, die zelfs bezit komt nemen van het kasteel - dit is vernederend.

De Petersen werden nooit bemind of geacht in het dorp; vele personen waren echter afhankelijk van die kasteelbewoners en, wat tamelijk eigen is aan den dorpeling, hij zweeg en, zooals het spreekwoord zegt ‘hij huilde met den wolf in het bosch.’

Doch nu eens het ijs gebroken was, nu men wist dat de dikke Portunaculus zou heengaan, nam gansch het dorp eene andere houding aan, en mijnheer Eleodoor had op een Zondag-namiddag, in de herberg, reeds moeten ondervinden dat de boerenkneukels niet het minste ontzag meer voor hem aan den dag legden.

In den aanvang van den Winter had men op het kasteel de meubelen verkocht, en onder het uiten van eene zesdubbele verwensching was Portunaculus Peters dat aan de geestverstomping toegewijd dorp ontvlucht, naar het centrum van ‘licht en beschaving’ naar het hoofsche Brussel gestoomd, om er zich metter woon te vestigen.

Op een der zoogenaamde *boulevards* - domme woord-naäping van Parijs en die hier geen reden van bestaan heeft - woonde Portunaculus, met zijn lieven zoon en poëtische dochter, altijd, en meer dan ooit, ijverend tegen adel en geestelijkheid, aan welke hij een lang en met een machiavellistisch talent gesponnen complot toeschreef, in hetwelk hij - met zijn door hem zelf geroemde goede trouw - gevallen was.

De omstandigheden van dit complot heeft Portunaculus niet alleen, naar goedvinden, saamgesteld; maar hij, evenals zijn opbruisende Eleodoor, heeft dit verzonnen verhaal gedurig vermeerderd en verbeterd, en eindelijk geloofden de oude en de jongen dat dit alles zóó was en niet anders.

Van het kasteel en den nieuwen bewoner hoort men niets; doch op zekeren morgen aan het ontbijt, terwijl Portunaculus, evenals de eeuwige personificatie van den franschen modernen *épicier,* evenals de beruchte Joseph Prudhomme, zijn dagblad opent ‘om te zien wat opinie hij dien dag hebben zal,’ - zag de gewezen kasteelheer de intocht vermeld van baron Plos van Peelland, op het kasteel zijner voorzaten.

De dagbladschrijver - en toch was ook hij een voorstander des lichts - had ergens in zijne verheerlijkende beschrijving gezegd, ‘dat het kasteel een erfelijk goed der familie Plos van Peelland was, en ten

gevolge van zekere gebeurtenissen in de handen was geraakt van . . . *zekeren* Peters. . . .

Zekere Peters, en zoo durft een vrijzinnig dagbladknoeier van een vrijzinnig man spreken!

Mijnheer Portunaculus greep en kneep het dagblad tot een bol ineen, en wierp het onder een tienvoudige verwensching in den hoek der Kamer.

Van dat oogenblik zocht Portunaculus Peters voortaan zijne dagelijksche denkwijze in een ander blad. . . .

Een paar maanden nadien ontmoeten wij den dikken Portunaculus Peters aan het station te Brussel; hij staat daar tusschen het publiek voor de houten leuning te wachten.

De oude peters ziet er, wat de Brusselaar zegt, *cráne* uit; hij heeft den blinkend zijden hoed ietwat op drie haren staan; hij is geborsteld en geschoren en zijne dikke, mollige hand, met den grooten ring aan de pink, omklemt den gouden knop van een sierlijken rotting.

Wie verwacht Peters?

Daar is de trein, en terwijl Portunaculus den rotting boven het hoofd steekt, laat hij een lang gerekt 'ha!' hooren, dat door een dubbel 'ha!' van de zijde der aangekomenen beantwoord wordt.

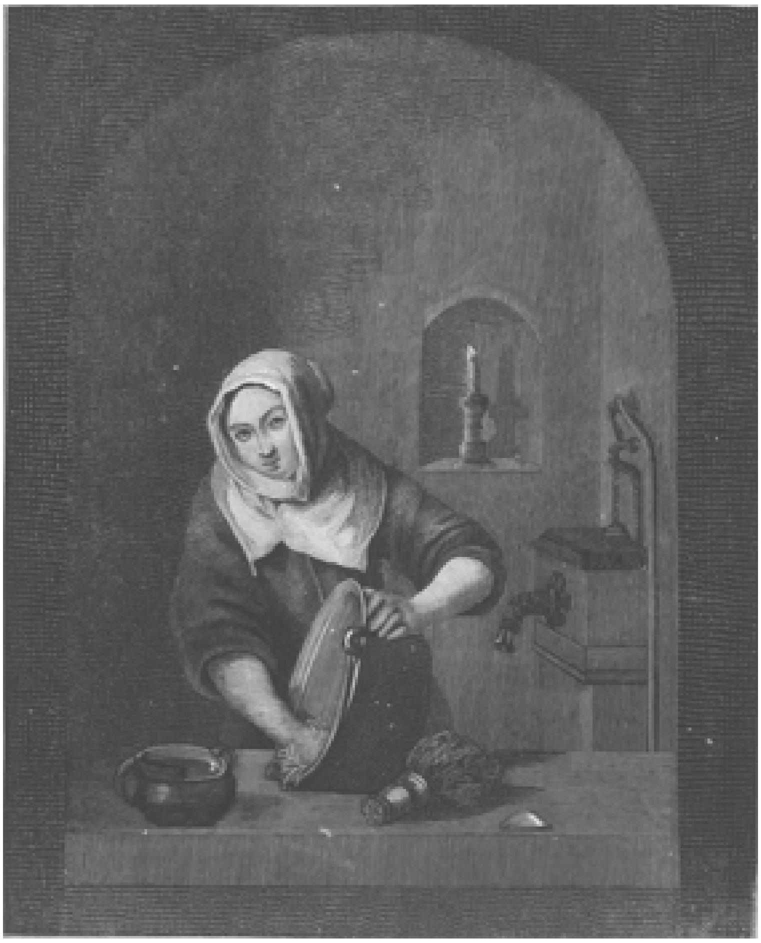

EEN KEUKENMEID UIT VROEGERE DAGEN, NAAR K. NETSCHER.

Twee oude kennissen dringen zich vooruit: kapitein Taptoe, die nog altijd zijn grijzen knevel, zijn grijs en borstelig haar en zijn onmisbaar rood lint in het knoopsgat draagt, en Hafter, het evenbeeld van Portunaculus in dikte en lengte.

Men heeft eindelijk besloten vriend Peters in de hoofdstad te gaan bezoeken, en nog eens lustig saam te drinken en over 'onzen tijd' te keuvelen.

Men steekt elkander, dwars door het volk heen, de handen toe, op gevaar af van hier tegen een neus, daar tegen een hoed te recht te komen.

Eindelijk is men buiten het gedrang.

''t Kost moeite als men zoo gezond is als wij, niet waar Hafter?' roept Portunaculus, terwijl hij den ontvanger der belastingen tegen den ronden tonbuik klopt.

'Altijd dezelfde vroolijke kerel!' antwoordt Hafter, zich tot Taptoe wendende, die zoo ernstig is als een schilderhuis voor het paleis van den koning.

'Tonjours vingt ans' antwoordt Portunaculus, en meteen stoot hij zijne twee vrienden naar een open rijtuig, waarin Hafier zich eenigszins verlegen, Taptoe met militaire statigheid en Portunaculus met een blijkbaar en gedruismakend welgevallen neêrzet.

MARIA STUART.

Mijnheer Peters klopt Hafter nu onstuimig op de knie, en herhaalt lachend:

‘Ik ben gelukkig u hier te zien, ouwe jongen! Dat is hier een ander leventje dan bij u, niet waar? Drommels hier leeft men ten minste, terwijl men in het dorp niets ontmoet dan domme en kwaadwillige boeren. *A propos* hoe gaat het daar ginder, met dat nieuwe volkje op het kasteel?’

‘Om de waarheid te zeggen,’ mompelt Hafter, ‘er is daar eene kolossale verandering gekomen.’

‘Zoo, zoo!’ zegt Portunaculus. ‘Laat eens hooren.’

‘Ja, eene kolossale zwenking in den algemeenen marsch!’ laat er kapitein Taptoe op volgen, zonder echter veel aandacht te geven op het gesprek; want de man, die in twintig jaren niet meer in de hoofdstad geweest is, heeft zich wel met belangrijker dingen bezig te houden dan met Hafter's mededeeling.

‘Het gansche kasteel,’ zeide deze, ‘is geverfd, geborsteld en op dezelfde wijze geschikt gelijk het was toen de oude Plos van Peelland daar woonde; het park is weêr in den ouden vorm hersteld, en gedurende gansch den Winter heeft Dreuzel over al de werkzaamheden het bevel gevoerd.’

‘Een door en door gemeene kerel, die Dreuzel!’ mompelt Portunaculus.

‘Nu een maand geleden is het jonge paar uit Italië gekomen en heeft zijne intreê in het dorp gedaan.’

‘En die gemeene hondentroep van boeren was gewis uitgelaten van vreugde?’ valt Portunaculus barsch en nijdig in.

‘Dat laat zich begrijpen! Nu om de waarheid te zeggen, 't was een prachtig feest. Gansch het dorp was versierd met bloemen en groen. Er stonden eerebogen . . . . .’

‘Nu ja, dat weten we!’ onderbreekt Portunaculus berstend van nijd en spijt, ofschoon hij niets van al die bijzonderheden kent.

‘Dreuzel opende den stoet, en zeide dat hij nu gelukkig genoeg was, nu hij het oude kasteelvolk weêr in het bezit van het huis achter de hekken zag.’

‘Wat ondankbare rakker!’

‘Kaat Dreuzel bood een prachtigen bloemtuil aan.’ . . . .

‘Dat schandaal!’

‘De burgemeester.’ . . . .

Die moet gekropen hebben gelijk een slak; wij zien dit van hier. En de pastoor?’

‘Ja, die was blinkend van geluk, dat laat zich begrijpen. Die heeft nooit iets vuriger verlangd dan die terugkeer. In het dorp heeft men drie dagen lang geteerd en gesmeerd en 's avonds was er geen huis waar geen lichtje voor het venster pinkte.’

‘En bij mijne vrienden?’

‘Ja, beste Portunaculus, uit het oog, uit het hart; iedereen huilde met den wolf . . .’ zegt Hafter min of meer verlegen.

‘En van het werk der modernisatie? . . .’

‘Och, dat alles is verdwenen; men danst en woelt niet meer; men leest de door u ingevoerde dagbladen niet meer; de politieke voordrachten zullen door wetenschappelijke, zedelijke en godsdienstige, vervangen worden. De door u gestichte volksbibliotheek is gezuiverd, de boeken verbrand en de moderniseerende ambtenaars houden zich doodstil en sommigen zijn zoo gelukkig als de engelen in het paradijs, als zij eene uitnoodiging ten eten op het kasteel bekomen.’

‘Wat lafaards!’ dondert Portunaculus.

‘Nu, om de waarheid te zeggen, de baron en zijne vrouw zijn allerliefste menschen. . . .’

‘Het zijn schurken, die mij op eene eerlooze wijze hebben bedrogen. Ik zal u dat eens uitleggen later. . . .’

‘Heeft hij u misschien niet betaald?’ vraagt Hafter eenigszins onthutst over de heftigheid van zijn vriend Portunaculus.

‘Ja, betaald heeft hij mij; maar . . . Doch neen, laat ons van thema veranderen. Het bloed kookt me, als ik er op denk. Zoo'n prachtig eigendom. . . . Ik had hem driemaal zooveel moeten vragen . . . Gemeen boeltje en anders niet! . . .’

Mijnheer Portunaculus doormengt dien stroom van woorden, met de noodige krachtige *bewijzen*; hij stampt met zijn rotting op den bodem van het rijtuig; hij molenwiekt met zijne armen, hij verzet, verschuift, verdraait zijn hoed; rood, vuurrood is hij als een kalkoensche haan.

Hafter gevoelt dat hij te ver gegaan is; Taptoe zwijgt: - de man dacht: ‘wie weet of die dikzak ons onmiddellijk niet uit het rijtuig werpt en ons hier, op het brusselsche gaanpad aan ons droevig lot overlaat - en ik heb honger, en zelfs verbazend lekkeren honger. . . .’

De twee vrienden hebben schuld - want beiden hebben onlangs bij den baron Plos van Peelland gegeten en duivelsch lekker gegeten!

Indien Portunaculus dat eens wist!

Wat Judassen! niet waar mijnheer Peters, een principe verkoopen voor een schotel linzen!

‘Hoor eens,’ zegt mijnheer Portunaculus na een oogenblik, ‘laat ons over dit alles niet meer spreken, vooral niet aan tafel.’

‘Dat is het beste,’ mompelt Hafter.

‘Ja, ja, ingerukt, marsch!’ zegt Taptoe, en het rijtuig snelt over de druk bezochte *boulevards* en verdwijnt eindelijk in de wemelende menigte voor ons oog.

Antwerpen 1872.

Het Helledal in Neder-Oostenrijk.

Onder alle dalen in Neder-Oostenrijk - het zuidelijk gedeelte van het aartshertogdom Oostenrijk - bestaat, met uitzondering van het Donaudal, geen schooner en meer romantisch gelegen als het dal der Schwarza, die het begin is der Leitha. Wegens zijne wilde grootschheid noemt men dit cord het helledal.

Een reiziger, die het dal bezocht heeft, verhaalt op de volgende manier de indrukken die hij daar ontving.

Wij kwamen met de Zuiderspoorweg van Weenen en stegen aan het kleine fraaie dorp Baierbach uit, vanwaar wij een prachtig gezicht hadden op de golven van de groene Schwarza waarover de groote ijzeren spoorwegbrug loopt. Wij gingen den weg naar Reichenau op, waar de landgoederen en villa's buitengewoon talrijk zijn. Ter linkerzijde zagen wij reeds de grauwe wanden der Alpen en ter rechter de donkere sneeuwberg. Doch buiten Reichenau kwamen wij weldra aan den ingang, waar de rotsen zich aaneensluiten en het dal zoo eng is, dat slechts een weg de rotswanden van elkander scheidt. Daaronder bruisen en schuimen de groene golven tegen de rotsen. Aan beide zijden loopen de bergen stijl naar boven en zijn met dennenboomen bezet. Ook de verschillende toppen van den 6570 voet hoogen sneeuwberg kan men hier en daar zien.

Overal waar men den blik wendt, alles is bosch en berg, boven u den blauwen hemel en onder u het heldere water, welks bruisen door het geheele dal weerklinkt. En toch - welke verscheidenheid treft men daar! Door de vele krommingen van de rivier ontstaan verschillende kleine kommen. Ook de weg, die er langs loopt, kromt zich op dezelfde manier en men heeft hier het verrassend gezicht van elk oogenblik een anderen oever te zien. Uit de menigte indrukken en voorstellingen die men ontvangt, kan men zich toch slechts het geheel voorstellen; eenige opvallende tooneelen blijven echter in het geheugen, bijv. het volgende: Waar de weg vlak neven het water loopt, bleven wij staan, zien voor en achter ons, en wij schijnen ingesloten te zijn. Rondom ons verheffen zich als een reusachtig amphitheater de bergen, bezet met duizende en duizende denneboomen, terwijl hier en daar een rotsblok, of een top van den sneeuwberg zich vertoont; een heerlijk effect tegen den blauwen hemel.

Nu gaan wij over den in de rotsen uitgehouwen weg, en hebben de rivier loodrecht onder ons. - Onder is een zoogenaamd paalwerk, om het hout te beletten weg te drijven. De rotsen worden nauwer en een reusachtige boom verbindt de beide oevers, om het hout te kunnen vervoeren.

Vele afwisselingen bieden de verschillende bruggen aan. - Daar rijst plotseling uit de rivier een zwarte rots te voorschijn welks top met denneboomen bedekt is. Van onder slaan er de golven tegen, maar boven sluit hij vast aan de rotsen, en men heeft eene brug. Een bang gevoel overvalt ons als wij van den engen weg waar wij staan in de hoogte zien en slechts de donkere denneboomen en rotsen bemerken, terwijl onder ons het water bruist. Het moet iemand wel groen en geel voor de oogen worden, - daar 's nachts te moeten paaseeren.

Intusschen zijn wij aan de keizersbron gekomen waar de waterleiding naar Weenen begint. Een klein nevendal vertoont zich, een klein beekje loopt in de Schwarza. Het is het water der keizersbron dat niet ver van daar uit een rotsspleet zoo overvloedig te voorschijn komt. Daar heerscht leven. Machinen en arbeiders zijn er altijd bezig. De bewoners van Weenen zijn te benijden - niet om de schulden, die zij daarom maken, - maar om het heerlijke frissche bergwater.

Wij gaan verder het schoone wilde dal in en ontmoeten vele rijtuigen. Het zijn inwoners van Weenen, die het stof en de hitte der hoofdstad ontvlucht zijn en nu in Reichenau hun verblijf komen vestigen. Een handwijzer zegt ons dat wij in het groote helledal zijn, daar het kleine dal wegens zijne groene omkleeding te weinig dien naam verdient. Door dennestruiken komen wij verder en staan plotseling in eene kom van reusachtige rotsen omringd, welks grond groen is en wier wanden berghooge naakte rotswanden aanbieden. Ontzettend is het gezicht dezer gevaarlijke over ons heenhangende rotsen. Wij verlaten spoedig dezen eenzamen rotskerker en komen in het kleine helledal. Daar wordt het ons lichter om 't hart, daar heeft men heerlijke groene bergen; de golven schijnen niet meer zoo wild. En vroolijk wandelen wij op den weg, die nu steil naar de hooge bergwanden voert, en altijd schooner, altijd prachtiger wordt de Schwarza. Weldra is ook het helledal ten einde! De engte wordt wijder en niet verre van de rivier ligt het dorp Schwarza.

Oplossing van rebus N°. 10.

Het oog van den meester maakt het paard vet.

Oplossing van rebus N°. 11.

Spijkers met koppen slaan.

Inhoud.

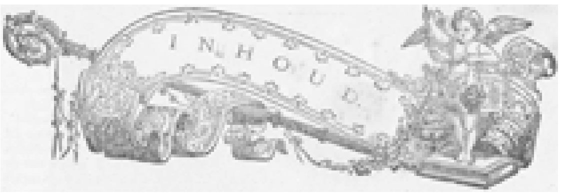

	Bladz.
Aan den Lezer	1

Schetsen, novellen, legenden.

Amboise in bezwijming (Clermont d')	3
Blindheid	95
Bloemenvriendin. (De)	26
Dichterlijk beeld. (Een)	394
Dolichau, de dierentemmer (J)	99
Etensuur (Het)	306
Ferrière (Een landgoed van baron Rothschild)	314
Frankrijk (Het biddende)	403
Genootschap (In een geheim)	335
Gespeurd.	306
Heer van 't kasteel (De)	361, 371, 383, 391, 395, 406, 411
Hen en hare kiekens (De)	99
Hoefsmid (De)	402
Hoofd zonder romp. (Het)	234
Jacht (Een dure)	211
Jager (De rustende)	58
Jet (Tante)	234, 238
Kuikens (Een gezelschap)	314
Landelijke jeugd. (De)	134
Liefdegift. (De)	266
Luistervinken	394
Magdalena en Luigi	151

Mathijs. (Vader)	190, 195 203, 211, 222, 227, 239
Meimaand (De)	314
Moeders. (Twee)	89, 102, 105, 118, 121, 129, 137 145, 153, 167, 174
Muziek-avondje (Een)	142
Natuur. (Buiten in de schoone)	14
Neven en nichten	242, 346, 359
Ontevredene. (De)	142
Overlijden (De dag van het)	386
Page. (De schoone)	385
Photograaf in het dorp (De)	254
Pleegdochter (De)	243, 250, 259, 270. 275, 282, 291, 302, 307, 315, 327
Reis met de diligence (Een)	97
Rit (Een gevaarlijke)	51
Rust (Een gevaarlijke)	291
School (Bij't uitgaan der)	186
Schoolknaap (De getuchtigde)	299
Slaaf (De bekeering van een)	326
Stuurt. (Maria)	410
Trein (Het passeeren van den)	201
Treur- en blijspelen	199, 207
Typen. (Twee)	366
Uitstapjes in Nederland	6, 9, 17, 30, 33, 41, 49, 63, 70, 79, 81, 95,111, 113, 127, 134, 155, 163, 177, 183, 191, 266, 287, 289, 297, 339, 347, 354, 367, 378, 386, 393, 403
Uitstapjes in België	194, 201, 209, 217, 225
Vergeten	377
Verlatene. (De)	234
Verlegenheid. (In)	182
Verkleumd	226
Verscheidenheden (Wetenswaardige)	16, 39, 62
Vogelvriendin (De)	226
Vijver. (Aan den)	170
Vissersvoorval. (Een)	178. 187

Waarzeggerij	330
Weduwe. (Het bruidskleed der)	323
Weduwe (De treurende)	278
Weinig maar genoeg	323
Wereld (Buiten het gewoel der)	78
Wilsbeschikking eener moeder. (De uiterste)	65, 74, 83
Wilmans. (Jan)	255, 263
Zee. (Aan het strand der)	370
Zee bij maanlicht. (De)	315
Zieke (De)	254
Zomers buiten	295

Levensschetsen.

Alberdingk Thijm. (Joseph Albert)	363
Auber (De componist)	19
Bernard (Pater)	177
Bianchi. (Mgr)	242
De Smet (Pater)	369
Felix (Pater)	305
Labis, bisschop van Doornik (Mgr)	222
Lipman (Mr S.P)	161
Mermillod. (Mgr)	233
Napoleon III	185
Passini (Lodewijk)	39
Roh (Pater)	281
Wautier. (De luitenant-generaal)	258

Land- en volkenkunde.

Afrikaansche spreeuwen	51
Amblève (De ruïne van het kasteel)	172

Antoing. (Het kasteel)	219
Babel. (De overblijfselen van den toren van)	279
Courmayeur. (De Alpen bij)	236
Cubaansch vrijwilliger. (Een)	211
Delhi. (Hel paleis van den Mogol te)	78
Geitenhoedster (De)	191
Herder (De hongaarsche)	117
Herten. (De Drususberg te)	186
Hoeden en daken	23
Italiaansche fruitverkoopster (De)	354
Livingstone en de Nijl (Dr.)	59
Londen. (Kensington garden te)	142
Londen. (Een dievenbuurt in)	306
Londen. (Een gevangenisplein in Newgate te)	354
Londen. (Wedren bij)	338
Londen. (Een nachtverblijf te)	195
Londen. (Een hospitaal voor kinderen)	395
Luxemburg tijdens de renaissance. (Het)	401
Mexico (Vlottende tuinen in)	299
Montaigle	155
Neder-Oostenrijk. (Het helledal in)	414
Nera aan de fontein (Rosa)	162
Noorweegsch bruidspaar (Een)	346
Remouchamps (De holle weg van)	57
Rochelort (De ruïne van het kasteel)	115
Romeinsche campagne. (De herdersknaap in de)	57
Rozsa Sandor	255
Schwerin. (Het groothertogelijk slot te)	86
Spaansche (Eene)	220
Strumont aan de Bronze (Gezicht bij)	134
Theems (Gezicht op den)	162
Theems (Roeiwedstrijd op den)	323
Venetiaansche Waterdraagster (De)	243

Vogeezen. (De houthakkers in de)	26
Walvischvangst (De)	155
Weener tentoonstelling. (De)	330, 338, 346
Wittington. (Richard)	127
Zuid-Duitsche. (Een)	330

Natuurlijke historie.

Ekster. (De)	162
Hond. (De)	25
Nachtegaal (De)	299

Poezie.

Blinde. (De)	258
Boodschap. (O.L.V.)	242
Doornenkroonbloempje (Het)	402
Duikelaar. (De kleine)	395
En dan?	371
God des vredes. (De)	338
Godsgericht. (Een)	326
Heden zult gij niet mij zijn	306
Heeren (De geboorte des)	151
Hemelvaart. (O.L.V.)	411
Kattenkwaad	94
Kerstlied	150
Keuken (In de)	39
Koornveld (Het)	330
Logica	111
Maagdenmoed	314
Maximiliaan op de Maartenrots	219
Moederbede	110
Muze of een visioen. (De)	199

Paraplu (Onder de)	86
Priesterkoning. (De gevangen)	406
Redding (De)	298
Tu es Petrus	354
Visschersvrouw. (De)	67
Vogeltjeslied	190
Waarheen?	239
Weduwen (De twee)	43
Wijk (Het zwarte kruis van)	227

Kunst en kunstbeschouwing.

Brief (De geheime)	155
Fontein. (Bij de)	94
Hoofd eens grijsaards, (Het)	195
Jagersknechts (De)	206
Keukenmeid uit vroegere dagen (Een)	410
Klooster, naar Ruisdaal. (Het)	409
Kroning der H. Maagd (De)	151
Niets aan te doen	338
Rubens. (De afneming van het kruis)	259
Severdonck. (v.) Petrus' verlossing uit den kerke	282
Veronica (De doek der H)	258
Visscher. (De moeder van den)	282
Watermolen. (De)	195
Zee. (Tijding over)	378

Geschiedenis.

Atchin. (Voor)	370
Elisabeth van Thuringen en de armen. (De H.)	110
Grey. (Jane)	265

Jacob's droomgezicht	151
Jacob's worsteling niet den engel	43
Jephte's dochter	278
Kamp. (De oproeping van het)	127
Lamballe (De moord van de prinses de)	346
Lourdes. (De miraculeuze bron te)	169
Maria Magdalena (De H.)	14
Noë vervloekt Cham	207
Opwekking van de dochter van Jaïrus	3
Perzië. (De schach van)	578
Sara's begrafenis	78
Sombreuil (Melle de)	116
Stad. (Een zinkende)	88
Straffort (Terechtstelling van)	242
Tarcisius (De jeugdige martelaar)	102
Vlucht der gemalin van Jacob II.(De)	171
Woordvoerders der middelfractie in het duitsche parlement (De)	254

Nijverheid.

Contrôle uurwerk	78
Mont Cenis. (De boormachine van den)	207
Nederland. (De visscherijen in)	286, 297

Inhoud der gravuren.

Afkoelingstoestel	72
Afneming van het kruis, naar Rubens. (De)	162
Afrikaansche spreeuwen	53
Alpen bij Courmayeur. (De)	236
Alberdingk Thijm (Joseph Albert)	361
Amblève. (De ruïne van het kasteel)	273
Amboise in bezwijming (Clermont d')	4
Amsterdam. (Een gezicht op den Amstel te)	345
Amsterdam (Een gezicht op de Spiegelgracht te)	297
Amsterdam (De kerk in de Vondelstraat te)	288
Amsterdam (De kerk van den H. Antonius van Padua te)	337
Amsterdam (De kerk van den H Willebrordus buiten de Veste le)	352
Amsterdam (De kruier van)	368
Amsterdam (De zeevischmarkt te)	353
Amsterdam (Het Amstelhotel te)	273
Antoing. (Het kasteel)	220
Armainvilliers. (Het kasteel te)	69
Arnhem. (De nieuwe St Eusebiuskerk te)	32
Arnhem. (De groote markt te)	17
Atchin. (Het bombardement van)	376
Auber. (De componist)	20
Babel. (De Overblijfselen van den toren van)	280
Berg en Dal. (Het hotel)	10
Bernard. (Pater)	176
Bianchi. (Mgr.)	244
Biljoen. (Het kasteel)	9

Blinde. (De)	260
Bloemenvriendin. (De)	28
Boodschap. (O.L.V)	245
Boormachine van den Mont Cenis. (De)	208
Bruidskleed der weduwe. (Het)	324
Brief. (De geheime)	157
Buiten in de schoone natuur	12
Buiten het gewoel der wereld	76
Bij 't uitgaan der school	189
Contrôle uurwerk	80
Cubaansch vrijwilliger. (Een)	216
Dag van het overlijden. (De)	389
De Smet (Pater)	369
Delhi (Het paleis van den Mogol te)	73
Dichterlijk beeld. (Een)	393
Dolichau te midden der zijden. (De dierentemmer)	79
Doré's Bijbel. Abraham begraaft Sara	77
Doré's Bijbel. Debora zingt haar danklied	101
Doré's Bijbel. Jacob's worsteling met den engel	45
Doré's Bijbel. Jacob's droomgezicht	149
Doré's Bijbel. Jephte's dochter	277
Doré's Bijbel. Maria Magdalena	13
Doré's Bijbel. Noë vervloekt Cham	200
Doré's Bijbel. Opwekking der dochter van Jaïrus	3
Doré's Londen. Dievenbuurt te Londen. (Een)	308
Doré's Londen. Gevangenisplein in Newgate (Een)	357
Doré's Londen. Gezicht op de Theems.	165
Doré's Londen. Kensington garden	141
Doré's Londen. Nachtverblijf te Londen. (Een)	197
Doré's Londen. Roeiwedstrijd op de Theems. (Een)	325

Doré's Londen. Wedren bij Londen (Een)	341
Doré's Londen. Wittington (Richard)	124
Drususberg te Herten in Limburg (De)	192
Elisabeth van Thuringen en de armen. (De H)	109
Este. (De villa d')	19
Etensuur. (Het)	309
Felix. (Pater)	305
Ferrière. (Landgoed van Rothschild)	316
Fluitharmonium	16
Fontein (Bij de)	93
Frankrijk. (Het biddende)	404
Geboorte des Heeren (De)	152
Geitenhoedster (Dè)	293
Gerlachus. (De H.)	184
Gespeurd.	309
's-Gravenhage van de trekvaart gezien	81
's-Gravenhage (Het riuterstandbeeld van willem I te)	89
Gray. (Jane)	265
Grootmoeder. (De)	188
Groningen. (De boteringeboog te)	385
Groningen.(De nieuwe beurs te)	408
Groningen.(De parochiekerk te)	408
Groningen.(De ossenmarkt te)	408
Haarlem. (Gezicht op het Spaarne te)	109
Haarlem. (De amsterdamsche poort te)	49
Hand aan de ploeg (De)	1
Hen en hare kiekens (De)	100
Hoeden en daken.	24
Hoefsmid (De)	405
Hoey. (De fontein der groote markt te)	225
Hoey. (De porte-maillard te)	217
Hoofd eens grijsaards, (Het) naar Dürer.	200
Hoofd zonder romp (Het)	240

Honden. (Wilde en tamme)	25
Huissen. (Het klooster der EE. PP. predikheeren te)	33
Italiaansche fruitverkoopster	356
Jacht. (De mislukte)	213
Jacht. (Een duie)	212
Jagersknechts (De)	201
Jager. (De rustende)	60, 61
Kamp. (Oproeping van het)	125
Kattenkwaad	92
Kevelaar. (De nieuwe kerk te)	65
Kevelaar. (De miraculeuze kapel te)	64
Keukenmeid uit vroegere dagen, naar K. Netscher. (Een)	412
Keuken (In de)	37
Kinderen. (De verdoolde)	229
Klooster, naar Ruisdaal. (Het)	409
Koffiedrinkster. (De)	364
Koornveld (Het)	332
Kroning van de H. Maagd, (De)	148
Kuikens (Een gezelschap)	317
Labis, bisschop van Doornik (Mgr)	224
Lamballe (Moord van de prinses de)	349
Landelijke jeugd. (De)	133
Liefdegift. (De)	269
Lipmann. (Dr. S.P.)	161
Lourdes. (De miraculeuze bron te)	169
Lourdes. (Verschijning van O.L.V. van)	176
Luik (De kerk van St. Jacques te)	193
Luiksche botresses. (De)	204
Luxemburg (Het kasleel)	401
Maastricht. (Het Vrijthof te)	105
Maastricht. (Het stadhuis te)	121
Maastricht. Reliquienkast van den H. Servatius	113
Maastricht. Sleutel van den H. Servatius	128

Madrid. (Een inwoonster van)	221
Magdalena en Luigi	145
Meimaand (De)	314
Mermillod (Mgr)	233
Mexico. (Vlottende tuinen in)	300
Moeder van den visscher (De) naar Dyckmans.	285
Montaigle	150
Nachtegaal (De)	304
Napoleon III	185
Nassr-ed-din	384
Niets aan te doen	340
Noorweegsch bruidspaar. (Een)	348
Nijmegen (De ruïne op het Valkhof te)	8
Ontevredene (De)	140
Page (De schoone)	388
Paraplu (Onder de)	84
Paviljoen in den Hout. (Het)	41
Petrus' verlossing, naar v Severdonck	284
Photograaf in het dorp.(De)	249
Portretten (Diverse)	136 144, 160
Regout. (P)	129
Remouchamps (De holle weg van)	268
Rit (Een gevaarlijke)	52
Rochefort. (Ruïne van het kasteel) Rob (Pater)	281
Rol ik jij raapt mij niet op	112
Romeinsche campagna (De herdersknaap in de)	57
Romeinsche kinderen	36
Rozsa Sandor	250
Rust (Een oogenblik)	292
Scheveningen (De katholieke kerk te)	96
Schooljongen. (De getuchtigde)	301
Schwerin (Het groothertogelijk slot te)	85
Sombreuille. (Mlle de)	117

Stad (Een zinkenden)	88
Stratford (Terechtstelling van)	241
Strumont. (Gezicht op)	132
Stuart (Maria)	413
Tabaksrooker (De)	365
Tarcisius (De jeugdige martelaar)	204
Tilff (Gezicht op)	209
Tooverheks (De)	373
Tijding over zee	381
Venetiaansche Waterdraagster. (De)	248
Verlatene (De)	227
Verlegenheid. In	181
Vergeten.	380
Veronica. (De doek der H.)	251
Visschersvrouw (De)	68
Vischvrouw De	360
Vlucht der gemalin van Jacob II. (De)	173
Vogeezen (De houthakkers in de)	29
Vogelvriendin (De)	228
Voorbijkomen van den trein (Het)	289
Vijver. (Aan den)	172
Waarzegster. (De)	329
Walvischvangst. (De)	153
Watermolen (De)	196
Wautier. (De luitenant-generaal)	264
Weenen (De hoofdgevel van het tentoonstel lingsgebouw te)	336
Weduwen. De twee	44
Weduwe (De bedroefde)	276
Weinig maar genoeg	221
Wittem. (Gezicht op het klooster te)	137
Woordvoerders van de middelfractie in den duitschen rijksdag (De)	252
Zee. (Aan het strand der)	381
Zee bij maanlicht (De	320

Zieke. (De)	253
Zoo groot zal hij worden	108
Zuid-duitsche (Een)	333
Zuiderzee. (Op de)	377